

Baiñetnavoz Tep Tokatit

Kunimaipa New Testament

Contents

MATIU	1
MAK	70
RUKA	110
ZON	183
APOSOR	235
ROMA	297
1 KORIN	330
2 KORIN	365
GALESIA	388
EPESAS	399
PILIPAI	409
KOLOSI	417
1 TESALONAIKA	425
2 TESALONAIKA	431
1 TIMOTI	435
2 TIMOTI	445
TAITAS	452
PILEMON	456
IBRU	458
ZEMIS	483
1 PITA	491
2 PITA	500
1 ZON	506
2 ZON	514
3 ZON	516
ZUD	518
REVELESEN	521

Baiñetinavoz Tep Tokatit

The New Testament in the Kunimaipa Language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Kunimaipa long Niugini

Language: Kunimaipa

Provided by: Wycliffe Bible Translators

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 1989, 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright © 1989, 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

799d5b3d-4821-5d2c-9453-fe7bdd2a2722

ISBN: 978-1-5313-0362-4

MATIU

Ñeti garosikao

Matiu ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met ñeti epov menah-pop Matiu Iesuz mañairooh-abanari 12 porihanañ nap, met pim abat modao Livai. Met pi mamog Roma gavman poriz takes monis bovai emoohan Iesuhö pinañ honeo parup sapanez piin mañahan gog garos tooh-pov betet pim gog abanap ravah.

Met batam Godihö Zuda añarabon epat mañovai emoo, “Tokat Kristo ari eñizohopanez pop meeman erat eñizapanepuh arim ahop ravat hepan.” Met pot mañoohaek Zuda pori hatevetehot pot homeoh, Kristo pop ham eparah meeapanen erat ahop ravat het dari eñizohot Roma añarab patari ritou metat bat hor batat meeapanen parum zeisik maot sapan, pot ganö homeoh. Povoz Iesu Kristo erahapuh ham eparah ahop narav, oñ erat tovai ñomahan paru pimaz barotap navat het, “Betezap ok,” pot haoh. Met pot Zuda pimeri pimaz ganö homet haohavoz hat aban Matiu pop, pimeri Iesu pi Kristo meeapanen erapanez hah-tapup ok, pot homeo badae batat hepan hatahoh, Iesuz ñeti epov menah.

Met añarab Godiz masakavoz roketak hepanez Iesu borë ñeti hah-poñ amun Matiu ev menahan hez.

Met Iesu hañomat maot biriri ravat abarah hasahan krismasañ 30-iz zut bon tah-porah pi tep epat red menah.

Aban Matiu Iesuz ñetiv menahat ev

Iesuz iz mimiholoz ñetiv ev

Ruka 3:23-38

1 Met garos aban Abraam heh, met pim ro iz mimip Devid, met Dev-

idiz ro iz mimip Iesu, met Iesu Kristoz iz mimiholoz abatañ ev.

² Met Abraamiz rop Aisak, met Aisakiz rop Zekop,

met Zekopoz rohol Zudar pim naner bos,

³ met Zudaz roñariv Peresir Sera, met parupim nonopuz abatao Tama.

Met Peresiz rop Esron, met Esroniz rop Ram,

⁴ met Ramiz rop Aminadap, met Aminadapiz rop Nason,

met Nasoniz rop Salmon,

⁵ met Salmoniz rop Boas, met Boasiz nonopuz abatao Reap.

Met Boasiz rop Obet, met Obetiz nonopuz abatao Rut.

Met Obetiz rop Zesi,

⁶ met Zesiz rop Devid.

Met Devid pi, Zudaholoz kiñ ahop ravat hehap.

Met Devidiz rop Solomon.

Met ro popuz nonop pi garos Uraia bat heh.

⁷ Met Solomoniz rop Reaboam, met Reaboamiz rop Abaia,

met Abairoz rop Asa,

⁸ met Asaz rop Zeosapat,

met Zeosapatiz rop Zoram,

met Zoramiz rop Us,

⁹ met Usaz rop Zotam,

met Zotamiz rop Eas,

met Easiz rop Esekaia,

¹⁰ met Esekaiaz rop Manasa,

met Manasaz rop Emon,

met Emoniz rop Zosaia,

¹¹ met Zosaiaz rohol Zeoakinir naner bos.

Met Zeoakin heh-porah aban patarihö Israel añarab basat Babilon zeisik meñehan het añarab poriz mañoohat tovai sooh.

¹² Met Babilon poek sat hehapuh Zeoakin pim rop Sialtiel batak.

Met Sialtieliz rop Serubabel,

¹³ met Serubabeliz rop Abiut,

met Abiutiz rop Elaiakim,

met Elaiakimiz rop Asor,
¹⁴ met Asoriz rop Sadok,
 met Sadokiz rop Akim,
 met Akimiz rop Eliut,
¹⁵ met Eliutaz rop Eleasa,
 met Eleasaz rop Matan,
 met Matanez rop Zekop.
¹⁶ Met Zekopoz rop Zosep.

Met Zosep pi Maria Iesu batahapuz abup
 ravat heh. Met Iesu pop, pi Kristo,
 batam Godihö pi erat eñizapanez au
 hahan hehap ok.

¹⁷ Met Abraamiz iz mimihol batovai
 emoohan emohot Devid bataan 14
 ravah. Met Devidiz iz mimihol bato-
 vai emoohan emohot Zosaia bataan 14
 ravah. Met Babilon zeisik Israel añarab
 basat meñehan het am batovai emoohan
 emohot Kristo bataan 14 ravah.

Enzolip Zosepen mañah-ñetiv

Ruka 2:1-7

¹⁸ Met Iesu Kristo batahavoz ñetiv pot
 hez. Pim nonop Maria Zosep bapanez
 au hahan heh, oñ parup nav hehan
 Godiz Pul Tinapuhö Mariaz ñekevok
 rop ba ou batah. ¹⁹ Tahan Mariaz abü
 auep Zosep pi aban tinap, povoz Maria
 ñekevonañ hez-ñetiv pov hatevetehapuh
 Marian tu ravapanez ñetiv hori nao na-
 mañ, oñ pi, Ne añ okop navotü, pot pi
 kilam homeoh. ²⁰ Met Zosep pot home-
 hot orat hehan Godiz eenzolip auaka-
 vok erat pot mañah, “Zosep, ni Dev-
 idiz iz mimip, ni tovai Maria bat hekez
 kaev ravotun, oñ ni hatevet. Godiz Pul
 Tinapuhö Mariaz loporih ro okop ba ou
 batah, ²¹ povoz batapanen pim abatao
 Iesu mañ. Met abat potaz kapot epat
 haom, Piuhö añarab hori tohot hezaek
 maot pimeri bavatapan.” Pot Zosepen
 mañah.

²² Met batam propet aban Godihö
 hahan hatevetet haoh-nap añarabon
 pot mañooh, ²³ “Met tokat ñari añ
 tohai abup nav-nap ñekevonañ ravat

ro nap batapanen añarab pim abatao
 Imanuel mañohopan,” pot hah. Oñ abat
 mañapanez hah-potaz kapot epat hez,
 God darinañ honeo hez. Met Maria
 ñekevonañ ravahan Aisaiaz batam ha-
 han heh-povoz rotapuv ou haravah.

²⁴ Enzolip auakavok Zosepen pot
 mañahan Zosep etañ elat bal hahapuh
 mañahat tat Maria pimamakeh basat
 meñehan heh, ²⁵ oñ parup honeo naor
 hehapuh tokat rop batat pim abatao
 Iesu mañah.

Aban hodadevonañari Iesun eteh

2 Met Zudia ze i posiz ahop Erod hehan
 Betelem zeitak Maria Iesu bataan
 gitap berevamahaek, ze hotohasikanañ
 aban zeizañiz kapotaz hodad ahov heh-
 nari Zerusalem zeitak emat Erodin epat
 mañah, ² “Erom ae, met dei hotoh het
 etegin zeiz ahö nao berevahan pim
 kapotan etet pot hodad tat ev emeg,
 Petev Zudaholoz aban ahö abatavonañ
 ravapanezap ou ravah. Pot hodad ravat
 dei sat piin etet pim abatao bat hel batat
 biñ mañakaz hat ev emegig, pi taek ev
 batat bizahan hez?” ³ Pot at mañahan
 Erod Zuda añaraboz ahop ravat hakeh,
 povoz parum ahö modap ou ravah, pot
 mañahavoz pi hatevetet home midin to-
 hot heh. Tahan Zerusalem zeitak hehari
 hatevetet amun home midin tah.

⁴⁻⁶ Tahan Erod aban anumaihol bareñ
 elat mañaroorhariz ahorrir aban ñetiv
 kateñiz mañairaholoz as hahan emahan
 at mañah, “Met Kristo eñizapanez au ha-
 han hez-pop ze i tairatak ou ravapanez
 menahan hezaek ari rekö hameg?” Pot
 at mañahan paru epat mañah, “Propet
 aban nap ñetiv pot menahan hezaek dei
 rekö hameg,

Zudia hamarrah Betelem ze i potakanañ
 aban ahop berevat Israel nem
 añaraboz tin korav ravat hepan.
 Tapanen Betelem ze i potahö ze i

modañ map ritou metat hepan.

Maika 5:2

Pot menahan hezaek Kristo Betelem berevapanez ok hah.” Pot Erodin mañah.

⁷Tahan pi aban hodad ahovonañ emah-porin kilam as hahan emahan Erod parun at mañah, “Met arim zeiz hameg-okov tairarah berevahan eteg?” Pot at mañahan hañiv mañahan hat-evetet, ⁸pi maot parun epat mañah, “Kar, ari Betelem zeitak sat ro popuz mel tat bar batepekepuh maot emat neen bar nañepeken nehoen sat piin etet pim abatao bat hel batat biñ mañom.” Pi pot moreg parun mañah.

⁹Met pot moreg mañahan paru pim hahat hatevetet gu hat sapanez tahan mamog zeiz etet emooh-pov parum garosik sahan paru etet tokat sooh. Tat zeiz pov rop oraeh-zei pomakez revah sat gaa tat hehan, ¹⁰paru etet biñao ahoam ravat, ¹¹kohat zeiz pomakeh lokat ropur nonopun etet ropuz abatao bat hel batapanez hat parum rariñ rez bareñat biñ mañah. Met parum golivor zi tik aer ulagi tinavonañavor zi tik mav ulagi tinavonañ modao* parum kituk bavelahan hehaek hoh rezat tezahapuh Iesu manah. ¹²Tat paru poek orat hehan Godihö auakavok pot mañah, “Ari to-vai Erodihaz maot sotunei, oñ non modaoroti sat arim zeisik sei.” Pot mañahan paru pim hahat tat sah.

Paru Izip zeisik sah-ñetiv

¹³Met paru aban ahö hodadevonañ gitap berevamahaekanañari hasahan Zosep orat hehan Godiz enzol nap emat auakavok epat mañah, “Erom, met Erod pim ñai abanari meeapanen emat ro okop bar batat men ñomapanez hah, povoz ni zuam bal hat Mariar ropunañ

ari Zudia zeiz epes betet sat Izip zeiz posik hepeken tokat maot nañomazarati Izip zeiz betet haemepekeg, bal hat ari sei.” ¹⁴Pot mañahan Zosep zageri tat bal hahapuh Mariar ropunañ tapurati zeiz pot betet hotoh sohot Izip zeiz posik sat ¹⁵poek paru hepanen Erod ñomapanenahoh maot emapanez hat gaa tat heh. Met God pim propet aban napun batam epat mañahaek menahan hez, “Nem rop Izip zeisikanañ emapanez as haoman haemapan.” Met paru Izip zeisik sat hehan ñeti menahan hez-epov rotap ravah.

Ñai abanari rohol menah

¹⁶Met Zoseper Mariar Iesu hasahan tokat aban hotohanañ emooh-pori emat Erodin namañ kilam sahavoz homet pi kaev ravat gitaitiv ahoam tahapuh pim ñai abanarin mañat meehan, sat Betelem zeitak ma zeiz potaz okat epat zeiz goeñik Iesu batovai pinañ honeo ro batahan krismas navokaro nao bon nat heh-pori map men ñomah. Met tairaiz ro pot narav heh-pori menah home-tunei, oñ aban hodadevonañari Erodin zeiz ahov haverevah-pot mañahaek pi hodad povoam homeme het mañahan men ñomah. ¹⁷Met batam God hahan hatevetet haoh-propet abanap Zeremaia tokat tapanezat pot hahan hez,

¹⁸“Met Rama zeitak iñir zakep ahov tohopanen hatevetek. Met añ Reseliz iz mimihol rohol men ñomapanezavoz homet iñ ahov hahopanen modari emat bahavi batapanez tapanen paru havi naravotü.” *Jeremaia 31:15*

Met rohol men ñomahan añ Resel popuz iz mimihol iñ haohan Zeremaiaz pot hahan hezao rotap ravah.

***2:11** Pavar 11 -Met batam porah aban goeri parum aban korav ahopun sat mañapanen tin nao metapanez homet goliv ma zi tik aerao pim abatao prankinsens, ma zi tik mavao pim abatao mer pov manooan aban ahö pop lopori tin ravat meñizooh.

Izip zeisikanañ maot emah-ñetiv

¹⁹Met Izip zeisik Zoseper añapur rop hehan Erod ñomahan darim Amipuz enzolipuhö maot erat Zosepen auakavok epat mañah, ²⁰“Erom, ni hatevet. Met ro okop menapanez haohap hañomah, povoz ni bal hat nim añapur rop bavizat ari maot Israel zeisikaz sei.” ²¹Pot mañahan Zosep bal hat parup bavizat paru maot Israel zeisik magei emoviam hateveteahan ²²“Akelaus Erod pim papapuz urutak rouvat Zudaholoz ahop ravat het gogot tamah,” pot hahan hatevetet pimaz ñaihet tat hehapuh orat hehan auakavok Betelem zeitak maot nasotuz mañahaek paru Galili zeisiposizañ sohot ²³Nasaret zeitak sat heh. Met propet aban God hahan hatevetet haohnap ñetiv mamog menahan hez-epovok pot hah, “Nasaret zeitakap ev,’ pot pimaz hahopan.” Met paru Nasaret zeipotak sat hehan ñetiv hahan hez-pov rotap ravah.

Aban Zoaniz mañat tooh-ñetiv

Mak 1:1-8; Ruka 3:1-18; Zon 1:19-28

3Tahan tokat aban Zoan ivoh memeo-hap pim gogot kapot tat Zudia zeisik ham betez nonair nai bonorah emat het añarab emoohan ñetiv epov bar mañooh, ²“Met ari Godiz masakavoz roketak hepkekezo toto emapanez tah, povoz arim horiñ betet loporizaro borourat hezei.” Pot Zoan parun mañooh. ³Met Zoaniz tohopanezat ñetiv batam propet aban Godihö hahan hatevetet haohnap Aisaia pot hahan hez,

“Ham betez narah aban nap het ñeo ñarah epat hahopan, ‘Darim Amip emapaneg, pimaz homet ñai bizat pim emohopanezaek nonor ba oñ batohozei.’” *Aisaia 40:3*

⁴Met Zoan pop pim dimip bol kamereholoz taetanañ matut tahan hehap meet, zapatis anumai kosisik matut tahan

hehas pavarah urahan hehan pi maini-aholor ñed urü nena nooh. ⁵Pot tohot hehan añarab Zerusalem zeitak porir, Zudia zeisikanañarir, Zodan iveriz totoi hehari, map Zoan hehaek sahapuh ⁶parum hori tovai emoohavoz Godin bar mañat Zodan iverih sa rouvoohan Zoan ivoh memeehot heh.

⁷Met Zoan pot tohot hehaek, pihö ivoh memeepaneze hat Parisi abanarir Sadiusi abanari emahan pi parun etet epat mañah, “Ae, ari hamal ñaro eperi, tokat God arim hori tamegivoz hañiv anapanez ñetiv tairapuhö hahan ari hatevetet ivoh emeeman pov bazei manepek hat nehaz emeg?” ⁸Met, ‘Deim horiñ betet loporizaro boroureg,’ pot hapek, povoz tin tovai sohopeken dei arim tohopekezavon etet, ‘Rotap parum horiñ havetet hodad tinao bah,’ pot arimaz haok. ⁹Met arimam tovai, Abraam deim iz mim tinap ok, povoz dei pim zut Godiz ñarohol ravat hez, pot homeamegi? Evo, pot ari hometunei. Met ne rotapuam arin epat añom, God rekot hel upai epeñ bat Abraamiz iz mimihol matut tapanen ou ravat pim ñarohol ravat hepan. ¹⁰Met God zi kapoñik enarinañ menapanez baval hat kip tat ñai bizat hez. Tat zi tairañ uloñ tin navad hepenez poñin etet pi menat itiñadek betepanen map ñadapan.

¹¹Met aban nem tokat gogot tovai emapanez tah-popuz kezavohö nem kezao ritou netat hepan. Met pop pi aban abat ahovonañap ok, oñ ne aban goe abatao bon betezap ev, povoz pinañ deip toutat ñetiv hakaz ne rekot bon. Met ari loporizaro borouramegin ne iv et pei upaivonañ emeamoh, oñ popuhoh Godiz Pul Tinap ari añarab anapan. Tapanen dari itiñadek nai beteamegin ñadat bon tamahavoz zut arim horiñ bavon batapan.

¹²Met aban hamoh-pop pim savoris bat hez. Tamahaek aban nari uitikapiz

gogot tovai uit kosiñ bamain batamahapuh kos poñ savorisik holat itinañadek beteamahan ñadamahan uit tinakap parum zeiniik bat em biamahavoz zut pi ari añarab pot etohopan.” Zoan parun pot mañah.

Iesu ivoh memeeh-ñetiv

Mak 1:9-11; Ruka 3:21-22; Zon 1:32-34

¹³ Pot mañohot hehan Iesu Galili zeisik hehaek betet Zodan iverih sapanen Zoan ivoh memeepanez homet sah. ¹⁴ Tat Zoanin mañahan hatevetet pot mañah, “Erom, met ni aban tin tapupuhö ne ivoh nemekezap okeg, tairaz ni emat neen okat nañeñ?” ¹⁵ Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Evo, tovai ni okat haotun, oñ petev Godiz nañahat ni ne neteken tin ravapan.” Pot hahan Zoan Iesuz hahat hatevetet ivoh memeehan ¹⁶ pi maot iverihanañ bal haovaiaam Zoan etehan abar elat okat epat tahan Godiz Pul Tinap id pururuapuz zut Iesuz gagaih erat heh. ¹⁷ Tahan abarahanañ ñe nao epat hah, “Aban okop nem rop, nem lopori pihar manat pim tamahavon etet pimaz ahoam biñ ravamoh,” pot hah.

Seten Iesu zu metah-ñetiv

Mak 1:12-13; Ruka 4:1-13

4 Pot tahan Godiz Pul Tinapuhö Iesu hodadeo manahan ham betez nonair nai bon heharah Seten pim hapanezat Iesu tapan hat zu metapanez sat heh. ² Tat poek pi gipiz nai nain hehan au alizañir kuturuñ 40 bon tahan Iesu ginaz map hori ravat heh. ³ Tahan Seten pim nakoe emat epat mañah, “Erom, ni Godiz rop, pot hameñ, povoz haken hel epeñ gipiz ravapanen nekë.” ⁴ Pot mañahan Iesu pim mañahat natotuz homet ñeti hañiv piin epat mañah, “Erom, met Baiñetinavoz Tepatak epat red menahan hez, Gipiz nenatuhar dari añarab novai sookan darim loporizaroh tin hekazao

ou naravotü, oñ Godiz añahan hezavoz amun homevai sookan darim loporizaroh tin hekazao ou ravohopan.”

⁵ Pot hahan Seten Iesu bavizat Zerusalem zeitak sat akah revah Godiz tup ahö tové tinamakez tokovok meñeh. ⁶ Tat maot epat mañah, “Ni Godiz rop pot hañi? Povozepekanañ ni peg hat hotoh okoek meñet sa. Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez,

God pim enzoliholon mañat meeapanen zuam emat parum marañik ni navaapanen hel okoñihö nim eñañik naneelotü. *Buk Song 91:11-12*

Pot menahan hez, povozepekanañ peg hat meñet seken pi neñizapanen ni hori naravotü.” Pot Seten piin mañah. ⁷ Tahan Iesu ñeti hañiv piin epat mañah, “Tin hañ, oñ epat amun menahan hez, Met ni nap betez nao tekez homet, ‘Nem ahop God neñizapanen tom,’ pot hat pi zu metotun. Pot menahan hez, povoz nem ahop zu metom hat betezam epekanañ peg hat okoek nameñeti.”

⁸ Pot mañovai Seten maot Iesu bavizat sat rop tové navok helat parup rouvat hehapuh hamarrah zeisikaroh aban korav ahorir añarab parum irih heharir zeirurumar nonair nai mapotun mañairahan eteh. ⁹ Tahan pot mañah, “Erom, ni nem abatao bat hel batat rariñ rez bareñat ni neen nim ahop pot nemaz hakë, povoz ne nonair nai tin nañairohon eteñokotü nimotuhar bavatoman nim bekë.”

¹⁰ Pot mañahan Iesu ñeti hañiv piin epat mañah, “Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Met God nenap darim ahop hat pi nenapuz abatao bat hel batat arim ahop bavatohozei. Pot menahan hez, povoz Seten nim hañit ne natotug, nehanañ ze nanat pataek sa.” ¹¹ Pot mañahan pi betet sahan enzolihol emat Iesu meñizat korav ravat heh.

Iesu pim gogov kapot tah

Mak 1:14-15; Ruka 4:14-15

¹²Met Erod pim ñai abanarin mañahan Zoan basat kakam zeimakeh memerizahao Iesu hatevetehapuh zeï pos betet Galili zeisizañ sohot ¹³Nasaret zeitak nas, oñ pi Galili iv havevoz totoi Kapaneam zeï potak sat heh. Met zeï pot Sebiulan zeisir Naptalai zeisiz bodorih demahan heh. ¹⁴Met batam propet aban Godihö hahan hatevetet haoh-nap Aisaia pot menahan hez,

¹⁵Sebiulan zeisik, ma Naptalai zeisik, iv havevoz totoi, ma Zodan iveriz okotiokat, ma Galili zeisik añarab patari hezaek, ¹⁶paru zeï posikarohari kuturutak het ñomavoz ñaihet tat hezariz okat epat aliz ahov al teepanen etepan. *Aisaia 9:1-2*

Pot menahan hezaek Iesu poek sat hehan Aisaiaz menahan hez-epov rotap ravah.

¹⁷Met Iesu Kapaneam zeï potak sat heh-porah pim gogot kapot tat añarabon ñeti tin epov mañovai sooh, “Met Godiz masakavoz roketak hepekezao ev totoi haemah, povoz arim horiñ betet loporizaro borourei.”

Iesu aban nariz as hah-ñetiv

Mak 1:16-20; Ruka 5:1-11

¹⁸Met pot mañovai soohapuh narah Iesu iv havë ahö navoz abatao Galili mañoooh-povoz kupavozañ sohot etehan Saimon pim abat modao Pita, met pim bosip Anduru, parup pisihol boohañariv, povoz iv havë povok pis devëñ betehot heh. ¹⁹Tahan Iesu sahapuh parupin etet pot mañah, “Eroñariv, arip ev emepeken dari sakapuh pisihol bat batogü manamegivoz zut añarab batogü manat Godiz ñetiv mañohopeken hatevetehopanez gogot añairohohom.” ²⁰Pot mañahan parup hatevetet zuam parupim ki devetü betet emat Iesunañ honeo sooh.

²¹Met paru sohot etehan Sebedir roñariv Zemisir bosip Zon parum boutitak het ki devetü porourahaek or manooohan Iesu parupin etet sapanez mañahan ²²tapuraham parup zuam boutitak toutat hehaek er horat parupim papap betet emat Iesunañ honeo sah.

Iesu lamari batin batooh

Mak 3:7-8; Ruka 6:17-19

²³Met tokat Iesu Galili zeï posizañ sohot Zudaholoz topour zeïnik añarab topourat hehaek lokat God parum koravopuz masakavoz roketak hepaneze ñetiv parum mañovai lam povor kao añaraboh tat hehaek batin batovai sooh. ²⁴Pot toohan Siria zeisik Iesuz ñetiv map an pap manahan añarab hatevetet, pituhol menat heh-nari, ma hodadeo bon tat heh-narir, eñar mar ñomat heh-nari, met lam povor kao tat heh-mapori bat emoohan Iesu pori batin batooh. ²⁵Toohan añarab zeï epesikarohanañ emahan paru honeo sooh, Galili zeisikanañ nari, ma Dekapolis zeisikanañ nari, ma Zerusalem zeitakanañ nari, ma Zudia zeisikanañ nari, ma Zodan iveriz akaromarumetihanañ nari, met zeï map posikarohanañ narizaro emat Iesunañ honeo sooh.

Iesu añarabon mañahat ev

Ruka 6:20-23

5Met paru añarab ahovokaro emat topourat hehan Iesu parun etet revah dañ navok helat toutahan pim mañairooh-abanari emat pim nakoe toutah. ²Tahan pi parun epat mañah, “Met ne arin ñeti nañ añoman hatevetei. ³Met paru tairari, Dei non tinaoroh sohokaz hodadeo bonori eveg, God eñizohopanezaek tin sook, pot homeamah-pori God parum koravopuz masakavoz roketak

hakez, povoz biñavonañ hepenez nonoroh hasamah.

⁴Met paru tairari parum horivoz homet zakep tamahari biñavonañ hepenez non pooroh hasamah, pot haravat hez. Met God parum zakep tat hez-povon eteamahaek meñizapan.

⁵Met paru tairari parum heriñ bat hel navat hezari biñavonañ hepenez non pooroh hasamah, pot haravat hez. Met tokat paru darim Papapuz zeir ham tinasiz au ravat hepan.

⁶Met paru tairari Godiz hahan hez-tin nen povohar tovai sohopenez zativ ahö tamahari biñavonañ hepenez non pooroh paru hasamah, pot haravat hez. Met God meñizohapanen parum zait ahö tamah-pov am tohopan.

⁷Met paru tairari modariz zakep tat masak metamahari biñavonañ hepenez non pooroh hasamah, pot haravat hez. Met God parumaz taput masak metohopan.

⁸Met paru tairari lop houlorizaronañ nakez, oñ lop tin nenarizaronañ hez-pori biñavonañ hepenez nonoroh hasamah, pot haravat hez. Met tokat paru Godin haetepan.

⁹Met paru tairari modari nae nap ser hat zei ñai tamahan ñeti barao mañamah-pori biñavonañ hepenez non pooroh hasamah, pot haravat hez. Met God parun etet pot mañapan, 'Ari nem ñarohol ok.'

¹⁰Met paru tairari Godiz ñeo baval hat tovai samahan modari parum tamah-povon etet kaev ravat bahori metamahan hez-pori non biñavonañ hepanezaoroh hasamah, pot haravat hez. Met paru pori Godiz masakavoz roketak hakez.

¹¹Met ari nem ñeo baval hat tovai sohopeken añarab modari arim tohopekezavon etet batiu tiu batovai, hori etovai arimaz ñeti more-

gañ hahopanez porah arim loporizaroh biñavonañ hepek. ¹²Met batam Godiz propet abanari tin tovai emoohan aban pot ari etohopanez añamoh-poriz iza-holohö paru hori ahoñ metooh. Met povoz zut paru ari etohopenen tokat abarah God hañ tinao ari anapanen bepekez homet biñ ahov ravat hezei," pot mañah.

Guaivetar itiñadez ñetiv

Mak 9:50; Ruka 14:34-35

¹³Met Iesu pot mañat maot epat mañah, "Ari guaivetaz zut ravat hez. Met guaivet gipizoh beteamegin tin muz tamahavoz zut ari taput tat arim añarab modarinañ het meñizat non tinaorö mañairohoz. Oñ guaivetaz muzeo bon tapan, povoz dari tair tat maot bamuz batak? Evo, pot nao takaz nonor bon, oñ sepel tapanen kaev ravat baouzour betek.

¹⁴Met itiñad ñadat rai rai hamahan alizavok tin eteamegivoz zut ari hezan modari arim tovai samegivoz alizavon etet Godiz nonoroz tin hodad ravohopan. Met aban nari rav navok zeñ demapanen hepanezaek zei poñ naih rau rau natotü, oñ ourah hepan. ¹⁵Ma nap ramuñad rañizapanepuh kohat hapisiz giruvok ba iz navatotü, oñ ram poñad ourah badapanen ñadohopanen añarab zei pomakehari alizavok tin etehopan. ¹⁶Met ev arin añoh-poñiz zut ari non tinaorohar tovai sohopeken añarab modari arim pot tohopekezavon etehopanepuh God arim Pap abarah hezapuz abatao bat hel batohopan," pot mañah.

Mosesir modariz menahat mañah

¹⁷Met pot mañat Iesu maot epat mañah, "Met ñeti modao ev añomaz toh. Met Mosesir propet abanariz ñeti menahan hez-poñ betet bavon batomaz emoh, pot nemaz ari homeamegi? Evo, pot bon, oñ paru nemaz menahan hez-

poñihar tovai sohoman ñeti poñiz rotapuv ou ravohopanez hat ne ev emoh. ¹⁸Met epat añoman ari hatevetet hodad ravei. Ham eparar abarar nonair nai map am bon nat hepanez porah Mosesir propet abanariz ñeti menahan hez-poñiz nao aban napuhö bavon navatotü, oñ ñeti map poñ am hepanen nonair nai mapotü berevapanez hahan menahan hezaek God ba ou batapan. ¹⁹Met tairap Godiz ñeti kateñiz nao elat ritou tapanepuh modarin pim tapanez pot tapanez mañapanezap tokat abarah God korav hezaek sapanezarah pop betezap ravat hepan. Oñ tairap ñeti katë poñ map baval hapanepuh modarin pim tohopanezat tapanez mañapanezap tokat abarah God korav hezaek sapanezarah pop abatavonañap ravat hepan. ²⁰Met ñeti rotapuv ev arin añoman hatevetei. Met paru Parisi abanari met aban ñeti kateñiz mañairahol tin tamah, pot ari homeamegi? Evo, paru giz nenañinañ Godiz ñeo baval hat tamahaek ari taput tohopek, povoz God korav hezaek sepekez nonoroh nasotü. Oñ arim loporizaroh homet pim ñeo tin baval hahopek, povozahoh aban giz nenañiti hat tamah-pori ritou metat ari poek sat hepekez nonoroh sohopek,” pot mañah.

Dari mogao natotuz ñetiv

²¹Met Iesu ñeti modao epat mañah, “Batam darim mimiholon epat mañahan menahaek ari rekö hat hateveteameg, ‘Nim modap men ñomotun. Met aban napuhö pim modap men ñomapan, povoz ñevok bizapan,’ pot mañah. ²²Oñ ne ari modariz mogao tamegivoz homet arin epat añom, Nap pim modap nao tapanen pi men nañomotü, oñ etet gitait ravapan, povozahoh God ñevok bizapan, ma nap pim modapuz mogao tat, ‘Ni horip ok,’ pot mañapan, ma ‘Ni kut hodadeo bonop ok,’ pot mañapan, povozahoh God ñevok pop bizapanen hañiv

bapanen basat itiñadek betepanez non pooroh sohopan.

²³Povoz ni nap nim modap nimaz mogao tapanen Godin mañ mañat pimaz hañiñ biameg-arü posik bizekez homet sekez porah pot maot homekë, Nem modap nemaz mogao tamahaek deip bavon navat. ²⁴Pot homekë, povoz nim hañiv arü posik bizotun, oñ pat naek bizeken oraepanen maot emat aripim pov nae nap mañat bavon batepek, povoz rekot ni maot sat hañ pov bat Godiz homet arü posik bizekë.

²⁵Met nim modap arip naiz ser nae nap hat ni ñevok nevizapanez hapanen arip nonoroh sohot zuam aban pop bavizat arip ñetiv nae nap mañat bavon batat maot lop honeri ravei. Oñ ganö ni pot nat arip am sohot aban pop ñevok nevizapanen aban ñe ahoñiz hateveteamah-ahopuhö pei du napun mañapanen ni navat sat kakam zeimakeh nemerizapan ²⁶Tapanen rotap ni zuam poekanañ naverevotü, oñ poekam hekepuh nim hori metekezavoz hañiv map bekepuhoh bon tat maot berevekë,” pot mañah. (*Met ganö God haní horiv pot etapan hezavoz dari zuam pinañ maot honeo ravakaz homet Iesu ñeti epov hah.*)

Horí tameg-modavoz ñetiv

Mak 10:11-12; Ruka 16:18

²⁷Met Iesu maot epat mañah, “Batam ah ñeo pot hahan haovai emooh, ‘Ari tovai biz bogi totunei.’ Pot hahan hezaek ari rekö hat hateveteameg. ²⁸Oñ neohö hah-epovoz homet arin ñeti modao epat añom, Aban nap ñari nap ma añ napun etet epat homepan, Ne okop bom nak, pot pim loporih homepanezez pop pi añ pop havahapuz zut ravat hepan.

²⁹Met ni nap nim et navohö hori nao tekez zaitiv netapan, povoz et pov batiz beteken sapanen et honevonañap non tinaoroh sohot tin hekë. Oñ nim

et houlovokaro hepanen ganö non horioroh sohot itinädek nevetepanen hori ravekë hezavoz ev hamoh. ³⁰Ma nim mar nasihö hori nao tekez navat sapan, povoz mar pos ur el beteken sapanen mar honesimañ ravat non tinaoroh sohot tin hekë. Oñ nim mar mod pos am hepanen ganö itinädek nevetepanen hori ravat hekë hezavoz ev hamoh,” pot mañah.

Nap pim añap kaev nametotü

³¹Met Iesu maot parun epat mañah, “Batam mañahan haovai emooh-modao ev, ‘Met aban nap pim añap kaev metapanez garos meepanen sapanez ñetiv tepaek pot menapan, Rotap ne nimaz kaeveg sa. Pot menat manapanepuh meepanen sap.’ ³²Oñ neohö pot haovai emoohan hateveteameg-povoz homet epat añom, Añ nap pim abupunañ tin het bogi nat hepanen pim abupuhö pi betepanen sat abü modap bapan, povoz givogipuz zut bat hepanen abü betepanez poputi amun horiv am hepan. Met aban tairap pi añ kaev metapanez pop bapanezaek pi amun bogipuz zut bat hepan,” pot mañah.

Godiz abatavonañ nakaotü

³³Met Iesu maot ñeti mod epov mañah, “Batam darim mimiholon mañahan haovai emooh-modao ev, ‘Met ari gog nao tepekez pot hapek, “Rotap ne Godiz abatavonañ epov tomaz ev toh.” Pot hapek, povoz rotap pim abatavonañ hapekez potam tei.’ Pot hahan hezaek ari hateveteameg. ³⁴Oñ neohö parum haoh-epovoz arin epat añom, Met modari hatevetet barotap batapan hat Godiz abatavonañ, ma modapuz abatavonañ, ‘Rotap ne epat tom,’ pot haotunei. Ma ‘Rotap revah abarah ne epat tomaz ev toh,’ pot haotunei. Met God abarah tapuek tek tinatak toutat hezaek akeg okat haotunei. ³⁵Ma ‘Rotap ham eparah

ne epat tomaz ev toh,’ pot haotunei. Met ham eparah God pim eñañ mezat hezaek okeg okat haotunei. Ma ‘Rotap Zerusalem zei potaz abatavok ne epat tomaz ev toh,’ pot haotunei. Met zei pot darim ahö popuz zeit okeg ganö homet okat haotunei. ³⁶Met arim gagañ abat epeñinañ amun modari hatevetet barotap batapanez hat haotunei. Met arim gag tae du natan mañepeken hod ravapane? Ma arim gag tae hod natan mañepeken du ravapane? Evo, pot bon, povoz ni nap, ‘Nem gagavoz abatavok rotap ev tomaz toh,’ pot haotun. ³⁷Oñ rotap hatepek povoz, ‘Ne pot tom,’ pot hat am tei, oñ natotuzat ravapan, povoz ‘Evo, ne natotü,’ pot hazei. Met pot hapekezavoz revah abat mod nao barotap batat hapek, povoz horipuz añapanezat ok hapek,” pot mañah.

Hañiv nametotuz ñetiv

Ruka 6:27-31

³⁸Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Batam mañahan haovai emooh-modao ev, ‘Met aban napuhö modapuz etao ur metizapan, povoz mod popuhoen rekot ur metizapanez popuz et honeo hañ ur tizapan. Ma aban nap modapuz gitao ur tizapan, povoz popuhoen rekot ur tizapanez popuz git honeo hañ ur tizapan.’ Pot hahan hezaek ari rekö hat hateveteameg. ³⁹Oñ neohö parum haoh-epovoz epat añom, Arihanañ napuhö hori nao netapanen ni tovai hañ horiv nim mod pop metotun. Ma napuhö nim girapotak nourapan, povoz ni hañ pi urotun, oñ nim girap modat amun rez maneken maot nourap. ⁴⁰Ma aban nap ñevok nevizat nim dim revahap tezat manekhez hapan, povoz tezat manekepuh nim dim modap amun bat man. ⁴¹Met nim aban ahö napuhö pim nonair nai bat aviam sekez nañapan, povoz ni meñizat potü bat hotoh satahoh maot man. ⁴²Ma aban nap niuhö nai manekhez hapanen ni

bagiz gut totü, oñ am man. Ma mod napuhö nim nai upai bat tokat maot napanepanez hapanen ni tovai kaev ravotü, oñ lop masak tat am man,” pot mañah.

Masak metohokaz ñetiv

⁴³Met Iesu ñetü mod epov amun mañah, “Batam mañahan haovai emooch-modao ev, ‘Met arimaz zait tat hepanezariz ari zait tat lop masak metohopekepuh añarab pat tairari arimaz kaev ravat hepanezariz ari kaev ravat hezei.’ Pot hahan hezaek ari rekö hat hateveteameg. ⁴⁴Oñ parum haoh-epovoz neohö epat arin añom, Met paru tairari arimaz zait nat hepanezariz tovai ari parumaz kaev ravotunei, oñ parumaz zait tat masak metohozei. Ma paru tairari arimaz kaev ravat bahorü etohopanez poriz homet God meñizohopanez mañ mañochozei. ⁴⁵Pot tohopek, povoz arim Pap abarah hezapuz etamah-taput ok metohopek. Met arim Pap popuhö tin tamah-nenari meñizamah-bon, oñ hamahan gitap mañat al teamahan añarab tin tamaharir horü tamahari map alizavok samah, ma utar pelapanez God hamahan pelamahan añarab tinarir hoririz avañ tin rapamah. (*Povoz zut ari añarab horü etohopanezariz tin etohopanezariz map meñizat masak metohozei.*)

⁴⁶Met añarab horiri parumaz zait tat hezariz masak metamah, met ari taput tat arimaz zait tat hepanez nenariz zait tat masak metohopek, povoz God ari pot metohopekezavoz hañ tinao anapane? Evo, hañ tinao ari naanotü. ⁴⁷Met paru aban Godiz hodad nat hezari parum kapotak nenarinañ toutat ñetiv hahot hez, oñ modariz paru kaev ravat hez. Met ari amun parum tamahat tovai ari patariz kaev ravat arim kapotak nenarinañ toutat ñetiv hahopek, povoz tin ravapane? Evo, tin naravotü. ⁴⁸Met arim

Pap abarah hezap nonair naiz tin etamahavoz zut ari tinaharam tovai sohozei.” Iesu pot parun mañah.

Darim modari tin meñizookazao ev

6 Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met nap nim modap tin nao metekë, pot homekez pop, Ne ourah epat metoman nem modari etet nemaz, ‘Tinap ok,’ hapan, pot homet tin pov meteken pot tekezavoz nim Papap hañiv nananotü. ²Met herü korü nenañinañ tamah-pori mod nari nai bon hezan meñizapanez homet añarab modari etet parum abatañ bat hel batapanez ourah topour zeñnik ma iñivañnik pot nañ mod pori manamah. Tamahan modari manamahavon etet pot hamah, ‘Rotap aban tinari okeg, etei.’ Pot parumaz hama-haek parumeri meñizamah-pori hañiv havat hez, povoz tokat God hañ modao paru namanotü. Met parum pot meñizapanez tamahavoz zut ari totunei, ³oñ arim mod nap meñizepekez homet ganö añarab arin etet arim abatañ bat hel batapanez hometunei, ⁴oñ kilam sat meñize. Pot tepeken arim Papap nonair nai izek tameg-potun etet hodad hezap kilam meñizepekezavon etet hañ tinao ari anapan,” pot mañah.

Mañeo haokazat ev

Ruka 11:2-4

⁵Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Mañeo hahopekez ñetiv ev. Paru giz nenañinañ mañeo hamah-pori añarab modari parun etet zait tapanez hat topour zeñnik ma ourah iñivavok het mañeo hamahan modari hatevetet parumaz pot hamah, ‘Aban tin mañeo hamahari okeg, hatevetei.’ Pot añarab parumaz hama-haek rotap mañeo hamahavoz hañiv ok havat hez, povoz tokat God añarab pot tohopanez pori hañ modao namanotü. Met ari mañeo ha-

hopekez okat haotunei, ⁶oñ arim main arim zeñnik lokat haitokoñ merizatahoh pi arim Pap et narë hezapun mañ maño-hopeken, piuhö nonair nai izek tameg-poñin etet hodad hezap arim mañ maño-hopekezavon hatevetet hañiv anohopan.

⁷Met paru Godiz hodad nat hezari betezam god moregariz homet mañeo toveam haz beri hamahapuh maot tapuv haovai sohot pot homeamah, Met ahoam hamegiek peti ok hatevetepan batah. Pot homet mañeo toveam beri haz hamahporiz mañ mañamahat mañ mañotunei.

⁸Met rotap arim tairañiz homet Godin mañ mañameg-poñiz pi hodad haravat hezanahoh ari mañeo ok hameg, povoz ari paru poriz ahoam mañ tapuv hat maot hamahat ari haotunei.

⁹Oñ mañeo hahopekez Godin epat mañ mañohozei,

Apai, ni abarah hezap, dei mapori nim abat tinao bat hel batovai sookaz zait teg.

¹⁰Met ni deim koravopuz masakavoz roketak hekaz pov zuam ou rava-panez dei zait teg.

Ma abarah nim zaitivok samahavoz zut ev hamarrah dei añarab mapori amun nim zaitivok sohokaz ni ba avatek.

¹¹Ma aliz epesik ni dei gipiz aneken nak.

¹²Ma deim modarihö horiv etamahan dei parum etamah-poñiz unun manat kos rez manamegivoz zut, ni amun deim hori tamegiñ baveket unun manohoz.

¹³Met horip avat home horiv anapanen ganö dei hori nao tak hezavoz ni dei evetetun,

oñ deimaz tin korav ravat hez.

[Met dei nimaz epat hodad hez, nim kezavor abat ahov pohao hezan ni deimaz korav ravat hez-pov amun pohazao het hez. Nen rotap.]

¹⁴Met rotap epat añoman hatevetei. Arim modariz hori etohopanez poñiz ari

unun manat kos rez manepk, povoz arim Pap abarah hezap arim hori tohopekez poñ unun manat kos rez manapan. ¹⁵Oñ arim modariz hori etohopanez poñiz ari unun naman het homehopek, povoz arim Papap arim hori tohopekez poñiz amun unun naman het homehot hepan,” pot mañah.

Gipiz nain het mañ haokazat ev

¹⁶Met Iesu mod epov amun mañah, “Ari porah karah Godin mañ maño-hopekez gipiz nain hezavoz homet ñeti epov añoman hatevetei. Met paru giz nenañinañ mañeo hamahari modari parum abatañ bat hel batapanez hat gipiz nain het parum heriñnik boteo hol betet zakep heris ravamahan añarab modari parum tamahat etet, ‘Mañeo hahopanez gipiz nain het tinarihö okat tamah.’ Pot hat parum abatañ bat hel batamahaek paru pori parum tamah-povoz hañiv havat hez, povoz tokat God hañ modao paru namanotü. Met parum tamah-pot ari to-vai totunei. ¹⁷Oñ ari gipiz nain het Godin mañ maño-hopekez porah kilam gipiz nain hepekepuh arim hezat am het mañeo hahopek. ¹⁸Tepeken añarab modari arim pot tohopekezavoz hodad narav hepanen pi arim Pap et narë hezap hatevetet et ereepan. Tat pi nonair nai izek tamegiñin etet hodad hez-pop tin etat hañiv anohopan,” pot mañah.

Dari abarah hañ tinao bak

Ruka 11:34-36, 12:33-34, 16:13

¹⁹Met Iesu pot manat ñeti modao epat mañah, “Dari ev hamarrah nonair nai batogü manameg-potü tibihol men borö hamah, ma girgir reamah, ma givogiri emat parum bamah, povoz arimauz nonair nai potü ahoam batogü manepkekez homet zait totunei. ²⁰Oñ non tinaoroh sohot modari meñizovai sohopeken revah abarah arim pot tovai sohopekeza-voz hañ tinao helohopan. Tepeken poek

tibihol men bor nakaotü, ma girgir narezotü, ma givogiri lokat navotü, oñ tinam hepan. ²¹ Met ari tairari hamarrah non-air nai ahotuz zait tat batogü manepek, povoz potuzahar homevai sohopek, oñ ari tairari abarah hañ tinao helapanez zait tat tovai sohopekezari poekazahar homevai sohopek,” pot mañah.

Darim etañiz ñetiv

²² Met Iesu ñetü modao epat mañah, “Arim etañ loporizaroz ramuñadez zut hez. Met arim et poñinañ tin etehot homehopekez poriz loporizaroh ramuñad rañizamegin al teamahavoz zut al tezat hepanen tinam etevai sohopek. ²³ Oñ paru tairari etañinañ etehot home horivonañ hepaneze poriz loporizaroh ramuñad upiamahan kutur manamahavoz zut paruh alizao bon hepan. Met tairariz loporizaro kuturutaz zut hepanen paru ganö, Dei alizavonañ hezari ev, pot hahopanez porih rotap kutur ahot parum loporizaroh ok am hepan,” pot mañah.

Godir monisiz ñetiv

²⁴ Met Iesu maot epat mañah, “Aban nap rekot aban ahö houloñariviz gogot nametotü, oñ pot tapan, povoz pi aban ahö napuz pim loporü manapanepuh popuz gogot tinam tohohan, met aban ahö modapuz kaev ravat hepanepuh popuz gogot tin natotü. Met povoz zut ari rekot Godiz gogot tovai moni ahos bepekez homet zait totunei. Met ni nap moni ahos nim bookez homet zait tookez pop zuamam monisiz homevai Godiz gogotaz unun manat hekë,” pot mañah.

Home midin navotuz ñetiv

Ruka 12:22-31

²⁵ Met Iesu ñetü mod epov amun mañah, “Povoz ne epat añoman ari hat-evetei, Arim gipiz nohopekezatuz, ma arim heriñik dimir giv tohopekezatuz home midin tat, Dei taekanañ bak batak,

pot homehotunei. Met God ari matut etahapuh pi pul emenahan ari biriri hez-pov tin ahö ravat hezao ok, oñ gipizor dimir giv potü betezatü ok. ²⁶ Met ari id arat samahariz tamahat homei. Paru avañ nañed, ma parum gipiz bavelohopanez nai bon, ma parum zezeñik gipiz basat naviz, oñ arim Pap abarah hezapuhö id pori gipiz manamahan namah. Met God eteamahan paru goe betezari, oñ ari añarabon pi eteamahan arihö id pori ritou metat hez. ²⁷ Met ni nap epat homekë, Ne nañomotü, oñ am biriri hem. Pot ahoam homeokez pop am biriri heke? Evo, ni nap pot hat rekot biriri naketü. Povoz arim heriñizatuz home midin totunei.

²⁸⁻³⁰ Ma ari dimir givoz ahoam home midin homeamegiri ari zi buñiz tat meveramahat homei. Parumauhö nao tamahan parum redeo naverev, oñ zi bu hamoh-poñ meverat hezan eteamegin aliz zeirevaizasik lul ñodat ñu ravat bon tamah. Met rotap aban Solomon darim iz mim batam kiñ ahop ravat hehap dimir giv redevonañ tinatü tooh, oñ zi buñiz redevohö pim red tooh-pov ritou metat hez. Met ari Godiz tin homeo badae navat hezari hamoh-epovoz hodadeo bei. Met God zi bu betez poñiz korav het red povor kao tinam metamahap arim maz amun tin korav het arim heriñik dimir giv metohopekezatü anohohan. ³¹⁻³² Met paru Godiz hodad natari pot homeamah, ‘Dari taekanañ gipizor ivov bat nook, ma dimir giv bat meok,’ pot hat home midin tamah, oñ arim Pap abarah hezap ari gipizor dimir givoz teki tepeken pi zuam etet hodad tat arimaz homehohan, povoz pimaz hodad natariz home midin tamahat tovai ari home-tunei. ³³ Oñ ari epat tohozei. God arim koravopuz masakavoz roketak tin tovai sohopekez zaitiv ahö tat homevai sohopekez pov bagaros batepek. Tepeken pi arimaz kaev naravotü, oñ tin korav

het gipizor dimir giv rekot ari anovai sohopan. ³⁴Povoz tokat, Honoñai tairañ deitü ou ravapan batah ee, pot homet petev tovai ganö ari home midin totunei, oñ tokat ou ravapanez porah honoñai poñiz homehopek. Tat petev ou haravat hez-nen poñiz homet hezei.” Pot Iesu pim mañairooh-abanarin mañah.

Darim modari an nametotü

Ruka 6:37-42

7 Met Iesu pot mañat ñeti modao epat mañah, “God nim tookezavon etet an netapan hezavoz nim modapuz tohopanezavon etet an totun. ²Oñ rotap nim modapuz homet metookezat God zu taput nimaz homet netohopan, ma nim modari kos rez manekezaek pi zu taput ni kos rez nanapan. ³Met arin ev añoh-epat hodad tepekezat ev. Ni nap nim etavok et kulup ahot hezan tairaiz nim modapuz etavok et kulup goerap lokat hezaekan eteameñ? ⁴Tat nim et kulup ahotaz hodad nat, oñ nim modapun pot mañameñ, ‘Ni kil heken ne nim et kulup goe okarap ba nevetem.’ ⁵Pot moreg okov mañameñipun epat nañom, Met garos nimaüz etavok et kulup ahot hezaek bavetet tin etekepuhoh rekot nim modap meñizat pim et kulup goerap ba mevetekë.

⁶Met ari saleñir tin mod natü had bedeholor bolohol manamegi? Evo, met arim tin potü had bedehol manepeken borourat emenapan hezavoz hat potü naman tameg, ma bolohol manepeken molevok mez meet bahori batapan hezavoz potü paru naman tameg,” pot mañah. (*Povoz zut añarab nari baiñetináo hatevetet batiu tiu batat betehopanez porin maot namañ tepek.*)

Dari Godin mañ mañookaz ñetiv

Ruka 11:9-13

⁷Met Iesu maot parun epat mañah, “Met ari Godin rez kek tat mañ maño-

hopek, povoz pimauhö eñizat anohopan, ma rez kek tat pim nonoroz mel tovai sohopek, povoz God eñizohopanen bar batohopek, ma ari haitokoroh urohopeken rekot God hatevetet tezhopopan. ⁸Rotap epat añoman hatevetei. Añarab tairari rez kek tat Godin mañ mañohopanez pori pi rekot meñizat manohopan, ma rez kek tat pim nonoroz mel tovai sohopanez pori bar batohopan, ma haitokoroh urohopanez poriz pi hatevetet tezhopopan.

⁹Met arim ñarohol gipiz manepekez añapanen ari heleñ bat manepeke? ¹⁰Ma pisihol manepekez añapanen ari hamal hori nari bat manepeke? Evo, pot bon. ¹¹Eñarohol ari añarab horiri arim ñarohol nonair nai tinatuhar manohopekez hodadeo tin hez, met arim Pap abarah tinaharam hezapun mañ mañohopeken pi hori nañ ari naanotü, oñ tinam ari eñizat anohopanez hodad ahö mapov piih hez.

¹²Met batam Mosesir propet abanariz menahan hez-poñiz kapot pot hez, met arim modarihö tin tairao etohopanez ari homet zait tat hepekez potam paru metohozei,” pot mañah.

Haitok goeoroh sookazat ev

Ruka 13:22-24

¹³⁻¹⁴Met Iesu pot mañat mod epov amun mañah, “Met rotap añarab ahovokaro horiek sapanez haitok ahooroh ok lokat non ahooroh samah, oñ añarab pohao tin het hepanez pori haitok goeoroh samah. Met pori boi tatahoh mel tovai sohot bar batat non pooroh samahaek añarab ahovokaro nas, oñ honep honep boi tat rez kek tohot bar batat samah. Povoz met ari haitok goe poorotihar sepekez homet boi tat sohozei,” pot mañah.

Aban moregari emohopanez ñetiv

Ruka 6:43-45

¹⁵Met Iesu parun pot mañat maot epat mañah, “Aban moreg etohopanezarizao ev. Met aban nari emat arin ñetī moregao añat, ‘Godiz ñetī rotapuv ev añameg,’ pot hapanez pori ganō paru emat bahorī avatapan hezavoz ari ñai bizat tinam etet hezei. Met paru pori anumai sokoriz zut emohopan, oñ parum loporizaroh had ñairiz zut bahorī etohopanezari ok. ¹⁶Oñ ari parum tovai sohopenezavon etet parum kapotaz tin hodad ravepek. Met bi maborō getahavenañarepek zi ul tin nakazañ badapanen dari tavaka? Ma zen zen arañinañ betezañik zi ul tin nakaz nañ badapanen dari tavaka? Evo, rekot poñik ul tinañ navadotū. ¹⁷⁻¹⁸Rotap zi tinañik zi ul tinañ badamah, oñ ul horiñ rekot navadotū, met zi horiñik zi ul tinañ navad, oñ ul horiñ badamah. ¹⁹Tamahan zi tairañ ul tinañ navadotuzañ menat itiñadek mañaramah. ²⁰Met zi hamoh-poñiz zut aban moreg pori arim ñaravatak emapanen parum tohopanezavon etet parum kapotaz zuam hodad ravat pot hapek, ‘Aban eperi zi horimedek ul horiñ badamahavoz zut moregari ev,’ pot parumaz hahopek,” pot mañah.

²¹Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Añarab tairari tin hom nameek amauam, ‘Deim Amip,’ pot neen nañapanez mapori rekot God hezaek sat naketū, oñ paru tairari nem Pap abarah hezapuz ñeo baval hat tohopanez nen pori rekot poek sat hepan. ²²Met tokat God añarab ñevok bizapanez aliz posik paru ahovokaro pot neen nañapan, ‘Deim Amip, met dei nim abatao hao-vai Godiz baiñetinao añarabon mañoog, ma pitū paruh menat hehari ruogin

añarab maot tin ravoooh, ma red navor nao ahoam añarabon mañairoog.’ ²³Pot nañapanen parun epat mañom, ‘Ari betezam nem abatao haogiri ogek, ne arimaz unun, povoz nehanañ pataek sei,’ pot mañom.” Pot Iesu parun mañah.

Zeimakezaroz zu tat mañahat ev

Ruka 6:47-49

²⁴Tat pi maot epat mañah, “Met ari nem hamoh-ñetī epeñ hatevetet baval hahopekez pori tairavotī zut tat añom? Met aban hodad tinavonañ nap pim zeimak demapanez garos pi ham kezarah hamauruñ menat bahahav kez bareñapanepuh zeimak demapan. ²⁵Tapanen teptep ahov urohopenen ut ahor pelohopenen iverī ñai rezapanepuh zei pomak pi bahahav kez bareñat demapanen hepan, povoz bareñ naedotū.

²⁶Met ari nem hamoh-ñetī epeñ hatevetet baval nak hepekez pori tairavotī zut tat añom? Met aban kut nap pim zeimak demapanez bahahav apor pap bat helok bareñapanepuh zeimak demapan. ²⁷Tapanen teptep ahov urohopenen ut honoñai ahor pelohopenen iverī ñai rezat emapanepuh zei pomak bareñ edapanen map horī ravapan.” Pot Iesu parun mañat bon tah.

²⁸⁻²⁹Met Iesu ñetī poñ mañooh-poek paru hateveteohan aban ñetī kateñiz mañairahol mañoohavoz zut namañ, oñ hodad ahovonañ het mañooh, povoz parum marahol ker menat pot homeoh, Ui, pi Godiz Baiñetinaovoz maupuhō ok hamah.

Aban obuloñinañap batin batah

Mak 1:40-45; Ruka 5:12-16

8 Met Iesu dañ povokanañ er horat soohan añarab ahovokaro pinañ hono sooh. ²Tahan aban obuloñ pohao tat heh- nap pim nakoe emat rariñ rez

bareñat† epat mañah, “Nem ahop ae, ni ne batin navatekez zait tekë, povoz haken ne tin ravom.”³ Pot mañahan Iesu pim maras meet aban popuh bizat epat mañah, “Ne zait toh, povoz ni tin rav.” Pot mañovaiam obuloñ map bon tahan aban pop tin ravah.⁴ Tahan Iesu aban popun epat mañah, “Tovai ni nem netohovoz modarin bar mañotun, oñ ni sat aban anumaihol bareñ elat mañaramahnapun nim heris mañaireken ni tin raveñ-epovon pi etet hodad tapan. Tapanen batam Mosesiz hahan hezat ideñariv bat ni God hañiv metekë. Teken añarab niin etet epat hapan, ‘Rotap pi tin haravah,’ pot nimaz hat maot ari honeo hepek,” pot mañah.

Iesu gog aban nap batin batah

Ruka 7:1-10

⁵Met Iesu sohot Kapaneam zeitak sa berevahan Roma ñai abanariz ahö nap emat meñizapanez homet piin epat mañah,⁶ “Nem ahop ae, met nem gog aban nap lamao tat pim eñar mar map sikö tat hezan kakam ahov hat-evetehot hez.”⁷ Pot mañahan Iesu hat-evetet aban popun epat mañah, “Met ne deip sopainepuh nim gog abanap batin batom.”⁸ Pot Iesu mañahan aban popuhoen maot epat mañah, “Evo, met ne aban horivonañapuz zeimakeh ni aban tinap rekot nasotü, oñ epekam ni het ñe nenaohaken nem gog abanap tin ravap.”⁹ Met ne nem ahö ravat hezariz irih het parum nañamohat tamoh, ma nem irih ñai aban modariz ne korav ravat hezaek poriz napun epat mañamoh, ‘Ni ok sa,’ hamohon am nem hamohoek samah, ma modapun, ‘Ni ev em,’ pot mañamohon am emamah, ma nem gog aban napun gog nao netapanez mañamohorah nem mañamohotam am tamah. Met

povoz zut ni ev het ñe nenaohaken pim lamao bon tapanen pi tin ravapan.”¹⁰ Pot mañahan Iesu aban popuz ñeti havoz hatevetet pi homehot het añarab pinañ honeo sooharin epat mañah, “Met rotap aban pat epop nemaz homeo badae batah-okovoz zut Israel añarab nemerih gogot tovai emoohoek epat navon ne et narë.

¹¹Met epat añoman hatevetei. Aban epopuz zut añarab gitap berevamahaek zeï posikarohanañari, ma gitap bañodamah-zeï posikarohanañari añarab map ahovokaro emat Godiz zeï tin posik Abraamir, Aisakir, Zekoponañ honeo het biñ ravat gipiz nohopan,¹² oñ parum iz mim Godiz zeï tinasik emapanez au hahan hez-pori pimaz homeo badae navat hezaek, ruapanen sat iñidoh kuturutaz lopotak het ahoam iñ hahot het kakamao hatevetehot gitahav men tep hat hepan.” Pot Iesu añarabon mañat¹³ pi ñai abanapun epat mañah, “Nim zeimakehaz sooken ne metomaz nim homet nañeñ-pov toman ou ravapan.” Pot mañovai teri taputanañ pim gog abanap tin ravah.

Pitaz lelamap batin batah

Mak 1:29-31; Ruka 4:38-39

¹⁴Pot tahan Iesu sat Pitaz zeimakeh lokat etehan Pitaz añ lelamap lam mid midiv ñadohot orat hehan,¹⁵ etet añ popuh maras pi ut urahan tin ravahapuh bal hat Iesuz gipiz bareñat tezat manahan nah.

Lam narir nari batin batah

Mak 1:32-34; Ruka 4:40-41

¹⁶Met hapanezai kutur ararao ravovai añarab zeï potakari pituhol menat hehari ahoam Iesuz nakoe bat emahan Iesu ñeo hahan hatevetet pituhol menat

†8:2 Pavar 2 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

hehaek berevat sahan lamao tat hehari amun batin batah. ¹⁷Met batam propet aban Godihö hahan hatevetet haoh-nap Aisaia epat menahan hez, Met pimauhö darim lam povor kao map batin haavat-apan. Pot menahan hezaek Iesu emat hahan hez-taput tat lamari batin batoohan Aisaiaz menahan hez-povoz rotapuv ou ravah.

Iesunañ sapanez mañah-ñetiv

Ruka 9:57-62

¹⁸Met añarab ahovokaro emat Iesu balopotak batat hehan etet pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Dari havë epovoz okatasiti sak.” ¹⁹Pot mañovai aban ñeti kateñiz mañair-nap Iesun epat mañah, “Añairameñip ae, met ne nim sookezaek deip honeo sohopenez zait toh.” ²⁰Pot hahan Iesu ñeti hañiv epat mañah, “Met had bedehol parum oramah-tekeñ hez, ma idehol parum oramah-zezeñ amun hez, oñ ne Añaraboz Nanep nem zei hemaz namak bon, povoz nim nañeñ-okovoz tinam hometahoh em.”

²¹Pot mañovai aban Iesu mañoohan hatevetevai emooh-nap Iesun epat mañah, “Nem ahop ae, ni gu haken ne sat het nem papap ñomapanen baveiromapuhoh[‡] emoman deip sohopain ma tair?” ²²Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Met paru nemaz homeo badae navat hepanezari parumeri ñomohopanen baveirohopan, oñ ni nenañ honeo am sohopain,” pot mañah.

Havevor hadao bagaa batah

Mak 4:35-41; Ruka 8:22-25

²³⁻²⁴Tahapuh Iesur mañairooh-abanari boutitak helat havevozañ sohot Iesu orat hehan had ahov urahan haveo

ñai tat paru bamezapanez tahan, ²⁵paru Iesu bazageri metat epat mañah, “Deim ahop ae, dari totoi havevok er horat emiv elakaz tegig, ni bal hat dei eñiz.” ²⁶Pot mañahan Iesu epat mañah, “Met rotap ari nemaz homeo aviam badae batat hezaek, ñai het tat neen okat nañeg.” Pot mañat bal hat havevor hadavon bon tapanez mañahan bon tahan haveo maot pim hehat ravah. ²⁷Tahan paru agol atat pot parumam nae nap mañah, “Ai ui, hadavor havevon mañahan pim ñeo hatevetet zuam hahat tat bon tahag, aban epop tair heripuhö okat tah?”

Aban pitü nañariv batin batah

Mak 5:1-20; Ruka 8:26-39

²⁸Tahan Iesu Galili iv havë ahovoz okatasiti añarab Gadara poriz zeisik sa berevahan aban pituhol menat hehañariv parup orah rezah ñomoohari biohaek kez tat het añarab modari poek sohan urapanez tooh, povoz paru ñaihetiz poek nas heh. Tahan poek heh-aban poñariv Iesu emahan etet ²⁹ñeo ñarah epat hah, “Ni Godiz rop, tair etekez hat ev emeñ? Met deim hañ horiv etekez narav hez-eparah petev zuam kakamao etekez homet emeñi?” ³⁰Pot mañovai etehan bol nari ahoam akah hotoh heriam het sisiñiñ nohot hehan, ³¹pituhol aban poñariviz gizasikarohanañ Iesun epat mañah, “Met ni dei oruekez homekë, povoz dei emeeken sat bol akarih lokak.” ³²Pot mañahan Iesu parun, “Kar, ari berevat tapurih sa lokei,” mañoaviaim pitü pori berevat sat boloholok lokahan bolohol daparavazañ porü hat koti sat iv havevok ñodat emiv elat ñomah.

³³Pot tahan aban bol poriz korav hehari etet bareet parum zeitak sat

[‡]8:21 Pavar 21 -Met paru Zudahol parumeri ñomooohan hel ahoñiz kohat puioñ hehaek, ma parumauhö menoohaek, basat bizat hel ahö modañinañ haitokoroh barau rau tooh.

aban poñariv batin batat pituhol ruahan sat boloholok lokahan tahavoz ñetiv mañah. ³⁴Tahan paru añarab zei potakari Iesuz melahar emat piin etet parum boloholoz tahavoz ñaihet tat pi zei pos betet mod nasiti sapanez ahoam mañah.

Eñar mar ñomahap batin batak

Mak 2:1-12; Ruka 5:17-26

9 Pot mañahan Iesu boutitak helat iv havevozañ sohot pim zeitak berevah. ²Tat poek hehan aban nari aban eñar mar ñomat hehap bi tav tavasik bavizat, Rekot piuhö aban epop batin batapan, pot paru pimaz homeo badae batat bat emahapuh Iesuz nakoe biih. Tahan Iesu parum homet bat emahat hodad ravat aban lamapun etet epat mañah, “Erom, ne nim hori tovai emooñ-põñ ba ol haveteohö, povoz ni biñ rav.”

³Pot Iesu mañahan aban ñeti kateñiz mañairahol hatevetet parumam pot homeh, Met aban epop pi Godiz zut ravapan hat okat mañahan dari hatevetegin tin narav. ⁴Pot homeohan Iesu parum homeoh-pov pi hodad hatahapuh epat parun mañah, “Tairaiz ari nemaz okat homeameg? ⁵Met ‘Nim hori tovai emooñ-potü ba ol haveteohö,’ pot piin mañoh, oñ rotap ba ol haveteohö ma ba ol navet, povoz ari etet hodad nat hez. Oñ aban epopun, ‘Ni bal haz,’ pot mañoman pi petev bal hapanen ari etepekezaek nem kezao ou ravapanen hodad tepek. ⁶Met ne Añaraboz Nanep ev het ari añaraboz hori tamegiñ bavetehomaz kez pov neeh hez-pot hodad tepekez ne aban epopun, ‘Ni bal haz,’ mañoman bal hapanen etet nem kezavoz ari hodad tepek.” Iesu parun pot mañat aban lamapun pat, “Ni bal hat bi tav tavas bat nim zeitakaz sa.” ⁷⁻⁸Pot mañahan

aban pop bal hat pim bi tav tavas bat sahan paru añarab etet hehari agol atat pot hah, “Rotap Godihö pim kezao aban epop manahan okat tahan eteg.” Pot hat paru Godiz abatao bat hel batat biñ mañovai sooh.

Iesu Matiuz as hah-ñetiv

Mak 2:13-17; Ruka 5:27-32

⁹Met Iesur mañairooh-abanari poek hehaekanañ sohot etehan Matiu pim takes monis booh-zeimakeh toutat hehan Iesu piin etet epat mañah, “Erom, ni emeken deip honeo sohopen.” Pot mañahan Matiu bal hahapuh Iesunañ parup sah. ¹⁰Tat paru Matiuz zeimakeh sa toutat gipiz nohot hehan aban takes monis booh-narir aban hori modari paru honeo emat toutat gipiz nohot heh. ¹¹Tahan Parisi aban narihö parun etet pim mañairooh-abanarin epat at mañah, “Erohöl ae, met arim añairamahap tairaiz pi aban hori tamah-okorinañ honeo paru toutat het gipiz namah?” ¹²Pot hahan Iesu hatevetet parun hañiv epat mañah, “Aban nap lamao nat tinam hepanez pop meñizat batin batapanez popuhaz nasotü, oñ aban nap lamao tat hepan, povoz meñizat batin batapanezapuhaz sapan. ¹³Met povoz zut ne, ‘Dei aban tin tamegiri ev,’ pot hamah-poriz hat ne naem, oñ aban hori ravat hezari meñizomaz hat ne emoh. Met Baiñetinavoz Tepatak pot menahan hez, Met ari giz nenañinañ nemaz hat anumaihol bareñ elat mañarohopeken uveo berevohopanezavoz ne God zait nat, oñ arim loporizarohanañ tin homet nae nap masak metohopekez ne zait toh. Met ari ñeti añoh-epovoz kapot hodad tepekez tin homevai sohozei.” Iesu parun pot mañah.

Gipizoz ah ñeo hat mañeo haokaz ñetiv

Mak 2:18-22; Ruka 5:33-39

¹⁴ Pot mañahan sahan tokat Zoan ivoh memeohapuz mañairoohari emat Iesun epat mañah, “Met dei ma Parisi abanari porah karah aliz nañik mañeo haokaz gipizor ivovoz ah ñeo hat nain het mañ hameg, oñ paru nim mañairameñ-abanari deim tameg-pot nat, povoz homet at nañakaz ev emeg.” ¹⁵ Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Met añarab nari parum kapotak nap emapanen paru pinañ honeo het biñ ravat gipiz nohopan, oñ tovai sohot tokat ñai aban narihö aban pop basapanez porah pim kapotakari pimaz zakep tat gipiz nain hepan.

¹⁶ Met aban nap pim dim giv topar kelapanen giv tet magei nat kelapanez poek biit nameotü. Met pi pot tapan, povoz maot zuam giv tet magei pot meeapanen hepanezaek dim topar kelapanen puiorö maot ahö ravapan. ¹⁷ Met mod nao amun pot hez. Aban nap iv ñerë hep hop hop hatat hepanez mamogavok ivov holapanen emat beo rezapanen zuam rapat ozourapan, oñ iv ñerë hep magei tinavok ivov holapan, povoz rapat naverevotü, oñ tin hepan.” (*Pot Iesu paru Zuda pimeri parum iz mimiholoz mañovai emoohat pim ñetü mageivonañ bahoneo batotun hezavoz homet ñetü epovokaro mañah.*)

Añ napur ñari nap batin batah

Mak 5:21-43; Ruka 8:40-56

¹⁸ Met Iesu ñetü pov mañohot hehan Zudaholoz topour zeimakez aban ahö nap pim totoi emat rariñ hamarrah rez bareñat epat mañah, “Erom, nem ñarip totoiäm ñomapanez tahan ne emoh, oñ ni sat nim maras pim herisik bizeken pi

maot tin ravat hepan.” ¹⁹ Pot mañahan Iesur mañairooh-abanari bal hat paru aban ahö popunañ sah.

²⁰⁻²¹ Met paru nonoroh soohan añ nap pi krimsañ 12 uvevon etehot hehap Iesuz kosimarah pot homevai emooh, Met ne pim dim nenapuk maras ut uromazaek tin ravom. Pot homet pim dimipuz tetemarah ut urah. ²² Tahan Iesu havoe tat añ popun etet epat mañah, “Eñarim, nim homeo neohö batin navatomaz badae bateñ, povoz ni tin haraveñ.” Pot mañovaiam teri taputanañ añ pop tin ravat sah.

²³ Met pot metahan sahan paru sat aban ahö popuz zeimakeh lokat honat Iesu etehan paru aban nari mañihavek pul menohot hehan^f añarab iñir zakep ahoam tooh. ²⁴ Tahan pi parun pot mañah, “Met ñari akap nañom, oñ pi ok au unun orat hezag, ariparo iñ hamegiek bon tat havü ravat berevat sei,” pot mañah. Met pot mañahavoz homet añarab pori pimaz kek haoh. ²⁵ Tahan Iesu añarab pori baverevahan iñidoh sahan ñari pop oraeh-zei girü povok lokat pim marasiz bat, “Bal haz,” hahan bal hah. ²⁶ Met Iesu pot tah-ñetiv haovai soohan zeï posik an pap manah.

Etañ kutañariv batin batah

²⁷ Pot metahapuh Iesu zeï pomakehanañ berevat nonoroh soohan aban etañ kut tat heh-nañariv pim tokat emohot ñeo ñarah epat mañovai emooh, “Devidiz iz mimip ae, ni deipimaz zakep tat eñiz.” ²⁸ Pot mañovai emoohan Iesu sat kohat zeï namakeh lokahan parup pim nakoe emahan Iesu parupin at mañah, “Ne rekot arip batin avatomaz homeamegi?” Pot hahan parup hañiv epat mañah, “Gu, rotap ni rekot deip batin avatekë.” ²⁹ Pot mañahan Iesu parupim etañik marasikaro biit pot

^f9:23 Pavar 23 -Ñarip hañomah homet parum toohat mañihavek pul menooh.

mañah, “Aripim homet emeg-pov roptap ravah.”³⁰ Pot mañovaiam parupim etañ tin eteh. Tahan Iesu parupin ah ñe kezao epat mañah, “Tovai aripim etohñeti epov añarabon mañotunei.”³¹ Pot mañahan hatevetet berevat unun manahapuh sat Iesu parupim metahavoz ñetiv zeï posikarin mañovai soohan ñeti pov ahö ravah.

³²Met Iesur mañairooh-abanari zeï pomak betet sapanez tahan añarab nari aban pitup menat hehan ñeo nak hehnap pihaz bat emah.³³Tahan Iesu pitü pop ruahan aban pop betet berevat sahan ñeo hahan añarab agol atat etet pot hah, “Met ev Israel darim zeï epesik mamog okat nao dari et narë heg.”³⁴ Pot hahan Parisi abanari etet epat hah, “Met pituholoz ahop pinañ het pi kezao manat hezan pituhol añaraboh menat hezaek ruamahan samah,” pot mañah.

Iesu añaraboz zakep tahavoz ñetiv

³⁵Met Iesu zeï posik zeï ahoñir goeñik sohot Zudaholoz topour zeïnik lokat paru God parum koravopuz masakavoz roketak hepanez ñeti tin pov mañovai, lam navor nao tat hehari batin batoo. ³⁶Pot tohot het etehan añarab mapori bol sipsipihol koravop bonoriz zut hehan modari paru honoñai povor kao ahoam metoohaek meñizapanezap bon, povoz Iesu etet zakepiv ahoam tat³⁷ pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Met av epesik gipiz utap hatat hez-epotü map ahoam hez, oñ gipiz epotü bat batogü manapanez añarab aviam hez,³⁸ povoz av posiz maupun mañ mañohopeken pi gog añarab modari ba ou batapanen gipiz epotü batogü manohopan.” (*Poek añarab meñizohopanezari honep honep hez, povoz God modari ba ou batapanez-*

voz piin mañ mañohopanez homet Iesu parun mañoo.)

Iesu pim mañairahol 12 bamain batak

Mak 3:13-19; Ruka 6:12-16

10 Met Iesu pim mañairooh-abanari 12 batopourat pituhol menat hehari ruohopanen berevat sohopanez, ma lam navor navonañari batin batohopanez kezao manah.²Met aposor aban poriz abatañ ev.

Met garosikap Saimon, pim abat modao

Pita mañah-pop,

met pim bosip Anduru,

met Sebediz roñariv Zemisir bosip Zon,

³met Pilipir,

Batolomiur,

Tomasir,

Matiu takes monis boohap,

met Alpiasiz rop, Zemis,

met Tadiasir,

⁴Saimon modap, pi Selot porihanañ nap,[§]

met Zudas Iskeriot, pi tokat Iesu bapanez bar mañat mañairahap.

Met pim aposoroholoz abatañ ok.

Iesu mañairoohari meepanez tat mañah

Mak 6:7-13; Ruka 9:1-6

⁵Met aban eperi meepanen gogot tohopanez pot mañah, “Met ari tovai añarab patarir añarab Sameriaholoz zeïnik sotunei,⁶ oñ ari sat Israel añarab tairari paru bol sipsipihol parum koravop betet main ravat samahavoz zut Godiz ñetiv betet main ravat hezporiz ñaravatak sohot⁷ pot parun mañohopek, ‘Godiz masakavoz roketak hep-ekezao totoi ev haemah.’⁸ Pot mañovai lamao tat hepanezari batin batovai, hañomapanezari baval haovai, obuloñ pohao tat hepanezari batin bato-

§10:4 Pavar 4 -Met Selot mañah-pori Roma ñai aban patari korav ravat hehaek sapanen parum zeis maot parumauhö korav ravat hepanez kilam gogot tooh.

vai, pituhol añaraboh menat hepanezari ruohopeken sohopan. Met pot tovai sohopekez kezao ari ne zum netegin anoh-bon, oñ amauam ok anoh, povoz añarabon ñetiv mañovai batin batovai sohot zumao anapanez tovai mañotunei. ⁹⁻¹⁰Met arim heriñ tin metohopekez homet moniñir dim modapur eñ res modañ kiñik bavelat irao bat honeo sotunei. Met añarab meñizohopekez pori rekot ari gipizor mod tairatü tekü tepekezatü eñizat anohopan.

¹¹Met ari zeï natak sepekepuh zeï orohopekezamakez poekarín at mañepeken aban tairapuhö pim zeimakeh avat sat eñepan, povoz ari aban popunañ zeï pomakeham het gog anoh-epañ tohopeken bon tapanenahoh zeï pot betet zeï modatakaz sei. ¹²Met ari zeï natak sat zeï namakeh lokat poek hepanezarin, ‘Ari lop tinarizaronañ hezei,’ pot mañepeke. ¹³Tepeken paru zeï pomakehari ari masak etapan, povoz arim mañepekez pov rotap ravap, oñ ari masak naetotuzat ravapan, povoz mañepekez pov arimaunañ am hepan. ¹⁴Met ari zeï mod natak sat berevepeken arimaz kaev ravat orohopekez zeï namak naan tat, arim ñetiv hatevetepanez kaev ravat hepan, povoz parum zeï potakanañ ham tomol moleo arim eñañik ñied bat hepanezaek teur betet zeï pot kos rez manat sepek. ¹⁵Met pot etapanez añarab poriz epat añom, Met batam añarab Sodom zeitak heh-pori hori povor kao ahoam tooh, povoz tokat God ari añarab ñevok evizapanezarah pi Sodom pori hañ horiv metapan, oñ zeï añarab het arimaz kaev ravapanezataz hepanez poriz horivohö Sodom añaraboz batam tooh-pov ritou metat map ahö ravapanezaek God paru hañ hori ahö mapov metapan,” pot mañah.

Modari hori metohopanez bar mañah

Mak 13:9-13; Ruka 21:12-17

¹⁶Pot mañat maot epat mañah, “Met ari hatevetei, ne bol sipsip sokoriz zut ari emeeman aban had ñairiz zut hoririz ñaravatak sepekez ok teg, povoz hamalehol sapanezaekaz tinam et bameet samahavoz zut ari tinam arim hezhezavoz korav ravat id pururuaholoz sokoam sa em tamahavoz zut ari tinam tovai sohozei. ¹⁷Met had bedeholoz zut aban nari ok hez, met porihö ari nari avasat ñevok evizohopan, ma ari nari topour zeñik avat biñinañ ourohopenen kaka-mao hatevetehopek. ¹⁸Ma ari nemaz homet hepekezaek mod narihö kaev ravat beri akahopanepuh avat sat gavman aban korav ahoriz nakoe eñehopenen hepek. Met poek het arihö nem ñeti tinao parun mañovai, añarab pata-riz ñaravatak het porinahon nem ñetiv ourah mañohopek. ¹⁹Met ari avat sapanen ñeti hañiv mañepekez ñaihet tat, Ui dari hañ tairao hak batah? pot ari home-tunei, oñ paru arin at añohopanez tapurah God arim Papap hahopekezat hodadeo ari anohopenen hahopek. ²⁰Met ari arim hodadevok ñeti pov bar mañohopek bon, oñ arim Papapuz Pul Tina-puhö hodadeo anohopenen ñetiñ parun mañohopek.

²¹Met aban nari parum naner bos nemaz homet emohopanezariz kaev ravat beri hat ñai aban nari manapanen paru bat men ñomapan, ma pap nari parum ñarohol zu taput metohopan, ma ñaro narihö amun parum nonor papaz zu taput metohopenen ñai aban nari paru men ñomapan. ²²Met ari nemaz homevai emohopekezaek añarab mapori arimaz kaev ravat mogao etapan. Met pot etapanez ari tairari kaev narav het rez kek tat nemaz homet tovai sohopekezari God avat tin hepekezaek eñepan. ²³Met ne rotap arin

epat añom, Ari Zudia zeisik ma zeí mapoñik nem ñetiv mañovai magei sohopeken ne Añaraboz Nanep arihaz maot emom. Povoz met ari zeí tairatak sat nem ñetiv mañohopeken poekari arimaz kaev ravat bahorí etapan, povoz zeí pot betet bareet zeí modatak sat nem ñetiv mañohopek.

²⁴ Met aban hodadevonañ nap aban modarin ñetiñ bade de mañohopanezaek pim irih het hatevetehopanez pori pi ritou nametotü, ma gog navok hepanezarihö gog povoz aban koravop ritou metat ba irih navatotü. ²⁵ Povoz añarab modarihö aban mañohopanez pop tairao metohopanezavoz zut pim irih hepanezari amun taput metohopan, ma gogovoz aban korav pop nao metohopanezavoz zut gog povok hepanezari amun metohopan. Met ne arim koravop paruh batiu tiu navatat, ‘Pi Bielsebul, pituholoz papap, ak,’ pot nemaz hahaek ari nem irih hezari amun batiu tiu avatat arimaz ñetü moregañ ahoam hahopan,” pot mañah.

Añarab modariz ñaihet natotü

Ruka 12:1-9

²⁶ Met Iesu pot mañat maot epat parun mañah, “Rotap paru horí etohopan, oñ parumaz ari ñaihet totunei. Met petev kil izek horí hat tovai samah-map poñ tokat ba ou batapanen ari etepék. ²⁷ Met ari nenarin nem añamohon hateveteamegepeñ ev añamoh, povoz ari iñivavok añaraboz ñaravatak het ñeo ñarah hat mañohopeken paru hatevetehop. ²⁸ Met añoh-epov mañohot ari añaraboz ñaihet totunei. Met paru rekot arim ham heriñ ur oñomapan, oñ arim pulihol paru ur nañomotü, povoz ari parumaz ñaihet totunei. Oñ God nenap rekot arim ham heriñir pulihol honeo itiñadek sepekez añapanen poek sat horí ravepek hezavoz petev pi nenapuz ñaihet tohozei.

²⁹ Met arim Papap ideholoz korav hezavoz homei. Met ari id nañariv bat nepekez zumao 2 toea nen manat bameg. Met id poriz zumao aviam, oñ arim Papap paru id poriz korav hezaek nap betezam nañomotü, oñ piuhö hapanen id pop ñomapan. ³⁰ Pot tat parumaz tin korav hez-povoz zut pi amun arimaz tin korav het arim gag tae honeo honeo rekö hakat pi hodad hakez. ³¹ Met ari añarab idehol ritou metat hez, povoz pi arimaz korav hezag, modariz ari ñaihet totunei.” Pot pim mañairooh-abanarin mañah.

Iesuz abatao ourah mañook

Ruka 12:8-9

³² Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met tairap, ‘Iesu nem ahop ok,’ pot añarabon ourah mañohopanez pop tokat abarah nem Papap etet hepanen ne pimaz, ‘Epop nemop ev,’ pot haom. ³³ Oñ pi tairap ne kos rez nanat, ‘Ne pimaz unun,’ pot añarab modari hatevetet hepanen nemaz hapanezap tokat abarah nem Papap etet hepanen ne pin, ‘Ne nimaz unun,’ pot mañom,” pot parun mañah.

Dari Iesuz zait tookazao ev

Ruka 12:49-53, 14:25-27

³⁴ Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met ne ari añarab ev hamarrah het eñizat bahon avatoman tin hepekez ev eroh, pot homeamegi? Evo, oñ ari añarab ba everat bamain main avatomaz ev eroh. ³⁵ Met añoh-epovoz kapot pot hez. Aban ro nap hepanen pim papap nemaz homevai sohopenen aban ro pop pim pap popuz kaev ravapan. Ma ñari añ nap hepanen pim nonop nemaz homevai sohopenen ñari añ pop pim non popuz kaev ravapan. Ma añ nap hepanen pim añ lelamap nemaz homevai sohopenen añ pop pim añ lelamapuz kaev ravat hepan. ³⁶ Met aban nap nem tokat emo-

hopanez zait tapanen paru tairari pimaz kaev ravat hori metohopan? Met pimauzari paru zei honemakeh hepanez porihö pot metohopan.

³⁷ Tapanen tairap nemaz aviam ulov ravat hepanepuh pim nonop ma papapuz ahoam ulov ravat hepanez pop pi nenañ rekot naketü. Ma tairap pim rop ma ñaripuz ahoam ulov ravat hepanepuh nemaz aviam ulov ravat hepanez pop nenañ rekot naketü. ³⁸⁻³⁹ Met tairap nenañ emohopanez pop, ne nemauz zaitiv betet nem Papapuz hahat baval hat pim zaitivok samoh-povoz zut, pi pop nem tamoh-taput tovai emohot epat homehopan, Met ne Iesuz zaitivok sohoman modari honoñai tairao netapan, ma ur noñomapanez hapanez porah ne kaev ravat ñaihet tat navetetü. Pot nemaz homet emookez pop nenañ honeo pohao tin het hekë. Oñ nap pim herisiam tin hepanez homet ñaihet tapanez pop rekot nenañ honeo naketü, oñ hori ravapan,” pot mañah.

Añarab hañ tinao manapanez ñetiv

Mak 9:41; Zon 13:20

⁴⁰ Pot mañahapuh Iesu maot epat mañah, “Met ari nem ñetiv mañovai sohopeken añarab tairari eñizat tin etohopanez pori ne amun neñizat tin ok netohopanezavoz zut ravat hepan, ma nem Pap nemeehan eroh-pop amun meñizat tin ok metohopan. ⁴¹ Met añarab tairari Godiz ñetiv ourah hahopanezapun etet, ‘Propet aban Godiz ñetiv darin añamahap ok,’ pot pimaz hat meñizat tin metohopanez pop tokat God propet abanari hañ tinao manapanezarah zu taput paru añarab meñizohopanez pori amun manapan. Ma añarab tairari aban tin tohopanezapun etet, ‘Aban tinap ok,’ pot pimaz hat meñizat tin metohopanen tokat God aban popuz hañiv manapanezaek zu taput paru añarab pot tohopanez pori amun manapan. ⁴² Ne ro-

tap arin epat añoman hatevetei, Met nem tokat emohot abatao bon hepaneznap ivovoz metapanen tairap piin etet, ‘Iesuzap ev,’ pot hat ivov holat manapanez pop tin pot metapanezavoz hañ tinao tokat havapan.” Pot parun mañah.

Zoanizari emat Iesun at mañah

Ruka 7:18-23

11 Met Iesu pim mañairoohabanarin tapanezat ñeti poñ mañat garë hahapuh pim heh-poe betet ze posizañ ze ahotuk sat añarabon ñetiv mañovai sooh.

² Met Zoan ivoh memehap kakam zeimakeh het Kristoz gog map tovai emoohañiz ñetivon hatevetehapuh pim mañairooharohanañ nari pihaz meehan sat epat at mañah, ³ “Met ‘Tokat nap emapan,’ pot hahan hezan dei ñai bizat etet hezag ni tapupu? Ma mod nap tokat ok emapanez etet hek?” ⁴ Pot at mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Met ari sat Zoanin petev nem tamohon ari hatevetet eteameg-epeñiz bar mañei. ⁵ Met etañ kut tat heharir eñañ hori ravat heharir aban obuloñ pohao tat heharir hat koveñ unun manat heh-pori map batin batamohovoz ñetiv, ma ñomamahari maot baval hamohovoz, ma añarab, ‘Dari hori hezaek tairap eñizapan,’ pot hahot hezarin Godiz ñetiñ mañamohon hateveteamahavoz ñetiv, ma hatevetet eteameg-epeñiz ñetiñ ari sat piin bar mañei. ⁶ Met tairap nem tamohovoz homet, Rotap emapanez hah-tapup ev, pot homet lop houlorizarañ naketuz pop pim loporih biñ ravat hepan, pot piin sat mañei.”

Zoaniz ñetiv parun mañah

Ruka 7:24-35, 16:16

⁷ Pot mañahan paru sahan Iesu Zoaniz ñetiv añarabon epat mañah, “Met batam Zoan ham betez nonair nai bon hehnarah hehan ari poek tair tohavon

etehopekez hat poek soog? Met havos teptepivok basaem tamahavoz zut aban betez napun etepekez hat soogi? ⁸Ma aban nap dimir giv tinatü tat hehapun etehopekez hat soog? Evo, pot bon, met paru dimir giv tinatü tat hezari zei ahö tinañik hez, oñ ham betez narah pori nakez. ⁹Ma ari Godiz propet aban napun etehopekez hat soogi? Met rotap ari sat Godiz propet abanapun eteog, met pi-uhö propet aban modari map ritou metat hez. ¹⁰Met batam Godiz propet aban napuhö Zoan emat tohopanez ñetiv epat menahan hez,

Hatevetei, nem ñetiv hahopanezap meeman pi garos ravat emat nim nonor ba oñ bathopan. *Malakai 3:1*

Pot menah. ¹¹Met rotap epat año-man hatevetei. Zoan piuhö nem nonor ba oñ batah, povoz pi aban ahop ravat het añarab mod mapori ritou metat hez, oñ añarab Godiz masakavoz roketak hepanez pov ou ravapanezaek añarab tairari masak povok hepanez pori Zoan ritou metat hepan. ¹²Met pi añarabon ñetiv mañohot ivov memeehopanez kapot tahaekanañ añarab ahovokaro Godiz masakavoz roketak hepanez homet kezao rez kek tat tooh-pori poek sat hez. ¹³⁻¹⁴Met batam Mosesir propet aban mapori epat haovai emooh, ‘Met tokat propet aban nap Elaiza popuz het toohavoz zut modap ou ravat zu taput tohapan.’ Pot haovai emoohaek Zoan Elaizaz tooh-taput tohopanezap haverevah. Met ñeti añoh-epovoz ari hatevetet barotap batepek, ma barotap navatotü batah? ¹⁵Met ari hat koveñinañari okeg, nem hahö epovon hatevetet tin hodad ravei.

¹⁶Met ari petev hezariz tamegit tairavotü zut tat haom? Met ñaro daparilh het ekerë tamahariz zut ari tameg. ¹⁷Met ñaro poriz narihö biñ ravat tenaveñ urat modarin epat mañamah, ‘Ari deinañ honeo emat daat

mezei,’ pot mañamaham mod pori kaev ravat epat hamah, ‘Evo, dei kaev.’ Pot hamahan tapurihö maot iñ mazamañ hahot mod porin epat mañamah, ‘Ari deinañ iñ mazamañ honeo haok.’ Pot maot hamahan mod pori kaev ravat epat hamah, ‘Evo, dei iñ mazamañ haovai iñ haokaz kaev.’ Met ari petev ev hez-eperi ñaro poriz zut tameg. ¹⁸Met Zoan emahapuh pi goerhanañ pohao bain ivov nain heh. Tat porah karah pi gipiz nainotuz ahao hat hehan ari etet ñaroholoti zut tat añohovoz zut pimaz kaev ravat, ‘Pitup menat hezan okat tamah,’ pot ari haog. ¹⁹Oñ ne Añaraboz Nanep emat gipizor bain ivov nohot hezan ari etet ñaroholoti zut tat añohovoz zut kaev ravat nemaz pot hameg, ‘Aban epop pi gipizor bain ivov ahoam namahap ev. Tat pi aban takes monis bamaharir hori modarinañ ñod reet hez,’ pot nemaz hameg. Oñ Godiz hodad tinao ari bat hegitin dei Zoaniz tin hodad teg narab, oñ ari pot bon, kut hez.” Pot parun mañah.

Barotap navatari hañiv bapan

Ruka 10:13-16

²⁰Met garos Iesu zei nañik red navor nao toohan añarab zei poñik hehari etet loporizaro bor naur tat am horiñ tohot hehavoz homet añarab poriz epat hah, ²¹⁻²²“Ui, ari Korasin zeitak añarab ma Betsaida zeitak añarab, mai zakep ari tokat honoñai ahov bepekezari okeg, arim zeitakaroh ne lamari batin batat pituhol ruoh, oñ arim horiñ navet am hez. Met batam Taiar Saidon zei potakaroh añarab Godiz hodad natari hehaek aban nap het nem red navor nao arin añairamoh-epañiz zut nañ tat lamari batin batahatin parum horiñ bavetepanez zakep tat ki zeneñ paru rau rau tat boteo hol ruah narab, oñ ne arin red povor kao añairamohon ari et hareet arim horiñ navet. Povoz tokat

ari añarab ñevok eviipanez porah Taiar Saidon zei potakarohari parum horivoz hañiv aviam bapan, oñ arim horivoz hañiv ari ahoam bepek.”

²³⁻²⁴ Pot hahapuh modarin epat mañah, “Met ari Kapaneam zei potakari, arim abatañ bat hel batat abarah helepekez homeamegi? Evo, ari poek rekot nahelotü, oñ horiek evetepanen sepek. Met batam Sodom zeitakari horiñ ahoam tohot hehan zei pot bahorì batahan ñadat bon tah. Oñ nap poek het nem tamoh-red navor nao tahan etehatin parum horì tooh-poñ betehan zei pot am tin heh narab, oñ ne arin red povor kao añairoohon ari et hareet arim horiñ navet. Povož tokat ari añarab ñevok eviipanezarah Sodom pori parum horivoz honoñaiv aviam bapan, oñ arim horiñiz hañiv ari ahoam bepek.” Pot parun mañah.

Iesunañ tohou hekaz ñetiv

Ruka 10:21-22

²⁵ Pot hat Iesu epat mañ hah, “Apai, ni nenap abarar hamarrah hezatur hezariz maup hez. Met paru nari pot hamah, ‘Dei hodad ahö tinavonañ het tovai sameg.’ Pot hamahari nim ñeti rotapuv hodad tapan hezavoz ba iz batameñ, oñ paru, ‘Dei hodadeo teki hezari eveg, eñizooken tin hodad ravook,’ pot hamahariz ni hatevetet kapot tin hodad tapanez meñizameñ, povoz homet ne nimaz biñ ravat hez. ²⁶ Met Apai, rotap nimauz zaitivonañ añarab pot metameñ-povoz ne eteamohon tin ravamah.” Pot mañ mañah. ²⁷ Tat añarabon maot epat mañah, “Met nem Papapuhö gog tamohmap epeñiz neen au nañahan hez, met pi nenapuhö ne pim ropuz tamohot tin hodad hez, ma ne pim ropuhö nem Papapuz tamahat ne tin hodad hez. Met añarab tairari ne mañairohoman paru tin hodad tohopanezari amun nem Pa-

papuz tin hodad tohopan, oñ añarab pot natotuzari pimaz hodad natotü.

²⁸ Met ari tairari lop honoñairizaro ravamegiri nehaz emohopeken nemauhö arim loporizaroh honoñai tameg-pov batohtoh avatohom. ²⁹⁻³⁰ Met ne aban masakavonañap hez, met ari gog tairao tovai sohopekez ne arin añom-povoz homet nenañ honeo hepeken eñizat añairohoman ari honoñai natotü, oñ tohou het arim loporizaro bakes avatohoman tin hepek.” Pot parun mañah.

Uit uloñ tavat nahan mañah

Mak 2:23-28; Ruka 6:1-5

12 Met tokat parum gogot nat hehaliz poñiz nas al tezahan Iesu mañairooh-abanari uit av nañiz ñaravavozañ sohot mañairooh-abanari gin ñomat uit uloñ tavat novai sooh. ² Tahan Parisi aban nari etet Iesun epat mañah, “Erom ae, met petev darim gogot natotuz alizas ev, oñ nim mañairameñ-abanari ahaohahan hezao elat aliz epesik gog okat tat uit uloñ tavat namahag eterë.” ³⁻⁴ Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, “Evo, paru horiv ok nat, oñ Devidiz tah-ñeti pov ari rekö hamegiek tin hodad nata? Met Devid popur pimeri emohot gin ñomat gipizoz mel tahan bon tahan paru kohat Godiz tup ahomakeh bereñ Godiz au hat bizooh-nañ aban anumaihol bareñ elat mañaramah-nenari nohopan, pot hahan hezaek Devid pop paru pot toohariz nap bon, oñ pi am lokat berë poñ bahan paru nah.

⁵ Met Mosesiz amun menahan hez-epovoz ari rekö hat hodad nata? Met pi dariparo gogot natotuz poñiz ahaohahan hez, oñ paru Godiz tup ahomakeh het anumaihol bareñ elat mañarohopanez hahan hezaek aliz poñik parum gog pot hatamah. Pot tamahan horì nao parutü ou narav. ⁶ Met

rotap epat añoman ari hatevetei. Met nem Godiz gog tamoh-epovohö pim tup ahomakeh parum gog tamah-pov ritou metat hez. ⁷Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Met ne ari Godiz giz nenañinañ hat anumaihol bareñ elat mañarohopeken uveo berevohopanez zait nat, oñ arim loporizarotihanañ tin homet nae nap masak metohopekez ne zait toh. Met ari ñeti menahan hez-povoz kapot tin hodad ravegitin ari paru aban hori nao nat-eperiz ñeti okov nanañ teg narab, oñ ari hodad narav, povoz okat nañeg. ⁸Met ne Añaraboz Nanep darim gogot natotuz aliz hahan hezañiz maup ravat hezap ev.” Iesu pot parun mañah.

Aban mar belasinañap batin batah

Mak 3:1-6; Ruka 6:6-11

⁹Met Iesu pot mañat poekanañ sahapuh parum topour zeï namakeh lokahan, ¹⁰aban maras bel ravat ñomat hehap heh. Tahan Parisi aban pi parum ah ñe nao elapanen paru, “Pi horiv ok tah,” pot hat ñevok biipanez homeh-narihö emat Iesun epat at mañah, “Met rekot aban napuhö darim gogot nat aliz epe-sik aban lam nap batin batapane? Ma pot tapanez pop Mosesiz ah ñe nao elapan?” Pot aban porihö at mañahan ¹¹Iesu parum hahavoz hodad haravat hañiv epat parun mañah, “Met arihanañ nap ni bol sipsip hon nenap manookezaek bol sipsip pop aliz hameg-poñiz nasik hamauruvok er horat hepanen ni, ‘Gogot natotuz alizas eveg, rekot gogot tat nem bol okop navotü,’ pot ni nakaotü, oñ am sat nim bol sipsip pop bekë. ¹²Met añarabohö bol sipsipihol ritou metat hez, povoz bol sipsipip sat bekezavoz zut aban napuhö petev aliz epesik gog tin okat nao tat aban modap meñizat batin batapanen Mosesiz ah ñe nao naelotü.”

¹³Pot mañat Iesu aban maras bel ravat hehapun epat mañah, “Nim maras tu haz mee.” Pot mañahan mar bel pos meehan mar mod tin hehasiz zut tin ravah. ¹⁴Tahan Parisi abanari etet mogao tat berevat Iesu ur ñomapanez ñetiv nae nap mañooh.

Iesu Godiz gog aban rotapup

¹⁵Met Iesu parum nae nap pot mañoohavon zuam hodad ravat zeï pot betet sahan añarab ahovokaro pinañ honeo sohapuh pi lamari map batin batovai sooh. ¹⁶Tat ganö paru porihö pim kapot modarin bar mañapan hezavoz ah ñeo parun mañah. ¹⁷Met batam Godihö propet aban nap pim abatao Aisaia popun mañahan Iesuz tohopanezat epat menahan hez,

¹⁸“Met nem gog aban ba ou batohon hezap ev, povoz ne pimaz ahoam biñ ravat het nem lopori pihar manat hez. Povoz nem Pul Tinap pihar manoman het nem ñeti kateñ añarab maporizaron mañoohan.

¹⁹Oñ pi aban pop añaraboz ñaravatak mañovai sohopenezaek ñeti kezao namañotü, ma parunañ pi ser nae nap nakaotü.

²⁰Met pi tapupuhö añarab havot gui hat rez meñet hepanezavoz zut hepanezari pi map ba narezotü, ma añarab ramuñad aviam ñadohopenezavoz zut hepanezari pi ba naupizotü.

Oñ pi am rez kek tat tinaharam tovai sohopenen nonair nai horitü bon tapanen tin nenatü hepan.

²¹Met pi pot tovai sohopenen añarab zeï maposikarohari etet, ‘Pi nenapuhö rekot dari eñizohopan,’ pot pimaz hahopan.” *Aisaia 42:1-4*

Met Aisaiaz pot menahan hez-pov Iesu tovai soohan rotapuv ou ravah.

Pi Bielsebuliz kezavonañ tah, pot hah*Mak 3:20-30; Ruka 11:14-23, 12:10*

²² Met poek hehan paru aban pitup menat hehan etañ kut tat ñeo nak hehanap Iesuhaz bat emah. Tahan Iesu aban popun etet pitup ruahan sahan tin ravat etañ etevai ñeo haovai tahan ²³ añarab ahovokaro hehaek etet agol atat epat nae nap mañah, “Met pi Devidiz ro iz mim eñizapanez hahan hezan ñai biit eteameg-pop ma patapuhö okat tamah?”

²⁴ Pot hahan Parisi abanari hatevetet kaev ravat epat parumam kil haoh, “Evo, met pi aban horip okeg, pituholoz ahop Bielsebul** popuhö kezao manamahan pituhol añaraboh menat hezaek ruamahan samah.”

²⁵ Met Bielsebul popuz kezavonañ tamah-pot homet hahavoz Iesu hodad haravat parun epat mañah, “Erohol ae, met paru añarab zei nasik togü honet hepanepuh kaev ravat berat toguñ main main ravat nae nap menohopanezaek, parum mamog tin hepanezao hori ravat hepan. Ma zei natak añarab nae nap zei ñai tovai sohopanezaek, parum hepanezao amun hori ravapan. ²⁶ Povo zut Seten pituholoz ahö pop pi hodad houlovokaronañ het pituhol añaraboh menat hepanezaek pimauhö ruohopan, povoz parum honeo het gogot tohopanez pov hori ravapan. ²⁷ Oñ ari nemaz, ‘Pi Bielsebul popuz kezavonañ pituhol ruamahan samah,’ pot hamegivoz epat arin at añom, Met arimeri tairapuz kezavonañ pituhol ruamahan samah? Ma hameg-popuz kezavonañ pitü pori ruamaha? Met pot parun at mañepeken paru epat arin añapan, ‘Evo, dei rekot Seteniz kezavonañ pim pitü pori naruotü.’ Pot arin añapanezaek ari nemaz okat hag-pov moregao ravapan. ²⁸ Met ne Seteniz kezavonañ pituhol naru, oñ Godiz Pul

Tinap kezao nanamahan ruamohon paru pituhol hatevetet barezat samah. Povo ari epat homei, Rotap Godiz masakavoz roketak hekazao ev ou haravah, pot homet hodad ravei.

²⁹ Met modao ev. Aban kez nap pim zeimakeh hepanen aban givogí nap sat kunak lokat pimotoü givogí bapane? Evo, pot bon, oñ garos aban kez popuz eñar maraz birepenañ demat betepanen oraepanenahoh pim zeimakeh lokat pimotoü givogí bapan.” (*Met pim ñeti hah-epovoz zut garos Iesu pi Seten mez haer horat ritou metat hetahoh pituhol pi unun ruoh.*)

³⁰ Pot mañat maot epat mañah, “Met añarab tairari nemaz homet naketuz pori nenañ zei ñai tohopanezari ok, ma paru tairari nem añarab batogü naman tohopanezari paruhö nemeru baverat bama main main batohopanezari ok.

³¹⁻³² Met epat añoman ari hatevetei. Ari añarab ñeti hori tairao hapek, ma hori tairao tepekezaek rekot God hori poñ ba ol betepan, ma ne Añaraboz Nanepuz homet ñeti hori tairañ hapekez poñ rekot God ba ol betepan. Oñ Pul Tinapuhö nap meñizat kezao manapanen tin nao tapanen, napuhö Pul popuz abatao batiu tiu batat, ‘Setenizao ok tamah,’ pot hapan, povoz God rekot petev ma tokat parum hapanez hori pov ba ol navetetü, oñ pohazao am het hepan,” pot mañah.

Zi tinameder horimedez hahat*Ruka 6:43-45*

³³ Pot mañat Iesu maot epat mañah, “Met zi tin hepanezamedek ul tinañ badapan, met zi hori hepanezamedek ul horiñ badapan. Met dari zi ul tinañ etet, ‘Zi tinamed ev,’ pot hameg, ma zi ul horiñ etet, ‘Zi horimed ev,’ pot hameg. ³⁴ Met ari hamal horipuz ñarohol, met zi

**12:24 Pavar 24 -Bielsebul abat pov Seteniz abat modao ok.

horī hepaneamed ul horiñ badapanezavoz zut ari horī hezari, tair tat ñeti tinao hahopek? Evo, rekot arihō pot nao nakaotū, oñ arim loporizaroh tairao an pap manat hez-pov gizañikanañ bar haz beteameg. ³⁵Met aban tinap pim loporihanañ home tinao hepanezaek ñeti tinañ hahopan, oñ aban horip pim loporihanañ home horiv hepanezaek ñeti horī nenañ hahopan.

³⁶Met hateveteti. God arim ñeo hat an etapanez porah ñeti horī tairañ petev ari ev het hameg-poñ rekot ba iz navatotū, oñ God ba ou batat ari honep honepun epat at añapan, ‘Ni horī haoñ-okoñiz kapot tair?’ Pot at añohopanen ari honep honep kap potaz bar mañohopek. ³⁷Tat ari tairari ñeti tinao hamegiri honep honepun pi pot añapan, ‘Ni tin haovai emooñip ok.’ Oñ ari ñeti horiv hamegiri honep honepun pi pot añapan, ‘Ni horī haoñip okeg, horivoz hañiv bekē,’ pot arin añapan,” pot mañah.

Paru red ahō navon etepan mañah

Mak 8:11-12; Ruka 11:29-32

³⁸Pot Iesu Parisi aban porin mañat bon tahan aban ñeti kateñiz mañairnarir Parisi aban porihanañ narihō piin epat mañah, “Añairameñip ae, met ni dari añarab rekot natotuz red ahō nao teken dei etekaz zait teg. Met ni pot tekenahoh dei etet nim kapotaz hodad ravak.” ³⁹Pot hahan Iesu parun hañiv epat mañah, “Ari añarab eperi God betet horī nenañ tohot hez. Tat ne Godiz kezavonañ red ahō nao añairoman etepekez hameg, oñ neohō red nao betezam arin naañairotū. Oñ batam propet aban Zonaz tahavoz zut red nen pov toman etepeke. ⁴⁰Met batam Zona pis ahopuz loporih hehan aliz nasikaro bon tahan aliz modasik pispip maot ñiz betehan berevah. Povož zut ne Añaraboz Nanep hamaraz kohat nevizapanen heman aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik ne

maot berevom. ⁴¹Met pispip aban Zona ñiz betehan bal hat Nineva zeitak sah. Tahan paru añarab pori Godiz hodad nat hehaek parum horiñ betet loporizaro borourapanez Zona parun mañahan hatevetet loporizaro borourah. Met Zona gog tinao ok tah, oñ nem tamoh-epovohō pimov ritou metat hezan ne ev het arin ñeti tinao añamohon ari hatevetet loporizaro bor naur hez. Povož tokat ari añarab ñevok eviipanez porah Nineva zeì potakarihō het arim loporizaro bor naur hez-okovoz homet ari hañ horī ahov bepekez hapan.

⁴²Met batam añ nap zeì hotoh nasik het kuin ahop ravat heh-pop pim zeis betet hotoh emat aban ahop Solomon pop hodad tinavonañ het ñetiv hahot hehaek hatevetepanez hat pi emah. Tat pim ñetivon hatevetet hodad tinao bah. Met Solomon hodad tinavonañ ok haoh, oñ nem hodadevohō pimov ritou metat hezan ne ev het ñetiv añamohon ari hatevetet hodad tinao nav hez, povoz tokat ari añarab ñevok eviipanezarah añ pop piuhō het arim pot tamegivoz homet, ‘Ari hañ horiv bepekezari ok,’ pot arimaz hapan,” pot mañah.

Pitū naputī zu tat mañahat ev

Ruka 11:24-26

⁴³Pot mañat maot epat mañah, “Met ne arim tamegivoz homet aban pituhol menat hepanež naputī epat zu tat añom. Met pitup aban nap menat hepanezaek ruapanen pi berevat sat zeì betezasik hepanezaekaz melahar etevai sohopan. Tapanen pim hepanezaek bon tapanen ⁴⁴pi maot epat hapan, ‘Met ne somapuh nem mamog hehō-zeì pomakeh maot sat lokom.’ ⁴⁵Pot hapanepuh pi sat etepanen pim zeì pomak ivov betet batin batapanen hepanen, etet pi maot borourat sat pim modari map horī tohot hepanežari 7 bavizat sapanepuh aban popuh paru mapori lokapan. Tapanen aban pop

pim garos pitü honepunañ het aviam hori ravat hehat naketü, oñ pitü pop rupapanen sapanezaek pim modarin mañat bavizat em lokat pi map bahori batapanen hepan. Met povoz zut ari petev hori tamegiri map hori ravat hepek,” pot mañah.

Iesuz nonopur bosihol emah

Mak 3:31-35; Ruka 8:19-21

⁴⁶ Pot Iesu añarab ahovokaron mañohot hehan pim nonopur bosihol inidoh emat pinañ ñetiv hapanez gaa tat heh. ⁴⁷ Tahan aban napuhö parun etet piin epat mañah, “Erom ae, nim nonopur bosihol inidoh emat ari ñetiv hapekez nimaz gaa tat hez.” ⁴⁸ Pot mañahan Iesu hañiv epat hah, “Rotap ok hañ, oñ tairari nem nonopur bosihol ravat hez?” ⁴⁹⁻⁵⁰ Pot at mañahapuh pim mañairooh-añarabon marasinañ mañairat pot hah, “Met nem nonopur naner bos ev hezag, etei. Met añarab tairari nem Pap abarah hezapuz zaitivok tovai sohopenez pori amun nem nonoholor bosiholor sauhol ravat hezari ok,” pot mañah.

Uit biñiz borë ñetiv

Mak 4:1-9; Ruka 8:4-8

13 Met aliz posik zeï heh-pomak betet Iesu berevahapuh sat iv havevoz kupavok añarabon ñetiv mañapanez hat toutat heh. ² Tahan añarab ahovokaro map emat pim totoi okat epat topourat ba atalip tapanez tahan, etet Iesu boutitak helat iv havevok aviam hon ravat toutahan añarab kupavok rouvat heh. ³ Tahan ñetiñ nañir nañiti bavatat añarabon mañooh.

Pot toohapuh epat mañah, “Met aban nap uit bi nañ pim avasik betepanez^{††} basahapuh, ⁴ bi poñ betevai soohan nañ nonoroh ñodahan idehol arat emat tou-

tat nah. ⁵ Met mod nañ helevoz revah hamar aviam heh-poek ñodahapuh zuam berevah. ⁶ Tahan pim medeñeñ revaham moruat heh, povoz gitap berevat kez mañahan ñu ravat ñomah. ⁷ Met mod nañ hamarah zen zeneñ ahoam hehaek ñodat poñinañ honeo berevat zen zen poñihö ahö ravat bamezahan uit uloñ navad. ⁸ Met mod nañ ham haleñai tinarah ñodat berevahapuh uloñ badah-poñiz nañik aviam 30 badahan, mod nañik ahö heriam 60 pot badahan, met modañik ahoam 100 badah.” Iesu ñeti pov mañat epat mañah, ⁹ “Met ari hat koveñinañari okeg, nem ñeti hahöepovon hatevetet tin hodad ravei,” pot mañah.

Borë ñetiñ mañoohavoz kapot ev

Mak 4:10-17; Ruka 8:9-10

¹⁰ Tahan pim mañairooh-abanari emat epat at mañah, “Met tairaz ni añarabon ourah namañ, oñ ñetiñ nañir nañiti bavatat mañameñ?” Pot at mañahan Iesu hañiv epat parun mañah, ¹¹ “Met Godiz masakavoz roketak hepekez nonor iz ravat hehaek petev ari nenari pimauhö hodadeo anamah, oñ modari hodadeo naman tamahavoz homet okat mañamoh. ¹² Met tairap Godiz ñetivon hatevetet bat hepenez pop revah piuhö hodad modao manapanen pim loporih hodad pov ahö ravohopan, oñ mod tairap pim ñetiv hatevetet homet zait nat hepenez pop Godihö hatevetepanez pov maot bapannen pi kerë hapan. ¹³ Met paru etañinañ et hareamah, oñ paru tin et narë hez, ma paru hat koveñinañ hat hateveteamah, oñ paru kapotaz tin hodad narav hez. Pot tamah, povoz ne ñeti izek nenañ parun mañamoh. ¹⁴ Met añarab pot tamahporiz tamah-ñetiv batam propet aban nap Aisaia popuhö epat menahan hez,

^{††}13:3 Pavar 3 -Met parum toohat uit poñ darim ñedeamegivoz zut nañed, oñ hamarah betevai saem toohan berevooh. Met Mak 4:1-9 akopun eterë.

Ari añarab eteo tin eteameg, oñ hodad narav hez.

Ma ñetiv hateveteo tin hateveteameg, oñ kapotaz tin homet nakez.

¹⁵Met ari hat koveñinañ hatevetet tin homepek hezavoz, ma etet tin hodad ravepek hezavoz, ma ari hodad ravat loporizaro borourat Goditihar ravepeken batin avatapan hezavoz, arim loporizaro merizat hez, ma arim etañ mumizat hez, ma arim hat koveñ bapopot manahan hat naveteriz zut ravat hez. *Aisaia 6:9-10*

¹⁶⁻¹⁷Met batam Godiz propet aban nari ma añarab tin modari arim petev nem añairamohon etet hateveteamegepeñin etet hatevetepanez paru zait tooh, oñ paru mamog et narë, ma hat navet heh, povoz ari etañinañ etet, hat koveñinañ tin hateveteamegiek biñ ravat lop tinarizaronañ hezei,” pot mañah.

Uit biñiz kapot bar mañah

Mak 4:13-20; Ruka 8:11-15

¹⁸Iesu pot mañat maot epat mañah, “Kar, uit biñiz ñeti añoh-epovoz kapot epat arin añoman hatevetei. ¹⁹Met aban nap uit biñ betehan nonoroh ñodahan idehol emat toutat nah-pot añohoñiz zut añarab nari God arim koravopuz masakavoz roketak hepekez ñetiv hamañan hat haveteamah, oñ paru tin hodad narav. Tamahan horipuhö emat ñeti hateveteamah-pov maot baveteamah. ²⁰Met bi nañ helevoz revah ñodah, pot añoh-poñiz zut añarab nari Godiz ñeti pov hatevetet zuam biñ ravat bahorë hat hez. ²¹Oñ medeñeñ revaham moruat hez añohoñiz zut parum loporizaroh tinam naviz, povoz tokat Godiz zait nat heznarihö honoñai nao paruti metamah, ma honoñai mod nao paruti ou ravamahan paru povoz homet kaev ravat Godiz ñe-

tiv zuamam beteamah. ²²Met bi nañ zen zeneñ hehaek ñodahan bamezah, pot añoh-poñiz zut añarab nari Godiz ñeti povon hatevetet bat tovai parum ham heriñiz tohopanezao ahoam homeamah, ma monir zeirurumaz homet tamah-poñ ñeti pov bamezamahan parum loporizaroh tin hepanezao ou narav. ²³Met bi ul nañ ham haleñai tinarah ñodat berevat ul tinañ badah, pot añoh-poñiz zut añarab nari Godiz ñetivon hatevetet parum loporizaroh tinam biamañapuh baval hat sohot ul tinañiz zut nari aviam tin tovai samah, met nari ahö heriam tin tovai samah, met nari ahoam tin tovai samah,” pot mañah.

Sisiñ horiñ avasik berevah

²⁴Met Iesu pot mañahapuh navoti vatat mod epov parun mañah, “Met God arim koravopuz masakavoz roketak hepekezavoz homet aban napuz tahavoti zut tat epat arin añoman hatevetei. Met aban pop pim avasik uit bi nañ beteh. ²⁵Tat kuturutak pi au unun orahan aban pimaz kaev ravat heh-nap emat av posik sisiñ buñ amun betet maot sah. ²⁶Tahan met tokat uit bi poñ berevaharah sisiñ poñ honeo berevat ahö ravah. ²⁷Tahan aban av posiz maupun pim gog abanarihö epat mañah, ‘Deim ahop ae, met ni avasik uit bi tinañ beteñ, oñ tair tahapuh sisiñ hori okoñ honeo berevat hez?’ ²⁸Pot mañahan aban av posiz maup epat mañah, ‘Met aban pat nemaz kaev ravat hez-napuhö okat tah.’ Pot hahan pim gog abanari piin epat mañah, ‘Met dei rekot sisiñ hori okoñ sat batiz beteka?’ ²⁹Pot mañahan aban maup pat, ‘Evo, met ari uit biñ magei berevamahaek sat sisiñ hori okoñ batiivai ganö batiipik hezag, am sa hep. ³⁰Met tokat ahö ravapanez porahahoh gogot tohopanezarin maño-

‡‡13:26 Pavar 26 -Met sisiñ bul beteh-poñ utiñiz zut berevamah, oñ ahö ravat uit uloñ badamahavoz zut nat, oñ uloñ navad.

man sat sisiñ okoñ batizat ut urat basat mañaratahoh uit uloñ bat emat nem gipizoz zeimakeh bizapan,” pot mañah.

Miz ulovotĩ bavatat mañah

Mak 4:30-32; Ruka 13:18-19

³¹Met Iesu mod navotĩ bavatat ñetĩ epov mañah, “Met Godiz masakavoz roketak hepekezavoz ñetiv miz bi ul goe povotĩ zu tat epat añom. Met bi pov aban nap goevotar hamarah ñedeamah, ³²oñ goe povotar ñedeamahan berevat ahö ravamahapuh zi modañ ritou metat mar aruñ ahö ravamahan idehol emat parum zezeñ poek bizat oramah.”

Iesu ist povotĩ bavatat mañah

Ruka 13:20-21

³³Met modao epat mañah, “Ari Godiz masakavoz roketak hepekezao ist parava botevonañ bahoneo batat biamahavoz zut hez. Met añ nap ist pov aviam bat parava bot ahovonañ honeo biit basat em tamahan map tu hat ahö ravamah,” pot mañah.

Iesu ñetĩ nañir nañ mañohot heh

Mak 4:33-34

³⁴Met Iesu pi añarab ahovokaro topourat hehan ñetĩ nañ ourah namañ, oñ nañir nañitĩ bavatat ñetĩñ mañohot heh. ³⁵Met batam propet aban nap pot menahan hez,

Met ne abarar hamarar nonair nai mapotũ matut toh-poekanañ nem ñetiv iz ravat hehan añarab hodad narav het emooh-pov mañomaz parun nañir nañitĩ bavatat ñetĩñ mañohom. *Buk Song 78:2*

Pot menahan hezaek Iesu ñetĩ poñ mañovai emoohan menahan hez-epovoz rotapuv ou haravah.

Sisiñiñiz kapot parun bar mañah

³⁶Met Iesu pot mañahapuh pi añarab ahovokaro betet zei namakeh sahan pim

mañairooh-abanari honeo sat lokahapuh Iesu epat mañah, “Met ni uit biñinañ sisiñ horiñ berevah-pot hañivoz kapot añeken dei hodad ravak ma tair?” ³⁷Pot at mañahan Iesu parun epat mañah, “Met aban avasik uit bi tinañ betehapuz zut ne Añaraboz Nanep ev erat hez. ³⁸Met darim ham epar avasitĩ zu tat hahovoz zut hez, met uit bi tinañitĩ zu tat hahö-poñiz kapot epat hez. Añarab Godiz masakavoz roketak hezariz ok hahö, met sisiñ horiñitĩ zu tat hahö-poñiz kapot epat hez. Añarab horipuz hodadeo bat tovai samahariz ok hahö. ³⁹⁻⁴¹Met aban pat emat sisiñ buñ beteh-pop pi Seten, met aban avasiz maupuz gog abanari paru enzolihol hez. Met paru uit uloñir sisiñ horiñ bamañ batat sisiñ horiñ mañarah, pot hahovoz kapot epat hez. Met ne Añaraboz Nanep ham epar totoi bon tapanez porah ne taput tat nem enzolihol meeman paru sat añarab hori povor kao tamahari, ma añarab modari horiv tapanez mañamahari Godiz masakavoz roketak hepanezarinañ honeo hepanezaek, ⁴²bat it ahoñadek betepanen poek het kakamao hatevetehot het iñ hahot hepan. ⁴³Tapanen añarab tin hepanez pori gitapuz ugis rouvamahavoz zut parum heriñ al teet hepanen parum Papapuz zei tinasik pohao tin het hepan. Met ari hat koveñinañari okeg, nem hahö-epovon hatevetet tin hodad ravei,” pot mañah.

Aban nap ham nar zum tah

⁴⁴Met Iesu ñetĩ pov mañat maot mod epovotĩ bavatat epat mañah, “Aban nap ham narah sohot pei tin moni ahos manat bah-nai napuhö ba iz batahan iz ravat hehaekan etet bar batat pi pei poiz biñ ravahapuh pim bapanez homet maot ba iz batah. Tat sahapuh pim nonair naitũ añarab modari gamö reet manahan parum bahapuh pi monis manah.

Tahan moni pos bat sahapuh pei tin poi oraeh-ham poraz maup zum metat pim bah. Tahan pei poi amun pimeir ravah. Met pi pei tin poiz biñ ravat het pim bahavoz zut ari Godiz masakavoz roketak hepekezavoz homet ari biñ ravat mel tat hepekez hat arin ok añoh,” pot mañah.

Aban nap sal tinas zum tah

⁴⁵Met Iesu ñeti pov mañat maot ñeti modao epat mañah, “Aban nap pi saleñir gitañ pim zum tat bapanez melahar sohot etet zum tat booh. ⁴⁶Pot tohot hehapuh pi sal tin nasinaharam etehapuh pim bapanez ahoam zait tat maot sat pim nonair nai bat emat añarab manahan bat monis manahan pi bahapuh sat sal tin pos zum tat pim bah. Met pi sal tin posiz zait tat bahavoz zut ari Godiz masakavoz roketak hepekezavoz homet zait tat hepekez hat arin ok añoh,” pot mañah.

Aban nari pisihol bah, pot mañah

⁴⁷Met Iesu ñeti pov mañat maot epat mañah, “God arim koravopuz masakavoz roketak hepekezavoz homet ñeti epovoti zut tat añom. Met aban nari pis dev kiñ bat iv havevok betehan pis napur nap ki poñik lokat, ⁴⁸map rekö ravat hehan beri hat emat gaorevok biihapuh an tat tin napanezari bat bizat hori nainotuzari betehan sat zañ tah. ⁴⁹Met ev añoh-epovoz zut tokat hamar bon tapanez totoi ravapanez porah Godiz enzolihol sat añarab hori tovai sohopanezari paru tin hepanezi poriz ñaravatak hepanezaek an tat bapanepuh, ⁵⁰betepanen sat it ahoñad ñadohopanezaek, kakamao hatevetehot iñ hahot hepan,” pot mañah.

⁵¹Pot mañahapuh Iesu pim mañairooharin at mañah, “Met ñeti hamoh-epeñiz kapotaz ari tin hodad heza?” hahan paru, “Gu, dei hodad,” pot mañahan ⁵²pi maot parun epat mañah, “Rotap, ari hodad haraveg. Met

paru tairari Moses batam heh-popuz ñeti kateñ añarabon mañovai emohot petev God parum koravopuz masakavoz roketak hepanezi ñeti magei pov hatevetet hodad ravamahariz aban naputi zu tat epat añom. Met aban nap pim zeimakeh nonair nai batamotur mageiti bizahan oraezaek pi bat añarabon mañairamah,” pot mañah.

Pim kapotakari pimaz kaev ravah

Mak 6:1-6; Ruka 4:16-30

⁵³Met Iesu ñeti poñ mañat bon taha-puh ze pot betet ⁵⁴⁻⁵⁶pim ze kapotak sahapuh parum topour zeimakeh lokat baiñetinao mañooh. Tahan añarab kohat poek hehari pim ñetivon hatevetet agol atat pot hah, “Ae, aban epop zeñi demoohapuz rop ev, met pim nonop Maria met pim bosihol Zemisir Zoseper Simonir Zudas met pim sauhol amun darinañ honeo ev hez. Oñ taekanañ pi hodad ahö okov bat darin añamah, ma taekanañ kezao bat red darim rekot natotuz navor nao tamah?” ⁵⁷Pot paru nae nap mañat kaev ravat giz meu metat kos rez manah. Tahan Iesu parun epat mañah, “Met rotap propet aban Godiz ñetiv hamah-nap zeisikaroh ñetiv mañovai sat em tamahan añarab tin hatevetet, ‘Aban ahopuhö ak hamahag, hatevetei,’ pot pimaz hamah, oñ pim ze kapotak sat hamahan pimerihö hatevetet pimaz kaev ravat pot hamah, ‘Aban betezapuhö ok hamah,’” Iesu parun pot mañah. ⁵⁸Met pimeri pimaz homeo barotap navat, povoz poek pi red navor nao ahoam nat, oñ aviam tah.

Zoan men ñomah-ñetiv

Mak 6:14-29; Ruka 9:7-9

14 Met Erod aban korav ahö ravat heh-pop Iesuz non tovai emooh-poñiz haohan pi hatevetet, ²pim irih het meñizooah-abanarin pot mañah, “Met Zoan ivoh memehap ñomahaekanañ

maot biriri ravahapuh bal hah, povoz petev pim kezao map ahö ravahan red okoñ tamah.” Erod pot hah.

³⁻⁴Met garos Zoan biriri heharah Erod pim nanep Pilipiz añapuz abatao Erodias pop batep tat pi bat heh. Tahan Zoan Erodin pot mañooh, “Nim añ kamep bat hez-pov horiv ahoam niih hez.” Pot ahoam mañoohan Erod hatevete-hot kaev ravat pim ñai abanari meehan sat Zoan bat demat kakam zeimakeh memeriihan heh. ⁵Tahan Erod pi men ñomapanez nonoroz homehot heh, oñ, “Zoan pi Godiz propet abanap,” pot Zudahol haohavoz homet Zoan menapanen añarab porihö pi nao metapan hezavoz ñaihet tat heh.

⁶Tahan tokat Erodiz nonop pi batahaliz posiz homet añarab emat topourat gipiz nohot hehan Erodiasiz ñarip bal hat parum ñaravatak daat mezovai sahan Erod etet pimaz biñ ravah. ⁷Tat piin epat mañah, “Eñarim, ae rotap Godiz taevavok ev nañomaz toh. Ni nemo-tukanañ tairatü nanomaz zait tat hakë, povoz ne hakezatuam nanom.” ⁸Pot mañahan ñarip sat nonopun at mañahan nonopuhö ñari añ popun pim sat mañapanezat badede mañahan pi sat Erodin pot mañah, “Ni ñai aban nap meeken sat Zoan ivoh memehapuz gagai men elat suasik bizat bat ev emat nanapanen ne etem.” ⁹Pot mañahan Erod, Tair tom batah? pot homeoh, oñ Godir pim añarab modariz taevañik ñarip piuhö nai manapanez hakah, povoz pim hahat nat tapanepuh tu ravapan hezavoz ñaripuz hahat tapanez homehapuh, ¹⁰ñai aban nap kakam zeimakeh meehan sat Zoaniz gagai men elat, ¹¹suasik bizat bat emat ñarip manahan nonopuhaz bat sahan eteh.

¹²Pot tahan Zoaniz mañairoohari emat pim za nekit bat sat beirahapuh maot sat Iesun mañah.

Añarab ahovokaro gipiz manah

Mak 6:30-44; Ruka 9:10-17; Zon 6:1-15

¹³Met Erod Zoan men ñomahan Iesu ñeti povon hatevetet zei pim hehat betet zakepivoz boutit bat añarab bo-noek sapanez pim main soohan ñetiv añarab hatevetet parum zeitakaro betet hamarrah pim sahaekaz mel tovai sat bar batah. ¹⁴Tahan Iesu boutit bagaa batahapuh hamarrah er horahan añarab ahovokaro poek hehan etet pi lop masak metat lamao tat hehari batin batoooh.

¹⁵Pot toohan hapanezai ravahan Iesuz mañairooh-abanari emat piin epat mañah, “Erom, dari ev mosik hezan petev gitap bañodapanez tahag, ni añarab eperin mañeken gipiz zeñiz melahar sat parum gipiz zum tat nap.”

¹⁶Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Evo, paru nasotü, oñ ev hepanen arihö gipiz manepok.” ¹⁷Pot mañahan pim mañairooh-abanari pat, “Erom, bereñ mar nas met pis hon nañariv nenam belaez.” ¹⁸Pot hahan Iesu epat mañah, “Kar, bat emat ne nanei.” ¹⁹Pot hahan bat em manahan pi añarabon mañah, “Ari iok sisiñivok toutei.” Pot mañahan toutat hehan, Iesu bereñ mar nas met pis hon poñariv bat abaran etet Godin gipizoz biñ mañah. Tat bereñ bapezat pim mañairooh-abanari manahan bat añarab manovai sah. ²⁰Tahan nohot kaev ravahan mañairooh-abanari hov kitü 12 bat teritü bavelahan beo rezah. ²¹Met rekö hahan gipiz manahan nah-abanari 5 tausen ravah, met parum añaholor ñarohol honeo het amun nah, oñ poriz rekö nak.

Iesu iv havevok mezovai emah

Mak 6:45-52; Zon 6:16-21

²²Tahan tapurah Iesu pim mañairooh-abanari meehan paru boutitak helat paru garos ravat iv havevoz karomarumeti sapanez soohan

pi añarab meehan parum zeitakarohaz sah. ²³Tahan pim main dañ navok sat pim Papapun mañ mañohot hehan kutur ravahan ²⁴pim mañairooh-abanariz boutit iv havevoz lopotak am soohan parum sapanez sooh-potihanañ hadao urat basat em toohan baram sooh. ²⁵Toohan zeit magei al teevai soohan Iesu iv havevoz revah mezovai paruhaz sapanez soohan, ²⁶paru piin etet ñaihet tahapuh, “Ai ui rizop emamahag, etei,” pot hat ahoam hel hel hahan, ²⁷Iesu zuam parun, “Evo, met ne ev emamohog, ari ñaihet totunei, oñ arim loporizaro bakez batat kez tat hezei,” pot mañah. ²⁸Tahan Pita epat mañah, “Erom, rotap ni tapupu? Povoz ni as haken ne amun iv havevozañ mezovai emat niih emom.” ²⁹Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, “Povoz ni em.” Pot mañahan Pita boutitakanañ berevat kapot tat iv havevoz revah mezovai sohot, ³⁰hadao ahoam uroohan etet ñaihet tah, povoz iv havevok horapanez tat pot hah, “Nem ahop ae, ne er horomaz tohog, ni emat ne nav.” ³¹Pot mañahan Iesu hatevetet zuam emat Pita bakaub hahapuh piin pot mañah, “Erom, ni nemaz aviam homeo badae batat hez, povoz zuam ñaihet teñ.” ³²Pot mañahapuh parup honeo boutitak helat lokahan hadao bon tah. ³³Tahan mañairooh-abanari Iesuz tahavoz homet pim abatao bat hel batat pot mañah, “Ui rotap ni Godiz rop ev.”

Iesu lam modari batin batah

Mak 6:53-56

³⁴Met paru iv havè povozañ sohot Genesaret zeï posiz totoi bagaa batat berevat boutit ul ta beteoh. ³⁵Tahan añarab zeï posikari Iesun etet hodad ravahapuh ñeo meehan sat em tahan lam navor nao tat hehari Iesuz nakoe bat emah. ³⁶Tahapuh Iesun pot mañah, “Erom, ni gu hakè, povozahoh añarab

lam eperi nim dim tovè nenapuz teterah ut urapan.” Pot mañahan Iesu gu hahan parum hahat lam mapori pim dim teteraz bahapuh paru tin ravah.

Godiz haohat paru ritou metooh

Mak 7:1-13

15 Tahan Parisi aban narir aban ñeti kateñiz mañair-nari Zerusalem zeitakanañ emat Iesun epat at mañah, ²“Met darim iz mimiholoz haovai emooh-pov tairaiz nim mañairameñ-abanari elat parum marañ ivov naveteam het gipiz namah?” ³Pot at hahan pi epat mañah, “Met tairaiz arihō darim iz mimiholoz haovai emooh-povoz homet het Godiz añahan hezat elameg? ⁴Met pim añahan hez-epovokaro ari hodad hakez. Met arim nonor papaz abatañ bat hel batat tin metovai sohozei. Met modao ev. Nap pim nonop ma papapuz ñeti horiv hapanez pop ur ñomepek. Met ari añahan hez-epovokaroz hodad hakez, ⁵oñ ari ñeti povokaro elat pot hameg, ‘Met aban nap pim nonopur papapun epat mañapan, ‘Apair Amai, ne moni nas eñizat anomaz zait toh, oñ moni pos God manomaz au hakahō, povoz arip rekot naanotü.” ⁶Met pot monis God manapanez hapanez pop rekot pim nonopur papapuz tin nameñiz hepanen parup am hepan.’ Met ari pot hamegiek darim iz mimiholoz haovai emooh-pot baval hat God arim nonopur papap meñizohopekez hahan hez-pov elat ritou tameg. ⁷Met ari lop houlorizaronañ het hamegiri, batam propet aban Aisaia arim pot tohopekezavoz epat menahan hez, ⁸God pot hah, ‘Met añarab eperi amauam giz nenañinañ nem abatao bat hel batat hez, oñ parum loporizaroh nemaz homeamah bon. ⁹Ma ham aban nariz ñeti hahan hezañiz homet añarabon pot mañamah,

“Godihö darim tohokazao hahan hezat ev arin añamegig, hatevetet baval hahozei.”

Pot hat haovai samahaek nem abatao bat hel batat hez-pov betezao ravamah.’

Aisaia 29:13

Met Aisaia arim pot tohopekez menahan hez-pov rotapuv ok,” pot mañah.

Añarab bahorī avatamahatuz ñetiv

Mak 7:14-23

¹⁰ Pot mañahapuh añarab totoi emapanez mañahan emat togü manahan epat mañah, “Ñeti añomaz epovon ari hatevetet kapotaz tin hodad ravei. ¹¹ Met aban nap gizasik gipiz ma tairatü kopulat namah-potuhö pi bahorī navat, oñ tairañ loporizarotihanañ homeamahan gizasik em berevamah-poñihö bahorī batamah.” Pot parun mañah. ¹² Met pot mañahan pim mañairooh-abanari totoi emat piin epat at mañah, “Erom ae, ni okat hañin Parisi abanari hatevetet kaev ravah-povon ni et hareñi?” ¹³ Pot mañahan Iesu epat mañah, “Met nem Pap abarah hezapuz avasik bitü nañed hezan zen zeneñ parumam berevamah-poñ batizat betepan. ¹⁴ Povo aban okori parum sa kaev ravohop. Met aban etañ kut tat hepanez napuhö aban etañ kut tat hepanez modap bat nonoron mañairapan, povoz parup honeo sesevok edat sapan. Met povoz zut paru aban kut hez-okori añarab modarin non horiorö mañairamaheak, paru mapori hori ravapan.”

¹⁵ Pot Iesu hahan Pita piin mañah, “Met gizañiz ñeti hañ-okovoz kapot ni dein bar añeken hatevetek.” ¹⁶ Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, “Met ne houloam arinañ het añohot hezan parum zut ari amun hodad narav heza? ¹⁷ Met ari gipiz ma tairatü giza-

ñik nat mot meamegin loporizaroh er horamahan har beteameg-potuhö rekot ari bahorī naavat. ¹⁸⁻¹⁹ Oñ loporizaroh homeamegin em berevamah-epotuhö ari añarab bahorī avatamahatü ev. Home horiv, modap ur ñomao, biz bogi tao, betezam nae nap bao, givogiv, ñeti moreg hapanezao, modapuz ñeti horiv hapanezao. Met nonair nai arim loporizaroh homeamegin em berevamah añoh-okotuhö bahorī avatamah ²⁰ God eteamahan ari hori ravameg. Oñ añarab gipiz nohopanez marañ ivov navet hepan-povohö Godiz etañik paru bahorī navatotü,” pot mañah.

Añ nap Iesuz tin homet hah

Mak 7:24-30

²¹ Met Iesur mañairooh-abanari zeipot betet sohot Taia ma Saidon zeipotakaroz nakoe zeipotak sah. ²² Tahan Kenan porihanañ añ nap pi Zuda bonop emat Iesun epat mañovai emooh, “Nem ahop, Devidiz ro izap ae, nem ñarip pitü nap menat hezan kakam ahov hatevete-hot hori ravat hez, povoz nemaz zakep tat emat rueken sap.” ²³ Pot mañovai soohan Iesu ñe hañiv añ popun namañ tahan pim mañairooh-abanari piin epat mañah, “Añ darim eñatak emohot ñeo ñarah haovai emamah-okopun mañeken sap.” ²⁴ Pot mañahan Iesu boreurat añ popun hañiv epov mañah, “Ne Israel añarab bol sipsipihol parum koravop betet main ravat samahavoz zut heznen porizahar nemeehan emoh, oñ ari añarab patariz ne naem.” ²⁵ Pot Iesu mañahan añ pop emat pim irih rariñ rez bareñat epat mañah, “Nem ahop, ni ne neñiz.” ²⁶ Pot hahan Iesu añ popun ñeti hañiv epat mañah, “Met rekot deim ñaroholoz adakap beteman hadehol napan?”^f Evo, pot toman tin naravotü.”

^f15:26 Pavar 26 -Met Zuda añarab paru añarab patariz homet, “Hadehol ok,” pot haoh, povoz ñeti epovok Iesu Zuda añaraboz ñaroholotü zu tat mañah, met añarab patariz hadeholotü zu tat añ popun mañah.

²⁷Pot Iesu mañahan añ pop hatevetet Iesu meñizapanez homet epat mañah, “Kar nem ahop, ñetī okov rotap ok nañeñ, oñ ñarohol revah het gipiz namahan gipiz kosiñir lopoñ irih zeī ogol-erah ñodamahan hadehol emat namah.”
²⁸Pot hahan Iesu piin epat mañah, “Eñarim, rotap ni Godiz tin homeo badae batat hezap eveg, ne neñizat tairao tomaz ni homet emat hañ-pov petev ne hatoh.” Pot Iesu añ popun mañovai tapurah pim ñarip tin ravah.

Añarab lamari batin batooh

²⁹Tahan Iesur mañairooh-abanari zeī pos betet sohot Galili iv havevoz nakoe sovai dañ navok helat toutat heh.
³⁰Tahan añarab ahovokaro, lamao tat parumauhö haeñat nat hehari, ma etañ kut tat hehari, ma eñar mar horī ravat hehari, ma ñeo nak hehari, ma lam navor nao tat heh-porizaro map bat emat Iesuz nakoe meñehan pi mapori batin batah.
³¹Tahan añarab ahö povokaro paru porin etehan, ñeo nak hehari ñeo hahan haeñat nat hehari haeñ tahan etañ kut tat hehari tin nonair nain etehan, paru agol atat Israel darimauz ahop Godiz abatao bat hel batat biñ mañah.

Añarab ahovokaro maot gipiz manah

Mak 8:1-10

³²Met pot tahapuh tokat Iesu pim mañairooh-abanariz as hahan emahan pi parun epat mañah, “Met añarab eperi dari honeo emoogin alizañ 3 bon tahan paru gipiz bonori am hez, povoz ne parumaz zakep netamah. Met paru gin hezaek parum zeitakarohaz meeman nonoroh sohopanepuh ginaz et nin tat ñodapan hezavoz ne homeamoh.”
³³Pot Iesu mañahan paru epat hah, “Met ham mop hatarah eveg, taekanañ dari gipiz bat paru añarab ahö epovokaro manakan napanez hameñ?”
³⁴Pot hahan Iesu parun epat at mañah, “Met

arim gipiz tair bavelegin hez?” Pot pi at mañahan paru epat hah, “Deim bereñ 7 met pis goe honeñariv bavelegin hez.”
³⁵Pot mañahan Iesu añarab maporin tin toutapanez mañahan paru toutat garè hahan,
³⁶pi bereñ 7 met pis honeñariv bat Godin biñ mañahapuh bapezat pim mañairooh-abanari manahan bat añarab manovai sah.
³⁷Tahan paru nohot kaev ravat teritü biit hehan mañairooh-abanari hov kitü 7 basat bavelahan beo rezah.
³⁸Met abanari 4 tausen gipiz pot manahan nah, oñ añaholor ñarohol honeo het gipiz pot noohariz rekö nak.

³⁹Met pot tahan Iesu parum zeitakarohaz maot meehan sahan pim mañairooh-abanarinañ paru boutitak helat toutahapuh iv havevozañ sohot Magadan zeī posik sah.

Iesu red nao tapanez mañah

Mak 8:11-13; Ruka 12:54-56

16 Tahan Parisi abanarir Sadiusi abanari Iesu zu metapanen tair tapan homet emah. Tat paru piin epat mañah, “Met God pi kezao nanapanen ni red magei deim et narè hez-nao teken dei etet nimaz pot homek, ‘Rotap pi Godihö meehan emahap ev,’ pot hak.”
²Pot mañahan Iesu ñetī hañiv epat mañah, “Met hapanezai gitap bañodamahan belouver mavamahan ari etet, ‘Zeit tin elapanez ev tah,’ pot hameg.
³Ma zeit al teevai berevat eteamegin un du nao rau rau tamahan teptepiv bamahan etet, ‘Utar pelapanez ev tah,’ pot ari hameg. Met ari potun etet zuum tapanezat hodad haravameg, oñ petev nem gogot tamohoek ari haetet kapotaz hodad narav, oñ am kut tat hez.
⁴Met ari God betet horī tohot hezaek, ne red magei nao toman ari etepepek, pot hamegivoz evo añaamoh, oñ batam Zona pi pis ahopuz loporih hehan alizañ 2 bon tahan zeirevaizasik pi maot ñiz betehan

berevat emahavoz zut toman ari red nen povon etepek.” Pot Iesu parun mañat betet sah.

Parisiholor Sadiusiholoz mañoohat natotü

Mak 8:14-21

⁵Met Iesur mañairooh-abanari iv havevozt okatasitü sahapuh mañairooh-abanari parum gipiz napanez natü bat nas. ⁶Tahan Iesu parun epat mañah, “Ari hatevetei, met Parisi abanarir Sadiusi abanariz gipiz namahatü nohot hori ravepek hezag, tovai ari potü notunei.” ⁷Pot Iesu aban poriz homet mañahan kut tat parumam epat kil nae nap mañah, “Met dari gipiz nakaz natü unun manat nav emegivozt okat añah batah.” ⁸Pot paru hahan Iesu parum hah-povon hodad hatat pi parun epat mañah, “Met tairaz arimauhö gipiz bat naemavoz nae nap mañameg? Rotap ari nemaz tin homeo badae navat hez. ⁹Met nem garos tohov am hodad nat. Met abanari 5 tausen darinañ hehan bereñ 5 bapezat manohon nahan ari teritü hov kituk bavelegivozt unun manat heza? ¹⁰Ma aban modari 4 tausen hehaek ne bereñ 7 bapezat manohon nahan ari teritü hov kituk bavelegivozt amun unun manat heza? ¹¹Rotap ari unun hamaneg, povoz haohon ari gipizotü homet ok hag, oñ ne okovoz homet arin naañ. Met ari Parisi abanarir Sadiusi abanariz gipiz nohot hori ravepek hezag, tovai ari potü notunei.” ¹²Pot maot hahan paru pot homeh, Ae Iesu pi gipizoz darin naañ, oñ Parisi abanarir Sadiusi abanari añamah-ñeti povon hatevetet tovai sook hezavoz homet ñeti okov darin añah. Pot paru homet hodad ravah.

Pitahö Iesuz kapot bar hah

Mak 8:27-30; Ruka 9:18-21

¹³Met Iesur mañairooh-abanari hehpoeck betet zei mod nataz abatao Sisaria Pilipai potaz totoi sah. Tat Iesu pim mañairooh-abanarin epat at mañah, “Met paru añarabohö ne Añaraboz Nanë epopuz homet ne tairap hamah?” ¹⁴Pot at mañahan paru epat hah, “Añarab narihö nimaz, ‘Zoan ivoh memeohap,’ pot hamah. Met mod narihö, ‘Elaiza,’ pot hamah, met mod narihö, ‘Zere-maia, ma Godiz propet aban batam heh-mod nap,’ pot paru nimaz hamah.” ¹⁵Pot paru piin mañahan Iesu parunahon maot at mañah, “Met arimauhö nemaz tairap hameg?” ¹⁶Pot mañahan Saimon Pita pat, “Ni Kristo, God biriri het poh hezapuz rop dei eñizekez au hahan hezap ok.” ¹⁷Pot mañahan Iesu hañiv epat piin mañah, “Saimon Zoniz rop, hamarrah napuhö ni hodad okov nanahan hañ homeotun, oñ nem Pap abarah hezapuhö hodad okov nanahan ok hañiek, non biñavonañ hekezaoroh ni sameñ. ¹⁸Met niin epat nañom, nim abat modao Pita ok, met abat povoz kapot hel ahov, pot hez. Met hel ahö hamohpovoz zut ni aban kezap ravekez homet okat nañoh. Met ni garosik neñemapuh nim tokat nem añarab togut meñeman kez ravat hepan. Tapanen Setenir pimerihö rekot nem añarab togü pot bahori metat ritou nametotü. ¹⁹Met ni añarab kezavonañ mañairat meñizooken paru God arim koravopuz masakavoz roketak emat poek tin hepan. Tapanen ev hamarrah paru tairao tohopanez povon ni etet, ‘Evo, darim natotuzao ok ari tameg,’ pot haokë, povoz abarah God amun nim hakez taputam pi hakahopan. Met parum tohopanez navon ni etet, ‘Kar, rekot dari okatahar took,’ pot haokë, povoz abarah God amun nim hakez taputam pi hakahopan.” ²⁰Pot maña-

hapuh pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Met tovai ari modarin, ‘Epop pi Kristo,’ pot mañotunei.” Pot ah ñeo mañah.

Iesu ñomapanez bar mañah-ñetiv

Mak 8:31–9:1; Ruka 9:22-27

²¹Met pot Saimonin bar mañahaekanañ Iesu pim mañairooh-abanarin pimau ur ñomapanez ñetiv ba ou batat mañohot het epat mañah, “Met ne Zerusalem zeitak soman paru aban anumaihol bareñ elat mañaramahariz ahorrir, aban ñetì kateñiz mañairaholor, aban korav ahö modari kakam ahov netapan. Tat paru mod narin mañapanen ne navat ur noñomapanen, aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik maot bavirirì navatapanen bal haom,” pot mañah.

²²Met pot mañahan Pita Iesu bamain batat pim ñomapanez ñetì hahavoz kez ravat epat mañah, “Deim ahop ae, tairaiz okat netapanez ni hañ? Oñ paru pot netapanez hapan, povoz God paru baaran.” Pot mañahan ²³Iesu hañiv piin epat mañah, “Seten, ni Godiz hodadevovz homet okat nak, oñ ni nimausz hodad ne navozam homet okat nañat ne ba in balavì netekez teñig, ni nehanañ zeì nanat sa,” pot mañah.

^{24–25}Pot mañat Iesu pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Met tairap nenañ emohopanez pop ne nemausz zaitiv betet nem Papapuz hahat baval hat, pim zaitivok samohovoz zut pi pop nem tamoh-tapü epat tovai emohot pot homehopan, Met ne Iesuz zaitivok sohoman modari honoñai tairao netapanez, ma ur noñomapanez hapanen ne kaez ravat ñaihet tat pi navetetü. Pot nemaz homet emookez pop nenañ honeo pohao tin het hekë. Oñ nap pim heris tin hepanez homet ñaihet tapanez pop pi pohao het tin naketü, oñ horì ravapan. ²⁶Met nap pi hamarrah nonair nai

map hez-potü bat hepanepuh Godiz ñetiv hatevetet betet tohopanez pop ñomapanen pim nonair nai bat het tovai sohopanez potunañ pim tin hepanez pov rekot maot zum tapane? Evo, met pim tin hepanez pov rekot potunañ zum natotü, povoz pi tin naketü. ²⁷Met tokat ne Añaraboz Nanep nem Papapuz kezavor alizavonañ maot eromaz porah enzoliholonañ honeo erom. Tat hamarrah ari añarab maporiz horivor tinao tamegivoz kapot ba ou batat hañiv anom. ²⁸Met ne rotap epat arin añom. Tokat arihanañ nari nañom biriri hepekez porah ne Añaraboz Nanë epop korav ahop ravoman ari etepep,” pot mañah.

Iesuz heris pat ravah-ñetiv

Mak 9:2-13; Ruka 9:28-36

17 Pot mañat hehan alizañ 6 bon tahan Iesu Pitar Zemisir bosip Zon bavizat agarë revah rop tovë navok sahapuh paru nenari heh. ²Tat Iesuz heris pat ravat gitapuz zut al teehan pim dimip aer ravat livaliv toohan paru eteh. ³Met pot tovaiaam propet aban batam hehañariv parupim abatavokaro Mosesir Elaiza ou ravat Iesunañ honeo paru ñetì hahot hehan, ⁴Pita parun etehapuh Iesun epat mañah, “Deim ahop ae, dari ev tin hezavoz ne etet biñ ravohog, ni gu haken rekot zeì goe nañ nim namak, Mosesiz namak, met Elaizaz namak tat demom.” ⁵Pot mañovaiam un aer livaliv tooh-nat erat paru bamezahan un potaz ñaravatakanañ ñe nao epat hah, “Met nem rop ok, ne loporì pihar manat pim tamahavon etet pimaz ahoam biñ ravamoh, povoz ari pim hahopanezat hatevetet tinam baval hahozei.” ⁶Pot hahan Iesuz mañairooh-aban pori hatevetet ñaihet tahapuh paru sa ñodat et batañ hamarrah bareñat heh. ⁷Tahan Iesu parum nakoe emat rouvat paruh pari bat pot mañah, “Erohohol ae, ari ñaihet totunei, oñ bal hazei.”

⁸Pot mañahan paru bal hat etehan unitar aban modañariv bon, oñ Iesu nena-puam parunañ heh.

⁹Tahan paru rop povok hehaekanañ er horahapuh Iesu parun ah ñeo epat mañah, “Ari tovai revah het etet hateveteg-ñeti pov petev mañovai sotunei, oñ am hepeken ne Añaraboz Nanep ñomomazaekanañ maot baval nakapanez porahahoh ñeti pov añarab modarin bar mañohopek.” ¹⁰Pot ah ñeo parun mañahan mañairooh-aban pori hatevetet piin epat at mañah, “Met paru aban ñeti kateñiz mañairaholohö pot hamah, ‘Met propet aban Elaiza batam heh-pop garos maot ou ravat hepanen tokat Kristo Godihö au hahan hezap ou ravapan,’ pot paru hamahavoz kapot tair?” ¹¹Pot hahan Iesu epat mañah, “Met rotap Elaiza garos ou ravat Kristo erapanez nonor ba oñ batapan, pot hahan hez, ¹²oñ ne arin epat añom, Elaiza haemahan pimaz paru etet hodad nat, oñ parum zaitivoz hehat horiv pih metooh. Met pot metoohavoz zut ne Añaraboz Nanep paru horiv amun netapanen kakamao hatevetem.” ¹³Pot Iesu mañahan paru pot homeh, Met peti pi Zoan ivoh memehapuz dein ok añah.

Aban ro pitup batin batah

Mak 9:14-29; Ruka 9:37-45

¹⁴Met pot hahapuh paru sat añarab ahovokaro hehaek sahan aban nap emat Iesuz nakoe rariñ rez bareñat^{§§} epat mañah, ¹⁵“Nem ahop ae, met nem rop ahoam rumurat het itiñadek peg hat sat ñodat ñadamahan bamoh, ma iverih meñet samahan sat bamoh, povoz pimaz zakep tat meñiz. ¹⁶Met pi pot tamahavoz homet nim mañairooh-abanari batin batapanez hat bat emohon paru

gogot hatah, oñ pi tin narav, am hez.”

¹⁷Pot mañahan Iesu aban popuz hahat hatevetet pim mañairooharin epat mañah, “Beuo, ne houloam arinañ ev het añamohon ari hatevetet arim gagañik hodad tinao nav kut tat het nemaz homeo badae navat hezavoz homet arimaz nem loporih honoñai tamoh, oñ arinañ am heman tairarah nemaz tin homeo badae batepek?” Pot hat epat manah, “Ro hañ-okop bat ev em.” ¹⁸Pot Iesu mañahan rop bat emahan pitü ropuh menat heh-popun mañahan berevat sahan tapurah rop tin ravah.

¹⁹Tahan tokat Iesu main hehan pim mañairooh-abanari pihaz emat epat at mañah, “Met dei pitü okop harueg, oñ tair tat naverev tah?” ²⁰Pot at mañahan Iesu epat mañah, “Ari Godiz homeo tin badae navat, povoz ok hagin berevat nas tah. Met ne rotap epat añoman ari hatevetei. Met zi miz pomedez bi uloñ goeñitar hez-poñiz zut ari Godiz aviam homeo badae batovai sohopek, povoz ari rekot dañ akavon epat mañepok, ‘Ni epekanañ haeñ tat okoin pataek sat hez.’ Pot mañepoken taput tat sat hepan, ma nonair nai mapotü ari rekot tovai sohopek. [²¹Met pitü rop menat heh-okopuz zut modari ari ruepeken sapanez non mod naorö bon, oñ ari gipiz nain het Godin mañ mañepok, povoz rekot hapekezat tapan,] pot mañah.]

Pim ñomapanez ñetiv maot mañah

Mak 9:30-32; Ruka 9:43-45

²²Tat tokat Iesur mañairooh-abanari Galili zeisik am hehapuh Iesu parun epat mañah, “Met ne Añaraboz Nanep aban napuhö aban mod narin mañairapanen ne navapan. ²³Tapanen ne ur noñomapanen au aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik maot baviriri navat-

§§17:14 Pavar 14 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañoooh.

apanen bal haom.” Pot Iesu mañahan mañairooh-abanari hatevetet parum loporizaroh honoman tah.

Tup ahomakez monis manapanez mañah

²⁴Tahan Iesur mañairooh-abanari Kapaneam zeitak sahan aban Godiz tup ahö tinamakez korav het monis boohari emat Pitan epat at mañah, “Met arim añairamahap Godiz tupumakeh monis pi am biamahapu?” ²⁵Pot at mañahan Pita hañiv epat mañah, “Gu, pi biamahap ok.”

Pot hahapuh sat kohat Iesu heh-zei pomakeh lokahan Iesu zuam epat Pitan at mañah, “Saimon, ni tair homeameñ? Met petev ham eparah aban ahö nari hamahan parum kapotakari takes monis manamaha? Ma añarab patari parum irih ravat hez-porihö takes moni pos manamahan bamaha?” ²⁶Pot at mañahan Pita Iesun ñeti hañiv epat mañah, “Met paru añarab patari takes moni posiz hamahan manamahan bamah.” Pot hahan Iesu epat maot mañah, “Met aban ahö poriz kapotakari namanotuzavoz zut ne Godiz rop pim tup ahomakeh monis biamahaek naviz tomaz pov horiv bon. ²⁷Oñ ni pot bar mañeken paru hatevetet darimaz home horiv homehopan hezavoz ni iv havevok sat ukup betet pis garos bekezap bat pim agolas baatat moni poek hepanezas basat deipimaz moni pos man.” Pot Iesu Pitan mañah.

Tairap pi ahop ravat hepan?

Mak 9:33-37; Ruka 9:46-48

18 Pot mañahan pim mañairooh-abanari emat Iesun epat at mañah, “Met God darim koravopuz masakavoz roketak hekan tairap ahop ravat hepan?” ²Pot at mañahan Iesu parum nakoe ro goe nap hehaek as hahan emahan parum ñaravatak meñet ³parun pot mañah, “Rotap

epat añoman hatevetei. Met ari abat ahoñinañ ravat hepekez homeameg-pov betet ro goe epopuz zut ravat hezei. Oñ ari pot narav am hepek, povoz Godiz masakavoz roketak naketi. ⁴Met añarab tairari ro epopuz zut het abat ahoñinañ ravat hepanez homet naketuz pori pim masakavoz roketak hepanepuh ahori ravat hepan. ⁵Met tairap nemaz homet ñaro goe epop ma pim zut mod napuam meñizat tin metapanez pop ne amun ok neñizat tin hanetapanezavoz zut ravat hepan,” pot mañah.

Modari moreg nametotuz ñetiv

Mak 9:42-48; Ruka 17:1-2

⁶Pot hat maot epat mañah, “Met ñaro nemaz homeo badae batat hepanez nap mod napuhö moreg metapanen pop non horioroh maot sapan, povoz moreg metapanez pop hañ horiv tokat bapan. Met pi moreg namet hepanezaratiam mez kerë hat iv havevok sa ñodat emiv elat ñomapan, povoz tin ok ravapan. (*Met Iesu ev aban hahpop garos ñomapan, povozahoh pi pimaz homeo badae batat hepanezap bahori batapanezavoz tokat hañ horiv navoti.*) ⁷Met ev hamarrah orah rezah añarab narihö modari moreg metat horiv tohopanez mañohopanen pori hori tohopan, oñ modari hori tohopanez mañohopanez pori hañ hori ahov tokat bapan.

⁸Met ni nap nim mar nasihö ma eñ nasihö hori navok navat sapan, povoz mar pos ma eñ pos el beteken sapanen mar hones ma eñ honesinañap ravat het pohao hekez poek tin het hekë, oñ nim mar pos ma eñ pos am hepanen itiñadek nevetepanen hori ravat hekë hezavoz ev hamoh. ⁹Ma ni nap nim et navohö hori nao tekez zaitiv netapan, povoz et pov batiz beteken sapanen pohao het hekaz poek tin sat hekë. Oñ nim et houlovokaro hepanen ganö non horioroh so-

hot itinaadek nevetepanen hori ravekë hezavoz ev hamoh.

¹⁰Met paru tairari ñaro goeriz zut tin nemaz homet parum heriñ bat hel navat hepanezariz ari, ‘Betezari ok,’ pot poriz haotunei. Met paru poriz korav ravat hez-enzol pori orah rezah abarah nem Papapunañ honeo hez. [¹¹Met ne Añaraboz Nanep añarab tairari non tinaorö betet tokat hañ horiv bapanezat ravat samah-pori maot nemeru bavatat non tinaoroh meñeman sohopenez hat ev emoh.”] Pot mañah.

Bol sipsipip maot bah-ñetiv

Ruka 15:3-7

¹²Pot mañat maot epat mañah, “Met mod añomaz toh-epovoz tin homei. Aban napuhö bol sipsipihol 100 poriz korav ravat hepanen nap naek sapanen etet mod tin hepanez 99 pori pi betet naek sapanez popuz maot melahar sapan. ¹³Met aban pop bol naek sapanezapuz melahar sapanepuh bar batat bat emapanez pop pi tin hepanez poriz aviam biñ ravapan, oñ naek sat hepanen mel tat bat emapanez popuz ahoam biñ ravapan. ¹⁴Met añoh-epovoz zut arim Pap abarah hezap pim ñaro nap main ravat horiek sapan hezavoz pi homeme hez,” pot mañah.

Modap horiv etapanen tin metak

¹⁵Met Iesu maot epat mañah, “Ni nap Godiz homet heken nim naner bosir napuhö hori nao netapan, povoz ni sat pinañ arip main het pim hori netapanezavoz ñe sokovonañ bar mañeken pi hatevetet, ‘Deip bavon batopain,’ pot nañapan, povoz arip bavon batat maot tin hepek. ¹⁶Oñ pi evo hapan, povoz ni sat aban mod nap ma nañariv hori netapanez povon hatevetepanez bavizat emeken ari sat pim ni hori netapanez pov bon tapanez pinañ ñeti nae nap mañei. ¹⁷Met mañohopeken

pi bavon batepekez am gu nak hepan, povoz añarab Godiz homet hepanez narin mañeken ari honeo emat topourat mañepeken pi am evo hat kaev ravapan, povoz pot homehopek, ‘Peti pi Godiz hodad nat hezapuhö epat ev tamah,’ pot hazei.

¹⁸Met rotap arin añoman hatevetei. Ari nemaz homet hezari ev hamarrah hepekepuh añarab tairao tohopanez povon ari etet, ‘Evo, darim natotuzao ok,’ pot mañepek, povoz abarah God amun arim pot hapekez taputam pi hakahopan. Met parum tohopanez navon ari etet, ‘Kar, rekot dari okatahar tohok,’ pot hapek, povoz abarah God amun arim hapekez taputam hakahopan.

¹⁹Met maot epat añoman hatevetei. Ari ev hamarrah het añarab nañariv lop honeri ravat hepekepuh mañ hao-vai sohopek, povoz nem Papap abarah hezap hatevetet rekot aripim mañohopekez povoz eñizapan. ²⁰Met tairaiz pot eñizapan hometunei, oñ ari nañariv ma nañariv napuhö lop honeri ravat nemaz homet mañ hahopek, povoz ne arinañ honeo heman nem Papapun mañohopeken pi rekot eñizohopan,” pot mañah.

Gog aban horipuz ñetiv

Ruka 17:3-4

²¹Pot hahan Pita totoi emat Iesun epat at mañah, “Deim ahop ae, met nem mod napuhö horiv netapanen ne baveteman maot horiv netapanen maot baveteman am horiñ netovai sohopenen sohot horiñ 7 ravapanen am bavetem ma tair?” ²²Pot at mañahan Iesu hañiv epat Pitan mañah, “Evo, horiv netovai sohopenen pim hori poñ bavetevai sooken 7 ravapanen pimaz kaev ravat maot banavetetuz ne niin nanañ, oñ orah rezah hori netohopenen zuam unun manovai sohoz, pot nañamoh.

²³Povoz God arim koravopuz masakavoz roketak het modariz hori etohopanezañiz unun manat hepekez aban ahö napuz tahavoti zut tat epat añom. Met aban ahö nap pim gog aban nari monis manahan hehaek, paruhö pi hañis manapanez homet ²⁴garos aban moni ahos 10 tausen kina manahan bat sat heh-popuz as hahan emahan epat mañah, 'Nem moni nanohosiz hañis ni bat urutak bavizeñin oraez, ma tair?' Pot piin at mañah. ²⁵Pot at mañahan gog aban pop, 'Evo, ne moni hañis banaviz,' pot hahan aban ahop epat mañah, 'Kar, ni pot hañ, povoz arimotur ari añar ñaro avomapuh añarab nari manoman, ari parum gogot tohopekez hat avapanepuh nem monisiz hañis nanapanen bom.' ²⁶Pot hahan pim gog aban pop honoñai ahov tat aban ahopuz eñañik rariñ rez bareñat* epat mañah, 'Nem ahop ae, met ni ñai bizat am heken ne peteveam gogot kez tat hañis ba nevizoman hepanen emat bekë.'

²⁷Pot mañahan aban ahö pop pimaz zakep tahapuh pot mañah, 'Erom, ni moni hañis ne nanekez haohoek petev pohao bon hatahag, ni am sa.'

²⁸Pot mañahan gog aban pop berevovai iñidoh etehan aban mod 100 kina manah-pop hehan etet popuz ñe horhoravoz bat pot mañah, 'Batam nem moni ni nanohosiz hañis zuam nan.' ²⁹Pot mañahan aban pop pim irih rariñ rez bareñat pot mañah, 'Ni nemaz zakep ta. Tapanen tokat ne nim moni posiz hañis hananom.' ³⁰Pot mañahan aban monis manah-pop gu nak, oñ epat mañah, 'Met ni kakam zeimakeh nemerizapanen het nem moni hañis ba nanekepuhoh maot berevekë.' Pot mañat basahan aban añavairi kakam zeimakeh memorizah.

³¹Met pot metahan gog aban modari etet kaev ravat sat aban ahopun aban popuz metah-ñetiv bar mañah. ³²Tahan aban ahö pop hatevetet gog aban popun as hahan sahan pot mañah, 'Ni gog aban horip, met ni nem moni hañ ahos nanekez hahon ni zakep heris raveñin ne niin, "Sa hez," pot naño-hoek, ³³tair tat ne nimaz zakep tohovo zut nim modapuz zakep nat, oñ hori okat meteñ.' ³⁴Pot ahop mañat kaev ravat gog aban pop kakam zeimakeh memorizapanez mañat, 'Pi nem moni hañis map nanapan, povozahoh maot baverevepek,' pot parun mañah." ³⁵Met Iesu ñeti epov mañat maot epat mañah, "Met arim modarihö hori etohopanez poñ loporizaroh unun naman hepek, povoz aban ahö popuz metahavoz zut nem Papapuhö ari taput etohopan," pot mañah.

Añarab nae nap bat maot navetetü

Mak 10:1-12; Ruka 16:18

19 Iesu ñeti epeñ mañat garë hahapuh pi Galili zeis betet sohot Zordan iveri ñarat Zudia zeirih sah. ²Tahan añarab ahovokaro pim nakoe emahan pi añarab lamarizaro batin batooh.

³Pot tohot hehan Parisi aban nari pim nakoe emat Iesu ganö nao hapanen paru pi bapan homet piin moreg epat at mañah, "Met aban nap pim añap kaev metapanen sapanez non naorö hez, ma bon?" Pot at mañahan Iesu hañiv epat mañah, ⁴"Met batam Godiz tah-ñetiv ari rekö hamegiek tin hodad narav heza? Pi nonair nai matut tah-pop abanapur añap matut tah. ⁵Tat pot hah, 'Met aban nap pim nonopur papap betet añap bapanen parup heri honas ravat hepan.' ⁶Pot God hahan hezaek, aban ro nap pim nonor pap betet ñari añ nap ba-

*18:26 Pavar 26 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

panen God parupim herisikaro bahoneo batapanezaek parup berat main main maot naravotü.” Pot Iesu parun mañah. ⁷Tahan paru maot epat at mañah, “Ni tin hañin dei hateveteg, oñ tairaz Mosesihö ñetü katevok epat hahan hez, ‘Aban tairap pim añap betepanez homepan, povoz pi tepaek pot menapan, Ne nimaz kaeveg sa. Pot menat añap manat ze manapanen sapan,’ pot pi haoh.” ⁸Pot mañahan Iesu parun epat mañah, “Met paru Godiz ñetiv hatevetet betet gagañ heleñiz zut ravah, povoz Moses abanap añap betet ze manapanez pot parun ok mañah, oñ God nonair nai matut tahporah añarab okat tohopanez nak. ⁹Oñ epat añoman hatevetei. Met aban nap pim añap bogi nat tin hepanen betet añ modap bapan, povoz aban pop pi añ mod bapanez pop givogipuz zut bat hepanen piiti horiv am hepan.”

¹⁰Pot mañahan Parisi abanari sahan pim mañairooh-abanari piin epat mañah, “Met aban nap pim añap navetetü, pot hañivoz dei epat homeameg, Met abanari añahol nav parum main hepan, povoz tin ravapan.” ¹¹Pot hahan Iesu maot parun epat mañah, “Rotap ok hag, oñ arim hag-okat aban maporizaro rekot natotü, oñ Godihö honep honep hodad okov manat meñizapanen parum main tin hepan. ¹²Met aban nari añahol nav hezavoz kapoñ main main epat hez. Met nari parum nonohol añahol navotuzari batamah, met mod nari aban ahö narihö parum gogot metohopanez hat parum hatañ tiamahan añahol nav, am het gog nenat metamah, met mod nari paru Godiz gog nenaotovai sohopanez hat añahol nav, am hez. Met aban tairap, Rekot ne taput tom, pot homepenez pop ñetü epov hatevetet baval hat hep.” Pot parun mañah.

Ñaro goeri bat emah-ñetiv

Mak 10:13-16; Ruka 18:15-17

¹³Met añarab nari parum ñarohol Iesu maras bizat mañ hapanez hat pihaz bat emah. Tahan pim mañairooh-abanari porin etet ñai mañat, “Sei, sei,” pot mañah. ¹⁴Tahan Iesu hatevetet epat parun mañah, “Evo, ari tovai paru bagaa batotunei, oñ ze manepeken ñaro goe okori nehaz bat emap. Met ñaro okori, ma añarab parum zut ravat hepanezari Godiz masakavoz roketak hepan, povoz ari gaa tepeken ñaro okori nehaz bat emap.” ¹⁵Pot mañahan paru pim totoi bat emahan marasikaro paruh bizat mañ hah. Tahapuh pi ze pot betet modaek sah.

Aban nonair nai ahotunañapuz ñetiv

Mak 10:17-31; Ruka 18:18-30

¹⁶Met narah aban nap emat Iesun epat at mañah, “Añairameñip ae, met ne tin tairao tohoman nem tin pohao het hemaz pov nanapan?” ¹⁷Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Erom, God nana tinapug, ni tairaz tin hekez nonorozenen at nañeñ? Met pim ñetü kateñir ah ñe hahan hezañ ni baval hat non tinaorö bar batat Godinañ pohao tin het hekë.” ¹⁸Pot hahan aban pop epat mañah, “Met ñetü tairañiz ni ok hañ?” Pot hahan Iesu epat mañah, “Met ñetü kateñir ah ñe epeñiz hamoh, Ni tovai mod nap men ñomotun, ma modapuz añap givogü botun, ma givogü totun, ma añarab modariz ñetü moregao haotun, ¹⁹Met nim nonopur papapuz abatañ bat hel batat tin metovai sohoz, ma nimaüz homet zakep tat hezavoz zut añarab modariz homet zakep tat tin metovai sohoz.” ²⁰Pot mañahan aban pop epat maot mañah, “Met ñetü katë map hameñokoñ ne baval hat hatovai emamoh, oñ mod tairao tomapuh ne pohao tin het hem?” ²¹Pot at hahan Iesu epat

mañah, “Met ni tin tovai emookez zait teñ, povoz ni sat nimotü map bat gamö rezat modari maneken monis nanapanen ni moni pos bat paru añarab monis bonori manovai sekepuh ni emeken deip honeo sohopenain. Met ni pot tekë, povoz tokat abarah seken Godihö pohao het hekez hañ tin pov ni nanapanen bat hekë.”²² Pot Iesu mañahan aban pop pim monir zeirurum ahö oraeh, povoz hatevetet pim lopori honoñai ahoam tat zakep heris ravat borourat sah.

²³Tahan Iesu pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Rotapuan ne arin epat añoman hatevetei. Met aban nonair nai ahotunañap boi tatahoh Godiz masakavoz roketak sat hepan.²⁴Met bol kamer ahö nap dimiñ meameg-ba napuz puioroh lip hat sapanez pap tat hepan, met povoz zut paru nonair nai ahotunañari Godiz masakavoz roketak sat hepanez bapap tat honoñai ahov tapan.”²⁵Pot Iesu ñetiv mañahan pim mañairooh-abanari hatevetet kut tat agol atahapuh piin at mañah, “Ui, povoz tairari God pim bapanen tin hepan?”²⁶Pot hahan Iesu parun et bameet het pot mañah, “Met añarab parumauhö añoh-okat rekot natotü, oñ God nonair nai mapotü tin tamahapuhö rekot paru poek sapanez nonor ba ou batapan.”

²⁷Pot mañahan Pitahö epat mañah, “Met ni hatevet, dei deimotur deimeri betet ninañ honeo dari emameg, povoz tokat tin tairai bak?”²⁸Pot hahan Iesu epat mañah, “Met ne rotap arin epat añom. Tokat nonair nai maot maokotü ravapanez porah ne Añaraboz Nanep abat ahovonañ ravat het aban ahopuz tek tinatak toutat heman ari nenañ honeo emameg-eperi amun aban ahoriz tek tinañ 12 hez-poek toutat hepekepuh dari Israel añaraboz mimihol 12 poriz ro

mim petev toguñ 12 ravat hez-pori ñevok bizapanen arihö ñetiñ hatevetet an tepek.²⁹Met tairari parum nonor pap, ma bosir sau, ma ñarohol, ma parum zeir hamar betet nemaz homet tovai emohopanez pori Godihö ev mamog bat het betet sohopenez potü ritou metat hañitü ahoam paru manohopan. Tohopanen pori pohao tin het hepan.³⁰Met petev añarab abat ahoñinañ hezarihanañ nari tokat porah abatañ bonori ravat hepan, oñ petev añarab abatañ bon hezarihanañ nari tokat abatañinañari ravat hepan.” Pot Iesu hah.

Avasiz gogov toohariz ñetiv

20 Pot hat maot epat mañah, “Met Godiz masakavoz roketak hepekezavoz epovoti zu tat epat añom. Met aban napuz greip[†] avas ahö hehan aliz nas al teeahan aban pop sat av posik gogot tapanez abanarin mañah.²Met paru aliz honesik gogot tat honep honep moni 3 kina 3 kina manapanez mañahan, gu hahan, meehan sat gogot tooh.

³Tahan pi gitap aviam revah poz hahan aban mod nari togü manat hehapuh, ‘Dei gog nat tak nak,’ pot hat upaiam togü manat hehan aban avasiz maup sat etehan aban pori upai rouvat het gogot natam hehan,⁴pi porin epat mañah, ‘Met ari gogot nat upai ev hez, povoz nem avasik sat tohopeken gitap bañodapanen arim gogot tohopekezavoz zut zum pov anom.’⁵Pot mañahan paru pori amun sat gogot tooh.

Tahan gitauputak pi maot sat etehan aban mod nari taputam upai heh. Tahan etet porin amun mau pop mañahan pim avasik gogot tapanez sah. Tahan tokat gitap aviam tok ravat er horahan maot mod nari hehaek sat etet taput mañahan sat gogot tooh.

[†]20:1 Pavar 1 -Greip ul poñiz akop Zon bodori 15 barah hat etei.

⁶Met hapanezai ravahan pi maot sat etehan nari amun hehan etet pot at mañah, ‘Met ari aliz epesik gogot nat betezam heza?’ ⁷Pot hahan paru hañiv epat mañah, ‘Aban napuhö dei gogot takaz naañ, povoz dei ev am hez,’ pot mañahan aban avasiz mau pop epat hah, ‘Kar, ari sat nem avasik gogot tei.’ Pot mañahan sat gogot tooh.

⁸Tahan zeit kutur ravapanez ararao ravovai emahan aban popuhö pim gog abanariz koravopun as hahan emahan pot mañah, ‘Ni sat mañeken paru emapenen zumao man, met ni zumao manekes paru tokat emat gogot toohari garos monis manatahoh, met garos emat gogot tooh-pori tokat monis man.’ ⁹Pot mañahan as hahan gogot tooh-mapori emahan, hapanezai ravahan gogot kapot tat tooh-pori honep honep 3 kina 3 kina pot manah. ¹⁰Met moni pos gogot toohari manovai emoohan paru al teevaiaim kapot tat gog ahov tohot heh-pori moni ahos bapan hat heh, oñ paru amun honep honep 3 kina 3 kina potahar manovai sah. ¹¹Tahan monis pot manahavoz paru nae nap mañat maupuz ser haovai ¹²napuhö pot piin mañah, ‘Aban nari dei gogot bon takaz toogin emat gogot aviam toohari ni 3 kinahar maneñ, oñ dei al teevaiaim kapot tat gitap kez mañat hehaek gog ahot tohot hegiri parum zumao maneñitam dei amun aneñ.’ ¹³Pot mañahan maup hañiv popun epat mañah, ‘Erom hatevetet, garos aliz epesik gogot tooken hapanezai ararao ravapanen 3 kina nanomaz hahon, ni gu hañin gogot nanohon ok tooñ, oñ ne horiv nanet, ¹⁴povoz nim monis nanohoek bat zeitak am sa. Met nem zaitivok aban tokat emat gogot toohari arim zumao anohovoz zut manoh. ¹⁵Met moni pos nemes, povoz nem zaitivok ok toh, oñ nem masakavonañ arim anohatapot paru manohon tairaz ni kaev ravat lopori hori raveñ?’ pot mañah.” ¹⁶Met

Iesu ñeti epov mañat maot epat hah, “Met petev añarab abat ahov bon betez hezarihanañ nari tokat abat ahoñinañ ravat hepan, oñ petev añarab abat ahoñinañ hez-nari tokat abatañ bon betezari ravat hepan,” pot mañah.

Iesu pi ñomapanez maot mañah

Mak 10:32-34; Ruka 18:31-34

¹⁷Met Iesu Zerusalem zei ahö potak sapanez añarabonañ paru honeo nonoroh sohot pim mañairooh-abanari 12 bamain batat epat mañovai soh, ¹⁸“Met hatevetei, dari Zerusalem zeitak sakan aban arihanañ napuhö ne Añaraboz Nanep horiv netapan. Tat pi pop aban anumaihol bareñ elat mañaramahariz ahorrir aban ñeti kateñiz mañairaholon mañairapanen ne navat ñevok nevizat ur noñomapanez hapan. ¹⁹Tat paruhö aban pat Godiz hodad nat hezari ne navat sapanen paruhoen ne navat paru neen ñaike nañovai birepenañ nourat zirah nevizat ur noñomapan. Tapanen ne aliz nasikaro het zeirevaizasik maot baviriri navatapanen bal haom,” pot mañah.

Zemisir Zoniz nonopuhö Iesun mañah

Mak 10:35-45

²⁰Pot mañahan Sebediz roñariv Zemisir Zonir parupim nonop Iesuz nakoe emat nonop tok riit, “Erom, ni nem nañomaz epat tekë, ma tair?” pot at mañah. ²¹Tahan Iesu hañiv epat at mañah, “Eñarim, ni ne tair netomaz zait tat hakez ok hañ?” Pot hahan pi epat mañah, “Met ni deimaz korav ahop ravat hekez porah nem roñariv nim irih aban ahoñariv ravat het nim okat epat tek tinatakaroh toutat hepan, ma tair? Povoz neen bar nañeken hatevetemaz ne zait toh.” ²²Pot mañahan Iesu pi ro poñarivin etet epat mañah, “Arim neen nañeg-okovoz kapot ari tin hodad narav. Met tokat ne kakamavor

honoñaiv hatevetemaz-pov rekot arip amun hatevetepeke?” Pot mañahan parup epat hah, “Deip rekot hatevetek.”²³ Pot mañovai Iesu maot parupin epat mañah, “Rotap tokat arip amun kakamavor honoñaiv hatevetepek, oñ arip ahoñariv ravat nem okat epat toutat hepekez neohö rekot aripin naañotü, oñ tairari nem gog aban ahori ravat hepanez nem Papap pimauhö an tat au hakahan hez-nen pori pot ravat hepan.”

²⁴ Pot mañahan mañairooh-aban modari aban poñariviz mañahavoz hatevetet kaev ravat loporizaroh gitait ravah. ²⁵ Tahan Iesu aban porin as hahan pim nakoe emat topourahan pot mañah, “Met ari hodad, aban Godiz homeo badae navat hezariz aban ahori kez tat hezaek añarab bat hor batamahan aban ahö poriz irih het parum hamahat tamah. ²⁶ Met tovai ari parum tamah-pot totunei, oñ ni tairap ahop ravekez homekez pop ni paru modari tin meñizovai sookezap, pot ravat hekë. ²⁷ Ma ni tairap modariz garosik ravat hekezap nimaüz zaitivok nasotü, oñ nim modari meñizovai parum hahopanezat am tovai sohokë. ²⁸ Met ne Añaraboz Nanep añarabohö ne neñizat nem gogov netohopanez homet naem, oñ neohö ñomat añarab ahovokaro meñizat parum hori tamahañiz hañiv bom hat emoh. Met povoz zut ari aban ahori ravat hepekezari modari meñizovai sohopek,” pot mañah.

Aban etañ kutañariv batin batah

Mak 10:46-52; Ruka 18:35-43

²⁹ Pot mañat Zeriko zeit betet honoohan añarab ahovokaro Iesunañ hono sooh. ³⁰ Tahan aban etañ kutañariv non helevavok toutat het Iesu nonoroh

soohan hahan hatevetehapuh parup pot ahoam ñeo ñarah haoh, “Deim ahop, Devidiz ro iz mimip ae, ni deipimaz zakep tat eñiz.” ³¹ Pot ahoam mañoohan añarab kez ravat parupin epat mañah, “Arip tovai okat haotunei.” Pot mañahan parup ahoam ñeo ñarah maot mañah, “Deim ahop, Devidiz ro iz mimip ae, deipimaz zakep tat eñiz.” ³² Pot hahan Iesu hatevetet gaa tat parup pim totoi emapanez mañahan bat emahan parupin at mañah, “Met neohö arip tair etomaz hat hameg?” ³³ Pot hahan parup epat mañah, “Erom, haken deipim etañ tin etekaz zait teg.” ³⁴ Pot mañahan Iesu zakep tat parupim etañik bahan nen tapuraham etañ tin etehapuh parup amun pinañ honeo sooh.

Iesu Zerusalem zeitak sah

Mak 11:1-11; Ruka 19:28-40; Zon 12:12-19

21 Met Iesur pim mañairooh-abanari Zerusalem zeitak sapan hat zei potaz totoi Oliv dañevok Betpasi zei potak emahapuh pim mañairooh-aban porihanañ nañariv ²garos sapanez meet pot mañah, “Met arip zei totoi darim etet hez-okatak sat etepeken zei namakez dorovok bol donkip kitü urapanen paru rop hepanen etet bitom baviat nehaz bat emei. ³ Met baviat bat emepekez tohopeken nap aripin at añapan, povoz epat mañei, ‘Darim Amip bol donki epañariv bat sakan gog nav tapanez hahan deip ev emat bavilameg.’ Pot mañepeken pi gu hapanen nehaz bat emei.” Iesu pot mañat meehan sah.

⁴⁻⁵ Met batam propet aban napuhö pot hahan hez,

“Zerusalem añarabon epat mañ, ‘Ae, arim aban ahö tinap bol donki ropuz

revah[‡] toutat masakavonañ arihaz emamahag etei.” *Sekaraia 9:9*

⁶Met Iesu parup sapanez mañahan pim mañairooh-aban poñariv sat Iesuz hahat tat bol donkipur rop bat emahan, ⁷mañairoohari parum dim revahari donki ropuz revah Iesu toutapanezaek tezat biihan pi helat toutah. ⁸Tahan añarab ahovokaro parum dimir giv revahatü taput tezat nonoroh betevai soohan, nari zi marañ urelat bat emat nonoroh betevai soohan pi revah sooh. ⁹Met añarab ahovokaro paru narizaro garos met narizaro tokat tat paru ñeo ñarah epat haovai sooh,

“Epop Devidiz iz mimip ev, dari pim abatao bat hel batak. Met Godiz abat ahovonañ emamahaek tin metohopan. Povoze God abarah hezapuz abatao bat hel batat biñ ravat ev hameg.” *Buk Song 118:25-26*

¹⁰Met paru Iesunañ honeo pot haovai sohot Zerusalem zeitak berevahan añarab potakari etet basat em tat paru pot at mañah, “Aban tairap ok?” ¹¹Pot hahan Iesunañ emoohari hañiv parun epat mañah, “Aban epop Iesu, Galili zeisik Nasaret zeitakanañap, Godiz propet abanap ev.”

Aban nair nai zum toohari ruah

Mak 11:15-18; Ruka 19:45-47

¹²Met Iesu Godiz tup ahomakez temeraz kohat lokat etehan aban nari ideholor anumaihol bizahan heh.[¶] Ma mod nari parum aruñik hehan

paru Romaholoz moni helen bat emat manooan apok hañ[§] tat Zudaholoz monis manoo. Met pot toohan Iesu emat etet abanari ruovai arü poñ bavetet id pururuahol bizahan heh-arü poñ amun baveteh. ¹³Tat pi pot mañah, “Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Nem tup ahomak añarab nemaz homet mañeo nañohopanez tupumak ev, pot hahan hez, oñ ari ñeti pov ba iz batat añaraboz moni ahos moreg metat bamegiek givogü tamegivoz zut ravamahan pim ze eparam bahori batameg,” pot mañah.

¹⁴Pot tat Iesu poek hehan aban etañ kutarir eñañ hori hehari pihaz bat emahan batin batooh. ¹⁵Pot metoohan ñaroholohö etet, “Ae, Devidiz ro iz mim tinap emahan dei etet pimaz biñ ravat hez,” pot ñeo ñarah haohan aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahorir aban ñeti kateñiz mañairahol Iesuhö tin metoohavoz homet, ñaroholoz haohavon hatevetet kaev ravat mogao tat ¹⁶Iesun at mañah, “Erom, parum nimaz hamahat ni hat navet tat heza?” Pot hahan Iesu epat mañah, “Rotap ne hateveteohö, oñ ñeti nao epat menahan hez, God ni ñaro goeri hodad tinao maneken nim abatao bat hel batat nimaz biñ ravat hepan. Pot menahan hezaek paru okat ok nemaz hamah. Met menahan hez-pov rekö hamegiek ari hodad narav heza?” ¹⁷Pot mañat Iesu paru hehan berevat Zerusalem zeit betet Betani zeitak sat orah.

[‡]21:4-5 Pavar 4-5 -Met aban betezari donkiholok helat sooh, ma parumotü bizahan basoo, oñ aban ahoi osiholok ma kamereholok helat sooh.

[¶]21:12 Pavar 12, kapotak -Met anumai pori añarab bat Godiz homet bareñ elapanez hat bat em bizat zum tat monis bohoh heh.

[§]21:12 Pavar 12, pavarah -Met Roma ñai abanari Israel ze posiz korav ravat hehaek orah rezah Romaholoz moniñ bat het tovai sooh, oñ Godiz tup ahomakeh bizapan hat bat emat apok hañ tat Israel parumauz moniñ manahan batahoh poek bizoo, oñ Roma porizañ poek naviz.

Iesu zi nameden mañahan ñu ravah

Mak 11:12-14,20-24

¹⁸Met pi orat het zeirevai al teza-han Zerusalem zeitak maot emapanez nonoroh emohot gin ñomat etehan, ¹⁹non helevavok zi named hehan uloñ tavat napan hat totoñ sat etehan uloñ navad, oñ tae nenañ hehan uloñiz mel tahan bon ravahan pi zi pomeden epat mañah, “Ni uloñ maot navadotü, oñ pohao ñu ravekë,” haovaiam zi pomed tapurah ñu ravah. ²⁰Tahan mañairooh-abanari povon etet marahol gitañik ker menat, “Ui, tairavonañ mañahan zimed haovaiam tapurah zuam ñu ravah.” ²¹Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, “Rotapuam ne arin epat añom, Met ari Godiz tin homeo badae batat, Rotap pi eñizapan, pot homet lop houlorizaronañ naketuz pori nem hahon zimed ñu ravahavoz zut rekot ari amun tepek. Ma ari dañ okovon, ‘Pezat sat iv havevok ñod,’ pot mañepek, povoz rekot pezat am sat ñodapan. ²²Met ari gog tairañ tohopekez homepekepuh Godiz homeo badae batat pi eñizohopanez homet rez kek tat mañ mañohopek, povoz pi rekot eñizohopanen gog poñ tohopek,” pot manah.

Pim tovai emoohavoz at mañah

Mak 11:27-33; Ruka 20:1-8

²³Pot mañat Zerusalem zei potak helat Godiz tup ahomakez temeraz kohat lokat añarabon mañohot hehan paru aban anumaihol bareñ elat mañaroorhariz ahorrir Zudaholoz aban koravori emat piin epat at mañah, “Erom, met tairapuhö ni ahop banavatat gog tovai emameñ-okoñ tookez nañahat emat ok tameñ?” ²⁴Pot mañahan Iesu epat mañah, “Met ne garos arin amun navoz at añoman hañiv nañepek, povozahoh ne nem tamoh-epeñiz kapot arin bar añom. ²⁵Met God Zoanin mañahan

añarab ivoh memeoh, ma hamarrah aban napuhö mañahan tooh?” Pot at mañahan parumam giz ñun ñun epat nae nap mañah, “Met dari, ‘God Zoanin mañahan tooh,’ pot mañakan pihon, ‘Met tairaz pi ñetiv haohan ari barotap navat teg?’ pot darin añapan hez. ²⁶Oñ piin epat mañak, ‘Hamarahanañ aban napuhö Zoanin mañooohan tooh,’ pot mañak, povoz añarab mod eperi Zoan pi Godiz propet abanap heh, pot pimaz homet ak hez, povoz paru dari-maz mogao etat bahorñ avatapan hezavoz dari piin hameg-epat namañotü.” ²⁷Pot nae nap mañat Iesun hañiv epat mañah, “Met Zoaniz het toohavoz kapot dei unun.” Pot mañahan pi epat hah, “Kar, ne arin Zoaniz toohavoz at añohon hañiv nanañ teg, povoz ne amun tairapuhö neen nañahan tamoh-kap pot arin bar naañotü,” pot mañah.

Iesu ro nañarivitü zu tat mañah

²⁸Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met ñetü epov añoman hat-evetet homet hezei. Met aban napur roñariv heh. Tat narah aban pop sat pim ro garosikapun epat mañah, ‘Nem rop, petev ni avasik sat gogov tookez ne zait toh.’ ²⁹Pot mañahan ro pop, ‘Evo, ne kaev,’ pot mañah. Tahapuh pi het maot homeohapuh hodad modao bat sat pim papapuz hahat tah. ³⁰Met ro garosikap, ‘Ne kaev,’ hahan papap pim ro modapun sat taput mañahan ro pop, ‘Gu nim hañit tom,’ pot mañat sat gog tapanezataz mañahaek pi nat, oñ am heh.” ³¹Met Iesu ñetü pov mañat parun at mañah, “Met ro tairap pim papapuz hahat tah?” Pot at mañahan paru epat mañah, “Ro garosikap pim papapuz hahat tah,” pot mañah. Tahan Iesu epat mañah, “Met epat añoh-epovoz zut paru takes monis booharir añ hadeholoz zut biz bogi tohot heharihö ari ritou etat Godiz masakavoz irih emat

hez. ³² Met tairaz paru hori heh-pori ritou etah hometunei, oñ Zoan emat non tinaorö añairoohan ari zait tat barotap navat, oñ ari ro tokatip giz nenasinañ gu hat am hehavoz zut het arim hodad modao bat loporizaro borourepekez kaev ravat het barotap navat, oñ paru takes monis booharir añ biz bogi toohari Zoan non tinaoroz mañoohan hatevetet ro garosikapuz zut hodad modao bat loporizaro borourat barotap batak. Met paru pot toohan ari etet am loporizaro borourepekez kaev ravat Zoaniz añoohat barotap navat,” pot manah.

Aban horiri avasiz korav ravah-ñetiv

Mak 12:1-12; Ruka 20:9-19

³³ Iesu pot mañat maot aban nariti bavatat epat mañah, “Met ari ñeti navoti bavatat añoman hatevetei. Aban nap pim ham ahö nar hehaek avas menat temer demahapuh greip marañ elat ñedehan heh. Tahan kohat roketak hamauruv greip uloñ mez rapapanen uruv berevapanez kedeh. Tahapuh givogiri emat uloñ utap tapanen tavapan hezavoz homet aban koravop het etehopanez zeï agarë revah tovmak demahan heh. Tat aban mod nari korav meñet pot mañah, ‘Met ari uloñ utap tapanen bain ivov matut tepekepuh nemaüz nao nevizat nao arim bei.’ Pot mañat paru korav meñet pi hotoh sat heh.

³⁴ Met sat hehapuh tokat aban mau pop pot homeh, Peti greip uloñ avasik utap hatahan bain ivov matut tahao ev, pot homet pim gog aban nari av posik korav heharihö bain ivov manapanen bat emapanez hat meehan sah.

³⁵ Tahan aban korav heh-porihö meehan emah-pori manapanez kaev ravat nap birepenañ urah, met nap men ñomah, ma modap heleñinañ ur ñomah. ³⁶ Pot metat hehan aban maup hatevetet maot gog aban modari ahoam meehan sahan mamogariz metah-taput maot metah.

³⁷ Tahan tokat aban avasiz maup pim rop meet pot hah, ‘Peti nem ropuz paru, “Ae aban ahop ev.” Pot hapanepuh pim ñeo hatevetepan.’ Pot hat meehan sah.

³⁸ Tahan paru avasik korav hehari paru ro popun etet epat nae nap mañah, ‘Ae, av epesiz maupuz rop ok meehan emahag, etei. Met papapuzatü pihar bapan hezag dari pi zuam bat ur ñomakapuh av epes darim pohao bak.’ ³⁹ Pot hahapuh pi bat avasiz iñidoh bin binivok betet ur ñomah.”

⁴⁰ Met Iesu ñeti pov mañat aban poek het hatevetet heharin epat at mañah, “Met tokat avasiz maup emat aban av posik korav hehari tair metapan ari homeameg?” ⁴¹ Pot hahan paru hañiv epat mañah, “Met maup emat aban hori pori map bahori batapan. Tat aban tin av posik korav ravat hepanez nenari meñepanen hepanepuh bi uloñ utap tapanen tavat bain ivov matut tat paru nao bat met maup pimaüz nao manohopanez mod pori poek meñepanen hepan.”

⁴² Pot hahan Iesu epat mañah, “Met Baiñetinavoz Tepatak ñeti epov menahan hez,

Met aban nari zeï namak demapanez bah nar bat etet, ‘Horir ev,’ pot hat betehan oraehan tokat bah tapur zeimakez tok bah kapot tatar bavatah.

Met darim Ahop pot bavatah, povoz dari etet, ‘God tin am ok tah,’ pot hameg.

Buk Song 118:22-23

⁴³ Met pot menahan hez-epov ari rekö hamegiek hodad nata? Met ne arin epat añom, Ari nemaz kaev ravat nevetegivoz homet Godiz masakavoz roketak hepkekez hahan hez-tin pov arihanañ baarat añarab mod tin tohopanen tinao ou ravohopanezari manapan. [⁴⁴ Met aban nap bah-porah ñodapan, povoz pim aboi map ur kelapan, oñ bah porahö ñodat aban nap urapanezaek map sak

elapan.]] (Met Iesu pimauz homet epat mañah.)

⁴⁵Pot ñetĩ poñ Iesu parun mañahan aban anumaihol bareñ elat mañaroorhariz ahorir Parisi abanari hatevetet pi parumaz homet ñetĩ poñ hah, pot paru hodad hatah, ⁴⁶povoz pi bat demapanez homeh, oñ añarab pimaz, “Pi Godiz propet abanap ev,” pot haohavoz homet paru Iesu bapanen añarabohö paru bahorĩ metapan hezavoz ñaihet tat am heh.

Aban nap bolor gipiz tah

Ruka 14:15-24

22 Met Iesu maot ñetĩ mod epov navotĩ bavatat parun epat mañah, ²“Met ari God arim koravopuz masakavoz roketak sat hepekez ñetĩ epovotĩ zu tat añom. Met aban ahö nap hehapuh pim rop añap bapanez tahan, pimeri map emapanen paru biñ ravat toutat gipiz napanez mañahapuh pi gipiz ahoam bat emat beirat biihan oraeh. ³Tahan pim gog aban nari meehan rap reet sat añarab gipiz potü emat napanez garos hamañahan heharin nap nim sahaek honep honep añarabon epat mañovai sooh, ‘Sakaz hahan emoh,’ pot mañovai sah. Oñ sat mañahan paru kaev ravat, ‘Evo, dei nasotü,’ pot mañah. ⁴Tahan gog aban pori maot emat aban ahopun mañahan pi hatevetet pim gog aban mod nari meet pot mañah, ‘Ari sat paru añarab emapanez mañooch-porin maot epat mañei, “Met aban ahop bol kau ahoari haurat gipizonañ map bahoneo batat beirat biihan oraeh. Povoz ari emepeken dari sakapuh aban rop añap bapanez biñ ravat gipiz potü nepekez hahan emeg.” Pot mañovai sei.’ ⁵Pot pim gog abanarin mañat meehan paru sat añarabon hahat mañovai sahan paru hatevetet kaev ravat nari parum

adasik sahan met modari parum moni gogotak sahan, ⁶met mod narihö gog aban poriz nari bahorĩ batah, met nari bat ur ñomah. ⁷Met pot metahan aban ahop hatevetet gitait ravat pim ñai abanari meehan sat pim gog abanari bat ur ñomah-aban pori map bat men ñomahapuh parum zeit rañiihan ñadat bon tah. ⁸Tahan aban ahö pop pim gog abanarin pot mañah, ‘Gipiz añarab emat napanez hat biihottü am oraeh, oñ paru emapanez hahon ari sat mañeg-pori horiri ok, povoz kaev ravat heh. ⁹Oñ ari iñidoh berevat sat añarab togü manat hezaek etepekepuh porin epat mañei, “Aban ahop gipiz bareñat haviihan oraeh, povoz ari mapori kohat sat nepek.” Pot mañat bavizat emei.’ ¹⁰Pot mañahan gog abanari berevat sat iñidoh heharin etet mañahan paru tinarir horiri map kohat emat zeipomakeh honeo lokat toutat atalip tat heh.

¹¹Pot tahan aban ahop lokat parunañ het etehan añarab modari parum toohat dim tinari meet heh, met aban nap pim dim pot nap bat namee, oñ pi am sat modarinañ upaip toutat hehan, ¹²aban ahop piin etet epat mañah, ‘Erom ae, dei dim tinari meet hezan, tairaiz ni dim tinap namee du okotunañ emat hez?’ Pot at mañahan aban pop ñetĩ hañiv mañapanez bapap tat heh. ¹³Tahan aban ahop pim gog abanarin epat mañah, ‘Ari aban epopuz eñar maraz demat basat iñidoh betepeken kuturutak hep. Tapanepuh kutur akatak iñ hahot het kakamao hatevetehot gitahav men tep hahot hepan.” ¹⁴Pot Iesu ñetiv mañahapuh bon tapanez epat mañah, “Rotap God añarab ahovokaroz as hamahan hateveteamah, oñ honep honep pim hama-havoz zait tat emamahan pi parumaz, ‘Nemeri ok,’ pot hamah.”

Takes monis manooHAVOZ at mañah

Mak 12:13-17; Ruka 20:20-26

¹⁵ Pot hahan Parisi aban nari sat topourat pot nae nap mañah, “Met dari sat at ñe nañ mañakan pi hañ horiv hapanen pi bak.” ¹⁶ Pot hahapuh Parisi aban narir zei posiz aban ahop Erod popuz hahan hehat tovai emooh-nari hono meehan paru sat Iesun epat mañah, “Añairameñip ae, met dei nimaz hodad, ni ñeti rotapuv hameñip. Tat ni dei añarab kaev ravak hezavoz homet hameñ bon, oñ aban ahö ravat hezarir betezari dei mapori Godiz nonoroh tin sookaz ni ñeti rotap poñihar añameñip. ¹⁷ PovoZ niin at nañakan hatevetet hañiv dein bar añekë. Met dari takes monis Sisa popuz gavman abanari manameg-pov tin, ma hori ok tameg? PovoZ ni tair homeameñ?”

¹⁸ Pot at mañah, oñ Iesu parum home horivonañ het at mañahavoz zuam hodad ravat hehapuh parun epat mañah, “Ari aban lop houlorizaronañ hezarihö, tairaz ne hori nao haom hat neen okat at nañeg? ¹⁹ Met ari moni hel nas bat nañairei.” Pot mañahan paru moni nas batezat manahan ²⁰ pi etet pot parun at mañah, “Met tairapuz akopur abatao moni epesik menahan hez? Hapeken ne hatevetem.” ²¹ Pot hahan paru epat mañah, “Met Sisaz akopur abatao ok.” Pot hahan Iesu parun epat mañah, “Met povoz tairatü Sisa aban ahö popuz au ravat hez-potü paru manei, oñ tairatü Godiz au ravat hez-potü God manei.” ²² Pot mañahan paru hatevetet agol atat ñeti modao mañapanez paru bapap tat pi betet boreurat sah.

Ñomahari bal hapanez at mañah

Mak 12:18-27; Ruka 20:27-40

²³ Met aliz tapusik Sadiusi aban pori Iesuz nakoe emah. Met paru pori ño-

mamahari maot bal nakaotü, pot hao-hari emahapuh Iesun epat at mañah, ²⁴ “Añairameñip ae, Mosesihö ñeti kateo pot menahan hez, Met aban nap añap bapanepuh ñarop navat het ñomapanen aban popuz bosip hepanezaek añ hapuri pop bat het ñarohol batapanen pim nanepuz ñarohol pot ravat hepan, pot menahan hez. ²⁵ Oñ ñetiv epat nañakan ni hatevetet. Met batam aban nari 7 deinañ honeo ev heh. Tat nanë garosikap añap bat hehaek ñaro nap navat am het abup ñomahan, ²⁶ pim bos tokatizapuhoz añ tapup bat ñaro navat am het ñomah. Tahan bosiholohoz añ nen tapupuam bat ñomovai sohot bon tahan, ²⁷ tokat añ pop amun ñomah. ²⁸ Met aban map porihö añ pop bat ñomovai soohan, paru maporiz añap pot ravat heh, povoz tokat ñomamahari bal hapanez hameg-porah añ pop abü tairapuz añap pot ravat hepan?” Pot paru piin at mañah.

²⁹ Tahan Iesu hañiv epat mañah, “Met ari Baiñetinavoz Tepatak menahan hezaek rekö hat am hodad narav, ma Godiz kezavoz amun tin hodad nat, povoz kut tat neen okat nañeg. ³⁰ Met tokat añarab bal hapanezarah enzol abarah hezariz zut het maot nae nap navotü, oñ am hepan. ³¹ Met ari añarab ñomat maot bal nakaotü pot hamegivoz ne arin epat añom. Met ari Godiz hahñetiv menahan hezaek rekö hakameg, oñ tair tat ari tin hodad narav? ³² Met God Mosesin epat mañah, ‘Ne Abraamir Aisakir Zekopoz koravop ev,’ pot mañah. Met God ñomat bon tamahariz korav narav, oñ biririam hezariz korav ravat hez. PovoZ paru pori ñomahaekanañ sat pinañ honeo biriri hez arin ev añamoh.” ³³ Met Iesu ñetiv pot hahan añarab hatevetet heh-modari paru agol atat, “Ui, tair ok hah?” Pot hah.

Mosesiz katë tairavohö ritou tah

Mak 12:28-34; Ruka 10:25-28

³⁴ Met Iesu Sadiusi abanarin ñeti tinao mañahan paru hañiv nak heh-ñeti pov Parisi abanari hatevetet paruhoen at ñe nao mañapanez hat pim nakoe emah. ³⁵ Tat aban ñeti kateñiz mañair- nap hañ horiv hapan hat piin epat at mañah, ³⁶ “Añairameñip ae, met Mosesiz ñeti kateñ menahan hezaek tairavohö modañ map ritou metat ahov ravat hez?” ³⁷ Pot at mañahan Iesu hañiv epat mañah, “God arim Ahop hez, povoz nim hezhezao, ma loporir hodadeo pi nenap map manat pimazahar zait tat hez. ³⁸ Met ñeti katë aňoh-epov ari bagaros batat tin homet baval hat sohopekezao ev. ³⁹ Met ñeti katë epovoz irih modao amun epat hahan hez. Met nimauz homet zakep tat hezavoz zut aňarab modariz homet zakep tat tin metovai sohoz. ⁴⁰ Met ñeti katë epovokaro Mosesir propet abanariz menahan hez-poñiz kapotak hakez.” Pot Iesu Parisi abanarin mañah.

Iesu Parisi abanarin at mañah

Mak 12:35-37; Ruka 20:41-44

⁴¹ Tahapuh Iesu Parisi aban porin pot mañah, ⁴² “Met Godihö Kristo ari eñizapanez au hahan hezaek tairapuz iz mimipuhö pot tapanez au hahan hez? Ari hapeken ne hatevetem?” Pot at mañahan paru epat hah, “Met batam ahö ravat hehap Devid popuz ro mimip ou ravapanez au hahan hez.” Pot mañahan Iesu parun maot at mañah, ⁴³ “Tin hag, oň batam Devid pop Godiz Pul Tinapuhö hodadeo mañahan Kristo popuz homet, ‘Nem Amip,’ pot hahavoz kapot tair?

Met Devid epat hahan hezavoz homet arin ok at aňoh,

⁴⁴ “God nem Amipun pot mañah, “Nem mar giñasiz nakoe ev emat touteken nimaz kaev ravat hepanez pori bat hor batat nim irih ne meñeman ni parum revah hekë.” ’ *Buk Song 110:1*

⁴⁵ Met ev Devid Kristo popuz homet, ‘Nem Amip,’ pot hah-pop tair tat pim ro iz mim nenap ou ravapan?’**⁴⁶ Pot mañahan paru hañiv mañapanez bapap tah, povoz porahanañ paru maot piin at ñe modañ namañ, am heh.

Parisi abanariz kapot bar mañah

Mak 12:38-39; Ruka 11:43,46; 20:45-46

23 Tahan Iesu aňarab ahovokaror pim mañairooh-abanarin epat mañah, ² “Met batam God Mosesin mañahan pi ñeti kateñ menahan hezaek paru Parisi abanarir aban ñeti katë poñ aňarabon mañamah-pori ñeti katë poñiz korav ravat hez. ³ Met ñeti poñ badede aňohopanezat hatevetet tohopeken tin ravohopan, oň paru giz nenañinañ arin aňovai parumauhö aňamahat tin baval nak tamah, povoz ari parum tamahat tovai totunei. ⁴ Met parum ñeti aňamahavoz tairavoti zut tat haom? Met ari honoman ahotü ñelet samegivoz zut paru ari honoñai povor kao bat het tohopekez ñetiñ aňamahan ari kakamao hatevetevai emameg, oň ñeti aňamah-poñ parumau am tin baval nak hez. ⁵ Met nonair nai tovai emamah-potun aňarab modari etet parumauz, ‘Tinari ok,’ pot hahopanez hat paru pot tamah. Tat paru Mosesiz hahan hezao tovai Godiz ñeti nañ menat gag bisiz ma mar roriñiz zut el hatat ourah demat samah, ma Mosesiz hahan hez-modao tovai paru mañeo

** **22:45** Pavar 45 -Met Kristo pi pohao hezap ok, povoz Devidiz ahop heh, oň hama- rah Maria batahan abanap ravahaek pi Devid tapupuz ro iz mimip ou ravah. Met Parisi aban pori, Iesu pi Kristo Godihö meeapanez au hahan heh-tapup ok, pot pimaz hom namee, povoz Iesu at ñe pov parun mañahan hañiv hapanez bapap tah.

hahopanez dimiholok bi nañ ul tat bamanat mañeo hamah, oñ ul poñ pim hahan hezat nat het ul toveñ tat dim teteñik bamanamah. ⁶Met gipizor anumai bareñat topourat biñ ravat nameg-porah paru bol ahö tinañihar parum bat napanez zait tat an tat bamah, ma arim topour zeñik lokat topourameg-porah paru pori sat garosik tek tinañik toutat hepanez paru zait tat toutat hez. ⁷Met añarab togü manat hezaek paru haefi tat sohopenen añarab modari parun etet, ‘Deim añairameg-ahori ae,’ pot mañohopanez paru zait tat het pot tovai samah.

⁸Met ari naner bos ravat hezan ne napan arin añairamohop ev, povoz modarihö arin, ‘Añairameñ-ahop ae,’ pot añohopanez hometunei. ⁹Met abarah hezenap arim Papap hez, povoz ham aban nari ba ahoi batat porin, ‘Apai ae,’ pot mañotunei. ¹⁰Met ne Kristo tapü epopuhö arimaz korav ahop ravat hez, povoz añarab modari arim abatao bat hel batat arin, ‘Deim ahoi ae,’ pot añohopanez hometunei. ¹¹Oñ tairari modariz hahopanezat baval hat tin meñizat asit metohopanez porihoh ahoi ravat hepan. ¹²Met tairap pimauz abatao bat hel batat hahopanez pop God pi bat hor batapanen abatao bonop ravapan, oñ tairap pimauz abatao bat hor batat hepanez pop Godihö pi abatavonañap bavatapan,” pot mañah.

Parisi abanarin ñetiv mañah

Mak 12:40; Ruka 11:39-52, 20:47

¹³Pot mañat Iesu Parisi abanarin epat mañah, “Met ari Parisi abanari ma aban ñeti kateñiz mañairahol, ari lop houlorizaronañ het giz nenañinañ haovai samegiek, mai zakep ari hori ravepek. Met ari Godiz masakavoz roketak sat hepekez zait nat het añarab poek sat hepanez zait tat het samahariz nonor memeriameg. [¹⁴Met ari Parisi

abanari ma aban ñeti kateñiz mañairahol, ari lop houlorizaronañ het giz nenañinañ haovai samegiek, mai zakep ari hori ravepek. Met ari añ hapurihol moreg metat parum zeñiñ nonair naitü batep tat arim bamegin paru betez hez. Tat ari añarab modari arin etet arim abatañ bat hel batat hahopanez hat mañeo toveam beri haz hahot hez. Mai zakep arim hañ bepekezao honoñai map ahov bepekezari ok.]

¹⁵Met ari Parisi abanari ma aban ñeti kateñiz mañairahol, ari lop houlorizaronañ het giz nenañinañ mañovai samegiek mai zakep ari hori ravepek. Met añarab patari Zudaholoz zut ravat arinañ honeo emohopanezariz mel tovai iv havevoz revah sohot zeimodañik sameg. Pot tovai samegin nari arinañ honeo em ravamahan parum hodad tinao ba in balavi metamegin ari itiñadek sat hepekez hori tamegit etet tovai samahapuh paruhö ritou etat it poñadek sat hori ravapanez poñ ahoam tovai samah.

¹⁶Met ari aban kutarihö añarab modarin non horioroh sohopanez mañairat moreg pot mañameg, ‘Met arihanañ aban napuhö pot hapan, “Godiz tup ahomakez abatavok rotap ne gog pov tomaz ev hamoh.” Pot hapanepuh gog hapanez pov rekot nat hepan, povoz pim hapanez pov betezao ravapan. Oñ arihanañ aban napuhö, “Godiz tup ahomakeh golivonañ matut tat biihan oraezañiz abatavok ne rotap pot tom,” hapanepuh hapanez pov rekot naelotü, oñ am tapan,’ pot hameg. ¹⁷Met ari aban kutarin epat añom, Met Godiz tup ahomakez abatao ahö ravat hezan golivonañ matut tat bizegin oraez-poñiz abatavohö ritou namet hez, oñ golivonañ poñ kohat tup ahö pomakeh biigin hez-nen poekaz abatavonañ ravat hez.

¹⁸Met arim moreg hameg-modao ev. Met arihanañ aban napuhö pot hapan, ‘Ne Godiz tup ahomakeh anumaihol bareñ elat mañaramah-arü posiz abata-vok rotap ne gogov tomaz ev hamoh.’ Pot hapanepuh gog hapanez pov nat hepan, povoz rekot betezao ravapan. Oñ arihanañ aban mod napuhö pot hapan, ‘Ne arü posik anumai nap Godiz homet bareñ elapanez revah bizahan oraez-popuz abata-vok rotap gog epov tomaz ev toh,’ pot hapanepuh rekot hapanez pov naelotü, oñ am tapan. ¹⁹Met ari aban kutari arin at ñe nao epat añom, Met arü anumaihol biit bareñ elamah-posiz abatao ahö ravat anumai bareñamah-porizao ritou metat heza? Evo, anumai pori ritou namet hez, oñ posik anumai pori bat em bizat bareñ elamah-nen poiho arü pos abata-vonañ ravat hez. ²⁰Met ari tairari Godiz tup ahomakeh anumaihol bareñ elat mañarameg-arü posiz abatao hat, ‘Rotap arü posiz abata-vok gog epov tak,’ pot hameg-pori ari arü nenasiz abatao hat barotap batat ok nak, oñ arü posik bareñ elapanez anumai biamahan oraez-poriz abatao honeo ok hameg. ²¹Ma ari tairari Godiz tup ahomakez abatao hat, ‘Rotap tup ahö pomakez abata-vok gog pov tak,’ pot hameg-pori ari tup nen pomakez abata-vok ok nak, oñ God poek hezapuz abata-vonañ karar ok hameg. ²²Ma ari tairari abarah zei tinasiz abatao hat ‘Rotap zei tin posiz abata-vok gog pov tak,’ pot hameg-pori ari zei tin nen posizahar ok nak, oñ God poek tek tinatak toutat korav hezapuz abata-vonañ honeo ok hameg.

²³Met ari Parisi abanari ma aban ñeti kateñiz mañairahol, ari lop houlorizaronañ het giz nenañinañ haovai samegiek mai zakep tokat ari hori ravepek. Met Mosesiz ñeti katë epov baval hat samegiv ev. Arim

nonair nai ma gipiz bat bamain batat orañ biamegin 10 ravamahan ari poekanañ or hon nao bat Godiz biñ ravat pi manameg. Pov tin ok tameg, oñ tairaiz pim ñeti katë garosikañiz unun manameg? Met ñeti epeñiz añamohoñ ev, Añarab modariz zakep tat masak metao, ma Godiz homeo badae batat pim nonoroh tin sohopekezao, met ñeti tin epeñ ari unun manat beteameg. ²⁴Oñ ari aban kutarihö añarab modarin non horioroh sohopenez mañairamegiek, arim gipizoh pei goe nahol hezan tin etet bavezetahoh nameg, oñ anumai ahö nap arim gipizoh hezan ari et nareek, ununuam am bat nameg,” pot manah. (*Met paru ñeti katë goe tokatizañ bamamog batat ñeti katë ahö tin hepanezañiz unun manahavoz homet potuti zu tat mañah.*)

²⁵“Met ari Parisi abanari ma aban ñeti kateñiz mañairahol, ari lop houlorizaronañ het giz nenañinañ mañovai samegiek mai zakep ari hori ravepek. Met arim heri koruñik tin ivov ñodameg, oñ ari givogivor hori ahov tamegiek arim loporizaroh horiñ map an pap manat hez. ²⁶Ari aban kutari, kapuñir suaniz kohat du tat hezaek garos ivoh betetahoh iñidohasiti honeo ivoh betehopeken tin ravohopan.

²⁷Met ari Parisi abanari ma aban ñeti kateñiz mañairahol, ari lop houlorizaronañ het giz nenañinañ haovai samegiek, mai zakep ari hori ravepek. Met añarab ñomamahan baveirat parum revah heleñ tin bizat zi buñ ñedet, ‘Tin ravat hezag, etei,’ pot hameg, oñ kohat ñomari zañ tamahan porporohol roreamahavoz zut ari hez. ²⁸Met ev añoh-povoz zut ari tovai samegin modari arin etet, ‘Tinari ok,’ pot arimaz hamah, oñ arim loporizaroh horivor moregao ahö ravat hez,” pot mañah.

Parisihol hori toohavoz mañahao ev

²⁹ Pot hat maot epat mañah, “Met ari Parisi abanari ma aban ñeti kateñiz mañairahol, ari lop houlorizaronañ het giz nenañinañ haovai samegiek, mai zakep ari hori ravepek. Met Godiz propet abanari ma aban tin modari beveirahan hezaek ari, ‘Hatahav ev beiraez,’ pot homet zei tinañ demat zi buñ ñedet red tinao metameg. ³⁰ Tat pot hameg, ‘Batam darim iz mimiholohö Godiz propet abanari men ñomah-porah dari hegitiñ paruh menahaek nameñiz teg narab.’ ³¹ Pot hamegiek rotap ok paruh Godiz propet abanari men ñomahariz iz mimihol ari het arimauz kapot ba ou batameg. ³² Povož arim iz mimiholohö paruh propet aban ravat hehari men ñomoohat amun ari tohopekezari ok. ³³ Povož ari hamal horiholoz tamahat hori tovai samegiri, tokat God ari añarab ñevok eviit an etapanezarah petev pot tameg-epovož hañiv bat ari itiñadek sat hori ravepekez añapanen ari tair tat zei manepek? Evo, rekot bon, oñ am horiek sepek.

³⁴ Met ari pot hez, povoz tokat ne Godiz propet aban modari ma aban hodad tinavonañari ma baiñeti tinao añohopanezari ba ou batoman arim ñaravatak gogot tohot hepanen arihö paruh nari bat men ñomepek, ma nari bat zirah ur ñomepek, ma nari bat topour zeñik basat biñinañ urat ruhopeken barezat zei modañik sohopan. ³⁵ Met batam kapot tat aban horiv bon tinap Abel pop menahaekanañ arim iz mimiholohö aban paruh horiv bon nari am menovai emoohapuh Berekiáz rop Sekaraia amun Godiz tup ahomaker anu-maihol bareñ elat mañaramah-arü pozis ñaravatak hehan pop amun menah. Met ari arim iz mim porinañ honeo ravat tokat hañiv bepek. ³⁶ Rotap epat añoman hatevetei. Met batam arim iz

mimiholohö aban horiv bonori menooh-povož hañ horiv parunañ honeo ari amun bepek.”

Zerusalem añarabon zakep ñeo mañah*Ruka 13:34-35*

³⁷ Pot mañat maot epat mañah, “Mai zakep ari Zerusalem añarab, Godiz propet abanari menoog, ma pim gog aban modari arihaz meehan emoohan heleñinañ uroog, povoz epat arin añom, Met hohorep pim rohol batopourat ñep mezat korav tin hezavoz zut orah rezah ne arimaz zakep tat tin korav ravat hemaz zait tat hez, oñ ari povoz kaev ravameg. ³⁸ Ae hatevetei, God evetepanen arim zei ahö epat betezat ravapan. ³⁹ Met ne arin epat añom, tokat ari neen maot et nanerezotü, oñ ari, ‘Godihö okop pim abatavonañ meehan erah, povoz piin biñ mañook,’ pot ari nemaz hapekez porah maot neen etepepek.” Pot Iesu paruh mañah.

Tup ahomak hori ravapanez hah*Mak 13:1-2; Ruka 21:5-6*

24 Met Iesu pot mañat bon taha-puh Godiz tup ahomak betet so-vai pim mañairooh-abanari pim nakoe emahapuh borourat paruh maot tup ahö pomaken paruh etepanez piin mañah. ² Tahan pi paruh ñeti hañiv epat mañah, “Erohol, ari tup ahö akamaken etekaz hamegiek, ne rotap epat arin añom, Paruhö tup akamak heleñinañ tin kez demovai helahan hezaek, aban ñai narihö map ur edapanen ñodat hel nao hel modavoz revah naoraetü, oñ map mainor pain ravat oraepan,” pot mañah.

Tokat berevapanezañiz ñetiv*Mak 13:3-20; Ruka 21:7-24*

³ Pot mañahapuh Iesu Oliv dañevok sat toutat hehan pim mañairooh-abanari paruh main emat piin epat at mañah,

“Met tupumak edapanez nim dein añeñ-okat tairarah tapan? Ma ni maot emeken ham epar bon tapanez totói ravapanen non tairaorö ou ravapanen dei etet hodad ravat, ‘Pi emapanez tahan okat ok tah,’ pot hak?”⁴⁻⁵ Pot at mañahan Iesu epat mañah, “Ari tin homet etevai sohozei. Met tokat aban narizaro honep honep emat nem abatao hat epat moreg hapan, ‘Met ne Kristo ev.’ Pot hapanen ahovokaro hatevetet paru barotap batapan. Oñ hamoh-epat aban porihö arin moreg etapan hezag, tin homet etevai sohozei.⁶ Met tokat arim totói zeí ñai ahov ou ravat nae nap menohopanen ari ñevon hatevetehopek, ma ‘Zeí hotoh nasik zeí ñai ahov tamah,’ pot hahopanen ari hatevetepek. Tat ari zuam zageri tat ahoam home midin totunei. Met pot tapanez porah ne zuam naemotuzarah ok, povoz am tohop,⁷ Oñ añarab nari zeí nasikanañ bal hat emat zeí modasikarinañ nae nap menohopan, ma aban togü nat bal hat sat aban togü modatanañ nae nap menohopan. Ma zeisikaroh gin ahov berevohopan, ma hamar zebemun ahoñ tohopan.⁸ Met añahol ñarohol batapanez garos kapot tat kakamao aviam hateveteamahavoz zut nonair nai hamohpotü berevohopanen, honoñai ou ravohopanen hatevetehopekez pov kapot ne-naek ok hatevetehopek.

⁹Met pot tapanez porah ari nemaz homevai emohopekezaek añarab zeí maposikarohari arimaz kaev ravat mogao etat hepanepuh, ari nari avapanepuh honomanevor kakamao anapan, ma paru ari nari emenapanen ñomepek.¹⁰ Tohopanen añarab ahovokaro ñaihet tat Godiz homeo badae batat hepanez pov betet nari paru nae nap kaev ravat berat hepan, ma nari parum modari ñai abanarin manohopanen bahori metohopan.¹¹ Met aban ahö navokaro emat epat moreg ha-

hopan, ‘Dei Godiz ñetiv hamegiri ev emegig, arin ñetiv añakan hatevetepek.’ Pot hahopanen añarab ahovokaro hatevetet, ‘Rotap ok hamah,’ pot hat parum moreg hahopanezat tat non hori-oroh sohopan.¹² Tapanen hezhez horiv zeisikaroh berevat an pap manapanen añarabohö nae nap zakep tat masak metao bon hepan.¹³ Oñ añarab tairari kaev narav het rez kek tat nemaz homehot tovai sohopanezari Godihö paru pimiri bavatat tin hepanezaek meñepan.¹⁴ Met añarab God parum koravopuz masakavoz roketak hepanez ñeti tin epov nem gog abanari mañovai sohopanen, zeirizaroh map an pap manapanen añarab maporizaro hatevetet garë hapanenahoh tokat ham epar bon tapan,” pot mañah.

Honoñai ahov berevapanezao

Mak 13:14-23; Ruka 17:23-24, 21:20-24

¹⁵Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met batam Godiz propet aban nap Daniel popuhö epat menahan hez, ‘Met pei hori ahovonañ nap Godiz tup ahomakeh emat bahori batapan.’ Pot menahan hezaek tokat pei pop emat tup pomakeh hepanen ari etet zageri tepek.” (Met Iesu pot hahan hez-ñeti epov ari rekö hapekezari tinam homet hodadeo bei.)¹⁶ Met Iesu maot epat mañah, “Met pei pop emapanez porah añarab Zudia zeisik hepanezari parum zeíñ betet paru bareet dañeñik sapan.¹⁷ Met añarab zeí aroponik toutat hepanez pori maot parum zeíñik kohat lokat parumotü navotü, oñ am poekanañ bareet sapan.¹⁸ Ma añarab adañik sat gogot tohopanezari maot zeíñik emat tamaravoz dimihol navotü, oñ poekanañ am bareet sapan.¹⁹ Mai zakep, met pot tapanez porah añ ñaro ñekeñinañ ravat hepanezari, ma añ ñarohol maok batat apeteñ manohopanezari paru bareet bar baram sapan pot homeamoh.²⁰ Met

utarar tamarao tapanezarah, ma arim gogot natotuz aliz poñiz nasik pei pop emapanen barezat sepekez rekot narav tapan hezavoz homet ari Godin eñizohopanez mañ mañovai sohopek. ²¹ Met pot tapanez porah añarab honoñai ahoñ map hatevetehopan, met God abarar hamar kapot tat matut tahaekanañ honoñai berevapanez okovoz zut nao ou narav, met tokat pim zut mod nao amun ou naravotü, oñ berevapanez hamohenen poraham ou ravat bon tapan. ²² Oñ God pimauhö pim añarab ba ou batahan hezariz homet, zakep tat honoñai pov tokat berevapanez añoh-poñiz homet alizañ ba avı batah, oñ pi pot ba avı navatatin, añarab map hori ravat ñomah narab.

²³ Met honoñai pov berevapanez porah aban narihö arin epat añapan, ‘Met Kristo emat ev hezag, ari emat etei,’ ma mod narihö, ‘Kristo zei okatak ok hez,’ pot añapanen ari parum añapanez povoz tovai, ‘Rotap ok añah,’ pot hao-tunei. ²⁴ Ma aban moreg narihö emat, ‘Ne Kristo ev,’ ma ‘Ne Godiz propet abanap ev,’ pot añapan. Tapanen ari Godiz añarab ba ou avatahan hezarihö etet, ‘Rotap Godihö meehan emahap ev,’ pot hapekez homet red navor nao tapanen agol atat ari barotap batotunei. ²⁵ Met nem ñeti añoh-epov tokat ou ravapanezao ev bar añoh, povoz ari hatevetet tin hodad ravei.

²⁶⁻²⁷ Met rotap uas abarah reamahan añarab mapori eteamahavoz zut ne Añaraboz Nanep ou ravat maot emoman ari mapori neen etepeke. Povoz aban narihö moreg nemaz, ‘Pi haemat ham betezarah hez,’ pot moreg etapanen ari tovai poek sotunei, ma ‘Pi haemat zei okomakez kohat iz ravat hez,’ pot hapanen ari parum moreg hapanezavoz barotap batat homeo badae batotunei.”

²⁸ Jesu pot mañat maot epat mañah, “Met anumai nap ñomat hamarrah

oraezan havi ahö duhol emat map togü manat hezan dari eteamegivoz zut ev arin añoh-poñ ou ravohopanen ari etet hodad ravohopek,” pot mañah.

Añaraboz Nanep maot erapanez ñetiv

Mak 13:24-31; Ruka 21:25-33

²⁹ Pot mañat maot epat mañah, “Met honoñai añoh-poñ mamog berevat bon tovaïam gitap berevovai zuum pim izao maot bon tapanen kutur manapan, ma ñonis berevovai pim alizao amun maot bon tat namañotü. Tapanen zeizañ abarahanañ tiz ñodapan, ma abarah mod kez poh hezatü parum hezaek het do do tohot non samahañ betet patati betez betez sohopan. ³⁰ Pot tohopanen ne Añaraboz Nanepuz redeo abarah ou ravapanen, zei maposikaroh añarab nemaz homeo badae navat hepenezari etet iñir zakep ahov tohot hepanen ne unitak rouvat kez ahovor aliz ahovonañ eroman paru neen et nereepan. ³¹ Tapanen Godiz tibi ahov ñeo map ahö hahopanen ne enzolihol meeman zei maporizaroh sat em tat, Godiz ba ou batahan hez-añarab pori batogü manapan,” pot mañah.

Ziñin etet hameg-ñetiv

Mak 13:28-31; Ruka 21:29-33

³² Tat maot epat mañah, “Met ziñiz tamahat ari homei. Met zi geleñ berevat zi tae mageiñ meet het tor ravovai samahan ari etet, ‘Git kezao ravapanez ev tah,’ pot hameg. ³³ Povoz zut tokat ari etepeken nonair nai añamoh-epotü ou ravapanen, ‘Totoiam pi erapanez tahao ev,’ pot hapek. ³⁴ Met ari hatevetei, Zuda arim nari am biriri hepanden hamoh-epotü ou ravapanen etepan. ³⁵ Met tokat abarar hamarar nonair nai map bon tapan, oñ nem ñeti haovai emamoh-map epeñ pohao am het hep-anepuh bon natotü,” pot mañah.

Iesu maot erapanez alizesiz hodad nat

Mak 13:32-37; Ruka 17:26-30,34-36

³⁶ Pot mañat maot epat mañah, “Met nem emomaz alizesiz ari añarab hodad nat, ma abarah enzolihol amun hodad nat, ma ne Añaraboz Nanep amun hodad nat, oñ nem Pap nenapuhö aliz poziz hodad hez. ³⁷ Met batam Noa het sipimak demah-porah añarab horiam toohpovoz zut ne Añaraboz Nanep ev hamarah maot emomazarah taputam tohot hepanen erom. ³⁸ Met iv havë ahov emat zeisikaro bamezapanez totoi ravahan paru unun het gipizor ivov novai añarab nae nap bovai soohan Noa sipimakeh lokah. ³⁹ Tahan iv havë ahov emapan pot paru hodad nat het, Dari tin ev hez, pot homet tovai soohan iv haveo ahö ravat emat añarab pori map bamezahan emiv elat ñomat bon tah, met povoz zut ne Añaraboz Nanep maot emomazarah añarab zu taput, Dari tin hez, pot homet tohopanenahoh honoñai ahov parutü ou ravapan.

⁴⁰ Met emomaz porah aban nañariv adasik gogot tohot hepanen enzolihol meeman emat aban nap hepanen nap bapan. ⁴¹ Ma añ nañariv amun honeo gipizoz gogot tohopanen enzolihol meeman emat añ nap bapanen modap am hepan. ⁴² Met ne arim Amip emomaz alizesiz ari tin hodad nat, povoz tin ñai biit etet hezei. ⁴³ Met aban ze namakez maupuhö aban givogip naratiam emat pimotoü bapanezao hodad hatat hehatin, pi homeme het aban givogü pop emapan hezavoz ñai bizat etet heh narab. ⁴⁴ Met povoz zut ne Añaraboz Nanep maot emomaz porahaz ari amun unun hepeken taput naratiam ne emomag, ari nemaz tinam ñai biit etehot hezei,” pot mañah.

Aban tinapur horiputü bavatat mañah

Ruka 12:41-48

⁴⁵ Iesu parun pot mañat maot epat mañah, “Met gog aban nap tair tapanen pim hodad tinao ou ravapan? Met aban ahö nap sapanez tat pim gog abanarihanañ tin tohopanepun etet korav ravat het pihö gipiz gamö rezat manohopanezap ba ou batat meñepanen pi poek het pim ahopuz mañat sapanez pot pi tin tohopan. ⁴⁶ Met aban ahö pop sat hepanezaekanañ maot emat etepanen garos mañat sahatam gog aban pop tohopan, povoz gog aban popun, ‘Ni hodad tinavonañ hez,’ pot mañapanen pi biñ ravat hepan. ⁴⁷ Tapanen aban ahö pop pim gog modañiz map piin au mañapanen korav ravat hepan. ⁴⁸ Oñ gog aban modapuz hodad tinao bon hepan, povoz pim aban ahop sapanen pi pot homepan, Nem aban ahop sahaek zuam maot naemotü. ⁴⁹ Pot homet pi gog aban pim irih het gogot tohopanezari urovai aban iv kezao nat rumuramaharinañ honeo ravat gipizor ivov novai rumurat tohopan. ⁵⁰ Met pi pot tohot pim ahop emapanez homet naketuz porah ahop naratiam maot emapanepuh etet gog aban hori tohopanez pop ⁵¹ ahoam urat bahori metapanen aban hori tohopanez porinañ honeo ravat paru iñ hahot het kakamao hatevetehot gitahav men tep hat hepan.” Pot Iesu parun mañah.

Ñari añaholotü bavatat mañah

25 Pot mañat Iesu maot epat mañah, “Met maot eromazarah God arim koravopuz masakavoz roketak hepekezavoz ñari añ naritü zut tat epat añom. Met ñari añ nari 10 hehan aban nap añap bapanez hahan heharah ñari añ pori parumatak hehaek pot homet heh, Petev emapanez hahan heharah eveg, petü ok nonoroh emamah. Pot homet ñari añ pori parum ramuñ bat

rañizat nonoroh bavizat emapanez sooh. ²⁻⁴Met ñari añ poriz 5 pori paru kut tat heh, povoz parum ramuñik, Ivov ahö beo reet hez, pot homet et narë rañizat bat sooh, oñ ñari añ mod 5 pori paru hodad tinavonañ heh, povoz, Ramuñik ivov zuam bon tapan hezag, pot homet ñereñik iv modañ holat ramuñ rañizat honeo bat sooh. ⁵Tahan aban añap bapanez hah-pop zuam naem tahan ñari añ pori nonoroh sat ñai bizat het etehot hehaek etañ au gom metahan au orat heh.

⁶Pot tat orat hehan lop gitum ravoohan napuhö epat hah, 'Ae, aban añap bapanezap totoi ok emamahag, ari bal hat bavizat sei.' ⁷Pot hahan ñari añ pori zuam bal hat parum ramuñ ba avï batahan hehaek tin ñadapanez ba ahö batahan, ⁸paru ñari añ iv ñereñik ivov holat nav emooharihö holat emooharin epat mañah, 'Met deim iveñ bon tahan deim ramuñ upizahag, arimeñik meepekepuh iv hotoñ anepeken deimeñik meet maot rañizakan ñadapanen dari honeo sak.' ⁹Pot mañahan paru hañiv epat mañah, 'Evo, met iv epeñ deim rekot bat emoogiek eveg, dari mapori meekan peti rekö naravotü, povoz arimauhö sat arim nañ zeirurum zeimakeh zum tat meet emei.' ¹⁰Pot mañahan paru iveñiz melahar soohan aban añap bapanez pop emahan ñari añ hodadevonañ heh-pori pi bavizat paru honeo emat kohat añarab tapanezañariviz biñ ravat gipiz ahotü bareñat biihan heh-zei pomakeh lokahan haitokor hamerizah.

¹¹Tahan tokat ñari añ iveñ zum tovai sooh-pori emat pot hah, 'Erom, ni haitokor teeken dei kohat emak.' ¹²Pot hahan pi hañiv epat mañah, 'Evo, rotap ne arimaz ununug, sei.'"

¹³Met Iesu ñeti pov mañat bon taha-puh maot epat mañah, "Met ari hat-evetei, ñari añ pori, Abanap tairarah

emapan, pot hodad nat hehavoze zut ari ne eromaz aliz posiz tin hodad nat hez, povoz tinam ñai biit het etehozei," pot mañah.

Aban nañariv napuz ñetiv

Ruka 19:11-27

¹⁴Met Iesu ñeti epov mañat maot mod epov mañah, "Met ne maot eromazavoz ari hodad tepekez hat aban nañariv naputi zu tat epat añom. Met aban ahö nap het zeï hotoh nasik sapanez tat pim gog aban nañariv napuz as hahan emahan paru pimotuz korav ravat hepanez meñeh. ¹⁵Tat pim gog aban poriz pot homeh, Met aban akap pim hodadeo ahö hez, met mod okop pim hodadeo ahö heriam hez, met modap pim hodadeo aviam hez. Pot homet pim monis bav-erat paru moni pos bat gogot tat moni revahas bizohopanez hat, hodad ahovon-añap moni ahos 5 tausen kina manat, moni ahö heris 2 tausen kina modap manat, moni goe heris 1 tausen kina modap manah. Pot manahapuh pi sah. ¹⁶Met monis pot manat aban ahö pop sahan met aban 5 tausen kina manah-pop tinam homet zuam moni gogot tat 5 tausen kina modas revah biohan 10 tausen kina ravah. ¹⁷Met aban 2 tausen kina manah-pop taputam moni gogot tat 2 tausen kina revah biohan 4 tausen kina ravah. ¹⁸Pot aban mod poñariv tah, oñ aban 1 tausen kina manah-pop pi moni pos basat hamauruv menat hama-rah beirahan heh.

¹⁹Pot tat hehan aban ahop sat ahoam heh. Tat gog aban moniñ manah-pori tair tah, pot hapanen hatevetepanez maot emah. Tat parumaz as hahan emahan pot at mañah, 'Met moni anohon beg-poñ bat tair teg? Hapeken ne hat-evetem.' ²⁰Pot hahan aban 5 tausen kina manahap 5 tausen kina revah biohas bat emat pot mañah, 'Erom, ni eterë, ni 5 tausen kina naneñin ne maot moni gogot

tat moni 5 tausen kina mod epes bat revah biohon oraehaek ev.' ²¹ Pot mañahan pim aban ahop epat mañah, 'Erom, ni nem gog aban hodadevonañ tinap, met gog avit nanohon tin korav ravat heñ, povoz petev gog ahotak neñeman korav ravat heken deip honeo het biñ ravat hepain,' pot mañah.

²² Met aban 2 tausen manahan bahpopuhoe epat mañah, 'Erom, met ni 2 tausen kina ne naneñin moni gogot tat 2 tausen kina revah biohon oraehaek ev.' ²³ Pot mañahan aban ahop gog aban mod popun epat mañah, 'Erom, ni nem gog aban hodadevonañ tinap, met nem gogot aviam nanat sohon ni tin tovai emooñ, povoz petev gog ahö nataz korav ravat heken ni amun deip honeo het biñ ravat hepain,' pot mañah.

²⁴ Pot tahan aban 1 tausen kina manah-popuhoen emat pot hah, 'Met ni aban kezap, modarihö gipiz mapotü ñedeamahan nimauhö emat belat bameñip ok, ma modarihö nim moni gogot tamahan nimam hañiv bameñ, pot nimaz modari hahan ne hateveteohö. ²⁵ Povoz moni gogot toman nim monis bon tapan hezavoz ne ñaihet tat moni naneñ-pos am ba iz batohon hehaek eveg, nimau maot ba.'

²⁶ Pot mañahan pim aban ahop ñeti hañiv epat mañah, 'Met ni gog aban hori bisin gogot natap. Ni nemaz aban modarihö gipiz ñedeamahan nemauhö belamohop ev, ma modarihö moni gogot tamahan nemam hañiv bamoh, pot hahan hatevetet barotap bateñ.

²⁷ Povoz bonaiz nem nanoh-okos am basat moniñ biameg-zeimakeh bizeken oraepanen nemau emat moni pos bovai moni revahas honeo bom nak, oñ ni ganö teñ.' ²⁸ Pot pi mañat pim gog aban mod napun epat mañah, 'Ni pim moni 1 tausen kina bat hez-okos bat aban 10 tausen kina bat hez-okop man.

²⁹ Met aban tairap nai manoman tin

korav ravat hepanez pop mod nai amun manoman bat hepan, oñ mod tairap poiz tin korav naketuz pop manomaz poi pihanañ maot bat aban modap manom. ³⁰ Povoz gog aban hori epop iñidoh kuturutak betepeken iñ hahot het kakamao hatevetehot gitahav men tep hat hepan.' Pot aban ahö popuhö pim gog aban porin mañah." Pot Iesu parun manah.

Tokat an etapanez ñetiv

³¹ Met Iesu pot mañat maot ñeti epov mañah, "Met tokat ne Añaraboz Nanep ahop ravat nem aliz ahovonañ maot eromaz porah, enzolihol nenañ erapanen nem ahopuz tek tinatak toutat het ³² ari añarab zeï maposikarohari batogü amanoman nem havasik emat hepek. Met porah ne ari anumaiholoz korav hezari bol sipsipiholor memehol bav-erat sipsipihol main met memehol main pot meñeamegivoz zut ari añarab taput etat ³³ tin tohopanezari nem mar giñasik meñet paru hori tohopanezari nem mar gavenesik meñem.

³⁴ Pot tomapuh paru nem mar giñasik hepanezarin epat mañom, 'Ari nem Papap masakao anahan hez-eperi, batam hamarar nonair naitü matut tah-porah arimaz hat zeï tin hepekez pos amun matut tahan hezasik sat poek arimes batvatat hezei. ³⁵ Met ne gipizor ivovoz netahan hahon ari gipizor ivov bat emat ne nanoog, ma ne aban patap hehon nemaz zakep tat emat arim zeñik orohomaz nañoog. ³⁶ Ma ne dimir giv horitunañ hehon ari tinatü nanoog, ma lamao tohon ari emat ne neñizoog, ma kakam zeimakeh hehon ari emat nenañ helakao heg.'

³⁷ Pot mañoman hañiv epat nañapan, 'Deim Amip, met ni gipizor ivovoz tairarah haoñin dei nanoogivoz ok hameñ? ³⁸ Ma ni aban patap heñin tairarah, "Deim zeñik emat or," pot

nañoogivoz ok hameñ? Ma dimir giv horitunañ heñin tairarah dimir giv nanoogivoz ok hameñ? ³⁹Ma lamao tooñ, ma kakamavoz zeimakeh heñin tairarah dei emat niin etet neñizoo-givoz ok hameñ?’ ⁴⁰Pot at nañapanen ne parun maot epat mañom, ‘Met rotap ari nem mod tairari hori tairavonañ heh-pori meñizat batin batoog-pov ne honeo ok neñizat batin navatoog.’

⁴¹Pot mañat nem mar gavenesik hepanezarin epat mañom, ‘Ari map hori toogiri okeg, nehanañ ze nanat pataek sei. Tat Setenir pim as roholoz pohao ñado-hot hepanez itiñad mañarahan ñadama-haek ari ne nevetet poek sei. ⁴²Met ne gipizor ivovoz netahan hahon ari gipizor ivov bat emat nanan toogiri ok, ⁴³ma ne aban patap hehon nemaz zakep tat emat arim zeñik orohomaz nanañ toog, ma ne dimir giv horitunañ hehon ari dimir giv nanan toog, ma lamao tooh, ma kakam zeimakeh hehon ari emat ne naneñiz.’

⁴⁴Pot mañoman paru pat, ‘Deim Amip ae, met ni gipizor ivovoz tairarah hañ, ma tairarah ni aban patap heñ, ma dimir giv horitunañ tairarah heñ, ma ni lamao tooñ, ma kakam zeimakeh heñin tairarah dei emat ni naneñiz toogivoz ok hameñ?’ ⁴⁵Pot at nañapanen ne maot parun epat mañom, ‘Met rotap ari ihö añarab horiam hehari nameñiz toog-pov ne honeo ok naneñiz toog.’ ⁴⁶Met paru pori sat kakamao hatevetehopan, oñ añarab tinari paru sat tinaek het pohao hepan.” Pot Iesu parun mañah.

Iesu bat urapanez hah-ñetiv

Mak 14:1-2; Ruka 22:1-2; Zon 11:45-54

26 Met Iesu ñeti epeñ pim mañairooh-abanarin mañat bon tahapuh pi maot parun epat mañah, ²“Met ari pot hodad hez. Aliz nasikaro bon tapanen Zuda darimeri meñizahan

tin hehavoze homet topourat anumair gipiz arö takaz-aliz pos^{††} ravapan. Met povoz homekaz porah arihanañ napuhö ne Añaraboz Nanep aban modarin mañairapanen ne nourapanez navapan.” Pot parun mañah.

³Met Iesu Zerusalem poek hehan aban anumaihol bareñ elat mañaroorhariz ahorir Zudaholoz koravori sat parum aban ahop Kaiapasiz zeimakeh topourah. ⁴Tat poek Iesu kilam demat basat ur ñomapanez nae nap mañah. ⁵Tahapuh pot hah, “Met dari anumair gipiz nookaz aliz poñik petev hameg-epat takan añarab kaev ravat dari emenapan hezag, porah pi naurotü.” Pot nae nap mañah.

Uer ulagi tinavonañao baozourah

Mak 14:3-9; Zon 12:1-8

⁶Met Iesu Betani zeitak aban Saimon modap obuloñ pohao tat het tin ravat hehapuz zeimakeh sat heh. ⁷Tahan añ nap ñerë nao helevonañ matut tat uer ulagi tinavonañ nao meehan hehaek, moni ahosinañ zum tat bat emat Iesu gipiz nohot hehan etet pimaz zakep tat uer pov pim gagaih ba-zourah. ⁸Tahan pim mañairooh-abanari añ popuz metah-povon etet kaev ravat pot hah, “Met moni ahos zum tah-uer okov tairaiz pi okat tat Iesuz gagaih upai ba-zourah? ⁹Met uer okov aban nap zum tapanez manahatin, moni ahos pi manahan bat añarab nonair nai bonori meñizapanez moni poñ manah narab.” ¹⁰Pot paru haohan Iesu hatevetet parun epat mañah, “Met añ epop ne tin netahag, tairaiz ari pimaz ñeti hori okov hameg? ¹¹Met orah rezah añarab nonair nai bonori meñizohopekez pov ari-nañ hepan, oñ ne pohao ev heman tin netohopekez bonop ev. ¹²Met añ epop uer neeh ba-zourah-epov ne ñomo-

^{††}26:2 Pavar 2 -Met aliz posiz abatao Pasova mañooh.

man, nem herisik ur neelat basat neviza-panezavoz zut pi tin tat okat netah. ¹³Met epat arin añoman hatevetei. Nem ñetī tinao zeisikaroh añarabon mañovai pim netah-ñetī epov honeo hahopanen pimaz, Pi tin metah, pot hat añ epopuz homehopan,” pot mañah.

Zudas Iesu mañairapanez hah

Mak 14:10-11; Ruka 22:3-6

¹⁴Iesu pot mañahan pim mañairooh-abanarihanañ nap Zudas Iskeriot pi sat aban anumaihol bareñ elat mañairoohariz ahorin epat mañah, ¹⁵“Ari Iesu hepanezaek añairoman sat bepekez tairai ne naneppek?” Pot hahan paru hat-evetet sat moni heleñ bahapuh rekö hahan 30 ravahan bat emat pi manah. ¹⁶Tahan Zudas monis bat sat narah Iesun mañairapanen paru pi bapanez nonoroz mel tooh.

Darimeri meñizahan tin hehavož ñetiv

Mak 14:12-26; Ruka 22:7-20; Zon 13:21-30

¹⁷Met berë tu nakañ nohopanez aliz poñiz garosikas ravahan Iesuz mañairooh-abanari emat piin at mañah, “Met dei zei tairamakeh sat Zuda darimeri meñizahan tin hehavož homet[‡] anumair gipiz arö tat biokan ni emeken dari nak?” ¹⁸Pot mañahan Iesu epat mañah, “Met ari zei ahö akatak sat aban napun pot mañei, ‘Darim añairamahap pim gogot bon tapanez totoi ravah, povoz nim zei epamakeh dei pim añairooh-abanarinañ honeo toutat darimeri meñizahan tin hehavož homet gipiz nakaz pi zait tah,’ pot mañei.” ¹⁹Pot mañahan paru Iesuz hahat tat sat aban popun mañahan gu hahan pim zeimakeh povoz homet

napanez anumair gipiz arö tat bizat heh.

²⁰Tahan kutur ravahan poek Iesur pim mañairooh-abanari 12 toutat het gipiz nohot hehapuh, ²¹Iesu epat parun mañah, “Ari eperihanañ nap ne nava-panezarin mañairekë.” ²²Pot mañahan pim mañairooh-abanari honoñai tat honep honepuhö Iesun epat at mañooh, “Nem Amip, ni nemaz hameñi?” ²³Pot at mañoohan Iesu parun hañiv epat mañah, “Met arihanañ ni aban tairap suasik gipiz oraezaek deip honeo bat nameg-popuhö pot netekë. ²⁴Met ne Añaraboz Nanep batam Baiñetinavoz Tepatak menahan hez-taput netapan, oñ ni aban tairap ne navapanezarin mañairekez pop zavaruzap ni hañ hori ahov bekë. Met aban pot ne netekezap nim nonopuz zatakanañ ni nanavat hehavozatin, hañ hori pov bekezat nat teñin tin ravah narab.” ²⁵Pot hahan Zudas pi bapanez mañooh-popuhö pi Iesun epat at mañah, “Añairameñip ae, ni nemaz ok hameñi?” Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Nimauhoam rotap ok hañ.”

Iesu beretar bain ivov manah

Mak 14:22-26; Ruka 22:15-20; 1 Korin 11:23-25

²⁶Met paru gipiz nohot Iesu beret bat Godin biñ mañahapuh bapezat pim mañairooh-abanari manat epat mañah, “Nem aboi ev, ari bat nei.” ²⁷⁻²⁸Pot mañat manahan noohan bain ivov kapurah mañar meehan hehaek bat Godin taput biñ mañat pot hah, “Met Godiz au hahan hezat ne nourapanen nem uveo berevat añaraboz horiv olat bavon batapanez homet bain iv epov ari anoman mapori bat nei. ²⁹Met bain iv epov ne arinañ honeo ev het noh-epekanañ nain hemapuh, tokat dari mapori nem

[‡]26:17 Pavar 17 -Met pot parum toohavoz abatao Pasova mañooh.

Papap hez-zei tin posik topouratahoh iv magei nao maot nak.”³⁰ Pot mañat manahan nahan paru daa nas hat berevat Zerusalem zeit betet Oliv dañevokaz sapanez sah.

Iesuz bavai hapanez mañah

*Mak 14:27-31; Ruka
22:31-34; Zon 13:36-38*

³¹Met Oliv dañevokaz sapanez nonoroh sohot Iesu pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Met Baiñetinavoz Tepatak pot menahan hez, Sipsipiholoz koravop ur ñomapanen, pim sipsipihol ñaihetivov rap reet main ravat sapan. Pot menahan hezao rotap ravapanez petev kutur epatakam hahan hez-taput ne netapanen ari ñaihet tat nevetet barezat sepek.”³² Oñ ne ñomomazaekanañ maot bal haomapuh arim garos ravat Galili zeisik soman ari poek emepok.”³³ Pot mañahan Pita hatevetet Iesun epat mañah, “Paru eperi ni nevetet bareet sapan batah, oñ ne ni nanevetetü.”³⁴ Pot hahan Iesu epat mañah, “Ne rotapuan epat niin nañom, Kutur epatak id hohor bizap ñeo nakam hepanen navokaro nao nemaz niin at nañapanen ni, ‘Evo, ne pimaz hodad nat,’ pot nemaz bavai mañekë.”³⁵ Pot mañahan Pita epat hah, “Evo, met ni nourapanez hapan, povoz ne amun ninañ deip honeo ourapan, oñ ne nimaz bavai namañotü.” Pot mañahan mañairooh-aban modari pinañ honeo ravat pim hah-taputam paru hah.

Iesu Getsemani Godin mañ mañooch

Mak 14:32-42; Ruka 22:39-46

³⁶Met pot hahapuh paru poekanañ Getsemani hamarrah sat poek hehapuh Iesu parun epat mañah, “Ne kotiev sat nem Papapun mañ mañomag, ari epeek toutat hezei.”³⁷ Pot mañahapuh Pitar

Sebediz roñariv baviit paru honeo sat het Iesu pim metapanezavoz zakepiv pim loporih ahoam homeoh.³⁸ Tahapuh parun pot mañah, “Nem netapanezavoz zakepiv ahö mapoam neeh hezaek, petev ne tairam ñomom batah, pot homeamoh, povoz ari nenañ honeo etat het etehozei.”³⁹ Pot mañat pi main kotiokat sa ñodat pim taevao hamarrah bareñat het Godin pot mañ mañooch, “Apai, niuhö rekot nem kakam hatevetemaz epov nehanañ bazei manekë, met neohö nem hodadevok natotü, oñ nim hañin hezat am tom.”

⁴⁰Pot mañahapuh pi bal hat pim mañairooh-abanari hehaekaz hat borourat sat etehan paru au unun orat hehan bazageri tat Pitan pot mañah, “Ari nemaz homet etehopekez hakahon hatevetet am orat hegi?”⁴¹ Met rotap arim loporizaroh tin het kez ravat hepekez zaitiv hez, oñ arim heris sepsep hez, povoz ganö Seten ari moreg etapanen ñodepek hezavoz tinam etet het Godin mañ mañooch.”

⁴²Pot mañat Iesu maot sat garos mañah-taput mañ mañah, “Apai, kakam hatevetemaz toh-epov bazei manomaz niin nañamohoek gu nak tekë, povoz nem zaitivok homemaz pot natotü, oñ nim zaitivok hañin hezatam am tom.”⁴³ Pot mañat pi maot borourat emat etehan pim mañairooh-abanari au gom tat orat heh.⁴⁴ Tahan Iesu etet maot mañ mañapanez sahapuh garos mañahat maot Godin mañ mañooch.⁴⁵ Tat maot emat pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Ari arim heriñ tin bizat am orat heza? Met hatevetei, ne Añaraboz Nanep aban horivonañari ne navapanez pov ev haravahan,⁴⁶ aban ne navapanezarin mañairapanez aban pop garos ok emamahag, bal hapeken sak.”

Aban nari Iesu bah

*Mak 14:43-50; Ruka
22:47-53; Zon 18:3-12*

⁴⁷ Pot pi mañovaiam aban anumaihol bareñ elat mañaroorhariz ahorir Zudaholoz koravorihö aban ahö navokaro meehan parum en raveñir zi tupuhav bat Zudasinañ paru honeo emah. ⁴⁸ Met Zudas mamog paru porin pot hamañahan heh, “Dari sakapuh aban pop ne batot noman ari etet emat pi bepek.” ⁴⁹ Pot hamañahan heh, povoz paru emahapuh Zudas pim mamog mañahat tat Iesuz nakoe sat, “Añairameñip ae,” mañat Iesu batot nah. ⁵⁰ Tahan Iesu piin epat mañah, “Erom, nim homet emameñiv zuam ta.” Pot mañahan paru modari zuam emat Iesu bahapuh kezao bahorë hah.

⁵¹ Tahan Iesunañ honeo heh-napuhö kaev ravat en raves elevokanañ basteet aban anumaihol bareñ elat mañaroorhariz ahopuz gog aban nap menahan, bazei manahan hat kapoe men elahan ñodah. ⁵² Tahan Iesu piin pot mañah, “Evo, nim en raves pim elevok maot mee. Met tairari en raveñinañ modari menapanezari paru hañ en raveñinañ pori menapan. ⁵³ Met nem Papapun mañoman pi zuam enzolihol ahoam ne neñizapanez meeapanen emapanez ari hodad nata? ⁵⁴ Oñ paru emat ne navasapan, povoz batam propet abanari Baiñetinavoz Tepatak ne ñomomaz menahan hezao rotap naravotü.” ⁵⁵ Pi aban popun pot mañat Iesu aban porin epat mañah, “Met ne aban ñaip hat ari ñaitunañ ne navepekez hat emegi? Met ne Godiz tup ahomakez temeraz kohat het orah rezah arin ñetiv añoohon ari ne nanav. ⁵⁶ Oñ batam Baiñetinavoz Tepatak propet abanari nemaz menahan hezaek rotap ravapanez ari ev emat netameg.” Pot parun mañahan pim

mañairooh-abanari hatevetet Iesu betet barezat sah.

Iesu ñevok bizah

*Mak 14:53-65; Ruka
22:54-55,63-71; Zon 18:12-14,19-24*

⁵⁷ Tahan aban Iesu bahari aban anumaihol bareñ elat mañaroorhariz aban ahop Kaiapasiz zeimakeh aban ñeti kateñiz mañairaholor Zudaholoz aban koravori togü manat hehaekaz pi basah. ⁵⁸ Met Iesu poek basahan Pita parum tokat hotoh heriam sohot ze pomakez totoi sah. Tahapuh romevoz kohat lokat ze pomakez korav ravat heharinañ honeo toutat het, Iesu tair metapan, pot homet etet heh.

⁵⁹⁻⁶⁰ Pot tahan Zuda kaunsor aban ahö pori map topourat hehan Iesu basahaek pi ur ñomapanez zait tah, povoz añarab narin mañahan emat ñeti moreg povor kao ahoam pimaz haoh, oñ paru ñeti moreg haoh-poñ napuhö nao haohan modapuhö modao haohan pim hori tahavoz rotapuv ou narav. Tahan aban nañariv em rouvat ⁶¹ epat hah, “Met aban epop pot hahan deip hateveteg, ‘Ne Godiz tup ahomak ur edat aliz nasikaro nasik rekot maot zuam demom,’ pot pi hah.” ⁶² Pot hahan aban anumaihol bareñ elat mañaroorhariz ahop bal haz rouvat Iesun epat at mañah, “Aban eperi nim hori hañ-pot hamah-epovoz ñeti hañ nao ni hakez homeameñi?” ⁶³ Pot at mañahan Iesu piin ñeti hañiv namañ tahan Kaiapas maot at mañah, “Met God pohao het hezapuz taevavok ni ñeti rotapuv haz, Ni Kristo, Godiz ropu?” ⁶⁴ Pot at mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Ni rotap ok nemaz hameñ, oñ arin epat añom, tokat ne Añaraboz Nanep darim map ahopuz mar giñasik tek tinatak toutat hemazaekanañ unitak eroman ari etepek.”

⁶⁵ Pot hahan aban pop hatevetet mogao ahoam tahapuh, gitait ravat pi-

mauz dimir giv bakelat pim modarin pot mañah, “Aban epop pim abatao bat hel batat Godiz zut ravapan hat ñeti moreg okov hahan dari hat haveteg. Povoz tairait aban mod nari emat pimaz ñeti mod nao hapan? Evo, pimauhö ok hakahag, ⁶⁶ari pimaz tair homeameg?” Pot at mañahan paru epat hah, “Pi hori hakahap okeg, ur ñomap.” ⁶⁷Pot hahapuh paru pim et bataropok gim lolov meñizat marañinañ urovai ⁶⁸pot mañah, “Erom, ni ‘Ne Kristo,’ pot haoñip eveg, ne tairapuhö ni nouramoh haz.” Pot honep honepuhö mañovai ahoam urooh.

Pita Iesuz bavai hah

Mak 14:66-72; Ruka 22:54-62; Zon 18:15-18,25-27

⁶⁹Pot mañoohan Pita emat zei po-makez tem tover demahan hehaek kohat toutat hehan as ñari nap pim nakoe emat pot mañah, “Ni amun Iesu Galili zeisik aban popunañ honeo heñip ok.” ⁷⁰Pot mañahan Pita abanariz ñaravatak hehaekanañ pot hah, “Evo, ne nim ñeti hameñ-okovoz unun.” ⁷¹Pot hahapuh pi temeraz haitokoroh honat hehan, as ñari modap piin etet aban haitok pooroz totoì heharin epat mañah, “Aban epop Iesu Nasaret zeitakapunañ honeo sat em toohap ev.” ⁷²Pot hahan Pita maot bavai hat epat hah, “Rotapuam ev añamoh, ne pim abatao hamah-okopuz unun.” ⁷³Pot hahan aviam hevai aban rouvat heharihoe emat Pitan epat mañah, “Ni Iesuzariz hamah-Galili ñe povonañ hameñ, povoz ni amun parunañ heñiekanañ ev emeñ.” ⁷⁴Pot mañahan Pita kez ravat epat hah, “Met ne moreg haoman God nemenapan hezag, aban arim hameg-okopuz rotap ne unun.” Pot mañovai id hohor bizap ñeo hah. ⁷⁵Tahan Pita pi Iesuz, “Kutur epatak id hohor bizap ñeo nak hepanen nemaz navokaro nao bavai hakë,” pot mañah-povoz maot homeh. Tat pi iñidoh

berevat sat zakepiv ahö tat kezao iñ hahot heh.

Iesu bat Pailatihaz basah

Mak 15:1; Ruka 23:1-2; Zon 18:28-32

27 Met zeit al teevaiaam aban anu-maihol bareñ elat mañaroorhariz ahorir Zudaholoz koravori Iesu ur ñomapanez ñetiv bahon batah. ²Tat paru birepenañ Iesuz marañiz demat gavman ahop Pailat popuhaz basah.

Zudas ñomahavoz ñetiv

Aposor 1:18-19

³Tahan Zudas Iesu bapanez mañairahpop paru Iesu ur ñomapanez hahan hatevetet pim lopori hori ravah. Tat pi, “Ne hori ahov toh”, pot homet moni heleñ 30 manahan bat heh-poñ maot basat aban anumaihol bareñ elat mañaroorhariz ahorir Zudaholoz koravori manapanez tat, ⁴epat mañah, “Met ne hori ahov tohon ari aban hori nao natap paru ur ñomapanez hag, povoz moni epes maot bei.” Pot mañahan paru pat, “Met deim horiv bon, oñ nimauhö teñin nim horiv ravat hez.” ⁵Pot paru piin mañahan monis tup ahomakeh betet sat pimauhö kaviv badat ñomah.

⁶Tahan aban ahö pori moni betehas bat pot nae nap mañah, “Met moni epesinañ aban nap ur ñomapanez zum hategis ev, povoz Godiz tup ahö epamakeh moni biameg-posinañ rekot navizotug, moni epes dari tair tak?” ⁷Pot nae nap mañat ñetiv bahoneo batat moni posinañ ham hapiñ matut toohaek ham nar zum tat pot hah, “Ham eparah añarab pat tairari zei epatak emat het ñomohopanezari baveirook.” Pot ham poraz hah. ⁸Met ham por aban nap ur ñomapanez hat zumao manah-mon posinañ zum tah, povoz abatao, Uvevonañ hamar ev, pot haovai emamah.

⁹Met batam propet aban Zeremaia pot hahan hez, “Met paru Israel añarab

nari aban nap zum tapanez homet moni heleñ 30 pos manapan. ¹⁰Tat moni posinañ ham hapiñ matut tohopanezaek ham nar zum tat monis manapan, pot God nañah.” Met Zeremaiaz mañooh-pov paru Zudasiz maot moni manah-pos bat ham por zum tahan hahan hez-povoz rotapuv ou haravah.

Pailat Iesu ñevok bizah

Mak 15:1-5; Ruka 23:1-5; Zon 18:28-38

¹¹Met Iesu bat Pailatiz nakoe basa meñehan rouvat hehan pi Iesun at mañah, “Ni Zudaholoz ahopu?” Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Ni rotap nemaz ok hameñ.” ¹²Pot mañahan Zuda aban ahori ur ñomapanez ñeti moregañ haohan pi ñeti hañiv namañ heh, ¹³povoz Pailat maot Iesun at mañah, “Aban ahö eperi nimaz hama-havon ni hatevetet tairaz ni hañiv nak hez?” ¹⁴Pot at mañahan Iesu Pailatin hañiv namañ am heh, povoz Pailat ahoam home midin tah.

Iesu ur ñomapanez hah

*Mak 15:6-15; Ruka 23:13-25;
Zon 18:39-19:16*

¹⁵Met Pasovaz homeoh-aliz poñik gavman ahop pi pot tooh, kakam zeimakeh hehariz añarabon at mañoohan paru tairapuz zait tat het baverevapanez haoh-pop mañoohan baverevoh. ¹⁶Met Iesu ñevok biih-porah aban horiñ ahö tooh-nap pim abatao Barabas pi kakam zeimakeh hehan añarab mapori pimaz hodad. ¹⁷Met añarab em topourahan Pailat porin epat at mañah, “Met Barabas ma Iesu parum Kristo mañamahap baverevom? Povoz ari tairapuz homet hez-popuz gitah emoman hapeken hatevetem.” Pot añarabon mañat sah. ¹⁸Met Pailat epat hodad, Iesuz horiv bon, oñ añarab ahovokaro pimaz zait tat hehaek paru Zuda ahori pimaz gitait

ravat ur ñomapanez haoh. Pot Pailat hahodad tat heh, povoz añarabon Iesur Barabas poñariviz at manah.

¹⁹Met añaraboz ñeo haoh-zei po-makeh Pailat sat hehan pim añap auakao manah-ñetiv tepaek pot menah, “Ni eterë. Ne peteveam pimaz auak epov manat home midin tohopuh tepae ok nanoh. Povoz ni hatevet, aban okop horiv bon, pi aban tinap okeg, tovai niuhö ur ñomapanez nañapanen parun gu mañotun.” Pot tepae menat manahan bat emat Pailat manahan pi rekö hah.

²⁰Met aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir Zudaholoz koravori paru añarabon pot mañovai sooh, “Met Pailat maot emat at añapanen ari pat, ‘Dei Barabas meeken sapanez zait teg, oñ Iesu ur ñomap,’ pot mañei.” ²¹Pot mañahan hehan Pailat maot emat parun at mañah, “Aban houloñariv kakam zeimakeh hezaek tairap baverevoman sapan?” Pot at mañahan paru mapori ñeo ñarah epat hah, “Barabas bavereveken sap.” Pot mañahan, ²²Pailat maot at mañah, “Met Iesu parum Kristo mañamahapuz tair metak?” Pot hahan paru pat, “Zirah ur ñomap, zirah ur ñomap.” ²³Pot hahan Pailat maot at mañah, “Met pi hori tairao tahavoz homet ari okat hameg?” Pot hahan paru mapori ñeo ñarah hat epat hah, “Zirah ur ñomap, zirah ur ñomap.”

²⁴Met pot houloam haohan Pailat pot homeh, Aban epov horiv bon, oñ Barabas ur ñomat Iesu baverevoman sapan, povoz añarab nae nap menao ahö ravapan hezavoz parumauz zaitivok hamah-pot ñai abanarin mañoman tapan. Pot homet paru etet hehan ivovok Pailat pim marañ ivoh betet añarabon epat mañah, “Nem zaitivok aban okop ur nañomotü, oñ arim zaitivok hameg, povoz ur ñomapanen nem horiv bon, oñ arim horiv ok.” ²⁵Pot mañahan añarab

ahovokaro hañiv epat mañah, “Met aban akap ur ñomapanen hori pov deinañ het tokat amun deim ñaroholonañ hepan.”

²⁶Pot hahan Pailat Barabas baverev meehan sahan pim ñai abanari Iesu bat birepenañ urapanepuh basat zirah ur ñomapanez mañah.

Ñai abanari ñebul mañah

Mak 15:16-20; Zon 19:1-3

²⁷Pot mañahan Pailatiz ñai aban pori Pailat popuz zeimakeh Iesu basat ñai aban modarin mañahan emahan paru Iesuz borë bar togü manat hehapuh, ²⁸ñai aban pori paru Iesu aban ahopuz zu metapanez hat pim dimir giv batezat parum aban ahopuz dim giv mavar momoruat ²⁹bi teñoñinañ narep bat emat aban ahopuz koekasiz zut bakoñ rezat Iesuz gagaih memevizahapuh ahoriz irao pim mar giñasik manat aban ahopuz zu metovai rariñ rez bareñat paru ñebul pot mañah, “Ui, Zudaholoz aban ahopun etei.” ³⁰Pot mañahapuh paru Iesuz herisik gim loloñ meñizat pimauz irao bat gagaih urah. ³¹Met paru pot metovai sohot garë hat dim giv mavar maot baar bizat pimauz dimip memeehapuh zirah ur ñomapanez baverevat sah.

Iesu zirah urah

Mak 15:21-32; Ruka 23:26-43; Zon 19:17-27

³²Met paru Iesu bat soohan aban pat nap pim abatao Saimon pi Sairini zeitakanañ emooohan paru nonoroh bavizahapuh ñai aban napuhö piin pot mañah, “Ni zuam pim zi urakazar ñelet samahaek meñizat bañelet sa.” Pot mañahan aban pop hahat tat bañeleh. ³³Tahan paru ham naraz abatao Golgota mañoohaek basah. Met ham poraz abat kapot ev, Aban napuz gag hataiz zutar.

³⁴Met poek sat berevahapuh parum toohat bain ivovor iv mod nao ba in bal-avï tat Iesu napanez hat manahan nagiz tat kaev ravah. ³⁵Tahan ñai abanari Iesu bat pim dimir giv bateehapuh zirah urat bat hel bareñahan hehan heleñinañ ekerë nao[¶] tohot paru tairari modari ritou metahari pim dimir giv nap nim main main bah. ³⁶Pot tat toutat Iesun etet heh. ³⁷Met pim gagaiz revah zi nas urat pimaz pot menahan heh,

Aban epop Iesu, pi

Zudaholoz aban ahop ev.

³⁸Met aban givogï toohañariv nap Iesuz mar giñasiti zi porah urat modap gavenesiti zi porah urah.

³⁹Pot tahan hehan tapurah añarab nonoroh hon har tohot Iesu zirah urahan hehaekan etet paru ñebul mañovai pot haoh, ⁴⁰“Ae, ni Godiz tup ahomak edat aliz nasikaro nasik maot zuam demekz haoñip akeg, nimaühö nao tat tin rav. Met ni, ‘Ne Godiz rop ev,’ pot haoñ, povoz nimaühö ak hakepuh tin ravat zir betet er,” pot mañooh. ⁴¹Met aban anu-maihol bareñ elat mañaroorhariz ahorir aban ñeti kateñiz mañairaholor Zudaholoz koravori paru honeo epat ñebul mañooh, ⁴²“Met pi modari batin batoohap ak, oñ bonaiz pimauhö pim heris batin navat hez. Met pi Israel zeï epe-siz ahop haohap akeg, pimauhö nao tat zir betet petev erapanen pimaz homeo badae batat hek. ⁴³Met pi Godiz homeo badae batat hehapuh, ‘Ne Godiz rop ev,’ pot haohap akeg, petev God pimaz zait tat meñizapanen erapanen dari etek.” Pot nae nap mañoohet heh. ⁴⁴Met aban givogï toohañariv Iesunañ karar zirezaroh urahan hehañariv añaraboz haoh-taput parup amun piin ñebul mañooh.

[¶]27:35 Pavar 35 -Met kasiv tamegivoz zut heleñinañ ekerë pov tah.

Iesu ñomah-ñetiv

*Mak 15:33-41; Ruka
23:44-49; Zon 19:28-30*

⁴⁵Met gitauputak 12 kirok tahan zeit kutur ravamahavoz zut hamar map rau rau tat hehan sohot hapanezai 3 kirok toohan zeit kutur manat hehaek maot al teeh. ⁴⁶Tahan Iesu ñeo ñarah epat hah, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Met ñe pot hahavoz kapot epat hez. God nem ahop, ni tairaz ne nevetet señ? ⁴⁷Pot haohan aban pim totoi rouvat heh-nari hat-
evetet epat hah, “Aban akap propet aban Elaiza pop emat meñizapanez hamah.” ⁴⁸Met aban nap zuam punur bat bain iv sepelevonañ ñereo oraehaek meehan ivov pun porah lokahan zi narih bavorë manat Iesu napan hat bat em manah. ⁴⁹Tahan modarihö pot hah, “Ae, ni gaa teken dari etek, met Elaiza emat pi meñizapan ma tair? Dari etekag.” ⁵⁰Pot paru haohan Iesu ñeo ñarah maot hahan pim pulip pi betet sahan ñomah.

⁵¹Met ñomovai tapurah Godiz tup ahomakez kohat zei girü goevor ahov bamain batat dim giv ahö tinar badahan hehaek pimauhö agarë revahanañ lopotak tok kelat ogarë teritak emahan ek narav main ek narav main ravahan tapurah hamar do do tahan hel ahoñ pezah. ⁵²Tahan ñomahari baveirahan hehaek hamar okat epat tahan añarab Godiz homet het batam ñomah-nari maot bal hah. ⁵³Tahan Iesu amun maot bal hah-porah paru Zerusalem zei ahotak sahan añarab ahovokaro paru porin eteh.

⁵⁴Met ñai abanariz ahopur pim irih heh-ñai aban pori ganö nari emat Iesu bañizat basapan hezavoz korav hehaek Iesu ñomahan zeir hamar zebemun tahan nonair nai ou ravahatun etet paru ñaihet tat dei dei tahapuh pot hah, “Ae, rotap aban akap Godiz rop ak,” pot hah.

⁵⁵Met añ nari Iesu meñizohopanez Galili zeis betet pinañ honeo emoooh-pori hotoh heri rouvat etet heh. ⁵⁶Met añ porihanañ nap Maria Magdala zeitakanañap, met modap Maria Zemisir Zosesiz nonop met añ modap pi Sebediz roñariviz nonop, met añ mod nari amun parunañ honeo poek rouvat het etet heh.

Helevoz kohat bavizah

*Mak 15:42-47; Ruka
23:50-56; Zon 19:38-42*

⁵⁷Met aban nap pi monir zeirurum ahotunañ Arimatia zeitakanañ emat poek hehap pim abatao Zosep, pi Iesuz homeo badae batat heh. ⁵⁸Met kutur ravapanez toohan aban pop pi Pailatihaz sat Iesuz ham heris bapanez at mañahan Pailat gu hahan Zosep sat Iesuz heris bañizah. ⁵⁹Tat giv tin narah el hatahapuh Zosepöhö pim hel puiorö mamog pi hel ahovok menahan hehaek basat ⁶⁰bizat hel ahö nas puioroh rau rau tat sah. ⁶¹Pot tat sahan añ Maria Magdala zeitakanañapur Maria modap Iesuz heri korus biihan hehaek iñidoh toutat het etet heh.

Pim herisiz korav ravat heh

⁶²Met Praide aliz pos bon tahan zeirevaizasik aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorrir Parisi abanari ⁶³sahapuh Pailatin pot mañah, “Met aban ñeti moreg haohap biriri heharah pot haoh, ‘Ne ñomat aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik maot bal haom.’” ⁶⁴Pot pim ñeti haoh-moregao zeisikaroh ahö narav hezaek dari et narë hekan pim mañairooh-abanari emat basat ba iz batapanepuh añarabon, ‘Pi bal hakah,’ pot moreg mañovai sohopenen zeisikaroh ñeti moreg pov ahö ravapan hezag, nim ñai aban nari meeken sat Iesu basat bizahan hezaek korav ravat hep.” ⁶⁵Pot mañahan Pailat hañiv epat mañah, “Kar,

nem ñai aban narin mañoman emapanen ari honeo sepekepuh tinam etet hel baporoh heles kezao badao hazei.”⁶⁶ Pot mañahan paru sat hahat tahapuh baporoh modari nasotuz ah ñeo hat hel bapor torop metahan hehaek zi tikivonañ bañed bahapuh batekë batat ñai abanari korav meñet sah.

Iesu bal hah-ñetiv

Mak 16:1-8; Ruka 24:1-12; Zon 20:1-18

28 Met gogot nat heh-aliz pos bon tahan Sande aliz pos maok al teevaiaam Maria Magdala zeitakanapur Maria modap parup Iesu biihan hehaekan etepanez hat totoi honoohan² zuamam hamar zebemun ahov tahan abarahanañ Amipuz enzolip erat Iesuz heris oraehaek sat hel ahos bahavoe tat revah toutat heh.³ Tahan pim heris map al teet hehan pim dimir giv un aeravoz zut map aer ravat heh.⁴ Pot tat hehan ñai abanari etet ahoam ñaihet tat dei dei tahapuh ñodat ñomamahariz zut ravat oraeh.

⁵Tahan enzol popuhö añ poñarivin epat mañah, “Arip ñaihet totunei. Met ne hodad, Iesu parum zirah ur ñomahapun etepekez ok emeg,⁶ met pi epekam hez bon, oñ batam pimauz hahan hehpot hatat bal hat hasah, povoz pim bihan oraehaek hel pui eporoh emat etepekepuh⁷ zuam sat pim mañairooh-abanarin, ‘Pi bal hakah, pot mañei. Met arim garos Galili zeisik sapanen ari sat piin poek etepeke.’ Arin pot añomaz ev eroh.”

⁸Pot mañahan añ poñariv ñaihet homevai, met ñeti mañah-povoz biñ ravat patao porü hat Iesuz mañairooh-abanarin enzolipuz hahat bar mañapanez hat sah.⁹ Soohan Iesu nonoroh parup bavizat pot mañah, “Eñariñariv ae,” hahan parup pim totoi sahapuh pim eñ kokoñik bat pim abatao bat hel batah.¹⁰ Tahan pi parupin pot mañah,

“Arip tovai ñaihet totunei, oñ tinam sat nem mañairooh-abanarin mañepeken Galili zeisik paru sat het poek neen et nerepan.” Pot Iesu parupin mañah.

Korav hehariz tahat ev

¹¹Met pot mañahan añahol soohan ñai aban Iesu biihan oraehaek korav hehari Zerusalem zei ahö potak sat aban anu-maihol bareñ elat mañaroorhariz ahorin Iesu biihan oraehaek tahan eteh-ñetiv mañah.¹² Tahan aban ahö porihö aban korav modarin as hahan emahan paru honeo topourat tapanezat ñetiv nae nap mañah. Tahapuh paru moni ahos ñai aban pori manat¹³ pot mañah, “Met añarabon epat mañovai sohozei, ‘Met dei orat hegin Iesuz mañairooh-abanari kilam emat pim ham heris biihan korav hegiek basah,’ pot mañohozei.¹⁴ Tapanen zei epesiz aban ahopuhö ari orat hegin emat basah-pov añarabon mañovai sohopeken pi hatevetet dein at añapan, povoz arimaz zakep tapanez ñeti nao deihö piin mañakan ari hori nao naetotü.”¹⁵ Pot mañahan ñai abanari monis bat sat mañahat añarabon moreg pov mañovai soohan Zuda añarab nari ñeti pov haovai emoohaek petev amun hamah.

Iesu parum ñaravatak emah-ñetiv

Mak 16:14-18; Ruka 24:36-49;

Zon 20:19-23; Aposor 1:6-8

¹⁶Tahan mañairooh-abanari¹¹ Galili zeisik dañ navok paru sapanez batam Iesuz mañahan hehavokaz hat sah.¹⁷ Tahan Iesu emahan paru piin etet pim abatao bat hel batah, oñ paru nari pimaz lop houlorizaronañ heh.¹⁸ Tahan Iesu parun epat mañah, “Godihö abarar hamaraz au ravat hemaz ne neñehan hez.¹⁹ Povoz ari sat añarab maporin mañohopeken paru nem gog añarabohar ravohop. Tapanen God Papapur Ropur Pul Tinapuz abatavonañ ivoh memee-

hozei. ²⁰Tat ari nem ñetü añooñoñ, ma gog añairooñoñ, map mañat mañairohozei. Met ari hatevetei. Met ne ari naevetetü, oñ orah rezah arinañ honeo het eñizovai sohoman, tokat hamarar

nonair naitü bon tapanez porah arinañ am honeo hem.” Pot Iesu parun mañah. (Iesuz ñetiv aban Matiuz menahat nen ev.)

MAK

Ñeti garosikao ev

Mak ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Mak popuz abat modao Zon, met pi Iesuz mañairooh-abanari 12 porihanañ nap bon, oñ pi Zerusalem zeitak het ahö ravah, povoz Iesuz tovai emooh-povon pi et hareoh. Ma pi Pitanañ honeo amun sat em tovai Iesuz tooh-ñetiñ hao-han hateveteoh, pot hodadevonañ nari hamah. Ma pi Banabas Polinañ gogot tovai sooh-popuz kapotak nap, povoz parup meñizooh.

Met batam porah Roma ñai abanari zeimaposikaroh heharinañ nae nap menat mapori ritou metat parum revah ahori ravat kez ahovonañ zeimaposikaroz korav ravat heh. Met Roma añarab pori Iesuz ñetiv hatevetet barotap batapanez hat tep epatak pi Iesu añarab lamari batin batah-ñetiñ, ma pituhol añaraboh menat heh-pori ruohan berevat sooh-ñetiñ red menahapuh, rotap Iesu Seten ritou metat bat hor batahaek pi rekot dari hori hezari eñizohopanez pov Mak popuhö ev menat ba ou batah.

Met Kristo abarah maot hasahan kris-masañ 30-iz zut bon tah-porah pi tep epat red menah.

Aban Mak Iesuz ñetiv menahat ev

Zoan ivoh memehapuz ñetiv

Matiu 3:1-12; Ruka 3:1-18; Zon 1:19-28

1 Iesu Kristo Godiz ropuz tah-ñeti tinavoz kapot ev.² Met batam propet aban nap pim abatao Aisaia epat menahan hez, Hatevetei, aban nap meeman sat añarabon epat mañohopan, “Pi totoi emapanez tah.” Pot mañovai sohopan.

³ Met ham betez narah aban pop ñeo ñarah epat hahopan, “Darim Amip emapaneg, pimaz homet ñai bizat pim emohopanezaek nonor ba oñ batohozei.” *Aisaia 40:3*

⁴ Pot menahan hezaek tokat aban Zoan ham betez nonair nai bonorah het Godiz ñeti tinao añarabon mañovai epat mañooh, “Arim horiñ betet loporizato borourat hepeken ivoh emeehoman God arim hori tovai emameg-poñ ol betehopan.”⁵ Pot mañovai soohan Zudia zeisikanañ, met Zerusalem zeitakanañ añarab ahovokaro Zoan hehaek sahapuh, parum hori tovai emoohañiz Godin bar mañat Zodan iverih sa rouvoohan Zoan ivoh memeh.

⁶ Met Zoan pi poek het pim dimip kamereholoz taetanañ matut tahan hehap meet, anumai kosisinañ zapatì matut tahan hehas pavarah urahapuh, pi mainiaholor ñed urü nenaohohot heh.⁷ Pot tohot hehapuh pi parun epat mañooh, “Met aban nem tokat gogot tovai emapanez tah-popuz kezavohö nem kezao ritou metat hepan. Met pop pi aban abat ahovonañap, oñ ne aban goe abatao bon betezap ev, povoz pinañ toutat deip ñetiv hakaz ne rekot bon.

⁸ Met ne iv upaivonañ ari emeamoh, oñ popuhö Godiz Pul Tinap ari anapan,” pot mañooh.

Zoan Iesu ivoh memeh-ñetiv

Matiu 3:13-17; Ruka 3:21-22

⁹ Pot mañovai soohan Galili zeisik Nasaret zeitak Iesu hehaekanañ emahan Zoanihö pi Zodan iverih ivoh memeh.

¹⁰ Tahan iverihanañ bal haovai abar elat okat epat tahan Godiz Pul Tinap id pururuapuz zut Iesuz gagaih erah.

¹¹ Tahan abarahanañ ñe nao epat hah, “Ni nem rop, ne lopori nihar nanat nim tameñivon etet nimaz ahoam biñ ravamoh.”

Seten Iesu zu metooh-ñetiv

Matiu 4:1-11; Ruka 4:1-13

¹²Met pot mañovaiam Godiz Pul Tina-puhö hodadeo manahan Iesu añarab bo-noek ham betez nonair nai bonorah sat heh. ¹³Tahan poek pi anumai morah het ñai tooharinañ au alizañ 40 hehan, Seten emat pim hapanezat Iesu tapan hat zu metoohan Iesu pim haohat nat heh. Tooohan enzolihol emat pi meñizat heh.

Iesu gogot kapot tah-ñetiv

Matiu 4:12-17; Ruka 4:14-15

¹⁴Met aban ahop Erod Zoan bat kakam zeimakeh memerizahan hehan Iesu Galili zeisik sat Godiz baiñetinao kapot tat añarabon epat mañovai sooh, ¹⁵“Met God arim koravopuz masakavoz roketak hepekez batam hahan hez-pov petev ou haravapanez tah, povoz arim hori tovai emoogiñ betet loporizaro borourei. Tepeken Godiz baiñetinao añohoman hatevetet homeo badae batovai sohopek.”

Iesu aban nariz as hah

Matiu 4:18-22; Ruka 5:1-11

¹⁶Met pot mañovai soohapuh narah Iesu iv havë ahö navoz abatao Galili mañoo-povoz kupavozañ sohot etehan Saimonir bosip Anduru parup pisihol boohañariv, povoz iv havë povok dev kiñ betehot hehan Iesu sahapuh parupin etet pot mañah, ¹⁷“Eroñariv ae, arip emepeken sakapuh pisihol bat batogü manamegivoz zut añarab batogü manat Godiz Baiñetinao mañohopeken hat-evetehopanez gogot añairohom.” ¹⁸Pot mañahan parup hatevetet zuam parupim dev kitü betet emat Iesunañ honeo sah.

¹⁹Met paru aviam sovai Iesu maot etehan Sebediz roñariv Zemisir bosip Zon parum boutitak toutat heh. ²⁰Tat dev kitü elahaek maot or manohot hehan pinañ parup sapanez mañahan tapura-

ham parupim papap, pim gog abanarinañ boutitak hehaek, betehapuh emat pinañ honeo sah.

Iesu pitup ruahan sah

Ruka 4:31-37

²¹Met paru sohot Kapaneam zeitak sat orahapuh zeirevai Zudaholoz gogot natañiz aliz nasik añarab parum topour zeimakeh lokat hehan Iesu poek lokat baiñetinao bar mañoohan ²²paru hat-eveteohan aban ñeti kateñiz mañairaholoz zut namañ, oñ hodad ahovonañ het mañoo, povoz paru marahol ker menat pot homeoh, Ui, aban akap pi Godiz Baiñetinaovoz maupuhö ak hamah.

²³Pot paru homeohan aban napuhö pitup menat hehaekanañ epat hah, ²⁴“Ni Iesu Nasaret zeitakanañap, dei tair etekez hat ev emeñ? Met ni Godiz nemeehan emeñ-tinap, pot ne hodad hezag, ni dei bahori avatekez emeñi?” ²⁵Pot at hahan Iesu epat ñai mañah, “Ni tovai okat haotun, oñ aban okop betet ni berevat sa.” ²⁶Pot mañahan pitup berevat sapanez hel hel haovai abanap barik rik urat bavetet berevat sah. ²⁷Pot tahan añarab etet agol atat paru pot nae nap mañah, “Ui, pei magei tairao ev tah batah? Tat pim kezavonañ aban okopuh pitup menat hehaek mañat ruahan hat-evetet mañahat baval hat berevat sah.” ²⁸Met Iesu pot tah-ñetiv añarab haovai soohan Galili zeisik an pap manoo.

Iesu Saimoniz añ lelamap batin batah

Matiu 8:14-15; Ruka 4:38-39

²⁹Met paru topour zeimakeh Zemisir Zon paru honeo lokah. ³⁰Tat Saimoniz añ lelamap lam mid midiv tat orat hehan etet paru Iesun pimaz bar mañah. ³¹Tahan Iesu añ popuz nakoe sat marasiz bat baval hahan tin ravat pi parum gipiz bareñat tezat manahan nah.

Añarab lamavonañari batin batooh

Matiu 8:16-17; Ruka 4:40-41

³²⁻³³Met gitap bañodahan añarab zeipotakari parum lam navor nao tat heharir pituhol menat hehari bat emat Iesuz zeih-pomakez haitokoroh mapori topourat heh. ³⁴Tahan lam navor nao tat heharir pitü añaraboh menat heh-pori Iesuhö map batin batah. Met pitü pori Iesuz kapot paru hodad, povoz paru bar hapanen añarab hodad tapan hezavoz pi pitü porin ah ñeo mañat ruahan sah.

Godiz Baiñetinao mañovai sooh

Ruka 4:42-44

³⁵Met poek orat hehaekanañ zeirevai al teepanez toohan Iesu zeipomakehanañ berevat sat añarab bonoek het Godin mañ mañohot heh. ³⁶Tahan Saimonir modari al tezahan pimaz melahar sohot bar batat pot mañah, ³⁷“Erom, ni tair tat ev emat heñin añarab nimaz mel tamah?” ³⁸Pot mañahan Iesu pat, “Met ne okorinahar mañohot naketü, oñ paru maporin mañohomaz emoh, povoz dari zeimodañik sat nem ñetü bat emoh-epov mañovai sohom.” ³⁹Pot mañahapuh Galili zeisik Zudaholoz topour zeñik lokat baiñetinao mañovai, añarab narih pituhol menat hehaek ruovai sooh.

Aban obuloñ hehap batin batah

Matiu 8:1-4; Ruka 5:12-16

⁴⁰Met pot tovai soohan narah aban obuloñ pohao tat heh-nap emat Iesuz nakoe rariñ rez bareñat^{§§} epat mañah, “Erom, ni ne batin navatekez homet zait tekë, povoz haken ne tin ravom.” ⁴¹Pot mañahan Iesu pimaz zakep tat pim maras meet aban popuh bizat epat mañah, “Ne zait toh, povoz ni tin rav.”

⁴²Pot mañovaiam pim obuloñ map bon tahan aban pop tin ravah. ⁴³Tahan Iesu ah ñe kezao piin pot mañah, ⁴⁴“Ni petev sekepuh tovai añarab modarin nem netoh-ñetiv mañotun, oñ ni sat aban anumaihol bareñ elat mañaramahnapun nim heris mañaireken etet, Rotap aban epop tin haravah, pot nimaz hodad tapan. Tapanen met batam Mose-siz hahan hezat ideñariv bat ni God hañiv metekë. Teken añarab etet ni tin raveñivoz paru hodad tapanen ni parunañ honeo maot ari hepek.” ⁴⁵Met piin ah ñeo pot mañahan sahapuh Iesuz ñeo elat pi batin batah-ñetiv zeiposik añarabon mañovai soohan map hateveteh. Povoz Iesu ganö zeinatak sat hepanen añarab ahovokaro emat pim okat epat rouvat kin kin tapanepuh ba atalip metapan hezavoz pi mosik zeit bonoek sat hehan, añarab parum zeitakarahanañ pihaz emooh.

Eñar mar ñomahap batin batah

Matiu 9:1-8; Ruka 5:17-26

2Met tokat aliz nañ bon tahan Iesu maot Kapaneam zeitak emahan pim emah-ñetiv añarab hatevetet emat, ²pim zeihehamakeh topourat map atalip tat hehan haitokoroh ñarav nas nakez. Pot tat hehan Iesu baiñetinao mañoohan ³aban nañariv nañariv aban eñar mar ñomat hehap bat emat etehan, ⁴paru map atalip tat heh. Tahan paru pot naenap mañah, “Rekot piuhö aban epop batin batapan.” Pot hat aroposik rao rao helat zeiaropos ur edat aban lamap oraeh-bi tav tav posik bitom kitü urat kohat meehan Iesuz nakoe er horah. ⁵Tahan Iesu etet aban poriz homet bat emah-pov pi hodad tat epat lamapun mañah, “Erom, ne nim hori tovai emooh-poñ ok ol haveteohö.”

§§1:40 Pavar 40 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañoo.

⁶Pot mañahan aban ñeti kateñiz mañairooh-nari paru honeo hehaek hatevetet parumam epat homeoh, ⁷Aban epopuhö rekot napuz hori tamahatü ba naolotü, oñ God nenapuhö ol beteamah. Met pi Godiz zut ravapan hat hori okov mañahan dari hatevetegin tin narav. ⁸Met pot paru mogao tat homeohan Iesu parum loporizaroh homeohavon etet pi zuum hodad tat pot parun mañah, “Tairaz ari nemaz okat homeameg?” ⁹Met ‘Nim hori tovai emooh-potü ba haveteohö,’ pot mañoh, oñ rotap baveteohö ma ba navet-povoz ari etet hodad nat hez, oñ aban epopun pat, ‘Ni bal haz,’ pot mañoman pi petev bal hapanen ari etepekezaek nem kezao ou ravapanen hodad tepek. ¹⁰Met ne Añaraboz Nanep ari añaraboz hori tamegiñ bavetemaz kez pov neeh hez-pot hodad tepekez ne aban epopun, ‘Ni bal haz,’ pot mañoman pi bal hapanen etet nem kezavoz ari hodad tepek.” ¹¹Iesu parun pot mañat aban lamapun pat, “Ni bal hat holorumet bat nim zeitakaz sa.” ¹²Pot mañahan añarab etet hehan aban pop bal hat pim holorumet bat sahan paru mapori agol atat Godiz abatao bat hel batat pot hah, “Ui, dei petev ou ravah-akavoz zut navon mamog et narë hegiek, petev ou ravahan eteg,” pot hah.

Livaiz as hah

Matiu 9:9-13; Ruka 5:27-32

¹³Met pot tahaekanañ Iesu maot Galiliv havevoz kupavozañ sohan añarab etet pihaz emahan poek pi rouvat het Godiz ñetiv mañah. ¹⁴Tat maot sohot etehan Livai, Alpiasiz rop, pim takes monis booh-zeimakeh toutat hehan Iesu piin etet epat mañah, “Erom, ni emeken deip sopain.” Pot mañahan Livai bal hat Iesunañ parup sah.

¹⁵Met sahapuh Iesur pim mañairooharir takes monis booh-narir

aban hori tovai emooh-mod nari, paru pinañ honeo soohaek Livaiz zeimakeh lokat toutat gipiz nooh. ¹⁶Tahan aban ñeti kateñiz mañairoholor Parisi aban nari etehan Iesu parunañ honeo toutat gipiz noohan paru porihö Iesuz mañairooh-abanarin epat at mañah, “Met tairaz pi aban hori tamah-okorinañ honeo paru toutat gipiz namah?” ¹⁷Pot at mañahan Iesu hatevetet parun ñeti hañ epov mañah, “Aban nap lamao nat tinam hepanen aban modap meñizat batin batapanez pihaz nasotü, oñ aban nap lamao tat hepan, povozahoh aban modap pi meñizat batin mavatapanez pop pihaz sapan. Met povoz zut ne, ‘Dei aban tin tamegiri ev,’ pot hamah-poriz hat ne naem, oñ aban hori tamah-tapuri meñizomaz hat ne emooh,” pot mañah.

Gipizoz ah ñeo hat mañeo haokaz ñetiv

Matiu 9:14-17; Ruka 5:33-39

¹⁸Met aliz nasik Zoan ivoh memeo-hapuz mañair abanari, ma Parisi abanari paru Godin mañ mañohopanez hat gipiz nain heh. Tahan añarab nari etet emat Iesun epat at mañah, “Met Zoaniz mañair abanarir Parisi abanari paru Godin mañ mañohopanez homet porah karah gipizoz ah ñeo hat nain hez, oñ nim mañairameñ-abanari deim tamegpot nat, povoz homet at nañakaz ev emeg.” ¹⁹Pot mañahan Iesu maot parun epat mañah, “Met añarab nari parum kapotak nap emapanen paru pinañ honeo het biñ ravat gipiz nohopan, ²⁰oñ tovai sohot tokat ñai aban narihö aban pop basapanez porah pim kapotakari pimaz zakepivonañ het gipiz nain hepan.

²¹Met aban nap pim dim giv topar kelapanen giv tet magei nat bat kelapanez poek nameotü. Met pi pot tapan, povoz maot zuum giv tet magei pot meepanen hepanezaek dim topar kelapanen puiorö

maot ahö ravapan. ²²Met mod nao amun pot hez. Met aban nap iv ñerë hep hop hop hatat hepanez mamogavok ivov holapanen emat beo rezapanepuh rapat ozourapan, oñ iv ñerë hep magei tinavok ivov holapan, povoz rapat naverevotü, oñ tin hepan,” pot mañah. (*Pot Iesu paru Zuda pimeri parum iz mimiholoz mañovai emoohat pim ñeti mageivonañ baho-neo batapan hezavoz homet ñeti epovokaro mañah.*)

Iesuz mañairahol uitiñ tavat nahao ev

Matiu 12:1-8; Ruka 6:1-5

²³Met tokat parum gogot nat aliz poñiz nas al tezahan uit av nañiz ñaravavozañ Iesur mañairooh-abanari sahapuh paru pori uit ul nañ tavat noohan, ²⁴Parisi aban nari etet Iesun pot mañah, “Erom ae, met tairaiz darim gogot nat aliz epesik paru nimeri ah ñeo hahan hezao elat gog okat tat uit uloñ tavat namah?” ²⁵⁻²⁶Pot mañahan Iesu pat, “Evo, paru horiv ok nat, oñ darim iz mim ahop Devidiz tah-ñetiv rekö hamegiek ari tin hodad nata? Met Godiz tup ahomakeh aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahop Abiata heh-porah Devidir pim modari gin ñomat emahapuh pi kohat tup pomakeh lokah. Tat bereñ Godiz au hat bizooh-nañ, aban anumaihol bareñ elat mañaramah-nen pori nohopan, pot hahan hehaek Devid berë poñ bat nat pimeri amun manahan nah.” ²⁷Pot hat Iesu maot parun epat mañah. “Met Godihö darim gogot natotuz alizañ anahavoz kapot añom. Met pi añarab meñizapanen tin tovai sohopenez hat gogot natotuz aliz poñ bamain batat anahan hez. ²⁸Met ne Añaraboz Nanep darim gogot natotuz aliz hahan hezañiz maup ravat hezap ev,” pot mañah.

Maras bel ravat hehap batin batah

Matiu 12:9-14; Ruka 6:6-11

3Met narah topour zeï pomakeh aban marar bel ravat ñomat hehap poek hehan Iesu maot emat lokah. ²Tahan parum gogot nat-aliz poñiz nas, povoz Iesuz kaev ravat heh-aban nari Iesu gogot tat aban pop batin batapanen paru, “Pi hori ok tah,” pot hat pi ñevok biipan hat piin etet heh. ³Tahan Iesu aban maras bel ravat hehapun pot mañah, “Ni bal hat ev emat rouv.” ⁴Pot mañahapuh pi Parisi abanarin at mañah, “Met Mosesiz ñeti menahan hez-poñ baval hat tovai darim gogot nat hezalizañik dari modari meñizat tin metook, ma am et mereet hekan horiam hepane?” ⁵Pot Iesu mañat et okat epat tahan paru ñeo nak lop kezarizaronañ het mar belesinañapuz zakep nat heh, povoz Iesu pim lopori honoñai tahapuh aban pop pim totoi sat rouvat hehaek pot piin mañah, “Nim maras tu haz mee.” Pot mañahan pi Iesuz hahat tahan pim maras tin ravah. ⁶Tahan Parisi abanari etet kaev ravat bal hat berevat parum gavmaniz aban ahop Erod popuz hahan hehat tovai emooh-porinañ honeo ravat Iesu ur ñomapanez ñetiv nae nap mañah.

Añarab ahovokaro togü manat heh

⁷Pot haohan Iesur pim mañairooh-abanari zeï pot betet Galili iv havë ahovoz nakoe sah. Tahan Galili añarabor, ⁸Zudia zeisikanañarir, Zerusalem porir, Idumea porir, Zodan iveriz karomakati heh-pori, ma Taiar Saidon zeitakaroz totoi heh-añarab, map porizaro Iesuz tovai emooh-ñeti poñ hatevetet pim nakoe emah. ⁹⁻¹⁰Met zeï posikarohanañ emahan Iesu lamari batin batoohan, lam modarizaro ahoam pim herisik bat tin ravapan hat kez tat modari ba okat epat metovai totoi emoohan, Iesu pim mañairooh-abanarin

epat mañah, “Ganö paru ne ba atalip netapan hezavoz ari bout okat bat helat iv havë epovok somaz ev nem totoi bat emat hezei.”¹¹ Pot mañat Iesu pitü añaraboh menat heh-pori ruohan paru hel hel hat añarab pori bavetet pot piin mañah, “Ni Godiz rop ok.”¹² Pot hahan Iesu pituholon epat ah ñeo mañah, “Ae, ari tovai nem kap okat bar haotunei, oñ am sei,” pot mañah.

Iesu pim mañairahol 12 bamain batah

Matiu 10:1-4; Ruka 6:12-16

¹³ Pot mañahapuh Iesu dañevok sat aban narin as hahan emahan, ¹⁴ pinañ honeo sohopenez abanari 12 bamain batat parum abatao aposor abanari pot mañah. ¹⁵ Tahapuh epat parun mañah, “Ari nenañ honeo hepeken tokat emee-man sat Godiz baiñetinao añarabon mañovai pituhol menat hepanezaek ruohopekez kez pov ari anom.” Pot parun mañah. ¹⁶ Met Iesuz bamain batah-aban poriz abatañ ev,

Saimon, Iesuhö pim abat modao Pita pot mañah-pop,

¹⁷ met Sebediz roñariv Zemisir bosip Zon, Iesuhö parupim abat modao Boanesis, pot mañah. Met abat povoz kapot, Guiras tol hamahavoz zutañariv ev.

¹⁸ Andurur,

Pilipir,

Batolomiur,

Matiur,

Tomasir,

Zemis Alpiasiz ropur,

Tadiasir,

Saimon, modap pi Selot porihanañ nap*

¹⁹ Met Zudas Iskeriot, pi tokat Iesu bapanez bar mañat mañairahap.

Aban pori ba ou batah.

Pi Bielsebuliz kezavonañ tah, pot hah

Matiu 12:22-37; Ruka 11:14-23, 12:10

²⁰ Pot tat Iesu maot zeï namakeh sat lokahan añarab ahovokaro emat topourah. Tahan Iesur mañairooh-abanari gogov ahoam tohot heh, povoz paru toutat gipiz napanez rekot bon. ²¹ Tahan pimauzari pot tahavoz hatevete hapuh pot hah, “Iesu rumurat het gipiz nain tamah batahag, dari sat pi bavizat emak.” Pot paru hat sah.

²² Met aban ñeti kateñiz mañairahol Zerusalem zeitakanañ Iesu hehaek emat heh-nari pot modarin mañoooh, “Ae, Bielsebul† pituholoz ahop pinañ honeo het, pi kezao manat hezan pituhol añaraboh menat hezaek ruamahan samah.” ²³ Pot haohan Iesu parumaz as hahan pim nakoe em topourahan ñeti nao epat at mañah, “Met tair tat Setenihö pim mod nap ruapan? ²⁴ Met zeï nasik añarab kap honet hepanepuh kaev ravat nae nap menat berat nari main nari main ravapan, povoz parum garos tin hepanezao hori ravat hepan.

²⁵ Ma zeï natak añarab nae nap zeï ñai tovai sohopan, povoz parum hepanezao amun hori ravapan. ²⁶ Povoz zut pituholoz ahop Seten pop pi hodad houlovokaronañ ravat het pim irih hez-pitü pori ruohopenen paru honeo het gogot tohopenez pov hori ravat bon tapan.

²⁷ Met aban kez nap pim zeïmakeh hepanen aban givogï nap sat kunak lokat pim nonair naitü givogï bapane? Evo, pot bon, oñ garos aban kez popuz eñar maraz bitomenañ demat betepanen oraepanenahoh, pim zeïmakeh lokat pimotü givogï bapan, oñ pi nadem am hep-

*3:18 Pavar 18 -Met Selot mañah-pori Roma ñai aban patari korav ravat hehaek sapanen parum zeis maot parumauhö korav ravat hepaneze kilam gogot tooh.

†3:22 Pavar 22 -Bielsebul abat pov Seteniz abat modao ok.

anen rekot lokat navotü.” (*Met ñeti hah-epovoz zut Iesu pi Seten mez haer horat ritou metat hetahoh pituhol pi unun ruoh.*)

²⁸⁻³⁰ Pot mañat maot epat mañah, “Met ari añarab ñeti hori tairao hapek, ma hori tairao tepekezaek rekot God hori poñ ol betepan, oñ Pul Tinapuhö kezao nanahan ne gogot tohon ari, ‘Seteniz kezavonañ pi gog okat tamah,’ pot kezivoz zut añarab tairari Godiz Pul Tinapuhö nap meñizapanen tin nao tapanen ñeti horiv hat Pul popuz abatao batiu tiu batat epat hapan, ‘Seteniz gogot ok tamah,’ pot hapanen God rekot parum hapanez hori pov ba ol navetetü, oñ pohazao am het hepan,” pot mañah.

Iesuz nonopur bosiholoz ñetiv

Matiu 12:46-50; Ruka 8:19-21

³¹ Met pot haoh-porah Iesuz nonopur bosihol emahan nap kohat zeimakeh pimaz meehan sat mañah. ³² Tahan añarab Iesuz okat epat toutat het pi ñetiv haohan hateveteohaek mañahan paru porihö Iesun pot mañah, “Erom, nim nonopur bosihol iñidoh emat het nimaz as hamah.” ³³ Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, “Met rotap ok hag, oñ tairari nem nonopur bosihol ravat hez?” ³⁴⁻³⁵ Pot hat pim okat epat añarab toutat heharin etet pot hah, “Met nem nonopur naner bos ev hezag etei. Met añarab tairari nem Pap abarah hezapuz zaitivok tovai sohopenez porihoh nem nonoholor bosiholor sauhol ravat hez,” pot mañah.

Uit biñ avasik beteh-borë ñetiv

Matiu 13:1-9; Ruka 8:4-8

4 Met narah Iesu maot Galili iv havevoz kupavozañ sohot añarabon ñetiv mañovai sohan añarab ahö navokaro pim okat epat topourah. Tahan pi boutitak toutat havevok aviam hon

rav meñet hehan añarab kupavok rouvat heh. ² Tahan pi paru hodad tapanez nañir nañiti bavatat ñeti mapoñ mañovai sohapuh ñeti mod epov parun epat mañah, ³ “Met ari hatevetei, aban nap uit bi nañ pim avasik betepanez[‡] basahapuh, ⁴ bi poñ betevai sohan nañ nonoroh ñodahan idehol arat emat toutat nah. ⁵ Met mod nañ helevoz revah hamar aviam hehaek ñodah. Tahan poek zuam berevah, ⁶ oñ pim medeñeñ revah moruat heh, povoz gitap berevat kez mañahan ñu ravat ñomah. ⁷ Met mod nañ hamar zen zeneñ hehaek ñodat zen zen poñinañ honeo berevat zen zen poñihö ahö ravat bamezahan uit uloñ tin navad. ⁸ Met mod nañ ham haleñai tinarah ñodat berevahapuh uloñ tin badah-poñiz nañik uloñ aviam 30 badahan mod nañik uloñ ahö heriam 60 badahan met modañik uloñ ahoam 100 badah.” ⁹ Met pot ñetiv mañahapuh Iesu maot parun epat mañah, “Met ari hat koveñinañari okeg, nem hahö-epovon hatevetet tin hodad ravei.”

Iesuhö ñeti mañahañiz kapot mañah

Matiu 13:10-17; Ruka 8:9-10

¹⁰ Met añarab ahö povokaro map sahan Iesunañ heh-narir pim mañairooh-abanari emat pim ñeti mañoooh-poñiz kapot hodad tapan hat Iesun at mañah. ¹¹ Tahan Iesu parun epat mañah, “Met God arim koravopuz masakavoz roketak hepekez nonor iz ravat hezaek petev ari nenari pimauhö hodadeo anamah, oñ iñidoh hez-mod porin nañir nañiti bavatat mañamoh. Met pot mañamohovoz kapot epat hez,

¹² Met paru etañinañ eteo tin eteamah, oñ kapot tin hodad narav hez, ma paru hat koveñinañ ñetiv hateveteo tin hateveteamah, oñ kapotaz tin

[‡]4:3 Pavar 3 -Met parum tohat uit poñ darim ñedeamegivoz zut nañed, oñ hamarrah betevai saem tooh. Met akopun ev eterë.

hodad narav tamah. Met ganö paru Godiz homet loporizaro borourapanen pi parum hori tamah-poñ ol betepan hezavoz pot tamah.” *Aisaia 6:9-10*

Pot Iesu parun mañah.

Uit biñ avasik betehavoz kapot mañah

Matiu 13:18-23; Ruka 8:9-15

¹³Met Iesu ñeti epov mañat pi maot parun at mañah, “Ari uit biñiti bavatat ñeti añohovoz kapot hodad nat hezaek, maot tokat mod nañ añoman tair tat hodad tepek? Met povoz kapot ev bar añomaz toh. ¹⁴Met aban uit biñ avasik betehapuz zut aban nari Godiz ñetiv hamah. ¹⁵Met biñ nonoroh ñodat orae-han idehol emat nah, pot añohoñiz zut añarab nari Godiz ñetiv hateveteamahan Seteniho tapurah emat Godiz ñeti pov maot baveteamahan unun manamah. ¹⁶Met heleñiz revah bi nañ ñodat berevat hehan gitap et mereehan ñu ravah, pot añoh-poñiz zut añarab nari Godiz ñetiv hatevetet zuam biñ ravat bahorë hat hez. ¹⁷Oñ medeñeñ revaham moruat hehavoz zut parum loporizaroh tinam naviz povoz tokat añarab nem ñetivoz kaev ravat heznariho emat parun etet moreg metat honoñai povor kao mañairamah, ma honoñai mod nao paruti ou ravamahan paru povoz homet kaev ravat Godiz ñetivoz zuam betet unun manamah. ¹⁸⁻¹⁹Met bi nañ zen zeneñiz ñaravatak ñodat berevahan bamezah, pot añoh-poñiz zut añarab nari paru Godiz ñeti povon hatevetet bat tovai parum ham heriñiz tohopanezat ahoam homeamah, ma monir zeirurumaz zaitiv ahö tamah-poñihö ñeti pov bamezamahan parum loporizaroh tin hepanezao ou narav. ²⁰Met bi nañ ham haleñai tinarah ñodat berevat ul tinañ badah, pot añoh-poñiz zut añarab nari Godiz ñetivon hatevetet

baval hat loporizaroh tinam biamahapuh sohot ul tinañiz zut nari aviam tin tovai samah, met nari ahö heriam tin tovai samah, met nari ahoam tin tovai samah,” pot mañah.

Ramuñad ba iz navatotuz-ñetiv

Ruka 8:16-18

²¹Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met aban nap ramuñad rañiit kohat hapisiz giruvok ma arusiz irih ogolerah ba iz batapane? Evo, met ourah badapanen het ñadohot hepan. ²²Met petev Godiz ñetivoz kapot iz ravat hezaek, añarab hodad nat hez-mapoñ tokat piuhö ba ou batapanen paru hodad ravapan. ²³Met ari hat koveñinañari okeg, nem hahö-epovon hatevetet tin hodad ravei.”

²⁴Pot mañat maot epat mañah, “Met ne ñetiv hamohon ari hateveteamegiek tin homet tovai sohozei. Met ni nap tinam hatevetet homekezap tin hodad ravekë. ²⁵Met tairap Godiz ñetivon hatevetet bat hepanez pop revah piuhö hodad modao manapanen pim loporih hodadeo ahö ravohopan, oñ mod tairap pim ñetivon hatevetet homet zait nat hepanez pop Godihö pim hatevetepanez pov maot bapanen, pi arapae tat kerë hapan,” pot mañah.

Bi uloñ badah-borë ñetiv

²⁶Pot mañat Iesu añarabon maot epat mañah, “Met God arim koravopuz masakavoz roketak hepekezavoz epovoti zut tat epat añom, Met aban nap avasik bitü ñedet, ²⁷⁻²⁹zeitak emat orat bal hat sat bapai tovai sohot hezan pim bi ñedeamah-potü hamarahö haleñai manamahan, ñekeñ berevat haleñai tat taen ahö ravamahapuh tokat uloñ badat utap tamahan sat bat emat namah. Met bitü ñedeamahan tamahavoz kapot aban maup ok hodad nat hez,” pot mañah.

Zi miz pomedez ñetiv

Matiu 13:31-32; Ruka 13:18-19

³⁰Met Iesu pot mañat maot epat epat mañah, “Met God arim koravopuz masakavoz roketak hepekezao tair hez? Ma kapot ou ravapanez tairavoti zu tat arin añom?” ³¹Met epat añoman hodad ravei. Zi namedez abatao mizimed pomedez bi uloñ goeñitar hez, oñ nap bi ul poñikanañ nao ñedeamahan berevat ³²ahö ravamahapuh zi modañ ritou metat mar arur ahö ravamahan idehol emat parum zezeñ bizat oramah.”

Iesu borë ñeti nenañ mañooh

Matiu 13:34-35

³³Met añarab Godiz ñetiv hapanen hatevetet rekot hodad tapanez ñeti epeñ Iesu parun mañat poñiz zut mod nañ amun mañovai sooh, ³⁴met paru maporin kapot bar namañ, oñ pi pim mañairooh-abanarinañ main ravat sat heh-poratihoh pim ñeti mañooh-poñiz kapoñ parun badede mañooh.

Iesu hadao bavon batah

Matiu 8:23-27; Ruka 8:22-25

³⁵Met aliz posik hapanezai ravahan Iesu pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Dari iv havë epovoz akaromasiti ñarat sak.” ³⁶Pot mañahapuh paru añarab ahovokaro poek heh-pori betet bout potak Iesu toutat hehaek helat paru mapori sahan bout modañik añarab nari helat parum tokat sooh. ³⁷Tahan hadao haret patao urahan boutitak ivov ñai mol mol hat emat bamezapanez tooh. ³⁸Met pot toohan Iesu boutitaz tokarah ñan tarav natak gagai bizat orat hehan paru pi bado tat pot mañah, “Añairameñip ae, totoiam dari ev iv havevok er horat emiv elakaz tegig, ni povoz hodad nat

am orat heza?” ³⁹Pot paruhö piin mañahan pi bal hat hadavor havevon pot ñeo ñarah mañah, “Ae, nen okeg, bon tei.” Pot mañahan hadao bon tahan havevo maot pim hehat ravah. ⁴⁰Tahan maot pi parun epat mañah, “Met rotap ari nemaz tin homeo badae navat het ñaihet tat neen okat nañeg.” ⁴¹Pot mañahan paru patao dei dei tat ñaihet tahapuh parumam nae nap epat mañooh, “Ai ui, pi hadavor havevon mañahan pim ñeo hatevetet zuam hahat tahag, aban epov tairap ev?” Pot paru nae nap mañah.

Aban pituhol menat hehap batin batah

Matiu 8:28-34; Ruka 8:26-39

5 Met paru Galili iv havë ahovoz karo-masiti boutit basat bagaa batat er horat Gerasa añaraboz zeisik sah. ²⁻⁵Met zei posik aban pitup menat heh-nap orah rezah ñomoohari baveiroohaek ma dañeñik sat em tovai hel hel hat helen bat pimauz aboi bareñ eloohan abanari pim eñar marah bi kezañir seniñinañ demoohan hehaek pi am kez tat poñ babil betet soohan aban napuhö pi nav, oñ pim main sat em tohot het poekam orovai sooh.

⁶Pot tohot hehap poek hehan Iesu boutitakanañ berevahan rumurap hotohanañ piin etehapuh porü hat emat pim nakoe rariñ rez bareñah. ⁷⁻⁸Tahan Iesu zuam pitupun mañah, “Ni pitü horip okeg, aban epov betet berevat pataek sa.” Pot mañoovaiam pitü pop ñeo ñarah epat hah, “Iesu, God mapori ritou metat ahop ravat hezapuz rop, ni ne tair netekez hat ev emeñ? Met Godiz tae-vavok ne epat nañom, ni ne kakamao netotun.” ⁹Pot hahan Iesu at mañah, “Nim abatao tair?” pot mañahan pi pat, “Dei ahovokaro hez, povoz nem abatao

⁵5:6 Pavar 6 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñeti nao mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

Ahovokaro pot nañamah.” Pot mañovai etehan ¹⁰⁻¹²bol nari ahoam akah hotoh heriam het sisiññ nohot hehan pi kezao epat mañah, “Iesu, ni dei ham mod naratı emeetun, oñ ni dei emeeken sat bol akarih lokak.” ¹³Pot mañahan Iesu parum hahat tat meehan pitü pori abanap betet sat bolohol ahoam 2 tausen porih lokahan daparavazañ porü hat sat kohat iv havevok ñodat emiv elat ñomah.

¹⁴Met aban bol poriz korav hehari pot tahavon etehapuh ñaihet tat zeitakaroh zuam sat ñeti pov mañovai sahan hatevetet pot tahaekan etepanez mapori emah. ¹⁵Met Iesuz nakoe emahapuh aban batam pituhol menat hehan rumurat toohap pim hodadeo tin ravahan dimir giv tinam tat hehan paru etet agol atat heh. ¹⁶Pot tat etet hehan pituhol ruahan sat boloholok lokahan tah-ñetiv poek het eteh-porihö parun mañahan ¹⁷parum boloholoz tahavoz hatevetet ñaihet tat Iesu zei pos betet mod nasiti sapanez kezao mañah.

¹⁸Tahan Iesu zei pot betet maot boutitak helapanez toohan aban pituhol menat hehan ruah-pop emat Iesunañ honeo sapanez mañahan ¹⁹Iesu hatevetet epat mañah, “Evo, ni deip nasotü, oñ petev nim zeitak sat nim kapotakarın God nimaz zakep tat tin netahavoz ñetiv bar mañ.” ²⁰Pot mañahan aban pop sat Dekapolis zeisik añarab porin Iesuhö pi batin batak-ñetiv bar mañahan paru home midin homehot heh.

Añ napur ñari nap batin batak

Matıu 9:18-26; Ruka 8:40-56

²¹Met poekanañ Iesu pim mañairooh-abanarınañ paru boutitak helat havevozañ sohot kupavok berevahan añarab ahovokaro poek emat pim okat epat topourat pi balopotak batat heh. ²²Tahan Iesu ñetiv mañohot hehan Zudaholoz topour zei namakez

aban ahö nap pim abatao Zairas pop emat pim nakoe rariñ rez bareñat ²³ahoam epat mañoooh, “Erom, nem ñarip totoiam ñomapanez tahan ne emoh, povoz ni emat nim marañ pim herisik bizeken pi maot bal hat tin ravap.” ²⁴Pot mañooohan Iesu pinañ parup sohan añarab ahovokaro pi balopotak batat paru honeo sooh.

²⁵Met paru sohan añ nap krismasañ 12 poñik orah rezah pi uvevon etehot het soohan, ²⁶dokta abanari pi tin ravapanezatü meñizat manovai soohan pi kakamao ahoam hatevetet pim monis map manooohan bon tahan pi tin narav, oñ pim lamao ahoam ravat heh. ²⁷Met pi het Iesuz tovai emooh-ñetiv haohan hatevetet sah. Tat añaraboz ñaravatak Iesuz tokat sohot, ²⁸pot homevai sooh, “Met nem maras pim dim nenapuk ut urom, povoz ne tin ravom.” ²⁹Pot hat totoi sat pim dimipuk maras ut urahan pim uvevon eteoh-pov bon tahan pi, Ne tin ev haravoh, pot homeh.

³⁰Met añ pop pot tah-porah Iesuz kez nao bon tahan pi hatevetet añarab pinañ honeo sooharin at mañah, “Met arihanañ tairapuhö nem dimipuk ut nouren?” ³¹Pot hahan pim mañairooh-abanari epat Iesun mañah, “Erom ae, añarab ahovokaro nim okat epat emamahag, tairairiz nap nim dimipuk ut nourahavoz at mañameñ?”

³²Pot hahan Iesu et bameevai saem toohan, ³³añ pop ñaihet tat dei dei tahapuh emat Iesuz eñañik rariñ rez bareñat piih lam hehan tovai emoohavoz ñetiv map bar mañah. ³⁴Tahan Iesu epat mañah, “Eñarım, nim homeo neohö batin navatomaz badae bateñ, povoz ni tin haraveñig, lop tinarınañ sohoz.”

³⁵Pot mañovai Zairasiz zeimakehanañ aban nap emat Zairasin epat mañah, “Erom ae, nim ñarip hañomahan ne ev emohog, tairairiz ni darım añairamahap

bavizat betez emameñ?”³⁶ Pot mañahan Iesu ñeti povon hatevetet Zairasin epat mañah, “Nim loporih honoñai totun, oñ nemaz homeo badae batat heken deip sopain.”³⁷ Pot mañat sahapuh añarab pinañ sooharin epat mañah, “Epekam hezei.” Pot mañat bagaa batahapuh Pitar Zemisir bosip Zon, nenam paru pinañ sat kohat lokapanez mañah.³⁸ Tahan paru Iesunañ sahapuh aban ahö popuz zeimakez totoi honat hatevete-han poek paru añarab ahoam iñ hahot heh.³⁹ Tahan pi lokat parun pot mañah, “Met ñari okop nañom, oñ pi au unun ok orat hezag, tairaz ari iñ hahot ñevel bel ahoam hameg?”⁴⁰ Pot mañahan paru piin kek mui metahan pi paru mapori ruahan berevat iñidoh sahan ñari popuz nonopur papap met mañairooh-aban nañariv napunañ karar ñaripuz oraeh-zei girü povok sah.⁴¹ Tat Iesu ñaripuz marasiz bat parum ñevonañ piin pot mañah, “Talita kumi.” Met ñe epovoz kapot epat, Ñari epop ae, ni bal haz.⁴²⁻⁴³ Pot mañahan ñarip bal hat sat em tahan pim nonopur papap etet, “Ui,” hat gitahavek marahol ker menahan Iesu parup modarin bar mañapan hezavoz ah ñeo mañat, ñarip gipiz manapanen napanez parupin mañah. Met ñari popuz krismasañ 12 ravat heh.

Pim ze kapotakari pimaz kaev ravah

Matiu 13:53-58; Ruka 4:16-30

6 Met Iesu ze pot betet pim mañairooh-abanarinañ paru honeo pim ze kapotak sah.²⁻³ Sat poek hehapuh Iesu parum gogot nat-aliz pos al tezahan parum topour zeimakeh lokat añarab ahovokaro hehaek pi baiñetinao mañoohan paru hatevetet agol atat parumauam nae nap epat mañooh, “Met akap pi Mariaz rop, Zemisir Zoseper Zudasir Saimon paru poriz nanep, met pim sauhol darinañ honeo ev hez. Met batam pi ev het zeñ

demoohap akeg, pi taekanañ hodad tin akao bat emat hamah? Met pim kez akao tair hezan red navor nao tovai emamah?” Pot hat pim kapotaz hodad nat, povoz parum loporizaroh pimaz kaev ravat heh.⁴ Pot tat hehan Iesu parun epat mañah, “Met rotap, propet aban nap zeisikaroh sat em tohot mañamahan añarab tin hatevetet, ‘Aban ahopuhö ak hamahag, hatevetei,’ pot pimaz hamah, oñ pim ze kapotak sat mañamahan pimerihö hatevetet pimaz kaev ravat pot hamah, ‘Aban betezapuhö ok hamah.’ Pot Iesu parun mañah.”

⁵ Met añarab pim kapotak pori pimaz homeo badae navat heh, povoz pi parun red navor nao mañairapanez nonor bon, oñ aban lamari honep honepuh pim maras biihan tin ravah.⁶ Met añarab pimaz homeo badae navat hehavoz pi homet, Tairaz okat tah batah, pot homehot heh. Tahapuh añarabon Godiz baiñetinao ze natak bar mañat sat modatak bar mañat pot tovai sooh.

Iesu pim gog abanari meehan sah

Matiu 10:5-15; Ruka 9:1-6

⁷ Met pi pot tovai soohapuh pim mañairooh-aban poriz as hahan emat topourahan pituhol ruohopanez pim kezao paru manahapuh bamain main batat nañariv main met modañariv main potaharam meepanen gogot tovai sapanez tahapuh epat mañah,⁸ “Met ari sepekez arim ir nenañ basei, oñ arim heriñ tin metohopekez homet monisir kiñir gipiz basotunei.⁹ Oñ dim nena-pur eñ res nenañ meet sei.¹⁰ Met sohot ze natak sepeken ze namak anat bat sa eñepanen pomakeham hezei.¹¹ Met ze mod natak sepeken añarab poekari kaev ravat bat sa ari zeimaker gipiz naan tapanen am Godiz Baiñeti tinao mañepekez tepeken kaev rava-pan, povoz arim eñañik parum ze

potakanañ ham tomol moleo ñed bat hepanezaek teur betet zei pot kos rez manat sepeken paru etet pot ok homepan, ‘Oir dari ganö meteg,’ pot hapan.”¹² Iesu pot paru mañat meehan pim mañairooh-abanari sat añarabon epat mañovai sooh, “Arim hori tameg-poñ map betet loporizaro borourei.”¹³ Pot mañovai pituhol ahoam ruovai añarab lamao tat heharizaroz gagañik ueriv ur memelat batin batovai sooh.

Zoan men ñomah-ñetiv

Matiu 14:1-12; Ruka 9:7-9

¹⁴Met aban ahop Erod, Iesuz tovai emooh-ñetiv haohan zeisikaroh an pap manat sahan pi hateveteh. Met nari Iesuz pot haoh, “Zoan ivoh memeohap ñomahaekanañ maot biriri ravahapuh bal hah, povoz pim kezao map ahö ravahan red okoñ tamah.”¹⁵ Met mod narihö epat haoh, “Pi Elaiza, propet aban pop maot bal hah.” Pot haohan met mod narihö epat haoh, “Pi propet aban batam Godiz ñetiv haoh-napuz zutap ok.”¹⁶ Pot paru Iesuz tovai sooh-ñetiv hatevetet napur naputi haohan Erod hatevetet pot hah, “Evo, ne batam hahon Zoaniz gagai men elahan baveirah-pop maot bal hat tovai samah.”

¹⁷⁻²⁰Met garos Zoan biriri heharah Erod pim nanep Pilipiz añap Erodias batep tat pi bat heh. Tahan Zoan Erodin pot mañah, “Nim añ kamep bat hezavoz horiv niih ahoam hez.” Pot orah rezah mañovai soohan añ Erodias Zoaniz mogao tat pimaz epat homeh, Met ne ñai aban napun mañoman Zoan men ñomapan, pot homehapuh abupun mañah. Met Erod Zoan baiñetinao haohan hatevetet zait tah, oñ kapotaz ba in balavi tat het ahoam pot homeoh, Zoan pi aban tinap, Godiz gogov tamahap ok. Pot Erod homehapuh pim añap pim hahat tapan hezavoz pi ñaihet tat zuam pim ñai abanarin mañat meehan paru

Zoan bat kakam zeimakeh memeriihan heh.

²¹Met tokat Erodias Zoan men ñomapanez am homeohan Erodiz nonop pi batah-aliz posik pim gog abanarin mañahan gipiz bareñahan gavman abanarir ñai abanariz ahorir Galili zeisiz aban ahorin as hahan emahan paru toutat gipiz nohot heh. ²²⁻²³Tahan Erodiasiz ñarip bal hat parum ñaravatak daat mezovai sahan aban ahori etet pimaz biñ ravahan Erod piin epat mañah, “Eñarim ae, rotap Godiz taevavok ev nañomaz toh, ni nemotukanañ tairati nanomaz zait tat hakë, ma nemoti gamö reet ni natü nanat nemau natü ravom, pot hakë, povoz rekot ne am hakezatam tom.”

²⁴Pot mañahan ñari añ pop zuam berevat sat nonopun at mañah, “Amái ae, ne sat mañoman tairai pi ne nanapan?” Pot mañahan nonop Zoan men ñomapanez zait tat heh, povoz hañiv epat mañah, “Ni sat haken Zoan ivoh memeohapuz gagai men elat suasik bizat ni nanapanen ev bat emat naneken ne etem.”

²⁵Pot mañahan ñarip hatevetet sat pim nonopuz hahat mañahan ²⁶Erod, Tair tom batah, pot ahoam homehot heh, oñ Godir pim modariz taevañik pim ñarip nai hamanapanez hakah, povoz pim hahat nat tapanepuh tu ravapan hezavoz ñaripuz hahat tapanez homet, ²⁷pim ñai aban nap meehapuh pot mañah, “Ni sat Zoaniz gagao men elat bat em.” Pot mañahan ²⁸sat men elat bat emat ñarip manahan pi basat nonop manahan eteh. ²⁹Met ñeti pov hahan Zoaniz mañair abanari hatevetet emat pim za nekit oraehaek demat basat baveirah.

Añarab ahovokaro gipiz manah

Matiu 14:13-21; Ruka 9:10-17; Zon 6:1-15

³⁰Met tokat Iesuz aposor abanari meehan soohaekanañ maot boreurat emat Iesu bavizahapuh Godiz baiñeti-

nao añarabon mañovai paru gog tairao tovai sooh-ñetiv Iesun mañah. ³¹Pot mañoohan añarab ahovokaro paru sat em toohan Iesur pimeri paru toutat gipiz napanez rekot bon, povoz Iesu parun epat mañah, “Dari sat añarab nari bonoek darim heriñ bizat hek.” ³²Pot mañahan paru boutit bat toutat iv haveo ñarat karom añarab bon naek parum main hepenez hat sah.

³³Met paru soohan añarab parun etet Iesur pimeri ok samah, pot hodad tah-pori parum zeitakaro betet iv havevoz kupavozañ hamarrah zuam sahahapuh garos ravat Iesuz sapanez poek sat hakeh. ³⁴Tahan Iesur pim mañairooh-abanari sat boutit betet hamarrah sahahapuh añarab ahö povokaron etet parumaz pi ahoam zakep tat hehapuh pi pot homeh, Paru bol sipsip koravop bonoriz zut hez. ³⁵Pot homet pi Godiz baiñetinao bar mañohot hehan hapanezai ravahan pim mañairooh-abanari Iesun epat mañah, “Erom ae, met dari mosik ev hezan gitap bañodapanez tahag, ³⁶ni añarab eperin mañeken zei okoñik sat parum gipiz zum tap.” ³⁷Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, “Met arihö gipiz bar batat manei.” Pot hahan paru maot epat mañah, “Met parum napanezatü zum takaz moni ahos 200 kina ok betekag, taekanañ moni pos dei bat gipiz zum tak?” ³⁸Pot hahan Iesu epat mañah, “Bereñ tair belaez? Sat etei.” Pot mañahan paru sat etet emat epat mañah, “Bereñ 5, met pis hon nañariv nenam belaez,” pot mañah.

³⁹Tahan Iesu parun epat mañah, “Ari añarabon mañepeken toguñ main main sisiñ epovok toutap.” ⁴⁰Pot mañahan mañairooh-abanari mañahat añarabon mañahan nari 100 toutahan, nari 50, potahar main main toutovai sah. ⁴¹Tahan Iesu bereñir pisiñariv bat abaran etet gipiz potuz Godin

biñ mañahapuh potü bapezat pim mañairooh-abanari manahan paru añarab berè poñ manovai sahan, ⁴²paru bat nohot kaev ravah. ⁴³Met nohot kaev ravahan mañairooh-abanari bereñir pis teritü oraehaek hou kitü 12 potuk bavelahan beo rezah. ⁴⁴Met aban gipiz nooh-pori rekö hahan 5 tausen ravah, met parum añar ñaro ahoam honeo nohot heh-poriz rekö nak.

Iv havevoz revah mezovai emah

Matiu 14:22-23; Zon 6:16-21

⁴⁵Pot tahan tapurah Iesu pim mañairooh-abanari meehan boutitak helat paru garos ravat iv havè ahö povoz karomasiti Betsaida zeitak sapanez sah. Tahan Iesu añarab mapori parum zeitakaroh meehan sahan, ⁴⁶pim main dañ natak sat pim Papapun mañ mañah. ⁴⁷⁻⁴⁸Met Iesu poek hehan kutur manahan pi main het etehan, boutit iv havevoz lopotak hehan hadao ahoam parum sapanez soohatihanañ uroohan, abanari boutitanañ zuam sapanezatü nat, oñ baram soohan kutur manat hehaek magei al teevai soohan Iesu iv havevoz revah mezovai sohot parum nakoe sat paru betet am sapanez tah. ⁴⁹⁻⁵⁰Tahan pim mañairooh-abanari etehapuh, Ui, riz nap ak emah, pot homet paru mapori ñaihet tat hel hel hah. Tahan Iesu parun epat mañah, “Evo, ne ev emamohog, tovai ari ñaihet totunei, oñ arim loporizaro bakez batat hezei.” ⁵¹Pot mañat pi boutitak helat parunañ honeo hehan hadao bon tah. Tahan parum loporizaroh home midin homehot heh. ⁵²Met aliz haopatasik añarab ahovokaro hehan gipiz aviam bat Iesu Godin mañ mañahan gipiz nohot kaev ravahan oraeh-povon paru etet Iesuz kezavoz tin hodad nat heh, povoz Iesu havevok mezovai emahavoz home midin tohot heh.

Genesaret poek lamari batin batah

Matiu 14:34-36

⁵³Tahan paru iv havë povozañ sohot Genesaret zeisiz totoi bagaa batat berevat boutit ul ta beteh. ⁵⁴Tat zei posik sat hehan añarab poek hehari Iesun etet hodad ravah. ⁵⁵⁻⁵⁶Tahapuh parum zei posik sat em tat aban lamari demat bat emahapuh Iesu taek sat heh-poek pim nakoe basat bizahapuh piin epat mañooh, “Ni gu hakë, pvozahoh aban lam eperi nim dim tovë nenapuz teterah ut urapan.” Pot mañahan Iesu gu hahan paru lam mapori hahat tat tin ravah.

Godiz haohat paru ritou metooh

Matiu 15:1-9

7¹⁻⁴Met Zudaholor Zuda mod Parisi abanari ravat hehari parum iz mimiholoz ñeti kateñir ah ñeñ mañat mañairoohat parum marañ ivoh betetahoh gipiz bat nooh. Ma paru añarab modari gipiz zum tat bovai sooh-potü bat emat, ganö parum ah ñeo elapan hezavoz homet zuam nain, oñ garos gipiz potü ivov betetahoh nooh. Ma parum hapiñir suañ map tinam ivov betevai, met ñeti katë epeñiz zut modañ ahoam amun tooh.

Met pot tohot heh-Parisi aban narir aban ñeti kateñiz mañair nari aliz nasik Zerusalem zeitakanañ emat Iesuz nakoe em topourat pi balopotak batat heh. Tat eteohan Iesuz mañairooh-abanari gipiz napanez Parisi abanarihö añarabon parum marañ ivoh betepanezat mañairooh-pot paru nat am het gipiz bat nooh. Tahan aban pori parun etet epat hah, “Paru aban eperi hori ev tamah.” ⁵Pot paru homehapuh, aban porihö Iesun epat at mañah, “Met nim aban mañairameñiri tair tat darim iz mimiholoz ñeti kateñ hahan hezan tovai emamegit parum marañ ivoh navet am het gipiz namah?” ⁶Pot mañahan

Iesu parun hañiv epat mañah, “Erohoh ae, Godiz propet aban Aisaia ari lop houlorizaronañ hezarihö tohopekezavoz epat batam menahan hez,

Añarab eperi giz nenañinañ nem abatao bat hel batamah, oñ parum loporizaroh nemaz homeamah bon. ⁷Ma ham aban nariz hahan hezañiz homet añarab modarin pot mañamah, ‘Godihö darim tohokazao hahan hezat ev arin añamegig, hatevetet baval hahozei,’ Pot haovai samahaek, nem abatao bat hel batat hez-pov betezao ravamah. *Aisaia 29:13*

⁸Met rotap Aisaia arimaz pot menahan hezaek ari Godiz ñetiv betet arim iz mimiholoz ñeti kateñ baval hameg, povoz Aisaia pot menahan hezavoz rotapuv ariti ok ou ravamah.” Iesu pot parun mañah.

⁹Met Iesu pot manat parun pat, “Ari Godiz ñeo elat arim iz mimiholoz tovai emooh-povotihar homet, Dei tin ev tameg, pot ari homeameg. ¹⁰Met batam Mosesihö ñeti katë hahan hez-epovokaro ari hodad hakez. Arim nonopur papapuz abatao bat hel batat tin metovai sohozei. Met modao ev, nap pim nonopur papapuz ñeti horiv hapanez pop ur ñomepek. ¹¹Oñ ari ñeti epovokaro elat pot hameg, ‘Met aban nap pim nonopur papapun epat mañapan, “Amair, Apai aripim moni nas ne eñizat anomaz zait toh, oñ moni pos God manomaz au hamañohoek rekot ne arip naanoti.”’ ¹²Met pot hamah-pop pim hamahat tamahan ari piin etet pot mañameg, ‘Ni tin teñ, povoz nim nonopur papap nameñizotü.’ ¹³Ari pot hamegiek arim iz mimiholoz aňovai emooh-pot baval hat God arim nonor pap tin metohopekez aňahan hez-pov elat ritou tameg. Met hamoh-epovoz zut ari ahoam mod natuz taput tovai sameg.” Pot pi paru porin mañah.

Añarab bahorí avatamahao ev*Matiu 15:10-20*

¹⁴Met pot hahapuh Iesu añaraboz maot as hahan emahan parun epat mañah, “Ari mapori nem ñetivon hatevetet tin hodadeo bei. ¹⁵Met gipiz natü aban nap namahan kohat loporih sat aban pop bahorí navat, oñ tairatü loporitihanañ homeamahan em berevamah-potuhö aban pop bahorí batamah. [¹⁶Met ari hat koveñinañari okeg, nem hahö-epovon hatevetet tin hodad ravei.]”

¹⁷Met pi parun pot mañat zeimakeh sa lokahan pim mañairooh-abanari lokat ñeti mañah-povoz kapotaz piin at mañah. ¹⁸Tahan pi parun epat mañah, “Met añarab modariz kut tat hezat ari amun kut tegi? Met gipizor tairatü hezan ari bat nameg-potü loporizaroh er horat arim hodadeo bahorí naavat, ¹⁹oñ zasiz nonorotí samahan har beteameg.” Met ñeti epov Iesu hahan paru hatevetehan gipiz mapotü tin nookazatuhar ravah.

²⁰Pot mañat Iesu maot epat mañah, “Met loporizarotihanañ homeameg-epotuhö berevat ²¹ari añarab bahorí avatamahatü ev, home horiv, biz bogí tao, ma givogivor, abanap men ñomao, ²²ma betezam nae nap bao, ma modapuzain etet zait tao, ma ñeti moreg hapanezao, heris bat hel batao, ma modariz ñeti horiv hapanezao, ma horiv tat tu naravao, ma hodadeo bonoriz zut tamah-pov. ²³Met nonair nai potuhö añaraboz loporizaroh het berevat Godiz taevavok añarab map bahorí batamah.” Pot parun mañah.

Añ nap Iesuz homeo badae batah*Matiu 15:21-28*

²⁴Met Iesu zei pot betet Taia zeitaz totoi sah. Tat pi zei namakeh lokat iz ravat hepanen añarab hodad nat hepanez pi zait tat heh, oñ pi pot iz ravat hepanez rekot bon. ²⁵⁻²⁶Met poek Zuda añap bon, oñ añ patap Siria zeisik Pinisia zei potakanañ añ pop emat poek hehan pim ñarip pitup menat heh. Tahan añ pop Iesu emat poek heh-ñetiv hatevetehapuh, pi emat Iesuz eñañik rariñ rez bareñahapuh pim ñarip pitup menat hehaek ruapanez Iesun ahoam mañooh. ²⁷Tahan Iesu añ popun epat mañah, “Met ne ñaroholoz gipiz bat beteman hadeholoam napane? Evo, pot toman tin naravotü, povoz garos ñarohol gipiz manom.” Pot piin mañah. ²⁸Met piin pot mañahan añ pop Iesu meñizapanez homet epat mañah, “Kar nem Ahop, ni rotap ok nañeñ, oñ ñarohol revah het gipiz namahan teritü irih zei ogolerah ñodamahan, hadehol emat namah.”^{§ 29}Met pi pot hahan Iesu piin epat mañah, “Ni tin hodad tat okat hañ, povoz petev pitup nim ñarip menat hehaek havetet sahag, ni maot sat eterë.” ³⁰Pot mañahan añ pop borourat pim zeimakeh sahapuh etehan, ñaripuh pitup menat hehaek betet sahan pim holorumetak tinap ravat orat heh.

Ñeo nak hehap batin batah

³¹Met pot tat Iesu Taia zei potaz totoi hehaek betet bal hat Saidon zeitak sat berevahapuh Dekapolis zeisizañ am sohot Galili iv havevok sat berevah. ³²Tahan paru aban nap hat koveñ unun manat hehan ñe pitiv haoh-nap pihaz bat emah. Tahapuh paru Iesun epat mañah, “Nim maras aban epopuh bi-

§7:28 Pavar 28 -Met Zuda añarab paru añarab patariz homet, “Hadehol ok,” pot haoh, povoz ñeti epovok Iesu Zuda añaraboz ñaroholotü zu tat mañah, met añarab patariz hadeholotü zu tat añ popun mañah.

iken tin ravapan.” Pot ahoam mañooh.
³³Met pot mañoohan Iesu aban pop bat añarab betet parup main ravat sat hehapuh Iesuhö pim marañariv aban popuz hat koveñik meehapuh pim marapuk gim lolov ñizat marap maot aban popuz tañarah biih. ³⁴Tahapuh pi abaratí etehapuh emiv ahoam meet parum ñevonañ pot mañah, “Epata.” Met ñe hah-epovoz kapot ev, Borö hap.

³⁵Met pot hahan aban popuz hat koveñir ñeo tin ravah. ³⁶Met pot metovai Iesu añarab pim nakoe het eteh-pori modarin mañapan hezavoz ah ñeo parun mañah, oñ paru pori pim ñeo elat rez kek tat am bar mañovai sooh. ³⁷Toohan paru hateveteh-pori agol atat pot haoh, “Ui, nonair nai mapotü pi map tin tamah. Tat pi hat koveñ unun manat het ñeo nak hezari batin batamahan maot hatevete-vai ñeo haovai tamah,” pot haoh.

Añarab ahovokaro gipiz manah

Matiu 15:32-39

8 Met pot tahan tokat añarab ahovokaro maot emat topourat heh-poek am hehan pim mañairooh-abanarin mañahan emahan Iesu parun epat mañah, ²“Met añarab eperi dari honeo hegin alizañ 3 bon tahan paru gipiz bonoriam hez, povoz ne parumaz zakep netamah. ³Met paru nari hotohanañ emahapuh gin hezaek, parum zeitakarohaz meeman nonoroh sohot ginaz et nin tat ñodapan hezavoz ne homeamoh.” ⁴Pot Iesu parun mañahan paru pat, “Met ham mop hatarah eveg, taekanañ dari gipiz bat añarab ahö epovokaro manakan paru napanez hameñ?” ⁵Pot hahan Iesu parun hañiv epat at mañah, “Arim gipiz tairatü belaez?” Pot pi mañahan paru pat, “Deim bereñ 7 nen bavelegin hez.”

⁶Pot mañahan Iesu añarab maporin hamarrah toutapanez mañahan paru toutahan pi berè poñ bat

Godin biñ mañahapuh bapezat pim mañairooh-abanarihö bat añarab poek hehari manapanez manah. Tahan paru berè poñ bat añarab manovai sah. ⁷Met parum pis goe nari honeo bat emoohaek Iesu bat Godin pisiholoz biñ mañahapuh bapezat pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Pis eperi amun bat manovai sei.” Pot mañat manah. ⁸⁻⁹Tahan paru bat manovai sahan nohot kaev ravat teritü bizat hehan mañairooh-abanari hou kitü 7 basat bavelahan beo rezah. Met gipiz manahan nah-pori ahoam 4 tausen poek heh. Met Iesu añarab pori parum zeitakarohaz maot meehan sahan, ¹⁰pim mañairooh-abanarinañ paru boutitak helat toutahapuh iv havevozañ sohot Dalmanuta zeí posik sah.

Paru red navon etepanez haoh

Matiu 16:1-4

¹¹⁻¹²Met tokat paru Parisi aban nari emat Iesun at mañohot heh. Tat pi zu metapanen tair tapan homet epat mañah, “Met petev ni red magei deim et narè hez-nao God kez ahov napanen teken dei etekapuh nim kapotaz hodad ravak.” Met pot mañahan Iesu pim homeo honoñai tat, “Beuo,” hat pi epat parun mañah, “Met tairaz ari añarab eperi neohö red ahö nao arin añaïroman etepekez neen nañameg? Met arihö nemaz homeo badae batepekez hat petev neohö red nao arin naañaïrotü.” ¹³Pot hat pi paru betet pim mañairooh-abanarinañ paru boutitak helat iv havevoz karomasiti sapanez sah.

Erodír Parisiholoz noohatü nainotuz mañah

Matiu 16:5-12

¹⁴Tahapuh paru mañairooh-abanari boutitak helat iv havevoz karomasiti sapanez gipiz nat nav, oñ am unun

manat berë honet boutitak oraehan bat sah. ¹⁵Tahan Iesu parun epat mañah, “Ari hatevetei, met Parisi abanarir Erodiz gipiz namahatü nohot hori ravepek hezag, ari tovai potü bat notunei.” ¹⁶Pot Iesu aban poriz homet mañahan paru kut tat parumam epat kil nae nap mañah, “Met darim gipiz nakaz natuz unun manat emegivoz okat añah batah.” ¹⁷Pot paru kil nae nap mañoohan Iesu parum haoh-pov hodad hatat pi parun epat mañah, “Met tairaiz arimauhö gipiz bat naemavoz nae nap mañameg? Ma peti arim hodadeo bon hezan nem kezavoz ari loporizaroh kut tat hez. ¹⁸Met arim etañ hakez, oñ tairaiz ari tin et narë? Ma nem gog kez toh-epañiz ari zuam unun manegi? ¹⁹Met ne bereñ 5 bapezat abanari ahovokaro 5 tausen manohon paru nohot kaev ravahan kitü tair ari gipiz teritü baveleg?” Pot at mañahan paru pat, “Hou kitü 12 potuk baveleg,” pot hah. ²⁰Tahan maot at mañah, “Met bereñ 7 bapezat añarab ahovokaro 4 tausen manohon nohot kaev ravahan kituk tair baveleg?” Pot mañahan paru pat, “Hou kitü 7 potuk baveleg,” pot hah. ²¹Tahan pi parun pat, “Met pot tohon nem kezavoz ari hodad natam heza?” pot mañah.

Etañ kut tat hehap batin batah

²²Met paru iv havevozañ sohot Bet-saida zeitak berevah. Tahan añarab poekari aban etañ kut tat heh-*nap* bat emat Iesu aban popuz etañik maras bi-*ipanez* mañah. ²³Tahan aban kut popuz marasiz bat ze iñivavok basat pim gim lolov aban popuz etañik ñizahapuh pim maras biit epat at mañah, “Erom, met ni nain eteñi, ma et narë?” ²⁴Pot mañahan aban etañ kut tat heh-*pop* epat hah, “Met ne añarab narin eteamoh, oñ paru ziñiz zut het samah.” ²⁵Pot hahan Iesu pim maras aban popuz etañik maot biihan pim etañ ligilahan nonair nai mapotun

tin eteh. ²⁶Tahan Iesu aban popun epat mañah, “Ni tovai nem netohovoz añarab ze okatakarin bar mañovai sotun.” Pot mañat meehan pim zeimakeh sah.

Pita Iesuz kapot bar hah

Matiu 16:13-20; Ruka 9:18-20

²⁷Met Iesur mañairooh-*abanari* heh-poek betet ze ahö nataz abatao Sis-*aria* Pilipai mañooh-*potaz* nakoe ze goeñikaz sapanez sooh. Tat nonoroh sohot pim mañairooh-*abanarin* epat at mañah, ²⁸“Met paru añarabohö nemaz homet tairap hamah?” Pot hahan paru pat, “Aban narihö nimaz, ‘Zoan ivoh memeohap ok,’ pot hamah. Met mod narihö ni Elaiza batam hehap hamah, Met mod narihö ni propet aban batam heh-*mod* nap hamah, pot paru nimaz hamah.” ²⁹Pot paru piin mañahan Iesu parunahon at mañah, “Met arimauhö nemaz tairap hameg?” Pot hahan Pita pat, “Ni Kristo, Godihö eñizekez au hahan hezap ni ok.” ³⁰Pot mañahan pi paru añarab modarin Pitaz piin mañah-*pov* mañapan hezavoz ah ñeo mañah.

Iesu ñomat maot bal hapanez hah

Matiu 16:21-28; Ruka 9:21-27

³¹Tat pi parun epat mañah, “Met dari Zudaholoz koravorir aban anumaihol bareñ elat mañaramahariz ahorrir aban ñeti kateñiz mañairaholohö ne Añaraboz Nanep kos rez nanat kakam ahov neta-*pan*. Tat paru mod narin mañapanen ne navat ur noñomapanen au aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik baviriri navatapanen maot ne bal haom.” ³²Met pi ñeti pov ourah paru hodad tapanez bar mañahan Pita kaev ravat pi Iesu bamain batat pim ñomapanez ñeti hahavoz kez ravat piin mañah. ³³Tahan Iesu borourat Pita kos rez manat pim mañairooh-*aban* modarin etet pi Pitan ñai mañat epat hah, “Seten, ni Godiz hodadevok het

okat nak, oñ ni nimaуз homevokam okat hañig, ne zei nanat sa.”

³⁴⁻³⁵Met pot hat añarabor pim mañairooh-abanariz as hahan pihaz sahan pi parun epat mañah, “Met tairap nenañ emohopanez pop ne nemaуз zaitiv betet nem Papapuz hahat baval hat pim zaitivok samoh-povozut pi pop nem tamahot am tovai emohot pot homehopan, Met ne Iesuz zaitivok sohoman modari honoñai tairao netapanez ma ur noñomapanez hapanezarah ne kaev ravat ñaihet tat pi navetetü. Pot ner nem ñeti tinavoz homet emookez pop nenañ honeo pohao tin het hekë. Oñ nap pim heris tin hepaneз homet ñaihet tapanез pop pohao tin naketü, oñ hori ravapan.³⁶⁻³⁷Met nap pi hamarah nonair nai map hez-potü bat hepanepuh Godiz ñetiv hatevetet betet tohopanez pop ñomapanen pim nonair nai bat het tovai sohopanez potunañ pim tin hepaneз pov rekot maot zum tapane? Evo, met pi tin hepaneз rekot potunañ zum natotü, povoz pi tin naketü.³⁸Met aban nap añarab hori tamahariz ñaravatak het pi nemaz ma nem ñetivoz kaev ravat hepanen, tokat ne Añaraboz Nanep nem Papapuz kezavor alizavonañ ou ravat enzol tinarinañ honeo eromazarah aban popuz tapanез taput ne metat kos rez manom,” pot mañah.

9Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Ne rotap epat arin añom. Tokat ari eperihanañ nari nañom biriri hepeken God arim koravopuz masakavoz roketak hepekez pov kezavonañ ou ravapanen etepekepuhoh tokat ñomepek,” pot mañah.

Iesuz heris pat ravah-ñetiv

Matiu 17:1-13; Ruka 9:28-36

²Pot mañahan au alizañ 6 bon tahan Iesu Pitar Zemisir bosip Zon bavizat agarë revah ropovok sahapuh paru ne-

nari heh. Tat Iesuz heris pat ravahan, ³pim dimip dimir giv sopusinañ ivov beteamegin aer ravamah-pot narav, oñ map aer ravat peñ hat hehan paru eteh. ⁴Met pot tovaiaм propet aban batam heh-nañariv parupim abata-vokaro Elaizar Moses ou ravat Iesunañ paru ñetiv hahot hehan ⁵⁻⁶paru etet ñaihet ahov tat Pita tin hapanezao bon ravahan betezam Iesun epat mañah, “Añairameñip ae, dari ev tin hez-povoz biñ ravohog, rekot zei goe nañ nim namak, ma Mosesiz namak, ma Elaizaz namak pot demak.” ⁷Pot mañovaiaм unit emat paruh rau rau tahan un potaz ñaravatakanañ ñe nao epat hah, “Met nem rop ok, nem lopori pihar manat hez, povoz ari pim ñetiv hahopanen tinam hatevetehozei.” ⁸Pot hao-vaiaм paru maot etehan unitar aban modañariv bon tahan Iesu nenapuam heh.

⁹Tahan paru dañevok hehaekanañ er horahapuh Iesu ganö paru revah het etet hateveteh-ñeti pov modarin mañapan hezavoz ah ñeo mañah. Oñ hepanen pi Añaraboz Nanep ñomapanekanañ maot baviriri batapanen bal hapaneз porahahoh paru ñeti pov añarab modarin bar mañohopan, pot parun mañah. ¹⁰Pot mañahan paru ñeti pov unun naman, oñ am homeme het parumau nae nap epat mañooh, “Met ñomat maot bal hapaneз ñeti añamah-akavoz kapot tair?”

¹¹Pot hahapuh paru piin at mañah, “Met paru aban ñeti kateñiz mañairaholohö pot hamah, ‘Met Elaiza propet aban batam heh-pop garos ou ravat hepanen tokat Kristo Godihö au hahan hezap ou ravapan,’ pot paru hamahavoz kapot tair?” ¹²⁻¹³Pot hahan Iesu pat, “Met rotap Elaiza garos ou ravat Kristo erapaneз nonor ba oñ batapan, pot hahan hez, oñ ne arin epat añom, Elaiza haemat hatovai emooh. Tahan Baiñeti-

navoz Tepatak menahan hezat añarab nari parum zaitivoz hehat horiv piih metooh. Met ne Añaraboz Nanepuz ne-tapanez tep potak tairao menahan hez? Met tokat pim metahavoz zut ne amun kos rez nanapanen kakam ahov hat-evetem, pot menahan hez.” Pot Iesu parun mañah.

Iesu ro pitup batin batak

Matiu 17:14-21; Ruka 9:37-43

¹⁴Met mañairooh-aban modari hehaek paru er horahan añarab ahovokaro parunañ honeo heh. Tahan aban ñeti kateñiz mañairahol Iesuz mañairooh-aban porinañ ser nae nap haoh. ¹⁵Met pot haohan añarab ahö povokaro etehan Iesu emahan paru biñ ravat zuam pihaz sahapuh hah, “Deim ahop ae, ni ev haemeñi?” pot mañahan ¹⁶pi pim mañairooh-abanarin epat at mañah, “Met ari parunañ ñeti kez tairao haogin ne emoh?”

¹⁷Met pot haovaiam añarab poriz ñar-avatakanañ aban napuhö Iesun epat mañah, “Añairameñip ae, met nem rop pitü hori napuhö pim ñeo bavon batat hez. ¹⁸Met pitü pop orah rezah pi baveteamahan hamarrah sa ñodat pim gitahav men tep hat gihov reet emamahan pim heris teperat oraez. Pot tama-haek ni batin batekez hat ne bat ev emohon, ni naem heñin nim mañairameñ-aban eperin pitup ruapanez hat mañoh, oñ paru bapap tah.” ¹⁹Pot hahan Iesu pim loporih honoñai tat pim mañairooh-aban porin pot mañah, “Beuo, ne houloam arinañ ev het añamohon ari hatevetet nemaz homeo badae navat hezavoz homet arimaz nem loporih honoñai tamoh, oñ arinañ am heman tairarah ari nemaz tin homeo badae batepek?” Pot hat epat mañah, “Ari ro hameg-okop bat ev emei.” ²⁰Pot maña-

han paru rop bat emahan pitup Iesun etet rop baveteahan hamarrah sa ñodat tur tem hat havoe havoe tahapuh pim gitahav men tep hat gihov reet emahan pim heris dei dei tah. ²¹Tahan Iesu ro popuz papapun at mañah, “Tairarahanañ kapot tat pi okat tamah?” Pot hahan papapat, “Batam pim goerahanañam okat tamahat ok. ²²Met pi ñomapan hat pitü okopuhö itiñader iverih baveteamahag, ni rekot pi meñizekë homet deipimaz zakep tat meñiz.” ²³Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Met tairaz ni ne nenapuhö nim rop meñizomaz hameñ? Met ni amun Godiz homeo badae batekë, povoz nimaühö rekot epop batin batekë.” ²⁴Met pot hahan ro popuz papapuhö epat mañah, “Ne Godiz homeo aviam badae batohoeok, ni ne neñizeken nem homeo pimaz badae batoh-pov map ahö ravapan.”

²⁵Pot mañah-porah añarab ahovokaro emat kin kin tahapuh pi ba atalip metapanez tat hehan Iesu etet pi pitü hori popun epat ser mañah, “Ni pitü epop ro epop menat hezan ñeo nak ma hat navet hezaek, ne niin epat nañoh, Ni ro epop betet berevat sekepuh maot emat pi menotun.” ²⁶Pot mañahan pitup hel hel horiv hat rop betet berevat sah. Tahan ro pop ahoam dei dei tahapuh regü ñomat oraehan añarab ahovokaro etet pot hah, “Rop hañomah.” ²⁷Pot haohan Iesu pim marasiz bat baval hahan pi bal haz rouvah.

²⁸Pot tahapuh Iesu pim mañairooh-abanarinañ zei namakeh sat parum main hehapuh at mañah, “Met dei pitü okop harueg, oñ tair tat naverev tah?” ²⁹Pot hahan pi parun epat mañah, “Met ari Godin tin mañ mañohopek, povozahok rekot pitü kez okopuz zutari ari ruepek, oñ ari pitü pori ruepekez non mod naorö bon.” Pot parun mañah.

Iesu ñomat bal hapanez maot hah

Matiu 17:22-23; Ruka 9:43-45

³⁰Met paru zei pot betet Galili zeisizañ sohot Iesu pim mañairooh-abanarin maot mañapanez homeh, povoz añarab modarihö parun etet hodad tapan hezavoz parum main ravat sat hehaphuh, ³¹pi parun epat mañah, “Met ne Añaraboz Nanep aban napuhö aban mod narin mañairapanen navapan. Tapanen paru ne ur noñomapanen heman, aliz nasikaro bon tapanen aliz zeirevaizasik maot baviriri navatapanen bal haom.” ³²Pot mañahan paru pim mañairooh-abanari ñeti povoz kapotaz basaem tahapuh paru piin kapotaz at mañapanez ñaihet tat am heh.

Tairap pi ahop ravat hepan?

Matiu 18:1-5; Ruka 9:46-48

³³⁻³⁴Met paru nonoroh soohapuh mañairooh-abanari paruhanañ tairap ahop ravat hepanen modari pim irih hepanez ñeti pov hat nae nap ser haovai soh. Met paru pot haovai sohot Kapaneam zeitak sat berevat zei namakeh lokat hehaphuh Iesu parun at mañah, “Met dari nonoroh emoogiek ari ñeti kez tairao nae nap mañovai emoog?” Pot mañahan paru tu ravat ñe hañiv piin namañ.

³⁵Met pi pot hat toutat pim mañairooh-aban porin pim nakoe emat toutapanez mañahan em toutahan parun epat mañah, “Met aban nap abat ahovonañap ravapanez zait tapanezap pi añarab modari pim gogov tohopanez namañotü, oñ pi paru meñizat parum gogot am metohopan. Tapanen Godiz taevavok pi aban ahop ravat hepan.”

³⁶Pot mañat Iesu ñaro goe nap parum ñaravatak hehaek pi ba opitit hehaphuh parun epat mañah, ³⁷“Met tairapuhö nemaz homet ñaro goe epop, ma pim zut

mod napuam meñizat tin metapanez pop ne amun ok neñizat tin hanetapanezavoz zut ravat hepan. Met aban ne neñizapanez pop ne main naneñizotü, oñ nem Pap ne nemeehan eroh-pop amun ok meñizapan,” pot mañah.

Darim gogov bahori navatotuz pop pi eñizohopanezap ok

Ruka 9:49-50

³⁸Pot hahan Zon epat mañah, “Añairameñip ae, met dei etegin aban nap nim abatao hat pituhol ruoh, oñ pi darinañ honeo nakezapuhö pot tooh, povoz dei pin, ‘Evo, ni okat totun,’ pot mañeg.” ³⁹Pot hahan Iesu parun epat mañah, “Evo, ari tovai bagaa batotunei. Met aban nap hori hepanezari nem abatao hat batin batohopanez pop piuhö nemaz ñeti hori nao hapanez rekot bon. ⁴⁰Met aban tairap darim gogot bahori navatotuz pop pi dari eñizohopanezap ok. ⁴¹Met ne arin rotap epat añom, ari nem gogov tovai sohopekepuh ivovoz hori ravepeken aban tairapuhö, Kristoz gogov tamahari ev, pot homet ari eñizat ivov holat anapanez aban pop tokat pim tin pot etapanezavoz hañ tinao havapan,” pot mañah.

Nonair nai horitü betepan mañah

Matiu 18:6-9; Ruka 17:1-2

⁴²Pot mañat maot epat mañah, “Met ñaro nemaz homeo badae batat hepanezariz nap mod napuhö moreg metapanen pop non horioroh maot sapan, povoz moreg metapanez pop vhañi horiv tokat bapan. Met moreg namet hepanezariatiam mez kerë hat iv havevok sa ñodat emiv elat ñomapan, povoz tin ok ravapan. (Met pi garos ñomapan, povoz pi Iesuz homeo badae batat hepanezariz moreg metat bahori batapanezavoz tokat hañ horiv navotü.)

⁴³⁻⁴⁸ Met ni nap nim mar nasihö hori nao tekez navat sapan, povoz mar pos el beteken sapanen non tinaoroh sohot tin hekë, oñ nim mar pos am hepanen itiñadek nevetepanen hori ravat hekë hezavoz ev hamoh. Met ni nap nim eñ nasihö hori nao tekez navat sapan, povoz eñ pos el beteken sapanen non tinaoroh sohot tin hekë, oñ eñ pos am hepanen itiñadek nevetepanen hori ravat hekë hezavoz ev hamoh. Met ni nap nim et navohö hori nao tekez zaitiv netapan, povoz et pov batiz beteken sapanen et honevonañap Godiz zeï tinasik tin sekë. Oñ nim et houlovokaro am hepanen ganö non horioroh sohot itiñadek nevetepanen hori ravekë hezavoz ev hamoh. Met poek porporohol parum heriñik nohot hezan nañom hez, ma itiñad amun naupiz am hez. ⁴⁹ Met it poñadek ñadohot hepanezari hori ravat hepan.

⁵⁰ Met guaivet tin nat ok, dari gipizoh beteamegin tin muz tamah. Oñ guaivetaz muzeo bon tapan, povoz tair tat dari maot bamuz batak? Evo pot nao takaz nonor bon. Met nem ñetiv guaivetaz tamahat arim loporizaroh muz tat hepanen ari añarab arim modarinañ tin het meñizohozei,” pot mañah.

**Añarab nae nap bat
het kaev nametotü**

Matiu 19:1-12; Ruka 16:18

10 Met Iesu zeï pot betet Zudia zeisik Zodan iveriz karomasiti sah. Tahan añarab ahovokaro pim nakoe maot emat topourahan pim toohat pi Godiz ñetiv parun mañooh.

² Met pot toohan Parisi aban nari pim nakoe emat Iesu ganö nao hapanen parun pi bapan hat homet moreg piin epat at mañah, “Met aban nap rekot pim añap kaev metapanen sapane?” ³ Pot mañahan Iesu parun ñeti hañiv epat mañah, “Met Mosesihö tairao menahan hez?”

⁴ Pot mañahan parun pat, “Piuhö aban tairap pim añap kaev metat betepanez homepan, povoz pi tepaek pot menapan, Ne nimaz kaeveg sa. Pot menapanepuh añap manat zeï manapanen sapanez Moses menahan hez.” ⁵ Pot hahan Iesu parun mañah, “Met Godiz ñetiv parun nari hatevetet betet gagañ heleñiz zut ravah, povoz Moses pot añap zeï manapanez ok parun porin mañah, ⁶ Oñ batam God maok nonair nai matut tahaekanañ nae nap bat hekazao ou ravah. Povoz met abanapur añap matut tat ⁷ pot hah, ‘Met aban nap pim nonopur papap betet añap bapanen ⁸ parup heri hones ravat hepan.’ ⁹ Pot God hahan hezaek met aban ro nap pim nonor pap betet ñari añ nap bapanen, God parupim herisikaro bahoneo batapanezak parup berat main main maot naravotü.”

¹⁰ Met pot mañat parun zeï namakeh maot sa lokahapuh pim mañairooh-abanari pot mañahavoz piin at mañah. ¹¹ Tahan pi parun epat mañah, “Met aban nap pim añap betet añ modap bapan, povoz aban popuhö pim añ maup bahori metat añ mod bapanez pop givogipuz zut bat hepanen piiti horiv am hepan. ¹² Met añ napuhö pim abup betet abü modap bapan, povoz añ popuhö abü maok bapanez pop givogipuz zut bat hepanen piiti horiv am hepan,” pot mañah.

Ñaro goeri Iesuhaz bat emah

Matiu 19:13-15; Ruka 18:15-17

¹³ Met añarab parum ñaro goeri Iesu nakoe bat emapanen pim marañ parum heriñik bizapanez zait tat parun bat emahan mañairooh-abanari parun ñai mañat, “Sei, sei,” pot mañah. ¹⁴ Pot ñai mañahavon Iesu hatevetet kaev ravat pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Evo, ari tovai parun bagaa batotunei, oñ zeï manepken ñaro goe okori nehaz bat emap. Met ñaro goe okori, ma parum

zut ravat hepanezari, Godiz masakavoz roketak hepan, povoz ari gaa tepeken paru nehaz bat emap.¹⁵ Met rotap epat añoman hatevetei. Ñarohol parum papaholoz irih het tovai samahavoz zut aban tairap Godiz irih het natotuz pop pim masakavoz roketak rekot naketü.”¹⁶ Met pi pot hat ñaro goeri honep honep ba opitit pim maras parum gagañik bi-ihapuh, “God ni kezao nanohopanen tin hekez ok nañamoh,” pot mañah.

Nonair nai ahotunañapuz ñetiv

Matiu 19:16-30; Ruka 18:18-30

¹⁷Tat Iesu bal hat sapanez toohan aban nap porü hat emat pim nakoe rariñ rez bareñat** epat at mañah, “Añairameñ-tinap, met ne tair tohoman nem tin pohao het hemaz pov napanan?”¹⁸ Pot mañahan Iesu piin hañiv epat mañah, “Met God nenap pi tinapug, ni tairaz nemaz Añairameñ-tinap neen nañeñ?”¹⁹ Met ni ñetü kateñir ah ñe epeñiz hodad. Ni tovai mod nap men ñomotun, ma ni tovai aban modapuz añap botun, ma ni tovai givogü totun, ma ni tovai aban modapuz ñetü moregao haotun, ma ni tovai moreg hat aban modapuz nonair naitü botun, met nim nonopur papapuz abatañ bat hel batat tin metovai sohoz.”²⁰ Met pot mañahan aban pop Iesun epat mañah, “Erom, ne goerahanañ tin tovai emohot petev ñetü katë map hameñ-okon baval hat hatovai emamoh.”²¹ Pot hahan Iesu piin etet pi lopori manat piin pot mañah, “Met ni hon navoz tin homet nakez, povoz sat nimotü map bat gamö reet modari maneken monis napananen, ni moni pos bat paru añarab monis bonori manovai sekepuh emeken nenañ honeo deip sohopain. Met ni pot tekë, povoz tokat abarah seken Godihö pohao het hekez

hañ tin pov ni napananen bat hekë.”²² Pot mañahan aban pop ñetü povon hatevetehapuh pim nonair naitü ahoam oraeh, povoz pim lopori honoñai ahoam tat zakep heris ravat borourat sah.

²³Tahan Iesu pim mañairooh-abanarin et mereet pot mañah, “Met aban nonair nai ahoam biamahan oraezari boi tatahoh Godiz masakavoz roketak sat hepan.”²⁴⁻²⁵ Pot hahan pim aban pori ñetü povon hatevetet home midin tat hehan Iesu maot epat parun mañah, “Erohol, met bol kamer ahö nap dimiñ meameg-ba napuz puioroh lip hat sapanez pap tat hepan, met povoz zut paru nonair nai ahotunañari Godiz masakao roketak sat hepanez bapap tat honoñai ahov tapan.”²⁶ Pot hahan aban pori home midin tat parumam nae nap epat mañah, “Ui erohol, povoz tairari God pim bapanen tin hepan?”²⁷ Pot nae nap mañoohan Iesu parun etet epat mañah, “Met añarab parumauhö añoh-okat rekot natotü, on God nonair nai mapotuz tin tamahapuhö rekot paru poek sapanez nonor ba ou batapan.”

²⁸Met pot hahan Pitahö Iesun epat mañah, “Met ni hatevet, dei deimotur deimeri betet ninañ dari emameg.”

²⁹Pot mañahan Iesu parun epat mañah, “Ne rotap arin añamoh, tairap nemaz homet nem ñetiv añarab modarin mañovai gogot tohopanez hat pim zeir hamar, ma nonor papar bosir sau, ma ñarohol betet sohopenezap,³⁰ Godihö ev ham eparah mamog bat het betet sohopenez potü ritou metat hañitü ahoam pi manapanen, pim zeir ham modarar añarab modari pim nonor papar naner bos pot bavatat hepan. Met pi nem gogot tin tovai sohopenen añarab nemaz kaev ravapanez porihö pi bahori metat kakamao manohopan,

**10:17 Pavar 17 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim toti emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

oñ tokat pi abarah Godinañ pohao tin het hepan. ³¹Met petev añarab ahö abatañinañ ravat hezarihanañ nari tokat porah abatañ bonori ravat hepan, oñ petev añarab abatañ bon hezarihanañ nari tokat abatañinañ ahoiri ravat hepan.” Pot Iesu parun mañah.

Iesu ñomapanez maot mañah

Matiu 20:17-19; Ruka 18:31-34

³²Met Iesur pim mañairooh-abanari paru Zerusalem zeitak sapanez nonoroh soohapuh Iesu garos soohan pimeri pim tokat sooh, met aban Zerusalem zeitak heh-pori batam Iesuz kaev ravat urapanez haoh, povoz soohan paru pimaz zakep tat home midin tat heh, met parum tokat añarab sooh-pori ñaihet tat haovai sooh. Tahan Iesu pim mañairooh-abanari 12 pori bamain batat pi maot pih metapanezavoz homet epat parun mañah, ³³“Met arin añoman hatevetei. Petev dari Zerusalem zeitak sakan ne Añaraboz Nanep aban nari ne nava-panepuh aban anumaihol bareñ elama-hariz ahori aban ñeti kateñiz mañairaholohaz navat sapan. Tapanen paru ñeo hat ne ur noñomapanez ñetiv bahon batapanepuh paru aban pat Godiz hodad natarihaz navasapan. ³⁴Tapanen aban pat porihö nemaz ñeti horiv hapanepuh neen ñaike nañat gim lolov neñizat birepenañ nourat zirah ur noñomapan. Tapanen aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik baviriri navatapanen ne maot bal haom,” pot mañah.

Zemisir Zon Iesun mañahat ev

Matiu 20:20-28

³⁵Met Sebediz roñariv Zemisir Zon, parup pim nakoe emat epat mañah, “Añairameñip ae, met deip niin naiz at nañakaz zait tat ev emegig hakaz pot ni deip am etekë.” ³⁶Met pot hahan pi

parupin epat at mañah, “Met arip neohö tairao etomaz zait tat het hag?” ³⁷Pot at mañahan parup piin epat mañah, “Met tokat ni abat ahovonañ ravat het añarab maporiz korav ravat hekez porah deip nim irih het aban garos ahoñariv ravat nim okat epat toutat hekaz zait teg.” ³⁸Pot parup hahan Iesu parupin epat mañah, “Met aripim neen at nañamegokovoz kapot arip tin hodad nat. Met tokat nem herisik kakam ahov netat bahori navatapanen hatevetemaz pov arip amun rekot hatevetepeke?” ³⁹Pot mañahan parup piin epat mañah, “Met rekot deip ninañ honeo het kakamao hatevetek.” Pot hahan Iesu parupin maot epat mañah, “Met rotap tokat aripim herisikaroh amun kakam ahov etapenen hatevetepek, ⁴⁰oñ arip ahoñariv ravat nem okat epat toutat hepekez neohö rekot aripin naañotü, oñ tairari nem Papap pimauhö an tat au hakahan hez-nen pori pot ravat hepan.”

⁴¹Met pim mañairooh-aban modari paru ñeti povon hatevetet Zemisir Zoniz mogao tah. ⁴²Tahan Iesu paru maporiz as hahan emahan pi parun epat mañah, “Met ari hodad, añarab Godiz homeo badae navat hezariz aban ahoiri kez tat hezaek añarab bat hor batamahan orah rezah aban ahö poriz irih het parum hamahat am tamah. ⁴³Met tovai ari parum tamah-taput totunei, oñ ni tairap ahop ravekez homekez pop ni paru modari meñizovai sokezap pot ravat hekë. ⁴⁴Ma ni aban nap nim modariz garosik ravat hekezap nimaup zaitivok nasotü, oñ ni añarab mapori meñizovai parum hahopanezat tovai sohokë. ⁴⁵Met ne Añaraboz Nanep eveg, añarabohö ne neñizat nem gogov netohopanez homet naem, oñ neohö ñomat añarab ahovokaro meñizat parum hori tamahañiz hañiv bomaz emoh,” pot mañah.

Iesu etañ kut nap batin batah

Matiu 20:29-34; Ruka 18:35-43

⁴⁶ Pot mañat Iesur mañairooh-abanari paru sohot Zeriko zeitak berevahapuh poekanañ pim mañairooh-aban porir añarab ahovokaro pinañ honeo paru ze pot betet am sapanez soohan naek non helevavok aban etañ kut tat heh-nap toutat heh. Met pim etañ kut tat hehan orah rezah pi poek het añarabon monisir nonair naitü manapan hat mañ mañohot hehap, pim abatao Batimeas, met pim papap Timeas. ⁴⁷ Met Iesu emoohan paru, “Iesu Nasaret zeitakap emamah,” pot hahan pi hatevetet ñeo ñarah epat hah, “Iesu Devidiz ro iz mimip ae, ni nemaz zakep tat neñiz.” ⁴⁸ Pot mañahan añarab modarihö piin ñai mañat epat mañah, “Erom, ni tovai okat haotun.” Pot mañahan pi ahoam maot taput hah, “Devidiz ro iz mimip ae, ni nemaz zakep tat neñiz.” ⁴⁹ Pot hahan Iesu hatevetet gaa tahapuh epat mañah, “Ari piin mañepeken ev emap.” Pot mañahan paru aban etañ kutapun mañah, “Erom, Iesu nimaz as hamahag, biñ rav. Tat bal hat pihaz sa.” ⁵⁰ Pot mañahan pi pim dim revahap baar betet bal hat Iesuz nakoe sah. ⁵¹ Tahan Iesu piin pot mañah, “Met neohö ni tair netomaz hat hameñ?” Pot at mañahan aban et kutañinañ popuhö piin epat mañah, “Añairameñip, nem etañ kut tat hezaek ni haken ligilapanen tin etemaz zait toh.” ⁵² Pot hahan Iesu epat mañah, “Kar, nim homeo neohö batin navatomaz badae bateñ, povoz ni ok tin haraveñig, tinam sohoz.” Pot Iesu mañahan nen tapuraham pim etañ ligilahan tin etehapuh pi Iesunañ honeo nonoroh sooh.

Iesu Zerusalem zeitak sah

Matiu 21:1-11; Ruka 19:28-40; Zon 12:12-19

11 Met paru Zerusalem zeitak totoi heriam Oliv dañevok hon sat berevah. Met dañ povok Betpasi ma Betani ze potakaro demahan hehaek totoi sa berevahapuh Iesu pim mañairooh-abanarihanañ nañariv sapanez ² parupin epat mañat meeh, “Arip ze totoi etet hez-okotak sat etepeken bol donki rop aban nap pim revah natoutap paru kiti urapanen hepanen etet arip bavilat ev bat emei. ³ Met bavilepekez tohopeken aban napuhö aripin pat, ‘Arip tairaz emat bol okop bavilameg?’ pot at añapanen epat mañei, ‘Met darim Amip donki ro epop basakan pim gog nao tapanepuh, maot zuam meeapanen bat ev emapanez hahan deip ev emat bavilameg,’ pot piin mañat bat emei.”

⁴ Pot mañat meehan parup sat etehan bol donki ro nap ze haitokoroh paru kiti ur betehan hehan parup sat baviloo. ⁵ Tahan aban nakoe rouvat hehari parupin epat at mañah, “Ae, met arip tair tepekez bol donki ro okop emat bavilameg?” ⁶ Pot hahan Iesuz parupin mañahat parun mañahan paru donki rop parup basapanez gu hah. ⁷ Tahan parup donki rop bat Iesuhaz sah. Tat parupim dimiñariv donki popuz revah tez bizañhan Iesu revah hel toutah. ⁸ Tahan añarab ahovokaro parum dim revahari tezat nonoroh biivai soohan nari sat zi marañ ur elat bat emat nonoroh biivai sooh.†† ⁹ Tat añarab nari garos met nari tokat tat ahoam biñ ravat epat haovai sooh, “Epopuz homet biñ haovai sook. Met pi Godiz abat ahovonañ emamaheak

††11:8 Pavar 8 -Met aban betezari donkiholok helat sooh, ma parumotü biihan basoo, oñ aban ahori osiholok ma kamereholok helat sooh.

tin metohopan, povoz dari pimaz biñ ravat hameg.

¹⁰Met batam darim iz mimiholoz ahop Devid pi parum ahop ravat tin korav hehavož zut aban epop darimaz tin korav ahop ravat hepanežap ev emah, povoz God abarah hezapuz abatao bat hel batat biñ ravat ev hameg.” *Buk Song 118:25-26*

¹¹Met pot haovai paru Iesunañ honeo sohot Zerusalem zeitak sah. Tat Iesu kohat Godiz tup ahomakež temeraz kohat lokahapuh pi nonair nai mapotun etevai sat em tat garè hahan gitap bañodapanez tah, povoz mañairooh-abanarinañ paru honeo Betani zeitak maot borourat sat poek orah.

Iesu zi pik nameden mañah

Matiu 21:18-19

¹²Met orat aliz zeirevaizasik paru Betani zeit betet maot emoohapuh Iesugin ñomah. ¹³Tat pi etehan zi namedez abatao pik pomed hotoh heriam hehaek Iesu ul nañ tavapan hat zi pomedekaz sahan zi pomed uloñ navadarah, povoz tae nenatam heh. ¹⁴Tahan pi zi pomeden epat mañah, “Ni tovai uloñ maot badotü.” Pot mañahan pim mañairooh-abanari povon hateveteh.

Aban nair nai zum toohari ruah

Matiu 21:12-17; Ruka 19:45-48; Zon 2:13-22

¹⁵Met pot tat paru sohot Zerusalem zeitak sat berevahapuh Iesu Godiz tup ahomakež temeraz kohat lokat etehan aban nari ideholor anumaihol bizahan heh.††

Ma mod nari parum aruñik hehan paru Romaholoz moni helen bat emat manoohan apokañ tat Zudaholoz monis manooh.†† Met pot toohan Iesu emat etet abanari ruovai arü poñ bavetet id pururuahol biihan heh arü poñ amun baveteh. ¹⁶Tahapuh ganö añarab modari zeì rom povok parumotü basapan hezavož ah ñeo epat mañah, “Evo, arimotü bat saem tohopekez non bonorö ev.” ¹⁷Pot mañat pi parun epat mañah, “Met Baiñetinavož Tepatak pot menahan hež, Nem tup ahomak paru añarab mapori nemaz homet mañeo nañohopanež tupumak ev, pot hahopan. Met pot menahan hež, oñ arihö ñeti pov ba iz batat añaraboz moni ahos moreg metat bamegiek givogì tamegivož zut ravamahan pim zeì epamak bahori ok batameg.” ¹⁸Met pot tat hahan aban ñeti kateñiz mañairaholor aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahori pim pot tah-ñetiv hatevetet pi ur ñomapanež homet nonoroz mel tooh, oñ pi ñetiñ tin haovai emoohan añarab ahovokaro hatevetet home midin tat heh, povoz aban ahö pori pimaz ñaihet tat am heh.

¹⁹Met hapanežai ravahan Iesur mañairooh-abanari Zerusalem zeit betet sah.

Zi pik pomeden etehan tahat ev

Matiu 21:20-22

²⁰Met orat zeirevai narah al teevai paru sat zi pik haopat mañah-pomeden etehan map ñu ravat heh. ²¹Tahan Pita povoz homet Iesun epat mañah, “Añairameñip eterè, met haopat zi epemed hori ravapanež ni mañeñiek ñu haravah.” ²²⁻²³Pot hahan Iesu ñeti

††11:15 Pavar 15 kapotak -Met id porir anumai pori añarab bat Godiz homet bareñ elohopanež hat bat em bizat zum tat monis bohoh heh.

††11:15 Pavar 15 pavarah -Met Roma ñai abanari Israel zeì posiz korav ravat hehaek orah rezah Romaholoz monis bat het tovai sooh, oñ Godiz tup ahomakeh bizapan hat bat emat apok hañ tat Israel parumauž moniñ manahan bat poek bizooh, oñ Romaholozas poek naviz.

hañiv parun epat mañah, “Rotapuam ne arin epat añom, Aban nap pim loporih Godiz tin homeo badae batat, Rotap pi neñizapan, pot homet lop houlorizaronañ naketuz popuhö rekot pi dañ okovon, ‘Ni pezat iv havevok sa,’ pot mañapanen rekot pim hapanezat tapan. ²⁴ Povož ne arin epat añom, Met arim loporizaroh Godiz tin homeo badae batat het tairai anapanez ma eñizapanez mañ mañepok, povoz pi rekot arim mañevoz hañiv anapan. ²⁵ Met ari mañeo hapekez porah arim modari hori tairañ etapanez poñiz unun manat kos rez manepekepuh mañ hapek, povoz arim Pap abarah hezap arim hori tairatü tovai sohopekez potuz amun unun manat hepan. [²⁶ Met ari aban modariz hori etohopanez poñiz unun naman het homehopek, povoz arim Pap abarah hezap arim hori tohopekez poñiz amun unun naman het homehopan.” Pot parun mañah.]

Pim tovai emoohavoz at mañah

Matiu 21:23-27; Ruka 20:1-8

²⁷ Met Iesur pim mañairooh-abanari maot Zerusalem zeitak sah. Tat Iesu Godiz tup ahomakez temeraz kohat lokat sat em toohan aban ñeti kateñiz mañairaholor aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahorriz Zudaholoz koravori pihaz emah. ²⁸ Tat piin paru epat mañah, “Met tairapuhö ni ahop ba navatat gog tovai emameñ-okoñ tookez nañahat emat ok tameñ?” ²⁹ Pot mañahan Iesu parun epat mañah, “Met ne garos arin amun navoz at añoman ari neen ñeti hañiv nañepok, povozahoh ne nem tamoh-epeñiz kapot arin amun bar añom. ³⁰ Met God Zoanin mañahan añarab ivoh memeoh, ma hamarrah aban napuhö mañahan tooh? Ñeti povoz hañiv ari neen nañei.”

³¹ Pot mañahan parumam giz ñun ñun nae nap epat mañah, “Met, ‘God Zoanin mañahan tooh,’ pot dari mañakan pi

epat añapan, ‘Met tairariz pi haohan ari pim ñetiv barotap navat teg?’ Pot darin añapan hez. ³² Ma, ‘Hamarahanañ aban napuhö Zoanin mañahan tooh,’ pot piin mañak, povoz añarab mod eperi hat-evetet darimaz mogao tat tair etapan? Met paru eperi Zoan pi Godiz propet abanap heh, pot pimaz homet hez, povoz dari mogao etat bahori avatapan hezag dari piin hameg-epat namañotü.” ³³ Pot nae nap mañat Iesun hañiv epat mañah, “Met Zoaniz het toohavoz kapot dei unun.” Pot mañahan pi pat, “Kar, met ne arin Zoaniz toohavoz at añohon hañiv nanañ teg, povoz ne amun arim, Tairapuhö neen nañahan tamoh-kap pot arin bar naañotü,” pot mañah.

Aban horiri avasis korav ravah-ñetiv

Matiu 21:33-46; Ruka 20:9-19

12 Iesu pot mañat maot aban nariti bavatat ñetiv epat mañah, “Met aban nap pim ham ahö nar hehaek avas menat temer demahapuh greip marañ elat ñedehan heh. Tahan kohat roketak hamauruv greip uloñ badat utap tapanen tavat mez rapapanen uruv berevapanez pos biipanez hat kedet biihan heh. Tahan givogiri emat uloñ utap tapanen tavapan hezavoz homet aban koravop het etehopanez zeimak agarë revah tove-mak demahan heh. Tat aban mod nari korav meñet pot mañah, ‘Ari greip uloñ utap tapanen bain ivov matut tepekepuh nemaus nao nevizat nao arim bei,’ pot mañat aban maup pi hotoh pataek sat heh.

² Met sat hehapuh tokat aban mau pop pot homeh, Peti greip uloñ avasik badat utap hatahan bain ivov matut tahao ev, pot homet pim gog aban nap meehan av posik korav heharihö bain ivov manapanen bat emapanez hat meehan sah. ³ Tahan aban korav heh-porihö meehan emah-aban pop iv pov manapanez kaev ravat birepenañ urahapuh meehan upaip

maot sah. ⁴Pot metahan sahan aban avasiz maup gog aban mod napuhoen meehan sahan aban korav ravat hehari maot hori taput tat pim gagavok ahoam ur kelat bahori batah. ⁵Tahan tokat maup maot gog aban mod nap meehan sahan aban korav heh-porihö men ñomah. Pot tahan pi gog aban modari ahoam meehan sahan taput tat paru nari urah, met mod nari men ñomah. ⁶Tahan maupuz gog aban mod nari nakez, oñ pim rop nen heh, povoz pim ro tin pimaz ahoam zait tat hehap meeapanen sapanen paru, ‘Ae, aban ahop ev,’ pot hat pim ñeo hapanen paru hatevetepan. Pot homet pim rop meehan sah. ⁷Tahan paru avasiz korav hehari ro popun etet epat nae nap mañah, ‘Ae, av epesiz maupuz rop ok meehan emahag, etei. Met papapuzatü pihar bapan hezag, dari pi zuam bat ur ñomakapuh av epes darim pohao bak.’ ⁸Pot hahapuh pi bat ur ñomat avasiz bin binivok beteh.”

⁹Pot ñetiv Iesu mañat aban poek het hatevetet heharin epat at mañah, “Met tokat greip avasiz maup emat aban av posik korav hehari tair metapanez ari homeameg? Peti pi emat aban hori pori map men ñomapan. Tat aban tin av posik korav ravat hepanez nenari meñepanen hepan. ¹⁰Met Baiñetinavoz Tepatak ñeti epov epat menahan hez, Met aban nari zei namak demapanez bah nar bat etet, ‘Horir ev,’ pot hat betehan oraehan bah tapur zeimakez tok bah kapot tatar bavatah.

¹¹Met darim ahop pot bavatah, povoz dari etet, ‘God tinaharam ok etamah,’ pot hameg. *Buk Song 118:22-23*

Met pot menahan hez-epov ari rekö hamegiek hodad nata?”

¹²Met ñeti epov Iesu pot parun mañahan paru hatevetet met pi parumaz homet aban korav hoririti zut tat ñeti pov hah, pot paru hodad ravah, povoz

pi bat demapanez homeoh, oñ añarab pimaz ahoam zait tat heh, povoz paru Iesu bapanen añarabohö paru bahori metapan hezavoz homet ñaihet tat hehapuh paru Iesu betet sah.

Takes monis manoohavoz at mañah

Matiu 22:15-22; Ruka 20:20-26

¹³Met paru Parisi aban nari met Erod popuz hahan hehat tovai emooh-aban nari sat at ñe nañ mañapanen pi hañ horiv hapanen bapanez mañat meehan pihaz sah. ¹⁴Tat piin epat mañah, “Añairameñip ae, met dei nimaz hodad, ni ñeti rotapuñihar hameñip. Tat ni dei añarab kaev ravakaz homet hez bon, oñ aban ahö ravat hezarir betezari dei mapori Godiz nonoroh tin sohokaz ni ñeti rotap povohar añameñip, povoz niin at nañakan hatevetet hañiv dein bar añ. Met dari takes monis Sisa popuz gavman abanari manameg-pov tin ma horiv ok tameg? Ni tair homeameñi?” ¹⁵Pot at hah, oñ Iesu parum homet het emat at mañah-povoz hodad haravat hehapuh, pi parun epat mañah, “Tairairaz ne hori nao haom hat ari neen okat at nañeg? Met moni hel nas bat nañairei.” ¹⁶Pot mañahan paru moni nas batez manahan pi etet parun at mañah, “Met tairapuz akopur abatao ev?” Pot hahan paru epat hah, “Met Sisaz akopur abatao ok.” ¹⁷Pot hahan Iesu ñeti hañiv parun epat mañah, “Met povoz tairatü Sisa aban ahö popuz au ravat hez-potü paru manei, oñ tairatü Godiz au ravat hez-potü God manei.” Pot mañahan paru hatevetet agol atat pim tin hahavoz home midin tah.

Añarab maot bal hapanez at mañah

Matiu 22:23-33; Ruka 20:27-40

¹⁸Met Sadiusi aban porihö ñomamahari maot bal nakaotü, pot haoh-pori emahapuh, ¹⁹Iesun epat at mañah, “Añairameñip ae, met Mosesihö ñeti

darim tovai sookazao epat menahan hez, Met aban nap añap bat het ñaro navat hepanepuh ñomapanen aban popuz bosip hepanezaek añ hapurí pop bapanepuh ñarohol batapanen, pim nanepuz ñarohol pot ravat hepan, pot menahan hez. ²⁰Met ñetí nao epat nañakan ni hatevet. Aban nari 7 bataan heh, met nanë garosikap añap bat ñaro navat het abup ñomahan, ²¹pim bos tokatizapuhos añ hapurí pop bat pi amun ñaro navat het ñomah. Met mod tokatip amun añ tapup bat het ñomah. ²²Tahan aban 7 porí añ nen popuam bat ñarohol navat bonoam het ñomovai sohot aban kap pot map bon tahan tokat añ popuhos ñomah. ²³Met aban 7 porihö añ hon pop bat ñomovai soohan paru maporiz añap pot ravat heh, povoz tokat ñomamahari bal hapanez hameg-porah añ pop abü tairapuz añap ravat hepan?”

²⁴Pot at mañahan Iesu ñetí hañiv parun epat mañah, “Met ari Baiñetina-voz Tepatak menahan hezaek rekö hat hodad narav, ma Godiz kezavoz amun tin hodad nat hez, povoz kut tat neen okat nañeg. ²⁵Met paru añarab ñomamah-porí maot bal hapanez porah paru enzol abarah hezariz zut ravat hepanepuh maot nae nap navotü, oñ am hepan. ²⁶Met ari añarab ñomat maot bal nakaotü, pot hamegivoz ne arin epat añom, met Mosesihö tepatak ñetiv pot menahan hezaek ari rekö hakameg, oñ tair tat ari tin hodad narav? Met zi namedek itañad rai rai hat bon narav hehan Godihö Mosesin ñetí nao epat mañah, ‘Moses, ne nim iz mimi-hol Abraamir Aisakir Zekopoz korav ravat hezap ev,’ pot piin mañah. ²⁷Met God pi ñomat bon tamahariz koravop narav, oñ biririz korav ravat hez, povoz aban porí ñomahaekanañ sat pinañ hono birirí hez, pot arin ev añamoh. Met ari kut tat neen ñetí okov at nañeg,” pot mañah.

Ñetí katë garosikavoz ñetiv

Matiu 22:34-40; Ruka 10:25-28

²⁸Pot mañahan aban ñetí kateñiz mañairaholohanañ nap hatevetet pi pot homeh, Iesu pi Sadiusi abanarin ñetí hañiv tin mañah. Pot homet pi Iesus nakoe emat epat at mañah, “Met Mosesiz ñetí kateñ hahan hezaek tairavohö modañ ritou metat garosikao ravat hez?”

²⁹Pot at mañahan Iesu pat, “Met ñetí katë mapoñiz ahö garosikao evég, Ari Israel añarab tin hatevetei, God pi nenap arim ahop hez, ³⁰povoz nim hezhezao ma loporir hodadeo map pi nenap manat kez tat pimazahar zait tat hezei. ³¹Met ñetí katë epovoz irih modao amun epat hahaek menahan hez, Met nimaüz homet zakep tat hezavoz zut añarab modariz homet zakep tat tin metovai sohoz. Met ñetí katë epovokarohö ñetí katë modañ map ritou metat garosikavokaro ravat hez.”

³²Met Iesu pot mañahan ñetí kateñiz at mañah-pop Iesun ñetí hañiv epat mañah, “Añairameñip tin hañ, met God pi ahö tin nenap hezan pim zut mod nap bon, pot ni rotap ok hañ. ³³Met darim hezhezao ma loporir hodadeo map pi manat pimazahar zait tat hek. Tat darim heriñiz homet zakep tat hezavoz zut darim modariz homet zakep tat tin metohot hek. Met darim pot tovai sookaz povohö añarab Godiz homet anumai ma mod tairatü manohopanez pov ritou metat hepan.” ³⁴Met pi Iesun pot mañahan Iesu pot homeh, Met aban epop hodad tinavonañap ev. Pot homehapuh pi aban popun maot epat mañah, “Met Godiz masakavoz roketak sat hekez ni totoi raveñ.” Pot ñetí hañ tinao mañahan añarab poek hehari home midin tat heh, povoz porahanañ Iesun maot at ñe mod nañ namañ, oñ paru bapap tat am heh.

Iesu añarabon at mañahat ev

Matiu 22:41-46; Ruka 20:41-44

³⁵Met aliz nasik Iesu Godiz tup ahomakez temeraz kohat het añarab togü manat heharin baiñetinao bar mañahapuh añarab porin at mañah, “Met aban ñeti kateñiz mañairahol epat arin añamah, ‘God Kristo arimaz eñizat avapanez au hahan hez-pop pi Devidiz ro iz mimip ou ravat hepan,’ oñ pot arin añamahavoz homet epat añoman ari homei. ³⁶⁻³⁷Met mamog Devid Godiz Pul Tinapuhö hodadeo manahan pot hahan hez,

‘God nem Amipun pot mañah, “Nem mar giñasiz nakoe ev emat touteken nimaz kaev ravat hepanez pori bat hor batat nim irih meñeman ni parum revah hekë.”’ *Buk Song 110:1*

Met ev Devid Kristo popuz homet, Nem Amip, pot hah-pop tair tat pim iz mim enap ou ravapan?”^{§§}

Met Iesu poek het ñetiñ haovai emoohan añarab ahovokaro tin hat-evetehot biñ ravat heh.

Iesu aban mañairaholoz horivoz mañah

Matiu 23:1-36; Ruka 20:45-47

³⁸Tahan Iesu maot parun epat mañah, “Met ari aban ñeti kateñiz mañairaholoz tamahat totunei. Met paru poru parum dim tovë tinari meamahapuh añarab togü manat hezaek sat biñ ravat het sat em tamahan añarab parun etet, ‘Deim ahoari ae,’ pot mañohopanez paru zait tat parum heriñ bat hel batamah. ³⁹Met arim topour zeñik lokat topourameg-porah paru poru sat garosik tek tinañik toutapanez paru zait tat

toutamah, ma gipizor anumai bareñat biñ ravat topourat nameg-porah paru bol ahö tinañihar parum an tat bat napanez zait tat bamah. ⁴⁰Met aban poru paru amun añ hapuriholoz zeñik sat meñizamah bon, oñ paru sat añ hapurihol moreg metat parum zeñir nonair naitü parum bamahan paru betez hez. Met paru pot tamaharihö modari parun etet ñeti tinao hahopanez hat mañeo toveam beri haz hahot hez. Met paru aban pot tamah-pori tokat ñevok biit hañ hori ahov manapan, povoz ari hodadeo bat parum tamahan añoh-epat tovai totunei.” Iesu parun pot mañah.

Añ hapurip monis biñ-ñetiv

Ruka 21:1-4

⁴¹Pot mañat Iesu sat Godiz tup ahö pomakez romevoz kohat pimaz homet moniñ bat emat bizoohaek nakoe toutat hehan añarab moni heleñ bat emat biohan pi etet heh. Tahan aban monir zeirurum ahotunañari moniñ ahoam bizooch, ⁴²oñ am etehan añ hapuri monir zeirurum bon nap emat pim moni mav nasikaro nen biñhan oraehat bat emat bizah.

⁴³⁻⁴⁴Tahan Iesu pim mañairooh-abanarin mar boe metahan emat topourahan pi parun epat mañah, “Met paru aban okori parum monis ahoam oraezaek nañ bat em bizahan ahoam am oraez, oñ añ monir zeirurum bon okop pi monis oraepanez homet nakez, oñ am map bat em bizah, povoz añ hapuri okop Godiz taevavok ahoam ok bizah, oñ aban mod moniñ ahoam bizah-okori Godiz taevavok aviam ok bizah,” pot mañah.

§§**12:36-37** Pavar 36 -37 -Met Kristo pi pohao hezap ok, povoz Devidiz ahop heh, oñ hamarrah Maria bataan abanap ravahaek pi Devid tapupuz ro iz mimip ou ravah. Met Parisi aban poru, Iesu pi Kristo Godihö meepane au hahan heh-tapup ok, pot pimaz hom namee, povoz Iesu at ñe pov parun mañahan hañiv hapanez bapap tah.

Iesu tup ahomak hori ravapan hah

Matiu 24:1-2; Ruka 21:5-6

13 Met Iesu pot mañat bon taha-puh tup pomakehanañ berevat sapanez tahan pim mañairooh-aban napuhö epat piin mañah, “Añairameñip ae, met hel tin ahoñinañ tup tin epamak demahan hezaekan ni eterë.” ²Pot hahan Iesu ñeti hañiv parun epat mañah, “Erohöl ae, ari tup ahö epamaken etet hamegiek ne rotap arin epat añom, paruhö tup epamak heleñinañ tin kez demovai helahan hezaek aban ñai narihö map ur edapanen ñodat hel nao hel modavoz revah naoraetü, oñ map mainor pain ravat oraepan.” pot mañah.

Honoñai mapoñ ou ravapan

Matiu 24:3-14; Ruka 21:7-19

³Met Iesu pot mañat sat Oliv dañevok toutat hehapuh etehan Godiz tup ahomak karom akat hehan Pitar Zemisir Zonir Anduru parun nen pori pim nakoe emahapuh piin epat at mañah, ⁴“Met tairarah nim tup karom akamakez ñeti hañi-pov tapan? Ma tairañ garos ou ravapanen etet dei hodad tat, ‘Rotap totoi ravapanez tahan ev tah,’ pot hak? Povoz ni dein bar añeken hatevetet hodad tak.”

⁵⁻⁶Pot mañahan Iesu ñetiv parun epat mañah, “Met tin homet etevai sohozei. Met tokat aban narizaro honep honep emat nem abatao hahot pot moreg hahopan, ‘Met ne tapup ev.’ Pot hapanen añarab ahovokaro hatevetet parun barotap batapan, povoz aban hamoh-porihö arin moreg etapan hezag tin homet etevai sohozei. ⁷Met tokat arim totoi naek zeñi ñai ahov ou ravat nae nap menapanen ari hatevetehopek. Ma ‘Zeñi hotoh nasik ñai ahov berevah,’ pot hapanen hatevetepek. Tat ari zuam zageri tat ahoam home midin totunei, oñ tapanez pov am tap, met pot tapanez

porah ne zuam naemotuzarah ok. ⁸Oñ añarab nari zeñi nasikanañ bal hat emat zeñi modasikarinañ nae nap menapan, ma aban togü nat bal hat sat aban togü modatanañ nae nap menapan, ma zeisikaroh gin ahov berevohopan, ma hamarah zebemun ahö tohohan. Met añahol ñarohol batapanez garos kapot tat kakamao aviam hateveteamahavoz zut nonair nai hamoh-potü berevapanen honoñai ou ravapanen hatevetehopekez pov kapot nenaek ok hatevetehopek.

⁹Met pot tapanez porah ari tin homet hezei. Met nem ñetivoz kaev ravat hepanez pori ari avat sat paru ñevok eviipan, ma arim topour zeñiñik ari lokepeken paru nari biñinañ ourapan, ma ari nemaz homet hepekezaek paru nari kaev ravat avat beri akahopanepuh sat gavman aban ahoriz nakoe eñepanen hepek. Tapanen arihö nem ñeti tinao paru porin mañohepek. ¹⁰Oñ garos ari nem baiñetinao añarab maporin mañovai sohopeken hatevetehopanen ev arin nem añamoh-epotü tokat ou ravapan. ¹¹Met paru ari avat ñevok eviipanez porah ari ñaihet tat, Ui dari hañ tairao hak batah? pot home midin totunei, oñ Godiz Pul Tinapuhö arim hahopekezat hodadeo ari anohopanen hahopek.

¹²Met aban nari parum naner bos tairari nemaz homet emohopanezariz kaev ravat beri hat ñai abanari manapanen paru bat men ñomapan. Ma pap nari amun taput parum ñarohol metohopan, ma ñaro narihö amun parum nonor papaz zu taput metohopanen ñai aban nari men ñomohopan. ¹³Met ari nemaz homevai emohopekezaek añarab mapori arimaz kaev ravat mogao etohopan. Met pot etohopanen ari tairari kaev narav het rez kek tat nemaz homet tovai sohopekezari God pimeri avat tin hepekezaek eñepanen pohao hepek,” pot mañah.

Pei horip berevapan

Matiu 24:15-28; Ruka 21:20-24

¹⁴Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met pei hori ahovonañ nap berevat ou ravapanepuh natotuz ahaou hahan hez-poek lokat tapanen ari etepok.” (Met Iesu pot hahan hez-ñeti epov ari rekö hapekezari tinam homet hodadeo bei.) Met Iesu maot epat mañah, “Met pei pop emat pot tapanez hamohporah añarab Zudia zeisik hepanezari parum zein betet paru barezat dañeñik sapan. ¹⁵Met añarab ze aroponik toutat hepanez pori maot parum zeinik kohat lokat parumotü navotü, oñ am poekanañ barezat sapan. ¹⁶Ma añarab adañik sat gogot tohopanezari maot zeinik emat parum tamaravoz dimihol navotü, oñ poekanañ am barezat sapan. ¹⁷Mai zakep, met pot tapanez porah añ ñaro ñekeñinañ ravat hepanezari, ma añ ñarohol maok batat apetei manohopanezari paru barezat bar baram sapan, pot homeamoh. ¹⁸Met utarar tamarao tapanezarah pei pop emapanen porü hat barezat sepekez rekot bon, povoz homet God eñizohopanez mañ mañovai sohopeken porah pei pop naemotü. ¹⁹Met pot tapanez porah añarab honoñai mapoñ hatevehopan, met God abarar hamar kapot tat matut tahaekanañ honoñai berevapanez hamoh-povoz zut nao ou narav, met tokat pim zut mod nao amun ou naravotü, oñ berevapanez hamoh-nen poraham ou ravat bon tapan. ²⁰Oñ God pimauhö pim añarab ba ou batahan hezariz homet zakep tat honoñai poñ tokat berevohopanez añoh-poñiz homet alizañ ba avi batah, oñ pi pot ba avi navatatin añarab map hori ravat ñomah narab.

²¹Met honoñai pov berevohopanez porah aban narihö arin epat moreg añohopan, ‘Met Kristo emat hezag ari ev

emat etei,’ ma mod narihö, ‘Kristo ze okatak haemat ok hez.’ Pot añapanen ari parum añapanez povoz tovai, ‘Rotap ok añah,’ pot haotunei. ²²Ma aban moreg narihö emat, ‘Ne Kristo, Godihö zu netat nemeehan emohop ev,’ ma ‘Ne Godiz propet abanap ev,’ pot añapan. Tapanepuh ari Godiz añarab ba ou avatahan hezari etet, ‘Rotap Godihö meehan emahap ev,’ pot hapekez homet red navor nao tapanen agol atat ari etet barotap batotunei. ²³Met nem ñeti añoh-epov tokat ou ravapanezao ev bar añoh, povoz ari hatevetet tin hodad ravat etet hezei,” pot mañah.

Añaraboz Nanep maot erapan

Matiu 24:29-31; Ruka 21:25-28

²⁴⁻²⁵Pot mañat Iesu maot epat mañah, “Met honoñai map añoh-epañ mamog berevat bon tovaïam gitap berevovai pim alizao maot bon tapanen kutur manapan, ma ñonis berevovai pim alizao amun maot bon tat namañotü. Ma zeizañ abarahanañ tiz ñodapan, ma abarah mod hezatü parum non samahañ betet patati betez betez sohopan. ²⁶Pot tohopanen ne Añaraboz Nanep kez ahovor aliz ahovonañ unitak rouvat eroman añarab neen et nereepan. ²⁷Met eromaz porah nem enzolihol meeman ze maporizaroh saem tat God pimauz au hahan hez-añarab pori batogü manapan,” pot mañah.

Ziñin etet hodad ravameg-ñetiv

Matiu 24:32-35; Ruka 21:29-33

²⁸Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met ziñiz tamahat ari homei. Met zi taeñ ñodat zi tae mageñ meet het tor ravovai samahan ari etet pot hameg, ‘Git kezao ravapanez ev tah,’ pot hameg. ²⁹Povoz zut tokat ari etepeken nonair nai añamoh-epotü ou ravapanen, ‘Totoiam pi maot emapanez ev tah,’ pot hapek. ³⁰Met ari hatevetei, Zuda

arim nari nañom am hepanen hamoh-epotü ou ravapanen etepan. ³¹ Met tokat abarar hamarar nonair nai map bon tapan, oñ nem ñeti haovai emamoh-map poñ pohao am het hepanepuh bon natotü,” pot mañah.

Pi erapanez alizasiz ñetiv

Matiu 24:36-44

³² Pot mañat maot pi epat mañah, “Met eromaz alizasiz ari añarab hodad nat, ma enzolihol povoz amun hodad nat, ma ne pim rop amun hodad nat, oñ nem Pap nenap pimauhö aliz posiz hodad hez. ³³ Met arihanañ nap nem ou ravomaz pov tin hodad nat, povoz ari tin ñai bizat etet hezei. ³⁴ Met añamoh-epovoz ñeti nao zu tat epat añom, Met aban ahö nap pim zeit betet pat naek sapanez hat pim gog aban nari pim nonair naiz korav ravat hepanezari baverat gogoñ main main au mañat haitokoroz korav ahop ravat etet hepenez napun mañapan. ³⁵ Met zei añoh-pomakez mau pop sat hepenezaekanañ tairarah maot emapan? Pi hapanezai, ma kuturutak, ma hohorep ñeo hamaharah, ma zeit al teevai emapanez porahaz ari hodad nat, ³⁶ met ganö pi kilam zuam emat etepanen ari pim gogot betet am unun orat hepek hezag, ari povoz badede ravat pimaz tin etet hezei. ³⁷ Met nem ñeti petev arin añomaz toh-epov ne añarab mapori hatevetapanez zait toh, Ari mapori tinam ñai bizat etet hezei,” pot mañah.

Iesu ur ñomapanez hah

Matiu 26:1-5; Ruka 22:1-2; Zon 11:45-54

14 Met aliz nasikaro bon tapanen Zuda darimeri meñizahan tin hehavoiz homet anumair gipiz arö tapanez aliz pos* met berë tu nak hepenez poñ nohopanez aliz poñ totoi

ravah. Tahan aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir aban ñeti kateñiz mañairahol topourat Iesu kilam demat basat ur ñomapanez nae nap mañah. ² Tat epat hah, “Met dari anumair gipiz nohokaz-aliz poñik hameg-epat takan añarab etet kaev ravat emenapan hezag, porah pi naurotü.” Pot paru hah.

Añ nap pim gagaih ueriv baouzourah

Matiu 26:6-13; Zon 12:1-8

³ Met Iesu Betani zeitak aban Saimon modap batam obuloñ pohao tat het tin ravat hehapuz zeimakeh sat heh. Tahan añ nap ñerë nao helevonañ matut tahan uer ulagï tinavonañ navoz abatao nad hamah-pov meehan hehaek moni ahosinañ zum tat bat emat Iesu gipiz nohot hehan etet pimaz zakep tat uer pov pim gagaih baouzourah. ⁴ Tahan añarab nari añ popuhö Iesu metah-povon etet kaev ravat epat hah, “Oir, met moni ahos zum tah-uer okov tairaiz pi okat tat Iesuz gagaih upaiam baouzourah? ⁵ Met uer okov aban nap zum tapanez manahatin moni ahos 300 kina pi manahan bat añarab nonair nai bonori meñizapanez manah narab.” ⁶ Pot paru haohan Iesu hatevetet parun epat mañah, “Met añ epop ne tin netahag, tairaiz ari pimaz ñeti hori okov hameg? Evo, okat haotunei. ⁷ Met orah rezah añarab nonair nai bonori arinañ hepanen meñizohopek, oñ ne arinañ pohao heman tin netohopekez bonop ev. ⁸ Met añ epop uer neeh baoz nourah-epov ne ñoman nem herisik ur neelat ba nevizapanezavoz zut pi tin tat okat netah. ⁹ Met epat arin añoman hatevetei. Nem ñeti tinao zeisikaroh añarabon mañovai pim netah-ñeti epov amun honeo hahopanen pimaz pat, ‘Pi tin metah,’ pot hat añ epopuz homehopan,” pot hah.

*14:1 Pavar 1 -Met aliz posiz abatao Pasova pot mañooh.

Zudas Iesu aban ahorin mañairapanez hah

Matiu 26:14-16; Ruka 22:3-6

¹⁰Iesu pot haohan pim mañairooh-abanarihanañ nap Zudas Iskeriot aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorin mañairapanez Iesu bapanez hat sat parun mañah. ¹¹Tahan paru aban ahö pori ñeti povon hatevetet biñ ravahapuh paruhoen pi moni nas manapanen Iesun mañairapanez mañahan Zudas narah piin mañairapanez paru pi bapanez nonoroz mel tooh.

Iesu pim mañairaholonañ gipiz nah

Matiu 26:17-25; Ruka 22:7-13; Zon 13:21-30

¹²Met paru Betani zeitak hehapuh berë tu nak hepanez poñ nohopanez aliz poñiz garosikas al teeahan bol sipsip rohol urat napanez tah-posik mañairooh-abanari emat Iesun epat at mañah, “Met dei ze tairamakeh sat Israel darimeri meñizahan tin hehavoze homet[†] anumair gipiz arö tat biokan ni emeken dari nak?” ¹³Pot hahan Iesu pi mañairooh-abanarihanañ nañariv meepanez tat epat mañah, “Met arip ze ahö akatazañ sohot etepeken aban nap iv ñerë ahovok ivov holat emat nonoroh arip ze anapanepuh mamog ravat sapanen arip pim tokat sohot etepeken, ¹⁴pi sat ze tairamakeh lokapanez pomakeh arip amun sa lokat aban maupun epat mañei, ‘Met darim añairamahap epat hat deip emeehan emeg, “Nem mañairamoh-abanarinañ dei Pasovaz homet toutat anumair gipiz nakaz ze giruv taek ev hez?”’ ¹⁵Pot piin mañepeken pi ze girü ahö agarë revah hepanezavok dari toutat nakaz tin tapanen hepanezavon añairapanez arip ze girü povok darim anumair

gipiz nakazatü arö tat bizohopeken dei emak.”

¹⁶Pot mañat meehan aban poñariv ze ahö potak sat etehan Iesuz mañat meeh-pot ravahan parup tovai sahapuh Pasovaz homet napanez anumair gipiz arö tat bioh.

¹⁷Met pot tahan zeit kutur manovai soohan Iesur mañairooh-abanari honeo sat ze pomakeh lokah. ¹⁸Tahapuh paru toutat anumair gipiz novai Iesu parun epat mañah, “Met ne rotap arin ev añomaz toh. Ari eperihanañ nap nenañ honeo deip het gipiz nameñipuhö ne navapanezarin mañairekë.” ¹⁹Met pot mañahan pim mañairooh-abanari honoñai tat honep honepuhö pin, “Ni nemaz hameñi?” pot at mañovai sooh. ²⁰Tahan Iesu parun hañiv epat mañah, “Met arihanañ ni tairap gipiz suasik oraezaek deip honeo bat nameg-popuhö pot netekë. ²¹Met ne Añaraboz Nanep batam Baiñetinavoz Tepatak menahan hez-taput netapan, oñ ni aban tairap ne navapanezarin mañairekez pop zavaruzap ni hañ hori ahov bekë. Met aban pot ne netekezap nim nonopuz zatakanañ ni nanavat hehavozeatin, hañ hori pov bekezetat nat teñin tin ravah narab,” pot mañah.

Iesu pim beretar ivov manah

Matiu 26:26-30; Ruka 22:14-20; 1 Korin 11:23-25

²²Met paru nohot hehapuh Iesu beret bat Godin biñ mañahapuh bapezat pim mañairooh-abanari manovai sat epat mañah, “Nem aboi ev, ari bat nei.” ²³Pot mañat manahan nah. Tahan bain ivov kapurah mañar biihan hehaek bat Godin taput biñ mañat pot hah, “Nem uveo ev, ari mapori bat nei.” ²⁴Pot mañahapuh epat mañah, “Met Godiz au hahan hezat nem uveo berevat añaraboz horiv

[†]14:12 Pavar 12 -Met parum pot toohavoz abatao Pasova pot mañoooh.

olat bavon batapan. Tapanen Godihö nem uvevon etet pot hapan, ‘Nem au hahon hehavoz rotapuv petev ou har-avah.’²⁵ Met bain iv epov ne arinañ honeo ev het noh-epekanañ nain heman tokat God añaraboz korav ahop ravapanez porahahoh iv magei nao ne maot nom.”²⁶ Pot hahapuh paru daa nas hat berevat Zerusalem zeit betet Oliv dañevokaz sapanez sah.

Pita bavai hapanez mañah

Matiu 26:31-35; Ruka 22:31-34; Zon 13:36-38

²⁷Met Oliv dañevokaz sapanez nonoroh sohot Iesu pim mañair abanarin epat mañah, “Met Baiñetinavoz Tepatak pot menahan hez, God bol sipsipiholoz koravop ur ñomapanen pim sipsipihol ñaihetivoz rap reet main ravat sapan. Pot menahan hezavoz zut paru ne navat netapanen ari etet ñaihet tat ne nevetet barezat sepek.”²⁸ Oñ ne ñomomazaekanañ maot bal haomapuh arim garos Galili zeisik soman poek ari emepek.”²⁹ Pot mañahan Pita hatevetet hañiv epat mañah, “Paru eperi ni nevetet barezat sapan batah, oñ ne ni nanevetetü.”³⁰ Pot hahan Iesu epat mañah, “Met ne rotapuan niin epat nañom, Kutur epatak id hohor bizap ñe houlovokaro nakam hepanen ni navokaro nao nemaz niin at nañapanen epat bavai mañekë, ‘Evo, ne pimaz hodad nat.’”³¹ Pot hahan Pita kezao maot epat mañah, “Evo, met ni nourapanez hapan, povoz ne amun ninañ deip honeo ourapan, oñ ne nimaz bavai namañotü.” Pot mañahan mañairooh-aban modari pinañ honeo ravat pim hah-taputam paru hah.

Getsemani poek Godin mañ mañah

Matiu 26:36-46; Ruka 22:39-46

³²Met pot hahapuh poekanañ Getsemani hamarrah sat poek hehapuh Iesu parun epat mañah, “Ne nem Papapun mañ mañomag, ari epeek toutat hezei.”³³ Pot mañahapuh Pitar Zemisir Zon baviit paru honeo sat het Iesu pim loporih metapanezavoz zakepiv ahoam homeoh.³⁴ Tahapuh parun pot mañah, “Nem netapanezavoz zakepiv ahö mapoam neeh hezaek, petev ne tairam ñomom batah, pot homeamoh, povoz ari nenañ honeo etaet het ete-hozei.”³⁵⁻³⁶ Pot mañat pi main kotiokat sat hamarrah sa ñodat het Godin epat ahoam mañ mañooh, “Apai, niuhö rekot nem kakam hatevetemaz toh-epov nehanañ bazei manekhez homeamoh, oñ kar, neohö nem zaitivok homemaz pot natotü, oñ nim zaitivok hañin hezatam am tom.”³⁷ Pot mañahapuh pi bal hat pim mañairooh-aban nañariv nap hehaekaz hat borourat sat etehan paru orat hehan bazageri tat Pitan pot mañah, “Saimon, ni nenañ honeo het eteokez hanañohon hatevetet am orat heza?”³⁸ Pot mañat parun epat mañah, “Met ne hodad, arim loporizaroh tin het kez ravat hepekez zaitiv hez, oñ arim heriñ am sepsep hez, povoz ganö Seten ari moreg etapanen ñodepek hezavoz tinam ari etet het Godin mañ mañohozei.”

³⁹Met pot mañat pi maot sat Godin mamog mañ mañahat maot mañ mañah.⁴⁰ Met pot mañ mañat pi maot borourat emat etehan pim mañairooh-aban pori au gom tat orat hehan pi emat bazageri tahan paru het piin ñeti tairao mañapan hat am hehan Iesu maot sah.

⁴¹Met pi sat mañ mañoohaekanañ maot emat parun epat mañah, “Ari arim heriñ tin bizat am orat heza? Erohol nen ok oreg. Met ne Añaraboz Nanep aban horivonañari ne navapanez pov to-

toi ravahan, ⁴²aban ne navapanezarin mañairapanez pop garos ok haemamahag, ari bal hapeken sak,” pot mañah.

Zudas abanari Iesu bamanah

*Matiu 26:47-56; Ruka
22:47-53; Zon 18:3-12*

⁴³Pot mañovai aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir aban ñeti kateñiz mañairaholor Zudaholoz korav modari aban ahö navokaro meehan parum en raveñir zi tupuhav bat Zudasinañ paruhoneo emah. ⁴⁴Met Zudas mamog paruhoneo epat hamañahan heh, “Ne dari sakapuh aban pop batot noman ari etet emat pi bepekepuh tin bahorë hat bat sei.”

⁴⁵Pot mañah, povoz paruhoneo emahapuh Zudas pim mamog paruhoneo mañahat tat pi Iesuz nakoe emat, “Añairameñip ae,” pot mañahapuh Iesu batot nah. ⁴⁶Tahan paruhoneo modari etet zuam emat Iesu bahapuh kezao bahorë hah. ⁴⁷Pot tahan Iesunañ honeo heh-nap rouvat hehaek pi etet kaev ravat pim en raves elevokanañ bateet aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahopuz gog aban nap menahan bazei manahan hat kapoe men el beteh. ⁴⁸Tahan Iesu paruhoneo aban poruhoneo epat mañah, “Evo, ne aban ñaip hat ari ñaitunañ ne navepekez hat emegi?” ⁴⁹Met ne Godiz tup ahomakez temeraz kohat het orah rezah arin ñetiv añoohon ari ne nanav. Oñ batam Baiñetinavoz Tepatak menahan hezavoz rotapuv ou ravapanez tah.” ⁵⁰Pot paruhoneo mañahan pim mañairooh-abanari hatevetet Iesu betet barezat sah.

Aban ro nap barezah-ñetiv

⁵¹Met aban ro nap, pim herisik giv aer nenar ruat bapoti tat hehap, Iesu basahan paruhoneo eñatak etevai emoohan paruhoneo etet pi bapan hat pim givorah bahan, ⁵²pim giv por baar betet barekap barezat sah.

Aban ahori Iesu ñevok bizah

*Matiu 26:57-68; Ruka
22:54-55,63-71; Zon 18:12-14,19-24*

⁵³Met pot tahan aban anumaihol bareñ elohariz ahopuz zeimakeh aban ñeti kateñiz mañairaholor aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir Zudaholoz korav modari togü manat hehaek aban Iesu bahari pi basah. ⁵⁴Tahan Pita paruhoneo tokat hotoh heriam soohapuh zeï pomakez romevoz kohat sah. Tat zeï pomakez korav ravat hehari-nañ honeo itañadek toutat barai ñarohot heh.

⁵⁵⁻⁵⁶Tahan Zuda kaunsor aban ahö poruhoneo map topourat hehan Iesu basahaek hatevetehan pi ur ñomapanez zait tah, povoz aban narin mañahan emat ñeti moreg povor kao ahoam pimaz haoh, oñ paruhoneo ñeti moreg haoh-poñ main main haohan pim hori tah, pot haohavoz rotapuv ou narav. ⁵⁷Tahan aban mod nari emat rouvat pimaz ñeti moreg nao epat hah, ⁵⁸“Aban epop pi pot hahan dei hatevetegip ev, ‘Ne Godiz tup ahomak abanari houloam het demoohaek neohö edat aliz nasikaro nasik tup mod abanariz nademotuz pomak rekot maot demom.”” ⁵⁹Met paruhoneo ñeti hah-pov pat pat hah, povoz rotapuv ou narav. ⁶⁰Tahan aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahop paruhoneo ñaravatak bal haz rouvat het Iesun epat at mañah, “Met nimaz aban eperi nim hori hañivoz hamah-epovoz ñeti hañ nao ni hakez homeameñi?” ⁶¹Pot at mañahan Iesu piin ñeti hañiv namañ, oñ am hehan maot piin at mañah, “Met ni rotap Kristo, God map tin hezapuz ropu?” ⁶²Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, “Ne tapuv ev, met tokat ne Añaraboz Nanep darim map Ahopuz mar giñasik tek tinatak toutat hemazaekanañ maot unitak eroman ari etepek.”

⁶³Met pot mañahan aban pop hat-evetet mogao ahoam tahapuh gitait ravat pimauz dimir giv bakelat pim modarin epat mañah, “Met aban epop pimauhö ñeti moregao ok hakahan dari hat haveteg, povoz tairaiz aban mod nari emat pimaz ñeti mod nao hapan?” ⁶⁴Evo, pimauhö ok ñeti horiv hakahag, ari pimaz tair homeameg?” Pot at mañahan paru mapori pot hah, “Pi hori hahap akeg, ur ñomap.”

⁶⁵Pot hahan aban nari gim lolov meñizat pim etañik dim teriranañ medemat marañinañ urovai pot mañooh, “Nihö ne aban tairapuhö ev nouramoh-epopuz abatao haz.” Pot honep honep mañat uroohan zei heh-pomakez aban korav heh-pori amun pi bat ahoam urooh.

Pita Iesuz bavai hah

*Matiu 26:69-75; Ruka
22:54-62; Zon 18:15-18,25-27*

⁶⁶Met Pita ogarë irih zeimakez dorovok het itinañdek barai ñarohot hehan aban Kaiapasiz as ñari nap emat piin etet pot mañah, ⁶⁷“Ae, met ni amun Iesu Nasaret zeitak aban popunañ honeo heñip ok.” Pot mañahan Pita epat hah, ⁶⁸“Evo, nim ñeti hameñ-okovoz ne hodad nat.” Met pi pot hat temeraz haitokoroz totoi harevaïam id hohor biz nap ñeo hah. ⁶⁹Tahan as ñari pop piin maot etet aban pim totoi heharin epat mañah, “Met aban epop paruhanañ nap ev.” ⁷⁰Pot hahan pi maot hah, “Evo, pimaz ne hodad nat.” Met aviam hevai aban Pitaz totoi rouvat heharihoen Pitant epat mañah, “Met ni paru Galili poriz ñevonañ hameñin dei hateveteamegiek, ni parunañ honeo heñiekanañ ev emat deinañ het hameñ, povoz evo haotun.” ⁷¹Pot mañahan Pita kez ravat epat mañah, “Met ne moreg arin añoman God

ne nemenapan hezag, aban arim hameg-okopuz rotap ne unun.” ⁷²Met pot hao-vai id hohor bizap maot ñeo haoh. Tahan Pita Iesuz, “Id hohor bizap houlovokaro ñeo nak hepanen nemaz navokaro nao bavai mañekë,” pot mañah-povoz pi maot homet zakepiv ahö tat iñ hahot heh.

Iesu Pailat ahopuhaz basah

*Matiu 27:1-2,11-14; Ruka
23:1-5; Zon 18:28-38*

15Met zeit al teevaïam aban anu-maihol bareñ elat mañaroohariz ahorir Zudaholoz koravorir aban ñeti kateñiz mañairaholor kaunsor modari Iesu ur ñomapanez ñetiv bahon batah. Tat paru birepenañ Iesuz marañiz demat Roma gavman ahop Pailat popuhaz basah. ²Tahan Pailat piin etet epat at mañah, “Ni Zudaholoz ahopu?” Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Ni rotap nemaz ok hameñ.” ³Pot hahan Zuda aban ahori ur ñomapanez zait tat ñeti moregañ ahoam haohan Iesu ñeti hañiv parun namañ am heh, ⁴povoz Pailat maot Iesun at mañah, “Met aban eperi nimaz hamahavon hatevetet tairaiz ni hañiv nak hez?” ⁵Pot mañahan Iesu Pailatin hañiv am namañ tahavoz Pailat ahoam home midin tooh.

Pailat Iesu ur ñomapanez hah

*Matiu 27:15-26; Ruka
23:13-25; Zon 18:39–19:16*

⁶Met darimeri meñizahan tin hehavoz homet gipiz nooh-aliz poñik[‡] orah rezah Pailat pi epat tooh, kakam zeimakeh hehariz añarabon at mañoohan paru tairapuz zait tat het haoh-pop baverevapanez mañoohan baverevooh. ⁷Met Iesu urapanez basat haoh-porah aban nap pim abatao Barabas pi kakam zeimakeh heh. Met pi mamog aban hori

[‡]15:6 Pavar 6 -Met aliz poñiz abatao Pasova, pot mañooh.

mod narinañ honeo ravat Roma gavmanihol ruapanen sapan hat paru zei ñai metovai pi aban nari men ñomahan Roma ñai abanari pi bat kakam zeimakeh memerihan pim mod pot taharinañ paru honeo heh. ⁸Met añarab topourat Pailatin aban nari kakam zeimakeh hehaek baverevoohat maot potam baverevapanen sapanez mañah. ⁹⁻¹⁰Met añarab ahovokaro Iesuz zait tat hehaek, aban ahoi pimaz kaev ravat ur ñomapanez haoh-pov Pailat hodad heh, povoz pi añarab topourat heh-porin at mañah, “Met ari Zudaholoz ahop Iesu meeman arihaz emapanez zait tegi?”

¹¹Pot Pailat at mañahan paru am homehot hañiv namañ hehan, aban anu-maihol bareñ elat mañaroorhariz ahorihö añarab pimaz kaev ravat parum hapanezat tapanez epat mañovai sooh, “Met Pailat emat maot arin at añapanen hañiv epat mañei, ‘Dei Barabas baverev meeken sapanez zait teg,’ pot piin mañei.” ¹²Met pot mañahan añarab porin mañahat paru Pailatin mañah. Tahan Pailat maot parun epat at mañah, “Met aban ari Zudaholoz ahop hamegpop ne tair metom?” ¹³Pot mañahan paru maot ñeo ñarah epat hah, “Zirah ur ñomap, zirah ur ñomap.” ¹⁴Pot hahan Pailat maot at mañah, “Met pi hori tairao tahavoz homet ari okat hameg?” Pot hahan paru mapori ñeo ñarah hat maot epat hah, “Zirah ur ñomap, zirah ur ñomap.” ¹⁵Met pot ahoam haohan Pailat añarab pimaz biñ ravapanez hat parum hahat tat Barabas baverev meehan sahan, pim ñai abanari Iesu bat birepenañ pi urapanepuh paru basat zirah ur ñomapanez mañah.

Iesun ñebul mañooh

Matiu 27:27-31; Zon 19:1-3

¹⁶Pot mañahan ñai aban pori Pailat popuz zeimakez romevoz kohat Iesu

basat ñai aban modarin mañahan emat paru honeo ravat heh. ¹⁷Tahapuh ñai aban pori paru Iesu aban ahopuz zut metapanez pim dimir giv batezat parum aban ahopuz dim giv mav redevonañ tinar momoruat bi teñoñinañ narep bat emat aban ahopuz koekasiz zut bakoñ tat Iesuz gagaih memevizah. ¹⁸Pot metahapuh paru ñebul epat mañah, “Ui, Zudaholoz aban ahopun eterë.” ¹⁹Pot mañahapuh zir bat pim gagaih urahapuh paru pi gim loloñ meñizah. Tahapuh paru rariñ rez bareñat, “Ui, Zudaholoz aban ahopun eterë,” pot ñebul piin mañah. ²⁰Met paru pot metohot het garë hat dim giv mavar maot baar betet pimauz dimip memeehapuh zirah ur ñomapanez baverevat basah.

Iesu zirah urah

*Matiu 27:32-44; Ruka
23:26-43; Zon 19:17-27*

²¹Met paru Iesu bat soohan aban nap Aleksandar Rupusiz papap, pim abatao Saimon, met pi Sairini zeisikanañap, zei ahö potakaz sapanez hat emoohan nonoroh paru baviihapuh ñai abanari piin etet Iesuz zir bañelet sapanez ñe kezao piin mañahan hahat tah. ²²Tahan paru ham naraz abatao Golgota mañoohaek sah. Met Golgota abat povoz abat kapot ev, Aban napuz gag hataiz zutar. ²³Met pot manooh-poek paru sat berevahapuh parum toohat bain ivovor bot nao ba in balavì tat Iesu nat kakam ahov hat navetetuz hat manahan pi evo hat nain tah.

²⁴⁻²⁵Met pot tovai tapurah 9 kirok toohan ñai abanari Iesu bat pim dimir giv bateehapuh zirah biit urat bat hel bavareñahan hehan heleñinañ ek-

erë nao^f tohot paru tairari modari ritou metahari pim dimir giv nap nim main main bah. ²⁶Met garos zi nasik, pim tair hahan urah-pov epat menah,

Aban epop Zudaholoz aban ahop ev. Pot menahaek pim gagaiz revah zi teritak urahan heh. ²⁷Met aban givogī toohañariv nap Iesuz mar giñasitī zi porah urat modap mar gavenesitī zi porah urah. [²⁸Met mamog Baiñetinavoz Tepatak pot menahan hez, Met pi paru aban horī tohopanezarinañ hepanen añarab etepan. Met aban poñariv honeo urahan pot menahan hezavoz rotapuv ou ravah.]

²⁹⁻³⁰Pot metahan hehan añarab nonoroh hon har tohot Iesu zirah urahan hehaekan etet paru ñebul mañovai pot piin mañoooh, “Erom ae, ni Godiz tup ahomak edat aliz nasikaro nasik maot demekez haoñip akeg, nimauhö zi akar betet tin ravat er,” pot mañoooh.

³¹Met aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorrir aban ñeti kateñiz mañairaholor Zudaholoz korav modari paru amun honeo saem tohot epat ñebul mañoooh, “Met pi modari batin batoohap ak, oñ pimauhö pim heris rekot batin navat hez. ³²Met aban akap pi Kristo Israel zeī epesiz amī abatavonañ ahop pot haohap akeg, povoz pi zi akar betet erapanen dari etet pimaz homeo badae batac.” Met aban pinañ karar zirezaroh urahan hehañariv amun piin ñebul mañoooh.

Iesu ñomah-ñetiv

*Matiu 27:45-56; Ruka
23:44-49; Zon 19:28-30*

³³Met gitauputak 12 kirok tahan zeit kutur ravamahavoz zut hamar map kutur manat hehan sohot hapanezai 3 kirok ravahan zeit kutur ravat hehaek maot al tezah. ³⁴Tahan Iesu parum ñevonañ ñeo

ñarah epat hah, “Eloi, Eloi, lama sabak-tani?” Met ñe pot hahavoz kapot epat hez, God nem ahop, ni tairaiz ne nevetet señ? ³⁵Pot haohan aban pim totoi rouvat heh-nari hatevetet epat hah, “Aban akap propet aban Elaiza pop emat meñiza-panez ak hamah.” ³⁶Pot hahan aban nap zuum punur bat bain iv sepelevoz ñereo oraehaek meehan ivov pun porah lokahan zirah demat Iesu napan hat bat emat manah. Tahapuh aban pop epat hah, “Met rekot Elaiza emat pi meñizapanen zir betet erapan ma tair? Dari gaa tat am etet hek” ³⁷Pot haohanam Iesu ñeo ñarah hat ñomah.

³⁸Met ñomovai tapurah Godiz tup ahomakez kohat zeī girū goevor ahov bamain batat dim giv ahö tinar badahan hehaek pimauhö agarë revahanañ kelat ogarë teritak emahan ek narav main ek narav main ravah.

³⁹Met ñai abanariz ahop Iesuz totoi rouvat hehaek pim hahapuh ñomah-povon pi etet hatevetet, “Ae rotap aban akap Godiz rop ak,” pot hah.

⁴⁰Met añ nari amun hotoh heriam rouvat etet heh. Met añ porihanañ nap Maria Magdala zeitakanañap, met modap Maria Zosesir Zemis modapuz nonop, met añ modap Salome. ⁴¹Met paru añ pori batam Iesu Galili zeisik heharah pinañ honeo emohot meñizovai emoohari ok, met añ mod nari Iesunañ honeo poekanañ Zerusalem zeitak emooh-pori amun honeo heh.

Iesuz heris bavizah

*Matiu 27:57-61; Ruka
23:50-56; Zon 19:38-42*

⁴²⁻⁴³Met aban mod nap Zosep pi paru Zudaholoz kaunsor aban ahop ravat het Godiz masakavoz roketak hepanez pov ou ravapanez zait tat homet heh-pop pi Arimatia zeitakanañap emat poek heh.

^f15:24-25 Pavar 24-25 -Met kasiv tamegivoz zut heleñinañ ekerë pov tah.

Met zeirevai gogot natotuz alizas, pot homet gipiz nohopanezatü añahol niania tat biohan oraehas ok, met hapanezai ravahan Zosep pop Pailat ahopuhaz sat pi ñaihet nat, oñ Iesuz heris bapanez at mañah. ⁴⁴Tahan Pailat pi Iesu zuum ñomahao hatevetet home midin tahapuh pim ñai abanapuz as hahan emahan at mañah, “Met Iesu rotap hañomaha?” ⁴⁵Pot at mañahan ñai aban pop gu hahan hatevetehapuh pi Zosepen Iesuz heris bañizat basapanez gu hah. ⁴⁶Tahan Zosep giv nar zum tat bat emahapuh Iesuz heris zirah urahan hehaek bañizat bahapuh giv porah el hatat basat hel puiorö mamog paru hel ahovok menahan hehaek bizahapuh Zosep hel ahö nas bahavoe tovai emat hel puioroz haitokoroh barau rau tahan heh. ⁴⁷Met Maria Magdala zeitakapur Maria Zosesiz nonop parup Iesu bizoohan etet heh.

Iesu bal hah-ñetiv

Matiu 28:1-10; Ruka 24:1-12; Zon 20:1-10

16¹⁻²Met Zudaholoz gogot nat heh-aliz pos bon tahan Sande aliz pos maok al teevaiam Maria Magdala zeitakanañapur Maria Zemisz nonopur Salome, añ pori botevor uer ulagi tinavonañañ zum tahapuh Iesuz herisik ur memelapanez bavizahaekaz hat basah. ³Met soohapuh parumam nae nap epat mañovai sooh, “Met dari sat berevakan tairapuhö hel ahos puiorö merizahan hezaek bahavoe tapanen lokak?” ⁴Met pot haovai sohot honat etehan napuhö hel pos bahavoe tat havetehan oraeh. ⁵Tahan paru kohat hel puioroh lokat etehan aban dim aerap meet hehap parum mar giñ positi toutat hehan paru etet rak tah. ⁶Tahan pi parun epat mañah, “Met ari tovai rak tat ñaihet totunei, oñ ne hodad, ari Iesu Nasaret zeitakanañap zirah ur ñomahan bavizahaekan etepekez ari ok

emeg. Povozi ari pi bizahan hehaekan ev etei, met pi epekam naoraez, oñ bal hat hasah. ⁷Met ari sat Pitar pim mañairooh-aban modarin epat mañei, ‘Met Iesu batam arin añoochat tat pi Galili zeisik garos sapanen ari sat piin poek etepeke,’ pot sat mañei.” ⁸Pot mañahan añ pori paru ñaihet tat dei dei tahapuh berevat hel pui poorö betet barezat soohapuh mod narin parum tat emah-pov namañ, oñ ñaihet tat am sah.

Maria Iesun eteh

Matiu 28:9-10; Zon 20:11-18

⁹Met Sande aliz pos al tezahan Iesu ñomahaekanañ bal hat sahapuh Maria Magdala zeitakanañap batam pituhol 7 menat hehan Iesu ruahan sah-popuz nakoe Iesu ou ravah. ¹⁰Tahan Maria piin etehapuh sat aban Iesunañ soohari parum loporizaro hori ravat iñ hahot hehaek sahapuh pot bar mañah, ¹¹“Met ari hatevetei, darim Amip maot biriri ravat hezan ne petev et hareohö.” Pot mañahan paru hatevetet barotap navat heh.

Mañairañariv nonoroh Iesun eteh

Ruka 24:13-35

¹²Met aliz tapusik mañairooh-aban nañariv zeit betet nonoroh soohan Iesu pim heris pat ravat emoohan aban poñariv sat bavizah. ¹³Tahapuh parup maot borourat sat mañairooh-aban modarin mañahan paru ñeti pov hatevetet, “Rotap ok hamah,” pot paru nak, oñ am heh.

Iesu maot parum ñaravatak emah-ñetiv

Matiu 28:16-20; Ruka 24:36-49; Zon 20:19-23; Aposor 1:6-8

¹⁴Met mod narah pim mañairooh-abanari 11 toutat gipiz noohan Iesu maot parum nakoe emah. Tahapuh paru pimaz homeo tin badae navat heh, ma pi

mamogavokaro emahan añarab nari piin etet parun emat mañahan, Rotap pi bal hakah, pot nak heh, povokaroz pi parun ñeti kezaio mañah. ¹⁵Tahapuh pi parun epat mañah, “Met ari zeisikaroh sat añarab maporin nem ñeti tinao maño-hozei. ¹⁶Met tairap ñeti pov hatevetet nemaz homeo badae batapanen ivov memepekezap Godihö maot pimop batapan, oñ tairap nemaz homeo badae navatotuzap pi pohao betepanen horiek sapan. ¹⁷Met pot tepeken God añarab nemaz homeo badae batat hepanezari pim kezaio manapanen pim gog tin ahov tovai sohopenepuh nem abatavonañ pitü horiri ruohopenen sohopen, ma parum ñe hodad nat patañiam hahopan. ¹⁸Ma hamal lam horivonañari het añarab menamahan ñomamah-porin et naream parum marañinañ bapanen menapa-

nen nañomotü, ma iv hori añarab nat ñomamah-pov rekot paru napanepuh nañomotü. Met añarab lamao tat hepanezarih parum marañ bizohopenen maot tin ravohopan,” pot mañah.

God Iesu bat abarah helah

Ruka 24:50-53; Aposor 1:9-11

¹⁹Met darim Amip Iesu ñeti epov parun mañat bon tahan God pi abarah bat helahapuh pim mar giñasiz nakoe tek tinatak meñehan toutat hez. ²⁰Met pim mañairooh-abanari zeisikaroh sat pim ñetiñ mañovai sooh. Ma pi paru meñizat hehan red navor nao kezavonañ tooh, povoz añarab agol atat etet hehapuh ñeti mañoohan hateveteoh-poñ barotap batooh.
(Iesuz ñetiv aban Makiz menahat nen ev.)

RUKA

Ñeti garosikao

Ruka ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Ruka aban pop pi Zuda bon Grik porihanañap ok, met pi Kristoz mañairooh-abanari 12 porihanañ nap bon. Met pi goerah Grik ñe pimovonañ skurutak lokohot het hodad ahov bahapuh, dokta abanap ravat lamari meñizooh. Met pi tin pimauz ñevonañ menoohap ok. Met Kristo hamarrah heh-porah Ruka pim herisin et narë, oñ pi Polinañ honeo gogot tooh, ma añarab mod Kriston eteoharihö ahoam piin mañoohan hat-ebetet pimaz hodadeo bah, ma nariz ñeti menooh-poñ amun rekö hat hodadeo bah. Tat ñeti epov menahan hez.

Met Zuda añarab bon, oñ Grik añarab pimeri Iesuz ñetiv tin hatevetet pi map tin tamah-pop paru amun meñizapan hat hamarrah erah, pot hodad tapanez homet Ruka ñeti poñ menah. Ma modariz namen ñeti nañ amun piuhö tep epatak menah.

Met Iesu hamarrah hehaekanañ maot hasahan krismasañ 30-z zut bon tahporah Ruka ñeti epov red menah.

Aban Ruka Iesuz ñetiv menahat ev

Ruka ñeti epov menahavoz kapot ev

1¹⁻⁴ Aban ahop Tiopilas, ne nimaz homet ñeti epov ev menomaz toh. Met batam God hahan hehat Iesu añaraboz ñaravatak emat het tooh-ñetiv pinañ honeo het eteoh-pori haovai emoohan aban nari pim ñeti poñ main main menahan hezaek ne houloñ map rekö hahö. Povoz ne parum menahan hez-poñ bahoneo batat pim kapot tahaekanañ tooh-ñetiñ tep honetak menat nihaz meeman emapanen Iesuz ñeti hateteoñ-poñ ni rekö hat kapotaz

tin hodad ravat barotap batat hekez hat ev menomaz toh.

Enzolip Sekaraian mañahat ev

⁵ Met batam aban ahö nap pim abatao Erod pi Zudia zeisik korav ahop ravat heh. Met pi pot ravat heh-porah aban mod nap Sekaraia amun poek heh, met pi Godiz homet anumaihol bareñ elat mañarohap ok, met aban pinañ honeo paru gog pot tooh-togü potaz abatao Abaisa pot mañooh. Met Sekaraiaz añapuz abatao Elisabet, met añapuz aban kapotakari amun anumaihol bareñ elat mañaroh. ⁶ Met Sekaraiaz añapuz het tovai soohao Godiz hahan Moses menahan hehat tin baval hat tovai sooh, povoz pi parupimaz biñ ravat heh. ⁷ Met parup hehapuh Elisabet ñaro navat hehan parup het añavai ravat heh.

⁸⁻⁹ Tahapuh Sekaraiaz togut Abaisa mañooh-pot Godiz homet anumaihol bareñ elat mañarohopanez aliz poñiz nasik Sekaraiaz pim modari emat Godiz tup ahomakeh gogot tohot hehapuh parum toohat gog nao tahan Sekaraiaz abatao ou ravahan pi iñidoh romevok hehaek bot muz ulagi tinavonañao bat zeï pomakez kohat giruvok lokat mañarapanen God ulagi tin povon hatevetepanez hat pi bat kohat lokah. ¹⁰ Met bot pov mañarahan ñadoohan Zuda añarab mañ mañohopanez emat topourat-hehari iñidoh mañeo hahot heh. ¹¹ Tahan kohat poek Godiz enzolip erat bot ulagiv mañarat bizañan ñadooh-arü posiz teritak rouvat hehan, ¹² Sekaraia etet rak tat ñaihet tah. ¹³ Tahan enzolip Sekaraian epat mañah, “Ni tovai ñaihet totun. Met God nim mañeo haoñit hat haveteh, povoz nim añap Elisabet tokat ñekevonañ ravat ro nap batapan. Tapanen pim abatao Zoan pot mañekë. ¹⁴ Met ro pop batapanen hepanen pimaz ni biñ ahov ravat hekan añarab modari amun piin etet biñ ravat

hepan. ¹⁵Met ro pop nonop batapanez porah Godiz Pul Tinap piih rekö ravat hepanezaek God etet hepanen aban abatavonañ ahop ravat hepanepuh pi bain ivovor iv kez modañ nainam hepan. ¹⁶Tat pi Israel añarabon Godiz ñetiv mañohopenan ahovokaro hatevetet non horiorö betet loporizaro boreurat God parum ahoputihar ravohopan. ¹⁷Met ro batapanez popuz tohopanezat batam propet aban Elaiza Godiz ñetiv hahot kez tohot heh-popuz zut pi kezavonañ het tohopanepuh papahol parum ñarohol mogao metat berat main ravat hepanezaek papaholon mañohopenan hodad tinao bat maot parum ñaro porinañ honeo ravat hepan. Ma añarab hat man man tat Godiz ñetiv hat havetet elat tohopanez porin mañohopenan paruhatevetet hodad tinao bat tin tovai sohopanepuh darim Amip emapanez ñai bizat het etevai sohopan.”

¹⁸Met enzolip Sekaraian pot mañahan pi hatevetet hañiv epat mañah, “Ae ne añavai haravohon nem añap amun añ añavaip haravahag, ni tairao nañaireken ne ñeti nañeñ-okovoz, Rotap ok nañameñ, pot homem?” ¹⁹Met pot mañahan enzolip hatevetet hañiv epat mañah, “Ne Gebriel Godinañ honeo hezap ev, met pi ñeti tin epov niin bar nañomaz hat nañat nemeehan ne eroh. ²⁰Met God hahan hez-porah rotapuv ou ravapanezao niin ne ev nañohon hatevetet barotap navat, oñ ñeti okov neen nañeñ, povoz petev nim ñeo bavon navatohog, ni ñeo nak heken nim añap ropuz ñekevonañ ravat hepanepuh batapane-nahoh ni maot ñeo hakë,” pot mañah.

²¹Pot enzolip mañoochan Sekaraia kohat zei giruvok houloam hehan añarab pi berevapan hat pimaz iñidoh gaa tat het eteohari pi naverev tahan paruhome midin tat, “Sekaraia pi tair tohot houloam hez batah?” pot paruhahot ahoam heh. ²²Tahan Sekaraia

berevahapuh parun ñeo namañ, rouvat am het mar nenañinañ kohat tahavoz parun zu metahan paru epat homeh, Peti pi kohat hehaek potaz nao bavatahan etehapuh ok emat tamah, pot homet etet heh. ²³Met Sekaraia aliz pim gog pot tooh-poñ bon tahan pim zeitak maot sat heh. ²⁴Tahan tokat pim añap Elisabet ñekevonañ ravat kohat pim zeimakeh ñonihol 5 am hehapuh pi epat haoh, ²⁵“Met batam ne ñaro navat hehon añarab nem modari neen etet ñeti horiv nañoohavoz tu ravat het tovai emooch, oñ petev Godihö ne neñizahan ñekevonañ ravoh, povoz nem tuav bon tahaek ne ev biñ ravat hez.” Pot pi hat modariz zeñik helakao nas, oñ am pim zeimakeham heh.

Enzolip Marian ropuz mañah

^{26–27}Met ñari añ tohai nap Maria pi Galili zeisik pim zeitaz abatao Nasaret poek heh, met pim abü bapanez au hahan hehapuz abatao Zosep, pi Devid batam aban ahop ravat heh-popuz iz mimiholohanañ nap. Met Maria poek hehan Elisabet ñekevonañ ravat hehan ñonihol 5 bon tahan 6 popuh God pim enzolip Gebriel meehan Nasaret zeitak emah. ²⁸Tat Marian epat mañah, “Eñarim ae, God pi orah rezah ni masakao nanat ninañ hez.” ²⁹Pot mañahan enzolipuz ñeti mañah-poraz kapot pi tin hodad nat, povoz home midin tahapuh ñaihet tat heh. ³⁰Tahan enzolipuhö maot epat mañah, “Maria, ni tovai ñaihet totun. Met God nim hezhezavon eteamahan ni tin hez. ³¹Oñ hatevetet, tokat ni ñekevonañ ravat ro nap batat ro popuz abatao Iesu mañekë. ³²Met Godihö hapanen ro pop pim iz mimip Devidiz urutak rouvat korav ahop ravat hepanen añarabohö piin etet epat hahopan, ‘Rotap God abarah het mapori ritou metat hezapuz rop ok,’ pot pimaz hahopan. ³³Met pi tapuv ari Zekopoz iz

mimiholoz amun korav ahop ravat hepanez pov bon natotü, oñ pohao het am hepan.” Gebriel pot Marian mañah.

³⁴Tahan Maria enzolipun epat mañah, “Met ne tohai abup navap eveg, tair tat ro hameñ-okop batomaz ok nañameñ?”
³⁵Pot at mañahan enzolip ñeti hañiv epat mañah, “Met Godiz kezao ninañ hepanen pim Pul Tinap niiti emat rekö ravapanen ro tin pop nim ñekevok ou ravapan. Tapanen ni bateken hepanen añarab piin etet epat hahopan, ‘Godiz ro tinap ev,’ pot pimaz hahopan. ³⁶Met nim añ azap Elisabetez añarabohö pi ñarohol bonop pot haoh-pop amun añavai haravat hezaek petev pi ropuz ñekevonañ ravat hezan ñonihol 6 totoi ev bon tapanez tah. ³⁷Met God rekot nonair nai mapotü tohopanezap ok, povoz pim ñeti hah-epov rekot nihi ou ravapan.” ³⁸Pot mañahan Maria enzolipun epat mañah, “Ne Godiz as ñarip ev, povoz pim zaitivok niin mañahan emat neen nañeñ-okatam netap.” Pot mañahan enzolip Maria betet sah.

Maria sat Elisabeten eteh

³⁹Met enzolip pot hat sahan Maria aviam het bal hat Elisabeten etepan hat pimotoü bahou batat zuam pim zeit betet Zudia zeisik dañeñik zei ahö nat demahan hehaekaz hat sah. ⁴⁰Sohot sa berevat Sekaraiaz zeimakeh lokat Elisabeten etet pot mañah, “Eñarim ae, ne nihaz helakao emohog, ni tin heza?” ⁴¹Pot mañahan Elisabet Mariaz ñeti mañahavon hatevetevaiaim pim ñekevok rop biñ ravat lek tat sat em tah. Tahan pihi Godiz Pul Tinap map rekö ravat hodadeo manahan, ⁴²pi ñeo ñarah hat epat Marian mañah, “Eñarim ae, Godihö masakao ni nanat petev tin netamah-povohö añ modariz metamahao ritou metat hez. Met nim ñekevok ro hez-okop amun God masakao manamahap ok. ⁴³Met ne añ abatao bon betezap eveg, tair tat ni nem

Amipuz nonop nehaz helakao emeñ?”
⁴⁴Pot mañat Elisabet Marian maot epat mañah, “Met ni ñetiv nañeñin ne hatevetevaiaim nem loporih rop hezaek nim ñeti hañivoz biñ ravat lek tahan hateveteohö. ⁴⁵Met ni Godiz ñetiv nañahat rotap ravapanez homeo barotap bateñ, povoz biñavonañ tovai sookë.” Pot Elisabet Marian mañah.

Maria biñ ravat hahat ev

⁴⁶Pot mañahan Maria biñ pimau ravat epat hah,

“Met nem loporih nem Amipuz abatao bat hel batat hez.

⁴⁷Ma God pimop ne ba navatat hez-popuz homet biñavonañ hez.

⁴⁸⁻⁴⁹Met ne añ abatao bon betez hez-epop pim irih hezan pi nemaz unun naman, oñ am homeme hez, povoza-hoh ne pimaz homet biñavonañ hez. Met pi neeh pim kezao ba ou batat tin ahö nao netah, povoz orah rezah añarab mapori darim map ahop tin pov netahavoz paru hodad tohopan. Met pim abatao bat hel batat, Pi abat tinavonañap ok, pot pimaz hamoh.

⁵⁰Met añarab tairari pim irih het tovai sohopanez pori pi masakao manohopan, met paru petev hez-nenari pot nametotü, oñ tokat parum roholor ro izahol amun taput metohopan.

⁵¹Met God pop pim kezao ahö hezan tin mapotuhar tamahap ok. Tat aban tairari parumauz heriñ bat hel batat zaitivonañ tovai samah-pori pi ruamahan pihanañ main ravat hez.

⁵²Ma pi hamahan aban korav ahö nari er hor ravamahan aban abatañ bon betez hez-narihoen abatañinañari ravamah.

⁵³Met añarab nonair nai bon hezari meñizamahan paru tinatunañ tovai samah, ma nonair naituz ahö ra-

vat hezari piuhö meamahan nai nav betezam samah.

⁵⁴⁻⁵⁵Met batam God darim iz mimip Abraam popur iz mim modari meñizohopanez au mañahan hehat pi unun naman, oñ parur parum roholor ro izahol meñizohot petev amun dari Israel añarab pim irih het tovai sameg-eperiz orah rezah zakep tat eñizamah.”

⁵⁶Pot Maria hat bon tahapuh pi Elisabetenañ parup hehan ñon nasikaro nas bon tahan pim zeitakaz maot boreurat sah.

Elisabet rop batat Zoan mañah

⁵⁷Tahan Elisabet het tokat pi rop batah. ⁵⁸Tahan pim kapotakari pi rop batahao hahan hatevetet paru emat pinañ honeo Godihö masak ahö piin mañairahavoz paru mapori biñ ravat heh.

⁵⁹Tat hehan alizañ 7 bon tahan zeirevai aliz 8 posik parum toohat parupimeri ropuz biz kosis elapan hat em topourahapuh kosis elat pim papapuz abatao ropun mañapan hat paru hah. ⁶⁰Tahan pim nonop pat, “Evo, pim abatao Zoan pot mañak.” ⁶¹Pot hahan parupimeri piin epat mañah, “Auma, met aban aripim kapotak nap abat okat nao parum napun namañ.” ⁶²Pot mañat met paru, “Ropuz abat tairao papap pimauhö mañapanen dari hatevetek,” pot hat marañinañ zu metah. ⁶³Tahan Sekaraia parun mañairapanez zisiz zu metahan bat emat manahan, Pim abatao Zoan mañak, pot menat mañairahan paru agol atat etet heh. ⁶⁴Met pot tovai nen tapurah Sekaraia maot ñeo hahapuh pi Godiz abatao bat hel batat biñ mañah. ⁶⁵Tahan paru poek hehari pim hahavoz rak tahapuh pim tah-ñeti pov haovai soohan Zudia zeisiz zei dañeñik an pap manah. ⁶⁶Met rotap Godiz masakao ro popunañ heh, povoz pim ñetiv haovai soohan hat-

eveteohari pimaz homet pot haoh, “Ro pop tokat pi ahö ravat tair tohopanezap ok?” Pot paru haovai sooh.

Sekaraia biñ ravat hahao ev

⁶⁷Met ro popuz papap Sekaraiaz loporih Godiz Pul Tinap an pap manat meñizahan tokat ou ravapanez ñetiv pi epat hah,

⁶⁸“Met God dari Israel añaraboz ahö popuz biñ haok. Met dari hori hegiek eñizat non tinaoroh eñehan hez, povoz pimaz biñ haovai sook.

⁶⁹Met batam Devid pim ñeo baval haovai emooh-popuz iz mimiholohanañ aban kez tat maot dari pimeri ba avatapanezap pimauhö ba ou havatahan hez.

⁷⁰Met batam propet abanari pim pot tohopanezat ñetiv bar haovai emooh.

⁷¹Met Godihö dari Israel añaraboz kaev ravat bahori avatohopanezari ma darimaz hori homehopanezari porihanañ maot avapan.

⁷²⁻⁷⁵Ma pi tapupuhö pim hahan heh-tin pot tat darim iz mimihol meñizat zakep metohopan, pot propet abanari ourah haoh. Met batam darim iz mimip Abraamin epat au mañah, ‘Met arir arim iz mimihol modari kaev ravat bahori etohopanen, ne ari eñizat heman tin het ñaihet natotü, oñ orah rezah nemaz homevai sohot nem ñetiv tinam hatevetet nem zut tinaharam tovai sohopek.’ Met ñeti tin ahö mañahan heh-pov pi unun naman hezaek am homehot hez.”

⁷⁶Met Sekaraia pot hat maot pim ropun etet epat mañah,

“Met nem rop, ni darim Amipuz garosik sovai pim nonor ba oñ batovai sooken, añarab nimaz pot hahopan, ‘Met epop God mod mapori ritou metat hez-popuz propet aban

pim hamahañ hateveteamahap eveg etei, pot nimaz hahopan.

⁷⁷Met niuhö darim Amip ou ravat pim añarab hori hezaek parum hori tohopanez poñ ol betehot maot pimeri bavatapanez pov parum mañooken hodad ravohopan.

⁷⁸⁻⁷⁹Met rotap God darim ahop pi zakep ahovonañ hezap okeg, petev dari mapori kuturutak het ñomakaz homet ñaihet tat hezaek, pim masak tinao abarahanañ meepanen erat gitapuz zut alizao anat hepanen, dari tin barai ñarohot pim non tinaoroh lop tinarizaronañ biñ ravat hek.”

Pot Sekaraia hah.

⁸⁰Met Sekaraiaz rop ahö ravovai pim hodad tinao amun ahö ravovai emoohaek, pi ahö haravat pim ze kapot betet añarab bonoek ham betez nonair nai bon heh-porah sat heh. Met tokat pi borourat emat Israel añarabon ñetiv mañohopanezat ravahan, pi main sat hehaekanañ maot emat ou ravahan paru piin eteh.

Maria rop batah-ñetiv

Matiu 1:18-25

2¹⁻²Met batam paru añaraboz abatañ tepatak namen heh. Met tokat Iesu batapanezao totoi ravah-porah Roma zeï maposikaroz aban korav ahop ravat hehap Sisa Ogastas, pi kapot tat añarab pim irih heh-poriz abatañ menapanez homet hah. Met pot homet haharah pim irih Siria zeisik aban ahö modap pim abatao Kuirinias heh. ³Met abatañ menapanez hahan añarab mapori taputahar tapan hat nap nim zeï kapotakarohaz sooh. ⁴⁻⁵Tahan Zosep pi Devidiz iz mimip ok, met Betelem zeitak Devid ahö pop batah, povoz abatañ menapanez hahan hatevetet, Zosep pim añ bapanez au hahan hehap Maria bavizat, parup Galili zeisik Nasaret zeitak hehaekanañ bal hat zeï pot betet

parupim abatavokaro menapanez hat, Zudia zeisik Betelem zeitak sah. Met Maria ñekevonañ heh. ⁶Met parup zeï potak sa berevat hehapuh rop batapanez kohat bahan Maria hateveteh. ⁷Met poek añarab map zeïnik beo rezat hehan, parupim zeï hepenezamakez mel tovai soohan bon tah, povoz bol kauholoz zeimakeh sa lokat het pim ro garosikap batat, dim givorah bapoti urahapuh, bol kauholoz sisiñiñ bizohopanen nohopanez teket matut tahan hehaek biza-han orat heh.

Enzolihol boloholoz koravorin mañah

⁸Met kutur potak aban nari zeï potaz totoi het iñidoh hovisik bol sipsipiholoz korav heh. ⁹Tahan God pim alizavonañ enzolip meehan erahan alizao parum etañik ma okat epat rouvat al tezahan, paru enzolipun etet ahoam ñaihet pimau tahapuh dei dei tah. ¹⁰⁻¹¹Tahan enzolip aban porin epat mañah, “Evo, ari to-vai ñaihet totunei, oñ hatevetei. Ne ñeti tin nao arin añomaz ev emoh. Met petev kutur epatak Devidiz zeï kap okatak ñari añ nap rop batah. Met ro pop darim Amip Kristo tapup pi batam Godihö ari añarab pimeri maot ba avatapanez au hahan hezap petev ou haravat hez. Met ñeti arin añoh-epov rekot ari añarab zeï maposikaroharizaro hatevetet biñ ravat hepekezeao eveg, ¹²bar añoman ari sat etei. Met ro hamoh-pop batat givorah bapoti urat bol kauholoz sisiñiñ biamahan namah-tek potak bizahan hezaek sat etepekepuh, Enzolipuz ñeti dein añahao rotap ev ravah, pot homepek.”

¹³Pot enzolip mañovaiam enzol modari ahovokaro revahanañ enzol garos erat het mañoooh-popuz hehaek erat Godiz biñ ravat daa epes paru hah, ¹⁴“Abarah God het mapori ritou metat hezapuz homet biñ haovai sohok.

Met hamarrah God ari tairariz homeme hez-porinañ pim masakao pøhao het hepanen, guai ravat tin masak hepek.”

Pot paru hat sah.

Sipsipiholoz koravori sat ropun eteh

¹⁵Met pot hat paru enzolihol maot boreurat abarah helat iz ravat sah. Tahan bol sipsipiholoz korav ravat heh-aban pori enzolipuz mañahavoz homet epat nae nap mañah, “Kar, dari sat Betelem zeitak Godihö enzolip mee-han emat ro añahapun etekag, erohol sak sei.” ¹⁶Pot hat paru Mariar Zosep hehaekaz melahar sahaphuh ro goe pop bol kauholoz sisiñiñ biohan nooh-tek potak bizahan orat hehaek, ¹⁷sat etehaphuh enzolip emat ro popuz ñetiv parun bar mañahat añarab zei potak heharin mañovai soohan hateveteoh. ¹⁸Met mañooohan hateveteoh-pori agol atat nae nap epat mañoooh, “Ui, ñetü tairao ev emat darin añamah batah,” pot hah. ¹⁹Oñ Maria pim ropuz ñetiv Godiz enzolip erat aban porin mañahan hatevetet emat parun mañahavoz pim loporih bizat homeme heh. ²⁰Met aban bol sipsipiholoz koravori Betelem zeitak soohaekanañ maot borourat parum hehaekaz sohot enzolipuz mañahan sat etehavoz homehaphuh, paru biñ ravat Godiz abatao bat hel batat, “Enzolipuz añahan sat etegiv rotap ravah,” pot nae nap mañovai sooh.

Pim abatao Iesu mañah

²¹Met tokat alizañ 7 bon tahan aliz zairevaizasik parum toohat tat ropuz biz kosis elah. Tat pim abatao mañapanez hat garos nonop ñekevonañ narav heharatü enzolipuhö erat bar mañahat homet, “Iesu,” pot mañah.

Iesu tup ahomakeh bat sah-ñetiv

²²⁻²⁴Met batam Moses ñetü kateñ hahaek navok epat hah, “Zuda añahol ñarohol havatapanepuh honep honep maot Godiz etañik tin ravapanez hat id pururuañariv ma parupim zut modañariv basat, añ pop pimauhö pot natotü, oñ aban gog pov tohopanez nap manapanen bat id poñariv urat mañarapan.” Pot pi hahan menahan hez. Met mod epov amun menahan hez, God epat hah, “Met añ nap pim ro garosikap batapanepuh nemop bavatapanen hepan.” Met batam epovokaro hahan menahan hezavoz homet tokat ñon honesis zut bon tahan Zoseper Maria taput tapan hat rop bat Zerusalem zeitak sah.

²⁵Met porah Zerusalem zei potak aban Godiz homet het tin tovai sooh-napuz abatao Simion poek heh. Met God Israel añarab meñizapanez hahan hehaek, aban pop homet pi ñai bizat etehot heh. Met Godiz Pul Tinap pinañ honeo het, ²⁶garos epat piin hodadeo hamanahan heh, Met ni nañomotü, oñ am birirü heken darim Ahopuhö Kristo meeapanen emat eñizapanez au hahan hez-pop ou ravapanen, etetahoh tokat ni ñomekë. Pot Pul Tinapuhö piin hodadeo manahan hehaek Simion popun etepanez homet heh. ²⁷Met pop Pul Tinapuhö Godiz tup ahomakeh sapanez hodadeo manahan pi garos tup pomakez romevok sa lokat hehan, Mariar Zosep amun Mosesiz ñetiv menahan hehat tapan hat rop bat em lokovai Simion ropun etet, ²⁸ba opitit Godiz biñ ravat epat hah, ²⁹⁻³¹“Nem Ahop, nim Pul Tinapuhö neen au nañahan hehovez rotapuv petev añarab maporitü ou ravahan dei eñizat nimeri maot ba avatapanez epopun nemaup etañinañ etehoeck ni haken ne nim gog aban epop lop tinarinañ het ñomom.

³²Met kuturutak havoñad rañiamegipuh nonoron tin etevai samegivoz zut epop añarab maporizaron hodad tinao manohopenen, paru Zuda bon oñ añarab zeï modasikaroharizaro Godiz homevai sohopen. Tapanepuh paru Israel añarab epopuz kapotakariz abatao bat hel batohopen.”

³³Pot Simion ro popuz hahan nonopur papap hatevete hapuh agol atat home midin tohot heh. ³⁴Tahan Simion God parup meñizohopanez mañahapuh Marian epat mañah, “Ni hatevet, Met Godihö ro epop meehap ev, met pi ahö ravat Godiz hahan hezat tohopanezaek Israel añarab piuhö epat metohopen. Met nari pim gog tohopanezavon etet kaev ravohopanez pori piuhö bahorï batohopen, met añarab pim tohopanezat etet zait tohopanez pori piuhö tinaek meñehopenen hepan. Met pi Godiz nonor ba ou batohopenen nari pimaz kaev ravat ñeti horiv hahopen. ³⁵Tohopenen parum kil homehopanezañ piuhö ba ou batohopenen añarab modari hodad tohopen. Met nap kaizas bareñamahan kakam ahov hatevete amahavoz zut nim loporih pimaz zakepiv ahoam tookë.” Pot Simion Marian mañah.

³⁶Met Godiz tup ahö pomakez romevok añ nap heh, met pim abatao Ana, met pim papapuz abatao Panuel, met Panuel popur pimeriz abatao Aser, pot mañooh. Met añ pop Godiz ñetiv añarabon mañoohap ok. Met pi tohairah abup bat hehan krismasañ 7 bon tahan abup ñomahan, ³⁷pi añ hapurip pim main am het añ añovai ravat hehan pim krismasañ 84 bon ravah. Tahan pi tup pomak betet naek nas, oñ orah rezah poek het mañ hahot heh, ma porah karah Godiz abatao bat hel batat tin piin mañ mañohopanez hat, gipizoz ahaoh hat nainam het mañ haohap heh.

³⁸Met Simion ro popuz ñetiv hat bon

tahan Mariar Zosep rop bat hehaek nakoe añ pop emat Godiz abatao bat hel batah. Met God Zerusalem añarab horï hehaek meñizat maot non tinaoroh meñepanez hat ñai bizat etet heh-porin añ popuhö ropuz ñetiv parun mañooh.

Nasaret zeitak maot sah-ñetiv

³⁹Met Zoseper añap Godiz homet tapanez hahan hehao tat bon tahan parup rop bat maot Galili zeisik Nasaret zeitak sat heh. ⁴⁰Tahan poek rop het ahö ravovai kez tat gogot tohopanezat ravovai soohan God meñizat masak metoohan pi hodad ahovonañap ravat heh.

Tup ahomakeh Iesu sat tah-ñetiv

⁴¹Met orah rezah krismasañik paru Israel añarab Zerusalem zeitak sat paru topourat Godiz parumeri meñizoochan tin hehavoz homet anumair gipiz arö tat nooh-povoz abatao Pasova mañooh. Met pot toohavoz homet Zoseper Maria orah rezah paru honeo poek sat topourooh. ⁴²Met Iesu pim krismasañ 12 ravahan parum topourat toohat maot tapanez hat paru nonopur papap sah. ⁴³⁻⁴⁴Met sat Zerusalem zeï ahö potak hehapuh Pasovaz homet gipiz arö tat nooh-pov bon tahan Iesu am poek hehan, nonopur papap Nasaret parum zeit hotoh hehaekaz nonorozañ sohot epat homevai sooh, Met peti deipim kapotak modarinañ honeo pi garos ok hasah, pot homet soohaek hapanezai ravahan, non pavarah zeï natak parupim kapotak modari orapanez tat hehaek sat etehan, ⁴⁵pi bon tahan orat zeirevai aliz modasik modari am parumatakarohaz soohan parup maot poekanañ borourat Zerusalem zeitak mel tapanez hat emah.

⁴⁶Met poek maot emat mel toohan bon tahan orat zeirevai aliz modasik melahar soohan pi am bonoam hehan orat zeirevaizasik Godiz tup ahomakez

romevok sat etehan, Iesu aban ahori-nañ toutat het parum haohat hatevetet pi hañ parun at mañohot heh. ⁴⁷Met pi hodad tinavonañ het parum haoh-ñeti poñiz hañiv tin mañoohan aban hateveteoh-mapori agol atat heh. ⁴⁸Met pi pot tohot hehan nonopur papap emat etet home midin tat hehapuh nonopuhö epat mañah, “Nem rop, met dei nim papap nimaz mel tat zakepiv ahoam tat maot ev emegig, tairaz ni okat deip eteñ?” ⁴⁹Pot hahan Iesu hañiv parupin epat mañah, “Met ne nem Papapuz hodadevok pim tup epamakeh ev het hamoh-epovoz arip hodad nat het nemaz zeï modañik mel toogi?” ⁵⁰Pot mañahan nonopur papap pim mañahavon hatevetet hodad nat, oñ parup am homehot heh.

⁵¹Tahan Iesu pim nonopur papapunañ paru borourat maot Nasaret parum zeitakaz sah. Met pi poek sat hehapuh pim nonopur papapuz haohat baval hat tohot hehan, Maria ropuz haovai tovai emoohavoz pim lopori ahoam homehot heh. ⁵²Met Iesu ahö ravovai pim hodadeo ahö ravovai soohan, God ma añarab modari pim toohavon etet, Pi ro aban tinap ok, pot pimaz hodad ravat heh.

Zoaniz ñetiv mañoohat ev

Matiu 3:1-12; Mak 1:1-8; Zon 1:19-28

3 Met Sekariaz rop Zoan ham betez nonair nai bon heharah sat hehan, Godihö piin ñetiv mañooh. Met mañoohporah Roma aban zeï maposikaroz korav ahop ravat heh-popuz abatao Sisa Taiberias, met pi poek map ahop ravat hehan krismasañ 14 bon hatahan modavoz ñon nari bon tah. Met Sisa popuz irih Zudaholoz zeisik aban ahö ravat heh-popuz abatao Pontias Pailat, met modap Erod pop amun pi Galili zeï mod posikaz ahop ravat hehan, pim nanep Pilip pop amun Ituria ma

Trakonitis zeï posikaroz ahop ravat heh, met Lisanias pi Abilene zeï posiz ahop ravat heh. ²Met Zudia zeisik aban Anasir Kaiapas parup anumaihol bareñ elat mañarohariz aban ahoñariv ravat heh. Met ev menoh-ahö eperi heh-porah God Zoanin pim tohopanezat ñetiv bar mañahan hatevetet. ³Tahapuh pi ham betez porah hehaek betet Zodan iveriz nakoe zeï posizañ sohot ñeti epov añarabon mañovai sooh, “Met arim horiñ map betet loporizaro borourepeken ivoh emeehoman, God arim hori tovai emameg-poñ ol betehopan.” Pot Zoan añarabon mañovai sooh. ⁴Met batam propet aban Aisaia pim tepatak epat menahan hez,

Met ham betez narah aban nap het ñeo ñarah epat hahopan, “Arim Amip emapaneg, pimaz homet ari ñai bizat pim nonor ba oñ batohozei.”

⁵Tat pi tin emohopanez nonair nai ur elat gupoñ ked mezat dañeñ menat nonor pekü hezaek ba oñ batat nonoroh heleñ hezaek tiz betet batin batohopeken tin opep ravohop.

⁶Tapanen dari añarab mapori God maot pimeri ba avatapanez hahan hezpopun etet hodad ravook. *Aisaia 40:3-5*

Pot Aisaia menahan hezaek Zoan emat menahan hez-taput toohan rotapuv ou ravook.

⁷Met Zoan propet aban Aisaiaz menahan hez-taput tat Godiz ñetiv añarabon mañovai soohan, añarab ahovokaro piuhö ivoh memeehopanez hat emat topourah. Tahan pi parun epat mañah, “Ae, ari hamal ñaro eperi, tokat God arim hori tamegiñiz hañiv etapanez ñetiv tairapuhö hahan ari hatevetet ivoh emeeman pov bazei manepik hat nehaz emeg?” ⁸Met, ‘Deim horiñ betet loporizaro boroureg,’ pot hapek, povoz tin tovai sohopeken arim tohopekezavon dei etet, ‘Rotap parum horiñ betet ho-

dad tinao maot bah,' pot arimaz haok. Met arimam tovai, 'Abraam deim iz mim tinap ok, povoz dei pim zut Godiz ñarohol ravat hez,' pot hamegi? Evo, pot ari haotunei. Met rotap ne arin epat añom, God rekot hel upai epeñ bat Abraamizari matut tapanen ou ravat pim ñarohol ravat hepan. ⁹Met God zi kapoñik enarinañ menapanez baval hat kip tat ñai bizat etet hez. Tat zi tairañ uloñ tin navad hepanez poñin etet pi menat itiñadek betepanen map ñadapan."

¹⁰Pot mañahan añarab hatevetet ñaihet tat piin epat at mañah, "Ui erom, povoz dei tair tak?" ¹¹Pot at mañahan pi ñeti hañiv parun epat mañah, "Met aban tairap dim houloñariv oraepanezap pimau nap bat aban mod dimip bon hepanezap manap. Ma aban gipiz ahö oraepanezap pi zu taput gipiz bon hepanezari natü manap."

¹²Pot parun mañovai aban takes monis booh-nari piuhö ivoh memeepanez hat honeo emat hehaek paru piin epat at mañah, "Añairameñip ae, met dei amun tair tak?" ¹³Pot at mañahan pi hañiv parun epat mañah, "Met ari takes monisiz Roma gavman aban ahoriz hamahat tat moni pos tinam bohozei, oñ moni modas revah bizapanen arim bepekez añarabon mañotunei."

¹⁴Pot mañahan ñai aban nari honeo emat hehaek piin epat at mañah, "Erom, dei amun tair tak?" Pot hahan pi parun epat mañah, "Met ari tovai kez tat añarab arim modariz monis givogö botunei, ma moreg hat paru nari ñevok basat bizotunei, ma arim gogovoz monis anohopanezarah revah modas bizat anohopanez homet, 'Darim moni mod nas revah bizat anapan nak,' pot haotunei."

¹⁵Met añarab Zoaniz mañoohat hatevetet parumam biñ ravat nae nap epat mañooh, "Met okop God meepanen erat eñizapanez haohap Kristo tapupu? Ma

tairapuhö ok hamah?" Pot pimaz home houloñ homet haoh. ¹⁶Tahan Zoan hatevetet parun epat mañah, "Evo, met aban arim hameg-okop nem tokat emapanepuh pim kezavohö nem kezao ritou metat hepan. Met pop pi aban abat ahovonañap ok, oñ ne aban goe abatao bon betezap ev, povoz ne pi aban ahop hahö-popunañ toutat deip ñetiv hakaz rekot bon. Met ne iv etpei upaivonañ emeamoh, oñ popuhoh Godiz Pul tinap ari añarab anapan. Tapanen dari itiñadek nai beteamegin ñadat bon tamahavoz zut arim horiñ bavon batapan. ¹⁷Met aban hamoh-pop pim savoris bat hez. Tamahaek aban nari uitikapiz gogot tovai uit kosiñ baimain batamahapuh, kos poñ savorisinañ holat itiñadek beteamahan ñadamañhan uit tinakap parum zeñik bat em biamahavoz zut pi ari añarab pot etohopan." ¹⁸Met Zoan parun pot mañat Godiz baiñetinao añarab tin hatevehopanez hat ñeti nañir nañiti bavatat parun mañooh.

Zoan kakam zeimakeh memerizah

Matiu 14:3-4; Mak 6:17-18

¹⁹Met Erod Galili zeisiz aban ahö ravat heh-pop pim nanepuz añap Erodias batep tat bat hehapuh hori modañ amun tovai sooh, povoz Zoan aban popun ñe kezao epat mañah, "Ni hori ahoñ tameñip ok." ²⁰Pot mañahan Erod kaev ravat hori ahö modao tat Zoan memeripanez mañahan paru pi bat kakam zeimakeh memerizah.

Zoan Iesu ivoh memeeh-ñetiv

Matiu 3:13-17; Mak 1:9-11

²¹Met Zoan garos kakam zeimakeh bat namemeriz heharah pi añarab modari ivoh memeehanam, Iesu amun piiti sahan ivoh memeeh. Tahan Iesu mañ haohan Zoan etet hehan abar elat okat epat tahan, ²²Godiz Pul Tinap

id pururuapuz zut Iesuz gagaih erah. Tahan abarahanañ ñe nao epat hah, “Ni nem rop, ne lopori nihar nanat nim tameñivon etet nimaz ahoam biñ ravamoh,” pot hah.

Iesuz iz mimiholoz abatañ ev

Matiu 1:1-17

²³ Met Iesuz krismasañ 30 ravahan pi pim gogot kapot tat tovai emooh. Met pi popuz papap Zosep, pot añarab homet heh.

²⁴ Met Zosepez papapuz abatao Ilai, met Ilai popuz papapuz abatao Matat, met Matat popuz papapuz abatao Livai, met Livai popuz papapuz abatao Melkai, met Melkai popuz papapuz abatao Zanai,

met Zanai popuz papapuz abatao Zosep.

²⁵ Met Zosepez papapuz abatao Matataias,

met Matataias popuz papapuz abatao Emos,

met Emos popuz papapuz abatao Neam, met Neam popuz papapuz abatao Eslai, met Eslai popuz papapuz abatao Nagai.

²⁶ Met Nagai popuz papapuz abatao Meat,

met Meat popuz papapuz abatao Matataias,

met Matataias popuz papapuz abatao Semen,

met Semeniz papapuz abatao Zosek.

²⁷ Met Zosekez papapuz abatao Zoda,

met Zodaz papapuz abatao Zoanan,

met Zoananaz papapuz abatao Resa,

met Resaz papapuz abatao Serubabel,

met Serubabel popuz papapuz abatao Sialtiel,

met Sialtieliz papapuz abatao Nerai.

²⁸ Met Nerai popuz papapuz abatao Melkai,

met Melkaiz papapuz abatao Edai,

met Edai popuz papapuz abatao Kosam,

met Kosamaz papapuz abatao Elmadam,

met Elmadam popuz papapuz abatao Er.

²⁹ Met Era popuz papapuz abatao Zosua, met Zosua popuz papapuz abatao Eliese, met Eliesez papapuz abatao Zorim, met Zorim popuz papapuz abatao Matat, met Matat popuz papapuz abatao Livai.

³⁰ Met Livaiz papapuz abatao Simion, met Simion popuz papapuz abatao Zuda, met Zuda popuz papapuz abatao Zosep, met Zosepez papapuz abatao Zonam, met Zonam popuz papapuz abatao Elaiakim.

³¹ Met Elaiakimiz papapuz abatao Melia, met Meliaz papapuz abatao Mena, met Mena popuz papapuz abatao Matata,

met Matataz papapuz abatao Netan, met Netan popuz papapuz abatao Devid.

³² Met Devid popuz papapuz abatao Zesi, met Zesiz papapuz abatao Obet,

met Obet popuz papapuz abatao Boas, met Boas popuz papapuz abatao Salmon,

met Salmoniz papapuz abatao Nason.

³³ Met Nason popuz papapuz abatao Aminadap,

met Aminadapiz papapuz abatao Atmin,

met Atmin popuz papapuz abatao Anai,

met Anaiz papapuz abatao Esron,

met Esron popuz papapuz abatao Peres,

met Peresiz papapuz abatao Zuda.

³⁴ Met Zudaz papapuz abatao Zekop,

met Zekop popuz papapuz abatao Aisak,

met Aisak popuz papapuz abatao Abraam,

met Abraamiz papapuz abatao Tera,

met Teraz papapuz abatao Neo.

³⁵ Met Neoz papapuz abatao Serak,

met Serak popuz papapuz abatao Reu,

met Reuz papapuz abatao Pelek,

met Pelek popuz papapuz abatao Ebe,

met Ebez papapuz abatao Sela.

³⁶ Met Selaz papapuz abatao Kainan,

met Kainan popuz papapuz abatao Apaksat,

met Apak-sat popuz papapuz abatao Siem,

met Siem popuz papapuz abatao Noa,

met Noaz papapuz abatao Lamek.

³⁷Met Lamek popuz papapuz abatao Metusela, met Metuselaz papapuz abatao Inok, met Inok popuz papapuz abatao Zaret, met Zaret popuz papapuz abatao Maalalel, met Maalalel popuz papapuz abatao Kenan.

³⁸Met Kenaniz papapuz abatao Inos, met Inosiz papapuz abatao Set, met Set popuz papapuz abatao Adam, met Adam God kapot tat matut tahan hehap ok.

Seten Iesu zu metah-ñetiv

Matiu 4:1-11; Mak 1:12-13

4 Met Godiz Pul Tinap Iesuh rekö ravat meñizat hodadeo manahan, pi Zodan iveriz nakoe hehaek betet ham betez añarabor nonair nai bon heharah sat heh. ²Tahan Seten emat au alizañ 40 Iesu pim hapanezat tapan hat zu metohot heh. Met pot metooh-porah Iesu gipiz nain hehapuh ginaz map hori ravat heh. ³Tahan Seten piin epat mañah, “Erom ni Godiz rop, pot hameñ, povoz haken hel epov nim gipiz ravapanen nekë.” ⁴Pot mañahan Iesu Godiz ñetivoti homet het ñeti hañiv piin epat mañah, “Baiñetinavoz Tepatak epat red menahan hez, Met gipiz nenatuhar dari añarab novai sookan darim loporizaroh tin hekazao ou naravotü.”

⁵Pot mañahan Seten Iesu bavizat revah naek helat parup rouvat hehapuh, hamarrah zeisikaroh aban korav ahorir añarab irih heharir zeirurumar nonair nai mapotun tapuratiam mañairahan eteh. ⁶Tahan epat mañah, “Met map nañairohon eteñin tinahar hez-

okotü nemotuhar ok, povoz nemausz za-itivok tairap au mañomaz pop rekot pim bapan. ⁷Met ni nem abatao bat hel batat rariñ rez bareñat[§] nen, ‘Nem ahop,’ pot neen nañekë, povoz ne nonair nai tin nañairohon eteñ-okotü niin au nañoman, niuhohar map okotuz korav ahop ravat hekë.” ⁸Pot mañahan Iesu ñeti hañiv piin epat mañah, “Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Met God nenap darim ahop hat pi nenapuz abatao bat hel batat arim ahop bavatohozei. Pot menahan hezaek ne nim hameñ-okat natotü.”

⁹Pot Iesu mañahan Seten Iesu bavizat Zerusalem zeitak sat akah revah Godiz tup tovë ahomakez tokovok meñet maot epat mañah, “Ni Godiz rop, pot hañi? Povoz epekanañ ni peg hat hamarrah hotoh okoek meñet sa. ¹⁰Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Met God pim enzoliholon mañat meepanen emat nimaz tin korav ravat hepan.

¹¹Tat parum marañik ni navapanen hel okoñihö nim eñañik naneelotü. *Buk Song 91:11-12*

Pot menahan hez, povoz ni epekanañ meñet seken pi neñizapanen ni hori naravotü.” Pot Seten piin mañah. ¹²Tahan Iesu ñeti hañiv piin epat mañah, “Tin hañ, oñ epat amun menahan hez, Met ni nap betez nao tekez homet, Nem ahop God ne neñizapanen tom, pot hat pi zu metotun. Pot menahan hez, povoz pi nem ahö pop zu metom hat, betezam ne epekanañ peg hat okoek nameñeti.”

¹³Met Iesu pot mañahan Seten pim mañapanezat tapan hat zu metoohaek, pi betet tokat mod narah pi maot emat zu metapanez homet sah.

[§]4:7 Pavar 7 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

Iesu pim gogot kapot tah

Matiu 4:12-17,23-24; Mak 1:14-15,39

¹⁴⁻¹⁵Met Godiz Pul Tinap pinañ honeo het bakez batoohan pi Galili zeisik maot borourat sahapuh, Zudaholoz topour zeifnik lokat Godiz ñetiv mañoohan, zeï posik añarab mapori pim mañooh-ñetiv hatevetet pimaz biñ ravat heh.

Nasaret pimeri pi kos rez manah

Matiu 13:53-58; Mak 6:1-6

¹⁶Met Iesu zeï posizañ sohot Nasaret pim zeï kapotak pi goerah het ahö ravah-poek sa berevah. Tat parum gogot natotuz aliz poñiz nasik pim toohat tapan hat paru Zudahol honeo parum topour zeimakeh sa lokat hehapuh pi ñeti nao rekö hapan hat bal haz rouvat heh.

¹⁷Tahan aban nap Baiñetinavoz Tepat bahapuh pi manahan barah hat etet propet aban Aisaia popuz batam menahan hezao epat rekö hah,

¹⁸“Met darim Ahopuz Pul Tinap nenañ hezan, ne añarab betez nonair nai bon hezarin pim ñeti tinao maño-maz hat ba ou navatat nañat nemeeh. Met añarab horivohö birepez zut demahan hezari neohö babiloman, paru maot tinam tovai sohopan. Ma etañ kutariz zut hezarin mañooman, paru maot tin etet homehopanez hat ok ba ou navatah, ma tairari modarihö bat hor batamahan honoñaivonañ hez-pori baverevoman, tin hepenez hat ba ou navatah. ¹⁹Ma God pim añarab hori hezaek masakao manapanez pov totoi ravovai sah, pot añarabon mañat meñizohomaz hat ba ou navatah.”

Aisaia 61:1-2

²⁰Met Iesu pot rekö hat bon taha-puh tepat bapoti urat aban manah-pop maot manat toutah. Tahan añarab topour zeï pomakeh heh-pori, Pi ñeti mod nao mañapan, pot homet paru pi-

inaharam map et bameet hehan, ²¹pi parun epat mañah, “Met Baiñetinavoz Tepatak menahan hezat rekö hahon ari hateveteg-epovoz rotapup petev ne ev ou haravat hez.” ²²Pot pi parun mañat am ñetiñ mañoohan paru hatevetet parum loporizaroh muz tahan paru homeme het epat nae nap mañooh, “Ae, met pi okop Zosepez rop ok.”

²³Met pot paru hahan Iesu parun epat mañah, “Met ari epat peti neen nañepeh batah, ‘Ni aban lamari batin batameñip okeg, nimauzari batin bat.’ Ma mod epov amun nañepeh, ‘Kapaneam zeitak red povor kao tooñin emat dein añah-poñiz zut nañ ev nim zeï kapotak tooken eteok.’ Pot ari neen nañepeh batah. ²⁴Oñ ne arin epat añoman hatevetei, Met propet aban Godiz ñetiv hamah-nap pimauz zeï kapotakarim mañamahan paru pori pimaz kaev ravat hez. ²⁵Met batam propet aban Elaiza heharah krismasañ 3 met modavoz ñonihol 6 Israel zeisik utar napel hehan gin ahov tat heh. Met pot tat hehan añ hapurihol ahoam zeï posik het gin ñomat heh, ²⁶oñ God Elaiza Zuda pori meñizapanez nak, oñ Saidon zeï pat posik añ hapuri pat nap Sarepat zeitak gin hehaek meñizapanez hat meehan sah. ²⁷Ma propet aban mod nap Elaiza Israel zeisik heharah añarab ahoam obuloñ pohao tat hehari Elaiza popuhö paru batin navat, oñ Siria zeï pat posikanañ aban nap pim abatao Neman nen pop pim obul poñ tat hehaek emahan, Elaiza popuhö pi batin batah.” Pot Iesu parun mañah.

²⁸Met Iesu ñeti pov mañahan añarab topour zeï pomakeh hehari hatevetet epat homeh, Met darim tamegivoz hat ok ñai añah, pot parum loporizaroh homet gitait ravat mogao ahoam tah. ²⁹Tahapuh Iesu bat parum zeï pot rop navoz totoi demahan heh, povoz paru epat hah, “Dari pi baverevat helakapuh sesevok betekan sat ñomapan.” Pot

hat pinañ honeo paru helah. ³⁰Tat totoi helahapuh Iesu parum ñaravatak soohaek pi lipohar sat sah.

Iesu pitup aban napuh menahaek ruah

Mak 1:21-28

³¹Met Iesu poek hehaekanañ iritī sohot Galili zeisik Kapaneam zeitak sah. Tat poek hehapuh parum gogot natotuz aliz poñiz nasik paru Zudahol parum topour zeimakeh lokat hehan Iesu lokat parun baiñetinao bar mañooh. ³²Tahan añarab hatevetet hehari parum maraholker menat epat homeoh, Ui aban okop pi ñeti magei epeñiz maupuhö ok hamah. ³³Pot homet hehan aban napuh pitup menat hehaekanañ epat ñeo ñarah hah, ³⁴“Ni Iesu Nasaret zeitakanañap dei tair etekez hat ev emeñ? Ni Godiz nemeehan emeñ-tinap, pot dei hodad hezag, dei bahori avatekez emeñi?”

³⁵Pot hahan Iesu epat ñai mañah, “Tovai ni maot okat haotun, oñ aban okop betet ni berevat sa.” Pot mañahan pitup berevapanez tat aban pop hamaarah bavetehan sa ñodat ur nakel, oñ tinam hehan pitup pihanañ berevat sah. ³⁶Met pim pot tahavon añarab etet agol atat hehapuh paru epat nae nap mañooh, “Ui, pei magei tairao ev tah batah. Tat pi aban okopuh pitup menat hehaek hodad ahovor kezavonañ het mañahan hatevetet berevat sah?” ³⁷Met Iesu pot tahavoz añarab ñetiv haovai soohan zeiporih map an pap manat sah.

Saimoniz añ lelamap batin batah

Matiu 8:14-15; Mak 1:29-31

³⁸Met Iesu topour zeipomak betet Saimoniz zeimakeh sahan, pim añ lelamap lam mid midiv tat orat hehaek paru pi meñizapanez Iesun bar mañah. ³⁹Tahan pi sat añ pop arusik orat hehaek nakoe rouvat lam mid mid pov bon tapanez mañah. Tahan añ pop tin ravat bal haha-

puh parum gipiz bareñat tezat manahan nah.

Iesu añarab ahovokaro batin batah

Matiu 8:16-17; Mak 1:32-34

⁴⁰Met gitap bañodoohan añarab ahovokaro parumeri lam navor nao tat hehari bavizat batin batapanez hat Iesuz nakoe bat emah. Tahan pi honepuh pim marañ bizat parum lam tat heh-poñ bavetehan tin ravah. ⁴¹Met añaraboh pitü menat hehari ruahan berevat sapanez tat ñeo ñarah epat hah, “Ni Godiz rop ok.” Pot mañovai berevat sah. Met pitü pori, Iesu pi Kristo Godiz au hahan hezap ev, pot paru hodad, povoz paru maot hapan hezavoz pi parun ser mañat ah ñeo mañah.

Iesu zeinañik ñetiv bar mañooh

Mak 1:35-39

⁴²Met orat zeit maok al teevai soohan Iesu bal hat zeipot betet añarab bonoek pim main het pim Papapun mañ mañapanez hat sat hehan, añarab pimaz mel tovai emohot pi hehaek etet pi paru betet maot modaek sapan hezavoz mañah. ⁴³Tahan Iesu epat mañah, “Met God arim koravopuz masakavoz roketak hepekez ñeti añamoh-pov arim zeinen epatakam het añohom bon, oñ ne añarab zeimodasikarin amun mañovai sohomaz au nañahan hez, povoz rekot ne am sat mañovai sohom.” ⁴⁴Pot mañahapuh poekanañ pi zeimodañik sat paru Zudaholoz topour zeiniñ lokat ñeti pov mañovai sooh.

Iesu aban narin ñetiv mañah

Matiu 4:18-22; Mak 1:16-20

5Met aliz nasik Iesu Genesaret iv havevoz kupavok pi sat hehan, añarab ahovokaro Godiz ñetiv hapanen hatevetepanez hat, paru emat topourat pim okat epat rouvat pi ba atalip metah. ²Tahan Iesu etehan bout natakaro iv

havë povoz gaorevok beri hat em bizahan oraehan, pisihol booh-abanari parum dev kitü ivov betehot hehan pi eteh. ³Tat Saimon popuz boutitak helat epat mañah, “Erom ae, nim boutit beken deip havevok aviam hon ravopain.” Pot mañahan pim hahat tahan Iesu boutitak toutat hehapuh añarabon pim ñetiv mañooh.

⁴Met pim ñeti mañoohao bon tahan Saimonin pot mañah, “Ari aban ninañ gogot tameg-eperi boutit epekanañ bat iv havevoz lopotak tovë er horat hezaek sat dev kitü betet pisihol bepek,” pot mañah. ⁵Tahan Saimon ñeti hañiv piin epat mañah, “Nem ahop ae, haopat kutur epatak dei gog ahov tat dev ki epotü upaiam betevai houloam sat em too-gin zeit al teehean dei pis nari nav, oñ ni hañ povoz dei maot betet etek,” pot mañah. ⁶Tahapuh sat parum dev kitü betehan iv havevok er horahan, pisihol ahoam ki potuk holat map atalip tahan ki potü beri hahan porourapanez tat heh. ⁷Tahan Saimon bout modatak hehari meñizapanez as hahan emahan, pisihol dev kitunañ beri hat boutitakaroh bizahan honoman manahan, havevok er horapanez tat heh. ⁸⁻¹⁰Tahan Saimon pim abat modao Pita pot tahavon etet pir aban paru honeo hehari pisihol ahoam baholahavoz homet agol atat dei dei ahoam tah, ma Sebediz roñariv Zemisir Zon parup Saimoninañ honeo pisihol boohañariv, parup amun povon etet taput tat heh. Tahan Saimon Iesuz eñañik rariñ rez bareñat** epat mañah, “Nem Amip ae, met ne aban horip eveg, ni ne nevetet sekez nañamoh.” Pot mañahan Iesu epat mañah, “Ni ñaihet totun, oñ ni añarab batogü manat Godiz ñetiv mañooken hatevetehopanez gogot añairohom.” ¹¹Met Iesu pot maña-

han paru boutitakaro beri hat gaorevok bat emat parum boutitakaror nonair nai map betet Iesunañ honeo sah.

Iesu aban obuloñinañap batin batah

Matiu 8:1-4; Mak 1:40-45

¹²Met Iesu zei natak sat hehan narah aban pim herisik map obuloñ pohao tat heh-nap piin etet emat hamarrah ñodahapuh epat mañah “Nem ahop ae, ni rekot ne batin navatekez zait tekë, povoz haken ne tin ravom.” ¹³Pot mañahan Iesu aban popuz herisik maras ut urahapuh epat mañah, “Ne zait toh, povoz ni tin rav.” Pot mañovai obuloñ tapuraham map bon tahan aban pop tin ravah. ¹⁴Pot metahapuh Iesu aban popun ah ñeo epat mañah, “Ni sekepuh añarab modarin nem ev netoh-ñetiv to-vai mañotun, oñ ni sat aban anumaihol bareñ elat mañaramahariz napun nim heris mañaireken pi etet, ‘Rotap epot tin haravah,’ pot nimaz hap. Tapanen batam Mosesiz hahan hezat ideñariv bat ni Godiz hañiv metekë. Teken añarab modari niin etet nim tin raveñivoz paru hodad ok hatapan. Tapanen ari honeo maot hepek.” Pot piin ah ñeo mañahan sah.

¹⁵Met zei posik Iesuz tooh-ñetiv an pap manahan map hateveteh. Tahapuh añarab ahovokaro lamao tat hehari batin batohopanez hat, ma pi ñetiv hahopanen hatevetehopanez hat nen tapurah Iesuhaz emooh. ¹⁶Met porah karah Iesu pim main ravat sat añarab bonoek pi Godin mañ mañohot heh.

Iesu eñar mar ñomat hehap batin batah

Matiu 9:1-8; Mak 2:1-12

¹⁷Met aliz nasik Iesu ñetiv añarabon mañohot hehan Galili zeisik zei

****5:8-10** Pavar 8 sat 10 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetehopanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

natakanañ natakanañ, ma Zudia zeisik Zerusalem zei ahö potakanañ, ma zei mod map potak katak Parisi abanari met aban ñeti kateñiz mañairahol hehaek, paru honeo emat het hatevetehot heh. Tahan añarab lamari bat emohopenen batin batohopanez Godiz kezao Iesu hamanahan hehaek pi lamari batin batohot hehan, ¹⁸ aban eñar mar ñomat heh-nap pimeri bi tav tavas tat bavizat bat emahapuh kohat Iesu hehaek basapan hat tat etehan, ¹⁹ añarab zeimakeh map atalip tat hehan paru balokapanez bapap tat het arop ririñasizañ rao rao revah helahapuh, zei aropos atvat demahan hehaek ur edat bapor rezat aban lamap orat heh-bi tav tavasik bitom kití urat kohat meehan, Iesuz nakoe añarab togü manat hehaek er horah. ²⁰ Met meehan er horahan Iesu aban lam pop bat emoohari, Piuhö rekot aban epop batin batapan, pot paru homeo badae batat bat emahavoz Iesu hodad ravat aban lamapun epat mañah, “Erom, ne nim horí tovai emooñ-poñ ok ba haol beteohö,” pot mañah.

²¹ Pot mañahan Parisi abanarir aban ñeti kateñ añarabon mañoohari parumam pot homeh, Met aban epopuhö rekot napuz horí tapanez nao baol navetetü, oñ God nenapuhoh baol beteamahap ak. Met pi Godiz zut ravapan hat okat mañahan dari hatevetegin tin narav. ²² Pot homeohan parum homeoh-pov Iesu zuam hodad hatat parun epat mañah, ²³ “Tairaz arim loporizaroh nemaz okat homeameg? Met ne aban epopun pot mañoh, ‘Nim horí het tovai emooñ-poñ ba ol haveteohö,’ pot ev mañoh, oñ rotap baol haveteohö ma baol navet, povoz ari etet hodad nat. Oñ aban epopun, ‘Ni bal haz,’ pot mañoman pi petev bal hapanen ari etepekezaek nem kezao ou ravapanen hodad tepek. ²⁴ Met ne Añaraboz Nanep

ev het ari añaraboz horí tamegiñ ol betehomaz kez pov neeh hez-pot hodad tepekez hat ne aban epopun, ‘Ni bal haz,’ mañoman pi bal hapanen etet nem kezavoz ari hodad tepek.” Iesu parun pot mañat aban lamapun epat mañah, “Erom, ni bal hat houlorumet bat nim zeitakaz sa.” ²⁵ Pot mañahan añarab etet hehan aban pop bal hat pimotoü bat sapanez tat Godiz abatao bat hel batat biñ haovai pim zeitakaz sah. ²⁶ Tahan añarab map poek hehari etehapuh agul atat hehapuh, Godiz biñ ravat epat haovai sooh. “Ui, dei mamog pei ou ravahakavoz zut navon et naré hegiek petev ou ravahan eteg.”

Iesu Livaiz as hah-ñetiv

Matiu 9:9-13; Mak 2:13-17

²⁷ Met Iesu aban lam pop batin batahapuh pi iñidoh berevat etehan, aban takes monis boohap pim abatao Livai pim takes monis booh-zeimakeh toutat hehan Iesu piin etet epat mañah, “Erom, ni emeken deip honeo sopain.” ²⁸ Pot mañahan Livai bal hat pim gog toohat betet Iesunañ parup honeo sah.

²⁹ Met tokat Livai pim zeimakeh añarab emapanen Iesunañ honeo gipiz tez bizat napanez as hahan emah-porah, aban Livaiz takes monis boohat boohnari, ma horí modañ tooh-nari em lokahapuh paru honeo toutat het nooh. ³⁰ Tahan Parisi aban nari, ma aban ñeti kateñiz mañairahol parunañ honeo hehnari poek gipiz nooh-ñetiv hatevetet emat etet Iesuz mañairooh-abanarir epat at mañah, “Erohol ae, ari tairaz aban horí tamah-okorinañ honeo toutat gipiz nameg,” pot mañah. ³¹ Tahan Iesu hatevetet parun epat mañah, “Aban nap lamao nat tinam hepanen meñizat batin batapanez aban mod nap pihaz nasotü, oñ aban nap lamao tat hepan, povoz meñizat batin batapanezap pihaz sapan. ³² Met povoz zut ne, ‘Dei aban tin tame-

giri ev,' pot hamah-poriz hat ne naem, oñ aban hori tamah-tapuri meñizoman, parum loporizaro boreurapanez hat ne emoh," pot mañah.

Gipiz nain behavoz at mañah

Matiu 9:14-17; Mak 2:18-22

³³Met añarab nari Iesun epat mañah, "Met Zoaniz mañair abanari porah karah Godin mañ mañohopanez hat gipizor ivovoz ah ñeo hat nain het mañ hamah, met Parisi aban pori paru am taput tamah, oñ nim mañairameñ-abanari paru gipizor ivov am novai samah." ³⁴Pot mañahan Iesu navoti bavatat hañiv epat mañah, "Met añarab nari parum kapotak nap emapanen, paru pinañ honeo het biñ ravat gipiz nohopan. ³⁵Oñ tovai sohot ñai aban narihö aban pop basapanez porah pim kapotakari pimaz zakep tat gipiz nain hepan."

³⁶Iesu pot mañat navokaro navoti bavatat epat ñetiv mañah, "Met aban nap pim dim giv topar kelapanen giv tet magei nar kelapanez poek nameotü. Met pi pot tapan, povoz maot zuam giv tet magei pot meeapanen hepanezaek dim topar kelapanen puioro maot ahö ravapan. ³⁷Met mod nao amun epat hez, Aban nap iv ñerë hep mamog biipanen oraet hop hop hatat hepenez povok ivov holapanen emat beo rezapanepuh zuam rapat ozourapan, ³⁸oñ iv ñerë hep magei tinavok ivov holapan, povoz rapat naverevotü, oñ tin hepan." ³⁹Pot mañat maot epat mañah, "Met añarab bain iv mamogao nohot, 'Bain iv mamog epovohar muzeo ev,' pot hat bain iv mageivoz kae ravamah," pot mañah. *(Pot Iesu ñetiv paru añarab tairari batam haovai emoooh-ñetü poñi zait tat pim ñetü mageivo kae ravat hehari bain iv mageivor mamogavoti bavatat mañah.)*

Paru uit uloñ tavat nahan mañah

Matiu 12:1-8; Mak 2:23-28

6Met tokat parum gogot natotuz aliz poñiz nas al tezahan Iesur pim mañairooh-abanari uit av nañiz ñaravavozañ sohot mañairooh-abanari uit uloñ tavat marañik utur zoñ tat kosiñ betet uviñ novai sooh. ²Tahan Parisi aban nari etet parun epat at mañah, "Erohol ae, met petev darim gogot natotuz alizas eveg, tairaz ahao hahan hezao elat ari aliz epesik gog okov tat uit uloñ tavat nameg?" ³⁻⁴Pot at mañahan Iesu parun epat mañah, "Evo, paru horiv ok nat, oñ Devid darim iz mim ahop ravat hehapuz tah-ñetü pov ari rekö hamegiek tin hodad nata? Met Devid popur pimeri emohot gin ñomat gipizoz mel tahan bon tahan, pi kohat Godiz tup ahomakeh bereñ Godiz au hat bizooh-nañ aban anumaihol bareñ elat mañaramah-nenari nohopan, pot hahan hezaek Devid aban pot toohariz nap bon, oñ am lokat berë poñ bat nat pimeri amun manahan nah. ⁵Oñ ne Añaraboz Nanë epop darim gogot natotuz aliz hahan hezañiz maup ravat hezap ev." Pot parun mañah.

Maras hori hehap batin batak

Matiu 12:9-14; Mak 3:1-6

⁶Met paru Zudaholoz gogot nat hehaliz mod nasik Iesu parum topour zeimakeh lokat añarabon ñetiv mañohot het etehan, aban mar giñas bel ravat ñomat heh-nap poek emat heh. ⁷Tahan Parisi abanari, ma aban ñetü kateñiz mañairahol emat hehaek Iesun etet kil pot homeoh, Met darim gogot nat-aliz epesik petü pi aban okop gogot tat batin batapan, ma tair? Met pi pot tapan, povoz dari pi ñevok bizak. ⁸Pot paru homeohan Iesu parum homeoh-pov zuam hodad tat pi aban maras bel ravat hehapun epat mañah, "Ni bal hat

ev emat rouv.”⁹ Pot mañahan aban pop em rouvat hehan Iesu aban mod pimaz pot homet etet heh-porin epat at mañah, “Met Mosesiz menahan hez-poñ baval hat tovai darim gogot nat hez-alizañik dari modari meñizat tin metohok, ma am et mereet hekan horiam hepan?”¹⁰ Pot mañahapuh aban porin et bameet hehapuh aban maras bel ravat hehapun epat mañah, “Erom, nim maras tu haz mee.” Pot mañahan aban pop pim maras tu hez meehan tin ravah.¹¹ Met pot Iesu mañahan tahavoz paru etet kaev ravat gitait ravahapuh nae nap epat mañah, “Dari aban akap tair metak?”

Iesu pim mañairahol 12 bamain batah

Matiu 10:1-4; Mak 3:13-19

¹² Met pot toohaekanañ Iesu aliz nasik dañ navok sat mañ hahot hehan kutur ravat maot al tezah.¹³ Tahan Iesu pim mañairooh-añarab ahovokaron as hahan pim nakoe em topourahan, paruhanañ abanari 12 bamain batahapuh aban poriz abatao aposor pot mañah.¹⁴ Met aposor mañah-aban poriz abatañ ev, Saimon, met Iesuhö pim abat modao Pita mañah-pop, met pim bosip Anduru, met Zemisir, Zonir, Pilipir, Batolomiur,¹⁵ Matiur, Tomasir, met Zemis modap Alpiasiz ropur, Saimon modap, pi Selot porihanañ nap.^{††}
¹⁶ Met Zudas Zemis modapuz ropur, Zudas Iskeriot, pi tokat Iesu bapanez bar mañat mañairahap. Paru pori ba ou batah.

Añarab ahovokaro batin batah

Matiu 4:23-25; Mak 3:7-12

¹⁷ Met pot tahapuh, Iesur mañairooh-abanari 12 pori dañ povok hehaekanañ irih gup atvat navok er horat hehan, poek pim ñetiv mañoooh-añarab ahovokaro heh. Met añarab modari Zudia zeisikanañ nari, ma Zerusalem zei potakanañ nari, ma iv havevoz totoi Taiar Saidon zei ahö potakarohanañ nari, añarab ahö povokaro amun map emat poek heh.¹⁸ Met paru poriz nari Iesu ñetiv hahopanen hatevetehopanez hat emooh, met nari lamao tat hehari, ma pituhol menat hehari batin batohopanezam hat bat emooh. Toohan pi mapori batin batooh.¹⁹ Met paru mapori batin batohopanez kezao ahö Iesuh hehpot paru hodad, povoz pim nakoe emat parum marañ piih ut urat tin ravapanez hat rez kin kin tooh.

Iesu ñetiv navor nao mañah

Matiu 5:1-12

²⁰ Met Iesu pim mañairooh-abanarin etet epat mañah, “Met ari nonair naitü bonori, God arim koravopuz masakavoz roketak hakez, povoz ari non biñavonañ hepekezaoroh hasameg.
²¹ Met ari petev gin ñomat hezari, biñavonañ hepekez non pooroh ari hasameg. Pot haravat hez. Met God eñizohopanen ari rekö ravat hepek. Met ari iñir zakep tamegiri, ari biñavonañ hepekez non pooroh hasameg. Pot haravat hez. Met tokat ari maot biñ ravat kek hahopek.
²² Met ari ne Añaraboz Nanepuz ñeo baval hat tovai sohopeken añarab modari arim tohopekezavon etet

^{††}6:15 Pavar 15 -Met Selot mañah-pori Roma ñai aban patari parumaz korav ravat hehaek, sapanen parum zeis maot parumauhö korav ravat hepenez kilam gogot toohari ok.

batiu tiu batovai hori etovai arimaz ñeti moregañ hat paru, 'Hori tamahari ok,' pot hahopanez porah arim loporizaroh am biñavonañ hepek.

²³Met batam Godiz propet abanari tin tovai emoohan aban pot ari etohopanez añamoh-poriz izaholohö paru hori ahoñ metooh. Met povoz zut paru ari etohopanen, tokat abarah God hañ tinao ari anapanen bepekez homet biñ pimau ravat hezei.

²⁴Mai zakep, ari monir zeirurum ahotunañari petev potuz biñ ravat, Dei tin tovai sameg, pot homeameg, oñ tokat abarah ari biñ ravat tin naketü.

²⁵Mai zakep, ari petev gipiz nat ñeeko hatat hezan tovai samegiri, tokat giñaz map hori ravepek. Ma ari petev kek hat biñavonañ tovai samegiri tokat ari zakep ahov tat ahoam iñ hahot hepek.

²⁶Ui mai zakep, met batam arim iz mimihol propet aban moregariz biñ ravat parum abatañ bat hel batat mañooh, met ganö parum moreg pori pot metoohavoz zut añarab modari arimaz biñ ravat arim abatañ bat hel batapanen, tokat parunañ honeo hañ horiñ ariñ ou ravapan hezag, tinam homet hez." Pot Iesu parun mañah.

Darimaz kaeveri masak metook

Matiu 5:38-48

²⁷Pot mañat maot epat mañah, "Met petev ari nem ñetiv hateveteamegirin epat añom, Met paru tairari arimaz kaev ravat hori etohopanezariz arihoen hañ kaev ravat hori metotunei, oñ tin metohozei. ²⁸Met tairari arim teri nai bat edemat bizat hepanezeri, ma hori modañ etohopanez poriz ari God meñizohopanen hodad tinao maot bapanez hat piin mañ mañohepek. ²⁹Met nap nim girapotak nourapan, povoz ni hañ pi urotun, oñ girap modat rez maneken maot

nourap. Ma tairap nim dim tamaravokap neteepanez pop nim dim modap amun bat manek. ³⁰Ma nap niuhö nai manekez hapanen ni bagiz gut totü, oñ am man. Ma mod napuhö nim nai pim bapanen tokat poi pi maot ni nanapanez mañotun. ³¹Met arim modarihö tin tairao etohopanez ari homet zait tat hepekez potam paru metohozei.

³²⁻³³Met añarab horiri parumaz zait tat hezariz masak metamah, met ari taput tat arimaz zait tat hepanezeri nenariz ari zait tat masak metohopek, povoz God ari pot metohopekezavoz hañ tinao anapane? Evo, ari hañ tinao naanotü. Met paru aban Godiz hodad nat hezari parum kapotak nenarinañ toutat ñetiv hahot hez, oñ modariz paru kaev ravat hez. Met ari amun parum tamahat tovai ari patariz kaev ravat arim kapotak nenarinañ toutat ñetiv hahopek, povoz tin ravapane? Evo, tin naravotü. ³⁴Ma arim mod narihö natuz mañ añapanen hamanepekepuh maot paruhö tokat hañitü anapanez homepek, povoz God ari hañ tinao anapane? Evo, met paru Godiz hodad nat hezari taput tamah, oñ ari modari arim natü manat tokat paruhöz hañ natü anapanez hom namee hepek, povozahoh pi hañ tinao tokat ari anapan. ³⁵Met arim kapotak bonori ma arimaz zait nat hepanezeri tin metohopek, ma nari natü manat hañitü paruhoen anapanez namañ hepek, povoz God pimauhö pot metohopekezavoz hañ tinao ari anapanen, pi map ahö ravat hez-popuz ñarohol ravat hepek. Met arim Pap pop tairari parumauz zaitivok hori nenañ tovai samah-pori amun pimauhö masakao paru am manamah. ³⁶Met pim paru pot metamahavoz zut mod hori etohopanezariz ari zakep tat tin metohozei," pot mañah.

Añarab modariz tohopanezavoz an natotü

Matiu 7:1-5

³⁷ Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met ari modariz tohopanezañin etet an tat homehotunei, ma parum tohopanez nañin etet, ‘Horiv ok tah,’ pot zuam haotunei. Met modariz hori etohopanezañiz ari unun manat kos rez manohopek, povoz God amun zu taput etat arim tamegiñin etet an tat nakaotü, oñ arim hori tohopekez poñiz unun manat kos rez manohopan. ³⁸ Met ari añarab modari meñizohot tairatuz paru teki tohopanez potü manohopekezavoz zut God ari amun anohopan, oñ pi ari modariz manohopekez potam naanotü, oñ revah modañ bizat ahoam anohopan. Met arim modari naiz hahopanen naman tohopek, povoz God zu taput ari naanotü.”

³⁹ Met Iesu navotü bavatat ñeti epov amun parun epat mañah, “Aban etañ kut tat hepanez napuhö aban etañ kut tat hepanez modap bat nonoron mañairapane? Evo, oñ parup houloñariv sesevok honeo edat sapan,” pot mañah. ⁴⁰ Tat ñeti modao maot epat mañah, “Met aban hodadevonañ nap aban modarin ñetiñ badede mañohopanezaek pim irih het hatevetehopanez pori pi ritou nametotü, oñ paru pi hahopanen hodadeo bovai sohotahoh tokat bon tapanez porah mañohopanez popuz hodadevoz zut pihoen hodadeo bapan.

⁴¹ Met ni nap nim etavok et kulup ahot hezan, tairaiz nim modapuz etavok et kulup goerap lokat hezaekan eteamen? Tat nim et kulup ahotaz hodad nat, ⁴² oñ nim modapun pot mañameñ, ‘Erom ae, ni kil heken ne nim et kulup goe okarap banevetem.’ Pot ni moreg okov mañameñipun epat nañom, Met garos nimaüz etavok et kulup ahot hezaek bavetet tin etekepuhoh, rekot

nim modap meñizat pim et kulup goerap hepanezaek ba mevetek,” pot mañah.

Zi tinameder horimedez ñetiv

Matiu 7:15-20, 12:33-35

⁴³ Met Iesu ziñiti bavatat ñeti modao epat mañah, “Met zi tinamedek ul horiñ badapane? Ma zi horimedek zi ul tinañ badapane? Evo, pot bon, ⁴⁴ oñ dari zi ul tinañin etet, ‘Zi tinamed ev,’ pot hameg, met zi ul horiñin etet, ‘Zi horimed ev,’ pot hameg. Met bi mabororepek rekot tiompos uloñ navadotü, ma zen zen betezañik zi ul tin nakaz nañ navadotü. ⁴⁵ Met zi ul poñiz zut aban napuz loporiñ tairao an pap manat hez-pov gizasikanañ bar haz beteamah. Met aban tin nap pim loporihanañ home tinao hepanezaek ñeti tinañ hahopan, oñ aban hori nap pim loporihanañ home horiv hepanezaek ñeti hori nenañ hahopan,” pot mañah.

Zeimakezaro demahavoz ñetiv

Matiu 7:24-27

⁴⁶ Met pot mañat Iesu maot epat mañah, “Met tairaiz ari nemaz, ‘Deim Amip, deim Amip,’ pot nañameg, oñ ari pot hat nem ñetiv hatevetet baval nak tameg? ⁴⁷ Met ari nem hamoh-ñeti epeñ hatevetet baval hahopekez pori tairavoti zut tat añom? ⁴⁸ Met aban hodad tinavonañ nap pim zeimak demapanez garos pi ham kez tinarah hamauruñ kedet bahahav kez bareñ dao hat zeimak demapan. Tapanen teptep ahov haret urohopenen ut ahor pelohopenen iveri ñai reehopenepuh, zeim pomak kezao pi bahahav bareñat tin demapanen hepan, povoz ba naedotü. ⁴⁹ Met ari nem hamoh-ñeti epeñ hatevetet baval nak hepekez pori tairavoti zut tat añom? Met aban kut nap pim zeimak demapanez hat apor pap tat bahahav helok bareñapanepuh zeimak demapanen hepanen, teptep ahov urohopenen ut hon-

oñai ahor pelohopanen iveri ñai rezat emat zei pomak bareñ edapanen, map hori ravapan,” pot mañah.

Roma gog aban nap batin batak

Matu 8:5-13

7 Met Iesu parun ñeti poñ map mañat bon tat Kapaneam zeitak maot sah. ²Met poek Roma ñai abanariz ahö napuz gog aban pim zait tat heh-nap ñomapanez lam ahov tat oraeh. ³Met Iesu emat poek heh-ñetiv ahö pop hatevetet Zuda aban korav narin Iesu emat aban pop batin batapanez mañat asiv meehan, paru Iesuhaz sah. ⁴⁻⁵Tat epat ahoam bar mañooh, “Met Roma aban ahö nap pi aban tinap, dari Zudaholoz zait tat tin etamahap. Tat pi deim topour zeimakez homet monis bizahan Kapaneam zei epatak demahan hez, povoz ni sat pi meñizat pim gog abanap lamao tat hezaek batin batekez hat ev emeehan emeg.”

⁶Pot mañat Iesu bavizat paru honeo aban popuz zeimakez totoi honoohan Roma aban ahö pop pim hat nari asiv meehan Iesu soohaek emat pim hahat zu epat mañah, “Met Roma aban ahö pop epat niin nañakaz hat emeehan dei ev emeg. Met pi aban horivonañapuz zeimakeh ni tinap rekot sa nalokotü. ⁷Met tair tat pi horip ni tinapuhaz ev nonoroh emameñiek emapan? Oñ epekam het ni ñe nenaohaken pim gog abanap tin ravapan. ⁸Met pi pim ahö ravat hezariz irih het parum mañamahat tamah, ma pim irih ñai aban modariz pi korav ravat hez. Tamahaek poriz napun epat mañamah, ‘Ni ok sa,’ hamahan am pim hamahaek samah, ma modapun, ‘Ni ev em,’ pot mañamahan am emamah, ma pim gog aban napun gog nao tapanez mañamah-porah pim mañamahatam am tamah. Met povoz zut ni ev het ñe nenaohaken pim gog aban popuz lamao bon tapanen tin ravapan.

Pot niin nañakaz hat dei emeehan nihaz emegit ok nañeg.” ⁹Pot hahan Iesu aban popuz ñeti hahavoz hatevetehapuh pi homehot het añarab pinañ honeo sooharin epat mañah, “Met rotap aban pat akap nemaz homeo badae batakakavoz zut Israel añarab nemerih ne gogot tovai emohoeok pot navon ne et narë.” ¹⁰Pot mañahan aban asiv meehan emoohari borourat zeimakeh maot sat etehan aban lamao tat hehap tin haravat heh.

Rop ñomahan baviriri batak

¹¹⁻¹²Met tokat zei nataz abatao Nein zei potak añ nap abup ñomahan hapurip paru rop nen hehapuh met rop ñomahan añarab paru zei potak hehari añ non pop meñizat aban rop basat baveirapanez hat bat temeraz haitokoroh hareohan Iesur pim mañairooh-abanarir añarab ahovokaro honeo paru zei potakaz emahan paru nae nap bavizah. ¹³Met bavizovai Iesu añ popun etet pimaz zakep tat epat mañah, “Eñarim ni iñ haotun.” Pot mañahapuh ro ñomahap bi tav tavasik bat emoohaek Iesu maras bizahan aban bat emoohari gaa tah. ¹⁴Tahan Iesu aban ro ñomahapun epat mañah, “Erom, bal haz.” ¹⁵Pot hahan aban rop bal hat ñeo hahan Iesu ropuz marasiz bat añ nonop manah. ¹⁶Tahan añarab parunañ honeo emoohari etet ñaihetivonañ honeo dei dei horiv tovai Godiz biñ ravat epat nae nap mañah, “Met Godihö darimaz zakep tahapuh eñizapanez hat propet aban ahö epop meehan darim ñaravatak emahap ev.” ¹⁷Pot hat añarab ñeti Iesuz tah-pov nae nap mañovai soohan Zudia zeisik ma zei modasikaroh map ahö ravat sah.

Zoaniz mañairañariv Iesuhaz meeh

Matu 11:1-19

¹⁸Met Zoan ivoh memeehap kakam zeimakeh hehan pim mañair abanari Iesuz tovai sooh-ñeti povon hatevetet

sat piin bar mañah. ¹⁹Tahan Zoan pim mañairooharohanañ nañariv meeapanen sat Iesun epat mañapanez mañah, “Met tokat nap emapan, pot menahan hezan dei ñai bizat etevai samegig, ni tapupu? Ma mod nap tokat ok emapanez dei ñai biit etet hek?’ Pot at mañei.” ²⁰Pot pi mañat meehan aban poñariv Iesu hehaek sa berevat epat mañah, “Zoan ivoh emeoh-popuhö dei epat niin at nañakaz hat emeehan ev emeg. ‘Met tokat nap emapanez menahan dei ñai bizat etet hezag ni tapupu? Ma mod nap tokat emapanez dei etet hek?’”

²¹Met pot parup sat Zoaniz hahat Iesun mañooh-porah pi añarab ahovokaro lam ahoñ tat hehari batin batoo, ma pi paruh pituhol menat hehaek ahoam ruoh, ma etañ kutari etañ batin batooan paru eteoh. ²²Povoz Iesu parupin ñeti hañiv epat mañah, “Met arip sat Zoanin petev nem tamohon etet hateveteameg-epeniiz bar mañei. Met paru etañ kut tat heharir, eñañ hori ravat heharir, aban obuloñ pohao tat heharir, hat koveñ unun manat heh-pori, map batin batamohovoz ñetiv, ma ño-mamahari maot baval hamohovoz, ma añarab, ‘Dari hori hezaek tairap eñizapan,’ pot hahot hezari Godiz baiñetinao hateveteamahavoz ñetiv, map nem tamohon eteameg-epeniiz ñetiñ sat piin bar mañei. ²³Met tairap nem tamohovoz homet, ‘Rotap emapanez hah-tapup ev, pot homet lop houlorizaronañ naketuz pop pim loporih biñ ravat hepan,’ pot sat piin mañei.”

²⁴Pot mañahan parup sahan Iesu Zoaniz ñetiv añarabon epat mañah, “Met batam Zoan ham betez nonair nai bon heh-narah hehan, ari poek tair toohavon etepekez hat soog? Met havos teptepivok ba saem tamahavoz zut aban betez napun etepekez hat soogi? ²⁵Ma aban nap dimir giv tinatü tat hehapun etepekez hat soogi? Evo, pot bon, met

paru dimir giv tinatü tat hezari zei ahö tinañik hez, oñ ham betez narah pori nakez. ²⁶Ma ari Godiz propet aban napun etepekez hat soogi? Met rotap ari sat Godiz propet abanapun eteog, met piuhö propet aban modari map ritou metat hez. ²⁷Met batam Godiz propet aban napuhö Zoan emat tohopanez ñetiv epat menahan hez,

Hatevetei, nem ñetiv hahopanezap meeman pi garos ravat emat nim nonor ba oñ batohopan. *Malakai 3:1*

Pot menah. ²⁸Met rotap epat añoman hatevetei. Met Zoan piuhö nem nonor ba oñ batah, povoz pi aban ahop ravat het añarab mod mapori ritou metat hez, oñ añarab God parum koravopuz masakavoz roketak hepanez pov ou ravapanezaek añarab tairari masak povok hepanez porihö Zoan ritou metat hepan.”

²⁹Met pot Iesu haohan paru takes monis boohari, ma añarab modari garos Zoan ivoh memeoh-pori hatevetet epat haoh, “Met rotap God non tinaorö petev darin añairamah,” pot haoh, ³⁰oñ Parisi abanarir aban ñeti kateñiz mañairahol hatevetet ivoh meeapanen, Godiz nonoroh sohopanez kaev ravat kos rez manat heh.

³¹Met Iesu maot epat mañah, “Ari petev hez-eperiz tamegivoz tairavoti zut tat haom? ³²Met ñaro daparih het ekerë tamahariz zut ari tameg. Met ñaro poriz narihö biñ ravat tenaveñ urovai modarin epat mañamah, ‘Met ari emepeken deinañ honeo daat mezak.’ Pot mañamahan mod pori kaev ravat epat hamah, ‘Evo, dei kaev.’ Pot hamahan tapurihö maot iñ mazamañ haovai mod porin epat mañamah, ‘Ari emepeken dari honeo het iñ mazamañ haovai iñ haok.’ Pot hamahan mod pori maot kaev ravat epat hamah, ‘Evo, dei iñ mazamañ haovai iñ haokaz kaev raveg.’ Met ari petev hezari ñaro poriz

zut tameg. ³³Met Zoan ivoh memeo-hap emahapuh, pi goerahanañ pohao bain ivov nain heh. Tat porah karah pi gipiz nainotuz ahao hat hehan ari etet ñaroholotí zut tat añohovoz zut pimaz kaev ravat, ‘Pitup menat hezan pi rumurat okat tamah,’ pot ari pimaz haog. ³⁴Oñ ne Añaraboz Nanep emat gipizor bain ivov nohot hezan ari etet ñaroholotí zut tat añohovoz zut ari kaev ravat nemaz pot hameg, ‘Aban epop pi gipizor bain ivov ahoam nohot pi aban takes monis bamaharir horí tamah-modarinañ ñod reet hez,’ pot nemaz hameg. ³⁵Met Godiz hodad tinao ari bat hegitin dei Zoaniz tin hodad teg narab, oñ ari pot nat, kut hez.” Pot parun mañah.

Iesuz eñañik ueriv ur memelah

³⁶Pot hat bon tahan tokat Parisi aban nap gipiz bareñat Iesur modariz as hahan sat pim zeimakeh paru toutat gipiz tezat nooh. ³⁷Met parum zei potak añ horí tooh-nap hehaek Iesu aban popuz zeimakeh paru toutat gipiz nooh-ñetiv hatevetet pi sat ñerë nao helevonañ matut tat uer ulagí tinao mañar meehan hehaek zum tat basat gipiz noohaek lokah. ³⁸Tat Iesuz eñañiz totoí rouvat iñ hahot hehan esoroñ Iesuz eñañik ñodoohan pim gag tae tovetanañ tok rizat olohot het eñañik tot novai uer ulagí tinavonañ pov baouzourovai ur memelooh.

³⁹Met pot tohot hehan Parisi aban Iesu emat paru gipiz napanez as hahpop etet pot homeoh, Añ epop pi horí tamahap ev, oñ aban epop Godiz propet aban naputin añ epopuz horí tamahavon hodad ravat meehan sah narab. ⁴⁰Pot homeohan Iesu aban popuz homehpovoz hodad tat epat mañah, “Saimon, deip ñetí nao haopain.” Pot hahan Saimonihö epat mañah, “Añairameñip ae, haken ne hatevetem.” ⁴¹Pot mañahan Iesu pim pot homeohavoz homet ñetí

epov epat mañah, “Met aban nap monisinañap hehapuh pi aban nap moní 500 kina manat aban mod nap moní 50 kina manat parupin pot mañah, ‘Tokat nem moní okosiz hañis arip ne nanepek.’ Met pi pot manat mañahapuh sah. ⁴²Met sat hehaekanañ tokat pi maot emat pim monisiz hañis bapanez hat monis manah-poñarivin as hahan emat moní hañis manapanezat rekot bon, povoz parup pap tah. Tahan aban monis manahap parupimaz zakep tat pot mañah, ‘Met arip monis bonoñariv, povoz nem monis maot ne navotí, oñ am sat hezei.’” Met ñetí pov hat Iesu Saimonin epat at mañah, “Saimon, ni tair homeameñ, monis manat maot navotuz hahapuz aban poñarivihanañ tairap ahoam pimaz zait tat homeme heh?” ⁴³Pot at mañahan Saimon homet epat hah, “Aban monis ahoam manahan hañis naman tahap pimaz zait tat homeme heh batah.” Pot hahan Iesu hañiv epat hah, “Rotap ok hañ.”

⁴⁴Pot mañahapuh Iesu havoe tat añ popun etet Saimonin epat mañah, “Erom, añ epopuz tin netamahavon et hareeñi? Met nim zeimakeh lokohon ni dari Zudaholoz tamegit tat nem eñañ ivoh nevetepanez nim as roholon namañ, oñ añ epop pim esoroñinañ nem eñañ ivoh betet gag tae tovetanañ olamah. ⁴⁵Met ne emohon ni ba noupitit tot nanein, oñ añ epop nem eñañik ahoam tot neinohot hez. ⁴⁶Met darim tamegit nem gagavok ni ueriv ur nanemel teñin, pi uer ulagí tinavonañao bat emat nem eñañik ba ozourat ur nemelah. ⁴⁷Povoz ne niin ñetí nao nañoman hatevet. Met añ epop nemaz zaitiv ahoam tat hezag et hareeñi? Erom, pim horiv ahoam hehaek haoloh. Oñ napuz horiv aviam olohomaz-pop pi nemaz aviam zait tapan.” ⁴⁸Pot Iesu Saimonin mañat añ popun epat mañah, “Nim horí tooñiv map haoloh.” ⁴⁹Pot hahan mod pinañ honeo het gipiz no-

hot heh-pori parumam pim pot hahavoz kaev ravat nae nap epat mañah, “Met aban epop tair heripuhö añ epopun, ‘Ne nim horiv haoloh,’ pot mañah?”⁵⁰ Pot haohan Iesu añ popun maot epat mañah, “Ni nemaz homeo badae bateñ, povoz ni hori heñiekanañ Godizap maot har-aveñig, bal hat lop tinarinañ sohoz,” pot mañah.

Iesunañ añ soohariz ñetiv

8 Met pot tat tokat Iesu God darim korav ahopuz masakavoz roketak hekaz ñeti tin pov zeí ahö potak katak ma zeí goe modañik mañovai sooh. Tahan pim mañairooh-abanari 12 pinañ honeo paru sooh.² Met añ narih garos pituhol menat hehan Iesuhö ruah-pori, ma lam modañ tat hehan batin batah-pori amun parunañ honeo sooh. Met añ poriz napuh pituhol 7 menat hehan Iesuhö ruat batin batah-popuz abatao Maria pi Magdala zeitakanañap.³ Met añ modap amun Erodiz gogotaz koravop Kusaz añap pim abatao Zoana, met añ modapuz abatao Susana, ma añ modari amun paru honeo soohaek añ map pori parumauz moniñinañ gipiz bat bareñat Iesur pim mañairooh-abanari tez manovai tin korav ravat sooh.

Aban nap uit biñ avasik beteh-ñetiv

Matiu 13:1-9; Mak 4:1-9

⁴Met paru soohan zeí ahö natakaro-hanañ añarab ahovokaro Iesuz nakoe emat topourat hehan Iesu uit biñiti bavatat ñeti nao parun epat mañah,⁵ “Met aban nap uit biñ avasik betepanez^{††} hat basah. Tahapuh pi bi poñ betevai soohan bi nañ nonoroh ñodahan añarab sat em toohari bi poñ mezovai sat em tooh, ma idehol arat emat toutat amun nooh.

⁶Met bi mod nañ helevoz revah hamar aviam hehaek ñodah. Tat poek berevahapuh hamar haleñaiv bon, povoz maot zuam ñu ravah.⁷ Met bi mod nañ zen zeneñ hehaek ñodat poñinañ honeo berevahapuh zen zen poñihö ahö ravat bamezahan uit uloñ navad.⁸ Met bi mod nañ ham haleñaí tinarah ñodat tinam berevahapuh uloñ ahö mapoam badat heharopok 100, met modañik amun 100 ahoam badah.” Met Iesu ñeti pov mañat añarabon epat mañah, “Met ari hat koveñinañari okeg, nem hahö-epovon hatevetet tinam hodad ravei,” pot mañah.

Iesuz borë ñetiñiz kapotaz at mañah

Matiu 13:10-23; Mak 4:10-20

⁹Pot mañahan pim mañairooh-abanari ñeti povoz kapotaz basat em tat piin at mañah.¹⁰ Tahan Iesu epat parun mañah, “Met Godiz masakavoz roketak hepekez nonor iz ravat hezaek petev ari nenari pimauhö hodadeo anamah, oñ paru modarin nañir nañiti bavatat mañamohovoz kapot ev. Paru etañinañ et hareamah, oñ tin et narë hez, ma hat koveñinañ hateveteamah, oñ paru kapotaz tin hodad narav hez,” pot mañah.

Uit biñ beteh hahavoz kapot bar mañah

¹¹Tat maot epat mañah, “Met ñeti añoh-epovoz kapot ev, met Godiz baiñetinavoz uit biñiti bavatat ok añoh.¹² Met bi nañ nonoroh ñodat oraehan idehol emat nah-pot añohoñiz zut añarab nari Godiz baiñetinao hateveteamahan Seten emat ganö paru baiñetinao tin hatevetet homeo badae batapanen God paru maot pimeri bavatapan hezag, Ne paru pim ñetiv

^{††}8:5 Pavar 5 -Met parum toohat uit bi poñ darim ñedeamegivoz zut nañed, oñ hamarrah betevai sat em toohan berevooh. Met Mak 4:1-9 akopun eterë.

hateveteamahaek maot baveteman paru Godiz homeo badae navat hepan. Pot homet baveteamah. ¹³Met bi nañ helevoz revah ñodat berevat zuam ñu ravah, pot añoh-poñiz zut añarab nari Godiz ñetiv hatevetet zuam biñ ravat bahorè hat hez, oñ medeñeñ revah moruat heh añoh-poñiz zut parum loporizaroh ñetì pov tin naviz, povoz honoñai povor kao parutì ou ravamahan ñetì povoz kaev ravat beteamah. ¹⁴Met bi nañ zen zeneñ hehaek ñodat berevahan bamezah, pot añohoñiz zut añarab nari Godiz ñetì povon hatevetet bat tovai parum ham heriñiz tohopanezat ahoam homeamah, ma moniñir nonair naiz ahoam homeamah, povoz parum loporizaroh tin hepanezao ou narav hez. ¹⁵Met bi nañ ham haleñairah ñodat berevat ul tinañ badah, pot añohoñiz zut añarab nari Godiz ñetiv hatevetet parum loporizaroh tin bizat het ñetì povoz hahan hezat baval hat ul tinañ badahavoz zut paru rez kek tat tin tovai samah.

Ramuñad ba iz navatotù

Mak 4:21-25

¹⁶Met aban nap pim ramuñad rañizat kohat hapisiz giruvok, ma arusiz irih ogolerah bizat ba iz batapane? Evo, rekot pot natotù, oñ pim ramuñad ourah badapanen ñadohot al tezat hepanen añarab mod kohat emat hepanez pori alizavok tin het etohopan. ¹⁷Met petev Godiz ñetivoz kapot iz ravat hezaek añarab hodad nat hez-mapoñ tokat piuhö ba ou batapanen paru hodad ravapan.

¹⁸Met ne ñetiv hamohon ari hateveteamegiek tin homet tovai sohozei. Met tairap Godiz ñetivon hatevetet bat hepanez pop revah piuhö hodad modao manapanen pim loporih hodadeo ahö ravohopan, oñ mod tairap pim ñetivon

hatevetet homet zait nat hepanez pop Godihö hatevetepanez pov maot pimau bapanen pi kerè hapan,” pot mañah.

Iesuz nonopur bosihol emahan hahat ev

Matiu 12:46-50; Mak 3:31-35

¹⁹⁻²⁰Met Iesu añarabon pot ñetiv mañovai soohan narah pim nonopur bosihol pihaz emahan añarab ahovokaro zeì pim heh-pomakeh kohat lokat pi balopotak batat atalip tat hehan pim nakoe emapanez paru bapap tah. Povoz iñidoh hehan nap kohatihanañ parun etet Iesun epat mañah, “Erom ae, nim nonopur bosihol niin etepan hat iñidoh ev emat gaa tat hez.” ²¹Pot mañahan Iesu parun epat mañah, “Rotap pi ok hah, oñ añarab tairari Godiz ñetiv hatevetet baval hat hezari nem nonoholor bosihol ravat hez,” pot mañah.

Iesu hadao bagaa batah

Matiu 8:23-27; Mak 4:35-41

²²Met aliz nasik Iesur mañairooh-abanari boutitak helat pi parun pot mañah, “Erohol ae, dari iv havè epovoz okatasitì sak.” Pot mañahan paru hatevetet boutitak helat sohot, ²³Iesu au gom metahan au orat hehan had ahov iv havevok haret patao urooh. Tahan iv haveo ñai mol mol hat boutitak ivov kohat lokat beo reehan havevok er horat paru emiv elat ñomapanezat ravah. ²⁴Tahan pim mañairooh-abanari sat Iesu bazagerì metahapuh epat mañah, “Deim ahop ae, dari totoi ev havevok er horat emiv elakaz tegig, ni bal haz.” Pot mañahan Iesu bal hat hadavor haveo ñai toohaek bon tapanez mañahan had ahö urooh-pov bon tahan haveo maot pim hehat ravah. ²⁵Tahan Iesu parun epat mañah, “Met ari nemaz homeo tin badae navat hez.” Pot mañahan paru ñaihet tat home midin tahapuh parumam epat nae nap mañah, “Ae, pi hadavor iv havevon

mañahan pim ñeo hatevetet zuam hahat tat bon tahag, aban epop tairap ev?”

Pituhol menat hehap batin batah

Matiu 8:28-34; Mak 5:1-20

²⁶Met Iesur mañairooh-abanari boutitak helat Galili zeisikanañ iv havevozañ soohaek okatasitĩ sat Gerasa añaraboz zeisik sah. ²⁷Tat paru poek berevat Iesu boutitakanañ er horahan zeipotakanañ aban pituhol menat hehnap haret Iesu bavizah. Met aban pop orah rezah dimir giv nat barekap het zeitak nakezap, oñ pi mosik ñomoohari baveirooh-poek sat heh. ²⁸⁻²⁹Met aban pop pituhol menoohan rumurooh-aliz poñik pim heris bahorĩ batapan hezavoz aban modari pim eñar marah bi kezañir seniñinañ demat beteohan oraet orah rezah pi bi poñ bavilat beteohan pituholohö ham ñai ñai betezarah maot bat sooh. Met aban pop Iesu bavizahan pi zuam pitũ aban popuh menat hehapun epat mañah, “Ni aban epop betet berevat pataek sa.” Pot mañoivaam aban pop pim eñañik rariñ rez bareñat[¶] ñeo ñarah hat epat hah, “Iesu God mapori ritou metat ahop ravat hezapuz rop, ni ne tair netekẽ hat ev emeñ? Erom, ni ne kakamao netotũ, pot ok nañamoh.” ³⁰Pot hahan Iesu aban popun epat mañah, “Erom, nim abatao haz.” Pot mañahan aban pop pituhol ahö piih heh, povoz hañiv epat mañah, “Met dei ahovokaro hez, povoz nem abatao Ahovokaro.” ³¹Pot mañahan pituhol Iesun kezao epat mañah, “Ni dei pohao hañ horiv etohopanen horĩ ravakazaek sakaz añotun.”

³²Pot mañovai etehan bolohol ahoam totoi daparavah sisiñiñ nohot hehan pituhol parun etet Iesun epat mañah, “Met ni dei emeeken sat bol akarih

lokak.” ³³Pot hahan Iesu parum hahat tat meehan pitũ pori abanap betet sat boloholok lokah. Tahan bolohol daparavazañ porũ hat sat kohat iv havevok ñodat emiv elat ñomah.

³⁴Met aban boloholoz koravori pot tahavon etet paru porũ hat sat parum zeipotakaroh añarab heharin ñeti pov mañovai sahan ³⁵añarab aban pituhol menat hehan ruahan sahap, “Taek hez,” pot hat etepanez emah. Met emat etehan aban pituhol menat hehap pim hodadeo tin ravahan pi dimir giv tinatũ tat Iesuz nakoe toutat hehan añarab emat piin etet ñaihet tat agol atat heh. ³⁶Met Iesu pot tahan etet heh-porihö añarab modari emahan aban pituhol menat hehap batin batahan tahat-ñetiv parun bar mañah. ³⁷Met Gerasa zeipotakari paru mamog pot navon et narẽ heh, povoz ñaihetiv horiam tahapuh Iesu parum zeipotakari betet zeipotakari mod nasitĩ sapanez mañah. Tahan paru zeipotakari betet boutitak helat sapanez toohan, ³⁸aban pituhol menat hehan baverevah-pop emat Iesunañ honeo sapanez mañahan Iesu piin epat mañah, ³⁹“Evo, ni deip honeo nasotũ, oñ nim zeitak sat God ni tin netahavoz ñetiv añarabon bar mañohez.” Pot mañahan aban pop maot borourat pim zeitak sat Iesu pi batin batahavoz ñetiv añarab poekarin map bar mañooh.

Añ napur ñari nap batin batah

Matiu 9:18-26; Mak 5:21-43

⁴⁰Met Iesu poekanañ maot boreurat Galili zeisik mamog pim hehaek sahan añarab pimaz gaa tat ñai bizat etet hehari piin etet biñ ravat heh. ⁴¹⁻⁴²Met poek aban Zudaholoz topour zeimakez korav ahop ravat hehapuz abatao Zairas pop pim ñari nenap ñomapanez tahan pi Iesuz nakoe emat rariñ rez bareñat ñarip

[¶]8:28-29 Pavar 28-29 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapan tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat

batin batapanez kezao epat mañah, “Ni nem zeimakeh emat nem ñari nenap batin batekez zait tat ev emat nañoh,” pot mañah. Met ñari popuz krismasañ 12 ravat heh.

Pot mañahan Iesu Zairasinañ parup nonoroh soohan añarab ahovokaro pim okat epat rouvat pi balopotak batat sooh. ⁴³Met porihanañ añ nap pi krismasañ 12 poñik uveo meehot lam zeitak koravori pi batin batapan hat sooh, oñ pi tin narav, am heh. ⁴⁴Met añ pop pi Iesuz kosimarah emahapuh pim dimipuz tetemarah ut urahan pim uveo meohaek zuam bon tah. ⁴⁵Tahan Iesu paru maporin epat at mañah, “Met arihanañ tairapuhö neeh ut noureñ?” pot hahan paru mapori, “Evo, dei niuh ut nanour,” pot hahan Pita Iesun epat mañah, “Erom ae, añarab ahovokaro ev nim okat epat emat map ni ba atalip netat het ni ok ut nouramahag, tairaiz ni okat hameñ?” Pot mañah. ⁴⁶Tahan Iesu epat mañah, “Evo, nap neeh ut nourahan nem kez nao piitĩ sahan ne hateveteohö, povoz arin ok at añoh.” ⁴⁷Pot hahan añ pop, Iesu hodad hatat ok hah, pot pi homet dei dei tahapuh emat Iesuz eñañik ñodat pim tohot emat piuh ut urat tin ravahavoz kapot bar mañahan añarab pim okat epat hehari map hateveteh. ⁴⁸Tahan Iesu piin epat mañah, “Eñarim, nim homeo neohö batin navatomaz ni homeo badae bateñ, povoz ni tin haraveñig, lop tinarinañ sohoz.” Pot añ popun mañah.

⁴⁹Met Iesu pot mañovaiam Zairasiz zeimakehanañ aban nap emat Zairasin epat mañah, “Erom ae, nim ñarip hañomahan ne ev emohog, ni darim añairamahap betez bavizat emameñ.” ⁵⁰Pot mañahan Iesu hatevetet Zairasin epat mañah, “Erom, nim loporih honoñai totun, oñ nemaz homeo badae bateken dari sakan nim ñarip maot bal hapanezap ok.” ⁵¹Pot mañat paru Zaira-

siz zeimakeh sah. Tahapuh Iesu añarab pinañ sooharin, “Epek hezei,” pot mañat bagaa batahapuh Pitar Zemisir Zonir ñari ñomahapuz nonopur papap ne-nam pinañ lokapanez mañahapuh paru zeimakeh sat lokah. ⁵²Tahan ñari añ popuz kapotakari iñir zakep tohot hehan Iesu parun etet epat mañah, “Evo, ñari okop nañom, oñ pi ok au unun orat hezag, ari tovai ahoam iñ haotunei,” pot mañah. ⁵³Tahan añarab hatevetet ñari pop rotap hañomah, pot paru hahomet heh, povoz Iesuz hahavoz paru kek mui ahoam tohot heh. ⁵⁴Tahan ñarip oraehzei girü povok Iesur pinañ honeo emahpori sa lokat Iesu ñaripuz marasiz bat epat mañah, “Ñari epop, ni bal haz.” ⁵⁵Pot mañahan ñarip maot biriri ravat bal hahan Iesu paru pi gipiz manapannen napanez mañah. ⁵⁶Met pot tahavoz nonopur papap agol atat home midin tat hehan Iesu ah ñeo parupin epat mañah, “Met arip nem toh-ñeti epov tovai añarab modarin mañotunei.” Pot parun mañah.

Iesu pim mañairahol meehan sah

Matiu 10:5-15; Mak 6:7-13

9 Met narah Iesu pim mañairoohabanari 12 poriz as hahan emat pim nakoe topourahan pituhol menat hepanezarir, lam modañ tat hepanezari batin batohopanez kezao paru manah. ²Met pot metahapuh pi parun ñetiv epat mañah, “Met ari sat añarabon God arim koravopuz masakavoz roketak hepanez ñetiv bar mañovai lamari batin batovai sohozei. ³Met ari sohopekez hat arim heriñ tin metohopekez homet arim irañir kizovetur moniñir dim modarir gipizor potü tovai basotunei.” ⁴Pot mañat maot epat mañah, “Met ari sohot zei natak sepeken añarab nari emat ari avat sat parunañ orepekez zait tat ze tairañik avat sapanez poñikam lokat het gog ev au añat emeemaz toh-epañ tovai ze

modañik sa orotunei, oñ anohopanez poñikam hezei. ⁵Met zeï mod natak sat berevepeken añarab arimaz kaev ravat orohopekez zeï nañ naan tapan, povoz arim eñañik parum zeï potakanañ ham tomol moleo ñed bat hepanezaek teur betet zeï pot kos rez manat sepeken paru etet, ‘Ui, dari paru ganö meteg,’ pot hapan.” ⁶Met Iesu pot mañahan pim mañairooh-abanari sat zeï posik zeï potak katak añarabon baiñetinao bar mañovai lamao tat hehari batin batovai sooh.

Erod Iesuz ñetivon hatetet hahao ev

Matiu 14:1-2; Mak 6:14-16

⁷⁻⁸Met Iesuz pot tovai emooh-ñetiñ haohan hatevetet añarab nari epat haoh, “Zoan ivov emeohap maot biriri ravat bal hat hez.” Pot haohan añarab mod nari epat haoh, “Evo, propet aban Elaiza batam hehap maot biriri ravat bal hat hez.” Pot haohan mod nari epat haoh, “Evo, met Godiz propet aban batam heh-mod nap maot biriri ravat hez.” Pot paru Iesuz kapotaz main main haohan Erod Galili zeï posiz aban ahop hatevetet basat em tat heh. ⁹Tat pimam epat homeoh, “Met ne batam hahon paru Zoaniz gagai men elahan hañomah, oñ petev tairapuhö gogot tamahan ne pim ñetiv hateveteamoh?” Pot hat pi Iesun etepanez hat zait tat heh.

Iesuhö añarab ahov gipiz manah

Matiu 14:13-21; Mak 6:30-44; Zon 6:1-15

¹⁰Met Iesuz mañairooh-abanari soohaekanañ maot borourat emat Iesu bavizat parum tovai soohat ñetiv map Iesun mañah. Tahan pi hatevetet añarab mod mapori poek betet pim mañairooh-aban narinanañ paru zeï nataz abatao Betsaida mañoooh-poek sah. ¹¹Met paru poek sahan añarab ahovokaro paru sahao hatevetchapuh parum tokat sahan Iesu parun etet biñ

ravat bat sa batahapuh parun Godiz masakavoz roketak sat hepaneze ñeti pov mañovai, añarab lamari batin batohot poek heh.

¹²Met gitap bañodapanez toohan mañairooh-abanari 12 pori emat Iesun epat mañah, “Erom ae, dari mosik ev hezag añarab okorin mañeken zeï totoi demahan hez-okoñik sat gipiz bat napanepuh orap.” ¹³Pot mañahan Iesu parun epat mañah, “Evo, met povoz arihö etet gipiz natü paru manei.” Pot mañahan pim mañairooh-abanari epat piin mañah, “Ae, met deim bereñ mar nas met pis honeñariv nenam ev oraezag dei sat parum gipiz napanez natü zum takaz hameñi?” Pot mañah. ¹⁴Met abanari 5 tauseniz zut hehan parum añaholor ñarohol amun poek togü manat hehavoz homet mañairooh-abanari pot hah. Pot at mañahan Iesu pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Ari añarabon mañepeken toguñ main main 50 naek, 50 naek, pot toutovai sap.” ¹⁵Pot mañahan paru Iesuz hahat mañahan añarab toguñ main main mañahat toutovai sah. ¹⁶Tahan Iesu bereñ mar nas met pis honeñariv bat abaran etet gipiz potuz Godin biñ mañahapuh gipiz pot bapezat mañair abanari manahan paru añarab manovai sah. ¹⁷Tahan añarab mapori nohot kaev ravahan kametü hov kitü 12 bizahan oraehaek bavelahan map beo rezah.

Pita Iesuz kapot bar hah

Matiu 16:13-20; Mak 8:27-30

¹⁸Met aliz nasik Iesu main ravat sat mañeo hahot hehan pim mañairooh-abanari emahan pi parun epat at mañah, “Met paru añarabohö nemaz homet tairap hamah?” ¹⁹Pot mañahan paru epat hah, “Añarab narihö nimaz Zoan ivoh memeohap pot hamah, met mod narihö, ‘Elaiza

batam hehap,' pot hamah, met mod narihö, 'Godiz propet aban batam ñomah-mod nap maot birirí ravat hez,' pot nimaz hamah." ²⁰ Pot mañahan Iesu parunahoen epat maot at mañah, "Met arimauhö nemaz tairap hameg?" Pot mañahan Pita epat hah, "Ni Kristo, Godihö eñizekez au hahan hezap," pot mañah.

Pi ñomapanez maot bar mañah

*Matiu 16:20-28; Mak
8:30-38; Zon 12:23-26*

²¹ Met Pita pot hahan Iesu parun ah ñeo epat mañah, "Ari tovai nemaz hag-okat modarin bar mañotunei." ²² Pot mañat maot epat mañah, "Met ne Añaraboz Nanep tokat aban tup ahomakez korav ahorir anumaihol bareñ elat mañaramahariz ahorir aban ñeti kateñiz mañairahol ne kos rez nanat kakam ahov netapan. Tat paru mod narin mañapanen ne navat ur noñomapanen, nevizapanen oraet aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik maot bavirirí navatapanen bal haom."

²³⁻²⁴ Pot Iesu parun mañat añarab ahovokaron epat mañah, "Met tairap nenañ emohopanez pop ne nemaus zaitiv betet nem Papapuz hahat baval hat pim zaitivok samoh-povoz zut pi pop nem tamoh-epat tovai emohot pot homehopan, Met ne Iesuz zaitivok sohoman modari honoñai tairao netapanez, ma ur noñomapanez hapanen ne kaev ravat ñaihet tat pi navetetü. Pot nemaz homet emookez pop nenañ honeo pohao tin het hekë. Oñ nap pim heris tin hepanez homet ñaihet tapanez pop pi pohao tin naketü, oñ horí ravapan. ²⁵ Met nap pi hamarrah nonair nai map hezpotü bat hepanepuh Godiz homet nake-tuz pop ñomapanen pim nonair nai potuhö rekot pi tin hepanez meñizapane? Evo, potuhö rekot nameñizotü. ²⁶ Met aban nap nemaz ma nem ñetiv hapanez

kaev ravapanezap tokat ne Añaraboz Nanep nem alizavor nem Papapur enzoliholoz kezavor alizavonañ maot ou ravat eromazarah ne aban popuz kaev ravat piin et nareotü. ²⁷ Met ari hat-evetepeken ne rotap epat añom. Tokat ari eperihanañ nari nañom birirí hepeken, Godiz masakavoz roketak hepekez pov ou ravapanen etepekepuhoh tokat ñomepek," pot mañah.

Iesuz heris pat ravah-ñetiv

Matiu 17:1-8; Mak 9:2-8

²⁸ Met Iesu pot mañahan het au alizañ 8 bon tahan pi Pitar Zemisir Zon bavizat agarë dañ navok pi mañ hapanez hat paru sat heh. ²⁹ Tahapuh Iesu mañeo haohan pim heris pat ravahan pim dimir giv map aer ravat het uasiz tamahavoz zut livaliv tooh. ³⁰⁻³¹ Met pot tovaïam propet aban batam heh-nañariv Mosesir Elaiza Iesuz hehaek ou ravat paru honeo rouvat hehan parupim herisikaro amun aliz ahov al tezat livaliv toohan, Godiz hahat Iesu tovai sohapanen Zerusalem zeitak ur ñomapanen tapanezat ñetiv paru nae nap mañohot heh. ³² Met paru pot hahot hehan Pitar pim modañariv au gom toohaekanañ maot etañ elat etehan, Iesuz alizavon eteh, met pim alizavonañ honeo aban mod poñariv rouvat amun hehan eteh. ³³ Tahan aban poñariv Iesu betet maot sapanez toohan Pita pim tin hapanezao bon ravahan betezam Iesun epat mañah, "Deim ahop ae, dari ev tin hez-povoz biñ ravohog, rekot dei zei goe nañ nim namak, Mosesiz namak, met Elaizaz namak, pot demak." ³⁴ Pot mañovaiam unit abarahanañ erat paru bamezahan mañairooh-aban pori un potan etet ñaihet tat hehan ³⁵ un potaz ñaravatakanañ ñe nao epat hah, "Met nem rop, arimaz hat ba ou batohop ok, povoz ari pim ñetiv hahapanen tinam hatevetehozei." ³⁶ Pot haovaiam unitar aban mod poñariv bon tahan Iesu

main hehan paru eteh. Met mañairooh-aban pori poek tahan etehao mod narin namañ, oñ parum etehatam homet heh.

Pitup menat hehap batin batak

Matiu 17:14-21; Mak 9:14-29

³⁷Met paru dañ povok hehaekanañ zeit al tezahan Iesur mañairooh-abanari er horat añarab ahovokaro emoohan paru bavizah. ³⁸Tahan añarab poriz ñaravatakanañ aban nap ñeo ñarah hat Iesun epat mañah, “Añairameñip ae, ni nem ro epopun eterë. Met pi nem ro nenap ev, ³⁹oñ orah rezah pitü hori nap pi kezao menat baveteamahan ñodat ñeo ahoam hamahapuh hodadeo bavon batamahan tur tem tamahapuh pim heris teperat oraezan agolasikanañ giz gihov reamah. Met pittü pop menat hezaek bon nat, oñ orah rezah bahori metamahan rop map hori ravovai samah. ⁴⁰Met nim mañairameñ-abanari pitü pop ruapanez ne ahoam parun mañoohon paru bapap tah.” ⁴¹Pot hahan Iesu paru porin epat mañah, “Beuo, ne houloam arinañ ev het añamohon ari hatevetet arim gagañik hodad tinao nav het kut tat nemaz homeo badae navat hezavoz homet arimaz nem loporih honoñai tamoh, oñ arinañ am heman ari tairarah nemaz tin homeo badae batepek?” Pot mañat aban popun epat mañah, “Kar erom, nim rop ev bat em.” ⁴²Pot mañahan rop magei bat emoohan pitup maot ro pop bahori metahan hamarrah ñodat tur tem hat teperat oraeh. Tahan Iesu pitup ruat rop batin batat pim papap maot manah. ⁴³Met pot tahan añarab ahovokaro Godiz kez ahö povon etehapuh paru ñaihet tat agol atat heh.

Iesu pim ñomapanez ñetiv maot mañah

Matiu 17:22-23; Mak 9:30-32

Tat paru Iesuz tahan etehavoz ahoam homeohan Iesu pim mañairooh-abanarin epat mañah, ⁴⁴“Met ari ñeti añomaz toh-epovon hat koveñ bizat tinam hateveteti. Met ne Añaraboz Nanep aban napuhö aban mod narin mañairapanen ne navapan.” ⁴⁵Pot hahan paru Iesuz ñeti mañah-povon hatevetehapuh Iesu hamarrah aban ahop ravat hepan, pot homet hehaek pim hahavoz kapot iz ravahan paru tin hodad narav tahapuh pim ñeti hah-povoz paru at mañapanez ñaihet tat am heh.

Aban tairap ahop ravapan?

Matiu 18:1-5; Mak 9:33-37

⁴⁶Met Iesuz mañairooh-abanarihanañ tairap ahop ravat hepanen modari pim irih hepan pot hat, “Ne arim ahop ravom,” pot hahan modapuhö, “Evo, ne arim ahop ravom,” pot paru kilam ñetiv nae nap mañat ser haovai sooh. ⁴⁷Tahan Iesu parum haohat hodad haravahapuh pi ñaro goe nap bat emat pim nakoe barouvat ⁴⁸parun epat mañah, “Met tairapuhö nemaz homet ñaro goe epopuz zut nap meñizat tin metat hep-anez pop ne amun ok neñizat tin hane-tapanezavoz zut ravat hepan. Met aban ne neñizapanez pop ne main naneñizoti, oñ nem Pap nemeehan eroh-pop amun ok meñizapan. Met aban nap pi añarab modari meñizat parum gogot metohopanez popun God etet, ‘Aban ahop ok,’ pot pimaz hahopan.” Pot Iesu parun mañahan hateveteh.

Dari eñizohopanezapuz ñetiv

Mak 9:38-40

⁴⁹Met pot hahan Zon Iesun epat mañah, “Deim ahop ae, dei etegin aban

napuhö pituholon nim abatao mañat ruoh, oñ pi darinañ honeo nakezapuhö pot tooh, povoz dei pin, ‘Evo, ni okat totun,’ pot ah ñeo mañeg.”⁵⁰ Pot hahan Iesu pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Evo, met aban tairap darim gogot bahorì navatotuz pop pi dari eñi-zohopanezap ok, povoz ari tovai pi bagaa batotunei,” pot mañah.

Sameria nari parumatak naorotuz hah

⁵¹Met God Iesu abarahaz maot bat helapanez pov totoi ravahan pi Zerusalem zeitak sapanez homet heh, povoz nonoroh sooh.⁵²Tat aban nari asiv meehan sat bar mañapanez garos ravat sohot Sameria zeisik zeì natak añarab potakari zeì namak manapanen paru orapanez sat mañah.⁵³Met paru Sameria añarab pori epat haoh, “Zuda añarab emat deinañ naorotü.” Pot haovai emooh. Met Zerusalem zeì pot Zudaholoz zeì ahot ok, pot paru hodad, povoz paru sat zeimakez at mañahan Iesu Zerusalem zeì potak sapanez emooh-pov paru hodad ravahapuh kaev ravat zeimak namanotuz hahan Iesu tokat emoohan hahat piin mañah.⁵⁴Tahan pim mañairooh-abanañariv Zemisir Zon parum pot hahavoz homet Iesun epat at mañah, “Deim ahop ae, ni gu haken dei hakan rekot abarahanañ itañad ou ravat erat añarab okori ñadat bavon batapan ma tair?”⁵⁵Pot at mañahan Iesu borourat parupin ñai mañat hañiv epat mañah, “Evo, arip okat haotunei.”⁵⁶Pot mañat paru zeì pot betet modatak sah.

Iesunañ honeo sapanez aban nap hah

Matiu 8:18-22

⁵⁷Met paru nonoroh soohan aban napuhö emat Iesun epat mañah, “Erom ae, met nim sookezaek deip honeo sohopanez ne zait toh.”⁵⁸Pot mañahan

Iesu piin epat mañah, “Met had bedehol parum oramah-tekeñ hez, ma idehol parum oramah-zezeñ amun hez, oñ ne Añaraboz Nanep zeì hemaz namak bon, povoz nim nañeñ-okovoz tinam hometahoh em.”⁵⁹Pot mañat pi aban modapun epat mañah, “Ni emeken deip sopain.” Pot mañahan aban mod pop hañiv epat mañah, “Nem ahop ae, ni gu haken ne sat het nem papap ñomapanen baveiromapuhoh emoman deip honeo sohopain.”⁶⁰Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Met paru nemaz homeo badae navat hepanezari parumeri ñomhopanen baveirohopan, oñ ni nenañ honeo deip sohopaine puh God arim koravopuz masakavoz roketak sat hepanez ñetiv ni añarabon bar mañookë.”⁶¹Pot mañahan aban mod napuhö Iesun epat mañah, “Erom ae, ne ninañ honeo deip sohopanez netamah, oñ gaa teken ne garos sat nemerì maras manatahoh maot emom.”⁶²Pot hahan Iesu aban popun epat mañah, “Met aban nap nenañ honeo sohopanez pop maot borourat kosimarati pim nonair nai zeitakatz, ma gog mod navoz maot homet lop houlorizaro bat hepan, povoz pi Godiz masakavoz roketak het gogot natotuzap ravat hepanezap ok,” pot mañah.

Iesu abanari 72 meehan sah

10 Met pot mañahapuh tokat Iesu pi abanari 72 ba ou batat honeñariv honeñariv baverat zeì ahö potak katak, ma zeì goe pim sapanez poñik paru garos meepanen sapanez tah-porah² pi parun epat mañah, “Met ari emeeman sepekez teg-epovoz tairavoti zut tat añom? Met av epesik gipiz ahoam map utap hatat hez, oñ gog aban sat gipiz poti bat batogü manapanezari aviam hez, povoz ari av epesiz maupun mañ mañohopeken pi gog aban modari ba ou batapanen sat gipiz poti bat batogü manohopan.

³Met gog emeeman sat tovai sohopekez pot gog honoñai ahot ok, povoz epat añom, Met sohopeken had bedeholohö bolohol menamahavoz zut modarihö arimaz kaev ravat bahorí etohopan. ⁴Met sepekez tat tovai arim heriñ tin metohopekez homet moniñ ma kizovetü bat sotunei, ma eñ suñ meet sotunei, ma nonoroh ari sohopekepuh añarab modari bavizat ñetiv ahoam hahotunei, oñ am ñeo mañovai sohozei. ⁵Met pot tovai ari sohot zeï natak berevat zeï namakeh lokat toutat het pomakeh hepanezarin epat mañei, ‘Godiz masakao arinañ hepanen lop tinarizaronañ ari hezei.’ ⁶Met pot mañepeken zeï pomakez aban maup masak etohot hepan, povoz arim mañepekez pov rotap ravap, oñ ari masak naetotuzat ravapan, povoz mañepekez pov arimauti maot emapan. ⁷Met zeï bat sa avatapanez pomakeh am hepekepuh tovai zeï modamakeh sotunei, oñ pomakeam het zeï potakarin Godiz ñetiv mañohopeken paru gipiz anohopanen ari, Ui dari hañ tairai paru manak, pot hometunei. Oñ gog abanari gogot tamahan hañiv manamahavoz zut ari amun añarab meñizat tohopekezavoz hañiv paruhö gipizor ivov ari anohopan.

⁸Met zeï natak ari sepeken mar anat avat sat eñepanepuh gipiz arim nain hepekez natü bareñat tez anapan, povoz am nei. ⁹Tat zeï potak am het lamari batin batovai añarabon epat mañei, ‘Met Godiz masakavoz roketak sat hepekez pov totoi arih emapanez tah,’ pot mañohozei. ¹⁰Met pot mañat ari zeï mod natak sat berevepeken paru arim ñetiv hatevetepanez kaev ravapan, povoz ari nonoroh sat rouvat het parun epat mañei, ¹¹‘Ae, ari Godiz masakavoz roketak hepekez pov petev arim totoi ravahñeti tin pov dei arin añakaz hat emegin ari kaev raveg, povoz arim ham to-

mol moleo deim eñañik ñed bat hezaek maot ev teur betekaz teg.’ Pot parun mañat teur betet sei. ¹²Met pot etapanez añarab poriz epat añom, Met batam añarab Sodom zeitak heh-pori hori povor kao ahoam tooh, povoz tokat God ari añarab ñevok evizapanezarah pi Sodom pori hañ horiv metapan, oñ zeï añarab het arimaz kaev ravapanezatak hepanez poriz horivohö Sodom añaraboz batam tooh-pov ritou metat map ahö ravapanezak God paru hañ hori ahö mapov metapan,” pot mañah.

Parum toohavoz homet mañahat ev

Matiu 11:20-24

¹³Iesu pim mañairooh-aban 72 porin pot mañahapuh boreurat añarabon epat mañah, “Ui, ari Betsaidar Korasin zeitakaroh añarab eperi, met ne arim zeitakaroh lamari batin batat pituhol ruoh, oñ ari arim horiv navet am hez, povoz mai zakep ari honoñai ahov tokat bepekezari ok. Met batam Taiar Saidon zeï potakaroh añarab Godiz hodad natari hehaek aban nap poek sa het nem red tamoh-epeñiz zut nañ tat añarab lamari batin batoohatin parum horiv betepanez hat zakep tat boteo hol ruat kir kizeñ tat heh narab, oñ ne arin red povor kao añairamohon arim horiv navet. ¹⁴Povoz tokat ari añarab mapori ñevok eviipanezarah Taiar Saidon zeï potakarohari parum horivoz hañiv aviam bapan, oñ arim horivoz hañiv ari ahoam bepek.” ¹⁵Pot hahapuh modarin epat mañah, “Ae ari Kapaneam zeitakari, arim abatañ bat hel batat abarah helepekez homeamegi? Evo, ari poek rekot nahelotü, oñ horiñ tamahari ñomat sat hezaek evetepanen sepek.”

¹⁶Iesu pot mañahapuh pim mañairooh-aban porin maot epat mañah, “Met tairari arim gizarop hapekezat hatevetet baval hapanez pori

nem gizarop amun ok baval hapan, oñ tairari ari kos rez anapanez pori ne amun kos rez nanapanezari ok, met ne kos rez nanapan, povoz nem Pap ne nemeehan erohop amun ok kos rez manapan.” Pot pi parun mañah.

Aban 72 pori maot emah

¹⁷Met tokat abanari 72 meehan sat gogov tovai soohaekanañ maot boreurat emat parum tovai soohavoz biñ ahov ravat Iesun ñetiv epat mañah, “Deim Amip ae, dei nim añeñit tat pituholon nim abatavonañ mañovai soogin hatevetet añarab betet berevat soohan tin ravoooh.”

¹⁸Pot mañahan Iesu epat mañah, “Tin, met pot tovai soogin Seten pi uas reamahan eteamegivoz zut revah hehaekanañ er horat ñodahan ne eteohö. ¹⁹Met ari hatevetei, nem kezavohö pi popuz kezao ritou metat hez, povoz nem kez pov ari anohon bat hezaek hamalehol ma pei hori tairari rekot ari emenat bahori naavatotü, ma Seten amun rekot bahori naavatotü, ²⁰oñ ari hamegin pituhol hatevetet berevat samahavoz, ‘Deimauhö hamegin berevat samah,’ pot hat biñ ravotunei, oñ abarah tepatak arim abatañ God red hamenahan hez-povoz homet ari biñavonañ hezei,” pot mañah.

Iesu Godin ñetü biñao mañah

Matü 11:25-27, 13:16-17

²¹Pot mañoohan Godiz Pul Tinap Iesuz loporih biñ ahov manahan pi epat hah, “Apai, ni nenap abarar hamarah hezariz maup hez. Met paru nari pot hamah, ‘Dei hodad ahö tinavonañ het tovai sameg.’ Pot hamahari nim ñetü rotapuv hodad tapan hezavoz ba iz batameñ, oñ paru, ‘Dei hodadeo tekü hezari eveg, ni eñizooken tin hodad ravohok,’ pot nañamamariz ni hatevetet kapot tin hodad tapanez mañairameñ, povoz homet ne nimaz biñ ravat hez. Met Apai, rotap

nimauz zaitivonañ añarab pot metameñ, povoz ne eteamohon tin ravamah,” pot mañah.

²²Tahapuh Iesu maot añarabon epat mañah, “Met nem Papapuhö gog tamoh-map epeñiz au nañahan hez, met pi nenapuhö ne pim ropuz tamohot tin hodad hez, ma ne pim ropuhö nem Papapuz tamahat tin hodad hez, met añarab tairari ne mañairohomaz pori amun nem Papapuz hodad tohopan, oñ añarab pot namañairotuzari pimaz hodad natotü.”

²³⁻²⁴Met pot hat Iesu boreurat pim mañairooh-aban nenarin etet epat mañah, “Met batam Godiz propet abanari met zeisikaroz ahori arim petev nem añairamohon etet hateveteameg-epeñin etet hatevetepanez paru zait tat heh, oñ paru mamog et narè ma hat navet heh, povoz petev nem tamohovon ari eteamegiek, biñ ravat lop tinarizaronañ hezei,” pot mañah.

Sameria aban nap Zudap meñzah-ñetiv

²⁵Met aliz nasik aban ñetü kateñiz mañair nap Iesun mañapanen pi hori hapan batah, pot homet epat at mañah, “Añairameñip ae, ne tair toman pohao tin het hemaz pov nanapan?” ²⁶Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, “Met ñetü kateñir ah ñeñ menahan hez-tep potak ñetü tairañ ni rekö hameñ?” ²⁷Pot at mañahan aban pop epat hah, “Met menahan hezat ev, God arim ahop hez, povoz nim hezhezao, ma hodadevor lopori pi nenap map manat kez tat pimazahar zait tat hez. Met modao amun epat menahan hez, Nimauz homet zakep tat hezavoz zut añarab modariz homet zakep tat tin metovai sohoz, pot menahan hez.” ²⁸Pot hahan Iesu epat mañah, “Tin hañ, povoz hañ-okat tookezaek pohao tinam het hekez tin pov ni nanapan.”

²⁹Met pot hahan at mañah-aban pop modariz taevavok pi aban tinap rava-panez hat Iesun maot at mañah, “Met mod tairapuz homeman nem modap ravapanen tin metohom?” ³⁰Pot mañahan Iesu aban nariti bavatat ñetiv epat mañah, “Met narah Zuda aban nap Zerusalem zeitak hehaekanañ Zeriko zeitak sapanez hat nonoroh er horoohan aban aban givogī nari nonoroh emat baelat hehan aban pop horahan kez tat tupuñir marañinañ uroohan ñomapanez tat oraehan pimoto bategahapuh bat paru barezat sah. ³¹Tahan aban pop hori ravat oraehan Zuda aban Godiz homet anumaihol bareñ elat mañarooh-nap emat etevai non helevavoti am sah. ³²Tahan aban popuz tokat Zuda aban mod nap pi aban Livai porihanañ nap Godiz tupumakeh gogov toohaekanañ emahapuh pim totoi haret piin etevai pihoen am bazei manat sah. ³³Met pot parup tat hasahanahoh aban Sameria zei hotoh pat posikanañ nap emat etet hori ravat oraeh-popuz zakepiv ahoam tahapuh, ³⁴pim totoi sat herisik ur kelahan hori ravat hehaek ueriv ma bain ivov mevizat medemah. Tahapuh pim bol donkipuz revah pi bavizat basahapuh añarab hotohanañ emat orohopanez zeimak demahan hehaek meñet korav ravat hehapuh, ³⁵orat het zeirevai al tezahan monis 2 kina aban zei pomakez koravop manahapuh pot mañah, ‘Ni moni epes bat aban epopuz tin korav ravat heken tin ravap, met moni epes ni bat pimaz korav ravat het tovai sooken rekō narav tapan, povoz nim moni nas honeo bizeken ne maot emomazarah moni hañis ni nanom,’ pot mañat sah.”

³⁶Met Iesu ñeti epov mañahapuh aban piin mañahapun epat at mañah, “Met aban nañariv nap pot tahaek tairap aban hori ravat heh-popuz modap ravah?” ³⁷Pot mañahan aban pop epat hah, “Met

aban zakep tat tin metah-pat pop pim modap ravat tin meñizah.” Pot hahan Iesu epat mañah, “Rotap ok hañig, ni taput tovai sohoz.”

Matar Mariaz zeimakeh Iesu sah

³⁸Met Iesu pim mañairooh-abanarinañ paru honeo sohot zei natak berevah. Tahan poek añ nap pim abatao Mata hehaekanañ emat Iesu bavizat pi gipiz bareñat manapan hat kohat pim zeimakeh basat meñeh. ³⁹Tahan pi poek sat hehapuh ñetiv haohan añ popuz saup pim abatao Maria Iesuz totoi emat toutat ñetiv haohat tinam hatevetehot heh. ⁴⁰Tahan Mata pi gipiz bareñapanez gogot ahoam tohot kaev ravat emat Iesun epat mañah, “Erom ae, Maria emat nim totoi toutat betez hezan nem main gogot ahō tohot kaev ravoh, povoz mañeken pi emat ne neñizap.” ⁴¹⁻⁴²Pot mañahan Iesu ñeti hañiv epat mañah, “Mata ae, ni nonair nai mapotuz ahoam homeameñiek emat nen ok at nañeñ, met ni tin navoz hodad nat hez, oñ Maria tin povoz hodad ravat ev emat toutat hateveteamahaek pi mod naiz ni neñizapanez piin namañotü,” pot mañah.

Mañeo hahopanezat mañahat ev

Matiu 6:9-15, 7:7-11

11 Met narah Iesu pi naek sat het Godin mañ mañohot het garē hahan aban pim mañairooh-nap piin epat mañah, “Deim Amip ae, met Zoan pim mañairooh-abanarin mañeo hahopanezat badede mañoooh, povoz zut nihoen dein mañeo haokazat añeken dei hodad ravak.” ²Pot mañahan Iesu epat mañah, “Met ari mañeo hahopekez Godin epat mañ mañohozei, Apai, met dei mapori nim abat tinao orah rezah bat hel batovai sohokaz zait teg.

Ma ni deim koravopuz masakavoz roketak hekaz pov zuam ou ravapanez zait teg.

³Ma ni orah rezah deim gipiz anooken nohok.

⁴Met deim modarihö horiv etamahan dei parum etamah-poñiz unun manat kos rez manamegivoz zut ni amun deim hori tamegiñ bavetet unun manohoz.

Met ganö dei hori nao tak hezavoz ni dei evetetun, oñ deimaz tin korav ravat hez.”

⁵⁻⁶Iesu pot pim mañairooh-abanarin mañeo hahopanezat mañat maot epat mañah, “Met arihanañ ni nap zeimakeh orat heken kuturutak batı nap hotohanañ emapanen gipiz manekez mel teken bon tapan, povoz nim mod napuz zeimakeh ni sat epat mañekë, ‘Eñarim ae, batip nem zeimakeh emahan ne gipiz bon, povoz ni bal hat gipiz natü nanekez emoh.’ ⁷Pot mañeken nim mod pop epat nañapan, ‘Evo, dei ñaro haitokor hamerizat badao hat haoregiek, ne bal hat ni gipiz nanomaz kaeveg sa.’ ⁸Pot nañat nim mod pop, Ae, nem modap ok emat hahag, ne zuam bal hat meñizat gipiz natü manom, pot pi homet zuam bal nakaotü, oñ ni am rez kek tat mañovai sookë, povozahoh nim ahoam mañookez povon pi hat-evetet bal hat nim gipiz mañekez potü nanapan. ⁹Met ñeti pot añoh-epovoz zut epat arin añom, Met ari Godin rez kek tat mañ mañohopek, povoz pimau eñizat ari anohopan. Ma rez kek tat pim nonoroz mel tovai sohopek, povoz God rekot eñizat añairohopenen bar batohopek, ma ari haitokoroh urohopenen, pi hatevetet tezhopan. ¹⁰Rotap epat añoman hatevetei. Añarab tairari rez kek tat Godin mañ mañohopanezari rekot manohopan, ma rez kek tat pim nonoroz

mel tovai sohopenez pori bar batohopan, ma haitokoroh urohopenez poriz pi hat-evetet tezhopan.

¹¹Met ari papahol arim ñarohol pishol manepekez añapanen ari hamal hori nari bat manepeke? ¹²Ma id ñekeñ manepekez añapanen ari hop havhahol bat manepeke? Evo, pot bon. ¹³Eñarohol, ari añarab horiri arim ñarohol nonair nai tinatuhar manohopekez hodadeo tin hez, met arim Pap abarah tinaharam hezapun mañ mañohopeken pi hori nao ari naanotü, oñ tinam ari eñizat pim Pul Tinap am anohopanez hodad ahö mapov piih hez.” Iesu pot parun mañah.

Pi Bielsebuliz kezavonañ tah, pot hah

Matiu 12:22-37; Mak 3:20-27

¹⁴Met narah aban nap pitup menat hehan ñeo nak heh-pop Iesuhö pitup ruahan sahan aban pop ñeo hah. Pot tahan añarab ahovokaro etet hehaek agol atat heh. ¹⁵Tat narihö pimaz epat haoh, “Met pi pituholoz ahop Bielsebul^{§§} pop kezao pi manamahan pituhol añaraboh menat hezaek ruamahan samah.” Pot paru haoh. ¹⁶Met mod narihö Iesu zu metapanen tair tapan hat epat mañah, “Met ni red ahö deim et narë hez-nao añaireken dei etet, ‘Rotap pi God meñizat kezao manamahan gog okov tovai emamah,’ pot nimaz hak,” pot paru piin mañah. ¹⁷Tahan Bielsebul popuz kezavonañ tamah-pot homet hahavoz Iesu zuam hodad ravat parun epat mañah, “Met paru añarab zei nasik nari honeek hepanepuh kaev ravat berat toguñ main main ravat nae nap menohopan, povoz parum tin hepanezao hori ravapan. Ma zei namakeh añarab kap hon nat hepanezaek nae nap zei ñai tovai sohopan, povoz parum hepanezao amun hori ravapan. ¹⁸Met povoz zut pituholoz ahop Seten

§§11:15 Pavar 15 -Bielsebul abat pov Seteniz abat modao ok.

pop pi hodad houlovokaronañ ravat het pim irih hez-pitü pori ruohopenen tair tat am honeo hepan? Evo parum honeo het gogot tohopanez pov hori ravapan. Oñ ari nemaz epat hag, 'Pi Bielsebul popuz kezavonañ pituhol ruamahan samah,' pot hag, ¹⁹ povoz epat arin at aňom, Met arimeri tairapuz kezavonañ pituhol ruamahan samah? Ma hameg-popuz kezavonañ pitü pori ruamahan samaha? Met pot parun at mañepeken paru epat arin aňapan, 'Evo, dei rekot Bielsebul popuz kezavonañ pim pitü pori naruotü.' Pot arin aňapanezaek ari nemaz okat hameg-pov moregao ravapan. ²⁰ Met ne pi popuz kezavonañ pituhol naru tamoh, oñ Godiz Pul Tinap kezao nanamahan ruamohon paru hatevetet samah. Povoz ari epat homepek, Rotap dari Godiz masakavoz roketak hekazao ev ou haravah, pot homet hezei."

²¹ Pot mañahapuh Iesu pim kezavohö Seteniz kezao ritou metat hez homet ñeti epov parun mañah, "Met aban kez nap pim zeimakehaz raier ñamet bat ñai bizat tin korav ravat hepan, povoz pim nonair naitü tin oraepan. ²² Oñ aban mod kez napuhö emat aban pop ritou metat menat bahori batapanepuh pim eler ñam potü map batep tat bapanepuh potur nonair nai modatü bat aban modari gamö rezat manapan.

²³ Met aňarab tairari nemaz homet naketuz pori nenañ dei zeï ñai tohokazari ravat hepan, ma paru tairari nem aňarab batogü naman tohopanezari paruhö nemi baverat bamain main bahohopanezari ravat hepan," pot mañah.

Pituhol menat heh-naputü zu tat mañah

Matiu 12:43-45

²⁴ Pot mañat Iesu maot epat mañah, "Met ne arim tamegivoz homet aban pitup menat hepenez naputü zu tat epat aňom. Met pitup aban nap menat hep-

anezaek ruapanen pi berevat sat zeï betezasik hepenezaekaz melahar etevai sohopen. Tapanen pim hepenezaek bon tapanen pi maot epat homepan, 'Met ne maot somapuh nem mamog hehö-zeï pomakeh lokat hem.' ²⁵ Pot homepanepuh pi maot emat etepanen pim zeï pomak ivoh betet batin batapanen hepanen ²⁶ etet pi maot boreurat sat pim modari map hori tohot hepenezari 7 bavizat paru emapanepuh aban popuh paru mapori lokapan. Tapanen pim garos pitü honepunañ het aviam hori ravat hehat maot naketü, oñ pitü pop ruapanen satahoh tokat pim modarin mañat bavizat emat lokat pi map bahori batapanen hori ravat hepan," pot mañah.

Iesu biñ ravat hekaz kapot ba ou batah

²⁷ Iesu pot mañahan aň nap aňaraboz ñaravatak hehaekanañ piin epat mañah, "Met ni navatat apetei nanah-pop nimaz homet pi biñ ravat hezap ok." ²⁸ Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, "Met rotap ok hañ, oñ aňarab tairari Godiz Baiñetinao hateveteamahapuh baval hat tin tovai samah-pori paru biñ pimau ravat hezari ok," pot mañah.

Red ahovon etepanez piin mañah

Matiu 12:38-42; Mak 8:11-12

²⁹ Met aňarab ahovokaro Iesuz nakoe emat togü manovai soohan pi parun maot epat mañooh, "Met ari aňarab eperi hori tohot hez. Tat ne Godiz kezavonañ red nao arin aňairoman etepekez nenavoz hameg, oñ neohö red nao betezam arin naañairotü, oñ batam aban Zonaz tahavoz zut red nen pov ne toman ari etepeke. ³⁰ Met batam God pi meñizat hehan Nineva zeitak sat aňarab poekarinarum hori toohavoz ñetiv bar mañooh-povoz zut ne Aňaraboz Nanë epop petev arim hori tameg-ñetiv bar aňovai samoh. ³¹ Met batam aň kuin ahö nap zeï ho-

toh nasik het ahop ravat heh-pop pim zeis betet emat darim iz mimiholoz aban kiñ ahop Solomon pop hodad tinavonañ het ñetiv hahot hehaek hatevetepanez hat pi emah. Tat pim ñetivon hatevetet tin hodad ravah. Met rotap Solomon hodad tinavonañ ok haoh, oñ nem hodadevohö pimov ritou metat hezan ne ev het ñetiv añamohon ari hatevetet hodad tinao nav hez, povoz tokat ari añarab ñevok evizapanezarah añ popuhö het arim pot tamegivoz homet, ‘Ari hañ horiv bepekezari ok,’ pot arimaz hapan. ³²Met pis ahop aban Zona ñiz betehan bal hat Nineva zeitak sah. Tahan paru añarab pori Godiz hodad nat hehaek parum horiv betet loporizaro boreurapanez Zona parun mañahan paru hatevetet loporizaro boreurah. Met Zona gog tinao ok tah, oñ nem tamoh-epovohö pimov ritou metat hezan ne ev het arin ñetī tinao añamohon ari hatevetet loporizaro borë naur hez. Povoz tokat ari añarab ñevok evizapanez porah Nineva zeipotakarihö het arim loporizaro borë naur tamegivoz homet, ‘Ari hañ horiv bepekezari ok,’ pot arimaz hapan,” pot mañah.

Arim loporizaroz alizao

Matiu 5:15-16, 6:22-23

³³Met Iesu añarabon ñetī mod nao epat mañah, “Met aban nap pim ramuñad rañizapanepuh kohat hapisiz giruvok ma mod naek ba iz navatotū, oñ ram poñad ourah badapanen, ñadohot al tezat hepanen añarab mod kohat emapanezari alizavok tin het etehopan. ³⁴Met arim etañ loporizaroz ramuñadez zut hez. Met arim et poñinañ tin etehot homehopekez poriz loporizaroh ramuñad rañizamegin al teamahavoz zut al tezat hepanen tinam etevai sohopek. Oñ tairari etañinañ etehot homehorivonañ hepenez poriz loporizaroh ramuñad upiamahan kutur manamahavoz

zut paruh alizao bon hepan. ³⁵Met ganö arim etañ horitun etehopeken arim loporizaroh aliz povoz zut hodad tinao bon hepanen ari kuturutak hepek hezavoz tin homet hezei. ³⁶Met ari ramuñad rañizat alizavok tin etet sameg, povoz zut arim loporizaroh kuturut bon hepanen ari aliz nenavonañ hepek, povoz tinam etet sohopek,” pot mañah.

Parisiholor aban mañairaholon mañah

Matiu 23:1-36; Mak 12:38-40; Ruka 20:45-47

³⁷Met Iesu ñetī pov mañat bon tahan Parisi aban nap pim zeimakeh Iesu sat parunañ gipiz napanez mañah. Tahan parup honeo sat aban popuz zeimakeh lokat modarinañ gipiz napanez toutah. ³⁸Tat Iesu paru Zudaholoz toohat pim marañ gipiz napanez garos ivov navet, povoz Parisi aban pop piin etet home midin tat heh. ³⁹Tahan darim Amip pim homehavoz zuam hodad tat epat mañah, “Met ari Parisi abanari, arim heri koruñik tin ivov ñodameg, oñ ari givogivor hori ahoñ tamegiek arim loporizaroh horiñ map an pap manat hez. ⁴⁰Met ari aban kutari, God arim heriñir loporizaro pi matut etahavoz ari hodad, ma hodad nat hez? ⁴¹Met arihō aban nonair nai bonori loporī manat meñizepek, povoz arim loporizaro tin ravapan.

⁴²Mai zakep, met ari Parisi abanari zakepizari ari hori ravepek. Met arim nonair nai ma gipiz bat bamain batat orañ bizamegin 10 ravamahan ari poekanañ or hon nao bat, ‘Godizao ev,’ pot hat basat pim tup ahomakeh biameg. Pov tin ok tameg, oñ añarab modariz zakep tat masak metao, ma Godiz zait tat homeme hepekezao, tin poñ ari unun manameg.

⁴³Mai zakep, met ari Parisi abanari arim topour zeñik lokat topouramegporah sat garosik tek tinañik toutat hep- ekez zait tat toutameg, ma ari añarab

topouramaheak sohopeken paru pori arin etet, ‘Deim ahoari ae,’ pot arin aňohopanez ari zait tat het pot tovai sameg. ⁴⁴Met ari Parisi abanari aňarab baveiramahan zaň tat hezaek aňarab kut tat ham tinar ev pot hat revah samah, met povoz zut modari arim heriňin etet, ‘Tin tamahari ok,’ pot arimaz hamah, oň arim loporizaroh map zaň tat hori ravat hez. Povor zavaruzari ari hori ravepek.”

⁴⁵Met Iesu pot maňahan aban ñeti kateňiz maňairaholoz napuhö epat maňah, “Aňairameňip ae, ni ñeti hori okov parun kez ravat maňenin deiti honeo ravahan dei hatevetet tu raveg.”

⁴⁶Pot maňahan Iesu haňiv epat maňah, “Met ari aban ñeti kateňiz maňairahol, met arim pot maňamegivoz tairavoti zut tat haom? Met ari honoman ahotü ñelet samegivoz zut ari paru honoňai povor kao bat het tohopanez ñeti kateňir ah ñeň maňamegin paru baval hahopanez hat gog ahov tat kakamao hatevetet tovai emamah, oň ari paru nameňiz hez, povor mai zakepizari ari amun hori ravepekezari ok.

⁴⁷Ma arim iz mimiholohö Godiz propet abanari menat baveirahan hezaek ari, ‘Hatahav ev beiraez,’ pot homet zeí tinaň demat zi buň ñedet red tinao metameg. ⁴⁸Pot ari tamegiek epat ravamah, Tin tat deim iz mimihol propet aban pori men ñomah, pot homet hakamegivoz zut ravamahag, mai zavaruzari ari hori ravat hepekezari ok.

⁴⁹Met God hodad ahö mapovonaň hez-pop batam epat hahan hez, ‘Met tokat nem propet aban nari, ma aban hodad tinavonaň modari ba ou batoman paru Israel aňaraboz ñaravatak gogot tohot hepanen Israel porihö nari bat men ñomohopan, ma mod nari bat urohopenen kakamao hatevetehopan.’ ⁵⁰⁻⁵¹Pot pi hahan hezan arim iz mimihol garos tooh-taput ari amun tovai sameg.

Met batam God hamarar nonair naitü matut tahan heh-poekanaň, Abel horiv bon tinam hehap menahan aban narihö paru mod hori bonori am menovai emohot aban Sekaraia amun Godiz tup ahomaker anumaihol bareň elat maňaroooh-arü posiz ñaravatak hehan pop amun menah, met ari arim iz mim porinaň honeo ravat tokat haňiv bepek. Rotap epat aňoman hatevetei. Met batam arim iz mimiholohö aban horiv bonori menah-povor haň horiv parunaň honeo ari amun bepek.

⁵²Met aban ñeti kateňiz maňairahol, ari Godiz masakavoz roketak hepekez zait nat het aňarab masak povok hepanez zait tat hezariz haitokor ari merizat kirop ba iz batamegin aňarab modari poek sat hepanez bapap tat hez. Povor mai zakep ari hori ravepekezari ok.” Pot Iesu aban porin maňah.

⁵³⁻⁵⁴Met Iesu pot maňahapuh paru zeí pomakeh hehaekanaň inidoh berevahan paru aban ñeti kateňiz maňairahol, ma Parisi abanari pimaz map kaev ravat piin ñai maňat ñeti hori nao pim gizasikanaň hapanen hatevetet pi ñevok bizapan hat paru Iesun at ñeň ahoam maňohot heh.

Parisihol moreg metapan hez maňah

Matiu 10:26-27

12Met narah aňarab map ahö navokaro topourat Iesuz okat epat rouvahapuh paru eňañ irih revah mezat atalip tat hehan Iesu garos pi maňairooh-abanarin epat maňah, “Ari hatevetei, Met Parisi abanari lop houlorizaronaň hezaek parum gipiz namahatü nohot ari hori ravepek hezag, tovai ari potü notunei. ²Met petev parum kil izek hat tovai samah-map poň tokat ba ou batapanen ari etepepek. ³Met rotap arim kutturatak kilam het hamegiň tokat alizavok ourah hahopenen mapori hatevetehopan, ma ari zeí girü navok het modapuz nakoe haret kilam giz ñun ñun nae

nap mañameg-poñ zeï daparih añaraboz ñaravatak het ñeo ñarah hahopanen añarab mapori hateveteopan.” Pot Iesu parun mañah.

Añarab modariz ñaihet natotü

Matiu 10:28-31

⁴Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Nem modari arin epat añom, Ari tovai ham añaraboz ñaihet totunei. Met paru rekot arim ham heriñ ur oñomapan, oñ arim pulihol paru rekot ur nañomotü, povoz ari parumaz ñaihet totunei. ⁵Oñ God nenap rekot arim heriñir pulihol honeo itañadek sepekez añapanen ganö poek sat hori ravepek hezavoz petev ari pi nenapuz homet ñaihetivonañ het tovai sohozei.

⁶Met ari id goehol 5 pori bat nepekez zumao 2 toea nen manat bameg. Met id goe poriz zumao aviam, oñ God poriz unun naman am homeme hez. ⁷Tat parumaz tin korav hez-tapupuhö arimaz tin korav het arim gag tae honeo honeo rekö hakat hodad ravat hakez. Met arihö idehol ritou metat hez, povoz pi arimaz korav ravat hezag, ari modariz ñaihet totunei.” Pot Iesu parun mañah.

Dari Iesuz nem Ahop pot haok

Matiu 10:19-20,32-33, 12:32

⁸Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met tairap nemaz, ‘Iesu nem ahop ok,’ pot añarabon ourah mañohopanez pop tokat abarah Godiz enzolihol etet hepanen ne Añaraboz Nanep pimaz, ‘Epop nemop ev,’ pot mañom. ⁹Oñ tairap, ‘Ne pimaz unun,’ pot nemaz añarab modari hatevetet hepanen hapanezap tokat abarah Godiz enzolihol etet hepanen ne pin, ‘Ne nimaz unun,’ pot mañom. ¹⁰Met ari añarab eperi ne Añaraboz Nanepuz homet ñeti hori tairao hapek, povoz rekot God hori pov baol betepan, oñ pim Pul Tina-puhö kezao nanahan ne gogot toohon

nari, ‘Pi Seteniz kezavonañ gog akat tamah,’ pot hahavoz zut añarab tairari Godiz Pul Tinapuhö nap meñizapanen tin nao tapanen ñeti horiv hat Pul popuz abatao batiu tiu batat epat hapan, ‘Seteniz gogot ok tamah,’ pot hapanen God rekot parum hapanez hori pov ba ol navetetü, oñ am pohao hepan.

¹¹Met ari nari nem ñetiv baval hat emohopekezavoz mod narihö kaev ravat beri akahopanez ari Zudaholoz topour zeñnik, ma gavman aban korav ahori haz avat sat arimaz ñeti horiv mañohopanen hatevetet, ‘Ui, dari hañ tairao mañak batah,’ pot ari hat ñaihet totunei, ¹²oñ mañohopekez at añohopanez porah Godiz Pul Tinapuhö hodadeo ari anohopanen ñeti hañiñ mañohopek.” Pot pi parun mañah.

Aban monisinañap kut tah-ñetiv

¹³Met Iesu pim mañairooh-abanarin pot mañat bon tahan aban nap añarab ahovokaroz ñaravatak hehaekanañ Iesun epat mañah, “Añairameñip ae, ne haoman ni hatevet. Dei nanepuz papap ñomahan nem nanep deipim papapuz nonair nai map pihar au ravat hez, povoz ni piin mañeken baverat nem natü nanap.” ¹⁴Pot mañahan Iesu ñeti hañiv epat mañah, “Erom, met ne arim koravop ravat nim nañeñ-okat ba oñ batomaz tairapuhö niin nañahan nehaz emeñ? Evo, ne arim ñe okoñ ba oñ navatotuzap ev.” ¹⁵Pot mañahapuh Iesu añarabon epat mañah, “Met ari hatevetei. Tin hepekez nonor tair hez? Met aban nap hamarrah nonair nai mapotü bapanez homevai sohopanezap rekot pim tin hepanez nonor bar batapane? Evo, rekot bar navatotü, oñ tin hepekez nonor pat hez. Povoz ari hamarrah nonair naitü ahoam bepekez homevai sohotunei.”

¹⁶Pot Iesu mañahapuh paru tin hodad tapanez aban naputü bavatat ñeti

epov mañah, “Met aban moni ahosinañ nap pim uitikap ahö ñedehan hehaek uloñ ahoam badat heh.¹⁷ Tahan pi epat homeh, Kar, nem uit uloñ ahö utap tat hezag, ne tair tomapuh nem gipiz okotü tin bizoman oraepan batah?¹⁸ Pot homehapuh pi maot epat homeh, Met nem uit uloñiz zei goeñ demohon hezaek map ur edomapuh zei ahoñihar demat poek nem uit ul poñir nonair nai modatü bat emat honeo bizoman tin oraepan.¹⁹ Met zei ahö poñ demat garë haomapih nem potü batogü manat bizoman oraepanen gogot nat hemapuh nem gipizor bain ivov nohot biñ ravat tinaharam hem.²⁰ Met aban pop pot tapanez homehan Godihö piin epat mañah, ‘Ni aban kutap, met ne kutur epatak ni ñomekez haoman ñomeken, aban mod napuhö nimotuz korav ravat hepan.’²¹ Met Iesu pot parun mañat maot epat mañah, “Met aňoh-epovoz zut ari tairari hama-rah nonair nai mapotuz zaitiv ahö tat sohopekepuh Godiz zait nat hepekezari ari nonair nai bonoriz zut ravat hepek.” Iesu pot parun mañah.

Ham heriñizatzuz home midin natotü

Matiu 6:25-34

²²Met Iesu pim mañairooh-abanarin maot epat mañah, “Erohol epat aňoman ari hatevetei, Met dei gipiz tairatü nohok? Ma deim heriñik dimir giv tairatü took, pot hat arim hepekezavoz home midin totunei.²³ Met God ari matut etahapuh pi pul emenahan ari biriri hezpov tin ahö ravat hezao ok, oñ gipizor dimir giv potü betezatü ok.²⁴ Met ideholoz tamahat ari homei. Paru avañ nañed, ma parum gipiz bavelohopanez nai bon, ma parum zezeñik gipiz basat naviz, oñ arim Pap abarah hezapuhö id pori gipiz manamahan namah. Met God ideholon eteamahan goe betezari, oñ ari aňarabon pi eteamahan arihö id pori ritou metat hez.²⁵ Met ni nap epat home-

okë, Ne nañomotü, oñ am biriri hem. Pot ahoam homekez pop am biriri heke? Evo, ni nap pot hat rekot biriri naketü.²⁶ Met ari ev aňoh-epat hat am biriri hepekez pap tat hezaek arim heriñizatzuz ahoam homeameg-povoz kapot bon, pot ne arin ok aňamoh.

²⁷⁻²⁸Met ari zi buñiz tat meveramahat homei. Parumauhö nao tamahan parum redeo naverev, oñ zi bu hamoh-poñ mevererat hezan eteamegin aliz zeirevaizasik lul ñodat ñu ravat bon tamah. Met rotap aban Solomon darim iz mim batam kiñ ahop ravat hehap, pi dimir giv redevonañ tinatü tooh, oñ zi buñiz redevohö pim red tooh-pov ritou metat hez. Met ari Godiz tin homeo badae navat hezari hamoh-epovoz hodadeo bei. God zi bu betez poñiz korav het red povor kao tinam metamahap arimaz amun tin korav het arim heriñik dimir giv metohopekezatü tinam anohopan.²⁹⁻³⁰ Met paru Godiz hodad natari pot hamah, ‘Dari taekanañ gipizor ivov bat nook, ma dimir giv bat meok,’ pot hat home midin tamah. Oñ arim Pap abarah hezap ari gipizor dimir givoz teki tepeken pi zuam etet hodad tat arimaz homehopan, povoz pimaz hodad natariz home midin tamahat tovai ari totunei.³¹ Oñ ari epat tohozei. God arim koravopuz masakavoz roketak hepekez zaitiv ahö tat homevai sohopekez pov bagaros batepek. Tepeken pi arimaz kaev naravotü, oñ tin korav het gipizor dimir giv rekot ari anovai sohopan.” pot Iesu parun mañah.

Dari abarah hañ tinao bakaz ñetiv

Matiu 6:19-21

³²Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Ari nem bol sipsipiholoz zut ravat hezari aviam hez, met darim Papapuz masakavoz roketak hepekez hat puihö ari ba ou avatahan hez, povoz tovai ñaihet totunei.³³ Met arim nonair nai bat modari manat zum tat

monis bat añarab nonair nai bonori manepken, revah abarah arim pot to-vai sohopekezavoz hañ tinao helohopanen, poek tibihol men borö nakaotü, ma girgir narezotü, ma givogiri lokat givogï navotü, oñ tinam oraepan. ³⁴Met ari tairari hamarah nonair nai ahotuz zait tat batogü manepk, povoz potuzaharam homevai sohopek, oñ ari abarah hañ tinao helapanez zait tat tovai sohopekezari poekazaharam homevai sohopek,” pot mañah.

Iesu pi maot erapanez hah

Matiu 24:42-44

³⁵Met Iesu pim mañairooh-abanarin maot epat mañah, “Met ne arim Amip maot emomag, ari tinam arim dim givon bateki batat barat zapatiñ revah urat arim ramuñ rañizat bat hezei. ³⁶Met aban ahö nap añarab mod nari gipiz bareñat pimaz as hapanen pi sat parunañ honeo biñ ravat gipiz nohot hepanen pim gog abanari zeitak betezam naketü, oñ poekam het gogot tin tohot hepanen parum aban ahö pop maot emat haitok zisik kad kad urapanen hatevetet ziam haitokor teepanezavoz zut ne arim ahop maot emomaz hat etehot hepek. ³⁷Met gog aban pori parum ahop naem tapanez porah maot emapanez homet paru au gom natotü, oñ gaa tat tin etaet hepan, povoz emapanen paru biñ ravapan. Met parum ahö pop emat paru pimaz tin homet hepanez povon etet parun epat mañapan, ‘Ari nem gog aban tinari ev, oñ petev ari toutat hepeken, neohö arim gipiz tezat anoman ari bat nepek.’ Pot mañat pi parumaz asit metapan. ³⁸Met parum ahö pop lop gitum ma hohor mamogap ñeo hapanez porah emapanen gog aban pori pim emapanezavoz homet etaetam hepan, povoz parum ahop emapanen etet ahoam paru biñ ravapan. ³⁹Met añomaz toh-mod epovoz ari tin homevai sohozei. Aban zei namakez

maupuhö aban givogip naratiam emat pimotoü bapanezao hodad hatat hehatin pi homeme het aban givogï pop emapan hezavoz ñai bizat etet heh narab. ⁴⁰Met povoz zut ne Añaraboz Nanë epop maot emomaz porahaz ari amun unun hep-eken taput naratiam ne emomag, ari nemaz tinam ñai bizat etehot hezei.” Pot Iesu parun mañah.

Gog aban tinapur horipuz ñetiv

Matiu 24:45-51

⁴¹Pot mañahan Pita hatevetehapuh Iesun epat at mañah, “Nem Amip ae, ñeti hañ-okov ni dei nenariz homet hañ, ma añarab maporiz homet okat hañ?” ⁴²Pot at mañahan Iesu hañiv parun maot epat mañah, “Met gog aban nap tair tapanen pim hodad tinao ou ravapan? Met aban ahö nap sapanez tat pim gog añaraboz korav ravat pi het gipiz gamö rezat manohopanez nap ba ou batat meñepanen, orah rezah pi poek het pim ahopuz mañat sapanez pot pi tin tohopan. ⁴³Met aban ahö pop sat hep-anezaekanañ maot emat etepanen garos mañat sahatam gog aban pop tohopan, povoz ahopuhö piin epat mañapan, ‘Ni hodad tinavonañ hez,’ pot mañapanen pi biñ ravat hepan. ⁴⁴Tapanen aban ahö pop pim gog modañiz map piin au mañapanen korav ravat hepan. ⁴⁵Oñ gog aban mod napuz hodad tinao bon hepan, povoz pim aban ahop sapanen pot homepan, Nem aban ahop pi sahaek ziam maot naemotü, pot homet pi gog añarab pim irih het gogot tohopanezari urovai gipizor iv kezao novai rumurat tohopan. ⁴⁶Met pi pot tohot pim ahop emapanez homet naketuz porah ahop naratiam maot emapanepuh etet gog aban hori tohopanez pop ahoam urat bahori metapanepuh aban Godiz homeo badae navatotuz modarinañ honeo betepan.”

⁴⁷Met Iesu pot mañat ñeti modao epat mañah, “Met gog aban nap pim aban ahopuz gizarop tapanezat mañapanen pi tin hatevetet hodad ravapanepuh pim hapanezat gogot nat betez hepanen aban ahop maot emat etepan, povoz pim tapanezavoz tin hodad haket nat hepanezavoz homet birepenañ ahoam urapan. ⁴⁸Met gog aban modap pim aban ahopuz gogot tohopanezat tin hodad nat am hepanen aban ahop emat etet pot homepan, Met pi gogot tapanezat tin hodad nat am hez, pot homet birepenañ aviam urapan.” Pot mañat Iesu ñeti modao epat mañah, “Met tairari Godihö hodad tinao aviam manamah-pori pim gogot tin tovai sohopenez homeamah, met tairari hodad tin ahov manamah-pori pim gogot ahoam tin tovai sohopenez homeamah.” Pot Iesu parun mañah.

Añarab Iesuz hat main main ravapan

Matiu 10:34-36

⁴⁹Pot mañat epat mañah, “Ne hamarah itiñad rañizoman ñadohopanez hat ev eroh. Met it poñad zuam ñadat non-air nai horitü bavon batohopanez ne zait toh. ⁵⁰Oñ garos ne kakam ahov hatevetem, met nem kakam hatevetemaz pov, Mai zuam bon tapan nak, pot homet nem lopori honoñai ahoam tat hez. ⁵¹Met ari añarab ev hamarah het eñizat bahon avatoman tin honeo hepkekez ne ev eroh, pot homeamegi? Evo, oñ ari añarab nem ñetivon hatevetet berat main main ravepekez hat ev eroh. ⁵²Povoz petev ma tokat haomaz tohepat tohopanezat ev. Met añarab nari mar nas paru kap honet zei honemakeh hepanepuh nem ñetiv hapanen hatevetepanezaek berat 2 main ravapanen 3 main ravat hepan. ⁵³Met ahohepovoz kapot pot hez. Aban ro nap hepanen pim papap nemaz homevai sohopenen aban ro pop pim pap popuz kaev

ravapan. Ma ñari añ nap hepanen pim nonop nemaz homevai sohopenen ñari añ pop pim non popuz amun taput kaev ravapan. Ma añ nap hepanen pim añ lelamap nemaz homevai sohopenen añ pop pim añ lelamapuz amun kaev ravat hepan,” pot mañah.

Paru pimaz hodad natavoz bar mañah

Matiu 16:2-3

⁵⁴Iesu pot mañat añarab houlorin epat mañah, “Met ari mapori eteamegin univ emat abarah akak tat hezan kutur manamahan etet epat hameg, ‘Utar pelapanez tah,’ pot hamegin rotap utar pelamah. ⁵⁵Ma ari eteamegin rouvav ahos berevamahan etet epat hameg, ‘Git mid kezao ravapanez ev tah,’ pot hamegin gitao ravamah. ⁵⁶Met ari aban lop houlorizaronañ hezari, ari abarah ma hamaraz tamahavoz tin et hareet hodad haravameg, oñ tairaiz ari petev nem gog tamohovon tin haetet kapotaz hodad narav am kut tameg?” Pot mañah.

Ñevok bizapanezapunañ honeo ravapan

Matiu 5:25-26

⁵⁷Iesu pot mañat parun maot epat mañah, “Met tairaiz ari non horioror non tinaoroz tin etet hodad narav tameg? ⁵⁸Met aban napunañ arip naiz ser nae nap hat ni ñevok nevizapanez hapanen, arip nonoroh sovai zuam aban pop bavizat arip ñetiv nae nap mañat bavon batat maot lop honeri ravei. Oñ ganö pot nat arip am sohot aban pop ni ñevok nevizapanen, ñe ahoñiz hateveteamah-ahopuhö pei du napun mañapanen ni navat sat kakam zeimakeh nemerizapan. ⁵⁹Tapanen ni zuam poekanañ naverevotü, oñ poekam het nim hori teñivoz hañiv map bekepuhoh maot berevekë,” pot mañah. *(Met ganö God hañ horiv pot etapan hezavoz dari zuam*

pinañ maot honeo ravakaz homet Iesu ñeti epov hah.)

Paru lopori borë naurari hori ravapan

13 Met Iesu pot mañah-porah añarab poek heh-nari epat piin mañah, “Met Galili aban nari bol sipsipihol Godiz hañiv metapanez bareñ elat hehan aban ahop Pailat pim ñai abanari meehan sat paru hori tat men ñomah-ñeti pov ni hateveteñi?”² Pot at mañahan Iesuhoen hañiv epat at mañah, “Met Galili aban men ñomah-poriz horiv ahoam hehan men ñomah, oñ paru Galili añarab nañom hez-modariz horiv aviam hez, pot homeamegi? ³Evo, pot bon, met arim loporizaro boreurat arim horiñ navet tepek, povoz parum tat ñomah-taput ari tat ñomat hori ravepek. ⁴Met Zerusalem zeitak abanari 18 ñomah-ñetiv ari hatevetegi? Met paru Siloam iv havevoz nakoe heleñinañ zei tovemak demahan hehaek edat aban hamoh-pori totoi hehan urahan ñomah. Met poriz hori tah-povohö Zerusalem añarab modariz hori tah-pov ritou metat hehaek ñomah, homeamegi? ⁵Evo, pot bon, met arim loporizaro borourat hori tameg-poñ navet tepek, povoz ari amun parum zut ñomat hori ravepekezari ok,” pot mañah.

Zi uloñ navadamedeti zut tat mañah

⁶Pot hat Iesu zi namedeti bavatat ñeti nao epat mañah, “Met aban nap heh-puh pim avasik zi named ñedet sat hehan zi pomed ahö ravat hehan aban pop orah rezah uloñ badapanen tavat napan hat emat eteohan, zi pomed uloñ navad betezam heh. ⁷Tahan aban pop pim avasiz korav ravat heh-gog aban napun epat mañah, ‘Erom ae, met krismasañ 3 ne zi epemedek uloñ badapanen tavat nom hat etevai emoohon uloñ navad hez, povoz zi epemed betezam het hamaraz

haleñaiv bamahavoz ne homet kaev ne-tamahag, ni men bet.’ ⁸Pot mañahan avasiz korav hehap pim ahopun epat mañah, ‘Nem ahop ae, tin hañ, oñ krismas mod epovok am hepanen ne korav het zi kapotak bol zañ bat em betet ked beiroman hamar haleñai tapan. ⁹Pot tat eteman tin ravat zi uloñ badapan ma tair, deip am het etepain. Oñ am navad hepan, povozahoh nim hameñ-okat tat men betem,’ pot gog aban pop hah.” Iesu pot parun mañah.

Iesu añ nap batin batah

¹⁰Met paru Zudaholoz gogot nat hehaliz poñiz nasik Iesu parum topour zei namakeh lokat añarabon ñetiv mañooh.

¹¹Met poek añ nap pitup menat pim kokatarì bapekü tat hehan tin haeñ tapanez pap tat pekuam sooh-nap hehan krismasañ 18 bon tah. ¹²Met añ pop

hehan Iesu piin etet epat mañah, “Eñarim ae, ni nem nakoe em.” Pot mañahan emahan epat mañah, “Nim tat hezao petev ok bavon batomaz toh.”

¹³Pot haovai Iesu pim marañ añ popuh bizahan pim kokatarì pekü tat hehaek tin ravat opep ravahan pi Godiz biñ hahot heh.

¹⁴Tahan topour zei pomakez aban korav ravat hehap parum gogot nat hehaliz posik Iesu gog pov tat añ pop batin batahavoz loporih kaev ravat añarabon epat mañah, “Met alizañ 6 darim gogot tovai sameg-poñik pi ari rekot batin avatohopan, oñ darim gogot nat hehaliz nasik pi tovai ari batin avatapanez hat pihaz emotunei.” ¹⁵Pot mañahan Iesu hatevetet hañiv epat mañah, “Met ari aban moregari, orah rezah arim kauholor donkihol hez-zei poñik lokat bat iverihaz alizañik baeñat samegin ivov namah, met gogot nat hez-aliz poñik amun ari gog pov tamegin arim kauholor donkihol ivov namah. ¹⁶Met povoz zut aliz epesik ne añ epov meñizat

batin batohoek ne ganö toh, pot homeamegi? Evo, pot bon. Met pi Abraamiz iz mimip Setenihö pim heris bahorī batat hehan pi krismasañ 18 horī hehaek ne pimaz zakep tat Seteniz kezao ritou metat batin batohovoz ari nemaz ñeti horiv ok hameg.”¹⁷ Pot mañahan pimaz kaev ravat hehari paru hatevetet tu ravat ñeo nak hehan modari Iesuz tin tovai emoohavoz paru biñ ravat pim abatao bat hel batah.

Miz ul navotī bavatat mañah

Matiu 13:31-32; Mak 4:30-32

¹⁸Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met God arim korav maupuz masakavoz roketak hepekezao tair hez? Ma kapot ou ravapanez tairavotī zu tat arin añom?”¹⁹Met zi namedez abatao mizimed hameg-pomedez bi ul nao nap bat ñedeamahan berevat ahö ravamaha-puh zi modañ ritou metat mar arur ahö ravamahan idehol emat parum zezeñ bizat oramah.” Pot Iesu parun mañah.

Iesu ist povotī bavatat mañah

Matiu 13:33

²⁰Pot mañat ñeti mod epov epat mañah, “Met Godiz masakavoz roketak hepekezavoz tairavotī zut tat añom?”²¹Met ist parava botevonañ honeo biamah-peī povotī zu tat hez. Met añ nap peī pov aviam bat parava bot ahovonañ honeo bizat basat em tamahan map tu hat ahö ravamah,” pot mañah.

Haitok goeoroz ñetiv ev

Matiu 7:13-14,21-23

²²Met pot mañat bon tahapuh Iesu Zerusalem zeitak sapan hat zeī pot betet zeisizañ sovai zeī ahotakaror goetakaroh ñetiv mañovai sooh.²³Met mañovai soohan aban nap piin epat at mañah, “Deim ahop ae, met añarab honep honep God pimeri bavatapan, ma dei mapori pimeri ba avatapanen tin hek?” Pot piin

at mañahan²⁴ Iesu haniv epat mañah, “Met añarab tin pohao het hepanez zeī posiz haitok poorö ahö bon, oñ goeor rezahan hezaek añarab ahovokaro poek lokat hepanez zu tovai sohopenez bapap tat hez, oñ ari tapuek lokat hepekez hat boi tat rez kek tohot hepek, povoza-hoh rekot lokat poek hepek.”²⁵Met tokat zeī posiz maup haitokor merizapanen hepanen ari añarab nari iñidoh emat kerē hapekepuh kad kad urovai, ‘Deim ahop ae, haitokor tezeken emak,’ pot hapeken pi epat arin añapan, ‘Met ne arimaz unun, oñ taekanañ emat ok hameg,’ pot arin añapanen²⁶ ari epat mañepek, ‘Erom, met ni deimatak emat bainetinao añooñin hateveteog-porah dari honeo gipizor ivov nohot hegivoz ni unun manat heza?’²⁷ Pot hapeken epat añapan, ‘Ne arimaz ununug, ari taek epatari ok. Met ari horī tovai emoogiri okeg, nehanañ zeī nanat pataek sei.’²⁸ Pot kos rez anat añapanez porah aban Abraamir Aisakir Zekopor Godiz propet aban modari map pim zeī tinasik lokat hepanen, ari iñidoh het etet hepekezaekanañ iñ hahot het kakamao hatevetehot gitahav men tep hat hepek.²⁹ Pot ari tat hepeken añarab gitap berevamahaek zeī posikarohanañari, ma gitap bañodama-haek zeī posikarohanañari, añarab map ahovokaro emat Godiz zeī tin posik kohat het biñ ravat gipiz nohopan.³⁰ Met rotap epat arin añom, Met petev añarab abatañ bon hezarihanañ nari tokat porah abatañinañ ahoi ravat hepan, oñ petev añarab ahö abatañinañ hezarihanañ nari tokat abatañ bonori ravat hepan.” Pot Iesu parun mañah.

Iesu zakepivonañ het hahat ev

Matiu 23:37-39

³¹Pot mañoohan tapuraham Parisi aban nari emat piin epat mañah, “Erom ae, met aban ahop Erod pi ni nemapanen ñomekez hahan dei hatevetegig,

ni zei epat betet pat naek sekez nañak hat ev emeg.”³² Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Met Erod had bed ñaipuz zut tamah-okopun ari sat epat mañepeken hatevetep, ‘Petev ma zeirevai pi pituhol añaraboh menat hezaek ruovai añarab lamao tat hezari batin batohopan, met au aliz posikaro bon tapanez porah pim gogot bon hatapan, povoz pi nimaz ñaihet nat.’ Pot ari sat piin mañepeken hatevetep.”³³ Pot parun mañat Iesu maot epat hah, “Met rotap aliz epesik ma zeirevai ma zeirevaizasik Zerusalem zeitak non somaz emamoh-epoorozañ sohom. Met batam propet aban pori Zerusalem zei potak ur ñomovai emooh, povoz ne amun Godiz ñetiv arin añovai samohoek Zerusalem tapuek soman parun ne navat ur noñomapan.” Pot pi hah.

³⁴ Pot mañat maot epat mañah, “Mai zakep ari Zerusalem añarab, Godiz propet abanari menoog, ma pim gog aban modari arihaz meehan emoohan heleñinañ ur ñomoog, povoz epat arin añom, Met hohorep pim rohol batopourat ñep mezat korav tin hezavoz zut orah rezah ne arimaz zakep tat tin korav aravat hemaz zait tat hez, oñ ari povoz kaev ravameg.”³⁵ Ae, God evetepanen arim zei ahö epat betezet ravapan. Met zeirevai ari neen maot et nanereotü, oñ tokat ari, ‘Godihö okop pim abatavonañ meehan emah, povoz piin biñ mañook,’ pot ari nemaz hapekez porahoh maot neen et nerepeke.” Pot Iesu parun mañah.

Eñar mar bavelat hehapuz ñetiv

14¹⁻² Met parum gogot nat heh-aliz poñiz nasik Parisi abanariz ahö nap Iesu pim zeimakeh sat parunañ honeo gipiz napanez mañahan pi zei pomakeh sat lokat hehan aban eñar mar bavelat hehap pim nakoe toutat hehan parun aban poek hehari piin etet, Met

aliz epesik okop tair metapan batah, pot homet piin et bameet heh.³ Tahan Iesu aban lam pov tat hehapun etet Parisi abanariz aban ñetü kateñiz mañairaholon epat at mañah, “Met dari ñetü kateñir ah ñeñ baval hat tovai dari rekot gogot nat hez-aliz epesiz zut nasik aban lam nao tat hepanez nap meñizat batin batah, ma tair menahan hez?”⁴ Pot Iesu parun at mañahan parun hañiv Iesun namañ, oñ am toutat et nenañ tat hehan, Iesu aban hori ravat hehap bat batin batat meehan sah.⁵ Tahan parun porin maot epat mañah, “Met arim ñaro nap ma bol kau nap darim aliz gogot nat hekaz-nasik iv havë navok ñodat sapanen ari sat meñizat bepeke? Ma evo darim gogot nat am hez-alizas eveg, dari sat pi meñizat navotü, pot homet hepeke? Evo, oñ ari zuam sat meñizat bepekeza-voz zut ne amun meñizamohop ev.”⁶ Pot Iesu parun mañahan aban pori hañiv piin mañapanez bapap tat heh.

Parum abatañ bat hel navatotü

⁷ Met Iesu poekam het eteohan aban gipiz napanez emah-nari aban ahoriz tek tinañik toutat heh, povoz ñetü epov añarab poek heharin epat mañah,⁸ “Met arim kapotak nari gipiz bareñapanez porah ari sat honeo hepekez añapanen ari sat ni nap aban ahoriz toutamah-tek tinatak ganö tat toutotun. Met aban mod as hapanen emapanez pop pi aban ahop, povoz ganö ni poek toutat heken aban ahö pot nap emat toutapanez kerë hapanen,⁹ aban gipizoz maupuhö pi rouvaepanen emat etet niin epat nañapan, ‘Met aban ahö nap ev emat hezag, nim toutat hez-okoeke pi zei maneken toutap,’ ganö pot nañapanen ni añarab modariz etañik tu ahov ravat bal hat sat okoh tokaratü toutekë hezavoz homet ev bar añamoh.¹⁰ Oñ parun nim modari gipiz bareñat nimaz as hapanez porah ni honeo gipiz nekez hat sat okoh tokaratü

toutat hekë, povozahoh aban gipizoz maup emat niin etepanepuh epat nañapan, 'Nem modap, ev nem totoi aban ahoriz tekeñiz natak emat tout.' Pot nañapanen ni añarab modariz etañik hapanen sat pim nañapanez poek toutat biñ ahov ravat hekë.¹¹ Met navotihanañ ñetü epov arin añoh hometunei, oñ tairap pimauz abatao bat hel batat hahopanez pop God bat hor batapanen pi abatao bonop ravapan, oñ tairap pimauz abatao bat hor batat hepanezez pop Godihö pi abatavonañap bavatapan," pot mañah.

¹²Pot mañat Iesu maot gipizoz maupun epat mañah, "Met ni gipizoz gog ahov tat nim naner bos ma nim kapotak modari, ma monir zeirurumanañarin as haotun. Met porin mañooken emat honeo het nim gipiz nohopanezavoz hañiv tokat gipiz hañikap bareñat nimaz as hahopanezaek nim hañiv havookezat ok ravohopan hez.¹³ Povoz tovai ni pot totun, oñ ni gipiz bareñookez porah paru monir zeirurum bonori, ma eñañ hori ravat hepanezeri, ma etañ kutari, porizahar as haoken emat nim gipiz potü nohopan,¹⁴ povoz tokat paru rekot nim gipiz hañikap bareñ nananotü, oñ nim gipizoz hañiv paru poriti am hepan. Tapanen tokat añarab tinari ñomapanenzaekanañ maot baval hapanez porah God pimauhö añarab bon pori tin metookezavoz hañiv ni nanapanen bekë." Pot Iesu parun mañah.

Gipiz ahot napanez mañah-ñetiv

Matü 22:1-10

¹⁵Met Iesu pot mañahan aban pinañ honeo paru toutat gipiz nooharihanañ nap piin pot mañah, "Tokat añarab sat Godiz zei tinasik pinañ honeo het gipiz nohot hepanezez pori biñ pimau ravat hepan."¹⁶ Pot mañahan Iesu navoti bavatat ñetü nao epat mañah, "Met aban

nap het pot homeh, Met ne bolor gipiz ahö tomapuh añarab ahovokaroz asiv meeman sat mañapanen emat napan. Pot homehapuh pimeri map emapanen paru gipiz napanez asiv meehan soohan pir pim gog abanari gipiz ahoam beirat bat emat bizahan oraeh.¹⁷ Tahan pim gog aban nap meepanez tat epat mañah, 'Ni sat añarab gipiz epotü emat napanez porin pat, "Ari dari sat pim gipiz tezat nepekez hahan ne emoh," pot mañat bavizat em.' Pot mañat meehan aban pop sat pim hahat porin mañah.¹⁸ Tahan paru kaev ravat napuhö piin epat mañah, 'Erom, ne ham nar petev zum tohoek sat etemag, nim hameñ-okotü ne sat rekot bat nainotü.'¹⁹ Pot hahan met mod napuhö piin epat mañah, 'Met ne bol kauhol 10 bohoek paru gogot tin tohopan ma tair? Petev ne sat etemag, pim bolor gipiz tat hamah-okoek ne nasotü.'²⁰ Pot hahan met mod napuhö piin epat mañah, 'Erom, ne añap magei boh, povoz pi ne soman kaev ravapan hezavoz ne pi betet nasotü.'

Met añarab emapanez mañat meehan sah-pori potam hat nasotuz hahan²¹ gog aban pop maot sat maupun parum hahat zu mañahan pi hatevetet mogao ahoam tat pim gog aban popun epat mañah, 'Gipiz añaraboz hat bizohotü ahoam oraeh, povoz ni iñidoh berevat sat zei ahö epataz okat epat añarab togü manat hezaek moniñ bonori, ma eñañ pekü tat hezari, ma haeñat nasari, ma etañ kut tat hezari, map emat gipiz epotü napanez mañeken emat nap.' Pot mañahan sat iñidoh heharin hahat mañahan kohat lokat hehan²² maot emat maupun epat mañah, 'Nim hañit mañohon añarab emat lokahan atalip nat, oñ zei teri nar upai am oraeh.'²³ Pot mañahan maup gog abanapun maot epat mañah, 'Povoz maot nonoroh ma avañik añarab sat em tamahaek, sat modari emapanez mañeken emapanepuh nem

zei epamak map atalip tapanen tin rava-pan. ²⁴Met garos emat napanez asiv meehon naem tah-poriz nap emat nem gipiz epat nainotü.” Pot Iesu ñetiv parun mañah.

Nap tin hometahoh pim eñatak sapan

Matiu 10:37-38

²⁵Met narah Iesur añarab ahovokaro sohot Iesu havoe tat parun etet epat mañah, ²⁶⁻²⁷“Aban tairap nenañ honeo emohopanez pop pi ne lopori ahoam nanapan. Tat pim nonor papar pim añar ñaror pim naner bos lopori aviam manapan, ma parumaz aviam zait tapan. Tat pi pimauz zaitiv betet nem zaitivok tovai emohot epat homehopan, Met mod nari kakam nao netohopanezaek ne kaev naravotü, oñ am pimaz homevai sohom. Pot homet nem zaitivok emohopan. Met pot nat tohopanezap rekot nenañ honeo naemotuzap ok. ²⁸Met arihanañ aban nap pim zeimak demapanez pi garos toutat het, Nem zeimak demomaz zir bi bizohon oraezaek demoman rekö rava-pan, ma rekö naravotü? pot pi homepan. ²⁹⁻³⁰Met ganö pi zol bah nenahav bareñat revahatü tat bavon navat hepanen hop hop tapanen añarab modari etet pi batiu tiu batat, ‘Met aban okop zeimak demapanezaorap kapot tat tohot am betehan oraet hop hop tah,’ pot hapan hezavoz aban pot tapanezap garos tinam hometahoh demapan. *(Met povoz zut dari tinam hometahoh Iesunañ honeo sohok.)*

³¹Met ñeti modao ev, ñai aban ahö nap pim irih ñai abanari 10 tausen hepanen aban ahö pop hatevetepanen ñai aban ahö mod napuz irih pim ñai abanari 20 tausen hepanez popur pimeri, ‘Ari nae nap menepekez hat paru emamah,’ pot hapanen garos pi epat homepan, Met nem ñai abanari aviam, oñ pimeri ahoam hezaek, ganö dei emenat bavon avatapan hezag, tair tak?

³²Pot pi homet ñai aban ahö modapur pimeri am hotoh heriam hepanen pi aban nari meepanen sat aban ahö popun ñetiv epat mañapan, ‘ “Met ñai aban ahoñariv arip main toutat ñetiv tinam hat bahon batepek.” Pot pi hahan dei nihaz emeg,’ pot piin mañapan.” ³³Pot mañat Iesu parun epat mañah, “Aban popuz tinam homehaptaput ari tinam homet nenañ honeo emohopekezari taput tepek. Met garos ari tinam hometahoh rekot arim nonair naitü kos rez manat maot potuz home midin natotuzat ravat hepek, povoza-hoh rekot nenañ honeo emohopek,” pot mañah.

Guaiv muz natotuzataz ñetiv

Matiu 5:13; Mak 9:50

³⁴Iesu pot mañat maot epat mañah, “Guaivet tin nat ok, dari gipizoh beteamegin tin muz tamah. Oñ guaivetaz muzeo bon tapan, povoz tair tat dari maot bamuz batak? Evo, pot nao takaz nonor bon. ³⁵Met hamar haleñai tapan hat avasik guaiv pot navetetü, oñ naek betekan betezam oraepan. Met ari hat koveñinañari okek, nem hahö-epovon hatevetet tin hodad ravei.” Pot Iesu parun mañah. *(Ganö dari guaiv potaz zut hori ravakan evetepan hezavoz homet Iesu ñeti epov hah.)*

Sipsip naputi bavatat mañah

Matiu 18:12-14

15Met narah Iesuz ñetiv hapanen hatevetehopanez hat takes monis booh-narir hori modañ tovai emooh-nari pim nakoe emat het pim ñeti hao-havon hatevetehot heh. ²Tahan Parisi abanarir aban ñeti kateñiz mañairahol honeo hehaek parun etet kaev ravat parumam epat nae nap mañooh, “Met aban epov añarab hoririz zait tat bat em batamah, ma parum zeñik sat parunañ honeo het gipiz namah.”

³Pot paru haohan Iesu hatevetet bol sipsip naputī bavatat ñetī nao epat parun mañah, ⁴“Met aban arihanañ napuhö pim bol sipsipihol 100 poriz korav ravat hepanen nap naek sapanen etet mod tin hepanez 99 pori pi betet naek sapanez popuz melahar sapan. Met aban pop bol naek sapanezapuz melahar sohot bar batapanepuh, ⁵biñavonañ bañelet bat emat pimatak maot meñepan. ⁶Tapanepuh pimeriz as hapanen emapanen epat parun mañapan, ‘Met nem bol sipsip epov naek sat hehaek petev ne melahar sohot maot bat emohovoz homet dari biñ ravat hekaz arimaz as hahon ok emeg.’” ⁷Met ñetī pov parun mañat Iesu maot epat mañah, “Met bol sipsip nap naek sapanen maot bapan, pot añohovoz zut aban nap ma añ nap pi horī tovai emohopanezaekanañ loporī borourat hodad tinao maot bapanez popuz abarah Godinañ hezari piin etet biñ pimau ravat hepan, oñ añarab herī kos nenañik tin tat, ‘Dei tinari ev,’ pot hat parum loporizaro borë naur hepanez poriz paru biñ naravotü.” Pot Iesu parun mañah.

Monisitī bavatat hah

⁸Met Iesu pot mañat monī nasitī bavatat ñetī modao epat mañah, “Met añ nap pim monī heleñ 10 bat hepanen nas naek ñodapan. Tapanen pi havoñad rañizat tinam etepanepuh marañinañ nonair nai map bahou batat ahoam mel tohot maot bar batapan. ⁹Tat pinañ paru zei honetak hepanezarin epat mañapan, ‘Met nem monī naek sahan mel toh-pos bar havatoh, povoz dari honeo biñ ravat hek.’ ¹⁰Met rotap añoh-epovoz zut aban nap ma añ nap horī tooh-poñ betet maot pim loporī borourapanen Godiz enzolihol piin etet biñ pimau ravat hepan,” pot mañah.

Aban ro naputī bavatat mañah

¹¹Met Iesu pot mañat ñetī mod epov añarabon mañah, “Met aban nap pim ro honeñariv batahan heh. ¹²Tahapuh parup ahö ravat het bosip pim papapun epat mañah, ‘Apai, nimotukanañ nem monisir mod natü ne petev nanekez zait toh.’ Pot mañahan papap hahat tat pimotü baverat bamain batat ro ahop natü manat ro goep natü manah.

¹³Met pot metahan ro goep aviam het hotoh pataekam sapanez pim monisir nonair naitü bahou batat bahapuh zei hotoh nasik sah. ¹⁴Tahapuh poek het añahol bovai monis manovai nonair nai mapotü zum toohan pim monis bon tah. Tahan zei posik utar napel gitap kez mañat hehan gipiz map bon tahan pi gin ahoam ñomat heh, ¹⁵povoz pi zei posik aban napun gogot tapanez sat mañahan aban pop pim boloholoz korav ravat het piuhö gipiz manohopanez mañah. ¹⁶Tahan pi bol zeitak sat korav ravat gipiz manohot hehan aban maup pi gipiz naman tahan het gin ñomahapuh bolohol gipiz noohaek teritü bat pim nohopanez homet zait tat heh.

¹⁷Pot toohapuh pi hodadeo bat epat homeh, Met nem papapuz gogot metamah-abanari gipiz ahoam manamahan namah, oñ ne ev gin ñomohot betezam hez, ¹⁸povoz ne sat nem papapun, ‘Apai, ne ni horī ahov hanetoh, ma God amun horiv ahoam hametoh, ¹⁹povoz ne nim rop ravat rekot naketü, oñ nim as rop ravat hem,’ pot mañom. ²⁰Met pi pot homet pim papapuhaz sapanez hat bal hat sohot papapuz zeitaz nakoe honoohan pim papap hotohanañ piin etet pim loporih zakep ahov tat porü hat sat rop ba opitit tot nat iñ hah. ²¹Tahan rop epat mañah, ‘Apai, ne ari God horiv ahoam haetoo, povoz ne nim rop rekot maot ravat naketü.’ ²²Pot mañahan papap

mañah-pov barotap navat, oñ pim as roholon as hahan emahan epat mañah, ‘Ari zuam sat nem ro epopuz dimir giv tinatü, ma mar riñirar eñ suñ honeo bat emat ro epopuk memeepekepuh, ²³sat bol kau goe obun tinap demat bat emat urat arö tepeken nem modarinañ dei biñ ravat nohot hek. ²⁴Met etei, nem ro epop naek sat hehan hañomah homet hehon biririam het ev emah, ma pimaz bon hatah homet hehon ev maot haemahag, aliz epesik dari pimaz biñ ravat bolor gipiz tepeken nak.’ Pi pot hahan as rohol hatevetet pim hahat tat bol kau hah-pop sa bat emat urat arö tahan paru topourat ro popuz bolor gipiz tah-potü biñ ravat nohot heh.

²⁵Pot toohan ro ahop avasik gogot tohot hehaekanañ emat zeitaz totoi haret hatevetehan paru daas hat daat mezooh. ²⁶Tahan pi pim papapuz as ro napun epat at mañah, ‘Met tairaz paru daas hat daat mezamah?’ ²⁷Pot mañahan as rop hañiv epat mañah, ‘Evo, met nim bosip sat hehaekanañ maot emat hezan aripim papap pimaz biñ ravat bol kau tinap urat bat emat manegin nohot het daat ak mezamah.’ ²⁸Pot hahan nanep nag tat kohat zei giruvok daat mezooh-poek bosipuz nakoe sat nalok, oñ am iñidoh hehan papap pi nalok tat iñidoh hehavož loporiž zakep tat berevat emat mañah. ²⁹Tahan ro ahop pot mañah, ‘Met nehoh krismasañ ahoam nim gogot tinam tohot nim ñeo ne nael, oñ nim hameñitam baval hat asit netooh, met nem hatarinañ dei biñ ravat nakaz ni bol kau tin okat nap naur. ³⁰Met nim ro akap pim monisir nonair naitü ahoam maneñin basat bogi tohot manohot hehan bon tahan maot ev emahan ni bol kau ro tinap tairaz pimaz urapanež mañeñin paru bat emat urat arö tahan nameg.’ ³¹Pot hahan pim papap epat hah, ‘Nem rop, ni nenañ orah rezah ahoam hež, povoz nemotü map nimotuhar ravat hež,

³²oñ nim bosip hañomah homet hehon sa hehaekanañ maot emahan eteohö, povoz aliz epesik biñ ravat bolor gipiz tat nameg-pov tin ok tameg.’” Pot ñeti epov Iesu añarab poek heharin mañahan paru hateveteh.

Aban hori toohapuz ñetiv

16 Pot añarabon mañat Iesu maot pim mañairooh-abanarin ñetiv epat mañah, “Met aban moniñ ahö oraeh-nap pim nonair naituz korav hepanež hat aban nap meñehan korav hehan tokat aban mod nari emat ahopun pot mañah, ‘Met nimotuz korav hepanež aban meñeñin hež-pop nimotuz tin korav nakež, oñ natü betezam pim bama-haek bon tovai samah.’ ²Pot mañat sahan ahö pop aban korav meñehan hehapun as hahan emahan epat at mañah, ‘Ni ganö teñin mod nari emat nim ñetiv nañahan ne hateveteohö, povoz ni okopuhö maot nemotuz korav ravat naketü, oñ gogot tovai emooñivož ñetiv meneñin hež-tep poñ bat emeken ne etet nim gog tooñivož kapotaz tin hodad tom.’

³Pot mañat meehan aban pop berevat epat homeh, Kar, nem ahopuhö ne gogotak hehoek petev noruah, povoz ne tair tom batah? Met ne avas menat ñedemaz kez tat natotuzat hež, ma orah rezah gipizor nonair naituz nem modarin mañ mañohomaz ne tair mañom homet batu batamoh. ⁴Pot homet maot epat homeh, Kar, met nem gog epov bon tapanen modari bat em navatat gipiz nanohopanež hat petev ne paru barekev metom. ⁵Pot homehapuh aban nari parum aban ahopuhö pei nai manat, ‘Tokat maot monis nanekë,’ pot mañahan hehariz honep honep as hahan pihaz emah. Tahan garos emah-popun epat at mañah, ‘Met deipim aban ahop tairai ni nanahapuh tokat pi monis manež nañah?’ ⁶Pot mañahan pi epat mañah, ‘Met gipiz arö tameg-oel dramuñ 100

nanahaek maot pi monis manomazat hez,' pot hahan aban pop epat piin mañah, 'Povoz nim nanahan beñivoz tep poe bat 100 baolat 50 nen red men.' ⁷Pot mañahan mañahat tat sahan aban modap emahan korav heh-pop taputam piin at mañah, 'Met deipim aban ahop ni tairai nanat hañ monis manekez nañah?' Pot mañahan popuhoen pat, 'Met uit ul bekütü batam 100 nanat monis hañ manomaz nañah,' pot hahan epat mañah, 'Povoz nim batam potü beñivoz tepae bat 100 olat 80 nen red men.'

⁸Potam aban korav heh-pop tovai soohan tokat aban ahop hatevetet popuz hodadevonañ het pot tahavoz homet, 'Auma, pi aban hori tahap ok, oñ modari tin metapanen tin hepan hat home tinavonañ het okat tah,' pot modarin mañah." Met Iesu pot ñetiv mañat maot epat mañah, "Ui, rotap ham eparahatuz homet hezari parumauz heriñiz homehot hez. Tat modari hañ tinao metohopan hat hodad ahovonañ het nae nap moreg metovai samah. Oñ Godiz alizavok hez-añarab pori parum hodad ahovonañ het tamah-okat nat.

⁹Oñ epat añoman ari hatevetei. Met ari ham eparah hezarah arim monisir nonair nai modatunañ añarab mod bonori meñizohot parunañ ñod rezat hepekezaek tokat arim monis betet abarah sepekez porah God arimaz biñ ravat bat em avatapanen pohao het hepek.

¹⁰Met aban tairap pi gog goevoz homet gog pov tin tapan, povoz pi gog ahovoz rekot tin korav ravat tovai sohohan, oñ aban tairap pi gog goevoz homet moreg tapanez pop gog ahovoz taputam pi tin korav naketü, oñ moreg tohohan. ¹¹Met nap ev hamarrah pim monisir pimetü bat hepanezaek tin nat hepan, povoz abarah God pi naiz koravop ravat hepenez namañotü. ¹²Met napuhö pimetü ni bat het korav ra-

vat hekez nañapanen potuz ni tin korav narav hekë, povoz God nim pohao bat hekez potü nanapane? Evo, rekot nananotü.

¹³Met gog aban nap rekot aban ahö houloñariviz gogot nametotü. Oñ pot tapan, povoz pi aban ahö napuz pim loporï manapanepuh popuz gogot tinam tohohan, met aban ahö modapuz kaev ravat hepanepuh pim gogot tin natotü. Met povoz zut ari rekot Godiz gogot tovai monï ahos bepekez homet zait natotü, met ni nap monï ahos nim bookez homet zait tookez pop zuamam monisiz homevai Godiz gogotaz kaev ravat hekë," pot mañah.

Parisi nari kaev ravahan mañahat ev

¹⁴Iesu pot hahan met paru Parisi aban honeo het hatevetehtoh hehari paru monisiz zaitiv ahoam tat heh, povoz pi pot hahan paru hatevetet giz meu metah. ¹⁵Tahan Iesu parun epat mañah, "Met ari Parisi abanari arim añarab modariz etañik tinam tovai samegin arin etet, 'Tin tamahari ok,' pot arimaz hamah, oñ God arim loporizaroh hezat eteamahan tin narav. Ma rotap arim zait tat tamegïv God eteamahan betezao ravamah.

¹⁶Met batam Mosesir propet aban modari amun Godiz ñetiv haohan ñetï poñ añarab haovai emoohan Zoan tokat berevah. Met pi berevahaekanañ ari Godiz masakavoz roketak hepekez ñetï tin pov dei haovai samegin añarab hatevetet rok potak hepenez hat boi tat tovai samah. ¹⁷Met tokat abarar ham eparar nonair nai map ev hez-epotü bon tapan, oñ Mosesir propet aban modariz ñetï menahan hez-poñiz nao aban napuhö rekot bavon navatotü.

Añarab tat het maot navetetuz hah

Matïu 5:31-32, 19:9; Mak 10:11-12

¹⁸Met aban nap pim añap betet añ modap bapan, povoz pi añ pop

givogipuz zut bat hepanen piitī horiv am hepan. Met aban tairap pi aban modapuhö añ kaev metapanen hepanez pop bapanezaek aban pop amun givogipuz zut bat hepanen piitī horiv am hepan,” pot mañah.

Aban monisinañapur Lasarusiz ñetiv

¹⁹ Pot mañat pi maot epat mañah, “Met aban monir zeirurumanañap hehaphuh orah rezah pi ze tinamakeh orohot gipiz tinatū nohot het dimir giv redevonañ tinatuhar tooh. ²⁰ Met aban mod nonair nai bon nap pim abatao Lasarus pop pim herisik obul uveo berevooñ ahoam tat hehan modari pi bat emat monisinañ popuz ze tinamakez temeraz haitokoroh meñehan heh. ²¹ Tahan pi poek het aban monisinañap gipiz nohopanen lopoñ ñodapanen bat emat manohapanen nohopan hat heh. Tahan hadehol emat tañañinañ pim obuloñ an nohot heh.

²² Pot tohot heh-aban pop ñomoviam enzolihol emat pim pulip abarah basat Abraaminañ meñehan heh. Met aban monisinañap amun tokat ñomahan baveirah. ²³ Tahan horiek pi sat het kakam ahov hatevetehot hehaphuh agarë revah pataek etehan Abraamir Lasarus tin heh. ²⁴ Tahan pi Abraamin ñeo ñarah epat mañah, ‘Abraam nem izap ae, met ne ev it epañadek kakam ahov hatevetehot hez, povoz ni nemaz zakep tat Lasarusin mañeken pim marap havevok barizat emat nem tañarah bizapanen tamar tap.’ ²⁵ Pot mañahan Abraam aban mod popun epat mañah, ‘Nem izap, ni irih hamarrah nonair nai ahotunañ het nen potuz biñavonañ heñ-pov ni hodad, met petev nim potū bon tahan ni kakamavonañ ok hez. Oñ aban epop hamarrah horivonañ heh-pov bon tahan petev pi nenañ honeo tinaek ev hez. ²⁶ Met ev deim hezaek ma ok arim hezaek pavarah gup ahori hez-poek rekot ev hezari ari-

haz naemotū, ma ari okori amun rekot ev dei haz naemotū.’ ²⁷⁻²⁸ Pot mañahan pi iñivonañ maot Abraamin epat mañah, ‘Abizai, rotap ak hañ, povoz nem naner bos 5 hamarrah am hezaek, ganö paru amun nem tohot kakamavoz ze epe-sik emapan hezavoz, ni Lasarusin mañat meeken sat parun badee mañapanen paru hatevetet hodad ravap.’

²⁹ Pot mañahan ñeti hañ epov Abraam piin mañah, ‘Met aban Moses ma Godiz propet abanariz ñeti hahan hez-poñ ok hakez, povoz nim naner bos rekot ñeti poñ hapanen hatevetet baval hahot hepan.’ ³⁰ Pot mañahan aban pop maot epat mañah, ‘Evo abizai, ñeti poñin paru hat navet hez, oñ aban ñomah-napuhö sat parun mañapan, povozahoh paru hatevetet parum loporizaro borourat tin tovai emohopan.’ ³¹ Pot mañahan Abraam ñeti hañiv epat mañah, ‘Met Mosesir propet modariz hahan hez-poñ paru hat navet hezaek ne ñomah-nap maot meeman sat ñetiv mañapanen paru am hat navetetü,’ pot pi hah.” Iesu parun pot mañah.

Modari moreg nametotuz ñetiv

Matiu 18:6-7,21-22; Mak 9:42

17 Met narah Iesu pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Met ev hamarrah orah rezah añarab narihö modari moreg metat horiv tohopanez mañohopanen hori ravohopan, oñ modari hori tohopanez mañohopanez pori hañ hori ahov tokat bapan. ² Met aban nap tin het nemaz aviam homet hepanen mod napuhö moreg metapanen pop non horioroh maot sapan, povoz moreg metapanez pop hañ horiv tokat bapan. Met pi moreg namet hepanez poratiam mez kerë hat iv havevok sa ñodat emiv elat ñomapan, povoz tin ok ravapan. *(Met pi garos ñomapan, povoz pi Iesuz homeo badae batat hepanezap moreg metat bahori batapanezavoz tokat*

hañ horiv navotü.) ³Met ganö arim modari moreg metepeken hori ravapan hezavoz tinam homet arimauz tin korav ravat hezei.

Met nim mod nap hori nao tapanen tin bade de mañeken pim hori tapanen mañekhezavoz zakep tat lopori borourapan, povoz ni pim pov unun manek. ⁴Met pi aliz nasik ni hori netapanepuh aliz tapusikam pim hori netapanezavoz zakep tat emat niin epat nañapan, 'Nem hori netoh-pov unun manekhez zakep tat ev emat nañamoh.' Met pi pot niin nañat maot aliz hon tapusikam hori netovai nañovai sohopenen 7 ravapan, povoz pim hori poñ ni am unun man." Pot Iesu parun mañah.

Paru Godiz homeme hepanez mañah

⁵Met pot Iesu mañahan aposor abanari piin epat mañah, "Deim ahop ae, met deim Godiz homeme hakez-epov ba ahö bateken nim añañ-okat tovai sookë." ⁶Pot piin mañahan pi parun epat mañah, "Met zi miz pomedez uloñ goe hez-poñiz zut ari Godiz aviam homeo badae batovai sohopek, povoz ari rekot zi ev totoi hez-epemededen epat mañepok, 'Nim oroñinañ honeo tizat sat iv havë okovok rouvat hez.' Pot mañepoken zi epemed taput tat tizat sat iv havevok rouvat hepan." Pot pi parun mañah.

Gog abanariz tohopanezat mañah

⁷Met Iesu pot mañat maot parun epat mañah, "Arihanañ nap pim añañ meeapanen pi adasik sat gogot tohopan, ma bolohol gipiz manohopanezaekanañ maot hapanezai emapanen pim abup, 'Eñarim, ni gogot ahö teñ, povoz zuam emat toutat nim gipiz nohoz,' pot mañapane? Evo pot namañotü, ⁸oñ añ pop emapanen pim abup epat mañapan, 'Zuam emat nem gipiz bareñat tezat naneken ne nomanahoh ni tokat nekë.' ⁹Pot mañapanen pim añañ mañapanezat

tapanen aban pop pim abatao bat hel batat, 'Tin ok neteñ,' pot mañapane? Evo, oñ añ pop pim gog nena metohopanezap ok, povoz pi pot namañotü. ¹⁰Met povoz zut ari Godiz gogot tohopekepuh epat homehopek, Met dei gog aban betezari ev, Godiz hahan hezatom am tovai sameg, povoz gog tameg-epovoz homet darimauz abatañ bat hel navatotü, pot homehopek." Iesu pot parun mañah.

Iesu abanari 10 batin batah-ñetiv

¹¹Met Iesu Zerusalem zeitak sapan hat sohapuh Galili zeisir Sameria zeisiz bodorih ¹²zei nataz totoi honoohan abanari 10 obuloñ pohao tat heh-nari emat parum pot tat hehavoz homet pim totoi naem, oñ hotoh pataek rouvat het, ¹³Iesun etet ñeo ñarah epat mañah, "Iesu deim ahop ae, ni deimaz zakep tat eñiz." ¹⁴Pot mañahan Iesu parun etehapuh epat mañah, "Ari borourat sat aban anumaihol bareñ elat mañaramah-poriz narin mañepoken arim heriñin etepan." Pot mañahan aban pori borourat pim mañahat tapan hat nonoroh sohan parum heriñ tin ravah. ¹⁵Tahan aban nari am sahan aban honep pim heris tin ravahavoz etet maot borourat ñeo ñarah hat Godiz biñar sos haovai emat, ¹⁶Iesuz nakoe rariñ rez bareñat epat mañah, "Erom, ni tin tat ne batin navateñ," pot mañah. Met aban maot emat piin mañah-pop Zuda aban bonop, oñ pi Sameria zeisikanañap, ¹⁷povoz aban popuz tahavon Iesu etet pot hah, "Met abanari 10 ne batin batohog modari taek ok sah? ¹⁸Tahan aban Sameria ze pat posikanañ nen epop Godiz biñar sos haovai maot borourat emah." ¹⁹Pot hahapuh Iesu maot aban popun epat mañah, "Petev ne ni batin navatomaz tin homet nehaz emeñ, povoz nim herisik obuloñ pohao tat heñiek batin hanavatomog, ni bal hat sa." Pot mañahan sah.

Godiz roketak hepaneazov at mañah*Matiu 24:23-28,36-41*

²⁰Met narah Parisi aban nari Iesun epat at mañah, “Met dari Godiz masakavoz roketak tin hekaz pov tairarah ou ravapan?” Pot at mañahan Iesu parun epat mañah, “Met arim hag-okov ari rekot arim etañinañ et nareetuzao ok, ²¹oñ pov petev ev arim ñaravatak ou haravat hakez, povoz añarab nari, ‘Koin ok ou ravahan eteg,’ pot nari rekot nakaotü.”

²²Pot parun mañat Iesu pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Met tokat ne Añaraboz Nanep maot eromaz aliz posin ari etepekez zait tat homehopek, oñ zuam et narezotü.

²³Met tokat napuhö epat hapan, ‘Pi haemat hezag, emat etei,’ ma mod napuhö, ‘Pi ok emat hez,’ pot moreg hapanen ari barotap batat pot hapanezarinañ sotunei. ²⁴Oñ uas abarah reamahan dari mapori eteamegivov zut ne Añaraboz Nanep maot eroman ari neen etepeke, povoz napuhö, ‘Pi koin ev haemat hezag, emat etei,’ pot hapanen ari parum hapanezavoz barotap batotunei. ²⁵Oñ añarab petev hez-eperihö garos ne kos rez nanat kakam ahov netapanen hatevetem.

²⁶Met batam Noa het sipimak demahporah añarab horiam tooh-povoz zut ne Añaraboz Nanep ev hamarrah maot eromazarah añarab taputam tohot hepanen erom. ²⁷Met iv havë ahov emat zeisikaro bamezapanez totoi ravahan parun unun het gipizor ivov novai añarab nae nari bovai soohan Noa sipimakeh lokahan iv haveo bamezahan añarab mapori emiv

elat ñomat bon tah. ²⁸Ma tokat aban Lot pop heharah, añarab pinañ heh-pori amun taput gipizor ivov nohot haen tat parum modari natü manoohan paruhoo hañitü manooh. Tat avañ menat ñedehot parum zeñ demohot heh. ²⁹Oñ aban Lot tin pop Sodom parum zeñ pot betet pataek sahan añarab unun hehan it ahoñader heleñ utaraz zut abarahanañ ñodat ur ñomahan ñadat bon tah. ³⁰Met povoz zut añarab ununuam hepanen ne maot erom.

³¹Met maot eromaz porah añarab zeñ aropoñik* toutat hepanezi pora maot kohat parum zeñik sa lokat parumotü navotü, ma añarab avañik sat gogot tohopanezari maot parum nai bapan hat zeñikaz naemotü. ³²Met aban Lotiz añapuz metahavoz homet hodad ravei.†

³³Met aban tairap pimauz heris tin hepanezi homet tovai sohopanezi pop ñomat hori ravapan, oñ aban tairap Godiz homeme hepanezaek pim heris tin hepanezi hom namee hepanezi pop pohao tin het hepan. ³⁴Met ne emomaz porah zeñ namakeh aban nañariv orat hepanen God nap bapanen nap am hepan.

³⁵Ma añ nañariv amun honeo het gipizoz gogot tohopanen God nap bapanen modap am hepan. [³⁶Ma aban nañariv avasik hepanen God nap bapanen nap am hepan.]” ³⁷Pot Iesu parun mañahan pim mañairooh-abanari epat piin at mañah, “Deim ahop ae, met nim hameñokov taek tapanezao ok hameñ?” Pot hahan Iesu naiti bavatat epat hah, “Met anumai nap ñomat hamarrah oraezan havi ahö duhol emat ñodat map togü manamahan dari eteameg.” Pot Iesu parun mañah.

*17:31 Pavar 31 -Mak 13:14 sat 23 akopun eterë.

†17:32 Pavar 32 -Met Lotiz añap pimotü betet nonoroh haemat maot pim potuz homet borourat etevaiam ñomah.

Añ nap aban nap meñizapanez mañah

18 Met Iesu pim mañairooh-abanari orah rezah Godin mañ mañohot het kaev naravotuz homet ñeti epov parun mañah, ²“Met zei natak aban añaraboz ñetiñ hatevetet an tooh-nap heh, met pop pi Godiz ñaihet nat, ma pi añaraboz amun zakep nat. ³Met zei potak añ hapurĩ nap amun hehan pim añ mod napuhõ horĩ nao am metovai emoohan añ pop orah rezah aban ñetiñ an tooh-pop meñizapan hat emat piin epat mañoooh, ‘Erom, met añ okop ne bahorĩ netamahaek ni neñizat pi ñevok bizat ñetiv hat ba oñ batekez zait toh.’ ⁴Met pot mañooohan aban pop houloam hat navet, ma añ popuz mañahat nat hehan am mañooohan pimam epat hah, ‘Met ne Godiz ñaihet nat, ma añarab modariz zakep nat, ⁵oñ añ okop ahoam nañamahavoz ne kaev ravat hezaek meñizom, ganõ pi emat mañohot hepanen nem heris map kaev ravom hezag, pim nañamahat am tom.’” ⁶Pot Iesu mañat maot epat mañah, “Pot aban horĩ okopuz hamahat ari hatevetei, ⁷oñ God tin popuz añarab orah rezah alizañir kuturuñik meñizapanez hat rez kek tat mañohopanen pi am kaev ravat het nameñizotu?” ⁸Evo, rotap pi zuamam hatevetet zakep tat meñizohopanezap ok. Oñ tokat ne Añaraboz Nanë epov maot eromaz porah ne añarab hamaraharin eteman paru Godiz homehot am mañ mañohopan, ma tair?” pot pi parun mañah.

Aban nañariv Godin mañ mañah-ñetiv

⁹Met aban nari parumauz, “Dei tin tamegiri eveg,” pot hat parum abatañ bat hel batat modarizañ bat hor batoohpori hehan Iesu ñeti epov parun mañah, ¹⁰“Met aban nañariv parup Godin mañ mañapanez hat tup ahomakeh lokah.

Met poñariviz nap pi Parisi abanap, met modap pi takes monis boohap. ¹¹Parup poñariv lokat hehapuh Parisi abanap pim main rouvat het pimauz abatao bat hel batat Godin epat mañ mañah, ‘O God, met ne eteamohon aban modari horĩ tovai samah. Tat paru nari modarizatü givogĩ bamah, ma modariz añahol bamah, ma horĩ modañ amun tamah, oñ ne parum tamah-pot nat tinam tamohop ev. Oñ aban takes moniñ bamah-horĩ akapuz zut ne nakez, povoz niin biñ nañamoh. ¹²Met God, orah rezah sandeñik aliz nasikaro ne nimaz homet gipiz nain hez, ma orah rezah nem monisir nonair naituz gamoñ biivai samohon 10 ravamahan gamõ honeo bat nim tup ahomakeh biamoh.’ ¹³Pot pimauz abatao bat hel batat hat bon tovai aban mod takes moniñ boohap pataek rouvat het pim horĩ tovai emoohavoz homet zakep tat marañ teurat, ‘Mai oe,’ hat pim gagao tok rizat Godin epat mañ mañah, ‘O God, ne home horivonañap eveg, nemaz zakep tat neñiz,’ pot hah.” ¹⁴Met Iesu ñeti epov parun mañat maot epat mañah, “Rotap epat añoman ari hatevetei. Met God parupim mañevokaron hatevetehapuh pi takes monis boohapuz zakep tat pim horiv olahan maot pimatak sah, met modapuz zakep nat, pim home horiv am pinañ hehan sah. Met rotap aban tairap pimauz abatao bat hel batat hahopanez pop God maot bat hor batapanen abatao bonop ravapan, oñ tairap pimauz abatao bat hor batat hepenez pop Godihõ pi abatavonañap bavatapan,” pot mañah.

Iesuhaz ñaro goeri bat emah

Matiu 19:13-15; Mak 10:13-16

¹⁵Met narah añarab nari parum ñaro goerih Iesu maras bizapan hat pihaz bat emah. Tahan pim mañairooh-abanari porin etet ñai mañat, “Sei, sei,” pot mañah. ¹⁶Tahan Iesu hatevetet aban

porin epat mañah, “Evo, ari tovai paru bagaa batotunei, oñ zeı manepken ñaro goe okori nehaz bat emap. Met ñaro goe okori, ma parum zut ravat hepanezeri Godiz masakavoz roketak hepan, povoz nehaz bat emap.¹⁷ Met rotap epat año-man ari hatevetei. Ñarohol parum papa-holoz irih het tovai samahavoz zut aban tairap Godiz irih het natotuz pop pim masakavoz roketak rekot naketi,” pot hah.

Aban nonair naitunañapuz ñetiv

Matıu 19:16-30; Mak 10:17-31

¹⁸Met Zuda aban ahö nap Iesun epat at mañah, “Añairameñ tinap ae, met ne tair tohoman nem tin pohao het hemaz pov nanapan?” ¹⁹Pot mañahan Iesu piin epat mañah, “Met God nenap pi tina-pug, ni tairaz nemaz tinap neen nañeñ?” ²⁰Met ni ñeti kateñir ah ñe epeñiz hodad, Ni tovai aban modapuz añap botun, ma ni tovai mod nap men ñomotun, ma ni tovai gıvogı totun, ma ni tovai aban modapuz ñeti moregao haotun, met nim nonopur papapuz abatañ bat hel batat tin metovai sohoz.” ²¹Met pot mañahan aban pop Iesun epat mañah, “Met ne goerahanañ nim nañameñ-okat tin tovai emohot petev ñeti katë map hameñ-okoñ baval hat hatovai emamoh.” ²²Pot hahan Iesu piin etet epat mañah, “Met ni hon nen navoz tin homet nakez, povoz sat nimotü map bat gamö rezat modari maneken monis nanapanen ni monı pos bat paru añarab moniñ bonori manovai sekepuh ni emeken deip honeo sohospain. Met ni pot tekë, povoz tokat abarah seken Godihö pohao het hekez hañ tin pov ni nanapanen bat hek.” ²³Pot mañahan aban pop ñeti povon hatevetehapuh pim nonair naitü ahoam oraeh, povoz pim lopori honoñai ahoam tat zakep heris ravat heh.

²⁴Tahan Iesu pim loporih honoñai tahavon etet pot hah, “Met aban non-

air nai ahoam biamahan oraezari kez tatahoh Godiz masakavoz roketak sat hepan.²⁵ Met bol kamer ahö nap dimiñ meameg-ba napuz puıoroh lip hat sapanez pap tat hepan, met povoz zut paru nonair nai ahotunañari Godiz masakavoz roketak sat hepanezeri papap tat honoñai ahov tapan.” ²⁶Pot hahan pinañ honeo heh-añarab pori hatevetet at mañah, “Ui erom, povoz tairari God pimeri bavatapanen tin hepan?” ²⁷Pot at mañahan Iesu parun epat mañah, “Met añarab parumauhö año-hokat rekot natotü, oñ God nonair nai mapotü tin tamahapuhö rekot paru poek sapanez nonor ba ou batapan.”

²⁸Pot hahan Pitahö Iesun ñeti hañiv epat mañah, “Met ni hatevet, dei deımotur deımeri betet ninañ honeo dari ev emameg.” ²⁹Pot mañahan Iesu parun epat mañah, “Ne rotap pimau arin epat añamoh, Tairap Godiz masakavoz ñetiv modarin mañapanez hat, pim zeir hamar ma añar ñaro ma nonor papar naner bos betet sohopanezap,³⁰ Godihö ev ham eparah mamog bat het betet sohopanez potü ritou metat mod tin bat hepanezeri hañ potü ahoam pi manohopan. Tapanen pi tokat abarah pohao tin het hepan,” pot mañah.

Iesu ñomapanez bar mañah-ñetiv

Matıu 20:17-19; Mak 10:32-34

³¹Met Iesu pim mañairooh-abanari bavizat pat naek honat epat parun mañah, “Erohol, arin epat año-man hatevetei. Met petev dari Zerusalem zeitak sakan ne Añaraboz Nanepuz ñetiv batam propet abanari menahan hez-potam netapanen rotapuv ou ravapan.” ³²Met paru pot netapanez porah navat aban pat Godiz hodad nat hez-nari manapanen porihö nemaz ñeti horiv hat neen ñaike nañat gim lolov neñizat birepenañ nourat zirah nevizat ur noñomapan.³³ Tapanen aliz nasikaro bon tapan-

nen zeirevaizasik baviriri navatapanen ne maot bal haom.” ³⁴Iesu pot parun mañah, oñ paruhatevetehapuh Iesuz pot mañahavoz kapot iz ravat hehan paruh kut tat in balavi tat epat nae nap mañah, “Met ñeti tairao ok hamah batah,” pot hah.

Etañ kutap batin batah-ñetiv

Matiu 20:29-34; Mak 10:46-52

³⁵Met nonoroh sohot Zeriko zeitaz totoi honoohan aban etañ kut tat et narë heh-nap non helevavok toutat pi añarab sat em toohan monis manapan hat mañ mañohot heh. ³⁶Met aban pop poek het hatevetehan añarab ahovokaro nonoroh honohot haohan pi hatevetet epat at mañah, “Ae, met tairari ok emohot hamah?” ³⁷Pot hahan paruh nar-ihö, “Iesu Nasaret zeitakap ok nim totoi emamah,” pot piin mañah. ³⁸Tahan pi ñeo ñarah epat hah, “Iesu Devidiz ro iz mimip ae, ni nemaz zakep tat neñiz.” ³⁹Pot ñeo ñarah hahan añarab Iesuz garos emooh-pori kaev ravat, “Erom ae, ni tovai okat haotun,” pot piin mañah, oñ pi maot ahoam epat hah, “Devidiz ro iz mimip, ni nemaz zakep tat neñiz.” ⁴⁰Pot hahan Iesu gaa tat epat hah, “Ari piin ev nem totoi emapanez mañei.” Pot mañahan aban nari pim marasiz bat totoi emahan ⁴¹Iesu piin epat at mañah, “Met neohö ni tair netomaz hat nem abatao hameñ?” Pot mañahan aban pop epat hah, “Nem ahop, nem etañ kut tat hezaek ni haken maot tin etemaz zait toh,” ⁴²pot mañahan Iesu epat mañah, “Met nim homeo neohö batin navatomaz badae bateñ, povoz ni ok tin haraveñig eterë.” ⁴³Pot hahan pim etañ nen tapuraham ligilahan tin etehapuh pi Godiz biñ haovai Iesunañ honeo sah. Tahan añarab pinañ honeo hehari etet paruh amun Godiz biñ ravah.

Sakiasiz tahat ñetiv

19Met Iesu Zeriko zeitak sa berevat am sapanez zeitazañ soohan, ²⁻³met aban takes moniñ boohariz aban ahö nap pim abatao Sakias pop pi monir zeirurumanañap, oñ pi aban tekup, povoz añarab ahovokaro ñaravatak Iesu emoohan Sakias amun Iesun etepanez zait tat pi mazo tove etepanez pap tahapuh, ⁴zuam garos ravat poru hat sahapuh zi namedek helat kañarah bahatak toutat het Iesu pim totoi emahan eteh.

⁵Met etet hehan Iesu pim irih honat piin et revah tat etehapuh pot mañah, “Sakias, ni hamarrah zuam ereken deip nim zeimakeh sat hepain.” ⁶Pot mañahan Sakias pi biñ ravahapuh zimedez bahatak toutat hehaekanañ maot hamarrah erat Iesun mañah, “Kar, emeken sopain.” Pot mañat parup bavizat pim zeimakeh sapanez soohan añarab ahovokaro hehaek etehapuh pot nae nap mañah, ⁷“Ui, met aban akap aban hori tamahapuz zeimakeh parup sapanez sa-hag etei.” Pot hat paruh loporizaro kaev ravah.

⁸Tahan parup pim zeimakeh sa lokahapuh Sakias Iesun epat mañah, “Nem ahop, met nem nonair nai ahoam oraezaek baverat natu añarab bonori manom, ma añarab moreg metat monis givogï booh-pori moni posihar main ne namanotu, oñ neohö moni mod nasikaro nas revah bizoman ahö ravapanehah paruh manom.” ⁹Pot mañahan Iesu epat mañah, “Erom, ni Abraamiz iz mimip non horioroh soñiek petev beteñ, povoz nimerinañ ari zeip makeh hezari ne maot Godizari ba avatat non tinaoroh eñehog ari poek hezei. ¹⁰Met ne Añaraboz Nanep paruh tairari non tinaoro betet tokat hañ horiv bapanezat ravat samah-poriz ne mel tat paruh maot nemeri bavatat non tinaoroh

meñeman sohopenez hat emoh,” pot mañah.

Gog abanari monis manah-ñetiv

Matiu 25:14-30

¹¹ Pot mañahan añarab hatevetet epat homeh, Peti pi Zerusalem zeï ahö potak sapanen pi añaraboz aban ahop bavatat meñepanen darimaz tin korav ravat hepan. Pot paru ganö homeoh, povoz Iesu parun ñetiv epat mañah, ¹² “Met aban abat ahovonañ nap pi zeï hotoh natak sapanez homet heh. Met poek sapanen gavman aban ahop pim zeï heh-posiz korav ahop bavatat meñepanen pi maot emat pim zeï posiz ahop ravat hepan. ¹³ Pot homeh, oñ garos pi poek nas heh-porah pim gog abanari 10 poriz as hahan emahan paru honep honep monis 20 kina 20 kinahar manat epat mañah, ‘Met ne sat hemaz porah moni anoh-epeñinañ gogoñ tohopeken tair ravapanen tokat ne maot emat moni revah bepekez poñ honeo epeñinañ ne bom,’ pot mañat sah. ¹⁴ Met pim zeitakari pimaz ahoam kaev ravat heh, povoz zeï hotoh potak sapanen parum ahop bavatat meñepanez hat sah-pov paru hatevetet aban modap pim tokat meehan sat gavman aban ahopun epat mañah, ‘Met dei aban okop deim korav ahop ravat hepanez kaeveg, ni deim ahop ravat hepanez bavatat meñetun.’

¹⁵ Pot sat mañahan aban paru pimaz kaev ravat heh-pop am parum korav ahop hepanez bavatat meñehan heh. Tahan pi maot pimatak emahapuh pim gog aban moniñ manat sah-pori moni manah-poñinañ gogoñ toohan tair ravah-ñetiñ mañapanen hatevetepan hat asiv meehan sahan emah. ¹⁶ Met garos emah-pop ahopun epat mañah, ‘Erom ae, ni eterë, monis naneñin ne maot gogot tat moni 200 kina epeñ bat revah bizohon oraehaek ev.’ ¹⁷ Pot mañahan pi pat, ‘Erom, ni nem gog aban tinap, gog

avit nanohon tin korav ravat heñ, povoz petev ni zeï 10 potakaroh hez-añarab poriz korav ravat hekë.’ ¹⁸ Pot mañahan aban modap emat piin pot mañah, ‘Erom ae, met nim monis naneñin ne moni gogot tat moni 100 kina bat revah bizohon oraehaek ev.’ ¹⁹ Pot mañahan pim ahop pat, ‘Tin teñ, povoz ni zeï 5 potakaroh hez-añarab poriz korav ravat hekë.’

²⁰⁻²¹ Pot mañahan modap emat epat piin mañah, ‘Nem ahop ae, met ni aban kez modariz zakep natap, ma modarihö gipiz mapotü ñedeamahan nimaühö emat belat bameñip, ma modarihö moni gogot tamahan nimam hañiv bameñ, pot nimaz mod narihö hahan ne hateveteohö, povoz moni gogot tomaz nañeñiek, ganö toman nim monis bon tapan hezavoz ne ñaihet tat moni 20 kina naneñ-pos am dim giv tet narah el hatat ba iz batohon hehaek eveg, nimau maot ba.’ ²² Pot mañahan pim ahop pat, ‘Met ni aban hori bisin gogot natap, met nimaühö okat nañeñivoz homet epat nañom, Met ni nemaz aban modarihö gipiz ñedeamahan nemaühö belamohop ev, ma modarihö moni gogot tamahan nemam hañiv bamoh, pot nañahan ni hatevetet barotap bateñ. ²³ Povoz bonaiz nem moni nanoh-okos am basat moniñ biamegzeimakeh bizeken oraepanen nema emat moni okos bovai moni revahas honeo bom nak, oñ ni ganö teñ.’ ²⁴ Pot mañat totoi het hateveteoharin epat mañah, ‘Met ari pim moni bat hez-okos bat aban moni gogot tin tat moni ahos 200 kina bat hez-okop manei.’ ²⁵ Pot parun mañahan paru hatevetet epat piin mañah, ‘Erom ae, met moni 200 kina pi havat hezag, tairaiž okat hameñ?’ ²⁶ Pot hahan pi pat, ‘Met rotap epat añoman hatevetei. Met aban tairap ne nai manoman tin korav ravat hepanez pop mod nai amun manoman bat

hepan, oñ tairap tin korav naravotuz pop manomaz poi pihanañ maot bat aban modap manom. ²⁷Met nemaz kaev ravat ne zei epesiz korav narav hemaz hahpori ev nem havasiz nakoe bat emepeken ne etet heman men ñomei. 'Pot aban ahö pop hah.' Pot Iesu ñetiv parun mañah. ²⁸Met Iesu ñeti pov parun mañahapuhoh Zerusalem zeitak sapanez garos ravat soohan paru pim tokat sooh.

Iesu Zerusalem zeitak sah

*Matiu 21:1-11; Mak
11:1-11; Zon 12:12-19*

²⁹Met sohot dañ nao Oliv mañamah-povoz totoi Betpasir Betani zei potakaro nakoe sat hehapuh pim mañairooh-abanarihanañ nañariv garos sapanez meet ³⁰pot mañah, "Met arip zei totoi aripim etet hez-okatak sat etepeken zei namakez dorovok bol donki ro nap napuhö hel natout hezap kití urapanen hepanen etet bitom baviilat ev bat emei. ³¹Met baviilat bat emepekez tohopeken napuhö, "Tairaiz arip emat bol okop baviameg?" pot at añapanen, epat mañei, 'Darim Amip bol donki epop bat sakan gog nav tapanez hahan deip ev emat bameg,' pot mañei." Iesu pot mañat meehan sah.

³²Met Iesu parup sapanez mañahan mañairooh-aban poñariv sat Iesuz hahat tahan hehan parup etet, ³³bol donki rop baviiloohan aban mauri etet epat at mañah, "Ae, met tairaiz ari deim donki okop baviameg?" ³⁴Pot at mañahan parup pat, "Met darim Amip epop bat sakaz hahan emeg." ³⁵Pot hat donkip baviilat Iesuhaz bat emahapuh mañairooh-abanari parum dim revahari donki ropuz revah Iesu toutapanezaek bizahan pi helat toutah. ³⁶Tahan añarab ahovokaro parum dimir giv revahatü taput tat nonoroh betevai soohan Iesu donkipuh toutat het po-

tuz revah sooh. ³⁷Met sohot pi Oliv dañevok hehaekanañ nonoroh er horat soohan añarab ahovokaro pinañ hono emooohan ñetiñ mañovai emoooh-pori Iesuz gog navor nao tovai emooohan eteohavoz homet Godiz biñ ravat pim abatao bat hel batat ñeo ñarah epat haovai emoooh,

³⁸"Darim Amip ev Godiz abat ahovonañ emamah-epop tin metohopan. Met abarah pinañ honeo hezari tin hepanen dari Godiz abatao bat hel batovai sook." *Buk Song 118:26*

³⁹Met pot haovai soohan Parisi aban nari añarab poriz ñaravatak soohaekanañ kaev ravat epat Iesun mañah, "Erom ae, ni eperin mañeken bon tap." ⁴⁰Pot mañahan Iesu pat, "Met rotap epat arin añom, añarab eperi nemaz hamah-okov nak hepan, povoz heleñ bal hat parum hamah-okat hahopan," pot Iesu parun mañah.

Iesu Zerusalem zeitakariz iñ hah

⁴¹Met Iesu Zerusalem zeitaz totoi sa berevat zei potan etehapuh pi añarab poek hehariz homet zakep tat iñ hah. ⁴²Tat epat hah, "Met ari añarab zei epatakari, Godinañ tin honeo hepekez nonoroz hodad hegitin tin ravah narab, oñ petev pi ba iz batahan hezaek ari bapap tat hez. ⁴³Povoz tokat arimeriz kaev ravat hepanez nari emat arim zei epat barom emeet hel temerah hamar ahoam betevai sa em tapanen helat hel temeranañ karah karah ravapanen paru rao rao emat ⁴⁴arim zei okatak lokat añarab okoek hepanezari map men ñomat arim hel zei okoñ ur edat heleñ map bavetepanen main main ravat oraepan. Met God pim nonoroh eñepanez hat emahan ari kos rez maneg, povoz tokat arimaz kaev ravat hepanez pori emat ev hahö-okat etapan," pot mañah.

**Iesu aban nair nai biit
zum toohari ruah**

*Matiu 21:12-17; Mak
11:15-19; Zon 2:13-22*

⁴⁵Met Iesu Godiz tup ahomakez temeraz kohat lokat etehan aban nari ideholor anumaihol bizat zum tohot heh.[‡] Met pot tahan hehan Iesu emat etet mogao tahapuh ruovai ⁴⁶epat mañah, “Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Nem tup ahomak añarab nemaz homet mañeo nañohopanezamak ev. Pot menahan hez, oñ ari ñeti pov ba iz batat añaraboz moni ahos moreg metat bamegiek givogí tamegivoz zut ravamahan pim tup epamak bahori batameg,” pot mañah.

⁴⁷Met Iesu Zerusalem zeitak tup ahö pomakeh aliz mapoñik pi lokat Godiz ñeti añarabon mañohot heh. Toohan paru aban anumaihol bareñ elat mañaroorporiz ahorrir aban ñeti kateñiz mañairorholor aban korav ahö modari pi ur ñomapanez zait tat ⁴⁸nonoroz mel tooh, oñ añarab ahovokarohö pi parun mañooohan zaitivonañ tinam hatevetehot heh, povoz aban ahori pi ur ñomapanez non naorö bon heh.

Pim tovai emoohavoz at mañah

Matiu 21:23-27; Mak 11:27-33

20Met aliz nasik Iesu Godiz tup ahomakeh het añarabon pim ñeti tinao mañohot hehan paru aban anumaihol bareñ elat mañaroorhariz ahorrir aban ñeti kateñiz mañairaholor aban korav modari emat ²piin epat at mañah, “Erom ae, met tairapuhö ni ahop ba navatat gog tovai emameñ-okoñ tookez nañahat emat ok tameñ?” ³Pot at mañahan Iesu pat, “Met ne garos arin amun navoz at añoman hañiv nañepeke. ⁴Met God

Zoanin mañahan añarab ivov memeoh, ma hamarrah aban napuhö mañahan tooh?” ⁵Pot at mañahan parumam giz ñun ñun epat nae nap mañah, “Met dari, ‘Godihö Zoanin mañahan tooh,’ pot hakan pihon, ‘Met tairaiz pi ñeti haañoohan ari barotap navat toog?’ pot darin añapan hez. ⁶Ma pin, ‘Aban napuhoam Zoanin mañahan tooh,’ pot mañakan añarab mod eperi hatevetet Zoan pi Godiz propet abanap ravat heh, pot paru pimaz homet hez, povoz dari mogao etat heleñ bat ourapan hezavoz dari piin hameg-epat namañotü.” ⁷Pot nae nap mañat Iesun hañiv epat mañah, “Met Zoaniz het toohavoz kapot dei unun.” ⁸Pot mañahan pi pat, “Kar, ne arin Zoaniz toohavoz at añohon hañiv nanañ teg, povoz ne amun arim tairapuhö neen nañahan tamoh-kap pot arin bar naañotü,” pot Iesu parun mañah.

Avasiz korav ravat hehariz ñeti

Matiu 21:33-46; Mak 12:1-12

⁹Iesu pot mañat maot aban nariti batvatat ñeti añarabon epat mañah, “Met aban nap pim ham ahö nar hehaek avas menat greip mar nañ elat ñedeh. Tahapuh aban mod nari korav meñet pot mañah, ‘Met ari uloñ badat utap tapanen bain ivov matut tepekepuh nemaüz nao nevizat nao arim bei.’ Pot mañat paru korav meñet aban maup hotoh pataek sat heh. ¹⁰Met sat hehapuh tokat aban mau pop pot homeh, Peti nem greip uloñ avasik utap hatahan bain ivov matut tahao ev, pot homet pim gog aban nap av posik korav heharihö bain ivov manapanen bat emapanez hat meehan sah. Tahan aban korav heh-porihö meehan sah-pop iv pov manapanez kaev ravat biñinañ urahapuh upaip meehan maot sah. ¹¹Pot metahan emahan aban ava-

[‡]19:45 Pavar 45 -Met pori añarab bat Godiz homet bareñ elohopanez hat bat em bizat zum tat monis bohoh heh.

siz maup gog aban mod napuhoen meehan sahan aban korav hehari hori taput metat biñinañ urat bahori batat upaip meehan maot sah. ¹²Tahan tokat maup gog aban mod napuhoen meehan sahan aban korav heh-porihö taput urat betehan maot sah. ¹³Tahan av posiz maup pot hah, ‘Tair tom batah? Met nem ro tin ne pimaz ahoam zait tat hezap meeman sapanen paru, “Ae aban ahop ev,” pot hat pim ñeo hapanen paru hat-evetepan.’ Pot hat pim rop meehan sah. ¹⁴Tahan paru avasiz korav hehari ro popun etet epat nae nap mañah, ‘Ae, av epesiz maupuz rop ok meehan emahag, etei. Met papapuzatü pihar bapan hezag, dari pi zuam bat ur ñomakapuh av epes darim pohao bak.’ ¹⁵Pot hahapuh pi basat avasiz bin binivok betet ur ñomah.” Pot ñetiv mañat aban poek hat-evetet heharin epat at mañah, “Met tokat greip avasiz maup emat aban av posik korav hehari tair metapan ari homeameg? ¹⁶Peti pi emat aban hori pori map men ñomapan. Tat aban tin av posik korav ravat hepanez nenari meñepanen hepan.” Pot mañahan añarab hateveteh, met pi parumaz homet ñeti epov hah, povoz epat paru hah, “Evo, hameñ-okat dei etapanez kaev.”

¹⁷Pot hahan Iesu parun etet epat mañah, “Met Baiñetinavoz Tepatak ñeti epov menahan hezaek ari rekö hameg, Met aban nari zei namak demapanez bah nar bat etet, ‘Horiv ev,’ pot hat betehan oraehan bah tapur zeimakez tok bah kapot tatar bavatah. *Buk Song 118:22*

Met pot menahan hezavoz kapot tair homeameg? ¹⁸Met aban nap bah porah baholat ñodapan, povoz pim aboi ur kelapan, oñ bah porahö aban napuz revah ñodat urapanenzaek map sak elapan,” pot mañah. (*Met Iesu pimauz homet baharati bavatat parun pot mañah.*)

¹⁹Met Iesu ñeti epov mañahan aban ñeti kateñiz mañairaholor aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahori hat-evetet pot homeh, Peti pi darimaz homet aban korav hoririti bavatat ñeti okov hah, pot paru hodad ravah, povoz pi bat demapanez homet heh, oñ añarab poek hehari pimaz ahoam zait tah, povoz paru Iesu bapanen añarabohö paru bahori batapan hezavoz homet ñaihet tat pi nav, oñ am heh.

Takes monis manoohavoz at mañah

Matiu 22:15-22; Mak 12:13-17

²⁰Tahapuh met pi bapanez nonoroz am mel tovai aban mod nari pi hehaekaz meepanez tat parun epat mañah, “Met añarab modariz tamahavoz zut ari pim nakoe sat at mañohopeken pi ñeti hori nao hapan, povoz dari rekot pi bat gavman ahori haz basakan pi ñevok bizat pim ñetiv hatevetepan.” Pot mañat meehan paru aban moreg metapanez pori Iesuz nakoe sah. ²¹Tat epat piin at mañah, “Añairameñip ae, met ni aban ñeti rotapuñihar hameñip. Tat ni dei añarab kaev ravakaz homet nakez, oñ aban ahö ravat hezarir betezari dei mapori ni Godiz nonoroh tin sookaz ñeti rotap povohar añameñip, povoz niin at nañakan hatevetet hañiv dein bar añ. ²²Met dari takes monis Sisa popuz gavman abanari manameg-pov tin, ma horiv ok tameg? Ni tair homeameñ?” ²³Pot at mañahan Iesu parum pi moreg metapan hat at mañah-pov zuam hodad haravahapuh pi parun epat mañah, ²⁴“Met moni hel nas bat neen nañairei.” Pot mañahan paru moni nas batezat piin mañairahan pi etet parun at mañah, “Met akö epopur abat epov tairapuzao ev?” Pot hahan paru epat hah, “Met Sisaz akopur abatao ok.” ²⁵Pot hahan Iesu ñeti hañiv parun epat mañah, “Met povoz tairatü Sisa aban ahö popuz au ravat hez-potü paru manei,

oñ tairatü Godiz au ravat hez-potü pi manei.”²⁶ Pot mañahan paru home midin tat heh. Met paru añaraboz ñaravatak hehaek pi ñeti hori nao hapanen ñevok bizapan hat at mañah, oñ pi ñeti tinao hahan paru hañiv mañapanezao bon, povoz paru ñeti hañiv piin namañ.

Añarab ñomat maot bal hapanez Iesun at mañah

Matiu 22:23-33; Mak 12:18-27

²⁷Met paru Sadiusi aban porihö ñomamahari maot bal nakaotü, pot haoharihanañ-nari emahapuh, ²⁸Iesun epat at mañah, “Añairameñip ae, Mosesihö ñeti darim tovai sookazao pot menahan hez, Met aban nap añap bat het ñaro navat hepanepuh ñomapanen aban popuz bosip hepanezaek añ hapuri pop bapanepuh ñarohol batapanen pim nanepuz ñarohol ravapan, pot menahan hez. ²⁹Met ñeti nao epat amun niin nañakan hatevet. Met aban nari 7 batahan heh. Tat nanë garosikap añap bat hehaek ñaro nap navat het abup ñomahan, ³⁰pim bos tokatizapuhoz añ tapup bat pi amun ñaro navat het ñomah. ³¹Tahan mod tokatip amun añ tapup bat ñaro navat het ñomah, met aban 7 pori añ nen popuam bat ñarohol navat bonoam het ñomovai sohot map bon tah. ³²Tahan tokat añ popuhoz ñomah. ³³Met aban 7 porihö añ hon nen pop bat ñomovai sohan paru maporiz añap pot ravat heh, povoz tokat ñomamahari bal hapanez ari hameg-porah añ pop abü tairapuz añap ravat hepan?”

³⁴Pot at mañahan Iesu ñeti hañiv parun epat mañah, “Met petev ham eparah añarab het nae nari bamah, ³⁵oñ tokat God hapanen ñomapanezakanañ maot bal hat tin hepanezi porihö

porah nae nari navotü, oñ am hepan. ³⁶Met pori bal hapanezaek pim ñarohol ravat het enzoliholoz zut hepanepuh maot nañom pohao het hepan. ³⁷Met ari añarab ñomat maot bal nakaotü, pot hamegivoz ne arin epat añom. Met Moses tepatak añarab ñomat bal hama-havoz ñeti nao pot menahan hezaek ari rekö hakameg, oñ tair tat ari tin hodad narav? Met zi namedek itiñad rai rai hat bon narav hehan Godihö Mosesin epat mañah, ‘Moses, ne nim iz mimi-hol Abraamir Aisakir Zekopoz korav ravat hezap ev,’ pot piin mañah. ³⁸Met God ñomat bon tamahariz korav narav, oñ pi eteamahan añarab mapori biririam hezaek pi korav ravat hez. Povoz pori ñomahaekanañ sat pinañ biriri hez, pot arin ev añamoh.” ³⁹Pot mañahan aban ñeti kateñiz mañairaholohanañ nari epat hah, “Okat hat ni ñeti tinao añeñ.” ⁴⁰Pot hat paru at ñe modañ at mañapanez bapap tat am heh.

Iesu Sadiusi narin Kristoz kapotaz at mañah

Matiu 22:41-46; Mak 12:35-37

⁴¹Met Iesu añarab porin maot epat mañah, “Met aban nari arin epat añamah, ‘God Kristo ari eñizapanez au hahan hez-pop pi Devid ahö ravat heh-popuz ro mimip ou ravat hepan,’ oñ pot arin añamahavoz homet epat añoman ari homei. ⁴²Met mamog Devid Buk Song Tep potak epat menahan hez, Godihö nem Amipun pot mañah, ‘Nem mar giñasiz nakoe ev emat touteken, ⁴³nimaz kaev ravat hepanezi porihö bat hor batat nim eñañiz irih neohö meñeman ni parum revah hekë.’ *Buk Song 110:1*

⁴⁴Met ev Devid Kristo popuz homet, Nem Amip, pot hah-pop tair tat pim ro iz

mim nenap ou ravapan?”^f Pot pi parun at mañah.

**Aban ñetī kateñiz
mañairoholoz mañah**

*Matiu 23:1-36; Mak
12:38-40; Ruka 11:37-54*

⁴⁵Met pot mañahan añarab hatevetet hehan Iesu pim mañairooh-abanarin maot epat mañah, ⁴⁶“Met ari tovai parun ñetī kateñiz mañairaholoz tamahat to-tunei. Met paru pori parum dim tové tinari meamahapuh añarab togü manat hezaek sat biñ ravat het sarem tamahan añarab parun etet, ‘Deim ahori ae,’ pot mañohopanez paru zait tat het pot to-vai samah. Met arim topour zeñnik lokat topourameg-porah paru pori sat garosik tek tinañnik toutapanez paru zait tat toutamah, ma gipizor anumai bareñat biñ ravat topourat nameg-porah paru bol ahö tinañihar parum bat napanez zait tat an tat bamah. ⁴⁷Met aban pori paru amun añ hapuriholoz zeñnik sat meñizamah bon, oñ paru sat añ hapurihol moreg metat parum nonair naitur zeñ parum bamahan añ pori betez hez. Met paru pot tamaharihö modari parun etet, ‘Mañeo tin hamahari ok,’ pot hapopanez hat mañeo toveam beri haz hahot hez. Met paru aban pot tamah-pori tokat ñevok bizat hañ horī ahov manapan, povoz ari hodadeo bat parum tamahan añoh-epat tovai totunei.” Iesu parun pot mañah.

Añ hapurip monī bizahasis ñetiv

Mak 12:41-44

21 Met pot mañat Iesu etehan Godiz tup ahö pomakez romevok pimaz homet moniñ bat emat bizoohaek aban monir zeirurum ahotunañari monī ahöñ

bat em bizooh. ²Tahan pi etet hehan añ hapurī monir zeirurum bon nap haret pim monī mav nasikaro nen bizahan oraehat bat emat bizah. ³⁻⁴Tahan Iesu epat hah, “Met paru aban okori parum monis ahoam oraezaek nañ bat em bizahan ahoam am oraez, met añ hapurī okop pim monis oraepanez homet nakez, oñ am map bat em bizah, povoz añ okop moniñ ahoam Godiz taevavok ok bizah, oñ aban mod moniñ ahoam bizah-okori Godiz taevavok aviam ok bizah,” pot mañah.

Tup ahomak horī ravapanez mañah

Matiu 24:1-2; Mak 13:1-2

⁵Met Iesu pot mañat bon tahan pim mañairooh-aban narihö epat piin mañah, “Añairameñip ae, met hel tin ahoñinañ tup tin demahan hez-epamaker nonair nai tinatü añarab Godiz homet bizah-epotun ni eterē.” ⁶Pot hahan Iesu ñetī hañiv parun epat mañah, “Erohol, ari tup ahö epamaken etet hamegivoz ne rotap arin epat añom. Met paruhö tup tové epamak heleñinañ tin kez demovai helahan hezaek aban ñai narihö map ur edapanen ñodat, hel nao hel modavoz revah naoraetü, oñ map mainor pain ravat oraepan,” pot mañah.

Honoñai mapoñ ou ravapan

Matiu 24:3-14; Mak 13:3-13

⁷Met Iesu pot mañahan pim mañairooh-abanari piin epat at mañah, “Met tairarah nim tup epamakez ñetī hañ-okov tapan? Ma tairañ garos ou ravapanen etet dei hodad tat, ‘Rotap pim añah-pov totoi ravahan ev tah,’ pot hak? Povoz ni dein bar añeken hatevetet hodad tak.” ⁸Met

^f20:44 Pavar 44 -Met Kristo pi pohao hezap ok, povoz Devidiz ahop heh, oñ hamarah Maria batahan abanap ravahaek pi Devid tapupuz ro iz mimip ou ravah. Met Parisi aban pori, Iesu pi Kristo Godihö mee-panez au hahan heh-tapup ok, pot pimaz hom namee, povoz Iesu at ñe pov parun mañahan hañiv hapanez bapap tah.

pot mañahan Iesu ñeti hañiv parun epat mañah, “Met ganö aban nari epat moreg arin etapan hezavoz tin homet etevai sohozei. Met tokat aban narizaro honep honep emat nem abatao hat pot moreg añohopan, ‘Met ne tapup ev,’ pot hapanen mod nari emat, ‘Kristo ou ravapanez hahan hehao ou haravah,’ pot hapanen ari barotap batat paru pot hapanez porinañ honeo ravotunei. ⁹Met tokat zeï ñai ahov ou ravat nae nap menohopanen ari hatevetehopek. Ma aban nari ñai tat gavman aban ahori menat ruohopanen ñetiv hahopanen hatevetehopek. Tat ari zuam zageri tat ahoam home midin totunei, oñ tapanez pov am tohop, met pot tapanez porah ne zuam naemotuzarah ok. ¹⁰Oñ añarab nari zeï nasikanañ bal hat emat zeï modasikarinañ nae nap menohopan, ma aban togü nat bal hat sat aban togü modatanañ nae nap menohopan. ¹¹Ma zeisikaroh gin ahov berevohopan, ma hamarah do do ahoñ tohopan. Ma añaraboh lam horiv ou ravat hepan, ma abarah red ahö navor nao ou ravapanen añarab etet ñaihet pimau tat hepan.

¹²Met garos pot natotuz porah ari nari avat sat paru ur kakam etohopan, ma arim topour zeïnik ari nari lokepeken aban ahö ravat hepane-zpori avat ñevok evizat kakamavoz zeimakeh emerizohopan, ma paru ari nem abatao hahopekezavoz kaev ravat ari nari beri akahopanepuh avat sat gavman aban ahoriz nakoe eñehopanen hepek. ¹³Tapanen arihö rekot nem ñeti tinao paru porin amun bar mañohepek. ¹⁴Met paru ari avat sat ñevok evizohopanez porah ari ñaihet tat home midin tohopekepuh, ‘Dari hañ tairao hak?’ pot homehotunei, ¹⁵oñ ne arim hahopekezat hodad tinao anohoman, ari hodadeo bat ñeti tin navor nao mañohepeken paru hatevetet, Ui ñeti hañ tairao eperin

mañak batah, pot paru homet pap tat hepan.

¹⁶Met aban nari parum naner bos tairari nemaz homet hepanezariz kaev ravat bat ñai abanari manohopanen paru bat men ñomohopan. Ma papahol amun taput parum ñarohol metohopan. Ma ñaro nari amun parum nonor papaz zu taput metohopanen men ñomohopan. ¹⁷Met ari nemaz homevai emohopekezaek añarab mapori arimaz kaev ravat mogao etohopan. ¹⁸Met pot etohopanen God arimaz korav ravat hepan, povoz ari tovai ñaihet totunei, ¹⁹oñ rez kek tat kaev narav hepek, povoz ari nenañ honeo pohao tin het hepek.” Pot Iesu parun mañah.

Honoñai ahov berevapanezao

Matiu 24:15-21; Mak 13:14-19

²⁰Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met ñai abanari ahovokaro emat Zerusalem zeï epat barom meepanen ari etet epat hapek, ‘Rotap emenat zeï epat map bahori avatapanez ev tah,’ pot hapek. ²¹Met tokat pot etapanez porah añarab Zudia zeisik hepane-zari parum zeïñ betet paru bareet dañeñik sapan. Ma paru Zerusalem zeï epatak hepane-zari zeï epat betet sapan, ma añarab adasik hotoh sohopane-zari maot zeï ahö epatakaz naemotü, oñ poekanañ am bareet naekam sapan. ²²Met pot tapanez hamoh-porah God hapanen Zerusalem añarab hori tovai emamahavoz hañiv bapan. Met batam aban nari ñeti epov Baiñetinavoz Tepatak menahan hez-povoz rotapuv tokat hamohporah ou ravapan. ²³Mai zakep, met pot tapanez porah añ ñaro ñekeñinañ ravat hepane-zari, ma añ ñarohol maok batat apetei manohopane-zari paru bareet bar baram sapan, pot homeamoh. Met porah God mogao tat hapanen horivor honoñai ahö mapoñ Zuda añaraboti ou ravapanen hatevetepan.

²⁴Met ñai aban emapanez pori añarab nari en raveñinañ men ñomapan, met mod nari kez tat basat zei patatak kakam zeimakeh memorizapan. Tat ñai aban pori Zerusalem zeit map ur edat mez hori batapanen betezam hepan. Oñ tokat God maot hapanen ñai aban pori zei pos betet maot sapan,” pot mañah.

Añaraboz Nanep maot erapan

Matiu 24:29-31; Mak 13:24-27

²⁵Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met porah gitapur ñonisir zeizañ parum petev tamah-okat betet pat navor nao tohopanen añarab etet basat em tat hepan. Ma hamarrah iv haveñ ahö ravat ñai horiv tohopanen añarab ñaihet tat, ‘Tair tat okat tamah batah,’ pot hahopan. ²⁶Tapanen abarah zeizañir nonair nai hezatü parum non samañahñ betet patati betez betez sohopenen añarab etet dei dei tat epat hahopan, ‘Met ham eparah hori tairao ou ravapanezavoz akat tamah batah?’ pot hahopan. ²⁷Tapanen ne Añaraboz Nanep kez ahovor aliz ahovonañ unitak rouvat eroman paru neen etepan. ²⁸Met nonair nai hori añoh-potü kapot tat ou ravohopenen ari ñaihet totunei, oñ tin bal haz rouvat epat homehopek, Met pi maot emat eñizat tinaek eñepanen tin hekaz hahan hez-pov totoi ev haravah.” Pot Iesu parun mañah.

Ziñin etet hodad ravameg-ñetiv

Matiu 24:32-35; Mak 13:28-31

²⁹Pot mañat Iesu ñeti modao epat mañah, “Met zi mapoñiz tamahat ari homei. ³⁰Met zi geleñ berevat zi tae mageñ meet het tor ravovai samahan ari etet epat hameg, ‘Git kezao ravapanez ev tah,’ pot hameg. ³¹Povoz zut tokat ari etepeken nonair nai añamoh-epotü ou ravapanen, ‘God añaraboz korav ravat hepanezao ev ou ravapanez tahan okat tah,’ pot hapek. ³²Met ari hatevetei,

Zuda arim nari am hepanen hamoh-epotü ou ravapanen etepan. ³³Met tokat abarar hamarar nonair nai map bon tapan, oñ nem haovai emamoh-mapoñ pohao am het hepanepuh bon natotü,” pot mañah.

Parumauz tin korav hepanez mañah

³⁴Met pot mañat Iesu maot epat parun mañah, “Erohol ae, arimauz tin korav ravat hezei. Met ham añarab nari gipiz ahotü novai iv kezañ nohot rumurovai ham eparaz nonair naituz ahoam homevai samah, oñ ganö ari unun hepeken ne maot emom hezavoz ari tovai parum tamahat totunei. ³⁵Met nem emomaz pov, emap bivok mezamahan zuañ pek hat bamahavoz zut zuañmam zeir ham maposikaroh añarabotü ou ravapan. ³⁶Povoz orah rezah ne maot emomaz homet etet hezei. Tat God ari kezao anohopenez hat mañ mañohopeken horivor honoñai tairañ ariti ou ravohopenez añoh-poñ ou ravapanen ari rez kek tat kez tovai sohot hori naravotü, oñ emomaz porah nem taevavok tin rouvat hepek,” pot mañah.

³⁷Met Iesu orah rezah Godiz tup ahomakez temeraz kohat lokat het añarabon ñeti tinañihar mañohot hehan kutur ararao ravooohan pi poekanañ sat Oliv dañ povok orooh. ³⁸Met pi pot tohot heh-porah añarab ahovokaro pataraham bal hat tup pomakez romevok sat hehan pi emat parun ñetiv mañooohan paru zaitivonañ het hatevetehot heh.

Zudas paru Iesu bapanez hah

Matiu 26:1-5,14-16; Mak 14:1-2,10-11; Zon 11:45-54

22 Met berë tu nak hepanez poñ nohopanez aliz poñiz garosikas pim abatao Pasova mañoooh-pos totoi ravah. ²Tahan aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir aban ñeti kateñiz mañairahol topourat paru epat nae nap

mañah, “Met añarab mapori zeï epatak emat hezaek dari tair tat Iesu bat ur ño-mak? Met dari pot takan añarab eperi etet kaev ravat ñai tat dari emenapan hez.” Pot paru hah.

³Met porah Seten Iesuz mañairooh-aban nap Zudas pim abat modao Iske-riot popuz loporih hodadeo manah. ⁴Tahan pi sat aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir tup ahomakez korav hehari, Iesu mañairapanen bapanez parun bar mañah. ⁵Tahan paru aban ahö pori ñeti povon hatevetet biñ ravahapuh paruhoen pi moni nas manapanen Iesun mañairapanez mañahan, ⁶Zudas gu hat añarab bon hepenez narah Iesun mañairapanen, paru pi bapanez nonoroz mel tooh.

Mañair aban nañariv gipiz arö tah

Matiu 26:17-25; Mak 14:12-21

⁷Met berë tu nak hepenez aliz poñiz garosizasik Zuda parumeri meñizahan tin hehavoze homehopanez hat bol sip-sip rop urapanen napanez pos[§] al te-zahan ⁸Iesu Pitar Zon meepanez tat epat mañah, “Met arip sat darimeri meñizahan tin heh-povoz homet anumair gipiz nakaz potü arö tat bizohopeken dei emakan dari nak.” ⁹Pot mañahan parup epat hah, “Met deip taek sat pot tookan ari emepe?” ¹⁰Pot hahan pi parupin epat mañah, “Met arip zeï ahö akatazañ sohot etepeken aban nap iv ñerë ahovok ivov holat nonoroh emat arip zeï anat mamog ravat sapan. Tapanen arip pim tokat sohot etepeken pi sat zeï tairamakeh lokapanez ¹¹po-makeh arip amun sa lokat aban maupun epat mañei, ‘Met darim añairamahap epat hat deip emeehan emeg, “Nem mañairamoh-abanarinañ darimeri meñizohavoz homet toutat anumair gipiz nakaz zeï giruv taek ev hez?”’ ¹²Pot piin

at mañepeken pi zeï girü ahö agarë revah navok tin tapanen hepenezavon añairapanen arip zeï girü povok darim anumair gipiz nakazatü arö tat bihopeken dei emak.” ¹³Met pot mañat meehan aban poñariv sat etehan Iesuz mañat meeh-pot ravahan parup tovai sahapuh parumeri meñizohavoz homet napanez anumair gipiz arö tat bizooh.

Iesu beretar bain ivov manah

Matiu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25

¹⁴Tahan paru gipiz napanez Iesur pim aposor abanari emat togü manahapuh ¹⁵pi parun epat mañah, “Met ne kaka-mao hatevetemaz pov narav hez-eparah arinañ honeo darimeri meñizohavoz homet gipiz epotü dari honeo nakaz neeh zaitiv ahoam hez. ¹⁶Met rotap epat arin añom, Ne petev ev hamarrah arinañ het namoh-epotü maot nainotü, oñ tokat God añaraboz korav ahop ravapanez porahahoh darimeri metooh-epovoz kapot tin ou ravapanen ne maot nom.”

¹⁷Pot mañat Iesu bain ivov kapurah mañar bizahan hehaek Godin biñ mañat pot hah, “Ari mapori epov bat novai sei, ¹⁸met ne bain iv epov arinañ honeo ev het noh-epekanañ maot nain hemapuh tokat God añaraboz korav ahop ravapanez porah ne iv magei nao maot nom.” ¹⁹Pot mañat pi берет bat maot Godin biñ mañahapuh bapezat pim mañairooh-abanari manat epat mañah, “Nem aboi ev, ari bat nei. [Met nem aboi arim horivoz hañiv ravapan, povoz petev kapot tat nat nemaz homet am tokat novai sohozei.” ²⁰Met pot mañat manahan nah. Tahan pi bain ivov kapurah mañar meehan hehaek bat epat mañah, “Met Godiz au hahan hezat non mageiorö ou ravapanez ne nourapanen nem uveo non hamoh-poorö ba ou bat-

[§]22:7 Pavar 7 -Met aliz posiz abatao Pasova pot mañooh.

apanez homet bain iv epov ari anom.”] Pot pi parun mañah.

²¹Tat maot epat mañah, “Met hat-evetei, aban ñai abanarin mañairapanen navapanez pop ev dari arü epesik honeo toutat hez. ²²Met ne Añaraboz Nanep Godiz hahan hez-taput netapan, oñ ni aban tairap ne navapanezarin mañairekez pop zavaruzap ni hañ hori ahov bekë.” ²³Pot pi hahan paru mañairooh-abanari parumam epat nae nap mañah, “Met pim añah-okat darihanañ tairapuhö metapan batah,” pot hah.

Tairap ahop ravat hepan hah

²⁴Met Iesuz mañairooh-abanari paruhanañ tairap garos ravat modariz ahop ravat hepan, pot parumam kez ravat nae nap hahot heh. ²⁵Tahan Iesu parun epat mañah, “Met ham eparah aban korav ahori kez tat modariz korav ravat parun tohopanezat mañamahan tovai samah. Ma korav porihö parum irih hepanezari parum abatañ bat hel batat, Darim korav okori tinam eñizamah, pot parumaz homehopanez korav porihö zait tat pot tamah, ²⁶oñ ari parum tamah-okat tovai totunei. Met arihanañ tairap ahop ravapanez popuhö modari gog tairao tohopanezaek sat meñizohopan, ma pim abatao bat hor batat modariz asit metohopan. ²⁷Met ari hodad, ham eparahaz aban ahori gipizoz gogot nat, oñ am upai toutat hezan parum irih asit metamaharihö gipiz tezat manamah. Met ne arim ahop pot tamoh bon, oñ ari eñizohomaz asit ev etamoh.

²⁸Met aban modari ne honoñai nañ netovai emoohan ari nevetet soog bon, oñ nenañ honeo emoog. ²⁹Met nem Papap ahop ravat hemaz hahan hezavoz zut ne amun arin ñeti tapuv epat añom, ³⁰Met ne añaraboz ahop ravat hemaz porah ari nenañ honeo het gipiz nohot

hepek, ma arim aban ahoriz tek tinañik toutat hepekepuh dari Israel añaraboz mimihol 12 poriz ro mim petev toguñ 12 ravat hez-pori ñevok bizapanen ari ñetiñ hatevetet an tepek,” pot mañah.

Pita Iesuz bavai mañapanez mañah

Matiu 26:31-35; Mak 14:27-31; Zon 13:36-38

³¹Met Iesu pot parun mañat Saimon Pitan epat mañah, “Saimon ae, ni hat-evet, met Seten hori pop ari neneri nehanañ bareet main ravat sepekez homet ari moreg etohopanez Godin at mañahan gu hakah, ³²oñ Saimon, God neñizohopanen ni nemaz homeme hez-pov bon natotuz homet piin mañ mañamoh. Tapanen ni kos rez nanekezaekanañ maot nenañ honeo ravekez porah nemaz homet hezari bakez batooken paru amun nemaz tin homehopan.” ³³Pot mañahan Pita epat hah, “Nem ahop ae, met paru ni navat kakam zeimakeh nemerizapan, povoz ne honeo navat am nemerizapan, ma ni ur noñomapan, povoz ne amun deip honeo ur oñomapan.” ³⁴Pot hahan Iesu piin epat mañah, “Pita, rotapuam niin epat nañom, Met kutur epatak id hohor bizap ñeo nakam hepanen navokaro nao nemaz niin at nañapanen, ‘Evo, ne pimaz unun,’ pot nemaz bavai mañekë.” Pot Iesu Pitan bar mañah.

Iesu ñeti navokaro parun mañah

³⁵Pot mañat parun epat mañah, “Met batam ne ari emeehon arim monisir non-air naitü oraehan am soogipuh ari naiz teki tat hegi?” Pot at mañahan paru epat hah, “Evo, dei naiz teki nat tinam tovai soog.” ³⁶Pot hahan pi parun epat mañah, “Kar, batam añoh-okat ari hatoog, oñ petev epat arin añom, Met tokat nem gogov tohopekez porah arim moni nas oraepan, povoz pos honeo bat sohopek, ma arim kitü amun honeo bat sohopek, ma honoñai ahov ariti ou ravov

hopan hezavoz homet en kaizañ amun bat sohopek. Met ni nap kaizas bon hekë, povoz nim dim nap modap manat monis bekepuh en kaizas zum tek.”³⁷ Pot mañat Iesu epat mañah, “Met batam Baiñetinavoz Tepatak nemaz epat menahan hez, Met paru pimaz epat hapan, ‘Met pi aban horip ok.’ Pot hat aban hori tohopanezarinañ honeo meñepanen hepanezap ok. Pot menahan hezavoz met nemaz mod menahan hezañiz rotapuv petev ou ravapanez ev tah.”³⁸ Pot hahan paru pim en kaizañiz mañah-povoz kapotaz hodad nat het epat hah, “Deim ahop ae, met en kaiz nasikaro ev dei bat hezag eterë.” Pot hahan pi badede namañ, oñ am epat mañah, “Kar, nen okeg, bat hezei.”

Iesu Godin mañ mañahat ev

Matiu 26:36-46; Mak 14:32-42

³⁹ Pot mañahapuh berevat pim toohat tat Oliv dañevokaz maot sahan pim mañairooh-abanari pinañ honeo sah.⁴⁰ Met poek paru sa berevahapuh pi parun epat mañah, “Met Seten moreg etapanen ganö ñodepek hezavoz God eñizohopanez homet piin mañ maño-hozei.”⁴¹ Pot mañat paru hehan pi hotoh heriam hon ravat rariñ rez bareñat epat mañ mañah,⁴² “Apai, niuhö rekot nem kakam hatevetemaz toh-epov nehanañ bazei manekes zait toh, met nem zaitivok homemaz pot ne natotü, oñ nim zaitivok hañin hezatam am tom.” [⁴³ Pot mañahan enzol nap abarahanañ pi bakez batapanez erah.⁴⁴ Met Iesu map honoñai ahov tat Godin am kezao ahoam mañ mañohot hehan pim midir bavaz uvevoz zut berevat hamarrah el ñodah.]⁴⁵ Pot pi tat mañeo hat bon tahapuh bal hat mañairooh-abanarihaz boreurat sahan pimaz homet paru zakep ahov toohaek gom tat au unun orat heh.

⁴⁶ Tahan pi honat parun epat mañah, “Ae, tairaiz ari au orat hez? Met ganö Seten moreg etapanen ñodepek hezavoz homet bal hat Godin mañ maño-hozei,” pot mañah.

Paru emat Iesu bah-ñetiv

Matiu 26:47-56; Mak

14:43-50; Zon 18:2-11

⁴⁷ Met Iesu pot mañoohan abanari emahan Iesuz mañairooh-porihanañ nap Zudas popuhö parum garos emat pim nakoe haret batot napanez tovaiam⁴⁸ Iesu epat mañah, “Zudas, met ne Añaraboz Nanep nemaz kaev ravat hepanezari navapanez hat ni emat ne tot neinekë hat ok teñi?” pot mañah.

⁴⁹ Met mañairooh-aban modari rotap paru Iesu bapanez emahan etet hodad tahapuh Iesun epat mañah, “Deim ahop ae, met deim en raveñinañ eperi menaka?”⁵⁰ Pot mañovaiam paruhanañ aban nap pim en raves bat aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahopuz gog aban nap parum totoi hehaek menahan bazei manahan hat kap giñasiti poe men el beteh.⁵¹ Tahan Iesu epat hah, “Erom nen okeg, ni gaa ta.” Pot hat pi aban popuz gagavok hat kapoe hehaek maras bizahan maot tin ravah.

⁵² Tahan paru aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahorir tup ahomakez haitokoroh korav rouvat heharir aban korav ahö modari pi bapanez emahporin Iesu epat mañah, “Met ne aban ñaip hat ari ñaitunañ ne navepekez hat emegi?”⁵³ Met ne Godiz tup ahomakez temeraz kohat het orah rezah arin ñetiv añoohon ari ne nanav, oñ petev arim tepekezat ev ravahan ari ne navepekez emegiek, Seten kutur ahovonañ hezpopuz kezao ahö ravat hepanezarah ev,” pot mañah.

Pita Iesuz bavai hah-ñetiv

Matiu 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Zon 18:12-18,25-27

⁵⁴Met paru Iesu bat marañiz de-
mat aban anumaihol bareñ elat maña-
roohariz ahopuz zeimakehaz basahan
Pita hotoh heriam parum tokat soohan
basat lokah. ⁵⁵Tahan Pita amun zeï po-
makez romevoz kohat sat lokat itinað
mañarahan ñadoohaek añarab toutat
heh-porinañ honeo ravat toutat heh.
⁵⁶Met poek toutat hehan itinað tin rai
rai hahan as ñari nap emat piin etet epat
hah, “Ae, met aban epop amun pinañ ho-
neo hehap ev.” ⁵⁷Pot hahan Pita epat
hah, “Eñarim ae, ne nim hameñ-popuz
unun.” ⁵⁸Pot mañat paru am hehan aban
nap emat piin etet epat mañah, “Met
ni parunañ honeo heñip ev.” Pot hahan
Pita epat hah, “Erom, ne nim hameñ-pop
bon.” ⁵⁹Pot mañat aviam hevai aban
mod nap emat kez ravat epat hah, “Met
aban okop ari hamegin pi Galili poriz
ñevonañ hamahan dei hateveteamegiek,
peti pi amun akapunañ honeo soohap
emat ev hez.” ⁶⁰Pot hahan Pita maot
epat hah, “Evo erom, nim hameñ-okovoz
ne hodad nat hez.” Met pot mañovaïam
id hohor bizap ñeo hahan, ⁶¹met Iesu
rouvat hehaekanañ havoe tat Pitan et
mereehan Pita pim, “Kutur epatak id ho-
hor bizap ñeo nak hepanen ni nemaz
navokaro nao bavai hakë,” pot maña-
havoð pi maot homet, ⁶²iñidoh sat za-
kepiv ahoam tat kezao iñ hahot heh.

Iesun ñebul mañovai uroohat ev

Matiu 26:67-68; Mak 14:53-65; Zon 18:12-14,19-24

⁶³Met aban Iesuz korav heh-pori Iesun
ñebul mañovai urooh. ⁶⁴Tat pim etañik
givor demahan pi et narë hehan paru
urovai epat mañooh, “Met ne aban taira-
puhö ni nouramoh-epopuz abatao haz.”
⁶⁵Pot honep honep paru piin mañat met

pi bahori batat ñeti hori nañir nañ amun
piin mañooh.

Iesu ñevok bizah-ñetiv

⁶⁶Met zeit al teehan paru Zudaholoz
koravorir aban anumaihol bareñ elat
mañaroorhariz ahorir aban ñeti kateñiz
mañairahol togü manat hehan paru Iesu
bat emat meñeh. ⁶⁷Tahan aban ahö
porihö epat piin at mañah, “Met ni Kristo
God eñizapanez hahan hez-tapupu?” Pot
piin at mañahan pi epat hah, “Met arim
neen nañeg-okovoz hañiv añoman ari
barotap navatotü, ⁶⁸ma ne arin at ñe nao
añoman ari hañiv neen nanañotü. ⁶⁹Oñ
ne Añaraboz Nanep God map ahopuz
mar giñasiz nakoe tek tinatak toutat
hem.” ⁷⁰Pot mañahan paru epat hah,
“Ae, ni Godiz rop ma patap?” Pot maña-
han pi epat hah, “Met rotap arimauhö
ok hakameg.” ⁷¹Pot hahan paru nae nap
epat mañah, “Met pimauhö okat haka-
han dari hat haveteg, povoz aban mod
nari ñeti mod nañ hapanez hat dari ev
naketü.” Pot paru hah.

Pailat gavman ahopuhaz Iesu basah

Matiu 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Zon 18:28-40

23 Pot haovai tapuraham bal hat
Iesu bat gavman ahop Pailat pop-
uhaz basat ²pi ñevok bizapan hat kapot
tat epat mañah, “Met aban epop dei
Zuda añaraboz takes moniñ Sisa popuz
gavman abanari namanotuz hori pov
parun mañoohan dei hateveteogi. Met
batam God Kristo eñizapanez au hahan
hez-tapup ne ev, ma ne arim ahop, pot
pimauz hori pov haohan dei hateveteogi.
Met pot parun mañoohaek añaraboz
homeo piuhö ba in balavi metooh, povoz
nihaz ev bat emeg.” ³Pot mañahan pi
Iesun epat at mañah, “Met ni rotap
Zudaholoz ahopu?” Pot mañahan Iesu
hañiv epat mañah, “Ni rotap nemaz ok
hameñ.” ⁴Pot mañahan Pailat aban anu-

maihol bareñ elat mañaroohariz ahorir añarab modarin epat mañah, “Met ne hatevetehon aban epop ur ñomapanez pim hori tah-nao ou narav hez.” ⁵Pot hahan paru kez ravat maot piin epat mañah, “Met pi Galili zeisik kapot tat añarabon mañovai emoohaek ev ze epe-sikahoe emat taputam mañoohan añarab hatevetet loporizaro hori ravat hezaek gavman abanarinañ nae nap menapanezat ravat hez.” Pot paru Pailatin mañah.

Erod ahö popuhaz pi basah

⁶Tahan Pailat hatevetet epat at mañah, “Met aban epop pi Galili zeisikanañapu?” ⁷Pot at mañahan paru gu hahan pi pot homeh, Met Erod pi Galili ze posiz ahop ok, povoz petev pi ev emat Zerusalem ze epatak hezaek epop meeman pihaz basat pim tahat ñetiv mañapanen hatevetepan. Pot pi homet meehan, ⁸paru Iesu Erodihaz basahan Erod Iesun etet biñ ravat heh. Met pi houloam Iesuz red navor nao tooh-ñetiñ hatevetevai emohot Iesu red nao tapanen pi etepanez homet zait tat heh, povoz pihaz basahan etet biñ ravahapuh, ⁹pi Iesun ahoam at mañoohan Iesu hañiv nak am heh. ¹⁰Tahan aban pi bat sah-pori maot Iesuz homet kez ravat, “Pi hori tovai emoooh,” pot moreg poñ Erodin ahoam mañooh. ¹¹Pot mañoohan Erodir ñai aban pim irih heh-pori Iesun ñebul mañovai ñaike hat ñeti horiñ mañooh. Tat paru aban ahopuz meamah-dim tin nap pi memee maot Pailatihaz meehan basah.

¹²Met Pailatir Erod nae nap mogao tat hehaek aliz posik Pailat Iesu pihaz meehan basahavoz Erod biñ ravahapuh parup maot ñod reet heh.

Pailat pi zirah urapanez gu hah

*Matiu 27:15-26; Mak
15:6-15; Zon 18:13-19:1-16*

¹³Met Iesu maot Pailatihaz meehan poek basat meñehan hehan Pailat aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir korav modarin añaraboz as hahan paru totoi em topourahan, ¹⁴pi parun epat mañah, “Met ari aban epop nehaz bat emat neen epat nañeg, ‘Met aban epop añarabon mañoohaek parum homeo ba in balavi metooh,’ pot nañeg, oñ ari hatevetet hegin ne piin at mañoohon, ari pimaz hameg-povoz kapotaz rotapuv ou narav. ¹⁵Met Erodi-haz meehon basahan pi amun hatevete-han aban epopuz hori nao ou narav tahan maot meehan nehaz ev bat emeg. Povoz aban epop ur ñomapanezavoz hori nao nat, pot arin ok añaomoh. ¹⁶Povoz nem ñai abanarin mañooman pi birepenañ urapanen baverevoman sapan.” Pot parun mañah. [¹⁷Met Zudahol parum toohat Pasovaz homet gipiz arö tat nooh-porah orah rezah kakam zeimakeh heh-porihanañ nap añarabohö tairap baverevapanez haoh-pop Pailat hatevetet baverevooohan sooh.]

¹⁸Met Pailat Iesu baverevapanez hahan paru añarab ahovokaro togü manat hehaek ñeo ñarah epat hah, “Evo, aban akap ur ñomap, oñ Barabas pop baverev meeken sap.” ¹⁹Met Barabas pop pi batam aban hori modarinañ honeo ravat Roma gavmanihol ruapanen sapan hat paru ze ñai metovai pi aban nari men ñomovai toohavoz hat Roma ñai abanari pi kakam zeimakeh memorizahan hehaek baverevapanez Pailatin mañah. ²⁰Met Pailat Iesu baverevapanen tin sapanez zait tah, oñ añarab pi ur ñomapanez hahan Pailat maot baverevapanez añarab porin mañahan paru hatevetet ²¹kaev ravat map ñeo ñarah piin epat mañah, “Pi zirah ur ñomap, zirah ur

ñomap.”²² Pot hahan pi maot parun epat mañah, “Met pi hori tairao tahavoz homet ari okat hameg? Met piin at mañohoek ur ñomapanezavoz hori nao bon, pot arin ev añamoh. Povoz nem ñai abanarin mañoman birepenañ pi urapanen baverev meeman sapan.”²³ Pot parun mañah, oñ paruhatevetet map gitait ravat hel hel haovai epat mañah, “Mañeken zirah ur ñomap.” Pot paruhahot hahapuh Pailat honep, povoz pimar hahan ritou metahaek pi am betezam gu hah.²⁴ Tat epat hah, “Met arim hameg-okatam mañoman ñai abanari pi basat ur ñomapan.”²⁵ Pot pi hahapuh Barabas aban modari men ñomah, ma hori ahö modañ toohan memerizah-pop baverevahan sahan, pi ñai abanarin añaraboz hahat tapanez mañahan paruh Iesu bah.

Iesu zirah urah-ñetiv

Matiu 27:32-44; Mak 15:21-32; Zon 19:17-27

²⁶ Tahapuh paruh Iesu nonoroh basooahan aban nap pim abatao Saimon pop pi Sairini zeisikanañap zeihö potakaz sapanez hat emoohan nonoroh paruh bavizahapuh ñai abanari pi bahapuh Iesuz zir meñelet pim eñatak sohopenez mañahan ñelet tokat sooh.

²⁷ Pot tahan añarab ahovokaro Iesuz zakep tat pim tokat emoohapuh paruhanañ añ nari iñir zakep ahovovai emooh.²⁸ Tahan Iesu borourat epat parun mañah, “Zerusalem añ eperi, nemaz iñ okov haotunei, oñ arimauz iñ haovai arim ñaroholoz amun homet iñ hahozei.²⁹ Hatevetei, met tokat honoñai nañ ariti ou ravapanez porah añ ñarohol batat hepanez pori parum ñaroholoz iñ hat epat hapan, ‘Met paruh añ ñarohol navat het apetei naman hez-pori tin hez.’³⁰ Met pot

hapanez porah honoñai nao añaraboti ou ravapanen ñaihet tat etet, ‘Ui, met dañ akañ tolat emat dari ba iz avatapan nak,’ pot hapan.³¹ Met ne zi ñolomedez zut tin hez-epop hori epov netapan, povoz Zerusalem añarab zi loporih hop hop tat hezamedez zut ravat hezari tair metapan? Rotap hori ahoñ metapanen kakamao hatevetepan.” Pot Iesu parun mañat sah.

³² Met paruh ñai abanari aban mod hori tooh-nañariv Iesunañ honeo ur ñomapanez basah.³³ Met sohot ham naraz abatao Gag Hatai, pot mañooh-poek berevahapuh paruh Iesu zirah urat aban hori tooh-nap pim mar giñasik zi porah urat modap pim mar gavenesik zi porah urah. Tat baval hat bareñah.³⁴ Tahan Iesu epat hah, “Apai, parum tamah-epovoz kapotaz hodad nat het tamah, povoz hañ horiv metotun, oñ bavetet unun manekes ne ev nañamoh,” pot hah. Met ñai abanari pim dim batezah-pori heleñinañ ekerë nao** tohot paruh tairari modari ritou metah-pori pim dimir giv nap nim main main gamö rezat bah.

³⁵ Met añarab etet hehan Zuda aban ahori Iesun etet kek haovai pimaz ñeti horiv epat hah, “Met pi modari batin batoohap ak, oñ pimauhö pim heris batin navat hez. Met pi Kristo batam God eñizapanez au hahan hez-tapupu? Povoz pimauhö pim heris batin batapanen dari etek.” Pot paruh mañah.³⁶ Tahan ñai abanari amun ñebul mañat pim nakoe emat bain iv sepeleo napanez manat³⁷ epat mañah, “Met rotap ni Zudaholoz ahopu? Povoz nimauhö nim heris batin bateken dei etek,” pot hah.³⁸ Met zi nasik epat menah,

Aban epop Zudaholoz aban ahop ev. Pot menat pim gagaiz revah teritak urahan heh.

**23:34 Pavar 34 -Met kasiv tamegivoz zut heleñinañ ekerë pov tah.

³⁹Met aban hori toohañariv Iesuz nakoe urahan hehaekanañ napuhö Iesun epat ñebul mañah, “Met ni God dei eñizekez au hah-tapup pot haoñip eveg, nimauhö tin ravat er horekepuh deipi-hoen batin avateken erak.” ⁴⁰Pot mañahan aban hori modapuhö piin ser mañat epat mañah, “Oir erom, okat haotun, met ni God hañ horiv netapanez homet ñaihet nata? Met darip karar ñomak, ⁴¹deipim hori toogivoz hañiv paru tin etahaek bat ñomopainez ev teg, oñ aban deipim ñaravatak hez-epop pi horiv bonop ev.” ⁴²Pot hat aban nen tapupuhoam Iesun epat mañah, “Iesu, ni añaraboz korav ahop ravat hekez porah nemaz unun manotun.” ⁴³Pot mañahan Iesu hañiv epat piin mañah, “Petev ñomopainez deip honeo abarah ham tinarah nem Papap hezaek sat hepain,” pot mañah.

Iesu ñomah-ñetiv

Matiu 27:44-56; Mak 15:32-41; Zon 19:28-30

⁴⁴⁻⁴⁵Met gitauputak 12 kirok ravoohan gitap mañat hehaek zeit kutur ravamahavoz zut hamar map rau rau tat hehan sohot hapanezai 3 kirok toohan zeit kutur manat hehaek maot al teet gitap mañah. Tahan Godiz tup ahomakez kohat zei girü goevor ahov bamain batat dim giv ahö tinar badahan hehaek pimauhö dimiez lopotak tok kelat emat ek narav main ek narav main ravah. ⁴⁶Tahan Iesu ñeo revah ñarah epat hah, “Apai, nem pulip navat nemaz tin korav ravekë.” Pot hat pi ñomah.

⁴⁷Met ñai abanariz ahop totoi hehaek pim tat ñomahavon etet Godiz abatao bat hel batat epat hah, “Met rotap pi aban tinap ak ñomah.”

⁴⁸Met añarab metapanezat etepan hat poek sat hehari pim ñomahavon etehapuh borourat parum zeitakaz zakepivonañ parum uloñik urovai sah.

⁴⁹Met paru aban Iesunañ ñod reet heharir añ Galili zeisikanañ Iesunañ hono emoooh-pori hotoh heriam rouvat het etet heh.

Iesu helevoz kohat bavizah-ñetiv

Matiu 27:57-61; Mak 15:42-47; Zon 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹Met aban mod nap Zosep pi Ari-matia zeitakanañ emat poek heh, met pi aban tinap, ma Godiz masakavoz roketak hekaz pov ou ravapanez zait tat homet hehap. Met pi Zudaholoz kaunsor aban ahop ravat hehaek kaunsor aban ahö modari Iesu ur ñomapanez hahan pi parunañ honeo ravat gu nak. ⁵²Met Zosep pop Pailat ahopuhaz sat Iesuz heris bapanez at mañah. ⁵³Tahan pi gu hahan Zosep giv nar bat Iesuz heris zirah urahan hehaek bañizat bahapuh giv porah el hatat basat hel puorö mamog paru hel ahovok menahan hehaek biza-han oraeh. Met hel pui poroh paru garos ñomah-mod nap poek basat naviz. ⁵⁴Met basat bizah-aliz pos Praide, paru zeirevai gogot natotuz alizasiz homet añahol gipiz nohopanezatü bareñat biza-han oraehas ok, met hapanezai ararao ravoohan parum gogot natotuz pos totoi ravahan Zosep pot tah.

⁵⁵Met Zosep pot tah-porah añ Galili zeisikanañ Iesunañ honeo emah-pori hono sat hel puoroh heris bizahaekan eteh. ⁵⁶Tat paru boreurat zeitak sat pim herisik ur memelapanez botevor uer ulagü tinavonañao bat bizahan oraeh. Tahan met parum gogot nat hepenez pov ravahan Baiñetinavoz Tepatak menahan hezatam tat paru gaa tat am heh.

Iesu maot bal hah

Matiu 28:1-10; Mak 16:1-8; Zon 20:1-10

24 Met paru gogot nat heh-aliz pos bon tahan Sande aliz pos maok al teevaiam soohan añ Iesuz herisik ulagü tinavonañ ur memelapanez hah-

pori bal hat potü bat pi bizahan oraeh-poekaz sah. ²Tat etehan hel puiorö merizahan heh-hel ahö pos napuhö bahavoe tat betehan oraeh. ³Tahan paru hel puioroh kohat lokat etehan darim Amip Iesuz heris bizahan oraehaek bon. ⁴Tahan paru home navor nao homehot hehan, aban nañariv parupim dimir giv map peñ hat livaliv toohañariv parum nakoe ou ravahan, ⁵añ pori ñaihet pimaou tahapuh dei dei tat hamaran etet hehan aban poñariv parun epat mañah, “Met ari tairaz ñomamahari bizama-haek aban biriri haravat hezapuz emat mel tameg? ⁶Met pi epekam hez bon, oñ bal hat hasah. Met batam ari pinañ honeo Galili zeisik heg-porah pi arin epat añoohavoz homei, ⁷Met ne Añaraboz Nanep navat aban horiri manapanen zirah nourapanen aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik maot baviriri navatapanen bal haom.’ Pot arin haañahavoz homet hodad ravei.” Pot aban poñariv parun mañah.

⁸Met pot aban poñariv mañahan añahol Iesuz garos mañahavoz maot homet hodad ravah. ⁹Tat borourat kohat poek hehaekanañ berevat mañairooh-abanari 11, met añarab Iesuz homet heh-modari hehaek, sat abanañariviz mañahan hateveteh-pov parun bar mañah. ¹⁰Met añ poriz nariz abatañ ev, Maria Magdala zeitakanañap, met Zoana, met Maria modap pi Zemis popuz nonop. Met añ porir añ parunañ honeo sooh-modari aposor abanarin emat mañah. ¹¹Tahan paru hatevetet barotap navat het epat hah, “Met añ eperi ñeti betez tairao ev emat dein añamah batah.” ¹²Pot hat modari am hehan Pita bal hat porü hat sat hel puioroh berevat pi kohat nas, oñ iñidoham het tok rizat etehan Zosepehö dim Iesuz heris el hatat bizahan oraehen por oraehan pi eteh. Tat pi maot borourat home midin tovai, “Tair tah

batah?” pot hat pim modari hehaekaz sah.

Aban nañariv soohan Iesu emah

Mak 16:12-13

¹³Met añahol parun pot mañah-aliz nen tapusik aban mañah-porihanañ nañariv Zerusalem zeitakanañ Emeas zeipotak sapanez hat nonoroh sooh. Met Emeas zeipot Zerusalem zeipotaz hotoh heriam 11 kilometaz zut heh. ¹⁴Met Iesu urahan tah-ñeti pov parup nae nap mañovai soohan, ¹⁵Iesu emat parupinañ honeo soohan, ¹⁶parup piin eteh, oñ Iesu ev, pot hodad nat am soohan ¹⁷Iesu parupin at mañah, “Eroñariv ae, arip ñeti tairao haovai emoogin ne ev emoh?” Met Iesu pot at mañahan ñeti parupim haovai emoh-povoz parup zakep heris ravat gaa tat rouvat heh. ¹⁸Tat aban poñariv napuz abatao Kliopas popuhö Iesun epat mañah, “Met aliz haopat epesikaroh Zerusalem zeitak map hezari poek tah-ñetiv hodad hez, oñ ni nenap hodad nata?” ¹⁹Pot at mañahan Iesuhoe ñeti hañiv parupin epat mañah, “Met paru poek tair tahan haohao arip ok hameg?”

Pot at mañahan aban poñariv Iesu pimaun pim metah-ñetiv epat mañah, “Met Nasaret zeitakanañ aban napuz abatao Iesu pop propet aban God mañoochan hatevetet haoh-nap Godiz taevavok añaraboz ñaravatak sohot kezavonañ red povor kao añairovai baiñeti tinao añovai sooh. ²⁰Tahan aban anumaihol bareñ elat mañaroorhariz ahorrir aban ahö modarihö aban pop Pailatihaz basahan pi hatevetet gu hahan ñai abanari basat zirah urahan ñomah. ²¹Met dei pimaz pot homeog, Pi Roma ñai abanari ruapanen Israel darim zeis betet sapan. Pot homet heg, oñ pi ur hañomah-ñetiv haovai emoogin ni ok emeñ. Met epovoz amun haovai emoog, Aliz haopat epesikaro

bon tahan ²²petev aliz epes al teevaiaim deihanañ añ nari Iesu bizahan oraehaek sat etehan, ²³pi bon tahan borourat emat epat dein añah, 'Dei sat etegin Iesu oraeh-teketak enzoliñariv het epat añah, "Iesu biriri haravah." ' Pot mañahan añahol emat dein añahavoz dei home midin tat hez. ²⁴Met paru emat dein añahan aban nari sat Iesu bizahan oraeh-poek etehan pi bon tahan maot emat epat hah, 'Ae, Iesu bizat merizahan hehaek bonon dei etegig, rotap añahol ok añah,' pot paru dein añah."

²⁵⁻²⁶Parup pot hahan Iesu hañiv epat mañah, "Arip kut tat ok hameg. Batam God hahan hatevetet haoh-propet abanari pot hahan hez, 'Tokat Godihö Kristo eñizapanez au hahan hezap meeapanen erat kakamao hatevetet ñomat maot biriri ravapanepuh bal hat abarah helat Godiz redevor alizavok hepan.' Batam pot hat menahan hez-pov arip rekö haovai emamegiek barotap navat tegi?" ²⁷Pot at mañat Iesu maot batam aban Moses ma Godiz propet aban modari pimaüz ñeti mapoñ menahan hezavoz kapot parup tin hodad tapanez bade de mañovai sooh.

²⁸Met pot ahoam mañovai sohot ze sapanez sooh-potak berevahapuh Iesu am sapanez toohan, ²⁹parup rez kek tat piin epat mañah, "Erom ae, met zeit haravapanez tah, povoz ni emeken deipinañ darip orak." Pot mañahan Iesu aban poñarivinañ parupim zeimakeh sa lokah. ³⁰Tahapuh parupinañ het gipiz napanez tat paru toutat Iesu beret bat mañeo hat bapezat manah. ³¹Tahan poekahoh parup piin etet pimaz hodad ravovaiam Iesu toutat hehaek bon tah. ³²Tahan parup epat nae nap mañah, "Ae, Iesu deipinañ emat Godiz ñetiv bade de añoohan deip zakep horiv tat emoo-giek maot lop tinarizaro ravat biñ pimau raveg."

³³Pot parup nae nap mañovai tapurah bal hat parupim zeit betet Zerusalem zeitakaz maot sah. Met poek sat berevahan Iesuz mañairooh-abanari 11 porir met Iesuz homet heh-modari paruparo karar togü manat hehaek, aban poñariv emah. ³⁴Tahan parupin mod porihö epat mañah, "Met rotap darim Amip maot biriri haravahan Saimon piin et hareh." ³⁵Pot parupin mañahan parupihoen modarin Iesuz ñetiv haovai soohan Iesu emat parup bavizat sat tah-ñeti pov bar mañat epat mañah, "Met deipinañ gipiz nakaz tat Iesu beret bat bapezat Godin biñ mañat anahan deip poekahoh pimaz hodad raveg." Pot parun mañah.

Iesu ou ravahan eteh-ñetiv

Matu 28:16-20; Mak 16:14-18;

Zon 20:19-23; Aposor 1:2-8

³⁶Pot paru nae nap mañovaiam zuam Iesu parum ñaravatak ou ravat rouvat hehapuh epat parun mañah, "Ari lop tinarizaronañ hezei." ³⁷Pot mañahan paru piin etet ñaihet horiv tahapuh dei dei tat, "Ae ui arimau, rizop emah," pot hah. ³⁸Tahan Iesu parun maot epat mañah, "Evo eñarohol, ari tairaiz neen etet ñaihet tat hez? Ma tairaiz ari lop houlorizaronañ hez?" ³⁹Met ari nem eñar marah nourahaekan etei. Tat rotap pi tapup ev, pot hapek. Met epat añom, Rizopuz herisik rekot ari ut urat hatevetepeke? Evo pot bon, oñ ev nem herisik bat hatevetei. Tat rotap pi rizop bon, oñ 'Tapup ev,' pot nemaz hapek." ⁴⁰Pot mañovai pim eñar maran mañairahan paru pim urah-mormor poñin eteh. ⁴¹Tat paru, Au tapup ev, pot homet biñ ravat barotap batapanez zait tah, oñ maot pot homeh, Rotap darim Amip ma patap ev, pot tinam barotap navat het home midin tat homeohan Iesu parun epat mañah, "Met nem gipiz nomaz natü oraeza?" ⁴²Pot mañahan paru pis arö

tat bizahan oraeh-nap bat Iesu manahan⁴³ bat nahan paru eteh.

⁴⁴Tahan pi parun epat mañah, “Met batam ne arinañ het epat arin haañoh, ‘Met Mosesir, ma propet abanari, ma Buk Song ñetiñik nemaz menahan hez-poñiz rotapuv totoi ou ravapan.’ Pot arin haañooh, met petev nemaz menahan hez-poñiz rotapuv ou haravahan ari ok et hareg.”⁴⁵ Pot mañat parun Baiñetinavoz Tepatak pimaz menahan hez-ñeti poñiz parum homeo kut hehaek tin hodad tat barotap batapanez badede mañah.⁴⁶ Tat pi parun epat mañah, “Eñarohol, epat menahan hez, Kristo pop kakam ahov hatevetet ñomapanen aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik maot bal hapan.⁴⁷ Tapanen pim gog aban nari Zerusalem zeitak kapot tat añarabon pim abatao bar mañat epat mañovai sohopan, ‘Met arim loporizaro boreurepeken God hori tovai emamegpoñ ol betepan.’ Pot mañapanen modari hatevetet paru amun modarin mañovai sohopanen ze maposikaroh an pap

manat sohop. Pot tep potak nem ñetiv menahan hez.⁴⁸ Met ari ev añamoh-map epeñin et haregiri eveg, modarin mañovai sohopek.⁴⁹ Met garos ari Zerusalem ze epatak hepeken nem Papap tairap ari anapanez au hahan hez-pop ne abarahanañ meeman arihaz emat arinañ honeo het eñizat bakez avatohopan.” Pot Iesu parun mañah.

Iesu abarah helah

Mak 16:19-20; Aposor 1:9-11

⁵⁰Pot mañahapuh paru honeo ze pot betet sat Betani zeitak sah. Tat Iesu pim marañ meehapuh God paru meñizat masakao manohopanez mañovai⁵¹ teri taputanañ God pi abarah bat helahan iz ravat sah.⁵² Tahan paru etet biñ ravat pim abatao bat hel batahapuh Zerusalem zeitak maot boreurat sat heh.⁵³ Tat aliz mapoñik Godiz tup ahomakeh lokat piin biñ mañohot heh.

(Iesuz ñetiv aban Rukaz menahat nen ev.)

ZON

Ñeti garosikao

Zon ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Zon pop pi Iesuz mañairooh-abanari 12 porihanañ nap ok, povoz Iesunañ honeo haeni tat sat em tooharah pim toohat eteoh, ma parun mañooh-poñ pi hat-eveteoh. Povo homet añarab tin hodad tapanez hat menah.

Met Zoniz menah-ñeti epov rekö hamegin aban mod nap menah, pot heri ravat hez. Met Zon pimauz abatao bat hor batapan hat, Dei pim añairoohari, pot pi namen, oñ, Paru pim mañairoohari, pot Zon menovai sah.

Met Zon ñeti epov menah-porah añarab Iesuz toohat unun manovai sooh, povoz Zonihö Kristoz kapot, pi garos God pim Papapunañ hehaekanañ hama-rah erat God popuz hezhezao ba ou batat añairah-ñeti poñ, met pi darim horivoz hañiv bat ñomah-ñeti pov, añarab rekö hat maot tin pimaz homehopanez hat pi ñeti epov menah.

Met Iesu hamar betet sahan krismasañ 58-iz zut bon tah-porah Zon abav rava-panez tat hehapuh tep epat menah.

Aban Zon Iesu ñetiv menahat ev

Ba ou batahapuz ñetiv

1 Met batam abarar hamarar non-air nai map bon heharah Kristo pi Godiz gizasikanañ hahat ba ou batahap heh. Met pi Godinañ honeo hehapuh Godiz hezat zu taput pi heh. ²Met batamohanañ God nenap nakez, oñ orah rezah pinañ honeo parup hehaekanañ ³God piin mañahan piuhö abarar hamarar nonair nai map hezan eteameg-potü matut tah. Met nai naekanañ betez pimam ou narav, oñ pi nenapuhö mapotü matut tah. ⁴Met pi dari añarab pohao tin het hekaz kapotaz maup hez. Tat pi al-

izavoz kapotaz maup pi ravat hezan dari aliz povok tin ev hez. ⁵Met ham eparah kutur hori ahot hezaek aliz tin pov berevat ba al tezat hezan kutur hori potahö maot bavon batapanez pap tat hez.

⁶Met Godihö aban nap pim abatao Zoan popun mañahan het, ⁷pi añarabon as hahopanen emohopanen aliz tin povoz ñetiv bar mañohopanen hatevetet homeo badae batohopanez emah. ⁸Met Zoan pi aliz povoz maup bon, oñ aliz povoz maupuz ñeti nena añohopanez emah.

⁹Met Zoaniz aliz haoh-povoz kapotaz maup ham eparah ou ravat hehaekanañ tokat dari añarab maporiz ñaravatakat emat sat em tohot pim aliz tin povok hekaz nonor añairah. ¹⁰Met Godihö mañahan hamarar nonair nai hez-potü map matut hatah-pop erat heh, oñ ham añarab pimaz hodad narav het ¹¹pim ze kapotak emoohan Zuda pimauzarihö pimaz kaev ravat tin namet. ¹²Oñ dei tairari pimaz zait tat homeo badae batat hez-nen pori Godiz ñarohol ravat hekaz nonor ba ou batah. ¹³Met dari ham añarab nae nap bat ñarohol batamegivoz zut dei Godiz ñaro avatahari bon, oñ dei pimaz homet hez, nen poekaz God deim Papap pot ravat hez.

¹⁴Met Godiz gizasikanañ hahat ba ou batah-pop abanap ravat deinañ honeo het sat em tooh. Met pi Godiz ro nenap, povoz hehan pim loporih masakavor ñeti rotapuv map an pap manat hehavon dei etet pot haog, “Rotap Godihö epov darim ahop ba ou batahan hez.” ¹⁵Met Zoan pi aban tin tapupuz epat haoh, “Met pi nem tokat emat gogot tapanez añoh-okop batam ne ou narav hehōporah pi am heh, povoz ne ritou netat nem ahop ravat hezap ok.” Pot Zoan Iesuz hah.

¹⁶Met pim masakao ahoam hezaekanañ dari añarab orah rezah anat eñizovai emamah. ¹⁷Met batam God

Mosesin ñeti kateñir ah ñe nenañ mañahan heh-non pooroh añarab emooh, oñ petev Iesu Kristo erat masakavor rotap tin het hekazavoz non magei tinaorö añairah. ¹⁸Met darihanañ nap narah God darim Papapun eteh bon, oñ pim ro nenap pinañ honeo hez-popuhö Godiz hodad tinao añairah.

Zoaniz gogovoz at mañah

Matiu 3:1-12; Mak 1:1-8; Ruka 3:1-18

¹⁹Met Zuda aban ahö Zerusalem zeitak heh-porihö aban anumaihol bareñ elat mañaroh-narir Livai aban nari meehan emat Zoanin epat mañah, “Met ni Godihö Kristo meeapanen erat eñizapanez au hahan hez-tapup ma patap?” ²⁰Pot at mañahan pi hañiv parun mañapanez kaev narav, oñ ourah pot mañah, “Met ne Kristo pop bon.” ²¹Pot mañahan paru maot piin at mañah, “Met povoz ni tairap? Ma ni Elaiza batam heñipu?” Pot at mañahan pi, “Evo, ne pop bon.” Pot hahan maot paru at mañah, “Povoz ni Godiz propet aban tokat ou rava-panez hahan hez-popu?” Pot at mañahan pi maot evo hah. ²²Met pi evo evo nen potam haohan paru maot piin epat at mañah, “Met dei Zerusalem zeitak hez-aban ahö porihö emeehan emegig, dei maot sakan paru at añapanen ñeti hañ tairao parun mañak? Povoz tairapuhö nañairahan ni emat gog okat tameñ? Nimaühö nim tameñkapot dein bar añeken hatevetet sat parun mañak.” ²³Pot at mañahan pi batam propet aban Aisaiaz hat menahan hez-epov parun mañah, “Met ne ev ham betezarah het añarabon epat ñeo ñarah mañamohop ev, ‘Darim Amip emapaneg, ari tin pimaz homet ñai bizat pim emohopanezaek nonor tin ba oñ bathozei,’ pot mañamohop ev.”

²⁴Pot parun mañahan paru Parisi abanarihanañ meehan emah-porihö ²⁵Zoanin epat mañah, “Met ni, Ne

Kristo, ma Elaiza, ma propet abanap bon, pot hañ, povoz tairaz ni ev emat het añarab ivoh memeameñ?” ²⁶⁻²⁷Pot at mañahan Zoan epat mañah, “Met ne añarab ivoh memeamoh, oñ nem tokat emapanez añamoh-aban pop arinañ honeo ok pi hez, oñ ari pimaz tin hodad nat. Met pi aban abat ahovonañap ok, oñ ne aban goe abatao bon betezap ev, povoz pinañ deip toutat ñetiv hakaz ne rekot bon.”

²⁸Met Betani zeitak Zodan iveriz karo-masiti Zoan het ivoh memeohaek paru emat at ñe poñ piin mañooh.

Iesu pi Godiz sipsip ropuz ñetiv

²⁹Met pi pot mañahan paru sahan orat zeirevai Iesu Zoanihaz emapanez emoohan Zoan piin etet epat hah, “Met ari etei, dari añarab God darim horiv olapanez homet bol sipsipihol bareñ elamahavoz zut aban okop Godiz sipsip rop añaraboz horiv bavetepanezap ok meehan emamah. ³⁰Met ne tapü okopuz epat haañoohon ari hat haveteog, ‘Met aban nap nem tokat emapanez pop ne nanavat heh-porah pi am heh, povoz piuhö ne ritou netat nem ahop ravat hez,’ pot arin haañoh. ³¹Met garos ne pimaz, Tair herip emapan, pot homet hehö, oñ ari Israel añarab, Pi totoì emapanez tah, pot hodad ravepekez hat ivoh emeevai emooh.” Pot Zoan Iesuz hah.

³²⁻³³Tat Zoan maot epat mañah, “Met ne Iesuz unun hehorah God añarab ivoh memeehomaz nañah-popuhö maot pot neen nañah, ‘Met ni etet heken nem Pul Tinap erat aban tairapuz gagaih hepanez popuz pot homekë, Met aban epopuhö Godiz Pul Tinap añarab manohopanezap ev.’ Pot God neen hanañahan hatevetet hehoek pim Pul Tinap abarahanañ id pururuapuz zut erat aban okopuz gagaih hehan ne eteohö. ³⁴Met nem etañinañ et hareohö, povoz arin epat añoman hat-

evetei. Rotap aban okop pi Godiz rop ok.” Zoan pot parun mañah.

Aban nari Iesunañ honeo ravah

³⁵ Pot hahapuh orat zeirevai Zoan pim mañair aban nañarivinañ honeo añarab ivoh memeoh-tapuek emat hehan, ³⁶ Iesu parum nakoe honahan Zoan piin etet pot parupin mañah, “Arip etei, Godiz sipsip ro añoohop ok samah.” ³⁷ Pot mañahan pim mañair aban poñariv hatevetet parup epat hah, “Deip pinañ am sopain.” Pot hat Zoan betet Iesuz tokat parup sah. ³⁸⁻³⁹ Tahan Iesu borourat parupin etet epat mañah, “Eroñariv ae, arip tairaz zait tat emeg?” Pot at mañahan parup epat mañah, “Rabai, ni ze tairamakeh orameñ?” Pot at mañahan pi epat parupin mañah, “Emepeken darip sat nem oramoh-poekan añairom.” Met hapanezai 4 kirok toohan parupin pot mañat paru honeo pim orooh-zei pomaken sat mañairahan etet poek hehan zeit ravahan parup pi meñet parupimatak maot sah. Met parum ñevonañ Rabai abat mañah-povoz kapot ev, Añairameñip.

⁴⁰ Met aban poñariv Zoaniz mañahat hatevetet Iesunañ honeo sohañariviz napuz abatao Anduru, pi Saimon Pitaz bosip, ⁴¹ povoz pi zuam sat Saimonin epat mañah, “Met nem modapunañ deip Mesia, Godiz meepanen erat eñizapanez au hahan heh-popun deip et hareg, povoz ni emeken deip sat piin nañairom.” Met Mesia abat pov Grik ñevonañ Kristo pot hameg. ⁴² Pot mañat nanep bavizat parup Iesuhaz sah. Tahan Iesu Saimonin etet epat mañah, “Met Saimon, ni Zoniz rop, met nim abat modao epat nañom, Sipas,” pot mañah. Met Ibru ñevonañ Sipas pot mañooh, ma Grik ñevonañ amun Pita pot mañooh, oñ abat povokaroz kapot, hel ahov.

Iesu Pilipir Nataniel bavizah

⁴³ Met orat het zeirevai al tezahan Iesu Galili zeisik sapanez homehapuh Pilipin etet, “Ni emeken deinañ dari honeo sak,” pot mañah. ⁴⁴ Met Pilip pop Andurur Pitaz ze kapot Betsaida poekanañ pi amun emahap. ⁴⁵ Met Iesu Pilipin mañahan pi aban Natanieliz mel tovai sat bar batat epat mañah, “Met batam Moses ñeti kateñ menah-tep potak tokat nap ou ravapanez ñetiv menahan hezaek propet abanarihö ñeti tapuv amun menahan hez-pop emahan dei piin et hareg. Met pi pop Iesu, Zosepez rop, Nasaret zeitakanañap.” ⁴⁶ Pot mañahan Nataniel epat hah, “Met Nasaret ze hañ-okat betezat okeg, aban tin pop poekanañ rekot naverevotü.” Pot mañahan Pilip epat mañah, “Erom, ni am emeken deip sat etepain.”

⁴⁷ Pot mañat parup sahapuh pim nakoe honoohan Iesu Natanielin etet epat hah, “Israel aban tinap pim loporih hori nao bonop ok emamah.” ⁴⁸ Pot hahan Nataniel hatevetet epat at mañah, “Met ni tairarah neen etet hodad hakeñiek okat hañ?” Pot mañahan Iesu epat mañah, “Met Pilip emat ni ba nanevizarah ni zi named pik hameg-pomedez irih kapotak toutat heñin ne niin eteohö.” ⁴⁹ Pot Iesu mañahan Nataniel hañiv epat mañah, “Añairameñip ae, rotap ni Godiz rop, dei Israel añaraboz ahop, pot ne nimaz petev hodad ravoh.” ⁵⁰ Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Met ni zi pik pomedez irih heñin ne niin eteohö, pot nañohovoz homet, Aban ou ravapanez hah-tapup ev, pot homet ni nemaz barotap bateñi? Met rotap petev niin etet nañoh-epov ritou tat gog ahö nañ tokat ou ravohopanen ni eteokë.” ⁵¹ Pot Natanielin mañat mod heharin amun epat mañah, “Met rotapuam arin añoman hatevetei. Abar okat epat tat hepa-

nen Añaraboz Nanepuz nakoe Godiz enzolihol hor hel tohopenan ari etehopek.” Pot Iesu parun mañah.

Kena zeitak topourahan tahat ev

2 Met paru Galili zeisikaz nonoroh soohan aliz nasikaro bon tahan zeirevaizasik Kena zeipotak sahan aban nap añap bapanez tahan parupimeri topourat gipiz nohot hehaek, Iesuz nonop honeo poek heh. ²Tahan Iesur pim mañairooh-abanariz amun as hahan poek sat heh. ³Tat modarinañ paru mapori gipiz nohot hehan bain ivov bon tahan Iesuz nonop sat piin epat mañah, “Nem rop ae, bain ivov bon tah.” ⁴Pot nonop mañahan Iesu pim nonopuz hah-povoz kapot hodad hatah, povoz pim nonopun ñeti hañiv epat mañah, “Eñarim ae, Godihö nem kapot ba ou batomaz nanañ hez-eparah nem tomaz navoz petev nihoam neen nañotun.” ⁵Pot mañahan nonop hatevetevai am gogot tooh-abanarin epat mañah, “Pihö petev arin añapanezat am tei,” pot mañah.

⁶Met Zudaholoz toohat parum marañir nonair naitü ivoh betehopanez hat hel iv ñerë tovë ahoñ 6 matut tat bareñahan rouvaehaek iv ñerë tovë poñik iv ñerë honevoz hapiñ 10 met iv ñerë modavoz hapiñ 10 potahar holat emat mañar meohan beo rezooh. ⁷Met iv ñerë poñ ivov bonoñ rouvaehan Iesu etet gog abanarin epat mañah, “Met ari iveñ holat emat mañar meepeken iv ñerë epeñik map beo rezap.” Pot mañahan paru pim mañahat tah. ⁸Tahan Iesu parun maot epat mañah, “Iv ñerë okoñikanañ iv nao maot baholat basat gipiz epatav koravop manei.” Pot mañahan paru hahat tat basat manah. ⁹Tahan aban pop et ivov bain ivov ravah-pov nagiz

tat hatevetehan muzeo ahoam tahan paru taekanañ iv pov holat bat emat manah-povoz pi hodad nat, oñ paru ivov holat bat emat manah-pori hodad hatat heh. Tahan aban gipiz potav korav ravat hehap iv pov nagiz tat aban añap bapanez tooh-pop topour povok bain ivov bat emah, povoz pimaz as hahan emah. ¹⁰Tahan piin epat mañah, “Met darim tamegit epat hez, Met aban nap bain iv muz tinao garos pimeri manamahan ahoam namahan met tokat bain iv aviam muz tamahao manamah, oñ dari ev het ahoam hainegiek ni petev gog abanarin mañeñin paru bain iv muz tinavohar bat emat nanahan nohon muz tah.” Pot pi aban añap bapanez toohapun mañah.

¹¹Met porah Galili zeisik Kena zeipotak Iesu kapot tat gog pot tahan pim kez ahov ou ravahan pim mañairooh-abanari pim kez povon etet pimaz homeo badae batah.

¹²Met topourat tooh-pov bon tahan Iesur nonopur bosihol ma pim mañairooh-abanarinañ paru Kapaneam zeitak horat zeipotak au aliz nañ aviam poek heh.

Iesu tup ahomakeh sat tah-ñetiv

Matiu 21:12-17; Mak 11:15-19; Ruka 19:45-48

¹³Tahan batam Zuda darimeri meñizahan tin hehavoze homet topourat anumair gipiz arö tooh-aliz pos tototi ravahan Iesu Zerusalem zeitak sah. ¹⁴Tat Godiz tup ahomakez temeraz kohat pi lokat etehan aban nari bol kauholor sipsipiholor idehol bat em meñehan hehaek añarab Godiz homet bareñ elohopanez zum tooh. Met aban modari parum aruñik hehan añarab Romaholoz moniñ bat emat manoochan apok hañ tat Zudaholoz

moniñ manooh.^{††} ¹⁵Met pot toohan Iesu lokat etet biñinañ pokurep urahan kez ravahan porepenañ kauholor sipsipihol map urat tup pomakez romevokanañ ruahan sahan moni parum apokañ tooh-poñ aruñik oraehaek baouzour betehan moni poñ hamarrah ñodat rap rezat sah. ¹⁶Pot tahan sahan aban idehol zum tapanez bat emooharin epat mañah, “Arim idehol bat berevat sei. Met nem Papapuz tup ahö epamakeh ari tairaz maket tamegivoz zut ari nonair nai bizat zum tameg?” ¹⁷Pot parun mañahan sah. Met Baiñetinavoz Tepatak batam ñetiv epat menahan hez, God, ne nim tupumakeh tin tohopanez homet zait ahov neeh hez. Met Iesu pori ruahan sahan pim mañairooh-abanari etet pot menahan hezavoz homeh.

¹⁸Met Iesu pot tahan paru Zuda aban ahoiri pot tahavon etet epat at mañah, “Ae, met tairapuhö niin nañahat emat ok teñ? Met nim emat teñ-okovoz kap magei nat añaireken dei etet pot hak, ‘Rotap Godihö nañahan okat teñ,’ pot niin nañak.” ¹⁹Pot hahan Iesu ñeti hañiv parun epat mañah, “Ari Godiz tup ahö epamak edepeken aliz nasikaro nas ne maot demom.” ²⁰Pot mañahan paru epat hah, “Erom ae, met tup ahö epamak demoohan krismasañ 46 bon tahamak ev, oñ ni tair tat aliz nasikaro nas zuum maot demekë?” Pot paru piin mañah.

²¹Oñ Iesuz tupumaketí zu tat hahpov tokat pimaüz herisik metapanezavoz homet parun mañah. ²²Met tokat pi ñomat oraehan aliz nasikaro bon tahan zeirevaizasik God maot baval hahan pim mañairooh-abanari piin etet pim batam tupumak edapanen maot demapanez parun mañahavoz homet barotap batah. Tat Baiñetinavoz Tepatak pimaz

menahan hez-povoz homet amun barotap batah.

Iesu parum loporizaroh hehao hodad tah

²³Met batam Zuda darimeri meñizahan tin hehavoz homet anumair gipiz nohopanez hat Zerusalem zeitak emat heh-porah Iesu pim kez ahovonañ hori hehari batin batoohan añarab eteoh, povoz paru añarab ahovokaro pimaz, Rotap tamah, pot homeh. ²⁴Oñ pi añaraboz loporizaroh homet hehao map hodad hakeh, povoz parumaz, Rotap paru nemaz homeo badae batah, pot pi hom namee. ²⁵Met añarab maporiz loporizaroh homeohavoz pi map hodad heh, met pi hodad poñiz teki toohan aban mod napuhö piin bar mañooh bon, oñ pi map hodad heh.

Iesu Nikodemasin mañah

3 Met Zuda aban ahö napuz abatao Nikodemas pop, pi Parisi abanariz togutak het parum toohat tohot heh. ²Met popuhö kutur natak pi sat Iesun epat mañah, “Añairameñip ae, met God ninañ honeo nakezatin ni hori hehari batin batameñ-poñ rekot nat tooñ narab, oñ dei nim tameñ-poñin etet epat hodad raveg, God pimaüz ñetiv dein ańookez ninañ honeo hez.” ³Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Erom, rotap epat ne niin nañoman hatevet, met tairari maot magei ravapanez nen pori Godiz masakavoz roketak hepan.” ⁴Pot mañahan Nikodemas epat hah, “Met aban ahö haravat hepanezari tair tat parum nonoholoz ñekeñik lokapanen maot batapanen mageiri ravapanez hameñ? Evo, rekot bon.” ⁵⁻⁶Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Met arim nonohol ari

^{††}**2:14** Pavar 14 -Met Roma ñai abanari Israel zeí posiz korav ravat hehaek orah rezah Romaholoz moniñ bat het tovai sooh, oñ Godiz tup ahomakeh bizapan hat emat apok hañ tat Israel pori parumauz moniñ manoohan batahoh poek bizooh, oñ Romaholozañ poek naviz.

avatomahan het heri nenañiz hodad nenañiz tovai sameg, oñ tairari Godiz Pul Tinapuhö bamagei batapanez pori Godiz hodad nenañiz tin het tovai sohopen. Povož tairap nonopuhö batapanen betez hepanen Godiz Pul Tinapuhö maot bamageip navat hepanez pop, pi Godiz masakavoz roketak naketü. ⁷Povož ari maot mageiri ravepek, pot nañamohovoz ni zageri tat agol atat neen eteotun. ⁸Met teptepiv uramahan ni hatevetet eteameñ, oñ taekanañ berevat uramahapuh taek sat bon tamah, povoz kapot ni tin hodad nat, met povoz zut Godiz Pul Tinap hez, met piuhö aban nap maot bamageip batapanen pim tovai sohopenez kap potaz ni etet amun tin hodad natotü.”

⁹Pot mañahan Nikodemas epat hah, “Met tair tat aban nap mageip ravapanepuh hameñ-okat tapan?” ¹⁰Pot at mañahan Iesu epat hah, “Met ni Israel añarabon Godiz ñetiv mañameñ-aban ahop okeg, hamoh-epovoz ni tin hodad nata? ¹¹Met rotap epat nañom, Dei etet hodad haravat hezao ev ari añarabon añaimegin ari hatevetet barotap navat am tameg. ¹²Met ev hamarrah añarab het tamegivoz ñetiv nañamohon ni, ‘Rotap ok hamah,’ pot nak, povoz petev abarah Godiz tamah-ñetiv niin nañoman barotap bateke? Evo, ni rekot barotap navatotü. ¹³Met aban mod nap abarah helat maot erah bon, oñ ne Añaraboz Nanep abarah het erat hez-nenap ev, povoz ne Godiz ñetiv hodad het nañamohop ev, oñ epov niin nañamohon ni hat navet tameñ. ¹⁴Met batam Moses ham betezarah Israel añarab pimerinañ het ain nas bat hamalepuz zut matut tahapuh zirah urat balei hat bareñahan añarab ñomapanez tooh-pori etet maot tin ravahavoz zut ne Añaraboz Nanep zirah nourat balei nakapan. ¹⁵Tapanen tairari ne pot netapanezavoz homet, Rotap darim horiv bat pi ak ñomah, pot

homet nemaz homeo badae batat hepanez pori pohao tin het hepan.

¹⁶Met God ari hamarrah hezariz zakepiv ahoam tahapuh ne pim ro nenap nemeehan eroh. Met tairaiz nemeehan emoh hometunei, oñ añarab tairari nemaz homeo badae batat hepanez pori tokat ñomat hori naravotü, oñ pohazao tinam het hepan, povoz homet nemeehan eroh. ¹⁷Met God ne pim rop ari añarab ñevok evizat hañiv etomaz nemeehan ev hamarrah naer, oñ ari maot pimeri ba avatomaz hat nemeehan eroh. ¹⁸Met tairap nemaz homeo badae batat hepanez popuz Godihö pot hakahan hez, ‘Tokat pi ñomat horivoz hañiv navotuzap ok,’ oñ tairap nemaz homeo badae navat hepanezapuz God pimaz pot hakahan hez, ‘Tokat horivoz hañiv pi bapanezap ok.’ ¹⁹Met horivoz hañiv bapanezavoz kapot ev, met ne aliz tin povoz kapotanañap ham añaraboz ñaravatak haerat hezan, paru neen et hanereet hodad haravat het hori nenañiz tohot nemaz zait nat, oñ am kuturutak hepanez zait tat hez, povoz parum pot tamahavoz hañiv tokat bapan. ²⁰Met hori tamah-pori aliz añaopovoz kaev ravat hez, povoz ganö parum hori tamah-poñ ou ravapanen modari eteotun hezavoz aliz povok naem hez, ²¹oñ tin tamah-pori Godihö meñizamahan tin tamah-pov ou ravapanen modari etepanez homet aliz tin povok emat hez,” pot mañah.

Zoan Iesuz hahat ev

²²Pot mañat bon tahan Iesur pim mañairooh-abanari Zerusalem zeit betet Zudia zeisik mosik iv nari eroohaek sat hehan aliz houloñik añarab emoohan ivoh memehot heh. ²³⁻²⁴Met pot tohot heharah Erod Zoan kakam zeimakeh namemeriz, povoz Zoan amun Inon zeisik Salim zeitaz totoi iv ahori

eroohaek sat hehan orah rezah añarab pihaz soohan ivoh memeo.

²⁵Tahan Zoaniz mañair abanari Zuda aban mod napunañ Zoanir Iesu añarab ivoh memeo havož ñeti nao hahapuh nae nap ser haoh. ²⁶Tahapuh sat Zoanin epat mañah, “Añairameñip ae, dari Zodan iveriz okotiokat batam hegin aban nap emahan ni pimaz, ‘Kristo ok,’ pot añeñ-pop petev amun añarab ivoh memeamahan añarab maporizaro piitihar samah.” Pot piin mañat paru kaev ravah. ²⁷Met pot mañahan Zoan epat mañah, “Evo, met Godihö añarab nap nim nem gogov main main tookaz añamahat tameg. ²⁸Met ne nemauz, Ne Kristo bon, pot haañohon ari hat haveteg, oñ Godihö nañahan ne upai pim garosik nonor ba oñ batovai samohop ev. ²⁹Met aban nap pim añap bapanen añ pop aban modapunañ naketü, oñ pim abü bapanez nen popunañ parup hepan. Tapanen aban popuz kapotakap biñ ravat hepan. Met povoz zut añarab maporizaro nenañ naketü, oñ Iesutihar ravat samahan ne pim napap pim ñetiv hatevetet biñ ravamoh. ³⁰Met ne goep ev, pim garos tovai emamoh, povoz nem abatao er horohopan, oñ pi aban ahop, povoz pi tamah-okat tovai sohopenen pim abatao ahö ravovai sohopan.” Zoan pot parun Iesuz ñetiv mañah.

Abarahanañ erahapuz ñetiv

³¹Zoan pot mañat maot epat mañah, “Met ne ham abanap ev het ham añarab modari hodadevonañ het ñetiv hamahavož zut nem hodadeo hezan arin añamoh, oñ pi abarahanañ erah-pop dari maporizaro ritou etat ahop ravat hezap ok. ³²Met pim ñeti bat erah-pov añarabon mañamahan hatevetet barotap navat am hez, ³³oñ tairari hatevetet loporizaroh biamahapuh barotap batamah-nen pori epat homeamah, Godiz ñeti rotapuvohar hamahap ok, pot

homeamah. ³⁴Met Godiz meehan erah-pop pimauhö maot Pul Tinap manamahan pim loporih an pap manat hezaek, pim ñetiv tinam añamahan dari hateveteameg. ³⁵Met Papap pim ro popuz zait tat pi nonair nai mapotuz korav ravat hepenez meñehan hez. ³⁶Povoz tairap ro popuz homeo badae batat hepenez pop pohao tin het hepan, oñ tairap pimaz kaev ravat kos rez manat hepenez pop God orah rezah pimaz loporih mid mid tat kaev ravat hepanen pi tin naketü.” Pot Zoan mañah.

Iesu Sameria añ napunañ ñetiv hah

4 Met Zuda aban ahö Parisi mañoohpори Iesuz tooh-ñetiv epat hahan hateveteh, “Iesu añarab ahoam pim mañair añarab ravapanez hat emamahan ivoh memeamah, oñ Zoanihaz añarab aviam samahan ivoh memeamah.” Pot hahan Parisi abanari hateveteh. ²Met Iesu pimauhö ivoh namemee, oñ pim mañairooh-abanarihö ivoh memeehot heh. ³Toohan Parisi abanari Iesuz pot tooh-ñeti pov hatevetehavož pi hodad hatahapuh Zudia zeis betet Galili zeisikaz maot sapanez sooh.

⁴Met non pim sooh-poorö Sameria zeisik soohaorö, ⁵⁻⁶povoz pi non poozoñ sohot Sameria zeisik zei nataz abatao Saikar mañooh-zei potaz totoi sat berevah. Met poek batam Zekop pim ham narah hamaur toveo kedet iv haveo manahan hehan ivov holooh-ham por pim rop Zosep manahan heh-porah Iesu sohot gitap revah haret gitaupatak ravahan pi hotohanañ soohan pim eñañ hat hat tat kakam tah, povoz pi ivov holooh-hamaur povoz totoi toutat heh.

⁷⁻⁸Met pi poek toutat hehan pim mañairooh-abanari honeo soohaek pi betet parum gipiz napanez natü bapanez hat ze potak hasah. Tahan Iesu poekam toutat hehan Sameria añ nap ivov holapanez emahan Iesu piin etet,

“Eñarim ae, ivov holat naneken nom,” pot mañah. ⁹Met Zudahol paru Sameriaholonañ honeo toutat gipiz nain ma ñetiv nak hezavoz homet Sameria añ pop Iesun epat mañah, “Ni Zuda aban nap, met ne Sameria añap, oñ tairaz neohö ni ivov hol nanoman nekez hameñ?” ¹⁰Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Met ni Godihö nanapanez zait tat hez-povoz hodad nat, ma ne aban ivov hol naneken nomaz nañamoh-epopuz kapot ni amun hodad nat, oñ ni hodad nat pot nañoh-epovokaroz hodad teñivozatin neen nañeñin tin pohao het hekez iv tin pov ni nanoh nak.”

¹¹Pot hahan añ pop epat mañah, “Erom, hamauruvok iv haveo irih hotoh pataek hez, oñ ni ivov holekez iv ñereo bon, povoz iv nañameñ-tin okov taekanañ holat nanekez nañameñ?” ¹²Met Zekop darim iz mim ahop iv hamaur epov kedehapuh pimaur pim ñaroholor bol sipsipiholor kauhol novai emoohan petev dei mapori amun holat nameg. Povoz ni rekot pi darim garos ou ravat hehap ritou metat het okat nañameñi? Evo, pot bon.” ¹³Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Met naneken nomaz nañoh-okov añarab holat namahapuh het maot ivovoz metamahan holat namah, ¹⁴oñ iv mod neohö nanomaz nañamoh-epov añarab napanepuh het maot tokat napanez nametotü, oñ orah rezah iv nen pov parum loporizaroh beo rezat het ozourhopanen bon natotü, oñ pohao tin het hepanezavoz ev nañamoh.” ¹⁵Pot mañahan añ pop pi Iesun epat mañah, “Erom, met iv neen nañameñ-okov ne naneken nomapuh ivovoz nanet hepanen ne maot ev emat ivov naholotü.”

¹⁶Pot mañahan Iesu piin epat mañah, “Met ni zeitak sat nim abup bavizekepuh maot arip ev emei.” ¹⁷Pot mañahan añ pop ñeti hañiv epat mañah, “Evo, ne

abup bonop ev.” Pot hahan Iesu epat mañah, “Eñarim, rotap ni abup bonop ok hañ, ¹⁸oñ epat nañoman ni hatevet. Met batam ni abuhol bat betevai emooñin nim abuhol 5 ravah, oñ petev nim abü zeitak hezan emat moreg nañameñ-okop ni givogü ok bat hez, povoz nim abü rotap bonop ok.” ¹⁹Met pot mañahan añ pop ñeti hañiv epat mañah, “Petev nemaz ni okat nañeñin ne nimaz pot hodad ravoh, Ni Godiz propet aban nap. ²⁰Met batam Sameria deim izahol pot haoh, ‘Dañ nen okovokam topourat Godiz abatao bat hel batat mañ mañook.’ Pot hahan hezat tovai emoohaek petev dei am tameg, oñ ari Zudahol pot hameg, ‘Evo, dari maporizaro Zerusalem zei nen epatakam topourat Godin mañ mañook.’ Dari pot main main hameg-povoz tair homeameñ?”

²¹Pot hahan Iesu epat mañah, “Eñarim nañoman tinam ni hatevet, Met dañ okovok ma Zerusalem zei potak darim Papapuz abatao bat hel batat mañ mañameg-pov zuam bon tapanezao ok. ²²⁻²⁴Povoz ari hon naek het mañ namañotü, oñ arim loporizarotihanañ tinam piin mañ mañohopekezao petev ou haravat hez. Met God pi ham añaraboz hezat ourah hez bon, oñ pi izek hez, povoz piin tin mañ mañohopanez pori giz nenañinañ namañotü, oñ pim Pul Tinap emat parum loporizaroh het paru meñizhopanen homeo badae batat pim ñeti rotapuvov homevai mañ mañovai sohohan. Met pot mañ mañovai sohopanez porizahar God zaitiv ahö tat hez. Met ari Sameria añarab Godin mañ mañameg-popuz tin hodad nat, oñ God añarab maot pimeri bavatapanez hahan hez-pov dei Zudaholohanañ ou ravapanez hahan hezan dei mañ mañameg-popuz tin hodad het mañ mañameg.” ²⁵Pot mañahan añ pop epat mañah, “Met Mesia, pim abat modao

Kristo hamahap, emapanez porah ñeti mapoñ bar añapan, pot hamahavoz ne hodad.”²⁶ Pot hahan Iesu epat mañah, “Met ne tapupunañ deip ev ñeti hameg.”

²⁷ Met pi pot mañovai pim mañairooh-abanari soohaekanañ maot emahapuh etehan pi añ popunañ parup ñetiv hahot hehan paru etet home midin tah, oñ napuhö epat piin at namañ, “Erom, ni tairaiz añ okopunañ arip ñeti hameg?” Ma, “Ni nai bonon añ okopuhö napananez mañameñi?” pot at namañ, oñ am heh. ²⁸ Tahan añ pop pim iv ñereo betet maot boreurat zeitak sat pimerin ñetiv epat mañah, ²⁹ “Met Kristo Godihö eñizapanez au hahan hezap, ma tairapuhö nem batam tohoñiz map bar nañah? Povoz ari emepeken dari sat aban popun añairom.” ³⁰ Pot mañahan parum zeit betet map emat Iesun etepanez hat emooh.

³¹ Met añ pop zeitak pot mañovai soohan Iesuz mañairooh-abanari piin epat mañah, “Añairameñip ae, ni gipiz bat na.” ³² Pot hahan pi parun epat mañah, “Nem gipiz namoh-potuz ari hodad nat.” ³³ Pot hahan paru epat nae nap mañah, “Kar, dari soogin napuhö pi gipiz bat emat hamanahan nah batah.” ³⁴ Pot hahan Iesu parun epat mañah, “Nem gipiz namoh-pot añoh-potuz kapot epat hez, Nem Pap ne nemeehan erohopuz tovai sohomaz nañah-gog nen potahar ne am tovai sohot bavon batomaz potü nem gipiz ok. ³⁵ Met ari epat hameg, ‘Gipiz utap tapanen belakaz ñonihol 4 hez,’ pot hameg. Oñ epat añom, Petev avasik gipiz tinam utap hatat hezag, etei. ³⁶ Met avasik bitü ñedeamahari, ma gipiz belat batogü manamahariz zut ari hez. Met paru bitü ñedeamah añoh-pori garos añarabon nem ñetiv mañamahan hatevetet hez, oñ gipiz belat batogü manamah, pot añoh-pori maot tokat mañamahan añarab pori nem

ñetiv tin hatevetet nemaz homeo badae batat hezan gipiz belat batogü manamahavoz zut pori batogü manapanen pohazao tin het hepan. Met nem ñetiv ñedeamahavoz zut mañamah-pori, met gipiz belat batogü manamahavoz zut nem añarab batogü manamah-pori honeo hañ tinao bat biñ ravat hepan. ³⁷ Met batam hahan hezan darim hameg-ñeti epov rotap, Aban nari emat avasik gipiz bitü ñedeamah, met utap tamahan aban modari gipiz potü belat batogü manamah. ³⁸ Met ari batam aban modari av hamoh-epesik bitü ñedeahan hezaek ari gogot nat hegiek, petev gogot tat belat batogü manamahavoz zut tohopek ev añamoh.” Pot Iesu parun mañah.

³⁹ Met pot mañohot heh-porah Same-ria añ pop pimerin ñetiv sat mañahan hatevetet paru Iesuz epat homeh, Rotap pi Kristo emapanez hahan hehap ok. ⁴⁰ Pot homet paru emat Iesun etet pot mañah, “Met ni deinañ honeo aliz nañ ev hekez dei zait teg.” Pot mañahan Iesu aliz nasikaro zeipotak heh. ⁴¹ Met poek het ñetiv haohan añarab modarizaro hatevetet pimaz homeo badae batah. ⁴² Tahapuh paru añ popun epat mañah, “Met garos ni dein ñeti nena emat añeñin hatevetet aban okopuz, Kristoz peti ok hamah, pot homeg, oñ petev deimauhö pim gizaroponañ ñetiv hahat hatevetet pot hodad raveg, Rotap aban akap dari añarab hori tamegiek maot pimeri ba avatapan hat erat hezap ak, pot homet hez.” Pot paru añ popun mañah.

Iesu ro nap batin batah

⁴³ Met aliz posikaro bon tahan Iesu zeipot betet Galili zeisik sah. ⁴⁴ Met batam Iesu pimauz homet ñetiv pot hahan heh, “Propet aban nap pim abatao pimauz zeipotakarin mañamahan paru pori pim abatao bat hel batamah bon.” ⁴⁵ Pot batam hahan heh, oñ Galili pim

zeisik sah-porah añarab piin etet biñ ravah. Met piin etet biñ ravahavoz kapot pot hez, Pi garos Zerusalem zeitak darimeri meñizahan tin hehavoz homet topourooh-aliz posik^{‡‡} poek sat hehapuh lamari batin bataan paru amun poek sat et hareh, povoz Galili zeisik maot emahan piin etet paru pimaz biñ ravah.

⁴⁶ Met Galili zeisizañ sohot Kena zeipotak garos pi et ivov bain ivov bavatah-poek sah. Tahan gavman aban ahö napuz rop Kapaneam zeipotak lam ahovtat heh. ⁴⁷ Tahan aban ahö pop Kena zeipotak emat hehaek Iesu Zudia zeisibetet Galili zeisik emah-ñetiv hatevetehapuh sat iñ heris bavizat zakepivonañ Iesun epat mañah, “Erom ae, nem rop lamaotahapuh ñomapanez tat oraez, povoz ni deip Kapaneam zeipotak sopainepuh nem rop batin batekez ne zait toh.”

⁴⁸ Pot mañahan Iesu epat mañah, “Met arihanañ nap nemaz tin homeo badaebatat hez bon, oñ nemaux kez ahovonañ tohoman ari etet nemaz homeo badaebatepek.” ⁴⁹ Pot hahan aban ahö pop epat mañah, “Nem ahop, ganö nem rop ñomapan hezag, ni zuam emeken deip sopain.” ⁵⁰ Pot mañahan Iesu epat mañah, “Erom, nim rop biriri haravapanezap ogek, ni am sa.” Pot mañahan aban pop Iesuz mañahat barotap batat sah.

⁵¹ Met pi nonorozañ sohot zeinatak orat zeit al tehan maot soohan pim gog abanari emat pi bavizat epat mañah, “Erom, nim rop tin haravat hez.” ⁵² Pot mañahan pi parun at mañah, “Met tairarah pi tin ravah?” Pot hahan paru epat hah, “Haopat 1 kirok gitap tok ravoo-porah pim lam ahovtat hehan señ-okov zuam bon hatah.” ⁵³ Met Iesu 1 kirok gitap tok ravoo-tapurah papapun, “Nim rop biriri haravapanezap ogek, ni

am sa,” pot mañahavoz pi homet pimaz homeo badaebataan pimeri amun taput tah.

⁵⁴ Met Iesu Zudia zeisibetet Galili zeipotak pim kezavonañ gog nao^{¶¶} mamog tah. Met tokat rop batin bataan mod epov tahan houlovokaro ravah.

Iesu aban lam nap batin batak

5 Pot tat bon tahan tokat Zudahol Godiz homet biñ ravat gipiz tinat bareñaat nooh-aliz nas totoi ravahan Iesu Zerusalem zeitak sah. ² Met Zerusalem zeipotak hel temer demahan hehaek haitok naorö reehan heh-pooroz abatao Bol Sipsipiholoz haitokor pot mañoog. Met haitok pooroz totoi iv havè nao heh, met iv havè povoz abatao Ibru ñe povonañ Betesda mañoog. Met iv havè povoz okat epat zein 5 tepelavon bonon, on zeikar nenañ demahan hehan heh. ³ Tahan zeipoñik aban lamarir, etañ kut tat heharir, eñañ hori ravat hehari, ma eñar mar ñomat hehari ahovokaro paru orat heh. [Met iv havè pov rev revimar el meehopanen kohat havevok sat tin ravohopanez het etehot heh. ⁴ Met parum pot toohavoz kapot epat hez, met porah karah Amipuz enzolip kohat iv havè povok soohan iv haveo rev revimar el meohan aban tairap garos ravat kohat havevok lokat sooh-pop tin ravoooh.]

⁵ Met poek aban heh-nap pi lam horiv pohazao tat hehan krismasañ 38 bon tah. ⁶ Pop poek hehan Iesu emat piin etet lam pov aban pop batam patarahanañ tat hehao hodad hatahapuh piin epat at mañah, “Met nim heris tin ravekez zait teñi?” ⁷ Pot mañahan aban lam hori povtat heh-pop epat hah, “Erom, iv haveo rev revimar el meamaharah aban ne nat kohat havevok neñepanezap bon,

^{‡‡}4:45 Pavar 45 -Met topourooh-povoz abatao Pasova mañooh.

^{¶¶}4:54 Pavar 54 -Met iv ñereñik ivov holat mañarahan bain ivov bavatah.

povoz nemaühö baram samohon aban tin herir ne ritou netat garos ravat sama-hapuh iv havevok lokat tin ravamah.”⁸ Pot hahan Iesu epat mañah, “Met ni bal hat nim holorumet bat sa.”⁹ Pot mañahan zuum aban popuz heris tin ravahan bal hat pim holorumet bat sah.

Met Iesu pot tah-aliz pos parum gogot nat heh-aliz nas,¹⁰ povoz aban pop pim holorumet basahan Zuda aban ahori piin etet epat mañah, “Ae, met dari gogot nat-alizañik okat tak hezavoz ah ñeo hahan hez-alizas evog, ni tairaiz okat teñ?”¹¹ Pot aban mod porihö mañahan aban tin ravah-popuhö parun epat mañah, “Met aban ne batin navatah-popuhö nem holorumet bat somaz nañahanahoh ne ev bat somaz tamoh.”¹² Pot hahan paru piin at mañah, “Met aban tairapuhö nim holorumet bat sekez nañah?”¹³ Pot at mañahan aban pop epat mañah, “Met ne pim abatao unun.” Met poek añarab ahoam heh, povoz pi et narë toohan Iesu hasah.

¹⁴Met aliz tapusik Godiz tup ahomakeh Iesu sat aban batin batah-popun etet epat mañah, “Erom ae, hatevet, Petev ni tin haraveñ, povoz tokat niih honoñai ahö mod nao ou ravapanen map hori ravekë hezag, tovai ni horiv maot totun.”¹⁵ Pot mañah-poekahoh hodad tat aban pop sat Zuda aban ahoin epat mañah, “Met aban ne batin navatah-popuz abatao Iesu ok,” pot mañah.

¹⁶Met paru Zuda aban ahö pori parum gogot nat-aliz posik pi pot tah, povoz paru kaev ravat piin epat mañah, “Met ni darim gogot nat-aliz epesik hori tat gogov teñip ok.”¹⁷ Pot mañahan Iesu parun epat mañah, “Met nem Papap orah rezah gogot tovai emohot petev am tamah, met ne amun orah rezah taput tat gogot tamoh.” Pot Iesu parun mañah.¹⁸ Met piuhö garos aban lamao tat heh-pop parum gogot nat-aliz posik parum

ah ñeo elat batin batah, met maot tapurah God pim Papap, pot hahan paru hateveteh, povoz paru epat hah, “Ae, met pi ham aban darihanañap, oñ pi pimaüz, Ne Godiz hezat zu taput hez, pot homet okat hahan dari hatevetegin pim horiv ahö ravah.” Pot hat paru kaev ravat Iesu ur ñomapanez homet heh-pov parum loporizaroh ahö ravah.

Godiz rop abat ahovonañap hez

¹⁹Met, Pi hori tah, pot homet paru hehan pi parun epat mañah, “Rotapuan ne arin epat añoman hatevetei. Ne pim ropuhö nem hodadevonañ gog nat rekot natotü, oñ nem Papapuz nañairamahan eteamohotam ne ev tamoh.”²⁰ Met nem Papap ne pim rop lopori nanat zait tat het pim nonair nai tamah-mapotü neohö tohomaz nañairamah. Oñ gog ahö tairañ petev tamoh-epeni ritou metat hepanez poñ amun nañairapanen tohoman ari agol atat etet hepek.²¹ Met hamoh-epovoz kap nat pot hez. Met nem Papap añarab ñomat hezari maot baviriri batamah-povoz zut ne pim rop amun nem zaitivok añarab maot baviriri batamoh.²² Met nem Papapuhö añarab ñevok bizat tinarir horiri an natotü, oñ ñevok bizat an tapanez hahan hez-pov ne pim ropuhö korav hemapuh pov tomaz neen au hanañahan hez.²³ Met tairaiz neen pot nañahan hez hometunei, oñ nem Pap ne nemeehapuz abatao bat hel batat biñ hamegivoz zut ne pim ropuz abatao amun bat hel batat biñ naño-hopekez hahan hez. Oñ rotap tairari nem abatao bat hel navatotuz pori nem Pap ne nemeehan eroh-popuz abatao bat hel batohot biñ mañohopanez pov betezao ravohopan.

²⁴Met rotap epat arin añoman hatevetei, met tairari nem ñeti añovai emamohovon tin hatevetet ne nemeehan emoh-popuz homeo badae batohopanez pori, añarab tokat ñevok biit

horivoz hañiv bapanez hahan hez-non poorö betet pohao tin het hepenez non tin poorozahar petev ev hamarrah hez-eparah het homevai sohopan. ²⁵Met rotap Godiz homeo badae navat het parum hodadeo ñomamahariz zut hezarin ne Godiz ropuz ñetiv hahoman hatevetehepenez pov haravat hez. Met añarab tairari tin hatevetehepenez pori non horiorö betet pohao tin het hepenez non tin poorohahar sohopan. ²⁶Met hamoh-epovoz kapot epat hez. God nem Papap pi ari añarab pohazao hepekez hezhez tin povoz kapot hez, povoz ne pim rop amun het ari añarab ñomamahariz zut hezari pohao tin hepekezavoz kapot ravat hemaz ne ba hanavatah. ²⁷Met ne tokat añarab mapori ñevok bizat tinarir horiri an tomaz au nañahan hez. Met tairaiz pot au nañahan hez hometunei, oñ ne Añaraboz Nanep ev, povoz pot au hanañahan hez. ²⁸Met nem hamoh-epovoz homet ari tovai agol atat neen et nereehotunei. Met rotap añarab ñomapanen baveirapanen hamauruñik hepenez-mapori tokat nem ñevon hatevetepanepuh ²⁹parum hamauruñ betet bal hat iñidoh emapan. Met pot tapanezarah añarab tin tohopanezari pohao tin het hepan, met añarab hori tovai sohopanez pori ñevok bizomapuh honoñaivor kakamavonañ pohao het am hepenez au mañom,” pot mañah.

Iesu pim kapot bar hah

³⁰Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met ne nem zaitivok nai main rekot natotü, oñ nem Pap ne nemeehan eroh-popuhö pim nañamah-ñetiv hatevetet pim gizarop baval hat tovai samoh, povoz ne tinam an tat hetahoh añarab tinari ma horiri ev pot tin hodad tamoh.

³¹Met ne epopuhö taekanañ emohkap pot añoman ari ñeti pov hat-

evetet rekot barotap navat hepek. ³²Oñ nem kapot ba ou batamah-mod popuhö moreg nak, oñ pi rotap hama-hap ok. ³³Met batam nem modap Zoan amun ev het nem kapotaz añarabon bar mañoohan arim as abanari meegin sahan nemaz ñeti rotapuv mañoohan paru ñeti povon hatevetet emat arin añoh. ³⁴Met ham añarab nemaz hahopanez ne zait tat hez bon, oñ ari hori tovai emamegiek maot Godizari ravepekez homet Zoan ham aban nemaz haohpopuz ev arin añamoh. ³⁵Met ramuñad rañizamahan rai rai hahot tin hezan añarab alizavok nonoron tin etet samahavoz zut Zoan hehapuh ñetiv añoohan ari hatevetet zait tat pim alizavok aviam heg.

³⁶Met rotap Zoan pi nem kapotaz hahan aviam ou ravah, oñ nem Papapuz neen nañahan eroh-gog mapoñ tovai samohon nem kapot map ou ravama-haek ari etet, ‘Rotap pim Papapuhö meehan erahap ev,’ pot nemaz hagin tin ravah narab, oñ ari pot nak. ³⁷Met nem Pap ne nemeehan eroh-popuhö amun nem kapot ba ou batahan hez, oñ ari piin et narë, ma pim hezhezao tair hez-pot hodad nat. ³⁸Met ari pot tamegiek pim ñetiv arim loporizaroh nakez, povoz ne nemeehan eroh-epopuz ari, ‘Evo, God pinañ nakez,’ pot nemaz hameg. ³⁹Met nem kap potaz ñeti modao ev, Ari Godinañ pohao het hep-eketz zait tat het orah rezah pim Baiñetina-vozt Tepatak menahan hezatam rekö hameg, oñ ñeti tapuñik neohö ari eñizomaz ourah menahan hez-pov ari rekö hamegiek tin hodad tegitin nem kapotaz hodad raveg nak, ⁴⁰oñ neohö ari eñizoman pohazao tin het hepekez kaev ravat nehaz naem tameg.

⁴¹⁻⁴²Met ne arim loporizaron eteamohon ari Godiz zait tat tin hom namee hez, povoz ari añarab modari arin etet zait tat biñar sos añoopanez nen povoz

homeameg, oñ ne pot homet nakez, ma ari neen biñ nañohopekez homet nakez, oñ nem Papap nemaz biñ ravohopanez nen povozahar ne homeamoh. ⁴³Met ne nem Papapuz kezavonañ emohon ari nemaz zait tat tin netepekezao bon, oñ aban betez nap pim zaitivokam emat, ‘Ne Kristo ev emoh,’ pot hama-han ari pimaz zait tat tin metameg. ⁴⁴Met ari añarab modari arimaz zait tat arim abatañ bat hel bathopanez homet tameg, oñ God ahö nenap arimaz zait tapanez non pooroz ari tin hodad nat. Povoz tair tat arihö nemaz ‘Rotap pi tapupuhö ok hamah,’ pot hapek? Evo, rekot arihö pot nakaotü. ⁴⁵Met tokat ari nem Papapuz nakoe emepeken neohö arim tameg-poñ bar mañom bon, oñ Mosesiz ñeti katë menahan hez-poñihö ari eñizapanez homeameg, povoz Moses pimauhö ari nemaz barotap navat tameg-poñ Papapun bar mañapanezap ok. ⁴⁶Met ari Mosesiz ñeti menahan hez-poñiz tin hodad tegitin pi ne arerë epopuz ourah menahan hez-ekaz homet nem añamoh-epovoz hodad tat barotap bateg narab. ⁴⁷Oñ pi nemaz menahan hez-pov ari hodad hatat barotap navat hezaek, tair tat nem añamoh-epov barotap batepek? Evo, rekot bon.” Iesu pot parun mañah.

Añarab ahovokaro gipiz manah

*Matiu 14:13-21; Mak
6:30-44; Ruka 9:10-17*

6¹⁻⁴Met tokat Zuda añarab pori darimeri meñizahan tin hehavoz homet topourooh-aliz pos^{§§} maot totoi ravahan Iesu boutitak helat Galili iv havë ahö povoz abat modao Taiberias mañameg-povoz karomasiti sah. Tahan añarab lam povor kao tat hehari piuhö gogot tat batin batoohavon et hareoh, povoz poek pi sahan añarab ahovokaro

etet pim tokat sah. Tahan Iesu pim mañairooh-abanarinañ honeo sahapuh dañ natak toutat heh.

⁵Met dañ potak toutat het etehan añarab maporizaro paruhaz emahan Iesu Pilipin epat at mañah, “Met añarab ahoam emah, povoz dari taekanañ gipiz zum tat manakan okori napan?” ⁶Met pimau tapanezat hodad hakeh, oñ Pilip tair hapan homet pot mañah. ⁷Tahan Pilip piin mañah, “Met paru añarab ahog, bereñ bapezat goe goe tat manakan avi aviam napanezat zum takaz moni ahos 200 kina betekag, taekanañ moni pos dei bat zum tak?” ⁸Pot hahan pim mañairooh-aban modap Anduru Saimon Pitaz bosipuhö epat Iesun mañah, ⁹“Met ro nap pim bereñ bali uloñik matut tahan hezañ 5, met pis nañariv amun bat emat hez, oñ añarab ahovokaro eveg, tair tak?” Pot mañah. ¹⁰Met poek sisiñiv tin berevat heh, povoz Iesu parun epat mañah, “Añarab okorin mañepeken sisiñ okovok toutap.” Pot mañahan añarab poek heharin toutapanez mañahan sisiñ povok toutah. ¹¹Tahan Iesu bereñ bat biñ hahapuh gamö rezat añarab pori manah, ma pisiñariv amun taput tat manahan parum zaitivok bat noohapuh ñekeñ hatah. ¹²Tahan Iesu pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Paru nohot kaev ravahat ganö betezam oraet hori ravapan hezag, nat kaev ravah-teritü map bei.” ¹³Pot mañahan bereñ 5 poñ añarab pori nohot kaev ravahan oraehaek paru map batopourat hov kitü 12 potuk bavelahan beo rezah. Met aban toutat het nah-poriz rekö hahan 5 tausen ravah, oñ añaholor ñaroholoz rekö nak.

¹⁴Met gog pov tahan añarab pori etet epat hah, “Ae, rotap Godiz propet aban tokat hamarrah ou ravapanez haohan hateveteogip ev.” ¹⁵Paru pot haohan

§§6:1-4 Pavar 1-4 -Met topour povoz abatao Pasova mañooh.

Iesu pot homeh, Met paru okat hahot ne parum ahop ba navatat neñepanen hem hez. Pot homet pim main ravat sat dañeñik zeit bonoek heh.

Iesu havevoz revah mezovai emah

Matiu 14:22-23; Mak 6:45-52

¹⁶Met hapanezai zeit ararao ravovai soohan Iesuz mañairooh-abanari iv havê ahovoz totoi sahapuh ¹⁷boutitak helat etet hehan Iesu parum nakoe naem toohan kutur ravahan paru Kapaneam zeitak sapanez iv havevozañ sooh. ¹⁸Tahan had ahov kez urahan iv haveo ñai mol mol haohan ¹⁹paru boutitak het zi koleñinañ kez tat hol betevai hotoh 6 kilomitz zut soohapuh etehan Iesu iv havevoz revah mezovai parum nakoe emapanez emoohan paru etet ahoam ñaihet tat dei dei tahan, ²⁰Iesu parun epat mañah, “Evo, ne tapup ev emamohog, ari tovai nemaz ñaihet to-tunei.” ²¹Pot mañahan paru biñ ravat zuam Iesu bat kohat boutitak meñevai tapurah iv havevoz lopotak hehaekanañ parum sapanez hat sooh-zei potaz totoi gaorevok zuam sa berevah.

Añarab Iesuz mel tah-ñetiv

²²Tat orahapuh zeirevai aliz modasik añarab iv havê ahovoz karom garos gipiz manoo-h-pori am het paru pot nae nap mañoo, “Met haopat pir pim mañairooh-abanari bout honetak emat hehapuh Iesu bout potak pim aban porinañ paru honeo helat nas, oñ parum main sahan eteg, povoz pi ev naek ok sat hezaek maot ev emapan batah,” pot hah. ²³Tahan Taiberias zei potakanañ añarab mod nari bout nañik helat Amip mañeo hat bereñ manahan añarab ahovokaro nah-poek totoi berevat emah. ²⁴Tahan añarab poek hehari etet hehan Iesur pim mañairooh-abanari maot naem tah, povoz paru bout nañik helat Kapaneam zeitak sat Iesuz mel tapanez hat sah.

Iesu tin hekaz gipiz ravat hez

²⁵Tat paru Iesu iv havê ahô povoz okotiokataxis sat hehaek bar batat bavizahapuh piin epat mañah, “Añairameñip ae, met ni tair tat ev haemat heñin dei nimaz melahar emoog?” ²⁶Pot at mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Rotap ari gipiz hainegin arim ñekeñ hatah, povoz maot ari nemaz mel tovai ok emeg, oñ ari nem gog kez toh-povon etet kapotaz tin homet naem. ²⁷Met gipiz zañ tapanez potü ahoam bat nohopekez ahô gogot tovai homevai sohotunei, oñ ari gipiz zañ nat pohao tin het hepekez potuz rez kek tat tovai sohozei. Met gipiz potü God nem Papap au nañat nemeehan ne Añaraboz Nanë epop anohoman nohot pohao tin het hepek.” ²⁸Pot hahan paruhoen piin epat at mañah, “Met povoz dei tair takan God dein etet deim tovai sookazavoz zait tapan?” ²⁹Pot at hahan Iesu parun epat mañah, “Met ne aban Godihô nemeehan erohopuzahar homeo badae batat, ‘Rotap pi meehan erahap ev,’ pot nemaz haovai sohopekezavoz pi arimaz biñ ravohopan.”

³⁰⁻³¹Pot mañahan paru epat hah, “Met darim iz mimihol ham betezarah sat heh-porah Moses pei mana haohpoñ manoochan noohavoz Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Pi abarahanañ ñodah-gipiz poñ bat manoochan paru nooh. Met gipiz poñ manoochan noohavoz zut ni amun red tin tairao añaireken dei nim tekezavon etet pot hak, ‘Rotap pi abarahanañ meehan erahap ev,’ pot nimaz haok.” ³²Met pot hahan Iesu parun epat mañah, “Rotap ne arin epat añom, Met batam Moses piuhô hameg-gipiz poñ paru naman, oñ nem Papapuhô manoochan nooh, met petev arim gipiz nohot tin hepekez pot haanahan hez. ³³Met ne abarahanañ erat ari ham añarab tin hepekez Godiz gipiz anah-pot haravat hez.” ³⁴Pot hahan

paru biñ ravat piin epat mañah, “Erom, ni gipiz anooken nookaz anameñ-okat orah rezah dei anooken nohok.”

³⁵Pot mañahan Iesu parun epat mañah, “Met añarab hamarrah gipiz namahapuh ham heris tin hezavoz zut ne nemau tin het hepekez gipiz tin pos ev. Met tairap nemaz homeo badae batat neeti ravapanez pop maot gipizor iv hamoh-povoz gin nañomotü.

³⁶Oñ ari neen et hanereegipuh nemaz barotap navat, pot garos bar haañovai emoh. ^{37–38}Met ne abarahanañ nemaüz zaitivok tohomaz ev naer, oñ ne nemeehan erohopuz hahat baval hat tovai sohomaz eroh, povoz añarab nemeri ravapanez nem Papapuhö au hahan hez-pori map paru neetihar emohopan. Tapanen paruhanañ nap ne bavetet kos rez manat, ‘Berevat sa,’ pot namañotü. ^{39–40}Met nem Papapuz zaitiv pot hez. Añarab pori ne pim ropun etet nemaz homeo badae batapanen paru poriz ne tin korav ravat heman paruhanañ nap hori naravotü, oñ pohao tin het hepanez nonoroh sohopenen tokat aliz metesik ne pori baval haoman pohao tin het hepan.”

⁴¹Pot Iesu hat bon tahan añarab, “Ne abarahanañ erat Godiz gipiz anah-pot ravat hezap ev,” pot hahavoz pimaz kaev ravat ñeti horiv epat haoh, ⁴²“Met aban epop pi Zosepez rop, met pim nonopur papapuz dari hodadeg, tairaiz pi, ‘Ne abarahanañ erohop ev,’ pot hamah?” ⁴³Pot parumam kil nae nap mañoohan Iesu zuam hodad tat parun hañ epov mañah, “Ae, ari nemaz ñeti hori hameg-okov tovai maot haotunei. ⁴⁴Met nap pimauhoam nao tat neeti naravotü, oñ nem Pap ne nemeehan eroh-popuhö añarab tairari nehaz emohopanez pori hodad tinao manohopenen neetihar emohopan. Tohopenen tokat aliz metë posik neohö paru baval hao-man pohao tin het hepan. ⁴⁵Met Godiz

propet abanari epat menahan hez, God añarab mapori hodadeo manohopan. Pot menahan hez, povoz añarab tairari nem Papapuz ñetivon hatevetet hodadeo bohopanez pori nemeri ravohopan.

⁴⁶Met aban napuhö nem Pap añamoh-popun eteh bon, oñ ne aban pinañ honeo het eroh-nen epopuhoam nem Pap popun eteohö. ⁴⁷Met ari tinam hevetei, rotap ari tairari nemaz homeo badae bathopekezari pohao tin het hepekez non pooroh petev sohopek. ⁴⁸Met ne arim gipiz novai tin het emohopekezat ev. ⁴⁹Met batam arim iz mimihol ham betezarah het pei nañiz abatao mana haoh-poñ nohot het paru tokat ñomah, ⁵⁰oñ nap abarahanañ gipiz hamoh-pot novai sohopen, povoz pi ñomat hori naravotü. ⁵¹Met ne abarahanañ eroh-epopuz aboi arim gipiz ok. Met ari ham añarab tin hepekez nem abö epei anomaz ev toh, povoz gipiz pos bat nohopekez pori pohao tin het hepek.”

⁵²Met pi pot hahan paru Zuda añarab pori parum loporizaroh mid mid tat epat nae nap mañah, “Ae, met tair tat aban okop pimauz aboi dari elat anapanen nakaz hamah?” ⁵³Pot paru hahan Iesu parun epat mañah, “Rotapuam arin epat añoman hatevetei. Met ari tairari ne Añaraboz Nanepuz aboir uveo nainotuzari arih pohao tin het hepekezao bonoam hepek. ⁵⁴Oñ ari tairari nem aboir uveo nohopekez pori pohao tin het hepekezao bat hepeken tokat aliz metesik ne ari baval akaoman pohao tin het hepek. ⁵⁵Met nem aboi, ari eñizohopanez gipiz tinat, ma nem uveo arim horiv olohopenen tin hepekez iv tinao ok. ⁵⁶Met tairap nemaz homet napanez pop pi nenañ honeo hepanen ne pinañ honeo deip hek. ⁵⁷Met nem Pap pohao het hezapuhö ne nemeehan eroh, povoz ne amun pohao het hemazaek ari tairari ne neinohopekezari amun pohao het tin hepek. ⁵⁸Met gipiz abarahanañ eroh

añamoh-pot batam darim iz mimiholoz nohot het ñomah-potuz zut ne bon, oñ nap gipiz hamoh-epat napanepuh pohao tin het hepan.”⁵⁹ Met Iesu Kapaneam zei potak topour zeimakeh lokat ñeti epov mañohot heh.

Mañairooh-nari Iesu betet sah

⁶⁰ Pot mañat gaa tahan pim mañairat ñetiv mañooh-añarab ahovokaro hat-
evetet kilam pot nae nap mañooh, “Met
pim aboi dari nakaz hah-pov ñeti hon-
oñai kezao okeg, tair tat dari hodad
takaz okat hah, oñ rekot bon.”⁶¹ Pot
pim mañahavoz pim mañairooh-añarab
pori kaev ravat kilam haohan Iesu zuam
hodad tat parun epat mañah, “Met
añoh-epovoz arim loporizaroh kaev ra-
vat hori homet okat hamegi?”⁶² Povoz ne
Añaraboz Nanep batam hehoekaz maot
heloman ari etepekezaek tair home-
peke? ⁶³ Met ari añarab arim ham heri
nenañinañ tovai sohopek, povoz tin nar-
avotü, oñ Godiz Pul Tinapuhö meñi-
zohopanen hodad tinavonañ tovai so-
hopanez pori pohao tin het hepan.
Met ñeti añamoh-epeni ari hatevetet ho-
dad ravepekepuh tin pohao biriri het
hepekez nonoroh sohopek. ⁶⁴ Oñ ari
nari añamoh-epovoz hatevetet barotap
navat hez.” Met Iesu pot mañahavoz
kapot pot hez. Met mamog gogot kapot
tahaekanañ paru tairari pimaz barotap
navatotuzariz pi hodad hakeh, ma aban
tairap aban ñairin mañairapanen pi ba-
penez popuz amun hodad hakeh, povoz
pot mañah. ⁶⁵ Tat pi maot parun epat
mañah, “Met ari nari nemaz tin homeo
badae navat hez-pov ne hodad, met
povoz homet pot añoh, nem Papapuhö
hodadeo manohopanez nen porihar ne-
meri ravohopan.”

⁶⁶ Pot hahan pim mañairat ñetiv
mañooh-añarab narizaro kaev ravat pi
betet sah. ⁶⁷ Tahan Iesu pim mañairooh-
aban 12 porin epat at mañah, “Met ari
amun ne nevetet sepeke?” ⁶⁸ Pot maño-
vaiam Saimon Pita epat hah, “Deim
Amip, ni nenap pohao tin het hekaz ñe-
tivorah añañep okeg, mod tairapuhaz
dei sakaz okat añañep?” ⁶⁹ Met ni Godihö
nemeehan emeñ-tinap pot dei nimaz tin
homet barotap batat hez.” ⁷⁰ Pot maña-
han Iesu epat mañah, “Met ari abanari
12 neohö ba ou avatohon hez, met ari-
hanañ nap pi Seteniz kapotakap ok hez.”
⁷¹ Met pot mañah-pop pi Zudas, Saimon
Iskeriotiz ropuhö metapanezavoz homet
mañah. Met Zudas pop pim mañairooh-
aban modari 11 porinañ karar heh, oñ
pi popuhö aban ñairin mañairapanen
Iesu bapanezap ok, povoz Iesu pimaz pot
hah.

Iesuhö bosiholon mañahat ev

7 Pot mañahapuh Iesu Galili zei posik
am hehapuh Zuda aban ahoari pi Zu-
dia zeisik sapanen bat urapanez hao-
havoz pot homeh, Ne Galili zei epes
betet Zudia zeisik petev maot nasotü, oñ
eveam hem. Pot homet Iesu am Galili
zeisik het sa em tohot añarab batin ba-
tohot heh.

² Pot tohot hehan tokat paru Zudahol
Zerusalem zeitak togü manat zei nañ
demat poñik het gipiz bareñohopanez*
aliz poñ totoi ravah. ³ Tahan pim
bosiholohö pim pot tohot hehavoz
homet emat epat mañah, “Erom, met
tairaiz ni ev añarab aviam hezaek het
okat tameñ? Oñ ni zei epes beteken
dari sat Zudia zeisik Zerusalem zeitak
añarab ahovokaro topouramah-poek
añarab lamarir parum heriñik hori
povor kao hezari ev batin batameñ-poñ

*7:2 Pavar 2 -Met paru Israel añarab ham betez nonair nai bon heharah krismasañ
40 sat em tohavoz orah rezah krismas mapoñik maot homet zeit betet iñidoh zei
zi marañinañ demahan heh-poñik alizañ 8 sat heh.

maot sat ahoam poekahon tooken paru etehopan. ⁴Met aban abatavonañ ravapanezap kilam iz ravat het gogot natohotü, oñ añarab ahoam hepanez poekahoh sat ourah tohopan. Povoz ni gog ahö okoñ ev het tameñip sat ourah tooken añarab mapori niin etet nimaz barotap batohopan.” ⁵Met paru pim bosihol, oñ paru amun pimaz homeo badae navat heh, povoz pot mañah. ⁶⁻⁸Tahan Iesu hañiv parun epat mañah, “Kar, tin ok hag, oñ ne poek sat hameg-okoñ tohoman etehopanez pov totoi naravag, petev topour povok ne nasotü. Oñ añarab modari arimaz kaev narav, povoz arim zaitivok Zudia zeisik ma taekaz rekot am sepek, oñ ne añaraboz horiv ba ou batamohovoz paru nemaz kaev ravat hez, povoz arimam okoek sat gipiz nohozei.” ⁹Pot mañahan sahan pi Galili zeisik am heh.

Iesu tokat sat tah-ñetiv

¹⁰Met pim bosihol paru topour povok hasahan pi Galili zeisik am het aliz patasik zei pos betet kilam iz ravat parum tokat sooh. ¹¹Tahan añarab Zerusalem zei ahö potak map topourat hehan Zuda aban ahori pimaz mel tovai sa em toohan bon tahan paru pot haoh, “Pi taek hez batah?” pot hat am mel tooh.

¹²Met añarab poek topourat heh-nari Iesuz giz ñun ñun nae nari epat mañooh, “Pi aban tinap.” Pot haohan met mod narihö, “Evo, pi dari moreg etamahap ok,” pot haoh. ¹³Met paru ourah hahopanen aban ahori hatevetet ñai hapan hezavoz ñaihet tat hamarrah kilam giz ñun ñun nae nap mañooh.

¹⁴Toohan añaraboz topour povoz aliz nañ bon tahan Iesu zei potak sa berevah. Tat Godiz tup ahomakez temeraz kohat lokat añarab poek heharin ñetiv mañooh. ¹⁵Tahan Zuda abanari hatevetet agol atat nae nari

epat mañooh, “Ae ari hatevetei, Aban akap darim hodadevoz zeimakeh nalokap akeg, taekanañ pi Godiz hodad ahö tin akao bat emat akat darin añamahan dari hateveteameg?”

¹⁶Pot haohan pi epat mañah, “Petev añamoh-epov nem homevokam ne ev nak, oñ God ne nemeehapuhö nañamahat ev arin añamoh. ¹⁷Met aban Godiz ñeo baval hat pim zaitivok hahopanezat tovai sohopenez pori nem kapotaz tin hodad tat pot homehopan, Rotap pim homevokam nakap ak, oñ Godiz mañamahat hamahan dari hateveteameg. ¹⁸Met nap pimauz homevokam hahopanez pop pim abatao ahö ravat hepanez zait tat ok hahopan, oñ nap meehan emahapuz abatao ahö ravohopanez zait tat hahopanez pop pot hapan, ‘Pi nemeehan erohopuz abatao ahö ravohopanez ne tin tovai sohom.’ Pot hat tin rotapuharam tovai sohopan. ¹⁹Met rotap God Mosesin ñetü kateñ mañahan arim iz mimihol haovai emooh, oñ ari poñiz nañ elameg. Povoz tairaiz ari ne ur noñomepekez hameg?”

²⁰Iesu pot hahan añarab poek hehari ñetü hañiv epat mañah, “Tairapuhö ni nourapanez hahan hameñ? Ma pitup nemanahan rumurat het okat hameñi?”

²¹Pot mañahan Iesu parun maot epat mañah, “Met darim gogot nat hez-aliz poñiz nasik aban nap batin batohovoz ari etet kaev ravat am homehot hez, ²²⁻²³oñ ari amun gogot nat-aliz nañik taput gogov tamegin ne eteamohot ev. Met batam Moses añahol rohol batohopanen biz kosiñ elohopanez mañahat ari tovai emameg. Met pi garos pot tohopanez hahap bon, oñ pim izaholohö garos hat elovai emoohan pi tokat amun taput tohopanez mañooh. Povoz Praide aliz poñiz nasikam añ nap pim rop batapanen tair tepek? Met ganö ari ñetü katë hah-pov elepek hezavoz homet alizañ 7 bon tapanen zeirevai, ‘Darim gogot na-

totuz alizas ev,' pot nakaotü, oñ aliz tapusikam gogot tat ro popuz biz kosis elepek. Met ari pot tamegiri, ne aliz pot tamegiñiz nasik aban hori heh-nap batin batohon tairaz, Ne hori toh, pot homet nemaz ari mogao tat hez? ²⁴Met ari nem gog tamoh-navon etet zuum pot hameg, 'Hori nao pi ok tah.' Pot hamegiek hori ravamah, povoz garos nem kapotaz tinam hometahoh hazei," pot mañah.

Añarab Kristoz basat em tah-ñetiv

²⁵ Pot haohan Zerusalem añarab nari emat hatevetet pot nae nari mañah, "Ae, aban akap urapanez hahap akeg, etei, ²⁶ pi dari añaraboz ñaravatak rouvat het añamahaek paru emat, 'Evo, okat haotun,' pot paru piin namañ tamahag, peti pi Kristo eñizapanez au hahan hezap ak, pot paru aban korav ahoi kilam homeamah, ma tair?" ²⁷ Pot hahapuh parumam maot epat nae nap mañah, "Evo, met Kristo emapanen añarab pimaz epat hapan, 'Pi taekanañ emah?' pot hat pim ze kapotaz hodad natotü, oñ aban akapuz ze kapotaz dari hodad, povoz pi Kristo bonop ak, oñ aban patap."

²⁸ Pot Godiz tup ahomakeh topourat het haohan Iesu hatevetet epat ñeo ñarah hah, "Rotap nem ze kapotaz ari hodad hez, pot hamegi? Evo, met nemauz zaitivok ne naem, oñ tin rotapuharam hezapuhö ne nemeehan erohpopuz ari tin hodad nat. ²⁹ Oñ ne pinañ honeo hehoekanañ nemeehan eroh, povoz ne pimaz hodad hez."

³⁰ Pot hahan pim ñomapanezao toti naravaekam bat memorizapanez rekot bon, povoz aban pori pi bapanez bapap tat gaa tah. ³¹ Met añarab pim toohavon etet heh-nari pimaz barotap batat kilam pot haoh, "Met Kristo eñizapanez au hahan hez-tapup ev emat gog ahö akañ tamahan dari eteamag, met mod napuhö

emat ritou metat pim tamah-akañiz zut gog mod ahö akat nañ tapane? Evo, rekot natotü, povoz pi tapup ak." Pot paru haoh.

Aban ñairi Iesu bapanez sah

³² Pot kilam nae nari mañoohan Zuda aban ahö Parisi mañooh-pori hatevetet sat aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorinañ ñetiv hahapuh paru tup ahomakez pei du nari Iesu bat emapanepuh memorizapanez meehan sah. ³³ Tahan Iesu paru maporin epat mañah, "Evo, ne ev arinañ aviam hem. Tat ne nemeehan erohopuz nakoe maot som. ³⁴ Met poek soman ari nemaz mel tovai emat ne bar nanavatotü, ma sat hemazaek ari rekot naemotü." ³⁵ Pot mañahan Zuda aban ahö nari hatevetet parumam nae nap epat mañooh, "Met pi taek sapanen dari pimaz mel tovai sat bar navatotuz akat hamah? Ma Zuda nari hotoh Grik añarab hezaek sat pohao hez-poek sat Godiz ñetiv mañoohopane? Ma taek sat hepanez hah? ³⁶ Met pi epat hahan dari hateveteg, 'Ari nemaz mel tovai emat ne bar nanavatotü. Ma nem sat hemazaek ari rekot naemotü.' Pot hahavoz kapot tair tat dari hodad ravak batah?" Pot paru haoh.

Loporizarotihanañ iv tinari berevohopan

³⁷ Met topour povoz aliz metes ravahan Iesu bal hat ñeo ñarah epat hah, "Ae ari ivovoz gin ñomat hezari, neeti emat nemauz ivov nohozei. ³⁸ Met batam Baiñetinavoz Tepatak nemaz epat menahan hez, Tairap nemaz homeo badae batat hepanez popuz loporihanañ iv tin poh het hepanezari berevohopan." ³⁹ Met Iesu pot hahavoz kapot ev, pi tokat Godiz Pul Tinap meepanen paru tairari pimaz homeo badae batat hepanezari loporizaroh het meñizohopanez homet pot haoh. Met pi pot haoh-porah

abarah aliz ahovonañ hepanez pi poek nahel, povoz Pul Tinap namee, oñ tokat pi ñomat revah helat meeapanen paru pi-maz homet hepanezarití emat hepanez homet iverití zu tat mañah.

Añarab main main ravahat ev

⁴⁰Met añarab ahoam hehaek pot hahan hateveteh-narihö epat hah, “Rotap aban akap Godiz propet aban tokat ou ravapanez au hahan hez-tapup ak.”

⁴¹Pot hahan mod narihö epat haoh, “Evo, pi Kristo meeapanen emat eñizapanez au hahan hezap ak,” pot hah. Tahan met mod narihö kut tat epat hah, “Evo, Kristo pop Galili zeisikanañ naemotü, ⁴²oñ pi Betelem zeitak Devid pim iz mimip heh-poek pim nonopuhö batapan. Pot Baiñetinavoz Tepatak menahan hezaek rekö hameg. Oñ Iesu akap Betelem zeitak navat, oñ pi Galili zei pat posik batahap ak, povoz pi Kristo bon, oñ patap ak.” ⁴³Pot paru pimaz hat berat toguñ main main ravat het haoh.

⁴⁴Tahan narihö pi bat memorizapanez zait tah, oñ paru pi bapanez bapap tat heh.

Aban ahori Iesuz barotap navat heh

⁴⁵Pot toohan pei duhol pi bat memorizapanez meehan sah-pori maot Parisi abanarir aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorihaz pi bat naem, oñ upai emahan parun etet at mañah, “Ae, met ari pi bat ev emepekez hat emeegin segig, tairaz maot ari upaiam emeg?”

⁴⁶Pot mañahan paru epat hah, “Met batam aban tin okopuz añamahavoz zut nao aban mod napuhö hahan dei hat navet, povoz pi nav, am hehan emeg.”

⁴⁷Pot hahan Parisi aban pori epat mañah, “Ae, met ari pi moreg etamahavoz amun barotap bategi?” ⁴⁸Met arim aban ahö tairap pim ñetiv barotap batat hezan ari hateveteg? Ma dei Parisi aban eperihanañ tairap barotap bateg? Evo,

deihanañ nap pim ñetiv hatevetet barotap navat. ⁴⁹Oñ añarab topourat hez-okori Mosesiz ñetí kateñiz tin hodad nataek Iesuz ñetivon hatevetet barotap batamah, oñ pot paru tamahaek Godihö bahorí batapan.”

⁵⁰Pot hahan Nikodemas pi batam kultur natak kilam emat Iesunañ parup ñetiv haoh-pop paru Parisi pim modarinañ honeo hehaek pi Iesu bat memorizapanez hah-povoz homet epat hah, ⁵¹“Met darim ñetí katé nao pot hahan hez, ‘Aban nap zuam bat namemerezotü, oñ pim tah-ñetiv hapanen tinam hatevetekan horiv ou ravapan, povozahoh rekot pop bat memorizak.’ Pot hakahan hez, povoz dari aban akap bat pi memorizakaz ñetiv zuam nakaotü.” ⁵²Pot hahan paru modari kaev ravat epat mañah, “Met ni Galili zeisikanañap aban okopuz zait tat okat hameñi? Met Baiñetinavoz Tepatak Godiz ñetivok propet aban nap Galili zei posik batapanen poekanañ emapanez ñetiv namen, povoz ni tep pot bekepuh menahan hezat tin rekö hat hodad rav.” ⁵³Pot hahapuh paru berevat rap reet nap nim zeñnik sah.

8 Met parum zeñnik map rapat sahan Iesu Oliv dañevok sat orah.

Modapuz abup bahapuz ñetiv

²Met zeirevai al teevai pi maot Godiz tup ahomakez temeraz kohat emat hehan añarab map pihaz emahan pi toutat parun ñetiv mañooh. ³Met poek ñetiv mañoohot hehan paru aban ñetí kateñiz mañairaholor Parisi abanari, añ nap añ modapuz abup bahan mod napuhö etet hahan, añ pop paru bat emat parum ñaravatak meñehan rouvat heh. ⁴Tahan paru Iesun epat at mañah, “Añairameñip ae, añ epop pi modapuz abup bahap ev. ⁵Met Mosesiz ñetí kateñik epat menahan hez, Met añ tairap modapuz abup bapanez pop heleñ bat ur ñomei. Pot menahan hez, povoz ni dein tair añeké?” ⁶Met

paru pi zu metapanen ñeti hañ tairao hapanen bapanepuh pi ñevok bizapan hat pot mañooh. Tahan Iesu hañiv parun naña, oñ am tok rizat pim marapunañ hamarrah redeo menohot heh.

⁷Met pot tohot hehan paru pihö hañiv mañapan hat houloam at mañoohan pi mazeo tok rizat hehaekanañ bal haz oñ ravat epat mañah, “Met arim ñaravatakanañ aban tairap horiv nat hez-popuhö garos heleo bat añ okopuhaz urap.” ⁸Pot parun mañat pi maot tok rizat hamarrah redeo am menohot heh. ⁹Tahan paruh amun horiv heh-povoz hatevetet pi betet aban añavairi garos sahan met aban modari tokat honep honep pi betet sohot map bon tah. Tahan añ ur ñomapanez hat bat emah-nen pop Iesuz nakoe am rouvat heh. ¹⁰Tahan Iesu maot bal haz oñ ravat añ popun epat mañah, “Eñarim ae, aban nap ni nourapanez tamaha? Ma paru taek sah?” ¹¹Pot at mañahan añ pop epat mañah, “Evo, ne nourapanez aban nap bon.” Pot hahan Iesu epat mañah, “Met neohö ni amun nanourotug, ni am sekepuh tokat maot tovai hori modao totun.” Pot piin mañat meehan sah.

Iesu aliz tinavoz kapot hez

¹²Met Iesu Godiz tup ahomakez romevoz kohat añarab am heharin maot epat mañah, “Met ne ari ham eparah añarab tin hepekez it aliz tinavonañap ev. Povoz arihanañ tairari nemaz homevai emohopekez pori kuturutak het ñodovai emoogit maot nañodoti, oñ nem alizavok tin etet emohopek.” ¹³Pot mañahan Parisi abanari hañiv epat mañah, “Met ni nenapuhö nimauz okat hameñin dei hateveteamegin moregao ravamah.” ¹⁴Pot hahan Iesu parun maot hañiv epat mañah, “Met nem erohovoz kapotaz nemaühö hodad hez, ma somazaekaz ne amun hodad hez, povoz

ne nemauz ñetiv arin añamohoeok rotap ravamah, oñ ari nem erohoeokaz ma maot somazaekaz kapotaz hodad nat hez, povoz nem ñetivon hateveteamegin moregao ravamah. ¹⁵Povoz homet epat añom, Ari arimaüz ham heriñiz hodad nenavonañ nem añamohovoz an tat okat hameg, oñ petev neohö ari añaraboz tameg-pov an nat hez. ¹⁶Met nem main emat nakez, oñ nem Papap nenañ honeo hez, povoz petev arim tamegivoz homet ne an tohovozatin pi nenañ honeo hezaek tinam an etooh narab, oñ petev ne ari añaraboz tameg-poñ an etomazat narav hez. ¹⁷Met arim ñeti kateñiz tepatak epat menahan hez, Met aban nañarivihö aban nap hori nao tapanen etet hapan, povoz ari hatevetet barotap batepek. ¹⁸Povoz zut ne nem kapotaz añamoh, met nem Pap ne nemeehan erohop amun nem kapot ba ou batat arin añairamah. Met deip houloñarivihö arin añamegiek rotap ravamah, oñ ari barotap navat.”

¹⁹Pot hahan paru piin at mañah, “Met nim Pap hameñ-pop taek hez?” Pot mañahan pi epat mañah, “Met ari dei Papapuz ok hodad nat, povoz nem hamohovon hateveteamegin rotap narav. Oñ ari nem kapotaz tin hodad tegitin nem Papapuz taputam hodad teg narab.” ²⁰Met Iesu Godiz tup ahomakeh monis bizooh-poek het parun pot mañah. Oñ pim ñomapanezao totoi narav, povoz paru pim pot hahavoz bat namemeriz.

Iesuz sapanezaek paru nasotü

²¹Met tapurah aviam het Iesu parun maot epat mañah, “Met ne soman ari nemaz mel tepekepuh arim horiñ pohao navetetü, oñ am tovai emohot ñomepekezarrah nem sat hemazaek ari rekot naemotü.” ²²Pot mañahan Zuda aban ahö pori parumam nae nap epat mañah, “Met ne sat hemazaek ari rekot

naemotü,' pi pot hahan dari hateveteg-akao pi tair heri tapanez homet akat hah? Ma pi pimauhoam sat nao tat ñomapanez homet akat hah, ma tair?"²³ Pot parumam nae nap mañoohan Iesu maot parun epat mañah, "Erohol ae, ari ev ham eparahazatuz hodad nenavonañ het tamegiri ok, oñ ne revah abarahanañ erat hez-epop ham eparahatuz hodadevonañ natap ev."²⁴ Povož ne arin epat haañoh, 'Arim horiñ navetetu, oñ am tovai emohot ñomepek.' Met orah rezah nem kapotaz arin añamoh, oñ ari, 'Rotap pi tapupuhö ak hamah,' pot ari nemaz hat barotap navat hepek, povoz ari ñomepeken arim horiñ am ariti hepan."²⁵ Pot hahan paru kut tat Iesun maot at mañah, "Met ni tairap? Nim kapot dein bar añeken dei hatevetek."

Pot mañahan Iesu epat mañah, "Met batam nem kapotaz tair arin añovai emoh-tapup ne ev."²⁶ Met arim hori tamegiñiz homet rekot ne ari an etat ñeti horiñ añovai emooh nak, oñ ne nemeehan erohopuz nañahan hez-nen pot ari ham añarabon añamoh. Met pi añamohpop tin rotapuharam hezap."²⁷ Pot hahan paru epat nak, Rotap God darim Papapuz pi hamah. Pot paru homet hodad narav, oñ am kut tat heh."²⁸ Povož Iesu parun maot epat mañah, "Met ari ne Añaraboz Nanep zirah nourat balei nakapekez porahahoh nem kapotaz hodad ravat epat hapek, 'Rotap pi tapup ev, met pimauz zaitivok haoh bon, oñ pim Papapuz mañooh-nenat dein añovai emoohap ev.' Pot hat nem kapotaz hodad tepek."²⁹ Met rotap ne nemeehan eroh-popuz zaitivok tovai samoh, povoz pi ne nanevet, oñ orah rezah nenañ het neñizamah."³⁰ Pot hahan añarab hatevetet hehaekanañ narizaro pim hahavoz homet pimaz homeo badae batah.

Tin hepanez mañahan kaev ravah

³¹ Tahan Iesu paru Zuda pimaz barotap batat hah-porin epat mañah, "Met nem ñetiv añamohot ari hatevetet baval hahopek, povoz ari nem añarab ravat het nem tokat tin tovai emohopek."³² Met ari nem ñeti rotap añamoh-epov hatevetet hodad ravat barotap bathopeken ari horipuz irih het hori nenañ tovai emamegiek nem ñeti tin epovohö arim hezhez tinao ba ou batat tinaek eñepanen tin hepek."³³ Pot hahan paru hañiv epat mañah, "Evo, dei mod napuz irih het pim zaitivok añamahat tovai sameg bon, oñ Abraam batam tin hehapuz iz mimihol dei ev tin hakezag, erom, tair tat ñeti okovohö bat tinaek eñepanen hekaz okat añañeñ?"³⁴ Pot mañahan Iesu parun epat mañah, "Rotapuam rotap ne arin epat añoman hatevetet hodad ravei, met tairari horiv tovai samahpori parum hori tamah-poñihö birepez zut demat hezan paru baviat tin tovai sohopanez pap tat hez."³⁵ Met hori poñihö demahan hez-pori paru Godinañ honeo naketü, oñ ne pim ro nenap pinañ honeo pohao hezap ev,³⁶ povoz met arim horiñihö bitomez zut edemahan hezaek ne añamoh-tapü epopuhö ba evilat tinaek eñeman tinaharam hepkezev añamoh."³⁷ Met ne hodad, ari Abraamiz iz mimihol ok, oñ pim tin tovai emoohat ari nat, povoz nem ñeti tin añamoh-epov barotap navat het ne ur noñomepekez homet hameg."³⁸ Met neohö nem Papapuz hanañoohat arin añamoh, oñ arihö arim pap modapuz añamahat tovai sameg."

³⁹ Pot hahan Zuda aban ahoi hatevetet paru piin epat mañah, "Met Abraam nenap deimop okeg, mod tairapuz hameñ?" Pot hahan pi parun epat mañah, "Met ari Abraamiz iz mim tinaritin pim tin tovai emoohavoz zut ari toog narab, oñ ari pot nat."⁴⁰ Met ne

Godihö ñetī rotapuv nañooohan añovai emamoh-epopuz ari kaev ravat nourepekez hameg, oñ Abraam am hehavozatin neen etet zait tat arim hameg-okat nak tah narab. Oñ ari pim iz mim tin bonori, ⁴¹ pvoz arim pap hamoh-popuz tamah-taput tameg.” Pot mañahan paru maot epat hah, “Evo, met God deim Pap nenap hezan dei pim ñaro tinari eveg, mod tairap deim papapuz añameñ?”

⁴² Pot mañahan Iesu epat mañah, “Tin ok hag, oñ ne Godinañ honeo hehoekanañ erat petev ev hez, met nem homevokam eroh bon, oñ piuhö nemeehan ne erohop ev. Pvoz God arim papaputin nemaz ari zait teg narab. ⁴³ Oñ nem añamoh-epovoz tairaiz ari hodad nat hez? Met ari nem ñetivon hatevetet zait nat, pvoz ok hodad narav. ⁴⁴ Met rotap arim papap pi Seten, pot ok arin añamoh. Met pim hezhezao pot hez, pi orah rezah añarab men ñomovai emamah, ma pim loporih moreg nenaon pap manat hez, pvoz pi ñetī rotapuv hapanez kaev ravat bapap tat hez. Met pi ñetī moreg mapoñiz papap, pot ravat hez, pvoz pi ñetī moreg nenañ hama-hap ok. Met ari pim rohol ravat het pim hamahat tovai sameg, ⁴⁵ pvoz ne ñetī rotapuv arin añamohon ari hatevetet barotap navat hez. ⁴⁶ Met ne horī tairao tohon ari okorihanañ ni tairap neen eteñ? Pvoz petev rekot ba ou batat bar nañei. Evo, neetī horī nao bon. Pvoz ne ñetī rotapuvohar añamohon ari tairaiz barotap navat tameg? ⁴⁷ Met Godiz ñarohol pim mañamahat hateveteamah, oñ pim ñetiv arin añamohon ari hatevetet baval nak tameg, pvoz ari pim ñaro bon, pot ne arin eteamoh,” pot mañah.

Iesur Abraamiz kapot ev

⁴⁸ Pot mañahan Zuda pori hatevetet kaev ravat Iesun ñai mañat epat mañah, “Ni Sameria aban horip ok, rotap pitū

nap ni nemenat hezan rumurat het okat añameñ.” ⁴⁹ Pot mañahan Iesu epat hah, “Evo, ne pitup nanemenap ev, oñ nem Pap nenapuz abatao ahö ravapanez homet ne gogot tamoh, oñ pim ñetiv arin añamohon ari hatevetet kaev ravamegiek nem abatao ahö ravapan hezavoz bat hor batameg. ⁵⁰ Met ne nemauhö nem abatao ahö ravapanez homet nak, oñ nem Pap dari an etamah-pop nem abatao ahö ravapanez piuhö homeamah. ⁵¹ Met ñetī rotapuv ev arin añomaz toh. Tairari nem ñetiv hatevet baval hahopanez pori paru nañomotū.” ⁵² Pot mañahan Zuda aban tapurihō piin maot epat mañah, “Met ni okat hañin petev dei hatevetet nimaz hodad raveg, ni pitup nemenahan rumurat hezap ok. Met batam Abraam hañomah, ma propet aban pori amun hañomah, oñ ni epat hañ, ‘Tairari nem ñetiv hatevetet baval hahopanez pori nañomotū,’ pot hañin dei hateveteg. ⁵³ Met darim iz mim hag-pori het hañomah. Oñ nim kapot tair hezan ni petev ou ravat paru pori ritou metat ahop ravat het nañomotuz ñetī akao dein añameñ? Evo, nim hameñ-okov dei hatevetegin tin narav.”

⁵⁴ Pot mañahan Iesu hañiv epat hah, “Met ne nemauhö nem abatao bat hel batohom, pvoz betezao ravohopan, oñ nem Papapuhö nem abatao bat hel batamah. Met pi popuz ari pot hameg, ‘Rotap God darim ahop ak hez,’ ⁵⁵ oñ ari pim hezhezavoz tin hodad nat hez. Met, ‘Ne amun Godiz hezhezavoz hodad nat,’ pot añohotin arim moreg hamegivoz zut ne moreg hamohop pot ravoh narab, oñ ne pimaz tin hodad hakez, pvoz pim ñeo baval hamoh. ⁵⁶ Met batam Abraam arim iz mimip ne ham eparah eromaz ñetiv hatevetet biñ ravat hehaek petev ne ev haerohon pi etet mapoam biñ ravat hez.” ⁵⁷ Met Iesu pot hahan paru Zuda ahoi piin epat mañah, “Evo, met ni abav naravap eveg, tair tat Abraam

batam heh-popun ni eteñ?”⁵⁸ Pot mañahan Iesu epat hah, “Met rotap ne epat añoman hatevetei. Met ne hakehona-hoh Abraam tokat bataan het tovai emoohapuz ok hameg.”⁵⁹ Met pi pot hahan paru hatevete hapuh heleñ bat pi ur ñomapanez tah. Tahan Iesu añarab ahoam Godiz tup ahomakez totoi hehaek parum ñaravatakanañ iz ravat berevat sah.

Etañ kutap batin batah-ñetiv

9 Met Iesu sohot etehan aban nap pim nonopuz zatakanañ etañ kutap bathan het ahö ravat hehap heh.² Tahan pim mañairooh-abanari aban popun etet etañ kut tat hehavoze Iesun epat at mañah, “Añairameñip ae, aban epop pimauhö hori nao tahapuh pim etañ okat kut tat hez, ma pim nonopur papapuhö hori nao tahan okat tat hez?”³ Pot hahan Iesu ñeti hañiv epat mañah, “Met aban okop pi hori nao tat okat tat nakez, ma pim nonopur papap hori nao tahavoze pi okat tat nakez, oñ piih pei okov berevahavoze kapot epat hez, Met neohö Godiz kezao aban okopuz herisik ba ou batoman ou ravapanen añarab etepanez hat pi okat ok tat hez.⁴ Met ne nemeehan erohopuz gogot tovai sookazarah eveg, am tovai sohok, oñ tokat gogot natotuzarah ravapanen dari rekot gogot natotü.⁵ Met ne nemo it aliz tinavonañap ev, povoz ne ham eparah ev hezan nem alizao añarabotü samahaek tin ravamah.”

⁶ Pot Iesu hat hamarah gim lolov ñizat ba mol mol tat ham mol pov bat aban etañ kut tat hehapuz etañik mevizah.⁷ Tat pi aban popun epat mañah, “Ni sat iv havé Siloam mañameg-povok nim etañik ivoh bet.” Met Iesu piin pot mañahan sat pim etañik ivoh betehapuh etañ tin etevai maot pimatakaz sah. Met Siloam abat povoz kapot darim ñevonañ pot hameg, Iv meehan sahao.

⁸ Met pim zeitak sahan pi garos nonoroh toutat hehapuh pim monis manapanez hat añarabon mañ mañoohan eteoh-pori epat hah, “Met aban okop orah rezah nonoroh toutat het añarabohö monis manapanez haoh-tapup ma patap ok?”⁹ Pot hahan narihö epat hah, “Ae, aban tapup ok.” Met mod narihö epat amun hah, “Evo, pi aban pat hameg-popuz zutap ok.” Pot haohan aban pop pimauhö hatevetet parun epat mañah, “Ae, ne aban tapup eveg, ari mod tairap hat hameg?” pot mañah.¹⁰ Tahan paru piin at mañah, “Erom ae, met ni batam etañ kut tat heñipug, tair tat nim etañ maot tin eteameñ?”¹¹ Pot mañahan pi ñeti hañiv parun epat mañah, “Met aban parum Iesu hamahapuhö gim lolovonañ ham nar ba mol mol tat nem etañik nevizat pi neen pot nañah, ‘Ni Siloam iv havevok sat ivoh bet.’ Pot nañahan pim hahat sat tohon nem etañ tin ravahan ne ev etevai emamoh.”¹² Pot hahan paru maot at mañah, “Met aban hameñ-pop taek hez?” Pot hahan pi epat mañah, “Evo, met ne pim sat hezaekaz unun.” Pot pi parun mañah.

Etañ tin ravahapun at mañah

¹³⁻¹⁴ Met Iesuz hamar ba mol mol tat aban popuz etañik bizahan tin ravah-aliz pos parum gogot nat-aliz poñiz nasik pot tahan paru haoh-porihö aban pop bat Parisi abanari haz hat basah.¹⁵ Tahan paru Parisi abanari piin epat at mañah, “Nim etañ tair teñin tin ravah?” Pot hahan pi parun epat mañah, “Aban napuhö hamar ba mol mol tat nem etañik nevizat, ‘Ni sat ivoh bet,’ pot hahan ne sat ivoh betehon tin ravahan etevai ev emamoh.”¹⁶ Pot hahan paru Parisi aban narihö epat hah, “Aban pop darim aliz tairañik gogot natotuz ahaoh hahan hez-pov baval nakap okeg, peti pi Godihö meehan naemap ok.” Pot ha-

han mod narihö epat hah, “Met tair tat aban horiv hepanezapuhö gog tin navor nao pim tamah-okon tohopan?” Met paru nari pat nari pat ravat het pot nae nap mañooh. ¹⁷Met paru pot nae nap mañoohot aban popun maot epat mañah, “Met aban nim etañ batin navatah-popuz, Pi tairap, pot ni homeameñ?” Pot at mañahan pihoen epat mañah, “Met aban hameg-okop propet aban Godihö mañamahan hatevetet hamahap ok,” pot mañah.

¹⁸Met aban etañ kut tat hehap tin ravat maot eteh-povoz paru Zuda aban ahö pori barotap navat het epat hah, “Rotap pi etañ kut tat hehap ev, ma moreg pat napuhö ev emat hamah?” Pot hahot hehapuh pim nonopur papap emat pim tah-ñetiv hapanen hatevetepanez as hahan emahan parupin at mañah, ¹⁹⁻²⁰“Met aban epop aripim rop nim ñekevokanañ pi etañ kutap bateñin hehap eve?” Pot at mañahan pim nonopur papap ñetiv hañiv parun epat mañah, “Met deipim rop ev pi etañ kut tat hehao deip hodad.” Pot mañahan maot at mañah, “Met pi tair tat petev etañ tin eteamah?” Pot at mañahan parupihoen epat mañah, ²¹“Met petev pim etañ tair tat eteh, ma tairapuhö pim et okon batin batah-pov deip unun, povoz pi ahö haravahap okeg, pimaun at mañepeken pim tah-ñetiv arin bar añap.” ²²Met parup pot parun mañahavoz kapot ev, met garos paru Zuda aban ahori ñetiv epat hakahan heh, “Aban napuhö, ‘Iesu pi Kristo, eñizapanez au hahan hezap,’ pot hapanez pop darim topour zeñnikanañ ba iñidoh batakan hepan.” Pot haohavoz homet nonopur papap aban ahö poriz ñaihet tah, ²³povoz parup epat hah, “Pi ahö haravahap okeg, pimaun at mañat etei,” pot mañah.

²⁴Met pot hahan aban etañ kut tat heh-popuz maot as hahan emahan paru

piin epat mañah, “Met dei hodad, nim etañ batin navatahan hameñ-aban okop horivonañap ok, povoz pim abatao ni bat hel batotun, on tin raveñivoz homet Godiz abatao bat hel bat.” ²⁵Pot mañahan pi ñetiv hañiv parun epat mañah, “Met pi aban horivonañap ma tinap, povoz ne pimaz hodad nat, on batam nem etañ kut tat hehoek petev puihög batin navatahan tin eteamoh-povozahar ne hodad.” ²⁶Pot mañahan paru piin maot epat mañah, “Kar, met tin ok hañ, on pi tair tat nim etañ batin navatahan hameñ-pov maot bar añeken hatevetek.” ²⁷Pot hahan pi epat hah, “Met ne arin haañohog, maot mod tairao añomaz hameg? Arim hat koveñ unun manat heza? Ma ari pim añairohopenez abanari ravat pinañ honeo sohopekez homet petiv neen houloam ok at nañameg.” ²⁸Pot mañahan paru ahoam kaev ravat piin ñe kezao epat mañah, “Met ni aban horiv okopunañ honeo sameñiv ok, on dei Moses darim iz mimipuz ñetiv baval haovai samegiri ev. ²⁹Met rotap batam God Mosesin ñetiv mañahat haovai sameg, on aban okop taekanañ hodad okov bat emat tamah-pov dei unun.”

³⁰⁻³³Pot paruhög mañahan aban pop ñetiv hañiv epat mañah, “Auma, met batamohanañ nem tat hehovoz zut aban nap pim nonopuhög batahan etañ kut tat hehan aban mod pim zut napuhög emat batin batah-ñetiv pot nao dari hat navet. Met dari hodad, God aban horiv tamah-napuhög ñetiv nao mañapanezavoz hat navetetu, on aban tairap Godiz ñeo baval hahopenez popuz ñetiv mañapanez povonahar pi hatevetepan. On aban popuhög nem etañ batin navatahan maot ne eteamoh-nen povozahar ne hodad hez, met God pinañ nakezatin gog neeh netah-pov petiv rekot pi ne nanet tah narab. On ari pimaz pot hameg, ‘Taekanañ pi hodad okov bat tamah-pov dei unun,’ pot ari nañegin ne hatevete-

hon ari aban kut ununuriz zut hameg.”
³⁴Pot hahan paru epat mañah, “Met nim nonop horipuhö ni kutap navatahan horivonañ hezapuhö tair tat dei aban ahö eperi hodadeo bakaz okat añeñ?”
 Pot paru hat pi ruahan sah.

Homeo badae navatari kutari ok

³⁵Met paru aban pop ruahan sah-ñeti pov añarab haovai sahan Iesu hat-evetehapuh aban popuz mel tovai sohot bar batat at mañah, “Met ni Añaraboz Nanepuz homeo badae batat barotap havatat heza?”
³⁶Pot at mañahan pi epat hah, “Erom, met Añaraboz Nanë hameñ-okop pi tairapuz hameñ? Ni neen bar nañeken ne pimaz barotap batom.”
³⁷Pot hahan Iesu epat mañah, “Ni neen et hareet hodad haraveñ-tapupuhö ev nañamoh.”
³⁸Pot mañahan aban pop pim abatao bat hel batat epat mañah, “Nem Amip, petev ne nimaz homeo badae batoh.”

³⁹Met pot mañahan Iesuhoen epat mañah, “Met ne ari añarab an etom hat hamarrah ev eroh, povoz paru tairari, ‘Dei tin hodad narav,’ pot nañapanez-pori meñizoman maot tin hodad ravapan, oñ paru tairari, ‘Dei hodadevonañ hezari ev,’ pot hapanez-pori etañ kut tat hezariz zut am hepan.”
⁴⁰Pot hao-han Parisi aban pim totoi heh-nari hat-evetet piin epat at mañah, “Met etañ kut tat hezariz zut dei hez, pot deimaz hameñi?”
⁴¹Pot at mañahan Iesu parun epat mañah, “Met ari aban etañ kut tat het nonoron et narë hezaritin ariti horiv bon heh narab, oñ ari, ‘Dei tin etet same-giri ev,’ pot hameg, povoz God arim horiñ ba naol, oñ am ok arinañ hez,” pot mañah.

Iesu sipsipiholoz mau tinap ok

10 Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Ñeti rotapuv ev arin añomaz toh. Met bol sipsipiholoz temer

demahan hezaek aban tairap haitokoroti lokapanez kaev ravat patati rao rao helat meñet kohat

sapanez pop pi givogip ok, ²oñ bol sipsipiholoz maup pim bol poriz korav ravat bat sohopanez haitokoroh lokapanez hat ourah emapanen ³haitokoroh korav hepenez popuhö etet tezapanen kohat lokapan. Tapanepuh pi boloholoz abatañ hapanen paru pim ñevon hodad hakez, povoz hatevetet zum emapanen paru inidoh gipiz nohopanezaekaz bañiat sapan. ⁴Met pi parum garosik sohopanen paru bol pori pim ñevon hatevetevai eñatak sohopan. ⁵Oñ mod pat napuhö parum abatañ hapan, povoz paru pim ñevon hatevetet pinañ nasotü, oñ paru barezat pataek sapan.”
⁶Pot Iesu bol sipsipiholoti bavatat ñetiv parun mañahan paru ñetivoz kapotaz tin hodad narav, oñ am heh.

Iesu pi korav tinap

⁷Tahan Iesu maot parun epat mañah, “Met rotap bol sipsipiholoz temer demat haitokor rezahan hez aňoh-okooroz zut ne ev hez. ⁸Met garos paru honep honep emat, ‘Ne Godihö nemeehan emohop ev,’ pot haoh-pori moreg haohari ok, oñ añarab nem bol sipsipiholoz zut hehari ñeti parum haohavon hat navet. ⁹Ma bol sipsipiholoz haitok zisiz zut ne hez, povoz añarab tairari neetihar emapanen haitokor meteeman lokapanez pori ne paru Godizari bavatat meñeman nem roketak tinam sat em tohopan. ¹⁰Met garos emat moreg haoh-pori paru añarab moreg metat menat bahori batohopanez hat emat aňoohari ok, oñ ne ari añarab pohao tinaharam hepekez hat erohop ev.

¹¹⁻¹³Met monis bapanez homet tairap bol sipsipiholoz korav ravat hepenez pop pi parumaz zakep natotü, oñ zum nenaobapanez hat korav ravat hepan. Tapanen korav pop had ñai nap bol sipsipihol menovai emapanen pi barezat sapanen

bol pori had ñaipuz hat ñaihet tat rapat mainor pain ravat barezat sapan. Oñ ne bol sipsipiholoz korav tinap barezat nasotü, oñ nem bol pori tin hepanez homet am korav tin heman men noñomapan. ¹⁴⁻¹⁵Met rotap ne bol sipsipiholoz korav tinap ev. Met ne nem Papapuz hodad hezan pi nemaz hodad hezavoz zut ne nem bol sipsipiholoz hodad hezan paru nemaz amun hodad ravat hez, povoz ne parumaz zakep tat heman ur noñomapanez hapanen ne kaev naravotü. ¹⁶Met nem bol sipsip mod nari amun pataek hepanez porin as haoman nem ñevon hatevetet emapan. Tapanen nem bol modarinañ bahoneo batoman paru togü honet ravat hepanen ne parumaz korav nenap ravat hem. ¹⁷Met ne, Paru rekot ur noñomapan, pot homeamohovoz nem Papap nemaz zait tat lopori ahoam nanat hez. Met ne pot ur noñomapanen maot biriri ravom. ¹⁸Met ur noñomapanez pov parum homevokam natotü, oñ nemauhö gu haomanahoh rekot paru ne ur noñomapan. Pot tomazao nem Papap neen hanañahan ne hodad hakez.”

¹⁹Pot hahan Zuda aban ahö hatevetet heh-pori nari main nari main ravat het homeohapuh ²⁰ahovokarohö pot hah, “Met pi pitup menat hezan rumurat het akat hamahag, dari ev hekan pi ñeti mod akat nao hapanen hatevetek hezag, sak.” ²¹Pot hahan mod narihö epat hah, “Evo, pitup menat hez-napuhö akapuz hamahakavoz zut nao nakaotü, ma aban etañ kut tat hez-nariz etañ amun batin navatotü, povoz pi pitup menat hez-bonopak.” Pot paru main main ravat haoh.

Iesuz hahavoz kaev ravah

²²Met tokat zei posik tamar ahov tooh-porah Zudaholoz toohat Godiz tup ahomak batam bahori batahan maot batin batat haitokor tezah-povoz homet biñ ravat gipiz bareñooh-aliz pos totoi ravah. ²³Tahan Iesu tup pomakez

romevok zei kar demahan heh-nasiz abatao Solomon mañooh-poek het sat em toohan ²⁴Zuda aban ahoi emat pim okat epat rouvat epat piin at mañah, “Met nim kapot ba iz batat hameñiek, tairarah ba ou batat dein añekë? Met ni Kristo, God eñizekez au nañahan heñip, ma patap? Ni dein bar añeken hatevetek.”

²⁵Pot mañahan Iesu ñeti hañiv parun epat mañah, “Met ne arin haañohon hat havetet barotap navat. Met nem Papapuz kezavonañ tamoh-gog map poñin ari haeteamegin nem kapot tin ou haravamah, ²⁶oñ ari nem bol sipsipiholoz zut bon, povoz gog tamoh-poñin etet, ‘Rotap pi Godihö darimaz hat meehan erahap ak,’ pot nemaz nak. ²⁷Met nem bol sipsip poriz ne hodad hakez, met paru amun nemaz hodad hakezaek, ne parumaz as hamohon nem ñevon hatevetet zuam nenañ honeo emamah. ²⁸Tamahan paru pohao tin het hepanez nem marasik bat meñeamohoe parü ñomat hori naravotü, ma rekot mod napuhö nehanañ beri haz navotü. ²⁹Met nem Pap bol sipsip poriz au nañah-pop pi mapori ritou metat ahop ravat hez, povoz paru pim marasik havat hezaek mod pat napuhö rekot paru beri haz navotü. ³⁰Met ner nem Papap deip hodad honevonañ hez.”

³¹Pot Iesu hahan Zuda pori maot heleñ bat pi ur ñomapanez tahan, ³²Iesu parun epat mañah, “Met ne arim ñaravatak tohomaz nem Papapuhö nañah-tin poñ mapoam hatoh, oñ hori tairao ne tohon ari homegin hori ravahan hel okoñ bat ne nourepekez tameg?” ³³Pot hahan paru aban pori epat hah, “Evo, nim gog tooñ-poñiz homet hel epeñ dei bat nourakaz ev teg bon, oñ ni aban betezapuhomam, ‘Godinañ deip hodad honevonañ hez,’ pot ni hat Godiz abatao batiu tiu bateñ, povoz dei hel epeñ bat ni ur noñomakaz ev tameg.”

³⁴Pot paru hahan Iesu maot epat mañah, “Met batam arim ñeti kateñ menahan hez-tep potak ñeti nao epat menahan hez, Met God Zuda ahorin pot mañah, ‘Ari nem zutari hez.’ ³⁵Met pi pot mañah-pori mamog pim ñetiv hatevetet modarin mañovai emohopanez mañah, povoz ‘Nem zutari ari hez,’ pot mañah. Met dari hodad, Godiz ñeti menahan hez-pov moregao bon, oñ rotap ok menahan hez. ³⁶Met batam pot menahan hezavoz homet epat bar añoman ari hatevetei, met nem Pap tapupuhö ne ba ou navatat nemeehan ham eparah erohop eveg, tairaiz ne Godiz rop pot añamohok ari, ‘Ni Godiz abatao batiu tiu batameñ,’ pot neen nañameg? ³⁷Evo, met ne nem Papapuz kezavonañ gog tamoh-poñ natatin ari nem añamoh-poñiz hatevetet barotap navat tegin tin ravah nak. ³⁸Oñ rotap nem Papapuz kezavonañ gog poñir kañ tamohok ari rekot etet nem ev erohovoz kapotaz tin hodad ravat nemaz epat hag narab, ‘Rotap pim Papap pinañ honeo hez, povoz kez okoñ tamah.’ Pot hagitin tin ravah narab. Oñ ari nem gog tamoh-poñin etet nem kapotaz tin hodad narav het nem añamohovoz kaev ravat kos rez nanat hez.” ³⁹Pot mañahan paru maot Iesu bat memorizapan hat tahan pi paru betet kilam iz ravat sah.

⁴⁰Met pi zeí pot betet sohot maot Zoda iveri ñarat Zoan garos het añarab ivoh memeohaek sat heh. ⁴¹Met poek sat hehan añarab ahovokaro emat Iesun etehapuh paru pot hah, “Met Zoan ev heharah gog pim tamah-akañiz zut nao nat, oñ pi aban akapuz tohopanezavoz hat ñeti rotapuv darin bar añoohan hateveteog,” pot hah. ⁴²Met paru añarab poek het pot haoh-porizaro pimaz homeo badae batah.

Lasarus ñomah-ñetiv

11 Met Betani zeitak aban nap heh, pim abatao Lasarus, met pim teteñariv Mariar Mata poñarivinañ paru honeo zeí potak hehapuh narah aban pop lamao tat oraeh. ²Met Lasarus popuz tetep Maria pop pi narah uer ulagi tinavonañao darim Amipuz eñañik baouzourahapuh pim gag tae tovetanañ maot baolahap ok. ³Met poek paru hehapuh Lasarus lamao tat oraehan teteñarivihö Iesu bavizapanez nap asiv meehan sat piin epat mañah, “Erom ae, nim aban zait tat hez-pop lam ahov tat hez.” ⁴Pot mañahan Iesu hatevetet epat mañah, “Met rekot lam okovohö pi ba nañomotü, oñ pim lam tat hezavoz kapot ev añomaz toh. God nem Papapur ne pim rop deipim kezao piih ou ravapanen añarab etepanez hat pi lam okov tat ok hez.”

⁵Met Iesu Matar saupur bosipuz zait tat heh, ⁶oñ Lasarus lamao tat heh-ñetiv emat hahan pi hatevetet zuam zeí potakaz nas, oñ am aliz houlosikaro pi poekam heh. ⁷Tat pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Dari petev maot Zudia zeisik sak.” ⁸Pot Iesuhö parun mañahan hatevetet piin epat mañah, “Añairameñip ae, garos dari tapuek hegin Zuda aban ahori heleñinañ ni ur noñomapanez toohan emegiek okeg, tairaiz ni maot dari poek sakaz hameñ?” ⁹Pot mañahan pim tovai sohot tokat tapanezavoz homet pi ñeti epov parun mañah, “Met petev gitap mañamahaek aban tairap alizavok tin etet sohopanez pop pi nañodotü, ¹⁰oñ gitap bañodapanen tairap kuturutak sohopanez pop pi rekot et narë tapanepuh ñodat hori ravapan. Povoz petev gitap mañat hez-eparah nem gogot am tohomaz zait toh.”

¹¹Pot parun mañat maot epat mañah, “Met darim modap Lasarus pop au unun orat hezaek petev dari sat ne pi baza-

geri metom.”¹²⁻¹³ Pot mañahan paru, Pi rotap orat hezavoz ev añah, pot homet piin epat mañah, “Deim Amip ae, met pi tin au unun ok orat hezag, tin ravapanezap ok.” Pot mañah, oñ Iesu Lasarus hañomah, pot homet parun mañah,¹⁴ povoz paruhö pin, “Lasarus tin ravapan,” pot mañahavoz homet Iesu ba ou batat parun ourah epat mañah, “Met Lasarus hañomahapuz ne ev arin añamoh.¹⁵ Povoz met dari sat nem gogot toman ari etet nemaz map homeo badae batat hepekez homet ne hotoh ev hezan tin tat pi ok ñomah, pot homeamoh. Povoz pi ñomat oraezaekaz petev dari sak.”¹⁶ Pot mañahan paru sohot parum aban mod nap Tomas pim abat modao Didimas mañoooh-popuhö pim aban modarin epat mañah, “Met dari petev pinañ honeo sookan darim añairamahap ur ñomapan, povoz dari amun honeo ur oñomapan.” Pot pi hah.

Dari maot bal hat biriri hekaz kapot

¹⁷ Pot mañahan paru soohapuh Iesu Betani zeitaz totoi honoohan napuhö epat mañah, “Met pi hañomahan hel belavok bizegin oraezan alizañ 4 bon hatah.”¹⁸ Met Betani zei pot Zerusalem zeitaz totoi 3 kilomitaz zut heh,¹⁹ povoz Zuda añarab parum kapotakari Lasarus ñomah-ñetiv hatevetet poekanañ Betani zeitak Matar Maria parupim bosipuz zakep tat hehaek paru mod pori emat utuv meñizat toutat heh.²⁰ Tahan Iesu emat zei potaz totoi hareohan Mata Iesu emooh-ñetiv hatevetehapuh Maria modarinañ zeimakeh hehan pi berevat sat nonoroh Iesu emoohaek bavizah.²¹ Tat epat Iesun mañah, “Nem Amip ae, met pi lamao tat oraeharah ni zuam ev emeñitin pi nañom tah narab,²² oñ ne nimaz hodad, petev God ni neñizapanez mañekë, povoz pi am rekot ni neñizapan.”²³ Pot mañahan Iesu ñeti hañiv piin epat mañah, “Eñarim, nim

bosip maot bal hapan.”²⁴ Pot mañahan Mata epat hah, “Ne hodad, tokat aliz metesik dari añarab mapori maot bal hakaz hahan hez-porah pi bal hapanez ok hameñ.”²⁵ Pot hahan Iesu maot mod epov mañah, “Met ari añarab ñomat maot bal hat biriri poh hepekez kapot nemaütü hez. Povoz tairap ev hamarah het nemaz homeo badae batat hep-anez pop pi ñomapanepuh hori naravotü,²⁶ oñ pop am pohao tin het hepan. Met nem nañamoh-epovoz ni barotap batat heza? Ma unun hez?”²⁷ Pot at mañahan Mata epat hah, “Nem Amip, ni Godiz rop, ni Kristo dei eñizekez au hahan heñip ok, pot ne nimaz homet barotap batat hez,” pot mañah.

Iesu Lasarusiz iñ hah-ñetiv

²⁸ Pot Iesun mañat Mata maot zeimakeh sat lokahapuh pim saupun hat kapotak kilam epat mañah, “Eñarim ae, darim añairamahap haemat kotiev het ni sekez hahan ne ev emoh.”²⁹⁻³⁰ Pot sat saupun mañah-porah Iesu zeitaz bin binivok Mata emat pi bavizah-poekam hehan Maria berevat zuam pi bavizapanez hat sah.³¹ Tahan Zuda mod paru pinañ honeo meñizat ab utuv toutat heh-pori epat hah, “Kar, peti pi bosip basat bizegin hezaek sat iñ hapanez ok sah batah.” Pot hat paru berevat pim tokat sah.

³² Tahan Maria Iesu hehaek sat piin etet pim irih rariñ rez bareñat epat mañah, “Nem Amip, met pi lamao tat oraeharah ni zuam ev emeñitin pi nañom tah narab.”³³ Pot pi iñ haovai mañah, met pinañ honeo emahpori amun iñ haohan Iesu etet pim loporih honoñai tat et havë havë tahapuh³⁴ parun epat at mañah, “Ari taekev pi basat bizeg?” Pot mañahan paru epat mañah, “Deim ahop, emeken dari sat niin nañairak.”³⁵ Pot mañat paru soohapuh Iesu amun iñ haovai sooh.³⁶ Tahan

Zuda paru honeo sohot iñ haovai sooh-pori piin etet epat hah, “Ae ari etei, rotap pi ñomah-popuz zait tat heh, povoz homet ok iñ haovai samah.” ³⁷ Pot hahan narihö epat hah, “Met aban etañ kut tat heh-nap batin batahap akeg, pi emat aban okop lamao tat heharah amun baviriri batah narab, oñ bonaiz pi am hehan ñomahanahoh emat iñ haovai samah?” Pot paru hah.

Lasarus maot baval hah

³⁸ Met paru sohot Lasarus kohat hel belavok bizat hel modao torop metahan hehaek sa berevahapuh Iesu maot loporih ahoam honoñai tah. ³⁹ Tahapuh pi parun epat mañah, “Hel ahö epov bavetei.” Pot mañahan Mata aban ñomah-popuz tetep piin epat mañah, “Nem ahop tin hañ, oñ pi bizegin hehan alizañ 4 bon tahan pi ulagi horiv hatah, povoz peti dari bavetet et narezotü.” ⁴⁰ Pot hahan Iesu epat hah, “Rotap ni nemaz homeo badae batekepuh Godiz kezavon etekë, pot niin gitahar hanañohog, maot unun maneñi? Tat okat hañ.” ⁴¹⁻⁴² Pot mañovai paru heleo bavetehan Iesu revah abaran etet het epat hah, “Apai, ne niin nañamohon hateveteameñ-pov ne hodad, povoz nimaz ne biñ ravamoh, oñ paru añarab ev hez-eperiz homet nimaühö ne nemeefiñ ev er horoh-pov paru barotap batapanez hat ev ourah niin nañoh.” ⁴³ Pot hapuh Lasarusin maot ñeo ñarah epat mañah, “Lasarus ae, ni bal hat berevat ev em.” ⁴⁴ Pot hahan aban pop pim herisik dim giv toveñinañ bapoti urat demahapuh pim gagavok giv mainoranañ el hatahan hehatam hehan bal hat berevat emahan Iesu parun epat mañah, “Pi tin sapanez pim giv okoñ maot bavilei.” Pot mañahan paru bavilah.

Iesu ur ñomapanez aban ahori hah

Matu 26:1-5; Mak 14:1-2; Ruka 22:1-2

⁴⁵ Met pot tahan paru Zuda añarab Lasarusiz tetep Marianañ honeo emooh-ahö povokaro Iesu aban pop baval hahan etet pimaz homeo badae batah, ⁴⁶ oñ paru mod nari maot borourat Zerusalem zeitak sat Parisi abanarin Iesuz tah-ñeti pov bar mañahan ⁴⁷ paru Parisi aban porir aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahoriñö Zuda kaunsor aban ahori em topourapanez as hahan emat topourahan epat mañah, “Met aban akap gog kezañ tamahag, dari tair tat pi bagaa batakan gog pim tamah-akañ maot natotü, oñ am betet hepan?” ⁴⁸ Met pim gog kez akañ am tovai sohopan, povoz añarab mapori pimaz homeo badae batat pi parum aban ami ahop bavatat meñepanen hepan. Tapanen Roma ñai aban darimaz ahö ravat hez-pori epat hapan, ‘Met aban ahö akapunañ Zuda añarab maot ritou etat dari orupanez akat tamah.’ Pot hat paru porihö kaev ravat Godiz tup ahö epamak ur edat dari Zuda mapori bahori avatapan hez.”

⁴⁹ Met krismas pot haoh-povok aban anumaihol bareñ elat mañarooh-poriz ahö ravat heh-popuz abatao Kaiapas popuhö pim modarin epat mañah, “Met ari aban hodadeo bonori.” ⁵⁰ Met ganö Roma ñai abanari dari Zuda mapori bahori avatapan hezag, aban hameg-hon okop ur ñomapan, povozahoh pi añarabohö parum ahop bavatapanez hameg-okov ou naravotü, oñ bon tapan.” ⁵¹⁻⁵² Met Kaiapas pop porah pi aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahop ravat heh, povoz Godiz Pul Tinapuhö pi hodad pov manahan Iesu ur ñomapanen Zuda añarab meñizapanen tin ravapanez homet pot hah. Met Zuda añarab nenari bon, oñ Godiz ñarohol mainor pain ravat hehaek Iesu ur ñomapanen maot

bal hat pi paru meñizapanen togü honet ravat tin hepanez Kaiapas pot hah. Met Kaiapas pim pot hahavoz kap potaz pi hodad nat, oñ Pul Tinapuhö hodadeo manahatam am hah.

⁵³Met pot paru topourat hahaekanañ Iesu bat urapanez nonoroz mel tovai sooh. ⁵⁴Povoz Iesu ourah Zuda zeï posik sat em nat, oñ ham betez nonair nai bon naraz totoi zeï nataz abatao Iprem mañooh-potak pim mañairooh-abanarinañ paru honeo sat heh.

⁵⁵Tat poek hehan Zuda darimeri meñizahan tin hehavoz homet topouroog-pov[†] totoi ravahan añarab mapori parum toohat nap nim zeï goeñ betet Zerusalem zeï ahotak sat garos gog nao tohopanen parum hori tooh-poñ bon tapanenahoh tin ravat topourooh-povoz homet gipiz nohopanez hat emat gog pot tooh. ⁵⁶Pot toohapuh Iesuz mel tovai sooh. Tat paru Godiz tup ahomakez temeraz kohat topourat epat nae nap mañah, “Met dari petev darimeri meñizahan tin hehavoz homet anumair gipiz nookaz ev topouramegiek pi emapane? Ma ari tair homeameg?” Pot parumam nae nap mañooh. ⁵⁷Oñ aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahorir Parisi abanari epat parun garos hamañahan heh, “Met ni nap Iesu naek hepanen etekë, povoz zuam emat dein bar añeken bat memorizak.”

Uer tinao pim eñañik baouzurah

Matiu 26:6-13; Mak 14:3-9

12 Met alizañ 6 bon tapanen zeirevaizasik Zuda darimeri meñizahan tin hehavoz homet anumair gipiz arö tat nakaz hahan heh-aliz posik[‡] Iesu maot Betani zeitak Lasarus hañomahan pimauhö baval hah-potak sah.

²Tahan pinañ honeo paru gipiz napanez bareñaheak paru mod narinañ toutat hehan Matar añ modari gipiz pot tezooh.

³Tahan Maria moni ahosinañ uer ulagi tin nao pim abatao nad hameg-pov zum tat bizahan oraheak bat Iesuz eñañik ba ozourat pim gag tae tovetanañ olooh. Pot toohan uer povoz ulagi tinao zeï pomakeh map an pap manah. ⁴Tahan mañairooh-aban nap Zudas Iskeriot piuhö Iesu ñai abanarin mañairahan bah-popuhö epat hah, ⁵“Met pi uer okov bonaiz aban mod ahos 300 kina bat hepanez nap manapanen moni pos pi manapanen bat añarab nonair nai bonori manapan, oñ pi upaiam okat tat ba ozourat ur memelah.” ⁶Met Zudas pim pot hahavoz kapot epat hez, met pi nonair nai bonoriz zakep tat rotap manapanez hah bon, oñ pi parum monis bavelooh-kizov poñiz korav ravat het basat em tohot pi givogü moni nañ bovai sooh, povoz pi homet pot hah. ⁷⁻⁸Tahan Iesuhö epat mañah, “Erom, pi tu ravapan hezag, ni tovai okat haotun. Met orah rezah ari añarab nonair nai bonori meñizohopekezao arinañ hepan, oñ ne pohao heman tin netohopekez bonop ev. Met ne ñomoman ba nevizapanez garos nem herisik ueriv ur neelapanezavoz zut añ epop ev netah,” pot mañah.

Lasarus amun ur ñomapanez hah

⁹Met, “Iesu Betani zeitak hez,” pot hahan paru Zuda añarab ahovokaro hat-evetehapuh poekaz hat emah. Met paru Iesu nenapun etepanez homet emah bon, oñ Lasarus ñomahaekanañ Iesuhö maot baval hah-popun amun paru etepanez hat emah. ¹⁰⁻¹¹Met paru Zuda narizaro Lasarus baval hahavoz homet aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahori betet Iesuzahar homeo badae batah,

[†]11:55 Pavar 55 -Met pot toohavoz abatao Pasova mañooh.

[‡]12:1 Pavar 1 -Met pot toohavoz abatao Pasova mañooh.

povoz aban ahö pori Lasarus amun honeo ur ñomapanez ñetiv hah.

Iesu Zerusalem zeitak sah

Matiu 21:1-11; Mak 11:1-11; Ruka 19:28-40

¹²Pot hahan met zeirevai darimeri meñizahan tin hehavoze homet topourapanez[†] emah-pori Iesu Zerusalem zeitak emapanez nonoroh emooch-ñetiv hahan hatevetet bavizapanez hat, ¹³elü marañ barehaphuh bat sat het pi emoohan epat haoh,

“Epopuz homet biñ haovai sohok.

Met pi Godiz abat ahovonañ emama-haek tin metohopan. Met pi dari Israel añaraboz ahop ravat hez-epop Godihö tin metohopan.” *Buk Song 118:25-26*

¹⁴Pot Iesuz biñ ravat haohan Iesu donki ro napuz revah toutat batam Baiñetina-voze Tepatak epat menahan hezat pi tovai emooch,

¹⁵Met Saion[§] zeitakari ari ñaihet to-tunei. Met arim ahop pi donki ropuz revah toutat arihaz ok emamahag, etei. *Sekaraia 9:9*

¹⁶Met batam menahan hez-pot Iesu tahan pim mañairooh-abanari pim tah-povoz kapotaz hodad narav, oñ am unun heh. Met tokat Iesu ñomahaekanañ maot baval hahan birirí ravat abat ahovonañ ravah-porahahoh paru epat homeh, Rotap Baiñetina-voze Tepatak darim ahopuz tapanez menahan hezat Iesu tahan eteg.

¹⁷⁻¹⁸Met Lasarus ñomahan bavizahan hehaek Iesu baval hahan eteh-añarab pori ñetí pov haovai soohan añarab ahovokaro hateveteh, povozahoh paru, “Iesu nonoroh emamah,” pot hahan hatevetet sat Iesu emoochaek bavizah. ¹⁹Met pi nonoroh emoochaek añarab ahovokaro

sat bavizat emoochan Parisi abanari etet parumam nae nap epat mañah, “Met dari pi bagaa navat hezan pi ritou etamahap ak emamahanañ añarab maporizaro pimaz zait tat pinañ honeo paru emamahag, etei.” Pot aban ahö pori hah.

Grik nari Iesun etepanez hah

²⁰Met Zerusalem zeí potak Zuda darimeri meñizahavoze homet topourat^{**} Godin biñ mañohopanez hat mapori emoochan Grik añarab pat nari paru honeo emah. ²¹Met emohot paru Iesuz mañairooh-aban nap pim abatao Pilip popun etet ñetiv mañapanez hat pim to-toi sah. Met Pilip pop pi Galili zeisik Betsaida zeí potakanañap. Met Grik pori Pilip hehaek sat epat mañah, “Erom ae, met ni Iesu hezaekan añaireken dei piin etekaz hat emeg.”

²²Pot mañahan Pilip hatevetet sat Andurun mañat parup honeo sat Iesun mañah. ²³Tahan Iesu parupin hañiv epat mañah, “Met Añaraboz Nanepuz abat ahö ravapanezao totoi haravah. ²⁴Met rotap añoman ari hatevetei, Met bul bi hon nas upai oraepanepuh pimauhoam berevat uloñ navadotü, oñ aban nap bi ul pos bat hamarrah ñedepanen pohao zañ tat bon natotü, oñ ñeker berevat ahö ravat uloñ ahoam badapan. ²⁵Met aban tairap ham eparah tovai pim herí nenas tin hepaneze homet naketuz pop pohao tin het hepan, oñ aban nap pim herí nenas tin hepaneze homet tovai sohopaneze pop pi tin naketü, oñ hori ravapan. ²⁶Met tairap nem gogot tovai emohopaneze pop pi nem ñeo baval hat nem gog nenaov tovai emohopan. Met pot tovai emohopanezap nem hemazaek nenañ honeo deip hekan nem Papapuhö pi-

[†]12:12 Pavar 12 -Met pot toohavoze abatao Pasova mañooch.

[§]12:15 Pavar 15 -Met Saion abat pov Zerusalem zeí potaz abat modao ok.

^{**}12:20 Pavar 20 -Met parum pot toohavoze abatao Pasova mañooch.

maz biñ ravapanepuh tinaekaz piin au mañapan,” pot mañah.

Iesu pim ñomapanezao mañah

²⁷ Pot Iesu parun mañat pim ñomapanezao totoi ravah-povoz homet maot añarab pinañ honeo heh-porin epat mañah, “Met petev nem loporí ahoam honoman tat hez, povoz neohö nem Papapun tair mañom? ‘Apai, petev neeh netapanez tamah-epov niuhö bazei manekez zait toh,’ pot piin mañoma? Evo, taput neeh netapanen kakamao hatevetemaz piuhö hat hanemeehan ne ev haeroh, povoz parum neeh netapanez tamah-pov pi bazei manapanez ne namañotü.” ²⁸ Parun pot mañat maot pim Papapun epat mañah, “Apai, paru horí epov ne netapanen nim kez tinao ou ravapanen añarab etet nim abatao bat hel batapanez zait toh.” Pot hahan abarahanañ ñe nao epat hah, “Met ni gogot tovai emooñin nem kezao ba ou havatoh, met ne maot tokat nem kezao ba ou batoman paru añarab etet nem abatao bat hel batapan.” ²⁹ Pot hahan añarab ahovokaro rouvat heh-pori ñe povon hatevetet narihö epat hah, “Guiras riri hah batah.” Pot hahan met mod narihö epat hah, “Evo, enzol nap piin ñeti nao ok mañah.” ³⁰ Pot hahan Iesu parun maot epat mañah, “Met ne hatevetemaz ñe akao hah bon, oñ ari tapü eperi hatevetepekezao ak hah. ³¹ Met God ari ham añaraboz tamegiñin etet an etapanezao totoi ravah, ma petev Seten ham eparah arimaz ahop ravat hez-pop neohö mez horí batomazao amun totoi haravah. ³² Met ne hamarahanañ balei nakat ba navareñapanez porahanañ as hahoman añarab mapori nehaz emohopan.” ³³ Met pi pot hah-porah paru pim metat zirah ur ñomapanezao ba ou batapan hat pi pot mañah.

³⁴ Met Iesu pim ñomapanez pov ourah hahan añarab heh-pori hatevetet piin

epat mañah, “Met darim ñeti kateñ menahan hez-tep potak, Kristo emat eñizapanez au hahan hez-pop pohao het nañomotü, pot menahan hezaek ni Añaraboz Nanep balei nakat navareñapanez añeñ-okovoz kapot tair? Ma ni mod tairapuz ok hameñ?” ³⁵ Pot at mañahan Iesu maot ñeti epov parun mañah, “Met ne alizavonañ tinavoz maup ev arinañ aviam hem. Met kultur manapanen ganö ari nonoroz mel tat ñodepek hezag, nem aliz tinavokaharam emat sohozei. ³⁶ Met ne aliz tin povonañap aviam ev het soman ari nemaz homeo badae batat nem alizavonañari ravat hezei.” Pot mañat Iesu parum etañik bon tat naekam sat heh.

Zudahol pimaz barotap navat heh

³⁷ Met Iesu paru añaraboz ñaravatak gog ahö povor kao tovai emoh, oñ paruhö piin etet epat nak, “Rotap pi Godihö meehan emahap akeg, etei.” Pot paru pimaz nak, oñ am heh. ³⁸ Tahan batam propet aban nap Aisaia popuhö menahan hez-epovoz rotapuv ou ravah. Nem Amip, nim ñetiv mañegin paru hatevetet barotap navat, ma nim kezao ba ou bategin paru kapotaz tin hodad narav hez. *Aisaia 53:1*

³⁹ Met Aisaia ñeti modao amun epat menahan hezaek paru pim ñetivon hatevetet barotap batapanez bapap tat heh, ⁴⁰ God parum etañ bakut tat parum hodadeo memorizahan hez.

“Met parum etañinañ etet hodad tapan hezavoz, ma parum horiv betet nemaz homepanen batin batom hezavoz pot metoh,” pot pi hah. *Aisaia 6:10*

⁴¹ Met Iesu hamarrah naem heharah pi revah ahö ravat kezavonañ hehan Aisaia piin eteh, povoz ñeti epov menahan hezaek ev.

⁴² Met paru Zuda aban ahori Iesu kos rez manahan paruhanañ nari kilam

pimaz parum loporizaroh homeo badae batah, oñ paru pori Parisi abanarihö hatevetet paru Zuda poriz topour zeñnikanañ ba iñidoh batapanen paru nalok hepan hezavoz homet paru pimaz homeo badae batah-pov ourah bar nak hehaph, ⁴³paru Iesuz ourah hapanen God parumaz biñ ravapanez povoz homet nakez, oñ aban modari ganö parumaz kaev ravapan hez, pot homet parum kil homeoh-pov ourah bar nak.

Kaev ravapanezari hañiv bapan

⁴⁴Met Iesu ñeo ñarah epat hah, “Kar, met tairap nemaz homeo badae batat hepenez pop pi ne nenapuz homeo badae batapan bon, oñ pi nem Pap ne nemeehan eroh-popuz amun homeo badae batapanezap ok. ⁴⁵Met tairap nemaz hodad tat hepenez pop pi ne nemeehan eroh-popuz amun hodad tapanezap ok. ⁴⁶Met ne ari ham añarab kuturutak hezan aliz tinao anomaz ev arim ñaravatak eroh, povoz ari tairari nemaz homeo badae batat hepekezari ari modariz kuturutak het samahavoz zut maot nasotü. ⁴⁷⁻⁴⁸Met ne ari añarab an etat hañ horiv anomaz ev hamarrah naer, oñ ne ari hori tovai emamegiek maot nemi ba avatom hat ev eroh, povoz ari tairari nem ñetiv hatevetet baval nak het ñeti povoz kaev ravat kos rez manepekez pori neohö hañiv bepekez arin naañotü, oñ hañiv bepekez aliz posik nem ñeti añovai emamoh-epeñihö am het ari hatevetet kaev ravat hepekezariz horiv ba ou batapanen hañiv bepek. ⁴⁹Met tairaz ba ou batapan, pot arin añamoh home-tunei, oñ ne nem homevokam naañ, oñ nem Pap ne nemeehan eroh-pop pim ñeti tinañ arin añohomaz bar nañahaek hao-vai emamoh. ⁵⁰Met ne hodad, pim ñeti añamoh-epeñihö ari añaraboz pohao tin het hepekezao ba ou batamah, povoz

nem Papapuhö añohomaz nañoooh-nen potahar arin ev añamoh.” Pot parun mañah.

Iesu mañairoohariz eñañ ivoh meveteh

13Met darimeri meñizahan tin hehavoz homet anumair gipiz itir arö tat nohopanez^{††} aliz hones ravahan Iesu pot homeh, Ham epar betet nem Papapuhaz somazao totoi ravah. Pot homet ham añarab pim ñetiv hatevetet pimeri ravah-poriz orah rezah zakep tat map loporü paru manat het tovai emoooh-pov pi am tooh.

²Met Setenihö Zudas Saimon Iskeriotiz ropuz loporih Iesu ñai abanarin mañairapanen bapanez hodadeo hamanah. Tahan hapanezai ravahan Iesur pim mañairooh-abanari gipiz nohot heh. ³Met nohot hehaph Iesu pot homeh, Met ne Godinañ honeo hehoekanañ eroh-porah nem Papap ne nonair nai mapotuz korav ravat hemaz pim kez ahov ne hananahan bat haerat ev hehoek, petev ne maot pi tapupuhaz somaz ev toh. ⁴Pot pi homehaph Iesu bal hat pim dim revahap tez biit taur tover bat pim pavarah barahan taur por okoh pim eñañik sat heh. ⁵Tahan pi ivov suasik ozour biit kapot tat pim mañairooh-abanariz eñ kokoñir zagivañik ivoh mevetet taur tove poraz teteranañ sos ba moolooh.

⁶Met pot tooh-pov paru Zuda abanahoriz asit metamahariz tamahavoz zut pi metovai emat Saimon Pitaz totoi harehan epat mañah, “Nem Amip ae, niuhö nem eñañik ivoh nevetekavoz ne kaev.” ⁷Pot hahan Iesu hañiv epat piin mañah, “Met nem tamoh-epovoz kapot petev ne niin bar nanañ, povoz ni ok hodad nat, oñ gitahahoh ari maporin bar añoman hodad tepek.” ⁸Pot ha-

^{††}13:1 Pavar 1 -Met pot toohavoz abatao Pasova mañoooh.

han Pita maot epat mañah, “Evo, met ni aban ahö tinapuhoam ne betezapuz eñañik ivoh nanevetetü.” Pot hahan Iesu hañiv maot piin epat mañah, “Met ne nim eñañik ivoh nanevet tom, povoz ni nenañ honeo naketü, oñ ne ni ivoh nevetem, povozahoh nenañ honeo deip hepain.”⁹ Pot mañahan Saimon Pita hat-evetet epat mañah, “Povoz nem Amip, ni nem eñ nenañiam ivoh nanevetetü, oñ nem marañir gagaih map honeo ivoh nevetekes zait toh.”¹⁰ Pot mañahan Iesu epat maot mañah, “Met aban tairap pim heris ivoh hañodat tin hepanezap neohö maot ivov namevetetü, oñ pim eñ nenañ ivoh mevetem. Met ari mapori ivoh hañodat tin haravat hez, oñ aban hon nenañ pim horivonañ am hez.”¹¹ Met ñai abanarin popuhö mañairapanen pi bapanez hah-popuz hodad hakeh, povoz pi pot parun mañah.

¹²Met pot pi metat garë hahapuh ivoh mevetepanez pim dimip tez biza-han oraehaek bat maot meet toutah. Tat pi parun epat mañah, “Met peti ari nem petev etoh-okovoz kapot tin hodad narav, povoz bar añom.”¹³ Met ari neen, Añairameñip, ma Amip, pot nañameg, met rotap ne tapup ev, povoz ari tin ok neen nañameg.¹⁴ Oñ ne arim ahop aban ahoriz as roholoz metamahat ne arim as rop ravat arim eñañ ivoh eveteohö-epovoz zut ari arim modariz asit am metovai sohozei.¹⁵ Met ne arim tohopekezat ok haañairoh, povoz ari amun nem petev etohon eteg-epovoz zut añaraboh metovai sohozei.¹⁶ Met rotap ne arin epat añom, gog aban napuhö pim aban koravop ritou metat ba irih navatotü, ma aban ahö nap pim gogotak meepanen sohopenez aban popuhö rekot pim ahö pop ritou nametotü.¹⁷ Met arin añoh-epataharam metovai sohopek, povoz ari biñ ravat tin hepek.

¹⁸Met nemauhö ba ou avatohon ari tin hez-eperiz ne hodad, oñ ne ari map

eperiz homet ñeti epov arin añamoh bon, oñ arim ñaravatak hon nap peti horivonañap ok hez. Met Baiñetinavoz Tepatak rotap pim netapanezavoz epat menahan hez, Met aban nap nenañ deip honeo gipiz neg-pop nemaz kaev ravat kos rez nanapan. Met pot menahan hezavoz rotapuv ev ou ravapanez tah.¹⁹ Met povoz rotapuv ou narav hezanam petev ne arin bar añamoh-epov tokat ou ravapanen ari etet nemaz pot hapek, ‘Rotap pi dari bonorahanañ pohao het am hezap ok.’²⁰ Met rotap ne arin maot epat añoman hatevetei, met nem gog aban nap meeman sapanezaek tairap pimaz biñ ravat tin metohopanez pop ne ok amun tin hanetohopanezavoz zut ravat hepan. Ma ne tin netohopanez pop nem Pap ne nemeehan eroh-pop amun tin ok metohopan.” Pot parun mañah.

Zudas Iesu hori metapanez mañah

*Matiu 26:20-25; Mak
14:17-21; Ruka 22:21-23*

²¹Met Iesu pot mañat pim loporih honoñai ahov tahapuh epat parun bar mañah, “Rotap ari eperihanañ ni nap ne navapanezarin mañairekë.”²² Pot hahan pim mañairooh-abanari kut tahapuh et nae nap tat pot homeh, Met tairapuhö metapanezavoz pi ok añamah batah?²³ Pot homehapuh met Iesuz ahoam zait tat heh-pop pim totoi toutat hehaek,²⁴ Saimon Pitahö pim gagainañ piin zu metat pot mañah, “Met, ‘Tairapuz metapanezavoz homet okat hamah,’ pov darin bar añapanen hatevetekag ni piin at mañ.”

²⁵Pot homet piin zu metahan pi Iesuz totoi harë ravat epat at mañah, “Nem Amip ae, tairapuz netapanezavoz homet okat añeñ?”²⁶ Pot mañahan Iesu epat mañah, “Met ne berë epat bat ev suasik iv urü oraez-epovok barizat manoman bat napanez popuz netapanezat ok añoh.” Pot haovai teri

taputanañ pi beret bat iv uruvok barizat Zudas, Saimon Iskeriotiz rop, manahan bat nah. ²⁷Met beret manahan bat novaïam Setenihö Zudasiz loporih map lokat an pap manahan Iesu etet piin epat mañah, “Met nim ne netekez homeameñ-okov petev berevat sat zuam ta.” ²⁸Pot mañahan modari piin pot mañahavoz kapotaz hodad narav, ²⁹oñ Zudas pi parum moni kizoveñiz korav hehavoz homet paru nari pot homeh, Kar, pi peñi sat deim tairavoz homet ev topouregivoz gipiz modatü zum tapanez ak mañamaha? Ma sat moni nas moniñ bonori manapanez mañamah? Pot paru homeh. ³⁰Met Zudas berë pot nat bon tovaïam bal hat berevat zuam sah-porah kutur haravahanam am sah.

Iesuz kap mageitaz mañah

³¹⁻³²Pot piin mañahan Zudas berevat hasahan Iesu parun maot epat mañah, “Met Godiz kezao ne Añaraboz Naneputi berevapanezao petev harava-haek añarab neen etet Godiz abatao bat hel batapan. Met rotap pim kezao hananapanez hahan hezavoz homet pi ne bagaa nanavatotü, oñ zuam nanat nem abatao bat hel batapan. ³³Met neneri, ne arinañ honeo ev aviam het som. Toman ari nemaz mel tepek, oñ paru Zuda aban arim ahorin mañooh-taput ne maot arin epat añom, Petev nem somazaek ari rekot naemotü. ³⁴Povoz ne arim ñeti katë magei tin epovok tohopekezat epat añoman ari hatevetei. Met ne arimaz zakep tat lopori anat masak etamohovoz zut arim loporizaro nae nap manat masak metohozei. ³⁵Met ari pot tovai sohopeken modari arin etet arimaz epat hahopan, ‘Rotap paru Iesunañ honeo samahari ok.’” Pot Iesu parun mañah.

Pitahö Iesuz bavai hapanezat mañah

Matiu 26:31-35; Mak 14:27-31; Ruka 22:31-34

³⁶Pot mañahan Saimon Pita at mañah, “Met nem Amip, dei evetet taek sekez ok hameñ?” Pot mañahan Iesu epat hah, “Petev nem somazaek ni rekot naemotü, oñ tokat emekë.” ³⁷Pot mañahan Saimon Pita maot epat mañah, “Nem Amip ae, tairaiz petev sekezaek ne rekot naemotuz hameñ? Met rotap ni ur noñomapanez hapan, povoz rekot ne amun navat deip honeo ur oñomapan.” ³⁸Pot hahan Iesu epat mañah, “Rotap ni nenañ honeo ñomek, pot ok hañ, oñ rotapuam ne niin epat nañom, Kutur epatak id hohor bizap ñeo nakam hepanen paru nemaz niin at nañapanen ni navokaro nao, ‘Evo, ne pimaz hodad nat,’ pot nemaz bavai mañekë,” pot mañah.

Iesu Papapuhaz nonor hez

14 Met Iesu Pitan pot mañat maot parun epat mañah, “Met arim loporizaroh ñaihet tat homeme totunei, oñ Godiz homeo badae batat nemaz amun homeo badae batat hezei. ²Met nem Papapuz zeï hez-posik zeïñ ahoam hezaek ne sat arim emat hepekez zeï giruñ ba oñ batom. Met zeï poñ bonotin ne ñeti epov arin naañ toh narab. ³Met ne garos sat arim zeï hepekez poñ ba oñ batomapuhoh maot erat ari ba evizoman dari honeo helakapuh poek hek. ⁴Met nem sat hemazaek emepekez non pooroz ari hodad hakez.” ⁵Pot mañahan aban Tomas popuhö piin epat at mañah, “Nem Amip tin hañ, oñ nim sat hekez hameñ-poekaz dei unun, povoz tairaiz dei poek emakaz nonoroz ari hodad hakez, pot añeñ?” ⁶Pot mañahan Iesu piin hañiv epat mañah, “Met ne arim emepekezavoz nonoroz maup ev, ma ne amun ñeti tin rotapuv hodad tohopekezavoz ma pohao tin het hepekezavoz nonoroz

maup ne ev. Met ne nenap ev añamoh-map epotuz maup ev, povoz añarab tairari nehanañ non pataoroh sohopenez pori nem Papap hezaek rekot paru emat naverevotü. ⁷Met ari nemaz tin hodad hez, povoz nem Papapuz amun tin hodad tovaizahoh sohopek. Met rotap ari piin et hareg.”

⁸Pot mañahan aban mod nap Pilip popuhö pat, “Nem Amip, ni darim Pap añameñ-okopun añaireken dei etet pimaz hodad ravak.” ⁹Pot hahan Iesu epat mañah, “Met Pilip ae, ne arinañ honeo houloam ev hehon tairaiz nem kapotaz ni tin hodad nat? Met nem Papap deip honeo hez, povoz neen et hareeg-eperi nem Papapun amun ok et haeteg. Povoz mod tairapun añairoman ari etepekez okat hañ? ¹⁰Met nem Pap tapupunañ ne hezan pi nenañ honeo deip hez-pov peti Pilip ni barotap navat het okat nañeñ. Met nem añovai emamoh-epeniñ ne ev het nem homevokam añamoh bon, oñ nem Pap nenañ honeo het gogot tamahapuhö badede nañamah-poñ ev arin añovai emamoh. ¹¹Met ne nem Papapunañ honeo hezan pi nenañ honeo hez-pot haañohoeke ari hatevetet barotap batat hepekez zait toh, oñ ari am basat em tat kut hepek, povoz red poñir kañ toohon eteog-poñiz homet epat hapek, ‘Rotap paru Papap honeo hez.’ ¹²Met red poñir kañ toohon haeteog-poñiz homet rotap tohopekezat epat añom, Ari tairari nemaz homeo badae batat hepekez pori red poñir kañ amun tohopek. Met ne ham epar betet nem Papapuhaz som, povoz ne ev aviam gogot toh, oñ ari red ahö poñir kañ am tovai sohot nem tamoh-epeniñ ritou netat ahoam tohopek. ¹³Met ari nem abatao tin bahore hat het tairao tohopeken eñizohomaz neen nañohopeken ne rekot hatevetet ari eñizohom. Met pot tohoman añarab etet nem Papapuz abatao bat hel batohopan. ¹⁴Met ari nem abatao tin bahore hat het

tairavoz ne eñizohomaz hat nañohopek, povoz ne hatevetemaz taput tat rekot ari eñizohom,” pot mañah.

Pul Tinap meepez mañah

¹⁵Pot mañat maot epat mañooh, “Met nemaz zait tat arim loporizaro nehar nanat hepek, povoz nem ñeti katè añamoh-map epeñ tin baval hat tovai sohopek. ¹⁶⁻¹⁷Pot tohopeken nem Papapun mañohoman pim Pul Tinap orah rezah ari eñizohot ñeti rotapuvohar añohopenez pop meeapanen erat arinañ pohao het hepan. Tapanen ham añarab Godiz tin hodad nat hepanez porinañ pi rekot naketu, ma paru pori amun pimaz hodad naravotü, oñ ari tairari nemaz homet hepekez poriz loporizaroh hepanen ari pimaz tin hodad tohopek.

¹⁸Met ñaro ononam gag beteamahan hez-poriz zut arim main hepek hezag, ne rekot ari naevetetü, oñ ne maot emat arinañ am hem. ¹⁹Met ne ev aviam het soaman ham añarab betez het Godiz tin hodad nat hezari maot neen et nanerezotü, oñ ari nenari neen et nereepek. Tat ne tin biririam het hemazavoz zut ari amun pohao biriri het tin hepek. ²⁰Met ne pot tomaz porah ari nemaz epat hodad ravepek, Pi pim Papapunañ honeo hezan dari pinañ honeo ev hez, pot ari hodad ravepek. ²¹Met ari tairari nem ñeti kateñ hatevetet baval hat tovai emohopekez pori nemaz zait tat hepekezari ok. Met nemaz zait tat hepekez poriz nem Papap amun arimaz zait tat hepan. Ma ne amun arimaz zait tat nemaup hezhez tinao arin añairovai sohoman nemaz tin hodad ravovai sohopek.”

²²Pot hahan Zudas Iskeriotiz apetop Zudas modapuhö piin at mañah, “Nem Amip, ni hezhez tinao dein añairovai sooken dei hodad tovai sohokaz rotap ok añameñ, oñ kar tairaiz ham añarab betez het Godiz hodad nat hepanez porin nim hezhez tin pov namañairotü?” ²³Pot at

mañahan Iesu piin ñetī hañ epov mañahao ev, “Met nemaz zait tapanez pori nem ñetī kateñ baval hat tin tovai sohopenan nem Papapunañ deip honeo parumaz zait tat emat parunañ honeo hek. ²⁴ Oñ nemaz zait nat hepanez pori nem ñetī kateñ baval nakaotū, povoz nem hezhez tinao parun namañairotū. Met ev añamohon ari hateveteamegepov nem naekanañ bat emoh-ñetiv ev añamoh bon, oñ nem Pap ne nemeehan erohopuz ñetiv nañamahat arin ev añamoh.

²⁵ Met ne ev arinañ hez-eparah ari tin hodad tepekez ñetī epov ev añamoh nanē. ²⁶ Met nem Papap pim Pul Tinap meeapanen erat nem hez-epat arinañ honeo het eñizohopan. Tat nonair nai añairat ev añamoh-epeñiz ari unun manohopek hezavoz piuhö maot bahodad avatohopan.

²⁷ Met ganö ari ñaihet tepek hezavoz nem lop tinarinañ biñ ravat hezpotaharam ari amun hepekez ne zait toh. Met paru Godiz tin hodad nat hezpori lop tinarizaronañ hez-pov zuam bon tamah, oñ ari nemaz lop tinarinañ ravat hepekez añamoh-epov zuam bon natotū, povoz arim loporizaroh ñaihet tat homeme totunei. ²⁸ Met ne arin epat haañohon ari hat haveteg, ‘Met ne ari evetet somapuh tokat maot arih erom.’ Pot haañohoek ari nemaz tin zait tat loporizaro nanat hegitin nem Papaputī somaz hahon ari hatevetegipuh biñ ravegnarab. ²⁹ Met petev ari pot nat hezan ne arin añamoh, oñ tokat pov ou ravapanen ari etet, ‘Auma, rotap añoohat ev ou ravahan eteg,’ pot ari hapek. ³⁰ Met añarab hamarrah nonair nai mapotuz zaitivoz berevamahat tovai samah-poriz ahopuhö ne horī netapanez pov ev totoi haravah, povoz arinañ aviam ev het ñetiv añohom. Met piuhö nem ahop ravat ne ritou netapanez tamah, oñ pot pi tamahaek petī rekot bon, ³¹ oñ neohö

nem Papapuz zait tat het neen nañamahanen pot tovai samoh-povohar ou ravapanen añarab etet hodad ravohopan. Povoz ari bal hapeken dari epekanañ berevat sak.” Iesu pot parun mañah.

Iesu bi tinarepez zut hez

15 Pot mañahan paru poekanañ sovai Iesu maot parun epat mañah, “Met ne bi uloñinañ tin narepez zutap ev, met nem Papap bi porepez koravop ok. ² Met ari nenañ honeo hezari bi porepez marañiz zut ravat hezaek mar tairañ uloñ tin navad hez-poñ korav hez-popuhö el beteamah. Tat bi mar tairañ uloñ tin badamah-poñ tinam bapai tamahan bi mar poñik ul badamah-poñ ahö ravamah. ³ Met ari nem ñetiv añoochon hatevetet baval hat hezaek bi mar uloñ tin badamah, pot añoh-okoñiz zut ari hez. ⁴ Met bi kapotanañ honeo marañ hepan, povoz uloñ tin badohopan, oñ mar poñ napuhö elapanen main ravat hepan, povoz mar poñik uloñ navadotū, povoz zut ari ne nevetet nehanañ main ravat hepeken arih tinao ou naravotū. Met bi kapot pim marañinañ honeo hezavoz zut ari nenañ honeo hepeken ne arinañ honeo hemazaek bi marañik ul tinañ badamahavoz zut arim tinao ou ravohopan.

⁵ Met ne bi kapotaz zut hezan ari bi marañiz zut hez. Met ni tairap nenañ deip honeo hepainez pop ul tinañ badamahavoz zut nim tinao ahoam ou ravohopan. Oñ ne nevetet nim main ravat tookezavoz rekot nihi tin pov ou naravotū. ⁶ Met bi marañ uloñ navad hezan elat tam tamatak basat beteamaha oraet ñu ravamahan mañaramahan ñadamahavoz zut ari tairari nenañ honeo naketuzari ravat hepek. ⁷ Oñ ari tairari nenañ honeo hepekepuh nem ñetiv tin bahorē hat hepekezari tair etapanez homet darim Papapun bar mañohopek, povoz pi rekot ari taput eto-

hopan. ⁸Met bi ul ahö tinañ badamahan eteamegivoz zut arim tinao ou ravo-hopanen añarab etet pot hahopan, ‘Rotap paru Iesuzari ok.’ Pot arimaz hahopanem Papapuz abatao ahö ravo-hopan. ⁹Met nem Papap nemaz zait tat pim loporí ne nanamahavoz zut ne arimaz zait tat nem loporí ari anat hez-povonañ honeo hezaek, tovai ari pov betet main ravotunei. ¹⁰Met nem Papapuz nañamahat baval hamohoek, pim loporí ne nanat hezan ne tin hez. Met povoz zut ari nem añamohot baval hat tohopeken ne amun arimaz zait tat loporí anat hemaz povonañ ari tin het tovai sohopek.

¹¹Met tairaz ñeti epov arin ev añamoh hometunei, oñ ne petev biñ haravat het añamoh-epovoz zut ari amun biñ ravohopeken biñ pov arim loporizaroh map an pap manapanez homet ev añamoh. ¹²Met nem ñeti katë ahö tin tovai sohopekezao ev arin añomaz toh, met ne arimaz zakep tat nem loporí anamohovoz zut ari arim modariz zakep tat loporí manat meñizohozei. ¹³Met tairap pim ñoder kam modariz zakep tat paru tin hepenez homet het meñizat ñomapanez popuz zakepivohö modarizao map ritou metat ahö ravat hepan. ¹⁴Met ari nem ñeti katë añovai emooh-poñ baval hat tovai sohopek, povoz nem ñoder kam modari ravat hepek. ¹⁵Met aban ahorihö parumauz tapanez kap poñ parum gog abanarin bar namañ het parumauhoam am tamah, oñ nem Papapuz nañamahan ne hatevetet hez-ñeti kap poñ map ne arin badede haañoh, povoz petev ari nem gog abanari bon, oñ nem ñoder kam modari pot ravat hez.

¹⁶Met arihö ne ba ou navateg bon, oñ neohö ari nem gogotak tohopekez ba ou haavatohon hez-eperi ari nem gogot am tohopeken arim tohopekez tin pov ou ravat pohao het hepan.

Met pot tohopekepuh nem abatao bahorë hat het ari tairavoz tekí tat nem Papapun bar mañepekez pov pi rekot eñizat anohopan. ¹⁷Met nem ñeti katë haañoh-tinao maot ev arin añomaz toh, Ari arim modariz zakep tat loporí manat masak metohozei,” pot mañah.

Paru horí metapanezat bar mañah

¹⁸Pot mañat maot epat mañah, “Met pot tovai sohopeken ham añarab betez het Godiz tin hodad nat hezari arimaz kaev ravat horí etohopanem pot homehopek, Met rotap garos darim Amipuz kaev ravat kos rez manahavoz zut dari pimaz homet hezari ev taput etamah, pot ari homehopek. ¹⁹Met añarab añamohpori betez Godiz tin hodad nat het parumauz zaitivok sat em tamah. Met ari parum tamahavoz zut tohopek, povoz paru arimaz zait tapan, oñ neohö ari ba ou haavatohon hez-eperi parum betezam sat em tamahat ari nat tepek, povoz paru pori arin etet kaev ravohopan. ²⁰Met gitamahar haañoh-tapuv maot ev añomaz toh. Met ev hamarrah gog aban napuhö pim aban ahop ritou namet, met povoz zut ne arim ahop petev paru ne bahorí netovai samahpovoz zut tokat arimaz amun kaev ravat bahorí etohopan. Ma nem baiñeti tinao mañoohon paru hateveteohatin arim mañohopekez pov paru amun hateveteoh narab. ²¹Met paru ne nemeehan eroh-popuz hodad nat, povoz ari nem abatao haovai sohopeken paru ari amun bahorí avatohopan.

²²Met ne ev hamarrah erat dei Papapuz ñetiv parun namañatin paru deipimaz hodad nat hehan parutí horí nao ou narav heh narab, oñ ne haerat parun hamañohon hat havetet maot kos rez nanah, povoz petí parutí horí ahov ou ravapan. Met ne parun hamañohoek paru nemaz, ‘Dei pim kapotaz hodad nat,’ pot paru hat rekot parum horiv baiz

navatotü. ²³ Met rotap nemaz kaev ravat hepanez pori nem Papapuz amun paru kaev ravat hepanezari ok. ²⁴ Met ne ev haerat parum ñaravatak hehopuh batam aban mod napuz gog nat hepoñir kañ ahoam natatin nem kapotaz paru kut tat hehan horiv parutü ou narav tah narab, oñ ne ev haerat gog poñir kañ toohon paru et hareet dei Papapuz kaev ravah, povoz parutü hori ahov am ou ravapan. ²⁵ Met darim Baiñetinavoz Tepatak batam epat menahan hez, Met ne hori nao nat hehon paru nemaz kaev ravah. Pot menahan hez-povoz rotapuv ev neeti ou ravapanez tah.

²⁶ Met ne sat nem Papapun mañoman ari eñizohopanez pop meepanen erat het ñeti rotapuvohar arin añañ bahodad avatohot nem hezhez tinao añairohopan. ²⁷ Met batam nem gogot kapot tat tohoekanañ ari nenañ honeo het tovai emoog, povoz ari amun nem hezhez tinavoz ñetiv añarab modarin mañovai sohopek,” pot mañah.

16 Met pot mañat maot epat mañah, “Met ganö ne ari evetet soman kaev ravat nem gogot betepek hezavoz petev ne ñeti tovë epov arin ev bar añamoh. ² Met tokat paru Zuda aban ahoari ari nemaz homet sameg-eperiz kaev ravat arim topour zeñnik ari nalokotuz ah ñeo hapanen iñidoh het modarinañ honeo ari lokat mañeo nakaotü. Met paru ari men oñomapanez pori pot arimaz hahopan, ‘Met rotap paru okori hori tahan dari God meñizat men ñomegin pi biñ ravah.’ Pot moreg paru hapan. ³ Met tairaz paru pot etapan hometunei, oñ paru dei Papapuz hodad nat het hori añamoh-epañ arih etohopan. ⁴ Met tokat etohopanezavoz homet petev arin badede ev añamoh, povoz pov ariti berevohopanen pot homehopek, Rotap batam pim dein añoohan hateveteogivoz rotapuv petev deih ev ou ravamah, pot maot homehopek.”

Iesu Pul Tinapuz ñetiv mañah

“Met garos ne arinañ am hemaz homeohö, povoz ne ñeti añamoh-epañ bar naañ hehö, ⁵ oñ petev ne evetet ne neeahan erohoputi maot somaz tohopuhoh ev añamoh. Met arihanañ napuhö neen epat nanañ, ‘Ni taek sekez dein añameñ?’ pot ni nap nak, ⁶ oñ nem evetet somaz añamoh-epovoz ari homet arim loporizaroh honoñai ahov tameg. ⁷ Met rotap arin epat añañ, met ne som, povozahoh ari tin hepek. Oñ ne nas ev am hem, povoz ari eñizohopanez añamoh-pop erat naeñiz hepanen ari tin naketü, oñ somaz añamoh-porah rekot ne sat piin mañoman erat ari eñizohopanen tin hepek. ⁸ Met pi meemaz hamohpopuhö ham añaraboz hori tamahavoz kapot amun ba ou batat mañairohopan, ma hezhez tinavoz kapot amun ba ou batat mañairohopan, ma tokat ñevok biit horivoz hañiv manapanez hahan hez-pov amun ba ou batat mañairohopanen hodad ravohopan. ⁹ Met ham añarab nemaz homeo badae navat tamah-poek parum hori tamah-poñ parutü am hezaek mañairat bahodad bathopan. ¹⁰ Met ne nem Papapuhaz soman paru neen et nanereotü, povoz nem hezhez tinavoz kapot mañairat bahodad bathopan. ¹¹ Ma ham eparah añarab hori tamahariz ahop ravat hez-pop kakamao metapanez hahan hakez, povoz añarab pim irih het tohopanez pori amun ñevok bizat hañiv metapanez pov, pi meeman erapanez añamoh-popuhö mañairat bahodad bathopanen paru nari homehopan.

¹² Met ne ñeti modañ ahoam añomaz zait toh, oñ ari hatevetet kapotaz tin hodad tepekez bapap tat hez, povoz petev arin ñeti modañ ne naañotü. ¹³ Oñ pi eñizat ñeti rotapuvohar añohopanez pop sat meeman erapanez porahahoh ñeti rotapuvovoz kapotaz mañairat hodadeo anohopanen ari hodad ravat tin so-

hopek. Met pop pim zaitivokam añairat bahodad avatohopan bon, oñ nem Papap pimauhö ñetiv piin mañohopanen hat-evetehopanezat arin añairat bavadede avatohopan, met tokat berevohopanez poñiz piuhö arin amun añairat bahodad avatohopan. ¹⁴Met rotap nem homehot hemaz poñ pi hodad ravat hep-anezaek ari bahodad avatat añairohopenen nem abatao ahö ravohopan. ¹⁵Met nem Papapuz homeamah-nen taputam ne homeamohop ev, povoz pim Pul Tin pop amun hodad haravat hezaek, ari bavadede avatat añairohopan.” Pot parun mañah.

Paru maot biñ ravapanez mañah

¹⁶Pot mañat maot epat mañah, “Met ne aviam ev het soman ari neen et nanerë am hepekepuh tokat neen maot et nerepepek.” ¹⁷⁻¹⁸Pot mañahan pim mañairooh-aban nari parumam kil epat nae nap mañah, “Ae, pi darin, ‘Ne aviam het soman ari neen et naneream hep-ekepuh tokat neen maot et nerepepek,’ pot añahan hatevetegivoz kapot tair? Ma gitamahar epat amun darin añah, ‘Met ne nem Papapuhaz som.’ Met pim pot añah-kap okatakaro tair tat dari hodad ravak?”

¹⁹Pot parum kilam haohan Iesu paruhö piin kapotaz at mañapanez homet heh-pov zuam hodad hatahapuh parun epat mañah, “Met ne arin nem tomazat añohovoz basat em tat nae nap mañamegi? ²⁰Met rotap ev añomaz toh. Met ne petev soman añarab nem tamohovoz etet kaev ravat hez-pori biñ ravapan, oñ ari iñir zakep ahov tohopek. Tat tokat arim zakep tohopekez pov bon tapanen maot biñ ahov ravepek. ²¹Met añ nap pim ñarop batapanez tamah-porah pi kakam ahov hateveteamah, oñ tokat pim ñarop batamahapuh ñaropun etet biñ ravat pim garos kakam tamah-povoz

unun manamah. ²²Met povoz zut ari petev nem somaz hahoekaz zakepiv ahoam tepek, oñ ne tokat maot emat arin etemaz porah, añ ñarop bat kakamavoz unun manamahapuz zut arim loporizaroh zakep tat hepekez-pov bon tapanen arih biñao map an pap manat hepanen biñ pov napuhö rekot bavon navatotü, oñ am pohao het hepan. ²³Met pot tat hepekez porah arihō maot neen at ñe nañ nañepekez hom nameotü. Met rotap epat añoman ari hatevetei. Ari nem abatao tin bahorë hat sohot nem Papapuhö tair etohopanez mañ mañohopekez povoz pi rekot mañohopekezat eñizat etohopan. ²⁴Met batam ari nem abatao haovai sohot pi eñizohopanez namañ emoog, oñ petev ari kapot tat nem abatavonañ pi eñizohopanez mañohozei. Met pot mañ mañohopeken pi rekot eñizohopanen arim tin hepekez biñao rekot ahö ravohopan.” Pot parun mañah.

Iesu hamarrah honoñai hezañ ritou metah

²⁵Pot mañat maot epat mañah, “Met ne nem Papapuz ñetiv arin ourah naañ, oñ povor kavotü bavatat ñetiñ añovai emooh, oñ petev pim ñetiv ourah bar añoman ari hatevetet hodad ravepek. ²⁶⁻²⁷Met ourah añoman nem abatao bahorë hat piin mañohopeken eñizohopan. Met ari nemaz zait tat, ‘Rotap Godihö pi meehan erahap ok,’ pot hamegiriz nem Papap arimaz zait tat loporü anat hez, povoz ari pi eñizohopanez homet, ‘Erom, nim Papapun mañeken dei eñizohopan,’ pot ari neen nañotunei, oñ arimauhö nem Pap arimaz ahö zait tat hez-popun mañ mañohopeken rekot pi eñizat anohopan. ²⁸Met rotap ne batam nem Pap tapupunañ honeo hehoekanañ ham eparah haerat ev hez, met petev ne

ham epar betet maot nem Papapuhaz somaz toh.”

²⁹Pot parun mañahan piin epat mañah, “Met petev ni pat navotĩ bavatat ñetĩ okov dein naañ, oñ ourah ok bar añameñin dei hateveteameg.

³⁰Met dei nimaz epat homeg, Ni nonair nai mapotuz hodad hakez, povoz mod napuhö ni hodad navoz tekĩ teken rekot niin badede nanañotũ. Pot dei homet nimaz barotap batat epat ok hameg, ‘Rotap pi Godihö meehan erahap ok.’”

³¹Pot paru piin mañahan pi epat hah, “Met ari nemaz map barotap batat hez, pot nañegivoz ne arin epat añom. ³²Met petĩ githa ari ne nevetet rapat nap nim zeĩnik sat hepek. Met pot netepekezarah nem main ok naketũ, oñ nem Papap am nenañ honeo hepan. ³³Met ari nenañ honeo het lop tinarizaronañ hepekez homet ev ñetĩ tovẽ epov bar añamoh. Met rotap ham eparah honoñai povor kao ahoam hez, povoz tokat arih kakamavor honoñai mapoñ berevohopan, oñ ne honoñai poñ map ritou hametat ahop ravat hez, povoz aritĩ honoñai pot nañ ou ravapanez porah arim loporizaroh ñaihet totunei, oñ am rez kek tat het tovai emohozei.” Pot Iesu parun mañah.

Iesu pim Papapun mañ mañahat ev

17 ¹⁻²Met Iesu parun pot mañat revah abaran etet epat hah, “Apai, ne añarab maporiz revah het korav hemaz ni kezao nanat ba ou hanavateñiek ne añarab tairari neneri ravapanez au hañin hez-porin pohao tin het hepanez mañamoh. Povoz petev gog tinao tomaz ev eroh-pov ba ou bateken añarab eperi etet nim

abatao bat hel batohopan. ³Met añarab pohao het hepanezavoz nonor epat hez. Paru ni God tin nenapuz hodad het ne Iesu Kristo nimauhö nemeñin ev hamarrah er horat hez-epopuz hodad

tat homeo badae batohopan, povoz pohao tin het hepan. ⁴Met ne ham eparah het gogot tomaz nañeñin ev sohophuh tovai emoohoeok, gog pov map tat garẽ hat bavon batomaz toh. Met nim hezhez tinao ba ou batovai ev emooh, povoz paru añarab eperi nim abatao bat hel batovai emamah. ⁵Apai, batam abarar hamarar nonair nai map bon heharahanañ ninañ honeo deip het abat ahovonañ tovai emooh, met petev haken ne maot ninañ honeo abat tin povonañ hemaz zait toh.

⁶Met ham añarabohanañ nari ba ou batat neneri ravapanez ni au hañin hehpori naneñin nim hezhez tinavoz ñetiv ne parun mañovai emoohon paru hatevetet zait tat baval haovai emamah. ⁷Tat nem tamohovon etet paru pot hamah, ‘Ui, met Godiz mañamahat pi ham eparah erat het okat tamah,’ pot hamah. ⁸Met nim ñetĩ nañeñin bat er horoh-pov parun mañoothon hatevetet loporizaroh bizat het paru nemaz epat homeamah, Rotap pi Godinañ honeo hehaekanañ meehan erahap ev, pot paru nemaz hodad haravat hez.

⁹Met Apai, paru nim ba ou batat neneri ravapanez au hañin hez-poriz homet ne niin mañ nañamoh, met paru ham añarab betez het nimaz hodad nat hezari meñizookez neohö niin mañ nanañotũ, oñ ni paru nem nañamoh-pori meñizooken tin hepanez homet ne ev mañ nañamoh. Met paru pori nim ñarohol ok, povoz meñizookez homet ne niin mañ nañamoh. ¹⁰Met nem au ravat hezpori paru amun nimeri ravat hez, ma nim au ravat hez-pori amun neneri ravat hez. Met paru porihö nem abatao bat hel batamah. ¹¹Met ne niitĩ totoiam maot emomaz toh, povoz ne ham eparah maot naketũ, oñ am emoman paru ev am hepan. Povoz ni nem Pap tinaharam tovai sameñip nim kezavonañ ni parumaz tin korav heken deip lop honerinañ

hezavoz zut paruhanañ nap main naravotü, oñ parü deipim hezat lop honerinañ ravat hepan. ¹²Met parunañ honeo ne ev hez-eparah nim kez naneñ-povonañ ne parumaz korav hezan mapori tin hez, oñ ne horiv netapanez ñetiv batam menahan hezaek, aban horiek sapanez ravah-nen pop pi main haravat non horioroh hasah.

¹³Met petev ne maot nihaz emomazao totoiam ravah, povoz ne petev parunañ ev hez-eparah ñetü haovai emooh-poñ parü eperi hatevetet nem biñ ravat hezavoz zut parutihon biñ pov ahö ravat paruh map rekö ravohopan. ¹⁴Met ne nim ñetiv parun hamañovai emooh, oñ ham añarab betez het nimaz tin hodad nat hezari parumauz zaitivok sat em tamah-pot ne nat hezavoz zut parü amun betez sat em nat hezan ham añarab pori parumaz kaev ravat kos rez manamah. ¹⁵Met ni aban nañamoh-eperi ham eparahanañ bat mod naek sat meñekez ne ev niin nanañ, oñ ganö horipuhö moreg metapanen parü ñodapan hezavoz parumaz ni tin korav ravat hekez ev nañamoh. ¹⁶Met ne ham añarab nimaz hodad nat het parumauz zaitivok sat em tamah-pot ne nat hezavoz zut parü nemi amun taput nat hez. ¹⁷Povoz ni parü meñizooken nim ñetü tin rotapuv parum loporizaroh bizat tin nenavohar tovai tinam sohoh. ¹⁸Met niuhö ne nemeñin ev er horohovoz zut parü honep honep amun meeman ham añarab modariz ñaravatak sohot nem ñetiv mañovai sohopan. ¹⁹Met ne parü nimaz homet tin nenaovai tovai sohopanez hat nem loporü nihar nanat het nim gog nenavohar tovai emooh.

²⁰Apai, met ne aban nen eperiz ni tin korav hekez nañamoh bon, oñ parü añarabon nem ñetiv mañovai sohopanen tairari hatevetet nemaz homeo badae batohopanez poriz amun ne homet niin mañ nañamoh. ²¹Met deip lop honer-

inañ hezavoz zut parü mapori amun lop honerinañ het deipinañ honeo dari hekaz ne zait tat ev nañamoh. Met pot tohopanen añarab modari parun etet epat hodad tat hahopan, 'Rotap God Kristo meehan emat añoh-poekaz parü lop honerü ravat ok hez.' Pot hodad tat hahopan. ²²Met nim hodad nanat hez-pov nehoz parü manohok deip lop honerü ravat hezavoz zut parü amun lop honerü ravat hepenez ne zait toh. ²³Met ni nenañ honeo hezan ne parunañ honeo hez, povoz parü lop honerü ravat hepan. Tapanen añarab modari parun etet epat homehopan, Met rotap God Kristo meehan erahan lopori manat meñizat hez-tapupuhö parumaz amun zait tat lopori manat hez. Pot parü homehopan.

²⁴Apai, batam abarar hamarar non-air nai map bon heharah ni nemaz zait tat heñ-poekanañ nim kez tinao ne am nanovai emameñ, met parü nemi rava-panez au hañin hez-pori ne sat hemaz poek parü tokat emat nenañ honeo hep-anepuh kez tin povon etehopanez ne zait toh. ²⁵Met nem Pap tinaharam to-vai sameñip, ham añarab nimaz tin hodad nat hez-maporizaro nim hezhez tinavoz parü hodad nat, oñ ne nim ropuhö nim hezhez tin povoz hodad het parü porin mañohon niuhö nemeñin eroh-pov parü petev hodad haravah. ²⁶Met parü ba ou batat naneñ-porin nim hezhez tinao hamañairovai sohohek am mañairovai sohom. Met ni nemaz zait tat lopori nanameñivoz zut parü parumauhö nae nap zakep tat loporizaro manohopan. Tohopanen ne parunañ honeo hem." Pot Iesu pim Papapun mañ mañat bon tah.

Ñai abanari emat Iesu bah

*Matü 26:47-56; Mak
14:43-52; Ruka 22:47-53*

18 Met Iesu mañeo pot hat bon taha-puh pim mañairooh-abanarinañ

tapurah er horat Kidron iv gup porih ñarat karom Oliv ziñ ñedehan heh-dañ povok helah. ²Met paru Iesunañ honeo poek orah rezah sat togü manat heh, povoz Zudas ñai abanarin mañairapanen bapanez pop parum togü manoooh-ham poraz pi hodad heh. ³Povoz aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir Parisi abanarihö Zudasin mañahan pi aban tup ahomakez korav meñehan heh-porir ñai aban nari baviit ñaitü bahapuh havoñ rañizat bat Iesu sat hehaekaz hat emah. ⁴Met Iesu piih metapanezavoz hodad hatat heh, povoz ñai aban pori emahan pi etet parum nakoe haret epat mañah, “Erohol ae, ari tairapuz mel tovai emameg?” ⁵Pot at mañahan paru ñeti hañiv epat mañah, “Met dei Iesu Nasaret zeitakanañapuz melahar ev emameg.” Pot mañooohan Zudas pi ñai abanari bavizat emah-pop parunañ honeo rouvat het etet heh. Tahan Iesu epat mañah, “Ne tapup ev.” ⁶Pot haovaiam paru maot aviam zaur kotï kotï hon ravat hamarrah hor orah. ⁷Tahan pi parun maot at mañah, “Met ari tairapuz mel tovai emameg?” Pot maot at mañahan paru epat hah, “Iesu Nasaret zeitakanañapuz dei mel tovai ev emameg.” ⁸Pot hahan Iesu epat parun mañah, “Met ne tapup ev pot arin haañoh. Met ari nemaz mel tovai emameg, povoz aban nenañ dei karar hez-eperi meepeken sap.” ⁹Met pi garos epat Papapun mañ hamañah, “Aban nem ev naneñin hez-eperihanañ nap hori nar-avotü.” Met Iesu garos pot mañ mañahavoz homet paru meeapanen sapanez ñai aban porin mañah.

¹⁰Pot mañovai Saimon Pita pim en raves elevok meehan hehaek bat aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahopuz gog aban napuz abatao Malkas popuhaz menahan bazei manahan hat kap giñasiti poe men elah. ¹¹Tahan

Iesu Pitan epat mañah, “Met nem Papap kakam tapuv hatevetemaz nañahan hezaek nem haitokor nemerizekez hat okat ni tameñi? Evo, met nim en raves pim elevok meeñin hehaek maot mee.”

Iesu Anasihaz basah-ñetiv

¹²Met pot tahan paru ñai abanariv parum ahop, ma Zuda pei du pori Iesu bat birepenañ demahapuh ¹³paru aban Anas pi garos aban ahop ravat hehapuhaz hat basah. Met aban ahö pop Iesu pot metah-krismas povok pi er hor rava-han pim ab lelamap Kaiapas pim urutak rouvat aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahop ravat heh. ¹⁴Met Kaiapas popuhö garos pim Zuda modarin epat hamañahan heh, “Met aban hon nenap ñomapanen dari añarab modari map tin hek,” pot hah. Met aban pot hahapuz ab lelamap Anas popuhaz paru Iesu basah.

Pita Iesuz bavai hah-ñetiv

Matiu 26:69-70; Mak 14:66-68; Ruka 22:54-57

¹⁵Met Iesu Kaiapasiz zeimakeh basahan Saimon Pitar mañairooh-aban mod nap parup houloñariv Iesur aban poriz tokat sooh. Met Kaiapas aban ahö pop pi mañairooh-aban Pitanañ sooh-popuz hodad, povoz aban pop parunañ honeo kohat zeï romevok sah. ¹⁶Tahan Pita iñidoh romevoz haitokoroh totoi rouvat hehan mañairooh-aban mod pop maot berevat añ haitokoroz korav ravat hehapun mañahan Pita amun kohat romevok lokovaiam, ¹⁷añ popuhö Pitan etet epat at mañah, “Met ni aban okopuz nañairooh-aban napu?” Pot mañahan Pita epat mañah, “Evo, ne patap ev.” Pot hat kohat sah. ¹⁸Met porah zeis tamar ahov tooh, povoz parum zeï ahomakez pei duholor as rohol itiñad mañarat rouvat het barai ñarooohan Pita honat paru honeo rouvat het barai ñaroooh.

Anas Iesun toohavoz at mañah

*Matiu 26:57-68; Mak
14:53-65; Ruka 22:66-71*

¹⁹ Met pot barai ñarohot hehan Anas aban ahö pop epat Iesun mañah, “Met aban ninañ honeo emoooh-poriz ñe-tiv, ma ni añarabon mañovai emooñ-ñeti povokaro bar nañeken ne hat-evetem.” ²⁰ Pot mañahan Iesu piin ñeti hañiv epat mañah, “Met ne iz ravat kilam ñeti pov añarabon namañ, oñ orah rezah Godiz tup ahomakeh, ma darim topour zeñik añarab topourama-haek lokat ourah mañovai emoooh. ²¹ Oñ ni añarab ñeti pov hateveteoharin at mañeken paru hat havetet hodad hara-vat hezari okeg, paruhö niin bar nañap, oñ tairaz ni neen ok at nañeñ?” ²² Pot hahan parum pei du nap rouvat hehaekanañ Iesu marasinañ urat pot mañah, “Tairaz ni aban anumaihol bareñ elat mañaramahariz ahö okopun hori okov mañeñ?” ²³ Pot hahan Iesu epat mañah, “Met ne ñeti tinao ev maño-hog, hori tairao hahon ni hatevetet ne noureñ-pov bar haken hatevetek, ma betezam ni ne noureñi?”

²⁴ Pot Iesu aban popun mañah. Oñ Iesuz marañik birepenañ demahan hehatam am hehan Anasihö aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahop Kaiapas popuz ze girü hehavokaz meehan basah.

Pita Iesuz maot bavai hah

*Matiu 26:71-75; Mak
14:69-72; Ruka 22:58-62*

²⁵ Pot toohan Saimon Pita pi itiñadek barai ñarohot rouvat hehaek, paru itiñadek heh-mod pori piin etet epat at mañah, “Erom ae, met ni aban akapuz nañairooh-aban napu?” Pot at mañahan pi maot bavai hah. ²⁶ Tahan Pitahö

hat kapoe men elah-aban popuz kapotak nap pi amun aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahopuz gog abanap ravat heh-popuhö epat piin at mañah, “Met ni pinañ Oliv ziñ ñedehan hezaek heñin ne niin et nereehö tapupu?” ²⁷ Pot hahan Pita maot epat mañah, “Evo, mod napuz ok ni hameñ.” Pot haovai tapurah hohor bizap ñeo hah.

Iesu Pailat ahopuhaz basah

*Matiu 27:1-2,11-14; Mak
15:1-5; Ruka 23:1-5*

²⁸ Met pot tahan zeit al teevai soohan paru maot Iesu bat Kaiapasiz zeimak betet gavman aban ahop Pailat popuz ze ahomakehaz basah. Met paru Zudahol añarab patariz zeñik nalokotuz ah ñeo hahan heh, povoz paru pot homeh, Ganö dari kohat Roma pat okopuz zeimakeh lokakapuh darim ah ñeo elakan horiv darih berevapanen zeirevai darimeri meñizoohavoz homet^{††} anumair gipiz rekot nain hek hezag. Pot homet ze ahö pomakeh nalok, ²⁹ oñ iñidoham hehan Pailat Roma aban ahö pop berevat epat parun at mañah, “Met aban meegin kohat emah-okop hori tairao tahan ari ñe-vok bizat ev bat emeg?” ³⁰ Pot at hahan paru epat mañah, “Aban okop hori nao natatin dei nihaz pi bat naem teg narab.” ³¹ Pot hahan Pailat parun epat mañah, “Povoz pi maot basat arimauhö arim ñeti kateñir ah ñeñ hahan hezan hameg-poñiz homet pim horivoz an tat hat hatevetei.” Pot hahan paru Zudahol epat mañah, “Tin ok hañ, oñ ni hodad, deihö aban napuz, ‘Ni hori teñ, povoz dei ni ur noñomak,’ pot hat ur ñomakaz nonor bon, oñ ari Romaholohö dei pot tak hezavoz non poorö merizegin hez.” ³² Met Iesu pimauhö garos aban patar-ihö pi ur ñomapanez ñetiv mañoohavoz rotapuv ou ravapanez Zudahol pot hah.

^{††}18:28 Pavar 28 -Met parum pot toohavoz abatao Pasova mañooh.

³³Met pot hahan Pailat maot pimamakeh lokahapuh Iesuz as hahan zei girü modavok basat meñehan hehaekanañ pim nakoe bat emahan epat at mañah, “Met ni Zudaholoz aban ahopu?” ³⁴Pot mañahan Iesu epat hah, “Met nim homevokam ñeti okov neen at nañameñi? Ma aban mod narihö nemaz okat nañahan ni hatevetet neen at nañameñ?” ³⁵Pot hahan Pailat epat mañah, “Ae, ne Zuda aban bonop eveg, tair tat nem homevokam at nañom? Oñ nimaularir arim aban anumaihol bareñ elat mañaramahariz ahorihö ni navat nehaz emahag, ni tair teñin paru ni neeh bat neemah?” ³⁶Pot hahan Iesu ñeti hañiv piin epat mañah, “Met ne ahop ravomaz pov ham eparahazao bon, oñ ne ahop ravomaz pov ham eparahazavozatin nenañ honeo emamah-pori ne neñizapanez ñai tahan Zuda iñidoh hez-okori ne nanav tah narab. Oñ rotap ne ahop ravomaz pov ham eparahaz bonov, povoz neneri ok nemaz ñai nat.” ³⁷Pot hahan Pailat epat mañah, “Kar, met okat hañin ne hatevetehon ni aban ahop, pot nim ñetiv ou ravah.” Pot hahan Iesu epat hah, “Rotap ne ahop ni ok hakañ. Met ne ñeti rotapuv haovai sohomaz nem nonop navatahan ham eparah emooh. Met añarab ñeti rotapuv hatevetevai sohopenez zait tat hez-pori nem ñetivon hateveteamah.” ³⁸Pot hahan Pailat piin pot mañah, “Met ñeti rotapuvov hañ-okov tair batah?”

Iesu ur ñomapanez Pailat hah

*Matiu 27:15-31; Mak
15:6-20; Ruka 23:13-25*

Pailat pot hat iñidoh maot berevat emahapuh paru Zudaholon epat mañah, “Met ne hatevetehon aban okop ur ñomapanez hori tah-nao ou narav

hez. ³⁹Met darim tamegit orah rezah arimeri meñizahan tin hehavoz homet topourat[¶] gipiz nameg-aliz posik ne aban nap kakam zeimakeh hezaekanañ ari hamegin baverevamoh, povoz pei povoz homet gipiz nohopekez eparah ne ari Zudaholoz aban ahö okop baverevom, ma mod nap baverevom ari zait teg?” ⁴⁰Pot at mañahan paru maot ñeo ñarah hat epat hah, “Evo, pi am hepanen urapan, oñ Barabas baverev meeken sap.” Met Barabas hah-pop pi añarab modari menovai parumotü givogü boohap ok, oñ pot añarab hahan pop baverev meehan sah.

19 Pot hahan Pailat sat pim ñai abanarin mañahan paru Iesu bat birepenañ urah. ²Tahapuh paru pi bat pimaz, “Zudaholoz aban ahop ev,” pot hat zu metat bi teñoñinañ narep bat bakoñ rezat koekasiz zut tat pim gagavok memevizah. Tahapuh aban ahö ravamahariz dim mav tin meamahariz nap bat pi memeeh. ³Pot metahan hehan paru honep honep pim nakoe emat epat haoh, “Erom ae, ni Zudaholoz ahopu?” Pot mañat parum marañinañ pi urooh.

⁴Pot metoohan Pailat kohat hehaekanañ maot iñidoh berevat emat paru Zudaholon epat mañah, “Hatevetei, met ne hatevetehon pi ur ñomapanez horiv bon, pot ari hodad tepekez ne pi ev baverevoman iñidoh arihaz emapanen etepek.” ⁵Pot mañahan Iesu ñai abanarihö bi teñoñinañ narep gagavok memevizahan heh-poreper dim mavap amun memeehan hehatam hehan berevat emahan Pailat parun epat mañah, “Etei, aban epopuz añohop ev.” ⁶Pot mañahan paru aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir parum irih korav ravat heh-nari piin etet kezao epat hah, “Akap zirah ur ñomap, zirah

[¶]18:39 Pavar 39 -Met parum topour povoz abatao Pasova mañooh.

ur ñomap.” Pot haohan Pailat parun maot epat mañah, “Met pi hori tairao tahan ari okat hameg-povoz kapotaz ne hodad nat, oñ arimauhö bat zirah ur ñomei.”

⁷Pot mañahan paru Zudahol ñeti hañiv piin epat mañah, “Met deim ah ñe nao pot hahan hez, Met nap epat hapan, ‘Ne Godiz rop ev,’ pot hapanez pop pi ur ñomei. Pot hahan hez, povoz aban akap pi deim ah ñeo hahan hez-tapuv elat pi Godiz rop pot haohap akeg, pi ur ñomapanezap ak.” ⁸Pot paru hahan Pailat povon hatevetet pim ñaihet tat heh-pov map ahö ravah. ⁹Tat pi Iesuz kapotaz basat em tah, povoz pi bat maot kohat pim ze ahomakez giruvok parup honeo lokat piin epat at mañah, “Met ni taekanañ emeñipuz paru okat hamah?” Pot at mañahan Iesu ñeti hañiv nak, oñ am heh. ¹⁰Tahan Pailat maot piin at mañah, “Erom, met ni tair homet neen ñeti hañiv nanañ, am hez. Met ne ba neverevoman sekez aban ahö tapuv ev, ma mañoman zirah ur noñomanez amun haomaz tapuv ne ev, povoz met ni hodad nata? Tat neen ñeti hañiv ni nanañ hez.” ¹¹Pot hahan Iesu ñeti hañiv piin epat mañah, “Met Godihö ni hameñ-okop ev hamarrah ahop ravat hekez ba ou navatat neñehan hez, povoz niuhö rekot ba neverevokë, ma mañeken ur noñomapan. Oñ piuhö ni ba ou navatat naneñitin ni ahop narav, am heñ narab. Met aban tairapuhö ne navat ni nanah-aban popuz horiv ahoam piiti ok hez, oñ niiti horiv aviam ok hez.”

¹²Met pot mañahan Pailat povon hatevetet Iesu baverevat meepanez nonoroz mel tooh. Tahan Zudahol kezao pot haoh, “Met aban nap pimauhö, ‘Ne arim aban ahop ravoh,’ pot hahopanez pop Sisa ari Romaholoz aban ahop ritou metapan hezavoz Sisa pimaz kaev ravan, povoz aban akap, ‘Ne arim aban ahop ev,’ pot hamahaek ni pi baverev

meeken sapan, povoz ni Sisa popuz gog aban tinap ravat naketu.”

¹³Pot mañahan Pailat hatevetet Iesu maot baverevat sat dorovok hel pan kakañ hamarrah bizahan hehaek Ibru ñevonañ Gabata mañooh-poek basat meñeh. Tat Pailat pi Roma gavman ahop toutat añaraboz ñeñ hatevetet ba oñ batoohtek potak toutah.

¹⁴Met pot tah-porah paru Zudaholoz biñ ravat gipiz nohopanez aliz poñiz garosikas zeirevai al tezapan, pot homet aliz irih psik anumair gipiz nohopanez-potü niania tat bizapanen oraepanez alizas ok. Met gitap revah heloohan Pailat toutat hehaekanañ Zuda aban ahö porin epat mañah, “Arim aban ahopun etei.” ¹⁵Pot mañahan paru maot kezao epat mañooh, “Evo, akap basat zirah ur ñomap, zirah ur ñomap.” Pot mañoohan Pailat parun epat mañah, “Met ne mañoman arim ahö epop ur ñomapanez ari zait tegi?” Pot at mañahan aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahoari epat hah, “Met deim aban ahö nenap Sisa ok hez.” ¹⁶Pot hahan Pailat parum zaitivok Iesu zirah ur ñomapanez ahoam haohavoz hatevetet betezam gu hahan paru ñai abanari Iesu zirah urapanez bat sah.

Iesu zirah urah-ñetiv

*Matiu 27:32-44; Mak
15:21-32; Ruka 23:26-43*

¹⁷Met sooh-porah Iesu pimau pim zir manahan ñelet ze pot betet ham naraz abatao Gag Hatai pot mañooh-porahaz basah. Met Ibru ñevonañ ham poraz abatao Golgota mañooh. ¹⁸Met poek paru Iesu basat zirah bizat urah. Tat aban nañariv pinañ honeo nap okatasiti zi porah urat nap epatasiti zi porah bizat urahapuh paru balei hat bavareñah.

¹⁹Met Pailat garos zi nasik ñetiv epat menat manahan tokorah pim gagavoz revah terimarah urahan heh,

Iesu Nasaret zeitakanañap,
 paru Zudaholoz aban ahop ev.

²⁰Met Pailat ñeti pov Ibru ñe povonañ, ma Roma ñe povonañ, ma Grik ñe povonañ menahaek urahan heh. Met Iesu urahan heh-poek Zerusalem zeï ahö potaz totoi, povoz paru Zudahol ahoam emat menahan heh-ñeti povon etet rekö haoh. ²¹Pot tahan hehan aban anumaihol bareñ elat mañaroorhariz ahori kaev ravat sat Pailatin epat mañah, “Ni tairaiz zisik, Zudaholoz ahop ev, pot meneñin hez? Oñ baolat epat men, Met aban epop pimauhö epat haoh, ‘Ne Zudaholoz ahop ev,’ pot haohap ev, pot men.” ²²Pot mañahan Pailat ñeti hañiv epat mañah, “Met ne ñeti akao hamenohon hez, povoz ne maot ba naolotü, oñ am sa hepan.”

²³Met paru ñai abanari Iesu zirah urahan hehan pim dimihol bahapuh gamö reet orañ 4 biivai sat nap nim nem bah. Met pim dim tovep elat birepenañ putput namee, oñ tovep orahan hehatam meehan pim eñañik er horat heh-pop amun bah. ²⁴Tat paru ñai abanari etet pot nae nap mañah, “Dari dim epop ba nakelotü, oñ heleñinañ ekerë nao tohot tairap ritou tapanez popuhö pim dimip bapan.”^{§§} Pot hat toutat parum hahat tah. Met Baiñetnavoz Tepatak batam pot tapanez epat menahan hez, Paru nem dimihol gamö rezat bapan. Tat paru nem dim tovep bapanez ekerë nao tapan. *Buk Song 22:18*

Pot menahan hezaek paru ñai abanarihö pot tahan menahan hez-epovoz rotapuv ou ravah.

²⁵Met Iesu zirah urahan hehaek totoi pim nonopur nonopuz tetepur Maria Kliopasiz añapur Maria modap Magdala zeitakanañap paru añ pori rouvat het etet heh. ²⁶Tahan pim mañairooh-aban Iesu pimaz ahoam zait tat hehap Iesuz

nonopunañ parup honeo rouvat hehan Iesu etet pim nonopun epat mañah, “Amái, petev aban okop nim rop ok ravah.” ²⁷Pot mañat maot aban popun etet epat mañah, “Erom, añ okop nim nonop ok ravah.” Pot mañah, povoz aban pop Maria bavizat parup sat pim zeimakeh meñet korav heh.

Iesu ñomah-ñetiv

*Matiu 27:45-56; Mak
 15:33-41; Ruka 23:44-49*

²⁸Met Iesu pot tah-porah epat hodad ravah, Nem gog mapoñ ev bavon havatoh. Pot homehapuh, met batam Baiñetnavoz Tepatak menahan hez-povoz rotapuv ou ravapanez hat pi pot hah, “Ne ivovoz netamah.” ²⁹Pot hahan met ñerë oraeh-navok bain iv sepeleo mañar biza- han hehaek paru pun nar bat iv povok meehapuh zi isop por bat bavorë manat Iesu napan hat bat em manah. ³⁰Tahan Iesu nahapuh pot hah, “Ev nem gogot garë hakahö.” Pi pot hat pimauhö gagao tok riit pulip meehan sahan ñomat mazeo rez badah.

Pim zabelusik kepas bareñah

³¹Met zeirevai anumair gipiz nohopanez aliz ahö poñiz garosikas al teepan, pot Zuda aban ahori hodad het aliz posik aban pori am hepanez paru kaev, povoz sat Pailatin epat mañah, “Ni rekot nim ñai aban nari meeken sat aban urahan hez-poriz eñañ ur rezapanen zuam ñomapanen parum ham heriñ bañizat basapane?” ³²Pot mañahan Pailat gu hat pim ñai abanari meehan sat aban Iesunañ zirah urahan hehañariviz napuz eñañ garos ur rezat tokat modapuz eñañ ur rezah. ³³Tat Iesuz eñañ ur rezapan hat tat etehan pi hañomah, povoz paru pim eñañ ur narez, ³⁴oñ ñai aban nap kepasinañ

§§19:24 Pavar 24 -Met kasiv tamegivoz zut heleñinañ ekerë pov tapanez hah.

Iesuz zabelusik bareñahan pim uvevor uruv berevat er horah. ³⁵Met pot meta-han pim etañinañ eteh-pop ñeti rotapuv ev menah. Met pi ñeti moregao ev menah bon, oñ tahan etehat ari amun hatevetet barotap batepekez hat pi ñeti rotap epov ev menah. ³⁶⁻³⁷Met batam Godiz ñetivok epat menahan hez, Pim hat nar ur narezotü. Met ñeti modao amun epat menahan hez, Aban pi bareñapanez popun añarab etepan. Met ñeti epovokaro menahan hezake Iesuz hatar ur narez tahapuh pim zabelusik kepas bareñahan ñeti menahan hez-epovokaroz rotapuv ou ravah.

Iesuz heris bavizah-ñetiv

Matiu 27:57-61; Mak 15:42-47; Ruka 23:50-56

³⁸Pot tahan Zosep Arimatia zeitakanañap pi Iesuz pim loporih kilam homeo badae batoohap, oñ pi Zuda aban ahoriz ñaihet tat pimaz homeo badae batoohavoz ourah bar nak heh-pop pi sat Pailatin Iesu basat bizapanez mañahan gu hah. ³⁹Met Nikodemas pi batam kutur natak kil emat Iesunañ ñetiv haoh-pop amun emat paru Zosep honeo pim heris bapanez sah. Met Nikodemas zi namedekaroz tik ulagi tinavonañakaro bahoneo batat matut tahan heh-pov ahoam pim honoñai^v 34 kilogram* pot hehao bat emah. ⁴⁰Tahapuh aban poñariv Iesu bat Zuda parum ñomamahari basat bizapanez hat tamahat zimedekaroz tik tin navokaro pim herisik ur memelat givoñinañ el hatah. ⁴¹Met paru Iesu zirah urahan hehaek nakoe ziñir zibuñ ñedehan tin heh-ham porah hel pui magei naorö menahan heh, met hel pui pooroh paru garos ñomah-mod nap poek basat

naviz. ⁴²Met parum gogot natotuz pov totoiam ravah, povoz parup pot hah, “Darim gogot natotuzao ev totoi ravahag, zuam beken deip hel pui totoi ev menahan hez-okoroh basat bizopain.” Pot hat parup hah-taput tat basat kohat lokat bizahapuh berevat hel ahos bat torop metat sah.

Iesu maot biriri ravah

Matiu 28:1-8; Mak 16:1-8; Ruka 24:1-12

20 Met basat bizahan oraehan Sande aliz pos maok al teevaiam Maria Magdala zeitakanañap hel puoroh emat etehan hel ahos bat torop metahan hehaek tez betehan oraeh. ²Tahan pi etehapuh Maria pop zuam borourat porü hat emahapuh pim mañairooh-aban Iesu pimaz ahoam zait tat hehapur Saimon Pitahaz hat maot emat parupin epat mañah, “Eroñariv ae, met paru darim Amip hel puoroh kohat bizahan hehaek dei sat etegin bonog, basat mod naek bizahan oraez, ma tair? Povoz dei unun.”

³Pot hahan pim mañairooh-aban popur Pita honeo porü hat hel pui pooroh kohat etepanez sahapuh, ⁴pi Pita betet garos ravat sahapuh hel pui pooroh ⁵kohat nalok, oñ am iñidoh rouvat het tok riit etehan giv nenañ oraeh. ⁶Tahan Saimon Pita tokat emoohaek haret pi kohat lokat etehan giv nenañ oraeh, ⁷met Iesuz gagavok giv bapoti urahan heh-por giv modañinañ honeo naoraez, oñ pim gagaih main bapoti urat bizah-poekam oraeh. ⁸Tahan aban garos emat hehapuhon lokat etet, Met Iesu ñomahan ev bizahan hehaek maot bal hakah, pot homet barotap batah. ⁹Met garos Iesu ñomapanezaekanañ maot bal hapan, pot menahan hez-pov parup

*19:39 Pavar 39 -Met añ napuz ad ki baruapanen honoñai ahö hepaneavoz zut ok heh.

rekö haohaek hodad nat, oñ am het hel puioroh lokat eteh-porahahoh parup hodad ravah. ¹⁰Tat parup zeitak maot borourat sah.

María Iesun eteh

Matiu 28:9-10; Mak 16:9-11

¹¹Tahan María maot emat hel puioroz iñidoh rouvat iñ hahot het tok rizat kohat eteh. ¹²Tahan enzol dim aer-añariv meet hehañariv Iesu bizahan oraehaek nap gagaiz oraehaek, met modap eñañiz oraehaek tat parup toutat heh. ¹³Tahan María etehan enzol napuhö epat at mañah, “Eñarim ae, ni tairaz iñ hameñ?” Pot mañahan pi parupin epat mañah, “Met paru nem Amip bat sat naek bizahan ne ev emat mel tat pimaz iñ hamoh.” ¹⁴Pot pi hao-vai teritanañ havoe tat pi Iesu rouvae-han eteh, oñ María, Pi Iesu ev, pot pi hodad nat. ¹⁵Oñ am hehan Iesuhon piin epat at mañah, “Eñarim ae, tairapuz ni mel tat iñ hameñ?” Pot mañahan pi epat homeh, Aban epop peti ham eparaz koravop ev, pot homehapuh pi epat piin mañah, “Erom, niuhö nem Amipuz heris naek basat biiñin heza? Povozi ni basat bizeñin hezaekaz bade de nañeken ne sat bom.” ¹⁶Pot mañahan Iesu piin epat mañah, “María.” Pot pim abatao hao-vaïam María pim ñevon hatevetet zum hodad ravat havoe tat Ibru ñevonañ epat mañah, “Rabonai.” Met ñe mañah-povoz kapot ev, Añairameñip. ¹⁷Met pot mañahan Iesu epat mañah, “Met petev ne nem Papapuhaz nahel, povoz ni neeh navotun, oñ ni sat nemaz homet hezarin nem ñetiv epat mañ, ‘Iesu God pim Papapuhaz helapanez tah, met God pi amun arim Papap ok.’ Pot parun sat mañ.”

¹⁸Met pot hahan María Magdala zei potakanañap emat paru Iesuz mañairooh-abanarin epat mañah, “Met ne darim Amipun et hareohö.”

Pot mañat Iesu Papapuhaz helapanez mañah-ñeti pov pi parun bar mañah.

Mañairaholoz ñaravatak ou ravah

Matiu 28:16-20; Mak 16:14-18; Ruka 24:36-49

¹⁹Met aliz posik gitap bañodahan kutur manahan pim mañairooh-abanari honeek topourat het ganö Zuda aban ahori paruhoz bat urapan hezavoz paru ñaihet tahapuh parum zei haitokor merizat map badao hah. Tat hehan Iesu parum ñaravatak ou ravat rouvat parun epat mañah, “Ari lop tinarizaronañ hezei.” ²⁰Pot mañat pim marañir zabelusin mañairah. Tahan paru piin etet pimaz ahoam biñ ravah. ²¹Tahan pi maot parun epat mañah, “Ari lop tinarizaronañ hezei. Met Apai ne nemeehan erohovoz zut ne ari honep honep emeeman nem gogot tovai sohopek.” ²²Pot hat pim gizasikanañ pulio paruh pul men memeehapuh parun pot mañah, “Ari Godiz Pul Tinap arim loporizaroh bahorë hat hezei. ²³Met ari añarabon, ‘God arim horiñ ok ol haveteh,’ pot mañohopeken God parum horiñ ol betehopan. Oñ tairarin, ‘Evo, arim horiñ ariti am hez,’ pot mañohopeken God poriz horiñ ol navetetü, oñ am hepan.” Pot pi parun mañah.

Tomas Iesun eteh

²⁴Met Iesu pim mañairooh-abanarih emah-porah paru porihanañ nap pim abatao Tomas Didimas pop paru honeo nakez. ²⁵Povoz pi soohaekanañ maot emahan paru modarihö epat piin mañah, “Met ni sooñin darim Amip emahan dei et hareeg.” Pot mañahan Tomas pi parun epat mañah, “Evo, peti ari ok moreg ne netameg, oñ nem etañinañ pim marañik ñirihol urahaek mor moroñin etet nem marapunañ ut urom, ma pim zabelusik bareñaheak nem maras meet bagi tom,

povozahoh rekot ne pimaz, Rotap pi bal hakah, pot homem. Oñ ne pot nat tom, povoz arim nañameg-okovoz ne barotap navatotü.” Pot pi parun mañah.

²⁶Tat hehan Sande modavok pim mañairooh-abanari maot kohat Tomasinañ honeo topourat haitokor merizat badao hat hehan Iesu parum ñaravatak maot ou ravat rouvah. Tat pi parun epat maot mañah, “Ari lop tinarizaronañ hezei.” ²⁷Pot mañat Tomasin epat mañah, “Met ni ev nem marañin eterë. Tat nim maras meeken ev emat nem marañik mor moroñ hezaek ut nourapanen nim maras maot ev nem zabelusik navareñaheak meet bagiz tekepuh ni nemaz lop houlorizaronañ het barotap navat tameñ-pov bon tap. Tapanen ni nemaz pot homekë, Rotap pi bal hakah.”

²⁸Met pot haovaiam Tomas zuam epat mañah, “Rotap ni nem ahop God hakez.” ²⁹Pot hahan Iesu epat mañah, “Met ni neen etet nemaz homeo badae bateñ, oñ añarab tairari neen et naream het nemaz homeo badae batapanez pori biñ ahov ravat hep,” pot mañah.

Ñetī menah-epañiz kapot ev

³⁰Met Iesu gog ahö navor nao toohan pim mañairooh-abanari eteoh, oñ ñetī poñ ne map tep epatak namen. ³¹Met ñetī map nem menovai emooh-epovoz kapot epat hez, Met ari Iesuz homeo badae batat epat homehopek, Rotap pi Godiz rop, Kristo meeapanen erat eñizapanez au hahan hehap ok. Met ari pot homepekepuh pimaz homeo badae batohopek, povoz ari pim kezavok pohao tin het hepek. Met ari pot tohopekez homet ne ñetī epeñ ev menooh.

Pim mañairoohari 7 Iesun eteh

21 Met aliz nañ bon tahan tokat pim mañairooh-abanari iv havë ahö navoz abatao Taiberias[†] pot mañooh-povoz totoi sat hehan Iesu ñoma-haekanañ poek maot ou ravat tah-ñetiv ev. ²Met Saimon Pitar Tomas Didi-masir, Nataniel pi Galili zeisik Kena zeipotakapur, Sebediz roñariv, ma Iesuz mañairooh-aban modañariv paru honeo heh. ³Tat Saimon Pitahö bal hat paru modarin epat mañah, “Ne pisihol bovai somaz ev toh.” Pot hahan paruhoz epat hah, “Met dei amun ninañ honeo dari sak.” Pot mañahapuh paruparo sat bout natak helat het kuturutak sohot ki deveñ pisihol holapanen bapan hat iv havë ahö povok betevai ahoam sat em toohapuh paru pis nari nav, ⁴oñ betezam soohan zeit al tezahan gitap magei berevovai Iesu iv havë povoz gaorevok rouvat heh, oñ pim mañairooh-abanari piin etet, “Tairap ak hez, batah?” pot hah. ⁵Tahan Iesu parun epat at mañah, “Erohol, ari pisihol nava?” Pot mañahan paru piin epat mañah, “Evo, bonon dei upaiam ev emameg.” ⁶Pot hahan pihoen epat mañah, “Kar, povoz ari boutitak hezaek arim mar giñañitihanañ ki deveñ maot bat betei. Tat pisihol ok bepekeg.” Pot mañahan paru pim hahat tahapuh pisihol ahoam holahan ki deveñ beri hat revah bavizapanez pap tah.

⁷Met pim mañairooh-aban Iesu pimaz ahoam zait tat heh-popuhö Pitan epat mañah, “Erom ae, darim Amip akeg, eterë.” Pot mañahan Saimon Pita hat-evetet pim dimip tez bizat pisiholoz gogot toohaek zuam maot bameet kohat iv havevok ar meñet Iesu rouvaehaek bavizapanez hat sah. ⁸Tahan mañairooh-aban modari boutitak emat ki deveñik pisihol ahoam holat hehaek

[†]21:1 Pavar 1 -Met Galili iv havevoz abat modao Taiberias pot mañooh.

boutitanañ karar iv havevozañ berihar emohot gaorevoz totoi 90 mitaz zut het poekanañ beri hah. ⁹Tahapuh paru gaorevok em berevat etehan it nañad ñadoohaek pis nari arö tahan ñadoohan berë nañ amun bizahan oraeh. ¹⁰Tahan Iesu parun epat mañah, “Arim pis begirihanañ nari bat emei.” ¹¹Pot mañahan Saimon Pita revah boutitak helat ki deveñ havevokanañ gaorevotï beri hat emah. Met ki deveñik pis ahorihar holat beo rezat hehan bat rekö hahan sat 153 ravah, oñ ki deveñ por naur hehan paru etehapuh home midin tah. ¹²Tahan Iesu parun epat mañah, “Ari emat gipiz nei.” Pot mañahan paru, Deim Amip ok, pot homeh, povoz paruhanañ napuhö, “Ni tairap ok?” pot piin at namañ, oñ am heh. ¹³Tahan Iesu berë nañir pisihol bat paru manahan nah.

¹⁴Met pi ñomahaekanañ maot bal hat navokaro parum etañik ou ravahan eteh, met iv havevoz gaorevok maot ou ravah-povonañ honeo ravahan navokaro nao ravah.

Iesu Pitan mañahat ev

¹⁵Met paru gipiz nat garë hahapuh Iesu Saimon Pitan epat at mañah, “Saimon Zoniz rop ae, met ni nem gog aban eperi ritou metat nemaz ahoam zait tat loporï nanat heza?” Pot mañahan Pita epat hah, “Gu, nem Amip ni hodad, ne nimaz ahoam zait tat hez.” Met pot hahan Iesuhoen maot epat mañah, “Povoz aban koravop pim sipsip rohohoz korav hezavoz zut ni nem añaraboz korav ravat gipiz manohoz.” ¹⁶Pot mañat Iesu piin maot epat mañah, “Saimon Zoniz rop, ni nemaz zait tat nim loporï nehar nanat heza?” Pot mañahan Pita epat hah, “Gu, nem Amip ni hodad, ne nimaz zait toh.” Pot mañahan Iesu maot epat mañah, “Povoz nem añaraboz korav ravat hez.” ¹⁷Met navokaro mañat maot modao epat at mañah, “Saimon Zoniz

rop, rotap ni nemaz zait teñi?” Pot mañahan navokaro nao at mañahavoz Pita pim loporih honoñai tat pi Iesun epat mañah, “Met nem Amip, ni nonair nai mapotuz tin hodad hez, povoz ne nimaz zait tat hezavoz ni amun hahodad.” Pot mañahan Iesu epat hah, “Ni nem añarab gipiz manohoz.” ¹⁸Pot mañat maot epat mañah, “Met ne rotapuam epat nañoman ni hatevet. Met ni goerah dimihol meet nimauz zaitivok sat em tohot petev am tameñ, oñ nem marañiz navat nedemahan hehovoz zut ni tokat aban añaivaip ravat heken nim marañiz aban modapuhö navat nedemapanepuh nim sekez zait nat hekez poek navat sapan.” ¹⁹Met pot mañahavoz kapot epat hez, Met Iesuz bat urahavoz zut modarihö Pita bat ur ñomapanen Godiz abatao ahö ravohopanez Iesu homet Pitan pot mañah. Met pot mañat maot epat mañah, “Met ni nenañ honeo emohoz.”

Iesu aban modapuz hahat ev

²⁰Pot mañovai Pita havoe tat etehan pim mañairooh-aban Iesu pimaz ahoam zait tat heh-pop parupim kosimarah toutat heh. Met batam pi tapup paru gipiz nohot heh-porah Iesuz totoi toutat het pot piin mañah, “Nem Amip, tairapuhö ñai abanarin mañairapanen ni navapanez hameñ?” Met pot mañah-tapup parupim totoi toutat hehan, ²¹Pita piin etet Iesun epat at mañah, “Nem Amip ae, aban okop tokat tair metapan.” ²²Pot mañahan Iesu epat hah, “Met nim bonov ok nemov, povoz nehö, ‘Pi am hepanen ne maot emom,’ pot haom, povoz nemov ok. Met nim modapuz tohopanezavoz neen at nañotun, oñ ni am nenañ honeo emohoz.” ²³Met pot mañahan tokat Iesunañ sooh-modari hatevetet kapotaz hodad nat het aban popuz pot haoh, “Okop nañomotuz hahap ok.” Pot haovai emooh, oñ Iesu pi nañomotuz Pitan namañ, oñ Pithaom pimaz at

mañah, povozam epat piin mañah, “Met ‘Pi hepanen ne maot emom,’ pot haom, povoz nim bonov ok, nemov.” Pot Pita hodadeo bapanez upaiam mañah.

Ñeti metevokaro

²⁴Met ne Iesuz nañairooh-aban tapi epopuhö Iesuz tovai emooh-ñeti mapoñ hat menovai emohot ev bon toh. Met

dari hodad, ne pinañ honeo het et hare-ohö, povoz ñeti rotapuñ ev menoh.

²⁵Met ev menoh-nen epeñ Iesu tooh bon, oñ mod mapotü ahoam amun tooh. Met aban napuhö ñeti poñ map menapan, povoz peti darim ham eparah tep poñ bizakan oraepanez mopas rekot bon. (Iesu ñetiv aban Zoniz menahat nen ev.)

APOSOR Ñeti garosikao

Aposor ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Ruka aban pop garos tep modataz abatao Ruka hameg-ñeti pov menah, met tokat ñeti mod epov amun red menahao ev. Met Iesuz aposor gog abanarinañ honeo pi het parum mañooh-ñetiñ pi hateveteoh, ma Polir modari gogov tovai soohan pi parunañ honeo soohapuh pimauz etañinañ et hareoh, ma parum haoh-ñetiñ pi tinam hateveteoh.

Met aposor aban pori Kristohö pim gogot tovai sohopenez mañaheak garos Zerusalem zeitak het Zuda añarabon kapot tat Zerusalem poek Pul Tinap erat meñizahan ñetiv mañooh. Met tokat narah Pilip garos Sameria ze ahö potak sat añarab poekarin mañooh. Met tokat mod narah Polir aban modari ze hotoh heh-modasikaroh sat Iesuz ñeti tinao añarabon bar mañovai sooh. Met pot mañovai soohan añarab Zuda bon, oñ patari amun Iesuz ñetiv hatevetet pimaz homeo badae batoohan añarab pat porir Zuda pori main main berat hehaek, maot honeo Godiz togut ravat pimaz homehot heh.

Met aposor aban pori pot tovai soohan Godiz Pul Tinap meñizoohan Godiz kezao ou ravah, povoz tep epat rekö hahopanezari Godiz Pul Tinap ma pim kezavoz kapot tin hodad ravohopanez hat menah.

Met Kristo abarah maot hasahan kris-masañ 33-iz zut bon tahan Ruka tep epat red menah.

Paru Iesuz aposor abanariz tovai sohariz ñetiv

Pul Tinap mee-panez au mañah

1 Met Tiopilas, ne tep garos meno-hotak batam Iesuhö kapot tat tovai emohot añarabon bade meñoohan Godihö abarah bat helah-ñeti poñ ne ni rekö hat hodad tekez hamenat nanoh. ²Met Godihö Iesu abarah bat helapanez tah-porah Iesu Godiz Pul Tinapuhö meñizahan batam pim aposor aban ba ou batahan heh-porin gog mapoñ tohopanez au mañahan heh. ³Met Iesu ñomat maot bal hah-porah alizañ 40 pi hamarrah heh. Met hamarrah hehapuh orah rezah pim mañairoohari hehaek paru piin etet, Rotap pi maot biriri ravat hez, pot homepanez hat emat heris mañairovai sooh. Tat pi Godiz masakavoz roketak añarab hepane-zavoz ñetiv bar mañovai sooh.

⁴⁻⁵Met narah Iesuz mañairoohari topourat pinañ honeo paru gipiz nohot hehapuh parun ah ñeo epat mañah. “Tovai ari zuam Zerusalem ze epat betet sotunei, oñ ari gaa tat hepeken Pul Tinap ari haz meeman erapanez ñai bizat etet hezei. Met batam arinañ ne hehö-porah nem Papapuhö arimaz pim Pul Tinap au hahan hez-ñeti pov arin bar haañoh, ‘Met Zoan pi Zoda iverih añarab iv nenavonañ ivoh memeoh, oñ petev totoiam ariti Pul Tinap meeman emapanen ari bepek.’ Pot haañoh, povoz ari ev am gaa tat hepeken God pim Pul Tinap ari anapan.”

⁶Met mod narah aban Iesuz ba ou batahan heh-aposor pori paru Iesunañ honeo topourat het Iesun epat at mañah, “Deim ahop ae, petev ni kez teken, batam darim mimiholoz hehat dari-mauhö maot darim ze epesiz korav ravat tin hek ma tair?” ⁷Pot at mañahan Iesu ñeti hañiv parun epat mañah, “Hat-

evetei, nem Papap tokat tohopanezat pi-mauz hodadevok au hakahan hez, oñ hodad tepekez pi arin naañotü. ⁸Oñ pi Pul Tinap arih meeapanen erapanez porah kezao anapanen, ari aban eperi nem tooh-ñetiv añarabon bar mañovai sohopek. Tat nem ñetiv orah rezah Zerusalem zei epatak porin ma Zudia zeisik porin ma Sameria zeisik porin mañohopekepuh sat zei modasikaroh añarab maporin bar mañovai sohopeken nem ñetiv ahö ravat sapanen paru hat-evetet nemaz hodad tapan,” pot mañah.

Iesu abarah helah-ñetiv

Mak 16:19-20; Ruka 24:50-53

⁹Met Iesu ñeti pov mañat bon tovai tapuraham God Iesu bat abarah helahan aban pinañ honeo hehari et bameet hehan helat unitak iz ravat sah. ¹⁰Tahan paru abarah am et bameet hehan teri taputanañam aban nañariv dimir giv aeratü tat heh-nañariv parum nakoe ou ravat rouvat hehapuh, ¹¹epat mañah, “Ari Galili abanari, tairaiz ari rouvat abaran etet hez? Met Iesu abarah bat helahan eteg-okatap maot tokat erapan.” Pot parun mañah.

Zudasiz urutak nap ba ou batah

¹²Pot mañah-porah paru dañ pov betet hotoh bon oñ totoi, 1 kilometaz zut, Zerusalem zeitak sah. ¹³Met poek sa berevahapuh parum zei mamog het emah-pomakeh sat zei tovmak demahan hehaek zei girü revahavok sat heh. Met aban poriz abatañ ev, Pitar, Zonir, Zemisir, Andurur, Pilipir, Tomasir, Batolomiur, Matiur, Zemis modap Alpiasiz ropur, Saimon modap pi Selot porihanañ nap, met Zudas Zemis modapuz rop. ¹⁴Met aban abatañ ev menoh-eperir Maria Iesuz nonopur bosiholor añ modari paru orah rezah topourat lopori bahon batat het Godin mañ mañohot poek heh.

¹⁵Met paru poek hehan aliz nañ bon tahan Iesuz homeo badae batat heh-mod nari emahan paru poek topourat honeo ravahan añarab 120 ravat heh. Tat Pita parum ñaravatakanañ bal haz rouvat Parun ¹⁶epat mañah, “Nem modari, met Zudas Iesu bapanez ñai abanariz garos emah. Met pot tapanez batam David darim mimip Pul Tinapuhö hodadeo manahan ñetiv menahan hez-poek Zudas pot tahan rotapuv ou ravah. ¹⁷Met dari hodad, Zudas Iesu pimauhö ba ou batahan deinañ karar het gogot toogip ok,” pot mañah.

(¹⁸Met Zudas pi Iesu hori pov metapanez hat Zuda aban ahorihö monis manahan pi bat moni posinañ ham nat zum tahapuh poek ñodat ñekeo ur rapat zat map ozourahan ñomah. ¹⁹Met Zudas ñomah-ñeti pov hahan añarab Zerusalem zeitak hehari hatevetet ham potaz abatao Akeldama mañamah. Met parum ñevonañ abat povoz kapot epat, Nap ur ñomapanez hat zumao manahmon posinañ zum tah-hamar ev.)

²⁰Pot mañat Pita maot epat mañah, “Met dari hodad, batam tep nataz abatao Buk Song tep potak Zudasiz ñetiv epat menahan hez,

Pim hamat ravat hez-poek rekot nap nasotü, oñ betez hepan. *Buk Song 69:25*

Met ñeti teri mod nat epat amun menahan hez,

Aban nap pim urutak rouvat het gogot tohopan. *Buk Song 109:8*

²¹⁻²²Met pot pim menahan hezatham dari tat Zudasiz urutak aban rouvapanez mod nap ba ou batah. Met batam Zoan Zodan iverih añarab ivoh memeoh-porah ari tairari Iesu ñetiv haohan deinañ honeo het hatevetevai emohot hegipuh Iesu bal hat helahan eteg-porihanañ nap dei abanari 11 eperinañ honeo het gogot tohokaz dari ba ou batah. Tapanen pi deinañ honeo het rotap Iesu bal hakahan eteg-ñetiv añarabon mañovai sohok.”

²³Pot mañahan paru aban nañariv ba ou batah, met aban napuz abatao Zosep, met pim abat modavokaro Basabas Zastastas pot mañooh-pop, met aban modapuz abatao Matias mañooh, poñariv ba ou batah. ²⁴Tat mañevok epat mañah, “Deim Amip, ni añarab maporiz loporizaroh homeamahat maphodad hazez, povoz aban ba ou bateg-epañarivihanañ nap nim ñetiv haovai sohopanez popun añaireken dei etet hodad ravak. ²⁵Tat Zudas nim ba ou bateñin heh-pop dei haevetet pim hañiv bat horiek hasahapuz urutak pi rouvat deinañ honeo het nim gogot tohopan.” ²⁶Pot mañeo hahapuh aban poñariviz abatavokaro helevokaroh menat, “Tairap ritou tapan,” pot hat betet etehan Matiasihö ritou tah. Tahan pi bamain batahapuh aban Iesuz aposor aban mod 11 porinañ honeo gogot tohopanez meñehan heh.

Pul Tinap paruti emah

2 Met tokat Zudaholoz topourat gipiz nooh-aliz nasiz abatao Pentikos hamah-aliz posik añarab Iesuz homeo badae batat hehari paru ze namakeh topourah. ²Tat hehan abarahanañ pei nai hadavoz zut pi ñe ahov haovai erahan paru hatevetehan pei poi parum ze heh-pomakeh lokat an pap manahan, ³paru etehan it rai raisiz zut het rapat parum gagañik rouvat heh. ⁴Tahan Godiz Pul Tinapuhö parum loporizaroh er horat map rekö ravat badede bavatahan añarab ze modasikarohariz ñeñ parum hodad nat heh-poñinañ kapot tat ñetiñ hah.

⁵Met porah Zuda añarab narizaro Godiz zait tat mañ hahot hehari parum ze kapoñ betet hotohanañ emat Zerusalem zeitak heh. ⁶Met añarab pori poek emat hehaek ñeo ahoam haovai emahan hatevetet, “Tair ev tah batah,” pot hahapuh, Iesuz homeo badae

batat hehariz nakoe emat hatevetehan map ze modasikaroh haoh-ñeñinañ haohan, tin parum ñeñinañ hahavon hatevetet agol atat ñeñ bon tahan etañ hon harë tahapuh, ⁷nae nap epat mañah, “Ae ui, met paru ñe navor navonañ hamah-aban eperi Galili ze honesikanañari eveg, ⁸met tair tat paru ze modasikarohariz ñeñinañ hamahan dari hateveteameg.” ⁹⁻¹¹Pot hahapuh paru maot epat hah, “Darim ñeñ main main hameg, oñ paru aban eperi Godiz redeo añarabon mañairovai emooh-ñeti tin poñ darim ñeñinañ hamahan tinam hateveteameg. Oñ etei, dari ev hez-eperi honeekanañ naem, oñ ze maposikaroh, Patia zeisikanañ, ma Midia zeisikanañ, ma Ilam zeisikanañ, ma Mesopotemia zeisikanañ, ma Zudia ze epesikanañ, ma Kapadosia zeisikanañ, ma Pontas zeisikanañ, ma Esia zeisikanañ, ma Prizia zeisikanañ, ma Pampilia zeisikanañ, ma Izip zeisikanañ, ma Libia zeisik Sairini zeitaz totoihanañ, ma Krit zeisikanañ, ma Arebia zeisikanañ, ma Roma zeitakanañ, met ze maposikarohanañ dari emegiri ev. Met dari ze posikarohanañ emeg-eperi nari Zudahol met nari patari, paru Zudaholonañ honeo ravat Godin mañ mañohot hezari, dari mapori paru ñetiv darim ñeñinañ hamahan tinam hateveteameg.” ¹²Pot paru hahapuh home midin tat epat hah, “Ui, tair tat paru darim ñeñinañ hamah?” ¹³Pot hahan mod nari hatevetet batiu tiu batat kek haovai epat mañah, “Evo, peti paru iv kezao nat rumurat het ok hamah,” pot hah.

Pita bal hat kapot bar mañah

¹⁴Pot haovaiam Pitar aposor aban modari 11 pori paru bal haz rouvat Pitahö ñeo ñarah hat epat mañah, “Ari Zuda nem modari, ma Zerusalem ze epatak emat hezari, ari deim hameg-

epovoz kapot haoman hatevetet hodad ravei. ¹⁵Met dei ivov nat rumurat het hameg, pot ari homet hamegi? Evo eñarohol, gitap maok berevat kez rav meñevai eparah dari rekot ivov nainotuzarah ev, ¹⁶oñ petev ou ravah-epovoz kapot batam Godiz propet aban nap pim abatao Zoel popuhö haomaz toh-epov menahan hezavoz rotapuv ev ou ravah.

¹⁷Godihö pot hah, 'Met tokat aliz metes totoi ravohopanez porah nem Pul Tinap meeman erat zeisikaroh añarab maporih map rekö ravohopan.

Met rekö ravohopanez porah parum ro abanarir ñari añahol nem ñetiv añarabon bar mañohopan, ma navor nao potazao bavatapanen ro abanari etehopan.

Ma paru aban añavai nari Godihö auakañik ñetiñ mañohopanen hatevetehopan.

¹⁸Met rotap nem Pul Tinap meeman emapanez porah, nem gog añarab nem ñetiñ modarin mañohopan.

¹⁹Met tokat porah red navor nao añairoman etepeke. Tapanen ev hamarrah uveo ma itiñader itoulov ahoam berevapan.

²⁰Ma abarah gitap mañat hepanezaek kutur manapan, ma ñonis amun uvevoz zut mav ravapanenahoh, darim Amip erapanez aliz pos al tezapan.

²¹Met tokat nonair nai potun etepekezarah, ari añarab tairari, "Deim Amip eñiz," pot hapekez pori piuhö eñizat pimerizaro ba avatapan.' Zoel 2:28-32

Pot propet aban Zoelihö menahan hez."

²²Pita ñetiv pot mañat maot epat mañah, "Met ari Israel añarab nem modari, ari tinam hatevetepeken ne Iesu Nasaret zeitakanañapuz ñetiv arin añom. Met pi Godihö kezao manat meehan erat red navor nao, darim batam et

narez am heg-poñ añairoohan dari eteogin pi Godiz kezavonañ tooh-kap pot ou ravoooh. Met eñarohol ae, dari añaraboz ñaravatak pim pot tooh-poñiz ari hodad ok hakez. ²³Met mamog Iesu meepanez tahapuh God pim tapanezat bar mañahan emat hehan, ari añarab Papapuz mañah-taput metegipuh Iesu bat ñai aban hoririz marañik manegin zirah urahan ñomah. ²⁴Met arihögagin Iesu urahan kakamavon hatevetet ñomahaek, Godihö maot bavirirí bataan bal hah. Met pi hori nao nataek arim, 'Horí tah,' hat zirah uregin ñomah-povoz kapot bon hehan, baveirah-poek pi hepanezevovoz rekot bon, povoz maot bavirirí bataan bal hakah. ²⁵Met batam darim mimip Devid Iesuz ñetiv epat menahan hez,

Met orah rezah nem Amip nenañ hez-povoz ne hodad,

ma pi nem nakoe het neñizat hezan ne tovai samoh, povoz ne ñaihet nat hez.

²⁶⁻²⁷Met God, ni ne neñizat pot ne-tameñivovoz homet biñ ravat titimao niin nañamoh. Met nem modariz ñomamahat ne am ñomomazap ev, oñ ñomoman ñomamahariz pulihol sat hezaek, nem pulip sat hepanen, nem Amip ni poek ne nanevetetü, ma ne nimauz zait tat hezapuz heris poek oraet zañ natotü.

²⁸Met ne tinam sat pohao hemazaek nonor nañaireñ,

povoz nim hezaek neñeken, ninañ honeo biñ pimau ravat hem. *Buk Song 16:8-11* Pot Devidihö menahan hez."

²⁹Pita ñeti pov bar mañahapuh maot epat mañah, "Ari añarab nem modari, hatevetepeken darim mimip Devidiz menahan hezavoz kapot bar añom. Met Devid pimaütí homet ñeti epov menah bon, oñ pi ñomahan ev baveirahan hez-ekam dari eteameg. ³⁰Met garos Devid birirí heh-porah pi propet abanap ra-

vat het tokat ou ravapanezavoz kapot hodad heh, povoz Godihö tokat pim iz mimiholohanañ ro berevat ou ravapanez pop, pim zut añaraboz ahop ravat hepaneze hodad pov manahan menahan hez. ³¹Met Godihö tokat Kristo eñizapanez au mañahap meepanen, pi erat ev ham eparah het ñomapanezaekanañ maot baval hapanez homet, Devidin hodadeo manah-povoz homet pi ñeti añoh-epov menah. Met pot menahan hezaek Iesu pop ñomah-porah pim heris zañ nat, ma ñomahariz pulihol sat hezaek God pi betehan pim pulip am hez bon. ³²Met rotap Godihö Iesu ñomahaekanañ maot baviriri batahan bal hahan, dei piin et hareegiv arin ev añameg. ³³Met God pot tat Iesu darim ahop bavatahapuh pim mar giñasiz nakoe meñehan hez. Tat pim Papap pi Pul Tinap meepanez au hahan heh-pop Iesu meehan haerahaek, petev ou ravamahan ari etet hateveteameg-peñ Iesuhö meehan emahañ ev.

³⁴⁻³⁵Met Devid popuhö ñeti modao epat amun menahan hez, Godihö nem Amipun pot mañah, ‘Ni nem mar giñasiz nakoe ev emat toutat heken, nimaz kae ravat hepaneze pori bat hor batat ne nim irih meñeman, ni parum revah hekë.’ *Buk Song 110:1*

Met Devid pi abarah nahel, oñ pi hama-rah het zañ tah, povoz pimauti homet ñeti epov namen.

³⁶Met ari hatevetet hodad ravei. Iesu arim zirah uregin ñomah-aban tapup pi Kristo, Godihö eñizapanez au hahan hehap ok, met Godihö pi petev darim Amip ravat hepaneze bavatahan hez. Met Israel añarab mapori ñeti epovon hatevetet map hodad tapanez hat arin ev añamoh.”

Añarab ahovokaro ivoh memeeh.

³⁷Met Pita pot mañat bon tahan añarab hatevetet zageri tat home midin

tahapuh het narihö Pitar aban modari 11 porin epat mañah, “Ui erohol, met dei tair tak?” ³⁸Pot at mañahan Pita hañiv epat parun mañah, “Ari honep honep arim horiv betet loporizaro borourepeken dei Iesu Kristoz abatao hat ari ivoh emeehan pim añarab ravepek. Tepeken God arim horiv olapanepuh pim Pul Tinap ari anapan. ³⁹Met rotap Godihö pot au añahan hez, ‘Dari ma darim ñarohol, ma darim izaholor mimihol, ma zeï modasikaroh map hezari, dari porihanañ tairari Godihö as hapanen, pimaz homet sookaz porin pot bar haañah, “Nem Pul Tinap ari anom.”’ Pot darim Amip hakahan hez.”

⁴⁰Pot mañahapuh Pita Iesuz ñetiv ahoam maot tin bar mañah. Tat pot mañah, “Met tokat Godihö añarab tairari hori tamah-pori kakamao metapaneg, ari hori tamegiri arim horiñ betepeken God maot pimeri ari ba avatapan.” ⁴¹Pita pot mañahan añarab ahö navokaro 3 tauseniz zut paru ñeti pov hatevetet Iesuz homeo badae batahan ivoh memeeh. Tahan paru togü honet ravat heh.

Paru lop honeri ravat heh.

⁴²Met pot tat hehapuh orah rezah paru Iesuz homeo badae batat heh-pori pim ñetiv hatevetehopaneze zait tat paru emat topourat hehan, ñeti pov Iesuz aposor aban porihö parun mañoohan hatevetehot hehapuh, paru mapori tin nae nap meñizat parum gipiz nae nap manat nohot honeo het Godin mañ mañoohot heh. ⁴³Met God meñizat hehan Iesuz aposor aban pori red navor nao toohan añarab mapori etet agol atat ñaihet tat heh.

⁴⁴Pot tohot het paru lop honeri ravat hehapuh parum nonair nai mapotü amun paru maporizatü ravat heh. ⁴⁵Tat paru hamar ahö hehari, ma nonair nai modatü ahö hehari, parum potü

modari manoohan zum toohan, monis boohapuh añarab nonair nai bon hehari manoooh. ⁴⁶Met orah rezah alizañik Godiz tup ahomakeh honeo topourohot heh, met poekanañ berevat parum zeñik sat toguñ main main ravat het tinam meñizat gipiz nae nap manat nohot biñ ravat heh. ⁴⁷Pot tohot paru Godiz ñetiñ biñao mañohot hehan, añarab modari parum toohavon etet zait tooh. Tat orah rezah alizañik paru tairari parum loporizaro borouroohan darim Amip maot pimeri bavatooh-pori paru mamogarinañ honeo emat togu honet ravovai sooh.

Eñañ hori hehap batin batah

3 Met orah rezah paru Zudahol hapanezai 3 kirok toohan, emat topourat mañ haoh. Met aliz nasik 3 kirok toohan Pitar Zon Godiz tup ahomakeh lokapanez hat totoi emahan, ²zei pomakez haitokoroh redeo tin metahan hehaek aban eñañ kez narav heh-nap, nonopuz ñekevokanañ potam batahan hehap bat em meñehan heh. Met pimeri orah rezah pop bat emat haitok pooroz nakoe meñeohan, het añarab Godiz tup pomakeh lokapanez emoohan monis manapanez pi parun mañ mañoooh.

³Met porah Pitar Zon emat kohat lokapan hat tahan, aban eñañ horip poek hehaekanañ pi parupihö monis manapanez mañ mañah. ⁴Tahan parup piin et mereet het Pitahö pot mañah, “Ni ev deipin eterë.” ⁵Pot mañahan monis manapanez hah hat aban pop parupin etehan, ⁶Pita epat mañah, “Ne monis ni nanomaz bon, oñ nem mod tin bat emamoh-pov ni nanom. Met Iesu Kristo Nasaret zeitakanañapuz abatavonañ nañohog, pim kezavok ni bal haz rouvat haeñ tat sa.” ⁷Pot mañat Pita pim marasiz bahan, aban eñañ hori heh-popuz eñ hotaleñ kez ravahan, ⁸pi

bal haz rouvat kapot tat haeñ tat sah. Tahapuh pi Pitar Zoninañ honeo Godiz tup ahomakeh lokat, haeñ tat pi pereger kaub haovai Godiz biñ haovai soohan, ⁹añarab poek hehari etet, ¹⁰paru epat nae nap mañah, “Ui, aban epop orah rezah Godiz tup epamakez haitok redeo tin metahan hez-akaoroh toutat monisiz mañ añaohap ev tin ravah.” Pot hat agol atat marañ gitañik ker menat etet heh.

Tup ahomakeh Pita ñetiv mañah

¹¹Met aban batin batahap pi biñ ravat Pitar Zoniz marasikaroz bat hehan, tup pomakez romevoz kohat ze kar nas demahan heh-posiz abatao Solomon mañoooh-posik hehan, paru añarab etepanez porü hat emat okat epat rouvat parun etet agol atat heh. ¹²Tahan Pita parun etet ñetiv epat mañah, “Ari Israel añarab nem modari, tairaiz ari deipin etet agul atat hez? Met Godiz etañik deip tinañariv hezaek deipim kezavonañ aban epop batin bateg, pot ari homeamegi? Evo, pot bon. ¹³Met God darim iz mimihol Abraam ma Aisak ma Zekop, ma darim nonor papaz ahö tapupuhö aban epop batin batahaek, pim gog abanap Iesu popuz abatao pi bat hel batah, oñ ari Iesu tapup bat aban ñairiz marañik manegin, paru basahan gavman aban Pailat hatevetehan pi hori nao nat ravahan maot iñidoh baverev mee-panez hahan, ari Pailatin evo mañat rez kek teg. ¹⁴Met pi aban tinam het horiv nat soohap, oñ ari pi kos rez manat rez kek tegipuh, aban nap modap menahan kakam zeimakeh biihan heh-aban pop baverevapanez hat Pailatin mañeg. ¹⁵Met pot tegipuh ari dari tin het hekaz maup uregin ñomah, oñ God maot pi baviriri batahan bal hah. Tahan dei piin eteg, povoz petev arin pim ñetiv ev añameg. ¹⁶Met aban eñañ hori heh-epopuz ari hodad, met rotap Iesu

eñizahan, deip pimaz homeo badae batat hezaek pim abatavonañ mañegin, pi aban epop batin batahan petev ari ok emat eteameg.

¹⁷Met nem modari ne hodad, ari arim ahorinañ honeo pim kapotaz unun hegipuh bahorì meteg. ¹⁸Met batam Godihö propet aban maporin epat bar mañooh, ‘Kristo eñizapanez au hahon hez-pop tokat kakam ahov bapan.’ Pot mañoohan paru hatevetet añarabon mañoohavoz rotapuv petev ou haravah. ¹⁹Povoz arim loporizaro borourat Godiz hahan hezat baval hat tovai sohopeken, pi arim horiñ ba ol betepanen, ²⁰arim nakoe pi het eñizohopanen arim loporizaro masak ravat tin hepek. Tapanen tokat Godihö eñizapanez au hahan hehap Iesu Kristo pop darihaz maot meeapanen erapan.

²¹Met Iesu petev abarah hezaekam hepanepuh, tokat maot erapanezarah God nonair nai map berevat hez-epotü batin batapanen map maokotü ravapan. Met pot tapanez Godihö batam pim propet aban tinarin mañoohan, paru ourah añarabon mañoovai emooh. ²²Met batam propet aban nap pim abatao Moses pi epat hat menahan hez, Met God darim ahop ne ba ou navatahavoz zut, tokat darim iz mimiholohanañ pim propet aban mod nap ba ou batapanen, pim ñetiv hahopanen, ari hatevetet pim ñetì hahopanezao baval hat sohozei. ²³Oñ hahopanen tairap baval nak het tohopanepuh kos rez manat hepanezap, Godiz homeo badae batat hepanezarinañ honeo naketu, oñ Godihö pot hepanezap bavon batapan. Moses pot menahan hez. ²⁴Met batam propet aban mod napuz abatao Samuel, met pim tokat berevah-propet aban modarihö amun petev ou ravat hezan, darim hameg-epovoz paru bar haohan añarab hateveteoh.

²⁵Met Godihö tokat ou ravapanezavoz ñetiv pim propet abanarin mañahan menahan hezaek, dari parum iz mimihol amun hateveteameg. Ma batam God Abraamin pot mañah, ‘Tokat nim iz mimihol ne masakao manom. Tapanen poekanañ zeì maposikaroh nem masakao ahö ravat sohopan.’ God Abraamin garos pot au mañahan hatevetehaek, dari pim iz mimihol petev amun hateveteameg. ²⁶Met pot hahan hezaek petev Godihö Iesu pim gog abanap ba ou batat meehan dari Zudaholotì garos ou ravah. Met darim horì tameg-poñ betet loporizaro borourakan pim masakao dari map anapanez hat pi daritì garos ou ravah.” Pot Pita parun mañah.

Paru Pitar Zon memorizah

4 Met Pitar Zon poek het Pita ñetì pov haohanam aban anumaihol bareñ elat mañarook-nari met Godiz tup ahomakez korav rouvat hehariz ahop, met Sadiusi aban nari, paru pori emat hatevetet hehan, ²“Iesu ñomat maot bal hah, povoz ñomamahari maot bal hapan,” pot Pitar modari haohan paru hatevetet loporizaro kaev ravat emat, ³Pitar Zon kez tat bahapuh kutur haravah, povoz zeirevaihoh parupim ñeo hapanez hat basat kakam zeimakeh memorizahan heh. ⁴Pot tah, oñ paru Pitar Zoniz ñetiv hateveteoh-narizaro Iesuz homeo badae batahapuh mamogarinañ honeo ravahan abanari 5 tausen pot ravah.

Pitar Zon ñevok bizah-ñetiv

⁵⁻⁶Met zeirevai al tezahan Zudaholoz aban korav ahorir, aban ñetì kateñiz mañairaholor, aban anumaihol bareñ elat mañarookhariz ahop pim abatao Anas, popur pim kapotak nari, met Kaiapasir Zonir Aleksanda paru pori Zerusalem zeì potak zeì namakeh lokat

topourat heh. ⁷Tahan nari Pitar Zon bat emat parum ñaravatak barouvahan epat at mañah, “Met arip tairapuz abatao hagin eñizat kezao anahan aban akap batin bateg?”

⁸Pot at mañahan Pul Tinapuhö Pita meñizat hodadeo manahan epat parun hañiv mañah, “Deim korav ahoi, ⁹met aban eñañ hori ravat heh-epop deip batin bategivoz ari at añamegiek, ¹⁰petev epat arin añoman ari hatevetet hodad ravepek, ma Israel añarab mapori amun hatevetet hodad ravapanez zait toh. Met Iesu Kristo Nasaret zeitakap arim uregin ñomahan God maot baval hah-tapupuz abatao hagin pim kezavok aban epop batin batahaek dei honeo arim ñaravatak ev rouvat hez. ¹¹Oñ epat menahan hez,

Aban nari zeï namak demapanez bah nar bat etet, ‘Horir ev,’ pot hat betehan oraehan, tokat bah tapur zeimakez tok bah kapot tatar bavatah. *Buk Song 118:22*

Pot menahan hez, met Iesu bah por pi hez. ¹²Met pi nen tapupuhö dari honep honep eñizamahan tinam hez, met zeï epesik ma zeï mod nasik dari pot eñizapanez mod nap Godihö au mañahan nakez, oñ Iesu nenap meehan erat eñizat maot pimeri ba avatamahap ok.” Pot Pita parun mañah.

¹³Met Pitar Zon parup hodad ahov bamah-skurü natak nalok hehañariv ok, oñ Iesuz kezao parupinañ honeo heh, povoz ñetiv hapanez ñaihet nat, oñ parup kez tat rouvat het ñetiv mañahan, Zuda aban ahö pori parupin etet home midin tat pot homeh, Parup Iesunañ het hodad okov bah. ¹⁴Met aban parupim batin batah-pop parupinañ honeo rouvaehan, paru aban ahö pori etet hapanezao homehan evo ravahan bapap tat heh.

¹⁵Tahapuh paru Zuda kaunsor aban ahö porihö parup meehan sat zeï girü

patavoti hehan, paru metapanez ñetiv nae nap epat mañah, ¹⁶“Met paru añarab ev Zerusalem zeitak hez-mapori parupim red tahavoz hodad hatah, povoz dari rekot parun bavai namañotü, oñ aban okoñariv tair metak? ¹⁷Met parupim tah-pov zeï modasikaroh havvai sohopenan ahö ravotun hezavoz, parupin ah ñeo mañat epat mañah, ‘Arip tovai Iesuz abatao hat maot ñetiv añarabon mañotunei,’ pot mañiak.” ¹⁸Pot hahapuh Pitar Zoniz as hahan maot emahan paru ah ñeo parupin epat mañah, “Arip tovai Iesuz abatavonañ ñetiv añarabon maot mañotunei.”

¹⁹Pot ah ñeo mañahan Pitar Zonihö haniv epat mañah, “Arim ñeti añamegiva hatevetet baval haka? Ma Godiz ñeti hahan hezao hatevetet baval hak? Tair takan God etepanen tin ravapan? Povoz arimauhö homei. ²⁰Oñ deip tapü epañariv Iesuz hat tahan hatevetet eteg-ñeti pov añarabon bar namañotü, pot arim hamegivoz nonor bon.” ²¹Pot parup mañahan, aban ahö pori hatevetet kez ravat kakamao metapanez zait tah, oñ paru añarab mapori parupihö abanap batin batahavoz homet, Godiz ñeti biñaño mañohot heh, povoz homet aban ahoi epat parupin mañah, “Met arip añarabon am mañohopek, povoz kakamao etak.” Pot parupin mañat meehan berevat sah. ²²Met parupim aban batin batah-popuz krismasañ 40 pot heh.

Iesuz ñetiv am mañohopanez mañ hah

²³Met parup meehan berevat sat parupim mod Iesuz homeo badae batat heh-poriz nakoe sahapuh, parum kaunsor aban ahö poriz ñeti mañah-poñ parupim mod porin bar mañah. ²⁴Tahan paru hatevetet lop honeri ravat, Godin epat mañ mañah, “Deim ahop God, ni abarar hamarar iveñir nonair nai map ev hezatü nimauhö matut teñin hez, ²⁵met

batam nim Pul Tinapuhö nim gog aban nap Devid, deim iz mim pop, hodadeo manahan ñeti epov hahan hez,

Met tairaz paru añarab patari Godiz kaev ravat mogao tat hez? Tat paru pi bahori batapan hat ñetiv hamah?

²⁶ Paru hamarah añaraboz korav ahori lop honeri ravat, darim ahop Godir pim au hahan hezap zei ñai metapanez hahapuh, ñaitü bat topourat ñai bizat het etet hez. *Buk Song 2:1-2*

²⁷ Met aban ahoñariv Erodír Pontias Pailat ma añarab mod patarir Israel aban ahö nari paru mapori, Iesu nim gog aban tinap eñizapanez au hañin hehap urapanez ñetiv topourat hahan, Devidiz hahan hez-epovoz rotapuv ou ravah.

²⁸ Met garos nimauhö nim kezavor hodadevonañ parum pot metapanezavoz au hañin hehat, paru togü manat hahapuh taput metat urah. ²⁹ Met deim Amip ni hodad, dei kezao bonori, povoz paru nim ñetiv dei nakaotuz ah ñeo añahavoz ni home, dei eñizat kezao anat heken dei ñaihet natotü, oñ añarabon nim ñeti tinao am bar mañovai sohok. ³⁰ Met dei Iesu nim gog aban tinapuz abatavonañ haovai sookan, nim maras meet ni red navor nao tat lamari batin batovai sooken, modari etehopan.”

³¹ Pot paru mañeo hat bon tovaïam zei parum hehamak do do ahoam tahan hat-
evetet etehan paruh Godiz Pul Tinap map rekö ravahan paru ñaihet nat, oñ kez ravat Godiz ñetiv añarabon ourah bar mañovai sooh.

Parum modari meñizah-ñetiv

³² Met porah paru Iesuz homeo badae batat heh-mapori lop honeri ravat het parum nonair nai mapotü paru maporizatuhar ravat heh. ³³ Met Iesuz aposor aban pori Godiz kezavonañ añarabon epat mañoo, “Rotap Iesu darim Amip Godihö maot baval hakahan hez.” Pot parum mañovai soohan, Godihö añarab

pimaz homevai sooh-pori pim masakao manohot hehan tin heh. ³⁴ Met parum ñaravatakanañ nari gipizoz mel nat, ma naiz tekü nat, oñ tairari ham ahor ma zeñ houl hehari modari manat monis booh. ³⁵ Tat Iesuz aposor aban pori manoohan mod nonair nai bon hehari meñizat manoo, povoz nap naiz tekü nat.

³⁶ Met pot tooh-porah aban poek hehnapuz abatao Zosep, met aban pop Iesuz aposor aban pori tin meñizoo, povoz pim abat modao Banabas pot mañoo. Met Banabas abat povoz kapot parum ñevonañ, Modari meñizamah-abanap. Met aban pop pi Saïpras zeisikanañ emat poek heh, met pi Livai porihanañap.

³⁷ Met aban pop pim ham nar mod nap manahapuh, monis bat sat Iesuz aposor aban pori nonair nai bonori manapanez hat manah.

Ananiasir añapuz tahat ev

5 Met aban nap parunañ honeo hehpopuz abatao Ananias met pim añapuz abatao Sapaira. Met narah Ananias paru añapuz ham nar modap manahan zum tat monis manah. ² Tahan Ananias moni pos bahapuh moni nas paru añap nae nap mañat ba iz batat met nasiam bat Iesuz aposorohol manapanez hat basat manat pot parum mañah, “Deipim monis begit nen ev.” ³ Pot moreg hahan Godiz Pul Tinapuhö Pita hodadeo manahan piin etet pot mañah, “Ananias ae, Seten ni moreg netahan, ni aripim hamaraz moni beg-posiz nas aripimauz ba iz batat, ‘Monis deipim

begit nen ev,’ pot hañiek Godiz Pul Tinap ok moreg meteñ. ⁴ Met hamar modap naman hegirah aripimar ravat heh, met modap manegin moni anah-pos aripim monis ok. Met deihoam arip bat em anepekez naañ, oñ aripim zaitivok bat em haanat tairaz ni dein moreg añeñ? Met ni deinahar moreg añeñ, pot home-

tun, oñ Godin ok amun moreg meteñ.”
⁵⁻⁶ Pot Pita mañahan Ananias hatevetet hamarrah sa ñodat ñomah. Tahan aban ro nari pi givorah bapoti urahapuh basat baveirah. Tahan pim tah-ñeti pov añarab haovai soohan hatevetet hehari ahoam ñaihet pimau tat heh.

⁷ Met baveirat abanari borourat maot zeï pomakez totoi hareohan, Ananiasiz añap pim abup ñomahao hat navet het emahan, ⁸ Pita piin at mañah, “Eñarim ae, met rotap ari abup ham okaraz monis begit nen eve?” Pot mañahan añapuhoe, “Gu, deipim begit nen ok,” ⁹ pot hahan Pita epat piin mañah, “Met tairaz ari abup ñeti nae nap hagipuh Godiz Pul Tinapun arip moreg meteg? Hatevet, nim abup ñomahan basat baveirahari ak haitokoroh haemat hezag, nihoz amun ñomeken navat sap.” ¹⁰ Pot Pita maño-vaïam añapuhoz pim eñañiz nakoe ñodat ñomah. Tahan aban rohol haitoroh hehaek kohat lokat etehan, añap hañomat oraehan paru basat abupuz nakoe baveirah. ¹¹ Met añarab Iesuz togut ravat hehari, ma añarab mod tairari ñeti pov hateveteohari paru ahoam ñaihet pimau tat heh.

Iesuzari red navor nao tooh

¹²⁻¹⁴ Met paru Iesuz homeo badae batat hehari, orah rezah Godiz tup ahomakez romevoz kohat zeï kar nas demahan heh-posiz abatao Solomon pot mañooh-poek emat topourat mañahot heh. Tahan orah rezah añarab mod ahovokaro darim Amipuz homeo badae batat hehapuh, parunañ honeo em ravoooh, oñ añarab mod nari parun eteohapuh parum gog tovai soohavoz zait tah, oñ parunañ honeo ravapanez ñaihet tat heh.

Met Iesuz aposor abanari paru red navor nao añaraboz mamog et narë heh-poñ tovai soohan, ¹⁵ añarab ahovokaro hatevetet parum lamariz epat

homeh, “Met Pita nonorozañ emohopanen gitap mañat hepanezaek pim akop parum revah sapanen paru tin ravapan.” Pot hat parumeri lamao tat hehaek bat emat nonoroz non helevavok aruñir holorumeñ tat bizahan orat heh. ¹⁶ Met Zerusalem zeitaz okat epat zeïnikanañ amun añarab parumeri lamao tat hehaek, ma pituhol menat hehaek, paru bat emooohan aposorohol mapori batin batooh.

Aposorohol memerizah-ñetiv

¹⁷ Pot tohot hehan añarab ahovokaro paruhaz soohan, aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahopur Sadiusi aban pinañ honeo heh-narihö paru mapori paruti soohavon etet gitait ravat, ¹⁸ aposor pori bahapuh kakam zeimakeh memerizahan heh. ¹⁹ Tahan paru poek hehan kutur taputak darim Amipuz enzol nap emat kakam zeimakez haitokor tezat Iesuz gog aban pori baverevat iñidoh bat emat pot mañah, ²⁰ “Met ari sat Godiz tup ahomakeh rouvat añarabon non mageioroh tin hepanez ñetiv parun mañohozei.” ²¹ Pot parun mañat sahan het al tezahan, paru aban pori enzolipuz hahat tat Godiz tup ahomakez temeraz kohat sa lokat, añarab poek heharin kapot tat ñeti pov mañooh.

Met aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahopur pinañ honeo heharihö Israel kaunsor aban ahö modarin em topourapanez mañahan, paru emat topourah. Tahan Iesuz aposorohol bat emapanez asiv meehan, ²² tup pomakez korav rouvat heh-nari sat kakam zeimakeh etehan paru bon tahan, maot borourat emat aban ahö porin epat mañah, ²³ “Erohol ae, met dei sat etegin kakam zeimakeh merizegitam hehan korav rouvat heh-pori am rouvaeh. Tahan dei haitokor tezat kohat sat zeï giruvok

etegin, aban pori hehaek bon tahan arin añakaz maot ev emeg.”

²⁴ Pot mañahan aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahori met korav rouvat heh-poriz ahop hatevetet home midin tat paru epat hah, “Met tair ok tah batah.” ²⁵ Pot nae nap mañohot hehan aban nap emat epat mañah, “Ae, ari hatevetei, Aban kakam zeimakeh memerizegin hehari kotiev emat, Godiz tup ahomakez temeraz kohat lokat añarab batopourat ñetiv maot mañohot hez.”

²⁶ Pot parun mañahan korav rouvat hehariz ahopur pim modari sat aposor aban ñetiv mañohot heh-pori maot bat emah, oñ paru añarabohö heleñinañ urapan hezavoz ñaihet tat paru kezao beri hat bat naem, oñ tinam bat emah.

Aposorohol ñaihet nat heh

²⁷ Met paru Iesuz aposorohol bat emat Zuda kaunsor aban ahori topourat hehaek parum ñaravatak barouvah. Tahan aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahop parun etet pot mañah, ²⁸ “Met tairaz dei arin, ‘Iesuz ñetiv mañotunei,’ pot ah ñeo haañegin ari am rez kek tat mañovai sameg? Tat Iesuz ñetiv Zerusalem añarabon batopourat mañamegin, zei epatak an pap manovai samah. Tamahan ari deimaz epat hameg, ‘Paru Iesu urahan ñomahari ok,’ pot mañovai sameg dei hateveteameg.”

²⁹ Pot mañahan paru aposor aban modarinañ parum homeo hon hehan Pita ñeti hañiv parun epat mañah, “Met dei ham abanariz hapanezat natotü, oñ Godiz dein ñeti añahan hezpovohar baval hat añarabon mañovai sohok. ³⁰ Met arihö Iesu zirah uregin ñomah. Tahan God darim iz mimi-holoz ahö pop pimauhö maot baviriri bataan bal hakah. ³¹ Met dari Israel añarab darim horiv kos rez manat lo-porizaro borourakan, darim horiv ba

olapanez hat Godihö Iesu baval hat pim mar giñasiz nakoe tek tinatak meñehan, darim Amip ravat het maot pimeri ba avatamah. ³² Met Iesuz toohan eteogit dei Godiz Pul Tinapuhö eñizamahan ñetiv hamegin, añarab hateveteamah. Met God pim Pul Pop dei pim ñeo baval hamegiri anahan hez.”

Gameliel pim modarin mañah

³³ Pita pot hat gaa tahan paru kaunsor aban ahö pori kez ravat mogao ahoam tahapuh paru aposorohol ur ñomapanez nae nap mañah. ³⁴ Tahan aban porihanañ Parisi aban ahö nap pim abatao Gameliel, pi ñeti kateñiz mañair nap het pi tinam modariz etar taevah gogot tovai soohap. Met aban pop pi bal haz rouvat aposor abanari zei girü modavok basat meñepanez mañahan basah. ³⁵ Tahan pi aban ahö modarin epat mañah, “Ari Israel nem modari hatevetei. Aban akariz metepekezavoz ari tinam hometahoh metepek. ³⁶ Met batam aban nap pim abatao Tiudas pi pot hah, ‘Ne aban ahop ev.’ Pot hat pi aban narin epat mañah, ‘Ari nenañ karar dari sak.’ Pot mañahan aban ahovokaro 400 pori ñai tapan hat pinañ honeo sah. Tahan ñai aban modari emat Tiudas menahan aban pinañ honeo soohari rapat sah. Tahan pim ñeti mañoooh-pov bon tah.

³⁷ Met tokat Roma abanari zeisikaroh añaraboz abatañ menooharah aban mod nap Zudas, pi Galili zeisikanañap zu taput tahan aban ahovokaro pinañ karar ñaitü bat soohan ñai aban mod nari Zudas amun menah. Tahan aban paru soohari barezat rapat sah. ³⁸⁻³⁹ Povoz aban akari meekan berevat sapan. Met paru hamarrah aban napuz kezavonañ tamah, povoz parum tamah-pov bon hat-apan, oñ Godiz kezavonañ tamah, povoz ari aban nenarihö rekot bavon navatotü, oñ ganö ari aban akari bahorü metepekepuh Godihoen amun bahorü mete-

pek hezavoz paru baverevat meepeken am sap.” Pot Gameliel hah.

⁴⁰Met pot hahan paru kaunsor aban ahori hatevetet gu hah. Tahan paru Pitar aposor aban modariz as hahan paruhaz emahan aban ahorihö aban narin mañahan biñinañ paru urahan aban ahori parun ah ñeo epat mañah, “Met ari tovai maot Iesuz ñetiv mañotunei.” Pot mañat baverev meehan sah.

⁴¹Met paru aposor aban pori Zuda kaunsor aban ahori parum ñeo hat baverev meehan paru biñ ravat sah. Met Godihö meñizat hehan Iesuz ñetiv am haovai soohan aban ahorihö Iesuz hori metahavoz zut kakam nao paru metah, povoz biñ ravat heh. ⁴²Met biñ ravat het orah rezah Godiz tup ahomakez temeraz kohat, ma añarab parum zeï oroohañik hehaek sat, Iesu pi Kristo, Godihö eñizapanez au hahan heh-tapup ok, pot ñeti tin pov parun mañovai sooh.

Paru abanari 7 ba ou batah

6 Met Iesuz homeo badae batooh-pori ahovokaro ravovai soohan orah rezah paruhö parum gipiz bonori manohot heh. Met pot tooh-porah Zuda togü nat Grik ñeo haoh, met Zuda togü mod nat Ibru ñeo haoh. Pot hahot hehaek narah paru Grik ñeo haohari mogao tat Ibru ñeo haoharin epat mañah, “Ari tin arim añarab gipiz bonori manameg, oñ añ hapurihol abuhol ñomahan deinañ hezari ari tin gipiz naman.” ²Pot mañahan Iesuz aposor aban 12 porihö paru Iesuz homet hehari map emat topourapanez as hahan em topourahan pot mañah, “Eñarohol ari hatevetei, Met Godiz baiñetinao añarabon bar mañovai sookazavohar deim gog ahot ok, oñ gog pov betet ari gipiz bonori gipiz anookan tin naravotü. ³Povoz deim modari, met arim ñaravatak honoñai pov ou ravahaek, aban hodadevonañ

nari, Pul Tinap paruh rekö ravat hezan, modariz etar taevah tin hezari 7 ba ou batepeken porin au mañakan gipizoz korav ravat het gamö rezat añ pori manohopan. ⁴Tapanen dei orah rezah Godiz mañeo, ma baiñetinao hao-vai sookaz gog nenaö au ravat hek.”

⁵Pot mañahan añarab parum pot hahavoz zait tat aban ba ou batahan hehariz abatañ ev, Stiven, pi modari ritou tat Iesuz homet hehan Pul Tinap piih rekö ravat heh-popur pim modari Pilipir Prokorasir Naikenar Taimonir Pamenasir Nikolas. Met aban pop Antiok zeï pat potakanañap pi Zudaholoz toohat etet zait tat emat parunañ honeo ravat het parum toohat tooh. ⁶Met aban pori ba ou batat Iesuz aposoroholon mañairahan paru etet aban pori gipizoz gogov tin tohopanez marañ paruh bizat mañeo hat paru gog povok meñehan heh.

⁷Met Godiz baiñetinao Zerusalem zeï potak map an pap manovai soohan, añarab ahovokaro hatevetet Iesuz homeo badae batah, met aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz nari amun pimaz homeo badae batah.

Stiven ñevok bizah-ñetiv

⁸Met Godihö pim kezavonañ Stiven masakao manat meñizahan pi red navor nao añarabon mañairooh. ⁹Met Zuda aban nari honeo topour zeï namakeh topourat het tooh-poriz abatao Priman mañooh. Met paru pori honeekanañ emat nakez, oñ Sairini zeisikanañ nari, ma Aleksandria zeitakanañ nari, ma Silisia zeisikanañ nari, ma Esia zeisikanañ nari, honeo poek togü manohot heh-pori Stiveniz gog toohavon etet kaev ravat piin ser mañah. ¹⁰Tahan Godiz Pul Tinapuhö pi hodadeo manahan pi hodad tinavonañ ñeti hañiv mod porin mañahan hatevetet pim hahavoz hañiv maot mañapanez pap tah.

¹¹ Povož aban porihö aban mod nari pimaz moreg hapanez monis manahan paru epat moreg hah, “Stiven pi Mosesiz ñeti hahan hezao, ma Godiz ñeti hahan hezao batiu tiu batat ñe horiv haohan dei hateveteg.” ¹² Pot moreg mañahan Zudaholoz korav ahoari, met aban ñeti kateñiz mañairaholor, añarab mod nari hatevetet parum loporizaro mid mid tahan, kez ravat emat Stiven bahapuh beri hat Zuda kaunsor aban ahorihö pim ñeo hatevetepanez hat basah. ¹³ Tahan paru aban narin emat moreg hapanez mañahan moreg epat hah, “Aban okop orah rezah Godiz tup ahomakez ñeti horiv, ma Mosesiz ñeti kateñ batiu tiu batat horiam haohan dei hateveteg. ¹⁴ Met pi, ‘Iesu Nasaret zeitakap Godiz tup ahomak edat bavon batapan, ma Mosesiz ñeti katë hahan hezan tovai emameg-poñ betet dari non mod naoroti sohok,’ pot aban okop hahan hateveteg.” ¹⁵ Pot paru moreg hahan, Zuda kaunsor aban ahö toutat het hateveteohari etehan Stiveniz heris enzolipuz zut ravat heh.

Stiven parun ñetiv mañah

7 Tahan aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahopuhö piin etet epat at mañah, “Erom, paru rotap ma moreg nimaz hamah?” ² Pot at mañahan Stiven hañiv epat parun mañah, “Nem ahoari, nem haomazat ari hatevetei. Met Abraam, darim mim garosikap, pi garos Mesopotemia zeisik het Aran zeisik nas heh-porah God alizavoz maup abarahanañ erat pot mañah, ³ ‘Ev ni ze epesir nimeri betet nonoroh sooken nim ze hekezasin nañairom.’ ⁴ Pot mañahan pi Kaldia ze pos betet Aran zeisik sat heh. Met poek hehan pim papap ñomahan baveirahan, Godihö maot meehan emat petev darim ze hez-epesik heh. ⁵ Met ev emat hehan God zeir ham epar pohao pim bapanez garos naman, oñ tokatihoh man-

apanen parum bapanez Abraamin epat au mañah, ‘Nim iz mimihol zeir ham epes manoman pohao parum bapan.’ Oñ Godihö pot bar mañah-porah Abraam pi ñaro bon heh. ⁶ Tahan Godihö maot epat mañah, ‘Tokat nim iz mimihol ze modasik sat modariz irih het parum hapanez tohopenen, porihö urat bahorë metohopenen krismasañ 400 bon tapan. ⁷ Tapanen bahorë metohopanez pori neohö hañ paru bahorë metoman, nim iz mim pori ze hamoh-pos betet maot emat ze epesik het neen mañ nañohot hepan.’ ⁸ Pot Godihö Abraamin bar mañat pim biz kosis elapanez amun mañah. Met God parunañ honeo hehpovož kapot tin hodad tat hepenez homet pot mañah.

Tahan het tokat Abraamiz añap ro Aisak batahan pi hehan au alizañ 7 bon tahan zeirevaisik Abraam pim ropuz biz kosis elah. Met tokat Aisak ahö ravat añap bahapuh ro Zekop batat zu taput metah. Met tokat Zekop amun ahö ravat añahol bat rohol 12, darim mimihol ravat hez-pori, batoohan zu taput metat parum biz kosiñ elooch.

⁹⁻¹⁰ Met darim mim tapuri parum bosip Zosepez kaev ravat basat aban modari manahapuh monis bah. Tahan aban porihö Zosep basat Izip zeisik meñehan poek het pi aban ahö napuz irih het gogot tooh. Tahan aban mod porihö pi bahorë metoohan God pimaz tin korav ravat meñizat hodad tinao manohot heh. Tahan Pero Izip zeisiz ahop ravat hehaek Zosep pim nakoe emat hodad tinavonañ piin ñetiv mañoohan, hatevetet pimaz zait tat pim gog ahotak meñehan, Zosep Peroz irih eñak het Izip ze posiz, ma Peroz zeimakeh hehariz, korav ravat heh.

¹¹ Tahan tokat utar napel gitap kez mañat hehan Izip zeisik ma Kenan zeisik gipiz bon tahan, gin ahov berevat hehan añarab mapori ginaz horë ravat heh,

met darim mimihol amun gipizoz mel tohot heh. ¹²Tat Zekop poek het hat-evetehan, 'Izip zeisik aban napuhö gipiz bat emat manooohan batogü manat biza-han oraez,' pot hahan hatevetet pim rohol darim mimihol meehan gipiz zum tapanez Zosepehaz sahapuh zum tat bat emah.

¹³Met tokat gipiz potü novai soohan bon tahan, maot zum tapanez sahan parum bosip parun etehapuh, 'Ne arim bosip Zosep ev,' pot mañahan paru hodad ravah, met Pero amun poek pi Zosepez kapotakariz hodad ravah. ¹⁴Tahan Zosep naneholon pot mañah, 'Ari sat darim papap Zekopon mañat ari mapori ev emepeken dari honeo hekaz mañei.' Pot Zosep mañahan sah-porah pim kapotakari 75 heh-pori Zekoponañ honeo Izip zeisik emat heh. ¹⁵Taha-puh Zekopor darim mimihol abav tat ñomah. ¹⁶Tahan tokat parum hatahav basat batam Abraam añarab nari parum abatao Amor poriz ham nar Sekem mañooh-por zum tahan heh-poek hel puoroh bizahan oraeh.

¹⁷Oñ darim mim pori Izip zeisik hehan, krismasañ ahoam bon tahan map bezel ravah. Tahan mamog Godihö Abraamin zei tinas manapanez au hahan heh-posik sapanezao totoi ravah-porah, ¹⁸Izip zeisik aban mod ahö ravat heh-pop pi Zosepez ñetiv hodad nat heh. ¹⁹Tat aban hori pop darim mimihol bahori metovai añaholon pot mañooh, 'Arim rohol batat basat pataek bizepeken oraet ñomohop.' ²⁰Pot mañahan paru pot tooh-porah añ nap pim rop Moses batat etehan pim heris tinam hehan ba iz batat apetei manooohan ñon nañariv nap bon tah. ²¹Tahan pi basat pataek bizahan hehan Peroz ñarip emoohapuh etet basat pim rop bavatat manooh. ²²Tahan Moses pi ahö ravovai Izip aban hodad ahovonañ hehari non-air nai mapotuz piin mañairovai soohan

aban ahop ravahapuh tinam tovai hao-vai sooh.

²³Met pot tovai haovai soohan pim krismasañ 40 ravahan, aliz nasik Israel pim kapotakarizah helakao sapanez homet soohapuh etehan, ²⁴Izip aban napuhö Israel aban nap uroohan etet pimopuz revah bat pi Izip aban pop urahan ñomah. ²⁵Tat Moses epat homeh, Met Godihö Izip añarab dari hori etamahaek pi eñizat epekanañ avasapanez au hahan hezap ok, paru nemaz pot homepan. Pot Moses pimauz homeh, oñ pimeri pim pot homehavoz homet nakez.

²⁶Met orat zeirevai Moses maot nonoroh soohan Israel aban nañariv nae nap uroohan Moses etet baverat pot mañah, 'Eroñariv, arip kap honetakanañañariv okeg, tairaz nae nap urameg?' ²⁷Pot mañat baverahan aban modap ur bahori batah-popuhö Moses bazi ur meet epat mañah, 'Tairapuhö ni deim ahop ravat hekez nañahan ni deipin okat añañ?' ²⁸Met haopat ni Izip aban nap ur ñomeñivoz zut ne ur noñomekez homet okat teñi?' ²⁹Pot mañahan Moses pimeri meñizapanez paru hodad natavoz homet, ñaihet tat Izip zeis betet barezat Midian zeisik sah. Tat poek hehapuh añap bat pim roñariv batah.

³⁰Met poek pi hehan krismasañ 40 bon tahan aliz nasik Moses ham betez nonair nai bon heh-porah het, dañ navoz abatao Sainai mañooh-povoz totoi sat hehan, zi naropok itiñad ñadat rai rai hahot hehan, it poñadez ñaravatak Godiz enzolip emat ou ravat heh. ³¹Met pot tat hehan Moses etet zageri tat epat homeh, Ui tair ak tah batah? Pot homet tin etepan hat zi poropoz totoi sapanez soohan darim Ahopuhö pot hahan hat-eveteh, ³²'Met ne God, nim iz mimihol Abraamir Aisakir Zekop poriz ahop ne hezaek ev.' Pot hahan Moses hat-evetet dei dei tahapuh etepanez pap

tat patatī etet hehan, ³³ Godihö maot epat mañah, ‘Ne nim ahop God ham epatak emat hezaek eveg, nim eñ suñ tez bizat hez.’ Pot Godihö Mosesin mañahan pi hahat tahan, ³⁴ God maot piin pot mañah, ‘Met ne eteamohon orah rezah Izip añarabohö nem añarab bahorī metat kakamao manamahan, parum iñ hamahavon ne hateveteamoh, povoz petev ne paru meñizat poekanañ baverevomaz hat ev eroh. Povoz petev ne ni ne-meeman Izip zeisik maot sek.’ Pot God Mosesin mañah.”

³⁵ Met Stiven aban ahorin pot mañat maot epat mañah, “Met Moses pi mamog Israel añarab meñizapanez emoohan, paru piin etet pot mañah, ‘Tairapuhö ni ahop ravat an etookez nañah?’ Pot hahapuh kos rez manah, oñ Godihö Moses tapupuhö Israel añaraboz ahop ravat ham tinarah basat meñepanez ba ou batahan hehaek, ziropok itiniñad ñadoohan enzolip poek het Godiz gizarop mañahat Mosesin mañah. ³⁶ Tahan Moses Izip zeisik maot sat red navor nao tovai Israel añarab bavizat zei pos betet sat iv havë navoz abatao Red Si mañooh-pov red mod nao tat ñarahapuh, sat nonair nai bon ham betez porah paru het Moses am red navor nao toohan krismasañ 40 bon tah.

³⁷ Met narah Moses pimauhö Israel añarab pim modarin epat mañah, ‘God darim ahop ne propet abanap ba ou navatahavoz zut tokat darim iz mimiholoz ñaravatakanañ propet aban mod nap pim ñetiv tin hahopanezap ba ou batapan.’ ³⁸ Met Moses pop añarab nonair nai bonoek ham betezarah parunañ honeo hehaekanañ, Sainai dañevok sat helat hehan, enzolipuhö erat pi Godiz ñetī kateñ pohao het hepanen haovai sookazao Mosesin mañahan, sat pimerin mañah-pov petev dari am haovai sameg.

³⁹ Oñ darim iz mimihol Moses parum ahopuz kaev ravat mogao tahapuh, pi kos rez manat maot Izip zeisik sapanez hah. ⁴⁰ Tahapuh emat Mosesiz nanep Eronin epat mañah, ‘Met Moses Izip zeisikanañ dari avat emahapuh, ev eñet pi petev taek sahan dari ev hez? Povoz ni darim akö nari bitat matut teken pori darim ahori ravapanen, mañ maño-hot hekapuh poriz hahopanezat tovai sohok.’ ⁴¹ Pot hahapuh paru kau ropuz zut akop matut tat bizahapuh anumaihol bat emat parumauhö matut tat bizahakö popuhö tin metohopan, pot homet hañiv bareñ elat mañarah. Met parum pot tahavoz biñ ravat gipiz bareñat nah. ⁴² Tahan God kaev ravat paru kos rez manahan, parum loporizaro map hori ravahapuh gitapur ñonisir zeizañin mañ maño-hot het pot haoh, ‘Darim ahö tin etohopanezatü ak.’ Met parum pot tat haohavoz homet propet aban Godiz ñetiv hodad het haoh-nap epat menahan hez,

‘Met ari Israel añarab, ham betezarah krismasañ 40 heg-porah arim anumaihol bat nemaz homet hañiv bareñ elat mañaroogi? Evo, pot bon.

⁴³ Oñ akö nap pim abatao Molok popuz dim zeimak bol kosiñinañ demat edat basat em toog, ma akö modapuz abatao Repan pop zeizavoz zut matut tat basat em toog. Met poñariviz abatavokaro bat hel batat ari mañ hahot het, “Darim ahö tin etohopanezañariv ev,” pot haog. Povoz ari hotoh Babilon zei pat potak emeeman poek sat hepek.’

Amos 5:25-27

Pot Godihö mañahao menahan hez.”

⁴⁴ Met Stiven pot aban ahorin mañat maot epat mañah, “Met mamog darim iz mimihol nonair nai bon ham betezarah heh-porah, Godihö pim dim zeimak lokat mañ maño-hopanezamak demapanez Mosesin badede mañah. Tahan

pim hah-taput tat paru zeï pomak demahan hehan mod naek sapanez edat basat demovai sooh. ⁴⁵Tat tokat parum rohol zeï pomak demohopanezat mañairah. Met Godihö Kenan hamarrah añarab heh-pori ruahan sahan, Zosuar Israel añarab sat parum bat poek hepanez mañahan, paru Godiz dim zeïmak honeo edat basat demahan pohao hehan tokat aban Devid ou ravat parum ahop ravah. ⁴⁶Tahan God etehan pim het tovai sooh-pov tin ravah, povoz God pimaz, Aban tinap ok, pot homeh. Met Devid popuhö Godin epat mañ mañah, ‘Ni nem mimip Zekopoz ahop ravat hezap nim hekez tup ahö tinamak ne rekot demom ma tair?’ ⁴⁷Pot Devidihö Godin mañ mañahaekanañ pi nadem, oñ tokat Devidiz rop Solomon pop parum ahop ravat Godiz tup ahö pomak demahan heh.

⁴⁸Met God abarah hezap pi abanariz tup demamah-poñik nakez, met batam propet aban nap tapuvoz homet epat menahan hez,

⁴⁹God pot hah, ‘Ne abarah het nonair nai mapotuz ahop ravat hez, met hamarrah nem eñañ mezat hez, povoz tair tat ari nem hemaz tup namak nedemepek? Ma ne taek ev hemaz ari homeameg?’

⁵⁰Evo, ne nonair nai mapotuz maup hezaek ari rekot pot natotü.’ *Aisaia 66:1-2*

Pot God hahaek menahan hez.”

⁵¹Pot hahapuh Stiven ahorin maot ñeti modao epat mañah, “Arim loporizaroh hodadeo bonori, unun kutariz zut ravat Godiz baiñetinao beteameg. Met arim mimiholoz tooh-taput tat ari pim Pul Tinap kos rez manameg. ⁵²Met batam darim iz mimiholohö Godiz ñetiv hodad het haoh-propet aban pori bahori metat kakamao metooh, ma tokat God pim eñizapanez au mañah-tinap darihaz meepanen erapanez ñetiv haohan paru aban pori ur ñomoooh, ma nap het hahan

kakamao pop nameta? Evo, paru mapori kakamao metooh. Met ari zu taput tat God dari eñizapanez au mañah-tinap meehan erahan ñai abanarin mañegin zirah urahan ñomah. ⁵³Met paru Godiz enzoliholohö Mosesin ñeti kateñir ah ñeñ mañahan menahan hez-poñ ari petev amun bat hezaek rekö hat hat-eveteameg, oñ arimauhö baval nak hez.”

Paru Stiven ur ñomah

⁵⁴Stiven pot hahan paru kaunsor ahori topourat hehaek hatevetet loporizaroh gitait ravat gitañ men tep haovai, ⁵⁵Stivenih Godiz Pul Tinap beo rezahan pi et revah tat etehan Godihanañ alizao al teet hehan, Iesu Godiz totoi mar giñasik rouvaeh. ⁵⁶Tahan Stiven etet pot hah, “Erohol, abar okat epat tahan Añaraboz Nanep Godiz mar ginasiz nakoe rouvat hezan ne etet hezag etei.”

⁵⁷Pot mañahan paru pim ñetivon hat-evetepan hezavoz marañ hat koveñik akak tat ñeo ñarah haovai Stivenihaz hat bal hat sat kezao pim marasiz beri hat basah. ⁵⁸Tat Zerusalem zeï potaz iñidoh bin binivok basahapuh heleñinañ urah. Met heleñinañ urooh-pori parum dimihol tezat bizahan, aban nap pim abatao Sol korav het etehot heh. ⁵⁹Met paru am heleñinañ Stiven urohot hehan pi pot hah, “Iesu nem Amip, petev ni nem pulip ba.” ⁶⁰Pot hat rariñ rez bareñat maot ñeo ñarah epat hah, “O God ni paru ne bahori netamahavoz homet hañiv metotun.” Pot hat ñomah.

8 Met paru Stiven ur ñomahan Sol etehapuh pot homeh, Paru tin tat pi ok ur ñomah.

Sol Iesuzari hori metooh

²⁻³Met paru Godiz homeo badae batat heh-mod nari emat iñir zakep ahö tahapuh, Stiven basat baveirah. Met Stiven ur ñomah-aliz posikanañ kapot

tat Zerusalem zeitak Zuda aban ahori añarab Iesuz togut ravat hehari kakam ahov metooh. Met porah aban Sol amun paru Iesuz homeo badae batat heh-pov betepanez hat parum zeñnik lokat beri hat basat kakam zeimakeh memerizooh. Toohan paru Iesuz homet hehari barezat nari Zudia zeisik sahan nari Sameria zeisik sahan met Iesuz aposor aban ne-nari Zerusalem zeitak heh.

Paru Sameria zeisik ñetiv mañah

⁴Met paru Iesuz homeo badae batat het rapat zeisikaroh sat heharihõ añarab modarin Iesuz ñetiv mañohot hehan, zeì posikaroh Iesuz ñetiv map an pap manah. ⁵Met aban Pilip popuhõ Sameria zeisik zeì ahõ natak sat Iesuz ñetiv epat mañah, “Met Kristo Godihõ eñizapanez au hahan hehap hamarrah ev haerah.” ⁶⁻⁷Pot Pilip mañahapuh red navor nao añarabohõ rekot natotuz poñ tohot pitü añaraboh menat hehari ruohan hel hel hat añarab betet berevat sooh, ma añarab eñañ hori hehan haen nat heh-pori batin batahan, añarab ahovokaro em topourat hehaek paru etet hat kapoñ baval hat pim ñetiv tin hatevetehopanez tat heh. ⁸Met Pilipihõ ñeti pov mañohot añarab batin batoohan paru zeì potakari biñ ahov ravat heh.

⁹Met zeì potak aban al nap heh, pim abatao Saimon, pi pop kezavonañ red nañir nañ tovai emoohan modari pim toohavon etet agol atat, “Ui tair ok tamah batah,” pot paru haoh. Tahan pi epat parun mañoh, “Ne arim ahop ev.” ¹⁰Pot pi mañovai soohan zeì potaz koravori ma aban betezari pim ñetivon hatevetet paru pimaz pot haoh, “Akap pi Godiz zutap ak, povoz pim abatao Aban Gog Kezañihar Tamahap, pot mañook.” ¹¹Met Saimon houloam parum ñaravatak het pot toohavon etet parum hat koveñ bizat haohat tin hatevetehot heh.

¹²Met aban Pilip poek sat, “Iesu pi Kristo, Godihõ eñizapanez au hahan heh-tapup ok,” pot mañat Godiz masakavoz roketak hepenez ñeti tin pov mañooohan añarab nari pim haohavon hatevetet barotap batat hehan pi paru ivoh memeeh. ¹³Met aban Saimon pi amun Iesuz homeo badae batat emahan Pilip ivoh memeeh. Tahan Saimon orah rezah Pilipinañ parup honeo sat em tohot pi eteohan Pilip red navor nao kezao tovai soohan pi etet agol atat marahol gitañik ker menat heh.

¹⁴Met Iesuz aposor aban modari Zerusalem zeitak hehaek hatevetehan, “Sameria añarab Godiz ñetiv hatevetet homeo badae batat hez,” pot hahan paru Pitar Zon meehan paruhaz sah. ¹⁵⁻¹⁷Met sat berevat etehan Iesu darim Amipuz abatavonañ Pilip añarab pori ivoh hamemeeh, oñ Godiz Pul Tinap paruti naem tah, povoz Pitar Zon etet parup marañ paruh bizat Godin pim Pul Tinap paru pori manapanez mañ mañahan Pul Tinap parum loporizaroh emat heh.

¹⁸Pot tahan Saimon al tooh-pop etehan Pitar Zon añaraboh marañ bizahan Godiz Pul Tinap paruti emahan etet pi moni nas bahapuh hodad kez pov zum tapan hat, ¹⁹emat parupin epat mañah, “Eroñariv ae, ne hodad kez okov aripih zum tomapuh bat ne amun añaraboh nem maras biihoman Pul Tinap paruh emohopan.” ²⁰Pot aban pop mañahan Pita hañiv epat mañah, “Erom ae, ni home horivonañ honeo het ok hameñ. Met rekot hodad kez pov nim monisinañ beke? Evo, pot bon, povoz nim monis bat am horiek sa. ²¹Met God etehan nim lopori ganoam hez, povoz ni deipinañ maot rekot gog epatak naketü. ²²⁻²³Met rotap ne nimaz hodad, nim loporih ahop ravat hekez zait hori pov an pap manat hezaek ni non horioroh sameñ. Povoz nim lopori borourat hori

okov betet Amipun mañ mañeken nim hori homet hañ-okov ba olatan batah.”

²⁴Pot mañahan Saimon ñeti hañiv Pitar Zonin epat mañah, “Met arip nemaz homet mañ hapeken God ne neñizap. Tapanen nim, ‘Horiek sa,’ nañeñ-okov rotap naravotü,” pot mañah.

²⁵Met Pitar Zon poek het Godiz baiñetinao mañovai Iesu hamarrah het tovai emooan eteoh-ñetiñ añarabon bar mañooh. Tat tokat parup borourat maot Zerusalem sapanez Sameria zeisik añarab parum zeitakaroh heharin Iesuz ñetiv mañovai sohot Zerusalem zeitak maot sah.

Itiopia aban napun Pilip ñetiv mañah

²⁶Met tokat darim Amipuhö pim enzol nap meehan emat Pilipin pot mañah, “Pilip ae, ni petev bal hat sekepuh Zerusalem zeitakanañ non irih ze betezasizañ sohot Gasa zeipotak berevamah-poorozañ ni sa.”

²⁷⁻²⁸Pot mañahan Pilip nen tapurah non pooroh sooh. Tahan aban ahö nap, Itiopia zeisikaz añ kuin ahop Kandesipopuz monisiz korav ravat hehap, pi Itiopia zeisikanañ Zerusalem zeitak sat Godiz abatao bat hel batat mañ haoh. Tahaekanañ maot pim bol osihol beri hat bat sooh-arü posik toutat non poorozañ emohot, batam Godiz ñetiv hodad het haoh-propet aban Aisaia popuz tep menahatak pi etet rekö haovai emooh. ²⁹Tahan Godiz Pul Tinapuhö Pilip hodadeo pot manah, “Ni sat bol osihol beri hamah-arusiz nakoesa.” ³⁰Pot hodadeo manahan Pilip porü hat arü posiz nakoe sat hatevetevai soohan aban pop propet aban Aisaiaz tep red menahatak rekö haovai sooh. Tahan Pilip hatevetet aban popun at mañah, “Erom ae, met nim ñeti rekö hameñ-akavoz kapot ni tin hodad maunun?” ³¹Pot mañahan aban ahö pop ñeti hañiv epat mañah, “Evo, ne aban

ñeti epovoz kapot badede nañapanezap bon, povoz tair tat ne hodad ravom? Oñ ni revah ev poz hat nenañ karar toutat badede nañeken ne hatevetem.” ³²Pot hahan Pilip revah sat toutahan aban pop pim baiñetin rekö haoh-pov maot rekö hahan pi pot hateveteh,

“Paru bol sipsipihol bat emat uramahavoz zut pi metapan, ma sipsip roholoz taen elamahan paru ñeo nakavoz zut pi ñeo nak hepan.

³³Met aban nari pi batiu tiu tapan ñevok bizat pimaz ñeo tin nak tapan. Tat paru ur ñomapanen pi ham eparah naketi. Povoz pim rohol bon hepanezaek modari parun rekot et nareotü.” *Aisaia 53:7-8*

³⁴Met aban popuhö maot pot rekö hat Pilipin epat at mañah, “Met propet aban ñeti epov menahap pimauz menah, ma mod napuz homet epov menahaek ev?” ³⁵Pot at mañahan Pilip kapot tat ñeti pim rekö hah-pov badede mañovai Iesuz ñeti tinao bar mañah. ³⁶Met bar mañovai parup non poorozañ sohot aban ahö pop iv havë navon etet Pilipin epat mañah, “Erom ae, ni eterë, iv havë nao kainev hezag, ni ne ivoh nemeekë, ma navoz homet ni evo hakë?” [³⁷Pot hahan Pilip piin epat mañah, “Met rotap nim loporih Iesuz homeo badae batat hez, pot hakë, povozahoh ne rekot ni ivoh nemeem.” Pot mañahan pi epat hah, “Rotap Iesu Kristo pi Godiz rop, pot ne barotap batat hez.”] ³⁸Pot hahan pim as ropun mañahan bol osihol bagaa bathan parup hamarrah horat iv havë povok sat Pilip aban ahö pop ivoh memeeh. ³⁹Tat parup iv haveo betet deti poz haovaiam Godiz Pul Tinapuhö Pilip zuam bat patati sahan aban ahö pop maot piin et narë, oñ nonoroh sohot pim loporih zaitiv ahö tat pi biñ ravat sah. ⁴⁰Met Pul Tinapuhö Pilip Asdot zeitak basat meñehan ze pot betet nonoroh pi sohot ze

modañik añarabon Iesuz ñetiv mañovai soohapuh Sisaria zeitak sa berevah.

Sol Iesuz gog abanap ravah

Aposor 22:6-16, 26:12-18

9 Met poek Pilip Iesuz ñetiv mañohot heh-porah aban Sol pi darim Amipuz homeo badae batat heh-añaraboz mogao tat ur ñomapanez hahot het, narah aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahopuz nakoe sat, ² epat mañah, “Ni tep nañ red menat naneken ne Damaskas zeitak basat topour zeñiz korav ravat hezari manoman rekö hat nemaz hodad tapan. Met tep poñik pot menekë, Ari meñizepeken aban Sol Damaskas zeitak aban tairari, ma añ tairai Iesuz non magei mañairooh-pooroh samahariz mel tat hepanezaek bar batat demat bat emat Zerusalem zeitak kakam zeimakeh memorizapan.” Pot mañahan tepañik pim hahat menat pi manah.

³Tahan pi tep poñ bat Damaskas zeitak sapanez sohot zei potaz totoi honoohan abarahanañ alizao erat pim okat epat al tezat hehan, ⁴pi hama-rah sa ñodat hatevetehan ñe nao piin epat mañah, “Sol ae, tairaz niuhö orah rezah ne bahorì netameñ?” ⁵Pot hahan Sol hañiv epat mañah, “Nem ahop ae, ni tairap?” Pot mañahan, “Ne Iesu, niuhö orah rezah ne bahorì netameñip.” ⁶Met petev ni bal hat Damaskas zei okatak seken aban napuhö nim tookezat niin bar nañap,” pot mañah. ⁷Met pot mañoohan aban Solinañ honeo soohari paru ñe nenavon hateveteh, oñ ñeo hao- hapun paru et narë, povoz rouvat ñeo nak et nenañ hon har tohot heh. ⁸Tahan Sol bal haz rouvovai pim etañ kutur manahan pi et narë tah. Tahan paru pinañ honeo soohari pim marasiz bat Damaskas zeitak sat heh. ⁹Tahan au aliz nasikaro nas pim etañ kut tah-potam hehan Sol gipizor ivov nain am heh.

¹⁰Met Damaskas zei potak Iesuz homeo badae batat heh-aban napuz abatao Ananias pop darim Amipuhö potazao bavatahan etet hatevetehan piin epat mañah, “Ananias ae,” mañahan Ananias pat, “Bae nem Amip, ne ev hez.” ¹¹Pot hahan Iesu piin epat mañah, “Ni bal hat non naoroz abatao Non Opepeor, non poorozañ sekepuh Sol Tasas zeitakanañ aban pop emat Zudas popuz zeimakeh pi het mañ hahot hezaek, ni sat popuz mel tat bar bat. ¹²Met ne potazao bavatohon pi etehan Ananias ni señipuh pim etañ maot etepanez nim marañ piih bizeñin maot eteh, povoz ni sat taput metekë.”

¹³Pot mañahan Ananias epat hah, “Evo nem Amip, añarab ahovokaro aban hameñ-okopuz tamahao hamahan ne hateveteamoh. Met pi Zerusalem zeitak nimaz homeo badae batamahari ahoam bahorì metooh. ¹⁴Tat aban anumai- hol bareñ elat mañaramahariz ahop ev Damaskas zei epatak emat taput tat nim abatao hamahari kakam zeimakeh memorizapanez hat tepañ menat manahan pi ev bat emahap ok.” ¹⁵Pot Ananias hahan Iesu epat mañah, “Erom, aban pop pi nem gog abanap ravapanez ba ou batoh. Tat pi Israel añarab, ma añarab mod patarir, aban zeisikaroz ahorin nem ñetiv mañohopan, povoz ni am pihaz sa. ¹⁶Met nemaühö pi nem gogot tohopanen tokat modari pi kakam ahov metapenen hatevetepanez bar mañom.”

¹⁷Pot Iesu mañahan Ananias zei pomakez melahar sat bar batat sa lokahapuh pim maras Solih bizahapuh piin epat mañah, “Nem modap Sol, darim Amip Iesu ni nonoroh emooñin banevizat ñetiv nañahap pimauhö nim etañ maot eteken Godiz Pul Tinap nim loporih rekö ravapanez hat ne nemeehan ev emoh.” ¹⁸Met Ananias pi pot mañoohanam Soliz etañik pei bamezat hehao elat sahan pim etañ maot tin eteh.

Tat bal hahan Ananias pi ivoh memeeh.
¹⁹Tahan Sol gipiz nahan pim heris kez ravah.

Iesuz ñetiv Sol kapot tat mañah

Met Sol pi Damaskas zeipotak Iesuz homeo badae batat heharinañ au aliz nasikaro nas poek heh. ²⁰Tat pi Zudaholoz topour zeñnik sat Iesuz ñetiv añarabon kapot tat, “Iesu pi Godiz rop ok,” pot mañovai sooh. ²¹Pot mañovai soohan añarab home midin tat epat nae nap mañah, “Ae, met aban akap garos Zerusalem zeitak het Iesuz abatao hahot hehari bahorì metooh-tapup, ev darim zeitakahoe Iesuz homet hezari epekanan basat Zerusalem zeitak aban anumaihol bareñ elat mañaramahariz ahori manapanen memerizapanez hat ev meehan emahap ak,” pot haoh. ²²Oñ Sol piuhö am kez tat het Zuda añarab Damaskas zeipotak hehari parum loporizaroh tin homeo badae batohopanez epat badede mañoooh, “Rotap Iesu pi Kristo, Godihö eñizapanez au hahan heh-tapup ok.” Pot tinam badede mañooohan paruhome midin tat, Aban akap rotap ma moreg ak hamah, pot homet ñeti hañiv borourat piin mañapanez bapap tat heh.

Sol urapanez hahan barezat sah

²³Tahapuh het tokat aliz houloñ bon tahan Zuda aban ahori topourat Sol ur ñomapanez ñetiv nae nap mañoooh. ²⁴Tahan parum haohat nap hatevetet Solin sat mañah. Met orah rezah zeipotak hel temer demahan hehaek haitokoñik paruhai bizat Sol emapanen bat urapanez hat baelat het etehot heh. ²⁵Tahan kutur natak lop gitum ravahan pim modarihö pi bat ki ahö nañik bavelat bitom kitì urahapuh zeitaz hel temerah pui naorö rezahan hehaek kilam meehan kotiokat bin binivoti er horat berevat sah.

Sol Zerusalem zeitak sat heh

²⁶Tahapuh Sol Zerusalem zeitak sat pi Iesuz homeo badae batat heh-porinañ honeo ravapan hat tahan paruhimaz ñaihet tat epat nae nap mañah, “Evo, pi Iesuz homeo badae navat, oñ moreg tat dari avapanez ok tamah.” Pot paruhah. ²⁷Tahan aban Banabas Sol meñizat Iesuz aposor aban poriz nakoe basahapuh Soliz ñetiv tahat epat bar mañah, “Met pi Damaskas zeitak sapanez hat nonoroh soohapuh darim Amipun etehan piin ñetiv mañahan pi zeipotak sat ñaihet nat, oñ Iesuz abatavonañ ñetiv añarabon mañoooh.” Pot Banabas pim mod porin mañah. ²⁸Tahan paruhodad ravahan Sol parunañ honeo ravat het Zerusalem zeitak sat em tohot darim Amipuz abatavonañ ñetiv tinam añarabon bar mañoooh. ²⁹Met poek bar mañohot hehapuh narah pi Zuda aban Grik ñeo haoh-narinañ honeo het Iesuz ñetiv nae nap mañooohan, paruhatevetet kaev ravat Sol ur ñomapan hat tooh. ³⁰Met Sol pot metapanez tooh-ñetiv Iesuz aban mod nari hatevetet pi bavizat Sisaria zeitak sat Tasas pim zeikapotakaz meehan sah.

³¹Pot tah-porah añarab Iesuz togut Zudia zeisik, ma Galili zeisik, ma Sameria zeisik aban ahori bahorì metoohaek maot gaa tahan paruhim tin heh. Tahan Godiz Pul Tinapuhö añarab ahovokaro meñizooohan, paruhomeo badae batat heharinañ honeo ravat, paruhapori darim Amipuz abatao bat hel batat biñ haovai sooh.

Pita aban Inias batin batah

³²Met aban Pita zeipotak modañik sat em tovai soohaek, aliz nasik zeipotak nataz abatao Lida poek añarab Iesuz homet heharin etepan hat sah. ³³Tahan poek aban nap pim abatao Inias mañoooh-pop pim eñar mar ñomat hehan pi am bal

hat haen nat, on oraehan krismasañ 8 bon tah. ³⁴Tahan Pita sat aban popun etet epat mañah, “Inias ae, petev Iesu Kristo ni batin navatah, povoz ni bal haz rouvekepuh nim holorumet bahou batat biz.” Pot mañovaiaim Inias zuam bal hah. ³⁵Tahan añarab Lida ze potakari ma Saron zeitakari etehan aban pop haen tat sat em tahan parum loporizaro borourat darim Amipuz homeo badae batat heh.

Pita Tabita maot baval hah

³⁶Met ze mod nataz abatao Zopa mañooh-poek añ nap heh, met pim abatao Tabita, met Grik ñevonañ pim abat modao Dokas pot mañooh. Met añ pop pi Iesuz homeo badae batat het orah rezah modari tin metat meñizooh, ma nonair nai bonori amun meñizat manohot heh. ³⁷Pot tohot hehapuh añ pop lamao tat oraet ñomah. Tahan añ modari parum toohat pim herisik ivoh mevetet ze girü agarë revahavok basat bizahan oraeh. ³⁸Met Zopa zeit Lida ze potaz totoi heriam heh. Povoz Zopa zeitak Iesuz homeo badae batat hehari hatevetehan, “Pita Lida zeitak emat hez,” pot hahan paru zuam aban Pitan mañapanezañariv meehan sat, “Erom, ni darip zuam sakaz hat deip emeehan emeg,” pot mañah. ³⁹Pot mañahan Pita hatevetet aban poñarivinañ paru honeo sah. Tat ze añ ñomah-pop oraehamakeh Pita sahan paru bavizat ze girü agarë revahavok sah. Tahan añ abuhol ñomahan hapuri hehari paru Pitaz nakoe em rouvat iñ haovai parum dimihol añ Dokas biriri heharah marañinañ meet manahari bat mañairah. ⁴⁰Tahan Pita añ porin mañahan berevat iñidoh ze girü modavok sahan pi rariñ rez bareñat Godin mañ mañat añ ñomat oraeh-popun havoe tat etet epat mañah, “Tabita, ni bal haz.” Pot mañahan añ pop maot biriri ravat etañ etehan, Pita hehan pi bal hat toutah. ⁴¹Tahan Pita

añ popuz marasiz bahan bal hat rouvahan Pita añ hapuri heh-porir, añarab Iesuz homet heh-modariz as hahan, kohat emat paru añ pop biriri ravahavon eteh.

⁴²Met Pita pot tahan Zopa zeitak añarab mapori hatevetet poekanañ narizaro darim Amipuz homeo badae batah. ⁴³Met ze potak aban nap pim abatao Saimon pop pi anumai kosiñ ovat gitapuk ñai batooohan ñai ravoohan, modari emat monis manat parum booh-popuz zeimakeh Pita het au aliz nañ ahoam poek orohot heh.

Enzol nap Koniliasin ñetiv mañah

10 Met Sisaria zeitak aban nap heh, popuz abatao Konilias, met aban pop ñai abanari Roma zeisikanañ Zudia zeisik emat hehariz ahop ravat ñai abanari 100 poriz korav ravat heh, met ñai aban togü potaz abatao Itali pot mañooh. ²Met aban parumaz ahop ravat heh-pop orah rezah Godiz homet pim zeimakeh heharinañ paru honeo batopourat mañ hahot heh. Pot tohot het Zuda añarab gipizor nonair nai bon toohari pi paru meñizat manoo.

³Met pot tohot hehan aliz nasik hapanezai 3 kirok toohan potazao bavatahan pi etehan Godiz enzol nap pim nakoe ou ravat, “Konilias ae,” pot hahan ⁴piin etevaiam ñaihet tat dei dei tahapuh epat at mañah, “Nem ahop, ni tair nañkekez emei?” Pot mañahan enzolip epat hah, “Evo God nim mañevon hateveteh, ma añarab masak metat meñizameñ-povon etehan tin ravahan nimaz homeamahaek petev pi hañiv ni nañairapan. ⁵⁻⁶Met Zopa zeitak aban nap pim abatao Saimon Pita mañamah-pop Saimon modapuz zeimakeh hez, met aban mod pop anumai kosiñ ovat gitapuk ñai batamahap ok, met pim zeimak iv havevoz totoi demahan hez. Povoz nim as aban nari meeken poek sat Pita

pop bavizat nihaz emap.”⁷ Pot enzolip mañat sahan Konilias pim ñai aban nap pi amun Godiz mañ haohapur aban pim gogot metoohañariviz as hahan emah.⁸ Tahan enzolipuz mañahat ñetiv parun mañat meehan Zopa zeitakaz sah.

Potazao bavatahan Pita eteh

⁹Met aban pori soohan ravahan orat zeit al tezahan maot sohot Zopa zeitaz totoi honoohan gitap berevat agarè revah emahan, Pita berevat zeimakez revah aropos atvat demahan heh-poek helat mañ hahot heh.¹⁰ Pot tohot pi gin ñomahan paru gipiz bareñat maok teohan potazao bavatahan Pita etehan,¹¹ abar okat epat tahan, giv ahö naraz zut narah teteñik naihoam bitomez zut bat hehan meehan pim nakoe erah.¹² Met giv poraz kohat anumai-holor hamaleholor id narir nari map beo rezat heh.¹³ Tahan Pita etet hat-evetehan naekanañam ñe nao epat hah, “Pita, ni bal hat okoriz nap bat urat na.”¹⁴ Pot hahan Pita epat hah, “Evo nem Amip, met batam dei Zuda añarab anumai hori eperi nainotuz ah ñeo hahan hezaek ne goerahanañ hori eperiz nari urat nain hezap eveg ne rekot urat nainotü.”¹⁵ Pot mañahan maot epat mañah, “Petev Godihö anumai eperi tin nohopekezari bavatat hah, povoz ni eperiz, ‘Horiri ev,’ pot haotun.”¹⁶ Pot navokaro nao mañairat mañahan etehan giv por bat maot abaratí helah.

¹⁷Tahan Pita pot piin mañairahan etehavoz home midin tat kapotaz mel tat hehan aban Koniliasihö meehan emahari emat, aban zei potak narin Saimoniz zeimakez at mañahan mañairahan, zei pomakez iñidoh emat rouvat heh.¹⁸ Tat paru at mañah, “Met aban nap pim abatao Saimon Pita pop

ok arinañ heza?”¹⁹ Met Pita pi am home midin tat kapotaz mel tohot revah hehan Godiz Pul Tinapuhö hodateo epat manah, “Pita aban nañariv nap ni banevizapanez irih ok emat hez,²⁰ povoz ni bal hat irih er hor. Met hat-evet, Neohö paru meehon nihaz emah, povoz ni parunañ sekez homez ko to-tun, oñ am sa.”²¹ Pot mañahan Pita poek hehaekanañ irih er horat parun etet pot mañah, “Met ne aban tapup eveg, ari tairairiz nemaz at mañovai melahar emohot ev emeg?”²² Pot mañahan paru epat mañah, “Roma ñai abanariz aban ahö nap pim abatao Konilias aban popuhö nimaz dei emeehan ev emeg. Met aban pop pi tinam orah rezah Godin mañ mañamahap, ma Zuda añarabohö piin eteamahan pim hezhezao tin hez. Met haopat aban pop pim zeimakeh hehan Godiz enzol napuhö pim gog abanari nihaz meeapanen melahar emat banevizapanen, ni sat pim zeimakeh nim ñeti haovai sameñiv mañeken hatevetepan. Pot Koniliasin mañah, povoz dei emeehan ev emeg.”²³ Pot hahan Pita porin paru honeo orapanez mañahan paru poek orah.

Pita Koniliasiz zeimakeh sah

Met orat hehan al tezahan Zopa zeitak aban Iesuz homeo badae batat heh-nari Pitanañ honeo paru sah.²⁴ Tat sohot naek orahapuh zeirevai paru bal hat sat Sisaria zeitak berevahan, aban Konilias añarab pim modarin as hahan emat topourat hehan, paru Pitaz ñai biit etet heh.²⁵ Tahan paru emat Pita zei pomakeh lokapanez tahan Konilias Pitan etehapuh pot homeh, Met Godiz enzolipuhö nañahap ev emah. Pot homet Pitaz eñañiz nakoe rariñ rez bareñahan[‡]²⁶ Pita Koniliasin epat mañah, “Evo

[‡]10:25 Pavar 25 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

erom, ne amun aban nim zut modap eveg, ni bal haz.”²⁷ Pot mañahan bal hahan Pitar Konilias ñetiv nae nap mañovai kohat zeimakeh lokahapuh Pita etehan añarab ahovokaro kohat heh.²⁸ Tahan Pita parun epat mañah, “Eñarohol ari hodad, met dei Zuda añarab ari patarinañ honeo togü namanotuz ah ñeo hahan hezaek narah dei arihaz helakao emamegin dari het sameg bon, oñ aliz haopat epesiz haopatasik Godihö ne añarab mod nariz, ‘Horiri ok,’ pot nakaotuz neen nañairah.²⁹ Povoza arihaz emomaz ñeo meegin emat nañahan ne home midin nat, oñ ne am ev emohog, eñarohol, tairaz ne arim nakoe emomaz as hagin emoh?”

³⁰ Met Pita pot mañahan Konilias hañiv epat mañah, “Met hapok, alizañ 3 bon hatahan petev ni ev emeñposik, hapanezai 3 kirok toohan ne het Godin mañ mañohot hehon zuam aban nap nem nakoe emat rouvahan ne etehon pim dimir giv map peñ hat heh.³¹ Tahan ne piin etehon pi neen epat nañah, ‘Konilias ae, nim mañ hameñivoz ma añarab meñizat masak metameñivoz God homet hez.³² Povoza ni petev nim as aban nari meeken Zopa zeitak sat aban nap pim abatao Saimon Pita bavizat emap. Met aban pop Saimon apetopuz zeimakeh parup oramah, met aban mod pop anumai kosiñiz gogot tamahap ok, met pim zeimak iv havevoz totoi demahan hez.’³³ Pot nañahan ne asiv meehon zuam nimaz ok emahan, ni tin tat ev deihaz emeñ. Met petev dari houlori Godiz etañik ev togü manat hezaek, ni Amipuhö ñeti tairao dein añekez nañahpov ni dein añeken hatevetek.” Pot Pitan mañah.

Pita Koniliasinañarin ñetiv mañah

³⁴ Pot hahan Pita parun ñetiv epat mañah, “Rotap ne petev epat hodad

ravoh, God Zuda añarab nenariz zait tat añarab patariz kaev ravat hez bon,³⁵ oñ zeisikaroh añarab tairari pim irih het pim ñetivoz hahan hezat baval hat tamah-poriz pi etet zait tat parumaz homeme hez.³⁶ Met Godihö Iesu hamarah deihaz meehan erahan dei Israel añarab epat hodad raveg, Met Iesu Kristo dari añarab maporiz Amip ok, piuhö dari Godinañ hekaz bahoneo avatamah.³⁷ Met garos Zoan añarab ivoh memehahanahoh Galili zeisik Iesu pi gogot kapot tat tovai sohapuh Zudia zeisik amun tooh-pov ari hodad.³⁸ Met aban pop pi Nasaret zeitakanañap God ba ou batahaek pim Pul Tinap manat kezavonañ meñizat hehan pi hañ tat gog tinañ tovai sat em tooh, ma añarab Seteniz kezavoz irih hori ravat hehari maot batin ba tooh. Met God pinañ heh, povoz nonair nai potü pi tin tooh. Kar, ñeti pov ari hat haveteg.³⁹ Met Zudia zeisik, ma Zerusalem zeitak nonair nai potü Iesu tin tovai sohan dei etehot heg. Tahan paru zirah urahan ñomah.⁴⁰⁻⁴¹ Met au aliz nasikaro bon tahan zeirevaizasik Godihö maot baviriri bataan bal hahan Iesu hamarah maot ou ravat hehan Zuda añarab mapori piin et narë, oñ Godihö dei piin etet pim ñetiv haokaz ba ou avatahan hez-nenarihö rotap piin eteog. Tat dei pinañ karar toutat gipiz noog.⁴² Met porah Iesu dei añarabon pim ñeti tinao bar mañookaz añah, ma darim Amip tokat dari añarab mapori, ñomat sat hepanezarir biriri hepanezari, an etat hañiv etapanez Godihö hahan hez-ñeti pov añarabon bar mañookaz dein añah.⁴³ Met batam propet aban porihö Iesuz ñeti nao epat haoh, ‘Met añarab tairari pimaz homeo badae batat sohopenezari Godihö rekot pim ro popuz homet parum horiñ ba ol betepan.’” Pot Pita parun mañah.

Pul Tinap añarab patarih rekö ravah

⁴⁴Met Pita ñeti epov mañovaiam Godiz Pul Tinap paru hateveteoh-porih emah. ⁴⁵⁻⁴⁶Tahan paru zei modasikarohariz ñeñinañ hahapuh Godiz abatao bat hel batat pimaz ñeti biñao haohan paru Iesuz homeo badae batat het Zopa zeitakanañ Pitanañ honeo emahari hatevetehan Godihö pim Pul Tinap Zuda bon oñ añarab pat poriti amun meehan emahan, ñe poñinañ haohavoz paru agol atat home midin tat heh. ⁴⁷Tat hehan Pita parun epat mañah, “Met batam Godiz Pul Tinap dariti haemah-povoz zut petev paruh ok emah, povoz paru ivoh memeekez takan tairapuhö evo hapan?” ⁴⁸Pita pot mañat paru añarab pat pori Iesuz abatavonañ ivoh memeepez mañahan ivoh memeeh. Tahan paru Pitan pot mañah, “Met aliz mod nañ dari ev hekapuhoh ni sekë.” Pot mañahan Pita parum hahat tat am poek heh.

Pita pim tah-ñetiv modarin mañah

Aposor 10:9-44

11 Met Pita pot tahan paru añarab Zuda bon oñ pat pori Godiz ñetiv hatevetet homeo badae batahavon Iesuz aposor aban pori ma Zudia zeisik Iesuz homeo badae batat heh-pori paru hateveteh. ²Tahan Pita Zerusalem zeitak sahan aban narihö paru aban patari Iesuz homeo badae batat hepanez porihö Zudaholoz toohat paru amun parum biz kosiñ elapan, pot hah-pori piin epat ser mañah, ³“Ui erom, ni darim natotuz ah ñe hahan hezao elat ritou tat añarab mod kosiñ naelarinañ ari honeo het gipiz nooñivov homegin tin narav.”

⁴Pot paru Pitan mañahan Pita pim añarab patarinañ het haohavoz ñetiv parun epat badede mañah, ⁵“Met hapokahar ne Zopa zeitak hehopuh mañ hahot hehon potazao banavatahan etehon abarahanañ giv ahö naraz

zut heharaz teteñik naihoam bitomez zut bat hehan meehan erat nem nakoe emah. ⁶Tahan ne etehon giv porah anumai napur nap ma hamal napur nap ma id napur nap map beo rezat hehan ⁷ñe nao epat neen mañah, ‘Pita ni bal hat okoriz nap bat urat na,’ ⁸Pot mañahan ne epat mañoh, ‘Evo nem Amip, batam dei Zudahol anumai hori eperi nainotuz ah ñeo hahan hezaek ne goerahanañ hori eperiz nari urat nain hezap ev.’ ⁹Pot mañohon abarahanañ ñeti modao neen epat mañah, ‘Evo, petev Godihö anumai okori tin nohopekezari bavatat hah, povoz ni nen, “Horiri ev,” pot nañotun.’ ¹⁰Pot navokaro nao mañairat mañahan etet hatevetehon maot giv por bat abarati helah.

¹¹Met pot tahan ne etevai tapurah aban mañariv nap, Sisaria zeitakanañ aban ahö pat napuhö ne banevizapanen dei sakaz hat meehan emat, nem zei orooh-pomakez inidoh rouvaeh. ¹²Tahan Godiz Pul Tinapuhö ne hehoek aban pat poriz neen epat mañah, ‘Ni aban pat okorinañ honeo ari sepekez homez ko totun, oñ am ari sei.’ Pot mañahan ne Zopa zeitak Iesuz homeo badae batat heh-nem modari 6 porinañ dei honeo sat aban patap Koniliasiz zeitak sat pim zeimakeh lokeg. ¹³Tegin garos Godiz enzolip pim zei pomakeh emat piin ñeti mañahao dein añañ. Met enzol pop piin epat mañah, ‘Ni zuam nim as aban nari meeken Zopa zeitak sat aban nap pim abatao Saimon Pita mañamah-pop bavizat emap. ¹⁴Tapanen aban popuhö Godihö nir nimeri maot pimeri ba avatapanez ñetiv añañan.’

¹⁵Pot mañahan ne sat ñetiv parun mañohonam Godiz Pul Tinap dariti mamog emahavoz zut paruh emah. ¹⁶Tahan batam darim Amipuhö ñeti añañavoz ne maot homeohö, ‘Aban Zoan pi Zodan iverih iv nenavonañ ivoh memeeh, oñ tokat Godiz Pul Tinap

meeapanen emapanen ari bepek.’¹⁷ Pot hahan hehaek rotap dari Iesu Kristo darim Amipuz homeo badae bategin pim Pul Tinap anahavoz zut Godihö paru añarab Zuda bon pat pori amun manahan ne eteohö, met neohö rekot Godiz tamah-pov bagaa batoma? Evo, rekot neohö bagaa navatotü, povoz am mañohon paru ivoh memeeh.”

¹⁸ Pot Pita mañahan paru hatevetehapuh parum loporizaro tin ravahan Godiz abatao bat hel batat biñ haovai pot hah, “Ae, petev dei hodad raveg. Rotapuan God pim Pul Tinap meehan emahaek añarab patari amun parum horiv betet kos rez manat tin het hepanez pimauhö nonor ba ou batahan hez,” pot hat biñ ravah.

Antiok nari Iesuz homeo badae batah

¹⁹ Met batam aban Stiven ur ñomah-porah Zuda aban ahorihö Iesuz homeo badae batat hehari bahorí metat kakamao metoohan añarab ahovokaro barezat rapat nari Pinisia zeisik sah, met nari havevoz lopotak Saipras zeisik sah, met nari Antiok zei potak sah. Tahapuh zei posikaroh sat heh-pori Zuda añarab nenarin Iesuz ñetiv mañooh, oñ mod patarin namañ heh.

²⁰ Oñ tokat añarab Saipras zeisikanañ nari ma Sairini zeisikanañ nari paru Antiok zeitak sat het darim Amip Iesuz ñetü tinao Grik añarab patarin mañooh.²¹ Tahan darim Amipuz kezavohö paru meñizahan pim ñetiv mañahan añarab ahovokaro parum horiv betet kos rez manat darim Amipuz homeo badae batat piitihar ravat heh.

²² Tahan paru Zerusalem zeitak añarab Iesuz togut ravat hehari ñetü povon hatevetet aban Banabas meehan Antiok zeitak pot taharin etepanez

sah.²³ Tahapuh Banabas Antiok zeitak sat berevat etehapuh añarab Godihö masakao manahan tin hehavoz pi biñ ravat parun epat mañah, “Ari Iesu darim Amipunañ tin ñod rezat het kez tat pim ñetiv baval hat sohozei.”²⁴ Met Banabas pi Iesuz homeo tin badae batat het tin toohap ok, met Godiz Pul Tinap pih map rekö ravat heh, povoz pi poek het Iesuz ñetiv mañoohan añarab ahovokaro parum loporizaro borourat darim Amipuz homeo badae batah.

²⁵ Tahan Banabas Sol Tasas zeitak sat hehaekaz mel tovai sah.²⁶ Met mel tovai sohot Sol bavizat parup maot Antiok zeitak emah. Tahapuh parup añarab Iesuz togut ravat heharinañ honeo ravat het añarab ahovokaron Iesuz baiñetü tinao mañoohot hehan krismas honeo bon tah. Met Antiok zei potakarihö kapot tat Iesuz homeo badae batah-poriz abatao Kristen, pot mañah.^f

²⁷ Met narah propet aban Godiz ñetiv hodad het haoh-nari Zerusalem zeit betet Antiok zei potakaz sah.²⁸ Met sa berevahapuh paru mapori topourat ñetiv haohaek Zerusalem zeitakanañ emah-porihanañ aban napuz abatao Agabas pop Pul Tinapuhö pi hodadeo manahan bal hat tokat zeisikaroh gipiz bon tapanen gin ahov berevapanez ñetiv bar mañahan paru hodad ravat heh.

Met tokat aban Sisa Klodias Roma añaraboz ahop ravat heh-porah Agabasis pot hah-povoz rotapuv ou ravah.²⁹ Tahan paru Antiok zeitak Iesuz homet heh-añarab pori topourat parum modari Zudia zeisik hehari meñizapanez homet ñetiv haz bahon batat paru honep honep monis bovai emat batogü manah.³⁰ Tat monü pos Banabasir Sol manahan parup basat Zerusalem zeitak Iesuz homeo badae batat hehariz korav ahori manah.

^f11:26 Pavar 26 -Met Kristen abat povoz kapot Kristonañ honeo ravat hezari ok.

Zemis men ñomat Pita memerizah

12 Met porah zei posiz aban ahop Erod pi añarab Iesuz togut ravat heh-nari kakamao metapan hat bat memerizah. ²Tat pim ñai abanari Zoniz nanep Zemis pop beri hat bat emahan menapanez mañahan en besinañ men ñomah. ³Tahan paru Zuda abanari pim mañahan parum tahavoz biñ ravahan, Erod pim ñai abanarin maot mañahan sat Pita amun beri hat bat emah. Met paru Zuda añarab togü manat berë tu nakañ arö tat nooh-porah, ⁴paru Pita bat emat kakam zeimakeh memerizahan paru ñai aban nari 16 meehan sat Pitaz korav ravat het paru orah rezah kuturuñir alizañik narah 4 rouvoh, met modarah 4 rouvoh, ma modarah 4 rouvoh, pot tooh. Met paru aliz togü manat heh-poñ bon tapanenahoh añaraboz ñaravatak Erod Pita bat emat ñevok bizapanez homehot heh. ⁵Pot homeohan Pita kakam zeimakeh hehan añarab Iesuz togut ravat hehari pimaz homet orah rezah Godihö maot baverevapanez mañ mañohot heh.

Enzol nap Pita baverevah

⁶Met aliz nañ bon tahan aliz zeirevaizasik Pita bat emat ñevok bizapanez Erod hahan heh-aliz posiz kutur potak bi kezarepekaronañ medemahan Pita orat hehaek ñai aban nañariv okat epat rouvat heh, met ñai aban modañariv iñidoh haitokoroz okat epat baelat heh.

⁷Pot tat hehan Godihö enzol nap meehan erahan kakam zeimakeh alizao al tezahan enzol popuhö Pita orat hehaek pim elaposik bat bazageri tat, “Erom ae, zuam bal haz,” pot mañahan birepekaro pim marañik demahan hehaek bil ñodahan Pita bal hah. ⁸Tahan enzolip maot epat mañah, “Nim dimihol meekepuh eñ suñ mee.” Pot mañahan Pita pim hahat tahan enzolip maot epat mañah,

“Kar, tamaravoz dimip ruekepuh nenañ honeo emeken deip sopain.” ⁹Pot mañahan Pita pim hahat tat pinañ honeo soohapuh enzolipuhö rotap pi basoohavoz kut tat, Peti ne auakao ev manamoh, pot homevai sooh. ¹⁰Met parup ñai aban pim nakoe het korav rouvae-poñariv bazei manat sat korav modanariv iñidoh haitokoroh amun rouvae-haek bazei manat sahapuh, ainisinañ haitok zis matut tahan hehaek totoi honahan pimauhö ñizahan parup berevat nonorozañ sohot poek enzolip Pita betet sah.

¹¹Tahan poekahoh Pita tin etañ elat pot homeh, Ae, rotap Godihö pim enzolip meehan erat ne Erodiz marasik hehon, paru Zuda añarab horiv neta-panez homet haohaekanañ maot navat ev tinaek emat neñehan ne samoh. ¹²Pot homevai sohot añ nap Maria, aban Zon Makiz nonopuz zeimakeh sah. Met zei pomakeh añarab narizaro paru topourat Pitaz homet baverevapanez mañ hahot heh. ¹³Tahan Pita zei pomakez iñidoh hon rouvat kad kad urahan as ñari napuz abatao Roda pop emat haitokor tezapanez tahan, ¹⁴Pita ñeo hahan pim ñevon hatevetet biñ ravat pi haitokor natez, oñ maot borourat kohat sat modarin epat mañah, “Eñarohol ae, Pita emat iñidoh hez.” ¹⁵Pot modarin mañahan paru pat, “Ni rumurat het ok hameñ.” Pot mañahan maot rez kek tat parun epat mañah, “Evo, Pita iñidoh ak emat het hahan ne hatevetet rotap ev arin añamoh nanë.” Pot hahan modari maot epat mañah, “Peti enzol pim zut nap ak emat kad kad urat hahan ni hateveteñ.”

¹⁶Pot paru nae nap mañohot hehan Pita iñidoh houloam het am urohoh hehan paru sat haitokor tezat piin etet zageri ahö tat agol atah. ¹⁷Tahan Pita lokat paru ñeo hapan hezavoz pim marasinañ bagaa batahapuh darim Amip

Iesu kakam zeimakehanañ pi baverevah-ñetiv parun mañah. Tat maot pi parun epat mañah, “Ari sat aban Zemis popur darim añarab modarin ñeti nem netah-epov parun bar mañei.” Met Pita pot mañahapuh berevat zei mod natakaz sah.

¹⁸Tahan zeirevai al tezahan ñai aban korav ravat hehari paru etehan Pita bon tahan zageri tat Pita sahavoz, “Tair ok tah batah?” pot hat ñaihet tat heh. ¹⁹Tahan Erod, “Pi bon tah,” pot hahan hatevetet ñai aban modari mel tovai sohopanez hat meehan paru ahoam mel tovai soohan, am bon tahan ñai aban korav heh-porin sat ahoam at mañoohan Pitz tahavoz kutam hehan Erod hahan ñai aban pori bat men ñomah. Tahan tokat Erod Zudia zeis betet Sisaria zeitak sat heh.

Erod ñomah-ñetiv

²⁰Met Erod pi Taiar Saidon zei potakaroh añarab hehariz mogao ahö tat hehan paru zei potakarohanañ nari emat ñeti pov bavon batapanez hat mamog aban Erodiz zeimakeh as ñaroholoz korav ahop ravat hehap pim abatao Blastas popunañ ñetiv hat paru lop honerí ravah. Tahapuh pi paru meñizat Erod parumaz mogao tahao bavon batapanez Erodin mañah. Met paru Erod parum zeitakaroh gipiz meehan zum tat nooh-povoz pi kaev ravat maot paruhaz namee tapan hezavoz homeh. ²¹Tahapuh pov Erodinañ bavon batapanez mañahan pi aliz nasik paru emat topourapanez mañahan aliz posik em topourahan Erod pim dimir giv rede-vonañ tinatü tahapuh sat añaraboz ñaravatak pim tek tinatak toutat ñeti nao ahoam mañohot heh.

²²Met pot mañohot hehan paru ñeo ñarah hat epat hah, “Ae, pi aban betez napuhö ak hamah bon, oñ pi god ahö napuhö ak het hamah.” ²³Met paru añarab

pot hahan Erod hatevetet Godiz abatao bat hel batat pi epat nak, “Evo, ne god ahop bon.” Met pot nak tahavoz Godihö pim enzolip meehan erat urahan het tokat uleñ horihol piih ou ravat men elahan ñomah.

²⁴Met Godiz baiñetinao añarab nae nap mañovai soohan zeisikaroh map an pap manah. ²⁵Met Banabasis Sol Zerusalem zeitak parupim emat tah-pov bon tahapuh aban Zon Mak zei potak hehap bavizat paru maot borourat Antiok zeitak sah.

Banabasis Sol gogotaz ba ou batah

13 Met Antiok zeitak propet ravat heh-aban nari añarab Iesuz togutanañ honeo het ñetiv mañooh, ma nari amun Godiz ñeti modañ mañairat mañohot heh, met poriz abatañ ev, Banabas, met Simion pim abat modao Naisa, met Lusias Sairini zeitakanañap, met Manein pi Erod ahö popunañ parup gogerah honeo het ahö ravah, pop met Sol, paru pori poek heh.

²Met narah paru pori Godin tin mañ mañohopanez hat gipiz nain het topourat piin mañ mañooh. Met mañeo hahot hehan Godiz Pul Tinapuhö parun pot mañah, “Met ne Banabasis Sol gog nao tovai sohopanez au hahon hezaek ari parup bamain batat meepek.” ³Pot mañahan paru am gipiz nain het parup meepanez tat marañ parupih bizat Godin mañ mañahapuh meehan sah.

Saipras zeisik sat parup ñetiv hah

⁴⁻⁶Met Godiz Pul Tinapuhö parup ba ou batahan añarabohö meehan aban Zon Mak parup meñzapanez bavizat paru honeo sohot, Selusia zeitak sat sipimakeh lokat Saipras zeisik sapanez sooh. Met sohot Saipras zei posik Salamis zeitak sat sipimakehanañ berevahapuh, zei posizañ sohot Zudaholoz topour zeinik lokat Godiz baiñetinao mañovai

soohapuh, Pepos zeitak sa berevah. Tat poek Zuda aban al nap bavizah, popuz abatao Bazisas, met pi añarabon moreg epat mañooh, “Ne propet aban Godiz ñetiv hodad het hamohop ev.”⁷ Met Roma aban zeï posiz korav ahop ravat hehapuz abatao Sesias Polas, paru Bazisas ñod reet heh. Met Sesias pi hodad tinavon-añap, povoz Banabasir Sol sahan, pim zeïmakeh sat Godiz ñetiv mañapanen pi hatevetepanez as hahan sah.

⁸Met aban alap Bazisas pim abat modao paru Grik ñevonañ Elimas pot mañooh-popuhö Roma aban ahö pop Iesuz ñetiv hatevetet pimaz homeo badae batapan hezavoz pi kaev ravat epat piin mañah, “Evo, ni ñetiv akavon hatevetetun.”⁹ Pot mañahan Sol, pim abat modao Pol, Godiz Pul Tinapuhö hodadeo manahan aban popun et ñai et mereet epat mañah,¹⁰ “Erom, ni Seteniz rop ravat hez. Tat ni non tinaoroz non-air naiz kaev ravat hez, ma nim moreg povor kao hameñ-poñ nim loporih an pap manat hezaek Godiz non tinaoroh samahari ba in balavï metameñ.¹¹ Povoz petev darim Amip hañ horiv netat nim etañ bakut netapanen hekepuh alizañ ahoam ni et narë hekë.” Pot mañahan pim etañik univoz zut pei du nao emat bamezahan Elimas etañ kut tahan pim marasiz bapanen parup sapanezapuz mel tah.¹² Pot mañahan pim etañ kut tahan aban ahö pop etet Iesuz homeo badae batat hehapuh pi darim Amipuz ñetiv tin mañah-povoz homeme heh.

Antiok zeitak sat gogot tah

¹³Tahan Polir pim modañariv Pepos zeï pot betet sipimakeh lokat soohapuh Pampilia zeisik berevat Pega zeï potak sahapuh Zon Mak kaev ravat parup betet pi maot Zerusalem zeitakaz borourat sah.¹⁴ Tahan Polir Banabas Pega zeï pot betet Pisidia zeisik zeï mod nataz abatao Antiok poek sat berevat

het, parup Zudaholoz gogot nat hehaliz poñiz nasik parum topour zeïmakeh lokat toutat heh.¹⁵ Tahan aban nap Mosesiz ñetiv kateñir ah ñeñ menahan hez-tep potak nao rekö hahan modap propet aban nariz menahan hez-tep potak nao rekö haohan parup hatevetet hehan aban topour zeï pomakez koravorihö nap meehan sat parupin epat mañah, “Eroñariv ae, arip deim tin hekaz ñetiv nao añepekez homeameg ma tair?”¹⁶ Pot at mañahan Pol bal hat pim marasinañ zu tat ñetiv kapot tat pot mañah, “Israel nem mod zeï epatak hezari, ma ari añarab patari Godiz abatao bat hel batamegiri, ne epat añoman ari hatevetei.¹⁷ Met batam dari Israel añaraboz ahop Godihö darim iz mimihol ba ou batahan heh. Tat paru Izip zeï patasik sat het belez ravahan Godihö pim kezavonañ meñizahan paru Izip zeis beteh.¹⁸ Tat nonair nai bon ham betezarah emat sat em tohot poek bat emahavoz homet Godiz ñe horiv haovai soohan krismasañ 40 bon tah, oñ pi am meñizoo.¹⁹ Met God pim añarab pori Kenan zeisik sat parum pohao bat hepanez añarab ñeñ 7 main main haohari zeï posik hehaek Godihö meñizahan pori menat bahorï batahapuh zeï pos parum bat heh.²⁰ Met ev hahö-pot paru tovai emoohan krismasañ ahoam 450 bon tah. Tahan tokat Godihö añarab parum ñetiñ hahapanen hatevetet ba oñ batohopanez aban korav ahö pori ba ou batahan heh. Met pori pot tovai emoohan tokat propet aban nap pim abatao Samuel Godiz ñetiv hodad het haohap ba ou batahan heh.

²¹Met porah aban nap parum kiñ ahop ravat hepanez Zudahol hahan Benza-men añarab porihanañ aban nap Kis popuz rop Sol pi Godihö ba ou batahan parum kiñ ahop ravat hehan krismasañ 40 bon tah.²² Tahan het Sol pop hori toohan God etet kaev ravahapuh, pim urutak aban Devid parum kiñ ahop ra-

vat hepanez ba ou batah. Tat God Devidiz hehavon etet epat hah, ‘Zesiz rop Devidiz hez hezavon etehon tin ravahan ne pimaz biñ ravoh. Met rotap nem hahomazat pi am tovai sohopan.’²³ Met God dari Israel añarab maot pimeri ba avatapanez napuz au hahan hezaek, Iesu Devidiz iz mimip ba ou batat meehan erah.”

²⁴ Pol pot mañat maot epat mañah, “Met Iesu pim gogot kapot nat tooharah aban Zoan Israel añaraboz ñaravatak bal haz rouvat parum horiñ betepanepuh loporizaro borourapanen ivoh memeepanez ñetiv mañooh.²⁵ Tat pim gogot tovai sohot bon tapanez totoi ravahan añarabon epat mañah, ‘Ari nemaz tairap homeameg? Ne Godihö ari eñizomaz au hahan hezap, pot homeamegi? Evo, ne pop bon. Met pi pop nem tokat ok emapan, oñ ne aban goe abatao bon betez epop pinañ deip toutat ñetiv hakaz ne rekot bon,’ pot mañah.

²⁶ Met ari Abraamiz mimihol nem modari, ma ari añarab patari map ev topourat het Godiz abatao bat hel batamegiri, met Godihö dari maot pimeri ba avatapanez ñetì tin pov dari Zudaholotì garos ba ou batah.²⁷ Oñ Zerusalem zeitakari parum aban ahoriñañ honeo orah rezah darim gogot nat hez-aliz poñik topourat propet aban pori tepatak red menahan hezaek rekö hat hateveteoh, oñ kapotaz paru tin hodad narav, povoz Iesu erahan pimaz kut tahapuh pi hori metah. Met pot tahaek propet abanari tepatak pim metapanez ñetiv menahan hezavoz rotapuv ou haravah.²⁸ Met paru pori Iesu basat ñevok bizahapuh pim horivoz at mañahan ou narav tahan Iesu am ur ñomapanez paru rez kek tat Pailatin mañah.²⁹ Met pi pot metapanez ñetiv batam red menahan hez-map poñ pi metat paru zirah urahan het ñomahan bañizat basat hel puioroh balokat bizah.³⁰ Oñ Godihö

ñomahaekanañ maot bavirirì bataan bal hahan,³¹ añarab Galili zeisik ma Zerusalem zeitak pinañ honeo het sat em toohariz ñaravatak ou ravahan piin eteohan, alizañ ahoam bon tah. Tahan petev añarab porihö Iesuz tah-ñetì pov Zuda darimerin mañamah.

³²⁻³³ Povoz petev dei Banabas ev emat ñetì tinao epat ev arin añameg, Batam Godihö darim mimiholon tokat parumeri tin metohopanez mañahan heh, met petev dari parum mimihol hezeparah Iesu ñomahan maot baval hakahek batam mañah-povoz rotapuv ou ravah. Met nap Buk Song 2 ñetì povok epat menahan hez,

Ni nem rop, petev ne nim Papap ravat

hez. *Buk Song 2:7*

Pot menahan hez.”³⁴ Met Pol pot mañat maot epat mañah, “Met tokat pi pop zañ nat hepanen maot baval hapanez batam Godihö epat hahaek menahan hez, Ne masak tinao Devid manomaz au mañohoek ni nanom.³⁵ Met maot epat amun menahan hez, Nim gog aban tinap ñomamahariz hezaek het zañ tapanez ni nak.³⁶ Met ñetì epeñ Devid pimauz homet namen, oñ pi birirì het Godihö hodadeo manoo-poñ tovai sohot ñomahan pim izaholonañ honeo baveirahan het zañ tah.³⁷ Oñ Godihö Iesu baval hah-pop ñomah-modarinañ het zañ nat-popuz tapanezavoz Devid menahan hez.³⁸⁻³⁹ Met nem modari hatevetei, Ari Iesuz homeo badae batepeken piuhö arim hori tovai emameg-poñ olapanez ñetiv ari hodad tepekez ev bade añamoh. Met Mosesiz ñetì kateñir ah ñeñ ari nae nap mañovai samegiek, poñihö arim hori poñ ba naolotù, oñ petev ari tairari Iesuz homeo badae batepekezari rekot piuhö arim horiñ olapanen hori poñiz hañiv navotuzari ravat hepek.

⁴⁰⁻⁴¹ Met paru Godiz propet pori epat hahan hez,

‘Ae, ari God kos rez manamegiri hat-evetei, arim ñaravatak ne ñetiv hahoman ari barotap navatotü, ma nari nem ñetivoz kapot hapanen ari tin hatevetet hodad naravotü, oñ ari etet barotap navat het ñomepek.’

Habakuk 1:5

Pot hahan hezaek ganö ari taput tepek hezavoz tinam homet hezei.” Pol ñeti epov parun mañah.

⁴²Tat Polir Banabas topour zeï pomak betet sapanez tahan paru añarab gogot nat hepanez aliz modasik maot emat ñeti mañah-pov maot mañapanez parupin mañah. ⁴³Tat paru mapori topour zeï pomak betet berevat soohan, añarab Zuda nari met patari paru Zudaholonañ honeo ravat Godin mañ mañooh-pori parupinañ honeo sohapuh parupiuhö rez kek tat Godiz masakavok sohopenez ñeti pov am mañovai sooh.

⁴⁴Met parup maot emapanez mañah-aliz posik Antiok zeï potak mapori Godiz ñetiv hatevetepanez emat topourah.

⁴⁵Tahan Pol poek emat Iesuz ñetiv maot mañoohan, Zuda aban nari añarab ahovokaro em togü manahavon etet kaev ravat Poliz ñeti mañahao paru batiu tiu batat ñeti hori navor nao piin mañooh.

⁴⁶Pot mañoohan Polir Banabas ñaihet nat, oñ kez tat parun epat mañah, “Met Godiz zaitivok deip emat garos ari Zudaholon Iesuz ñeti epov añeg, oñ ari kos rez manat tin pohao het hepekez ñetivoz nonor merizameg, povoz deip ari evetet añarab mod pat narin ñeti epov sat mañoohok. ⁴⁷Met God deim tookazat epat añah, ‘Ari zeï maposikaroh añarab patariz ñaravatak alizavoz zut het nem ñeti tinao mañohopeken hatevetet homeo badae batapanez pori nemi bavatom.’ Pot hahan hezat deip taput tat sat mod porin mañoohok.”

⁴⁸Pol pot mañahan paru añarab Zuda bon patari hatevetet darim Amipuz baiñetinavoz biñ ravat, “Godiz ñeti tinao

ev añah,” pot hahan porihanañ añarab tairari tokat pohao het hepanez Godihö au hahan heh-pori Iesuz homeo badae batah.

⁴⁹Met zeï posik Iesuz ñetiv añarabon mañovai soohan an pap manah. ⁵⁰Tahan paru Zuda aban Polir Banabas kaev ravat heh-porihö Antiok zeï potaz aban ahorir, met añ ahö ravat het Godin mañ mañooharin, “Horiñariv okeg, ruepeken sap,” pot rez kek tat mañoohan paru amun kaev ravat Polir Banabas hori metat parum zeisikanañ ruahan sah. ⁵¹Oñ sapanez tat Polir Banabas zeï potakari Godiz ñetiv betet kos rez manahavoz homet pataek sapanez parup zeï potak ham tomol moleo parupim eñañik ñed bat hehaek teur betet Aikoniam zeitak sah. ⁵²Oñ Antiok zeitak paru Iesuz homeo badae batat hehari Godiz Pul Tinap paruti rekö ravahan paru pori tin het Godiz biñ haovai sooh.

Aikoniam zeitak sat ñetiv mañah

14 Met Polir Banabas Aikoniam zeï potak sahapuh parupim toohat Zudaholoz topour zeimakeh lokat Iesuz ñetiv masakavonañ tin bar mañahan, Zudahol met añarab patari amun ñeti povon hatevetet ahovokaro Iesuz homeo badae batah. ²Tahan Zuda aban nari paru ñeti pov hatevetet kaev ravat beteh-porihö Iesuz homeo badae batoohariz ñeti horiñ añarab patarin mañovai soohan hatevetet parupimaz kaev ravah. ³Oñ parup ñonihol ahoam poek het ñaihet nat am hehapuh darim Amip añarab masak metoohavoz ñetiv ourah bar mañoohot piuhö parup kezao manoochan red navor nao añarab rekot natotuz poñ tohot hehan añarab mod nari etet epat haoh, “Rotap parup Godiz ñeti rotapuv ok hamah.” ⁴Pot hahan añarab zeï potakari berat main main ravat nari Zuda kaev ravat saharinañ honeo ravahan nari parupinañ honeo

ravah. ⁵Tahan paru Zuda añarab nari met añarab Zuda bon pat nari parum ahorinañ honeo topourat Polir Banabas hori metat heleñinañ ur ñomapanez hah.

Likonia zeisik ñetiv mañah

⁶⁻⁷Tahan parup hatevetehapuh barezat sat Likonia zeisik zei ahö natakarož abatavokaro Listara met Debi mañooh-poek parup sat het Iesuz ñetiv añarab poekarín mañovai zei ahö potakarož totoi hehañik amun ñetiv mañovai sat em tooh.

⁸Met Listara zei ahö potak aban nap eñañ hori ravat het haeñat nat, pim nonopuz zatakanañ potam batahan hehap poek heh. ⁹Tahan aliz nasik Pol Iesuz ñetiv haohan pi toutat hatevetehot hehan, Pol piin etet Pul Tinapuhö hodadeo manahan pot homeh, Aban hori okop Iesu pi batin batapanez pimaz homeo badae batat hez. ¹⁰Pot homet Pol epat mañah, “Erom, ni bal haz rouvat nim eñañ mezovai sa.” Pot mañahan aban pop bal hat eñañ tinam mezovai sat em tah.

¹¹Met Pol pot tahan añarab ahovokaro etehapuh parum ñevonañ ñarah ahoam nae nap mañat epat hah, “Ae, darim god ahoñariv ev, abarahanañ erat darim herisiz zut ravat emat hez.” ¹²Pot hahapuh Banabasin parum god ahö napuz abatao Sus pot mañah, met Pol pi añaraboz ñaravatak bal hat ñetiv hahap povoz piin god ahö modapuz abatao Emis pot mañah. ¹³Met Listara zei potaz bin binivok Sus god moreg popuz homet topourat hañiv mañarooh-zeimak demahan heh, met zei pomakez ahö ravat het anumai mañarooh-aban pop bol kau bizahol bat zibuñ mor meet koroh mevete. Tat zei potaz hel temeraz haitokoroh bat emahapuh, Polir Banabasis homet kau pori bareñ elat mañarat hañiv metapanez tahan, ¹⁴parup poeka-

hoh hodad ravat pot metapanez tahavoz kaev ravahapuh, parupim dimihol bake-lat añaraboz ñaravatak sat ñeo ñarah epat mañah, ¹⁵“Evo, ari okat totunei, deip arim zut et aban nenañariv ev. Met darim God biriri het abarar hamarar iveñir nonair nai mapotü matut tahap hez, povoz arim god hañiv metamepori betepekepuh loporizaro borourei. Tat darim God tin biriri hez-nen popuz homeo badae batepekez ñeti pov arin añakan hodad tepekez hat deip ev emeg. ¹⁶Met batam zei posik kasik añarab parum zaitivok tovai soohan God nao namet, oñ am etevai sooh. ¹⁷Met pi dari gipiz tinatü anamahan nameg, ma utar pelamah-porah arim gipiz tin rapamah, met nonair nai potü ari anamahan etet biñ ravameg. Met tairaz anamah homeameg? Oñ God ari nonair nai potun etet pimaz homet hodad ravohopekez hat okotü anamah.” ¹⁸Met ñeti pov Pol parun mañahan paru bol kauhol parupimaz hañiv mañarapanez am rez kek tat haohan, Polir Banabas houloam evo mañoohan paru hatevetet hodad tat gaa tah.

Pol heleñinañ urah-ñetiv

¹⁹Met Polir modap poek hehan añarab Antiok zeitakanañ Zuda nari met Aikoniam zeitakanañ Zuda modari zei potak emat honeo ravat Listara zei potakarín paruti ravapanez mañoohan parupimaz kaev ravat Pol bat heleñinañ uroohapuh, “Hañomahap ev,” pot hahapuh beri hat bat em zeitaz iñivavok betet sah. ²⁰Tahan zei potak Iesuz homeo badae batat hehari emat okat epat rouvahan Pol bal hahan, paru sat orahapuh zeirevai parup zei pot betet Debi zeitak sah.

²¹Met Polir Banabas Debi zei potak sat het Iesuz ñeti tinao mañohot hehan, añarab poek narizaro Iesuz homeo badae batat hehan parup maot borourat Listara zeitak sat poekanañ Aikoniam zeitak

sat maot Pisidia zeisik Antiok zei mod potak sah. ²²Met zei poñik parup maot sooharah añarab Iesuz homeo badae batat heharin tin hepanez ñetiv mañat bakez batovai sohot maot epat mañooh, “Met dari honoñai navor nao ahoam hatevetevai rez kek tat sohot God abarah hezaek berevat tinam hek. Povož ari kez tat pimaz homeo badae batovai sohozei.” ²³Pot mañat zei poñikanañ añarab Iesuz toguñiz korav ravat hepanezari ba ou batovai sooh. Tahapuh parum toohat parup gipiz nain het koravorir añarab maporiz homet Godin mañevok epat mañah, “Deim Amip, paru eperi meñizekez homet hezaek ni parumaz tinam korav ravat hez.” Pot Godin parup mañ mañat sah.

Siria zeisik Antiok zeitak maot sah

²⁴Met poekanañ parup Pisidia zeisizañ soohapuh Pampilia zeisik berevah. ²⁵Tahapuh Pega zeitak sat añarabon Iesuz ñetiv mañat Atelia zeitak sat, ²⁶poekanañ sipimak bat Siria zeisik Antiok zei potak maot sah. Met zei potak garos añarab Iesuz homeo badae batat hehari parup Godiz masakavok het gogot tovai sohopenez mañ mañat meehan sat, zei modañik gogot ahoam tovai sohot bon tahan zei potak borourat maot emah. ²⁷Tat parup poek emat añarab Iesuz togut batopourat Godihö parup meñizoohan nonair nai mapotü tohñetiñ mañahapuh Iesuz ñetiv añarab Zuda bon oñ patarin mañoohan Godihö meñizat nonor mañairoohan, paru Iesuz homeo badae batooh-ñeti pov amun parun mañah. ²⁸Met zei potak paru Iesuz homeo badae batat heharinañ Polir Banabas poek houloam heh.

Zerusalem poek topour ahov bah

15 Met poek Polir Banabas hehan Zudia zeisikanañ aban nari emat Iesuz homet heh-pat narin epat mañah,

“Batam Mosesihö biz kosiñ elakaz hahan dei Zudaholoz tamegit petev ari pot nat hepek, povoz God pimeri ba naava-totü.” ²Pot añarab pat porin mañahan Polir Banabas parum hah-povož kaev ravat Zuda aban emat haoh-porin epat mañah, “Evo, ari horiv ok hameg.” Pot hat paru nae nap ser haoh. Povož Iesuz homet poek heharihö Polir Banabasir aban mod nari ba ou batat Zerusalem zeitak sat, Iesuz aposor aban porir aban korav modarinañ topourat ñeti pov hapanen hatevetet ba oñ batapanez mañat meehan paru sah.

³Met añarab Iesuz togut ravat heharihö paru meehan sahapuh Pinisia zeisik ma Sameria zeisik Iesuz homet hehporin añarab Zudahol bon, oñ patari pimaz homeo badae batah-ñetiv mañovai soohan paru hatevetet biñ ravah. ⁴Met paru ñeti pov bar mañovai sohot Zerusalem zeitak berevahan, poek añarab Iesuz togut met pim aposor abanarir aban korav modari paru bat sa batat parumaz biñ ravat heh. Tahan Polir Banabas Godihö meñizat hehan parup gogot tovai sooh-ñetiv parun bar mañah. ⁵Tahan paru Parisi aban Iesuz homet heh-nari bal hat epat hah, “Paru añarab patari Iesuz homet hezari Mosesiz ñeti kateñir ah ñe mapoñ baval hat tovai met parum kosiñ meelohopanez parun mañohopeken tovai sohop.” ⁶Pot mañahan paru aposor abanarir aban korav modari parum pot hah-povož homet ahoam nae nap hahot heh.

⁷Met paru pot ahoam hahot het Pita bal hat epat mañah, “Nem modari ari hodad, batam darim gogot kapot tegirah Godihö darim tookazat gogoñ main main añairah. Tahan arin añairah-pot tovai soogin met ne añarab Zuda bon patarin Iesuz ñetiv mañoman hatevetet homeo badae batat hepanez gog pov tohomaz neen nañairah-pot ne tovai sooh. ⁸Met ne pot tovai soohon, God darim lo-

porizaron etevai samah-popuhö dari Pul Tinap anahavoz zut paru añarab patari amun manah. ⁹Met pi darin non naorö añairat paru añarab patarin non mod naorö mañairah bon, oñ non honeor dari maporin añairah. Tahaek paru Iesuz homeo badae batat hezaek darim horiñ olamahavoz zut parum horiñ amun olamah. ¹⁰Met God pim nonor ba ou batahan et hareg, povoz tairaiz pi mogao tapanez ari okat hamegi? Met batam Mosesiz ñeti katë hahan hezañ darim iz mimihol baval hapanez paruti honoñai ahov heh, met petev dari amun baval hat tookaz honoñai ahov dariti hez. Povoz paru añarab pat Iesuz homeo badae batamahari hameg-okov tapanez dari parun mañakan tin ravapane? ¹¹Evo, tin naravotü. Met paru pat pori Iesu darim Amipuhö pim masakao manat meñizat pimeri bavatamah-povoz zut dari Zudahol amun pimeri ba avatamah.”

¹²Met Pita pot mañat toutah. Tahan Polir Banabasihoen bal hat añarab patariz ñaravatak sat gogot toohan God meñizooan red navor nao mañairooh-ñetiv parun mañahan tinam hatevete-hot heh. ¹³Met pot mañat toutahan aban Zemis bal hat epat hah, “Nem modari ari hatevetei, ¹⁴Met Godihö paru añarab patariz zait tat het paruhanañ nari pimeri ravat hepanez ba ou batahan hez-ñeti pov petev Saimon bal hat darin añahan hateveteg. ¹⁵Met petev darim hameg-epov batam paru propet abanari menahan hez-epovonañ honeo ravat hez,

¹⁶Darim Amip pot hah, ‘Tokat ne maot emat darim mimip Devidiz zeimak hori ravat hezaek maot ba oñ batat demoman tin ravapan.

¹⁷Met ne pot tomapuh paru añarab zeimaposikarizaro nimeri ravat hepanez ba ou batohon hez-pori nemaz homehot nem nonoroh emohapan.

¹⁸Batam ne arim Amip pot bar haohoek petev maot ok hamoh.’ *Amos 9:11-12*

¹⁹Met nem modari, pot menahan hezavoz ne epat homeamoh, Dari Zudaholoz tameg-poñ añarab pat loporí borourat Goditi ravamahari tapanez parun namañotü, ²⁰oñ parun epat mañak, ‘Arim mod nari akohol matut tat biamahan hez-poriz hañiv mañaramah-anumai poriz nai ari bat notunei, ma ari modapuz añap ma abup betez givogí botunei, ma anumai tairari mazeo bahavoe tamahan ñomat uveo naverev tamah-poriz nañ bat ari notunei, ma anumai urapanezariz uveo amun berevapanen uvë pov ari bat notunei.’ Pot ah ñe nen epeñ parun mañak. Met tep nañik pot menat meekan paruhaz sapanen paru bat etet hodad ravapan. ²¹Met batam Mosesiz ñeti kateñir ah ñe mapoñ rekö haovai emoohaek petev dari amun orah rezah gogot nat hez-alizañik darim topour zeñik lokat rekö hat añarabon badede mañamegiek ah ñe haoh-poñ paru hatevetet hodad hakez, povoz baval hahopanez parun mañak.” Zemis pot hah.

Tep nae menat manahan basah

²²Tahan Iesuz aposor abanari met aban korav modari met añarab Iesuz togut ravat hehari ñetiv nae nap epat mañah, “Darim ñaravatakanañ aban nari ba ou batakan Antiok zeitak Polir Banabasinañ paru honeo sat ñeti epov bar mañapan.” Pot paru nae nap mañahapuh Zudas pim abat modao Basabas, met modap Sailas, aban poñariv ba ou batah. Met aban poñariv parupim modarihö parupin eteohan tin tovai soohañariv, povoz parup ba ou batah. ²³Tat tep naek epat menahapuh honeo basapanez manah,

Met dei arim modari, Iesuz aposor abanariv aban korav modari, ari

añarab pat tairari Silisia ma Siria zeisikaroh ma Antiok zeitak het Iesuz homet deinañ honeo ravat hezariz homet ñeti epov menakaz ev teg. ²⁴Met deihanañ aban nari parumauz zaitivok ok emat ñeti honoñai nao arin añahan ari home midin tat arim loporizaroh ba in balavi teg. Met deihö aban pori namee, oñ parumam emat ñeti okov arin ok añah.

²⁵⁻²⁶Povoz dei ev topourat haz bahon batat Zudasir Sailas aban epañariv Polir Banabasinã honeo arihaz meekan emapanez ba ou bateg. Met Polir Banabas deim zait tat hezãnariv ok, met parup darim Amip Iesu Kristoz gogot tovai ñetiv mañovai zeï modasikaroh soohan, modari parupimaz kaev ravat kakam ahov metahan rahor ñomahapuh parup ñaihet nat, oñ am gogov tovai ñetiv mañovai sooh.

²⁷Met deihö ok aban Zudasir Sailas honeo arihaz meekan emat ñeti menameg-epov arin añapanen hatevetepek. ²⁸Met dei Godiz Pul Tinapuhö eñizahan lop honeri ravat epat hag, “Dei Zudaholoz tameg-pot ari tohot ganö honoñai tepek hezavoz arin pov naañotü, oñ ah ñe nen epeñ ari natotuz hagit menakaz ev teg.

²⁹Arim modari akohol matut tat biamahan hez-poriz hat hañiv metamah-anumai poriz nai ari bat notunei, ma anumai urapanezari uveo berevapanen uvë pov ari bat notunei, ma anumai tairari mazeo bahavoe tamahan ñomat uveo naverev tamahariz nai bat ari notunei, ma modapuz añap, ma abup betez givogï botunei.”

Met ah ñe meneg-nen epeñ hatevetet nat hepek, povoz tin ravapan.

Nen dei ñetiv ok arin añeg.

³⁰Pot tepae menat Zudasir Sailas manahapuh met Polir Banabasin aban parupinañ emoohari honeo meehan Antiok zeitak basahapuh poek añarab Iesuz togut ravat hehari batopourat tepae manah. ³¹Tahan nap bat rekö hahan paruhatevetet ñeti tin menahan hezavoz biñ ravah.

³²Met Zudasir Sailas parup propet abanañariv ravat poek ahoam het Iesuz homeo badae batat hehari meñizat kez tat hepanez baiñetinao mañoochan paruhatevetehot heh. ³³⁻³⁴Tahan parup Zerusalem zeitak mamog meehan emahariz ñaravatak maot sapanez hahan mod poekarihö parupimaz zakep tat, “Tinam sei,” pot mañat meehan sah. ³⁵Tahan Polir Banabas poek am ahoam het aban modarinañ honeo darim Amipuz baiñetinao añarabon mañohot heh.

Polir Banabas berat sah

³⁶Met poek ahoam hehapuh tokat Pol Banabasin epat mañah, “Erom, deip batam zeï tairañik darim Amipuz ñetiv mañovai soog-poek maot sopainepuh Iesuz homeo badae batat hez-deipim modari tair tamah etepain.” ³⁷Pot mañahan Banabas aban Zon Mak parupinañ maot sapanez hah. ³⁸Met mamog aban pop parupinañ Iesuz gogot tovai sohot Pampilia zeï posikanañ pi kaev ravat maot borourat emah. Povoz Pol aban pop maot paruhoneo sapanez hahan hatevetet kaev ravat evo hah. ³⁹Tat parup nae nap ser hahapuh berat main ravat Banabas Mak bavizat parup sipimak bat Saipras zeisik sahan, ⁴⁰Pol pi aban Sailas bavizat parup sapanez tahan Iesuz homet heharihö epat mañah, “God aripimaz korav hepanen tinam sei.” Pot mañat meeh. ⁴¹Tahan parup zeï pot betet sat añarab Iesuz toguñ ravat hehari hehaek kez tat rouvat hepanez ñetiv Siria zeisik zeï goe potak katak mañovai

sooh, met poekanañ Silisia zeisik zei goe potak katak amun mañovai sooh.

Pol zei modañik sah

16 Met ñeti pov Polir Sailas mañovai sohot Debi poek maot sat berevahapuh poekanañ Listara zeitak maot sat berevah. Tahan Iesuz homeo badae batat heh-aban nap pim abatao Timoti poek heh, met pim nonop Zuda añ nap amun Iesuz homet hehap, met pim papap Grik abanap emat Zuda añ pop bat poek heh. ²Tahan Listara zeitak ma Aikoniam zeitak Iesuz homeo badae batat hehari Timotiz het toohavon etehot, “Aban tinap ok,” pot haoh.

³Met poek sat hehapuh Pol Timoti pinañ honeo sapanez zait tat heh, oñ Timotiz papap Grik abanap, povoz pim ropuz biz kosis nameel, pot paru hodad. Povoz Timoti parupinañ honeo zei poñik sohot ñetiv mañohopanen Zudahol hat navet tapan hezavoz homet Pol Timoti bat pim biz kosis meelah. ⁴Tahan paru Timoti honeo zei pot betet zei modañik sat gogot tovai sohot paru Zerusalem zeitak Iesuz aposoroholor aban korav modarihö añarab natotuz ah ñe hah-tapuñ baval hahopanez Iesuz toguñ ravat heh-añarab porin ñetiv mañovai sooh. ⁵Toohan pimaz homeo badae batat heh-pov parum loporizaroh an pap manahan orah rezah añarab mod narizaro emoohan Iesuz añarab mod porinañ honeo ravovai sooh.

Pol Masedonia abanapun eteh

⁶Pot tovai sohot paru Esia zeisik sat Iesuz ñetiv mañapanez homehan Godiz Pul Tinapuhö paru bagaa batahan Prizia añarabor Galesia añarab honeo hehaek zei posik sah. ⁷Tahapuh Misia zeisiz terirati sat Bitinia zeisik sapanez homehan Iesuz Pul Tinapuhö maot paru bagaa batah. ⁸Tahan paru Misia zeisik am het

soohapuh iv havevoz kupavok Troas zei ahö potak sah.

⁹Met poek ne Ruka parunañ honeo ravohopuh dei poek orat hegin Pol potazao bavatahan etehan Masedonia aban nap Poliz nakoe em rouvat piin epat mañah, “Erom, ni iv havevoz okatasis emat dei Masedonia añarab eñiz.” ¹⁰Pot Polin mañahan hatevetet bal hat dein añahan epat hag, “Rotap dei Masedonia zeisik sat Iesuz ñetiv añarab poekarín mañakaz Godihö añairah.” Pot hat poek sakaz deim nonair nai bahou bateg.

Lidia Iesuz homeo badae batah

¹¹Met pot tegipuh sipimakeh lokat Troas zeit betet Samotres zei potak sat oreg. Met zeirevai bal hat maot sohot havevoz okotasis Niapolis zeitak seg. ¹²Met dei poekanañ sipimak betet hamarrah sat Masedonia zeisik zei ahotaz abatao Pilipai poek sat bereveg. Met zei potak Romaholohö batam añarab zei potakariz korav ravat hehaek seg. Met poek dei au aliz nañ ahö heriam heg. ¹³Tegipuh gogot nat heg-aliz posik, zei potaz totoi iv narih, Zuda añarab poek topourat mañ hahot hez batah, potam homegipuh sat etegin añ nari iv porih topourat hehan dei etet sat parunañ toutat het Iesuz ñetiv bar mañeg.

¹⁴Met paruhanañ añ nap pim abatao Lidia añ pop Taiataira zeitakanañ emat Pilipai zei potak het pi dim giv iriz mavariz tinañ modarihö matut tat manoohan pi monis manat bat em bizat hehan paru modari emat zum tooh. Met añ pop Godiz abatao bat hel batat mañeo hahot hehap, povoz Pol emat ñeti pov mañoohan darim Amipuhö pi zuam hodadeo manahan Iesuz homeo badae batah. ¹⁵Tahan añ popur pim zeimakeh pinañ honeo hehari ivoh memeeg. Pot tegin añ pop epat hah, “Met ne rotap darim Amipuz homeo

badae batoh, pot homepek, povoz ari nem zeimakeh emepeken dari hek.” Pot ahoam añoohan dei pim zeimakeh sat heg.

Kakam zeimakeh memerizah

¹⁶Met aliz nasik maot dei iverih mañeo haohaekaz sakaz hat nonoroh sohot ñari añ pitü nap modariz asit metoohap bavizeg. Met ñari añ pop tokat berevapanezavoz ñetiv añarabon mañoohan añarab pori moni ahos pimaz korav ravat hehari manooh. ¹⁷Met dei nonoroh soogin ñari añ pop deim tokat emohot epat ñeo ñarah haovai emoh, “Aban eperi God mapori ritou metat hezapuz gog abanari eveg, ari hatevetepeken God ari pimeri ba avatapanez ñetiv arin añapan.” ¹⁸Met alizañ ahoam dei soogin ñeo ñarah pot haovai emoohan, Pol loporih kaev ravat borourat pitupun epat mañah, “Iesu Kristoz abatavonañ niin nañoman ñari añ okop betet sa.” Pot pitupun mañahan berevat sahan ñari añ pop tin ravah. ¹⁹Tahan ñari añ popuz korav ravat hehari monis booh-nonor bon tahan paru pori kaev ravat Polir Sailasiz marañiz kezao beri hat zeitaz daparih basah. ²⁰Tat Roma ñai aban ahori hehaek basat epat mañah, “Aban Zuda epañariv darim zeitak emat het añarab moreg metat bahori metamah. ²¹Tat dari Roma añarab natotuz ah ñe tairañ hagin hez-poñ elat parum tamahat tohokaz ñetiv parup añoohan met dari Roma añarab pot natotü, povoz parup bat ev emeg.” ²²Pot hahan añarab ahovokaro rouvat hatevetet hehari honeo ravat Polir Sailas ñaipol tat urapanez ñe horiv kañarah parum ahorin mañahan paru kaev ravat parupim dimir giv batezat ñai abanarin biñinañ urapanez

mañah. ²³Tahan paru biñinañ parup ahoam urat beri hat sat kakam zeimakeh betet kohat memerizat aban koravop tin korav ravat hepenez mañah. ²⁴Tat sahan aban korav pop zei girü okoin kohatizavok Polir Sailas memerizat zi keohav nas irih nas revah tat parupim eñañ ñaravatak bizat bañed bat demat sahan parup heh.

²⁵Tahan lopai gitum ravahan parup Godiz mañeo haovai daañ hahot hehan kakam zeimakeh heh-modari hatevete-hot heh. ²⁶Tahan hamar do do tat zeimak basat em tahan haitokoñ parumauhö ñizat sahan met seniñ kakam zeimakeh paru honeo hehari medemahan hehaek bilat ñodah. ²⁷Tahan zei pomakez aban korav hehap bal hat ete-han haitokoñ ñizat oraehan etet epat homeh, “Peti ev memerizegin hehari map berevat ok hasah.” Pot homet pimauz en rav toves zapatisik elevok meehan hehaek batezat pim ulovok bareñapanez bavalahan,[§] ²⁸Pol ñeo ñarah epat mañah, “Erom ae, dei map ev hez, povoz nim heris bahori totun.” ²⁹Pol pot mañahan aban korav heh-pop havoñadez hahan pim gog aban nap havoñad rañizat manahan bat Polir Sailas hehaek dei dei ahö tovai sat parupim nakoe rariñ rez bareñat heh. ³⁰Tahapuh maot bal hat parup bavizat inidoh sat epat at mañah, “Eroñariv ae, ne tair toman God ne pimop ba navatapanen tin hem?” ³¹Pot mañahan parup hañiv epat piin mañah, “Ni Iesu darim Amipuz homeo badae batekë, povoz rekot God nir nim añar ñaro pimeri ba avatapanen tin hepek.”

³²Pot mañahan pim añar ñaroz as hahan emahan Pol darim Amipuz ñetiv parun mañah. ³³Tat bon tahan kutur taputak aban pop Polir Sailas biñinañ urahan uveo berevat tak rapat hehaek

§16:27 Pavar 27 -Met paru kakam zeimakeh memerizahan heh-pori sapanen pim ahori emat etet, Tin korav nakezap ev, pot homet pi bareñ elapan hezavoz aban pop pimauz en raves bat pim ulovok bareñapanez tah.

ivoh meveteh. Tahan parup aban popur añapuram tapurah Iesuz abatavonañ ivoh memeeh. ³⁴Tahan aban korav heh-pop Polir Sailas pim zeimakeh basat gipiz manahan nah. Met paru pori Polir Sailasihö mañahan Godiz homeo badae batahavoz homet biñ ravat heh.

³⁵Met zeit al tehan Roma aban ahori parum ñai abanari meehan emat aban korav heh-popun epat mañah, “Aban okoñariv baverev meeken sap.”

³⁶Pot emat mañahan aban korav heh-popuhö Polin epat mañah, “Ari Sailas berevat sepekez aban ahori hat meehan ñai abanari ev emat nañah, povoz arip berevat kilam sei.” ³⁷Pot mañahan Pol epat mañah, “Evo, ari Romaholoz ah ñeo epat hahan hez, ‘Met Romaholoz tepañik abatañ menahan hez-pori biñinañ naurotü, ma betez bat kakam zeimakeh namemerizotü.’ Pot hahan hezaek deipim abatavokaro tep poñik hamenahan hezañariv ñai abanarihö deipim ñeo tin nakaek añaraboz ñaravatak biñinañ betezam deip ourahan tu ravegin avat emat ev kakam zeimakeh emerizah. Povoz petev paru tair tat deip kilam berevat sakaz añamah? Evo, pot bon, oñ Roma ahori parumauhö emat haitokor tezat ba everevapanen deip berevat sak.” ³⁸Met Pol parupim abatavokaro Romaholoz tepañik hamenahan heh-povoz hahan ñai aban emah-pori hatevetet dei dei tat sat aban ahorin epat mañah, “Erohol ae, parupim abatavokaro dari Romaholoz tepañik hamenahan hezañariv ok.” ³⁹Pot mañahan paru ahori hatevetet parupim matahavoz ahoam ñaihet tat, Parup hañ tairao dari etapan batah, pot homet sat parupin epat mañah, “Eroñariv ae, dei arip horiam eteg.” Pot mañat Polir Sailas kakam zeimakehanañ baverevat epat mañah, “Met rekot arip Pilipai ze i epat betet sepeke?” ⁴⁰Pot at mañahan parup gu hat añ Lidiaz zeimakeh garos sat Iesuz

homet heharin etet parum homeo bakez batat hepanez ñetiv mañat ze i pot betet sah.

Polir Sailas urapanez homeh

17 Parup Pilipai ze i pot betet Ampipolis zeitak sahapuh poekanañ maot am sohot Apolonia zeitak sa berevat poekanañ am sohot Tesalonaika zeitak sa berevah. Met ze i potak paru Zudaholoz topour zeimak demahan heh-poek ²⁻³Pol pim toohat parum gogot nat heh-aliz nasikaro nas pi ze i pomakeh sa lokat Baiñetinavoz Tepat bat rekö hat añarab hodad tapanez badede mañovai sohot epat mañoooh, “Met ari Godihö Kristo eñizapanez au hahan hezapuz gaa tat hez-popuz ñetiv tepatak epat menahan hez, Godihö au hahan hez-pop erapanezaek kakamao hatevetet ñomat maot bal hapan. Pot ev menahan hezaek Iesu añamoh-tapü epop pi haerat rekö hahon hateveteg-epat hatah.” ⁴Pot mañahan paru Zuda nari Poliz ñetiv hatevetet barotap batat Polir Sailasinañ honeo ravat heh. Met Grik aban Godiz homet heh-narizaro, met añ ahori ravat heh-nari amun Iesuz ñeti pov hatevetet barotap batah.

⁵Tahan met paru Zuda mod nari hatevetet mogao tat gitait ravahapuh aban hori betez heh-nari bat ñai tapanez mañahan paru ñai ñe ahov haovai emoohan añarab modari parunañ honeo ravat paru mapori apor pap tat sat aban Zeson popuz zeimakeh Polir Sailas hepanen parup bat emapanepuh ñevok bizapan hat haitokor ur edat etehan, ⁶parup bon tahan aban Zesonir Iesuz homet heh-mod nari bat paru kezao beri hat ze i potaz ahorihaz basat ñeo ñarah pot mañah, “Polir Sailas ze i modañik añaraboz hodadeo ba in balavi metovai emohot ev darimatak emat amun taput metamah. ⁷Met aban Ze-

son epop hahan pim zeimakeh parup oramah. Met paru darim ahop Sisaz ñeti añamahan hateveteameg-pov elat aban Iesu ahö mod pop Sisaz urutak rouvat hepanen pim ñetiv hatevetet baval hahopanez añarabon mañamah.”⁸ Pot mañahan paru zei potaz ahorir añarab modari hateveteahan hori ravahan home midin tat baponat kanat tahapuh ñevel bel midin hahot heh.⁹ Tat paru zei potak ahorihö berevat sapanez moni nas biza-pan mañahan aban Zesonir modari moni pos bizahan baverevat epat mañah, “Ari maot hori tepek, povoz arim monis naanotü.” Pot mañahan sah.

Beria zeitak paru sat ñetiv mañah

¹⁰ Pot tahan kutur manahan paru Iesuz homet hehari Polir Sailas zuam meehan Beria zei potak sat het Zudahol parum topour zeimak demahan hehaek sat lokah.¹¹ Tat Iesuz ñetiv añarabon mañoohan Beria zeitak heh-pori Tesalonaika añaraboz toohat paru nat, oñ Pol haohan tinam paru hatevetet zaitiv ahö tahapuh alizañik paru topour zeimakeh emat Baiñetinavoz Tepat bizahan oraehaek bat, Pol rotap hamah, ma moreg hamah, pot tin hodad tapanez rekö hahot heh.¹² Met paru Zuda añarab narizaro Iesuz homeo badae batahan Grik añ ahö ravat heh-narir aban narizaro amun taput tah.

¹³ Tahan Zuda aban Tesalonaika zeitak heh-pori, Pol Beria zeitak het añarabon Godiz ñetiv mañoohot hehavon hatevetet paru poek emat Beria añarab ba in balavi metat parupimaz mogao tapanepuh hori metapanez paru kez tat ñetiv mañah.¹⁴ Tahan paru Beria zeitak Iesuz homet heh-nari hatevetet zuam Pol meehan pinañ aban mod nari iv havevoz nakoe kupavozañ sah, oñ Sailasir Timoti Beria zeitak am heh.¹⁵ Met Polir aban pinañ soohari sohot Atenis zei ahö potak berevat poek Pol

meñet aban pinañ honeo soohari maot borourat parumatak sapanez tahan Pol Sailasir Timoti zuam pihaz poek emapanez ñetiv mañat meehan sah.

Atenis zeitak sat het ñetiv mañooh

¹⁶ Met Pol Atenis zeitak Sailasir Timoti emapanez hehapuh etehan aban poekari paru akohol ahoam matut tat, “Deim god ahori ev,” pot hat mañ haoharin pi etet zakep tat home midin tah.¹⁷ PovoZ Zudahol parum topour zeimak demahan hehaek Pol orah rezah lokat parun mañoohot Zuda añarab met añarab patari honeo ravat Godiz mañ hahot heh-pori Iesuz ñetivon hatevetet barotap batapaneZ hat ahoam mañooh, ma orah rezah pi zei daparih sat hehan añarab poek emooh-porinahoen amun Iesuz ñetiv mañooh.

¹⁸ Met narah Pol parun ñetiv mañoohot hehan aban hodad navonañ het mañooh-togü nataz abatao Epikurian, met hodad modavonañ het mañooh-togü modataz abatao Stoik mañooh-pori Polinañ paru ñetiv nae nap mañoohapuh Pol pi Iesu ñomahaekanañ maot bal hah-ñetiv mañoohavoz nari epat hah, “Aban epop pi ñeti betezao hamahap eveg, pi ñeti tairao hapanez ev emat hez?” Pot hahan aban mod nari amun epat hah, “Aban epop pi aban patariz god ahoriz ñetiv ev darin añamah batah.”

¹⁹ Met paru pot haoh-tapurihö Ariopagas ham porah kaunsor aban ahori topourat hehaekaz Pol bavizat paru sah. Tat poek berevat Polin paru mañah, “Nim ñeti magei hameñ-pov maot haken dei hatevetek.²⁰ Met ñeti magei okov dein añameñin deim hamegivoz zut narav, povoz maot haken hatevetek.”²¹ Met paru Atenis zei potakari, ma añarab mod pat emat poek hehari paru orah rezah topourat ñeti mageiñihar hahopanen hatevetet paru upai nae nap

mañohopanez zait tat heh, povoz Polin pot mañah.

²² Povoz Polin pot mañahan pi aban Ariopagas ham porah topourat heh-poriz ñaravatak bal hat epat mañah, “Ari Ate-nis aban eperi, ne arimaz pot hodad hez. Met ari akohol ahoam bitat bizat poriz zait tat mañ mañameg.” ²³ Met arim zeitak emohorah ne arim akö mañ mañameg-porin etevai sohophu anumai-hol bizat bareñ elameg-hel arü nasik nap en ravesinañ pot elahan hezaek ne etet rekö hahö, God ahö nap dei hodad nat hez-popuz hel arus ev. Met erohol, ari hodad nat het mañ mañameg-popuz ñetiv ne bar añoman hatevetei.

²⁴ Met God pop hamarrah nonair nair dari añarab hezari matut etahan hez. Tat pi nenap abarar hamaraz maup hez, povoz ari añarab ze demamegin hez-poñik pi naketü. ²⁵ Met pi nonair nai natuz hodadeo tekü natap hezaek dari añarabohö gogot tovai sohot rekot pi meñizaka? Evo, oñ pimauhö pul emenamahapuh bavirirü avatat nonair nai mapotü anamahaek tair tat dari pi meñizak?

²⁶ Met garos God aban honep Adam matut tah. Tat hahan añarab map pihanañ berevat belezai ravahan pi hamarrah añarab main main hepenez meñet parum birirü hepenez, ma ñomapanez pov au mañahan hez. ²⁷ Met petü dari Godiz homet rez kek tat mel tovai sohot loporizaroh bar batakaz hat pot tah. Oñ God hotoh nakez, met pi darim totoi hezan dari hez, ²⁸ met pi pimauti kapot hezaek dari birirü het sat em tameg. Met arim aban hodadevonañari amun epat menahan hez, Rotap God hahan dari berevat pim ñarohol ravat hez. ²⁹ Met dari pim ñarohol ravat hez, povoz ari abanari goliv ma golivoz modao silva nao ma heleñ bat arim hodadevok marañinañ akö matut tameg-poriz zut pi hez, pot hometunei. ³⁰ Met God

batam añarab pimaz hodad nat horiv to-vai soohavoz pi parumaz kaev narav, oñ petev dari mapori non horiorö betet loporizaro borourakaz añahan hez. ³¹ Met tairaiz pot añah hometunei, oñ God tokat dari hamarrah añarab hezarizaro ñevok evizapanez aliz posiz au hakahan hez, met aban dari an etapanez pop ba ou havatah, pot dari tin hodad tat hekaz hat Godihö pi ñomahaekanañ maot baval hakahan hez.”

³² Pol pot parun mañahan, met aban narihö aban pop ñomahaekanañ bal hah-ñeti pov hahan hatevetet paru kek hahapuh, “Ñeti moregao ok hamah,” pot hat batiu tiu batah, oñ aban mod nari epat Polin mañah, “Ni tokat aliz mod nasik maot ev emat dein ñeti añameñ-okov añekez zait teg.” ³³ Pot mañahan Pol paru betet sah. ³⁴ Tahan ze potak aban napuz abatao Daionisias, pi Ariopagas poek topouroohariz aban ahö nap, met añ ahö napuz abatao Damaris, met añarab mod nari Polinañ honeo ravat paru Iesuz homeo badae batah.

Korin zeitak sat ñetiv mañah

18 Met pot tahan Pol Atenis ze pot betet Korin zeitak sah. ² Tahapuh Zuda aban nap pim abatao Akuila, met pim añapuz abatao Prisila parup ze potak hehaek pi sat bavizah. Met Akuila pop Pontas zeisik bataan pi ahö ravat añap bat parup Itali zeisik Roma ze ahotak sat heh. Tat poek hehan Roma aban ahopuz abatao Klodias popuhö Zuda añarab map Roma ze pot betet rapat sapanez mañahan Akuilar añap Roma zeit betet Korin ze potak magei sat heh. ³ Met poek het dim kezañinañ zeñ matut tat bizoohan modari emat zum tooh. Pot tohot hehan Pol pi amun dim zeñ matut toohap, povoz emat pi añarab poñariviz zeimakeh paru honeo het gog pov paru honeo tooh. ⁴ Met Pol orah rezah paru Zudaholoz gogot nat heh-alizañik pi

parum topour zeimakeh lokat paru Zudaholor Grik añarab topourat hehaek pori Iesuz homeo badae batapanez ñetiv ahoam mañoohan paru pinañ ñetì pov nae nap mañohtoh heh.

⁵Pot tohot hehan Sailasir Timoti Masedonia zeisik Beria zeitak hehaekanañ poek emahan Pol dim zein matut tooh-gog pot betet orah rezah Zudaholon Iesuz ñetiv ahoam mañohtoh het epat mañooh, “Batam Godihö Kristo meepanen erapanez au hahan hez-pop, Iesu tapup ok haerah.” ⁶Pot mañohtoh hehan paru Zudahol pim haohavoz hatevetet kaev ravahapuh pimaz, “Horipuhö ok emat moreg hamahag, etei,” pot haohan Pol hatevetet ze manat sapanez pim dimipuk puli urat epat mañah, “Arimauhö non tinaoroz kaev ravat non horioroh sohopekez kapot ok ba ou batat tameg, oñ ne pot arin naañ, povoz ari evetemapuh ne sat añarab patarin mañovai sohom.” ⁷Pot mañat Pol paru betet sat aban Zuda bon oñ pat nap pim abatao Titias Zastas pi Godiz abatao bat hel batat mañ mañohtoh heh-popuz zeimakeh parup heh. Met aban popuz zeimak Zudaholoz topour zeimakez nakoe demahan heh.

⁸Met Zudaholoz topour zeì pomakez koravop pim abatao Krispas popur añaram Iesuz homeo badae batat heh, met Korin zeì potak añarab narizaro amun Poliz ñetì mañoohavon hatevetet Iesuz homeo badae batahan Pol paru ivoh memeeh.

⁹⁻¹⁰Met kutur natak potazao bavatahan Pol etehan Godihö piin epat mañah, “Ni ñaihet totun, oñ rez kek tat Iesuz ñetiv añarabon am mañovai sohoz. Met zeì epatak añarab nemaz homepanezari ahoam hez, met ne ninañ honeo hez, povoz rekot nap ni bahorì netat nao nanetotü.” ¹¹Pot mañahan Pol hatevete-hapuh pi poek het Godiz ñetiv mañohtoh

hehan, krismas nao bon tahan modavoz ñonihol 6 bon tah.

¹²Tahan Roma aban ahorihanañ nap pim abatao Galio Akaia zeì posik ahop ravat heharah paru Zuda nari topourat ñetiv hahapuh Pol ñevok bizapanez hat aban ahö popuhaz beri hat basah. ¹³Tat piin epat mañah, “Erom ae, paru Roma aban ahorihö dari Godiz abatao bat hel batat mañ mañookaz hamahat aban epop elat paru añarabon non pataorö tohopanez bar mañohtoh hezap ev.” ¹⁴Pot aban ahö popun mañahan Pol hapanez tahan Galio Zudaholon epat mañah, “Evo, met aban epop pi dei Romaholoz ñeo elat horì nao tahatin ne ñevok bizat ari Zudaholoz ñetivon tinam hateveteohö narab, ¹⁵oñ pi horiv bon. Met ari Zudaholoz ñetì hameg-nañ, ma arimauz ah ñe hahan hezañiz homet ev bat emeg, povoz ne hat navetetü, oñ arimauhö basat arim tamegit homet hatevetet ba oñ batei.” ¹⁶Pot hat ruahan sah. ¹⁷Tat paru kohatihanañ haitokoroh berevahan aban mod nari Zudaholoz topour zeimakez korav nap pim abatao Sostenis bat marañinañ ahoam urah, met Sostenis bat urahavoz Galio hom namee, oñ am heh.

Pol Antiok zeitak maot sah

¹⁸Met Pol Korin zeitak Iesuz homeo badae batat heharinañ ahoam hehapuh tokat Siria zeisik sapanez tat poekari maras manat Akuilar añapunañ paru sohot havevoz kupavok Señkiria zeì potak sah. Met batam Pol pi gog nao tohot hepanez homet Godin epat mañah, “Met nem gag taet zuam naelotü, oñ nem gog tomaz hamoh-pot map tovai sohoman bon tapanenahoh maot elom,” pot hah. Tahapuh pim tapanez hahan heh-pov pi map tat bon tahan tokat Señkiria zeì potak sahanahoh modap pim gag taet maot meelah. Tahan paru Akuilar añap sipimakeh lokat havevozañ sohot,

¹⁹garos Epesas zeitak sah. Tahapuh poek aviam het Zudaholoz topour zeimakeh pi lokat Zudaholonañ Iesuz ñetiv nae nap mañooh. ²⁰Tat parunañ honeo Pol poek ahoam hepanez mañahan pi evo hat, ²¹paru betet sapanez tat pot mañah, “Met tokat Godihö maot ne ev emat arin etem, pot hapan, povoz ne maot ev emom.” Pot mañat Akuilar añap poek meñet Epesas zeit betet maot pi sipi-makeh lokahapuh sah. ²²Sohot Sisaria zeitak pi sa berevat poekanañ hamarrah Zerusalem zeitak sah. Tat añarab Iesuz togutanañ aviam het, “Ari tin hezei,” pot mañat maot pi Antiok zeitak sat berevah. ²³Met poek sat berevahapuh ahoam het maot borourat Galesia añarabor Prizia añarab honeo hehaek zei posik batam sahaek maot emat Iesuz homet hehari meñizat bakez batovai emoo.

Aban Apolosiz ñetiv

²⁴Met pot pi tovai emoohan Zuda aban nap pim abatao Apolos pop pi Aleksandria zeitakanañ emat Epesas zeitak heh, met aban pop orah rezah Baiñetina-voz Tepatak rekö hahot het tep potaz hodadeo ahoam bat hehap, povoz modari pimaz pot haoh, “Pi ñetiv tinam añaumahan hateveteamegip ok.” Pot pimaz haoh.

²⁵Met Apolos Epesas zeitak naem hehporah aban mod nap darim Amip Iesuz non magei tinaorö añairooh-ñetiv mañahan aban pop hatevetet zait tahapuh masakavonañ añarabon Iesuz ñetiv pi tinam parun maño-hot heh. Met batam Zoan añarab loporizaro borourahan ivoh memeohavoz pi hodad heh, oñ Iesuz homeo badae batooohan ivoh memeohpov pi hodad nat.

²⁶Met aban Apolos zei potak emat het Zudaholoz topour zeimakeh lokat añarabon Iesuz ñetiv maño-hot hehan aban Akuilar añap parup hatevetet Apolos bavizat parupim zeimakeh sahapuh

Iesuz non magei tinaorö añairooh-ñetiv parupiuhö map piin badede mañahan hodad ravah. ²⁷Tahan Apolos Akaia zeisik sapanepuh gogot tohopanez hahan Epesas zeitak Iesuz homet hehari meñizat tepae menat zei posik Iesuz homet hehari etet Apolosiz tin korav ravat hepanez tep poe manahan basah. Met Akaia zei posik sa berevat Korin zeitak sat hehapuh Apolos paru Godiz masakavok Iesuz homeo badae batat hehari meñizoo. ²⁸Met zei posik Zudahol het, “Evo, arim Iesuz ñeti hamegokov, Moregao ok hameg, pot dei homeameg,” pot haoh. Oñ Apolos pi tinam ñetiv haohap, povoz Baiñetina-voz Tepatak menahan hezaek rekö hat Zuda porin epat bar mañah, “Batam Godihö Kristo meepanen erapanez au hahan hez-popuz menahan hez-pot Iesu hamarrah haeret hahan heh-taput hatah.” Pot Zuda aho-ri-nañ nae nap mañoohan pim haohavoz rotapuv ou ravah.

Pi Epesas zeitak gogot tah

19 Met Apolos Korin zeitak hehan Pol pi Antiok zeitak hehaekanañ emat zei posizañ emohot Epesas zeitak emat poek Iesuz homet heh-nari bavizat ²epat parun at mañah, “Ari Iesuz homeo badae bateg-porah God pim Pul Tinap ari anah, ma naan?” Pot mañahan paru hañiv epat mañah, “Evo, Pulip hameñ-okopuz dei unun.” ³Pot hahan Pol maot parun epat at mañah, “Met ñetiv hatevetegin tairapuz abatavok ivoh emeeh?” Pot hahan paru epat hah, “Met Zoaniz ñetiv hatevetegin dei ivoh emeeh.”

⁴Pot hahan Pol maot mañah, “Evo, met Zoan pi añarabon parum loporizaro borourat horiv betepanez mañat ivoh memeoh. Tat epat mañooh, ‘Nem tokat emapanezapuz gaa tat pimaz homeo badae batei.’ Met pim haoh-popuz abatao Iesu.” ⁵Pol pot mañahan

paru hatevetehan darim Amip Iesuz abatavonañ pi paru ivoh memeeh. ⁶Tat pim maras parum gagañik bizahan Godiz Pul Tinap paruh emahan paru modariz ñe parum unun hehañinañ Godiz ñetiv ourah bar haoh. ⁷Met añarab ivoh memeeh-pori 12 poek heh.

⁸Pot metahaekanañ Pol sat Zudaholoz topour zeimakeh alizañik lokat paru Zuda poekarin Godiz masakavoz roketak hepanejavoz kapot tin hodad tat barotap batapanez pi parunañ ahoam ñetiv nae nap mañohot hehan ñonihol 3 bon tah. ⁹Oñ Zuda nari kaev kakamari Iesuz homeo badae navat het añaraboz ñaravatak pim non magei tinaorö añairooh-ñetivon hatevetet et nae nap tat giz meu metat, “Aban epop ñeti horiv ok hamah,” pot haoh. Povoz Pol paru kos rez manat Iesuz homeo badae batat heh-pori bavizat paru orah rezah aban Tiranasis hodadevoz zeimakeh sat añarab modarinañ topourat Iesuz ñetiv nae nap mañohot heh. ¹⁰Tat pi Epesas zeitak krismas houlovokaro het mañohot hehan map an pap manahan Esia ze i posik añarab heh-pori, Zudahol ma añarab mod patari, map Iesuz ñetivon paru hateveteh.

Aban Sivaz roholoz toohat ev

¹¹Met Godihö Pol meñizahan añarab modariz et narë heh-red navor nao paru poekarin pi mañairohot heh. ¹²Tahan Poliz dim gagavok demahan hehar, ma gogot tohopanez pim dim giv pavarah zapativ boohao bizahan hehaek, añarab basat parum lamari ma pituhol menat hehari manooahan bat hehan lamao bon tooh, ma pituhol menat hehaek berevat sooh.

¹³⁻¹⁴Met Zuda aban anumaihol bareñ elat mañarook-napuz abatao Siva popuz rohol 7 poek het sat em tat añaraboh pituhol menat hehaek paru porihö ruovai sooh. Pot tohot het narah Poliz

toohavon hatevetet paru Sivaz ro pori pituhol Iesuz abatavonañ ruohopanez tu tat giz nenañinañ paru pitü napun epat mañah, “Poliz ñetiv añamah-Iesu popuz abatavonañ hamegiek petev ni aban epop betet berevat sa.” ¹⁵Pot mañahan pitup hatevetet hañiv epat mañah, “Iesur Poliz ne hodad, oñ arimaz ne unun.” ¹⁶Pot hat aban pitü popuhö aban poriz dimihol bakelat paru ur kelahan uveo berevovai barekari barezat aban pitü popuz zeimakeh paru hehaekanañ berevat sah. ¹⁷Tahan Epesas zeitak Zudaholor añarab patari pot metah-ñeti povon hatevetehapuh ñaihet tat pot hah, “Dari pim abatao betezam nakaotü.” Pot hat darim Amip Iesuz abatao bat hel batah.

¹⁸Tahapuh Iesuz homeo badae batat heh-añarab nari parum mamog gihar bovai matur meñö toohavoz homet añarab modarin parum hori tooh-poñ bar mañat, ¹⁹matur meñö tohopanez tepañ menat bizahan oraehan etet pot tooh-tep poñ bat emat mañarahan ñadah. Met tep poñiz zumao rekö hahan, moniñ 50 tausen kina ravah. ²⁰Met añarab pot tovai emooh-kap poñin paru modari etet darim Amip Iesu Kristoz ñetiv ahoam haohan ze i posik map an pap manovai sooh.

Epesas pori Poliz ñe horiv haoh

²¹Pot tahanahoh Pulip hodadeo manahan Pol ze i pot betet maot sapanez hat añarab ze i potakarin epat mañah, “Ne Masedonia zeirihanañ Akaia zeisik somapuh maot Zerusalem zeitak sat añarabon ñetiv mañovai sohomapuh poekanañ maot borourat Roma ze i potak sat etem.” ²²Pol pot hahapuh Timotir pim meñizook-aban modap Erastas parup garos meehan Masedonia zeisik sahan Pol pi Esia ze i posik aviam heh.

²³Met porah Epesas zeitak Iesuz non magei tin mañairooh-pooroh sooh-poritü

honoñai ahö epov ou ravah. ²⁴Met aban nap pim abatao Demitrias pop poek het pir pim modari gog epov tooh. Met zeï potak añ napuz akopuz, Deim god ahop ev, pot hat bizahan oraeh-popuz abatao Atemis mañooh. Met akö pop bizahan oraeh-zeï ahö pomakez zut silva povonañ zeï goeñitar paru pori matut toohan modari emat moni ahos manat parum basooh. ²⁵Povoz Demitrias pinañ gogot toohari met mod nari gog parum tooh-taput toohariz as hahan, emat topourahan epat mañah, “Erohol ae, Dari hodad, dari gog epat tat moni ahos bameg, povoz tin hez. ²⁶Met Pol ev emat het tohot añarabon epat mañamahavon dari etet hateveteameg, ‘Parumauhö akö matut tat mañ mañamahpori God rotap bonori ok.’ Pot añarabon mañat ba in balavi metamahan ev Epesas darim zeitak, ma Esia zeï eperih añarab ahovokaro hatevetet hat koveñ tin bizat barotap batamah. ²⁷Povoz nem modari, Pol añarabon am mañohopanen darim gogot tat monis bamegivoz añarab kaev ravapanen bon tovai sapan hezavoz homeamoh. Ma pi am mañohopanen darim god ahop Atemis darim zeirih ma zeï modasikaroh pim abatao bat hel batat mañ mañamegiek, popuz hat zeï ahö tinamak demahan hezaek añarab kaev ravat betepanepuh, Poliz ñeti hamah-povotihar ravapanen zeimak upai hepanen, Atemisiz abatao er horapan hezavoz homeamoh.”

²⁸Pot mañahan paru mapori mogao ahoam tahapuh ñeo ñarah epat hah, “Evo, dari Epesas añaraboz map ahop Atemis ok hez.” ²⁹Pot ahoam haohan modari hatevetet honeo ravat paru mapori ñeti pov hahan zuam zeï potak an pap manahan aban nañariv Gaiasir Aristakas Iesuz homet het Polinañ honeo Masedonia zeisikanañ emoooh-poñariviz marañiz beri hat basat daparih meñeh. ³⁰Tahan Polihö sat parun ñetiv maña-

paneze hahan pi sapanen hori metapan hezavoz Iesuz homet heh-nari pi nasotuz hat bagaa batah. ³¹Met zeï posiz aban ahö nari Poliz ñodehol heh, met porihö amun Pol zeï potaz daparih nasotuz aban napun mañat meehan sat epat mañah, “Ni tovai sotun.” Pot mañat bagaa batah.

³²Tahan daparih topourat hehari ñeti nañir nañ ñarah haohaekanañ narizaro parum topourat haoh-povoz kapot tin hodad nat, oñ betezam em topourat hahot heh. ³³Met Zudahol amun honeo emat hehaek paruhanañ aban napuz abatao Aleksanda pop pimerihö pi bal haz rouvat añarab modarin ñetiv mañapanez mañahan pi bal haz rouvat ñetiv hapan hat pim marañinañ paru bagaa batat, “Evo, dei Zudahol hori nao tegin paru mogao tat hamah bon,” pot hapaneze tahan, ³⁴poek hehari piin etet epat nae nap mañah, “Pi Zuda abanap, darim ahop Atemisiz homet mañ namañap ak.” Pot nae nap mañat maot ñeo ñarah epat hah, “Evo, dari Epesas añaraboz ahop Atemis, pi map ahop ok hez.” Pot ñeo ñarah ahoam paru hahot hehan gitap tove rav meñeh.

³⁵Tahan zeï potaz kaunsor kuskusip bal hat epat mañah, “Erohol ae, ari ñevel beleo bon tat hatevetei.” Pot hahan paru had gaa tahan pi parun epat mañah, “Epesas añarab eperi, ari hodad, Met Atemisiz homet zeï ahomak demahan hez-pomakez dei zeï epatakari korav ravat hez, ma pim akop abarahanañ em ñodahan bizahan hezan Atemis mañameg-popuz amun korav ravat hez, povoz añarab modari map hodad haravat hezaek, ³⁶nap rekot bavai nakaotü. Povoz ari hori nao tepek hezavoz tinam homet hezei. ³⁷Met aban ev bat em meñegin hez-epañarivihö ser nak, ma zeï ahö pomakeh sat nai givogü nav, ma darim god ahop Atemisiz ñeti hori nao nak, povoz ari parup ev bat emat meñegin hezavoz kapot bon. ³⁸Met darim

ñetiñ hatevetet ba oñ batamah-pori hez, ma sat parun ñetiñ mañookaz alizañ amun au añahan hez, met Demitriasir pim modari aban nap hori nao metapanen etepan, povoz pori bat emat ñevok bizapanen hatevetep. ³⁹Met ñetiñ modavoz hapek, povoz zeisik ahö ravat hezari topourat hepanezarah emat ñetiñ pov mañepeken hatevetet ba oñ batapan.” ⁴⁰Met kuskusip pot hat maot epat mañah, “Peti Romaz ñai aban ahori hatevetet ñevok ari evizat arim ñai tamegivoz kapotaz at añapanen tair mañepeke? Evo erohol, kapot bon, betez ari hameg.” ⁴¹Pot mañat meehan paru rapat sah.

Masedoniar Akaia poek toohat ev

20 Pot hat bon tahan Pol Iesuz homet hehari batopourat parun, “Iesunañ honeo tin sohot kez tat hezei,” pot mañahapuh pi maras paru manat borourat maot Masedonia zeisik sah. ²Sat poek berevat pi ze potak katak Iesuz homet heharin kez tat rouvat het sohopanez ñetiv ahoam mañovai sooh. Mañovai sohot poekanañ maot ³Akaia zeisik emat hehan ñonihol 3 bon tah.

Tahan pi sipimakeh lokat Siria zeisik sapanez hahan paru Zudahol pi menapanez der gup tahan napuhö hatevetet Polin mañahan maot borourat Siria zeisik sapanez hat Masedonia zeisik hamarrah emah. ⁴Met emooh-porah aban eperi pinañ honeo paru emooh, Sopata Pirasiz rop pi Beria zeitakanañap, met aban modañariv Aristakasir Sekandas parup Tesalonaika zeitakanañariv, met Gaias pi Debi zeitakanañapur, Timoti, met Tikikasir Tropimas parup Esia zeisikanañariv, paru eperi honeo emooh. ⁵Tat paru aban pori mamog ravat sat Troas ze potak Poliz gaa tat het eteoh. ⁶Tahan ne Ruka Pilipai zeitak hehon Pol emahan deip hegin paru Zudaholoz berë tu

nakañ arö tat nohot heh-aliz poñ bon tahan deip sipimakeh lokat emoogin alizañ 5 bon tahan Troas zeitak emeg. Met dei emat parunañ honeo ravat sadë honeo poek heg.

Pol Iutikas maot bavah hah

⁷⁻⁸Met poek dei het Sarere kuturutak parunañ honeo topourat gipiz nat medevor ivov neg. Met ze girü revah 3 povok topourat hegiek itini ahoam rañiz bizegin heh. Tahan Pol pi zeirevai sapanez hah, povoz parun ñetiv ahoam mañohot hehan lopai gitum ravah. ⁹Tahan aban ro napuz abatao Iutikas pop tamarao bohopanez haitokor tepelavosik rezahan hehaek toutat het Pol ñetiv ahoam hao-han hatevetehtet het gom toohapuh revah hotoh poekanañ arat emat hamarrah ñodahan paru er horat bat etehan pi hañomah. ¹⁰Oñ Pol er horat tok rizat rop ba opitit añarabon epat mañah, “Evo, pi biriri hezag, ari tovai ulov hori ravotunei.” Pot mañahan aban ro pop maot biriri ravah. ¹¹Tahan paru maot ze girü revahavok helat hehapuh gipiz nat Pol ñetiv ahoam maot mañohot hehan al tezah. Tahan Pol paru maras manat sah. ¹²Tahan paru aban ro pop biriri ravahavoz biñ ravat parum zeitakaz basah.

Pol Mailitas poek sah-ñetiv

¹³Pot tahan dei garos ravat Asos zeitak sakaz Pol hahan dei sipimakeh lokat garos sat poek hegin Pol pi Asos poek emapanen deinañ honeo sipimakeh lokat sakaz hat hamarrah emah. ¹⁴Met pi emahan Asos poek deiparo bavizat maot dei honeo sipimakeh lokegipuh Mitilini ze potak seg. ¹⁵⁻¹⁶Met poekanañ havevok am soogin ravat al tezahan Kaios ze potaz totoi sat poekanañ havevok am soogin maot ravat al tezahan Semos ze potak segipuh poekanañ am soog. Met Pol pi Zerusalem zeitak zuam sat paru Zudaholoz topourat gipiz namah-aliz na-

siz abatao Pentikos hamah-aliz posik pi parunañ honeo hepanez homeh, povoz Esia zeisik dei sat parunañ hekan aliz pos bon tapan hezavoz Epesas zeitak nas, oñ am soogin ravat al tezahan Mailitas zei potak bereveg.

Epesas pori maot Polin et nareotü

¹⁷ Poek sat hegipuh Pol paru Epesas zeitak añarab Iesuz togutaz korav ahori bavizat emapanez hat piuhö ñeo meehan sah. Tahan dei poek hegin ¹⁸ aban pori emahan Pol parun epat mañah, “Erohol ae, ari tin tat emeg. Met batam ne Esia arim zeisik emat Godiz gogot kapot tohoekanañ am ne tamoh-povoz ari map tin hodad hez. ¹⁹ Met paru Zuda ahori orah rezah ne men noñomapanez haovai emoohavoz ne honoñai ahov tat iñ haoh, oñ ne am kez tat Godiz irih tin het pim gogot tovai emohot ev emoh.

²⁰ Met ari hodad, ne batam ev emat arinañ honeo het arim topouroogiek, ma arim zeñnik Iesuz ñetiv ne añovai emoohporah ñeti nao ba iz navat, oñ ariparo tin hodad tat Iesuz homet hepekez hat ari eñizat pim ñeti mapoñ arin añooh. ²¹ Tat zei epatak Zudaholor añarab mod patarin Iesuz ñetiv hatevetet tin homeo badae batat loporizaro borourat horiv betet Godiz nonoroh tin sohopanez rez kek tat mañooh.

²² Met petev ne Zerusalem zeitak somaz Godiz Pul Tinapuhö nañahan ne somaz toh, povoz ñetiv arin ok añooh. Met poek soman paru poekari ne tair netapan-povoz ne hodad nat, ²³ oñ ne zeisikaroh gogot tovai emoohon Godiz Pul Tinapuhö epat nañooh, ‘Ni kakam zeimakeh heken kakamao ahoam netohopanen hatevetehot hekë.’ ²⁴ Pot nañoohaek ne nem ham herisiz homet ñaihet nat, oñ ne God pim masakao anamah-ñeti tin pov añarabon mañohoman tin hatevetehopanez batam Iesu darim Amipuz gog nañah-pot tin tovai

sohot bavon batomaz ne homet zait tat tovai emamoh.”

²⁵ Pol pot mañat maot epat mañah, “Met batam arinañ het Godiz masakavoz roketak hepekez ñetiv añovai emoohon hateveteogiri evetet soman ari maot neen et nanereotü. ^{26–27} Povoz petev epat bar añoman ari hatevetei. Met batam arinañ het ne Godiz ñetiv año-maz ñaihet nat, oñ pim ñetiv map añovai emohot ne teri nat unun naman, povoz arihanañ tairari tokat horiek sapan, povoz nem horiv bon, oñ parumauz horivoz hañiv ok bapan. ²⁸ Erohol ae, arimauz hepekezavoz tin korav ravat hezei. Tat Godiz Pul Tinapuhö añarab arim irih hepanez au hahan hezporiz tin korav ravat hezei. Met God hahan pim rop paru pori maot pimeroi batatapan hat ñomah, povoz pim añarab togut ravat hez-poriz tin korav ravat hezei. ²⁹ Met tokat tapanezavoz ne hodad hez. Met ne soman had bedehol bolohol menamahan rapat samahavoz zut aban hori nari emat ñeti moregao aña batori etohopan. ³⁰ Ma narah arim ñaravatakanañ nari ou ravat taput tat parum hodadevonañ ñeti moregao aña batori etohopanen Iesuz homet hepanez nari poriz ñetiv hapanezat hatevetepanepuh barotap batat parunañ honeo ravapan. ³¹ Povoz orah rezah ari koravori parumaz tin korav ravat etehot hezei. Met ne arinañ honeo krismasañ 3 het arimaz homeme het ne eñizat bakez avatat iñivonañ ñetiv añoohoek unun manotunei,” pot mañah.

³² Met Pol pot am mañohot epat mañah, “Met petev ne evetet somaz toh, met ne arinañ ev het orah rezah Godiz masakavoz ñetiv añoohoek tin bahorë hat tohopeken God ari eñizat bakez avatat hep. Met tokat Godihö hekazavoz tin tairao, dari pimaz homet samegiri anapanez hahan hez-pov anapan. Povoz God arinañ hepanen tin hezei.” ³³ Pol

pot hat maot epat mañah, “Met ne napuz monis ma dimip ma mod nai nem bomaz nak, ³⁴ oñ ari hodad, nem kezavonañ moni gogot honeo tohot nenañ honeo dei toogiriz deim gipizor dimir giv zum tooh. ³⁵ Met arihoez nem tovai emohot tat lamari ma monis bonori meñizepekezat ok añairovai emooh. Met ari pot tovai sohot darim Amip Iesuz añah-ñeti epovozahar homet tovai sohozei, Met aban nap pim nai nanapanen bekez popuz God aviam biñ ravapan, oñ ni mod nap nai manekezaek pi nimaz biñ ahov ravapan.”

³⁶ Pol pot mañat garë hahapuh parunañ honeo rariñ rez bareñat mañeo hahot heh. ³⁷⁻³⁸ Oñ poek paru korav ahö heh-pori paru piin maot et nareotuz mañah-povoz ahoam homeohapuh ba opitit tot nat iñ haovai pinañ honeo sat sipimakeh sapanez meet maot borourat sah.

Pol Zerusalem zeitak sapanez sah

21 Tahan dei paru maras manat meegin sahan dei sipimakeh lokat sohot havevoz lopotak Kos mañooh-zei potak berevat oreg. Met poek oregiekanañ zeirevai maot sohot havevoz lopotak Rodes ze mod potak berevat maot am sohot Patara ze potak sat bereveg. ² Tat poek het hatevetegin poekanañ sip modamak Pinisia zeisik sapanez hahan pomakeh lokegipuh havevozañ sohot, ³ etegin Saipras zeis epat gavenesis hehan etevai am sohot Siria zeisik Taia ze potak sipimakeh bat emooh-potü tez bizapanez hat bagaa batak.

⁴ Met poek Iesuz homeo badae batat heh-narin etet parunañ honeo deiparo hegin sadë honeo bon tah. Met paru pori Pul Tinapuhö bahodad batakhan Polin epat mañah, “Zerusalem zeitak ni seken nemenapan hezag, tovai ni poek sotun.” Pot paru ahoam piin mañooh. ⁵ Tahan

Pol am sapanez rez kek tat haohan sipimak maot sapanez tahan dei sakaz aban porir añar ñaro emeepanez paru mapori deinañ honeo emat havevoz kupavok rariñ rez bareñat mañeo hahot heg. ⁶ Tat maras anahan dei sipimakeh lokegin paru borourat maot parum zeitak sah.

Agabas Poliz metapanezat mañah

⁷ Tahan dei Taia ze pot betet emat Tolemes ze potak emegipuh poek Iesuz homet heh-deim modarin etet dei maras manat parunañ ñetiv hahot aliz hones poek het oreg. ⁸ Tat zeirevai maot sipimakeh lokat havevozañ sohot Sisaria ze potak bereveg. Met poek aban Iesuz ñetiv haoh-nap pim abatao Pilip popuz zeimakeh sat heg. Met aban pop pi batam Zerusalem zeitak abanari 7 ba ou batakhan gipizoz korav ravat hehariz nap poek emat hehaek pim zeimakeh seg. ⁹ Met pim ñarihol 4 batakhan ahö ravat abuhol nav het Godihö parun mañoohan hatevetet haoh-propet ñari añahol ravat heh.

¹⁰ Met poek dei aliz nañ pinañ hegin propet aban mod napuz abatao Agabas, Zudia zeisikanañ emat hehap, ¹¹ pi Poliz zapativ bat pimaüz eñar maraz pimauhö demahapuh pot hah, “Ari hatevetei, Godiz Pul Tinapuhö ne hodad epov nanah, Aban zapat epovoz maup Zerusalem zeitak sapanen Zudahol epat pi demapanezat ev. Tat paru añarab Zudahol bon oñ patari basat manapan.”

¹² Pot ñetiv añahan aban ze potakarir dei maporihö iñ haovai epat piin mañeg, “Tovai ni maot Zerusalem zeitak sotun.” ¹³ Pot mañegin Pol ñeti hañiv epat dein añah, “Tairaz ari somaz hahoek nem lopori honoñai tomaz iñ haovai ñeti okov neen nañameg? Met hatevetei, ne darim Amip Iesuz ñetiv bar añovai samohovoz paru okat netapan, povoz met ne Zerusalem zeitak soman parum ne netapanez hameg-okovoz ne ñaihet natotü.”

¹⁴Pol pot hahan dei ñeti povor kao piin mañegin pi hat navet am sapanez rez kek tat hahan dei nae nap epat hag, “Kar, Iesu darim Amip pimaüz zaitivok pi sapanez bahodad batahan okat hamah, povoz dari ñeti mod nao piin namañotü,” pot hag.

Pol Zerusalem zeitak sah-ñetiv

¹⁵Met dei poek houloam het tokat deimotü bahou batat Zerusalem zeitak sakaz tegin, ¹⁶Sisaria zeipotakanañ Iesuz homet heh-nari emat dei baevizahan Zerusalem zeitak hamarrah seg. Met poek aban Neson Saipras zeisikanañap batam Iesuz gogot magei tooh-porah pi Iesuz ñetivon hatevetet homeo badae batat hehapuz zeimakeh eñeh. ¹⁷Tahan poek Iesuz homet hehari dein etet pot hah, “Ari tin tat emeg.” Pot añaat deimaz biñ ravah.

¹⁸Tahan dei poek orat hegiekanañ zeirevai Polinañ dei aban Zemis Iesuz homet hehariz ahop ravat heh-popuz zeimakeh sat lokegin añarab Iesuz togutaz koravori amun emat hehan, ¹⁹Pol paru maras manat tapurah pi am zeimodasikaroh gogot tovai emoohan Godihö añarab Zuda bon pat poriz ñaravatak tooh-pov parun bar mañah.

Pol Godiz tup ahomakeh sat tah

²⁰Tahan paru hatevetet Godiz abatao bat hel batat biñ mañah. Tat aban naphö Polin epat mañah, “Deim modap ni hodad, met Zuda añarab ahovokaro, Iesuz ñetivon hatevetet pimaz homeo badae batat zeieperih hezari honeo Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ baval hat tamah, ²¹met Zuda narihö nimaz epat moreg hamahan zeieperih hezari hateveteamah, ‘Pol pi zeisikaroh darim Zuda modari añarab patariz ñaravatak sat hezaek sat em tovai paru porin Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ elat ritou tapanepuh parum roholoz kosiñ naelo-

tuz, ma dari Zudaholoz tameg-modatü amun kos rez manapanez mañamah.’ Pot nimaz moreg hamah. ²²Met rotap paru ni ev emeñivoz hatevetepan hezag, tair takan paru nimaz tin hodad tapan? ²³Povoz deim hakaz epatam tohoz. Met deihanañ aban nañariv nañarivihö gog nao tohot bon tapanenahoh gag taen maot elapanez Godin mañat parum gag taen nael hez, ²⁴povoz ni aban okorinañ Godiz tup ahomakeh lokat pim etañik tin ravapanez paru anumai nari zum tat bareñ elapanez monis manekepuh Godiz gog nao tapanez potam ni amun tohoz. Tapanen parum gag taen maot elapan. Met pot teken paru modarihö nimaz epat homepan, Ae, pi Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ baval hamahag, modari pimaz hamahan hateveteamegpov moregao ok, pot homepan. ²⁵Met ni hodad, mamog añarab Zuda bon pat tairari Iesuz homeo badae batat hezporiz homet dei tepae menat parun epat mañeg, ‘Paru akohol parumauhö matut tamahariz hat anumaihol hañiv bareñ elamah-pori nainotü, ma anumai nariz uveo amun berevapanen paru uvë pov bat nainotü, ma anumai tairari mazeo bahavoe tamahan ñomat uveo naverev tamahari paru nainotü, ma paru modapuz añaap ma abup betez givogí navotü.’ Pot tepae menat hamaneg.”

²⁶Pot mañahan Pol hatevetet orat zeirevai al teehan aban gag taen nael heh-pori bavizat Godiz etañik tin ravapanez paru Zudaholoz toohat tahapuh Pol Godiz tup ahomakeh sahapuh parum tooh-pov bon tapanez homet aban anumaihol bareñ elat mañaroorahin epat mañah, “Met alizañ 6 bon tapanen zeirevai dei honep honepuz hat anumaihol bareñ elat mañarepek.”

Zudahol Pol bah-ñetiv

²⁷Pot mañahan anumaihol bareñ elat mañarapanen bon tapanez hah-aliz

pos ravahan Polir modari Godiz tup ahomakez temeraz kohat sat hehan Esia zeisikanañ Zuda nari piin eteh. Tat paru Zuda aban mod poek heh-porin mañahan paru ahovokaro pimaz mogao ahoam tat nari emat Pol bah. ²⁸⁻²⁹Met garos Pol Zerusalem zeitak het Epesas aban pat nap pim abatao Tropimas pop paru karar sat em toohan paru pori eteoh. Povoze Godiz tup ahomakeh paru Polin etet, Tropimas honeo poek bavizat emah, pot moreg homet Pol bovai ñeo ñarah epat hah, “Ae, ari Israel aban emat dei eñizei. Met aban epop zeisikaroh sat em tat dari Zudaholoz ñeti horiv modarin mañovai Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ elat ritou tapanez, ma Godiz tup ahö tin epamakez, ‘Horimak ok,’ pot mañovai sooh. Met pi dari Zudaholoz ah ñeo hahan hez-pov elat aban pat nap kohat ev bat emahan tup ahö tin epamak hori ravah.” ³⁰Met pot ñeo ñarah hahan ñeti pov Zerusalem zeitak zuam an pap manahan añarab hatevetehapuh porü hat emat poekahar topourat etehan Pol kezao beri hat bat Godiz tup pomakehanañ inidoh emahan haitok zisikaro zuam merizah.

Pol urahan ñai abanari emah

³¹Tat paru Pol ur ñomapanez hat toohan aban nari Roma ñai abanariz map ahopun, “Zerusalem zeitak añarab ahovokaro poek ze ñai ahov baval hah,” pot ñetiv mañah. ³²Tahan pi pim ñai aban ahö modari met ñai aban parum irih hehari bavizat zuam porü hat sat ahovokaro topourat Pol uroohaek sahan paru ñai aban ahö popur pimerin etet Pol betet ze manah. ³³Tahan ñai aban ahö pop emat etet Pol ñevok bizapanez bahapuh pim irih ñai aban hehari senirepekaronañ pim marasikaroz demapanez mañahan demooohan aban urooh-porin at mañah, “Met aban epop hori tairao tahan ari pi

epat metoog?” ³⁴Pot at mañahan paru ñetiv betez betez mañat ñevel bel ahoam hahot hehan aban ahö pop hatevetet basat em tahapuh pim ñai aban goerin epat mañah, “Basat darim ze ahö kezamakeh kohat memerizei.” Pot mañahan paru Pol basat ze pomakez ³⁵⁻³⁶riñña-sizañ helapanez toohan añarab honeo sah-pori maot ahoam ñai ñeo ñarah epat hahot heh, “Ari aban okop ur ñomei.” Pot hat paru maot Pol urapanez toohan ñai abanari Pol bañelet helah.

Pol Zuda pimerin ñetiv mañah

³⁷Tat kohat lokapanez toohan Pol Grik ñevonañ ñai abanariz map ahopun epat at mañah, “Erom, met rekot ne ñeti avi navotar niin bar nañom, ma tair?” Pot at mañahan aban ahö pop Polin epat mañah, “Ae, ni Grik ñeo hodade?” ³⁸Povoze ni Izip aban nap batam poek het ñai abanap ravat Roma deim gavman aban ahorinañ nae nap menapanez hahan aban ñai tooh-modari 4 tausen togü manat ze ñai tahan Roma ñai abanarihö ritou metahan paru ham betezarah sat hehariz ahö pop bon, oñ ni patap ok.” ³⁹Pot hahan Pol hañiv epat mañah, “Gu, ne pop bon, oñ patap ev, Zudaholokanañap, Silisia ze posik nem ze kapot Tasas ze ahö potak nem abatao peti ok menahan hez. Povoze rekot ni gu haken ne añarab eperin ñetiv mañom, ma tair?” ⁴⁰Pot mañahan ahö pop gu hahan Pol ririñasik rouvat het ñetiv hapanez marañinañ paru bagaa bataan had gaa tahan Ibru parumauz ñevonañ Pol parun epat mañah,

22 “Erohol, nem papar bos, nem tovai emooh-ñeti kap pot badede añoman ari hatevetepek.” ²Pot Pol Ibru parumauz ñevonañ mañahan, paru tinam had gaa tat heh. ³Tahan epat mañah, “Ne Zuda abanap ev, met nem nonop Silisia zeisik Tasas zeitak ne na-

vatahan het ahö rav meñet ev emohon hodadevoz zeimakeh aban Gameliel popuhö Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ darim iz mimiholon mañahan tovai emooh-poñ nañairoohan ne map hodad tooh. Tohopuh ari Godiz zait tat pim ñeti kateñin hatevetet zaitivonañ baval hameg-povoz zut ne amun taput tat baval hahot hehö. ⁴Tat batam paru Iesuz non magei tin añairooh-pooroh soohari paru ur ñomomaz zait tat ne bohopuh kakam zeimakeh memerizat bahori metooh. ⁵Met paru aban anu-maihol bareñ elat mañaramahariz aban ahopur darim kaunsor aban modari ne rotap hamoh-povoz paru ok hodad hez. Met paru porihö ne Damaskas zeitak aban ahori manomaz tepae menat nana-han basat Iesuz homet hehari demat bat ev emat Zerusalem ze i epatak kakam zeimakeh memerizoman kakamao metohopanez hat Damaskas zeitakaz nonoroh sooh,” pot mañah.

Pi Iesuz homeo badae batahao mañah

Aposor 9:1-19, 26:12-18

⁶Pol pot mañat maot epat mañah, “Met nonoroh ne sohot gitap revah poz hahan Damaskas zeitaz totoi honoohon abarahanañ aliz nao erat nem okat epat rouvat al tezat ne balopotak navatahan, ⁷hamarah sa ñodohon ñe nao naekanañ nem abatao hat epat mañah, ‘Sol Sol, ni tairaiz orah rezah ne bahori netohot hez?’ ⁸Pot mañahan ne epat mañoh, ‘Nem ahop, ni tairap?’ Pot mañohon pi hañiv epat neen mañah, ‘Ne Iesu Nasaret zeitakanañap, ni ne orah rezah bahori netameñip.’ ⁹Pot mañahan met aban dei honeo soogiri alizavon eteh, oñ paru pi ñeti neen mañah-povon tin hat navet. ¹⁰Met ne maot Iesun epat mañoh, ‘Nem Amip, met ne tair tomaz ni homet mañamen?’ Pot hahon pi maot epat mañah, ‘Ni bal hakepuh Damaskas zeitak sat heken Godihö nim map tookezatuz au hahan

hezaek aban napuhö ok nañapanen ni hatevetekë.’ ¹¹Pot mañahan aliz ahov erat nem etañik norouvahan nem etañ kut toh, povoz aban dei soog-pori nem marasiz navahan dei Damaskas zeitak seg.

¹²Met Zuda aban nap ze i potak heh, pim abatao Ananias pi Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ baval hat tinam soohan Zuda aban mod poek hehari piin etet, ‘Aban tinap ok,’ pot pimaz haoh. ¹³Met ne poek sat hehon aban pop nem nakoe emat epat mañah, ‘Sol nem modap, ni maot etañ eterë.’ Pot mañahan tapurah ne maot etañ tin eteohö. ¹⁴Tohon Ananias maot epat neen mañah, ‘Met God darim iz mimiholoz ahö popuhö ni tinam hodad tat pim zaitivok nim tookezat au hakahan hezaek to-vai sookez ok ni ba ou navatahan pim rop tin hezapun et hareet pim gizasi-nañ ñeo hahan ni hat haveteñ. ¹⁵Povoz ni Iesuz ñetiv ma nim etet hateveteñit añarab maporin mañovai sooken paru hatevetehop. ¹⁶Kar, deip gaa natotü, oñ bal haken ne ivoh nemeeman darim Amipuz abataovok neñizapanez mañeken nim horiv map ol betepan.’ Pot mañahan ne bal hahon pi ivoh nemeeh.”

God Pol potazao bavatahan eteh

¹⁷Pol pot mañovai maot epat mañah, “Met tokat ne Damaskas zeit betet ev Zerusalem zeitak maot emat het narah ne Godiz tup ahomakeh sat het mañeo hahot hehopuh potazao banavatahan nem Amipun etehon, ¹⁸epat neen mañah, ‘Ni Zerusalem ze i epatak het nem ñetiv añarab epekarin mañooken barotap navatotug, ni zuam ze i epat betet modaek sa.’ ¹⁹Pot mañahan ne epat mañoh, ‘Nem Amip, met paru mapori ne Zuda zeisik topour zeñik lokat nimaz homeo badae batat hehari urovai basat kakam zeimakeh memerivai sohovoov paru nemaz hodad hez. ²⁰Met paru aban Stiven

nim ñetiv haoh-pop heleñinañ uroohan ne, Tin ok metamah, pot homet pi uroohariz dimiholoz korav ravat het etet hehō. Met pot tohoekanañ hodad tinao bat nimop ravoh, povoz parun mañohoman hatevetehopan.’²¹ Pot mañohon Iesuhō maot epat mañah, ‘Evo, ni ev naketü, oñ petev ne ni nemeeman hotoh añarab Zuda bon oñ mod patariz ñaravatak ni sat nem ñetiv paru porin bar mañovai sookè.’ Pot darim Amip mañahan hateveteohō.” Pol pot parun mañah.

Ñai aban ahop Poliz korav heh

²² Met Zudahol añarab patarinañ het ñeti nae nap hapan hezavoz ahaō hahan heh, povoz Pol añarab patarin sat mañapanez parun mañooohanam añarab pori hatevetet kaev ravat tapurah ñeo ñarah hat hel hel haovai ñai abanarin epat mañah, “Aban akap pi hamarrah biriri naketü, oñ ur ñomei.”²³ Pot mañovai parum dimihol tezat teurahapuh ahoam hel hel hat ham tomol moleo bat betehan helah.²⁴ Tahan ñai aban map ahop pim ñai abanarin epat mañah, “Ari aban epop kohat basat eñar mar zirah bizat demat biñinañ urat pi hori tairao tahan pimeri hel hel hamah-povoz kapotaz at mañat hatevetei.”

²⁵ Pot mañahan paru pim hahat tat Pol demat biñinañ urapanez tahan Pol ñai abanariz ahō mod nap rouvat hehaekan etet epat mañah, “Met nem abatao ari Romaholoz tep natak menahan hezap eveg, tairaz arimauz ah ñeo elat nem ñeo tin nakaek nourepekez tameg?”²⁶ Pot mañahan ñai aban pop hatevetet sat pim ahopun Poliz hahat bar mañah, “Erom ae, met aban akapuz abatao dari Romaholoz tep natak menahan hezapug, tair homet hañin basat urakaz toog?”²⁷ Pot mañahan ñai aban ahō pop hatevetet sat Polin at mañah, “Ni rotap nim abatao deim tep natak menahan hezap?” Pot at mañahan Pol epat

mañah, “Rotap nem abatao arim tep natak menahan hezap ev.”²⁸ Pot hahan aban ahō pop epat mañah, “Met batam ne Roma bonop, oñ moni ahos manat nem abatao tep poñiz natak menahan hez.” Pot mañahan Pol hañiv epat mañah, “Met nem papapur nonopuz abatavokaro Romaholoz tep poñiz natak menahan hehaek ne navatahan Roma nap ravat hez.”²⁹ Pot Pol ñai aban popun mañahan paru pi urat hori tairao tahavoz at ñeñ mañapanez ñai bizat etet hehari hatevetet ñaihet tat zei manat sahan parum ahop amun ñai het tah. Met pi parum ah ñeo elat mañahan Romaholoz tepae bat hehap biñinañ demahan hehavoz homet ñaihet tat pot homeh, Peti nem ahoari ne hañiv netapan.

³⁰ Pot homet paru orat hehapuh zeirevai ñai aban ahō pop pim irih heharin mañahan paru Pol biñinañ demahan hehaek bavilah. Tahan paru Zudahol kap tairatatihanañ Poliz ahoam mogao tahpovoz hatevetepanez paru aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahoari met Zuda kaunsor aban ahō modarin mañahan em topourahan ahō popuhō Pol bat emat parum ñaravatak meñeh.

Kaunsor aban porin ñetiv mañah

23 Met parum ñaravatak meñehan Pol kaunsor aban ahō porin et giz giz metat het epat mañah, “Nem modari, met Godiz etañik batamohanañ aliz houloñik tovai emohot petev nem toh-navoz ne homeamohopuh, Piuho ne hañ horiv tokat netapan hez, pot homet ne ñaihet tamoh bon.”² Pot mañahan aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahop pim abatao Ananias popuhō kaev ravat Poliz nakoe rouvaehari pim gizaropoz urapanez mañahan urahan,³ Pol aban ahō popun epat mañah, “Met modari niin eteamahan ni tinap, oñ zi ñolomed rouvaezan kohat lopori zañ tat hop hop tamahavoz zut nim lopori

horī hez, povoz God ni bahorī netapaneg tinam home. Met ne ñevok nevizahaek ni Mosesiz ñetī kateñir ah ñeñiz homet nem ñetiv ba oñ batekez hez, oñ Mose-siz nap betez naurotuz hahan hez-pov ni-uhö elat paru aban eperin ne nourapanez mañameñin nourah.”

⁴Pot mañahan aban pim nakoe heh-porihö Polin epat mañah, “Ae, aban okop paru anumaihol bareñ elat mañaramahariz ahop okeg tairaz ni ñetī horī okov piin maneñ?” ⁵Pot hahan Pol epat mañah, “Auma, met ne aban okop ahö hameg-pop ravat hez-pov ne unun. Met arimaz aban korav ahö ravat hepanezariz ari ñe horiv haotunei, pot menahan hezaek ne pimaz hodad hehotin, pot namañ toh narab.”

⁶Pot Pol parun mañat etehan Parisi abanari met Sadiusi abanari paru poek topourat heh, povoz pi epat parun mañah, “Ari neneri, ne Parisi abanap ev, met nem papap amun Parisi abanap. Met tokat ñomamahari maot bal hapan pot ne hamohovoz hat ñevok nevizah.”

⁷⁻⁸Met Sadiusi aban pori ñomamahari maot bal nakaotü pot hamah, ma pituholor enzolihol bon pot hamah. Oñ Parisi aban pori rotap ñomamahari maot bal hapan, ma pituholor enzolihol hez, pot hamah. Povoz Pol pot hahan Sadiusi abanari pat met Parisi abanari pat ravat baponat tat bal hahapuh, ⁹ñeo ñarah hat ser nae nap ahoam hahot hehapuh Parisi aban nari bal haz rouvat hehaekanañ epat modarin mañah, “Dei aban epopuz horī tahavoz etegin bon, peti nonoroh soohan pitü napuhö ma enzol napuhö ñetiv piin mañah ma tair?” ¹⁰Pot hahan Sadiusi pori map gitait ravat nae nap ser hahot hehan ñai aban ahop epat homeh, Ganö pim eñar maraz bat beri hahot haleñas mez dañat marañ batezapan hez. Pot Roma ñai abanariz ahop homet pim ñai aban goeri paru Zudaholoz ñaravatak Pol hehaek er horat

baveri hat basat maot hel zei ahomakeh memerizapanez mañahan mañahat tah.

¹¹Tahan kutur potak Pol orat hehan darim Amip emat pim nakoe rouvat epat mañah, “Pol, ni ev Zerusalem zeitak añarabon nem ñetiv mañeñivoz zut Roma zeitak sat taput tat bar mañekë, povoz nim loporī bazez navatoman ni ñaihet natotü, oñ kez tat sat nem ñetiv poekarinahoe mañohez.” Pot Iesu emat Polin mañah.

Pol menapanez der gup tah

¹²Met zeirevai al tezahan Zuda aban nari topourat nae nap gipizor ivov nainotuz ahaö hat epat nae nap mañah, “Met dari gipizor ivov nain hekapuh Pol menatahoh tokat potü maot nak.”

¹³Pot hat ñanao reeh-aban pori 40 heh.

¹⁴Tahapuh paru sat aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahorir paru meñizat gogot tooharin epat mañah, “Met dei gipizor ivov nain het Pol menatahoh nakaz nae nap hamañeg.

¹⁵Povoz ari Roma ñai aban ahopuz ñeo meet epat moreg mañei, ‘Rekot ni Pol maot meeken ev emapanen pim ñetiv maot dei tin hatevetekaz zait teg.’ Pot moreg mañepeken pi meeapanen nonoroh emohapanen dei poek sat baelat pi menak.” Pot ahorin mañahan gu hah.

¹⁶Oñ pot paru topourat hah-povon tokat Poliz ro guap hatevetet sat ñai abanariz hel zeimakeh lokat guap memerizahan hehaek bar mañah. ¹⁷Tahan Pol hatevetet ñai aban napuz as hahan emahan epat mañah, “Nim ñai aban ahopuhaz aban ro epop bavizat seken pi ñetī nao piin mañapanen hatevetep.” ¹⁸Pot piin mañahan ñai aban pop pim ahopuhaz aban ro pop basat epat mañah, “Aban Pol memerizegin hez-pop nemaz as hahan sohon aban ro epop nihaz bat emoman ñetī nao niin nañapan, pot hahan ne ev bat emoh.” ¹⁹Pot ahopun

mañahan aban ro popuz marasiz bat bamain batat sahapuh epat at mañah, “Erom, ni ñetī tairao neen nañekez hat emeñ?”²⁰ Pot mañahan pi epat mañah, “Met paru Zuda ahori niin epat moreg nañapan, ‘Zeirevai ni Pol meeken deiñ emat pim ñetiv tin hapanen hatevetek.’ Pot moreg niin nañapan hah.”²¹ Oñ Zuda aban nari 40 pori Pol menapanez hat gipizor ivov nain het menapanepuhoh potū maot napan. Pot nae nap mañahaek ni moreg netapanen gu hat Pol meeken nonoroh sohapanen, paru emat baelat het pi menapan, pot hah. Povož tovai niin emat nañapanen gu hat pi meotun.”²² Pot mañahan ñai aban ahö pop hatevetet aban ro pop emat piin bar mañahavoz modarin mañapan hezavoz ah ñeo mañat meehan maot sah.

Piliks ahopuhaz Pol meehan sah

²³Tahan ñai aban ahö pop pim irih hehañarivin as hahan emahan epat mañah, “Arip ñai aban hamarrah samahari 200, met ñai aban osiholok helat samahari 70, met ñai aban kepahav ñelet samahari 200 batogü manat kutur epatak 9 kirok tapanen Sisaria zeitak aban Pol basepek.”²⁴ Met Pol amun pim osiñariv manepeken bapanen pimaz tin korav ravat Piliks zeñ epesikaz map ahö ravat hez-popuhaz basepek.”²⁵ Pot mañat aban ahö pop toutat aban Piliks pop basat manapanez tepaek epat menah,

²⁶Met ne Klodias Lisiasihö ni Piliks zeñ epesik deim ahop ravat hezapuz homet tep epee ev menamohoeek ni bat eterë. Oñ kar ni tin heza?

²⁷Met aban epop paru Zudahol bat ur ñomapanez toohan ne pim ñetiv pot hateveteohö. Pim abatao dari Romaholoz tep natak hameñahan hezap ev. Pot ne hatevetet nem ñai abanarinañ honeo dei sat balae beg. Tat bat emat memorize-

gin heh.²⁸ Met pi hori tairao tahan paru ur ñomapanez tooh-pot ne hatevetemaz paru Zudaholoz kaunsor ahoriz topouroohaek pi bat sooh.²⁹ Tohon paru hahan ne pot hodad ravoh, Met paru Zudaholoz ah ñeñ hamah-nen poñiz homet ur ñomapanez tooh, oñ pi ur ñomakaz ma kakam zeimakeh memorizakaz pim horiv bon.

³⁰Met paru Zuda pori moreg netat pi menapanez ñetiv hahan ne hateveteohö, povoz meeman nihaz ok bat emapan. Met paru pi ñevok bizapanez hamaharin pot mañoh, “Ari Sisaria zeitak sat darim ahopun Pol pi hori tairao tahan ari urakaz hameg-pov bar mañei.”

³¹Pot menat manahan pim ñai abanari hahat tat kutur taputak Pol bahapuh sohot Antipatris zeñ potak berevat orah.³² Met zeirevai al tezahan ñai aban hamarrah soohari borourat maot parum zeitakaz emah. Tahan osiholok soohari Pol bat sohot,³³ Sisaria zeñ potak berevat aban zeñ posiz ahop hehaek sat tepae manat Pol poek meñeh.³⁴ Tahan aban ahö pop tepae rekö hat Polin epat at mañah, “Ni zeñ tairasikanañap?” Pot at mañahan Pol epat hah, “Ne Silisia zeisikanañ emat hezap ev.”³⁵ Pot hahan maot aban ahö pop mañah, “Kar, met ni ev am heken ne ñeo meeman sat ni ñevok nevizapanez hamahari emat hapanen nim ñetiv ne hatevetem.” Pot mañat pim ñai abanarin Pol basat aban ahö nap Erod popuhö batam pim zeñ ahö kezamak demahan hehaek memorizat tin korav ravat hepanez mañahan basah.

Pol maot ñevok bizah

24 Tahan poek Pol hehan alizañ⁵ bon tahan Zerusalem zeitakanañ aban anumaihol bareñ elat mañaroorhariz ahop Ananaias met Zudaholoz korav ahö narir, aban

nap pim abatao Tetalas pop pi Roma gavman ahoriz ñeti kateñir ah ñeñ hahan heh-poñiz pi map tin hodad hehap, parunañ honeo Sisaria zeitak Roma aban ahop Piliksin hehaek emat topourat aban Pol ñevok bizahavoz kapot Piliksin mañah. ²Tahan Pol sat bavizat emahan aban Tetalasihö garos Poliz tah-kapot hapanez mañahan pi bal hat epat bar hah, “Piliksin ni deim aban ahö tinap, ni hodad tinavonañ het deimaz korav ravat hezan dei Zudahol tin het añarab modarinañ nae nap namen hez, ma ni tinam homet dei eñizameñin deim zeis tin hez. ³Povoz dei deim zeitakaroh het nimaz zait tat ni tinap pot hameg. ⁴Met ne ahoam haoman ni kaev ravekë hez, povoz aban epopuz ñetiv aviam niin nañoman ni masakavonañ hatevetekë. ⁵Met aban epopuz dei pot hodad hez, Pi horiv ahoam tamahapuh modari bahorì batamahap ev. Pi Iesu Nasaret zeitakapuz homet samahariz ahop ravat hez, met zeisikaroh deim Zuda modari sat hezaek pi sat ñetiv mañovai sohan añarab ahoam hatevetet kaev ravat hel hel hat Polinañ honeo heharinañ nae nap menoh. ⁶Met Godiz tup ahomakeh pi aban patari bavizat emat lokahan deim zeì pomak horì ravah. Tahan dei piin etet beg. [Tat Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñiz homet pi ñevok bizakaz toogin ⁷ñai abanariz aban ahop Lisias emat kez ravat beri hat basah. ⁸Tat dei aban epop ñevok bizakaz zait tegiri emat niin pim horì tahavoz bar nañakaz Lisias hahan ev emeg.] Met aban okopun at mañeken pim horì tahan nem petev hamoh-epovoz kapot pimauhö pim gizaroponañ hapanen rotapuv ou ravapan.” ⁹Pot mañahan paru Zuda modari honeo ravahapuh paru pot hah, “Rotap ok hamah.”

Pol bal hat Piliksin mañah

¹⁰Pot mañat Tetalas toutahan zeì posiz aban ahö pop Pol bal hat hapanez pim marasinañ zu metahan Pol bal hat Piliksin epat mañah, “Erom, met ne nimaz epat hodad hez. Batamohanañ ni zeì epeis korav ahop ravat het añaraboz ñetiñ hatevetehot ba oñ batovai emooñin, krimsasañ ahoam bon tah, povoz ne nem toohot ñetiv niin nañomaz homet biñ ravoh. ¹¹Met ne epekanañ Zerusalem zeitak sat Godin mañ mañomaz hat hamarrah sohon alizañ 12 ne nam bon tah. Met ni aban okorin at mañeken paru nem hahö-epovoz, Rotap ok hamah, pot hapan. ¹²Met ne poek hehon paruhö neen etehan ne Godiz tup ahomakeh het añarab modarinañ nae nap ser nak, ma añarab batopourat ñetiv mañovai bahorì namet, ma dari Zudaholoz topour zeìñik ma zeitaz daparih het ne horì nao metat añarab bahorì navat. ¹³Povoz petev nem horì tohon parum niin nañamah-epovoz rotapuv paru rekot ba ou navatotü.

¹⁴Oñ epat haoman ni hatevet, Ne Iesuz non magei tin añairooh-pooroh samoh, pot hamahaek rotap ok. Oñ kar, paru Zuda ahori dei Iesuz non mageioroh samegiri darim mimiholoz ahop God pop betet ahö modaputì ravat mañ mañameg, pot moreg ok hamah. Oñ darim mimiholoz homet mañ mañoohtapupun ne mañ mañovai samoh, ma ne amun Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñir Godiz propet abanariz ñeti menahan hezañiz ne barotap batat haovai samoh. ¹⁵Oñ paru aban ne ñevok nevizah-okori tokat añarab tinarir horiri ñomamaheak God hapanen maot bal hapanez hamah taput ne amun hamoh. ¹⁶Povoz ne orah rezah añaraboz etañik, ma Godiz etañik horì nao nat tin tovai sohoman nem lo-porih horì nao naketuz hat ne rez kek tat tovai samoh.”

¹⁷Pol pot mañat maot epat mañah, “Met batam ne Zerusalem zeitakanañ sat zei modasikaroh sat em tohot hehon krismasañ ahoam bon tahan nemeri meñizat monis manomaz ma Godiz hañiv bareñ elomaz hat maot borourat ev emoh. ¹⁸Tat ne Godiz tup ahomakeh sat deim tamegit Godiz hañiv bareñ eloman garos nem loporī tin ravapanez ne gog pot tat bon tohon paru etet ne navah, oñ ne añarab poek heharin ñetī nao mañohon kez ravat ñevel bel hah bon, oñ tin hehō. ¹⁹Met paru Esia zeisikanañ Zuda nari poek emat het etehan ne horī tairao tohon navah-povoz parumaz ñeo meeken emat hapanen dari hatevetek. ²⁰Ma Zerusalem zeitakanañ emah-aban ahō okori ne ñevok nevizat nem ñetiv hah-porah ne horī tairao tohon bar batah? Povoz hapanen dari hatevetek. ²¹Ma ñevok nevizahan parum ñaravatak bal haz rouvat hehopuh ñeo ñarah epat mañoh, ‘Tokat Godihō hapanen ñomamahari maot bal hapan-pot ne hamoh-epovozam ari ne ñevok nevizeg.’ Petī pot mañohovoz homet, ‘Horiv ok hah,’ pot ev emat hapan ma tair?’” Pol pot mañah.

²²Tahan met Piliks Iesuz non magei tin añairooh-pooroh soohariz pi tin hodad heh. Tat Polin pot mañah, “Petev nen ev hag, oñ tokat ñai abanariz ahop Lisias emapanenahoh maot nim ñetī hameñ-okov haken ne hatevetet ba oñ batom.” ²³Pot mañat ñai aban Poliz korav ravat hehapun pimaz tin korav ravat hepanež mañah. Tahan Pol pi zei ahō pomakeh sat em tat pim modarinañ ñetiv hahopan, ma tairaz pi hahopanen paru bat em manohopan, povoz homet aban korav popun mañah.

Pol krismas navokaro kohat heh

²⁴Pot mañahan berevat sahan pi hehan aliz nañ bon tahan aban Piliks met pim añap Drusila, pi Zuda añ nap,

parup poek maot emah. Tat aban pop Poliz as hahan emat Iesu Kristoz ñetiv tinam parupin mañoochan hatevete-hot heh. ²⁵Met Pol ñetī pov mañovai pi añarab opepeam sohopanež, ma horī tapan hezavoz korav tinam hepanež, ma tokat God ñevok evizapanež hahan hež-ñetī poñ map badede mañahan Piliks hatevetet ñaihet tat epat piin mañah, “Kar erom, petev nen ok hañ, met tokat modarah as haoman emat maot nañeken hatevetem.” ²⁶Pot mañah, met aban ahō pop pimam pot homet heh, Pi kilam ne monis nanapanen meñizat baverevom. Pot homet orah rezah Pol emohopanež as haohan emoohan parup ñetī nenavoam nae nap mañooch.

²⁷Pot tohot hehan krismas houlovokaro bon tahan aban ahō mod nap Piliksiz urutak rouvahapuz abatao Posias Pestas pop rouvah. Met Piliks paru Zudahol pimaz biñ ravapanež hat Pol baverevanež homet hehaek ba naverev, oñ pi hehan etevai am sah.

Pol Sisahaz meepanež hah

25 Met aban Pestas ahō pop emat Piliksiz urutak poek hehan aliz nasikaro nas bon tahan pi Sisaria zei pot betet Zerusalem zeitak sah. ²Tahan aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahori, met Zuda aban korav ahō modari emat Pestas popunahoen Poliz horī tah-ñetiv mañat epat mañah, ³“Deim ahop hatevet. Met ni asiv meeken sat ñai abanarin mañapanen Pol bat ev Zerusalem zeitak emapanen pi ñevok bizak.” Met pot mañapanen nonoroh bat emohopanen baelat menapan hat pot mañah. ⁴Tahan Pestas epat mañah, “Evo, met aban hameg-pop pi Sisaria zeitak kakam zeimakeh memorizahan am hezaek, ne aviam ev

het maot poek som, ⁵povoz arihanañ aban korav nari nenañ honeo dei sak.

Tat pi hori tairao tahan hameg-ñeti pov hapeken ne hatevetem.”

⁶Pot mañahapuh parunañ am hehan alizañ 9 bon tahan aban ahö popur Zuda aban ahö nari paru Sisaria zeitakaz maot sah. Tat poek sa berevat orahapuh zeirevai al tezahan hori toohariz ñeo haohzeimakeh Pestasir modari sat touthapuh Pol bat emapanez mañahan sat bat emah. ⁷Tahan Pol parum ñaravatak bat em barouvahan hehan paru Zuda aban Zerusalem zeitakanañ emah-pori pim nakoe em rouvat, Pi hori toohap ev, hat ñeti moreg navor nao mañahan Pestas hatevetehan Pol hori tahan etet hehap bon, povoz hori tah-pot moreg haohavoz kapot ou narav. ⁸Tahan Pol parum hahavoz hañiv epat mañah, “Evo, dari Zudaholoz hameg-nao ne elat hori nao nat, ma Godiz tup ahomak ne bahori navat, ma aban ahop Sisaz hamah-nao ne elat ritou nat, povoz tairao tohoekaz ne ñevok nevizat ok hameg?”

⁹Pot mañahan Pestas pi Zudaholohö pimaz aban tinap homepenez hat Polin epat mañah, “Met rekot dari Zerusalem zeitak sakapuh nim hori teñin hamahavoz ñetiv hapeken ne hatevetet ba oñ batoma?” ¹⁰Pot mañahan Pol epat manah, “Evo, met ni aban ahop Sisaz urutak rouvat het zei epamakeh añaraboz ñetiñ hatevetet an tameñip okeg, tairaz maot poek sakaz hameñ? Evo, met rekot ni ev nem ñetiv hatevetet ba oñ batekë.

Met ni hateveteñin petev paru Zudaholonañ hagiëk nem hori tohovož kapot ou narav, ma paru Zudahol ne hori nao namet. ¹¹Met ur noñomapanez ne hori ahö nao tohovožatin ne mod nao nak tohon rekot men noñomah narab, oñ aban eperi paru nemaz moreg hamahaek ganö ne ur noñomapan hezavoz parum marañik ni ne nanevizotü. Erom, ne Roma zeitak soman darim aban map ahop Sisa popuhö nem ñe-

tiv hatevetet ba oñ batapanez zait toh.”

¹²Pot hahan Pestas pim kaunsor aban pi meñizoo-porinañ ñetiv hat Polin hañiv epat mañah, “Ni darim ahop Sisa nim ñetiv hatevetet ba oñ batapanez hañ, povoz nemeeman ni popuhaz sekë.” Pot mañahan paru berevat sah.

Aban Agripan Poliz ñetiv mañah

¹³Met poek hehan tokat zei modasikanañ aban ahö kiñ mod nap pim abatao Agripa met pim saupuz abatao Benaisi poñariv Pestas pi magei ahop ravah-ñetiv hatevetet pim zeimakeh helakao emah. ¹⁴Met parup aliz nañ poek emat hehan Pestas popuhö Poliz ñetiv Agripan epat mañah, “Aban nap Piliksihö ev kakam zeimakeh memerizahaek am ok hez. ¹⁵Met ne batam Zerusalem zeitak sohon paru aban anumaihol bareñ elat mañaramahariz ahori, met Zudaholoz korav ahö modari aban pop hori tahavoz ñetiv nañat nem ñai abanarin, ‘Ur ñomei,’ pot mañomaz neen nañah. ¹⁶Tahan ne epat mañoh, ‘Evo, met dei Roma aban ahori nap nao tamahan aban mod nap emat betez hamahavozam zuam bat ur nañom, oñ garos ñevok bizamegin, Pi hori tah, pot hamahan pimauhö hañiv hamahan, pim hori tamahao ou ravat rotap ravamahanahoh hatevetet pop ur ñomameg.’

¹⁷Pot mañohon paru Zuda ahori zei epatak emahan orat zeirevai dei sat ñevok añarab bizat hateveteamegzeimakeh lokat toutat hegi puh as hahon Pol bat emah. ¹⁸Tahan ne Poliz hori tairao tahan paru hamah, pot hatevetem hat hehö, oñ paru hahan hatevethon pim hori tahan paru pi ñevok bizahpovoz kapot ou narav. ¹⁹Met paru Zudaholoz ahop God mañamah-popuz, ma aban pim abatao Iesu batam ñomahapuz Pol maot bal hat biriri hez-pot haohavoz

mogao tat pi ñevok bizah. ²⁰ Tahan ne home midin tat pim ñetivoz kapot tin hodad nat tohopuh, Pol maot Zerusalem zeitak sapanen poek parum ahorinañ dei hatevetet ba oñ batakaz piin mañoh. ²¹ Tohon Pol evo hat kakam zeimakeh am hepanen tokat meeman Sisa popun pim ñetiv sat mañapanen hatevetet ba oñ batapan, pot neen nañah. Povoza Pol am hepanen tokat Sisa popuhaz meeman sapanen.” ²² Pot Pestas mañat bon tahan Agripa epat mañah, “Met aban hameñ-okop emat pim ñetiv maot hapanen ne hatevetem nak.” Pot hahan Pestas epat hah, “Kar, povoz zeirevai pimauhö emat hapanen ni pim ñetiv hatevetekë,” pot mañah.

²³ Tahan orat zeirevai Agripa met Benaisi parup redevokaro tin tat emahan añarab etet hehan sat lokahan parum tokat ñai aban ahorir zeipotak aban ahori lokahapuh toutahan Pestas aban nap meehan sat Pol bat emah. ²⁴ Tahan Pestas bal hat pot parun mañah, “Agripa, nem ahö modap ae, ma ari añarab ev topourat hezari, haoman aban epopun etei. Met paru Zuda maporizaro Sisaria zeipotak ma Zerusalem zeitak aban epopuz mogao ahoam tat epat neen nañoh, ‘Ni pi ñevok bizeken ñai abanari pi bat ur ñomapan.’ Pot paru neen nañohap ok emat hez. ²⁵ Oñ paru pim hori tahavoz ñetiv hahan hatevethon paru pi bat ur ñomapanez horiv bon. Tahan pi pimauhö Sisa popuhaz meeman sapanepuh, pim ñetiv mañapanen hatevetepanez hahan, ne gu hat ev meñehon hez. ²⁶ Oñ pim horivoz kapot bon, povoz ne tepae menat pinañ ñai aban sapanezari manoman basat Sisa manapanez tair menom hat ne home midin tat hez. Povoza Agripa, nir añarab ari ev hezariz ñaravatak pi ev meñehog, pi ñetiv hapanen ni tin hatevetet pim kapot bar nañeken ne hatevetet Sisa ahopuz tepae menat manom. ²⁷ Met

dari hodad, aban kakam zeimakeh hez- nap ahopuhaz meemaz pim hori tairao tah-ñetiv tepae namen tat upai meeman sapanen, ahop etepanen tin naravotü.” Pestas pot Agripa añarab modarin mañat toutah.

Pol Agripa ñetiv mañah

26 Pot hat toutahan Agripa Polin epat mañah, “Kar, nimauhö nim tovai emoñit ñetiv maot haken ne hatevetem.” Pot mañahan Pol bal hat pim toohat ñetiv hapanez maras meet epat mañah, ²⁻³ “Nem ahop Agripa, met dei Zudaholoz tovai samegiv ni hodad, ma nari nao hamahan modari modao hama-havoz amun ni tin hodad hakez, povoz met ne hahoman ni hatevetet tovai zuam kaev ravotun, oñ am hatevetet heken ne haovai sohot bon tom. Met ne hori tohpot hat paru Zuda nemeri nemaz ñeti hamah-povoz kapot niin tin bar nañoman hatevetekez ne zait toh.

⁴ Met ne goerah nem zeipotak het ahö ravat tovai emooh-pot paru nemeri map ok hodad hez. ⁵ Met poek ne Parisi abanap ravat hehö. Met dei Parisi abanari deim Zuda modari ritou metat kez tat Godiz nonoroh emameg-povoz tamegit ne tinam tovai emooh-ñeti povoz paru Zuda eperi rotap hamoh hapan ma tair? ⁶ Met petev paru ne ñevok nevizahavoz kapot ev. Batam Godihö deim iz mimiholon epat mañah, ‘Arih meeman erapanez au hahon hez-pop tokat meeman erat eñizapan.’ Pot au mañahan hez, ⁷ met deim mimihol 12 poriz toguñ 12 ravat hez-pori orah rezah Godiz mañ haovai pi meepanen erapanez au mañahan hez-popuz ñai bizat etehot hez. Met ni aban ahop hatevet, Ne amun Batam darim iz mimiholon au mañahan hez-popuz homeamoh-nen povozam paru Zudahol nemaz ñeti horiv hahot ñevok ev nevizahan ne hez. ⁸ Oñ tairaz ari

ñomah-nap Godihö maot bavirirí bata-panez pap tat hez, pot homeameg?

⁹Met batam ne gog ahot tat ne Iesu Nasaret zeitakanañapuz añarab ravat hehari bahorí metovai sooh. Met paru pim abatao haovai sooh-pov betepanen bon tapanez pot tooh. ¹⁰Met pot tooh-porah ne Zerusalem zeitak hehon paru aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahoriñ nañahan ne Iesuz añarab togut ravat hehari bat kakam zeimakeh memerizoo. Met paruhö nap ur ñomapanez haohan ne amun gu haohon ur ñoomooh. ¹¹Tat ne orah rezah darim topour zeifnik lokat paru Iesuz kaev ravat pi horip ok hat betepanez ne kakamao ahoam paru metooh. Ma ne parumaz mogao ahoam tat zei modataroh sat taput metovai soh.” Pol pot parun mañah.

Pi loporí boreurah-ñetiv mañah

Aposor 9:1-19, 22:6-16

¹²Pol pot mañat maot epat mañah, “Met pot tovai soohon paru aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahoriñ Damaskas zeitak sat taput metomaz hat tepae menat nanahan ne bat nonoroh soohon ¹³gitap kez ravahan gitauputak aliz nao gitap ritou metat hehao abarahanañ erat ner nenañ honeo soogiriz okat epat rouvat al tezahan, ¹⁴dei hama-rah sa ñodegin Ibru deim ñevonañ epat hah, ‘Sol Sol ae, ni tairaz ne orah rezah bahorí netameñ? Tat bolop oritom badat baeñat samegin, sapanez kaev ravat hezan beri hamegin kakamao hat-eveteamahavoz zut ni nimauhö nim loporí bahorí metat kakamao manameñ.’ ¹⁵Pot nañahan, ‘Nem ahop, ni tairap?’ pot ne mañoh. Tohon pi epat neen nañah, ‘Ne Iesu orah rezah nim bahorí netameñ ev. ¹⁶Ni bal haz rouv. Met ni nem gog abanap ravekez ba ou navatohok petev ni etet hateveteñ-ñeti epov, ma tokat mod tairao nañairo-

maz pov, añarabon bar mañovai sookez hat ne niñ ev emoh. ¹⁷⁻¹⁸Met ni ne-meeman añarab Zuda bon patarihaz sat nem ñetiv mañat kuturutak hezakanañ maot alizasiti bavatekë, ma Set-eniz kezavoti samahaekanañ maot Godiz masakavoti bat em bavatekë. Pot tovai sooken parum loporizaro borourat ne-maz homeo badae batapanen ne parum horiñ ol beteman paru añarab modari Godiz roketak hezarinañ honeo emat tin hepan. Met ni pot tovai sooken añarab Zuda nari ma Zudahol bon, oñ añarab pat nari nimaz kaev ravat hepanezari bahorí netohopanen ne ni tin hekez korav naravat hem.’

Pol pim toohat Agripan mañah

¹⁹Met nem ahop Agripa, abarahanañ pot nañahat ne tinam hatevetet hahat tovai emooh.” ²⁰Pol pot mañovai maot epat mañah, “Met garos ne Damaskas zeitak ma Zudia zeisik mañovai emooh, met tokat zeisikaroh Zudaholor añarab patari hezaek epat mañovai emooh, ‘Arim horiñ betet loporizaro boreurat Goditihar ravei. Tat tinam sohopeken modarihö arin etet, “Rotap paru loporizaro boreurah,” pot hapan.’ ²¹Pot mañovai emooh, povoz ne Godiz tup ahomakeh hehon paru Zudahol emat ne navat ur noñomapanez tooh. ²²Oñ God orah rezah ne neñizat hezan ne ev het ñetiv añamoh. Met ne ñeti patao añarabon mañovai emooh-bon, oñ batam Mosesiz haohat ma propet abanariz tokat ou ravapanez haoh-ñeti tapuñ ne añarab maporizaron mañovai emooh. ²³Met paru propet pori pot haoh, ‘Godihö Kristo meeapanen erapanez au hahan hezap pi kakamao hat-evetet ñomapanepuh añarab ñomamah-modariz garosik pi maot bal hat helapan. Tat pi Zuda añarab ma añarab mod patari tin ravat hepanez pim alizao man-

apan.' Met batam parum haoh-taputam añarabon ne mañovai emamoh," pot mañah.

Agripa Iesuzap ravapanez mañah

²⁴ Met Pol pim ñetiv pot mañoohan Pestas aban ahö pop hatevetet kaev ravat ñeo ñarah hahapuh Polin epat mañah, "Ni rumurat het okat hameñi? Rotap peti ni orah rezah tepañ rekö hahot hezan nim hodadeo in balavĩ tahan rumurat het ok hameñ." ²⁵ Pot mañahan Pol hañiv epat mañah, "Evo nem ahop, ne rumurat ev nak, oñ rotapuan ev nañamoh. ²⁶ Met nem ñeti hamoh-epov kuturutak ma izek nat, oñ ourah toohao ev hamoh-povoz ni map ok hodad hakez. Pot ne hodad, povoz ne ev ourah nañamoh." ²⁷ Met Pol pot hat maot piin epat mañah, "Agripa, met ni batam Godihö mañoohan hatevetet haoh-propet abanariz menahan hez-pov barotap batameñi? Met ni ñeti hahan hez-poñ barotap batameñ-pov ne hodad hez."

²⁸ Pol pot mañahan Agripa hañiv epat mañah, "Met ni petev ñetiv aviam nañeñivoz ne hatevetet loporĩ borourat Iesuz homeo badae batom homeameñi? Evo, pot bon." ²⁹ Agripa pot mañahan Pol hañiv epat mañah, "Met ñetiv aviam haom, ma ahoam haoman ni ma mod ev dari het hameg-eperi ari nem zut ravat loporizaro borourat Iesuz homeo badae batepekez orah rezah ne Godin mañ mañamoh, oñ paru ne nedemahan hez-epat ari edemapanez ne zait nat."

³⁰ Pol pot hahan aban ahop Agripa met pim saup Benaisi met ze posiz ahop Pestasir mod parunañ honeo hehari bal hat, ³¹ berevat iñidoh sat pot nae nap mañah, "Met aban okop paru kakam zeimakeh pi memorizahavoz kapot bon, ma dari pi horĩ tairao tat hahan hatevetegiek, parun mañakan ur ñomapan? Evo, pot bon." ³² Pot nae nap mañat Agripa Pes-

tasin epat mañah, "Aban okop pi Sisaz nakoe sapanen pim ñetiv hatevetepanez nakatin, ni bavereveñ narab, oñ popuhaz sapanez hakah, povoz rekot ni ba naverevotü," pot mañah.

Pestas Pol sipimakeh meehan sah

27 Met tokat paru Itali zeisik Sisa popuhaz sapanez Pestas hahan met aban nap Zulias pi ñai abanari 100 poriz ahop ravat heh, met togü potaz abatao Sisaz togut pot mañooh. Met aban pop tin parumaz korav ravat sohopanez mañahan Pol ma aban kakam zeimakeh heh-modari bavizahan, ² sip namak Adramitiam zeitakanañ emat het maot Esia zeisik iv havevoz kupavok ze heh-poñik sapanez tahan dei honeo lokeg. Met Masedonia zeisik Tesalonaike zeitakanañ aban nap pim abatao Aristakas deiparo honeo lokat seg. ³ Met soogin ravahan orat zeirevai am sohot Saidon ze potak sat berevat Zulias Pol masak metat pot mañah, "Ni sat nimerinañ het tairai niñ bon hepanez poiz parun mañeken rekot ok nanapan." ⁴ Pot mañahan dei poek hegiekanañ maot sipimakeh lokat ze pot betet havevozañ soogin had ahov sakazatihanañ urooh. Tahan dei maot boreurat hadao bonoek sohot Saipras zeis epat gavenesiti hehan, ⁵ etevai am sohot, Silisia ma Pampilia ze posikaroz totoi honat am etevai sat Lisia zeisik Maira ze potak bereveg.

⁶ Tat poek hegin sip mod namak Aleksandria ze potakanañ emat het Itali zeisik sapanez tahan Zulias hatevetehapuh hahan dei sip pomakeh lokeg.

⁷ Tat dei ze pot betet soogin hadao am uroohan boi tat baram soogin aliz nañ bon tahan Naidas ze potaz nakoe sat sakaz haguek pap tat maot iriti Krit ze posiz nakoe hadao bonoek Salmoni ze potaz totoi seg. ⁸ Tat poekanañ havevoz kupavoz totoi boi tat sohot Lasia zeitaz

totoi iv havevoz havë marao sipiñ tin gaa toohaek sat bereveg.

⁹Tat poek hadao am uroohan ahoam hegin paru Zudahol parum horivoz homet gipiz nain heh-alizasiz abatao Atonmen mañamah-pos bon tahan iv haveo ñai ahov tapanezao totoi ravahan paru sipimakeh am sohopenez pov bon tahan Pol parun epat mañah, ¹⁰“Erohol ae, met dari petev rekot nasotuz homeamoh. Oñ am sak hapek, povoz darir darim nonair nai ma sipimak er horapanen, darihanañ nari ñomapan, pot ne hodad het ev arin añamoh.” ¹¹Pol pot mañahan aban sipimakez maupur paru bat soohapuhö epat hah, “Evo, am sak.” Pot hahan Zulias hatevetet Polizao barotap navat, oñ aban mod poñariviz ñeo barotap batah. ¹²Met iv havë marao gaa toohaek hadao urohopenen tamar ahov tapanen paru tin hepanezao bon, povoz paru sipimakeh heh-aban pori sat Piniks iv havë mar modao sat hehaek hadao urohopenen tin hepanez homet poek paru sapanez hah. Met Piniks iv havë mar pov Krit ze tapusik heh-poek hadao bon, oñ tin heh.

Haveo ñai toohan am sooh

¹³Met pot haohan dei poek hegin teptep tinao uroohan aban haoh-pori epat hah, “Rekot dari Piniks zeitak sak.” Pot hat sipimak gaa tapanez ain nas betehan hehaek beri hat bahapuh revah bizahan Krit zei posiz havë kupavoz totoi baram soogin, ¹⁴had ahov Krit zeisik uroohaekanañ emat poekahoen urah. Met Krit añarab had povoz abatao Notista, pot mañooh. ¹⁵Met had pov maot urat sipimak basahan dei boi tat sakaz toogin hadao ahoam uroohan dei pap tegin sipimak hadavohö basah. ¹⁶Met bat soohan havevoz lopotak dei ze goe nasiz abatao Koda mañooh-zei posiz totoi hadao aviam uroohaek segipuh paru sipimakez korav hehari bout goet tokarah

bad betehan hehan emoogiek kez tat beri hahapuh ¹⁷revah sipimakeh bavizat demah, met sipimak edapan hezavoz hat bi nañ sipimakez irih ogole-sik basat beri hat maot revah bat emat batep hat demah. Met Aprika zeisiz totoi iv havevoz kohat hel nañ heh-poek sat bareñ edapan hezavoz homet ñaihet tahapuh, sipimakeh dimiñ badahan hehaek baviat bizahan hadavohö upai avasooh.

¹⁸Tat zeirevai zeit al tezahan hadao ahoam am urohot hehan iv haveo ahoam ñai toohan sipimakeh nonair nai bizahan heh-natü bat iv havevok betehan sah. ¹⁹Tahan am soogin al tezahan maot sipimakez gogot tohopanez hat bizahan heh-potuhoez bavetehan sah. ²⁰Tahan dei am soogin hadao urohot hehan univ rau rau tat hehan dei gitapur zeizañin et narë hegin alizañ ahoam bon tahan, Dari ñomakaz ev teg, pot dei homeg. ²¹Pot homet aliz houloñik gipiz nain hegin Pol paru batopourat parum ñaravatak bal haz rouvat epat mañah, “Erohol ae, dari Krit zeisik het nem hahov ari hatevetegitin, dari epat hori narav teg narab, oñ ari nem ñeo elat Krit ze pos betet ev emeg, povoz darim nonair nai bon tahan dari honoñai epov tovai ev emameg. ²²Met epat haoman ari hatevetei, Met darihanañ nap nañomotü, oñ sip nenamak er horat bon tapan, povoz ari ñaihet totunei, oñ kez tat hezei. ²³Met Godihö nemaz korav ravat hezan ne pim gogot tovai samoh-popuz enzol nap kutur epatak emat neen epat nañah, ²⁴‘Pol, ni ñaihet totun. Rotap ni Sisa popuhaz seken nim ñetiv hatevetepan. Met God pi masakavonañ hezap, povoz sip epamakeh ninañ honeo aban hezokori amun tinam hepan,’ pot nañah. ²⁵Povoz erohol, dari tin hekaz God hahpov rotap ravapaneg, ari ñaihet totunei, oñ kez tat hezei. ²⁶Met hadavohö sip-

imak bat sat zei nasiz totoi betepanen edapan.” Pol pot parun mañah.

²⁷Met hadavohö sipimak basoohaek sadë houlovokaro bon tahan hadao am sipimak basohot iv havë navoz abatao Edria povok sohot kuturutak lop gitum ravahan sipimakez korav hehari, paru iv havevoz tin hodad heh, povoz epat hah, “Peti dari hamaraz totoi ev emeg.”

²⁸Pot hahapuh paru havevoz hehat hodad tapanez hat zu tooh-bi porep betet etehan tovë heriam, 36 mita hehan maot beri hat bat sohot bi tapurep betet etehan avï heriam, 27 mita ravah. ²⁹Tahan sipimak hamarrah heleñik sa rouvat edapan hezavoz paru ain honoñaiñ 4 sipimakez tokarah bat bad betehan, havevok horahan sipimak gaa tah. Tahan dei al tezapanenahoh etet sakaz Godin mañ mañohot poek heg.

³⁰Tegin paru sipimakez gogot toohari dei evetet barezat sapanez hat bout goet bat irih havevok betet dein epat moreg añah, “Dei sipimakez bataropokanañ ain honoñai modañ bat badat havevok betekaz ev sakaz teg.” ³¹Pot moreg añahan Pol hatevetet ñai abanarir ahopun epat mañah, “Erohol ae, met aban sipimakez gogot tamahari evetet sapan, povoz dari havevok er horat map ñomat bon tak.” ³²Pot hahan ñai abanari hatevetet aban sapanez hah-pori hehan boutitaz biñ men el meehan boutit upai havevok sah.

³³Tahan al tezapanez toohan Pol dei gipiz nakaz epat añah, “Ari ñaihet tat gipiz nain emoogin sadë houlovokaro bon tah, povoz hatevetei. Met ari petev gipiz bat nat ³⁴ru ravepekenahoh dari sak, met darihanañ nap nai ur nakelotü, oñ tinam sat hamarrah berevak.” ³⁵Pol pot hahan dei piin etet hegin pi berë nat bat Godin mañ mañat bapezat pimau noohan, ³⁶dei ñaihet tat emoogiek loporizaro maot tin ravahan deihoz bat neg. Met dei sip pomakeh añarab soogiri

276 pot heg. ³⁷⁻³⁸Met dei mapori nohot bon tegin paru sipimakez korav hehari sipimak honoman totun hezavoz uitikap ahoam bizahan oraehaek bat havevok betehan sah.

Paru sat hamarrah berevah

³⁹Tahan hegin al tezahan paru sipimakez koravori hamaran etet pot hah, “Ham okar tairar ok batah?” Pot hat paru iv havë maravok gaoreo tin hehaekan etet epat hah, “Sipimak akaek basat bagaa batakaz zu tat etek.” ⁴⁰Pot hat ain honoñaiñ betehan havevok er horat hehaek biñ men elahan paru maot sipimakez bataropok dim seriñ badahan teptepivohö iv gaorevok basapanez hat sooh. ⁴¹Oñ sohot sipimakez batarop iv havevoz irih hamar hehaek rouvat dao hat hehan sip tokaratï haveo ahoam ñai tooh, povoz bareñ edovai emooh.

⁴²Toohan paru ñai abanari kakam zeimakeh aban memerizahan hehan bat emoohari hamarrah sat barezat sapan hezavoz ur ñomapanez nae nap mañahan ⁴³parum aban ahop hatevetet Poliz pi zait tat heh, povoz evo pot mañah. Tat pi dein epat añah, “Met ari iv havevok tin baelovai samegiri garos meñet sat gaorevok berevei. ⁴⁴Met ari modari zi keo nahav sipimak bareñ edahaek bat meñet sei.” Pot añahan hahat tat iv havevok meñet sohot dei mapori tinam sat hamarrah bereveg.

Pol pi Molta zeisik heh

28 Met poek sat berevegin zei posiz abatao Molta pot dein añah.

²Tahan utar pelahan dei putat tamar tegipuh poek hegin zei posikari eñizat lop masak etahapuh itiñad mañarooohan

³Pol paru meñizat itihav bat mañarapan hat toohan hamal goe nap it midivon hatevetet itihavez ñaravatak hehaekanañ berevat Poliz

batam God pim meeapanen erat eñizapanez au hahan heh-pop erapanez dari Israel añarab ñai bizat etet heg-tapupuz ne haohovoz hat senirepenañ nedemahan ev hez.”

²¹ Pol pot mañahan paru hañiv epat mañah, “Met paru Zerusalem zeitakari nim ñetiv tpeaek menat deihaz meehan emah bon, ma poekanañ ev emahari nim tooñ-ñetì horì nao nak. ²² Oñ paru zeisikaroh añarab Iesuz homeo badae batat hehariz kaev ravat het parumaz ñetì horiv hamahan dei hateveteameg, povoz ni ñetiv haken dei hatevetekaz zait teg.”

²³ Pot hat tokat maot paru emapanen Pol ñetiv mañapanez alizasiz parumauhö bar mañah. Tat paru sat hehan aliz pos al tezahan añarab ahovokaro parunañ honeo Pol hehaek emahan Pol kapot tat Mosesir propet aban modari batam Kristo erat tapanezavoz ñetiv menahan hehaek tep pot bat garos rekö hatahoh epat mañah, “Met Iesu haerat batam menahan hez-pot hatah, povoz pi au hahan heh-tapup ok. Met pi tapup ev haerah, povoz God darim koravopuz masakavoz roketak hepekez pov ou haravah.” Pol pot paru homeo badae batapanez ahoam badede mañohot hehan gitap bañodah. ²⁴ Tahan aban nari hatevetet barotap batah, met aban mod nari hatevetet barotap navat. ²⁵ Tat paru nari main nari main ravat nae nap ser haovai sapanez tahan Pol maot epat mañah, “Met Godiz propet aban napuz abatao Aisaia pop Pul Tinapuhö hodadeo manahan darim iz mimiholon epat mañah, ²⁶ ‘Ari añarabon ñetì epov añomaz Godihö neen bar nañah, “Ari orah

rezah hat koveñinañ hateveteameg, oñ hodad narav. Ma orah rezah etañinañ eteameg, oñ tin etet kapotaz hodad nat.

²⁷ Met ari hat koveñinañ hatevetet tin homepek hezavoz, ma etet hodad ravepek hezavoz, ma ari hodad ravat loporizaro borourat Goditihar ravepeken batin avatapan hezavoz, arim loporizaro merizat hez, ma arim etañ mumizat hez, ma arim hat koveñ bapopot manahan hat naveteriz zut ravat hez.” Pot neen nañah.’

Aisaia 6:9-10

Met Aisaia parun pot mañahan hezaek aritì amun rotapuv ou ravah.”

²⁸ Pot Pol mañat maot epat mañah, “Erohol ae, arin epat añoman hatevetet hodad ravepekez zait toh. Ari Godiz ñetì masakao beteg, povoz añarab pimeri maot bavatamah-ñetì pov añarab Zudahol bon oñ patarin mañomaz nañahaek paru hatevetet barotap batat hepan.” [²⁹ Pot mañahan nae nap ser haovai zeipomak betet berevat sah.]

³⁰ Met Pol poek hepanez hat zeipomakez aban maup zum metat kridaymas houlovokaro hehan añarab modari helakao pim nakoe emat paru ñetiv pi hahopanen hatevetehepanez emooh. Toohan Pol pi biñ ravat paru bat em batat toutat het ³¹ darim Amip Iesu Kristo erahaek Godiz masakavoz roketak añarab hepanez ñetì kapot ourah mañoohan narihö pi kaevez bagaa navat, oñ tinam mañoohan hateveteheh.

(Aposor abanariz tovai emooh-ñetiv Ruka nen menahat ev.)

ROMA

Ñeti garosikao

Roma ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Pol pi Iesuz mañairooh-aban bonop, met Iesuz hañomahan tokat pim aposor abanap ravah. Met Aposor bodori 9 ñeti pov rekõ hameg. Met pi popuhõ tep epat menah. Met pi añarab Roma zeí ahotak het Iesuz homeo badae batat hehariz homet ñeti epov menat añ nap pim abatao Pibi pop manahan basat Roma zeí potakari manah. Met Sisa zeí maposikaroz ahõ ravat heh-pop poek heh.

Met Pol ñeti navor nao ev menahan hez, oñ pim ñeti ahõ barotap batat hekaz menahan hezao ev. Met dari añarab mapori hori tovai emamegiek Godiz etañik horiri ravat hezaek darimauz kezavonañ rekot gog nao tat maot tinari ravakaz nonor bon. Povoze darim horivoz hañiv bakaz Godihõ hahan hezaek Iesuz Kristo havat kakamao hatevetet ñomah-pov badae batat hekan God darim hori tameg-poñ ba ol betepanen maot pim etañik tinari ravat hekaz ñeti pov tep epatak Pol menahan hez.

Met Iesuz abarah maot hasahan kris-masañ 27-iz zut bon tahan, Pol pi Roma zeí taputak sat añarab Iesuz homet hehari meñizohopanez homet garos ñeti epov menat manahan basah.

Aban Pol ñeti epov menah

Poliz gog toohavoz kapot ev

1 Met ne Pol, Iesuz Kristoz gog abanap ari Roma zeí ahotakariz homet ñeti epov ev menomaz toh. Met God ne pim aposor abanap ba navatat, pim ropuz ñeti tinao añarabon mañovai sohomaz nañat nemeehan ne mañovai emamohop ev. ²Met batam God tapupuhõ pim propet abanarin ñeti tapu epov ou ravapanez homet mañoohan

añarabon mañovai emoohaek Baiñetina-voze Tepatak menahan hezat dari rekõ hameg. ³⁻⁴Met ñeti tin epov pim rop darim Amip Iesuz Kristoz ñetiv ev. Met ro pop ev hamarrah erata abanap rava-haek batam darim aban ahõ ravat hehap, Devid popuz iz mimip pi het tin to-vai emoohan urahan ñomah. Tahan God pim kez ahovonañ maot baval hah-poekaz rotap pi Godiz rop pi tinaharam tamahapuz zut tamahap ok, pot ou ravahan dari hodad raveg. ⁵Met God Iesuz Kristo popun mañahan nem gog tamoh-epata nañairat aposor abanap ba navatahan ne betez nakez, oñ zeí maposikaroh sat añarab Iesuz homeo badae batat pim ñetiv baval hat tovai sohopenez homet gogot tovai samoh. ⁶Met ari Roma zeitak Iesuz homet hezari zeí modasikaroh Iesuz Kristoz añarab ravat hez-porinañ ari hono pimeri ravat hez.

⁷Met God arimaz zait tat bamain avatat, “Nem añarab ok,” pot arimaz hamah. Met pi pot arimaz hamahariz homet ne ñetiv ev menamoh. Met God darim Papap ma Iesuz Kristo darim Amip masakao anohopenen lop tinarizaronañ hepekez ne zait toh.

Pol Roma poek sapanez hah

⁸Met ne garos epata arin añom. Met ari Iesuz homeo badae batat tovai samegivoz ñetiv añarab hamahan zeí maposikarohari hateveteamah, povoz ne Iesuz Kristo ari eñizamahavoz homet arimaz biñ ravat het, “Paru tin tamah,” pot Godin mañ mañamoh. ⁹Met ne nem zaitivor lopori map God manat biñ ravat het gogot kez tat pim ropuz ñeti añarabon mañovai samoh. Met pi tapup ari eñizohopanez ne homet rotap arimaz hat orah rezah piin mañ mañamoh-pov pi hodad hez. ¹⁰Met ne arimatak naem hezavoz arin emata etemaz zait tat homeamoh, oñ ne eveam hez, povoz Godin epata mañ mañamoh, “Met petev nim za-

itivok nem nonor ba ou bateken ne Roma zeitak sat nimeri ravat poek hezari-nañ hem.” Pot mañ mañamoh. ¹¹Met tairaiz ne emat arinañ hemaz zait toh hometunei, oñ ne emat Godiz Pul Tina-puhö ñeti nañamah-pov arin añoman hatevetet arim loporizaroh bizat kez tat rouvat het tovai sohopekez ne zait toh. ¹²Tapanen dari honeo nae nap meñizohot Iesu Kristoz homeo badae batat hek.

¹³Met nem bosir sau ravat hezari, añomaz toh-epovoz ari tin homei. Met ne zeï modasikaroh sat Zuda bon oñ añarab patarin Iesuz ñetiv mañoohon paru pimaz tin hodad tahavoz zut arimatakahoen emat añoman ari taput tepekez ne zait toh, povoz ne emat arin etemaz orah rezah homevai emamoh, oñ gog povor kao neeti ou ravat nonor nemeziamahan ne arih naem tamoh. ¹⁴Met God ne neñizahavoz zut Grik añarab pat porir añarab Grikihol bon oñ mod pat pori, skurutak houloam lokat het hodad ahovonañ hezari, ma nalok het hodad avivonañ hezari, map porizaron Iesuz ñetiv mañohoman paru tin hatevetehopanez ne zait toh, ¹⁵povoz ne ak Roma arim zeitak amun emat pim ñeti tinao arin añohomaz zaitiv ahö tat hez.

Iesuz ñetiv non tinaorö ba ou batah

¹⁶Met ne Iesuz ñeti tin tapü epovoz homet epat añoman ari hatevetei. Met garos ñeti epov Zudaholoti ou ravah, oñ petev paru Zuda bon oñ patariti amun ou ravamah. Tamahan dari tairari ñeti epov hatevetet Iesuz homeo badae batat hezari God pim kez ahovonañ maot pimeri ba avatat hez, povoz ne ñeti epovoz kaev narav, oñ zait tat hez. ¹⁷Met pim ñeti epovohö dari Godiz añarab tinari ravat hekaz nonor ba ou batat epat badede añahan hez, Dari Iesuz ñeti tin epovon hatevetet barotap batameg-nen povozahoh God darin etet darimaz epat hamah, “Nem añarab

tinari ok.” Met dari mod nao tat pim etañik tin ravakazao bon, oñ dari hori tamegiri Kristo nenapuz homeo badae batameg-nenaek tinari ravat hez. Met batam Baiñetinavoz Tepatak ev hamoh-tapü epovoz epat menahan hez, Met paru añarab tairari Godiz homeo badae batat hepanezez pori pim etañik tinari ravapanepuh pohao tin het hepanezez nonoroh sohopan. Pot menahan hez.

God kos rez manamah-ñetiv

^{18–20}Met God abarah hezaek etet añarab hori tamahañiz hañiv metapanez hat mogao ahoam tat hez-povoz dari epat hodad hez, Met batam pi hamarrar abarar nonair naitü matut tahporahanañ pi pim kapot ba iz batah bon, oñ pim kez poh hezavor tinaharam tamah-pov ba ou havatoohan añarab mapori rekot matut tahan hez-potun etet pim kapotaz tin hodad ravah narab, oñ nonair nai tin potun etet tin homet nakez. Povoz paru tairari God kos rez manat nonair nai horitü tovai emohot pim ñeti rotapuvovoz nonor merizamapori rekot epat nakaotü, “Met dei Godiz kut tat horiñ am tovai emoog.”

²¹Met rotap paru hori tamah-pori, God hez, pot paru hodad hakez, oñ pi ahop het tinaharam tamahapuz abatao bat hel navat, ma pi parumaz korav hezavoz homet, “Tin etameñ,” pot paru piin namañ, oñ paru hodad tinao bon añarab kutariz zut ravat hez. ²²Met paru pot hezarihö moreg epat hamah, “Dei hodad tinavonañari ev,” pot hamah. Oñ rotap paru pori kut tat het ²³pi kez ahovonañ pohao het hezapuz homet mañeo namañ, oñ paru pi betet akö pohao naketuzari, abanariz zut ma ideholoz zut ma anumaiholoz hamaleholoz zut parum marañinañ matut tat bizamahan oraez-porin eteamahapuh biñ ravat, “Darim ahoari ev,” pot nae nap mañat zait tat het poriz mañ mañamah.

²⁴Met añarab pot tohot God kos rez manat hez, povoz God paru betet epat hahan hez, “Met parum zait horiñinañ tamah-potam am tovai sohop.” Pot hahan hezaek paru hori poñir kañ tovai sohot betezam nae nap bamahaek parum heriñ bahori batamah-povoz homet paru tu narav. ²⁵Met paru pot tohot Godiz ñeti rotapuv betet Seteniñö hodadeo manamahan ñeti moregañ hat barotap batamahapuh Godiz matut tahan hez-potuz natü bat zait tat, “Darim ahö eñi-zohopanezatü ev,” pot hamah, oñ God nonair nai potü matut tahan hezapuz dari mapori biñ ravat hekaz popuz paru hom namee, ma pim abatao paru bat hel batat ñeti biñao piin namañ. Rotap ev hamoh.

²⁶Met paru pot tamahavoz homet God paru betehan parum zait hori nen poñihar tovai samah. Tat añ nari God parum abuholoz zait tapanez hahan hez-pot nat, oñ añ modarin etet zait tat paru horiv tamah-poek añ mod porinañ horiñ tovai emamah. ²⁷Met aban nari amun parum añaholonañ hepaneze kaev ravat aban modarin etet gihov mot meamahan itiñad ñadamahavoz zut zait hori pov ahö ravamahan paru aban modarinañ horiv tamah-poek horiñ tovai samah. Met parumauhö hori ahö poñ tamahavoz hañiv bamahapuh parum heriñir hodadeo tin nakez, oñ bahori batovai samah.

²⁸Met paru Godiz non tinaoroz kaev ravat batiu tiu batat pot tohot hezarin pi etet bazei manat hezan kutariz zut ravat het, God darim natotuz ah ñeo hahan hez-hori map potuhar paru tovai samah. ²⁹Met parum loporizaroh zait hori povor kao an pap manat hezan paru modariz nonair naitun etet zait tamah, ma parum aban ahö abatañinañariz kaev ravamah, ma paru gitait ravat modari men ñomamah, ma paru ser nae nap hatahoh zeï ñai tamah, ma paru

modari moreg metamah, ma paru nari modarinañ ravat modariz abatañ bahori batat ñeti moregañ hat kosimarati ñeti hamah, ³⁰ma paru Godiz kaev ravat parumauh abatañ bat hel batat pot moreg hamah, “Dei tinari ev.” Pot hat paru orah rezah hori modañ am tovai sohopanez homevai samah. Ma ñarohol parum nonor papaz ñeo elamah, ³¹ma paru kut tat ñeti tinao hapanez pap tat het paru modarin naiz au hamañat maot unun manamah, ma modari meñizat gogot tapanez hamah, oñ tokat parum hamah-pot modari namet, ma parum modariz zakep tat masak namet. ³²Met God, “Añarab pot tovai sohopanezari ñomat hori ravapan,” pot hahan hezavoz paru nonair nai hori potü tamahari hahodad, oñ paru povoz homet hori potü navet am tovai samah-pori, modari amun parum hori tovai samahavoz zut hori tovai samahan paru etet mod poriz, “Paru tin ok darim tamegit tamah,” pot hamah.

Hañ tinavor horiv etapan

2Ae, ni nap nim modariz tamahavon etet epat homeameñ, Paru hori okoñ tamah-okori God hañ horiv metapanezari ok, pot homeameñ. Oñ ni amun hori taput nañ hatameñip nim modariz okat homeameñiek nim horivoz hañiv tokat bekez kapot ok nimauhö baou batameñ, povoz nim modariz ganö tovai okat homeotun. ²Met añarab hori tamahari God hodad tinavonañ het ñevok bizat hañiv metapanez hahan hez-pov dari hahodad. ³Povoz ni nap nim modariz hori tamahavon etet, Paru hañ horiv bapanezari ok, pot homeameñ-pop nimauhö hori tameñivoz hañiv rekot zeï manekë, pot homeameñi? Evo, rekot niuhö God hañiv netapanez hahan hez-pov rekot bazei namanotü. ⁴Met rotap ni hori tovai sameñiek God etet het nimaz zakep tat nim horivoz hañiv zuam nanet

hez, oñ nim hori tameñ-poñ betet pimaz homeo badae batekez hat pi gaa tat etet het am masak netovai samah. Met pi pot tin hanetamahan ni tair tat pi batiu tiu batameñ?

⁵Met nim gagao helevoz zut hezan nim hori tameññiz biñ ravat het lo-pori borè naur hezaek, nonair nai bi-amegin gamov helat ahò ravamahavoz zut, nim hori poñiz hañiv bekez pov ahò ravovai samah. Met God pim hodad tinavonañ añaraboz horiv ba ourah batat mogao ahoam tat ñevok bizapanez porah nim hori tameññiz hañiv ahò ravovai samah-pov netapan. ⁶Met pot etapanez porah rotap dari mapori ev hamarah het tovai samegiñiz homet pi hañ tinavor horiv anapan. ⁷Pot etat añarab tairari rez kek tat Godiz zait tat hez-non tin poorotihar sohot pi parumaz biñ ravapanen pinañ honeo tin pohao het hepanezez homevai samah-porin pi epat mañapan, “Ari ev emepeken nenañ honeo dari tin epeek hek,” pot mañapan. ⁸Oñ paru tairari pot nat het Godiz ñeti tin rotapuv kos rez manat parum ham heriñiz zaitivok homeamah-hori poñ tovai samah-poriz pi mogao ahoam tat hañ horiv manapan. ⁹⁻¹⁰Met pi pot etapanez porah añarab hori tamah-pori itetevor kakamao ahò hatevete-hopan, oñ añarab tin tamah-pori abat ahoñinañari bavatapanen het, Godiz aliz tinavok pimaunañ honeo tin hepanen epat mañapan, “Ari lop tinarizaronañ tin pohao het hezei.” Met God Zuda añarab tin hekazari met hori hekazari pot etat paru añarab modari amun taput metapan. ¹¹Met pi hodad tinavonañ añarab maporiz taputam homeamah, povoz betezam hañ tinavor horiv etapanez pi homet nakez, oñ ev hamarah dari het tin ma hori tameg-nen poñiza-har homet hañiv etapan.

¹²⁻¹⁵Met añarab tairari Godiz zaitivok nasotuz pori tokat parum horivoz hañiv

map bapanez hahan hez. Met Zudahol Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñiz hodad hakez, oñ paru Zuda tairari ñeti poñ upai hatevetet non horioroh tovai sohopanez pori, Mosesiz ñeti poñihò parum hori tohopanez poñ ba ou batapanen hañiv metapan. Met God paru tairarin etet, “Nem añarab ok,” pot hapan? Met ñeti katè poñ hakahan hezaek hat havetet het baval nak hepanezez pot nakaotü, oñ ñeti poñ baval hat tinam tovai sohopanez porin God etet parumaz, “Nem añarab ok,” pot hapan. Met paru Zudahol bon oñ añarab patari Mosesiz ñeti poñiz hat navet hez, oñ paruhanañ nari parumauz hodadevokam ñeti poñiz nañ baval hapan, povoz paru pori hat havete-hopanezariz zutari pot ravat hepan. Met rotap añarab pori ñeti poñiz unun, povoz ñeti poñihò parum hori tohopanez poñ ba ou batapanen hañiv navotü, oñ paru pori hori poñir kañ am tovai sohopan, povoz God hañiv metat meepanen horiek sapan. Met tairaz Mosesiz ñeti poñiz unun hepanezaek meepanen horiek sapan hometunei, oñ God paru hodadeo hamanamahan tinavor horivoz kapotaz tin hodad haket parum homevokam, Tin ev teg, ma, Hori ev teg, pot parumauhò homeamah, povoz am hori tovai sohopenen meepanen horiek sapan. ¹⁶Met tokat dari añarab mapori an etapanez aliz posik God ev menoh-epat tapan hat Iesu Kristo popun mañapanen pi dari añarab kilam tinavor horiv izek tamegiñ, ma homeamegiñ map ba ou batapanen pimauhò hañiv etapan. Met ne Iesuz ñetiv añarabon mañovai hañiv etapanez arin añamoh-epat amun parun mañamoh.

Paru Mosesin mañooh-ñetiñ baval nak

¹⁷Met ari Zuda aban Roma zeï ahò okotak hez-nari epat hameg, “Met dei Zudahol Godiz ñeti Mosesin mañoohan

haoh-poñ tin bat hel batat het lopori manameg, povoz dei pim añarab ravat tin hez.” Pot modarin mañamegipuh arim heriñ bat hel batameg. ¹⁸Tat ari ñeti poñiz hodad hakez, povoz Godiz tovai sohopekez hahan hezao ma non tinaoror horioroz kapotaz ari hodad het epat hameg, ¹⁹⁻²⁰“Met dei Mosesin mañoohat hatevetet ñeti rotap poñiz kapotaz map hodad hakezari eveg, paru non tinaoron et narë hezari havoñad rañizat basamegin nonor añairamahavoz zut, dari het paru meñizat nonor mañairohok, ma paru kut tat betezam hezarin dari ñeti poñ mañoohok, ma paru hodadeo aviam hezari amun tin hodadeo bohopanez hat orah rezah mañovai sohok.” Pot hat arim hamegit tovai sameg. ²¹Met rotap arim modarin ñeti tinañ mañameg, oñ bonaiz arimauhö hameg-okatam baval hat tin tovai sohopek. Met ari modarin epat mañameg, “Arim modariz nai givogï botunei.” Pot hamañamegipuh tairaz arimau maot modariz natü givogï bameg? ²²Ma ari modarin epat mañameg, “Ari modapuz abup ma añap betez botunei,” pot hamañamegipuh, tairaz arimau maot ah ñe mañameg-taput ari tameg? Met paru akohol matut tat bizamahan oraez-poriz ari kaev haravamegipuh tairaz arimauhö parum akö poriz zeñ demahan hezaek sa lokat potukanañ nai givogï bameg? ²³Met ari epat hat arim heriñ bat hel batameg, “Met dei Godiz Mosesin mañoohan menahan hez-ñeti poñ tin hodad hakez.” Pot hamegipuh ari ñeti poñ baval hat nat hezaek, God ñeti poñiz maupuz abatao bahori batat betezao bavatameg. ²⁴Met batam Baiñetinavoz Tepatak arim pot tamegivoz epat menahan hez, Met ari Zuda narizaro, “Dei Godiz ñetiv barotap

batamegiri ev,” pot hameg, oñ arim hori tamegiñin añarab patari eteamahapuh Godiz abatao batiu tiu batamah.

²⁵Met ari Zudahol nemeri ne maot arin epat aňoman hatevetei. Met ari Zudahol, povoz goerah arim biz kosiñ eelat epat añah, “Ari Godinañ honeo ok raveg.” Met pot hahan hezaek ari God Mosesin ñeti katë mañoohan menahan hez-poñ baval hahopek, povoz arim kosiñ elah-pov betezao naravotü. Oñ ari ñeti poñ baval nak hepek, povoz Godiz etañik arim kosiñ elah-pov betezao ravan. ²⁶Met aban pat kosiñ nameel hez-nari ñeti katë poñ hatevetet baval hat tin tovai sohopanez pori God parun etepanen parum kosiñ haelahavoz zut ravat hepan. ²⁷Met ari Zudahol Mosesiz ñeti kateñ menahan hezat baval hahopekez hat arim kosiñ eelamahan, ari ahö ravat rekö hakahot het baval nak hezaek paru aban patari parum kosiñ nameel hez-pori ñeti poñ hatevetet baval hat tovai sohopenen God tairari hañ horiv metapan? Met ari Zudahol pim ñetivon tin hatevetet baval nak hezari pot etapanepuh mod hamoh-pori tin metapan. ²⁸⁻²⁹Oñ tairari rotap paru Godiz añarab ravat hez? Met ari Zudahol pot hameg, “Met dari goerah Godinañ honeo hekaz hat darim kosiñ haeelahan hez, povoz dari pinañ tin ñod rezat het pim añarab ravat hez,” pot hameg. Eñarohol pot bon, oñ paru añarab tairari loporizaro boreurat hezan Godiz Pul Tinap hodadeo manamahan paru lop tinarizaronañ ravat hez-nen pori rotap Godizari ok. Oñ Mosesiz ñeti poñihö darim loporizaroh batin avatapanez rekot bon. Met paru Pul Tinap hodadeo manamahan tovai samah-añarab porin God etet parumaz biñ ravat hepan, oñ añarab pori modar-ihö parum het tohopanezat etepanepuh parumaz biñ ravapanez homet naketü.

God ñetī rotapuñihar hamah

3 Met ari Zuda ok Roma poek hezarin epat añom. Met dari goerah darim kosiñ eelamahan Godiz etañik tinari narav, pot menohoeok kosiñ elameg-povohö dari eñizamaha? Ma añarab pat pot natari dari pot tamegiriñ ritou metat heza? ²Met rotap pat pori dariñ ritou metat hez. Met tairaiz pot tat hez hometunei, oñ batam God darim iz mimiholon parum roholoz kosiñ elapanez mañahaekanañ parumaz tin korav hepanen pim ñetī tinañ bat het modarin mañovai sohopan, pot hat parun mañoohan haovai emoohat am hameg-povoh paru ritou metat hez. ³Met añarab Zuda darimerihanañ nari hameg-pov barotap navat het kos rez manat hezavoz homet God pi dari Zudaholoz tin korav hepanez mañahan haovai emameg-pov pimauhö maot elah, pot homeka? ⁴Evo, pot dari hom nameotü, oñ ari hodad, dari ham añarab ñetī moregañ haovai sameg, oñ God pi ñetī moreg nao nakap ok, povoz pi darimaz korav hepanez hah-pov maot naelotü. Met batam Devid God ñetī moreg nao nakavoz homet Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Met nim hameñ-ñetī mapoñ rotapuñ ok, povoz añarab hatevetet, “Tinam hamahap ok,” pot nimaz hahopan, oñ añarab nimaz ñetī moregañ hahopanen, niuhö rekot parum ñetī moregañiz kapot ba ou batekë. *Buk Song 51:4*

⁵Met nari hamarrah tovai samahatuz hodadevonañ epat hamah, “Met dari hori tovai sookan añarab modari darin etet epat hapan, ‘Met paru okori hori tamahari ok, oñ God pi tinaharam tamahap.’ Pot paru hapanezaek darim hori tookaz poñihö pim tin tamahao ok ba ou batapan, povoz dari hori tamegiñiz hañiv etapanez hahan hez-povoz, Horī

tat okat hah, pot homeameg,” pot nari hamah-pov tina? ⁶Evo, pot nariz hamah-pov tin bonov ok, oñ God pi nenap tinaharam tamahap ok. Met pi pot tin natatin, dari an etat hañiv etapanez nak tah narab. ⁷Met nari amun epat ganö hamah, “Met dari ñetī moregañ am haovai sohok, povoz añarab modari hatevetet pot hapan, ‘Met paru ñetī moregañ ok hamah, oñ God ñetī rotapuñihar hamahap ok.’ Pot hapanezaek darim ñetī moreg haokaz-poñihö God ñetī rotapuñihar hamahapuz abatao bat hel batapaneg, pi ñetī moreg poñiz hañiv etapanez hahan hez-povoz kapot bon.” Pot nari hamah. ⁸Oñ parum hamah-pov rotaputin rekot mod epov amun hah narab, “Met darim hori tameg-poñ am tovai sookan God pim tinaharam tamah-pov ba ou batapan, povoz hori ahoñ dari am tovai sohok.” Met paru pot hat tohopanez pori God tokat an etapanezarah tin tat hañ horiv metapan. Met rotap ev menoh-epovoz nari nemaz epat moreg hamah, “Pi dari am hori tovai sookan Godiz tinao ou ravapanez añarabon ok mañamah.” Pot moreg hamah.

Aban tin tamah-nari bon

⁹Met ari Zuda nem mod nari epat homeameg, Met dari Zudaholohö añarab patari ritou metat tin tohot hez, pot ari homeameg. Met dari Zudahol tinam tamegin paru patari horiam tamaha? Evo, pot bon, oñ dari Zudahol met añarab patari map darih horiv an pap manat ahö ravat hezan dari mapori hori povoz irih hez, pot ne hamenohon hez. ¹⁰Met arin añamoh-epovoz batam Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Met Godiz hahan hezat tin tovai samah-nari hez bon, ¹¹ma hodad tinavonañ het Godinañ hono hepanez nonoroz mel tamah-nari hez bon.

¹² Oñ mapori pim nonor betet betezam tovai samahaek tin tamah-nari ev nakez.

¹³ Met parum gizañikanañ ñomamahari baveiramegin zañ tamahavoz zut ñeti moreg nenañihar hahopanez parum gizañik pov an pap manat hez.

Ma avophavhavehol emenat bahori avatamahavoz zut paru ñeti hori povor kao am haovai sohot modari map bahori mavatamah.

¹⁴ Ma paru modariz mogao ahoam tat ser horiñ parun mañamah.

¹⁵ Met paru am ñai tat modari ñomapanez hat zuam menamah.

¹⁶ Ma paru orah rezah pot tovai modariz hezat hezat ñetiv hat bahori batat mod poriz lopori honoman manat kaez ravapanez mañamah.

¹⁷ Met paru hori nen poñiharam tohot lop tinarizaronañ het modarinañ hono tin hepane non pooroz hodad nat, oñ am kut tat hez.

¹⁸ Met tokat Godihö hañ horiv metapanez hahan hez, povoz paru homet ñaihet nat hez.

Pot dari añaraboz tamegivoz homet batam menahan hez.

¹⁹ Met dari hodad, God Mosesin ñeti kateñir ah ñeñ mañahan menahan hezan rekö hameg-ñeti poñ dari tin baval hat tovai sohok, povoz tin ravohopan, oñ dari baval nak hezan añarab patari amun hori tovai emamahaek dari mapori Godiz etañik darim horivoz homet ñeo nakaotuzari pot ravat hez. ²⁰ Met dari hodad, tairari ñeti poñiz homet baval hat tovai sohopanez pori Godiz etañik tin naravotü, oñ ñeti katë poñihö non tairaorö darin añairamah? Evo, met darim loporizaroh zait hori hezañiz hodad ravat dari ñeti mapoñ map baval hakaz pap tat hez, poñ añairamah.

Godiz etañik tin ravat hekazat ev

²¹ Met God dari añarab pim etañik tin ravakaz non magei tin naorö ba ou batahan hez. Oñ pi non magei poorö ba ou batapanez hat Mosesin pim ñeti kateñir ah ñeñ baval hat tovai sohopanez mañahan menahan hez-ñeti poñikanañ ba ou navat, oñ non magei poorö pataorö ba ou batahan hez. Met batam Mosesir propet aban modari non poorö ba ou batapanezavoz hodad ravat ñetiñ menahaek am hez. ²²⁻²³ Met non añamoh-epooroz kapot epat hez. Met dari Zudaholor añarab patari dari mapori hori ahoñ tovai emohot Godiz alizavok sat hekaz bapap tat hegiek tairari Iesu Kristoz homeo badae batat hez-poriz God epat homeamah, Met nem añarab tinari ravat ok hez, pot homeamah. ²⁴ Met darihö tin nao namet hegin pim masakao amauam anat eñizahapuh dari Iesu Kristoz homeo badae batat hekaz-nen poekaz homet darimaz epat pi hamah, “Met nem rop parum horiñiz hañiv bat ñomahaek parun eteamohon nem añarab hañ horiv navotuzari pot paru ravat ok hez.” ²⁵⁻²⁶ Met God pim rop meet pot mañah, “Ni er horat añaraboz hori tamahañiz hañiv bat ñomekepuh hori poñ ol beteken nem mogao tamoh-pov bon tapan.” Pot piin mañahat tahaek dari pimaz homeo badae batamegin, darim hori tamegiñ pi ol beteamah. Met God pot tat eñizahan pim tinaharam tamah-pov ou ravahan dari etet hodad haraveg. Met batam pim rop erat pot tapanez homet heh, povoz añaraboz hori tooh-poñin etehot hañiv zuam namet, oñ petev darim hori tamegiñiz homet epat hamah, “Met ne tinaharam tamohop eveg, nem rop arim hori tamegiñiz hañ horiv havahpopuz homeo badae batat hepekezaek nem etañik arim hori tamegiñiz hañiv navotuzari ravat hepek.”

27-28 Met God non magei tin poorö ba ou batahan hez, povoz darimauhö tin tairao tamegivoz homet darim heriñ bat hel batat, “Dei Godiz añarab ev,” pot dari haka? Evo, rekot dari pot nakaotü, oñ dari hodad, Godiz etañik pim añarab ravat hekaz kapot ne ev arin bar añomaz toh, Met Kristo erat ñomahavoz homet pimaz homeo badae batat hekaz nen poekaz darim hori tamegiñiz hañiv navotuzari pot raveg, oñ darihö rekot gog tin nañ tohot pimeri ravat hekaz nonor bon, povoz darimauz heriñ bat hel navatotü. 29 Met God pi dari Zuda nenariz homet non magei poorö ba ou batahan bon, oñ añarab patariz amun homet non poorö ba ou batahan hez. 30 Met dari Zudaholor añarab patarihanañ tairari Kristoz homeo badae batat hekaz porin God etet darimaz home honeo homet het hañ horiv navotuz pimeri ba avatohopan. 31 Povoz dari Iesuz homet hezaek God Mosesin mañahan menahan hez-ñeti katë poñ betezañ ravat heza? Evo, ñeti betezañ narav, oñ batam Godihö mañahan menahan hezañ ok, povoz, “Ñeti epeñ tinañ ok,” pot dari haovai sohok.

God Abraamiz tinap hah

4 Met ari Zudaholoz ñeti modao ev. Met Abraam darim iz mim mamog hehapuz homet ne epat arin at añom, Met batam pi het tair tahapuh Godizap ravah? 2-3 Met Baiñetinavoz Tepatak pimaz epat menahan hez, “Met Abraam Godiz mañoohat barotap batoohaekaz God piin etet epat hah, ‘Nem aban tinap ok.’” Pot pimaz haohaek menahan hez. Met Abraam pimauhö gog tin nañ tat Godiz etañik aban tinap ravahatin, rekot pim heris bat hel batat, “Ne tinap ev,” pot hah narab, oñ Godiz taevavok pimauhö gog tinao tapanizat narav, povoz homet pim heris bat hel navat, oñ am heh. 4 Met añomaz toh-

epovoz homei. Aban nap moni gogot tovai sohopanen pim monis manohopanen, “Amauam moni epes nanahas ev,” pot nakaotü. Oñ, “Nem gogot tohovoz hañ moni epes nanah,” pot hapan. 5 Oñ God ev gogot tahan monis hañ manahpot añohovoz zut pi tat darim gog tin nañ tamegivoz homet pi hañiv etat pim añarab tinari ba avatamah bon, povoz darimauhö gog tin nañ tat pim añarab hañ horiv navotuzari ravat hekazat bon, oñ dari tairari Godiz hahan hezat barotap batat hez-nen poriz God epat hamah, “Met nem etañik paru hori tamaharinañ nem okori hañiv navotuzari ok.” 6-8 Met ev menamoh-epovoz batam Devid epat menahan hez,

Met paru tairari hori tamahan God parum hori poñ ol betet kos rez manamah-pori lop tinarizaronañ hepan.

Met parum hori tamahañiz hañiv nametotuz hahan hez, povoz biñ pimau ravat hepan. *Buk Song 32:1-2*

Met Devid pop parumauhö gog tin nañ tat biñ ravat hepanez homet namen, oñ tairari Godiz hahan hezat barotap batat hepanez poriz, “Nem añarab hañiv navotuzari ok,” pot God hapanen paru biñ ravat hepanezavoz homet pot menahan hez.

9 Met Devid paru biñ ravat hepanez menahan hezaek, pi dari Zudahol biz kosiñ elameg-nenariz homet menaha? Evo pot bon, oñ paru pot natari amun Godiz ñetiv hatevetet barotap batapan, povoz paru amun biñ ravat hepan. Met Abraamiz toohat maot epat arin añom, Met pi Godiz mañoohat barotap batat hehan God pimaz, “Pi nem aban tinap ok,” pot haoh. 10 Met pot God Abraamiz haoh-pov pim kosis haelahan tokat pimaz pot haha? Evo, met garos kosis nael heh-porah pimaz pot hah, povoz dari hodad, pim kosis elahaek Godiz aban tinap ravah bon, 11 oñ tokatihoh pim kosis ela-

panez mañat epat mañah, “Met ni nem nañamohot barotap batat hezaek, nem etañik ni tinap raveñ, povoz nenañ deip honeo ravegivoz nim biz kosis elekë.” Pot mañahan hahat pi tah, povoz paru mod tairari parum kosiñ nameel hezan Godiz ñetiv barotap batat pim etañik añarab tinari ravat hez-poriz iz mim garosikap pot Abraam ravat hez. ¹²Met pi dari Zuda tairari Abraamiz toohat tat Godiz hahan hezat barotap batamegiriz iz mimip amun ravat hez. Met darim biz kosiñ elamegivoz hat pi darim iz mimip ravah bon, oñ pim kosis nael heharah toohavo zut dari amun tamegiek pi darim iz mimip ravat hez.

God Abraamin au mañah

¹³Met batam God Abraamin epat au mañah, “Met nir nim izaholor iz mimihol zeir ham epar map anoman bat korav ravat hepek.” Met pot au mañahaek Abraam ñetī kateñir ah ñeñ baval haohavo zut homet au namañ, oñ Abraam pim mañahat barotap batat hehaek pim etañik tin ravat hehavo zut homet ñetī epov pir pim iz mimiholon au mañah. ¹⁴Oñ ñetī kateñir ah ñeñ baval hat añarab soohavo zut homet zeir ham hamoh-epar manapanez au mañahatin, Abraam pimaz barotap batat hehan Godiz au mañah-pov betezao ravah narab. ¹⁵Met Godizari ravat hekaz hat pim ñetī kateñir ah ñe nenañiz homet tovai sohok, povoz dari poñiz nañ elookazaek pi darimaz mogao tat hañ horiv etapanez pov ou ravapan. Met batam ñetī poñ nakatin, dari horivor tinavoz nonoroz hodad nat tegin pi rekot mogao nat heh narab.

¹⁶⁻¹⁷Met Abraam Godiz mañoohavon hatevetet barotap batooh, povoz orah rezah masakao manohopanez God piin mañooh. Met povoz zut dari Zudaholoz tookaz ñetī kateñir ah ñeñ hahan hezat baval hamegiri masakao

manohopanez hahan hez-pov Abraamiz zut, dari barotap batamegin pim hahat tat masakao anat eñizamah. Ma añarab pat ñetī poñiz hat navet hezari amun God masakao manohopanez homet pimaz barotap batamahan pi taput tat masakao paru manamah. Met batam Baiñetinavoz Tepatak epat pimaz menahan hez, “Met ne ni zeī maposikaroh hepanezariz iz mim garosikap ravekez hahon hez.” Pot God Abraamin hamañahan heh, povoz dari zeī maposikarohanañ tairari Abraamiz tahavo zut tat Godiz ñetiv barotap batamegiriz iz mimip pi ravat hez. Met God tapupuhō ñomamahari maot baval hat baviriri batamah, ma ou narav heh-poñ pi ba ou batamah.

¹⁸Met God Abraam pim iz mimihol berevat belezai ravat zeī maposikaroh hepanez piin mañahan pi abav haravat hehavo zut homet nakez, oñ Godiz piin mañah-pov barotap batat het rotapuv ou ravapanezavoz homet pi etevai sooh. Met pim iz mimihol belezai ravat hepanez mañah-pov petev ou haravah. ¹⁹⁻²¹Met pot mañah-porah Abraamiz krismasañ ahoam 100 ravahan pi abav haravahan pim añap amun ñaro navat het añav haravat hehavo zut homet lop houlorizaro ravat het, “Parup rekot batapan ma navatotū batak,” pot pi nak. Oñ, “Rotap Godihō deip rop batakaz neen au nañahaek pim kezavonañ hahat etapanen deip ro nap batak,” pot pi hat Godiz mañahavo zut barotap batat hehupuh pimaz biñ ravat gaa tat het etevai sooh. ²²Met pi pot tahavo zut homet God epat hah, “Nem aban tinap ok.” ²³Met God Abraamiz pot hahan menahan hezaek pi nenapuz tahavo zut homet nak, ²⁴oñ dari tairari Iesu darim Amip ñomahan Godihō maot baval hah-popuz homeo badae batamegiriz, “Nem añarab tinari ok” pot pi darimaz hamah. ²⁵Met dari hori tovai emoogin Iesu tapup mee-

han erat darim hori tamegiñiz hañiv bat ñomahan, dari pimeri hañ horiv navotuzari ravat hekaz hat God pi maot baval hakah.

Dari Godinañ tin honeo raveg-ñetiv

5¹⁻²Kar, petev dari Iesuz homeo badae batat hezari Godiz etañik pim añarab hañ horiv navotuzari haraveg. Povozi pi darim Amip Iesu Kristo ñomat tahavoz homet darimaz lop tinari ravat hezan dari pim masakavok tin het biñ ravat epat homeameg, Met dari tokat pim aliz tinavok sat pimaunañ honeo tin hekazari ev. ³Pot dari homeamegenavoz homet biñ ravameg bon, oñ ev hamarrah honoñai tairañ dariti ou ravamahavoz homet amun biñavonañ hez. Met dari hodad, honoñai poñ betezam ou ravamah bon, oñ poñiz ñaravatak dari rouvat het rez kek tat tin tovai sookaz poñ ou ravamaheak, dari rekot am biñavonañ hek. ⁴Met orah rezah honoñai poñ dariti ou ravohopanen, dari rez kek tat tovai sookaz povon God etet biñ ravat hepan. Tapanen pinañ honeo hekaz hat dari kez tat het homevai sohok. ⁵Met pot darim homevai sookaz pov betezao ravapanen, maot lop horizaronañ ravat hekaz bonov ok, oñ God pim Pul Tinap anahan darim loporizaroh hezavoz, pi darimaz ahoam zait tat homeme hez-hodad nen pov darih an pap manovai samah, povoz tokat pinañ honeo sat dari tin hekaz homeameg-pov betezao naravotü.

⁶Met darimauhö tin ravat hekaz pap tat hegin God epat tapanez ñanao harezahan hehaek Kristo meehan erat dari hori ahoñ toogiriz hañiv bat ñomah. ⁷Met dari ham añaraboz nap pim mod parup tin tohopanez nap modari ur ñomapanez hapanen popuz homet, “Evo, pi ur ñomotunei, oñ nehoh ur noñomei,” pot mod porin mañapane? Met parup tin tohopanez mod pop ura-

pan hezavoz pi homet okat mañapan batah, povoz ne unun. ⁸Met ev menoh-epovok nap pim mod parup tin tohopanezapuz homet hah-povoz zut God pi nat, oñ dari ham añarab hori nenañ tovai emoogin Kristo meehan erat dari ñomat hori ravakaz hahan hehaek darimaz ñomah. Tahapuh Godihö darimaz zakep ahov tat hez-kap pot pi ba ou bataan dari hodad raveg. ⁹Met Kristo darimaz homet ñomahaek dari pimeri ba avatahan hori tamegiñiz hañiv navotuzari pot ravat hez, povoz rotap God darimaz mogao tat hañ horiv naetotü, oñ Kristo tokat dari avat tinaek eñepanen hek. ¹⁰Met batam dari Godinañ ñeti nae nap hakaz pap tat main ravat hegin pim rop meehan erat ñomahan dari petev pinañ ñetir ñe hat lop honeri ravat hez, povoz Iesu Kristo maot biriri ravat bal hat hezapuz homet epat hameg, “Met rotap pi maot dari pimeri ravat hezari avapanen tin hek.” ¹¹Met pot darim Amip Iesu Kristo eñizahan Godinañ lop honeri ravat hez, povoz dari pimaz ahoam biñ ravat hek.

Kristo tin hekaz nonor ba ou batah

¹²Met batam ham eparah hori nao bon hehan aban garos ou ravat hehap, pim abatao Adam, pi Godiz ah ñeo mañahan hehaek, elat hori tahan ñomavoz nonor ou ravah. Tahan hori povor kao dari añaraboh map an pap manahan dari pim iz mim mapori hori tovai emameg, povoz God, “Ari ñomohopek,” pot darimaz hahan hez. ¹³Met God pim ñeti kateñir ah ñeñ Mosesin namañ heh-porah añarab hori tovai emohot paru ñeti poñiz hodad nat kut heh, povoz parum hori tooh-poñiz God epat hah, “Met parum hori tamah-okoñ nem tepatak namen hem,” pot hah. ¹⁴Met Adam heharah añarab kapot tat ñomoooh, met paru ñomoohaekanañ mapori hori tovai ñomovai emoohan Moses

berevahan am ñomooh. Met ñomooh-pori God Adam ñeti hon nar mañahan elahavoz zut paru nat, oñ am hori mod mapoñ tohot het ñomooh.

Met Adam pop pi hamarrah kap magei nat ba ou batahan dari añarab maporiti pov ou ravat hez. Met povoz zut tokat aban erah-mod tin pop amun kap magei mod nat ba ou batahan, dari añarab maporiti ou ravamah. ¹⁵Met Adamiz kap magei ba ou batahan heh-pot aban mod tin popuz kap magei ba ou batahan hez-potahö map ritou metat hez. Met rotap Adam aban honepuhö hori tahan dari maporiti ñomookaz nonor ou ravah, oñ God masak ahov anat aban modap Iesu Kristo pop meehan erat ñomahan Godiz masak ahö anahan hamoh-epov añarab maporizaroti ou ravovai samah. ¹⁶Met Adam pop hori pov tahan dari mapori hori tamegivoz zut nao God nat, oñ masak map ahov anahan hez. Met aban popuz hori honeo tahaekaz God pot hah, “Met ni hori teñip okeg, ñomekë.” Pot hahan pi hetahoh ñomah. Oñ dari añarab pot tahaekanañ hori ahoñ tovai emoogin God masakao anat Iesu Kristo meehan erat pim ñomahavoz homet epat hah, “Ari neneri hañ horiv navotuzari ok.” Pot darimaz hahan hez. ¹⁷Met rotap aban honepuhö hori pov tahaek dari añaraboti ñomavoz nonor map an pap manat hezan non pooroti dari tovai emameg, oñ aban modap Iesu Kristo gog ahö tin nao tat eñizah, povoz God, darihö gog tin nao metegivoz homet masakavor tinao anah bon, oñ pim rop ñomat eñizahavoz homet amauam anahapuh abat ahoñinañari ravat tin poh het hekaz pov anahan hez.

¹⁸⁻¹⁹Met arin añamoh-epovoz kap modat ev, Met aban hon popuhö Godiz ñeo mañahat elat hori tah añoh-epov tahan, añarab tokat berevohopanezari hori tovai sohopanezat ou ravah. Oñ aban modap Godiz mañahat baval hat

tin tah, pot añoh-nen tin pov pi tahan Godiz etañik dari pinañ tin het hekaz kap pot ou ravah.

²⁰Met batam Adam hori tahan añarab mapori hori tovai emoohan, God Mosesin ñeti kateñir ah ñeñ mañahan mañovai emooh-poñihö parum hori tooh-poñ izek hehaekanañ ba ou batahan parum hori tooh-poñ ahö ravah, oñ Godiz masakavohö parum hori tooh-poñ ritou metat map ahö ravat hez. ²¹Met pim masakao map ahö ravah añoh-povoz kapot epat hez. Batam zait horiñihö birepez zut edemahan het dari ñomookaz non nenaoroh emoog, oñ petev Iesu Kristoz ñomahavoz homet God pim masak ahovonañ baevilahapuh pim añarab tinari ba avatahan dari pohao tin het hekaz nonoroh samegiri ravat hez.

Dari horivoz irih hegiek baval akah

6 Met añarab hori tovai emoohan Godiz masakao ahö ravah, pot menoh-epovoz homet dari tair hak? “Met dari am hori tovai sookan God darim hori poñ ol betepanezaek pim masakao am ahö ravovai sohopanezap ok.” Pot dari haka? ²Evo, pot dari nakaotuzao ok. Povoz tair homeameg? Met ñomamahari parum biriri het hori tooh-poñiz irih het hori povor kao toohat maot nat hezavoz zut, dari amun hori tooginiz irih het maot hori poñ tovai sookazat bon. ³⁻⁴Met ari epat hodad tepekez ne zait toh, dari Iesu Kristoz abatavonañ ivov emeeh-porah Iesu ñomahapuh zait horiñ bavon batahan pinañ honeo ravegiek horivoz irih heg-pov bon hatah. Tahan darim Papap pim kez ahovonañ Kristo ñomahaekanañ maot baval hah-povoz zut dari amun hezhez magei tinavonañ het tovai sookaz hat horivoz irih hegiekanañ maot baval akah. Tahan dari petev tin hakezaek hori poñ maot

am tovai sohoka? Evo, dari poñ maot tovai sookan tin naravotü.

Iesunañ dari biriri hekaz ñetiv

⁵Met Iesu Kristo darim hori toogivoz hañ horiv bat ñomah, povoz dari pinañ honeo ravat hezari horivoz irih maot naketü, oñ Iesu ñomahaekanañ maot baval hahavoz zut dari amun hori toog-poñ betet lop mageirizaronañ het tin tovai sohok. ⁶⁻⁷Met dari hodad, ñomamahari parum biriri het hori tooh-poñ maot nat hezavoz zut Kristo zirah urahan ñomah-povohö darim lop batamozaronañ het tovai emoogiñiz kezao bavon havatah, povoz dari ñomamah-pori maot hori nao natavoz zut zait hori poñ baval hat maot tovai nasohotuzari raveg. ⁸Met Kristo ñomah-pop darim zait horiñinañ heg-pov bavon havatah, povoz epat hameg, “Met dari ev hama-rah pinañ honeo tin hek.” ⁹Met dari hodad, Kristo ñomahan maot baval ha- haek pi ñomao ritou hametah, povoz rekot pi maot tokat nañomotü. ¹⁰Met pi añaraboz horiñiz hañiv bat honerah ñomahaek pi maot hori poñiz nañomotü, met petev pi maot biriri ravat hezaek Godinañ tin honeo hez. ¹¹Povoz zut ari epat haovai sohozei, “Met darim zait horiñiz hañiv Kristo bat ñomat zait poñi- nañ heg-pov bavon havatah, povoz maot dari hori poñ rekot natotü, oñ pinañ honeo tin het God darimaz biñ ravo- hopanez homet pim ñeti tinañihar hat tovai sohok.” Pot ari hahozei.

¹²Met ari Kristo popunañ honeo raveg, povoz arim zait horiñ baval hat tovai emoog-poñ betepeken zait hori poñihö maot arim ham heriñ hodadeo namanotü. ¹³Met ganö arim eñañinañ ma marañinañ ma abö mod nainañ hori nao tepek hezavoz, arim heriñ map Godihö tin korav ravat hepenez homet pihar manat hezei. Met ari horivoz irih hegiekanañ pi maot ari haavah, povoz

arim heriñ pi manepeken piuhö korav ravat hepanen zait tin nenañ arim lo- porizaroh ahö ravohopanen arim heriñi- nañ tin het tovai sohopek. ¹⁴Met nari Godiz etañik tin ravapanez hat Mose- siz ñeti kateñir ah neñiz irih het baval hat tovai samah, oñ ñeti poñihö paru tin ravapanez rekot nameñizotü, met ari ñeti poñiz irih nakez, oñ petev Kris- toz homeo badae batat Godiz masakavoz irih het tovai samegiek, rotap pim masak pov ari tin ravepekez etamah. Povoz arim zait hori hamoh-poñiz irih het to- vai soogit maot tovai nasohotü.

Dari zait tinañiz irih het tovai sohok

¹⁵Met dari Godiz masakavoz irih het tovai sameg-pot arin añohovoz tair homeameg? Met dari ñeti kateñir ah neñiz irih nakez, oñ Godiz masakavoz irih het tovai samegiek, hañ horiv naeto- tuz hahan hez, pot hat am hori tovai so- hoka? Evo, rekot dari horiñ maot natotü. ¹⁶Met ari epat haoman hodad tepekez ne zait toh, Nap moni gogot tapanez hat sapanepuh aban ahö napun epat mañapan, “Ne nim gogot tohom.” Pot mañapanen aban ahö pop pi bapanen pim irih het pim zaitivok homet maño- hopanez potam tohopan. Met povoz zut arim zait horiñiz irih hepek, povoz zait hori poñiz hodadeo añohopanez potam tovai sohopekepuh tokat ñomat hori ravepek, oñ Godiz añamah-ñeti poñiz irih het hatevetet tin baval hat potam tovai sohopekepuh Godiz etañik pim añarab tinari ravat hepek. ¹⁷Met batam arim zait horiñiz irih het zait hori poñiz añooh-potam tovai emoog. Oñ petev Godiz ñeti rotapuv nari arin añoohan hateveteogiek zaitivonañ baval hat tin tovai emameg. Pot arim tamegivoz ñetiv ne hatevetet Godiz biñ ravat hez. ¹⁸Met rotap zait horiñihö birepez zut edema- han hegiek petev God ba evilahan ari zait tinañiz irih het tovai sameg. ¹⁹Met

ganö ari epov hatevetet hodad nat hepek hezavoz ev aban ahopur pim irih het gogot tamah-poputü zu tat dari añaraboz tamegit ba ou batat arin añamoh. Met batam ari Kristoz hodad narav hegirah tin tohopekez pap tat arim ham heriñik home horiñiz berevooh-potam tovai emoogin arim horiñ map an pap manoohavoz zut petev ari zait tin neñañiz irih het tin poñihar tovai sohozei. Tohopeken arim tin tohopekez poñ ariti map an pap manohopan.

²⁰ Met ari zait horiñiz irih heg-porah ari tin nañ tohopekez hodad nat, oñ am heg, ²¹ met hori povor kao tovai emoog-poñiz homet ari petev tu ravat hez. Met hori poñ toogin hañ tin nao ou ravooha? Evo, tin nao ou narav, oñ am tovai sohopekepuh ñomat hori ravepekez nen pov ou ravoooh. ²² Met batam hori toog-potü betet petev Godiz añamahat ari tamegiek hañ tin tairao ou ravat hez-pov ev bar añomaz toh. Met arim zait tinañ ahö ravamaheak pim nonoroh tinam sohopekepuh pinañ honeo pohao tin het hepekez hañ tin epov ok ariti ou ravamah. ²³ Met rotap añarab hori tamahari hañ horiv bovai sohopanezaek ñomat hori ravapan, oñ darim Amip Iesu Kristo ñomahan pinañ honeo ravegivoz homet, God darihö nao nametaek pohao tin het hekaz pov amauam anahan hez.

Pol añ naputi zu tat mañah

7 Nem bosir sau ravat hezari, met ari ñeti kateñir ah ñeñiz hamegit hodad hakez, povoz nem añomaz toh-epov ari amun hodad ravepek. Met añarab biriri hez-porah paru ñeti katë poñ hodad hez, oñ ñomamahan paruti ñeti katë poñ bon tamah. ²⁻³ Met povoz zut paru añaholor abuhol nae nap kaev ravat navetetuz ah ñeo God pot hahan hezaek añ nap pim abup biriri hepanen pinañ honeo tin hepan, povoz pi ah ñe pov

baval hahopan. Oñ abup biriri hepanenam añ pop pim abup betet sat abü modap bapan, povoz modari piin etet pimaz epat hapan, “Añ okop ah ñeo elat abü modap bahaek pi hori tahap ok.” Pot pimaz paru hapan. Oñ abup ñomapanen parup honeo hepenez ah ñe hahan hez-pov piiti bon tapanezaek rekot pi abü modap bapanen modari pimaz ñeti pot nao nakaotü.

⁴ Met eñarohol, añ pop abup ñomapanen ah ñeo piiti bon tapan, pot añoh-epovoz zut ari hez. Met ari Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñiz hahan hezat baval hat tovai emoogiek Kristo ñomahan ariti ñeti poñ bon haravah. Met abup ñomapanen añ pop rekot abü modap bapan, pot hahovoz zut Kristo ñomahaekanañ maot baval hah-popunañ ari honeo ravegiek, Godiz nonoroh sohot pim gogot tin tohopekezari raveg. ⁵ Met batam darim ham heriñiz hodadevoz berevooh-potam tovai soogirah Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ hatevetet map baval hakaz pap tat heg. Tegin zait horiñ darim loporizaroh ahö ravahan hori poñihar tovai emoogipuh ñomat hori ravakaz nonoroh emoog. ⁶ Met ñeti poñihö dari batam birepez zut edemahan hegin petev Kristo ñomat bi porep baevilahan ñeti poñiz homeogiek dariti poñ bon hatah, oñ Godiz Pul Tinap eñizamahan non magei tinaoroh sameg.

Añarab zait horiñinañ am hez

⁷ Met nem ev arin añamoh-epov dari Mosesiz ñeti kateñir ah ñe menahan hez-epeñiz homet, “Ñeti horiñ ok,” pot haka? Evo, ñeti hori bonoñ ok. Met pi ñeti poñ namenatin, nem zait horivonañ tovai emooh-poñiz ne hodad nat hehö narab. Met Mosesiz hahan hez-ah ñe hon epovoti zu tat epat añom, “Ari modarizatun etet zait totunei,” pot haheak menahan hezao ne rekö hat hat-eveteohö, oñ pi ah ñe epov namenatin

ne hori pim hah-epovoz hodad nat am hehö narab. ⁸Oñ ne modarizatun etet zait natotuz ah ñe hah-pov hatevete-hon nem loporih zait heh-pov ahö rava-han orah rezah modarizatun etet nem zait pov ahö ravooh. Oñ piuhö ah ñe pov nakatin, ne parum potun etet zait tat, Ne horiv ev toh, pot hodad nat, am hehö narab. ⁹Met batam ne goerah Mosesiz ñeti modarizatun etet zait totun hah-pov hat navet hehö-porah, Ne tinap ev, pot nemam homevai sooh, oñ ne ah ñe epov hatevetehopuh modarizatun etet zait tooh-povoz homet, ¹⁰Evo, hori ravomazap ev, pot ne homeohö. Met God non tinaoroh sohomaz hat ah ñe epov Mosesin mañahao ev, oñ ne baval hat tovai sohomaz pap tohoek ñomomaz nonoroh emooh. ¹¹Met zait hori nem loporih heh-poñihö ah ñe hateveteohö-poñ elomaz hodadeo nanoohan ne taput tovai emoohon ñomat pohao hori ravomaz pov ou ravooh. ¹²Met Mosesin ñeti kateñir ah ñe mañah-poñ Godihö mañahan menahan hezañ ok, povoz ñeti poñ rotap tinaharam het non tinaorö añairamah-pot dari map hahodad.

¹³Met ñeti tin poñihö ne ñomat pohao hori ravomaz non poorö ba ou bataha? Evo, pot bon, oñ nem loporih zait hori heh-poñihö ñeti tin poñ baval hat tovai sohomaz nonor nemerizahan nem ñomomaz pov ou ravah. Tahan ñeti tin poñiz homet epat hahö, “Rotap ne hori tovai emamohop ev.”

Zait horiñir home tinañiz ñetiv

¹⁴Met dari hodad, Godihö ñeti kateñir ah ñeñ hahan hez-poñ ñeti tinañ ok, pot dari hameg. Oñ ne ham abanap nem zait horiñiz berevamah-potam tamohop ev. ¹⁵Met ne tin tovai sohomaz zaitiv hez, oñ porah karah ne tin pot nat, oñ hori tairañiz kaev ravat hez-poñ am tamohোক kap añoh-epat tamo-

hovez ne tin hodad nat. ¹⁶Met ne hori tovai sohomaz kaev ravat hez-poñ am tamoh, povoz epat homeamoh, Met rotap God Mosesin mañooch-poñ ñeti tinañ ok, pot hamoh. ¹⁷Met nemauhö kaev ravat hez-hori poñ tomaz zaitivonañ nat, oñ nem loporih zait hori tomaz neeh berevamahan homeamoh-poñ am hatamoh. ¹⁸Met ne hodad, nem loporih zait horiñ hezaek ham herisinañ tohomaz hodad tin nao nakez. Met tairaiz epat hamoh hometunei, oñ tin tovai sohomaz zait tat tin pov tomaz homeamoh-poek ne rekot tomazat bon. ¹⁹Met ne haañoh-tapuv maot añomaz ev toh. Ne tin tovai sohomaz zait tat hez-poñ nat, oñ hori tairañiz kaev ravat hez-tapuñ ne am tovai samoh. ²⁰Oñ hori nem zait nat kaev ravat hez-poñ tohot hamoh-epeñ ne tomaz zait nat, oñ nem loporih zait hori hez-poñihö nem heris bahori navatamah.

²¹Met rotap hamoh-epat ne tamoh. Oñ tin tovai sohomaz homeamohon zait horiñihö tin tohomaz pov ritou netamahan horivoz nonoroh ne am samoh. ²²Met nem loporih Godiz ñetiñiz ne ahoam zait tat homehot hez, ²³oñ nem herisik home mod nao amun hez-povohö tin tohomaz homeamoh-pov ritou metapanez hat beri nakamahan nem zait horiñ tamohোক ahö ravat birepez zut nedemamahan hez. ²⁴⁻²⁵Povoz nemauhö nem homevokam Godiz ñetiñ hatevetet tin tovai sohomaz zait ahov hezan tovai samoh, oñ nem herisik zait horiñ ahö ravamahaek hori poñ am tovai samoh. Ui mai zakep, met nem hemazao map hori ravat hezan neeh biñao bon tamahan ñomomazat ravohog, tairapuhö neñizat non magei modaoroh neñepan? Met rotap darim Amip Iesu Kristo dari avat non magei tinaoroh haeñehap ok, oñ met ne pi tapupuz homet Godin ñeti biñao mañamoh.

Pul Tinapunañ het tookaz ñetiv

8¹⁻²Met batam darim hori toogiñiz kezavohö birepez zut edemahan het ñomat hori ravakaz nonoroh emoog, oñ petev Iesu Kristo hañomat hori poñikanañ baevilahan Godiz Pul Tinap darimaz korav hezan dari Iesu Kristonañ honeo magei tinari ravat hez. Povož dari hañ horiv bakaz hahan hez-pov piuhö ba havetet bazei hamanahaek, dari horivož hañiv navotuzari raveg. ³Met God ñeti kateñir ah ñeñ hahan menahan hez, oñ dari sikori, povoz baval hat tin tovai sookaz pap tat hegiek, ñeti poñ rekot eñizat darim hori tamegiñ bavon navat heh. Tahan God pim rop meehan erat dari ham añarab hori tamegiriz heriñiz zut pi ravat, darim hori tamegiñiz kakam ahov bat ñomat ba ol haveteh. ⁴Met Iesu pot darim zait horiñ ba havetehaek pim Pul Tinapuhö hodadeo anohopanezat dari tovai sohok, povoz pim ñeti kateñir ah ñeñ elohopanez pori hañiv tokat metapanez hahan hez-pov dariñ ou naravotü.

⁵⁻⁶Met paru tairari orah rezah parum ham heriñiz hodadevoz berevamahat am tovai sohopanez homeamah-pori hodad hori pov parum loporizaroh ahö ravamaek, paru ñomat horivož hañiv bapanez nonoroh samah. Oñ paru tairari Godiz homet hez-nen pori Pul Tinapuhö paru hodad tinao manamahat tin tovai samaek, lop tinarizaronañ het tin pohao het hepanež nonoroh samah. ⁷⁻⁸Met parum ham heriñiz hodadevoz berevamahat tovai samah-poriz God zait tat biñ ravat hez bon, oñ paru pori pihanañ main ravat pat hez. Tamahapuh pori parum ham heriñiz hodadevoz berevamahat tamaek, pim hahan hezat baval hapanez bapap tat hez.

⁹Met arim loporizaroh Godiz Pul Tinap hakež, pot ari homepek, povoz arim ham heriñiz hodadevoz

berevamah-pot natotü, oñ Pul Tinapuhö tin tohopekez hodad tairañ anamah-nen poñihar tovai sohopek. Oñ mod tairari parum loporizaroh Kristoz Pul Tinap nakež-pori Kristoz bonori ok. ¹⁰Met ari ev hamarah hori povor kao an pap manat hezaek hez, povoz arim ham heriñ ñomapan, oñ Kristo arim loporizaroh hezaek ari Godiz etañik pimeri ravat hez, povoz arim pulihol nañomotuz pot haravat tin hez. ¹¹Met rotap arim ham heriñ ñomapan, oñ God Iesu ñomahaekanañ maot baval hah-popuz Pul Tinap arim loporizaroh haemat hezaek piuhö tokat arim ham heriñ maot baviriri abatat baval akapanen pinañ honeo tin hepek.

Dari Godiz ñarohol ba avatah

¹²Met God pim Pul Tinap dari anahan hez, povoz nem bosir sau, darim ham heriñiz hodadevoz hori tameg-poñihö dari naeñizotug, poñ dari tovai nasohotü. ¹³Met ari hodad hori povonañ tovai sohopekezaek ñomat hori ravepekez non nenaoroh sohopek, oñ Pul Tinap eñizohopanen arim ham heriñiz hodad hori poñikanañ bazei manohopekezaek biriri pohao tin het hepekez nonoroh sohopek. ¹⁴Met paru tairari Pul Tinap hodadeo manamahat tovai samah-pori Godiz ñarohol ravat hezari ok. ¹⁵Met God pim Pul Tinap anahan hez-povohö darim hori mamog toogivož homet ñaihet tat, “Mai tair etapan batah,” pot hakaz nao naetotü, oñ piuhö Godiz ñarohol dari pot ba haavatahan hez. Met pi pot haetahan hezaek, Pul Tinap hodadeo dari anamahan Godiz homet epat hameg, “Apai, Apai.” Pot piin mañameg. ¹⁶Met Godiz Pul Tinap darim loporizaroh hezaek, Rotap ari Godiz ñarohol ev, pot darin hodadeo anamah. ¹⁷Met dari pim ñarohol raveg, povoz papaholozatü ñarohol bamahavož zut dari Kristonañ honeo anohopanež God ha-

han hez-potü dari map bak. Met Kristo hamarrah het Godiz gogot toohan honoñai povor kao piitü ou ravoohavoz zut, dari amun ev hamarrah het tovai sookan honoñai povor kao daritü ou ravohopanen kaev naravotü, oñ am rez kek tat het tinam tovai sohok, povoz tokat Kristonañ honeo dari aliz tinavok hekan pim anohopanez au hahan hez-potü map dari anohopan.

Abarah pim aliz tinavok hek

¹⁸Met ne epat arin añom, Godiz alizavok hekaz hamoh-pov map ahö haravat hezaek bon natotuzao ok, povoz orah rezah homeamoh, oñ petev dari ev hamarrah hezan honoñai poñir kañ daritü ou ravamah-poñ bon tapanezañ ok, povoz ne poñiz epat homeamoh, Betezñ ok. ¹⁹Met rotap God nonair nai matut tahan hez-potuhö dari pim ñarohol ravat hezari pimauhö aliz tinavok eñepanen tin hekaz hat zait tat het ñai bizat etet hez. ²⁰Met batam ev hamarrah horiv ou ravah-porah God pim matut tahan heh-mapotuz homet pimauz hodadevok epat hah, “Met mapotü pohao tinaharam hepenez hat matut tohoek petev horiv ou ravah, povoz ñu ravat ñomovai sohopan.” Pot pim au hahat ok tovai samah. ²¹Oñ tokat God maot hapanen, dari pim ñarohol ev hamarrah honoñai povor kao tameg-pov bon tapanezavoz zut nonair naitü ñu ravat ñomovai samah-pov amun bon tapanen, potü pohao tinam hepenez homet gaa tat hez.

²²Oñ dari hodad, añahol parum ñarohol batapanez kakamao hatevetet, “Ae, zuam batom nak ee,” pot hamahavoz zut nonair nai zir bir hamarrah hez-potü God maot hapanen hori ravovai samah-pov bon tapanen pohao tin ravanepanezavoz hat batamohanañ kakamao hatevetehot, “Mai tin ravak nak ee,” pot hahot hez. ²³Met nonair nai nen potü pot hamah bon, oñ dari tairari God tin

hekaz mapotü anapanez hat pim Pul Tinap garos anahan darim loporizaroh hez-eperi amun tin hekaz hat epat homeameg, Mai, pimauhö tairarah dari pim ñarohol avat heri magei tinañ anapenen, dari sat pinañ honeo tin hek batah? Pot homet ñai bizat etet hez. ²⁴Met dari Iesuz homeo badae bategin hori hegiek maot pimeri ba avatahan hezaek epat homeameg, Met rotap tokat pi dari avat heri magei tinañ anapenen hek. Pot dari homet etet hez. Met dari heri magei tin poñ haanahatin, dari heri poñin et hareet heg narab, ²⁵oñ petev dari heri poñ naan hez, povoz tokat God anapanez, dari tinam ñai bizat het etet hek.

²⁶Met dari kezao bonori ev, povoz porah karah Papapun mañ mañookaz homet, Tair tat piin tin mañom batah? Pot homeamegin Pul Tinap darimaz zakep tat darim rekot namañotuz pov Godin mañ mañamah. ²⁷Met Pul Tin Pop Godin eñizapanez amauam mañamah bon, oñ Godiz homeamahat tin hodad het mañamah, povoz God darim loporizaroh homet hezat et hareet hez-pop pim Pul Tinapuhö mañamahavon pi tin hateveteamah.

²⁸Met dari pim añarab ravat hekaz hat pim hodadevok ba ou avatahan dari pimaz zait tat loporizaro manameg, povoz ev hamarrah honoñaiñ ma tinañ daritü ou ravamah-map poñ dari tin hekaz Godihö revah avat eñizamah. ²⁹Met batam God pim añarab hamarrah tin het tohopanezari ba ou havatahan hez-poriz pi epat hah, “Met paru nem ropuz tin tamahavoz zut tin tovai sohopan.” Pot pi hahan hezaek pim rop darim nanë garosikap ravat hezan dari pim bosir sau ravat hez. ³⁰Met batam dari pim añarab ravat hekaz hat au hahan hegiri pi bamain avatahapuh pim etañik dari pimeri hañ horiv navotuzari ravat hekaz ba avatat pim kezavor abat ahov anahan hez, povoz daritü honoñai tairañ ma tin

tairañ ou ravamah-poñ revah avat eñizohopanezañ ok.

God zakep etamahao bon natotü

³¹ Met God dari añaraboz homet zakep etamah-ñeti poñir kañ ahoam ne haaño-hoek maot homet epat arin añom. Met pi darimaz zakep tamahaek modari horiv etohopanen dari epat haok, “Parum sa etohop,” pot dari hahot hek. ³² Met God epat pi nak, “Nem rop meeman sat ñomapan hezag, am bagaa batom.” Pot pi nak, oñ pi darimaz zakep tat masakao etahapuh pim rop am meehan erat ñomah, povoz pim ropunañ honeo nonair nai eñizohopanez tinatü naanotu? Evo, rekot pi dari tinatü am anohopan.

³³⁻³⁴ Met God pimauhö dari ba ou avatahan pim añarab ravat hezan darim hori tamegiñiz hañiv navotuz pi hahan hezaek, tairapuhö darimaz epat Godin mañapan, “Met paru horiri okeg, parum tamahañiz hañ horiv man.” Napuhö pot mañapane? Evo, rekot pot piin namañotü. Oñ Iesu Kristo darim hañ horiv bat ñomahan maot baviriri bataan bal hah-nen popuhö Godiz nakoe het darimaz homet, “Apai, met paru meñizookez ne zait toh,” pot pim Papapun mañamah, povoz rekot napuhö God dari hañ horiv etapanez namañotü.

³⁵ Met Kristo darimaz zakep tat hezaek tairapuhö nonor merizapanen dari maot main ravat hek? Evo, rekot napuhö namerizotü, ma honoñai nao dariti ou ravapanen pihanañ dari main naravotü. Ma modari kakamao etohopanez poñ, ma gin ahov tat hekaz poñ, ma dari nonair naiz teki tat hekaz poñ, ma modari nao etapanezao hapanen ñaihet takaz poñ, ma emenohopanezañ, met ev menoh-epotü dariti ou ravohopanez rekot Kristo darimaz zakep tat hez-pov bavon navatotü. ³⁶ Met honoñai ev

hahö-epeñiz homet aban nap Baiñetina-voz Tepatak epat menahan hez, God dei nimaz homeamegiek bol sip-sipihol demat ur ñomamahavoz zut orah rezah modarihö deimaz, “Paru demat ur ñomak,” pot nae nap mañamah. *Buk Song 44:22*

Pot menahan hez. ³⁷ Oñ honoñai poñir kañ dariti ou ravohopanez hamoh-poñihö dari bamain naavatotü, oñ Kristo darimaz zakepiv ahö tat loporí anamah-pop bakes avatohopanen hori poñiz ñar-avatak het pinañ honeo tin tovai sohok. ³⁸⁻³⁹ Met God darimaz zakep ahov tat hezaek pi darim Amip Iesu Kristo meehan erat darimaz ñomah. Povoz maot ev añomaz toh-epovoz ne hodad hakez. Dariti ou ravohopanez añomaz toh-epeñihö God darimaz zakep tat loporí anamah-pov bavon navatotü. Met dari ev hamarrah biriri hekaz porah, ma ñomakaz porah pim zakepiv bon tapanen main ravakazao dariti rekot ou naravotü. Ma enzolihol, ma Setenir pituhol, ma mod tairari kezavonañ ev hamarrah hezari, ma abarah hezari, ma hamaraz irih hez-mod poñiz naiz kezavohö rekot pim zakepiv bavon navatotü. Ma petev ou haravat hezao, ma tokat ou ravapanez navohö rekot pim zakep pov bavon navatotü. Pot ne hodad hez, povoz ne arin ev añoh.

Pol Israel pimeriz zakep tah

9 Met ari Zuda ok hezarin epat añom, Ne Kristoz gog abanap ev, povoz rekot ne ñeti moreg nao nakaotü, oñ Godiz Pul Tinapuhö ne hodadeo nanamahan epat homeamoh, Met arin añomaz toh-ñeti epov moregao bon, oñ ñeti rotapuv ev. ² Met ari Israel añarab nem modari Kristo erat hehan paru pimaz, “Betezap ok,” pot haohavoz tokat hañ horiv bapanez homet, ne parumaz zakep ahov tamohopuh, homeme hez-pov bon nat. ³ Met paru Israel nemi

meñizomaz neeh zait ahov hez, povoz paru horiek betepanen sapanez au hahan hez-horí pov paru bazei manapanez rekot ne parum urutak Kristo ne horiek nevetepanen somaz hapanen, ne evo nakaotü. Oñ nemauhö pot tat paru nemerí meñizomaz non naorö bon. ⁴Met God Israel añaraboh metooh-ñetiv ev. Met batam pi epat darim iz mimiholon mañah, “Ari nem añarab ravat hepek.” Pot mañahaekanañ pim ñetí kateñir ah ñeñ mañahapuh orah rezah parumaz pi tin korav ravat hepanez parun mañooh. Tat paru piin mañ mañovai sohopenez gogot au mañooh. Toohapuh pi parunañ honeo hehaek paru pim kezavor alizavon eteoh. Pot toohan tokat Kristo pop parum ñaravatakanañ ou ravapanez au mañahan heh, oñ pi erat ou ravat hehan paru Israel añarab maporizaro pimaz barotap navat. ⁵Met batam Abraamir Aisakir Zekop heh-tin poriz iz mimihol hezan, Kristo erat abanap ravat hehap amun poriz iz mimip parum ñaravatak erat berevah. Met pi pop nonair nai mapotuz korav ravat Godinañ honeo pohao het hezap ok, povoz popuz orah rezah biñ ravat hek. Rotap ev hamoh.

God Israel poriz metamahat ev

⁶Met Israel añarab Kristo kos rez manahavoz homet God orah rezah parumaz korav ravat hepanez darim mimip Abraamin mañah-pov betezao ravah, pot haka? Evo, betezao narav. Met rotap Israel mapori pim pot mañahat barotap batamah bon, ⁷oñ tairari pimaz barotap batat hez-nen pori Israel añarab tinari ok, met pi poriz korav hepanez okat hah. Met Abraam popuz iz mim maporiz homet piin namañ, ⁸oñ epat mañah, “Met nem au hahon hezporah maot emat haoman, nim añap Sera ro napuz ñekevonañ ravat batapanen pim abatao Aisak mañekë.” Met God Aisak popuz iz mimiholon etet,

“Abraamizari ok,” pot hahopan. Met pi Abraamiz ro modariz iz mimiholoz nak, oñ Aisak nenapur pimeriz korav ravat hepanez homet Abraamin mañah. ⁹Met ev menoh-epovoz kapot ev. Met Abraam popuz iz mim mapori Godiz ñarohol ravat hez bon, oñ tairari Abraamin pi parumaz korav hepanez mañah-ñetí pov barotap batat tovai samah-nen pori pim ñarohol ravat hez.

¹⁰Met modao ev, Tokat ro Aisak pop bataan pi ahö ravat pim añap Rebeka bat parup hehapuh, ¹¹⁻¹²pim añap ro rop ropoñariviz ñekevonañ ravat hehan ro poñariv nonopuz ñekevok hehan God nonopun epat mañah, “Met nim ro garosikap Iso batekepuh tokat pim bosip Zekop bateken parup ahö ravapanepuh Zekopoz irih nanep het pim asit metohopan,” pot mañah. Povoz dari hodad, parup garos tinavor horivoz kapot tahanahoh epat mañah bon, oñ God pim zaitivok nonopuz ñekevok heharatiam parupim tokat tovai sohopenzat bar mañah. ¹³Met Baiñetinavoz Tepatak epat amun menahan hez, “Met nem zaitivok Zekopoz homeamoh, oñ Isoz ne nahomet nakez.” Pot Godiz hahat menahan hez.

¹⁴Met añ popun pi pot mañahan hehan parupim ahö ravat tahavoz homet, “God pi horí tahap ok,” pot dari haka? Evo pot dari nakaotü. ¹⁵Oñ batam pi Mosesin epat mañah, “Met nem zaitivok añarab tairari masak metomaz homet hemaz pori masakao manat tin metohom.” ¹⁶Met pi pot mañah, povoz dari hodad, añaraboz zaitivok God paru masakao manamah bon, oñ pimaüz zaitivok masakao paru manamah. ¹⁷Met Pero batam Izip zeisik aban ahop ravat hehapuz homei. Met God piin epat mañah, “Met tairaz ne ni zei epesiz ahop ba navatoh, pot hometun, oñ nir nim añarab honoñai nañ etoman nem kezao ou

ravapanen nem abatao zeisikaroh map ahö ravapanez homet ne ni ahop ba navatoh.”¹⁸ Pot piin mañahavoz homet dari hodad haravat hez, Met God pim zaitivokam nari masakao manamah, ma Peroz metahavoz zut mod nari parum gagañ heleñiz zut bavatamah.

Mogao tamahavor zakepivoz ñetiv

¹⁹Met ari ev menoh-epov hatevetet epat homepek batah, Met Godiz zaitivok hamahat dari añarabohö tovai samegiek, rekot pim zaitiv ritou metat bavon navatotü. Povoze tairaz darim ev hori tamegiñiz pi tokat hañiv etapanez hahan hez?²⁰ Met ari pot homepek hezavoz ne epat arin añom, Met ari ham añarab nenari, povoz tair tat God matut etahapuz ñeti ev menoh-epov ari hapek? Met aban nap ham hapis matut tapanen hap posihö, “Erom, ni tairaz epat ne matut neteñ?” pot piin namañotü. Met povoz zut ari amun Godin rekot pot namañotü.²¹ Oñ tairap ham hapiñ matut tamah-pop pimauz zaitivok ham nao bat hap nas red tinao metat gipizot bareñat nohopanezas matut tapan, met hap modas redeo bonos kulup nenañ meet basat baouzour betehopanezas matut tapan.

²²Met aban nap hapiñ matut tamahpot añohovoz zut God dari añarab matut etamah. Tamahan nari hori tovai samahan pi parumaz mogao ahoam tat hezaek, pim kez ahov ou ravapan hat pori hañ horiv tokat metapanez hahan hez. Met pi pot paru zuam name-totü, oñ pi ñai bizat am het etet hez.²³ Met dari añarab modari matut etat masak ahov anovai pimauz zaitivok dari pim aliz tinavok hekaz nonor añairamahan sameg. Tat pimaz epat hameg, “Met rotap pi tin hekaz nen potuhar dari anohopan.”²⁴ Met dari Zuda nenari masakao anohopanez ba ou avatamah bon, oñ dari Zuda narir paru Zuda bon

añarab pat nari amun ba ou avatamahan hez.²⁵ Met God añarab pat pori ba ou batohopanez homet hahan batam propet aban nap Osea popun mañahan piuhö epat menahan hez,

Met añarab batam nemeri ravat nakezporin, “Ari nem añarab ok,” pot mañom. Met batam ne parumaz zait nat hehorin ne epat mañom, “Ne arimaz zait tat hez.” *Hosea 2:23*

²⁶Met batam ze nasik añarab narin, “Ari nem añarab bon,” pot mañoochporin maot epat mañohom, “Met ne God gog kezao tamohopuz ñarohol ari raveg.” *Hosea 1:10*

²⁷Met batam propet aban Aisaia pop amun epat hahan hez,

Met Israel añarab hel gaorevoz zut map belezai ravat hez, oñ God honep honep pimop bavatat tinaek meñepanen hepan.

²⁸Met tairaz honep honep pot metapan hometunei, oñ tokat modari zuam hañ horiv metapan. *Aisaia 10:22-23*

²⁹Met Aisaia tapupuz hahan hez-modao ev,

Met God nonair nai mapotuz maup masakao naanatin, Sodom zeitar Gomora zeitak hehari bahori bathan ñomahavoz zut dari Zuda mapori amun bahori etahan ñomeg narab. *Aisaia 1:9*

Israel pori Kristoz barotap navat heh

³⁰Povoze epat arin añom, Paru Zuda hol bon oñ añarab patari Godinañ honeo ravapanez hodad nat hehan Kristoz ñetiv mañahan paru hatevetet pimaz homeo badae batat hezaek petev Godiz etañik pim añarab tinari ravat hakez,³¹ oñ Israel añarab orah rezah Godiz etañik pim añarab tinari ravapanez nonoroz mel tat Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ baval hahot het, non tin poorö bazei manamah.³² Met tairaz paru non poorö ze manamah hometunei, oñ paru pori

pim añarab tinari ravapanez homet, ñeti mamog poñ baval hat tovai sohot Kristo erat ñomat non mageior añairah-popuz homeo badae navat het, hel ahovok eñap urat ñodamahavoz zut tamah. ³³Met Iesu hel povoz zut hezapuz ñetiv batam God hahan Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez,

Ari hatevetei, met ne Zerusalem zeitak Saion dañevok hel ahov bizoman hepanen, tairari hel povon et narë sohot hel povok eñahol urapanez pori ñodapan, oñ tairari pimaz homeo badae batapanez pori parum homet hepanez pov betezao nar-avotü. *Aisaia 8:14*

Israel añaraboz tin hodad natao ev

10 Nem bosir sau ravat hezari, met Israel añarab nemi pohao tin het hepanez nonoroh sohopenez ne zakep ahov tat het orah rezah Godin mañ mañamoh, oñ paru non pooroh nas. ²Met nem poriz tamahan eteamoh-ñetiv ev. Met Godiz gogot tovai sohopenen pi parumaz biñ ravapanez zait ahovonañ het tamah, oñ pim hahan hezavoz kapotaz paru tin hodad nat. ³Tat God añaraboz biñ ravat, “Ari nem ropuz homeamegiek añarab tinari ok,” pot mañapanez non pooroz paru hodad nat het, parumauz zaitivok homeama-hat tohot Mosesiz ñeti kateñir ah ñe nenañiz non pooroham tovai samahaek Godin, “Deim ahop, ni dei eñizat batin avat,” pot piin namañ. ⁴Met Kristo ñomat Mosesiz ñeti poñ baval hat sohot tin ravakaz homeg-pov bavon havatah, povoz tairari pimaz homeo badae batat hepanez poriz God biñ ravat, “Ari nem añarab tinari raveg,” pot parun mañapan.

⁵Met añarab Godiz etañik tinari ravapanez hat Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ baval hat tovai samahavoz Moses epat menahan hez, Met tairap orah rezah ñeti

kateñir ah ñe menohon hez-epeñ map baval hat tin tovai sohot nao nael hepanez pop pohao tin het hepanez nonoroh tinam sohopen. Pot pi menahan hez. ⁶Oñ dari Kristoz homeo badae batat het Godiz etañik pim ñaro tinari ravat hezavoz homet dari epat nakaotü, Met nap abarah sat Kristo dariñi erapanez hat bavizat ev erapan. ⁷Ma nap hamaraz irih pi ñomat sat hezaekanañ bavizat ev emapan, pot dari nakaotü. ⁸Oñ menahan hez-epat arin añom, “Met Godiz hah-ñeti pov hotoh hez bon, oñ darim loporizaroh hakezan darim gizañik hakaovai sameg.” Met Kristoz homeo badae batat hepanez ñeti epov añarabon mañovai samoh. ⁹Met ni tairap nim loporih Kristo ñomahan God baval hah-pov barotap batat nim gizasikanañ, “Iesu pop pi nem ahop ok,” pot modarin ourah mañookë, povoz pimop ba havatapanen ni pohao tin het hekez nonoroh sookë. ¹⁰Met rotap darim loporizaroh pimaz homeo badae batat honep honep, “Iesu nem ahop ok,” pot modarin ourah mañamegin God darimaz, “Paru nemi hañ horiv navotuzari ok,” pot hamah. ¹¹Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Met tairari pimaz homeo badae batat hepanez poriz pi kaev ravat paru navetetü. ¹²Met menahan hez-epov Zudaholor añarab patariz ñeti honeo ev, met God pi maporiz ahop ravat hezan tairari, “Deim ahop ni dei eñizekez zait teg,” pot piin mañamaharin pi hatevetet tin hepanez mapoñ manamah. ¹³Met ev aňoh-epovoz epat menahan hez, Met tairari darim Amipuhö meñizapanez hat mañapanez pori Godihö pimeri bavatapanen tin hepan.

¹⁴Oñ añarab nari Kristoz homeo badae navat hez-porihö tair tat pi paru meñizapanez mañapan? Ma añarab pim ñetiv hat navet hez-pori tair tat pimaz homeo badae batat hepan? Ma nap sat porin Kristoz ñetiv namañotü, oñ am

hepan, povoz tair tat paru pim ñetiv hatevetepan? ¹⁵ Ma Godihö aban napun, “Ni sat parun nem ñetiv bar mañ,” pot na-mañ tahatin, tair tat aban pop sat parun mañah narab? Met povoz epat menahan hez, Paru añarab nari sat añarab modarin Godiz ñetiv mañohopanez pov tin ahov ok.

Israel nari Iesuz ñetivoz kaev ravah

¹⁶ Oñ ñetī tin pov mañamahan nari kos rez manahavoz batam propet aban Aisaiahö epat hah, “Nem Amip, nim ñetiv parun mañamohon paru hatevetet honep honep barotap batat hezan mod mapori kaev ravamah.” ¹⁷ Met añarab Kristoz homeo badae batat hez-povoz kapot epat hez, met pim ñetiv mañamahan nari hateveteamahapuh, orah rezah Kristo nenapuz homet het tovai samahpori pimaz homeo badae batat hezari ok.

¹⁸ Met paru Israel añarab Kristoz ñetiv barotap navat hezariz homet nap epat neen at nanapan, “Met rotap paru ñetiv hateveteh, ma hat navet?” Met ni pot at nañekezapun ne epat nañom, “Met rotap paru hatevetehavoz homet Baiñetinavoz Tepatak pot menahan hez,

Met paru ñetiv mañovai soohan zei maposikaroh ñetī pov map an pap manat hez.” *Buk Song 19:4*

¹⁹ Met ni nap maot epat neen at nañekë, “Met Israel pori ñetivon hatevetet hodad ravah, ma hodad narav?” Pot haken ne niin epat nañom, Met paru hatevetet kos rez manahavoz homet Godihö Mosesin epat mañahat menahan hez,

Met ari Israel añarabohö añarab patariz homet, “Betezari ok,” pot hameg, oñ ari ne kos rez nanamegiek paru nemaz hodad nat hez-pori tin metohoman, ari etet arim loporizaroh kaev ravat parumaz mogao tat hepek. *Lo 32:21*

²⁰ Met Aisaia pop añarab pat poriz homet Israel pimeriz ñaihet nat, oñ Godihö epat mañahat menahan hez, Met paru añarab batam nemaz hodad nat hehari petev nemaz hodad ravah, ma paru pori nemaz, “Pi taek hez,” pot nak hehan parum ñaravatak ou ravohon nemaz hodad tah.

Aisaia 65:1

²¹ Met Israel añarab poriz homet God epat hah, “Ne orah rezah paru tin metomaz hat, ‘Ev nem nakoe emei,’ pot mañamoh, oñ paru nem ñevon hat navet het ne kos rez nanat kez ravat am hez,” pot pi hah.

God Israel poriz zakep tat hez

11 Met Israel añarabohö God kos rez manahavoz homet pi paru amun kos rez manat heza? Evo, pi kos rez naman. Met ne amun Israel abanap, Abraam popuz iz mimip ev, met pim ro horovep Benzamen popuz kapotakanañap ne hezan God ne kos rez nanan hez. ² Met God Israel añarab pimeri bavatahaekanañ maot kos rez naman hez-pov ari hodad. Met batam propet aban Elaiza popuhö Israel pimeriz tahavoz homet Godin epat mañat menahan hez, ³ “Nem Amip, paru propet aban nim ñetiv hamahari men ñomah, ma hel aruñ bizahan hehan nimaz homet hañiv netapanez hat anumaihol bareñ elooch-poñ ba ed beteh. Met ne nenap nimaz homet hez-epopuhoe amun men noñomapanez homet paru nemaz mel tamah.” ⁴ Pot hahan God ñetī hañiv epat piin mañah, “Evo, ni nenap bon, met paru maporizaro god moreg napuz abatao Baal mañamahpopuz, ‘Darim ahop ok,’ pot hat paru mañ mañamah, oñ honep honep nemaz homevai sohot moreg popuz hom namee hez-poriz rekö hahon 7 tausen ravah.” Pot piin mañah. ⁵ Met petev Israel añarab batam parum toohavoz zut

am tamah, oñ honep honepuz God zakep metat ba ou batamahan paru pimaz homevai samah. ⁶Met paru pori parumauhö tin nao toohavoz homet ba ou batamah bon, oñ pim masakavok ba ou batamahan hez. Met pi parumauhö tin toohavoz homet ba ou batahatin, pim masakavonañ tamah-pov betezao ravah narab.

⁷Met Israel pori Godiz añarab tinari ravat hepanez nonoroh sohopan hat gog kezao tovai emohot non poorö bar navat hehan God pimauhö honep honep ba ou batooh-nen pori non tin poorö bar batat hez, oñ mapori paru kaev ravat hehavoz homet ⁸epat menahan hez, Met God hahan paru hodadeo bon kutari ravat hez,

ma paru etañinañ haket et narë hez, ma paru hat koveñinañ haket hat navet hez.

Met batam pot toohaek petev am taputam tamah. *Lo 29:4*

⁹Met Devid amun paru God kos rez manat heh-poriz homet epat menahan hez,

Met paru bolor gipiz ahö tat biñ ravat nohot hepanen, God parum hori tamahavoz hañiv metapanen hamauruvok torop moregas bizapanen hepanezaek, mezapanen borö hapanen kohat lokat kakamao hat-evetehot hepanez zait toh.

¹⁰Ma parum etañ kut tat hepanezaek tin et narë hepanen parum mazeñ rezat pohazao pekü tat hepanez zait toh.

Buk Song 69:22-23

God añarab patari pim bah-ñetiv

¹¹Met Israel añarab Kristo kos rez manat ñodahaek pohao potam hepane? Evo, oñ paru hori tamah, povoz God añarab patari hori hehaek pimeri bavatamahan, pohao tin het hepanez nonoroh emamahaek, Israel añarab pat porin etet loporizaro hori ravat pot

homepan batah, Met God dei evetet añarab pat okori pimeri bavatamahavoz zut dari amun pimeri ba avatapan nak, pot homepan batah. ¹²Met Israel pori hori tovai emohot Kristo kos rez manat hez, povoz añarab patari Godiz masakavoz hodad ravahan paru poriti tin ahö nao ou ravah, povoz dari hodad, tokat Israel maporizaro maot loporizaro boreurat Kristoz homeo badae batat hepanez pot tohopenen, añarab maporiti tin ahö mapov ou ravapan.

¹³Met ne ari Zuda añarab bon oñ añarab patariz homet ev menomaz toh. Met ne Godiz aposor abanap ravat het ari añarab patari map zeisikaroh hezarin Iesuz ñetiv añovai, gog tin epov tamohovoz homet epat homeamoh, ¹⁴Met ne am mañovai sohoman paru Israel nem nari añarab patari Iesuz homeo badae batohopanezavon etet, “Tin tamah,” pot hat paru pimaz homeo badae batapanen God pori amun pimeri bavatapan. Pot homevai sohot ari añarab patarin ñeti epov añamoh. ¹⁵Met God Israel nem pori hori toohavoz homet bazei manat ari añarab patari masakao anoohan, ari pinañ honeo raveg. Met tokat nem pori maot pinañ honeo ravapanez porah paru ñomapanezaekanañ maot biriri ravat hepanezaavoz zut paru hepan. ¹⁶Met dei Israel petev hezarir deim iz mimiholoz homet ñeti nao zut tat epat arin añom. Met zi namedez kapotar medeñeñ tin hepanen God etet, “Nem zi tinamed ok,” pot hapan, povoz zi pomedez marañ amun tin hepanen zi pomed map pimemed ravat hepan.

¹⁷Met ñeti modao ev añomaz tohog, hatevetei. Met zi avasik ñedehan hez-namedez abatao oliv hameg, met dei Israel añarab zi pomedez zut hezan God zi mar nañ ur elat beteamahavoz zut paru nari beteh. Tat oliv zi modamed pulorih berevat hezamedez zut ari añarab patari hez, met zi pomedez mar nañ amun ur

elat bat emat oliv zi modamedek kosis berat ba okat epat tat zi mar poñ bañed bamahan zi uruv mar poñizañ samahan ahö ravamahavoz zut batam God Israel pori masakao manooh-pov petev ari amun anamah. ¹⁸ Povo arim abatañ bat hel batat zi mar ur elat beteh-poñiz zut Israel añarab hezariz epat nakaotü, “Met paru betezari ok, oñ dari parum tekeñ bat añarab ahori ravat hez.” Met ari zi hamoh-pomedez kapotaz zut bon, oñ mar nenañiz zut hez, povoz arim abatañ bat hel batovai parumaz hori okat hahotunei.

¹⁹ Met ev menamoh-epovoz homet epat hapek, “Met mar okoñ ur elat betehavoz zut paru betehan dari parum tekeñ bat tin ev hez.” Pot hapek batah. ²⁰⁻²¹ Povo rotap ok hapek, oñ paru pimaz homeo badae navat hehan okat metahan, ari pimaz homeo badae bategnenaek ari parum tekeñ beg. Met zi pomedez mar mauñ hori pov tahan el beteh, pot hahovoz zut ari ganö taput tepoken el evetepan hezag, ganö tovai ari arim abatañ bat hel batotunei, oñ ñaihet tat tin homehot hezei.

²² Met rotap God masakavor mogao tamahavoz homei. Met pi betet hori tat ñodamahiriz mogao tat hez, oñ ari pim masakavoz homevai samegirin pi etet masak etamah, oñ ganö ari amun hodad tin pov betepok, povoz zi marañ ur elat beteh-pot añoh-poñiz zut ari evetepan. ²³ Met Israel añarab pimaz homeo badae navat hez-pov betet tin hepan, povoz God nonair nai rekö tamahap ur elat beteh hahö-poekanañ nañ bat, rekot oliv zi kap mau potak maot bizat bañed bapanen hepan. ²⁴ Met ari oliv zi pulorih berevat hez-pomedez zut hegiri God gogot tat oliv zi avasis roketak ñedehehan hez-mod pomedek bizat bañed avahan ari hez, povoz pi amun oliv zi

pomedez mar mauñ ur elat beteh-poñ bat maot bizat bañed bapanez gog pov pi rekot tapan.

God Israel pori masakao manapan

²⁵ Met nem bosir sau ravat hezari, God tokat etapanez ñeti izek hahan hehao añoman hatevetet, tin hodad tepekepuh arim abatañ bat hel batat epat ganö haotunei, “Met dei hodad tinavonañ het Israel añarab ritou metat tinari ravat hezari ev.” Met pot ganö hapek hezavoz ñeti epov añoman hodad tepok. Met Israel añarab God kos rez manamahpov pohao potam hepan bon, oñ ari añarab pat tairari batam God ba ou avatahan hez-mapori kohat pim masakavok lokat rekö ravepeken petev parum tamah-pov bon tapan. ²⁶ Tapanen Israel añarab pori amun pim masakavok lokat pohao het hepanez nonoroh sohapan. Met ev añamoh-epovoz batam pot menahan hez,

Met ari maot tinaek eñehopanezap Saion** zeitakanañ berevat emat Zekop popuz iz mimihol hodad tinao manapanen hori tamahao betepanen sapan.

²⁷ Met ne pot tat meñizomaz batam parun mañoh-povoz rotapuv ou ravapan. *Aisaia 59:20-21*

²⁸ Met batam Israel añaraboz mimihol ba ou batat orah rezah parur parum ñaro iz mimihol masakao manohopanez mañah, oñ petev Israel poriz iz mimihol Iesuz ñeti tinavoz kaev ravat kos rez manamaheak paru Godinañ honeo nakez, oñ paru main ravat hezaek, ari añarab patari pim non tinaoroh eñehan hakez. Oñ batam Israel mim pori ba ou batat mañahavoz homet pi petev pot tat hez-poriz am zait ahov tat homeme hez.

²⁹ Met rotap God paru pori ba ou batat

**11:26 Pavar 26 -Zerusalem zei potaz abat modao Saion mañooch.

tin metohopanez mañahaek pi betet hodad modao navotü.

³⁰Met batam ari añarab patari pim ñetiv baval nak tovai emoog, oñ petev Israel pori taput tamahaek pim masakao ariti ba ou batat añairahan ari pim nonoroh sameg. ³¹Met petev paru pori pim ñetiv baval nak hez, oñ tokat ari añarab patari masakao anamahavoz zut pi maot paru amun masakao manohopan. ³²Met God hahan añarab mapori pim ñetiv tin baval nak tohot hezan, horivohö birepez zut medemahan hezaek pi am masak metohopan.

Dari Godiz biñ ravakazao ev

³³Met eñarohol ae, rotap God map masak tinavoharam tamahapuz homet ne tair tom hat et nenañ tat hez. Met pim hodad tinao mapoam iverih iv havë nao kohat hotoh pataek er horat hezan, dari gaorevon et narë hezavoz zut hezan dari nap rekot pim hodadevoz kapotaz ma pim saem tamahavoz kapot rekot hodad natotü. ³⁴Met epat amun menahan hez,

Met tairapuhö Godiz homeamahavoz hodad het pi navoz kut tapanen popuhö meñizat pim tovai sohopenezat bar mañapan? *Aisaia 40:13*

³⁵Ma tairapuhö rekot epat hapan, “Met ne pei nai God manohoek tokat manoh-poiz hañ nai pi ne nanapan.”

Pot napuhö piin mañapanë? *Jop 41:11*

³⁶Evo, oñ dari hodad, pi nenap hamarar abarah nonair nai hez-mapotuz kapot piti hez, met pimauz kezavonañ map potuz am korav hakezaek tair tat nap nai pi manapan? Povož pim abatao ahö haravat hezaek orah rezah dari pim abat pov bat hel batovai sookazavoz rotap ev hamoh.

Darim heriñir hodadeo God manook

12 Met nem bosir sau ravat hezari, God darimaz zakep ahov etama-

havoz homet ari baval hat tohopekez kateo epat arin añom. Met arim heriñir loporir hodadeo map pi nenap manohot pimaz homet hezhez tinavonañ hepeken pi arimaz biñ pimau ravat hepan. Met pot tohopekezaek, rotap pim abatao bat hel batat tovai sohopenen tin ravohopan. ²Pot tohot ari ham añarab hamarahazatuz hodadevonañ het tovai samah-poriz tamahat tovai nasohotü, oñ God hodad magei tinao anohopanez povozahar zait tat gu hahopek, povozahoh hodad tin povonañ het ari tin tairañ tovai sohopenen God etet arimaz biñ ravohopanez nen poñizahar hodad tat het tin poñ tovai sohopek.

Darim tovai sookaz ñeti tinao

³Met God masakao nanahavoz homet ne epat ari honep honepun añom, Met God pimauhö ari pim gogot tohopekez hat ni nap kezao aviam nanat, met ni mod nap kezao ahö heriam nanahaek pim gogot tameg, povoz hodad tinavonañ het tovai sohot arimauz abatañ bat hel batohotunei. ⁴Met darim heriñiz tamahat homei. Met dari hodad, napuz heri hones, oñ eñar marar map darim heriñik abö hezatuz parum gogot main main tamah. ⁵Met dari amun taput ahovokaro main main het tamegiri Kristonañ honeo ravat pim heri honesiz zut dari map hez-eperi pinañ honeo lop honeri ravat hez. ⁶Met pot dari ravat hez, povoz pim gogot tookaz hat pim zaitivok hodad tin tairañ pim masakavonañ nap nim main main anahan hez-poñinañ dari tovai sohok. Met ni nap epat homekë, Ne pim ñetiv tin añarab modarin mañovai sohomaz hodad tin epov ne hananah, pot homekez pop pimaz homeo badae batat heken pim Pul Tinapuhö ñeti tin tairao mañookez nañairohopanez pov modarin mañovai sookë. ⁷Ma ni nap Iesuz añarab modarinañ honeo hekepuh pori meñi-

zookez hodad pov nanohopanez pop ni hodad tin povonañ het nim modari meñizovai sookë, ma ni nap modarin non tinaorö mañairookez hodad nen povonañ hekë, povoz ni tin het mañairohoz. ⁸Ma ni mod nap modariz loporizaroh parum navoz hat honoñai tohopanen ni ñeti tinao mañat maot parum loporizaro batohtoh batekez hodadevonañ hekezap ni taput tat parum nim modari pot metookë. Ma ni nap nimeri naiz tekī tapanen tekī tapanez poi am manekes zaitivonañ het am manookë. Ma ni nap modariz korav ravat hekezap parum nimaz kaev ravapan hezavoz, ni tin korav ravat loporī manat het zaitivonañ tin metohoz. Ma nim modari masak metookez pop biñavonañ het masak metookë.

Nae nari masak metook

⁹Met dari nae nap zakep tat loporī manookaz hahan hezaek lop houlorizaronañ het totunei, oñ loporizarotihanañ tin homet het arim modariz zakep tat loporī manat masak metohozei. Tat ari home horī mapoñ kos rez manat home tin nenañihar bat hezei. ¹⁰Met ari Kristoz togutak pimaz homeo badae batat hezari ari ab kap uitakariz zut ravat hez, povoz nae nap zakep tat tin metohot arim modariz abatañ bat hel batat parum bagaros batohozei. ¹¹Pot tovai darim Amipuz gogotaz kaev ravotunei, oñ pimaz lop honerī ravat het zaitivonañ tin tohozei. ¹²Met Iesu Kristo maot erapanez homeamegiek, biñavonañ het ñai bizat etehopeken honoñai povor kao ariti berevohopanen, poñiz homet ñaihet tat betetunei, oñ rez kek tat God eñizohopanez hat orah rezah mañ mañohozei. ¹³Ma Godiz homeamah-añarab modari naiz tekī tohopanen arimotukanañ natü meñizat manohozei. Met añarab pim nari arim

kapotak bonori arimatak emapanen, parum gipiz manat arim zeñik au orohopanez mañohozei.

¹⁴Met nonair nai potü pot tohot hepoken ari Iesuz homevai samegivoz mod nari arimaz kaev ravat ari honoñai povor kao etohopanen, parumaz kaev ravat God parum bahorī metapanez mañ mañotunei, oñ pi am masak metohopanez mañohozei. ¹⁵Ma mod nari parum navoz biñ ravat hepanez porah ari parunañ honeo biñ ravat hepek, ma mod nari navoz zakep tat iñ hahopanez-porah ari parunañ honeo ravat iñ hahopek. ¹⁶Tat orah rezah modari tin hepanez homet hepekepuh tovai arimauz ahoam homet, “Dei hodad tinavonañ ahoi eveg, parum hodadeo bon okorinañ sat em natotü,” pot ari haotunei, oñ tin honeo het nae nap tin pot metohopekez nen povoza-haram homevai sohopek.

¹⁷Pot tohopeken modari ari horī etohopanen tovai hañ horiv metotunei. Met pot tovai sohopeken ganö modari arin etet epat hapan, “Paru horī ok tovai samah.” Pot arimaz hapan hezavoz ari tin homet het tin nenañihar tohozei. ¹⁸Pot tohot hepoken modari nae nap ser hahopanen ni nap nimerinañ honeo ravat modapuz ser haotun, oñ orah rezah ari honeo tin masakavonañ hepেকে non poorozahar mel tohozei. ¹⁹Met modari ari horī etohopanen hañ horiv metotunei, oñ God pot hahan hez, “Met tokat nemauhö horiv tohopanezari hañ horiv metomaz au hahon hez-pov nemauzao ok.” Pot hahan hezavoz homet, “Rotap petev parum horī etamahavoz pi hañ horiv tokat metapan, oñ dari parum etamahavoz hañiv nametotü,” pot hahozei. ²⁰Met pot tohot het Baiñetinavoz Tepatak menahan hez-epat am tovai sohozei, Met horī etohopanez nap pi gin hepanen ari gipiz pop am manei, ma ivovoz hapanen ari ivov am hol manei. Pot tepeken pim garos horī etohopaneza-

voz pi homet tu ravat hepan. ²¹Met ganö modariz hori etohopanezavohö ahö ravohopanen hañ horiv taput metovai sohopek hezavoz tinam homet masak metovai sohopekez povohö parum hori etohopanez pov ritou metohopan.

Gavman poriz añohopanezat took

13 Kar, met gavman poriz ñetiv ev añomaz toh. Met gavman napur nap ma kaunsoroholor komiti pori parumauz zaitivok paru korav ravat gogot tamah bon, oñ God pimauhö pori darimaz korav ravat hepenez hat ba ou batat meñehan hezaek dari parum ñeti añohopanezao baval hat tovai sookan tin ravohopan. ²Met tairari paru gavman poriz ñetiv kos rez manohopanezari God paru ba ou batahan hez-pop amun kos rez manohopanezaek, parumauhö hañ horiv bapanez okat tohohan. ³Met rotap ari tin tohopek, povoz korav ahö hamoh-porihanañ napuz ari ñaihet natotü, oñ tairari hori tohopanez pori parumaz ñaihet tohohan. Povoz ari gavman poriz ñaihet nat hepekez hat tin tovai sohopeken paru arimaz biñ ravat hepan. ⁴Met gavman pori God ari eñizohopanez hat ba ou batahan het gogot tamah, oñ ari hori nao tepekezari rotap paru betezam het hamah bonori okeg, ganö nao tepeken rekot hañiv etapan hezavoz ari parumaz ñaihet tohopek. Met God paru pot ravat het etohopanez au mañat meñehan hez. ⁵Povoz gavman poriz añohopanezat baval hat tovai sohopeken tin ravohopan. Oñ hañ horiv etapan hez-nen povozahar ari homet tin tovai nasotü, oñ ari home tinavonañ het, Rotap gavman okori tin eñizamah, pot homet tin tohopek, pot ne ev arin bar añamoh.

⁶⁻⁷Met ari takes monis manohopekez hamahavoz homet epat arin añom. Met gavman pori ari eñizohopanez hat gog povor kao tamahaek Godiz gog mañahat

ok paru tamah, povoz gavman ma kaunsor pori tairatü manohopekez arin añohopanez potü ari hodad tinavonañ het paru manohozei, ma gog mod tairañ tohopekez paru añohopanez poñ am tohot parumaz, Tin ev eñizamah, pot homet parum abatañ bat hel batohozei.

Dari modariz zait tat meñizook

⁸Met nap monis nanat, “Moni hañis tokat nanekë,” pot hapanen maot moni hañis manekes pov houloam ni naketü, oñ zuum maot maneken bon tapan. Oñ orah rezah nae nap zakep tat loporizaro manat masak metohopekez pov bon natotuzao ok. Met pot tohopekepuh God Mosesin ah ñe mañahan hez-mapoñ baval hahopek. ⁹Met ah ñe hahan hezepeñiz ari hodad hakez, modapuz abup ma añapuz zait tat bogi totunei, ma mod nap men ñomotunei, ma modarizatun etet zait totunei, met rotap ah ñe epeñ, ma ñeti mapoñiz kapotak katë mod epov amun menahan hez, met nimaup homet zakep tat hezavoz zut añarab modariz homet zakep tat tin metohoz. ¹⁰Met pot katë pov hahan hezaek, ni tairap modariz zakep tohopanez pop ah ñe nao elat pim mod nap hori nao nametotü. Met povoz modariz zakep metohopanez pop Mosesiz ñeti kateñir ah ñe mapoñ baval hahopan.

Dari oñeam sohok

¹¹Met tairaz pot nae nap masak metovai sohopekez hamoh hometunei, oñ darim Amip maot erapanezao totoi ravah, povoz ari au orat hezari maot etañ elat bal hat etet het pim gogot tohozei. Met batam dari Iesuz magei homeo badae bategirah epat hag, “Peti pi totoi erapan.” Met rotap petev pi totoi erat tinaek eñepanezao haravah. ¹²Met hamarrah kutur epat totoi bon tapanen aliz tinas al tezapanezat hez, povoz añarab kuturutak

kilam tamah-potü betet dari alizavok tin het zaitivonañ pim gogot tin tovai sohok. ¹³Pot tat, Dari pim alizavok tin hezari ev, pot homet tin tovai sohot ari topourat horiv tohot iv kezao nat rumurat naketü, ma añarab nae nap betezam navotü, ma nae nap mogao tat ser nakaotü, ma modariz kaev ravat lop horirizaro naravotü, ¹⁴oñ batam darimeri nae nap menohopanez hat tepures bat hehavoz zut darim Amip Iesu Kristo nenap eñizohopanez home nen pov bahorë hat het zait hori tairañ arim loporizarotihanañ berevohopanez poñ betet kos rez manohozei.

Modariz hepanezavoz an natotü

14 Met aban nap pi Iesuz homeo badae batat hepan, oñ pim homeo kez narav hepanepuh pi nañiz in balavì tat lop houlorizaronañ hepanez pop arim ñaravatak emapanen bat em batei. Tat pim okat homehopanezavoz homet ari tovai kaev ravapanez ñe kez narar nar piin mañotunei, oñ tinam masak metohozei. ²Met dari hodad, aban nap Iesuz homeo tin badae batat het, “Gipizor nonair nai Godiz anahatü ev,” pot hat bat pi novai sohopan, met aban mod nap tin pimaz homeo badae navataek, Godiz etañik tin ravapanez hat anumai nai nain hepan.†† ³Tapanen aban gipizor nonair nai mapotü nohopanez popuhö pim mod anumai nain hepanez popuz, “Pi taekanañ hodad okov bat pi okat tamah,” pot hat batiu tiu navatotü. Ma anumai nain hepanez popuhö pim mod anumai nohopanez popuz

amun, “Pi hori tamahap ok,” pot nao nakaotü. Met rotap God añarab pimaz homet het nonair nai namaharir, anumai nain hezari, dari maporiz zait tat masakao anat hez, povoz nae nap ñeti hori pot nañ ari tovai haotunei. ⁴Met ari aban ahö napuz gog abanariz tamahavoz hodad tat hapeke? Evo, oñ arihö rekot pot nakaotuzao ok, oñ aban ahö pop pimauhö pim gog abanariz gogovon etet, “Tin ok tameñ,” ma, “Hori ok tameñ,” pot paru honep honepun mañohopan. Met darim Amip rekot aban anumai nai nain hepanez hameg-pop bakez bathopanezaek pi pimaz tin homeo badae bathohot hepan.

⁵Met aban nap aliz nasiz ba ahö batat epat hapan, “Aliz epesihö aliz modañ ritou metat tinas ravat hez.” Pot hapanen aban mod napuhö epat hapan, “Aliz mapoñ taputaharam hez,” pot hapan. Met ari mapori honep honep arimauz hepekezavoz tin homet hezei. ⁶Met aban nap epat hapan, “Aliz epes nem Amipuz aliz ahos ev.” Pot hapanepuh hepanez pop darim Amip pimaz biñ ravapanez homet okat hahopan, ma aban nonair nai mapotü nohopanez pop darim Amip pimaz biñ ravapanez homet garos Godin epat mañapan, “Ni tin tat gipizor anumai epat naneñ.” Pot mañat bat nohopan. Ma aban anumai natü nain hepanez pop amun darim Amip pimaz biñ ravat hepanez homet het pim nohopanez potuz Godin epat mañohopan, “Ni gipiz tinat ev naneñ.” Pot mañat bat nohopan. Povoz ari pot hat main main nohopekezavoz nae nap ser hat batiu tiu bathohotunei. ⁷Met darim biriri

††**14:2** Pavar 2 -Met ñeti epovok nari boloi nain hehavoz ñeti hodadeo ev. Met Pol ñeti epov menah-porah añarab nari anumaihol bat god moregariz homet, “Deim godihol ev,” pot hat paru meñizohopanez hañiv metat anumai pori bareñ elat gog navor nao tooh. Pot tat anumai hañiv metooh-tapuri maketak basat bizoohan modari parum napanez bat monis manooh. Met pot tooh-poekaz Iesuz añarab nari, “God moregariz hañiv metah-anumai ok, povoz dari nainotü,” pot haoh. Povoz Iesuz añarab nari anumai pori nain hehavoz kapot ok.

hekaz kapot dari nap hodad nakez, ma ñomookaz kap pot amun darihanañ nap hodad nakez, oñ God pimaüz zaitivok hamah-pot dari tameg.⁸ Povož dari hamarrah biriri hez-eparah darim Amip pimaüz hahopanezat tovai sook, ma ñomookazarah amun taput took. Met rotap dari ev biriri hekaz porah, ma ñomookaz porah, darim Amip pimaüzari dari ravat hek.⁹ Met tapuvož homet Kristo pi biriri hepanežari ma ñomapanežariz ahop ravat hepanež hat pi ñomat maot biriri ravat bal hah. Povož dari hodad, met dari biriri hez-eparah ma ñomat sat hekaz porah pim irih dari tin hek.¹⁰ Povož tairaiz ari Kristožari arim modariz hežat hežat et bamet hameg? Ma tairaiz arim modariz an tat ñeti horiv hameg? Evo, ari okat haotunei. Oñ tokat God dari ñevok evizat an etapanež¹¹ batam Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hež, Darim Amip pot hah, Met ne pohao het ñeti rotapuv hamohopuhö ari añarab maporin epat añom, Met ari nem nakoe emat rariñ rez bareñat honep honep arim toogivož kapot neen bar nañepok. *Aisaia 45:23*
¹² Pot hahan hež, povoz dari hodad, dari mapori honep honep ev hamarrah darim het tameg-kap poñ Godin bar mañookan pi hatevetehopan.

Modari ñodapanež nao nametotü

¹³ Met God darim ahop hežaek dari Iesuz homeamah-mod nariz tamahavon etet, “Horiv ok tamah,” pot nakaotü, oñ epat honep honep haovai sook, Met nem modari non tinaoroh sohopanežaek, ganö paru nem tomaz navon etepanepuh hodad hori nao bat ñodapan hežavoz, nem tovai sohomaz povoz tinam homet tohom.¹⁴ Met ne darim Amip Iesu Kristonañ honeo hežaek nen epovož badede nañahan ne hodad hež. Gipiz nakap, ma anumai nai rekot dari bahori navatotü. Oñ aban nap nai nainotuz ahaoh hat hež-

poi pi bat napan, povoz, Ae ne hori ev toh, homepanežaek, pei napanež poihö pi bahori batapan.¹⁵ Met nim modap nai nainotuz hat hež-nap ninañ hepanen, ni poi bat neken pi nim tekežat etet nai amun bat napanepuh, Ae nem ah ñe hahon hež-pov ev eloh, pot homet lop horiri ravapan, povoz nim modariz zakep metovai sookež hahan hež-pov elat nim mod pop bahori batekë. Met Kristo nim popuz zakep tat ñomah, povoz nim novai sookež nai nim mod pop bahori batapan hežavoz homet pi emat ninañ hepanen ni poi tovai bat notun.¹⁶ Met ni nap nim tairao tovai sookežavoz, Tin ev tamoh, pot homekež povon modari etet, “Pi hori ok tamah,” pot hapanen tin naravotü. Povož nim tookežavoz homet ni tin tovai sohoz.¹⁷ Met gipizor ivovor nonair nai mod darim nameg-potuhö Godiz masakavoz roketak tin hekaz kapot ravat nakez, oñ potü upai betezatü ok. Met Godiz roketak tin hekaz kapot pim Pul Tinapuhö epat tohokaz añamah, Dari hežhež tinavonañ tohok, ma nae nap masak metohot lop tinarizaronañ hek, ma biñavonañ hekaz, nen poñ añairamah. Met pot añairamahokoñ betez bonoñ ok.¹⁸ Met aban tairap Kristoz nonoroh tin sohopanež hat tin hamoh-epeñ tohopanežapuz God biñ ravapan, met añarab modari amun pimaz, “Tin tovai samahap ok,” pot hahopan.

¹⁹ Povož dari lop honeri ravat tairañ tovai sookapuh Iesuz añarab tin honeo hekaz poñ, ma dari pimaz homeo kez badae batookaz tin poñihar tovai sookan darim pot tookazavon God etehopanen tin ravohopan.²⁰ Met God orah rezah darim loporizaroh eñizat gogot tama-haek, ari gipizor anumaitü nohopekežavoz homet Godihö arim modapuz loporih gogot tamah-pov bahori metotunei. Met dari rekot gipizor anumai mapotü novai sohoz, oñ kar ni nap nai

neken nim mod Iesuz homet hez-nap poiz ah ñeo hat hepanezaek, amun bat nat lop horirī ravapanez pov ni tairap pot metekes popuz horiv ok ravapan. ²¹ Oñ ganō nim mod pop nim tekezat etet horī nao tat ñodapan hezavoz homet pim ah ñeo hat hepaneze-epotü, anumai ma bain ivovor iv kezañ, ma mod tairatuz ah ñeo hat hepaneze-potukanañ pi emapan arip honeo hepekepuh, ni bazei manat nain heken nim mod pop niin etet tin hepan.

²² Met bolor gipizor mod tairañiz ah ñeo hahan hez-potuz homehot hodad tairao bat hekaz pov God nenapun mañak, oñ arim modarin mañohopekez bonov ev, povoz arim modarin tovai mañotunei. Met aban nap pimauz tamahavoz ma namahavoz homet, “Tin ev tamoh,” pot hat lop horirī naravotuz pop biñ ahov ravat hepan. ²³ Oñ aban mod nap pi nai napanez tat lop houlorizaro ravat het, “Epei noman God nemaz biñ ravapan ma tair?” pot homevaiam am bat napan, povoz, “Tin tat ev namoh ma tair,” pot hat betezam napanezaek Godiz etañik tin naravotü. Met rotap dari tairao takaz lop houlorizaronañ het, “Epat toman God biñ ravapan ma tair?” pot homevaiam am tak, povoz takaz pov barotap navat het betezam am takazaek daritü horiv ou ravapanen, God etet, “Horī nao ok teñ,” pot nañapan.

Darim modariz metookazat ev

15 Met dari Iesuz homeo ahoam badae batat hezari paru tairari pimaz aviam homeo badae batat het, “Met tair tomapuh ne pim non tinaoroh som batah,” pot hat home midin tamahpori tin metookë. Tat darimauz tookaz nenavoz homevai nasohotü, ² oñ darim mod pori pimaz kez tat homeo badae batat het pim nonoroh tinam tovai sohopanez homet bakez mavatovai sohok. ³ Met dari hodad, Kristo pimauz

tohopanez nenavoz homevai nas, oñ batam pim pot tapanezavoz epat hame-nahan hez, Met God nimaz ñetü hori hah-poñ petev nemaz taput amun paru hamah. Met menahan hez-epat Kristo metoohan pi kaev narav, oñ modariz homet am zaitivonañ tovai emooh. ⁴ Met ñetü nañir nañ Baiñetinavoz Tepatak menahan hez-mapoñ upai menahan hez bon, oñ dari añarab hatevetet loporizaroh tin bizat het epat homeok, Tokat God dari avapanen pinañ honeo tin hek. Pot homet dari ñai bizat etet hekaz hatahoh ñetü poñ menahan hez.

⁵ Met God dari tin het rez kek tat tovai sookaz pov anat bakez avatamahap ari eñizohopanen Iesu Kristoz tovai emoohavoz zut ari tohot lop honerinañ hepekez ne zait toh. ⁶ Met pot tohot ari tin honeo het ñe honeo hat darim Amip Iesu Kristoz Papap Godiz biñar sos hahopek.

Añarab patari tin metookaz ñetiv

⁷ Kar, Kristo dari añarab pimaz ahoam ma aviam homeo badae batameg-maporiz zait tat loporī anat hezavoz zut ari nae nap loporizaro manat hezei. Pot tohopeken Godiz abatao ahō ravohopan.

⁸ Met batam God nap meeapanen erapanez Zuda darim iz mimiholon mañahan menahan hezavoz rotapuv ou ravapanez hat Kristo erat tin etah, pov dari hodad. ⁹ Ma Zudahol bon oñ añarab patari amun, “Rotap God darimaz zakep ahov tat etahavoz homet pim abatao bat hel batovai sohok,” pot hapanez hat pop erah. Met paru añarab pat pori pot metapanez homet batam napuhö Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Met ne Zuda bon oñ añarab patarinañ het ne nimaz biñ ravat hemapuh nim abatao bat hel bathomaz daañ haovai sohom. *Buk Song 18:49*

¹⁰ Ma mod nao amun epat menahan hez,

Ari añarab patari Godiz añarabonañ honeo biñ ravat hezei. *Lo 32:43*

¹¹Met menahan hez-modao ev

Ari añarab pat zeí maposikaroh hezari map darim Amipuz ahoam biñ ha-hozei. *Buk Song 117:1*

¹²Met aban Aisaia amun epat menahan hez,

Met aban Zesi[‡] popuz iz mim nap berevapanen Godihö añarab patariz korav ahop bavatanen paru pat pori puihö tin metohopanez homehopan. *Aisaia 11:10*

Pot paru menahan hez.

¹³Met God dari tin hekaz kapotaz maup ravat hez-popuz homeo badae batovai sohopeken pi biñavor lop tinarizaro ari anohopanez ne zait toh. Tapanen pim Pul Tinapuhö kezao ari anohopanen tokat pinañ honeo hepekez homeameg-pov arim loporizaroh ahö ravohopan.

Pol pim gogot toohavoz biñ ravah

¹⁴Nem bosir sau ravat hezari, met arim loporizaroh hezhez tinavor Kristoz nonoroh sohopekez hodad ahov ariti an pap manat hezaek ari rekot nae nari tin mañovai sohopekez hez-pov ne hodad. ¹⁵Met ev menamoh-tep epeek ganö ari ñetiñ nañ unun manepék hezavoz, ari ñetiñ epeñin hatevetet baval hahopekez ne homet epeñiz arin añomaz ñaihet nat, oñ tapuv maot ev badede añamoh. Met ne betez napuhö arin ev añamoh bon, oñ God masakao nanat ba ou navatahan, ¹⁶ne Iesu Kristoz gog abanap ravat, Zudahol bon oñ añarab patariz ñaravatak pim gogot tovai sat em tohot Godiz Pul Tinapuhö añarab porihanañ nari bamain batapanen pim añarab tinari ravapanen, pi poriz biñ ravat hepanez homet ne pim

ñetiñ tinao paru añarab pat porin mañovai samoh.

¹⁷Met ne Iesu Kristonañ honeo het Godiz gogot tin tamoh-povoz homet biñ ravat hez. ¹⁸Met ne ñetiñ mod nao arin naañotü, oñ Kristo pimauz kezao ne nanoohan tovai emooch-ñetiñ poñ arin ourah epat añom, Met ne gogot tovai emohot añarab patari pim ñeo baval hahopanez hat ne parum ñaravatak hezhez tinavonañ het pim ñetiv mañooch. ¹⁹Ma red povor kao mañairovai emoochon Godiz Pul Tinapuhö kezao paru manoochan paru nari nem tovai haovai sohot hatevetet eteohapuh pim ñetiñ nem mañooch-pov barotap batooh. Met ne Zerusalem zeitakanañ gog pot kapot tat tohopuh zeí maposikaroh sat em tohot Kristoz ñetiñ tin pov añarabon mañovai emohot Iirikam zeí posikam emat bon toh. ²⁰Met ne pot tovai zeí mod ahö tairataroh nari sat Kristoz ñetiv hamañoochan hateveteoh-poek ne amun sat maot mañohomaz hom namee, oñ taek añarab pim ñetiv hat navet heh-zeí poñik sat mañohoman hateveteohopanez zaitivonañ sat mañooch. ²¹Met povoz zut batam Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez,

Met paru tairari pim ñetiv namañ hepanez porin mañapanen hatevetepan, ma pim ñetiv hat navet hepanez porin mañohopanen hatevetet paru pimaz tin hodad ravat hepan. *Aisaia 52:15*

Met pot menahan hez-taput ne añarab hat navet hezarin badede mañovai samoh.

Pol Roma zeitak sapanez hah

²²Met ne arimatak emat arin etemaz homevai emamoh, oñ ne añarab patarin

[‡]15:12 Pavar 12 -Met aban Zesi pop pi Devid popuz papap, povoz pi Iesu Kristoz iz mimip ok.

Iesuz ñetiv mañovai samohoek mava-datam tohot ne naem, oñ ev am hez. ²³Met petev zei epesik ne het gogot tovai emooh-pov bon tahaek kris-masañ ahoam emat arin etemaz homevai emamohovoz homet, ²⁴Spen zei mod psik somaz emomazarah emohot arimatak arinañ gaa tat ñon nahol het nae nap biñ ravat hekaz homeamoh. Tat ari ne maot somaz nemeepen ne Spen zei psik som. ²⁵Oñ garos ne Zerusalem zeitak sat poek Godiz añarab ravat hezari moni nas manom. ²⁶Met Zerusalem añarab pori nonair naiz teki tat hez-ñeti pov ev Masedoniar Akaia zei epesikaroh añarab Iesuz homet hezari hatevetet parumauz zaitivok pori manapanez hat monis bizovai samah. ²⁷Met neohö parü porin mañohon moni pos bizovai samah bon, oñ parumauz hodadevokam pot tamah. Met batam dei Zuda añarab nari Iesu Kristoz ñetiv añarab patarin mañovai soog, povoz homet hañiv metapanez hat moni pos manapanez homet añarab pat pori bizovai samahavoz tin ok tamah, pot ne homeamoh. ²⁸Povoz ne moni biamah-pos nanapanen basat Zerusalem zeitak hez-pori map manomapuh poekanañ Spen zeisik somaz hahoek ne garos arinañ aviam ak emat hem. ²⁹Met ne hodad, Arihaz emomazarah ne Kristoz ñeti tinao nem loporih an pap manat hepanen arin añohoman pimaz tin hodad ahov bepek.

³⁰Met nem bosir sau, ari darim Amip Iesu Kristoz homeamegin pim Pul Tinapuhö ari eñizamahan arim modariz zakkep tameg, povoz ne rez kek tat pim gogot tamohon modari honoñaiñ netamahavoz homet, God ne bakez navatohopanez hat ari nemaz mañ mañohozei. ³¹Met Zuda añarab ahovokaro Iesuz hom namee hezaek ne Zerusalem zeitak soman ganö parü poekari ne bahori navatapan hezavoz ari Godin mañ mañohoek, ma Iesuz añarab poekari monis

manoman, “Patarihö moni epes manahan bat emahas ev,” pot hat parü moni posiz kaev naravotü, oñ am bapanez homet mañ mañohoek. ³²Met ne poek sat hemazaekanañ God nem nonor nane-meriz tapan, povoz arin etemaz homet biñavonañ arimatak helakao emat arinañ tin toutat dari ñer ñeti hahot hekapuh biñ ravom. ³³Met God pi darim lop tinarizaronañ hez-povoz kapot pimaui hez-popunañ ari tin hepekez ne zait toh. Rotap ev hamoh.

Ñeti biño Roma maporin mañah

16 Nem modari, met Kristoz homet hez-añ napuz abatao Pibi, pi Señkiria zeitak het Iesuz añarab togü modat ravat hez-mod pori tin metat gogot tamah-pop arimatak emat arin etepanez hah. ²Povoz pi ak emapanen ari darim Amipuz añarab ravat hez-povoz homet masak metohopeken pi arim ñaravatak het ari eñizat gogot tohopanepuh, tairaz teki tohopanez poi meñizat pi manohopeken tin ravohopan. Met añ pop añarab ahovokaro meñizovai emamahap ok, met ne amun neñizamah, povoz ak arih emapanen tin metohozei.

³Met arimatak hezañariv aban Akuilar añap Prisila poñariv nenañ honeo batam dei Iesu Kristoz gogot toog, met ne parup poñariviz homet ñeti biño mañat parup tinam hepenez ne zait toh. ⁴Met batam parupinañ honeo dei hegirah honoñai nao deiti ou ravahan ne tin hemaz hat parup nem teket bat ñomapanez hah, povoz ne parupimaz biñ ravat hez. Met añarab patari Iesuz homet het togü manamah-pori amun parupim pot tahavoz homet biñ ravat hez. ⁵Ma parupimatak Iesuz añarab tairari togü manat daasir mañeo hamah-poriz amun homet, “Parü tin hepan,” pot ne homet ev menamoh.

Met aban nap pim abatao Epanitas pi Esia zeisik garos Iesuz homeo badae

batahap ok, met ne pimaz homet ñeti biñao hat, “Tin hekez ne zait toh,” pot ev piin mañoh. ⁶Met añ nap Maria pi ari tin hepekez hat gog ahot to-vai emamahapuz homet amun, “Ni tin hekez ne zait toh,” pot piin ev mañoh. ⁷Met aban nañariv Andoronikasir Zunias parup Zuda nem modañariv batam Iesuz homeo badae batat hehan ne tokat parupim tah-taput tooh, met dei honeo kakam zeimakeh emerizahan heg. Met nem aposor aban modari parupimaz tin hodad hez, poñariviz homet, “Arip am tin hezei,” pot parupin ev mañoh.

⁸Met aban nap Ampilitas popuz homet, “Tin hekez ne zait toh,” pot ev piin mañoh. Met Iesunañ honeo ravegiek deip tin ñod rezat hez. ⁹Met aban nap Ebanas pop darinañ Kristoz gogot tamahapur aban modap Stekis nenañ ñod rezat hez, poñariviz homet, “Arip tin hepekez zait toh,” pot ev parupin mañoh. ¹⁰Met aban modap Apelis pop honoñai ahö nao piiti berevahan pi Kristoz ahoam homet hez-pov ou ravahan eteg-popuz homet, “Ni tin hekez ne zait toh,” pot piin ev menat mañoh. Met aban mod nap Aristobulas popuz ab kap uitakariz homet, “Ari tin hepekez ne zait toh,” pot parun ev mañoh. ¹¹Met aban Erodion pi Zuda nem mod popuz homet, “Ni tin hekez ne zait tat hez,” pot piin ev mañoh, ma aban mod nap Nasisas popuz ab kap uitak tairari darim Amipuz homeamah-poriz homet, “Ari tin hezei,” pot parun ev mañoh.

¹²Met añ nañariviz abatavokaro Tripina met modap Triposa, poñariv parup darim Amipuz homet gogot tin tamañañarivir añ modap Pesis nem saupuz zut ravat hezap pi amun darim Amipuz gogot tamah, poriz homet ne epat hamoh, “Ari mapori tin hepekez ne zait toh.” Pot parun mañoh. ¹³Met aban Rupus pop darim Amipuz gogot to-

hot modari ritou metat hezapur pim nonopuz homet, “Arip tin hepekez ne zait toh,” pot ev menat mañoh. Met añ pop ne pim ropuz zut ba navatat tin netoohap ok. ¹⁴Met aban modariz abatañ ev, Asiñkiritasir, Pligonir, Emisir, Patrobasir, Emas, porir parunañ honeo aban tairari Iesuz homeo badae batat togü manat hezariz homet, “Ari tin hepekez ne zait toh,” pot parun ev mañoh. ¹⁵Met aban nap Pilologasir añap Zulia, met aban modap pim abatao Neriasir pim saup, met aban modap Olimpasi añarab mod tairari porinañ honeo Iesuz homeo badae batat togü manamah-poriz homet, “Ari tin hepekez ne zait toh,” pot parun ev mañoh.

¹⁶Met arim topourameg-porah nae nap tin metameg-pov tin ou ravo-hopanez hat mar nae nap manohozei. Met ze i epesik Iesuz añarab toguñik hezari arimaz homet tin hepekez zait tat hahan ne ev menamoh.

Poliz ñeti katë meteo ev

¹⁷Met nem bosir sau, epat añoman arim hat kovë zao bat tinam hatevetepekez ne zait toh. Met ari Iesuz ñeti tinao añoohan tin hatevetet pimaz homeo badae batat het togü honet ravat hezaek, nari emat ñeti mod moreg nao arin añovai baeverat maot bamain main avatapanen, nae nap kaev ravat hepek hezavoz tinam homehot het arim ñaravatak pot añat baeverapanez pori emapan, povoz ari kos rez manei. ¹⁸Met pot etapanez añamoh-pori darim Amip Kristoz irih tin het gogot tamah bon, oñ parumauz zait horiñinañ het añarab kaev ravapan hezavoz sesekor haovai añarab Iesuz aviam homeo badae batamahporin mañamahan parum mañamahpovoti samahaek hori ravamah. ¹⁹Met ari Iesuz ñetiv hatevetet baval hameg-ñeti pov haovai emamahan añarab mod narizaro hateveteamah, povoz ne arimaz

biñ ravat hez. Met ari nonair naiz tin tamegivoz kapotaz hodad ahovonañ het nonair naiz hori tamahavoz kapotaz hodad nat hepekez ne zait toh. ²⁰Pot tohopeken God dari lop tinarizaro anamahap zum Seten bat hor batat arim eñañik betepanen mez horepek.

Met darim Amip Iesu Kristo ari masakao anohopanen tin hepekez ne zait toh.

Polinañ hehari paru tin hepanez hah

²¹Met Timoti nenañ ev het deip honeo gogot tameg-pop ari Roma zeitakariz homet, “Paru tin hep,” pot hahan ev menoh, ma nem Zuda aban modari, Lusiasir Zesonir Sosipata paru pori amun arimaz homet, “Paru tin hep,” pot hahan ne ev menoh.

(²²Met ne Tetias Pol meñizat pi hama-han ne tepaek menamoh-epop amun ari darim Amipuz tin homet hepekez ne zait toh.)

²³Met aban Gaias popuz zeimakeh ne Pol hezan pi nemaz korav naravat hez-pop amun arimaz homet tin hepekez pi zait tat hez, pot hahan ev menoh. Met pim ze tapumakeh Iesuz añarab nari amun togü manamah. Met aban Erastas ze epataz gavmaniz monisiz korav ravat hezapur, Iesuz homet hez-darim modap

Kuotas poñariv amun arimaz homet tin hepekez hahan ev menoh.

[²⁴Met darim Amip Iesu Kristoz masakao orah rezah arinañ hepanez ne zait toh.]

Pol Godiz biñ ravat menahat ev

²⁵Met dari Godiz abatao bat hel batovai sook. Met pi tapupuhö ari bakez avatohopanen ne Iesu Kristoz ñetiv añarabon mañamoh-povoz ari tin hodad ravat kez tat pimaz homeo badae batovai sohopekezaek kaev naravotü. Met batam pat narati Iesu Kristoz ñeti hamoh-epov God ba ou navat hehan añarab hodad nat het tovai emooh. ²⁶Oñ petev propet abanariz menahan hezavoz rotapuv ou ravahaek dari añarab maporin ñeti pov mañovai sookaz God pohao het hez-pop hakahan hez, povoz paru pori pimaz homeo badae batat to-vai sohopenez hat ze maposikaroh pim ñetiv mañovai sameg. ²⁷Met God nenap nonair nai mapotuz hodadevonañ hezapuz abatao bat hel batovai sohok. Met Iesu Kristo gog ahot tahaek Godiz abat ahö pov bon natotü, oñ dari pohao het bat hel batovai sohok. Rotap tookazat ev hahö.

(Poliz ñetiv hahan menahat nen ev.)

1 KORIN

Ñeti garosikao

1 Korin ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Pol narah Epesas zeitak hehapuh pi Korin zeï ahö pot Akaia zeisik demahan hehaek añarab het Iesuz homeo badae batat hehariz homet ñeti epov menah.

Met Korin zeï potak Zuda añarab met Grik añarab honeo poek heh. Met Aposor bodori 18 pavar 1 sat 17 Pol poek sah-ñetiv rekö hameg. Met Pol garos Korin zeitak sat añarab porin Iesuz ñetiv mañohot hehan nari hatevetet homeo badae batat het Iesuz añarab togut ravat heh. Tahan Pol paru betet zeï modasikaroh Iesuz ñetiv mañovai sooh. Toohan paru Korin zeitak Iesuz homet hehari hori nañ tovai emooh-ñetiv haohan Pol hateveteh. Ma parum togutak honoñai navor nao ou ravooh, povoz paru meñizapan hat pi parum tohopanezat ñeti epov menat parun badede mañah.

Met Iesu hamarrah hehaekanañ maot hasahan krismasañ 25-iz zut bon tahan, Pol ñeti epov menah.

Pol Korin añaraboz ñeti garos epov menah

1 Met ne Pol, God pimauz hodadevok ba ou navatat Iesu Kristoz aposor abanap banavatahan, ne pim ñetiv añarabon mañovai samohop ev. Met aban Sostenis darim modap deip honeo ev het, ² ari Korin zeitak het Iesuz añarab togut ravat hehariz homet ñeti epov ev menakaz teg. Met God ari ba ou avatahan Iesu Kristonañ honeo raveg, povoz ari hori toogiek maot bamagei tinari avatamah. Met ari nenari pot etamah bon, oñ zeï maposikaroh añarab darim Amip Iesu Kristoz homet, “Deim Ahop

eñiz,” pot hamah-mapori piuhö magei tinari bavatamah.

³ Met God darim Papapur Iesu Kristo darim Amip ari masakao anohopanen lop tinarizaronañ hepekez ne zait toh.

Pol Godin biñ mañahat ev

⁴ Met orah rezah ari Iesu Kristonañ honeo ravat hezaek God eñizat masakao anamahavoz homet ne piin ñeti biñao mañamoh. ⁵⁻⁶ Met batam Kristoz ñetiv arin añovai emoohon, hatevetet arim loporizaroh biit bahore hat pinañ honeo haraveg. Tat ari pim masak ahovor hezhez tinavonañ het ñeti rotapuvov tin hodad hakezaek modarin mañameg. ⁷ Povoz petev ari darim Amip Iesu Kristo maot ou ravat erapanez ñai bizat etet hez-eparah ari Pul Tinapuhö eñizat anamah-tin poñiz navoz ari tekï nat. ⁸ Met rotap Iesu Kristo pi bakez avatohopanen, rez kek tat tovai sohopeken, darim Amip tokat maot erapanez aliz posik ari tu naravotü, oñ Godiz etañik rouvat hepeken, arim hori hatoog-nao ou naravotü. ⁹ Met God ari pim rop darim Amip Iesu Kristonañ lop honeri ravat hepeken, pi arimaz tin korav hep-anez hat ba ou avatahaek, pi hodad modao rekot navotü, oñ pim hahat tat am bakez avatohopanen, pim ropunañ honeo tovai sohopek.

Paru main main ravat hah

¹⁰ Met ari nem bosir sau ravat hezari, darim Amip Iesu Kristoz abatavok ari hodadeo bepekez hat ñe kezao epat arin añoman hatevetei. Met arim berat nari main nari main ravameg-pov betei. Tat maot lop honeri ravat het ñeti hon nena haovai sohozei. ¹¹ Met pot arin añohovoz kapot ev. Met añ Kloviz kapotak nari ev emat, ari Korin añarab nae nari ser hat tin honeo nakezavov ñetiv epat neen bar nañah, ¹² “Met paru Korin añarab ser hat berat main main ra-

vat het, narihö epat hamah, ‘Met Pol pi ahop, povoz dei pimeri ev,’ pot hamah. Ma mod narihö, ‘Evo, Apolos pi ahop, povoz dei pimeri ev,’ pot hamah. Ma mod narihö, ‘Dei Pitazari ev,’ pot hamah. Ma mod narihö amun epat hamah, ‘Dei Kristozari ev.’ Pot Korin añarab hahot hez.” Pot ev emat neen nañahan ne hat-evetehon tin narav. ¹³Povoz eñarohol epat añoman ari hodad ravei, Met Kristo pi lopotak berat ek nas main ek nas main ravat heza? Evo, pi berat main main narav, povoz ari pim añarab berat main main naravotuz ne ev hamoh. Ma ne Pol arim hori tovai emoogiñiz hañiv bat zirah nourahan ñomoho? Evo, met Iesu Kristoz tahat ok. Ma Iesuz homet hegin ivoh emeeharah nem abatavok ivoh emeeha? Evo, nem abatavok ari ivoh naemee, oñ Kristoz abatao hat ivoh emeeh. Povoz ari Kristozari ravat hezari ok, oñ nimeri ma Pitazari ma mod napuzari ari ravat nakez.

¹⁴⁻¹⁵Met batam ne arinañ hehorah, ne aban Krispasis Gaias nen poñariv ivoh memee, ari mod nari amun ne ivoh naemee, povoz ganö ari, “Pol ivoh emeehaek dei pim eñatak sameg,” pot arihanañ narihö rekot nakaotü. ¹⁶Au ee, ne rahor unun manoh, met aban Stepanasir añapur ñarohol amun ne ivoh memeeh, oñ mod nari ivoh memeeh ma namemee-pov ne unun hamanoh. ¹⁷Met Kristohö añarab ivoh memee maz nañat memeehan tovai samoh bon, oñ pim ñeti tinao añarabon bar mañovai sohomaz nañat memeehan mañovai samoh. Met ham abanariz hodadevonañ het hamahavoz zut ne het mañamoh bon. Oñ ne parum hodad povonañ het mañovai samahavoz zut mañovai sohovozatin, paru Iesu darimaz homet hehan zirah urahan ñomah-ñeti pov mañamohok betezao ravah narab, oñ ne pot nao namañ.

Godiz hodad ahov Kristo ba ou batah

¹⁸Met Kristo zirah urahan ñomah-ñeti hamegin hatevetet paru ñomat hori ravapanez nonoroh samah-pori, “Ñeti betezao ok,” pot hat batiu tiu batamah, oñ dari pimeri ravat hezavoz hat tokat tinaek eñepanek hekaz eperi, ñeti epovoz homet epat hameg, “Met rotap Godiz kezao ahoam hez.” ¹⁹Met batam ham eparahazatuz hodadevonañ het tamah-poriz epat menahan hez, Met aban ham eparahazatuz hodadevonañ het tamah-poriz hodadevonañ bavon batom. Ma aban pori hahopanen ne bazei manoman, parum hahopanezao betezao ravohopan. *Aisai 29:14*

²⁰Pot menahan hezaek, paru ham eparahazatuz hodad ahovonañ het tepañik menahan hez-povoz kapotaz tin hodad hez, ma topouramaheak bal hat modari hodad nao bapan hat ñeti nañir nañ ahoam mañamah. Met God parum hodad povoz homet batiu tiu batam, “Betezao ok,” pot hakahan hez.

²¹Met God hodad ahö mapoñinañ hez-pop epat hahan hez, “Met ham eparahazatuz hodadevonañ hez-añarab pori nem hezhezavoz kapotaz tin paru hodad tapanez rekot bon.” Met dei pim ñeti tinao haovai samegin hodad povonañ hezari hatevetet, “Ñeti betezao ok,” pot paru hamah, oñ God pimauz hodadevok epat hahan hez, “Met paru tairari nem ñeti tin epov hatevetet barotap batapanez pori nimeri bavatoman tin hepan,” pot hah. ²²Met paru Zuda nem mod nari ham eparahazatuz hodad nenavonañ het, “Ari red navor nao añairepeken etetahoh, dei Iesuz ñeti barotap batam homeme hek,” pot hamah. Oñ met Grik añarab nari hodadevovoz zeimakeh lokat hamarahazatuz hodad ahov bat hez-narihö epat hamah, “Met nap hodad ahö tinavonañ het Kris-

toz ñetiv dein añapan, povoz pimaz dei barotap batat homeme hek.”²³ Met parum pot hamah-okovoz zut dei nak, oñ Kristo zirah urahan ñomah-ñetī nen pov mañovai samegin, paru Zuda nem pori hatevetet Kristo ev hamarrah parum ahop ravat hepanez homehot hezaek, “Pi tapup haeret hañomah,” pot mañamegivoz paru loporizaro kaev ravamah. Ma Grik añarab pori ñetī povon hatevetet kek hat epat hamah, “Met paru okori hodad ahō tinavonañ het ñetī okov hamah bon, oñ hodadeo bon betezam het okat hamah.”²⁴ Met Zuda tairari God ba ou batahan pimeri ravat hez-pori, ma Grik añarab pat porihanañ tairari God ba ou batahan het, pimeri ravat hez-pori, Iesu Kristoz tat eñizahavoz homet, “Rotap Kristo ñomahan Godiz hodad tinavor kez ahov ou ravahan dari hodad raveg,” pot hamah.²⁵ Met paru nari Kristoz ñomahavoz homet epat hamah, “Met God kez nao ok nat.” Pot hamahaek paru pim kezavoz hodad narav het okat hamah. Oñ pi popuz kezavohō añarab maporiz kezavonañ tamah-poñ map ritou metat hez. Ma nari pim ñetivon hatevetet epat hamah, “Met pi hodad ahov bonop ok.” Pot pimaz hamahaek, paru pim hodad ahovoz hodad nat kut het okat hamah. Met pi popuz hodad ahovohō añarab maporiz hodadeo bat tamah-poñ map ritou metat hez.

²⁶ Met nem bosir sau, batam ari tair hegiek God ba ou avatahan pimeri raveg, povoz homei. Met ham añarab modari arin eteohaek arihanañ honep honep hodad ahovonañ heginahoh, God ba ou avataha? Ma ari honep honep amun abat ahovonañ heginahoh pi ba ou avatah? Evo, ari maporizaro hodad ahovor abat ahov bon hegin pimauhō ba ou avatahan pimeri raveg.²⁷⁻²⁸ Met ari añarab tairari modarihō arin eteamahan, ari hodadeo bon, ma kezao bon hez, ma abatao bon hez, ma modarihō

batiu tiu avatat, “Betezari ok,” pot arimaz hamahan ari hez-pori, Godihō ba ou avatahan ari pimeri ravat hez. Met tairaiz ari pori ba ou avatahan hez home-tunei, oñ añarab modarihō eteamahan paru añarab tairari hodad ahovonañ hez, ma kez ahovonañ het tamah, ma abat ahoñinañ hez, ma modariz etañik tinari ravat hez-map pori, tu ravapan hat arihoez ba ou avatah. Met ham añaraboz etañik hodad tairañ paru bat hel batat hamah-poñ bon tapan hat ari okorihoe ba ou avatahan hez.²⁹ Met God ari abatao bonori pimeri ba avatama-haek, tokat batogū amanapanez porah nap, Godiz etañik het pimauz abatao bat hel batat epat piin namañotū, “Met ne hodad ahovonañ hakehonahoh ni ba ou navateñin hehop ev.” Pot namañotuz homet ari añarab abatañ bon betez okori ba ou avatahan, pim nonoroh sameg.³⁰ Met God pimauhō ari eñizat Iesu Kristonañ bahoneo avatah. Met pi Kriston mañat meehan erat Godiz hodad tin povonañ heh-pov ba ou batahapuh, dari horī hegiek darim hañ horiv bat pi ñomat eñizahapuh batam Seteniz non horioroh soog-pov bavetet, pim añarab magei tinari bavatahan het pim non tinaoroh sameg.³¹ Povoz epat menahan hezavoz dari homek, Met nap pimauhō abatao bat hel navatotū, oñ darim Amipuz abat nena bat hel batat hep. Pot menahan hezavoz dari homet, Iesu nenapuz biñ ravat pim abat nena bat hel bathot hek.

Pol parunañ het mañoohat ev

2 Nem bosir sau ravat hezari, met batam ne arimatak emat hehō-porah arin añoman ari hatevetet, “Ae, aban hodad ahovonañap ev emat dein añamah,” pot hahopekez homet ne ñetī pot nao arin naañ, oñ Godiz ñetiv arin añomaz,² ne nemam garos pot homeohō, Met ne ñetī mod nao parun namañotū,

oñ Iesu Kristo nenapuz homet pim zirah urahan ñomah-ñetī ahö nen epov parun mañohom. ³Pot homet ne arinañ honeo hehorah ganö arin añoman hat navet tepek hezavoz homet, ne dei tat ñaihetivonañ honeo hehö. ⁴Oñ am boi tat Iesuz ñetī tin pov arin añooh. Met ham eparahazatuz hodadevonañ ne het ari hatevetet nemaz biñ ravat hep- ekez ne ñetī pot nao arin naañ, oñ Godiz Pul Tinapuhö ne kezao nanoohan, ari tin hodad tepekez hat pim ñetiv arin añooh. ⁵Povoz ham aban nari parumauz hodadevonañ ari eñizoohan Kristoz homeme heg bon, oñ Godihö ne kezao nanoohan arin añoohon, hatevetet pimaz homet barotap bateg.

Pul Tinapuhö hodadeo manamah

⁶Met pot batam arimatak emat arin añoh, oñ añarab Iesuz hahomet het pim ñetiv tin bahorë hat hakez-porin ne hodad ahovonañ het parun mañamoh. Met ham aban nari ham eparah hodad bon tapanez povonañ het hamah-pori, ma aban ahori ham eparahazatuz zaitivonañ het hamah-poriz zut, ne het paru Iesuz homeme hezarin mañamoh bon, ⁷oñ Godiz hodadeo nanamahat homet het parun mañamoh. Met batam hamarar nonair nai bonorah God dari pim ñetī tinao hatevetet pinañ honeo pim alizavok tin hekaz homet, pim hodad ahö povonañ hehapuh homevai emooh-pov, pi ba ou navat hehan añarab hodad nat heh. ⁸Ma ham eparahaz aban ahori amun Godiz homevai emooh-povoz hodad nat heh. Met paru Godiz home povoz hodad haravat hehavoza tin darim Amip alizavor abat ahovoz maup zirah naur tah narab. ⁹Met parum pot hodad nat hehavoze ñetī nao epat menahan hez, Met Godihö paru pimaz zait tat loporizaro manat hezari meñizapanen tin hepenez homet heh-povoz paru ham añarabohanañ napuhö povon

et narë, ma hat navet, ma hodad narav heh. *Aisaia 64:4*

¹⁰Pot menah, oñ pim Pul Tinap hodad hezaek, dari hodadeo anahan pe- tev Godiz home tin povoz hodad ravat hez. Met rotap God pim loporih homeamah-map poñ Pul Tinapuhö hodad hakezaek, pi navoz hodad nat hez bon. ¹¹Met aban nap pim modapuz loporih homeamahavon etet hodad nat, oñ mod pop pim loporih homeamahavoz pimauhö hodad hez, met povoz zut God pim loporih homeamahavoz dari hodad nat, oñ pim Pul Tinapuhö etet hodad hakez. ¹²Met dari hamarahazatuz hodad nen povonañ het tovai sookaz Godihö nak, oñ pi dari nai namanaek, amauam masak ahov anat eñizah-pov tin hodad tookaz hat, pim Pul Tinap dari honep honep haanahan hez.

¹³Kar, met dei orah rezah God home tinavonañ hez-popuz ñetiv haovai sameg. Met aban nari ham eparahazatuz hodadevonañ haohan, dei pim home tin povoz hodad raveg bon, oñ pim Pul Tinapuhö hodadeo anamah-nen potam haovai sameg. Met paru tairariz loporizaroh Pul Tinap hez-porin badede mañamegin, paru hatevetet hodad ravamah. ¹⁴Oñ paru añarab tairariz loporizaroh Pul Tinap nakez-porin pim hodadeo anamahat ñetiv mañamegin, paru hatevetet kut tat, Ñetī betezao ev, pot homeamah. Met Pul Tinap parunañ nakez, povoz paru hodad tapanez bapap tamah. ¹⁵Met aban tairapuz loporih Godiz Pul Tinap hakepenez-pop rekot añarab ñetī houloñ hahopanen pi hatevetet hodad tinao bat het navoz pot hapan, “Godizao ok,” met modavoz homet, “Evo, okov Godiz bonov ok, oñ hamarahazao.” Pot haovai sohopanen, añarab modari pim pot tin hodad tat hahopanezavoz kapotaz hodad natotü. ¹⁶Met epat amun menahan hez,

Met God hodad tairavoz tekī tat hepanen darihanañ nap hodad povoz badede piin mañapane?

Evo, napuhö hodad tin navoz badede piin namañotuzap ok. *Aisaia 40:13*

Pot menahan hez. Met paru Pul Tinap bonori pim homet hezavoz hodad nat, oñ dari Pul Tinap anahan hezari Kristoz homeamahavoz tin hodad hez.

Godiz gog abanariz ñetiv

3 Nem bosir sau ravat hezari, mai zakep met ñarohol Godiz tin hodad nat hezavoz zut ari am hez. Met batam ne arimatak emat hehorah, paru añarab tairariz loporizaroh Godiz Pul Tinap an pap manat hez-porin ñetiv mañamohovoz zut arin naañ, oñ arim ham heriñiz zaitivok am tovai emoogiek aviam pimaz homet heg. Povoz paru Iesuz tin hodad natarin mañamohovoz zut arin añooh. ²Tat ñarohol ahö ravat gipiz kezatü namahavoz zut ne arin añooh bon, oñ añahol parum ñarohol apet nenañ manamahan nohot hezavoz zut, ne arin orah rezah aviam añooh. Met petev amun ari ev menoh-taputam hez. ³⁻⁴Met ham eparahazatuz hodadevonañ hez-añarab pori nae nari ser hamahavoz zut, ari het hodad povonañ ari nari epat hameg, “Met Pol pi ahop, povoz dei pimeri ev.” Pot hamegin, met ari mod narihö epat hameg, “Evo, met Apolos pi ahop, povoz dei pimeri ev.” Met pot hat berat main main ravamegivoz homet arin epat añomaz ev toh, Met ari ham eparahazatuz hodadevonañ het okat hameg. Pot arin ev añamoh.

⁵Met pot arim hamegivoz homet ne epat arin at añom. Met dei Apolos tairamegivoz homet deipimaz okat hameg? Met deip Godiz gog aban nenañariv pim ñetiv arin añoogin, pimaz homeobadae bateg. Met deip abat ahovonañ bonoñariv God pim homevok añamahat, deip nap nim gogot main main tovai

sameg. ⁶Met ari Godiz avasiz zut ravat hez. Met añarab avasik bitü ñedeamahavoz zut ne garos arimatak emat pim ñetiv arin añoohon, ari Kristoz añarab ravegin, tokat Apolos emat arinañ het ñetü pov gipiz bituk nonos uramah-povoz zut arin añooh. Oñ Godihö hodadeo ari naanatin, dei Apolosiz añoog-pov betezao ravah narab. ⁷Met añarab bitü ñedeamah-pori ma nonos uramah-pori, paru abat ahoñinañ nakez, oñ am gogot tamah. Oñ God pimauhö bi potü ahö ravat utap tapanez korav ravat hez-nen popuz abatao bat hel ba-tookazat ravah. ⁸⁻⁹Met dei Apolos pim gog abanañariv ravat het, ari Godiz avasik bitü ñedeamahan hezavoz zut hezarih deip gog nenañ toog. Met paru bitü ñedeamahavoz zut ne arinañ hono het añooh, ma avasik nonos uramah-poriz zut pi arinañ het añooh. Met ne ahop pi goep ravat hez bon, oñ deip hono Godiz gog aban nenañariv hez. Met pi dari nap nim gogot main main tovai sameg-povon etet, hañ tin ahov ma goev tokat anapanen dari bak.

Godiz gogov tookaz ñetiv

Met ari Godiz zeimakez zut ravat hez. ¹⁰Met pi hodadevor kezao ne nanoohan, pim zeipomakez bahahavez zut toohon, ari Iesuz homehot hez. Oñ petev mod nari ari tin tohopekez hat Kristoz ñetiv badede añamahaek, zeimakez hatasiz zut ok etamah. Met Godiz gogot tamahari hodad tinavonañ het, aban nari tin homet zi kezahavenañ zeimak demamahavoz zut, tin hometahoh gogot tohopanen tin ravohopan. ¹¹Oñ zeipomakez tok baharaz zut God Iesu Kristo meñehan hezaek aban mod nap rekot tok bah modar navareñotü. ¹²Met dari Kristoz gogot tamegiri zeimak demamahavoz zut ravat het, Godiz gogot ok tameg. Met nari Kristoz gogot tin tamahaek, heleñ ma ainhav bat zeipomakez

mak demamahavoz zut pim gogot kezao tamah. Oñ mod nari pim gogot tama-haek zi ripuhaver havohav bat betezam zeimak demamahavoz zut gogot tin nat. Pot Godiz gogot main main tamah. ¹³Met tokat Kristo maot erat ñevok evizapanez aliz posik nap nim nem gog tamegiv pi it ñadat rai rai hahopanez poñadek bizat etepan. ¹⁴Met aban nap Godiz gogot tovai heleñir ainiñinañ zeimak demamahavoz zut pim gogot tin tohopanez pov itiñadek bizapanez, ñadat bon nat hepanezaek pop hañ tinao bapan. ¹⁵Oñ aban mod nap, zi ripuhaver havohavenañ zeimak demamahavoz zut, pim gogot betezam tohopanez pov itiñadek bizapanez ñadat zuam bon tapan. Tapanen pop etet pi amun ñadat bon tapan hezavoz homet barezat sapanez tapanen, God pi bat tinaek meñepanen hepan. Oñ pim gogot tohopanezavoz hañ tinao pi navotü. Povozi dari Kristoz gogot tohot zeimak tin demamahavoz zut tin tookaz homet hek.

Godiz tup tinamak ravat hez

¹⁶⁻¹⁷Met nem bosir sau ravat hezari, ev menomaz toh-epov ari hodad hegiek maot unun maneg, ma tair? Met ari mapori Kristonañ honeo togü honet ravat hezan, Godiz Pul Tinap arim loporizaroh hezaek ari Godiz tup tinamakez zut ravat hez. Met aban mod nari ari tup tin pomak ravat hezaek bahori avatat baeverapan, povoz God mod pori pi hañiv metat bahori batapan.

Modariz abatañ bat hel navatotü

¹⁸⁻²⁰Eñarohol, ganö ari kut tepok hezavoz ev añomaz toh-epovoz tin hodad ravei. Met epat menahan hez, Met abanari biv manamahan anumaihol bamahavoz zut, Godihö añarab ham eparahazatuz hodad ahovonañ het, Dei hodadevonañari ev, pot homehot hez-

pori bi povok bapanezarah parum hodad povohö rekot nameñizotü. Met mod epov amun menahan hez, Met God homeamahan añarab ham eparahazatuz hodadevonañ het parum loporizaroh homeamah-poñ betezañ ok. Pot ñeti povokaro menahan hezavoz homet dari epat hodad raveg, God eteamahan, ham eparahazatuz hodadevonañ het tamahpov tiu tiu ravamah. Povozi arinañ hepanezi nap, Ne ham eparahazatuz hodad ahovonañ hez-pot homepanezi pop pi hodad pov betepanezi, maot Godiz ñeti hodad tinao bat tohopanezi, ham añarab modari piin etet pimaz, “Aban kutap ok,” pot hahopan. Oñ God aban mod ham eparahazatuz hodadeo betepanezi popun etet, “Okop pim hodad tinao ahö ravat hezap ok,” pot pimaz hahopan.

²¹Met ham eparahatuz hodadevonañ tamegivon pi eteamahan tiu tiu ravamah, povoz aban napur napuz abatao bat hel batat, “Dei epopuz hodadevoz eñatak sameg,” pot hahotunei. Eñarohol, rotap God ari eñizohopanezi homet tin mapoñ ari haanah. ²²Met dei Apolosir Pita eñizookaz gogovok eñehan, pim ñetiv arin añat eñizooq. Ma ham eparah bizahan hez-mapotü eñizohopanezi homet matut tah. Met ari biriri hez-eparah, ma ñomepekez porah, eñizohopanezi map tin poñ ari haanahan bat hez. ²³Met ari Kristohö marasik haavat hez, met pi pop Godiz rop ok.

Godihö pim gog abanari an tapan

4 Met dei arin Iesuz ñetiv añamegporiz ari epat homehopek, Met paru Kristoz gog aban nenari ok. Ma Godiz ñeti iz ravat hehao tin hepanezi paru sikö nat, oñ kez tat het badede añovai samah. Pot deimaz homehopekezavoz tin ok ravohopan. ²Met ari hodad, paru añarab modariz korav ravat hepanezi betezam naketi, oñ parum ahop

etet biñ ravapanez homet, parum irih hepanez poriz tin korav ravat het meñi-zohopan. Met povoz zut dei arimaz tin korav aravat het eñizookaz homet hez. ³Oñ ari ma añarab mod nari Godiz ñetiv nem añovai samohovoz, “Pol tin tamah,” ma, “Pi gog horit ok tamah,” pot nemaz hapek, ma mod nari hapan hezavoz, ne ñaihet tat home midin nat, ma nemaug gogot tamohovoz homet, Tin ev tamoh, pot ne hom namee, oñ am tovai samoh. ⁴Met nem gogot tovai samohovoz homet peti ne hori nao nat, pot homeamoh, oñ ne povoz homet nemaug, “Ne tin ev tamoh,” pot rekot nakaotü. Oñ God pi nenap nem gog tamohovon etet hodad tinavonañ nemaz an netat pot hapan. ⁵Met tokat darim Amip maot emapanez porah darim izek tameg-poñ, ma darim loporizaroh kilam homeameg-potü, pim alizavok map ba ou batapanen dari etek. Met pot tapanepuh an etat tairari pim gogot tin tohopanez porin etet honep honepun, “Ni tin nem gogot tooñip ok,” pot mañapan.

Parumauz abatañ bat hel batoooh

⁶Nem bosir sau, met ari tin hodad tepekez hat, ev dei Apolos arinañ het gogot toog-ñetiv ok arin haañoh. Met tairao hodad tepekez hamoh home-tunei, oñ dei arim koravoriz tin homehopekezavoz hodad tepek hat, deipim toogit ñeti pov ev añoh. Met Baiñetinavoz Tepatak menahan hezavoz eñatak tovai sohopek, povoz ari aban korav napuz abatao bat hel batat korav modapuz kae naravotü, pot arin ev añamoh. ⁷Met ari Korin añarab honep honep arim abatañ bat hel batat hez, pot hahan ne hateveteohö. Met ari pot tameg-okov tin bonov ok tameg, pot ev hamoh. Ma arim Godiz homet tovai sameg-pov taekanañ hodad pov beg? Met rotap Godihö hodad pov anahan ari bat hez. Povoz tairaz arimauz abatañ bat hel batat hameg?

⁸Met ari Korin añarab arimauz abatañ bat hel batat epat hameg, “Met dari Godiz ñetivon hat havetehot map hodad tat, dari rekö ravat pim aban ahori haravat hezari ev.” Pot arimauz hameg, oñ dei aposor abanari ahori narav, homeamegi? Met rotap ari Godiz gog aban ahori ravegitin, deip amun arinañ hono biñ ravat pim gog aban ahoñariv raveg narab, oñ arim, “Dei ahori ev,” pot hameg-okov rotap bonov ok. ⁹Met rotap dei aposor abanari deim abatañ bat hel navatotü, oñ deim tamegivoz homet epat arin añom, Met God dei ham eparah abat ahoñinañari ravat hekaz au naañ. Met aban nap ñevok bizat pim ñetiv hat, “Men ñomakazap ev,” pot hat zeirevai baverevat añaraboz roposik men ñomamahan añarab ahovokaro etevai samahavoz zut, dei aposor abanari tovai samegin añarab modari dein etet ñebul epat añamah, “Ari ñevok evizat arim ñetiv hapanen hatevetet paru ari ur oñomapanezari ok.” Pot deimaz hama-han enzolihol amun etet hezan deim abatañ er horat hez. Oñ ari arimauz, “Dei abat ahoñinañari ravat hez,” pot ari hameg. ¹⁰Met dei Kristoz ñetiv hao-vai samegiek, ham añarab modari dein eteamahan dei aban kutariz zut ravat hez. Oñ ari pi tapupuz gogot tohot, “Dei hodad ahovonañari ev,” pot betezam hamegiek tin hameg, pot homeamegi? Evo, tin ok nak. Met deim tamegivon modari etet, “Kezao bonori ok,” pot deimaz hamah. Oñ ari kut tat, Dei kezavonañ het tameg, pot homeameg. Met modari dein eteamahan dei betez abatañ bonori pot ravat hez, oñ ari dei abat ahoñinañari ev, pot homeamegi? Evo, pot homeameg-okov tin bon. ¹¹Met batam kapot tegiekanañ tohot, petev amun dei pim gogot tohot, gipizor ivovoz gin het tovai emameg, ma deim dimir giv kelat hezatü meet emameg, ma ñai abanari ouramah, ma

deim zei tin hekaz nañ bon. ¹²Met pot tohot deim gipizor modatü bookaz hat gog ahot deim marañinañ tat monis bat zum tameg. Met modari deimaz kaev ravat ñeti horiv añamahan, dei God paru meñizohopanez hat parumaz piin mañ mañameg. Ma hori povor kao etamahan dei kaev narav, oñ boi tat am hez. ¹³Met paru deimaz ñeti horiv hat deim abatañ bat hor batamahan, dei ñeti masakao maot parun mañameg. Met añarab modari dein eteamahan zezar kulup beteamahan oraet zañ tat ulagi tamahavoz zut dei hezan, “Paru horiri okeg, paru dein añohopanez pov dei hat navetetü,” pot deimaz haovai emohot petev am hamah.

Paru pim toohat tohopanez mañah

¹⁴Nem hatari, met ari hatevetet tu ravepekez hat ne ñeti epov menoh bon. Oñ ne arimaz homeamohon, ari nem ñaro pimaauriz zut ravat hez, povoz papahol parum ñaroholoz homet loporizaro manat hodad tinavonañ hepanezez meñizat mañamahavoz zut, ne ari hodad tinavonañ hepekez hat badede ev arin añamoh. ¹⁵Met ari Kristoz homeo badae batat het pinañ honeo ravat hezaek, arimaz aban korav hepanezez pori ahoam hez batah, oñ ne garos arimatak emat Iesu Kristoz ñetiv arin añohon ari hatevetet barotap batat hezaek, ne nenap arim pap pimaupuz zut ravat hez. ¹⁶Povoz ne zakep tat iñivonañ ari nem ñaroholon epat añom, Met nem tovai samoh-taput ari tovai sohozei. ¹⁷Met pot tohopekez homet ne aban Timoti meeman arihaz ok emapan. Met Timoti pop nem ro pimaupuz zut ravat hezan nem lopori pi manamoh. Met pi darim Amipuz hahan hezao baval hat tinam tovai samahap ok. Met pi arihaz meeman emapanezaek, ok emat nem orah rezah Iesu Kristoz nonoroh emohot añaraboh metovai samoh-ñetiv arin año-

hopan. Met pim añohopanez ñeti pov ne orah rezah zeisikaroh sat em tohot, Iesuz añarab togü manamaheak sat mañovai samohov ok emat añapan.

¹⁸Met ari nari epat hagiv emat hahan ne hateveteohö, “Met Pol pi maot ev darimatak naemotug, darim zaitivok tohot.” Pot hat arim abatañ bat hel batameg. ¹⁹Oñ rotap darim Amip nonor ba ou batapan, povoz ne zuam arihaz emom. Tat arihanañ tairari parum abatañ bat hel batat hezarin etehot, met Godiz kezao parunañ honeo hezan pim gogot tohot okat hamah, ma parumauz hodadevokam ñeti betezañ hamah, pot paru hamaharin etehot ne hodad tom. ²⁰Met dari Godiz masakavoz roketak hakezari darim gizañinañ ñeti nenañ haovai sookaz pi nak, oñ dari pim kezavonañ het tin tookaz hahan hez, povoz arim aban hamoh-pori kez povonañ het tamah ma tair, pot etehot hodad tomaz ok emom. ²¹Povoz nem ñarohol epat arin at añom, Met arimatak emat arimaz mogao tat ñai añom, ma emat masakavonañ het ñeti sokov arin añom? Met arin at añoh-epovoz homet hodad tinao bat hezhez tinavonañ maot hepoken, rekot ne emat ñeti masakao arin añom, oñ ari am horivonañ hepek, povoz masakavonañ añomaz nonor bon tapanen ñai añom.

Aban nap hori ahov tah

5 Met arim ñaravatak hori ahov ou ravat hez, pot ñetiv haovai emoohan ne hateveteohö. Met paru Godiz ñetivon hat naveteriz natotuzat ah ñeo elat, aban nap pim pap pi batahapuz añap bat hez. Pot hahan ne hateveteohö. ²Met pi pot tat ari Iesuz togut ravat hezari bahori avatahan hezaek, tairaz arim abatañ bat hel batameg? Pot arin ev añamoh. Met ari hori tah-popun etet honoñai tat arim togutakanañ meegin, pi pataek sat hehatin, tin ravah narab.

Oñ ari pot nat het, “Am sa hep,” pot pihaz hagin okeam hez-pov tin bon. ³Met ne petev hotoh ev hez-eparah arimaz ahoam homeamohok, ne ok arinañ honeo hakez heri ravat hez. Povo aban hori ahö pov tat hezan hamoh-pop pim hori povoz epat metepeken, pi hañiv bapanez ne hodad epov boh. ⁴Met ari honek topourepekepuh nem arimaz homet hez-epat ari homepeken, darim Amip Iesuz kezao amun arinañ het eñizapanen, ⁵aban pop Seteniz marasik bizepeken pi evetet sat pataek popuz roketak hepan. Met pot metepeken pim lop batamoriz zaitivonañ hori tat hez-pov bon tapanen, darim Amip erapanez aliz posik God pi maot pimop bavatapannen tin hepan.

Aban hori tooh-pop meepan

⁶Met arim heriñ bat hel batat hezan hateveteamoh-pov tin bonov ok, pot ev arin añamoh. Met povoz hodad tepekez ñeti avì navotar ne epat arin añom. Met ari hodad, bol heipitak izov hezaek rapat bol heip potak sapan, povoz bol heip pot map hori ravapan. Met povoz zut hori nao añarab nariz ñaravatak het ahö ravohopanen mapori hori ravohopan. ⁷Met arim ñaravatak hori ahö pov ou ravahaek, ari maporihoen hori tepek hezavoz petev pop meepeken, pataek sapanen maot tin hepekez ev hamoh. Met dari Pasova aliz poñik bol sipsip rohol bareñ elamegin ñomahavoz zut, petev Iesu dari tin hekaz hat ñomah. ⁸Met darim iz mimihol Izip zeisik hehaekanañ paru zei pos betepanez tah-porah, parum gipiz tairatü garos bizahan oraeh-potü map betet, gipiz tin mageitü bat Izip zeis betet sah. Met povoz zut arim garos hori toog-map potü betet hodad magei tinavonañ het tovai sohot, ñeti rotap tinañihar haovai sohopekez ev arin añamoh.

⁹Met garos ne ñetiv menat ari añarab horiam tat, nae nari betezam bamarinañ honeo toutat ñetiñ hahotunei, pot ne arin haañoh. ¹⁰Met pot arin añohovoz homet epat badede añomaz maot ev menoh. Met paru Godiz ñetivon hat navet het bogi tamahari ma giz gut tamahari, ma boir givogì tamahari, ma pituholoz homet gog navor nao tamahari, met ev menoh-porinañ honeo ari rekot naketü, pot ne arin naañ. Met ham eparah ari hezaek orah rezah añarab hori poñ tamahari ahoam hez, povoz taekepek pori bon hezaek ari sat hepek? Evo rekot bon, oñ porinañ honeo ari am hez. ¹¹Met ari paru tairarinañ naketuz homet ñetiv menat arin añoh hometunei, oñ paru añarab epat hahopanezariz garos ok añoh, “Met dei Iesuz homeo badae batat het arinañ honeo ravegiri ev,” pot arin añapanepuh am bogi tohopanezari, ma modarizatun orah rezah etet zait tohopanezari, ma pituholoz gog navor nao am tohopanezari, ma añarab modariz ñeti horiñ hahot poriz abatañ bat hor batohopanezari, ma iv kezañ ahoam nat rumurohopanezari, ma boir givogì tohopanezari, met ev menoh-nari Iesuz homet het hori pot tohopanezarinañ ari honeo het ñeti nae nap hahotunei, ma parunañ honeo toutat gipiz nohotunei, pot ev añamoh.

¹²⁻¹³Oñ dari Iesuz añarab paru pihaz hom namee het, hori tamahariz petev darihoam an natotü, oñ tokat God pimaühö pori ñevok bizat hañiv manapan. Met ari Iesuz togutak hakezarihanañ nap hori nao tapanen, etet hodad tinao bapan hat, rekot ari togü potak hez-pori pi ñevok bizat pim ñetiv hat ba oñ batepek. Met ev menoh-epovoz ñeti nao epat menahan hez, Met aban nap hori nao tapanen meepeken arihanañ sat main hepan.

Parum modari ñevok navizotü

6 Met arim hori mod tamegivoz ñeti epov hahan ne hateveteohö, povoz epat arin añom. Met ari arim Iesuz homet hez-mod nariz mogao tamegivoz homet kaev ravat Godiz hodad natarin sat mañamegin, mod pori ñevok bizat ñetiv ba oñ batamah. Eñarohol, arim pot metamegivoz tin ok tameg, pot ne nakaotü, oñ hori ok tameg, pot arin ev añamoh. Oñ bonaiz ari pot tamegiri Godiz añarab narin arim ñeti poñ mañohopeken, paruhö ba oñ batohopan? ²Met tokat Iesu Kristo maot erapanen, dari pim añarab pi meñizat darim añarab modari an metat hañiv metak, pot ari hodad nata? Met dari añarab modari pot metakazaek petev darim narih hori goe nao ou ravamahan, “Evo, dari rekot parum tamah-okov ba oñ navatotuzari ok,” pot hamegi? Eñarohol, met tovai ari ganö sat ñeti poñiz nañ Godiz hodad natarin mañovai sohotunei. ³Met añomaz toh-epovoz ari amun tin homei. Tokat dari enzoli-holoz tovai samahavoz amun etet paru an metak, pot ari hodad nata? Met dari tokat gog ahö pov takazari ev hamarah het tamegiek, honoñaiiv ma serao ma hori mod tairao ou ravohopanen, dari rekot tinam hatevetet ba oñ batookan tin ravohopan. ⁴Met ari pot nat, oñ arim ñaravatak honoñai hamoh-pot nao ou ravamahan, arim togutakanañ iñidoh het Iesuz hom namee hezarin ba oñ batapanez homet mañamegiek, hori ok tameg, pot arin ev añamoh. ⁵Met ari hatevetet pot tamegivoz tu ravepekez homet ev arin añamoh. Met arih honoñai hamoh-pot nao berevapanen, arim ñaravatak aban hodad tinavonañ het rekot hatevetet ba oñ batapanez nari bon, pot homeamegi? Evo, rotap hodad tinavonañ nari arinañ honeo ok hakez. ⁶Met arim nari parum modariz ñetiv iñi-

doh hezarin sat mañamahan, mod pori ñevok bizat hatevetet ba oñ batamahaeck tin bon, pot arin ev añamoh.

⁷Met arim nari modariz kaev ravat ñevok biamegivoz ñeti modao ne epat arin añom, Met ari Godiz nonoroh samegiek, Seten ok moreg etamahan hori okov tameg. Oñ bonaiz arim nari hori nañ etohopanen, ari am masakavonañ het ñeti tinao parum mañohopek. Ma nap arim nai givogï bapanen, Am sa hep, pot homet lop tinarizaronañ hepekez pov tin ok. Pot ari orah rezah tohopeken tin ravohopan. ⁸Met ari tin pot nat, oñ ari Iesuz homet hez-pori hori povor kao nae nap metameg, ma ari nari arim mod arinañ hezariz nonair nai givogï bameg. Eñarohol, homeamohon ari horiv ok tameg, pot ravamah.

⁹Met añarab hori tamahari Godiz masakavoz roketak rekot naketü, ñeti pov ari hat haveteameg. Povoz ganö kut tat rokë potak sat nakez tepek hezavoz maot epat ne arin añom. Met paru bogi tamahari, ma pituhul meñizohopanez homet nao tamahari, ma modariz añahol ma abuhol bamahari, ma abanari añaholoz zait tat bamahavoz zut parum aban modari añaz bamahari, ¹⁰ma modarizatü givogï bamahari, ma modarizatun etet parum bohopanez orah rezah zait tat homeamahari, ma iv kezañ ahoam nat rumuramahari, ma modariz ñeti horiñ hat parum abatañ bat hor batamahari, ma boir givogï tamahari, map ev hahö-epeñ tamah-pori Godiz masakavoz roketak naketuzari ok. ¹¹Met batam ari nari hori epeñ hatovai emoog, oñ petev ari poñ betet darim Amip Iesuz ñetiv hatevetet barotap bategin, darim dimihol bariamegin baim ravamahavoz zut pi arim hori toog-poñ ol betehan, Godiz Pul Tinap eñizahan, ari pim añarab tinari raveg. Tegin God arimaz epat hakahan hez, “Parum hori toohañiz hañiv tokat navotuzari ok.” Pot

arimaz hakahan hez, povoz ari God pot tat eñzahavoz homet tovai maot unun manat hori nañ totunei.

Dari Pul Tinapuz zeimak hez

¹²Met arihanañ aban nap epat hapan, “Met God darim natotuz ahaio nak hez-map poñ ne rekot am tovai sohom.” Met ni pot hakezapun epat nañom, “Rotap ok hakë, oñ nim tookez nañihö rekot ok naneñizotü, povoz poñ amun ni tovai natotü. Met dari naeñizotuz hamoh-poñ am tovai sohok, povoz Godiz tin homevai nasohotü. Ma birepenañ demamegivoz zut naeñizotuz hamoh-poñ ganö edemapan hezavoz dari poñ tovai nasohotü.” ¹³Ma ni mod nap epat nañekë, “Met God darim gipiz nookaz hat darim giruñ matut tat bizahan hezaek, gipiz tin anahan hez-potü am bat novai sohom.” Pot hat nim herisis zaitivoz eñatak tovai sookez homet hekë. Met ni pot hakezapun epat nañom, Met rotap God dari potü am bat novai sookaz matut etahan hez, met tokat pi hapanen darim nameg-potü bon tapan. Oñ darim heriñ bon natotuzañ eveg, dari bogi tookaz ma modapuz abup ma añap bookaz homet matut naet, oñ dari tin het pim gogot tokan, pi darimaz korav ravat hepanez hat matut etah. ¹⁴Met darim Amip ñomahan God pim heris maot baval hahavoz zut, darim heriñ amun pim kez ahovonañ baval akapan. Povoz darim heri poñiz tin korav ravat het poñinañ hori natotuz ev hamoh.

¹⁵Met ari hodad, darim heriñ Kristozañ ravat hez, ma darim gagañir eñar mar amun pimeñ ravat hez. Met darim heriñ Kristozañ ravat hezaek, darihanañ aban nap añ bogi tamah-napunañ orapanen tin ravapane? Evo, mai zakep pot tapanezavoz hori ahov ravapan. ¹⁶Met ev menoh-epovoz God batam epat hahan hez, “Met aban napur añ nap añarab tapanezaek parup heri honese

ravapan.” Pot hahan hez, povoz aban nap añ bogi tamah-hori popunañ orapanen parup heri honese ravapan. Pot ev menoh-epovoz homet hodad ravei. ¹⁷Oñ tairap darim Amip lopori manat hepanez pop pinañ homevor hodad honevonañ hepan.

¹⁸Met ganö ari bogi tohopek hezavoz, ari tin homet ñaihet tat arim heriñiz tin korav ravat hezei. Met dari añaraboz hori tameg-mod mapoñihö darim heriñ bahori naavatotü, oñ nap bogi tohopanez povohö Godiz etañik pop pimauhö pim heris bahori metohopan, pot ari homet ñaihet tat zeimanat hezei. ¹⁹Met God pim Pul Tinap darim loporizaroh meehan erat hezan darim heriñ pim Pul Tinapuz zeimakez zut ravat hez. Povoz ari Godizari ravat hezaek, arimauz heriñiz zaitivok tovai nasohotü, oñ pimauz zaitivok tovai sohopekezavoz ari tin hodad nata? ²⁰Met God dari pimero ravat hekaz hat zum ahov haetat pim rop meehan erat eñzahavoz homet, arim heriñiz tin korav ravat hepeken añarab modari arin etet Godiz abatao bat hel batat hepan.

Añarab nae nap bohopenez ñetiñ

7 Nem bosir sau ravat hezari, met arim tairañiz homet at ñeñ tepaek menat nehaz meegin emahan ne bat rekö hahö, ñetiñ poñiz ñetiñ hañiñ ev menomaz toh.

Met aban nap Iesuz gogot tohopanez hat añap nav main am hepanez popuz tin ok tapan, pot homeamoh. ²Oñ añarab ahovokaro hadeholoz zut betezam bogi tovai samah, povoz ganö ari taput teppek hezavoz ari abanari nap nim nem añ honep bat hepek, ma ari añahol amun nap nim abü honep bat hepek. ³⁻⁴Met ari añaholon ne epat añom. Met arim abuhol bamegin arim heriñ parumeñ ravat hez, povoz nim abup arip orepekez hapanen ni, “Evo ne kaev,” pot mañotun. Ma ari abuhol amun arim heriñ

arim añaholozañ ravat hez, povoz arip orepekez nim añap hapanen ni, “Evo ne kaev,” pot mañotun, oñ arip am orepek. ⁵Met ari aban napur añap narah lop honerĩ ravat nae nap epat mañeppek, “Met deip Godin mañ mañovai sohopenez hat aliz nañ deip honeo naorö am hepain.” Pot nae nap mañepikez pov tin ok, oñ pot hapekepuh Godin mañ mañovai sohopenen, aliz hapekez poñ bon tapanen arip maot honeo ravat orepek. Met ganö arip honeo naor tepekepuh main main potam hepekezaek, Seten moreg etapenen ni añap ma abup mod napunañ betez orekepuh, hori tekë hezavoz arip honeo zuam maot orepek.

⁶Met añarab nae nap bohopekez ev menoh-pot rotap ari mapori nae nap bohopek bon, oñ ari tairari nae nap bohopekez zait tohopekez pori rekot nae nap bohopek, pot arin ok añamoh. ⁷Met nem añap nav[¶] het sat em tamohovoz zut ari mapori añahol nav main hepek, povoz tin ravapan, pot homeamoh. Met pot ari mapori tepekezavoz rekot peti tin naravotü, oñ God dari hodad navor nao anamahaek, aban nap pim main hepenez hodad ravat Godiz gogot tamah, met modap hodad modao bat pim añap bat het pim gogot amun tamah.

⁸Met ari ñari añaholor aban rohol, ma ari añ hapuriholoz tohopekezat ñetiv ev añomaz toh. Met ari am nem hezat añarab nat main hepek, povoz tin ravapan. ⁹Oñ arim main tin het tovai sohopekezat narav tat, arim loporizaroh mid mid ahov tat hepekepuh, kez tat am hepekez nonor bon tapan, povoz ganö zait povohö bahori avatapan hezavoz nap nim añap ma abup bat hepeken tin ravapan.

¹⁰Met ari añaholor abuholoz ñeti epov nehoam homet ev menomaz toh bon, oñ darim Amipuz hahan hezat ev menomaz toh. Met ni añ nap tovai nim abup kaev metat betet sotun. ¹¹Oñ aripiti honoñai ahö nao ou ravapanen nim abup betet sekë, povoz ni añ pop rekot abü modap navotü, oñ nim main am hekë. Tat tokat arip maot honeo tin hepekez nonor ou ravapan, povoz ni maot emat nim abü maupunañ hekez hamoh. Met ari abuhol amun tovai arim añahol kaev ravat betetunei.

¹²Met ari mod nariz homet darim Amipuz hah-ñeti bonov ev, oñ nehoam arin ev añomaz toh. Met ni aban nap Iesuz homeo badae batat heken, nim añap pimaz hom namee betezam hepan, povoz nim añapuz kaev ravekepuh, “Ne nimaz kaeveg sa,” pot piin namañotü. Oñ nim añap arip am honeo hepekez gu hapan, povoz arip am hepek. ¹³Ma ni añ nap taput Iesuz homeo badae batat heken, nim abup pimaz hom namee het betezam hepanepuh nim abup arip am añarab tat honeo hepekez gu hapan, povoz kaev naravotü, oñ arip am hepek. ¹⁴Met añ nap ma aban nap Iesuz homehot hepanen, pim abup ma añap am betezam hepan, povoz parup honeo hepenezaek, añ pop ma aban pop Iesuz homet hepenez tin pov pim abuputi ma añaputi sohopenen, God etehopenen parup tinañariv ravat hepan. Met ev menoh-epov bonotin parupim ñarohol Godiz hodad natariz ñaroholoz zut ravat heh narab. Oñ añ Iesuz homet hepenezap, ma aban pimaz homet hepenezpopuz home tin pov ñaroholoti amun sohopenen, God etehopenen pimeri ravohopan. ¹⁵Met Iesuz homet barotap na-

[¶]7:7 Pavar 7 -Met Poliz ñeti hodadeo ev. Pol pi Iesuz hom namee heharah pi Parisi abanap het Zudaholoz kaunsor aban ahop ravat hehaek, pi añap havat heh, pot dari hodad hakez. Met añ pop ñomah, ma Pol Iesuz homeo barotap batat hehavoz kaev ravat pi betet maot pimatak sahan, pim main gogovok sat em tooh, povoz dari petev hodad nat hez.

vat hepanez nap pim añap ma abup Iesuz homehot hepanezaek, kaev ravat betet sapanez mañapanen, Iesuz homet hepanez aban pop ma añ pop pi home midin tat epat namañotü, “Met God deip honeo hepainez hahan hezaek ni rekot ne nevetet nasotü.” Pot namañotü, oñ am meepanen sapan. Met ganö kaev ravat hepanezaek bagaa batapanen, parup het God abanapur añap tin honeo hep- anez hahan hez-pov elat tin honeo naketü, povoz am mañapanen sapan hamoh. ¹⁶Met ni añ Iesuz homeo badae batat hekezap nim abup meñizat tin metooken, pi amun Iesuz homeo badae batat hepan ma tair? Povoz ni unun. Ma ni aban nap amun Iesuz homehot hekezap nim añap meñizat tin metooken Iesuz homeo badae batapan, ma tair? Pot ni hodad nat hez. (Povo nim abup ma añap ninañ honeo hepene hapanen ni kaev naravotü, oñ am tin honeo arip hepeke hamoh.)

God ba ou batah-potam hek

¹⁷Met ari Iesuz homeo badae batat hezari, ñetü epov ne zeisikaroh sat em tohot Iesuz añarab togü mapoñik het mañamoh. Met God pimauhö dari añarab maporiz nap nim main main to- vai sookazat hahan hezaek, ari tair he- gin God ba ou avatahan pimaz homeo badae bateg-potam het tovai sohozei. ¹⁸Met ev menohovoz kapot epat bad- ede añom. Met ni Zuda aban nap go- erah nim biz kosis neelahan ni tovai emooñin God ba ou navatahan ni pi- maz homet hez, povoz ni neelahavoz mormor pos el betekes hometun. Met ni aban pat Zuda bonop goerah pot nanet- pop petev nim kosis neelapanez ni hom nameotü. ¹⁹Met ari Zudaholoz kosiñ elameg-pov upai nao ok, ma ari patariz nael tameg-pov amun upai nao ok, oñ dari Godiz ñetü katë hahan hezañ baval hat tovai sookaz pov ahö map tinao ok.

²⁰Povoz homet garos añoh-epat maot ne arin añom, Met ari tair hegin God ba ou avatahan pimaz homeo badae bateg- potam tohozei. ²¹Met ni nap pi ba ou na- vatahan pimaz homeo badae batat heñ- porah, aban ahö napuz irih het pimauz zaitivok haohat gogot upai tohot mo- nis nav heñip, ni aban ahö popuz irih am het gog pot tameñivoz home midin tat epat hometun, Met ne tair tat nem aban ahö epov betet nemaup zaitivok maot sat em tohom batah, pot homeo- tun. Oñ nim aban ahö pop, “Kar, rekot ni ne nevetet nimaup zaitivok sohoz,” pot nañapan, povoz pim nañapanezat tat ni rekot pi betet sookë. ²²Met ni ahopuz irih tin het home midin natotuz kapot ev. Met ni aban ahö popuz irih het tooñin, darim Amip ni ba ou navata- han hezaek, nim ham herisinañ aban ahö popuz irih am het pim zaitivok tovai sameñ. Oñ ni horivovoz irih heñiekanañ ba neverevahaek, petev nim loporih darim Amipuz zaitivok tovai sameñ, povoz aban okopuz irih hekez kaev ravotun. Ma ari modari batam aban ahö nariz irih nakez, oñ arimaup zaitivok sat em too- gin Kristo ba ou avatahan hezari, petev pi ahö popuz irih ari ravat het pimauz zaitivok tovai sameg. ²³Met God zum ahov etat pim rop meehan erat eñizah, povoz homet ganö aban modariz home betezavovoz irih hepek hezavovoz God ne- napuz homet het sohopek. ²⁴Nem bosir sau, met batam ari tair hegin God ari ba ou avatah-potam het Godinañ tin honeo sat em tohozei.

Añarab nae nap navariz ñetiv

²⁵Met ari ñari añ tohai abuhol nav het main hezariz homet arim tat hep- ekezat ne darim Amipuz hahan hez-ñetiv arin añomaz toh bon, oñ darim Amipuz zakepivok ne tovai samoh, povoz nem hodadevokam epat arin añoman, ari rekot hatevetet barotap batepekezaev ev.

²⁶Met petev dari Iesuz homet hezaritĩ honoñai ahoñ ou ravamah, povoz arim petev añahol ma abuhol nav hezatom het tohopeken tin ravohopan, pot ne homeamoh. ²⁷Met ni aban añapunañ hezap, ma añ abupunañ hezap, pimaz kaev ravat navetetuz homeamoh, ma ari ro aban nari ma ñari añ tohai hez-nari amun arim añapuz ma abupuz mel to-tunei. ²⁸Met ni nap nim abup ma añap bekẽ, povoz, “Horĩ ok teg,” pot aripin naañotũ, oñ honoñai povor kao añarab tat ñarohol batamahiriti ou ravamahan hateveteamah, oñ main hezaritĩ honoñai poñ ou narav, povoz ne homet petev arim main hezatom hezei, pot arin ev añamoh.

²⁹Nem bosir sau, ev ham eparah hekazao totoi bon tapan, povoz ari aban añahol bat hezarin epat añom, Met paru añahol bonori tinam darim Amipuz homet, pihar lopori manamahavoz zut, ari amun het tohozei. ³⁰Met totoi mapotũ bon tapanez tah, povoz ari arim kapotak nap ñomahan iñir zakep tamegiri, zakep pov betet darim Amipuz homet pihar lopori manohozei. Ma ari navoz homet biñ pimau ravat hezari, ganõ biñ pov ritou etapan hezavoz darim Amipuz homet pihar lopori manohozei. Ma ari nonair nai ahotũ zum tat bizegin oraez-pori potuhõ ari rekot naeñizotũ, povoz nonair naitũ bonoriz zut het pimaz homet pihar lopori manohozei. ³¹Met hamarrah nonair nai hezan eteamegitũ bon tapanezatũ ok, povoz tovai potuz homet ahoam zait totunei, oñ God nenapuz homet pihar arim loporizaro manohozei.

³²Met ari ham eparahazatz homet het home midin tat honoñai tohopekez ne zait nat, povoz epat arin añom. Met aban añap bon pop darim Amip pim tohopanezavon etet pimaz biñ ravat hepanez homet rekot pi Amipuz gog nena-vozt homet tohopan. ³³Oñ paru aban

añaholonañ hezari rekot pot natotuzari ok, oñ paru añahol biñ ravat hepanez hat ham eparahazatz homevai, darim Amipuz gogovoz amun homeama-haek, ³⁴paru loporizaroh home houlo-vokaro ou ravamah. Met añ abuhol bonori amun, darim Amip lopori manot pi nenapuz gogot tovai sohopanez zaitivonañ het mod navoz hom namee hez. Met añ abuholonañ hezari paru abuhol biñ ravat hepanez hat ham eparah hezatz homehot gogot tamah. ³⁵Met ari añahol ma abuhol navotuz ahao añoman, ari hatevetet tohopekezt homet ev arin añamoh bon, oñ eñizohoman ari Iesuz nonoroh tinam sohot, pi nenapuz gogovoz zaitivonañ tovai sohopekez homet ñeti epov ev arin añamoh.

³⁶Met aban napur añ ñodep hepanepuh aban pop epat homepan, “Nem añ ñodep ne navotũ, oñ nem mainoam het Godiz gogot tohom.” Met pot pi homepanepuh het maot pim añ ñod popuz ahoam zait tapan, povoz parup nae nap bapanez pov tin ok tapan, pot homeamoh. ³⁷Oñ aban mod nap pimauz zaitivok epat hapan, “Met nem main het nem añ ñodep navotuz hodad ahov neeh hez.” Pot hapanepuh pimauhõ Godiz gog nena tohopanez home nen povonañ hepanez aban pop amun tin ok tapan, pot homeamoh. ³⁸Met aban nap pim añ ñodep am bapan, povoz tin ok tapan, ma aban mod nap pim añ ñodep nav main hepanez pop pi tin mapov ok tapan, pot ev hamoh.

³⁹Met añ nap pim abup biriri hepanen, pinañ honeo het rekot abũ modap navotũ, pot God hahan hez. Oñ pim abup ñomapan, povozahoh rekot pi abũ modap bapan. Oñ betez hepanez nap navotũ, oñ pinañ honeo Iesuz ñetiv hatevetet homehot hepanez aban nen pop rekot bapan. ⁴⁰Oñ añ pim abup ñomapanen hepanez pop pim main am hepan, povoz biñavonañ pi hepanezap ok, pot

ne homeamoh. Met netauz hodadevonañ ev menoh, oñ Godiz Pul Tinap nem loporih hezaek ne rekot ñeti moreg nao arin naañotü, pot homeamoh.

Parum God moregariz homet tooh

8 Met paru añarab mod nari god rotap bonoriz akohol matut tahaek, bat em bizahan oraez-pori meñizohopanez homet anumai bareñ elamah-poriz nañ modari zum tapan hat biamahan, añarab emat bat namahavoz homet ari epat neen at nañeg, “Met dari Iesuz homet hezari anumai poñiz nañ rekot bat nak ma nainotü?” Pot tepaek menat neen at nañegivoz homet epat arin añom. Met ari nari epat hameg, “Met paru rotap bonori ok, povoz dari rekot parumaz homet anumai bareñ elamah-poriz nañ bat nohok.” Oñ ganö ari pot hat biñ ravat arimauz abatañ bat hel batepek hezavoz epat ne arin añom, Met añarab arim Iesuz homet hez-mod nari pot hameg-hodad povonañ nakez-pori, “Evo, anumai poñ nainotü,” pot hamahporiz zakep tat masak metohopekezaek, arim Iesuz homeo badae batat hez-pov ahö ravohopan. ²Met arihanañ nari epat hahopan batah, “Met deim tin tovai sookaz hodadeo ahoam hez.” Met pot hahopanezariz hodadeo aviam hepanen, parumauz abatañ bat hel batohopanezaek tin naravotü, pot arin ev añamoh. ³Met tairap God pim loporih map tin manovai sohopanez popuz pihö, “Okop nemop ok,” pot pimaz hahopan.

⁴⁻⁶Met dari Iesuz homeo badae batat hezari anumai hameg-poñiz nañ nak ma nainotuz homet epat haom, Met paru Godiz hodad nat-añarab pori god rotap bonoriz homet epat hamah, “Met darim eñizohopanez abarah ma hamarah ahö hezariz akohol ev.” Met parum pot moreg hamah-akö pori ahovokaro bitat matut tat bizahan oraez. Met

dari parum hamah-pot nak, oñ epat hameg, “Met rotap God darim Papap hakez, met pi abarar hamarar nonair nai mapotü matut tahan hez, povoz pi nenapuz abatao bat hel batohok.” Pot dari hameg. Ma, “Darim Amip Iesu Kristo pi amun hezaek God piin mañahan, nonair nai mapotü matut tat dari tin hekaz kapotaz maup ravat hez,” pot dari pimaz hameg. Povoz dari epat hahodad hez, Paru añarab modari parum meñizohopanez homeamah-pori rotap hez-bonoriz parum loporizaroh moreg homet hat barotap batamah, oñ met God pi nenap rotap hez.

⁷Oñ Iesuz homet hez-nari ev menoh-epovoz tin hodad nat. Met batam paru pori krismasañ ahoam god moreg porihö meñizohopanez hat mañ mañovai emooh, ma parumaz homet anumaihol bareñ elat mañaroh-poriz nañ bat paru novai emooh, povoz petev hodad modao bat Iesuz homeamahaek, anumai poñ am nohopanez ñaihet tat epat hamah, “Evo, god rotap bon moregariz homet anumaihol bareñ elat mañaramahaekanañ nañ bat nookan, God etehopanen añarab horiri ravat hek hez.” Met pot homeamahaek anumai nai am bat napan, povoz lop horirizaro ravat hepan. ⁸Oñ dari anumair gipiz nookaz potü ma nainotuz potuhö eñizohopanen, Godinañ tin honeo ravat hek bon, oñ pinañ honeo hekaz kapot pat hez. Povoz God etehopanen, anumai hameg-poñ nain hekapuh dari tin naravotü, ma nohot hekapuh dari hori naravotü.

⁹Met ari epat hameg, “Pe parum god hamah-okori rotap nakezari okeg, parumaz anumaihol bareñ elamahaekanañ nañ am bat nook.” Pot hat anumai poñ namegiri ev añomaz toh-epovoz homet hodad ravei. Met narah anumai poñ nohopeken, paru Iesuz aviam homeo badae batat hez-pori arin etet ganö paruhoen amun anumai nai bat

napanepuh, lop horizaro ravat epat homepan, Ae, dari hori ahov tat anumai haineg, pot homet loporizaroh hori ravapanepuh non horioroh sapan hezag, ari tin homei. ¹⁰Met ni god moreg hameg-pori rotap nakez-povoz tin hodad hez-nap, god poriz homet anumaihol bareñ elat mañaramah-zei namakeh kohat sa lokat anumai poñiz nai bat nooken, nim mod Iesuz aviam homet het hodad povonañ nakezap nim tekezat etepanepuh, tair tapan batah? Met peti pi amun nim tekezatam tat lokat anumai nai bat napan. Tapanepuh pim loporih honoñai ahov tat epat homepan, Oir ari-mau, ne anumai epei bat nohoek, ne god moreg napuz abatao ok bat hel bathoh. ¹¹Met ni god rotap bonoriz tin hodad het rekot anumai nai bat nookepuh, lop horiri naravotü, oñ nim mod hamohop Iesu pimaz ñomahan hez-pop dari Iesuzari god moreg poriz anumai nañ bat nainotuzari ev, pot homet hepanezaek nim tekezatam pi tat anumai nai bat napanepuh, lop horiri maot ravat ñodat non horioroh sohapan. ¹²Pot aban nim mod Iesuz aviam homet hepanezip, ba in balavi metekezaek pi nenap hori metekë bon, oñ Kristo amun taput hori metekë. ¹³Povoz nem tohomazavoz epat homeamoh, Met anumai hamohpoekanañ nai ne bat noman, nem mod nap neen etet nem tomazat tat hori ravapan hez, povoz ne ganö nem modap hori pot metoman ñodat hori ravapan hezavoz, ne anumai nañ pohazao nain hem, pot homeamoh.

Pol pimauz biñ ravahat ev

9 Met nem ñetiv ev arin añomaz toh. Met ne ham aban ahö napuz irih het tovai emamohon pop nemaz korav ahop ravat hez bon, oñ batam ne darim Amip Iesun nem etañinañ etehoekanañ pim aposor abanap ravat pim gogot tovai samoh. Met ne pim abatavonañ gogot

toohok ari pimaz homeo badae bateg. ²Met aban mod nari paru epat hamah, “Pol pi Godiz aposor aban rotap bonop ok.” Pot hamahavoz ne home midin nat, oñ arimatak emat Kristoz ñeti tinao añoohon, ari pimaz homeo badae bategivoz ne homet ari rekot parum hamahpot nakaotü, oñ ne rotap pim aposor abanap ev, pot ari nemaz tin hodad hakez homeamoh.

³Met paru aban, “Evo, Pol pi Kristoz aposor aban bonop ok,” pot hamaharin ev menat añoh-okat parun mañamoh. ⁴Met ne darim Amipuz gogot tat eñizamohovoz homet, ari gipizor ivov amauam dei aposor abanari anohopeken hori ravapane? Evo, hori naravotuzao ok. ⁵Ma paru aposor aban modarir Iesuz bosihol parum añahol Iesuz homet hezari bavizat, honeo pim gogot tovai zeisikaroh sat em tamah, ma aposor aban Pita amun taput tamah. Met paru pot tamahan Iesuz homet hez-añarab nari parumaz tin korav het gipiz manamah. Met dei parum tamah-pot tovai sook, povoz tin ravohopan. ⁶Ma mod pori potam tovai sohopenen dei Banabas nenañariv deipim marañinañ moni gogot tat gipizor modatü batookan tin ravohopan, pot homeamegi? Evo, pot tookan tin naravotü. ⁷Met ñai abanariz tamahat homei, parumauhö dimir givor gipiz zum tat bat nas, oñ ñai tovai samahan gavman ahoriñö paru potü manamah. Ma aban mod nap pi gog ahov tat pim adas ñedeamahan hezaek, rapamahan pim gipiz tin potü belat namah. Ma aban mod bol kauholoz korav ravat hez-pop pi poriz apet gov bapulat namah. *(Met povoz zut Iesuz gogot tamahari tairari meñizat mañamah-pori gipizor modatü manohopenen tin ravohopan.)*

⁸Met ev menoh-epov ne ham eparahazatuz hodadevonañ het hamahariz

zut het menamoh bon, oñ Baiñetinavoz Tepatak ⁹batam Moses epat menahan hez, Met bol kau nari arim gogot tat uit uloñ mez tavohopenen, main ravo-hopanez porah, Paru uit ul nañ napan hez, pot homet parum gizañik birepenañ medemotunei, oñ bol pori gog pot tovai parum hañiv rekot am nohopan. Pot menahan hez. Met God pi bol kau nenariz homet ñeti epov hahan menahan heza? ¹⁰Evo, oñ dei pim gog abanari ganö gin hek hezavoz homet okat hah. Met añarab adañik sat upai menat ñedeamah bon, oñ tokat gipiz rapat utap tapanen bat nohopanez homet gog ahot tamah. ¹¹Met paru gipiz ñedeamahavoz zut ne arimatak emat, Kristoz ñetiv añoohon ari pimaz homeo badae batat hez. Met gipiz rapamahan belat namahavoz zut, ne eñizat gogot toohoekanañ ne amun hañiv gipizor modatü nanohopekez añooho? ¹²Evo, met modari arimatak emat eñizat Godiz gogot tamahan, ari hañ parumotü manamegivoz zut ne garos arin Godiz ñetiv añooh-epov amun neñizat nanohopekez arin añohotin, horiv ou narav tah narab. Oñ ne ari nai nanohopekez arin naañ, oñ ganö, “Pi nonair nai ahotü bohopenez hat Kristoz ñeti okov hamah,” pot hat ñeti povoz kaev ravepek hezavoz, nemaühö boi tat nem marañinañ gog ahot tovai nemotü bovai emamoh. ¹³Met aban Godiz tup ahomakeh gogot tamahari añarab gipiz basat manamahan biamah-poekanañ parum nohopanezati bovai samahavoz ari hodad haraveg. Ma pomakeh añarab anumaihol bat emamahan, aban arusik bizat bareñ elamapori, anumai poriz teri nañ bat namahavoz ari hodad hakez. ¹⁴Met povoz zut dei darim Amipuz ñetiv mañovai samegiri amun añarabon mañookan, hat-evetehopanez porihö hañiv gipizor modatü dei anohopenen bat novai tohok, pot pimauhö hahan hez.

¹⁵Met rotap batam ne arinañ hehon, ari gipiz ma mod nai ne arim aposor aban epov nanegitin, tin ravah narab, oñ ne nai nanepekez arin naañ. Ma petev amun ev menamohok, ari nai bat emat nanepekez homet ne arin ev añamoh bon. Met ne amauam Kristoz ñetiv añoohon, ari nai nanan toogivoz homet biñ ravat hez. Met pot nem biñ ravat hez-pov bon tapan hezavoz homet epat arin añoom, Met ne gin het ginaz ñomomaz tom, povoz gipizoz arin mañ naañotü. ¹⁶Met nem Kristoz ñeti tinao haovai sat em tamohovoz homet nem abatao rekot bat hel navatotü. Met nemaуз zaitivok gog epov tovai samoh bon, oñ Godihö pim gogovok neñehan hezaek ne haovai samoh, povoz nemaуз abatao bat hel batomaz nonor bon. Met ne ñeti epov añarabon tin namañ tat bisin het toohovozatin, ui mai zakep God honoñai ahov ne netah narab. ¹⁷Met nemaуз zaitivok nem gog tamoh-epov toohotin, ne gogovoz hañ ahov booh narab. Oñ darim Amip am ne gogot tat pim ñetiv añarabon mañohomaz hahan hezaek ne rekot kos rez namanotü. ¹⁸Met ne gog epov tovai samohok, hañ tin tairao bamoh? Met ne añarab meñizat gogot tamohovoz homet paru rekot gipizor modatü ne nanah narab, oñ ne pot nai nav amauam Kristoz ñetiv parun mañamohovoz ne biñ ravat hez-pov nem hañ tinao ok, pot haravat hez.

Mapori Iesuzari ravapanez zait tah

¹⁹Met ne ham aban ahö napuz irih het pim zaitivok hamahat gogot tovai samoh bon, oñ nem zaitiv añarab mapori parum loporizaro borourapanepuh, Kristozari ravapanez hat ne paru maporiz gog abanap ravat pim ñetiv paru maporin mañovai samoh. ²⁰Met pot tohot ne Zuda añarab nemerinañ honeo hezarah paru Mosesiz ñeti katë menahan hezañ baval hat tovai samahaek ne

paru Kristoz ñetiv amun hatevetet pimaz homeo badae batapanez hat paru porinañ honeo het parum ñeti katë poñ baval hat tovai samoh. Met Mosesiz ñeti katë poñ baval hat tovai sohot Godiz etañik ne aban tinap ravom, pot ne hom namee. Oñ paru Zuda nem pori ñeti poñiz eñatak samahaek, Iesuz ñetiv hatevetet barotap batapanez homet, ne parunañ honeo hez-porah parum tamahaputam tohot pim ñetiv parun tin badede mañamoh. ²¹ Met pot tamohovoz zut, añarab Zuda bon patari Mosesiz ñeti katë poñ hat navet hezarinañ ne honeo hez-porah ñeti poñiz nao nat, oñ pat poriz tamahat am tohot Iesuz ñetiv parun mañamoh. Met ne Godiz hahan hez-poñ elat hori nañ tamoh bon, oñ añarab pat porinañ het Kristoz ñetiñiz homevai sohot, paru pat porin mañoman paru tin hatevetet pimeri ravapanez hat, ne parum tamahatam tamoh. ²² Met paru Iesuz homeo badae batat hez-nari poñir kañiz homet ganö Godiz etañik hori ravapan hezavoz zuam ñaihet tat hez-porinañ ne hez-porah, parunañ ne honeo tin het parum tairañiz homet ñaihet tamah-poñ ne amun nat het paru pimaz tin homeo badae batat kez tat hepaneze hat, ne pim ñetiv am mañovai samoh. Met añarab paru pot non naoror naoroh tovai samah-porinañ hez-porah ne parum gog abanap ravat het tamahat am tohot, paru narizaro Iesu Kristoz homeo badae batapanez hat, parum non naoror naoroh tovai samahat tohot pim ñetiv parun mañamoh. ²³ Met parunañ ne het tamoh-pov upai tamoh bon, oñ Iesuz ñetiv zeisikaroh map an pap manat hepanen, dari maporizaro homeo badae batat hekan God pim au hakahan hezao anohopan.

Dari kez tovai sookaz ñetiv

²⁴ Met ñeti mod nao ev arin añom. Met aban nari tin nai bapan hat porü

hat sapanez poriz mapori tin poi navotü, oñ tairap kez tat patao porü hat garos ravapanez nen pop tin poi manapanen bapan. Met paru pori kez tat porü hat samahavoz zut ari Iesuz nonoroh samegiek, kez tat tovai sohopeken, tokat God hañ tin nañ pimauhö ari anapan. ²⁵ Met paru aban modarinañ porü hapanez tamah-pori zeitak betezam nakez, oñ aliz mapoñik parum hatahav helok tat heriñir aboi toh toh ravat hepanen, kez tat tin poi bapanez hat orah rezah zu tat porü hamah. Met pei parum bapanez homet porü hat samah-poi zuam hori ravat bon tapanezai ok, oñ darim kez tat tin tovai sookan anapanez hahan hez-poñ bon nat pohao tin het hepanezañ ok. ²⁶ Met ne amun betezam etevaiam samoh bon, oñ parum kez tat porü hamahavoz zut tokat God tin poi nanapanez ne homet pim nonoroh kezao porü hat samoh. ²⁷ Met añarab modarin Godiz nonoroh sohopanez mañovai emoohon non pooroh hasamah, oñ ganö pot toohoekanañ ne hori nao toman, God tin nai nanan tapan hezavoz homet, nem herisiz zaitivoz berevamahat nat, oñ nemaus tin korav het pi tin poi nanapanez hat pim nonoroh porü hat orah rezah samoh.

Israel añaraboz toohat natotü

10 Met ari Zuda ok hezarin epat añom, Batam darim iz mimi-holoz toohat ari hodad. Met Moses paru iz mim pori Izip zeisik hehaekanañ baverevahan, un ahö nat parum garosik nonor mañairat soohan, paru un potaz eñatak sohot iv havë ahov okat epat tahan tin ñarat sah. ² Pot Batam unitaz eñatak iv havevok ñarat sahaek, darim iz mim pori Mosesiz irih het pim mañohopanezat tohopanezari ravah. ³ Met paru iv havë pov ñarat sat hehan, Godiz Pul Tinap parum gipiz mana hameg-pokap manooohan novai sooh.

⁴Ma God hahan hel ahovokanañ iveri berevoohan, paru mapori iv pori holat nohot heh. Met hel ahö povok pot tat meñizohavoz kapot Kristo pi het meñizoh. Met pi parunañ honeo het zei ñai ñaisik soohan meñizovai sooh. ⁵Met God pot tin tat meñizat gipizor ivov manooh, oñ paru tin tovai emoohan pi parumaz biñ ravoooh bon. Oñ hori tooh, povoz pi hahan maporizaro ñomahan parum heriñ ham nonair nai bon porah oraeh.

⁶Met pot parum loporizaroh zait horiñiz homet toohavoz zut, dari amun taput hori tat ñomook hezavoz homet hodad tinao bat hekaz ev hamoh. ⁷Met paru nari god moregariz homet parum akohol matut tat biohapuh, pori meñizohopanez mañ mañoooh. Met pot parum toohavoz ñetiv epat menahan hez, Met paru god moregariz biñ ravat, gipizor ivov nohot bal hat hodad horivonañ het daat mezooh. Pot menahan hez, oñ parum toohat ari tovai totunei, pot arin ev añamoh. ⁸Met pot paru daat mezat hori tat betezam nae nari bohot hehan, God hahan añarab map ahovokaro 23 tausen aliz honesik ñomat oraeh. Eñarohol, parum hori tooh-pot dari natotü, pot ev arin añamoh. ⁹Met narah paruti honoñai nao ou ravahan paru nari hori tat Godiz lop horirizaro ravat, pi parumaz korav hepenez hahan hezavoz unun manat epat piin mañah, “Oir arimau, tairaz ni naeñiz teñ?” Pot ñeti horiv piin mañahan hamalehol ahoam ou ravat menahan paru ñomah, oñ dari parum hori hah-taput ñeti hori nao pimaz nakaotü. ¹⁰Ma mod narah paru nari orah rezah Godiz kaev ravat pimaz ñeti horiñ haohan, pim enzolip meehan erat paru men ñomah. Met dari parum hori haoh-pot nakaotü.

¹¹Met batam paru pori hori ahoñ tovai emoohan God hañiv metooh-ñetiv pim tepatak menahan hez, povoz petev darim Amip maot erapanez aliz metes

totoi ravamah-eparah, dari ev hez-eperi ganö parum tah-taput hori tohok hezavoz ñeti epov rekö hat hodad tinavonañ het tin tovai sohok. ¹²Met ni nap epat ganö hakë, “Ne Kristoz tin homeo badae batat kez tat hezaek, rekot hori nao natotuzap ev.” Pot hakezap ganö ni ñodekë hezavoz nim hekezavoz tin korav ravat hekë. ¹³Met honoñai tairañ ariti ou ravamah-poñ, ma hori nañ tohopekez hat Seten moreg etamah-poñ ari nenariti ou ravamah bon, oñ dari añarab maporiti poñ ou ravamah, oñ God poñ dariti ou ravamahavoz homet eñizohopanez hakahan hez. Met ganö honoñai poñ, ma moreg etohopanez poñ map ahö ravat ritou etapanen ñodepek hezavoz God eñizohopanez, ari kez tat rouvat tin hepekez nonor añairohopanez, non tin pooroh sohopekez bakez avatohopan.

Kristoz ñetivor pei mod nariz ñetiv

¹⁴Nem modari, ganö Israel añaraboz batam toohat ari tat ñodepek hezavoz homet maot epat arin añom, Met akohol zihavenañ bitat biamah-porir pei modari meñizohopanez homet, mañ mañovai gogot tamah-pov kos rez manat hezei. ¹⁵Met ari kut bonori ok, povoz añomaz toh-epovoz arimauhö tin homet, Rotap ma moreg ev, pot an tat hodad tei. ¹⁶Met dari topourat medevor ivov namegirah, dari ivov bat Godin ñeti biñao mañat, Iesu Kristo pim uveo darim horiñ ol betehavoz homet, iv pov bat namegipuh pinañ honeo dari ravat hez, pot tamegpov unun manegi? Ma berë nat bapezat anamahan, pim heris darimaz bahori batahavoz homet namegipuh, pinañ honeo dari ravamegivoz ari tin hom namee heza? ¹⁷Met beret bat bapezat anamahan, dari mapori namegiek pim herisiz zut togü honet ravat hez.

¹⁸Met paru Israel nimeri Godiz homet anumaihol arusik bizat bareñ elamahporiz anumai nai bat namahaek, Godi-

nañ honeo ravat hez. ¹⁹Met ev menoh-epovoz zut paru nari parum god moreg pori meñizohopanez hat togü manat, mañ mañohot anumaihol bareñ elat mañaramah-pori amun rotap Godiz zut hakezan paru tamaha? Evo, ne pot homet epov namen. ²⁰Oñ epat home-amoho, parum god poriz togü manat homet tamah-pov God rotap poputí samah bon, oñ Setenir pituholotí samah. Mai oo, horí ahov ok tamahaek, ganö ari Seteniz porinañ honeo ravat anumai nañ nepekepuh, hori ravepek hezavoz homet ev arin añamoh. ²¹Met ari darim Amip ñomahavoz homet topourat medevor ivov nameg-okori pot nepekezaekanañ, maot sat Setenir pituhol paru meñizohopanez homet, anumaihol bareñ elat mañaramah-zei poñik sat parunañ honeo topourat anumai poriz nañ nohopeke? Evo, povokaro bahoneo batat narah darim Amipuz homepek, met mod narah Setenir pituholoz homepek. Met horí pot tohopeken, ²²darim Amip epat homepan, Met ne paru matut metohen epopuz hom namee, oñ mod betez okori nenañ bahoneo bavatamah. Pot arimaz homepanezaek lop horirí ravat hepan. Met darim kezao aviam, oñ darim Amipuz kezao ahö hez, povoz ganö pi arimaz mogao tapan hezavoz god moreg poriz ze demat bizahan hez-poñik ari lokohotunei.

Godiz abatao bat hel batohok

²³Met nari epat hamah, “God darim natotuz ahaö nak hez-poñ dari rekot am tovai sohok.” Met paru pot hama-harin epat mañom, Rotap ok ari hameg, oñ darim tookaz tairañ darim modari nameñizotuz poñ dari natotü, ma dari Iesuz homeo badae batat hezaek tairañ tovai sookan, bakez naavatotuz poñ dari natotü. ²⁴Eñarohol, ni nap nim main tin hekezavoz hometun, oñ orah rezah nim mod Iesuz homet hez-pori amun meñi-

zohot tair metohopeken, tin tovai sohopanez nen povozahar homehozei.

²⁵Met ari gipiz natü bepekez hat maketak sat etepeken, anumai nañ biza-panen oraepan, povoz home midin tat anumai epeñ god moregariz homet bareñ elahaekanañ nañ ma taekanañañ ev? Pot anumai poñ bizat hepanez popun at mañotunei, oñ am zum tat bat emat rekot nepek. ²⁶Met epat menahan hez, Ham eparah map hezatur hezari darim Amipuzatü ok. Pot menahan hez, povoz anumai natuz kapot tin hodad nat hekaz potü rekot am bat novai sohok.

²⁷Met aban mod nap Iesuz hom namee hepanez popuhö, ari pimatak sat gipiz nepekez añapanen ari sepekez zait tep-pek, povoz sat pinañ honeo toutat pi anumai nañ anapanen nepekez tat poñiz, “Taekanañañ ev,” pot piin at mañotunei, oñ am bat nei. ²⁸⁻²⁹Oñ ari mod napuz zeimakeh gipiz nepekez hat lokat toutat hepeken, anumai nañ anovai epat hap-pan, “Anumai anamoh-epeñ god moregariz homet bareñ elahaekanañ nañ ev.” Pot bar añapan, povoz ari bat notunei. Met ari hamoh-poñ bat nohopekezaek, poñihö ari bahorí naavatotü, oñ aban poñ anat bar añapanez pop arim nepekez povon pi etet loporí horí ravat, Ae paru Iesuz homet hez-eperi ne anumai okoñiz kapotaz parun bar mañohon horí tat am bat nah. Ganö pot homepan hezavoz ari nainotü. Met ni nap ev menoh-epovoz homet epat hakë batah, “Met modapuz lop horirí ravapanez povohö nem tomazat nañairapanen etet hodad ravoma? ³⁰Evo, oñ nem nomazañiz garos Godiz biñ mañom, povoz mod nap nem nomaz tin poñiz homet home horiv bapanez pov tin bon.” Pot ni nap hakë batah.

³¹Eñarohol, orah rezah gipizor ivovor tairai nohopekez, ma mod tairao tohopekez arimauz zaitivok tovai nasohotü. Oñ tair tohopeken, Godiz abatao

modariz etañik ahö ravat hepanez nen povozahar homevai sohopek. ³²⁻³³Met ne añoh-epat tovai samohok nemauz zait tamoh-potam nat, oñ modari Godiz homeo badae batapanen pi pimeri batapanez homet, nem zait pov bat hor batat tovai samoh. Eñarohol, nem tamoh-potam ari tohot añarab Zuda narinañ hepek, ma Grik añarab narinañ hepek, ma Iesuz homet hez-porinañ ari hepekezarah, ganö ari nao tepeken nap etet hodad horiv bat ñodapan hezavoz homet tin tohozei.

11 Eñarohol, met ne Kristo pim tin tovai sohavoz zut ne taput ne toohon, ari et hareog-potam tohozei.

Dasir mañeo haovai tohopanezat ev

²Met batam ne arinañ honeo het dari Amipuzariz tameg-ñetiñ añoohon, ari hatevetet bat heg-poñ unun naman, oñ am baval hat tamegivoz ne homet arimaz biñ ravat, “Tin ok tameg,” pot arin ev añamoh. ³Oñ epovoz ari tin hodad tepekez hat ne menomaz ev toh. Met God pi map ahop hezan pim irih Kristo hez. Met abanari Kristoz irih hezan pi parum gagao ravat hez, met abanari parum añaholoz gagao ravat hez. ⁴Povoz epat añoman ari hodad ravei. Met añarab Kristoz homet topourohopanez poek aban nap koekas mevizat het baiñetinao hapan, ma mañeo hapan, povoz aban pop pimauz abatao bat hel batapanezaek, Kristo pim gagao ravat hepanez pop batu batapanezat ravapan. ⁵Ma añ nap tapurah añarab modariz ñaravatak het pim gagavok dim terir bat kopeo namañat het Godiz ñetiñ nao hapan, ma mañeo hapan, povoz añarab modari pimaz epat hapan, “Met añ okop pimauz abatao bat hel batat, tin pim abupuz irih hepanen, abup pim gagao ravat hepanezat narav.” Pot pimaz hapanezavoz pim abup batu batapan. Met añ nap horiñ nao tamahan, modari pim gag

taet map elamahan modari eteamahan pi tu ravat hezavoz zut, añ gag kopeo namañat hepanez pop tu ravat hepan. ⁶Met añ nap pi dim terir bat gagavok kopeo mañat Godiz ñetiv hapanez hamoh-epovoz kaev ravapan, povoz pimauz gag taet map elat añ horiñ tamahan, meelamah-poriz zut ravapanezaek tu ravat hepanen tin ravapan. Oñ pi pot elat tu ravapanez zait nat hepan, povoz hodadeo tin bat añarab modarinañ Iesuz homet topourohopanezarah, dim teriranañ pim gagavok kopeo mañatatahó ñetiv hahopan, ma mañeo hahopan.

⁷⁻⁹Met ari hodad, God añapuz elapop batizat abanap matut nat, oñ abanapuz elapop bat añap matut tah. Ma añap tin hepanez homet abanap matut tah bon, oñ abanap pim main hehan, “Pim meñizohopanez añ nap matut tom,” pot hat añap matut tah. Povoz ari abanari epat homepek, “Dei Godiz zut ev matut etahan hez,” pot hat Kristoz homet topourohopekez porah, arim gagañik koekañ nameviz hepekezaek ari pim irih tin hakez, pot ou ravat hepan. Oñ añap abanapuz herisikanañ ou haravah, povoz abanari parum añaholoz koravori ravat hezaek, añahol parum gagañik kopeñ mañatatahoh hepan. ¹⁰Met pot tapanezaek abanariz irih paru tin hez, pot ravapan. Tapanen enzoliñhol etet hepanezaek, paru amun biñ ravat epat homepan, Añ okori tin parum abuholoz irih hez, pot homepan. ¹¹Met abanari main ma añahol parum main pot tovai sookaz God nak, oñ dari nae nap meñizovai sookaz hahan hez. ¹²Met batam añap matut tapan hat abanapuz elapop batizat matut tahan ou ravahaekanañ, añahol parum rohol batamahan ou ravat abanari ravamah. Oñ dari abanariz añaholor nonair nai map hez-epotuz kapot God nenap ravat hez.

¹³Met ev at añomaz toh-epovoz arimauhö homet an tei. Met arim Iesuz

homet topourohopekez-porah añ nap pim gagavok kopeo namañat het am bal hat Godin mañ mañapanez pov tin ma hori? Evo, pov horiv ok. ¹⁴Met darim tameg-epov ari hodad. Met aban napuz gag taet añaholozañiz zut toveam er horapan, povoz modari piin etet epat hapan, “Bonaiz pim gag taet tovè okataz pi tu ravat elapan.” Pot pimaz hapan. ¹⁵Oñ añaholoz gag taet toveam er horat hepanen, paru etet biñ ravat hepanez pov, “Parum red tin nao ok,” pot hameg. ¹⁶Met añaholoz gagañiz ñeti ev menoh-epov ni nap hatevetet kaev ravat ñeti modao hakez popun epat nañom, Met dei Iesuz aposor abanari, ma Iesuz togü mod mapoñik hezari mod nao nat, oñ ev menoh-tapü epat haovai samegin añahol parum gagañik kopeñ mañatamah.

Gipiz tinam gamö narezavoz mañah

¹⁷Met ari topourat Godiz abatao bat hel batohot arimau tin nae nap meñizameg bon, oñ hori tameg, met pot tameg-ñetiv hahan ne hatevetet biñ narav. ¹⁸Met garos arin epat añom, Met nari ev emat neen epat nañah, “Met paru Korin añarab Iesuz homet hezari pim abatao bat hel batapanez hat topourat tin tamah bon, oñ nae nari ser hat berat nari main nari main ravamah.” Met arim tameg-ñeti pov ev emat nañahan ne hatevetet, Peti rotap ok nañah, pot homet hez. ¹⁹Met pot ser hat main main ravamegiek, ari nariz hodad ahovonañ het tameg-pov ou ravapanen añarab modari arimaz, “Darim hodad ahovonañari ok,” pot hahopanez homeamegi? Evo eñarohol, ari horiv ok hat main main ravameg. ²⁰⁻²¹Met pot main main ravat ari topourat, darim Amipuz homet gipiz namegirah, arim gipiz arusik bizat tinam gamö rezat nae nap manat nameg bon, oñ gipiz ahoam bat emamah-pori nohot hezan gipiz bon emat hezari ginam hez. Ma nari bain ivov ahoam bat

nohot rumuramah. Pot tamegipuh ari darim Amipuz homet gipiz nameg bon, oñ arimauz homet nameg, pot arin ev añamoh. ²²Nem modari, met arim zeï het gipizor ivov nohopekez poñ bono? Evo, zeï poñ hakez, povoz ari ahoam namegiri garos poñik sa lokat het nohotahoh emat topourohopek. Met ari topourat ev menoh-epat tamegiek, Kristoz homet togü manat nameg-pov batiu tiu batameg. Ma ari mod gipiz bonori naman tamegin paru tu ravamah. Eñarohol pot arim tamegivoz ne homet, “Ari tin tameg,” pot arimaz haoma? Evo, “Hori ahov ok arim modari metameg,” pot ne arin ev añamoh.

Medevor ivov nohopanezat mañah

Matiu 26:26-28; Mak 14:22-24; Ruka 22:17-20

²³Met ari hatevetei, darim Amip batam epat neen nañahaek ne arin haañoh, oñ petev maot ne ev añomaz tohog, ari tinam hatevetet hodad ravei. Met darim Amip bapanez Zudas ñai abanarin mañairah-kutur potak garos pim mañairooh-abanarinañ honeo toutat het gipiz noohapuh beret bat, ²⁴Godin biñ mañat bapezat paru manat epat mañah, “Met nem aboi ev, met nem abö epei arim horivoz hañiv ravapan, povoz petev kapot tat nat nemaz homet am tokat novai sohozei.” ²⁵Pot pi mañat paru manahan novai pi bain ivov kapurah mañar biihan hehaek bat parun epat mañah, “Met Godiz au hahan hezat non mageior ou ravapanez ne nourapanen, nem uveo non hamoh-poorö ba ou batapanez homet bain iv epov ari anom. Povoz petev bat nepekepuh, tokat nemaz homehot topourohopekez porah bain iv epov epat nohopek.” Pot darim Amip hat manahan paru bat nah. Pot darim Amip neen nañah. ²⁶Povoz ne epat arin añom, Met ari pimaz homet topourat beretar bain ivov nohopekezarah, Iesu darim

horivoz kakam ahov hatevetet ñomah-pov ba ou bathopek. Povož am togü manat nohopeken pi maot erapan.

Amipuz beretar bain ivov tin nohok

²⁷ Povož nem modari epat arin añom. Met aban nap ma añ nap pim ñomahavoz tin hom namee het, darim Amipuz beretar bain ivov napanez pop pim aboir uveo ok batiu tiu batapan. ²⁸ Povož ganö ari betezam nohopek hezavoz, garos ari nap nim nem loporih homeamegivoz tin an tat home hori nao hepan, povož pov betepekepuhoh rekot darim Amipuz homet beretar ivov bat nepek. ²⁹ Oñ nap pot nat hepanepuh, darim Amipuz herisik metahan, pi darimaz ñomahavoz kapotaz hom namee kutam het, berë potar iv pov am bat napan, povož Godiz etañik tin narav tapanen hañ horiv metapanezat ravapan. ³⁰ Met arim ñaravatak añarab nari taput tat betezam tin hom namee het bat namah, povož petev pori lamao bat sikö tat hez, met mod nari amun taput tat hañomah. ³¹ Oñ ari pot nepekez homet garos arim mauhö arim loporizaroh hepanez poñ an tat home horiñ betepekepuh, pim ñomahavoz tin homet nohopek, povož Godiz etañik arim hori nañ ou narav tapanen piuhö ari hañ horiv naetotü. ³² Met tairaiz okat tamegin ari hañ horiv etamah pot hometunei, oñ añarab Godiz hom namee het tovai samah-pori tokat hañ horiv metapanen, pohao hori ravat hepanezaek ganö dari parunañ honeo hori ravat hek hezavoz, petev hori tameg-pori maot hodad tinao bat pim nonoroh tin sookaz hat hañiv ok etamah. ³³ Povož nem bosir sau, ari darim Amipuz homet topourepekez porah, ari garos emat hepekez pori am hep-eken, modari emapanenahoh ari mapori togü manat gipiz potü bat nepek. ³⁴ Met aban nap ma añ nap gin hepan, povož ganö topouravok sat ahoam na-

pan hezavoz, garos pimauz zeimakeh natü tinam hainapanepuhoh, emat arinañ honeo topourapan. Met ari topourohopekez porah, ganö nari gipizor ivov ahoam napanen modari nain hepanen, arim topourameg-pov hori ravapanen God hañ horiv etapan hezavoz, mapori topouratahoh nepekez ev añamoh.

Met arim ñetiñ menat at ñe nañeg-mod poñiz petev ne ev namenotü, oñ ne arih emomaz porahahoh ñeti mod poñ arinañ honeo het badede añohom.

Pul Tinap kez navor nao anamah

12 Nem bosir sau, met Godiz Pul Tinap dari pim gogoñ tovai sookaz hat, kezañ main main anamah-poñiz ari tin hodad tepekez hat ev añomaz toh. ² Met batam ari Godiz hodad nat heg-porah, Seten moreg etoohan, god rotap biriri nakez-pori arim ahori bavatat toogiek, ari orah rezah non horioroh avasooh. ³ Met batam ari pot hegivoz ne homet epat arin añom, Aban nari honep honep emat arin epat añohopan, “Met Godiz Pul Tinap nenañ honeo hezaek, ne pim ñeti rotapuv arin ev añamoh.” Met pot paru arin añohopanezaek, ari tair tat aban poriz hapanezao hatevetet tin an tat parum kapot hodad tepek? Met Godiz Pul Tinap aban nap rotap hameñizohopanez popuhö rekot, “Iesu pi horip, God meepanen horiek sapanezap ok,” pot nakaotü. Ma aban napuh Pul Tin Pop bon hepanen pi, “Rotap Iesu darim Amip ok hez,” pot rekot nakaotü. Met aban nari ñetiñ añohopanen, ari poriz añohopanezat hatevetet tin an tat hodad tepekezao ev arin añoh.

⁴ Met Godiz gogoñ main main tookaz hat pim Pul Tin Nenapuhö kez navor nao dari anamahan tameg. ⁵ Ma dari gog navor nao tovai samegiek, mod napuz homet tameg bon, oñ darim Ami nenapuz homet tovai sameg. ⁶ Met Godiz

gogot main main tovai sameg, oñ pot tamegivoz mau mod nap naek nakez, oñ pi nenapuhö eñizamahan tovai sameg. ⁷Met dari pim añarab mapori tin het nae nap meñizohot hekaz hat, pim Pul Tinap nap nim nem main main anahan darim loporizaroh het hodadeo anat kez navor nao anamahan, pim gogot tovai sameg. ⁸Met Pul Tin pop darim loporizaroh anahan hezaek, aban nari meñizat kezao manamahan, Godiz hodad tinavoz kapot paru añarab modarin badede mañamah. Ma mod nari kezao manamahan, Godiz hodad tairañ dari bat tookaz homet hez-poñiz hodad tat paru añarab modarin mañamah. ⁹Ma mod nari Pul Tin Nen Tapupuhö Iesuz homeo ahoam badae batat gog ahö nañ tohopanez kezao manamahan tamah. Ma mod nari lamari batin batohopanez kezao manamahan, gog pot tat lamari batin batamah. ¹⁰Ma mod nari Pul Tin Tapupuhö kezao manamahan, paru red ahö añaraboz rekot natotuz-poñ tamah. Ma mod nari Godiz ñeti nao modarin mañapanez kezao manamahaek tinam mañamah. Ma mod nari kez nao manamahan, paru añarab modariz tamahavon etet, “Rotap Pul Tinapuhö okop meñizamahan tamah,” ma, “Setenihö hodadeo manamahan okat tamah,” pot etet an tat hamah. Ma Pul Tin Tapupuhö darim mod nari kez modao manamahan, modariz ñe parum hodad nat hez-nañinañ hamah. Ma mod nari kez mod nao manamahan, ñe parum hodad nat hez-poñinañ hamahan, mod pori kapotaz hodad ravat parumovonañ borourat bar mañamahan añarab hateveteamah. ¹¹Met Godiz Pul Tin Hon Nen Popuhö pimauz hodadevok eñizat kezañ anamahaek, aban nap kez nao manamah, met mod nap kez mod nao manamah, potaharam tat eñizohot hez.

Dari Kristoz heri honas ravat hez

¹²Met aban napuz herisití zut tat epat arin añom. Met pim heris honas, oñ eñañir marañir etañir modatü pat pat hez. Met povoz zut dari Kristoz homeo badae batat hezari heri honas ravat hez. ¹³Met dari Zuda añarab, ma mod nari Grik añarab patari, ma nari parumauz zaitivok sat em tamah, met mod nari aban ahori zum metahan parum irih het itir as metohot hezari, met dari mapori Pul Tinap anahan hezaek, dari Kristoz heri honas ravat hez.

¹⁴Met dari Kristoz heri honas raveg, povoz ari tin hodad tepekez ñeti epeñ añom. Met napuz herisik eñañir marañir etañ map main main matut tahan hezaek, nap nim gogot tamah. ¹⁵Met aban napuz eñ nasihö gizas ravat epat hapan, “Ne maras bon, povoz heri epe-sik naketü.” Pot eñas hapanezaek, rekot pim heri pos betet main ravapane? Evo, am heri posik hepan. ¹⁶Ma aban popuz hat kap naehö epat hapan batah, “Met ne etao bon, povoz ne heri epesik am hat kapoe hemaz ne kaev.” Pot hat kapoe hapanezaek rekot pim main naravotü, oñ heri posik honeo am hepan.

¹⁷Met aban napuz herisik et nenañ hepanen, pim hat kapoñ bon hepan, povoz tair tat pi ñetiñ hahopanen hatevete-hopan? Ma pim herisik hat kap nenañ hepanen, pim batarop bon hepan, povoz tair tat pi ulagi navor navon hatevete-hopan? ¹⁸Evo, met menoh-epat napuhö rekot natotü, oñ God pimauz zaitivok tinam darim heriñ matut etahan hezaek, eñar mar ma etañir hat kapoñ map tin parum gogoñ main main tamah. ¹⁹Met darim heriñ et nenañ ma hat kap nenañ hehan, eñar mar, ma modatü hono matut natatin darim heriñ rotap hez-epat ou narav tah narab. ²⁰Oñ pi tin darim heriñik eñar mar, ma mod mapotü main main matut etahan parum gogoñ

main main tamah. Met povoz zut dari Kristoz añarab main main gogot tovai sameg, oñ pim heri honés dari ravat hez.

²¹ Pot pi matut etahan dari hez, povoz aban napuz etavohö rekot marasin epat namañotü, “Met ne tin eteamohöek ni naneñiz hez, povoz ni betezam heri epesik hezag, betet sa,” pot namañotü. Ma pim gagavohö eñasikaron epat namañotü, “Met ne tin homeamohöek arip naneñiz hez, povoz heri epes betet sei.” Pot gagavohö eñasikaron namañotü. ²² Met darim heriñik nañ gogoñ aviam tamah, oñ dari poñ rekot betekan sapan, povoz darim heriñ tin naketü. ²³ Ma darim heriñik pei tairañiz dari hom namee hez-poñiz dari am tin korav hez, ma tairañ añarab modari et narezotuz homeameg-poñ bamezat ba iz batameg. ²⁴ Oñ darim heriñiz abö nañiz homet tinañ ok homeameg-poñ dari ba iz navat. Pot God darim heriñ matut etahan hezaek, darim heriñiz abö nañiz hom namee hez-poñiz dari am tin korav hekaz hodad pov anahan hez. ²⁵ Povoz napuz heris rekot berat main main het tovai nasohotü, oñ pim heri posiz aboñ orah rezah nae nap meñizovai samah. Povoz zut dari Kristoz añarab pim herisiz zut ravat hezari taput nae nap masak metat meñizovai sohok. ²⁶ Ma napuz herisik abö nai kakamao tapan, povoz heri maposik kakam pov hatevetehopan. Ma heri posik abö nai hori ravat hep-anezaekanañ maot tin ravapan, povoz heri pos map biñ ravat tin hepan. Met povoz zut dari Iesuz añarab pim heris ravat hezaek taput tovai sohok.

²⁷ Met ari mapori Kristoz heris ravat hezaek, ari honép honép pim eñar mar pot raveg. ²⁸ Tat ari Iesuz añaraboz toguñik gogoñ main main tameg. Met God dei pim aposor abanari ba avatat pim gogovok bagaros avatat eñehan hez, met deim tokat propet aban pim ñeti nao mañamahan, hatevetet añarab

modarin badede mañamah-pori ba ou batahan hez, met poriz tokatiri paru aban darim Amipuz nonoroh sohopenez tin modarin mañamahari ba ou batat meñehan hez. Met poriz eñatak paru red ahö añaraboz rekot natotuz-poñ mañairamahari, ma añarab lamao tamahari batin batamah-pori, ma parum modariti honoñai nao ou ravamahan tin meñizamahari, ma togü poñik añarab tin hepenez korav ravat hezari, ma ñe hodad nat hez-poñir kañ hamahari, map pori God parum gogoñ main main tohopanez ba ou batat meñehan hez. ²⁹ Met dari Iesuz añarab mapori pim aposor añarab ba avatahan heza? Ma dari maporin God ñeti nao añamahan hatevetet propet añarab ravat het modarin ñetiñ mañamegi? Ma dari maporihö darim Amipuz nonoroh tin sohopenez darim modarin mañamegi? Ma dari maporihö red ahö nañ modarin mañairamegi? ³⁰ Ma dari maporihö modari lamao tamahan batin batamegi? Ma dari maporihö ñe mod darim hodad nat hez-poñinañ hamegi? Ma ñe poñinañ hamahan dari maporihö darimerin kapot tin hodad ravapanez bar mañamegi? Evo, met darim heriñik hez-mapotü main main tamahavoz zut, dari amun pim gog navor nao taput main main tovai sookaz ba ou avatat eñehan hez. ³¹ Met Godiz Pul Tinap kez poñ anahan hezaek, ñeti ev menoh-epeñiz homehopekepuh, kez tairañ ari bat añarab modari tin meñizohopekez poñ anohopanez zaitivonañ piin mañ mañohozei.

Darim modari loporï manookazao ev

Oñ kez poñinañ tohot non tin modañ ritou metat hez-pooroh sohopekezeao ev menomaz toh.

13 Met non tin modañ ritou meta-panezaoroz ñetiv ev. Met dari ñe añarab modariz hamah-mod nañ, ma

enzoliholoz hamah-ñe poñ tin haokapuh darim añarab modariz zakep tat loporĩ naman tohok, povoz God hatevetehopenen, ñe tin haokaz poñ betezam tibiv bapap menamahavoz zut dari hahot hek. Ma tenaver ñedet nameñ am uramahan ñeo ganö hamahavoz zut dari ñe poñ betezam hahot hek. ²Ma dari God pim ñetiv añohopenen tin añarabon mañook, ma pim tokat tohopenez kilam homeamah-kap poñ tin hodad tookapuh, darim modariz zakep namet hek, povoz God hatevetehopenen darim añarabon mañookaz poñ, ma tin hodad tookaz poñ map betezañ ravat hepan. Ma dari Kristoz homeo badae batat het rop nao pat naek sat hepanez au mañakan, mañakaz poek sat hepan, oñ darim modari loporĩ manat nameñiz hek, povoz God darin etepanen añarab betezari ravat hek. ³Ma añarab modari nonair nai bon hepanen darim nonair nai mapotü manookan, parum bohopan, oñ paru poriz zakep namet hek, povoz tin nonair nai manookaz povohö rekot eñizat hañ tinao bookaz naanotü. Ma darim añarab modariz zakep tat loporizaro naman hekapuh, Kristoz ñetiv haokan mod nari kaev ravat itiñadek baevetepanen ñadat ñomohok, povoz God etet, “Parum modari loporĩ namanari ok,” pot hat dari pot etohopanezavoz hañ tinao naanotü.

⁴Met aban nap añarab modari loporĩ manat meñizohopanez povonañ hepan, povoz pi mod porinañ honeo tin het napuz zuam mogao natotü, oñ mapori masak metohot, parum nonair naitun etet zait tat lop horirĩ naravotü, ma pimauz abatao bat hel navatotü. ⁵Met tairap pim modari loporĩ manohopanez pop pori hatevetet tu ravapanez ñeti pot nao parun namañotü, ma pimau nenap tin hepanez hom nameotü, ma modari hahopenen pi zuam mogao tat ñeti horĩ nao hañ parun namañotü. Ma mod nap horĩ nao metat ñeti horĩ nao mañapanen

pi povoz homevai nasohotü, oñ zuam unun manat kos rez manohopan. ⁶Met pot tovai non tin pooroh sohopenez pop modari horĩ nañ tohopenen pi etet kek hat biñ naravotü, oñ am parumaz zakep tat het Godiz ñeti rotapuvov eñatak tin sohopenezariz homet biñ ravat hepan. ⁷Met nap pim modari loporĩ manohopanez pop mod horĩ tovai sohopenezariz, ma nap honoñai nañ orah rezah piilh metohopanez poriz pi kaev naravotü, oñ God pi meñizohopenen, maot hodad tinavonañ het hepanez aban pop rez kek tat homehot hepan. Met aban pot pim modari loporĩ tin manohopanez popuz tovai sohopenez ñetiv ev arin añoh.

⁸Met dari modari loporizaro nae nap manookaz hamoh-pov pohao tin het hepanezao ok. Eñarohol, met petev ham eparah Godiz ñeti hameg-poñ tokat bon tapan, ma petev ñeñ main main dari hodad het hameg-poñ tokat amun bon tapan, ma petev dari Godiz hodad hez-pov tokat piin etet map hodad takazaek bon tapan. ⁹Met tairaz ev menoh-epeñ bon tapan hometunei, oñ petev darim hodadeñ aviam hez, ma Godiz ñetiñiz terĩ nañ aviam hodad het hameg. ¹⁰Oñ tokat porah Kristo erapanen, hodad mapoñiz kapot ou ravapanen, tin hodad ravat hekan, petev aviam haovai tovai sameg-poñ pohao bon tapan. ¹¹Met ev menohovoz epovotĩ zut tat arin epat añom. Met ne goerah ñaroholoz loporizaroh homeamahat homeoh, ma ñaro goeriz hamah-potam hahot hehö, oñ petev ne ahö haravat batam nem goerah haovai tovai emooh-potü ne maot nat. ¹²Met dari petev ñaro goeriz ev menohovoz zut am hek, povoz Godiz kapotaz tin hodad nat het iv havevok eteamegin darim heriñ tin ou narav tamah-povoz zut darim hodadeo petev tin ou narav hez. Oñ tokat nem ahö haravat hez-pot menoh-epovoz zut darim

etañ tin Godin etet pi petev darimaz tin hodad hezavoz zut, dari amun pimaz tin hodad ravat hek.

¹³Met garos menoh-poñ bon tapan, oñ ev menomaz toh-epeñ pohao am het hepanezañ ev. Met dari Godiz homeo badae batat hez-pov, ma pinañ honeo hekaz biñ ravat homeameg-pov, ma darim modari loporí manat meñizameg-pov, ev menoh-epeñ pohao het am hepanezañ ev, met dari loporí manookaz povohö mod menoh-povokaro ritou metat ahö mapov ravat hez.

Pul Tinapuhö kez anamah-ñeti modañ

14 Met ari añarab arim modariz loporizaro manat meñizohopekez non pooroh sohot, darim Amipuz gogot tin tohopekez hat, Godiz Pul Tinap kez mapoñihar ari anohopanez zait povonañ het piin mañohozei. Met God pim ñeti añahan hez-poñ modarin badede mañohopekez Pul Tinapuhö kez anamah-povohö modañ ritou metat hezao ok, povoz Pul Tinapuz kez povozahar ari ahoam zait tat hezei. ²Met aban nap pi ñe pat pim hodad nat hepaneze-poñiz navonañ Pul Tinap hodadeo manohopanen pim gizasinañ hahopanen añarab modari ñe pov unun, povoz hat navetetü, oñ God nenapuhö rekot pim hahopanez pov hatevetehopan. Met Pul Tinap hodad pov manohopanen pi ñeti izek nañ hahopan. ³Met Pul Tinap aban nap kezao manohopanen, Godiz ñetiñ modarin parum ñevonañ mañohopanez popuhö añarab mod pori tin meñizohot hodad tinao bat Godiz nonoroh tin sohopanez mañat bakez batohopanen, paru lop tinarizaronañ hepan. ⁴Met aban ñe mod parum hodad nat hepaneze-navonañ hapanez pop hapanen, pim modari hat navet

tapanezaek ñeti pov rekot mod pori nameñizotü, oñ pimauz hahopanez pov pimaum bakez batohopan. Oñ Godiz hahan hez-ñeti poñ parum ñevonañ mañohopanen hatevetehopanez pop, añarab mod Iesuz homet hepaneze-mapori meñizohopanezap ok. ⁵Met ari mapori ñe pat poñinañ hahopeken ne biñ ravat hem. Oñ Pul Tinapuhö kezao anohopanen, Godiz hahan hez-ñeti poñiz tin hodad tat modarin arimovonañ badede mañohopek, povoz ne biñ pimau ravat hem. Met rotap Godiz ñeti poñ modarin arim ñevonañ mañohopekez tin povohö ñe pat modañinañ hahopekez pov ritou metat gog tin ahov ravat hepanezaok. Oñ ari topourohopekezarah ñe pat arim hodad nat hez-poñinañ arim nari hahopanen, Godiz Pul Tinap mod nari hodadeo manohopanen, ñe hahopanez poñiz kapot maot arim ñevonañ borourat ari modarin añohopanen, ari hatevetehopekezaek eñizohopanen, Godiz tin homeo badae batat hepek, pot arin ok añamoh.

⁶Mai nem bosir sau ravat hezari, met ne arinañ emat hemaz porah, ne arin ñe pat arim hodad nat hez-navonañ añohoman povohö rekot eñizohopane? Evo, peti rekot naeñizotü, oñ arinañ honeo het darim ñevonañ God ñeti nao neen bar nañapanez pov arin añom, ma pim baiñetinao badede arin añom, ma Kristoz nonoroh tin sohopekez ñetiv arin añomaz poñihar ari hatevetehopeken eñizohopanen, pim nonoroh kez tat tin tovai sohopek.

⁷Met Godiz Pul Tinap kezao anamahan ñe pat arim hodad nat hezañinañ hamegivoz homet ne ñeti epovokaro arin añom. Met aban nap gitat bat tin urohopanen, daas hahopanezari hatevetet, “Tin daas hahokaz ok uramah,” pot homet daas hahopan. Oñ aban mod nap gitat bapap urovai ñeo tin nak hep-

anen, añarab tin hat navet het, “Ae, tair ok uramah?” pot hat daas nak hepan. ⁸Ma aban nap ñai abanari ñai tapanez hat tibiv menapanen tibī pov tin ñeo nak tapanen, ñai aban pori tin hat navet tat hepanezaek, paru nae nap menapanez ñai bizat hepan. ⁹Met ñeti epovokaroz zut ari nari arim topourameg-poñik ñe pat arim hodad nat hez-poñinañ ñe tiv hahopeken, ñe poñiz kapot borourat mañohopanez nap bon hepan, povoz añarab modari tair tat hatevetet ñetivoz kapot tin hodad tapan? Evo, paru hodad natotü, povoz arim ñe hahopekez poñ teptepivoz zut ravat betezam sohapan. ¹⁰Met ham eparah zei maposikaroh dari añarab ñeñ main main ahoam hameg, oñ añarab nari parum ñevoz kapotaz hodad nataek betezam hamah bon, oñ nap nim nem ñeñiz kapotaz tin hodad hetahoh hameg. ¹¹Met aban nap pim ñevonañ hahopanen, ne hat navet hemapuh pimaz homeman, Pi aban patap, pot ravat hepan. Met nehoe nem ñevonañ haoman pi amun nemov hat navet tapanepuh pi nemaz homepanen, Ne aban patap, pot ravat hem. Met ari amun arim topourohopekez porah, nari ñe pat nañ hahopanen ari kapotaz tin hodad nat hepeken, ñeti poñ rekot naeñizotü. ¹²Oñ Godiz Pul Tinap kez tinañ anohopanez ari zait tat hezaek, kez tairañ ari topourat tovai nae nap meñizohopekepuh, Kristoz tin homeo badae batat hepekez poñizahar zait pimau tat het piin biñ mañohopeken kezao anohop.

Dari hodad hez-ñe poñinañ mañook

¹³Met ev hamenoh-epovoz homet maot epat arin añom. Met ari topourohopekez porah, arihanañ aban nap ñe pat arim hodad nat hepekez navonañ ñeti nao hapanez pop Godin mañ mañapanen, pim hapanez povoz kapotaz hodadeo manapanen, arimauzavonañ boreurat maot hapan. ¹⁴Met Pul Tinap

kezao anohopanen, dari ñe pat darim hodad nat hez-nañinañ Godin mañ mañohok, povoz darim loporizarotihanañ mañ pov hahokan Goditi sohapan, oñ darimauz homevokanañ mañ pov nakaotü. ¹⁵Oñ dari epat tohok, Met Pul Tinap dari hodadeo anohopanen, ñe pat nañinañ Godin mañ pov mañook, ma darimauz hodadevor homevonañ amun piin mañ mañook. Ma Godiz biñ ravat ñe pat poñinañ daa nañ haok, ma darim homevokam pimaz biñ ravat amun haok. ¹⁶Met arim topourohopekez porah, ari nari Pul Tinapuhö hodadeo anohopanen, ñe hamoh-poñiz nañinañ Godiz ñeti biñao arim loporizarotihanañ piin tin mañohopeken, añarab mod emat arinañ honeo hepanezari arim mañohopekez poñiz hodad nat kut hepanepuh rekot paruhö, “Rotap ok paru hamah,” pot hat arinañ honeo Godiz biñ naravotü. ¹⁷Met ari tin ñe mod poñinañ Godiz ñeti biñao hahopek, oñ mod pori paru unun, povoz kut tat hepanezaek, arim hahopekez povohö paru nameñizotü. ¹⁸Met ne Pol ari mapori ritou etat nem main het pim Pul Tinapuhö tin ne hodadeo nanamahan, ñe patañinañ ahoam Godin mañ mañamoh. ¹⁹Oñ dari Iesuz añarab topourat Godiz ñeti biñao mañookaz porah ñe pat poñinañ ne houloam haoman, ari hat navet hepeken, ñeti poñ naeñiz tapanezak tin naravotü, oñ darim ñevonañ aviam añoman ari tin hatevetet hodad tepoken, ñeti poñ eñizohopanezaek tin ravohopan, pot homeamoh.

²⁰Nem bosir sau, met ñaro goeri añaraboz hori tamahañiz paru hodad nat hezavoz zut ari het tohozei, oñ ev menoh-ñeti epovoz homet ñaro goeriz zut het hometunei, oñ aban korav ahori tin homeamahavoz zut, ari homehot het ñeti epovoz tin homevai sohozei. ²¹Met batam Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez,

Met añarab okori hodad tinao bapanez ne aban ñe mod patañinañ hamahari meeman, emat parun mañohopanen, ne parumaz mogao tat hez-pov ou ravapan. Oñ pot metoman añarab okori am hat man man tohot hat navet hepan hezag, sa hep. *Aisaia 28:11-12*

Pot menahan hezavoz homet epat arin añom, ²²Met ari topourat hepekezaek nari ñe pat arim hodad nat hez-nañinañ ñetiv hapanen, paru Iesuz homeo badae navat hepenez nari honeo emat topourat hepenezaek, paru hatevetet zageri tat epat hapan, “Ui, met dei Iesuz hodad natari eveg, paru ñe okoñinañ hamahavoz dei hodad nat.” Pot paru hapan, oñ arim topourohopekez porah, Pul Tinapuhö aban narin hodadeo manohopanen, emat Godiz ñetiñ nañ arin bar añapanen, ari pimaz homeo badae batat hezari hatevetet, Rotap Iesu dariñañ honeo hezan dari pimeri raveg, pot homepek.

²³Met tin hodadeo bepekezae ev. Ari Iesuz añarab topourat hepekepuh, mapori honerah ñe pat nañir nañinañ hahopeken, añarab pimaz homeo badae navat hepenez nari emat arinañ honeo het hatevete-hopanepuh, rotap arimaz epat hahopan, “Met añarab eperi rumurat okat hamah batah.” Pot arimaz hahopan. ²⁴⁻²⁵Oñ ari topourohopekepuh Godiz ñetiñ hahan hez-nañ arim ñevonañ hahopeken, añarab Iesuz hodad nat hepenez nari emat arinañ het hatevete-hopanepuh, parum hori tovai emoohpoñ, ma kilam loporizaroh homeohpoñiz homet epat hapan, “Met God kilam homet tovai emamegiñiz hodad hakez.” Pot hat gagao gom riit pim abatao bat hel batapanepuh, epat arimaz hapan, “Ae, met rotap God arinañ honeo hez.” Pot paru arimaz hapan.

Darim topourat tin tookaz ñetiv

²⁶Nem bosir sau, arim topourat tohopekezat ev añomaz toh. Met ari Godiz abatao bat hel batohopekez ma mañ mañohopekez hat topourohopekez porah, arihanañ nap daañ hahopekez korav ravapan, ma modap baiñetinao hapan, ma mod nap God piin mañapanezat arin badede añapan, ma mod nap ñe pat arim hodad nat hez-navonañ hapanen, modap pim ñetiñ hapanezavoz kapot borourat arin badede añapan. Pot ari tohot loporizaroh kez tat tin hepekez homet, honep honep gogot tin au ravat main main tohozei. ²⁷Met ñe patañinañ hahopekez gog pov ahoam houlori honerah nakaotü, oñ garos nap hapanen, modap tokat hapanen, eñatak modap, pot hapanenahoh mod nap parum hapanezavoz kapot arin borourat arimovonañ añapan. ²⁸Met pot kapot borourat badede añapanez nap bon hepan, povoz mod nap ñe patavonañ naañotü, oñ kil pimam ñe povonañ Godin mañ mañapan. ²⁹Met aban nañariv ma nañariv nap God parun mañapanez ñetiv arim ñevonañ hapanen ari modari hatevetet, Rotap Godiz mañahao ak hamah, ma tair? pot homet an tepek. ³⁰Met aban nap God piin mañapanez ñetiñ nao hahopanen, aban mod napun God ñetiñ nao hapanez mañapan, povoz bal hapanen garos hahopanez pop gaa tat toutapanen, mod popuhoen hapan. ³¹Met arim Iesuz homeo badae batat hez-pov ahö ravapanen, arim loporizaroh tin kez tat hepekez hat ari honep honep Godiz ñetiñ arin añohopanez poñ rekot am hahopek. ³²⁻³³Met God dari betez susu haokaz zait nat, oñ hodad tinavonañ het pim ñetiv honep honepuhö haokaz pi zait tat hez. Povoz topourat hepekez porah pim Pul Tinapuhö hodadeo anohopanen ñetiv hahopekez susu bael bael nakaotü, oñ ari honep honep tin main main hahopek.

Met Iesuz añarab togü mod mapoñik topourat tamahat, ³⁴ari amun topourohopekezarah, añahol bal hat ñetiv nakaotü, oñ batam Mosesiz hahan tovai emamah-potam paru tat abanariz iriham hepan. ³⁵Met añahol abanari baiñetinao hahopenen parum hahopanez navoz kut tapan, povoz parum zeñik sat abuholon at mañapanen parun hañiv mañapan, oñ arim topour poñik añahol bal hat at hahopenen tin naravotü. ³⁶Eñarohol, met ev añaholoz menoh-epov ari hodad nata? Povoz ne epat arin at añom, Met Iesuz ñeti tinao arimatak kapot tahan ari nenari hodad tinavonañ heza? Tahan paru modari unun heza? Evo ari hodad, rotap arimatakanañ Godiz ñetiv kapot nat, povoz ev añoh-okat tin tovai sohozei.

³⁷Met Pul Tinap hodadeñ dei anamahan, Godiz añamahat modarin mañameg, ma gog tin modañ dei amun tameg, pot arimauz homehopekezari ev ñeti menoh-epovoz homet epat hapek, “Pol darim Amipuz hahan hezat rotap ev menahan hez.” Pot hapeken tin ravapan. ³⁸Oñ nap nem ev menohon hez-epov betet, “Ñeti betezao ok,” pot hapan, povoz ari modari pimaz epat hapek, “Ae, hodad tinao bonop ok.” Pot hapeken pi am hahopenen ari tovai hatevetetunei.

³⁹Nem bosir sau ravat hezari, ñeti ev hamenoh-epovoz homet maot teri epat arin añom. Met God pim ñetiv arin añohopenen modarin mañohopekez zaitivonañ hezei. Oñ nari ñe pat arim hodad nat hez-poñinañ pim ñetiv hahopenen tovai pori bagaa batotunei. ⁴⁰Oñ ganö ari pot tohot baponat tat houlori bal hat honerah betezam hapek hezavoz, ari hodad tinavonañ het arim topouramegiek, tinam honep honep bal hat hahopek. Pot arin ev añamoh.

Kristo paruh ou ravah-ñetiv

15¹⁻²Met nem bosir sau, batam Iesuz ñeti tinao arin haañoohon ari tin hat havetet pimaz homeo badae batat hez. Met ñeti pov am bahorë hat hepek, povoz tin hepek, oñ arim giz nenañinañ haovai sohot, arim loporizaroh rotap pimaz hom namee hepek, povoz pimaz pot homeo badae batat hez-pov betezao ravapan. Met ganö ari unun manepek hezavoz Iesuz ñeti tin pov maot ev arin añomaz toh.

³Met batam Godiz nañahat arin añooh-ñeti pov haokaz garosik ahov ev maot añomaz toh. Met batam pim tapanez Baiñetinavoz Tepatak ñetiv menahan hez-taput Kristo tat darim hori tamegiñiz hañiv bakaz hahan hehaek, piuhö hañ pov havat kakam ahov hatevetet ñomah. ⁴Tahan pi hel belavok basat bizahan oraehan, batam menahan hezat tat aliz nasikaro bon tahan, zeirevaizasik God pi maot baviriri bataan bal hah. ⁵Met God pi pot baval hahan garos pi Pitaz nakoe ou ravahan Pitahö piin eteh. Met tokat aposor aban modarih ou ravahan paru piin eteh. ⁶Pot pi ou ravahapuhoh pim mañair añarab nari 500 hehaek, parum ñaravatak ou ravahan paru mapori piin eteh. Met petev eparah añarab poriz nari hañomah, oñ maporizaro nañom am biriri hez. ⁷Met pot tat tokat pim bosip Zemis popuhö amun ou ravahan piin etehan, tokat modarah pim aposor abanariz ñaravatak maot ou ravahan, paru mapori piin eteh.

⁸Pot pi ou ravoohan, paru piin etehaek met meteo nehoen nonoroh soohon, pi nem nakoe ou ravahan, nem etañinañ piin etehö. Met rotap añ nap pim ñaro nari batat, “Modap batomazao ev bon hatoh,” pot homepanepuh, eñatak pi hod ñarop batapanezavoz zut, Kristo modarih ou

ravoohat tokat pi nehahon ou ravah. ⁹Pot neeh netah, oñ garos Godiz añarab bahorí batovai emoohovoz ne homet epat nemaüz homeamoh, Met ne aposor aban modariz irih abatao bonop ravat hez. Met ne aposor abanap ravomaz puihö nanañatin pi tin ok tah narab, pot nemaüz homeamoh. ¹⁰Oñ God nem horí tooh-poñiz unun manat masak pov nanah. Met betezam pim masak pov ne nanah bon, oñ tin pov nanahapuh pim aposor abanap ba navatahan, ne pim gogot ahoam tohot aposor aban modariz gog tamahañ neohö ritu metat hez. Oñ nemaüz kezavonañ ne gog pov nat, oñ Godiz masakao nanamaheak, ne kezam het pim gog pot tamoh. ¹¹Met dei aposor aban mapori ñetiv main main haovai sameg bon, oñ Iesu ñomat maot bal hah-ñeti hon pov batam arin añoohon, ari pimaz homeo badae havateg-nen pov dei haovai sameg.

Kristozari maot baval akapan

¹²Met Kristo ñomahan God maot baval hah-ñeti pov dei añovai samegiek, ari nari tairaiz epat hameg, “Met dari añarab ñomat samegiek God maot birirí hekaz baval naakaotü.” Met arim hameg-okov kap tairatatihanañ okat hameg? ¹³Met dari añarab ñomat samegiek, “Pi maot baval naakaotü,” pot arim hameg-okov rotaputin, Kristo pi ñomahaekanañ rekot God maot baval nak tah narab. ¹⁴Ma Kristo ñomahaek rotap baval nakatin, dari pim ñeti haovai sameg-epov betezao ravahan, ari pimaz homeo badae batameg-pov amun betezao ravah narab. ¹⁵Met modao ev, dari Godiz ñetiv añarabon epat mañovai sameg, “Met Kristo pi ñomahaekanañ God maot baval hahan birirí hez.” Pot parun mañameg. Oñ dari ñomamegiek maot birirí hekaz baval naakaotü, pot ari nariz hameg-pov rotaputin, Kristo amun God baval nak tahan pim

ñeti añarabon mañameg-epov ñeti moregao ravah narab. ¹⁶Met nem modari ne maot epat arin añom, God dari maot baval naakaotü, pot ari nari hameg-pov rotaputin Kristo amun baval nak tah narab. ¹⁷Oñ Kristo arim horí tameg-poñ ol betepanez hat ñomah, oñ ñomahaekanañ pi baval nakatin, arim pimaz homeo badae batohot hez-povoz kapot bon ravahan, arim horí toog-poñ God ba ol navet tahan arim horí poñinañ am heg narab. ¹⁸Ma Kristo maot baval nakatin, paru tairari pimaz homeo badae batohot ñomah-pori ñomat tin nakez tah narab. ¹⁹Met Kristo maot baval nak, pot dari haok, povoz dari ev hamarrah horivoz lopotak het, pimaz homeo badae batovai, dari abarah pinañ honeo tin hekaz hameg-pov ñomakaz porah bon tapanenezat ravapan. Povoz añarab pimaz hom namee hez-mod pori darimaz rekot epat hapan, “Zavaruz okori, paru Kristoz homeamah-okov tokat ñomapanezarah bon tapan.” Met pot paru darimaz hapanez nonor bon. ²⁰Ae, ñeti rotapuv ev arin añomaz tohog tinam hatevetei, Met Kristo ñomahan God maot pi baval hakahan sat hez. Povoz dari hodad, dari ñomamegiri pim metahavoz zut, tokat God darihoen baval akapanen birirí ravat hek. ²¹Met batam aban garosik pop horí tahan, dari añarab ñomookaz pov ham eparah ou ravah. Met petev aban modap ñomahan baval hahae dari ñomakan, puihö maot baval akapanez pov ou ravah. ²²Met dari añarab mapori Adam popuz iz mimihol hez, povoz pim tahat tat dari mapori ok ñomameg. Oñ petev dari Kristonañ honeo ravat hezaek, pim tahat tat ñomakazaekanañ dari maot baval akapanen birirí ravat tin hek. ²³Met Kristo garos ok bal hah, met dari amun tokat bal hakaz hahan hez-porah pi maot erapanepuh, dari pimeri ravat hez-mapori

ñomat hekazaekanañ maot baval akapan. ²⁴⁻²⁶Tapanen ham eparar nonair nai mapotü bon tapanen, Kristohö pimaz kaev ravat Seteniz kezavonañ het ham eparah ma abarah hez-mapori ritou metat mez hor batapanepuh, pi ahop ravat het paru men bon batapan. Met pot tat meteo pi ñomameg-non poorö ritou metat bavon batapanen, dari maot nañomotuz non poorö ou ravapan. Met Kristo ahop ravat hepanez porah God hori hepanezarir hepanezatü map pim eñañik betepanen mez bon batapanepuh, pi dari tairarir tairatuz tin korav ravat hepanez porir potü pim Papapuz marasik evizapanen tin hek. ²⁷Met Kristo tokat pot tapanez ñeti nao batam epat menahan hez, Met God nonair nai mapotur mapori pim irih bizapan. Met nonair nai mapotur mapori pim irih bizapanen hepanez hah-porah Kristo pi Godiz ahop ravat hepanez homet nak, oñ pi tapupuhö pim ropuz irih nonair nai potur mapori bizapanez hah. ²⁸Met potur pori pim ropuz eñañik bizapanen hepanez porah Godiz rop amun pimauhö pim Papapuz irih sat hepanen, God nenap dari maporiz korav ahö mapop ravat hepan.

²⁹Met, “Añarab ñomamah-pori God maot baval nakaotü,” pot paru nari hamahavoz ñeti modao ev. Met añarab nari parum hañomamah-nari meñizapanen, Kristonañ honeo abarah hepanez homeamahan, parum hañomah-poriz urutak ivoh memeeat epat hamah, “Met ari ok ivoh emeegiek paru hañomah-poriti sat meñizepekezat ok haraveg.” Oñ dari añarab rotap ñomamegiekanañ maot baval naakaotü, pot hamah-pov rotaputin, parum ñomamahariz homet ivoh memeamah-okovoz kapot bon hehan, parum ñomah-pori Kristonañ honeo abarah hepanez nameñiz tah narab. ³⁰Oñ deim tamegivoz homei. Met dei aliz mapoñik Kristoz ñetiv

mañamegin, ñeti povoz kaev ravat hezari emenapanez hamahan, dei am rez kek tat mañovai sohot parumaz ñaihet nat hez. Oñ tokat Kristo maot baval akapanen, pinañ honeo tin hekaz hom namez tegitin, dei añarabon pim ñeti epov ñaihetivoz am namañ toog narab. ³¹Met nem bosir sau, dari mapori darim Amip Iesu Kristonañ honeo haravat hezavoz homet ne biñ ravat hez-ñeti rotapuv ok arin añoh. Met rotap modao ev, orah rezah paru ne men noñomapanez hamah. ³²Met ne ev Epesas ze i epatak hezan, aban nari bol ñairiz zut hezaek ne Iesuz ñetiv hamohon ñai horiv tat ne bahori navatapanez tamah. Met pot hori netamahan ne am boi tat tovai samohovoz hañ tinao ham eparah boma? Evo, tokat maot baval akapanez hahan hez-porah hañ tinao ne bom, pot nemaus homeamoh. Oñ dari añarab ñomamegiekanañ maot baval naakaotuz pov barotap batak, povoz ham añarab nariz hamah-epat amun haok, “Met totoi dari ñomakazari eveg, petev bolor gipiz ahoam tat nohot darimauz zaitivok tovai sookazavoz biñ ravat hek.” Pot parum hamahat dari hat parum betezam tamahat amun tovai sookazat ravapan.

³³Met nem modari, añarab nariz ñeti moreg pot hamah-poñin ari hatevetet barotap batotunei. Met batam ñeti epov hahan hez, “Ari aban horirinañ honeo sat em tohopek, povoz parum hori tohopanez potam ari amun tohopek.” ³⁴Eñarohol ae, met ari bal hat maot hodad tinao bat arim hori tameg-poñ betepek, pot ne arin ev añamoh. Met ari nari Godiz kapotaz hodad narav tat, “Evo, dari ñomakazaekanañ maot baval naakaotü,” pot hamegivoz homet ne ari hatevetet tu ravepekez hat ñeti epov arin ev bar añoh.

Dari heri patañinañ bal hak

³⁵Met ni nap epat neen nañekë, Met God tair tat añarab ñomamahan parum heriñ zañ hatamah-pori maot baval hapan? Ma paru heri tairañinañ maot baval hapanez hameñ? ³⁶Met ni pot neen nañekezapun ne epat niin nañom, Ni kut tat neen okat nañekë. Met ari bitü hamarrah ñedeamegin bi potü maot berevat napoz haz, oñ ñekeñ berevamahan, bi potü zañ tamahana-hoh magei tinañ badovai rapovai tamah, oñ zañ nat hepaneza-voz rekot berevat badovai rapovai natotü. ³⁷Met arim avañir adañik ñedeameg-potuz ari hodad, Utap tova-iam poñ basat ñedeameg bon, oñ bi ul tagi tamah-poñ, bulañ ma mod tairañ, ñedeameg. ³⁸Tamahan tokat parum taenir geleñ main main God pimauz hodadevok au mañahan, hezat tamahapuh berevat pat patam badovai rapovai tamah. ³⁹Met darir mapotuz heriñ honeo hez bon, oñ añarab parum heriñ pat hezan boloholoz heriñ amun pat hez, ma ideholoz heriñ amun main hezan pisiholoz heriñ main hez. ⁴⁰Met abarah hezariz heriñ pat hezan, dari ev hamarrah hezariz heriñ amun pat hez. Met abarah hezari paru poek tin het sohopanez parum heriñ tin matut tahan hez, oñ dari hamarrah hezari ev tin het sat em tookaz darim heriñ pat matut etahan tin hez. ⁴¹Met gitapuz alizao tin ahoam al tezat hez, met ñonisz amun pim alizao tin, oñ avi heriam al tezat hez, met zeizañiz alizao pat pat aviam hezan map honeo al teamah bon, oñ nañ aviam peñ hat hezan nañ ahö heriam peñ hat hez, pot main main redeñ hezan dari eteameg.

⁴²Met ev menoh-epovoz zut dari añarab ñomamegiri maot baval akapan. Met bitü ñedeamegin zañ tamahan ñekeñ berevat magei tinañ rapamahavoz zut, ñomamegin ba eveirama-

haek oraet darim heriñ zañ tookazat ravat hez. Oñ baval akapanez porah heri magei tin maot zañ natotuz poñinañ baval akapanen tin hek. ⁴³Met nari ñomamahan baveirameg-heri poñ kezao bon betezañ baveirameg, oñ God pi maot baval akapanen heri hori poñinañ maot naketü, oñ heri magei anapanez poñ kez tat tinaharam het hekazañ anapanen hek. ⁴⁴Met petev dari añarab ñomamegin darim ham heriñ hamarrah ba eveiramah, oñ dari maot baval akapanez porah abarah Godinañ tin hekaz heri magei poñinañ hek.

Met petev dari ham heri epeñinañ het hamarrah tovai sameg-epeñ betet tokat abarah heri magei patañinañ het sat em tohok. ⁴⁵Met ev menoh-epovoz ñeti nao epat batam menahan hez, Met God aban garosikap Adam matut tahan pi ham eparah biriri ravat heh, pot menahan hez, oñ petev aban mod ou ravat hezap Kristo dari pohao tin biriri het hekaz kapotaz maup ravat hez. ⁴⁶Oñ dari abarah Godinañ pohao tin het hekaz heriñ garos ou narav, oñ ham eparah hekaz heri poñ garos ou ravah, met tokat tin hekaz poñ ou ravapan. ⁴⁷Met aban garosikap matut tapanez hat God hamar bat matut tahan hehap ok, met aban tokat ou ravah-pop abarahanañ meehan erahap ok. ⁴⁸⁻⁴⁹Met Adam pop hamar bat matut tahan hehavoz zut, dari amun ham heriñinañ het pim tohat tovai sameg, met aban abarahanañ erat hehpopuz eñatak dari samegiri, pim herisz zut abarah tin hekaz heri poñ dari anapanen hek.

⁵⁰Nem bosir sau, ev menohovoz ñeti terit ev. Met darim ham heri epeñinañ ev hez-epatam hek, povoz abarah Godiz zei tinasik rekot dari sat naketü, ma darim ham heri ñomakaz-epeñinañ hek, povoz rekot pohao tin het hekaz poek nasotü. ⁵¹⁻⁵²Met ñeti izek heh-nao ne arin ev bar añomaz toh. Met darim mod Iesuz

homeo badae batat hepanez nari nañom am hepanen, pi maot erapan. Tapanen tibi meteo menapanen hatevetekan, pi erapanen zuamam darim etañ mumizat maot eteamegivoz zut, paru hañomapanez pori garos parum pohao tin het hepanez heri poñinañ baval hapan. Met nañom am biriri hepanezari parum heriñ bapat batapanen heri tin poñinañ paru amun hepan. ⁵³Met ev ham heriñinañ dari het ñomat zañ tameg, oñ tokat God hapanen darim ham heri epeñ betet dari abarah heri ñomat zañ nat pohao tin het hekaz poñ bak. ⁵⁴⁻⁵⁵Met batam epat menahan hez,

Met God darim ñomookaz nonoroh sameg-pov pohao bavon batapan. *Aisai 25:8*

Met mod epov amun menahan hez, Ae ñomao, nim bahori avatovai emooñkez pov petev taekev hez? Evo, God ni bavon hanavatahaek rekot maot dei bahori naavatotü. *Hosea 13:14*

Met tokat darim heri ñomat hori ravapanez epeñ betekan, heri tin maot nañom pohao het hekaz poñ anapanen bak. Tapanen pot menahan hezavokaroz rotapuv ou ravapanezat ok ravapan.

⁵⁶Met dari Godiz ñeti kateñir ah ñeñ elamegiek, hori tovai samegivoz hañiv bamegipuh ok ñomameg, met ñomameg-povohö pei nahol emenama-han kakamao hateveteamegivoz zut, honoñai ahoñ etamahan dari iñir zakep tameg. ⁵⁷Oñ darim Amip Iesu Kristo pi eñizat ñomahaek, dari ñomat hori ravameg-pov ritou hametat tin hekaz nonoroh eñehan sameg. Povoz dari orah rezah pim eñizat ñomahavoz homehot Godin biñ pimau ravat mañovai sohok.

⁵⁸Nem bosir sau tinari, Iesu Kristo ñomao ritou metat tin hekaz nonor ba ou batah, povoz orah rezah ari rez kek tat het darim Amipuz homeo badae batat het non mod naoroh sohotunei, oñ pim gog tin nenaoh tohozei. Met

ari darim Amipuz homehot gog tairañ pim abatavonañ tohopekez poñ betezañ naravotuzañ ok, oñ ari pot tohopeken, modari pimaz homeo badae batapanen, God arim gog tohopekezavon etet biñ ravat hepanez homet ari am kez tat het tohozei.

Zerusalem pori monis manapanezat ev

16 Met Zudia zeisik Godiz homeo badae batat hez-añarab paru nonair naiz tekü tat hez, povoz ari meñizat monis batogü manat paru manepekez haguek, paru Galesia zeisik Iesuz añarab toguñ ravat hezari monis bizovai sohopenez ne parun mañohot ari amun tohopekez ev añomaz toh. ²Met orah rezah Sande aliz poñik ari honep honep gogot tamegivoz moni tairas bameg-posikanañ ari moni ahos bamegiri ahö nas bizei. Met ari moni goes bamegiri avi nas bizei. Tat ari batogü manat bizepeken oraepan. Tapanen moni pos basat paru manapanez ne homet arih emomazarah monis bizepeken, haoraepanezaek ari monisiz mel tat, “Ae moni nas bepeken batogü manak,” pot nakaotü. ³Met ne ok emomazarah aban moni pos basat manapanez nari ba ou batepeken, ne tep naek Zuda añarabohö monis basapanez aban poriz tin hodad tapanez ñetiv menat manoman tep poer monis honeo Zerusalem zeitak basat manapan. ⁴Met ne honeo aban porinañ somaz zait tom, povoz dei honeo Zudia zeisik sak.

Korin zeitak sapanez mañah

⁵Met petev ne Masedonia zeisik sat zei potak katak añarabon etemaz somazarah poek ahoam ne naketü, oñ zei posizañ emohot ok arimatak emom. ⁶Tat ne arinañ het tamar ahov tohopanez ñon poholok okeam hem batah. Tomapuh ne arimatakanañ taek somaz

hodadeo bat haoman, neñizat nemeep-eken poek som. ⁷ Met petev ne zuam arimatak emat aviam het am somaz ne zait nat, povoz garos Masedonia zeisik sat poekanañ arimatak emomapuh, darim Amip arinañ hemaz gu hapan, povoz arinañ honeo ahoam hemaz zait toh. ⁸⁻⁹ Oñ petev ne ev Epesas ze i epatak het gog tinao tat Kristoz ñetiv mañoohon, am mañoohomaz nonor ou ravah, povoz eveam heman Pentikos hameg-aliz pos bon tapanen epékanañ Masedonia zeisik som. Met ne ev het gog tinao tamoh, oñ añarab ahö navokaro Kristoz gogot tamohovoz ahoam kaev ravat hez.

¹⁰ Met aban Timoti arim nakoe emapanen piin etepek, povoz pimaz epat homepek, Met aban epop Pol darim Amipuz gogot tamahavoz zut, pi amun taput tamahap ev. Pot homet pi bat sa batepekepuh ariparo tin hepek. ¹¹ Tat arihanañ napuhö tovai pi bat hor batotun, oñ pi meñizohopeken lop tinarinañ hepanepuh ari evetet maot ev nehaz emapan. Met ne aban arihanañ nari pinañ honeo maot ev emapan, pot homet ne gaa tat etet hem.

¹² Met darim modap Apolosiz ñetiv ev. Met aban darim mod nari Korin arimatak emapanez porah pi amun emat arinañ honeo hepanez orah rezah piin mañamoh, oñ petev pi arihaz emapanez nonor bon hez hamah, oñ tokat nonor ou ravapan, povoz pi ariti ok emapan, pot hah.

Ñeti meteni ev

¹³ Nem modari, ari Kristoz homeo badae batat hezaek arim etañ elat het ñaihet totunei, oñ kez tat tohozei. ¹⁴ Met pot tohot orah rezah ari nae nap zakep tat modari loporizaro manat meñizohozei.

¹⁵ Met ari Stepanasir añapur ñaroholoz toohat hodad hakez. Met Akaia zeisik añarab Iesuz ñetiv hateveteh-

porah garos paru Iesuz homeo badae batah. Met pot tahaekanañ paru gog modao nat, oñ orah rezah Godiz añarab meñizat gogot tamah. ¹⁶ Povoz nem modari epat arin añom, met arimatak Stepanas met pim zut tin het darim Amipuz gogot tamah-aban modariz irih ari het kez tat tohozei.

¹⁷ Met ne ari Korin añaraboz ahoam home midin tohot hehon aban Stepanasir Potunetasir Akaikas ari meegin ev nehaz emahapuh, arim tameg-ñetiñ ahoam nañahan ne hatevetet biñ ravoh. ¹⁸ Met aban pori ari meegin ev emat ne neñizat bakez navatoohan tin ravohok ari parum pot neñizohavon hatevetet, “Paru tin tamahari ok,” pot hat parumaz biñ ravat hepek.

¹⁹ Met Esia ze i epesik Iesuz añarab togü manamah-pori arimaz homet, Paru tin hepanez homet dei zait tat hez, pot paru hahan ev menoh. Met aban Akuilar añap Prisila met parupim zeimakeh Iesuz homet togü manamah-pori amun arimaz homet epat hah, “Paru tin hepanez dei zait teg.” Pot hahan ev menoh. ²⁰ Met aban nenañ ev het gogot tamah-modari amun arimaz homet epat hah, “Paru tin hep.” Pot hahan ev menoh. Met ari topourameg-porah nae nap tin metameg-pov tin ou ravohopanez mar nae nap manohozei.

²¹ Met mod nap neñizat ñeti epov haohon menovai emoohaek petev arimaz homet nemaus marasinañ ñeti meteo ev menamoh.

²² Met añarab tairari darim Amip loporizaro naman hepanez-pori ba hori batapan. Nem Amip ni maot erekez ne zaitiv ahö tat hez.

²³ Met darim Amip Iesuz masakao arinañ hepanez ne zait toh. ²⁴ Met dari Iesu Kristonañ honeo ravat hezaek, ne ari maporizaro lopori anat zakep tamohop ev. (Pol ñetiv hahan menahat nen ev.)

2 KORIN

Ñeti garosikao

2 Korin ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Pol Masedonia zeisik het Korin añaraboz ñeti mod epov paru pimaz ñeti horiv haohavoz homet menah. Met ñeti garosikao paru Korin añaraboz hori toohavoz homet Pol ñeti kezao menat meeh. Oñ tokat Pol Taitas meeapanen sapanez tahapuh, epat mañah, “Met ni sat nem ñeti menat garos mañohovok paru tair tamah eterè.” Pot Pol piin mañat meehan sat paru Korin añarab porinañ aviam het maot emat Polin epat mañah, “Met nari parum hori toohavoz zakep tat betet nim mañeñivoz biñ ravah. Tat nim mañeñit tamah. Oñ mod nari pot nat het nimaz epat hahan ne hateteohö, ‘Pol pi aposor aban bonop ok, povoz pim añamahat dei natotü.’”

Pot Taitas Polin emat mañahan, Polihö Korin añarab parum hori toohañ betet maot tin tooh-ñetiv mañahan hatevetet pi biñ ravat ñetiv ev menah, met modari pimaz ñeti horiv haoh-poriz amun homet ñeti nañ ev menat paruhaz meehan sah.

Met Iesu abarah maot hasahan kris-masañ 26-iz zut bon tapanez toohan Pol ñeti epov menat meeh.

Pol Korin poriz ñeti tokat epov menah

1 Met ne Pol, God pimauz hodadevok Iesu Kristoz aposor abanap bavnatahan ne pim ñetiv añarabon mañovai samohop ev. Met aban Timoti darim modap deip honeo ev het ari Akaia arim zei okosik Korin zei ahotak ma zei mod goeñik het Godiz homeo badae batat pim togot ravat hezariz homet ñeti epov ev menakaz teg.

²Met God darim Papapur Iesu Kristo darim Amip ari masakao anohopenen lop tinarizaronañ hepekez ne zait toh.

God dari eñizamah-ñeti biñao

³Met God darim Amip Iesu Kristoz Papap ok darimaz masakavor zakepivonañ het orah rezah eñizat bakez avatamahavoz homet piin biñ mañovai sohok.

⁴Met rotap honoñai povor kao dariti emamahan, pi eñizat bakez haavataamah, povoz darim mod nari amun honoñai taput nañ metohopenen, dari God eñizamahavoz zut mod pori amun meñizohot bakez batat hekan, honoñai poñihö paru bahori navatotü, oñ maot lop tinarizaronañ ravat hepan.

⁵Met batam Kristo gogot tovai emoohaek, pi kakam navor nao hateveteoh, met povoz zut dari amun pim gogot tamegiek, modari kakam navor nao dariti etamah. Oñ pot etamahan dari Kristonañ honeo ravat hakezaek, pi ahoam eñizat bakez avatamah-pov ahö ravovai samah.

⁶Met añarab mod nari kakamavor honoñai nañ dei pim gog abanariti etamah. Met pot etamah-poñ betezañ ravamah bon, oñ pot etamahan God eñizat bakez avatamahavoz zut, dei amun ari pim nonoroh tin sohopekez hat eñizat bakez avatameg. Met non pooroh sohopeken, modari honoñai nañ dei pim gog abanariti etohopenen, ari epat homehopek, Met God paru meñizamahavoz zut pi dari amun eñizohopenen tin tovai sohok. Pot homet boi tat tin tovai sohopek.

⁷Kar met deim homevok epat homeameg, Met dei honoñai ahoñ etamahan God eñizamahavoz zut, ari Korin añarab amun taput etohopenen God eñizat bakez avatohopenen, ari lop tinarizaronañ hepek. Pot dei arimaz homeameg.

⁸Met nem bosir sau ravat hezari, Esia zeisik dei hegin, honoñai ahoñ etohohan hatevetehot heg-ñeti pov ari tin hodad

tepekez homet ev menamoh. Met porah honoñai povor kao ahoam etoohan, deim kezao map bon tahan dei hori ravat epat hag, Met dari hori ravat ñomakaz ev teg. ⁹Met rotap dei ñomakaz ev teg, pot homeg, oñ God maot baviriri abatahan dei nañom. Met pot etoohan, ñomakaz toog-pov betezam pot etooh bon, oñ ganö deimauz kezavohö rekot eñizohopan, pot homeok hezavoz deiti honoñai poñ berevamahaek, pi añarab ñomamahari baval hamah-pop rekot dei eñizohot bakez avatohopan, pot petev homevai sameg. ¹⁰⁻¹¹Met rotap dei hori ahoñ etoohan ñomakaz toogin, pi eñizahan dei maot tin raveg, met ari deimaz homet mañ haovai sohopeken, pi am eñizohopanen dei kez tat tin hek. Met ari ma añarab modari honeo amun God pim masakao dei anohopanez hat piin mañ mañohopeken, pi rekot taput etohopanen, añarab maporizaro deim tin hekazavoz etet biñ ravat pim abatao bat hel bathopon.

Pol Korin poek sapanez moregao nak

¹²Eñarohol, met ev arin añomaz tohepovoz dei biñ ravat hez. Met God masakao anat eñizamahan, dei ham eparahazatuz homeamah-porinañ honeo het ñeti rotapuv baval hat tin tovai sameg. Ma arinañ honeo batam ok het taput toog. Met ev hamenat añohopov deim loporizaroh homeamegin rotap ravamah. Met ham eparahazatuz hodadevonañ dei het pot tameg bon, oñ Godihö masakao anat eñizamahan dei moreg nao nat, oñ orah rezah tin nenañihar tovai sameg. ¹³Met nem ñeti menat arihaz meamoh-poñik ne ñeti izek ari rekö hat hodad natotuz nañ namen, oñ ari rekö hat zuam kapot tin hodad tohopekez poñihar menamoh. ¹⁴Met petev deim homevai samegivoz kapot ari peti aviam hodad hakez, oñ am kap potaz tin hodad ravovai sohopeken ahö ravo-

hopanez ne zait toh. Tohopeken darim Amip Iesu Kristo maot erapanez aliz posik, dei arimaz biñ pimau ravat hekan ari amun deimaz biñ pimau ravat hepek.

¹⁵Met pot nem homevai samohovoz kapot tin hodad ravepekez hat, ne houlovokaro emat arin etet eñizabakez avatomaz homet hehö. ¹⁶Tat epat homeohö, Met ne Masedonia zeisik somaz non pooroh sohot, paru Korin añaraboz zeitak aviam gaa tat het parum tohopanezat etem. Tat zei posik sat hemazaekanañ borourat maot emat paru Korin porinañ hem. Met ne dei poek hekapuh paru ne nemeepanen Zudia zei posik som, pot homeohö. ¹⁷Oñ nem pot tomaz homeohö-pov arin añohoeke ne ñeti moregao añoh bon, oñ rotap arihaz emomaz homet hahoek ne ok naem toh. Met ham añarab parum loporizaroh, Evo ne nasotü, pot homet parum gizañinañ moreg, “Gu dei gitah ak emak,” hamah, pot ne nakap ev. ¹⁸Met God pi ñeti rotap nenañihar hamahap, met dei amun ñeti rotapuñ hamegiek, deim loporizaroh nasotuz homet arih emat arin etek, pot naañotü. ¹⁹Met batam Godiz rop Iesu Kristoz ñetiv dei Sailasir Timoti arin añoo. Met Kristo pop amun pim loporih hori nao natotuz homet pim gizasik, “Gu arim hameg-potam tom,” pot nak tamahap ok, oñ pim tin tairao tohopanez hamah-nen pov pi rotapuam tamah. ²⁰Met pi pot tamahap ok, povoz batam pi naem heharah, God dari añarab eñizohopanez haovai emoohan Kristo evo nak, oñ gu hat pim Papapuz ñe haovai emooh-pov baval hat erat tovai emohot eñizah. Povoz dari orah rezah pim eñizahavoz homet, Godiz abatao bat hel batovai sameg. ²¹⁻²²Met God pimauhö dari ba ou avatat pimeri ravat hekaz au hakahan hehaek, dari Kristonañ honeo ravegin, bakez avatat pim Pul Tinap darim loporizaroh anahan hezaekaz dari epat homeameg, Met rotap pi tokat

tinaek eñet tin povor kao honep honep anapan.

Pi Korin zeitak nas tahavoz ñetiv

²³ Met God nem hamohovoz rotap hodad hakezaek arin epat añom, Met ne emat arin etemaz hahoek, naem tohovo kapot epat hez, Met ne emoman ganö ari am hori ñañ tohopeken, ñeti honoñai tat kaev ravepekez nao añoman, ari hatevetet loporizaroh hori ravepek hezavoz homet naem toh. ²⁴ Met ari rotap Kristoz homeo tin badae batat hez, pot ne hodad, povoz ne arih emat arim homeo badae batameg-povoz korav ravat hemaz ne zait nat, oñ ne emat arinañ honeo het eñizohoman, ari biñ ravat hepekez nen povozahar ne homeamoh.

2 Met batam ne arimatak emat hehohrah, ari honoñai nao etohovoz epat homeohö, Met ne Korin zeitak maot zuam sat parum tamahavoz kez ravat mañoman tin naravotü, povoz ne zuam poek nasotü, pot homeohö. ² Met honoñai mod pov etoman, mod tairapuhö maot nem biñ ravomaz nao neen nañapan? Evo, ari honoñai tat hepekezaek, maot ne baviñ navatapanez nap bon hepanen, dari mapori honoñai povonañ honeo hek hez. ³ Pot homet arimaz tep nae batam menat arihaz hameehö. Met ne arinañ emat biñ ravat hemaz zait tat hez, povoz ganö okoek emat ari honoñai nao etomazaek, ne amun honoñai tom hezavoz homet, naem tat tep ne nae menat arihaz hameehon ok emah. Met tokat ne somapuh parunañ honeo het dei biñ ravat hek, pot arimaz homet tep garos poe menat ok hameehö. ⁴ Oñ ne tep hamoh-poe menoh-porah, ne arimaz homet honoñai ahov tat iñ haovai tepae menohoek, ari bat rekö hat honoñai ahov tepekez hat menoh bon. Oñ orah rezah ne arimaz homeme het nem

lopori ari anamoh-povoz hodad tepekez hat, tep hamoh-poe menat arihaz meehon ok haemah.

Abanap hori tahavoz unun manapan

⁵ Met arim togutak aban het hori tahan garos pim ñetiv menoh-popuz^{§§} homet ahoam ev menomaz ne hom namee, oñ epat arin añom, Met pim tat heh-ñetiv ne nenap hatevetet honoñai toh bon, oñ rotap pi arim togutak het pot tat hehaek, ari mapori amun pim tahavoz homet honoñai toog. ⁶ Met pot toogin aban pop tairao metohopeken, pi maot hodad tinao bapanez pov arin añohon, ari maporizaro nem hahot aban pop hameteg. Povoz mod nao maot metotunei, oñ nen ok meteg. ⁷⁻⁸ Met epat arin añom, Petev pim tah-pov unun manat ganö pi map honoñai tat hori ravapan hezavoz ari maot bat em batat, pi tin ravat lop tinarinañ hepanez homet maot pimaz zakep tat meñizohopek. ⁹ Met batam ne arimaz homet tepae menohorah pot homeohö, Met paru aban pop pot metapanez ñeti ev menamoh-epov rekö hat nem hamohot tapan ma natotü. Pot homet menat arihaz meohö. ¹⁰ Oñ rotap ari rekö hat nem hahot hame-teg, povoz petev pi popuz hori tahavoz maot hometunei, oñ unun manat hep-eken, ne amun unun manat maot pim tahavoz hom nametü. Met aban popuz hori tahat unun manomaz pov upai unun manom bon, oñ Kristo etet hakezaek, ari eñizoman tin hepekez hat, aban popuz tah-pov ne unun manom. ¹¹ Met Seten orah rezah ñodak hat moreg etamahavoz dari hodad, povoz ganö aban hamoh-pop map bahori batapan hezavoz homet, pim hori tah-pov betet hezaek ari unun manat masak metat meñizepeken, pi maot ari Kristoz togut ravat hezarinañ honeo emat hepan.

§§2:5 Pavar 5 -1 Korin bodori 5 poek popuz tah-ñetiv rekö hameg.

Pol Taitasiz home midin tah

¹²Met ne batam Troas zei potak Kristoz ñeti tinao añarab zei potakarin mañom hat, sat poek het mañoohon añarab tin hateveteohan, ne epat homeohö, Met rotap God zei epatak het gogot tohomaz nonor ba ou batahan hez. ¹³Pot homeohö, oñ darim modap Taitas zei potak emapanen ne bavizat mañoman, pi arim tameg-ñetiv neen nañapanez homehoek ne poek hehon, pi naem tahavoz ne ahoam pimaz home midin tat Troas zei potakarin, “Ne pimaz melahar somaz ev tohog hezei,” pot mañat Masedonia zeisizañ etevai emooh.

God meñizoohan piin biñ mañah

¹⁴Met ne Godiz homet biñ pimau ravat hez. Met dei Kristo Seten ritou metat hez-popunañ honeo ravat hezaek, pi eñizat bakez avatamahan pim ñetiv añarabon mañovai samegin, zi bu nañ meverat ulagi tinao mosik an pap manat hezan sovai hateveteamegivoz zut añarab tairari ñeti pov hateveteamah-poritü an pap manamah. ¹⁵⁻¹⁶Met petev dei Kristoz gog pov tovai samegin, ulagi tin nao Goditi helamahan pi hatevetet biñ ravamah. Met ñeti pov hamegin paru añarab Kristozari ravat pim nonoroh samah-pori ñeti povon hateveteamahan, ulagi muz tinavoz zut ravamaheak, “Rotap pi tokat tinaek dari eñepanen hek,” pot hamah. Oñ paru horiek sapanez nonoroh samah-pori hateveteamahan met ñomamahari zañ tat ulagi horiv tamahavoz zut paruti ravamah. Povoiz tairapuhö rekot gog pov tovai sohopan? Evo, God nenapuhö dei eñizamahan tovai sameg. ¹⁷Oñ deim tamegit ari hodad, met paru nari Godiz ñetiv mañovai sohot, nonair nai ahoam bohopenez hat haovai samahat dei nak, oñ pim ñetiv hahan hez-potam dei Kris-

tonañ lop honeri ravat het, Godiz etañik ñeti tinao añarabon bar mañovai sameg.

Paru Godiz gogot toohavoz mañah

3Met dei Godiz ñetiv tinam hameg-pot ev garos menohovoz ari rekö hat, Polir paru gog aban modariz abatañ bat hel batat, dari parumaz zait tat tin homehokaz okat menah, pot homehopeke? Ma aban nari parum modariz tamahavoz ñetiv tepaek menahan hez-poñ mod pori bat, arimatak emat arin añairamahan ari tep poñin etet, Ae aban tinari ev, pot homet bat em batamegivoz zut, dei arim gog aban eperi taput tat tep hamoh-okoniz nae bat emat arin añairaka? Evo, oñ ari deim tamegivoz tin hodad hakezari okeg, tep hamoh-pot nae dei bat arihaz naemotü. ²Met deim tep poez zut ari Korin añarab haravat hez. Met dei batam emat Kristoz ñetiv arin añoogin, ari loporizaro borouregin añarab modari arin etet, “Rotap Polir modari gog tinao tovai samah,” pot paru deimaz hamah. Povoiz tep pot nae bat sat em tookaz hom namee, oñ petev ari deim tep poez zut haravat hakez. ³Met Iesu Kristoz hahan hezat deimauhö arimatak emat arin añoogin, tepañik menamahan hezavoz zut, arim loporizaroh havizat bahorë hat hezan, dari tepañ bat het rekö hamegivoz zut, añarab modari arim het tamegivon etet Kristoz ñeti povoz hodad ravamah. Met dei penir bat tepañik menamegivoz zut arim loporizaroh ñeti pov menegin hez bon, oñ God pohao biriri hez-popuz Pul Tinap ari eñizahan, ñeti pov arin añoogin ari tin hat havetet, hodad hategipuh bahorë hat hez.

⁴⁻⁵Met deimauz hodadevonañ dei gog pov tovai sameg bon, oñ God Kristonañ bahoneo avatahan dei pimaz homet gogot tin tovai sameg. Met deimauz kez navonañ pot tameg bon, oñ Godihö bakez avatamahan, deim gogot

tin tameg-ñetiv ev arin bar añamoh. ⁶Met deimauz zaitivok gog epovok dei hez bon, oñ God pim non magei tinaorö ba ou batahan hez-pooroh eñet kezao anamahan, dei añarabon epat mañovai sameg, “Met ari Iesu Kristoz non magei tinaoroh emohozei,” pot mañameg. Met batam God non batamor ba ou batahan Zudahol am elovai emoohaek, ñomat hori ravapanez nonoroh emooh. Oñ petev pim non magei tinaorö ba ou batahan hezaek, añarab tairari non pooroh sohopenez pori God pim Pul Tinap hodadeo manapanen, paru home magei tinavonañ pohao tin het hepan.

⁷Met batam God pim ñeti kateñir ah ñe mapoñ Mosesin mañat hel ahovokaroh menat manah. Tahan pi Godinañ honeo hehaekanañ bat erahan, pim et batarop oreres gitapuk rouvamahaan etekaz pap tamegivoz zut, Godiz alizao peñ hat livaliv toohaek avı ravovai soohan, Zuda añarab am aliz pov parum etañik rouvat hehaek Mosesin etepanez pap tat heh. ⁸Met batam non tovai emohot ñomooh-poorö aliz kez povonañ ou ravahan, añarab epat hah, “Rotap ñeti tinañ ev añah,” pot haoh. Oñ petev Godiz Pul Tinap eñizohopanen tovai sookaz non magei tin poorohö batam tooh-pov ritou metat map ahov ravat hez. ⁹Met Moses ñeti kateñir ah ñeñ mañahan, paru tin baval nak het am ñomat hori ravapanez nonoroh emooh-pov aliz povonañ ou ravah. Oñ petev ñeti magei hateveteameg-epov dari barotap batakan, God darim horiñ ba ol betehopanez epovohö ñeti garos okov ritou metat tin map ahov ravat hezao ok. ¹⁰Met petev ñeti magei ou ravat hezan hameg-epov map tin ahov ravat hezaek, batam mañahan tooh-pov bon tovai samah. ¹¹Met batam mañah-pov bon tovai samahao ok, oñ añarab ñeti povon hatevetet, “Ñeti tinañ ok hamah,” pot haoh. Met petev añarabon

ñeti magei mañameg-epov bon nat pohao tin het hekaz nonor añairamahao ev, povoz rotap ñeti epovoz epat havovai sohok, “Met ñeti magei epovohö ñeti mamogao ritou metat map tin ahö ravat hezao ev,” pot haok.

¹²Met pohao tin het hekaz non pooroh sameg, povoz dei pim gog abanari ñaihet nat, oñ añaraboz ñaravatak kez tat rouvat het, parun ñeti pov am bar mañovai sameg. ¹³Met batam Moses dañevok hehan, God ñetiñ ahoam mañooh-poñ Israel añarab pimerin mañapanez hat er horahan, pim et batarop al tezat hehaek, paru ganö aliz piih heh-pov bon tovai sohopenen etepan hezavoz, pim dim giv terir bat teterezaroz ul tat pim herisik barau rau tah. Oñ pim alizao barau rau tahavoz zut dei petev ñeti tin pov ba iz batameg bon, oñ am bar mañovai sameg. ¹⁴⁻¹⁵Met batam paru Israel añarabon Godiz ñetiñ mañoohan, paru kut tovai emoohan, parum hodadeo Moses pim et batarop barau rau tahavoz zut heh. Met paru pot tovai emoohaek, petev amun Mosesiz ñeti batam mañat menahan hez-poñ rekö hamah-Israel pori batam toohat tat parum hodadeo taput tamahan kapotaz paru tin hodad narav hez. Oñ paru tairari Kristonañ honeo ravamah-nenari parum hodadeo maot tin ravamahaan, ñeti poñiz hodad ravamah. ¹⁶Met petev paru Israel pori am kutam hezaek, honep honep darim Amipuz homet parum loporizaro borouramah-nen pori maot hodad tinavonañ ravamah. ¹⁷Met aban nap ma añ nap horivoz irih hezaek, Godiz Pul Tinapuhö meñizat poekanañ baverevat, non tinaoroh sohopenezap bavatamahaan pi tin hez. Met pim pot metamahavoz kapot darim Amip hakez. ¹⁸Povoz petev dari Kristoz homeo badae batat hezari Pul Tinap eñizamahaek, batam Moses pim et batarop al tezat hehaek barau rau tahavoz zut dari nakez, oñ

darim Amipuz tinavor kezao anama-haek, dari tinavor kez povonañ hezan, añarab modari povon etet darim Amipuz hodad ravamah. Met dari kez povok het pim zut magei tinari ravovai sookaz hat, orah rezah darim Amipuz Pul Tinap eñizamah.

Paru ham hapiñiz zut ravat heh

4 Met God pim ñetiv añarabon mañovai sookaz hat dei gogovok eñehan hezaek, mañovai gogot tovai samegin pim masakao anamah. Povoza mañovai sookaz dei kaev narav, oñ zaitivonañ am mañovai sameg. ²Pot mañovai samegiek, deihö añarab moreg nañ namet, ma modari etepanen tu ravakaz hori poñiz nañ kilam izek nat, ma Godiz ñetiv haovai ñeti moreg nañ bahoneo batat hameg bon. Oñ Godiz etañik dei tinam pim ñeti rotapuv mañovai sookan, añarab modari dein etet, “Met aban okori tin tovai sohot ñeti rotapuv hamahari ok,” pot deimaz homehopanez dei zait tat tovai sameg. ³Met Kristoz ñeti tin mañameg-povoza kapot paru tair heri tohopanez pori hatevetet hodad naravotü? Met paru hori tohot horiek sat hepaneza non pooroh samah-pori hatevetet hodad naravotuzari ok. ⁴Met ham eparah tairari Godiz hodad nat hezariz ahop ravat hez-pop paru añarab pori hodad tinao bapan hezavoza bakt batamah, povoz ñeti alizavok tin sookaz pov hamegin, paru hatevetet hodad nat, oñ kutam hez. Met ñeti pov Kristoz ñetiv ok, met pi alizavor abat ahovonañ het Godiz hezatam hezap ok. ⁵Met dei pim gog abanari añaraboz ñaravatak pim ñetiv mañovai samegiek, deimauz ñeti nañ amun ba honeo batat mañameg bon, oñ parun epat mañameg, “Met Iesu Kristo darim ahop ravat hezaek arim Amip bavatei.” Pot mañat paru meñizookan, pimaz homeo badae batat hepaneza hat parum asizari ravat gog kezao

tameg. ⁶Met gog pov kez tovai samegivoza kapot ev. Met batam God pot hah, “Met alizao ou ravapanen kuturut pim main sa ravapan.” Pot hahan pim hahat tah. Met povoz zut batam darim loporizaroh kutur nenat hehan pi tapupuhö maot hahan, pim alizao emat kutur pot bazei manahan, dei petev Kristoz erat het eñizahavoz homet, “Rotap God map kezavor tinavoharam tamahap ok,” pot haokaz hodadeo anahan hez.

⁷Met God hodad tin pov dari anahan hezaek dei aposor abanari deimauz kez ahö navonañ gogot tovai sameg bon, oñ dei ham hapiñik bitü meamahan, beo rezat hezavoza zut hezaek, Godiz kezao dei beo reet hezan, pim gogot tamegiekan añarab etet rekot epat hahopan, “Met paru aban akari parumauz kez navonañ akat nat, oñ Godiz kez ahovonañ het tovai samah.” ⁸⁻⁹Met rotap orah rezah honoñai ahoñ deiti emamah, ma deim loporizaroh honoñaiñ ahö ravat hez-poñiz, Oir arimau, tair tak batah, pot dei homeameg. Ma aban modarihö deimaz kaev ravat kakamao etamahan hateveteameg, ma ourat bahori avatamah, oñ God dei naevet het orah rezah eñizohot hezan, dei nañom am het, “Gog epov tookaz dei pap tat hori ravat hez,” pot hat kaev ravakazat narav, oñ pi eñizamahan dei zaitivonañ het am tovai sameg. ¹⁰Met aban nari Iesuz urat kakam ahov metahan ñomahavoz zut, dei amun ñomat bon takaz hat ourat bahori avatamah, oñ am pi eñizamahan dei tamegin modari etet, “Rotap Iesu hamah-popuz kezao map ahoam hezaek, parunañ honeo hezan tovai samah,” pot deimaz hamah. ¹¹Met rotap dei am biriri het Iesuz gogot tamegin, aban modari ñomakaz hat bahori avatamah, oñ dei am kez tat hez, povoz modari epat homeamah, Met rotap Iesu biriri het paru am meñizamahaek, paru okori nañom, oñ am biriri hez. ¹²Met

rotap dei pim gog abanari ñetiv hao-vai samegivoz hat, modari kaev ravat ur oñomapanez tamahaek, ari deim ñetī añovai emameg-pov hatevetet, petev pohao tin het hepekez nonoroh sameg.

¹³Met Godiz tepatak epat menahan hez, Ne Godiz homeo badae batat hez, povoz ne pim ñetiv modarin mañovai samoh. Met pot menahan hezavoz zut, dei amun pimaz homeo badae batat het añarabon pim ñetī tinao mañovai sameg.

¹⁴Met dari hodad, darim Amip Iesu Kristo ñomahan, God maot baval hahpopuhö dei baval akapanepuh, ari amun baval akapanezaek, dari mapori honeo Iesuz nakoe avat sat eñepanen hek.

¹⁵Met honoñaiñ deitī etamahan, dei hatevetet am rez kek tat haovai emameg-poñ ari eñizohopanezañ ok, ma añarab mod maporin ñetī epov am mañovai sookan, Godiz masakao parutī amun sohopenezaek, ari maporizaro pimaz biñ pimau ravat hepeken, pim abat ahov map an pap manovai sohopan.

Aposor abanari kaev narav heh

¹⁶Met pot tat baval akapanezavoz homet pim gogot am tovai samegiek, dei kaev narav. Met deim heriñ abav ravovai samegin, bosī urovai samah, oñ orah rezah God deim loporizaro maot bamagei avatamah. ¹⁷Met ev hamarrah modari honoñai deitī etamah-poñ aviam het maot bon tapan. Met dei ev het honoñai poñ hateveteamegiek, tokat God hañ tinao anapanen pim aliz tinavok pohao het hek. Met tokat tin hekaz pov bon natotü, oñ tinaharam pohao het hek.

¹⁸Met poek pohao tin het hek, povoz petev bon tapanez honoñai etamah-poñiz dei ahoam home midin nat hez. Ma ev hamarrah het eteameg-poñiz amun hom namee hez, oñ darim petev et narë hez-poñ tokat ou ravapanez nen poñiz homeamegin, bon nat pohao tin hepanezañ

ravamahan, nen poñiz dei ahoam zaitivonañ het homeme sameg.

5Met dari ev menomaz toh-epovoz hodad hakez, Met zeñ demamegin zuam hop hop tat hori ravamahavoz zut, darim ham heri epeñ amun hori ravat ñomakazañ ev. Oñ God darim heri magei tin poh abarah bat het hekaz anapanez poñ aban napuhö marañinañ matut natañ anapanen pohao tin het hek. ²Met petev darim ham heri epeñinañ het, kakamavon hatevetet iñ hahot hez-epeñiz dei epat homeameg, Tokat dari abarah sakazaek, darim heri magei tinañ anapanen bat dimiholoz zut meet hek. Pot homet tin poñiz ahoam zait tameg. ³Met pi anapanen meet hekan, darim pulihol betezam sat em tohopan bon, oñ heri tin poñ honeo anapanen hek. ⁴Eir arimau, met dari ham heri epeñinañ het, kakamao hatevete-hot iñivonañ hezavoz homet heri poñ dimihol top ravamahan beteamegivoz zut, hori ravapanen betet dim mageihol meamegivoz zut, darim heri magei tinañ anapanen, pohao tin het biriri hekaz nen poñizahar dari zait tat homevai sameg. ⁵Met God pimauhö ev menoh-potam tat tin hekaz homet matut etahan hez. Tat pim Pul Tinap anahan hezavoz dari epat hodad hez, Met rotap pim Pul Tinap anahan hakez, povoz tokat darim heri magei tinañ amun anapanen tin hek.

⁶Met tokat tin potam hekaz homeamegiek, dei kez tat pim gogot am tovai sameg. Met petev dei ham heri epeñinañ hezaek, darim Amipunañ honeo pim zeisik tin hekazat nakez, oñ main ev hez. ⁷Rotap darim etañinañ piin et narë, oñ pimaz home nena badae batat het tovai sameg. ⁸Met deim heri epeñ betet sat, darim Amipunañ honeo pim ze hez-posik tin hekaz zaitivonañ het kez tat tovai sameg. ⁹Povoz ham heri epeñinañ hez-eparah, ma tokat pim zeisik pinañ honeo sat hekaz porah, dei orah rezah

tair tovai sookan, pi etet tookazañiz biñ ravohopanez nen poñihar petev tovai sohokaz dei zait tat hez. ¹⁰Met tairaz dei pot homet zait tat hez hometunei, oñ tokat dari mapori ñevok evizapanen, Kristo dari heri epeñinañ het petev tin tameg-poñ, ma hori tameg-poñiz homet, dari honep honep hañiv etapan.

Parun mañoohan Godinañ honeo ravah

¹¹Met pot darim tin ma hori tameg-poñiz tokat darim Amip Kristo hañiv etapan hezavoz, dei pimaz ñaihet tat orah rezah añarab modari pim ñetiv barotap batat hepane z homet ahoam mañovai sameg. Met deim pot homet tin tamegivoz God hodad hakez, ma deim tin pot tamegivoz ari amun tin hodad tepekez ne zait toh. ¹²Met deimauz abatañ bat hel batameg bon, oñ aban moreg nari dei aposor abanariz ñeti moregañ arin añamahaek ari epat parun mañepek, “Met Polir modari tin Kristoz gogot tamahari okeg, moreg hameg-okoñ maot parumaz ari haotunei.” Pot parun mañepekez hat deim tameg-ñetiv ne ev menamoh. Met aban moreg añamahan hamoh-pori parumauz loporizaroh tin ma hori hez-povoz hom namee, oñ parum heri kos nenañiz homet abatañ betezam bat hel batat, deimaz ñeti moreg okoñ hamahari ok. ¹³Met dari Godiz ahoam zait tat tamegivoz añarab nari homet, “Paru rumurat het okat tamah,” pot deimaz hamah. Met ari taput deimaz hapeke? Ma ari ñeti ev nem menamoh-epov rekö hat, “Met Pol pi hodad tinavonañ hezaek ñeti epov ev menah,” pot hapek batah. ¹⁴Met Kristo pi dari añarab maporiz homet ñomahaek, darim lop horizaro pinañ honeo ñomah, pot ravat hez. Met pim pot tat darimaz ahoam zakep tahapuh eñizah-povohö beri akamahan, dei pi ne napuz zaitivok tovai sameg. ¹⁵Met pi

darimaz homet ñomahaek, dari petev pohao tin het hekaz nonoroh sameg. Met pi betezam pot tat eñizah bon, oñ dari non tin pooroh samegiri darimauz zaitivok am nasohotü, oñ pi pot tat ñomat maot bal hakah, povoz homehot, pi ne nap biñ ravohopanez nen poñihar dari tovai sohokaz hat, pot tat eñizah.

¹⁶Met ham añarab parum modariz tamahavon etet parumauz hodadevonañ an tat, “Aban tinap ok,” ma “Evo, pi horip ok,” pot hamahat, dei amun batam taput tat añarab an toog, oñ petev dei hodad modao bat garos toog-pot maot nat, oñ am hez. Ma Kristoz amun taput toog, oñ petev pim kez ahovoz hodad ravat, “Pi darim Amip ok,” pot pimaz hameg. ¹⁷Met pi darim Amip hez, povoz ni tairap petev pimaz homet, pinañ honeo ravat hekez pop nim batam heñit maot naketü, oñ ni home magei tinavonañap ravat hekë. ¹⁸Met darimauz hodadevonañ magei tinari ravameg bon, oñ darim pot tamegivoz kapot God pimaütü ravat hez. Met batam dari pimaz zait nat, oñ pi betet main hegin, Iesu Kristo meehan erat, dari pinañ honeo ravakaz homet ñomahan, dari Godinañ honeo maot ravat tin hez. Met piuhö dei pim gog abanari ba avatahan, añarab modarin pim ñeti tin pov mañookan, paru amun pinañ honeo ravohopanez gog epovok dei eñehan hez. ¹⁹Met pi gog epovok dei eñehan het, añarabon epat mañovai sameg, “Met ari ham añarab mapori Godihanañ main ravat hezaek, maot petev pinañ honeo ravat hepeken, pi arim hori tamegiñ ba ol betehopanez hat, Kristo meehan erat ñomah.” Met dei pot orah rezah modarin mañovai samegiek maot pinañ bahoneo batameg. ²⁰Met dei pim ñetiv hamegiek, God pimauhö hamah heri ravamah. Tamahan Kristoz abatavok epat añarabon mañameg, Met ari maot Godinañ honeo ravat hezei. ²¹Met Kristo pop hori nao

natap ok. Oñ darim hori tovai emoog-map poñiz hat pi hañiv God manahan bat ñomah. Met tairaiz pot etah home-tunei, oñ dari tairari Kristonañ honeo ravat hekazariti, Godiz tinao dariñi emat hepanez hat Kristo hori poñ bat ñomah.

Paru honoñai ahoñ metooh

6 Met dei Godinañ honeo pim gogot tameg, povoz ari baval hahopekez hat epat arin añakaz ev teg, Met pim masakao dari anat eñizah, povoz ganö ari unun manepok hezavoz tin pov bahorë hat hezei. ²Met God epat hahan hez,

“Met ari masak etomaz pov ou haravah-porah ari eñizomaz hagin ne hat-eveteohö. Ma ari maot neneri ba avatat eñizomaz pov ou haravahaek rotap ne ari hañizoh.” *Aisaia 49:8*

Pot hahan hezavoz homet epat arin añoman hatevetei, Met God dari masakao anat pimeri ba avatohopanez hah-pov ou haravah, povoz ari unun manotunei.

³Met deim gog tamegivoz ñeti modao arin añomaz ev toh, met ganö añarab mod nari deim gog tamegivoz etet, “Horiv ok,” pot hat Kristoz ñetivoz kaev ravapan hezavoz homet, dei paru mod pori hori homepanez nao namet, oñ dei orah rezah tinam homet haovai metovai sameg. ⁴Tat orah rezah paru deimaz, “Godiz gog abanari ev,” pot hahopanez nen poñihar parun mañairovai sameg. Tat honoñai ahö mapoñiz ñaravatak dei hezaek, kakamao etamahan dei ñaihet nat, oñ am kez tat het tovai sameg. ⁵Met pot paru etovai emamahaek, narah paru avat biñinañ ouramah, ma mod narah kakam zeimakeh emeriamahan hez, ma mod narah añarab ahovokaro deimaz mogao tat okat epat rouvat balopotak avatat het, ñeti horiv haovai ouramah. Tamahan dei Kristo nenapuz homevai gogot ahoam tohot het, dei tin aut naor, ma deim gipiz bon tamahan dei ginar-

iam hez. ⁶Eñarohol, orah rezah honoñai ev menoh-epeñ deiti ou ravamahan, dei home hori navonañ hez bon, oñ hodad tinavor lop tinarizaronañ hez. Met pot etamahavoz dei parun mogao namet, oñ Godiz hahan hezavoz dei homet masak metamegin, met rotap dei Godiz gog abanari hez-pov tin ou ravamah. Met pim Pul Tinap eñizamahan, añarab mod mapori deim loporizarotihanañ zakepivonañ meñizameg. ⁷Tamegin God pim kezao anamahan dei ñeti rotapuñ hamegiek, paru ñai abanari parum ñai tapanezatü bat het ñai tamahavoz zut, dei Godiz kezavor tinao bat hezan modari hori etamahan, dei boi tat het tin nenañihar tovai sameg. Tamegin dei Godiz gog abanari ravat hez-pov ou ravamah. ⁸Met pot tovai samegin añarab nari deimaz, “Godiz aban tinari okeg etei,” pot hat deim abatañ bat hel batamah. Met mod nari pot nat, oñ dei ñeti rotapuv parun mañamegivoz paru kaev ravat epat hamah, “Eperi ñeti moregañ hamahari ev.” Pot hat kos rez anamah. ⁹Met ham añarab pot hat kos rez anamahan, God deim tamegivoz etet, “Nem aban tinari ok,” pot deimaz hamah. Oñ paru nari, “Eperi ur ñomak,” pot hat hori hañomakaz nañ haetamahan, dei am biriri het tovai sameg. Met paru pori ouramahaek, God hodad tinao anamah-pov dei bahorë hat hez. ¹⁰Met pot honoñai etamah-poñiz dei iñir zakep ahov tohot hez, oñ dei am Godiz homet het biñavonañ tovai sameg. Met dei nonair naitü bon hez, oñ God nonair nai tin tairañ pim abatavonañ bat hekaz hahan hez-nen poñinañ dei hakezaek, añarab maporin mañat meñizamegin, paru pimaz tin homeamah.

¹¹Met ari Korin añarab hatevetei, Deim loporizaroh homeameg-nao ba iz navat, oñ map ev ba ou batat arin bar añameg. ¹²Met rotap dei arimaz loporü kaev ravat kos rez naan, oñ ar-

ihö dari lop honerī ravat hekaz kaev ravameg. ¹³Met papahol parum ñaroholon mañamahavoz zut ne epat arin añom, Met dei arimaz homet zakep tat loporizaro anameg, povoz ari amun hañ taput deimaz zakep tat loporī anat hepekez hamoh. Tepeken dari mapori maot lop honerī ravat hek.

Dari Godiz zeimak ravat hez

¹⁴Met paru Iesuz homeo badae havatat hez-nari, met pimaz homeo badae navat hez-nari, lop honerī ravat tin honeo hepane? Ma alizasis kuturut parup rekot amun honeo ravat hepane? Evo pot bon. Met povoz zut ari amun mod hamoh-porinañ rekot tin honeo naketü.

¹⁵Ma Kristoz tin homeamahao rekot Set-eniz horī homeamahavonañ honeo ravapane? Evo honeo naravotü, oñ orah rezah parup pat pat homeamah. Povoz Kristoz homeo badae navat hezari met pimaz hom namee hezari amun pat pat homeamahek, rekot tin honeo topourat naketü. ¹⁶Met dari Godiz zei tinamak ravat hezar, parum pei moregari meñizohopanez homet ba ahö batamah-porinañ honeo dari ravat heka? Evo eñarohol, met dari pimaz homeo badae batat hezari pim zei tin pomak ravat hezaek, rekot mod pat tamah-porinañ honeo dari naravotü. Met ev arin añoh-epovoz zut ñetī nao batam God epat hahan hez, “Met añarab nemaz homeo badae batat hez-poriz ñaravatak ne hemapuh sat em tohom. Tat ne parum ahop ravat heman, paru nem añarab ravat hepan.”

¹⁷Met mod epov amun hahan hez,

“Met paru añarab horī tamaharinañ honeo ari het parum tamahat tohotunei, oñ paru betet main ravat hezei. Met ari ahao hahon hez-horī poñ betet tin hepeken, nem roketak eñeman hepek. *Aisaia 52:11*

¹⁸Tepeken ne arim Papap ravat heman ari nem ñarir ro ravat hepek.” *Hosea 1:10*

Pot God kez ahovoz maup hahaek menahan hez.

7 Nem bosir sau tinaholotar, met God pi darinañ hepane au hakahan hez, povoz dari horī tairañ darim heriñir loporizaro bahorī avatohopanez poñ map betet, God barevah bavatat het tin tairañ tovai sookan, pi etet biñ ravohopanez nen poñihar rez kek tat orah rezah dari tovai sohok.

Korin poriz tahavoz pi biñ ravah

²Met dei ari Korin añarab nari bahorī naavat, ma moreg nao naet, ma arim nai givogī nav, povoz deimaz kaev ravameg-pov betet maot zakep tat lop masak etat hezei. ³Met ne mogao tat, Paru añarab okori horiri ok, pot arimaz homet ev menat arin bar añamoh bon. Met garos arinañ het haañoh-tapuv maot ev añomaz toh, Met dei arimaz ahoam zakep tat loporizaro anamegiek, petev birirī hez-eparah ma tokat ñomakaz porah dari lop honerinañ hekaz ne zait tat hez. ⁴Met ne ari Korin añaraboz tamegivoz biñ ravat hezan, honoñai povor kao neetī ou ravamah-porah ne poñiz hom namee, oñ arim tameg-ñetiv hahan ne hatevetehopuh, nem loporī tin hemazat ravamahek, ne povoz am biñ ahov ravat het tovai samoh.

⁵Met batam nem modarinañ dei Masedonia zei mod posik segirah, deim heriñ poek tin bizat heg bon, oñ añarab mod poekari deimaz kaev ravat ñe kezañ ahoam añohot hehan, parum añooh-poñihö dei honoñai ahov etooh. Met pot etoohan deim loporizaroh amun ñaihet ahov tat heg. ⁶Met pot tat hegin, God dari añaraboz loporizaroh honoñai tameg-poñin etet masakao anat, maot bakez avatamah-popuhö aban Taitas maot ev meehan emahan, dei piin etet

biñ raveg. ⁷Met aban pop deih emah-porah pim emah-nenavoz homet maot dei biñ raveg bon, oñ pi ev emat arim pi lop masak metat meñizoog-ñeti pov dein bar añahan, ne hatevetet nem loporih maot biñ ahov ravoh. Met pi ev emat dein etet nemaz arim hagit ñetiv epat dein añah, “Met paru Korin añarab pori Pol ni maot poek seken, niin etepanez zaitiv ahö tat hez. Ma parum hori tooh-ñetiv ni hatevetet paru maot hodad tinao bapan hat ñeti kezao meneñ-tep poe meeñin paruhaz sahan, bat etet parum tahavoz zakep tat epat hah, ‘Met pi tin ok tat tepae menat meehan ev bat emah, povoz pi deimaz homet lopori honoñai tamah-pov bon tap.’” Met pi ev emat arim nemaz hag-pot dein añahan ne hatevetet ahoam biñ ravoh.

⁸Met ne hodad, nem tep menat meohö-poen ari etegin, arim loporizaroh honoñai tat, “Ae, dari hori ahov toogin pi ñeti epov ev tepaek menat meehan bat emah,” pot ari hag. Oñ ne tep poe menohovoz homet lopori honoñai nat. Met rotap ne garos tep poe menat meohö-porah ari bat etepekez homet honoñai tat hehö. Tat ne maot epat homeohö, Met tep menat meohö-poehö parum loporizaro bahori metapanen, paru aviam ok honoñai tat hodad tinao bapanen, honoñai pov zuam bon tapan. Pot tep menoh-poez homet hehoek, honoñai tat hehö-pov petev bon tah. ⁹Met ne petev tep poe menat meehon emahan, ari bat etet loporizaro honoñai tegiv hahan ne hatevetet petev biñ ravoh bon, oñ ari tepae bat etegin, arim loporizaroh honoñai toog-pov ou ravahan, God eñizahan arim hori toogivoz homet zakep tat maot loporizaro borouregivoz ne hatevetet biñ ravat pot homeohö, Met nem tep menat meohö-poehö paru bahori navat, oñ paru rekö hat hodad tinao ok bah. Pot arimaz homeohö. ¹⁰Met dari hodad, añarab

nari parum hori tovai emamahavoz homet, loporizaroh honoñai tamahapuh hori poñ beteamahan God pimeri batvatat pim nonoroh maot meñeamahan tin hez. Met parum loporizaroh honoñai tamah-pov ok meñizamahaek tin nao ok. Oñ ham añarab Iesuz hodad natarihö hori tamah-nañiz homet loporizaroh honoñai tamahapuh, hori poñ maot navet hezaek, honoñai tamah-pov paru nameñiz tamahan, ñomat am hori ravapanez nonoroh samah. ¹¹Met nem tep garos menat meehon emah-poek arim ñaravatak aban nap hori tah-ñetiv menohon ari bat etegiek, Godihö honoñai toog-povoz eñizahan ari tair teg homei. Met ari upai toutat, “Ui tair takaz tep epee ev meeh,” pot nak, oñ ari Godiz ñaihet tat aban hori tah-pop hodad tinao bapanen hat hañiv metat meegin sat hehan, ari boi tat arim hepekezao maot ba oñ bateg. Tat ari nem tep poe bat tair teg-pot ne hodad tomaz arim homeo, Tair takan pi darim tegiv hodad tapan? pot ahoam homehot heg. Eñarohol, nem tep poe bat tin ok tegin arim ñaravatak hori heh-pov bon tah, pot arin ev añamoh.

¹²Met rotap ne arimaz homet tep hamoh-okoe menat ok meohö, oñ ne arim ñaravatak aban horiv tah, pot hahan hateveteohö-popuz homet menoh bon. Ma piuhö amun aban hori metahpopuz homet menoh bon, oñ ari tepae bat rekö hat, Ae rotap Godiz etañik dari Polir modariz zait tat lop honeri haravat hez, pot hapekez hat ne tep okoe menat meehon ok bat emah. ¹³Met ari tep poe bat rekö hat menoh-taput toog, povoz deim loporizaroh maot biñ ravegivoz homet modae ev menamoh.

Met aban Taitas arimatak emat heharah pim arin añahat ari baval hat toogin, pi etet arim garos toogivoz homet honoñai tat heh-pov bon tapan, pi maot lop tinari ravat biñavonañ

hehavoꝝ ñetiv ev emat dein añahan, hatevetet arim tegivoꝝ dei biñ ravat hez. ¹⁴Met garos ne ari Korin añaraboz ñetī biñao Taitasin mañohon pi hateveteh. Tat hehapuh tokat pi ok arimatak emat heh-porah, nem hatevetet tu ravat hemaz nao ari nat, oñ tin toogin emat hahan, ne arimaz biñ ravat hehō-ñetī pov ne Taitasin mañohovoꝝ rotapuv ou ravahan pi etet, Met Pol añarab eperiz ñetī hahavoꝝ rotapuv ev tamah, pot homeh. ¹⁵Met pi arimatak emat arinañ hehan, ari bat sa batat pim arin añohavoꝝ ñaihetivonañ het baval hat tovai emoogin, pi pot arim toogivoꝝ homehapuh arimaz zakep tat loporī anat eñizamah-pov ahō ravovai samah. ¹⁶Met pot arim tin toog-ñetiv hahan ne hatevetet arimaz biñ ravat epat hahō, “Met rotap parū tep ev menamoh-mod epee amun bat rekō hat navetētū, oñ baval hat tin tovai sohopan.” Pot ne arimaz homet biñ ravamoh.

Iesuz homeoh-modari meñizapan

8 Met nem bosir sau ravat hezari, God pim masakao Masedonia zeisik añarab pori zeipotak katak Iesuz homeo badae batat toguñ ravat hezariz tin tamahat ñetiv ev arin bar añomaz toh. ²Met añarab mod narihō parū pori horī ahoñ metoohan, parum gipizor nonair naitū toti bon tapanez toohan, honoñai povor kao parū hatevetehot am biñavonañ hehapuh, Zudia zeisik Iesuz añarab nari ginariam hez, pot hah-ñetiv parū hatevetet, Deimotū bon tovai samahag, rekot dei parū nameñizotū, pot nak. Oñ am meñizat monis manapanez hat batogū manooh. ³Eñarohol ae, met ne ñetī moreg nao ev arin naañ, oñ rotap ev bar añamoh. Met ne parū mañohon monis bizah bon, oñ parūmauz gipiz aviam oraehavoꝝ hom namee het, parūmauz zaitivonañ mod pori meñizapanez hat monis am bizooh. ⁴Tat dein epat

ahoam añooh, “Met ari gu hapek, povoz deim monī batogū manameg-epes nap manakan basat Zudia zeisik añarab Iesuz homet deim modari ravat hez-pori manapanez dei zait tat hez, povoz ari tovai evo haotunei.” ⁵Met garos dein pot añahan dei epat homeg, Met petī parū monī goes bizapan, pot homegin parū pot nat, oñ garos parū heriñir loporizaro darim Amip manat pot hah, “Met God eñizohopanen dari monī ahos Zuda pori manapanez nap manakan basat manapan,” pot hah.

⁶Met parū tin pot tah, povoz dei Taitasin epat mañeg, “Met ni mamog Korin zeitak het parū modari meñizapanez hat, monis batogū manohopanez mañeñin parū kapot hatat toohaek, ni maot parumatak sat eteken parū aviam batogū manat bizapanen oraepan, povoz ni etekepuh parū mañeken, parū modas batogū manat revah bizat bavon batap.” Pot piin mañat arihaz meekaz ev teg. ⁷Met ari Korin añarab God pim masakao anamahan, ari pimaz homeo badae batat hodad tinavor zaitivonañ het pim ñetiv haovai samegiek, deimaz amun homet loporizaro anamegivoꝝ ne hodad, povoz epat arin añom, Met ari zaitivonañ kapot tat batogū hamanamegiek, am zaitivonañ het Iesuz añarab mod pori meñizepekez hat monis tinam bizohopek.

⁸Met ne arim monis bizamegiek, am bizohopekez ah ñe nao ne arin naañotū, oñ parū Masedonia añarab mod poriz monis tin bizat modari meñizat manapanezat haravat hez-ñetiv arin añat pot homeohō, Met parū Korin añarab amun masak metat meñizapanez hahan hezaek, rotap meñizat monī tinas manapan, ma namanotū, pot homet arin ok zu etamoh. ⁹Eñarohol, met darim Amip Iesu Kristo masakao anat eñizahavoꝝ ari homei. Met pi nonair nai map tinatunañ abarah ahop ravat hehaekanañ, dari-

maz homet ev erat nonair naitü bon betezap ravat heh. Pot tahaekanañ dari petev abarah nonair nai tin potunañ hekazari ravegivoz zut, taputam arim modari masak metat meñizohozei.

¹⁰Met ne epat homeamoh, Krismas garos bon tahavok Kristoz añarab mod narihö Zuda añarab nonair nai bon pori, monis manapanez ñetiv nak hehan, ari Korin añarabohö garos kapot tat arim mod poriz zakep tat monis manepekez au hakag. ¹¹Tat arim mod pori meñizohopekez hat, zaitivonañ kapot tat moni nas batogü hamaneg, povoz kapot tat hategiek okeg, ari honep honepuz moniñ tair tair bizegin oraez-poek bav-erat arimauz nas oraepanen, nas bizat batogü manat bizepeken bon ravap, pot ev arin añamoh. ¹²Met ari zaitivonañ arim modari meñizat moni okos hamanepekez hat monis batogü manamegivon God etet, ari honep honep moni ahos ma moni goes ok bizeg, pot hom namee, oñ arim loporizaroh nap nim zaitivonañ het batogü manameg-povon pi etet zait tat biñ ravat hez.

¹³⁻¹⁴Met petev ari Zuda mod pori meñizat moni ahos manepeken paru monisinañari ravapanen, ari monis bonori ravat honoñai tepekez homet ne arin ev naañ, oñ petev arim monis aviam hel ravat hezan, paru mod pori map teki tat hezaek, ari meñizat moni nas maneppek. Met tokat mod narah paruhoen gogot tovai sohopenen, parum monis hel ravat hepanen ari teki tat hepek, povoz paruhoen hañiv etat parum moni posikanañ nas ari anapan. Pot tovai nae nap meñizovai sohopeken, ari maporiz hepekezao tin karah karah ravat hepek. ¹⁵Met ev menoh-epovoz ñeti nao epat menahan hez, Met batam añarab gipiz mana pokap bavelat emooharah paru ahoam bavelah-poriz nakap betezam naoraez, oñ map hainah. Ma paru aviam bavelah-pori hainat ru

ravat tin heh. Met pot menahan hezavoz zut ari mapori nae nap tin metohot karah karah ravat hepekez ne zait toh.

Parup Korin zeitak maot sapan

¹⁶Met dei arimaz homet loporizaro anat eñizakaz zait tat hezavoz zut Taitas amun arimaz homet eñizapanez zait tat hez, povoz ne pimaz homet Godin biñ mañamoh. ¹⁷Met Taitas pi ok arihaz maot emapanez homet hehan dei amun pi ok emapanez homet mañegin pi epat dein añah, “Tin hag, povoz ne sat Korin añarabon maot etemaz zaitiv ahoam hez.” ¹⁸Pot pi hahan dei darim aban mod nap pinañ honeo meekan emapanez hag, povoz parup honeo arin etepanez hat ok emapanez tah. Met aban mod pinañ honeo emapanez pop ze potak katak sat em tovai, Godiz ñeti tinao añarabon mañamahaek, añarab Kristoz homet hezari aban popuz biñ ravat, “Aban tinap ok,” pot pimaz hamah. ¹⁹Met pot pimaz map zait tat hamah, povoz monis basat Zuda añarab manakaz ñetiv haogin pi dei eñizat honeo basat manakaz paru pim abatao hat ba ou batahaek, pi deinañ honeo basat manak. Met dei Zudia zeisik sat poekari monis manakan, paru darim Amipuz abatao bat hel batat epat hapan, “Met paru Zuda añarab bon, oñ pat zavaruz okori Iesuz homet hezaek, darimaz paru zakep tat anapanez hat moni epes batogü manahan, aban eperi bat emat dari ev anah,” pot hapan. ²⁰⁻²¹Met dei moni pos basat manak hat ok emat basakaz porah, darim Amipuz añarab modari etehopenen, tin korav ravat basat manakaz dei zait teg. Met basat manakaz sookan, ganö nari epat hapan hez, “Met paru moni okos basohot tin korav nakez, oñ paru basoohaek nas hainah.” Pot hapan hezavoz aban mod pop deiparo honeo ok emat basat Zuda añarab pori manak.

²² Met Taitasir aban mod arin haañohopop arihaz meekazarah, aban mod nap amun parupinañ honeo meekan ok emapan. Met aban mod popun deimauhö ev het eteamegin pi zaitivonañ darim Amipuz gogot tin tamahap ok, met ne arim monis bizameg-ñetiv mañohon pi parupinañ honeo emat arin etepanez zait ahov tat hez. ²³ Met arihaz emapanez aban poriz epat arin añom, Met Taitas nenañ honeo het Kristoz gogot tamahap ok. Met aban mod meekaz poñariv amun Iesuz añarab zei epatak topouramahpori parup meeapanen ok arih emapanepuh, arim ñaravatak gogot tovai sohopenen ari darim Amipuz abatao bat hel batohopek. ²⁴ Met aban hahöeperi arihaz meekan emapanen, ari bat sa batat masak metohopekez arin ev añamoh. Met pot metohopeken, nem arimaz ñetì menamoh-epovoz rotapuv ou ravohopenen, añarab Iesuz togü modañik hezari hatevetet epat arimaz hahopan, “Met Pol Korin añarab tin tamah-ñetiv haohaek, rotap dein ok añaoh,” pot hahopan.

Godizari parum modari meñizohopan

9 Met arim mod Godiz añarab nonair nai bonori meñizat manepekezavoz ari tin hodad hakez, povoz ne maot ñetì pov ahoam namenotü. ² Oñ arim mod pori tin metat monis manepekez ari zait ahov tat hez-povoz ne hahodad. Met ne Iesuz homet hez-Masedonia zeisik añarab porin arim tameg-ñetì biñaio epat mañoh, “Met Akaia zei okosik añarab Korin zeitak pori kris-mas irih bon tahavok zait tahapuh, Zuda añarab monis bonori manapanez hat kapot tat monis batogü manat bioh.” Pot paru porin arim tin tameg-ñetì pov ne bar mañohoek, hatevetehan tin rava-han paruhoen amun zaitivonañ baval hat taput tat monì nas batogü manamah. ³ Met arim tin tameg-ñetì pov

parun mañohoek, betezao ravapan hezavoz, ne Taitasir aban mod poñariv arihaz meeman ok emat añapanen, ari monis batogü manat garë hapekenahoh ne ok emom. ⁴ Met arimatak ok emomaz porah Masedonia aban nari amun nenañ honeo dei ok emakapuh, ne arim monis batogü hamaneg-ñetiv parun hamañohoek, ganö dei ok emakaz porah ari monis batop naur am hepeken, paru Masedonia poriz etañik, Paru batop haurat hez, pot hamañohoek ne tu ravat heman, ari amun tu ravat hepek hez. ⁵ Povoz epat homeohö, Met Taitasir aban mod epañariv meeman, paru garos ravat ok arimatak emat arin añaohopenen, arim garos monis manepekez au hagpot batogü manat havizepeken oraepanen, ne emat bom. Oñ am pot batogü naman hepeken ne emom, povoz ganö ari apor pap tat, Monì tairas bizak batah, pot homevai mel tohot hepek hez. Pot ne homet paru garos meeman emapanez ev toh. Met ari pot tin tepeken, monì pos Zudia zeisik basom hat emomaz porah epat homem, Met ne ev emat parun mañohon paru monì epes batogü naman, oñ parumauz zaitivokam parum mod pori manapan hat garos batogü hamanat havizahan hehaek ne ev emat boh. Pot arimaz homem.

⁶ Met darim tameg-navotì epat zu tat arin añom, Met aban nap pim avasik gipiz bitü aviam menat ñedepanez pop gipiz aviam rapat hepanen aviam bat nohopan. Oñ aban mod nap pi zaitivonañ het pim gipiz bitü ahoam avas menat ñedepanez pop gipiz ahoam rapat hepanen bat novai sohopan. (*Met povoz zut ari zaitivonañ het mod nonair nai bonori meñizat manohopek.*) ⁷ Met ari monì pos batogü manat manepekez hamegirin ne epat añom, Met ari honep honep arim loporizaroh epat homet bizepek, Met ne rekot monì epes am bizom, pot honep honep homet zaitivonañ tair

bizepekez homepekez potam bizei. Oñ ni nap epat hometun, Met Pol kez ravat añamahavozam ne moni nas bizom, pot ganö homevai bizotun. Met aban tairap biñavor zaitivonañ modari manapanez popuz God amun pimaz biñ ravat hepan. ⁸Met pot ari zaitivonañ modari monis ma mod tairai bizat manepekepuh, tekí tat hepekez poi rekot God orah rezah haanohopanen, ari rekö haravat tin hepek, povoz arim mod tekí tat hepanezari orah rezah am manohopek. ⁹Batam pot tohopekez ñetiv epat menahan hez,

Met aban tinap añarab tekí tat hezari ahoam manamah, ma pi orah rezah modari masak metovai samah. *Buk Song 112:9*

Met ev menahan hez-tapü epat dari tovai sookan tin ravohopan. ¹⁰Met darim bi ñedeameg-potü Godiz matut tat anahatü ok, met ñedeamegin pi tapupuhö korav het hamahan, nair nai mapotü rapat utap tamahan dari belat nameg. Met pi pot tin etamahavoz zut ari añarab tekí tat hez-nari tin metat manohopekez zait tat hepeken, ¹¹God eñizat anohopanen ari etepeken, mod nari gipizor modatuz tekí tat bon hepanen, rekot pori amun zu taput masak metat meñizat manohopek. Ma dei anohopeken deihö basat mod tairari bon hepanez pori manook. Tookan paru bapanez pori arim masak metepekezavon etet Godiz abatao bat hel batohopan.

¹²Met pot tin arim modari masak metat nonair nai manohopekezavoz eñatak kap tin houl epatakarou ariti ou ravohopan, Met kap natak Godiz añarab modari nonair naiz tekí tat hep-anezaek meñizohopeken, parum gipizor modatü bat tin ravapan, met kap modatak paru Godiz abatao ahoam bat hel batat hepan. ¹³Met arim Iesuz homet hez-mod pori pot manohopeken, paru maporizaro arim gog tin pot meto-

hopekez povon paru etet epat hahopan, “Met rotap paru Korin añarab Kristoz ñetiv parum loporizaroh tin bahorè hat hakez, povoz dari modari ev masak etat darim tekí tat hezatü dari anah, ma mod nari amun manamah.” Pot arimaz hahopanezaek Godiz abat tinao bat hel batat biñ haovai sohopan. ¹⁴Met pot tohopeanezaek, God masakao ari anamahan tamegivoz zut, paru amun masak metohopeken, arimaz homet paru God ari am eñizohopanez hat piin mañ mañohopan. ¹⁵Met Godiz eñizat anahavoz homei. Met dari pi tin nao nametaek masak ahov amauam anat pim rop meehan eñizapanez hat erah. Met dari pim pot tat eñizahavoz kapot rekot darihö map bar nakaotü, oñ orah rezah Godin, “Tin eteñ,” nen potam mañovai sohok.

Poliz toohavoz hahaek ñetü hañiv

10 Met ne Pol nemaüz ñetiv ev año-maz toh. Met arimatak hez-nari nemaz epat hamah, “Met Pol epeek emat heharah sokoam het ñetü kezañ dein naañ, oñ maot hotoh sat hezaekanañ pi hodad modao bat darimaz kez ravat ñetü epeñ menat darihaz meamahan emamahan bat eteameg.” Pot arim nari nemaz hamah, oñ ne Iesu Kristoz masakavonañ het pimauz abatao bat hor batat hehavoz zut hezapuhö epat arin año. ²Met ne arimatak emat ñetü kez nañ añat arin ñai año-maz ne zait nat, povoz eveam hez-eparah paru nemaz ñetü hori pot tairañ hamah-okoñ nae nap mañat bavon batepekez hamoh. Met arim nari, “Pim ham herisiz zaitivokam het tovai samah,” pot ganö nemaz hama-haek, emoman ñetü pov am hahopan, povoz ne parumaz ñaihet natotü, oñ rekot ne kez ravat ñe kezao parun ba ou batat mañom. ³Met rotap dei Godiz gog abanari ham eparah gogot tovai sameg, oñ hamar hazatuz hodadevonañ hez-poriz tamahat dei na. ⁴Ma parum

ñai tohopanezatü bat hez-pot natü amun dei bat nakez, oñ God kezao anat bakez avatamahan Seten pim roket demahan hezaek, paru añarab kohat horivonañ poek hezari dei ñai ahov tat hori popuz kezao batiu tiu batat añarab hori pot hezari maot baverevat bat em batameg. ⁵Met pot dei tovai samegiek, añarab parumauz abatañ bat hel batat Godiz hom namee, oñ parum hodad horivonañ het ñeti betezañ hahot hezarin dei Godiz kezavonañ mañamegin, paru pori homez ko tat het hori tamah-poñ betet maot Iesu Kristoz roketak emat pim irih ravat hez. ⁶Met ari Korin añarab maot hodad tinao bat Kristo nenapuz hahan hezavoz homet tohot hezei. Met arim nari pot nat hepan, povoz dei arimatak emakaz porah rekot porin ñe kezao mañookan honoñai tohopan.

⁷Met ari Korin añarab nem tovai samohovoz homeamegiek tin et narë hezari ok, povoz arim et lalañ bat tin etehozei. Met ari Kristoz homeo badae batat hezari okeg, epat homehozei, Met dei pim añarab haravat hezaek, Pol amun zu taput pimop haravat hetahoh dein ev ñeti epeñ añamah, pot homei. ⁸Met rotap darim Amipuhö ne ari bat hor avatomaz pim kezao nanan, oñ ne arimaz tin korav aravat het eñizohoman, ari pimaz tin homehopekezavoz hat ne kez pov hananahan hez. Met pot pim kez tinao hananahan ne arimaz korav ravat hezavoz biñ ravat ahoam arin añamohok nem abatao bat hel batamoh-pot haravat hezavoz ne homet tu naravotü. ⁹Met tep tovë epek nem ñeti menamoh-epov ari bat etet ñaihet tepekez hat ne ev namen. ¹⁰Oñ arim nari nemaz ganö epat hamahavoz ne hodad, “Met Pol hotoh het tepañik pi ñeti kezañ menat darihaz meamahan emamahan dari bat eteameg, oñ pi ev darimatak emooh-porah pi ñeti kez poñiz zut nañ darin naañ, oñ aban kezao bon sokopuz zut het haohan dari

hateveteogin ñeti betezañiz zut ravoooh.”

¹¹Met pot ganö nemaz hamah-pori epat hodad tapanez dei zait teg. Met petev dei hotoh ev het ñeti kezañ arin añamegiek, tokat ok arimatak emakazarah mod nao naañotü, oñ ñeti kez taput modañ arin añakan hatevetehopekezat dei hez.

¹²Met aban nemaz pot ganö hamah-pori kut tat parumauz homevokam epat hamah, “Met paru mod okori hori tamahan dari tin tovai samegiri ev.” Pot parumauz tamahavoz an tat abatañ bat hel batat hamah. Met pot hamah-pori rotap dei ritou etat tinari ravat heza? Evo, oñ paru kutam het okat ok hamah. ¹³Met God pim gogot tookaz rekotam dei añahan tamegiek, ok Korin arimatak emat toogirah, dei ari Iesuz homet hezariz korav aravat heg-ñeti pov ahoam arin añaogiri ev. Oñ aban mod nariz gogot tamahavoz homet deiti bavatat deimauz ñeti biñao dei arin naañotü. Met God añarab tairariz korav ravat hekaz hat au aña eñehan dei hez-nen poriz homet mañamohovoz ñetiv hamoh. ¹⁴Met aban mod nap garos arimatak emat Kristoz ñetiv naañ heh-porah God dein añahan deihö garos emat ñeti tin pov arin añaogin, ari pimaz homeo badae bateg-povoz dei nenari arimaz korav ravat hezaek, dei rekot arimaz homet ñeti biñao hameg. ¹⁵⁻¹⁶Met aban modari deim eñatak arimatak emat pim gogot tovai ari eñizoooh-pov deimauz bonov ok, povoz dei parum ñeti pov deiti bavatat deim abatañ bat hel navatotü, oñ epat hameg, Met dei arimaz korav het eñizookan ari pimaz tin homeo badae batat hepeken arim zeisik pim gogot ahö ravovai sohopenez hat God eñehan dei taput ev tat ari eñizameg. Met pot ahö ravovai sohopenenahoh dei rekot hotoh zei mod nasikaroh aban mod nari sat Godiz gogot nataek dei sakapuh, Kristoz ñeti tinao petev hat navet hez-porin mañook. Met zei mod nasikaroh aban

nari hasat Kristoz ñetiv hamañamah-zei poñiz nasik sat mañohomaz dei zait nat, oñ modari nasaek rekot dei sat mañook, pot homeameg.

¹⁷Met epat amun menahan hez, Aban nap pimauz abatao bat hel batat ñeti biñao nakaotü, oñ darim Amipuz tin tamahavoz homet pi nenapuz ñeti biñao haovai sohopan. Pot menahan hez.

¹⁸Met aban nap pimauz abatao bat hel batat, “Ne tin tamohop ev,” pot hahopanez pop Godiz etañik tinap ravat naketü, oñ darim Amip pimaühö aban napun etet, “Pi tin tamahap ok,” pot pimaz hahopanez nen pop rotap pi aban tin abatavonañap ravat hepan.

Pi aban moregariz ñetiv bar mañah

11 Eñarohol, met ne ñeti kut naram haomaz tohoek, arin añoman hañir nañotunei, oñ añomazatam hatevetet hepekez zait toh. ²Met ganö ari hori nañ tepek hezavoz, ne arimaz ahoam home midin tamohoek, epat arin añom, Met aban nap pim ñarip ahö ravamahan etet, “Ni abü akap bekë,” pot au mañamahavoz zut, ari Kristo nen pop arim bat hepekez hat ne arin ev añamoh. Oñ papap pim ñarip ganö aban modaputiam sapan hezavoz korav het etevai samahavoz zut, ne arimaz korav ravat het orah rezah arimaz homeme hez. ³Met batam añ garosikap Iva pop hehan, hamalep emat pi moreg metahan, hori tahavoz zut nao ganö arih ou ravapan hezag, ari petev Kristo nenapuz homet arim loporizaro manat hezaek, aban mod narihö moreg etohopanen, ari ñeti moreg añohopanez poñ barotap batat, maot kut tat hodad horiv bepek hezavoz, ne ñaihet tat arimaz ahoam homeme hez. ⁴Met aban mod nari emat, “Iesuz ñeti tinao ev,” pot hat nem arin añoohovotihanañ pat nao arin añamahan ari bavai mañat epat namañ, “Evo, ari ñeti pat nao ok dein añameg.” Pot

hat bonaiz ari aban hamoh-pori kos rez manepok? Oñ hamahan am hateveteameg. Met paru arin añamah-pov Godiz Pul Tinapuhö hodadeo paru manamahan añamah bon, oñ hodad mod nao bat arin okat añamah.

⁵Met ari aban hamoh-poriz, “Deim ahoari ev,” pot hat parum ñeo baval hat samegiek, aban poru ne ritou netat, Godiz aposor aban ba ou batahan hezari ev, pot parumaz ari homeamegi? Evo, paru porihö ne ritou netat nakez.

⁶Met ne ñetiñ zوام nak, oñ bar baram hamohop ev, oñ ne Iesuz ñetivoz kapot tin hodad tat arinañ honeo houloam het bar añovai emoohon, ari hatevetet hodad haravat hez.

⁷Met batam ne arimatak emat Godiz ñeti tinao arin añooh-porah, ari moni nasir gipiz natü nanohopekez ne arin mañ naañ, oñ ari Godiz añarab tinari ravepekez hat nemaüz abatao bat hor batat, ñeti tin pov arin añohot hehö. Met pot arimatak emat añohot hehorah pot natü ne nanohopekez arin mañ naañ toohon ari homeogin ganö ne etooho? Evo ne pot ganö naet. ⁸Met pot arinañ het ñetiv añoohon, ari hatetet toogporah monisir modatü ne nanan toogin, Masedonia zeisik zeï mod potak katak Iesuz homet togü manat hez-nari neñizat arinañ am het eñizohomaz hat, monis aban nari manahan ne hehoek, bat em nanoohan ne bat borourat paru hañ nameñiz, oñ arinañ am het ariam eñizat gogot tooh. ⁹Met ne ok arinañ het hamoh-porah gipizor mod naiz teki toohopuh, ari poi ne nanohopekez añoman tin naravotü, pot ne homet arin mañ naañ hehon Masedonia zeisikanañ nem bosihol ravat hez-pori nemotü hotoh okoek hehon bat emat nanahan ne maot teki nat, oñ rekö ravat hehö. Met pot arin mañ naañ tooh-taputam ne tovai sohom. ¹⁰Met ne Kristoz ñeti rotapuv nem loporih map bahorë hat hezaek, ne

epat arin añom, Met ne arinañ het tooh-pov ne tin ok toh, pot homeamoh, povoz Akaia arim zeï okosik am gogot tovai sohomazaek, hodad modao navotü, ma añarab ne natü nanohopanez parun namañotü. ¹¹ Met modari tin netat nemotü nanoohan, ne arimaz zakep nat ma loporï naan tat hezaek ari nanohopekez mañ naañ tooh, pot homeamegi? Evo, met God nem loporih arimaz zakep ahov tamohovoz hodad hakez.

¹² Met pot arin mañ naañ toh-taputam tovai sohomaz kapot ev añomaz toh. Met arimatak aban moreg nari het parumauz abatañ bat hel batat epat hamah, “Met Pol Godiz aposor abanap ravat hezavoz zut dei amun pim aposor aban modari ravat hez.” Met pot paru moreg arin añamahan, ari monisir modatü manamegin parum bamah. Povoz homet ne Godiz aposor aban rotap epop arim monisir modatü nav hemapuh, paru nem zut aposor abanari hez, pot hamahporiz nonor memerizoman ari parumauz homet, “Dei Godiz aposor abanari ev, pot hamah-pov, moreg ok hamah,” pot hapek. ¹³ Met rotap aban pot moreg arin añamah-okori parum herï kos nenañinañ tamahavoz, “Dei Iesu Kristoz aposor abanari eveg, arin añookan hatevetehozei,” pot hamahan ari hatevetet parum ñeo baval hat sohopekez hat, ñetï moregao arin ok añamah, oñ Godihö paru gog povok meñehan nakez. ¹⁴ Met aban moreg poriz ñetï ev menamoh-epov ari rekö hat home midin totunei, oñ epat añoman hodad ravei. Met Seten moreg pop rekot pim heris bapat batat enzol aliz tinavonañapuz zut ravapanen añarab etet, “Godiz enzol tin etamahap ev,” pot pimaz hapan. ¹⁵ Met povoz zut ham aban nari pim irih het tamahaek, parum herï kos nenañinañ het tovai, parum loporizaroh horï hez-poñ ba iz batat, rekot añarab modariz etañik tin tovai sohopan. Met aban horï pot to-

hopanez pori parum horiñ tair tair tohopan, potam hañiv bohopanezari ok.

Pol kakamao hateveteoh-ñetiv

¹⁶ Met eñarohol, haañoh-tapuv maot epat arin añoman hatevetei, Met nap nemaz homet, “Met Pol pi aban kutap ok,” pot nakaotü. Oñ ari nari, Rotap Pol pi kut het hamahap ok, pot ari am homepek, povoz ari ñai bizat nem ev arin añomaz toh-epovon am hatevete-hozei. Tohopeken modari parum abatañ bat hel batamahavoz zut ne taput tat epat arin añom. ¹⁷⁻¹⁸ Met añarab mapori hamarhazatzuz hodadevonañ het parumauz abatañ bat hel batamahavoz zut ne amun ev nemaup abatao aviam bat hel batovai, nem tamoh-ñetï nao ev arin añom. Met darim Amipuhö menomaz hahat ev menamoh bon, oñ ham abanari kutam het hamahavoz zut ne ravat het ev menamoh. ¹⁹ Met arim ñaravatak aban kut moreg pori het ñetiv arin añamahaek bonaiz ari kos rez manepek? ²⁰ Met arinañ honeo het aban moreg etamah-pori kez ravat ah ñeo arin añovai parum irih ba avatat arin tohopekezat añamahan ari kave narav, oñ parum añamahatam tameg. Ma arimotü parum bovai ari betezari ba avatovai, paru ñetï horiñ arin añohot ari horï ravat hepekez moreg etamah. Eñarohol, bonaiz ari porihanañ bazei manepek. Ai oe, ari horiv ok tameg. ²¹ Met batam ne arinañ het ev menoh-eperiz etamah-poñiz nañ ari naet toh, povoz ne kezao bonop arinañ hehö, pot ari nemaz hameg. Eñarohol, parum etamah-poñiz nañ ne ari etohotin ne tu ravat lop horirï ravat hehö narab.

Met aban ok arinañ het añamahan hamoh-pori parumauz abatañ bat hel batamahavoz zut, ne amun ev aban kut poriz hamahat nemaup abatao bat hel batat epat arin añom. ²² Met paru aban pori, “Dei Zuda abanari ev, Abraamir Is-

rael batam aban ahö heh-poñariviz iz mimihol eveg, dei arin añookan am hat-evetehopek,” pot arin añamaha? Met ne amun Zuda abanap ev, ma ne amun Abraamir Israeliz iz mimip ev. ²³Met paru Kristoz gog abanari ravat heza? Met ne amun tapupuz gog abanap eveg, pimaz homet gog kezao tamohok paru ritou metat hez. Met rotap ne aban rumurapuz zut het arin ñeti epov añamoh. Met ne Kristoz gogot kez tovai emoohon, honerah hori netah bon, oñ paru navat kakam zeimakeh nemeriohan hehö, ma biñinañ ahoam ne nourooh, ma ñomomaz hat orah rezah kakam mod nañ ahoam netooh. Met aban arinañ het moreg etamah-poriti Kristoz gogot toohan, honoñai poñ paru namet, povoz paruhö Kristoz gogot tat ne ritou netat heza? Evo, pot arin ok añamoh. ²⁴Met pim gogot tovai emoohon, Zudahol kaev ravat ne biñinañ nourapanez navah. Met ne navat biñinañ nourovai rekö haohan sohot 39 ravooohan gaa tooh. Met honerah pot navat nourah bon, oñ garos nourahapuh nemeehan sohon tokat maot navat nourooh. Met potam nourovai soohan sohot mar nas ravah. ²⁵Met Kristoz gogot tovai emoohok, Roma ñai abanari amun honerah navat nourah bon, oñ navokaro nao ne navat houñinañ nourooh. Met mod narah honevoam aban mod nari heleñinañ, “Epop ur ñomakazap ev,” pot hat paru ne nourah. Met pim gogot tovai zei mod potak katak añarabon pim ñetiv mañom hat sipiñik sooh-porah honerah hori ravah bon, oñ navokaro nao sipiñ hori ravat er horahan, ne rahor emiv elat ñomoooh. Met narah sip poñiz namak hori ravahan, ne aliz honesar kutur honet iv havevok zohop tohot hehö.

²⁶Met ne Godiz gogovok hezaek, orah rezah ne hamarrah haen tat sat em tohoharah iv nañ ñai reohaek rahor iverah navasoooh, ma aban givogiri nourat ba-

hori navatooh. Pot netoohan am soohon, Zuda nem modari met aban patari amun bahori navatooh. Ma zei potak katak ma pulorih ma iv haveñik soohon poek amun bahori navatoohan rahor ñomoooh. Ma pim gogot tovai soohon, Aban nemaузari ev, pot homeohö-nari amun moreg netat bahori navatooh. Rotap Kristoz gogot tovai samohok honoñai ahoñ neeti ou ravamah. ²⁷Met midir bavas berevooohan ne boi tat gog kezao tovai emoohorah, kuturuñik am tohot ahoam ne aut naor, ma gipizor ivov bon toohan ne ginapuam hehö, ma nem oromaz zeit bon, ma nem dimihol amun kelat hori ravooohan ne tamar ahov tooh, oñ am kez tat gogot tovai sooh. ²⁸Met Kristoz gogot tamohok, aliz mapoñik pimaz homeo badae batat hotoh hez-añarab mod pori, Tin pimaz homet tovai samah, ma tair? Pot parumaz ahoam homehot ne honoñai tat hez. ²⁹Met aban mod Iesuz homet hez-nap kezao bon hezan, pi honoñai tamah-porah ne pimaz ahoam homet honoñai tamoh. Ma nap moreg metamahan hori nao tamahan, popuz ne loporih ahoam zakep tamohop ev.

³⁰Met ne non tin mod naorö tohovoazag ñeti pov arin añoman, nem abatao bat hel batepek bon, oñ nem honoñai hateveteamoh-poñihö nem herisiz kezao bavon navatamahan hez-ñetiv arin ev bar añamoh. ³¹Met God darim Amip Iesuz Papapuz abatao haovai sookan, pohazao ahö ravat hepanez pop neen eteamahapuh, Pi moreg nao nakap ok, pot nemaz hodad hakez. ³²Met batam ne Damaskas zeitak hehorah, Siria zeisiz aban kiñ ahopuz abatao Aretas, popuz irih zei potaz gavman ahop ravat hehap ne navat kakam zeimakeh nemerizapanez hahan, ñai abanari nava-panez hat zei potaz temeraz haitokoñik ñai bizat rouvat etehot heh. ³³Tahan Iesuz homet heh-aban nari ne neñizat ki ahoñik bitom kitì urahan, ne kohat

lokot hehon kilam tepelavosik tamaravoz haitokor rezahan hehaek nemeehan, ne tinam er horat hamararah berevat zei pot betet barezat sooh.

Pol helat etehat ev

12 Met aban moreg arinañ hezporiz añovai tamahavoz zut, ne ev nem tovai emoohovoz ñetiv ahoam nem abatao bat hel batat arin añamohopov tin bon, oñ ne rotap Godiz gog abanap ravat hez-pov tin hodad tepekez hat, darim Amip batam potazao nem etañ banavatat nañairat nañoohan etet hateveteohö-ñeti pov arin bar añomaz ev toh. ²Met batam aban Kristoz homeo badae batat hez-nap God abarah pim hezaek bat helahan, rotap pi revah sat et hareet maot erahaekanañ, petev krismasañ 14 bon hatah. Met ne aban hamoh-popuz tin hodad hakez, oñ rotap pim heri kosisinañ honeo helat abarah eteh, ma pim heri pos betet pim pulip sat eteh, povoz ne unun. Oñ God nenap aban popuz tahavoz hodad hakez. ³Met maot epat arin añom, Aban pop pim herisinañ honeo helat eteh, ma heri pos betet pim akö nenap helat eteh-povoz ne hodad nat, oñ God pim tahavoz hodad hakez. ⁴Met aban pop revah abarah God hez-ham tin porah bat helahan, pi poek het Godiz ñetiñ tin hahan hateveteh-poñ hapan hezavoz aha mañahan hezaek, pi rekot modarin namañotuzat ravah. ⁵Met God aban pop bat helahan pi hatevetet etehavoz homet, ne rekot biñ haovai sohom, oñ nemaup tovai emoohovoz homet biñ narav het honoñai tairañ neeh ou ravamah-poñihö nemaup kezao bavon navatamahan, darim Amipuz kezao ahoam ou ravamah-nen poñiz biñ ravat haovai sohom. ⁶Met nem poek sat etehovoz homet biñ ravat nem abatao bat hel batohotin, ne kut het nak toh narab. Tat nemaup ñeti rotapuv ok añoh narab. Met ne ñeti pot nao arin

naañotü, oñ arimauhö nem tovai haovai samohovon etet hatevetet nem kapotaz tin hodad ravat hepekez ne zait toh.

Getahavez zut nai Pol rouvah

⁷Met ne abarah helat ahö tin poñ dari ham añarab hodad nat hez-poñin nañat nañairoohan, etet hatevetehoek ganö nemaup abatao bat hel batat hodad hori nao bom hezavoz God gu hahan Seten nem herisik getahav orouvamahavoz zut kakam ahö nao netahan ne itetevor kakamao hatevetevai emohot nemaup abatao ba ahö navat, oñ bat hor batat het tovai samoh. ⁸Met pot netahan kakamao hatevetevai emoohoek, ne navokaro nao darim Amip bavon navatapanen maot tin hemaz piin ahoam mañoohon, ⁹pi neen epat nañooh, “Met nimaup kezao bon tamahan neohö ok masakao nanat nem kezao nanamohon niiti ahö ravamah, povoz nem gogot am tovai sameñiek, añarab modari nem kez ahovoz hodad ravamah.” Pot pi neen nañoohaek nem kakam hateveteamohpov ba nanevet, oñ am hez, povoz ne epat hamoh, Met Kristo bakez navatat hezan pim gogot tovai samoh-nen povoz homet ne biñ ravat het nem heris sikö tat kezao bon hez-epesiz ne hom nameotü, pot ne hamoh. ¹⁰Povoz Kristoz gogot tovai samohon modarihö honoñai nañ netamah, ma ñeti horiñ nañamah, ma nemotü bamahan bon tamah, ma kaka-mavor itetevor mod tairañ netamahan ne sikö tamohoek, am biñ ravat pot homeamoh, Met ne kezao bonop, oñ Kristo bakez navatamahan ne tin pim gogot tovai samoh. Pot ne homet hez.

Korin añaraboz homet mañahat ev

¹¹Met ari Korin añarab, ne arimatak emat Kristoz ñetiv añoohovoz ari homet nemaz biñ ravat ñeti tinañ hagitin, tin ravah narab, oñ ari pot nañ nak hezavoz homet, nem tooh-ñetiñ arin año-

hoek ne aban hodadeo bon kut betezapuz zut ravat arin ok añoh. Met arinañ aban het, “Dei aposor abanari ev,” pot moreg hamah-poriz ari biñ ravat nemaz ari biñ narav tamegiek, epat maot arin añom, Met rotap ne aban abatao bon betezapuz zut hez, oñ God gog epovok ne neñehan hezaek, aban arinañ het añamahan hamoh-porihö ne ritou netat nakez. ¹²Met batam ne arinañ hono hehorah Godiz ñetiv arin añovai pim kezao nanoohan ne kaev narav, oñ rez kek tat red añaraboz rekot natotuz poñ ahoam arin añairoohon ne Kristoz aposor abanap rotap ravat hakez-pov ou ravahan ari hodad haraveg. ¹³Pot tat ari tin etooh, oñ petev ari nemaz epat hameg, “Met Iesuz añarab zei mod potak katak hez-poriz Pol tin homeme hezavoz zut darimaz pi tin homeme nakez.” Met ne monisir gipizoz tekì tohopuh, ari nanepekez mañ naañ tohovoov homet, ari tu ravat nemaz okat hamegi? Met eñarohol, pot etohovoov homet, “Horì ok etah,” pot hat nemaz mogao tat heza? Met gu hapek, povoz epat arin añom, Ok ari nemaz homet mogao tameg-pov unun manepeken bon tap. Pot arin ev añamoh.

¹⁴Met batam arimatak navokaro ne emat arin eteohö, met petev maot emoman navokaro nao ravapan. Met emomaz porah nem ok emat het tohtaputam tohot nai nanepekez arin neohö mañ naañotü. Met tairaz ne nanan tepekez hamoh hometunei, oñ ne arimotü nanohopekez zait nat het, ari lop masak netohot hepekez ne zait ahovonañ hezaek ok emomaz toh. Met ñarohol gog ahov tat parum nonor pap gipiz manamah bon, oñ nonor papahö kez tat parum ñarohol gipiz manamah, met povoz zut ari nem ñarohol ba avatat hezari nem gipizor modatü ari ne nananotü. ¹⁵Met ne ari eñizohomaz hat orah rezah gog ahov tohot heman, nem biririv

zuam bon tapanezat ravapanen ne kaev naravotü, oñ am eñizohot hem. Met pot ne arimaz homet loporì anamohovoov hat ari nemaz kaev ravat kos rez nanameg ma tair?

¹⁶Met ne arinañ het arimotü nav hehö, pot menoh-epov rekö hat ari bavai nakaotü, oñ arihanañ nari epat hapan batah, “Met Pol epeek emat ourah monisir modatü nav, oñ pi petì moreg etat kilam boohap ok.” ¹⁷Kar, met pot nari hapan hezavoz homet epat arin añom, Met ne aban mod nari meeman, ok arimatak emat monì nas moreg etat bapanepuh, paru pori monì pos kilam bat emat ne ev nanapanez parun mañoho? Evo, pot ne parun namañ. ¹⁸Met Taitas iok arimatak emat arin etepanez ahoam mañoohopuh pir aban modap parup hono meehon emahan ari parupin etegivoov ari hodad. Met parup poñariv moreg nao etat arim monì nas givogì baha? Evo, parup amun pot nao ari naet, oñ pot nari hapanezavoz kapot bon, pot ev hamoh. Met dei Taitas lop honerì ravat het Godiz Pul Tinapuz non honeoroh sohot gogot tovai sameg-povoz ari hahodad.

¹⁹Met ev arimaz homet menamoh-epañ ari rekö hat, “Met Pol pi aban tinap ok, pot pimaz nae nap mañookaz hat ñetì epeñ ev menahan hez,” ganö pot ari haotunei, oñ ne Kristonañ honeo hezepop arin añohoman, hodad tinao bat kez tat hepekez hat ñetì epov ev menamoh. Met God etet hezan ne ñetì rotapuv ev arin añamoh. ²⁰Met arimatak emoman arim hepekezao horiam hepeken, ne etet honoñai tom hezavoz ne ahoam homeamoh. Tat arin ñai añoman ari amun honoñai tepeken, dari tin honeo naketuzat ravapan hezavoz ne ahoam homehot hez. Met ne arimatak emat eteman, ari nari modari tin tohapanen etet kaev ravat hepek, ma mod nariz mogao tat hepek, ma ari mod nari nae

nari ser hahot berat main main ravat hepek, ma ari mod nari modariz kosi-maratī ñetī pekū pekū hahot hepek, ma ari nari arim abatañ bat hel batat hep-eken in balavī ahov aritī hepan hezavoz ne ahoam homeamoh. ²¹Met arimatak emat eteman arim nari batam parumauz zait nenañik tooh-potam tohohan, ma betezam nae nari booh-poñ navet am tohot parum loporizaroh hodad tin modao nav am horī tohot hepan. Povoz ne emat eteman nem batam arinañ het tooh-gog pov betezam ravapanen, Godiz etañik ne tu ravat hemaz povon ari etet hepeken, ne iñir zakep ahov tohot hem hez. Pot homet ñetiv ev menamoh.

Korin pori parumauz tin korav hepan

13 Met ne arimatak navokaro haemohon dari het sohoek petev maot modao emoman navokaro nao ravapan. Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Aban nañariv ma nañariv napuhö modapuz tapanezavon etet, “Okop horī tahan etegip ok,” pot hapan, povoz rekot poñariviz hapanezao hatevetet barotap batat horī tapanez pop hañ horiv meteppek. Pot menah. ²Met batam ne arimatak emat het sohoekanañ maot modao emoh-porah, ne arin epat ñai haañoh, Met ari horī tovai emamegiek, ne sat het maot emomazarah am horī tohopek, povoz arim tohopekezavoz hañiv etomazat ravapan. Met arin añoh-okat petev hotoh ev hezaekanañ maot arin epat añom, Met rotap arimatak emoman nari am horī poñ tohohan, povoz poriz ne zakep natotü, oñ ñetī kezao mañom, ma hañ horiv am metom. ³Met ev hañiv etomaz menoh-epov ari rekö hat epat hapek ma tair, “Met Kristo piin mañahat Pol ev menah, ma pimauz hodadevokam ev menah?” Pot hapek batah, oñ emomaz hamoh-porah ne Kristoz kezavonañ het arin ñai añom,

povoz rotap ne Kristoz nañamahat arin añamoh, pot hodad tepek. Met rotap Kristo arinañ honeo hez-pop sikö natap, oñ kez ahovonañ hezap ok, povoz ne emomapuh hodad tinao maot bepekez hat pim kezavonañ het arin añohom. ⁴Met batam pi zirah ur ñomah-porah pim heris sikü hehan urahan ñomah, oñ God ñomahaekanañ maot pim kez ahovonañ baviririñ batahan bal hahaek petev pi kez ahovonañ hez. Met pim zut dei amun deim heriñ sikö tat hez, oñ God bakez avatamahan Kristonañ honeo hezaek, ne rekot kez tat arim horī tamegin hamoh-poñ ba oñ avatohom.

⁵Met arimauz hezavoz an tat homehopekez epat añom. Met rotap ari Kristoz ñetiv bahorë hat heza? Ma pi arinañ honeo emat hakeza? Met pot arin at añoh-epovokaroz homet arim hepekezao tin ba oñ batei. Met ganö arim nap giz nenasik Kristoz abatao hahopanezaek, pinañ honeo nakez tapan hezavoz homet okat at añoh. ⁶Met rotap Kristoz ñetiv dei bahorë hat hezaek ari deim hezavon haetet, Paru pimeri haravah, pot ari hodad ravepekez zait toh. ⁷Ma orah rezah God ari eñizohopanen, tin tovai sohopekez hat ne piin mañ mañamoh. Met ne batam arinañ honeo het pim gogot toohon, pim añarab ari ravegivoz homet paru añarab modari arin etet, “Rotap Pol tinam Korin añarab meñizoohaek petev paru tin tovai samah,” pot hahopanez hat piin mañ mañamoh bon, oñ ari pim añarab ravat hezaek, tin nenañihar tohopekez hat piin mañ mañamoh. ⁸Met arih emat hañiv etomaz hahovoz homet epat arin añom, Met ne aban epopuhö ñetī rotapuvovz nonor rekot namerizotü, oñ ari am ñetī poñ tin baval hat tovai sohopekez hat arin añohom. ⁹Met ari tin pim ñetī poñ baval hat tovai sohopeken, ne emomaz porah hañ horiv etomazat narav tapanen peti nari epat hapan, “Met Pol pi kezao

bonop, povoz hañiv etapanez hahaek naet, oñ dari Korin añarab kezavonañ het tin tovai sameg.” Pot nemaz hapanen ne hori naravotü, oñ arim tin tohopekezavoz homet biñ pimaü ravom. Povoz orah rezah tin nenañihar ari tohopekez Godin mañ mañamoh. ¹⁰Met Kristohö kez nanamah-povonañ ne arimaz korav ahop ravat het hañiv etat bahori avatomaz pi homet kez pov ne nanan, oñ kez povonañ het enizohoman, ari kez tat tin tovai sohopekez hat piuhö nanamah-povonañ tovai samoh. Povoz pim ñetiñ tin baval hat tovai sohopeken ne arih emomazarah kez ravat hañ horiv naetotuzat ravapanez homet ne ev hotoh hezaek, ñeti epov menat meeman ari bat rekö hat tin hodad tepekez hat ev menamoh.

Ñeti meteo ev

¹¹Nem bosir sau ravat hezari, ne ari tin hepekez hat ñeti meteo ev menamoh.

Met ari tin tovai sohopekez nen poñizahar homehot hezei. Tat nem arin ev añoh-ñeti epeñ hatevetet hodad tinao bat baval hahozei, ma ari lop honerinañ ravat tin honeo hepek. Tepeken God darimaz zakep etamah-pop arinañ honeo hepanen, ari lop tinarizaronañ hepek. ¹²Met ari topourameg-porah nae nap tin metameg-pov tin ou ravohopanez mar nae nap manohozei. Met nenañ honeo het Godiz homet hez-pori arimaz homet, “Paru Korin añarab tin hepandez dei zait teg,” pot hahaek ev menamoh.

¹³Met darim Amip Iesu Kristoz masakao, ma Godiz zakep etamahao arinañ hepan, ma pim Pul Tinap arim loporizaroh hepanen tin hepek. (Poliz ñetiv menahat nen ev.)

GALESIA

Ñeti garosikao

Galesia ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Galesia zei ahö posik añarab Zuda bon, oñ patari ahoam heh, met parum ñaravatak Zudahol honeo aviam heh. Met poek Polihö añarab porin Iesuz ñetiv mañoohan, paru hatevetet Kristoz homeo badae batat hehan Pol sahan tokat Zuda parum ñaravatak hehari epat mañooh, “Evo, tin bon, ari betezam Iesuzari naravotü, oñ garos deim tamegit ari aban patariz biz kosiñ eelak, ma Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñiz hodad ravat tovai sohot dei Zudaholoz zut ravepek, povozahoh pim añarab ravepek.” Pot mañat ba in balavì metoohan, Pol hotoh sat hehaekanañ hatevetet ñeti epov paru meñizapan homet menat epat mañah, “Met ari Zudaholoz tamahat tohopekez añamah-pov betezao ok, oñ Iesu arim horivoz hañiv bat ñomah-nenavoz homevai sohopekezaek, Godiz etañik pim añarab tinari ravat hepek.” Pot menat paruhaz meeh.

Met Iesu abarah hasahan krismasañ 23-iz zut bon tahan, Galesia zeisik Zudahol het pot manoohavoz homet, Pol ñeti epov menat paruhaz meeh.

Aban Pol ñeti epov menah

1¹⁻²Ne Pol, met dei aban nenañ ev hezarihö ari añarab Galesia zeisik Iesuz homet hezariz hat ñeti epov ev menakaz teg. Met ne aposor abanap banavatahan hezaek, ham aban narihö gog epov tohomaz neen nañah bon, oñ Iesu Kristor God darim Papap, pi ñomahaekanañ maot baval hah, parup poñarivihö añarabon ñetiv mañovai sohomaz nañahat mañamoh.

³Met God darim Papapur Iesu Kristo darim Amip masakao anohopanen, ari lop tinarizaronañ hepekez ne zait toh.

⁴Met batam God darim Papap Kriston mañahat pi baval hat het emohot ev hamarah horì povor kao an pap manat hezaek, erat darim horiñiz hañiv bat pi am ñomahapuh hori hegiek baeverevah. ⁵Povoz orah rezah dari Godiz abatao bat hel batat biñ mañovai sohok. Rotap ev hamoh.

Iesuz ñeti patao mañah

⁶Met God ba ou avatat masakao anahan ari Iesuz homeo badae bategipuh hezaek, ñeti patao arin añamahan, zuam Iesuz ñeti rotapuv betet kos rez manat ñeti mod pov baval hat tameg, met arim pot tamegivoz ne home midin tat hez. ⁷Met ñeti arin añamahan hateveteameg-pov Iesuz ñetiv bon, oñ aban nari pim ñetiv ba in balavì tat, “Iesuz ñetiv ev,” pot moreg ok añamahan, ari hatevetet lop houlorizaronañ hez. ⁸Met parum añamah-okovoz homet epat año-man hatevetei. Dei aban koravorihanañ nap, ma abarahanañ enzol nap erat batam arinañ het, Iesuz ñetiv añoogin hateveteog-pov ba in balavì tat ñeti patao arin añapan, povoz pot añapanez pop horiek sapanez non poorotihar sohopan. ⁹Pot ev arin haañoh, oñ maot año-man hatevetei. Met garos ñetiv hagin hatevetet barotap havategiek nap, “Iesuz ñetiv ev,” pot hat ñeti patao añapanez pop Godihö meeapanen horiek sat hepanezap ok.

¹⁰Met ari tair homeameg? Ev nem ñeti menat anomaz toh-epov nemaz loporizaroh biñ ravat hepekez nao, ma God neen etet pim loporih nemaz biñ ravat hepanez nao ev menamoh? Met ari añarab loporizaroh biñ ravat hepekez homet ñetiv añohtin, ne Kristoz gog abanap narav toh narab, oñ ne God biñ

ravat hepanez añamoh, povoz ne Kristoz gog abanap ravat hez.

Pol God gogovok meñeh

¹¹⁻¹² Met nem bosir sau ravat hezari, ne Iesuz ñetiv añarabon mañovai samoh-epov ham aban narihō parumauz hodadevonañ neen nañahat hamoh bon, oñ Iesu Kristo pimauhō ñetī epov nañahan haovai samoh.

¹³⁻¹⁴ Met batam nem het tooh-ñetiv ari hahodad. Met ne deim iz mimiholoz haovai emoohat, kez tat baval hat tohot Godiz homehot het nem kapotakariz tamahat ahoam zait tat het, dei honerah avatahan ahō ravat hegiri, neohō parū ritou metat kez tat tovai emooh. Pot tovai emohot añarab Iesuz ñetiv hatevetet baval hat toohariz kaev ravat, parū Iesuz ñetiv betepanez kakamao ahoam metooh.

¹⁵⁻¹⁶ Met nem nonopuz ñekevok hehon ne nanavat heh-porah, God ba ou navatat nemaz pot hah, “Tokat epov batapanen ahō ravapanepuh, nem gog abanap ravat hepan.” Met pi pot nemaz hat hehaek, tokat ne Iesuz ñetiv añarab patarin mañohomaz Godihō pim masakavonañ pim ropun neen nañairat epat nañah, “Ni nem ro epopuz ñetiv añarab patarin mañohoz.” Pot nañahan ne sat aban napun nañah-povoz homet at namañ, ¹⁷ ma aposor aban Iesu garos ba ou batahan, Zerusalem zeī ahotak heharin sat at namañ, oñ ne zuam Arebia zeī pat posik aban pori bonoek sat hehopuh, poekanañ tokat maot Damaskas zeitak emat hehō.

¹⁸ Met ne Iesuz eteohō-poekanañ krismasañ 3 bon tahan, ne Pitan etet hodad ravomaz hat Zerusalem zeitak sat, ne pinañ honeo hehon alizañ 15 bon tah. ¹⁹ Met porah ne Pita ma darim Amipuz bosip Zemis nen poñarivin eteohō, oñ aposor aban modarin ne et narē. ²⁰ Met

ne ñetī moregao ev namen, oñ God etet hezan ñetī rotapuv ne ev menamoh.

²¹ Met ne poekanañ Siriar Silisia zeī mod posikaroh zeī potak katak sat em tooh. ²² Met pot tooh-porah, Zuda añarab Kristoz togut ravat hehari ne Zudia zeisik houl nakez, povoz parū neen etet hodad nat. ²³ Oñ mod nari nemaz pot hahan parū hateveteoh, “Met batam Pol dari Iesuz ñetiv kos rez manakan ñetī betezao ravapanez hat kakamao etooh-pop maot ñetī tapuv modarin mañovai samah.” ²⁴ Pot nemaz parū haohan Zuda añarab pori hatevetet Godin nemaz biñ mañovai sooh. 1 2

Polir aposor modari togū manah

2 Met krismasañ 14 bon tahan, dei Banabas maot Zerusalem zeitak sakaz tat Taitas bavizat dei honeo seg. ² Met nem hodadevok poek soh-bon, oñ Godihō epovoz homet somaz nañahan soh, Met ne añarab patarin Iesuz ñetiv mañovai sooh-gog povoz parū Iesuz togutaz aban korav añovai ahoari tin hodad nat het, “Pi horiam tamah,” pot hapan hezavoz homet, ne poek sat aban nen porinañ dei togū manat nem gogovoz kapot bar mañoman, parū tin hatevetet hodad tapanez parun mañoo. ³⁻⁴ Met Taitas deipinañ heh-pop pi Zuda bonop, oñ Grik aban biz kosis naelap, met Zerusalem zeitak hegin, Zuda aban nari, “Dei Iesuz añarab ev,” pot moreg haohari deim ñaravatak honeo emat het ñetiv haogin, rez kek tat epat dein añoo, “Evo, met dari mapori tin honeo hekaz Mosesiz ñetiñ baval haok, povoz Taitas darinañ tin honeo hepanez garos pim kosis meelak.” Pot añah, oñ batam Mosesiz ñetī poñihō edemahan hegiek, petev Iesuhō baevilat non tinaoroh hañehan hezaek, maot ñetī poñiz irih sookaz añahan, ⁵ dei epat parun mañeg, “Evo, met Iesuz ñetiv hatevetet parū añarab

patari lop tinarizaronañ haravat hezaek, Iesuz ñetivonañ mod hameg-okov bahoneo navatotü.” Pot mañat Taitas pim kosis meelakaz añahaek evo mañeg, povoz Iesuz ñetü rotap pov ari añarab patarinañ tin hepan.

⁶Met God añaraboz herü nenañinañ tamahavon etet an tamah bon, oñ maporiz loporizaron etet an tamah. Povoz ne Zerusalem poek het korav ahö poriz ne ñaihet nat hehopuh, ari añarab patarin Iesuz ñetiv añamoh-pov bar mañohon, paru aban pori hatevetet ne ñetü mod nao arin añomaz nanañ, ⁷⁻⁸oñ “Tin ok,” pot hah. Met Pita rotap God pim kezavonañ pim aposor abanap ba ou batat, pi Zudaholon Iesuz ñetiv mañovai sohopanez gog epovok meñehan hez, met povoz zut ne añarab patarin mañohomaz aposor abanap ba ou navatahan tovai samoh, pot deipimaz hodad ravah.

⁹Met Zemisir Pitar Zon paru poekariz korav ahö ravat heh-pori Godihö ne gog ahö epovok neñeh-pot hodad ravat dei Banabas maras anat pot añah, “Ae, dari gog honevok hez, met dei Zudaholon mañovai sohok, oñ arip Zuda bon oñ añarab patarin mañovai sohopek.” ¹⁰Pot añat epat añah, “Met arip paru Zuda gipizor nonair nai bonoriz unun manotunei, oñ zakep tat meñizohot hezei.” Pot añahan ne zait tat nem meñizohomaz homet hehö-pov am kez tohot hehö.

Pol Pitan ñai mañah

¹¹⁻¹³Met tokat ne Antiok zeitak hehon, Pita poek emat het pi Iesuz homet heh-añarab pat narinañ tinam het gipiz nohot hehan, Zemis pim Zuda mod nari meehan poek emah. Met emah-pori pot homeh, “Met Iesuz homehot hez-añarab patari parum biz kosiñ meelapan, povoz deinañ honeo dari toutat gipiz nook.” Pot homet hehari emahan, Pita pori pim tohavon etet kaev ravapan hezavoz homet, main

ravat garos toutat nooh-porinañ honeo ravat maot nain. Tahan Zuda modari paru amun ñaihet tat main ravat añarab patarinañ gipiz nain hehan, Banabas amun horü homet pim mod porinañ main ravah. ¹⁴Met horü pov tahan ne etehon tin narav tahan, ne añaraboz ñaravatak bal haz rouvat Pitan ourah epat mañoh, “Ni okat teñiek Iesuz ñetü tinao tinam baval nak teñ. Met ni Zuda abanap ok, met garos añarab pat porinañ het parum tamahat taput tat honeo gipiz hainooñ, oñ petev nim modari emahan, ganö tat ni main ravat hezaek pat porihö rekot niin epat nañapan, ‘Met erom, dei ari Zudaholoz zut ravat arim tameg-taput takaz hat okat tat main raveñi?’ Pot nañapan hezag, tovai ni okat totun.” Pot piin mañoh.

Iesuz homeo badae batat hek

¹⁵Met deim nonor pap Zudaholohö avatah, povoz dei Zudahol ev, met añarab patariz horiam tovai samah-poñ dei nat, ¹⁶oñ Mosesiz ñetü kateñir ah ñeñ baval haovai emoogivoz God dein etet, “Ari ñetü kateñir ah ñeñ baval hameg, povoz tokat hañ horiv naetotü,” pot añaha? Evo, pot dein naañ, oñ Iesu Kristo darim horiv bat ñomahapuz dei homeo badae batat hezaekan God etet epat hamah, “Ae, ari tokat arim horiñiz hañiv ne naetotü.” Met nap Mosesiz ñetü kateñir ah ñeñ baval hat tovai sohopanezaekan God etet, “Okop horü tamahavoz hañiv navotuzap ok, pot nakaotü,” met nap Iesu Kristoz homeo badae batapanen God etet, “Nem rop okopuz horiñiz hañiv bat ñomah, povoz ne pimaz ‘Hañiv navotuzap ok,’ pot ev hamoh,” pot hapan.

¹⁷Met dari Kristonañ honeo het non tinaoroh hezaek, pi eñizapanen añarab patarinañ tinam het gipiz nohot maot tokat Pitaz tahat tat paru patarinañ nain

hek, povoz Iesu hori pov takaz enizah-pot ravapane? Evo, on hori pot nao takazavoz Kristo naenizoti.¹⁸ Povoz ne epat bar anoman ari hodad tepek. Met Iesuz homet samohok, ne maot nem lopori borourat non batamoroti sohot arin Mosesiz neti baval hahopekez anohom, povoz nem horiv ahö ravapan.¹⁹ Met batam ne Mosesiz neti baval hat tovai sooh-poñihö nem hori tovai emooh-poñ ba ou batah, on ne neti poñ betet Kristoz nonoroh samoh. Povoz met nomamahari paru ham heriñinañ het tovai soohavoz hom namee hezavoz zut, nem ham herisiz zaitivok Mosesiz neti poñ baval haohovoz petev hom namee hez, on God nenapuz homevai samoh. Met rotap Kristo zirah ur nomah-porah ne pinañ honeo het ne amun nomoh.²⁰ Met ne nomoh hahö-epovoz kapot epat hez. Met batam nem ham herisiz zaitivonañ het tovai emooh-pov pinañ honeo nomat bon tah, on petev Kristo Godiz rop nemaz zakep tat nomah-pop nem loporih hezaek, pi nenapuz homeo badae batat tovai samoh.²¹ Met maot epat anoman hatevetei. Met añarab Mosesiz neti baval haovai sohan, Godiz etañik parum horiv bon tahan tin rava-hatin, Iesu darim horiv bat nomah-pop betezam nomah, pot hahö narab. Met Iesu betezam nañom, on darim horiv bat nomah, povoz Godiz masakao anahan Iesu nomah-pov ne kos rez namanoti.

Mosesiz neti kateñihö naenizoti

3 Met ari Galesia añarab, tair tat ari kutari maot ravat hez? Met ne arinañ het Iesu Kristo zirah urahan nomah-netiv arin bar anohon hatevetet tin hodad haraveg, on petev mod tairari arim hodadeo ba in balavi etat hez?² Povoz arin at ñe nao ne epat anom, Met ari tair toogin Godiz Pul Tinap arihaz emah? Ari Mosesiz neti kateñir ah ñeñ baval hagin ariti pop emaha? Ma Iesuz ñe-

tivon hatevetet homeo badae batat hegin emah? Rotap ari Iesuz homeo badae bategin arihaz emah.³ On ari kut hezari, batam Godiz Pul Tinap lop mageirizaro anahan ari pimeri raveg, on petev Mosesiz biz kosiñ elookaz hah-pov Iesuz ñetivonañ bahoneo batat tinari ravat hepekekez homeamegi?⁴ Met rotap ari Iesuz ñetivon hatevetet barotap batat hegin, mod narihö kaev ravat kakamao etahan hateveteg-pov petev betezao ravat hez, ma tair?⁵ Met God pim Pul Tinap ari anahapuh, arim ñaravatak añaraboz natotuz red povor kao tamah-poñ ari Mosesiz neti baval hat tovai emoogivoz homet pot etooh, ma ari Kristoz ñetivon hatevetet barotap batat hegiek pot etooha?

⁶ Met ari Abraamiz hehavoz homei. Met pimaz epat menahan hez, Pi Godiz mañoohat hatevetet barotap batah-povon God etehan pim aban tinap pot ravah.⁷ Met povoz zut añarab tairari Abraamiz toohat Godiz netiv barotap batamah-porin God eteamahan, Abraamiz mim tinari ravat hez, povoz ari hodad ravei.⁸ Met batam God pot homeh, Tokat añarab patari nem ropuz ñetivon hatevetet pimaz homeo badae batat hepanen, nem etañik hañ horiv navotuzari pot ravat hepan. Pot homet pi Abraamin neti tin epov mañahat Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, “Met nim mim nap ou ravapanen poekanañ nem masakao añarab maporizaroh an pap manapanen biñ ravat hepan.”⁹ Met pot menahan hez, povoz dari epat hodad, Abraam tin pot toohavoz zut paru tairari Godiz ñeo barotap batamahari masakao manamah.

¹⁰ Met epat amun menahan hez, Nap Mosesiz neti baval haovai sohot neti avi nairar elat ritou tapanez pop Godihö hañ horiv metapan. Pot menahan hez, povoz dari epat hodad haravameg. Met añarab tairari Godiz etañik tin ravat

hepanez hat Mosesiz ñetiñ baval hat tovai samahari ñeti poñiz nao elat ritou tapanezaek, hañ horiv bapan. ¹¹Met mod epov amun menahan hez, Met añarab tairari Godiz homeo badae batat hepanez pori pim etañik tinari ravapanepuh, pohao tin het hepanez nonoroh sohopan. Met menahan hez-pov rekö hat dari epat hodad ravameg, Nap Mosesiz ñeti nenañiz homet tovai sohot, Ne Godiz etañik tin hezap ev, pot homepanez popun etepanen pi tinap naravotü. ¹²Met Mosesiz ñetiñ baval hat samahao, met darim Godiz homeo badae batamegiv honeo ravat heza? Evo, oñ main main hez. Met epat amun menahan hez, Met ari ñeti mapoñ baval hat ñeti aví nairar elat ritou nat hepek, povoz pohao tin het hepek. Pot menahan hez, oñ dari añarab pot tookaz rekot bon.

¹³Met dari Mosesiz ñeti mapoñ baval nak hek, povoz hañ horiv bat kakamao ahoam hatevetek. Oñ epat amun menahan hez, Met tairari zimedek bizat uramah-pori Godihö ok hañ horiv metamah. Pot menahan hezavoz zut Kristo darim hañ horiv bat kakamao ahoam hatevetek hezavoz homet, darim urutak pi hañ horí pov bat kakamao hatevetet ñomah, povoz dari tokat kakamao hat naveteti. ¹⁴Met Kristo pot tat eñizah, povoz batam Abraamin pim iz mimihol masakao manohopanez au mañahan hehaek, petev ari añarab patari amun Iesu Kristonañ honeo ravegin, pim masakao anamah. Tamahan dari honeo ravat pimaz homeo badae batat hezaek pim Pul Tinap meepanen erat eñizohopanez au añahan heh-poek meehan dariti haerat hez.

God Abraamir Mosesin au mañah

¹⁵Met nem bosir sau, darim tamegivoz homet epat añoman hatevetei. Met aban nañariv nao tapanez ñetiv hat bahoneo batat hepanezaek, ñeti parupim

hapanez pov rekot naelotü, ma aban mod napuhö ñeti mod nao hat parupim hah-okovonañ bahoneo navatotü, oñ parupim ñeti hat bahoneo batapanez nen potam hepan. ¹⁶Met povoz zut batam God Abraamin epat au mañah, “Met tokat nim iz mim nap ou ravapan.” Pot mañahaek pi pim iz mim maporiz homet pot nak, oñ pim iz mim hon napuz homet pot au hah. Met dari hodad, Abraamiz iz mim pot ou ravapanez au hahan hehap Kristo ok. ¹⁷Met aban poñariv ñetiv hat bahoneo batah, pot ev menohovoz homet kapot epat añom, God Abraamin au mañahaekanañ krismasañ 430 bon tahan pi Mosesin ñeti kateñir ah ñeñ mañah. Met garos Abraamin pim iz mimipuz au mañahan heh-pov Mosesiz tokat añarabon mañahan heh-povohö elaha? Evo, povohö elat ritou nat, oñ pim garos au mañahan heh-pov petev am hez. ¹⁸Met God pim masakao anohopanez-pov Abraamin mañahao baval hat dari anohopan. Met batam Mosesiz ñetiñ baval hat tovai emoogiek masak pov haanahatin, Abraamin garos au hamañahan heh-masak pov ou narav tah narab. Oñ God Abraamin au mañahan hehaek, petev taput tat mañah-pov baval hat dari am masakao anamah.

¹⁹Met God Abraamin pim iz mimip tokat ba ou batapanez batam au mañahaekanañ tairaiz Mosesin ñetiñ maot mañahan menahan hez? Met batam Abraamin au hamañahan hehanahoh, añarab tinavor horivoz kapotaz hodad nat heh, povoz parum horí tooh-poñiz hodad tapan hat ñeti poñ Godihö enzolipun mañahan erat Mosesin mañah. Tahan pi emat añarabon bar mañah. Met Abraamiz iz mim pop ou ravapanen, Mosesiz ñeti poñ bon tapanez God homet piin mañah. ²⁰Oñ God Abraamin au mañah-poek pi mod napun mañahan

piin namañ, oñ ñeti tin pov mañapan hat pimauhö mañah.

Mosesiz ñetiñiz kapot mañahat ev

²¹ Met ni nap epat hakë batak, “Met God garos Abraamin au mañahapuh, tokat maot ñeti kateñir ah ñeñ Mosesin mañahaek, peti Mosesin mañah-poñihö Abraamin mañah-pov bavon batak.” Pot homeamegi? Evo, pot bon, oñ Mosesiz ñetiñin hatevetegin, dari Godiz non tinaoroh pohao sookaz eñizohavozatin, dari ñeti poñik Godiz etañik tin raveg narab. Oñ Mosesiz ñeti poñ naeñiz, povoz dari poñik pim etañik tin narav hez. ²² Met dari añarab mapori nonair nai birepenañ demamegivoz zut, ham heriñiz zaitivohö edemat bahori avatat hezan dari hori tovai sameg, pot menahan hezaek dari rekö hameg. Oñ batam God Abraamin dari eñizohopanez au hamañahan hez-pov dari Iesu Kristoz homeo badae batameg-nenari eñizat masakao anamah.

²³ Met Kristoz homeo badae batat hekaz pov ou narav heharah dei Zudahol Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñiz irih hegin ñeti poñihö edemahan hegiek, God non mod tinaorö ba ou batapanez hat heg. ²⁴ Tegin ñeti poñihö deimaz korav ravat heh. Met Kristo haerat non mod tinaorö ba ou batapanen, dari pimaz homeo badae batat non poorotihar sookazaek, Godiz etañik hañ horiv navotuzari ravakaz ñeti poñihö deimaz korav ravat heh. ²⁵ Met pot etahan hegiek, petev Mosesiz ñetiñiz irih heg-pov bavon havatah. Tahan dari Kristoz homeo badae batat hezaek, pi tapupuhö darimaz korav ravat hakez.

Paru Godiz ñarohol ravat hez

²⁶ Met ari Iesu Kristoz homeo badae batat pinañ honeo ravegiek Godiz ñaro mauri ravat hez. ²⁷ Met ari Kristoz abata-vok ivoh emeehan pinañ honeo ra-

vat dimihol meamegivoz zut, pim hep-ekes tin pov ari bat sameg. ²⁸ Povoz batam ari main ravat heg-pov bon tahan dari añarab narir nari Zudaholor Grik añarab, ma abat ahoñinañarir abatañ bon betezari, ma abanarir añahol petev dari mapori Iesu Kristoz homeo badae batat hezaek, bahoneo avatahan togü honet ravat hez. ²⁹ Met ari petev Kristoz añarab haravat hezaek, Abraamiz iz mimihol pot ravegin God Abraamir iz mimihol masakao manohopanez au mañahat ari petev anohopan.

Dari Godiz ñarohol raveg

4 ¹⁻² Met hodad tepekez ñeti mod epov añomaz ev toh. Met aban nap monir zeirurum ahotü bat hepanepuh ñomapanen pim rop papapuz nonair nai potü bapanezap ok. Oñ pi goep hepenez porah pim pap pop ñomapan, povoz nonair nai potuz korav naravotü, oñ aban mod nap pir pimotoz korav ravat hepanen, ro pop aban korav hepenez popuz irih het pim mañohopanezat tohot hepan. Met tokat papapuhö pim ahö ravat bapanez hahan heh-porah ravapanen nonair nai potü pimau bapan. ³ Met povoz zut Iesu naem heharah, dei ro goe popuz zut het deim ham heriñiz hodadevoz irih het añoohat tohot heg. ⁴ Oñ God eñizapanez au hahan heh-pov totoì ravahan etet, pim ro nenap meehan erat ñari añ hama-rhapuz loporih ou ravahaek, batahan ahö ravat pi Zudaholoz ñetiñiz irih heh. ⁵ Met pot tahaek dei Mosesiz ñeti poñiz irih hegiri piuhö baeverevat non magei tinaoroh eñepanen, dei Godiz ñarohol ravakaz hat pot tah.

⁶ Met ari amun Godiz ñarohol raveg. Met God pim ropuz Pul Tinap darim loporizaroh meehan erat hezaek eñizama-han, “Apai, deim Papap,” pot piin mañameg. ⁷ Met ari aban betez abatañ bonoriz zut nakez, oñ Godiz ñarohol ra-

vat hezaek pi tokat dari pim ñarohol anohopanez au hahan hezatü anohopan.

Pol Galesia poriz lopori honoñai tah

⁸Met batam ari Zuda bonori Godiz unun heg-porah ari pei hamarrah hez-god moreg poriz irih het tovai emoog. ⁹Oñ petev ari God rotap hezapuz hodad ravat hezaek pi arin etet, “Nem ñarohol ok,” pot arimaz hamahaek, tairaiz maot borourat kos rez manat batam naeñiz tooh-poriz zut Mosesiz ñetiñiz irih ravat hepekez añamahan okat tameg? Evo eñarohol, povoz tin bon. ¹⁰Met ari Kristoz homet hegiek, maot Godiz etañik tin hepek hat, Zudaholoz tamahat gogot natotuz aliz poñiz ari homet hez, ma ñonis magei limar tamahan parum tamahat, ma krismas mamogao bon tamahan modao bat har batovai tamahataputam ari tameg. ¹¹Met pot tameg-ñetivon ne hatevetet lopori honoñai tat epat homeamoh, Met ne parunañ het ñetiv mañooh-pov betezao ravamah batah. Pot arimaz ne homet home midin tamoh.

¹²Nem bosir sau, ne arimaz zakep tat iñivonañ epat ahoam arin añom, Ne Zuda abanap, oñ Mosesiz ñetiñ baval hat tovai emoohovoz ne hom namee hez, oñ ne ñeti poñ betet ari eñizom hat arim zut ravoh, povoz nem tamohot tat Mosesiz ñeti poñiz hometunei. Met ne ok arimatak emat hehon ari hori nao nanet. ¹³⁻¹⁴Oñ ari hodad, ne okeok emat zeimodatak somaz homehoek, lam ahovtat arinañ am het nem heris hori ravat hehon, ari epat nak, “Dari pimaz kaeveg, sa hep.” Pot hat ari ne kos rez nanat nanevet, oñ Godiz enzol nap ma Iesu Kristo ariti emahatin, ari masak ahovmeteg narabavoz zut ne masak netoog. Toogin arinañ het Iesuz ñetiv añoohon ari hat haveteog. ¹⁵Met porah ñeti pov añoohon ari hatevetet nemaz biñ ravat hegiek, ari tair tegin petev pov bon tah? Met batam ne arinañ het lamao tat heho-

rah ne neñizepekez homet arim etañ bapuzat naneg narab, pot arimaz ne hodad toh. ¹⁶Oñ ne ev het ñeti rotapuv arin añamohok nemaz loporizaro hori ravat kaev raveg ma tair?

¹⁷Met paru ñeti moregao arin añamah-pori beri akat avat sohot dari lop honerinañ heg-pov bon tapanen, ari nemaz kaev ravepekepup, parum abatañ bat hel batepekez hat hodad horivonañ het okat añamah. ¹⁸Met dari hodad tinavonañ het modari lopori manat meñizookan tin ravohopan. Met batam ne arinañ hehon, ari lopori nanat tin netoogivoz zut petev ne hotoh ev hez-eparah taputam nemaz homehoek, povoz tin ravohopan. ¹⁹Met ari nem ñaroholoz zut ravat hezariz homet maot kakamao hateveteamohovoz kapot epat hez, Met ari Iesuz homet tin sohopekez ne ahoam zait tat hez, oñ ari pot nat, povoz ne kakamao hatevetet, ²⁰arimaz homeme tohot hez, povoz ne emat arinañ honeo het eñizohot ñeti masak tinao arin añomaz zait toh. Oñ ne hotoh ev hez, povoz ñeti kezao ev menamoh.

Egar Seraz ñetiv

²¹Met ari Godiz etañik tin ravepek hat, Mosesiz ñeti kateñir ah ñeñ menahan hezañ baval hat tovai sohopekez zait tat hezari, pim batam menahan hez-epov añoman ari rekö hat hodad ravei. ²²⁻²³Met batam Abraamiz roñariv batah. Met pim añapuz asit metoohañ nap Ega pop añaholoz tat ñarohol batamahat Abraamiz ro garosikap batah, oñ God Abraamin au mañahan hehaek, pim añ maup Sera añav haravapanez tahap ro modap batah. ²⁴⁻²⁵Met ne añ poñariviz tahavoz homet zu tat epat añom, Met batam Godihö Mosesir Abraamin ñeti mañahan hez-povokaro añ hahö-poñariviz zut hez. Met Abraamin au mañahan hez-pov añ Seraz zut ravat hez, met dañ navoz

abatao Sainai Arebia zeisik hez-poek Moses hehan, God ñetiv mañahan hez-pov Ega as ñari popuz zut ravat hez. Met añ popuz ñaro izahol modariz irih het asit metovai soohan, tin nakezavoz zut Zudahol, parum zei ahot Zerusalem, potak het Mosesiz ñetiñ hahan hezat baval hat tovai sohot tin nakez. Tahaek Ega parum nonopuz zut ravat hez. ²⁶Met abarah zei tin modat demahan hez-potaz abatao Zerusalem hamah-poek dari Mosesiz ñetiñiz irih naketuzaek, tin hekaz zei potaz zut Sera añ pop ravat hezaek pi darim nonopuz zut ravat hez. ²⁷Met batam Sera garos ñaro navat het toohavoz epat menahan hez,

Ni añ ñaro navat het kakamao hat navet heñip ni biñ ravat daañ hahoz. Met ni añ popuz iz mimiholohö añ nim abupunañ het ñarohol batat hehapuz iz mimihol ritou metat belezai ravat hez. *Aisaia 54:1*

Pot menahan hez.

²⁸Met nem bosir sau, God Abraamin pim añap rop batapanez au mañahan hehaek, tokat ro Aisak batah, povoz zut masakao anohopanez au mañahan hezaekanañ ari Godiz ñarohol ravat hez. ²⁹Met Ega batam añaholoz tat ñarohol batamahat Ismael bataan heh, met Godiz Pul Tinap Sera meñizahan Aisak bataan heh. Tahan Ismaelihö Aisak bahorí metooh. Povoz zut petev amun Mosesiz ñetiñiz irih het tovai samaharíhö dari Godiz Pul Tinap eñizat hezari bahorí etamah. ³⁰Oñ ro poñariviz ñetiv epat menahan hez, Met añ asit tamahapuz rop añ maupuz ropunañ honeo het papap ñomapanen pimotü navotü, oñ añ maupuz ropuhö potü bapan. Povoz añ modapur rop meeken sap. Pot menahan hez. ³¹Met nem bosir sau, dari añ asit metoohapuz ñarohol bon, oñ añ maupuz ñarohol dari raveg, povoz darim Papapuzatü bat hekazari añ revahapuz zut Mosesiz ñetiñiz irih naketü.

Dari Iesuz nonoroh samegiri tin hek

5 Met batam Seten dari edemat hehan hegiek, Kristo erat baevilat non tinaoroh eñeh. Povoz paru Mosesiz ñetiñ baval hat tovai sohopekez añamaheak, maot Seten edemapanen horí ravepek hezavoz homet rez kek tat añamoh-eperin pot mañei. “Evo, arim añameg-okat dei natotü.” Pot mañat ari non tinaorohahar sohozei.

²Met ne arin añamahavoz hatevetet parum añapanez pot tat arim kosiñ eelapan, povoz Iesu darimaz homet ñomah-pov batiu tiu batepeken, pi darimaz homet ñomah-pov rekot naeñizotü.

³Met tinam maot añoman hatevetei. Met arim biz kosiñ eelapanez gu hapeken eelapan, povoz orah rezah ari Mosesiz ñeti mapoñ baval hat tovai sohopekez amun gu hapek. ⁴Met ari Godiz etañik tin ravepekez hat Mosesiz ñetiñ baval hat tovai sohopekez homet hezari, ari Kristonañ honeo nakez, oñ main ravat Godiz masakao kos rez manat iníidoh borevotü ravat hez. ⁵Met tairaz pot tepek hezavoz hamoh hometunei, oñ dari Iesuz homeo badae batamegiek, Godiz Pul Tinap darim loporizaroh eñizama-han epat homeameg, Tokat God map batin avatapanen tin hek. ⁶Met dari Iesu Kristonañ honeo ravat hezarin God etet, Parum kosiñ elah, ma nael, pot hom namee, oñ dari maporin etet epat homeamah, Met nem ropuz homeo badae batat nae nap zakep tat loporí manat hez, ma tair? Pot homet pi darin et bameamah.

⁷Met garos Iesuz ñetiv arin añoohon hatevetet ari tin tovai emoog, oñ petev aban mod nari arin ñeti pat nao añamahan ari ñeti rotapuv baval nak hez. ⁸Met God ari ba ou avatah-pop pot tepekez naañ, oñ aban nenaríhö parum homevokam arin okat tepekez ok añamah. ⁹Met bolopuz heipitak izov ra-

pat sapan, povoz heipit map hori rava-panezavoz zut aban nari arinañ het hodad horiv anat, ari mapori bahori etamah. ¹⁰Oñ dari darim Amipunañ honeo ravat hez, povoz arimaz pot homeamoh, Paruhaz tep epee meeman sapanen, paru bat etet rekö hat tinam hat-evetet ñeti pat moreg parun mañamah-poñ betet kos rez manapan, pot homeamoh. Met aban pot moreg pov añat ari ba in balavi etamah-popuz abatao ne unun. Oñ God piin et hareet hez, povoz tokat piuhö hañiv pop metapan.

¹¹Nem bosir sau, met paru nari, “Pol parum biz kosiñ meelapanez abanarin mañamah,” pot nemaz moreg hamah, oñ ne Iesuz abanari parum kosiñ meelapanez God etet biñ ravapan, pot mañohovozatin, paru Zuda nem modari nemaz kaev narav tah narab, ma kakamao ne nanet tah narab. Oñ ne pot namañ het Iesu darim horivovoz hañiv bat ñomah-povoz homevai sookan God biñ ravapan, pot añarabon mañamohovoz kaev ravat kakamao ne netamah. ¹²Met paru arinañ het arim kosiñ eelapanez añat bahori etamah-pori parumauz heri kos nañ elapan nak.

¹³Nem bosir sau, batam hori povor kao toogin birepenañ demamegivoz zut edemahan ari hegiek, God ba ou avatat ba evilahapuh tinaek eñeh. Oñ, “Ne tinaek ev hez,” pot hat batam arim hori toog-poñ betezam maot tepek hezavoz tinam homei. Tat nae nap zakep tat lopori manohozei. ¹⁴Met tairaiz pot tepekez hamoh hometunei, oñ Mosesiz ñeti menahan hez-mapoñiz kapotakao ravat hez-povok epat menahan hez, Met nimauz homet zakep tameñivoz zut añarab modariz homet zakep tat tin metohoz. ¹⁵Met bolop adakap nohopanen modap emat napanez tapanen menapanezavoz zut, ari het ser nae nap hat mogao tat zei ñai tohopek, povoz arim tin honeo tovai sohopekezao bon

tapan. Povoz tinam homet nae nap zakep tat lopori manohozei.

Ham herisir Pul Tinapuz ñetiv

¹⁶⁻¹⁷Met epat añoman hatevetei. Met Pul Tinapuhö hodad tinao anamah, met darim ham heriñihö hodad hori tookaz anamah, met Pul Tinapuhö ham heriñiz hodad horiv anamahat ritou metat bat hor batapanez tamah, met ham heriñiz hodad horivohö Pul Tinapuz hodad tinao anamahat ritou metat bat hor batapanez tamah. Povokaro nae nap ritou metapanez tamah, povoz dari tin tairao tookaz homeamegin ba in balavi etamahan bapap tameg. Oñ Godiz Pul Tinap arim loporizaroh tin korav ravat hepanez mañohopekepuh, Pul Popuhö hodadeo anohopanezat tovai sohopek, povoz arim ham heriñiz zaitivok tovai nasohotü. ¹⁸Met arim loporizaroh Pul Tinapuz hodadeo anohopanezat tovai sohopek, povoz Mosesiz ñeti kateñir ah ñe poñiz irih ari naketü. ¹⁹Met darim ham heriñiz zaitivohö epat tovai sookaz añamah, Met biz bogi tovai sookaz, ma home horiv homeokaz, ²⁰ma modap ñomapanez gihar bookaz, ma pituhol ma tairari ba ahori batat eñizohopanez gogot tohokaz, ma nae nap kaev ravat mogao tat ser haokaz, ma gitait ravookaz, ma menat berat main ravookaz, ma modariz nonair nain etet zait tohokaz, ma darimauz heriñiz homet modari meñizookaz hom namee hekaz, ²¹ma iv kezao ahoam nat rumurat hori povor kao tohokaz, met ham heriñihö pot tookaz hodadeo anamah. Met ñeti epov batam haañoh, oñ petev maot ev añoman hatevetei. Met paru hori potü tamahari Godiz masakavoz roketak naketü.

²²Oñ Godiz Pul Tinap epat tookaz hodadeo anamah, Modariz zakep tat meñizook, ma biñavonañ hek, ma masakavonañ het lop tinarizaro ravat

kaev naravotü, oñ rez kek tat tinam tovai sohok, ²³ma darim heriñ bat hel batat nakaotü, oñ darim loporizaroh hori nao tak hezavoz tin korav hek. Met Pul Tinap dari eñizohopenen ñeti menoh-epeñiz irih het tinam tovai sohok. Met pot tovai sookan añarab modari evo naañotü. ²⁴Met batam Iesu Kristo darim horivoz hañiv bat ñomahavoz dari homet pinañ honeo ravat hezari, darim lop batamorizaro hori nenañ tookaz hodadeo anahan hegiek dari haveteg. ²⁵Pot tegin Pul Tin Pop lop magei tinarizaro anahan hezaek, pim añohopanezat tinam tovai sohok, ²⁶povoz darim heriñ bat hel navatotü, ma nae nap honoñai nao nametotü, ma modariz naiz zait tat ulov hori naravotü, oñ tinam sohok.

Dari nae nap meñizovai sook

6 Nem bosir sau ravat hezari, met ari Iesuz homet hezarihanañ nap hori nao tovai sohopen, povoz ari Pul Tinapuz añamahat tameg-modarihö etepekepuh, pop meñizat masakavonañ ñeti tinao mañat, maot non tinaoroti emapanez mañei. Oñ ganö Seten zu etapanen ari amun hori nao tepek hezavoz, homet arim hepekezavoz tin korav ravat hezei. ²Met arim mod naputi honoñai nao ou ravapanen ari meñizat honeo ravat ba oñ bathopek. Pot nae nap meñizovai sohopek, povoz Kristoz kateo tinam baval hat tovai sohopek. ³Met aban nap pimauz abatao bat hel batat, Ne aban ahop ev, pot homehopanez pop pi abatao bonopuhö home moregao ok homehopan. ⁴⁻⁵Met God darim gogon main main tookazat au haanahan hez, povoz mod napuz tapanezavon etet, Ne pi ritou metat tin tamohop ev, pot hom nameotü. Oñ dari nap nim nem hekazavoz homet, Tin ma hori ev tamoh, pot main main homekan darim hekazao tin ravapan, povoz rekot dari biñ ravat hek.

⁶Met aban nap Iesuz ñetiv arin añohot hepanepuh, pimotü teki tapanezavoz ari ñeti epov hateteamegiri meñizat arimotukanañ pim natü manepek.

⁷⁻⁸Met arim loporizaroh home ganov homepek hezavoz epat añoman hat-evetet hodad ravei. Met God nonair nai map tovai samegitun haetamah, povoz dari hori nao tovai sohot, “Tin ev tameg,” pot rekot piin moreg namañotü. Met dari gipiz avañik ñedeamegiek, taputam nap nim heriñinañ rapat utap tamahavoz zut, darim ham heriñiz zaitivok horiam tovai sohok, povoz tokat darim tovai sookazavoz hañ horiv etat ze horisik evetepanen hek. Met Pul Tinapuhö hodadeo anamahat tin tovai sohok, povoz tokat darim tovai sookazavoz hañ tinao anat ze tinasik eñepanen pohao tin het hek. ⁹Povoz dari non tinaoroh sookaz kaev naravotü, oñ honoñai nao ma tairao hatevetet am rez kek tat tovai sookan, gipiz tinatü rapat utap tamahan belamegivoz zut, darim tin tovai sookazavoz hañiv tokat ou ravapanen bak. ¹⁰Met pot hez, povoz añarab modari tin metat meñizookaz nonor ou ravohopenen pori meñizook. Pot tovai Iesuzari ravat hez-darim mod pori tin ahoam meñizook.

Ñeti meteñ ev

¹¹Met aban modapun mañohon neñizat tep epee menah, met ne ev teri epat nem marasinañ red ahoñ ev menamohog etei. ¹²Met paru aban arinañ honeo het arim biz kosiñ eelapanez añamahariz kapot bar añom. Met dari Iesu zirah ur ñomahaek non tinaoroh sameg, oñ Mosesiz ñetiñ baval haovai sohot non tin pooroh rekot nasotü, pot hamegivoz Zudahol kaev ravat kakamao etamah, met arinañ het añamah-aban pori pot dei etamah-povoz homet ñaihet tat Zuda parumerihö paru kakamao metapan

hezavoz homet arin parum tamahat tepekez añamah. ¹³Met paru kosiñ haelahan hez-pori parumauhö Mosesiz ñetī katē nañ elat ritou tamah, oñ arim kosiñ eelapanen modari arin etet, “Parum irih ravat hezari ok,” pot hapanez zait tat het ok arin añamah. ¹⁴Met nemaüz heris bat hel batat ne biñ narav, ma mod napuz ne homet biñ narav, oñ Iesu Kristo darim Amip zirah urahan ñomahaek, ne pi nenapuz abatao bat hel batat biñ ravamoh. Oñ pi pot tah, povoz ne ñomamahariz ham heriñiz zaitiv bon tamahavoz zut nem ham herisiz zait horiv amun bon tah. ¹⁵Met dei Zudahol deim kosiñ eelamah, oñ ari aban patari pot naet,

povoz God etet hom namee, oñ dari lop mageirizaronañ hez ma bon, nen povozahar pi homeamah. ¹⁶Met dari ñetī hamoh-tapü epov barotap batat tovai samegiri Godiz añarab ravat hez, met pi lop tinarizaro dari anapanen pim zakepiv darinañ hepenez ne zait toh.

¹⁷Met ñetī meteo ev, ne Iesuz gog abanap ravat hezavoz paru kaev ravat kakamao netamahaek, nem herisik mormoroñ ahoam hez, povoz ev ñetī arin añoh-epovoz homet ari honoñai mod pot nao ne netepeken tin naravotū.

¹⁸Nem bosir sau, Iesu Kristo darim Amipuz masakao arinañ tin pohao hep. Rotap ev menoh. (Poliz ñetiv menahat nen ev.)

EPESAS

Ñeti garosikao

Epesas ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Pol pi Epesas zei ahö potak het Iesuz ñetiv mañooñ-ñetiv Aposor bodori 18 pavar 18 sat 21, met bodori 19 amun rekö hameg.

Met Pol Iesuz ñetiv añarabon mañovai soohan, Zerusalem zeitak Zuda pim kapotakari ñeti povoz kaev ravat pi urahan ñai aban nari Pol bat kakam zeimakeh memerizah. Tahan poek hehan tokat Roma zeitak ñevok bizapanez hat meehan, ñai aban nari Pol poek basah. Met Roma zei potak basat maot kakam zeimakeh memerizahan poek het, Pol Epesas añaraboz homet ñeti epov menat Tikikas manahan paruhaz basat manah. Met Pol pot kakam zeimakeh memerizahavoz ñetiv Aposor bodori 21 sat bodori 28 rekö hameg.

Met Pol poek kakam zeimakeh het Epesas añarab poriz homet ñeti epov menah-tapurah pi Kolosi, ma Pilipai, ma Pilemon ñeti poñ amun menat mod porihaz meeh.

Met Iesu abarah maot helahan krismas 30-z zut bon tahan Pol ñeti epov menah.

Aban Pol ñeti epov menah

1 Ne Pol, Iesu Kristoz aposor aban God pimauz hodadevok ba ou navatahan hezap ev, met ari Godiz añarab Epesas zeitak het Iesu Kristoz hahan hezat rez kek tat tovai samegiriz homet ñeti epov menomaz ev toh.

²Met Godir Iesu Kristo ari masakao anohopanen, lop tinarizaronañ hepekez ne zait toh.

Kristonañ honeo tin hekaz ñetiv

³Met darim Amip Iesu Kristoz Papap Godiz abatao bat hel batat biñ mañook. Met dari petev Kristonañ honeo ev hezaek, lop tinarizaronañ hekaz abarahanañ hekaz tinao erat anahan bat hez, povoz piin biñ mañohok. ⁴⁻⁵Met batam hamarar nonair nai mapotü matut nat heh-porah God darimaz homet zakep tat dari ba ou avatahapuh pot homehot heh, Met tokat ne Iesu Kristo meeman er horat paru lop tinarizaro batatapanen, pinañ honeo het nem ñarohol ravat hepan. Tapanen ne parun etehoman hañ horiv bapanezat naravotü, oñ tin ravat hepan. Pot pimauz hodadevok homet biñ ravah. ⁶Tat het tokat pim ropuz ahoam zait tat hezap meehan erat eñizah, povoz Godiz biñ haovai epat piin mañohok, “Ni masak ahovonañap hez.”

⁷Met Godiz abatao bat hel batat biñ mañookaz kap modat ev. Met pi Iesu meehan erat hori hegiek, darim hañ horiv bat ñomahapuh, darim hori poñ ol betet non tinaoroh eñehan dari hez, povoz homet epat haok, “Kar, rotap pim masakao ahoam anahan hez.” ⁸Met God hodad ahö tinavonañ het masak pov anahan hezaek, tair tat dari rekot rekö hak? Evo, tin povoz rekot darihö rekö nakaotü. ⁹Met tin pov ou ravapanez hodad het pimauhö batam epat hah, “Kristo meeman er horat meñizapan.” Pot hahan iz ravat hehaek, Iesu erahan God pimauz hahan heh-pov ou ravahan, dari etet petev hodad ravat hez. ¹⁰Met tokat pi hamarar abarah nonair nai map hezatur hezari bahoneo batat batogü manat Kriston epat mañapan, “Erom, ni nonair nai epotur eperiz map korav rav.” Met pot au mañapanez hahan hakez, povoz porah pot hatapan.

¹¹Met batam God hahan nonair nai mapotü ou ravah, ma nonair nai berevohopanez pim zaitivok homet hahan

hez-potahar berevovai emamah. Met pi mamog dari ba ou avatat hahaek dari Kristonañ honeo ravat het pimerihar ravat hez. ¹²Povoz dari Kristoz homeo badae batat hezari, Godiz abatao bat hel batat pim masakavoz ñetiv modarin mañovai sookan, paru amun pimaz hodad ravat piin amun biñ mañohopan.

¹³Met Godin biñ mañookaz kap modat ev. Batam pi pim Pul Tinap meepanen dariti erat enizohopanez au hakahan heh. Met ari amun Iesu pimeri maot ba avatapanez hat ñomah-ñeti rotap povon hatevetet pimaz homeo badae bategin, pim Pul Tinap ok meehan ariti haemahan, pinañ honeo haraveg. Povoz ari epat hameg, “Dari Godizari ev.” Pot ok hameg. ¹⁴Met pim Pul Tinap darim loporizaroh hez, povoz dari epat hodad raveg, Tokat dari pim ñarohol ravat hezari tinahar hekan, pi nonair nai tinatü abarah anapanez au hahan hezpotü rotap anapan, povoz dari pi aliz tinavonañapuz biñ mañovai sohok.

Epesas añaraboz Godin mañ mañah

¹⁵Met pot pi rotap haetapan, povoz ari darim Amip Iesu Kristoz homeo badae batat het Godiz ñaro modari masak metameg-ñeti pov hahan ne hateveteohö. ¹⁶Tat orah rezah arimaz homet Godin ñeti biñao mañat pi enizohopanez hat mañamoh. ¹⁷Met darim Amip Iesu Kristoz Papap tinavor alizavonañ hez-popuz Pul Tinap ari enizat hodad tinao anohopanen, ari pim hezheza-voz tin hodad ravat pim hahan hezavoz kapot tinam hodad tohopek. ¹⁸Met pi pim alizao ari anohopanen, ari hodad tinao bat epat homehopek, Rotap dari pim añarab abarah nonair nai tin bat hekazatü enizat anohopanez God au hahan hez-potü haanapaneg, dari tin gaa tat etet hek, pot homehopek. ¹⁹Ma pim kez ahovonañ dari pimaz homeo badae batat hezari enizamah,

pot ari tin hodad tepekez ne homet orah rezah piin mañ mañamoh. Met God pim kez ahö tapü povok ²⁰batam Iesu ñomahaekanañ baviriri batahan, bal hat abarah pim mar ginasik ahopuz tek tinatak meñehan poek toutat hez. ²¹Tat hamarrah abat ahoñinañ hezarir abarah abat ahoñinañ hezarir Setenir pituhol ma kezavonañ hez-modari map piuhö ritou metat ahop ravat hez. Met petev eparaham pot hepan bon, oñ pi pohao potam hepanen pim amiv bon natotü. ²²Povoz pohao ahö mapop ravat hezaek, God map matut tahan hezatü pim irih bizahan hezan, pi dari pimaz homet hezariz gagao ravat hez. ²³Met Iesu nonair nai hezatur hezariz ahop ravat hez-pop darim gagao ravat hezan, pim heris dari ravat hezaek pi darih rekö ravat hez.

Dari hori hegin Kristo enizah

2 Met batam ari hori ahoñ tovai emoogin, hori poñ arim loporizaroh ahö ravat hehan ari ñomamahari hat navet hezavoz zut, ari Godiz ñetivon hat navet heg. ²Met ari pot tovai emoogin Seten pituholoz ahopuhö arim ahop ravat hehan, hamarrahazatuz zaitiv ba ahö batat tovai emoog. Met pi petev amun añarab tairari Godiz ñetiv betet hori tohot hezariz ahop ravat hez. ³Met poriz zut batam dari mapori het darim heriñir loporizaro hori tairañ tookaz zaitiv berevooh-poñ am toogin, God darim hori tovai emoog-poñiz hañiv tokat etapanez hahan heh.

⁴Oñ God pi darimaz zakepiv ahö tat pim loporí anat enizah. ⁵Tat darim loporizaroh horiñ ahö ravat hehan, dari Godinañ hekaz nonor bon hegin, pi Kristonañ bahoneo avatat lop mageirizaro anahan hezaek, horivoz hañiv tokat navotuzari raveg. Met pim masakavonañ pot tat pimeri maot ba avatah. ⁶Tahan Iesu Kristo baval hahan abarah tek

tinatak toutat hezavoz zut, dari amun baval akahan pinañ honeo tin hez. ⁷Met tairaz pot etah hometunei, oñ añarab tokat berevohopanez pori pim masakao map ahov hez-povoz hodad ravat epat mehohopan, Rotap God darihö pim zakepivon añairohopenen etet hodad tookaz hat Iesu Kristo meehan erah. ⁸Met darimauhö gog tin nao toogin masakao anat eñizah bon, oñ God pimauhö masak ahö pov amauam anat eñizahan Kristoz homeo badae bategporah pimeri maot ba avatah. ⁹Povoz darimauz tameg-navoz homet darim abatañ rekot bat hel navatotü. ¹⁰Oñ God dari matut etah-tapupuhö Iesu Kristonañ bahoneo avatat lop mageirizaro anahan hezaek, batam pimauhö dari gog tinañihar tookaz hahan hez-nen poñiharam tovai sohok.

Añarab patari Zudaholonañ honeo ravah

¹¹Met ari Zuda bonori, batam dei Zudahol, “Godiz añarab ev,” pot deimauz hat deim biz kosiñ eelooh. Oñ arimaz kaev ravat epat haog, “Paru kos poñ nameelari ok, povoz Godizari bon,” pot haog. ¹²Met ari hodad, porah ari Kristonañ honeo nakez, oñ arim main heg. Tahan ari iñidoh het dei Israel añarabonañ honeo ravat God dei masakao anohopanez au añahan hegpovoz ari unun het hamarazatzuz zaitivonañ tovai sohot Godiz hodad nat hegiek, Pi eñizohopan, pot ari hom namee heg. ¹³Oñ petev Iesu ñomahan hez-eparah, ari patari hotoh main hegiekanañ, Iesuz homeo badae bategipuh pinañ honeo ravegiek, Godiz tototi emat hez.

¹⁴⁻¹⁵Met batam Mosesiz ñeti menahan hez-poñ dei Zudahol baval haog, met ari añarab patari pot nat, povoz dari nae nari kaev ravat berat main main heg. Oñ Kristo pimauz ham herisiz za-

kep nat het ñomahapuh darim horiv bavetet piuhö Mosesiz ñeti poñ ritou metah. Tahan dari pinañ honeo ravegin map batogü amanat lop honerinañ ba avatah. ¹⁶Met pi zirah ur ñomahan dari nae nari kaev ravat hegpov bavon batahan, dariparo Godinañ honeo ravat hezaek lop honeri ravat hez. ¹⁷Met pi erahapuh dei Zudahol Godiz homet pim tototi hegirir ari añarab pimaz hom namee het hotoh hegiri, maot honeo ravat lop masakarizaronañ tin honeo hekaz homet ñetiv añahan hodad raveg. ¹⁸Met pi pot etahaek pim Pul Tinap dari eñizohopenen, God darim Pappun mañovai sookan hatevetet eñizohopanez nonor añairah.

Iesuzari Godiz zeimakez zut ravat hez

¹⁹Povoz met ari añarab patari main iñidoh hegiek, petev God nenapuz añarab ravat dei pim añarab modarinañ togü honet haraveg. ²⁰Pot tegiek petev dari Godiz zeimakez zut ravat hez. Met Iesu Kristo pi zeimakez tok bahavoz zut ravat hezan dei aposor abanarir propet abanari zol bahañiz zut ravat hez, met Iesuz añarab modari ok ñalar pasez zut pot ravat hez. ²¹⁻²²Met zeimakez tok bahavok nonair nai mapotü tin bizat dem tep hapanez pomak tin hepenezavoz zut, darim Ami kez popunañ ari amun honeo tep hat hezaek Godiz zeimakez demamahan hez-tinamak, pot dari ravameg. Met zeimakez Godiz Pul Tinap hez.

Pol añarab patarinañ gogot tooh

3 Met ne Pol ari añarab patarizaron Iesu Kristoz ñeti tinao añovai emoohovoz hat, ev Roma kakam zeimakeh ne nemerizahan hez. ²⁻³Met batam God pim masakao ne nanat añaraboz ñeti hodad nat hehao ba ou batat neen nañairat, ari añarab patarin ñeti pov añohomaz hodadeo nanahan

añovai emoohoek, nem ñetī añooh-pov ari hatevetet hodad hakez. Met ñetī nañairah-povoz ne homet aviam ev hamenohoek, ⁴ari ñetī menoh-epov tinam rekō hahopekepuh, Iesu Kristoz ñetiv añarab hodad nat hehao ne pot tin hodad ravat hez-povoz ari epat hapek, “Rotap pi Kristoz ñetivoz kapotaz tin hodad hez,” pot hapek. ⁵⁻⁶Met ari añarab patari dei Zudaholonañ bahoneo avatahan, dari añarab Iesuz togū honet ravat hez. Povoz God pim masakavor tinao dei Zudahol anapanez hahan hez-pov dari houlori anohopan, ma Iesu Kristohō tin eñizohopanez Godihō bar hahan hez-pov amun dari maporitī emohopan. Met batam añarab ñetī povoz hodad nat hehan dei Zudahol epat haog, “Dei Zuda nenari pim añarab ravat hez, povoz dei nenari tin eñizohopan,” pot haog. Oñ petev pim Pul Tinapuhō dei aposor abanarir propet abanari bahodad avatamahan epat hameg, “Kar, paru añarab patari amun pim añarab ravat hez, povoz dari mapori pim masakao anohopan.”

⁷Met God pim kezavonañ ne neñizat masakao nanahan pim gog abanap ravat pim ñetī tin epov arin añovai emamoh. ⁸Met ne Iesuz añarab modarin etet nemaup epat homeamoh, Ne aban korav ahop bon, ma nemaupō naekanañ hodad tin epov bat gogot nat, oñ God pim mauhō pim gog tin epov tohomaz nañahan hezaek, ari añarab patarin epat añamoh, “Rotap Iesu Kristoz tinavor masakao ahoam hezaekanañ pi anamah-pov dari rekot rekō nakaotū,” pot añamoh. ⁹Met mamog God kapot tat nonair nai mapotū matut tat pimam epat homeh, Tokat ne añarab patari amun meñizom. Pot pimam homet hehaek petev pim homeoh-pot nañairahaek, ev ari

añarab patarin añamohon ñetī pov ok an pap manovai samah. ¹⁰Met tairaz pi pot homet heh hometunei, oñ petev dei Zudaholor ari añarab patari Iesuz togū honet ravat hezaek, abarah korav ahō hezari dari togū honet raveg-epovon etet epat hamah, “Rotap Godiz hodad tinao ahoam hez.” ¹¹Met mamog kapot tahaekanañ God tokat tapanez homeohat Iesu Kristo meehan erahapuh pim homeoh-povoz rotapuv ba ou batak. ¹²Met pot tahaek dari pimaz homeo badae batat pinañ honeo hez, povoz Godiz ñaihet natotū, oñ piin am bar mañovai sookan pi hateveteohan. ¹³Povoz epat arin añom, Ne ari añarab patarin Godiz ñetiv añohovoz kakamao hateveteamoh-epovoz homet arim loporizaroh home midin totunei, oñ epat homei, Rotap Pol dari eñizapan hat ñetiv añoohavoz kakamavon hateveteamah.

Kristoz zakepivoz hodad tapanezat ev

¹⁴Met God ari eñizapanez homeohavoz ne homet rariñ rez bareñat* arimaz homet darim Papapun mañ mañamoh. ¹⁵Met darim Pap popuhō matut etahan revah abarah hezari ma ev hamarrah hezari, dari mapori ou raveg. ¹⁶Met ne arimaz homet God pim masak ahō bon natotuzavonañ eñizohopanen, pim Pul Tinap arim loporizaroh het bakez avatohopanen ari nañodotū, oñ arim loporizaroh kez tat tin hepekez mañeo hamoh. ¹⁷Tapanen ari Iesuz homeo badae batamegiek, pi arim loporizaroh het pohao tin hepan. Met zi namedez medeñeñ hamarrah ahoam er horamahan, zi pomed tin rouvaezavoz zut ari Kristoz zakepivoz kapot tin hodad tat arim modariz zakep ahoam tat lopori manohopekepuh, tinam tovai sohopekez homet ne piin mañ mañamoh. ¹⁸Met

*3:14 Pavar 14 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

Iesu Kristoz zakepiv dari añaraboz zakepivoz zut hez bon, oñ pim dari-maz zakep etamah-pov ahö mapov hez, povoz ari Godiz añarab mapori tin hodad tepekez hat darim Papapun mañ mañamoh. ¹⁹Met ev hamarrah dari het pim zakep povoz kapotan etet map hodad ravaka? Evo, rekot dari etet hodad naravotü, oñ pim zakepiv darinañ tin hepanen pimaz homet tinaharam tovai sookaz hodadeo anamah-pov, arim loporizaroh an pap manapanez homet piin ne mañ mañamoh.

²⁰Met Godiz kezao darim loporizaroh hezaek masakao anat eñizat hodad tinao dari anohopanez mañ mañookan, pi darim mañookaz nen potahar naanotü, oñ ahoam anohopan. ²¹Povoz dari pim añarab togut ravat hezari Iesu Kristo tin etahavoz homet, Godiz abatao bat hel batat biñ mañovai sookan, tokat añarab modari berevovai taputam biñ mañovai emohopanen, pim abatao pohazao ahö ravovai sohopan. Rotap ev hamoh.

Iesuz añarab pim heris ravat hez

4 Met ne darim Amipuz gogot toohovoz hat ev kakam zeimakeh nemerizahan hez-epopuhö arim tohopekezat epat añoman hatevetei. Met God ari ba ou avatat masak ahov anah, povoz pim non tinaoroh tovai sookaz hahan hez-pot ari tohot tin hezei. ²Pot tovai ganö arim abatañ bat hel batotunei, oñ lop masak tat het biaviavonañ ñeti tinañihar hahozei. Tat ari nae nap zakep tat loporizaro manohozei. ³Met Godiz Pul Tinapuhö ari bahoneo avatahan hezaek, tin honeo hepekez hat kez tat tovai sohozei. ⁴Met God pim Pul Tin nenap dari anahan het, Iesunañ heri hones ravat hez. Met God dari ba ou avatahan hez-taput tokat tinaek eñepanez hah-povoz homet lop honeri ravat hez. ⁵Tahan Iesu nenap darim Amip ravat hez, met

pimaz homeo badae batat pim abat nen povozahar homegin ivoh emeeh. ⁶Met God nenap dari añarab maporiz Papap hez. Met pi darinañ honeo hezaek, pim kez ahovonañ darimaz korav hezan tovai sameg. (*Povoz ari lop honeri ravat hezei.*)

⁷Met pi nenap darimaz korav hez, oñ Kristo pim gog tinao main main tookaz honep honep masakao anahan hezaek, hodadeo bat nap nim gogoñ main main tameg. ⁸Met pot tapanez batam nap epat hahan hez,

Met pi abarah helapanez añarab ahovokaro horivohö demahan hehaek, piuhö pori bat helah. Tat añarab modari pim gogot main main tohopanez masakao manah. *Buk Song 68:18*

⁹Met pi abarah helah-povoz kapot epat hez. Pi garos ev hamarrah erat hehaphuh maot helah. ¹⁰Oñ tapup ev erat maot helat pi hamarrah abarah nonair nai map hezatur hezariz maup ravat, korav ahop hepenez hat abaraz revah helah.

¹¹Met popuhö dari pim gogot main main tookaz pim masakao anahan het dei nari aposor abanari ravat hez, met mod nari paru Godiz hahan hez-kap poñ haovai sohopanez propet abanari ravat hez, met mod narihö Godiz hodad nat hez-añarab porin pim ñetiv mañamah. Met nari pastorihol ravat añarab Iesuz togutaz korav ravat hez. Ma mod nari Godiz ñetivovoz kapotaz hodad tinao manamahan pori añarabon badeo mañamah. ¹²Met Godiz añarab modari mañairookan pim gogot tin tohopanen dari mapori Iesuz heris ravat hezaek, kez tat tinam sookaz hat dei gogot main main anahan tameg. ¹³Met pot tovai dari Godiz homeo badae batamegiri home honevonañ het pim ropuz tin hodad ravat kez tat het nañod hekan, Kristoz home tin nenavonañ het tamah-pov darim loporizaroh an pap manat ahö ravat hepan.

¹⁴Met pot tapanen añarab narihö ñeti moreg hamahan, ñaro nari hatevetet barotap batamahavoz zut dari natotü. Met rotap aban horiri emat Godiz ñeti nak-povor kao moregam añohopanen zi taeñ teptepivok basat em tamahavoz zut, dari basat em takan darim hodadeo in balaví tapan hezavoz, tinam homet het ñeti moreg añohopanez poñ barotap navatotü. ¹⁵Oñ dari ñeti moregañ betet zakepivonañ het modarin ñeti rotapuñihar mañovai sookapuh, Kristo darim gagai ravat hezapunañ dari honeo ravat hek. ¹⁶Met darim eñ kataneñir mar kataneñir ururuñ main main hez, oñ paru honeo tin het gogot tamahan dari tinam sat em tamegivoz zut, Iesu darim gagao ravat hezaek, pim gogot main main tohokaz añamahat, tin tovai sohot zakepivonañ nae nap meñizohot hek.

Iesuzari lop mageirinañ ravat sook

¹⁷Met darim Amipuz abatavonañ epat arin añoman hatevetei. Met paru Godiz hodad nat hezariz tamahat tohotunei, oñ paru pori betezam tovai samahaek, ¹⁸kuturutatü am hez. Tat parum loporizaro merizat het Godiz ñetivoz kaev ravat baval nak, povoz Godinañ hepanez nonoroz kut tat hez. ¹⁹Tamahan parum loporizaro horiam hezaek betez horí povor kao map tamahapuh, parum horí tamah-poñiz homet tu narav, oñ orah rezah horí modañ am tohopanez homeamah.

²⁰Met Kristoz ñetiv añovai pot tohopekez arin naañ tooh, ²¹oñ ari pim ñeti tinao hatevetegipuh pim añarab ravat hegin Iesuz ñeti rotapuv haohan ari hateveteogí. ²²Povoz batam arim loporizaro hori hehan, ari dimihol top ravat kelamahavoz zut hegin, arim zait horivohö moreg etoohan ari nonair nai horitü tovai emoog-pov pohao betei. ²³⁻²⁴Tat lop mageirir hodad mageiv God

anapanen, ari bat dim mageiri meamegivoz zut, lop mageirizaronañ ravat het God tinaharam hezapuz zut, ari tin het tovai sohopek.

²⁵Met Iesu Kristohö bahoneo avatahan dari togü honet ravat hez, povoz ñeti moreg hamegiñ betet ñeti rotap nenañihar dari nae nap mañovai sohok. ²⁶Met ni nap nim modap horiv netapanen mogao tekepuh, non horioroh sekë hezavoz nim mogao tekez pov zuam bavon batat lop tinarinañ maot rav. Met mogao tat am heken gitap bañodapanen orekë, ²⁷povoz Seten emat moreg netapanen horiv tekez nonor ok ba ou batekë. ²⁸Ma ari givogí tamegiri tovai maot givogí to-tunei, oñ givogí pov betet mar givogí tameg-arereñinañ gog tinao tovai sohot, arim mod nari naiz tekí tat hepanezari tin metat meñizat manohozei. ²⁹Met ñeti horí nañ ma paru nameñizotuz poñ arim modarin mañotunei, oñ ñeti biaviavonañ tinavohar arim modari hatevetet Kristoz tin homet hepanez poñihar mañohopekez arin ev añamoh. ³⁰Met dari horí navoam takan Godiz Pul Tinap zakep homepan hezavoz homet, ganö tovai ari horí nao totunei, oñ God pim Pul Tinap anahan darim loporizaroh het eñzamahaek, rotap tokat Iesu Kristo maot erat avat tinaek eñepanen pohao het hekaz pov dari hahodad, povoz tovai Pul Tinap zakep homepanez nao metotunei. ³¹Met arim loporizaroh nonair nai horituz homeamegipuh modarin ser mañat mogao tamegiv, ma modariz kaev ravat gitait ravameg-pov ma zeí ñai tat ñeti horiv mañameg-pov pohao betei. ³²Tat God masak ahov anat Kristoz etahavoz homet darim horiv baolahavoz zut, arim modari horiv etohopanen hañiv metotunei, oñ parum etohopanez pov unun manat zakepivonañ het tin metohozei.

Alizavok sookaz ñetiv

5 Met ari Godiz ñarohol ravat hezan pi arimaz zait tat hez, povoz rohol parum papaholoz tamahat etet paruhoen tamahavoz zut, Godiz tin tamah-potaharam ari tohozei. ²Met Iesu darimaz zakep tat darim hori tamegiñiz hañiv bat ñomah-povon God etet pimaz, “Tin ok tah,” pot hat biñ ravah. Povoz met ari Iesuz zakep tat pot etahavoz homet arim modariz zakep tat loporí manohozei.

³Met ari Godiz añarab haravat hezaek hori ev añomaz toh-epotü tohopek, povoz tin naravotü, biz bogi tao, ma topourat poñiz ñeti horiñ betez nae nap mañao, ma modariz nonair naitun etet loporí elat bizao, ⁴ma modariz ñeti pekü pekü hazao, ñeti poñ tin bonoñ ok, povoz ari Kristoz homeamegiri ñeti pot nañ tovai haotunei, oñ ari tinam het Godiz biñ ravat nae nap mañovai sohozei. ⁵Met epat hao-man hodad ravei. Añarab tairari biz bogi tohopanezari, ma loporizaroh hori hepanezari, ma hamaraz nonair naituz ahoam zait tat hepanezari Godir Kristo hez-zei tin posik nasotü. Met nonair nai potuz ahoam zait tat hepanez poriz homeo potuti sapanepuh Godiz hom namee hepanezaek, rekot paru poek nasotü.

⁶Met aban narihö epat moreg añapan, “Evo, God hañ horiv tokat naetotü.” Pot añapanen ari barotap batat hori poñ tohopek hezavoz tinam homet hezei. Met rotap God hori poñ tovai sohopanezari, tokat hañ horiv metapanez hahan hez. ⁷Povoz ari añarab hori poñ tamah-porinañ honeo ravat het tohotunei. ⁸Met batam ari kuturutaz lopotak heg, oñ petev darim Amipuz alizavoz roketak haemat hez, povoz kuturutaz

nonoroh het tamah-potü ari maot to-tunei, oñ petev dari alizavoz roketak haemat hez-poorotizahar homet ari tin haeñ tohozei. ⁹Tat alizavok tin het tamahat home tinavonañ het ñeti rotap nena-nao haovai tinam tovai sohopek. ¹⁰Met pot tovai tairañ tohopeken, God etet biñ ravohopanez nen poñiz nonoroz mel tat tovai sohozei. ¹¹Met arim modari kuturutaz nonoroti het hori povor kao tohopanen ari tovai honeo ravat totunei, oñ alizavok tin het tohopekez povohö parum hori tohopanezao ba ou batapan.

¹²Met parum het kilam tamahavoz ne hatevetet tu ravamoh, povoz ne ev ourah namenotü. ¹³⁻¹⁴Oñ alizañik nonair nain tin eteameg, povoz zut Iesuz alizavok dari het tin tameg-povohö añaraboz hori povor kao tamahañ ba ou batamahan dari eteameg. Met povoz epat hahan hez, “Ari orat hezari arim loporizaroh hodadeo ñomamahariz zut hezaek, bal hat biriri ravepeken, Kristo pim alizao ari anapan.”

Pot hahan hez.

¹⁵Povoz paru añarab kut tat hezariz zut tepek hezavoz hodad tinavonañ homet het tin tovai sohozei. ¹⁶⁻¹⁷Met petev hori povor kao ev hamaraz an pap manat hez, povoz añarab hodadeo bonoriz betez het tamahat ari totunei, oñ God tin tovai sookaz añamahan hezavoz homet rez kek tat ari tovai sohozei.

¹⁸Met iv kezañ ahoam nat rumurat hepekez povohö bahori avatapan hezag tovai poñ nohotunei, oñ Godiz Pul Tinap arim loporizaroh rekö ravapanepuh badede añohopanezat tohozei. ¹⁹Tat arim loporizaroh darim Amipuz abatao bat hel batat biñ ravat het daañ hahozei. ²⁰Tat tinavor honoñiaiv orah rezah ariti ou ravohopanez porah, Iesu Kristo darim Amipuz abatavonañ darim Papapun ñeti biñao mañohozei.

Añarab nae nap bat hezariz ñetiv

²¹ Met ari Kristoz irih het pim abatao bat hel batameg, povoz zut arim modariz irih het tohozei.

²² Met darim Amipuz ñetiv hatevetet baval hamegivoz zut, ari añahol arim abuhol hahopanen hatevetet parum hahopanezat baval hat tinam tohozei.

²³ Met dari añarab tairari Kristo maot pimeri ba avatahan hez-pori pim heris ravat hez. Met pi dari poriz gagao ravat korav hezavoz zut ari abuhol paru arim añaholoz gagao ravat korav hez.

²⁴ Povoz dari añarab Iesuz homet pim togut ravat hezari pim irih hezavoz zut, ari añahol arim abuholoz irih het parum hahopanezat hatevetet baval hat tohozei.

²⁵ Met ari abanari arim añahol loporī manat revah mavat meñizohozei. Met Kristo dari pim togutak hezari loporī anat tin hekaz hat, pim biririv bon rava-han ñomahavoz zut, arim añaholoz zakep tat tin hepanez hat meñizohozei.

²⁶ Met Iesu dari tinam sookaz pi homet ñomah. Tahan pim ñeti tinavohö darim loporizaroh home horī heh-pov bavon batahan ivoh emeeh. ²⁷ Povoz pi maot erapanez porah dari pim togut ravat hakezari obuloñir horī nao naketü, oñ dari pim etañik magei tinari ravat biñ ahovonañ hek.

²⁸ Met ari abanari arim mauz heriñiz zakep tat tin korav ravat hezavoz zut arim añaholoz zakep tat tin korav ravat het masak metohozei. Met ni aban tairap nim añapuz zakep tat tin korav hekezap ni pim gagao ravat hekezaek, nimaus herisiz tin korav ravat pot ok metekë. ²⁹⁻³⁰ Met nap pim herisiz kaev ravamah bon, oñ pi gipiz novai tin pim herisiz korav ravat hezavoz zut, Kristo amun dari añarab pinañ honeo het pim heris ravat hezariz tin korav aravat hez. ³¹ Met epat amun hahan hez, Aban nap pim nonopur papap betet añap

bapanen parup heri hones ravat hepan.

³² Met pot hahan hez-epovoz homet ñeti rotap tinao ev haomaz toh, met abanapur añap heri hones ravat hezavoz zut dari añarab Iesuz homet hezari pinañ honeo ravegiek, heri hones ravat hez.

³³ Met kap modat ev, abanarihö parumauz zakep tat hezavoz zut parum añaholoz zakep tat tin metohopanen, añaholok parum abuholoz irih het tin tovai metohopan.

Ñaroholor nonor papaz ñetiv

6 Met ari ñarohol amun, darim Amipuz ñetiv baval hamegiek, arim nonoholor papaholoz añohopanezat baval hat tin tohopeken tin ok ravohopan. ²⁻³ Met batam God Mosesin ñeti kateo epat mañah, “Arim nonoholor papaholoz abatañ bat hel batat tin metohozei.”

Pot ñeti katë ahov mañat maot epat au mañah, “Nem añoh-okat tohopek, povoz hamarrah tin houloam hepek.”

⁴ Met ari nonor pap arim ñarohol loporizaro hori ravapan hezavoz, parumaz mogao metat ser mañohotunei, oñ paru hodad tinao bohopanez homet ari tinam mañat mañairohot, darim Amipuz nonoroh sohopanez mañairat bade de mañohozei.

Aban ahorir parum gog abanariz ñetiv

⁵ Met ari añarab aban ahorihö zum etahan parum irih het itir as metohot hezari ari Kristoz ñetiv baval hat tovai samegivoz zut, arim ahoriz hahopanezat amun baval hat lop tinarizaronañ het zaitivonañ gogot metohozei. ⁶⁻⁷ Met arim ahori arinañ honeo het etet hepanen tinam gogot tovai sohopek, met naek paru sohopanen, Sah, pot homet tovai gogot betet betez hetunei, oñ am tinam gogot tovai sohozei. Met ari Kristoz gogot tohopekezavoz zut tovai, lop

tinarizaronañ het arim gogot tinam tohozei. Tat añarab nari etet biñ ravapanez hometunei, oñ darim Amip etet biñ ravapanez nen povozahar homet tovai sohozei. ⁸Met ari hahodad, ev aban ahoriz irih ari het ititr as metohot hezari, ma arimauz zaitivok tovai gogot tamegiri tin tairao tamegivoz tokat darim Amip hañ tinao ari anapan.

⁹Met ari korav ahori ravat hezari, arim gog abanarin ser mañat ñe honoñai tohopanez nañ mañohotunei, oñ ari parumaz tinam korav ravat hezei. Met darim Amip abarah hezapuhö ari ahoriz zait tat arim irih hezariz kaev ravat baeveramah-bon, oñ dari maporiz darim Amip tin korav ravat hezavoz zut arim irih hezariz tin korav ravat hezei.

Godiz ñaitü bat hekaz ñetiv

¹⁰Met nem ñetü meteo ev añomaz toh. Met darim Amipuz kezao ahoam hez, povoz ari pinañ honeo hezaek, kez tat tinam tovai sohopek. ¹¹Met darim iza-hol batam modarinañ nae nap menapanez parum ñaitü bat hehan, modari emat etet ñaihet tat barezat sohavoz zut, Seten emenat bahorí etapanen ñodepek hezavoz, ari Godiz ñaitü bat kez tat hezei. ¹²Met darim loporizaroh ham añarab modarihö dari emenat bahorí etamah bon, oñ ev hamarrah kutur ahot hezaek hezari, ma abarah darim et naré hezari, Setenir pim as roholor pitü balatak hezari, paru horivoz mauri ravat het emat darim loporizaroh emenat bahorí etohopanez kezao tamah. ¹³Povoz ari Godiz ñaitü bat het kez tat rouvat hepeken, horí pori emat emenapanez tapanen, ritou metepeken barezat sapanen ari am kez tat rouvat tin hepek.

¹⁴Met Godiz ñai tairatü ari bat hep-ekkez añamoh hometunei, oñ arim zapatiñ batep hamegivoz zut Godiz ñetü rotapuv kezao bahoré hat hezei. Met batam ñai abanari tepures bat soohan,

modari ñaitü ez menoohan pei posik rouvat keré haohavoz zut, ari non tinaorohahar het tovai sohopeken, bahorí etapanez emohopanezaek keré hahopan. ¹⁵Met ñai tapan hat ñai abanari parum eñ res kezañ meet samahavoz zut, Iesuhö lop tinarizaro manapanen tin honeo hepanez ñetü tin povohar bat het, añarab modarin mañohopekez homet hezei. ¹⁶Met abanari raiñinañ ez menoohan tepuresik baezau toohavoz zut, ari kez tat het Iesuz homeo badae batat hepeken, horivoz maup pim eler ez emenapanen ap arat sohopan. ¹⁷Met ñai abanari koek ainiñ mevizat ñai tamahavoz zut, God ari maot pimero ba haa-vatahan hezavoz home pov koekasiz zut mevizat hezei. Met parum bivarañ marañik bat hezavoz zut, ari Godiz ñetü tinavoz kapot Pul Tinap hodadeo anamahaek pohao bahoré hat hezei. ¹⁸Met orah rezah Godiz Pul Tinap anahan hezaek, pim kezavonañ rez kek tat mañ mañovai pim ñaro modari meñizohopanen, tinaharam tovai sohopanez homet amun mañ mañohozei. ¹⁹Pot tovai nemaz amun homet mañ mañohozei. Met Godiz ñetiv batam añarab hodad nat heh-ñetü pov añarab modarin mañohomaz pi hodadeo nanohopanen, ne ñaihet nat het tinam mañovai sohomaz piin mañ mañohozei. ²⁰Met ne ñetü pov hao-hon kakam zeimakeh paru ne nemerizahan ev hez. Met ev het ne modariz ñaravatak tinam rouvat mañohomaz zait toh, povoz God neñizohopanez ari nemaz homet mañ mañohozei.

Ñetü meteo

²¹⁻²²Met Tikikas darim modap darim Amipuz gogot tin tamah-pop ari haz meeman emat arin nem ev het tamoh-ñetü pov met nenañ honeo mod hezari tair tamah-ñetiv arin añapanen, hat-evetet loporizaroh kez tat biñ ravepek. Povoz meeman ok ari haz emapanez toh.

²³ Met nem bosir sau ravat hezari God darim Papap met Iesu Kristo darim Amip lop tinarizaro anat zakep etohopanen pimaz tin homeo badae batat hepek.

²⁴ Met ari Iesu Kristo arim loporı manat kaev naravotuz hezari pim masakao ari ahoam anohopanez ne zait toh.
(Poliz ñetiv menahat nen ev.)

PILIPAI

Ñeti garosikao

Pilipai ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met garos Pol Masedonia zeisik Pilipai ze ahö potak sat añarab poekarín Iesuz ñeti mañoohan, añarab ahovokaro Kristoz homeo badae batah. Met Pol poek het tah-ñetiv Aposor bodorí 16 pavar 12 sat 40 ñeti epov rekö hameg.

Met tokat Pol Roma zeí ahotak kakam zeimakeh memerizahan hehan, Pilipai añarab pimaz zakep tat moní nas batogü manahan, paruhanañ aban Eaprodaitas pop hotoh basat Pol manah. Tahan Pol biñ ravat ñeti hañ epov menat, “Tin tat neñizég,” pot parun mañah. Met porah pi Epesas, Kolosi met Pilemon ñeti poñ amun menahan basah.

Met Pol kakam zeimakeh hehan kaka-mao metoohan am biñavonañ hehavo- zut, paru Pilipai añarab pori, modar- ihö honoñai nañ metohopanen taputam biñavonañ paru hepenez hat pi ñeti epov menat mañah.

Met Iesu abarah hasahan krismasañ 32-z zut bon tahan, Pol Roma zeí ahö potak kakam zeimakeh memeri- ihan heharah, Pilipai zeí potak Iesuz homet hehariz homet ñeti epov menat meeh.

Aban Pol ñeti epov menah

1 Ne Pol, met dei Timoti Iesu Kris- toz gog abanañariv ravat het Pilipai zeí ahotak ari añarab tairari Iesu Kris- toz homet hezari, ma ari aban korav ra- vat hezarir paru meñizameg-abanari, ari maporiz homet ñeti epeñ ev menakaz teg.

²Met God darim Papapur darim Amip Iesu Kristo masakao anohopanen, ari lop- tinarizaronañ hepekez deip zait teg.

Pol Pilipai poriz homehat ev

³Met arimaz homeamoh-porah ne arim tamegivoz homet Godin biñ mañamoh. ⁴⁻⁵Met ne garos arimatak magei emat Iesuz ñeti tinao arin aňohon, hatevetet barotap batat nenañ honeo ravegipuh modarin mañoog. Met petev ari am taput tameg, povoz ne arimaz homet biñavonañ God eñizohopanez maño haovai samoh. ⁶Tat ne epat tin hodad hez, Met pi kapot tat arim loporizaroh gogot tat hodad tinao anah-poekanañ pi ari evetet kaev naravotü, oñ am hodad tin pov anovai sohopenen, tokat Iesu Kristo maot erapanez aliz posik God pim pot etamah-gog pot bavon batat tinaek eñepan.

⁷Met nem ulovok arimaz homeme hez. Met tairaz pot ne arimaz homeme tamoh hometunei, oñ batam ne zeisikaroh sat em tohot Iesuz ñetiv tiu tiu ravapan hezavoz, añarab pim ñetiv hatevetet homeo badae batapanez kez tat mañovai sooh-porah, ma petev ev kakam zeimakeh nemerizahan hez-eparah amun, God pim masakao dari honeo anamahaekaz homet nem ulovok arimaz homeme hez. ⁸Met God hodad hezan ne rotap ev aňomaz toh, Iesu Kristo darimaz zait tat loporí anat hez-povoz zut ne arimaz zait tat nem loporí arihar anat hez.

⁹Met ne arimaz homet epat maño hamoh, Ari nae nap meñizat masak metameg-povohar arim loporizaroh map ahö ravovai sohopen. Tapanen ari hodad tinavonañari ravat het non tinaoror non horioroz tinam homet an tat et ba meet ¹⁰⁻¹¹non horiorö betet tin nenaorotihar tovai sohopek. Met Iesu Kristo eñizama- haek tinavohar tovai sohopekez pov ahö ravohopanen, añarab modari arin etet Godiz abatao bat hel batat pimaz biñ hahopan. Tapanen Kristo maot erapanez

aliz posik arim lop tinarizaron etet epat añapan, “Ari hañ horiv navotuzari ok.” Pot arimaz hapan. Pot ne homet arimaz orah rezah mañ hamoh.

Pol kakam zeimakeh heh-ñetiv

¹²Met ari nem bosir sau ravat hezari, epat añoman hatevetet hodad tepekez ne zait toh. Met ne ev nemerizahan het kakamao hateveteamoh-epovohö Iesuz ñetiv añovai emooh-pov bavon navat, oñ ñetiv pov ahö ravat map an pap manovai samah. ¹³Tamahan Roma aban ahop Sisa popuz zeimakez korav hezarir añarab mod maporizaro nem netahan hez-ñetiv povon hatevetet nemaz epat hamah, “Aban okop pi Kristoz gog abanap ravat tamah, povoz hat paru pi bahapuh ok kakam zeimakeh memerizahan hez,” pot hamah. ¹⁴Ma ne ev nemerizahan hezaek, God neñizamahan am kez tat pim gog tinao tamohovoz Roma zei ahö epatak añarab Iesuz homet hez-pori nem tamoh-povon etet pimaz homeo badae batamah-pov ahö ravamahan paru ñaihet nat, oñ kez tat Iesuz ñetiv modarin mañovai samah. Met paru maporizaro pot tamah bon, oñ paru nari am hez.

¹⁵⁻¹⁷Met rotap paru Iesuz ñetiv mañovai samahari togü houlotakaro hez. Met togü natak aban hez-pori hodad tinavonañ het Iesuz ñetiv tin mañamah. Tat epat paru homeamah, Met rotap God Polin mañahan pi kez tat Iesuz ñetiv añarabon mañovai emoohaek, pi kakam zeimakeh memeriian ok hez, pot nemaz homeamah. Oñ togü modatak aban nari paru nemaz kaev ravat ne ev kakam zeimakeh hezaek, lopori honoñai tom hat paru epat homeamah, Met dari Kristoz ñetiv mañovai sookan darim abatañ ahö ravapanen, Poliz abatao er hor ravapanen pi honoñai nao hatevetepan. Pot homevai paru mañovai samah. ¹⁸Met parum pot homeama-

havoz ne mogao nat, oñ nari hodad tinavonañ Iesuz ñetiv mañovai samah-poriz ne, “Tin ok tamah,” pot hamoh, ma nemaz home horivonañ het Iesuz ñetiv mañovai samah-poriz amun ne, “Tin ok tamah,” pot hat añarabon Iesuz ñetiv mañamahan hateveteamahavoz ne biñ ravat hez.

Pol biriri hepan ma ñomapan?

¹⁹Met ari Pilipai zeitakari nemaz homet Godin mañ mañamegin, Iesu Kristoz Pul Tinap ne neñizamah, povoz ne epat homeamoh, Kar, tokat ne ba neverevapanen ne tin hem. Pot homet ne biñ ravat hez. ²⁰Met nem loporitihanañ epat tomaz nem zaitiv ahö hez, Petev ñevok nevizapanez hamah-eparah ne ñaihet natotü, oñ kez tat het batam tohot am tovai Kristoz ñetiv am mañovai sohom. Pot tovai sohoman paru ne men noñomapan, ma am biriri heman añarab nem ñaihet nat hemazavon etet epat hahopan, “Kristoz kezao ahö hez.” Pot hahopanez neeh zait pov ahoam hez. ²¹Met ne biriri hem, povoz Kristo nena-puz homet zait tat sohom, oñ ne men noñomapan, povoz ne sat pinañ honeo biñ ravat pohao tin hem. ²²Met ne ham eparah biriri hem, povoz Kristoz gog tinat tohot añarabon am mañovai sohom, met nem tomazat non tin houlorozaro hez-povoz ne non tairaoroh somaz zait tomaz pov ne unun. ²³Met ne ñomat sat Kristonañ honeo hemaz pov ahö tin mapov ok hezaek pot tomaz zaitiv neeh ahö hez. ²⁴Oñ ne am ham eparah nañom biriri hem, povozahoh emat ari eñizohom, pot ne homeamoh. ²⁵Povoz rotap ne biriri het emat ari-nañ maot honeo het eñizohom. Pot tohoman arim loporizaroh Kristoz homeo badae batat hezao ahö ravapanen biñ ne-navonañ tovai sohopek. ²⁶Tat ne maot arih emomazavoz homet biñ ravat Iesu Kristoz abatao bat hel batepek.

Pilipai pori kez tat tovai sohopan

²⁷Met Kristohö tovai sookaz añahan hez-epov tin baval hat tovai sohopek, povoz tin ok. Met pot tohopeken ne emat arin etem, ma hotoh hemazaek arim tohopekez ñeti pov emat epat hapanen hatevetemaz ne zait toh, “Met paru Pilipai pori lop honerì ravat hodad honevonañ añarab modarin Iesuz ñetiv mañovai samahaek, hatevetet homeo badae batohopanez kez tat gog tinao tamah.” Pot arimaz hapanen hatevetemaz ne zait toh.

²⁸Met ari Iesuz ñetiv mañameg, povoz paru arimaz kaev ravat bahorì etohopanez poriz tovai ari ñaihet totunei, oñ kez tat rouvat het mañohopeken, paru pori arim kez tat hepekez povon etet epat hahopan, “Ui kar dari pohao horì ravak, oñ God paru pimeri ravat hez-okori tinaek meñepanen hepan.” Pot arimaz homehopan. ²⁹Met ari Kristoz homeo badae batohopekepuh, pim gogot tohopekez pov tin nao ok, oñ nen povohar tohopekez God nak, oñ pot tovai pimaz homet sohopekezavoz kaka-mao ari hatevetehopekez amun pi hahan hez. ³⁰Met ne batam Kristoz gogot tovai emoohon, paru nemaz kaev ravat kakamavok nevizahan ne ñaihet nat, oñ am rez kek tat het gog tin pot tovai emoohon ari eteog, ma petev paru maot ev kakam zeimakeh nemerizahan ne het ñaihet nat, oñ am rez kek tat pim gogot tovai emamohon ari hat haveteameg, povoz nem ev het tamoh-taput ari amun tohopekez ev añamoh.

Dari modari masak metook

2Met arim loporizaroh Kristoz homeo badae batat hezan, pi arinañ hono hezaek eñizat bakez avatamah, ma pi arimaz zait tat pim loporì ari anat hezavoz homet petev lop tinarizaronañ hez, ma pim Pul Tinap arim loporizaroh

het hepekez tinao anat eñizamahan ari nae nap zakep tat masak metameg. ²Met pot eñizamahavoz homet epat arin añoman hatevetei. Ari lop honerì ravat hodad honevonañ het nae nap masak metovai sohopeken ne arimaz ahoam biñ ravohom. ³Met pot tovai arim abatañ ahö ravapanez homet añarab modariz etañik nao totunei, ma arin etet, “Aban tin ahori akeg etei,” pot arimaz hahopanez homet arim heriñ bat hel batotunei, oñ arim abatañ bat hor batat modariz abatañ bat hel batohozei. ⁴Tat arimauz tairao tohopekez nenavoz homehotunei, oñ arim modari tairao tohopanen meñizohopekez nen povozahar amun homevai sohozei.

Kristo abat ahovonañ ravat hez

⁵Met Iesu Kristo hodad tairavonañ het tovai emooh-povoz zut ari amun het hodad povonañahar tohozei. ⁶Met pi Godiz hodadevoz hezat pimov amun taput orah rezah hehapuh, pi Godinañ het abat ahovonañap ravat hehaek, hamarrah erapanez tah-porah abat pov am kez bat hepaneze hom namee, ⁷oñ abat ahö ravat heh-pov betet erahan ñari añ nap pi batahan, ham aban modariz gogot metamahariz zut ravat hehan, modari piin etet epat haoh, “Pi aban betezap ok,” pot haoh. ⁸Met paru pot haohan pi pim abatao bat hor batat Godiz mañoohtam baval hat tovai emooh. Tahan aban nari pi horì nao nataek, betezam bat ur ñomapanez haohan pi evo hah narab. Oñ pot nak am hehan, paru aban horì ahoñ tamahari bat ziñik biit uramahavoz zut pi basat zirah bizat ur ñomah. ⁹Met pim pot tovai emoohan bat urahavoz homet, Godihö pim abatao ba ahö batat darim korav ahop bavatahan rouvat hezaek, pim abat ahö povohö mod maporiz abatañ ritou metat map ahö ravat hez. ¹⁰Povoz pi abat ahö povonañ haravat hezaek tokat abarah

hepenezari, ma ev hamarah hepenezari, ma ñomat sat hepenez-pori, dari mapori Iesuz abat ahov bat hel batakaz hat rariñ rez bareñat,¹¹ piin epat mañak, “Kar, rotap Iesu Kristo ni abat ahovonañ ahop ravat hez.” Pot mañookan darim Papap Godiz abatao amun ahö ravat hepan.

Zeizañiz zut dari het tovai sook

¹²⁻¹³ Kar nem hatari, ne batam arinañ honeo hehorah ari nem añoohot tovai emoog, oñ petev ne ev hotoh het nem añamoh-tapü epat ari tovai sohopeken tin ravohopan. Povož batam añooh-epovož homet maot ev añomaz toh. Met God arim loporizaroh hodad tinao anamahapuh, gog tin tairañ tohopekez pi zait tat hez-poñihar ari baval hat tovai sohopekez homet arim loporizaroh bakez avatamah. Met rotap ham eparah ari map tin ravat hez bon, povoz ganö ari hat man man tat kaev ravat ñodepek hezavož homet, pim kezavož irih het tin tovai sohopekez ev añamoh.

¹⁴ Met ari tovai ganö kaev ravat ñetiñ horiñ haovai ser nae nap haotunei, oñ ñetiñ tinañihar hahozei. ¹⁵ Pot tovai sohot ari añarab hat man man tat horiñ tovai emamahiriz ñaravatak hepeken, mod pori arin etehopanen ari Godiz ñaro tin horiv natari ravat hepek. Pot tohopekepuh zeizañ kuturutak revah abarah berevamahan al tezat tin hezan eteamegož zut ari hepek. ¹⁶ Tat paru añarab tairari kuturutak hezarin Godiz ñetiv paru hatevetet pohao tin bahorë hat hepenez ñetiñ pov mañohozei. Pot tohot hepeken Kristo maot erapanez aliz posik ne arin etet biñ ravat arimaz epat haom, “Rotap parunañ ne het Godiz ñetiv kez tat mañoohon hateveteohaek betezao narav, oñ petev hañ rotap tinao paruh ou ravat hezan ne ñetiv hat-eveteamoh.” Pot ne arimaz haom.

¹⁷ Met añarab God tin metamahavož homet hañiv anumai nap bareñ elama-

havož zut ari petev pimaz homeo badae batamegivoñ God eteamahan, parum pot tamahavož zut ravamah. Met Iesuz ñetiv arin añoohon hatevetet pimaz homeo badae batat hezavož kaev ravamahari ne men noñomapanen, nem uveo peti berevapan, povoz nem uvë berevapanez povohö arim homeo badae batameg-povonañ honeo ravapanen, God etepanen hañ tinao pi manakazao pot ravapan. Met ne ñomoman pot ravapanezavož ne ahoam biñ ravat hez, ¹⁸ povoz zut ari amun nenañ honeo biñ ravat hezei.

Timotiz ñetiv

¹⁹ Met darim Amip Iesu gu hapan, povoz aban Timoti arihaz meeman emapanepuh, arin etet maot boreurat ev emat arim tair het tameg-ñetiñ pov neen bar nañapanen hatevetet biñ ravom. ²⁰ Met ne arimaz homeamoh-povož zut Timoti arimaz homet hezat mod nap het arimaz homet hez bon, ²¹ oñ paru modari parumauž zaitivož homeamahpotam tovai samah. ²² Oñ ari Timotiz tin hezavož hodad hakez. Met pi nem ropuz zut ravat het, deip honeo Iesuz baiñetivnavož gogot tovai emameg. ²³ Povož paru ne tair netapanez ñetiñ pov hapanen Timoti emapanez nonor ou ravapan, povoz meeman pi ak emat ne netapanez ñetiñ pov arin bar añapan. ²⁴ Met ne amun, darim Amipuhö emomaz nonor ba ou batapan, povoz ak emomaz zait toh.

Epaprodaitasiz ñetiv

²⁵ Kar met ñetiñ modao ev añomaz toh. Batam ari ne neñizapanez homet Epaprodaitas meegin ev emahan, deip het Iesuz gogot tohot nem bosipuz zut ravat hez. Pop maot ak arihaz meeman emat arinañ hepenez ne homehon tin ravah. ²⁶ Met pi amun emat arin etepanez ahoam zait tat hez. Met batam

pi ev emahan deip het lam ahov tat hehan, ari hatevetegivoz homet ganö peti pi lamavonañ am hez batah, pot homehopek hezavoz pim loporih zakep metahan het, maot emat arin et erepanez zait tat hez. ²⁷Met rotap pi lamao aviam tat heh bon, oñ lam ahov tat rahor ñomahan, God etet pimaz zakep tat maot baviriri batah. Met pi ñomapanen ne zakep ahov tom hezavoz God nemaz amun zakep tat maot pi baviriri batah. ²⁸Povoz ne pi meeman ak emapanen, ari piin etet biñ ravepekez zaitiv ahö toh. Met ari, Pi ñomah ma tair, pot peti ak homeameg, povoz ne pot homet nem loporih honoñai tamoh-pov pi arih meeman emapanen arim homeme tamegpov bon tapan.

²⁹⁻³⁰Met pi ak emapanen ari etet epat homei, Ae rotap darim Amipuz gogotak darim bosip soohaek maot ev emah. Pot homet pimaz biñ ravat pim abatao bat hel batei. Met tairaz pot tepek home-tunei, oñ ari ev emat neñizohopekez pap tat het pi meegin emat Kristoz gogot deip honeo tohot hegipuh, lamao bat rahor ñomah, povoz homet pi tin metohozei. Ma pim ev emat tohavoz zut mod tairap Kristoz gogot tohopanen piiti honoñai pot nao ou ravapanez pop ari amun tin taput metohozei.

Paru Iesu nenapuz homet hepan

3 Nem bosir sau ravat hezari, met darim Amip arinañ honeo hezavoz homet ari biñ ravat hezei. Met ñeti epov hañohoek, maot ev menohovoz homet ne kaev narav, oñ ari eñizohopanen tin tovai sohopekezao ok.

²Met paru aban hori tamaharihö het arim biz kosiñ eelapanen, Godizari ravepekez pot moreg añapanez poriz añapanezat tovai ganö tepek hezavoz tin hodad ravat hezei. ³Met paru pori epat homeamah, Met darim biz kosiñ eela-haek, dari Godizari haraveg, pot paru

homeamah. Oñ darihö darimauz ham heri nenañinañ gog tairao tohokan God etehopanen tin ravohopan, pot homet nakez, oñ darim loporizaroh God pim Pul Tinap anamahaek pim abatao bat hel batat piin mañ mañameg. Tat Iesu Kristoz tin etahavoz dari homet biñ ravat hez-poekahoh Godiz añarab rotapuri ravat hez.

⁴Met batam ne Godiz etañik aban tinap ravomaz hat nem ham heri nenasinañ tooh-porah, neohö aban mod taput toohari ritou metat kez tooh. Povoz paru aban modari parum heri nenañinañ tohot, “Dei Godiz aban tinari ev,” pot hamahavoz zut, rekot batam nem paru ritou metat toohovoz homet amun taput hahö narab, oñ ne batam nem heris bat hel batat tooh-povoz petev nakaotü. ⁵Met ñeti añoh-epovoz kapot ev. Met nem nonop navatahan alizañ 7 bon tahan zeirevai aliz 8 posik nem biz kosis neelah. Met nem nonopur papap parup Israel añaraboñarivihö ne navatah, povoz petev ne Israel abanap ravat het nem mimip Benzamen popuz kapotakanañap ne ev. Met nem iz mimihol Ibru ñeo haovai emoohaek, petev ne amun hahot ahö ravoh. Tat ne Parisi abanari Mosesiz ñeti kateñ map baval hamah-poriz togutak het taput tooh. ⁶Met rotap Godiz etañik tinam hemaz hat ne Mosesiz ñeti kateñ baval hat toohon modari neen etet epat haoh, “Aban okop ñeti katè nao nael, tina-haram tovai samahap okeg, etei.” Met paru pot nemaz haohan ne epat homevai emoooh, Godiz gog nenañ ne tovai samohoek, am tovai sohom. Pot ne homet Iesuz homet heh-añarab togü potaz, Paru Godiz abatao batiu tiu batamah, pot ganoam homet parumaz kaev ravat kakamao metooh. ⁷Met ne batam pot tooh, oñ petev Kristo nenapuz homeo badae batamohhoek, batam nem ham herisiz biñavonañ tooh-poñiz homeamo-

hon betezañ ravat hez. ⁸⁻⁹Met batam dei Zudaholoz tamegit tovai emooh-nenavoz ev hamoh, pot hometunei, oñ ne ev ham heri nenañinañ tameg-nonairnai map potuz homeamohon zañ tamahatuz zut ravat hez. Met nem Amip Iesu Kristo nenap nem loporiñ ahö ravat hezaek, pi nenañ honeo het neñizamah-povoz tin hodad ravomaz homet zait tat hez. Met batam nem heri kos nenasiz biñavonañ Mosesiz ñeti kateñ baval hat tovai sohot, Ne aban tinap ev, pot homehot, petev maot ne hom namee, oñ ne Kristoz ñomah-nen povozahar homeo badae batat hezaek, God neen eteamahan ne tin ravat hez, pot homeamoh. ¹⁰Met ne Kristoz hodad tinavonañ he-man God pim kez ahovonañ Kristo ñomahan maot baval hah-kez pov ne amun nanapanen bat tin rouvat het tovai sohomaz zait toh. Met God ne pot napanen kez tat rouvat het Kristo kakamao metat ur ñomahan home tinavonañ hehavoz zut ne amun home tin povonañ het pim gogot tohot kakamao hatevetevai am rez kek tat tohomaz zait toh. ¹¹Ma pim tooh-taput ne tohot hemapuh tokat ñomoman God maot baval nakanapanez homet ne zait tat hez.

Pol kez tat porü hat sooh

¹²Met ne nemaup epat homeamoh, Ne Kristoz homeo badae havatat hezaek, pim zut ne map tinahar narav, pot nemaup homeamoh. Oñ kar, Iesu Kristohö ne pim gog aban tinap ravat hemaz nañahavoz homet ne zaitivonañ kez tat tovai samoh. ¹³Rotap nem bosir sau, petev ne pim zut tinahar nakez, oñ nem garos hatovai emoohon bon hatah-poñiz ne unun manat, tin tairañ tohomaz nen poñizahar tinam homet kez tat pim non tinaoroh hañ tat opepeam samoh, ¹⁴Met ne Iesu Kristoz eñatak tin tovai samohovoz homet tokat Godihö epat nañapan, “Ni emat nem ropunañ honeo

arip tinaek hezei.” Pot nañapanez ne homet non tin pooroh sohomaz maemao rez kek tat tovai samoh.

¹⁵Met ne nenap bon, oñ ari tairari Iesuz homeo tin badae batat hezan arim hodadeo ahö ravovai samahan hez-pori amun ev menoh-epovozahar homet tovai sohopek, povoz tin ravohopan. Met arihanañ nap menoh-epovoz povoz homet gu nak tat home modavonañ hepan, povoz God pi tin hodad tapanez maot mañairapan. ¹⁶Oñ dari mapori batam Godiz añahan bat hez-pov kaev naravotü, oñ am rez kek tat potaharam tovai sookaz hat ev menamoh.

¹⁷Met nem bosir sau, ne arinañ honeo hehorah nem tin toohon eteog-potam ari tohozei. Pot tohot mod tairari nem non tin samoh-epooroh sohopanezariz tohopanezatan etet tovai sohozei. ¹⁸Met añomaz toh-epov ahoam haañoo, oñ petev paru hori tamahariz hamahan hatevetet nem loporiñ honoñai tamoh, povoz iñivonañ maot epat añom, Met Iesu zirah añaraboz hori tamah-poñiz hat ur ñomah-pot añarab ahovokaro paru tin hodad nat het hori povor kao am tovai samah. ¹⁹Tat paru, Ham nen eparah dari hekapuh tin hek, pot homet het parumauz ham heriñiz zaitiv ba ahö batat hori tamah-poñiz tu narav, oñ am biñ ravat het tovai samah. Met paru pot tamahari non pooroh am sohopan, povoz tokat paru pori horiek sapan. ²⁰Met dari pot nat het abarah Godinañ sat hekaz homet, darim Amip Iesu Kristo maot pimeri ba avatamah-pop, revah abarahanañ maot erapanez hat petev dari gaa tat ñai bizat etet hez. ²¹Met Iesu maot erapanez porah, pim kez ahovonañ nonair nai mapotü pim eñañiz irih bizat korav ravat hezaek, kez povonañ darim ham heri bosì urat hezan tovai samegepeñ pim heri alizavonañ tinasiz zut ba avatapanen, dari heri patañinañari ravat tin pohao het hek.

Dari home honevonañ ravat hek

4 Met ari nem bosir sau ravat hezari, ev ñeti menamoh-epañ ari baval hat darim Amipuz homet kez tat rouvat het tohozei. Met arimaz nem ulovok homeme hezaek, ari hotoh hezan arimaz zakep tamoh. Tat ne ari tin tamegivoz hatevetet biñ ravat hez.

²Met añ Zuodiar Sintiki aripin ñeti epov añom, Arip darim Amipuz homet hezañariv ak, povoz nae nap mogao tat hezaek, maot lop masak tat pov bavon batat lop honerinañ ravat hezei. ³Met ni aban tairap orah rezah nenañ honeo mamog deip tin gogot toogip, añ poñariv maot honeo ravapanez meñizekë. Met batam aban Klemenir aban nenañ gogovok heh-modarinañ honeo dari het gogot toogirah, añ poñariv honeo het Iesuz ñeti an pap manat ahö ravat sohopanez gog ahot tooh, povoz parup meñizekez ne zait toh. Met añarab pohao hep-anezariz abatañ menamahan hez-tep potak paru hamoh-eperiz abatañ amun hamenahan hakez.

⁴Met orah rezah darim Amip arinañ honeo hezavoz homet pimaz biñ ravat het sohozei. Met ñeti katë añoh-epovoz homet maot ne taput ev añomaz toh, pimaz biñ ravat het sohozei. ⁵Ma ari orah rezah lop masak tat añarab mod maporizaro tin metohozei. Met darim Amip totoi maot erapanez tah. ⁶Met honoñai tairatü ariti ou ravohopanez potuz ari home midin totunei, oñ orah rezah potuz Godin mañ mañohopeken eñizohopanez homet pimaz biñavonañ hezei. ⁷Met pot tohopeken Iesu Kristo arinañ honeo hezaek, God lop tinarizaro anohopanen ari honoñai povor kavoz ñaihet tat home midin natotü, oñ kez tat tin hepek. Met darim hodadevonañam pot homet lop tin porizaronañ naketü, oñ God pimauhö anohopanezavoz homet ev menamoh.

⁸Met nem bosir sau, nem ñeti me-teo ev añomaz toh. Met ari nonair nai hori naeñizotuz betez potuzahar homehotunei, oñ nonair nai tin añomaz toh-epotuzahar homet hezei. Met tin tairañ tohopekez homet hameg-poñir, ñeti rotapuñir, nonair nai rotap tin tohopekez poñ, ma home masak tinao, ma tin mod tairañ tohopeken God etet zait tohopeanez nen poñ ari pohao bat het homevai sohozei. ⁹Met batam ne arinañ het toohon eteog-potü, ma tohopekez añoohon hateveteog-potam to-vai sohozei. Met pot tohopeken God lop tinarizaro anamah-pop arinañ honeo hepan.

Paru meñizat manahavoz Pol hah

¹⁰Met batam ne tairatuz tekü toohon ari ne neñizat masak netat potü nanoog, oñ potü ari maot nanepekez nonor bon ravahan ari kerë hat am heg. Oñ petev nonor maot ou ravahan naneg, povoz pot nanat neñizegivoz homet ne darim Amipuz biñ ravat hez. ¹¹Met ne naiz tekü tat hezavoz homet ari poi nanepekez hat ev menamoh bon, oñ rotap neeh tinavor horiv ou ravamahan ne am tin hez. ¹²Met narah nemotü ahoam oraez, met mod narah bon tamahan tekü tamoh. Pot tamohoek nem natü oraez, povoz nat ñekeo hatat tin hez, oñ bon tamahporah ne am gin hez, met pot tamohpotuz ne home midin nat, oñ am lop tinarinañ hez. Met nemotü aviam ma ahoam oraez, pot ne homet home midin nat, oñ orah rezah lop tinarinañ hemaz nen povozahar homet het tovai samoh. ¹³Met tinao ma horiv neeti ou ravamahporah Iesu Kristo bakez navatat hezan ne am tovai samoh.

¹⁴Oñ ne petev hori netahan hez-eparah ari nemaz homet maot Eapro-daitas nemotü manat meegin bat emat ne nanah, povoz arin, "Tin ok neteg," pot ok añoh. ¹⁵Met ari Pilipai añarab nem

menomaz toh-epovoz hodad. Ne batam magei Iesuz ñeti tinao añarabon mañovai emooh-porah ne arinañ hehopuh, tokat Masedonia arim zeis betet sohon ari Pilipai zeitak Iesuz togut ravat añarab hez-nen porihö ne gogovok hehon ari nonair nai ne nanoog, oñ Iesuz añarab togü modañ ravat hezarihö ne pot nanet. ¹⁶Met ne ari evetet sat Tesalonaika zeitak het nonair naiz tekü toohon ari honerah naneg bon, oñ porah karah hotohanañ am bat emat nanovai emoog. ¹⁷Met maot tokat ari ne nanohopekez homet ev menamohbon, oñ neñizat nanovai emoogin ne am gogot toohon, añarab Iesuz homeo badae batoohavoz God hañ tinao ari anapanez homet ev menamoh. ¹⁸Met batam ari ne neñizat nanoog, oñ petev maot Epaprodaitas nemotü manegin bat emat nanahan nemotü rekö ravah. Met pot netamegivoz epat homeamoh, Met Godiz hañiv metapanez homet paru anu-mai nap mañaroohan ñadoohan, pi ulagü tin povon hatevetet zait toohavoz zut

arim ne nanameg-potun God etet zait tat hez. ¹⁹Povoz arin epat añom. Ari tin naiz tekü natotü, oñ God nonair nai tinatuz korav ravat hezaek, Iesu Kristo arinañ honeo hezavoz homet ari tairaiz tekü tohopekez poi anohopan. ²⁰Met God darim Pap nenapuz abatao orah rezah bat hel batookan pohao ahö ravat hepaneze ne zait toh. Rotap ev añoh.

Pol ñeti biñao parun mañah

²¹Met ari Iesu Kristoz homeo badae batat ak hez-maporin ñeti biñao epat añomaz ev toh, “Ari tinam hezei.” Ma nem bosir sau nenañ ev hez-eperi amun arim tamegivoz homet tin hepekez ñeti biñao nañahaek ne ev menoh. ²²Met Roma aban ahopuz zeimakeh gogot tamaharir, ze eptak het Godiz homet hez-modari amun arim tamegivoz ñeti biñao nañahaek ev menoh.

²³Met darim Amip Iesu Kristoz masak ahov arim loporizaroh pohao tin het hepaneze ne zait toh.
(Poliz ñetiv menahat nen ev.)

KOLOSI

Ñeti garosikao

Kolosi ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Esia zeisik Kolosi zei ahot Epesas zeitaz totoi demahan hehaek Pol añarab Iesuz homet hehariz hat ñeti epov menat meeh. Met porah pi Epesas, Pilipai, met Pilemon ñeti poñ amun menat paruhaz meeh.

Met Pol Kolosi zeitak nasap ok, oñ Epapras aban pop poek sat añarabon ñetiv mañoohan paru nari Iesuz homeo badae batah. Tahan aban moreg narihö emat parun ñeti moregañ mañoohaek, Epapras Roma zeitak sat ñeti pov Polin mañah. Povoz Pol ñeti hañ epov menat aban nañariv Tikikasir Onesimas manahan, parup basat Kolosi añarab manahan rekö hah. Met Kolosi ñeti epovok Pol paru aban moregariz mañoohat hat navetetü, oñ Kristoz nonoroh tin sohopanez ñetiv parun bar mañah.

Met Iesu abarah sahan krismasañ 30-z zut bon tahan, Pol Roma zei ahö potak kakam zeimakeh heharah Pilipai zeitak Iesuz homet hehariz homet ñeti pov menat meeh.

Aban Pol ñeti epov menah

1 Ne Pol, met God pimauz hodadevok ne ba ou navatahan, Iesu Kristoz aposor abanap ravoh, met ner darim bosip ravat hezap Timoti popunañ hono deip ev het, ²ari Kolosi añarab Kristoz homeo badae batat pim ñetiv tin bahorë hat hezaek, deim bosir sau ravat hezariz homet ñeti epov menakaz ev teg.

Met God darim Papap pimauhö ari masakao anohopanen lop tinarizarohañ hepekez ne zait toh.

Pol Kolosi poriz mañ mañah

³⁻⁴Met ari Iesu Kristoz zait tat homeo badae batat het, pim añarab ravamah-modari lopori manat masak metameg-ñetiv hahan deip hatevetet orah rezah mañ mañameg-porah arimaz homet darim Amip Iesu Kristoz Papap Godin biñ mañameg. ⁵Met Iesuz ñeti rotapuv arin añoohan hatevetet barotap bateg. Tat tokat dari pohao abarah tin hekazavoz ari biñ ravat het, Iesuz ñetivoz homet modari lopori manat masak metameg-ñeti pov hahan deip hatevetet biñ ravat Godin, “Paru tin tamah,” pot arimaz piin mañameg. ⁶Met God dari masakao anat Iesu meeh-ñeti pov arin añahan, hatevetet tin hodad ravat ariti horiv hehaek betet tin ravovai samegivoz zut, paru Iesuz ñeti tin tapü epov mañovai samahan zei maposikaroh an pap manamahan, añarab modari hatevetet tin hodad ravat paruti horiv hehaek, betet petev tin tovai samah. ⁷Met Epapras deipim bosip Iesu Kristoz gog aban tinap ravat hezan dei pimaz zait tat hez. Met deip emat arin Kristoz ñetiv anakaz bapap tegin, pi ak garos emat ñeti tin pov arin bar añah. ⁸Met bar añahaekanañ pi maot ev emat Godiz Pul Tinapuhö hodadeo anamahan, ari añarab modari lop masak metameg-ñeti pov deipin bar añahan hateveteg.

God paru bakez batapanez mañah

⁹Met arim pot tameg-ñeti pov bar añahan deip hateveteg-porahanañ, dei orah rezah God ari eñizohopanez hat epat mañeo hameg, Met Godiz Pul Tinapuhö ari hodad tinao anohopanen, ari ñeti tinañihar haovai mod tairañ tovai sohopeken, pi etet biñ ravohopanez nen poñihar arim loporizaroh an pap manapanez homet piin mañ mañameg. ¹⁰Met pot ari pim zaitivok tovai sohopeken, ziñik ul tinañ badamahavoz zut, arim

tin tohopekez povor kao ahoam berevohopenan, ari pim hezhezavoz kapotaz tin hodad ravovai sohopeken pi arimaz biñ ravohopan. ¹¹ Met God pimauhö kez ahö tin hez-povonañ arim loporizaroh bakez avatohopenan ari kez tat hep-eken, ariti honoñai nao ma tairao ou ravohopanez porah rekot ari nañodotü, oñ rez kek tat tin tovai biñ ravat sohopek. Met pot arimaz homet deip mañ hameg. ¹² Met darim Papapuhö añarab pim aliz tinavok samaharinañ ari honeo ravat sohopeken, anohopanez hahan hez-pov bepekez hat batin haavatat eñehan hez, povoz homet ari pimaz biñ ravat, “Deim Papap tin eteñ,” pot piin mañohozei. ¹³ Met garos darim hodadeo kuturutaz zut kut tat het tovai emoogiekanañ, pi avat pimauz ro zait tat hezapunañ honeo het sookan pi darimaz korav hepaneze hat haeñehan hez. ¹⁴ Met darim hori tovai emoog-poñihö bitomez zut edemahan hegiek, ro popuhö dari ba evilapanez hat hañ horiv bat ñomahapuh darim hori poñ ba ol haveteh.

Kristoz tat hezavoz kapot ev

¹⁵ Met dari ham añarabohö rekot Godin et narez, oñ ro pim zut hez-pop erat paru Papapuz hezhez tinao ourah añairahan dari etet hodad raveg. Met ro pop pim Papapuhö dari ma nonair nai mapotü matut etahan hez-potuz maup ravat hez. ¹⁶⁻¹⁷ Met tairaz pi maup ravat hez hometunei, oñ batam nonair nai bonorah God nonair nai map matut tapanez hahan pim rop gog pov tah. Tahapuh nonair nai map abarah hezatü, ma ev hamarrah hezatü, ma tairari izek het kezavonañ hez-pori, ma dari añaraboz eteamegitur, et narë hezatuz Kristo pi nenap maup ravat nonair nai mapotü tovai sohopenez hat matut tahaek taputam het tovai samah. ¹⁸ Met dari pim añarab togut ravat hezari pim herisiz zut ravat hezan,

pi dari pori tin hekaz gagao ravat hez. Met ro nen pop ñomahan, darim ñomat tokat maot bal hakazat pi garosik baval hahap ok, povoz pi pop nonair nai mapotuz korav ahop ravat hez. ¹⁹ Met God pot homeh, Met nem kezavor hezhez tinao piiti manoman map an pap manat hepan. ²⁰ Tapanen hamarrah hezari, ma revah abarah hezari, hori tohot nehanañ main ravat hezaek, piuhö maot nenañ honeo bavatapan. Pot homehapuh pim rop meehan erahan zirah ur ñomahan, dari Godinañ honeo lop honerï ravat hekaz nonor pim ro popuhö ba ou batah.

²¹ Met batam ari Godiz ñarohol narav, oñ hori ahoñ tovai emohot patari ravat heg. ²² Oñ petev arim Pap popuz nakoe sepeken ñevok evizat an etapanez porah, ariti horiv bon hepanen ari tinari hep-ekkez hat, pim rop meehan erat ñomat tin etah. Tat pim Papapunañ bahoneo avatahan ari pim ñarohol raveg. ²³ Met Kristo pot tah-ñeti tin pov arin añahan hatevetet pimaz homeo badae batat epat homeameg, Dari Godinañ honeo pohao het hek. Pot homet hez. Oñ ganö mod narihö moreg nao añapanen hatevetet, añapanez pov barotap batat ari Kristoz homet hezaek kaev ravat betepek hezavoz, tin homet kez tat bat hezei. Met ne Pol Iesuz ñeti tin epovoz gogot tamohop ev, met neohö ari añarab patarin añovai emoohoek, ari hatevetet modarin mañoogin, paruhoe ñeti tin pov mañovai samahan zeï maposikaroh ahö ravovai samah.

Poliz gogot toohat ñetiv

²⁴ Met ne ari Kristoz añarab togut ravat hezariz hat kakamao hatevetehot ev hez. Met pi dari tin etapanez hat orah rezah hamarrah kakam tovai emoohpovoz zut, dari kakamao hateveteokazat hez, povoz ne amun ari pimeri eñizomaz hat gogot tovai emamohoek, paru ev kakamao netamah-poñiz homet ne

kaev narav, oñ biñ ravat hez. ²⁵Met ne ari añarab pimaz homet togü honet ravat sameg-poriz gogot etohomaz God pimauhö ba ou navatahan hez, povoz ne pim ñeti nao ba iz navatotü, oñ ari tin hodad tohopekez map añovai sohomaz nañah. ²⁶⁻²⁷Met batam ñeti añomaz toh-epov iz ravat hehan, paru darim iz mimihol hatevetet hodad nat het tovai emooh, oñ petev God pimauhö ba iz batahan heh-ñeti epov ba ou batahan hezaek, dari pim añarab epat hatevetet hodad raveg, Met Kristo dei Zuda añarab nenarinañ nakez, oñ ari añarab pata-riz loporizaroh pi amun honeo hezaek, tokat ari sat pim alizavon etet biñ ravat pinañ honeo hepek. Pot ou ravahan dari hodad ravat epat hameg, Rotap Godiz hodadeo map tinaharam hez. ²⁸Met dei Timoti hodad tinavonañ het orah rezah Kristoz ñetiv ari añarab mapori hodad tepekez añovai sameg. Met ari hodad tinao bat Godiz nakoe sepekez porah, ari Kristonañ honeo het aban kutariz zut naketü, oñ aban hodad tinavonañariz hezat hepekez zait teg, povoz homet deip ev ari maporin añameg. ²⁹Met ari hodad tin povonañ hepekez hat Kristo ne bakez navatat hezan, rez kek tat pim gogot kez tamohoek hori narav, oñ ne am tinam tovai samoh.

Dari Iesuz homet hekaz ñetiv

2 Met ari epat hodad tepekez ne zait toh, met ari Kolosi añarab, ma Leodisia añarab, ma añarab mod tairari, ari nem taevavon et narë hezari, ne arimaz orah rezah homet mañ gogot aviam tamoh bon, oñ ne mañ gogot kez tovai samoh. ²Met ari epat tovai sohopekez ne zait tat gog kez epov tamoh, Ari lop honeri ravat het kez tat rouvat ñai-het natotü, oñ tin het nae nap masak metovai sohopek. Met pot tohopekepuh, batam Godiz ñeti iz ravat hehao Kristo pi ñeti povoz maup erahan ou ravah-

povon hatevetehot, map tin hodad tat epat hahopekez ne zait toh, “Met ñeti epov moreg bonov, oñ ñeti rotapuv ev hateveteameg.” ³Met Kristo nenapuz loporih Godiz hodad tinavor hezhez tin pov an pap manat hezaek, piuhö añairohopenen, dari tin hodad tohokaz nonor piiti hez.

⁴Met tairaz epat ev menamoh home-tunei, oñ ganö mod nari ñeti moreg nao añapanen, ari hatevetet kapotaz tin hodad nataek betezam zait tat, “Ñeti tinao ev añamah,” pot hapek hezavoz ne ev menamoh. ⁵Met rotap ne emat arinañ nakez, oñ nem loporih arimaz zakep tat homeme hezan nem homeo arinañ honeo hakez-pot ravat hez. Tat ari Kristoz homeo tin badae batat het tin togü honet ravat kez tat het sameg-pot ñetiv hahan, ne hatevetet hodad ravat arimaz biñ ravoh.

Dari Kristonañ tin hek

⁶Met ari Iesu Kristoz homeo badae bategipuh, “Darim Amip ok,” pot hameg, povoz ari pinañ honeo het sa em tohozei. ⁷Met aban nap zeimak demapanez hat bahahav kez bareñamahan, hamarrah er horat dao hat hezan, zeimak kez tat bat hez-povoz zut Iesu pi tin hepekezavoz maup okek, ari pi tinam kez tat bahorë hat het tohopeken, batam aban Epapras ari Kristoz homehopekez añairooh-pov arim loporizaro ahö ravat kez ravat hep. Tapanen ari Iesuz map biñ ravat, “Ni tin etameñ,” pot piin mañovai sohopek.

⁸Met aban mod narihö arin ñeti betez upai teptepivov zut nao añat moreg etohopenen, ari povoti sat hori ravat hepek hezavoz tin homet hezei. Met aban pot añohopanez pori ñeti navokanañ navok añohopan, ma ham eparahaz hodadevonañ parum iz mimiholoz haoh-ñeti nao ok añohopan, oñ ñeti poñ Iesu Kristoz bonoñ ok. ⁹Met arin pot año-

hopanez pori moregari ok, oñ Godiz kez ahozor hezhez tinao Kristo ham herisinañ hehan eteg-popuz loporih an pap manat hezaek,¹⁰ ari pinañ honeo hezariz loporizaroh amun Godiz kez pov ahö ravat hez. Met Kristo pi nenapuhö ham eparahaz ma abarahaz kezavonañ het tamah-mod map pori ritou metat pi nenap map ahoz ravat hez, povoz ari pinamaz homet hezari, modariz ñeti moreg ahozorhezañin hatevetetunei.¹¹ Met dei avatooharah deim biz kosiñ marañinañ eeloohavoz zut, Kristohö arim heri kosiñ elat zait horiñ baveteh bon, oñ pi tapupuhö arim loporizaroh zait hori heh-poñiz kezao ba ol haveteh pim masak tinao ari haanahan hez.¹² Met ari God Kristo baval hah-popuz kezavoz homet barotap bateg, povoz ari ivoh emeeh-porah Kristo ñomahapuh, zait horiñ bavon batahan pinañ honeo ravegiek, horivoz irih heg-pov bon hatah. Tahan God Kristo ñomahaekanañ maot baval hahavoz zut, ari hori too-giekanañ avat maot baval haakahan hez.¹³ Met batam pi arim horiv bavon navat hehan arim horivonañ honeo het tovai emoogiek, petev ari Kristonañ bahoneo avatahan arim loporizaroh home magei tinavonañari haravat hez. Met rotap darim hori toog-poñ map ol haveteh.¹⁴ Met pi tair tahapuh darim hori toog-poñ ba ol beteh hometunei, oñ batam dari Godiz ñeti katë hahan hezañ elat dari hori povor kao tovai emoog-poñin pi etehan midinai ravahanahoh, Kristo zirah urah-porah pi darim hori poñ bat het baol betehaek dari hori poñiz hañiv navotü.¹⁵ Met Kristo zirah urahan ñomahaek pi Setenir pituholor hori modari ritou metat ourah dari añarab ahovokaroz ñaravatak parum kezao bat hor batahan dari epat hameg, “Rotap paruh betez ravat hezari ok.”

Ñeti betezañ barotap navatotuz ñetiv

¹⁶ Met Kristo pot tat dari eñzah, povoz ari aban modarihö moreg etapan hezavoz tin homet hezei. Met aban porihö arimaz korav ahori ravat hepenez hat ham eparaz hodadevonañ epat añamahavoz ev hamoh, “Evo, met gipizor ivov nainotuzao ok.” Ma, “Dei Zudaholoz topourat Godin biñ mañamegaliz poñik ari amun honeo deinañ het tohozei.” Ma, “Ñonis limar tamahan deim togü manat tamegit ari tohozei.” Ma, “Deim gogot nat hez-aliz poñik ari amun tovai totunei. Met deim añameg-epañ ari elepek, povoz hori ravepek.” Met pot parum ñeti añamah-epañ ari tovai hatevetet baval hat totunei.¹⁷ Met Kristo naem heh-porah pi tokat erapanez homet paruh poñ tovai haemooh, oñ petev pi haerah, povoz dari Kristoz home magei tin anahan hez-nen povoz homet het tovai sohok.¹⁸ Met paruh añamoh-pori ham heri nenañiz hodadevonañ epat arin añamah, “Met dei potazao ba avatahan ahoam etet Godiz tin hodad ravat hezaek, deihö ari ritou etat hez, povoz deim hodadeo bat tamegit ari amun tohopek. Tat ari enzolitholoz abatañ bat hel batat mañ mañohot arim abatañ bat hor batat, Dari betezari ev, pot homehopek. Oñ añameg-epat ari nat hepek, povoz Godiz ñarohol ravat naketü.” Met eñarohol, paruh arin pot añamah-pori parumauz heriñ bat hel batat hamahari ok, povoz ari Iesuz homeo badae batameg-pov bon tapan hezavoz añamah-pov barotap batotunei, oñ, Paruh ñeti betezañ ok dein añamah, pot ari homei.¹⁹ Met paruh pori Kristo darim gagao ravat hez-popunañ honeo nakez. Met darim gagañihö heriñiz korav hezan darim ururuñir kataneñ, ma nonair nai mapotü tin honeo het gogot tamah-povoz zut, Kristo darim gagao ravat hezan dari lop honerinañ ravat tin

hezan, God pimauz zaitivok hodad tinao anovai samah. Oñ parü añamoh-pori Kristo betet parü main ravat hez, povoz arin añamah-poñ tovai hatevetetunei.

²⁰Met Kristo ñomahapuh arim horiñiz irih heg-pov bavon batahan, ari maot ham eparaz hodad horivonañ nakez, povoz tairaiz ari maot ham añaraboz añamahat hatevetet baval hat tameg?

²¹Met ham añarab hamoh-pori moreg arin epat añamah, “God darin etet biñ ravapanez hat gipiz epat nainotü, ma pei epotü navotuz dei ahao hagin hez, povoz ari tovai bat notunei.” ²²Met parum pot añamah-potü nohot hekan maot zuam bon tapanezatü ok. Met potuz ahao hamah-pori parum lop nenarizarotihanañ hodadeo bat okat añamah, oñ Godihö hodad pov mañamah-bonov ok, povoz hatevetet tovai baval haotunei.

²³Met parü parumauz hodadevok enzilihooloz abatañ bat hel batat arim abatañ bat hor batat hepekez aňat epat añamah, “Met darim loporizaroh zait horiñ ahö ravapan hezavoz, darim heriñik urat kakam ahov hateveteokan poñ bon tohohan.” Pot hamahavoz ari nari hatevetet, “Rotap parü hodad tinavon-añarihö ak hamah,” pot hameg batah. Oñ parum añamah-poñ baval hat ari tovai sohopek, povoz arim zait horiñ bon natotü, oñ am ahö ravovai sohohan. Povoz parum añamah-ñeti poñiz betezañ ok, pot ne arin ev bar añamah.

Dari Kristonañ mageiri ravat hez

3¹⁻²Met dari hori tohot hegiekanañ God avat Kristonañ bahoneo avatahan, dari home mageivonañari ravat hez, povoz ev ham eparaz nonair nai potuzahar arim hodadeo manat het totunei, oñ Kristo abarah helat Godiz nakoe tek garos tinatak toutat hez-poek ari sat hezhez tinao bar batat hepekez zait tat homet het tovai sohozei. ³Met Kristo ñomahapuh arim zait horiñinañ

hegiek, kez tat hori poñ bavon batahan, petev ari mageiri ravat Kristo Godinañ honeo hez-popunañ honeo het pim hezhez tinavoz ñaravatak ari hez.

⁴Met pi arim hezhez tin okovoz maup maot emapanez porah ari amun pim aliz tinavoz lopotak pinañ honeo ravat hepek.

Dari mageiri ravat hekaz ñetiv

⁵Povoz ham eparah tamah-hori epeñ pohao betei, Biz bogi tao, modapuz añap ma abupun etet zait tao, ma home horiv, ma modarizatuz etet zait tao. Met modarizatuz etet zait tepek, povoz arim loporizaroh Godiz biñ ravat samegpov bavon batovai zait hori povohar ahö ravat sohopenen, ari nen potuzahar homevai sohopek.

⁶Met hori potuhar tovai sohot Godiz ñeti kateñir ah ñeñ elohopanez poriz pi mogao tat hañ horiv tokat metapan. ⁷Met batam ari horivonañ hegirah añamoh-epeñ arim loporizaroh an pap manat hehan tovai emoog. ⁸⁻⁹Oñ petev ari nonair nai hori mod epotü amun betei, Modariz mogao tat gitait ravat ñe horiñ mañameg-pov, ma lop horiri homeameg-pov, ma modapuz ñeti pekü hamegiñir, ñeti moreg hamegiñ, map añamoh-epeñ maot tovai arim gizañikanañ haotunei. Met ari batam hori toog-epeñ havetet, ¹⁰mageiri haravat hez. Pot haravat hezan orah rezah God bamagei avatah-pop pimauhö eñizamahapuh, arim loporizaroh pimauz zut tinari ravovai sohopekez hat am bamagei avatovai samah. ¹¹Met batam dari main main ravat heg-pov Godihö bavon batat togü honet ba avatahan hez. Povoz dari Zudahol, ma Grik añarab, kosiñ meelahan hezarir kosiñ nameel hez-pori, durir aerari, ma añarab aban ahorihö zum tahan parum irih het itir as metohot hezari, ma moni gogot tamahari, dari pori toguñ main main ravat hez bon, oñ dari mapori petev togü

honet ravat hezan Kristo nenap darim ahö gariosikap ravat het dari maporiz ñaravatak pi hez.

Dari modari lopori manook

¹²Met God ari ba ou avatahan pim añarab tinari ravat hezan pi arimaz zait tat lopori anat eñizat hez, povoz arim abatañ bat hel batotunei, ma modari hori etohopenan ari hañ horiv metotunei, oñ ari nae nap masak metohot lop tinarizaronañ hezei. ¹³Pot tohot paru Iesuz aviam homeo badae batat hepanez pori meñizat tin metovai sohozei. Met pot tovai sohopeken, mod narihö hori nao arih etapan, povoz ari hometunei, oñ darim Amip pi dari hori toogivoz hañiv naetotuz hahan hez-povoz zut ari amun arim modarihö hori tairañ etohopanez poñiz zuaam kos rez manat tovai hañiv metotunei. ¹⁴Pot tohot tin ari togü honet ravat hez-pov bon tapan hezavoz ari homet nae nap meñizat masak metohot hezei. ¹⁵Met God ari bahoneo avatahan Kristo pim lop tinari ari anahan hez, povoz pim nonoroh tinam sohopekez lop tin pori anahan hezaek, arimaz korav het pim nonor añairohopenan ari orah rezah pimaz biñ ravat het tovai sohozei. ¹⁶Tat ham añarab parum kareñ tin bizat hezavoz zut Kristoz ñeti tin hahan hezan hateveteameg-poñ arim loporizaroh tin bizat homevai sohozei. Tat ari pim hodad tinavonañ het ganö hori nao ari teppek hezavoz, nae nap badede mañohot hezei. Tat pim tin eñizamahavoz homet zait tat daa arim hodad hezañ, ma daa pim Pul Tinapuhö hodadeo anohopanez hezat poñ hahozei. ¹⁷Tat nonair nai tin tohopekez potü arim main totunei, oñ darim Amip Iesunañ honeo het tovai sohot, pi dari eñizat añairat hezan tovai samegivoz homet, God darim Papapun biñ mañohozei.

Añarabor ñarohol tohopanez ñetiñ

¹⁸Met ari añahol hatevetei, darim Amipuz nonoroh tinam sohopekez hat, arim abuholoz añohopanezat hatevetet baval hat tovai sohozei.

¹⁹Met ari abuhol amun epat hatevetei, arim añaholon kez ravat ser mañotunei, oñ parumaz zakep tat loporizaro manat meñizohozei.

²⁰Met ari ñarohol amun tin hatevetei, arim nonor papaz map añohopanezat tin hatevetet baval hat tovai sohopek, povoz God etet arimaz biñ ravat hepan.

²¹Met ari nonor pap amun tin hatevetei, ganö arim ñarohol tin tovai sohopanez ñeti pov parun mañohopekezarrah kaev ravapan hezavoz, tovai ari kezavonañ naiz parun mañotunei, oñ tinam masakavonañ arim ñaroholon mañohozei.

²²Met ari añarab aban ahorihö zum etahan het itir as metohot hezari hatevetei, met arim aban gogovoz korav hezariz añohopanezat baval hat tohozei. Tat pori arin etehopenan añohopanezat tohopeken, arimaz biñ ravat zait tapanez nen povozahar hometunei, oñ paru koravori mod naek sat hepanez porah amun, Darim Amipuz irih dari ev hez, pot homet pi arin etet biñ ravohopanez arim gog tamegit tinam tohozei. ²³Tat ari nonair nai tairatü tohopeken añarab etet zait tapanez hometunei, oñ darim Amip etet biñ ravapanez nen potuhar ari zaitivonañ het tin tovai sohozei. ²⁴Met pot tohot epat homevai sohozei, Dei añarab ahö nen okoriz irih hez bon, oñ deim Amip Kristoz irih amun het tovai sameg. Pot homet tin tovai sohopekezavoz pi hañ tinao ari anohopan. ²⁵Met God añarab abatavonañ ahoriz homet añarab abatao bonoriz hom namee hez bon, oñ pi tokat dari mapori ñevok evizat an etapanez porahahoh, tairari hori tohopanez pori horivoz hañiv manapan.

4 Met ari aban ahoi hatevetei, met arim ahop abarah het arin etet hez, povoz gog aban arim irih hez-poriz tin korav het tovai sohozei.

Mañeo hahopanez mañah

²Met ari mapori tinam hatevetei, met orah rezah ari rez kek tat het Godin mañ mañovai mod navoz honeo homevai mañ mañotunei, oñ tinam pi nenapuz homet biñ ravat, “Tin tat eñizameñ,” pot mañohozei. ³⁻⁴Met pot mañovai dei ñeti epov menameg-eperiz amun mañ mañohopeken, God dei eñizat deim nonor ba ou batapanen, Kristoz ñeti batam izek ravat hehavoz kapot añarab modarin mañovai sohok. Met ari hodad, batam ñeti epov mañohomaz God neen nañahan añarabon mañovai emoohovoz hat, paru ev kakam zeimakeh ne nemerizahan hez. Oñ am bar mañovai sohomaz zait tat hez, povoz God neñizohopanez hat ari nemaz am mañ hahozei.

⁵Met ari añarab mod Iesuz ñetivov kapotaz unun manat hodad nat hez-porinañ honeo hepekez porah ari betezam hetunei, oñ tin paru meñizat Iesuz ñetiv paru porin mañohopekez povozahar ari homevai sohozei. ⁶Ma arim modarinañ hodad tinavonañ het Kristoz ñetiv mañohopeken, paru tairari hatevetet ñeti povoz kapotaz at añohopanez porin amun ñeti hañ tinañihar mañohopek.

Ñeti meteñ ev

⁷⁻⁸Met Tikikas pi darim Amipuz gogovok deinañ honeo ev het tin tamahpop arihaz meeman emat, nenañ honeo hezariz deim tair tameg-ñeti pov arin bar añapan. Met ñeti povon ari hatevetet deimaz biñ ravat hepekez ne zait toh, povoz pi arihaz meeman emapanez ok toh. ⁹Met pinañ honeo Onesimas deim bosip ravat hezan dei pimaz zait tat hezap, batam arim zeitakanañ ev emat

deinañ honeo het gogot tin tamahpop amun meeman parup honeo ok emat, ev nonair nai deim tameg-potuz ñetiv arin bar añapan.

¹⁰⁻¹¹Met Aristakas amun nenañ ev kakam zeimakeh deip hezapur Mak pi Banabazis napapur Zosua pim abat modao Zastas paru porihö arimaz homet, “Paru tin hep,” pot ñetiv hahaek ne ev menoh. Met Zuda aban pori Iesuz homeo badae batat het nenañ honeo ravat añarab Godiz homeo badae bathopanez ñeti pov neñizat parun mañamah. Met Mak pi ak emapanez ñetiv ari hat haveteg, povoz pi ak emapanen ari tin metohozei.

¹²Met Epapras Iesu Kristoz gog abanap arinañ hehaekanañ ev emat hez-pop arimaz homet, “Ari tin hepek,” pot ñetiv hahaek ne ev menoh. Met pi orah rezah ari tin het Godiz añarab ravat pim zaitivok tinam tovai sohopekez hat Godin ahoam mañ mañamah. ¹³Met rotap pi ari Kolosi añarab, ma Leodisia añarab, ma Irapolis añaraboz homet kezao ahoam mañ hamahan ne hateveteamohoe, ev añamoh. ¹⁴Met Ruka deim dokta aban tinapur Dimas amun arimaz homet, “Paru tin hepanezei dei zait teg,” pot ñetiv hahaek ne ev menoh.

¹⁵Met añ nap pim abatao Nimpar popuz zeimakeh Iesuz ñetiv hatevehopanez topouramarhar Leodisia zeitak hez-arim mod pori tin hepanezei homeamohoe, ari tep epee rekö hat parun epat mañei, “Pol ari tin hepekez hah.” ¹⁶Met tep menoh-epee rekö hat Leodisia añarab manepoken paruhoe rekö hap. Met Leodisia poriz homet menat meohötep poe paru rekö hat arihoe anapanen rekö hazei.

¹⁷Met darim Amipuhö Akipasin pim gog tohopanez mañah-pov rez kek tat pi am tin tovai sohot bavon batap, pot mañei.

¹⁸Met aban mod napun ñeti epov mañohon tepaek menovai emoohaek, nemauhoe ñeti meteo ev nem marasinañ menamoh. Met ari Kolosi añarabon epat aňom, “Ari tin hepekez ne zait toh.” Met ne ev kakam zeimakeh hezaekaz ari ne-

maz amun unun manotunei, oñ nemaz homet mañ hahozei.

Met Godiz masakao arinañ hepanez ne zait toh.

(Pol ñetiv hahan menahat nen ev.)

1 TESALONAIKA

Ñeti garosikao

1 Tesalonaika ñeti epovoz ñeti kapot ev. Pol garos Pilipai zeitak hehaekanañ sat Masedonia zeisik Tesalonaika ze ahot demahan hehaek het poek Iesuz ñetiv mañoohan, paru Zudaholor añarab pat poek hehari ñeti povon hatevetet ahovokaro Iesuz homeo badae batat heh. Met Poliz poek het tah-ñetiv Aposor bodori 17 pavar 1 sat 9 rekö hameg.

Met tokat Pol Korin zeitak heharah Timoti emat Polin epat mañah, “Met Tesalonaika zeitak Zuda aban nari Iesuz homet hezari hori metamah, oñ paru am pim nonoroh tin samah.” Pot mañahan Pol hatevetet paru Sailasir Timoti ñeti epov, Tesalonaika añarab bakez batapan hat menah, ma Iesu rotap maot hamarah erapanez ñetiv amun menat meeh. Met Iesu abarah maot helat hasahan kris-masañ 21-iz zut bon tahan Pol ñeti epov menat meeh.

Pol Tesalonaika añaraboz ñeti garos epov menah

1 Met ne Pol dei Sailasir Timoti ev hono het ari Tesalonaika zeitak het God darim Papap, ma darim Amip Iesu Kristoz añarab togut ravat het tovai samegiriz homet ñeti epov menakaz ev teg.

Met pi ari masakao anohopenen lop tinarizaronañ hepekez dei zait teg.

Tesalonaika poriz tin toohat ev

²Met eñarohol, orah rezah dei arimaz homet Godin arim tamegivoz biñ maño-hot hez. ³Met dei hodad, ari Iesu Kristoz homeo badae batat het, arim loporizaro map pihar manat hez, povoz pim gogot kez tat tovai sameg. Tat darim Amip pi maot erapanez hahaekaz ari unun na-

man, oñ homeme het etet hezaek modari honoñai etamahan, ari am boi tat tin tovai sameg. Met arim tin pot tamegivoz dei homet darim Papap Godin biñ mañameg. ⁴Met ari Iesuz homet het nem bosir sau ravat hezari, God arimaz zait tat pimeri ravepekez hat ba ou avatah, ⁵povoz batam dei arinañ hegirah betez Iesuz ñetiv arin añaogin hateveteog bon, oñ dei kez tat pim ñetiv añaogin pim Pul Tinap ari eñizat hehan ari tinam hatevetet, “Ñeti rotapuv ev darin añamah,” pot haog. Met deim arinañ het eñizookaz hat tovai emoogit ari hodad hakez. ⁶Tat deim toogit ari etet taput tovai darim Amipuz eñatak emoogin, modari arin etet honoñai povor kao etoohan, ari povoz homet kaev ravat pim ñetiv navet, oñ Godiz Pul Tinapuhö arinañ het eñizooohan, am biñavonañ het ari tovai emoog.

⁷Met pot ari tin tovai emoogin Masedoniar Akaia ze posikaroh Iesuz homeo badae batat hez-modari arim toogivon hatevetet epat haoh, “Ae, paru tin tamahag, dari parum tamah-taput tovai sohok,” pot haoh. ⁸Met ari darim Amipuz ñetiv haovai emoogin Masedoniar Akaia ze nenasikaroh ou ravahan paru nen pori hateveteoh bon, oñ ze maposikaroh añarab mapori arim Godiz homeo badae batat hez-ñetiv paru amun hateveteamah. Met deihö arim pot teg-ñetiv parun namañ, ⁹oñ dei arimatak emat hegirah tin etoog-ñeti pov haovai samahan, parumauhö hatevetet pot arimaz hamah, “Met Tesalonaika añarab pori parum god moregari bitat, ‘Deim eñizohopanezari ev,’ pot hat bioh-pori kos rez manat betehan sahan, God rotap pohao tin het hez-nen popuz gogot tamah. ¹⁰Tat paru God pimauhö pim rop ñomahaekanañ maot baviriri bataan bal hat abarah helat hezaekanañ, maot erapanez hahan hezavoz homeme het etet hez.” Pot paru arimaz hamah. Met

Iesu pop tokat God darim horiñiz hañiv etapanez hahan hezaek, bazei manat tin sookaz añairovai samahap ok.

Pol Tesalonaika zeitak het tooh

2 Nem bosir sau ravat hezari, met ari hodad, batam dei arih emat ñeti añoog-pov betezao narav, oñ ari hat-evetegin arim loporizaror uloñik ñeti povoz tin muz ravah. ²Met dei mamog Pilipai zeitak sat toogin poek nari deimaz mogao tat ser añahapuh ourat kakam zeimakeh emerizah. Met pot etahan hegiek, maot baeverevahan dei zeipot betet Tesalonaika arimatak ok emegin, poek amun narihö deimaz kaev ravahan Godihö bakez avatahan dei ñaihet nat, oñ am rez kek tat pim ñetiv arin añovai emoog. ³Met dei home hori navonañ het horiv nat, ma ñeti moreg nañ nak, ⁴oñ God pimauhö dein etet, Eperi nem ñetiv añarabon tin mañohopanezari ev, pot homet mañovai sookaz añahaek mañovai sameg. Met pot añarabon mañameg-pov deimaz biñ ravapanez homet mañovai sameg bon, oñ pi deim loporizaron haetet hezpophö deimaz biñ ravapanez zait tat mañovai sameg. ⁵⁻⁶Met ari hodad, arinañ honeo dei heg-porah ari deimaz zait tepekez ñeti nao añoog bon, ma arim nonair naitü kilam bakaz homet moreg eteg bon, ma ari deim abatañ bat hel avatohopekez, ma añarab modari pot etohopanez homet, pim ñetiv añoog bon. Met rotap ev añamohovoz God hodad hakez. ⁷Met dei Kristoz aposor abanari pi emeehan arihaz emegiek, dei naiz tekü tat eñizat anepekez arin rekot añeg narab, oñ dei pot naañ het ñaro goeriz nonohol tin korav het masak metamahavoz zut, dei arimaz tin korav het ñeti masakao arin añoog. ⁸Met deim loporizaroh arimaz zaitiv ahoam tat heg, povoz dei baiñetinao añovai emooGIN mod narihö arinañ het añoog-

povoz kaev ravat men oñomapanez hahan dei ñaihet nat, oñ am añovai emoog.

⁹Met deim bosir sau, batam dei arinañ honeo het toogin eteogit ari hodad hez, ma zuum unun manegi? Met ari ganö deimaz hat gipizoz tovai emohopekepuh honoñai tepek hezavoz dei homet arin naañ, oñ orah rezah deimauhö gipizor nonair nai zum tookaz gogot kezao ahoam tovai, pim ñetiv honeo arin añovai emoog. ¹⁰Tat ari Iesuz homeo badae batat hezarinañ honeo heg-porah dei hori nao nat, oñ home tinavonañ het tovai emooGIN ari et hareog, ma God amun et hareoh. ¹¹Met papaholohö parum roholon mañairamahavoz zut dei pot tovai arin añairoog. ¹²Toogin God arin etet biñ ravapanez hat, orah rezah ñeti tinao añovai pim nonoroh tinam sohopekez añat bakez avatohot, dei arim papaholoz zut ravat arinañ honeo heg. Met God ari pim zeitinasik avat sat eñepanen, pinañ honeo het hepekez zait tat hahan hez-pop arim tohopekezavoz biñ ravohopanez hat añohot bakez avatoog.

Paru honoñaiñ metooh-ñetiv

¹³Met dei baiñetinao añovai emooGIN ari hatevetet pot homeog, Met aban betez napuz ñetiv bon, oñ Godiz ñeti kapotanañao ev hamahan dari hateveteameg. Pot homet hezan arim loporizaroh ñeti rotap epov ahö ravat ok eñizamah, povoz dei orah rezah arimaz homet Godin biñ mañameg. ¹⁴Met nem bosir sau, Zudia zeisik Iesu Kristoz homevai sohot Godiz añarab ravat hezariz modarihö bahori metoohavoz zut, ari amun pimaz homet tovai emooGIN arim modarihö bahori etovai emooh. ¹⁵Met Zuda porihö batam propet abanari men ñomovai emoohapuh, darim Amip Iesu Kristo amun ur ñomah. Met dei amun parunañ hegin kakamao etat oruahan, zeipot betet zeipot modasikaroh sat em tameg. Met paru pori pot tama-

haek, añarab maporizaro Godiz nonoroh tin sohopanez-poorö memerizamahan God parumaz zait nat hez. ¹⁶Met dei Zuda bon añarab pat maporin Iesuz ñetiv mañookan hatevetet loporizaro borourohopenen pi maot pimeri bavatan hezavoz, paru Zuda porihö kaev ravat deim nonor emerizapanez hat hori pov etat oruhaek parum horiv iveri ahö ñai rezamahavoz zut paruti hori pov an pap manat hez, povoz God parumaz mogao ahoam tat hez.

Pi Tesalonaika porin etepanez zait tah

¹⁷Mai nem bosir sau, met paru pori oruahan dei ari evetet segipuh deim main ev het arimaz ahoam zakep tat homeme het maot emat arin etekaz hat ahoam homevai soogin nonor bon tah. ¹⁸Povoz dei epat homeg, Met tair tat maot sat parun etek. Pot homegipuh ne Pol maot emat arin etemaz homet honerah homeohö bon, oñ orah rezah homeme toohon, Setenihö dei emakaz nonor bavon batahan pap tat eveam hez. ¹⁹Met eñarohol, arimaz deim homet biñ ravamegit ev. Met darim Amip Iesu Kristo maot erapanen dari pim havasik rouvat hekaz porah, dei mod hepanez nariz biñ ravat piin bar mañak bon. Oñ ari deinañ honeo hepeken arin etet arimaz biñ pimau ravat piin epat mañak, “Met dei gogot toogin eperi nimaz homeo badae batoohari ev.” Pot arimaz biñavonañ het piin mañak. ²⁰Pot arimaz dei homeameg-povohö bakez avatamahaan petev biñ ravovai sameg.

Pol Timoti meehan sah

3 Met deim main ev het arimaz homeme hegipuh arim het toog-ñeti nao dei hat navet het pot haog, “Met tair tat parum tamah-ñetiv dari hatevetek?” Pot hagipuh dei Sailas ev Atenis zeitak hekan Timoti ak emat arin etepanez

hag. ²⁻³Met Timoti pop pi deinañ honeo Godiz gog abanap ravat het, Iesu Kristoz ñeti tinao mañovai samegiek, deipim bos pimaupuz zut pi ravat hez. Met arim modari arimaz kaev ravat honoñai etamahavoz dei hodad het, ganö ari ñaihet tat kos rez manat betepek hezavoz Timoti emat ari eñizat Kristoz ñetiv añapanen, hatevetet loporizaroh bakez batepekez hat meegin, ak emat arin etet maot ev emah. Met ari hodad, dari pim nonoroh sookan modari kaev ravat hori etohopan, pot God bar hakahan hez. ⁴Met batam dei arinañ honeo heg-porah arin epat haañoog, “Met añarab modari darimaz kaev ravat hori etohopan.” Pot añaog-taput ok etooh. ⁵Met hori pot ari etoohavoz homet ne arimaz ahoam homeme hehopuh, arim toogivoz unun het pot homehot hehö, Met paru am Iesuz homeo badae batat hez, ma Seten moreg metahan paru ñodahan, parunañ honeo het gogot toogpov betezao ravah, ma tair? Ne pot homehopuh hatevetemaz ahoam zait tat Timoti meehon ariti ak emat arin et haerezah.

Timoti Polin mañahan biñ ravah

⁶Met Timoti ak emat arinañ honeo hehaekanañ, petev maot ev emat arim tameg-ñeti biñao epat dein añah, “Met paru am Iesuz homeo badae batat het nae nap meñizat lopor manamah. Tat arimaz epat hamah, ‘Met Polir modari ev emat Kristoz ñetiv añaohavoz dei biñ ravat hez.’ Pot hat ari parun etepekez zait tat hamegivoz zut paru amun arin etepanez zait tat het hamah.” Pot Timoti emat dein añahan, ⁷ari Kristoz homeo badae batamegivoz homet, dei ev honoñai povor kao etohot hezaek, arim tamegivoz hatevetegipuh biñ ravegpovohö deim loporizaro bakez avatamahaan, ⁸epat homeg, Met paru darim Amipunañ tin honeo hez. Pot hahan hateveteg,

povoz dari ev kakamao etamahaek rekot lop tinarizaronañ hek. ⁹Met dei arim tin tameg-ñetiv hatevetet biñ pimau ravat, Godin arimaz homet ñeti biñao piin mañameg. ¹⁰Pot mañat orah rezah ari Kristoz homeo badae batat hezaek, tairañ hodad nat hez-poñ arin añookan tin hodad tepekez zait teg, povoz God pimauhö deim nonor ba ou batapanen, maot ak emat arin etet ñetiv añookaz hat piin mañ mañameg.

Pol parumaz mañeo hahat ev

¹¹Met God darim Papap ma Iesu darim Amip dei eñizat nonor ba ou batapan, povoz dei emat arinañ hekaz zait teg. ¹²Ma dei arimaz ahoam zait tat loporï anat hezavoz zut darim Amip ari eñizohopanen nae nap arimau loporizaro manovai añarab modari amun loporï manameg-pov an pap manovai sohopenez dei zait teg. ¹³Met Iesu pot tat eñizohot arim loporizaroh bakez avatohopanepuh tokat pi maot pimerinañ honeo emapanez porah, ari God darim Papapuz nakoe tin rouvat hepeken, pi arin etepanen horï nao ariti nakez tapanen, ari tinari ravat hepekez dei zait teg.

Paru tin tohopanen God biñ ravapan

4 ¹⁻²Met deim bosir sau ravat hezari, ñeti modao ev añakaz teg, Darim Amip Iesuhö añooohan dei pim gogovok het arinañ honeo tovai emoogporah, ari tair tovai sohopeken God etet arimaz biñ ravohopenez ñetiv arin añoogin, hatevetet hodad haraveg. Met arin añoog-taput tovai sameg, pot hahan dei hateveteg, povoz darim Amip Iesuz abatavonañ arin añairat añoog-pot ahoam am tin tovai sohopekez ev arin añameg.

³Met God ari epat tohopekez zait tat hez, Ari arim loporizaro pihar manat biz bogï tao ma horï povor kao betet ari home tin nenavonañ het tovai sohopek.

⁴⁻⁵Tat ari paru Godiz eñatak nas het parum ham heriñiz zait horivonañ tovai samahariz zut tovai totunei, oñ arim heriñir loporizaroz tin korav ravat het home tinavonañ tovai sohozei. ⁶Met ni aban nap modapuz añap bekë, povoz aban pop ni horï ahov ok metekë. Met batam dei ñeti katë epov arin haañeg, “Met paru tairari hameg-tin epov betet horï nenaohopenez pori God hañ horiv metapan.” Pot batam haañoog, povoz horï poñ ari tovai totunei. ⁷Met God dari am horiv tovai sookaz homet ba ou avatah bon, oñ home tinavonañ hekaz hat ba ou avatahan hez. ⁸Met arin añameg-ñeti epeñ tairap hatevetet kos rez manekes pop ni dei aban añamegeperi kos rez anekë bon, oñ God pim Pul Tinap ari anahan hez-pop ok kos rez manat hekë.

⁹⁻¹⁰Met God pimauhö ari nae nap loporizaro manohopekez kapot añairoohan ari Iesuz homeo badae batat arim naner bos ravat hezariz zait tat loporizaro manameg, ma Masedonia arim zeï akasik Iesuz homet hez-modporiz amun loporï manameg. Met pot tameg-pov pimauhö añairahaek ari tameg, povoz homet dei ahoam arin maot naañotü, oñ nen epov añak, “Arim nae nap loporï manameg-non pooroh kez tat tinam tovai sohopeken, an pap manovai sohoh.” ¹¹Met batam dei arinañ hegipuh añoogit maot ev añakaz teg, met ari tovai modariz tamah-povon etet ñeti haovai sohotunei, oñ arimauz hepekezavoz tin korav ravat het gogot tohozei. Pot batam dei arinañ het haañoogin ari hat haveteog. ¹²Met ari pot tohot hepeken añarab mod narihö arim gipizor modatü naanotü, oñ arimauhö gogot tin tat gipizor modatü bovai sohopeken añarab Godiz hom namee hepanezari arin etet, “Rotap tinari ok,” pot arimaz hahopan.

Darim Amip maot erapan

¹³Met nem bosir sau, paru Godiz hodad natari paru ñomat sat Kristonañ honeo hepanez hom namee het parumeri ñomamahan ahoam iñir zakep tamah. Met ganö ari kut tat taput tepek hezavoz paru ñomamahariz tapanezat bar añoman ari hodad tepek. ¹⁴Met darim barotap batat hezat ev, Iesu ñomahan maot bavirirí bataan bal hah, povoz tokat maot erapanez porah, Godihö hapanen pimaz homet het ñomah-pori maot bal hapan. ¹⁵Met darim Amipuz hahan hezat epat arin añoman tinam hatevetet hodad ravei. Met pi abarahanañ erapanen, paru tairari hamarah pimaz homet birirí hepanezari garos pi-ití nahelotü, oñ ñomat sat hez-pori garos bal hapanenahoh dari mapori honeo ravat piití helak. ¹⁶Met pi maot erapanez hamoh-porah enzoliholoz ahop Godiz tibi ahov menohopanen ñe ahov hahopanen, darim Amip pimauhö erat ñe nao ñarah hapan. Tapanen pimaz homet het ñomat sat hez-pori garos bal hat maot birirí ravat helat hepanen, ¹⁷dari hamarah nañom birirí hekaz porihoen helat, dari mapori honeo ravat Iesu univok erat hepanezaek bavizak. Takapuh dari mapori darim Amipunañ honeo ravat pohao het hek. ¹⁸Pot tak, povoz nap ñomapanen pimeri iñir zakep ahoam tapan hezavoz ñeti añoh-epov badede mañat meñizei.

Darim Amipuz ñai bizat etevai sook

5Met deim bosir sau ravat hezari, aliz tairasik pi maot emapan, pot dari hodad nat, povoz ñeti pov ne namenotü. ²Oñ ari hahodad, añarab et naré hezan aban givogip kilam kuturutak parumotü bapanez emamahavoz zut añarab hodad nat hepanen, darim Amip erapanez aliz pos al teepan. ³Met pim emapanez povoz añarab hom namee kut hepanez

pori epat hahopan, “Darití honoñai nao bon, oñ tin ev hez.” Pot hahot hepanen paruti horí ahov berevapan. Met añahol ñarohol batapanez zuam kakamao tamahan hateveteamahavoz zut kakam patao paruti berevapanen, rekot zei manat naek barezat nasotü, oñ am het kakamao hateveteahopan.

⁴Oñ deim bosir sau, ari Iesuzari kuturutak het horí tamahariz zut nakez, ma aban givogip kilam emamahan, añarab unun hezan emat parumotü bamahavoz zut, ari unun hepeken aliz pos al teepan bon, ⁵oñ ari alizavok tin tovai sohot Iesu maot erapanez et hareet hezari ok. Met rotap paru kuturutak het horí tovai samahariz zut ari nakez, ⁶povoz dari paru pori au unun orat hezavoz zut naketü, oñ pi erapanez hodad tinavonañ het ñai bizat eteok. ⁷Met kuturutak añarab hezari au unun oramah, ma iv kezao nat rumuramah, ⁸oñ dari alizavok hakezaek parum tamahat natotü, oñ darimauz tin korav ravat het etet hek. Met ñai abanari modarihö eler kep ez menapanen parum heriñik rouvapan hezavoz homet tepures bat hezavoz zut dari Kristoz homeo badae batat nae nap loporizaro manat masak metohot hekaz pov bat hek. Tat God tokat dari zei tinasik eñepanez homeameg-pov amun bahoré hat hek. ⁹Met God darimaz mogao etat hañiv etohopanez ba ou avatah bon, oñ darim Amip Iesu Kristoz tin etahavoz homet pohao tin het hekaz hat ba ou avatah. ¹⁰Met Iesu darimaz homet ñomat sat hezaek, dari pimaz homet het ñomat hekaz pori, ma am ev hamarah birirí hekaz pori, pi maot erapanez porah pinañ honeo pohao sat tin het hek. ¹¹Met pot pi tat eñizah, povoz ari nae nap meñizat kez tat rouvat hepekez hat epat hameg, “Dari home tinavonañ het tovai sohok.” Pot hat kateo nae nap mañamegitaharam am tovai nae nap meñizat mañohozei.

Ñeti katē meteñ ev

¹²⁻¹³ Deim bosir sau, katē mod epov arin añakan hatevetei. Met darim Amip arim aban korav ahoi het eñizat tin sohopekez ñetiv añohopanez hat ba ou batat meñehan hezaek, paru gog tinao tat ari eñizamah, povoz parumaz zait tat añohopanez tovai sohot, parum irih tin het tohozei. Tat lop honerinañ het tin honeo hezei.

¹⁴ Deim bosir sau katē modañ ev, met paru gogovoz kaev ravat hepanez porin kateo tin mañohopeken hodadeo bat gogov tin tohop. Ma ñaihet tat hepanez porin ñetiv mañohopeken paru hatevetet tin kez tat rouvat sohop. Ma Kristoz homeo aviam badae batohopanez pori meñizohozei. Pot ari tohot añarab modariz zuam mogao totunei, oñ parunañ honeo tin hezei. ¹⁵ Met napuhö hori nao pim modap metapanen, kaev ravat mod popuhoz hañ horiv metapanez hom nametü, oñ orah rezah arimau nae nap tin metohot, añarab mod mapori amun tin metohozei.

¹⁶ Met ari orah rezah biñavonañ het ¹⁷ Godin inin inin mañ mañohozei. ¹⁸ Pot tohot nonair nai tinavor horiv ariti berevohopanez potuz Godin, “Ni tin ok deimaz korav aravat hez,” pot mañohot hezei. Met ari Iesu Kristozari ok, povoz biñavonañ het pot piin mañohopekez God zait tat hez.

¹⁹ Met Godiz Pul Tinap eñizohopanez arim loporizaroh emat hezaek, tovai kaev ravat pi eñizohopanez nonor meri-

zotunei. ²⁰ Met Pul Tinapuhö aban nap hodadeo manapanen arin ñeti nao bar añapan, povoz hatevetet, “Moreg ok hamah,” pot hat kos rez manotunei, ²¹ Oñ ñeti hatevetehepekez poñiz homet an tepeken tairañ tin ravohopanez poñ bahorë hat hezei. ²² Tat ham eparah hori tamah-mapoñ kos rez manohozei.

²³ Deim bosir sau ñeti meteo ev, met God dari lop tinarizaronañ hekaz kapotaz maup ravat hez-pop ari map batin avatat arim heri koruñir loporizaroz korav hepanen masakavonañ tin hepekez dei zait teg. Met pot tat hepeken darim Amip Iesu Kristo maot erapanez porah arin etepanen, ariti hori nao bon hepanen arimaz, “Tinari ev,” pot hapan. ²⁴ Met ari ba ou avatahan hez-tapup tin etohopanez au hahan hez-taput etamahap ok, povoz rotap añohotapü epat etohopan.

²⁵ Deim bosir sau, God eñizohopanez homet ari deimaz mañ mañohozei.

²⁶ Met Iesuz homet het darim bosir sau ravat hez-mod pori maras manat, “Pol ari tin hepekez hah,” pot mañei.

²⁷ Met ne Pol darim Amipuhö pim gogot tohomaz nañahan tovai samoh, povoz epat añoman hatevetei. Ari nem tep menoh-epee bat arim bosir sau ravat hez-maporin rekö mañohopeken hatevetehop.

²⁸ Met darim Amip Iesu Kristoz masakao arinañ pohao het hepanez dei zait teg. (Polir modañariviz ñetiv menahat nen ev.)

2 TESALONAIKA

Ñeti garosikao

2 Tesalonaika ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Pol Korin zeitak het Tesalonaika añaraboz homet ñeti garosikao menat meeh. Met tokat Korin zeipotak añarab nari, "Iesu abarahanañ maot haerah," pot moreg hat Iesuz homet hehari ba in balavi metah. Tahan Pol hatevetet parumaz homet meñizapanen parum in balavi tat heh-pov bon tapanez hat, ñeti tokat epov menat parum am Kristoz nonoroh tin tovai sohopenepuh, tokat Kristo erapanez ñai bizat etet hepanez parum mañah.

Met Iesu abarah maot helat hasahan krismasañ 22-z zut bon tahan, Pol ñeti epov menat paruhaz meeh.

Pol Tesalonaika añaraboz ñeti tokat epov menah

1 Met ne Pol dei Sailasir Timoti ev honeo het ari Tesalonaika zeitak het, God darim Papap ma Iesu Kristo darim Amipuz añarab togut ravat het tovai samegiriz homet, ñeti mod epov menakaz ev teg.

²Met darim Papap God ma darim Amip Iesu Kristo ari masakao anohapanen lop tinarizaronañ hepekez dei zait teg.

Paru tin Iesuz homeo badae batah

³Met ari Kristoz homet het deim bosir sau ravat hezari, ari mamog Iesuz homeo badae bateg-pov am ahö ravovai samah, ma arim nae nap meñizat loporizaro manameg-pov amun ahö ravovai samah, povoz dei orah rezah arimaz homet Godin ñeti biñao mañameg-pov tin ok. ⁴Met ari tin pot tameg, povoz dei zeinatakaro natak sat Iesuz

homet hez-añarab modarin arimaz ñeti biñao epat mañameg, "Met paru Tesalonaika pori Iesu nenapuz homet samahavoz hat modarihö parumaz kaev ravat bahori metamahan, paru am rez kek tat het Iesuz homeo badae batat tin tovai samah."

Kristo emat añarab hañiv metapan

⁵Met petev modari ari kakamao etamahan hateveteameg, oñ tokat God arin epat añapan, "Met ari rez kek tat tin tovai emoog, povoz nem masak tinao arih rekö ravat hezari okeg, ev emat nem zeinasinak pohao het hezei." Met pot añapanezavoz homet epat hameg, "God darim ñetiñ tin ba oñ bathopanepuh ok." Pot pimaz hameg. ⁶Met God tin tamahap okeg, paru petev ari bahori avatamahan kakamao hateveteameg-pori piuhö tokat hañ horiv metapanen kakamao hatevetehopan. ⁷Oñ ari petev kakamao etamahan hateveteamegiri tokat ariti kakam pov bavon batapanen ari tin hepek. Ma dei amun deim kakamao bavon avatapanen tin hek. Met tairarah pot etapan hometunei, oñ darim Amip Iesu pim enzol kez ahovonañarinañ honeo it kezañad okat epat rai rai hahapanen erapan. ⁸Tapanen paru God kos rez manat darim Amip Iesuz baiñetinao amun baval nak hez-pori hañ horiv metapanen, ⁹paru pohao main het kakamao hatevetehot hepanezaek darim Amipunañ honeo naketi, ma pim kezavor alizavon et narë hepan. ¹⁰Met pi erapanez aliz posik dari añarab tairari pimaz homet het pim añarab ravat hez-mapori pim kez tinavon etet pimaz biñ ravat pim abatao bat hel batat, "Deim ahop tin eñizohot heñip," pot piin mañohok. Met dei pim ñetiv arin anoogin hatevetet barotap batat hez, povoz ari porinañ het hamoh-epat mañohopek.

Paru pori meñizapanez Godin mañah

¹¹Met tokat ev menameg-epotü ou ravapanezavoz homet orah rezah arimaz mañ mañohot epat mañameg, “Met God ari tin tovai sohopekez hat ba ou haavatahan hezari okeg, eñizohopanen ari tin tovai sohopek. Ma pim kezao anovai sohopenen ari pimaz homeo badae bathot map hodad tinavonañarihar ravat hepekez ari zait tat hez-potaharam tovai sohopek.” ¹²Met Godir darim Amip Iesu Kristo masakao ari haanahan hezaek, am anohopanen dei arimaz piin mañ mañameg-taput tovai sohopeken modari arin etet epat hahopan, “Rotap Kristo pi abat ahovonañap ok.” Pot hahopanen pi arimaz biñ ravat hepan.

Tokat hori mapovonañap emapan

2Met nem bosir sau ravat hezari, darim Amip Iesu Kristo erapanen dari pinañ honeo topourat hekaz homet epat arin añoman hatevetei. ²Met aban narihö, “Petev Iesu haerah,” pot moreg hamahaek, emat arin añapanen hatevetepek. Ma mod napuhö epat arin añapan, “Met Pul Tinapuhö hodadeo ne nanahan, Pi haerah, pot arin ev añamoh.” Ma mod napuhö epat añapan, “Polir modari, ‘Iesu haerah,’ hat ñeti pov tep nae menat meehan erahan dei rekö hag.” Pot moreg poñiz nao nap añapanen ari hatevetet arim loporizaroh zuam ba in balavï totunei. ³⁻⁴Met ganö parum ñeti moreg añohopanezavoz ari barotap bathot hepek hezavoz, hodad tinao bat hezei. Oñ pi naem hepenez porah garos añarab maporizaro Godiz kaev ravat kos rez manat hepanen, horivonañ nap pi ñeti kateñir ah ñe mapoñ ritou tat hepenez pop emat pim hori povor kao ourah tohopanen modari etehopan. Tapanen pi epat hahopan, “Ne nenap arim ahop ravat hez, povoz ari añarab tairari Godiz homeameg-pov

betepek, ma ari mod tairarir tairatuz, Deim ahori ok, pot homet eñizohopanez mañameg-porir potü betepeken ne arim ahö nenap ravat hem.” Pot hat pi Godiz tup ahomakeh lokat toutat het pimauz abatao bat hel batat, “Ne nenap arim ahop ravat hezap ev,” pot hahopan. Met pi pot haovai tovai sohopan, oñ Godiz hahan hezat tokat pi itiñadek sat kakam ahov hatevetehot hori ravat hepan.

⁵Met batam ne ak arinañ het ev menameg-epat añoohoek, ari am homehot hez, ma unun hamaneg? ⁶Met petev pi añooch-pop ourah emat tohopanez nonor merizahan hez-popuz ari hodad, oñ tokat Godiz hahan hez-porah pi pop emat am tohopan. ⁷Met petev napuhö nonor memerizahan hori pop iz ravat hezaekanañ pim kezao añarab narin mañairamahan hori povor kao am tamah. Met pot tovai sohopenen tokat memerizahan hez-pop maot haitokor tezapanez porah, ⁸pi hori pop emat ourah horiñ tohopanen añarab mapori piin etehopan. Pot tohot hepanen tokat darim Amip Iesu amun maot ourah erat pop ritou metat pim alizao gitapuz zut hepenez ahö povonañ het, aban nap itiñad rai rai hamahaek pul menat ba upiamahavoz zut, pul men meet men ñomapanen pim gog hori tohopanez pov bon tapan. ⁹Oñ ou ravat hori tohopanez pop garos epat tohopan. Met pi Seteniz kezavonañ emat añarabon moreg metat red navor nao darim et narez hez-poñ tat mañairohopen. ¹⁰⁻¹¹Met hori navor nao tohopanepuh pi paru añarabon ñeti moreg navor nao mañohopanen hatevetet barotap bathot hori ahoñ tohopanen tokat horiek sat hepenezari ravat hepan. Met horiek sat hepenez hamohovoz kapot epat hez, met God pimeri bavatapanez hahan hez-ñeti povoz paru kaev ravat hepan, povoz God paru nameñiz hepanen ñeti moreg poñ mañohopanen zaitiv

ahö tat barotap batohopan. ¹²Tapanen tokat paru ñeti rotap tinao kos rez manat hori ahoñ tohopanez zait tat hepanez-map pori hañ horiv metapanen pohao horiek sat hepan.

God paru ba ou batah-ñetiv

¹³Met deim bosir sau darim Amip arimaz zait tat hezari, hatevetei. Met batam God nonair naitü matut tah-porah pi petev okat ari pimeri ba avatapanen tin hepekez homet arimaz au hahan heh. Met pot hahan hehaek, petev pim baiñetinao barotap batat pim non tinaoroh tovai sohopekez hat, pim Pul Tinap anahan eñizat hez, povoz dei orah rezah arimaz homet ñeti biñao piin mañamegiek am mañovai sohok. ¹⁴Met rotap batam pi arimaz homet au hahan hehaek, dei darim Amip Iesu Kristoz ñetiv arin aňoogin pim alizavok hepekez homet God ari ba ou haavatah. ¹⁵Met pot etahapuh eñizah, povoz ari kez tat het batam arinañ het aňoog-ñeti poñ ma tepañik menat arihaz meamegin emamahan bat rekö hameg-ñeti poñ arim loporizaroh tin bizat bahorë hat het tovai sohozei.

¹⁶Met darim Amip Iesu Kristo, ma darim Papap God dari aňaraboz zait tat loporï anat hezaek, dari rez kek tat lop tinarizaronañ het tokat pinañ honeo hekaz homet tovai sookaz hat petev pi masakao dari anahan hez. ¹⁷Povoz ari eñizat bakez avatohopanen ari lop tinarizaronañ het ñeti tinao haovai nonair naiz tin tovai sohopekez homet dei zait tat hez.

Paru Polir modariz mañ mañohopan

3 Met deim bosir sau ravat hezari ñeti modao ev. Met batam darim Amipuz ñetiv arin aňoogin, “Ñeti rotap baval hat sookazao ev hamahag, hatevetei,” pot ari hagivoz zut dei modarin mañovai sookan ñetiv an pap manapanen,

aňarab hatevetet arim hagivoz zut paru amun hahopanez dei zait teg, povoz mañ mañohozei. ²Met rotap aňarab mapori pim ñetivon hatevetet, “Ñeti rotapuv ev,” pot hamah bon, povoz dei aňarab hori tamahariz ñaravatak ev hezaek, ganö paru bahori avatapan hezavoz God eñizohopanez piin mañ mañohozei.

³Met darim Amip tohopanez hahan hez-taput tovai samahap ok, povoz ganö Seten beri akat bahori avatapan hezavoz, darim Ami pop pimauz hahan hezat tat bakez avatapanen tin hepek. ⁴Met dei darim Amipuhö hodadeo anamahan het arimaz epat homeameg, Met paru tin tohopanez deim mañamegit tamahaek am tovai sohopan.

⁵Met darim Amip ari hodadeo anohopanen, God arimaz zait tat loporï anamahavoz kapot tin hodad tepekez dei zait teg, ma Kristo hori metoohan kez tat het toohavoz zut, ari amun taput het tovai sohopekez dei zait teg.

Paru tin gogot tovai sohopan

⁶Met deim bosir sau, darim Amipuz abatavonañ epat aňakan ari hatevetei. Met etepeken tairap, “Ne Iesuz homeo badae batat hez,” pot hat betezam het gogot nat hepanepuh, batam arin aňoogit natotuz popunañ honeo hetunei, oñ ari main ravat hezei. ⁷Met batam dei arinañ het toogivoz ari hodad hakez, povoz taput tohozei. Met dei arinañ betezam heg bon, ⁸ma ari nariz gipiz upai dei noog bon, oñ orah rezah arim gipiz dei anoogin hañ nai haanoog. Oñ ganö honoñai nao dei ari etak hezavoz homet, alizañir kuturuñik gog kezao tovai emoog. ⁹Met gipiz upai anohopeken nookaz arin aňegitin, tin ok ravah narab. Oñ dei arimaz homet epat hag, “Met darim tovai sameg-taput paru tokat tovai sohopanezari ok, povoz darimauhö gog ahov tat darim gipiz bohok,” pot haog. ¹⁰Tat arin epat aňoog, “Met tairap

gogot nat bisin hepanez pop gipiz naman hepeken pi pop ginap sa hep,” pot añoog.

¹¹Met tairaiz arin maot ev añameg, pot hometunei, oñ nari epat hahan dei hateveteg, “Met paru Tesalonaika zeitak nari gogot nat betez het parum modariz tamah-povon etet parumaz ñetĩ betez nañ haovai samah.” ¹²Pot hahan dei hateveteg, povoz darim Amip Iesu Kristoz abatao hat pot tamah-porin epat mañak, “Met arim gogot nat hez-pov betet home tinavonañ ravat het arim gipiz bovai sohopekezavoz homet arimauhö gogot kezao tohozei.”

¹³Met nem bosir sau, arim tin tovai samegivoz kaev ravotunei. ¹⁴Met arim ñaravatak hez-nap tep epeek menameg-epov hapanen nap hatevetet kaev ravat baval nak hepan, povoz popuz tinam homet pihanañ ari modari arat main ravat hepeken pi tu ravat hepan. ¹⁵Tapa-

nen arihö, “Pi patap ok,” pot haotunei, oñ arim mod nanei bosir pop maot hodaad tinao bapanez hat ñetiv piin tin mañei.

Ñetĩ meteo ev

¹⁶Met arih horivor tinao etohopanez porah darim Amip lop tinarizaronañ hekaz kapot ravat hez-pop arinañ honeo het lop tin porizaro anohopanen hepekez dei zait tat hez.

¹⁷Met aban napun ñetĩ epov dei mañoogin pi hatevetet ev tepaek menovai emooh, oñ petev ari etet, “Rotap Poliz menahat ev,” pot hapekez hat nem tamohot nemaüz marasinañ teri epat menat arin epat añoom, Met ne Pol ari tin hepekez ne zait toh.

¹⁸Met darim Amip Iesu Kristoz masakao arinañ hep. (Polir modanariviz ñetiv menahat nen ev.)

1 TIMOTI

Ñeti garosikao

1 Timoti ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Timoti pi aban ro houvavep Gale-sia zeisik, Listara zeitakanañap, pi Iesuz tin homet heh. Met pim nonop Zuda nap, met pim papap Grik abanap heh. Met pim ñetiv Aposor bodori 16:1-5 rekò hameg.

Met Timoti Polir modarinañ honeo gogot tovai sohaekanañ Polihö pi Epe-sas zeitak añarab poek hehariz korav ravat hepanez meñet sahapuh, tokat Masedonia zeisizañ sohot naek sa het pi ñeti epov menah. Met ñeti epovok Timoti Iesuz nonoroh tin sohot añarab Iesuz homeo badae batat hehari, ganö modarihö parum home badae batao bahori metapan hezavoz, pim irih hehariz tin korav ravat meñizohopanez homet menat piin mañah.

Met Iesu abarah maot helat hasahan krismasañ 33-z zut bon tahan Pol 1 Timoti ñeti epov menat meeh.

Pol Timoti popuz ñeti garos epov menah

1 Met ne Pol, ni Timotiz homet ñeti epov ev menomaz toh. Met God dari hori hegiekanañ maot pimeri ba avatamahapur Iesu Kristo maot erapanez hahan hezan, dari ñai bizat het etevai sameg-popuhö ne pim aposor abanap ba ou navatahan het, añarabon pim ñetiv mañovai samoh. ²Met Timoti ni deip honeo Iesuz homehot hezaek ni nem ro pimaupuz zut ravat hezap ok.

Met God ma Iesu Kristo darim Amipuhö masakavor zakepiv ni nanohopanen lop tinarinañ hekez ne zait toh.

Ñeti moregañ barotap batac hez-ñetiv

³Met batam ne Masedonia zeisik somaz tat niin hanañoh-taput maot ev nañomaz toh. Met ni ok Epe-sas zeitak am hekepuh, aban nari zeñ okatak het Iesuz ñetiv ev hat ñeti moreg nañ añarabon mañamaheak, ni paru porin epat mañ, “Evo, ari ñeti moreg okoñ añarabon mañamegiek maot mañotunei,” pot mañ. ⁴Met pot mañeken parum izar mimiz ñeti betezañ, ma poriz abatañ ba ahö batat hahot hez-poñ map betep. Met ñeti poñ paru hamahaek, Godiz homeo badae batat het tin tovai sohopanez hahan hezhodad pov bavon batat hezan paru ñeti betez poñ nae nari mañovai sohot, zuam modariz hamahavoz kaev ravat hañ ser mañamah. ⁵Met ñeti tin epov ni parun bade de mañeken, paru hatevetet baval hat tovai emohopan, povoz parum loporizaro baim ravat hepanen, tin Iesuz homeo badae batat het epat hahopan, “Met dei Godiz zaitivok tovai sookaz home nen povonañ hek.” Met paru pot hat tohopanezaek lop tinarizaror home tinavonañ het paru nae nap loporizaro manat meñizovai sohopan. ⁶Met nari paru non tin poorö betet kos rez manamahapuh, ñeti betez nenañ nae nap mañovai samah. ⁷Tat parumauz zaitivok ahori ravat het Godihö Mosesin mañah-ñetiñ modarin mañohopanez zait tat hez, oñ paru ñeti poñiz kapot tin hodad nataekam paru, “Dei hodad tinavonañari ev het arin añaameg,” pot hat betezam ñeti poñ modarin mañamah.

⁸Met dari hodad, God dari tin tairao tookaz ñetiñ, ma ah ñeñ Mosesin batam mañooh-poñiz kapotaz dari tin hodad tat baval hahok, povoz tin ravohopan. ⁹Oñ ñeti poñ paru tin tamahariz homet hah bon, oñ paru hat man man tat aban ahoriz ñeo elat parum hamahat nat tamahari, ma God kos rez manat

horiv tohot hezari, ma pim ñetivon hat-evetet kek hat, “Ñeti okov betezao ok hamahag, sa kotiok hahop,” pot hat paru ham heriñiz hodadevoz zaitivok berevamahat tamah-pori, ma parum nonor pap nap ur ñomamah-pori, ma añarab modari ur ñomamah-pori,¹⁰ ma biz bogi tavoz mauri ravat hezari, ma abanari parum aban modari añaholoz bamahavoz zut bamah-pori, ma monis bapan hat añarab zeï patasikari basat modari manat monis bamah-aban pori, ma ñeti moregañ hamah-pori, ma aban nap ñevok biamah-porah popuz tahao ma natavoz homet modapuhö ñeti moregao aban koravorin mañamah-pori, ma Godiz baiñetinao betet mod tairao dari natotuz ahaohahan hez-poñ, paru am map tamah-poriz homet ñeti poñ hahan hez.¹¹ Met God hori tamah-map epeñiz homet paru hodad modao bat non tinaoroh sohopenez hat pim ñetiv añarabon mañovai sohomaz hat gogovok neñehan ne hez. Met pim ñeti mañovai samoh-pov ñeti mod betez nañiz zut bon, oñ God map ahop alizavor abat ahö mapovonañ hez-popuz ñeti pov tinavohar ravat hezao ok.

Pol hori toohan God meñizah

¹²Met Iesu Kristo darim Amip neen epat nañah, “Met ni nem gogot tin tookezap ok, povoz ni tovai sohoz.” Pot nañat kezao nanahapuh ne pim gogovok nemeehan tovai emamoh-popuz homet ne pimaz biñ ravat hez.¹³ Met rotap mamog ne aban horip hehö. Tat pi tin popuz zait nat het home horivonañ pimaz ñeti horiñ haovai kez tat añarab pim nonoroh emoohari hori ahov metohot hehö, oñ ne pim kapotaz tin hodad nat kut tat pot toohovoz homet darim Amip nemaz zakep tat neñizah.¹⁴ Tat pim masakao ahoam nanat neñizah-pov neeti map an pap manat hezaek, petev ne Iesu Kristo tin popunañ deip honeo

ravat pimaz homeo badae batat het lopori pihar manohot hez.

¹⁵Met ñeti rotap bahorë hat hekazao arin ev añomaz toh, Met dari añarab hori tovai emoogivoz homet, Iesu Kristo hamarah erat dari maot pimeri ba avatapanez hat ñomah. Met mamog nem hori tooh-poñiz homet epat arin añom, Met ne añarab hori ahoñ tamah-map pori neohö ritou metat hori ahoñ ne tohot hehop ev.¹⁶ Oñ ne hori ahö poñ tohot hehon, Iesu Kristo pi zuam hañ horiv ne nanet, oñ houloam gaa tat pi nemaz zakepiv ahoam netahan hezaek, paru añarab modari rekot pi nem neñizahavoz homet epat hahopan, “Met rotap Iesu Kristo pi tinam Pol meñizooch, povoz dari amun eñizohopanen pimaz homehot hek.” Pot hapanepuh pimaz homet hepanen, parum tin pohao het hepanez pov manapan.¹⁷ Povoz Godiz abat ahov bat hel batat epat pimaz hamoh, Met pi map ahop am nañomotuz pohao tin het hezap ok. Met pi nenap God map ahop hezan darim etañinañ piin et narë hezpopuz abat ahovor aliz ahov rotap pohao het hepan. Rotap ne ev hamoh.

Timoti kez tat tohopenez mañah

¹⁸⁻¹⁹Met Timoti ni nem ropuz zut ravat hezapun epat nañoman hatevet, Met batam Godiz Pul Tinapuhö pim gogot ni tin tookez aban nari hodadeo manahan ñetiv hahapuh ba ou navatat gog povok neñehan het tovai sameñ, povoz batam ni pot netahavoz ni maot homet ñai abanari parum ñai tapanezatü tin bat hezavoz zut ni home pov tin bahorë hat kez tat rouvat hekë. Pot tohot nim lopori tin baim ravat hezaek, am Iesuz homeo badae batohot het ñeti moreg hamah-poriz mañookez hamohpot am mañoökë. Met aban pori parum loporizarotihanañ hori natotuz hodad tin pov hehaek, kaev ravat betehan parum Kristoz homet heh-pov betezao

ravah. ²⁰Met hori pov tamahariz aban nañariviz abatavokaro ev, nap Aimenias met modap Aleksanda poñariv het hori pov tohot hez, povoz parup ba borevoti bavatohon hezaek Seten honoñai nañ parup metohopan. Met tairaiz parup pot metohoek pihoen metohopan home-tunei, oñ Godiz abatao bahori batama-haek, hodad tinao bat maot natotuz okat metoh.

Dari mañ mañookazat ev

2Met garos ñeti epov niin epat nañom, Ari God eñizamahavoz homet biñ ravat pim abatao bat hel batovai añarab mapori meñizohopanez homet piin mañ mañohopek. ²Met aban korav ahorir gavmaniholoz amun mañ mañohopeken, God paru meñizohopanen lop tinarizaronañ het, darimaz tin korav ravat hepanen, dari mapori Godinañ honeo het pim nonoroh tin sohokaz mañ mañohozei. ³Met pot mañ mañovai sohopekez povon God pi dari eñizat, pimeri ba avatamahap hatevetet ahoam zait tat biñ ravohopan. ⁴Met pim ñeti tin rotapuvoz kapot dari añarab mapori tin hodad takapuh, maot pimeri ravakaz pi zait tat hez, povoz dari añarab maporiz homet mañ mañovai sohok. ⁵Met God nenap hezaek, pir dari añaraboz ñaravatak aban hon nap het piuhö dari Godinañ maot bahoneo avatamah. Met aban popuz abatao Iesu Kristo. ⁶Met dari añarab hori hegiek God Kristo meepanen erat ñomapanez hahan heh-porah ravahan, pi erat añaraboz hori tamegiñiz hañiv bat ñomah. Tahan dari epat hodad raveg, met rotap God dari mapori pimeri ravakaz hat okat tat eñizah. ⁷Met pot pi hatah, povoz God ne pim ñetiv añarab patarin mañovai sohomaz hat Kristoz aposor gog abanap ba ou navatahan, ne paru pat porin pim ñeti tin rotap pov mañohoman, paru

hatevetet barotap batat pimaz homeo badae batat hepanez homet ne parun mañovai samoh. Met ñeti moreg nao ev ne niin nanañ, oñ rotapuv niin ev bar nañamoh.

⁸Met añarab zeï maposikaroh hez-porizaro Godiz homehot hepanepuh navoz hat loporizaroh mogao natotü, ma nae nari ser nakaotü, oñ lop masak tinarizaronañ het piin mañ mañohopanez ne zait toh.

Añaholoz ñeti hodadeo

⁹Met añaholoz ñetiv ev. Met parum heri nenañiz homet aban nari parun etet zait tapanez hat dimiholor moruñir red tin modañ ahoam parum heriñik redeo tohopanez, ma gag taet baval hat hepanez hom nameotü, ¹⁰oñ paru home tinavonañ het God tin tairañ paru tohopanez hahan hez-nen poñihar tovai sohopanepuh, añarab modari meñizat pim abatao bat hel batovai sohopan. ¹¹Met abanari Godiz ñetiv hahopanezat paru hatevetehot het ñevel bel nakaotü, oñ parum gizañiz tin korav ravat het, Godiz ñeti mañohopanezao paru tinam hatevetet tovai sohopan. ¹²Met paru añahol korav ahori ravat het Godiz ñetiv abanarin badeo mañohopanezavoz ne kaev, oñ paru kilam toutat het abanariz hahopanezat hatevete-hopanez ne ev hamoh. ¹³Met batam God kapot tat aban Adam garos matut tat tokat pim añap Iva matut tah. ¹⁴Tahan parup hehapuh garos horiv tah-porah Adamihö horiv kapot tat nat, oñ añap pi hamalepuhö moreg metahan kapot tat horiv tah. Povoz rekot paru añahol abanariz korav ahori ravat naketuz homet ne ev hamoh. ¹⁵Met añahol orah rezah Godiz homeo badae batat het modari lop masak metat meñizat tin tovai sohopan, povoz ñarohol batohot hepanez porah God meñizapanen tin hepan.

Iesuz añarab toguñiz koravoriz ñetiv

3 Met ñetì rotapuv ev haomaz toh. Met aban nap pi epat hapan, “Ne Iesuz añarab toguñ nataz koravop ravat hemaz zait toh.” Pot hapanez pop pi gog tinao tohopanez ok hapan. ²Met gog hamoh-epov tohopanez pop añarab modari piin etehopenen pi horì nao nat hepan. Tat pim añ bat hepanez hon pop-nañ parup tin hepan, ma aban pop amun home tinavonañ hepanepuh pim hepekezavoz tin korav ravat betezam nao natam hepanen, añarab patari pimatak emapanen pim zeimakeh bat em batapan, ma pi Godiz ñetiv modarin tin mañohopanez hodad povonañ hepan. ³Met añaraboz korav ravat hepanez pop pi iv kezañ ahoam nat rumurat natotù, ma mogao tat ser nak pi lop masakarinañ het añaraboz tin korav ravat modarin ñetì tinavohar mañohopan, ma monì ahos bohopanez zait nat hepan. ⁴Tat pim añapur ñaroholoz tin korav ravat hepanepuh pim ñaroholon kateo mañohopanezat ñarohol hatevetet tin baval hat tohohan. ⁵Met aban nap pim añapur ñaroholoz tin korav narav tapanen paru hat man man tohohan, povoz aban pop pi tair tat Iesuz añaraboz tin korav ravat het meñizohopan? Evo, rekot pi Iesuz añarab poriz tin korav naravotù. ⁶Met aban Iesuz magei hodad ravat pimop ravapanez nap pi rekot añarab modariz koravop naravotù, ganö pimauz abatao bat hel batat horì nao tapanen batam God Seten hañ horiv metahavoz zut pi hañ horiv metapan hezag, magei pop zuam modariz korav naravotù. ⁷Met añarab Iesuz hodad nat het iñidoh hepanez porihö aban tairap korav ravat hepanez popuz epat hapan, “Aban tinap ok.” Pot hapanez pop rekot pi modariz korav ravat hepan. Met ni aban pot tin tovai nasotuz nap modariz korav ravat hepanez hat meñekë, povoz Seten pop

moreg metapanen pi zuam ñodat horì nao tapanen añarab mod nari pimaz ñetì horì nañ rekot haovai sohohan.

Aban koravori meñizohopanezariz ñetiv

⁸Met zu taput aban Iesuz añarab toguñiz aban koravori meñizohopanez pori amun añarab modari parun etehopenen paru tin hepanepuh lop houlorizaronañ naketù, oñ lop honerì ravat het iv kezañ ahoam nat rumurat natotù, ma paru modarihö monir nonair nai ahotù manohopanez namañotù. ⁹Met aban hamoh-pori paru Iesuhö ba ou batah-ñetì rotap pov bahorë hat het parum loporizaro baim ravat hepanez porizaronañ hepan. ¹⁰Met garos pot tohopanez poriz ni gog goe nao zu metat eteken paru tin tapan, povoz rekot paru añaraboz korav ahori ravat het meñizohot gogot tohohan, pot hat meñekë. ¹¹Met pot ravat het tohopanez poriz añahol amun hodad tin nenavonañ tohot paru añarab modariz tamahavoz kosimaratì ñetì horì betez nañ nakaotù, ma ñetì moreg nañ nakaotù, oñ orah rezah parumauz hepanezavoz tinam korav het tin nenañihar haovai tovai sohohan. ¹²Met aban koravori meñizohot gogot tohopanez pori paru nap nim nem añ honep honep bat het parum añar ñaroz tin korav ravat hepanepuh, parun mañohopanezat baval hat tohohan. ¹³Met paru pori meñizohot gogot tin tohohan, povoz abat tinañinañari ravat hepanepuh Iesu Kristoz ñetì tinao hahopanez ñaihet natotù, oñ kez tat bar mañovai sohohan.

Godiz baiñetinavoz kapot ev

¹⁴⁻¹⁵Met Timoti, rotap ne zuam nihaz emomaz homeamoh, oñ ne zuam niih naem tom hezavoz homet, ñetì epov nimaz ev menamoh. Povoz tep menoh-

epee bat etekepuh epat hakë, “Met dari Godiz añarab ev menahan hez-epat to-vai sohok.” Pot hat dari God pohao biriri het tin hezapuz añarab ravegiek betez nakez, oñ dari zeimakeh bah kezahav bareñamegin tin badao hat hezavoz zut dari het pim ñeti rotapuv bahore hat haovai sameg, pot hakë. ¹⁶Met Iesu darimaz homet ñomahaek God darimaz, “Nem añarab ok,” pot hamahavoz homet dari agol atat home midin tat, “Auma, tinao ok etamah,” pot hameg.

Met pi abarahanã aban rotapuv erat ourah hehan Godiz Pul Tinapuhö pi meñizoohaek, pim map tinaharam tooh-pov ba ou batat darin añairahan eteg. Ma enzolihol amun pim tin toohavon eteh. Tahan pim ñetiv añaraboh map an pap manat sahan, ham añarab nari pimaz homeo badae batat heh. Met God pi maot abarah bat helahan abat ahovon-añap ravat hez.

Aban ñeti moregañ haohariz ñetiv

4 Met Godiz Pul Tinapuhö ourah epat bar hahan hez, “Tokat añarab nari Iesuz homeo badae batat hepenez pov betet Setenir pimeriz ñeti moreg hahopanezañ hatevetet pim ñeti poñ baval hat tovai sohopan.” Pul Tinap pot bar hahan hez. ²Met ñeti moreg hahopanez poñ aban lop houlorizaronañ het hori tamah-porihö, petev añarab modarin mañamahan hateveteamah. Met parum moreg hamahavoz tu ravat hodad tinao maot bapanez rekot bon. ³Met aban pot tamah-pori epat moreg mañamah, “Met ari abanari añahol navotü, oñ main hepek.” Ma Godiz etañik tinari ravat hepenez hat gipiz natü paru nainotuz ah ñeo mañamahan, paru nari barotap batat parum hamahat tamah. Oñ God pimauhö dari nookaz homet gipiz ah ñeo hamah-potü matut tahan hez, povoz dari pim hahan hezavoz hat-

evetet homet hezaek, bat nookaz piin ñeti biñaö mañat bat am nohok. ⁴Met dari hodad, Godihö nonair nai mapotü tin matut tahan hez, povoz ganö dari natuz horitü ok, pot hat ah ñeo nakaotü, oñ gipiz mapotuz Godin, “Tin tat aneñ,” pot mañat mapotü bat am novai sohok. ⁵Met God nonair naituz, “Tin ok matut toh,” pot hahavoz homet dari gipiz nookaz garos piin biñ mañameg, povoz nookan potuhö dari bahori naetotü, oñ tin eñizohopan.

Timoti Kristoz aban tinap hepan

⁶Met Kristoz ñetiv niin nañahaekanañ pimaz homeo badae batat het, pim ñetiv baval hat tovai sameñiek, pim ñeti povohö bakez navatohopanen, ni ñeti ev menoh-epov Iesuz homet hez-nim modarin mañookë, povoz ni Iesu Kristoz gog aban tinap pot ravat hekë. ⁷Met aban nariz ñeti betez hamah-poñ Godihö parun mañamahan hamah-bonoñ ok, povoz ñeti poñikanañ ni kos rez manat hekepuh, pi nenapuz homehot kez tat hekez tinavonañ het pim nonoroh tin tovai sohoz. ⁸Met ni hodad, darim ham heriñiz gog tameg-poñihö aviam eñizamah, oñ Godiz zaitivok to-vai sohot darim loporizaroz tin korav hez-povohö dari ahoam eñizamahaek, rekot petev darim tin hezao ma tokat pohao darim tin hekaz pov anamah. ⁹Met nem ñeti nañomaz toh-epov rotap dari añarab maporizaro hatevetet barotap batohot hekazao ev. ¹⁰Met God pohao het hezap dari añarab mapori hori hezaek, maot pimeri ba avatapanez zait tat hezap okeg, dari pimaz homeo badae batat hezari rotap pimeri ba haavatahan hez. Tat pi maot erat avapanez nen povozahar ñai bizat het homevai sameg, povoz dariti honoñai nañ ou ravohopanen kaev naravotü, oñ kez tat het tin to-vai sohok.

¹¹Met ñeti menoh-epañ ni tin añarabon bar mañat parum tin tovai sohopenezat mañairohoz. ¹²Met paru eteamahan ni aban houavep hez, povoz paru nimaz aban betezap ok, pot rekot nakaotü. Oñ ni aban betez bonop okeg, ni tin Iesuz homeo badae batat het ñeti tin nenañihar parum mañat hekez tinavor zakepivonañ honeo ni het haen tookezat paruhoen etet taput tin tovai sohopen. ¹³Met petev ne nihaz naem toh-eparah ni Godiz ñetiv añarabon rekö mañohot parum tin tovai sohopenezavoz badede mañovai sooken, tokat nihaz ne emom. ¹⁴Met ni batam Godihö kezao nanapanen pim gogot tookez hat, aban korav ahori ba ou navatat nim gagaih marañ bizah-pov tovai betetun. ¹⁵Oñ ni orah rezah hamoh-poñ tin baval hat tovai sooken, añarab modari etehopenen nim tookez poñ map tin ravohopan. ¹⁶Met nim tookezavoz tinam korav ravat hez, ma añarabon mañookez poñiz tinam hometahoh mañookë. Tat orah rezah nim gog tookez pov kez tat het añarabon mañooken God ari eñizohopenen paru ninañ honeo ari pim nonoroh tin sohopek.

Añarab masakao mañohopan

5Met Timoti, ni aban añavai Iesuz homet hepanez nap ganö nao tapanen, ñe kezao tovai piin mañotun, oñ hodad tinao pi bapanez hat bar masakavonañ nim papapun mañameñivoz zut piin mañ. Ma ni ñeti tinao nim bosipun lop masak tinarinañ bar mañameñivoz zut, aban roholon ñeti tinavohar mañohoz. ²Ma añ añavaiholon nim nonopuz masak metameñivoz zut paru amun masak metohoz. Ma ñari añ tohaihol nim saup masak metameñivoz zut, home tinavonañ het paru amun masak metohoz.

Añ hapuriholoz metohopan

³Met Iesuz añarab togutakanañ añ nap pim abup ñomapanen pi hapurip het ñaro bon hepan, povoz añarab pimaz tin metat korav ravat hepanez mañekë. ⁴Oñ añ hapurí hepanez mod nap pim ñarohol ma ñaro izahol hepan, povoz porihö Godiz hahan hezat baval hat tovai sohot pi tin meñizohot korav ravat hepan. Met pim ñaro pori goe heharah pi parumaz tin korav ravat behavoz zut, paruhoz amun pimaz korav ravat hepanez ev hamoh. Tapanen God etet biñ ravat hepan. ⁵Oñ añ nari parum abuhol hañomahan parum main hez-pori orah rezah Godiz homet hakezaek pot homeamah, Met nem main hezaek God neñizohopan. Pot homet piin mañ mañamah. Met paru añ pori arihö meñizohopekez ev añamoh. ⁶Oñ añ hapurí hepanez poriz mod nari ham heriñizatzuz zait ahov tat am tovai samahaek paru ñomat horí ravapanez nonoroh samah-pori meñizohopekez ne ev naañ. ⁷Met ev añ hapuriholoz tin korav ravat hep-ekkez menoh-epov Iesuz togutak hez-añarab porin mañooken, paru tin hodad tat taput añ hapurí pori metohopenen, añarab Iesuz hodad nat hepanezari parum tohopenezavon etet, paru rekot parumaz ñeti horí nao nakaotü. ⁸Met aban nap Iesuz homeo badae batat hep-anepuh pim ab kap uitakariz tin korav ravat naketuz pop pi Godiz katë hahan hez-pov elat aban horip ravat hepanen, pim horivohö añarab Godiz hodad nat hepanez poriz horiv ritou metat ahö ravat hepan.

⁹⁻¹⁰Met añ hapurí nen epat hepanez pori meñizat monis manohopeken, Kristoz gogot tohopenez hat abatañ menei. Met añ nap pim abü honepunañ het parupim ñarohol goerah tin korav ravat hehan ahö ravah, ma pi tin povor kao tovai emohot añarab zei patasikanañari

emoohan, meñizat gipiz manohot hehan añarab modari piin etet pimaz, “Añ tinap ok,” pot haoh. Ma pi Godiz homeo badae batat heh-pori masak metooh, ma mod naritĩ honoñai nañ ou ravoohan meñizoo. Met gog tin poñ tovai emoohan abup ñomahan pim main het pim kris-masañ 60 bon tahan añ añavai ravat hez-nen poriz abatañ menepeken, Kristoz añarab togutak aban koravori meñizat gogot tohohan.

¹¹⁻¹²Met paru añ houavehol parum abuhol ñomahan hapurihol hezan parum krismasañ 60 narav hez-pori Kristoz gogot tohopenez homet zuam tovai parum abatañ menotunei. Met paru pori honep honep aviam het maot abup bapanez zait tapanepuh, Kristoz homet pim gogot tohopenez hapanezaek, kaev ravat abü modap bapanen añarab modari piin etet epat hapan hez, “Met garos pi abü modap navotü, oñ Kristo nenapuz homet pim gogot tohopenez hakahaek pi maot elat okat tah.” Pot añ pov tapanez popuz hapan. ¹³Met añ hapurĩ houavë hamoh-pori Kristoz gogot tin natotü, oñ betezam zei pomaker kamakeh helakao saem tohot het añarab modariz ñetĩ pekü haovai añarab modariz ñetĩ nakaotuz poñ paruhooam reet haovai pim gogot tin nat tapan hezag, poriz abatañ zuam tovai menotunei. ¹⁴Met ganö horĩ pot paru tohohan hezavoz homet añ houavë pori parum abü modari bapan hamoh. Tat ñarohol batapanepuh parum ñaroholoz tin korav ravat het gogot tin tohohan. Tapanen añarab Iesuz hodad nat hez-modari parun etet epat nakaotü, “Kristoz gogot tohopenez hahaek elat horĩ tah.” Pot parumaz ñetĩ horiv rekot nakaotü. ¹⁵Met rotap añ hapurĩ nari Iesuz homeo badae batat heh-pov betet petev Seteniz nonoroh samahavoz Timoti ni hodad, povoz añ houavë hamoh-poriz abatañ

tovai ari menotunei. ¹⁶Met añ nap Iesuz homeo badae batat hepanen pim kapotak nap hapurip hepan, povoz pi popuz tin korav ravat hepan. Tapanen Iesuz togutak añarab modari paru añ popuz korav naketü, oñ añ hapurĩ main hepenez poriz rekot korav ravat hepan.

Aban korav ravat hepenezariz ñetiv

¹⁷Met ni hodad, Iesuz togutak gog aban añarab modariz korav ravat hepenez pori añarab modarihö paru meñizat gipizor modatü manohopenen tin ravo-hopan. Oñ aban modariz korav het gog tin ahov tohot orah rezah Godiz ñetĩ tinao modarin rekö hat badede mañohopenez poriz añarab modari biñ ravat parum hañ tinatü manohopan. ¹⁸Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, Bol kauhol arim gogot tat uit uloñ mez tavohopenen main ravo-hopenez porah, paru uit ul nañ napan hez. Pot homet parum gizañik birepenañ demotunei, oñ bol pori gog pot tohot parum hañiv rekot am nohohan. Met mod epov amun menahan hez, Met nim gogot tohopenez pori paru hañ tinao manooken bohoh. Met ñetĩ menahan hez-epovokaroz añarab homet parum aban koravori hañ tinao manohopenez hodadeo bohohan.

¹⁹Met aban nap Godiz añaraboz aban korav napuz, “Pi horĩ pot tahap ok,” pot hapan, povoz ni popuz hapanezao hatevetetun. Oñ aban nañariv ma nañariv nap aban korav popuz pot hapan, povoz rekot parum hapanezao hatevetekë. ²⁰Met ni hateveteken rotap aban koravop horĩ nao tah, pot hapanezavoz rotapuv ou ravapanen, añarab modariz ñaravatak korav pop bat em meñeken hepanen, ñetĩ kezao piin mañeken, hodad tinao pi bat maot tokat natotü. Met pot metat mañeken añarab het hatevetet hepenez pori ñaihet tat paruhoen horĩ pot nañ natotü.

Timoti tovai sohopenez ñetiv

²¹Met Timoti, Godir Iesu Kristo ma parupim enzoliholoz etañik epat niin nañom. Met nim gogot tovai ev menamoh-ñetī epeñiz eñatak tin tovai sookē. Tat Iesuz añaraboz ni an tat nariz zait tat masak metat met mod nariz kaev naravotū, oñ ni maporiz tin masak metohoz. ²²Met aban nari darim Amipuz gogot tohopenez hat gagañik marañ bizat meñeameg-pov ni zuam nap metotun, oñ garos aban popuz hepanezavon tin etetahoh, “Rekot pi gogot tin tohopenezap ev,” pot hat marañ pim gagavok bizat gogovok meñ. Met ni modari horī tohopenen etet parunañ honeo ravat parum tohopenezat totun, oñ nim hekezavoz tin korav ravat hekez ev nañamoh.

²³Met orah rezah nim zatak kakam tameñivoz homet epat ne niin nañom, Met ni iv nenavohar notun, oñ bain ivov aviam ni nooken kakam pov bon tohohan, pot ne homeamoh.

²⁴Met añarab nari ourah horī tovai samahan dari eteameg, povoz rekot poriz ñetiv hat ba oñ batameg, oñ mod nari kilam horī tamahan dari et narē hez-horī poñ tokat God pimauhō ba ou batapanepuh hañ horiv metapan. ²⁵Met povoz zut dari nariz tin tamañañin eteameg, oñ mod nari tin tairañ tamahan dari et narē hez-poñ tokat God ba ourah batapan.

Modariz gogot tamahariz ñetiv

6 Met paru aban ahoi zum metahan parum irih het itir as metamahariz homet epat haom. Met parum aban ahō poriz irih paru tin het gogot tohohan, povoz ahō pori Godiz abatao ma pim ñetī hameg-pov paru batiu tiu navatotū. ²Met gog aban napuz aban ahop Iesuz homeo badae batat hepanen, pim gog abanap epat nakaotū, “Met deip

honeo Iesuz homet nanei bosir ravat hezaek, ne pim irih het gogot tohomaz ne kaev ravoh.” Pot pi nakaotū, oñ epat pi homepan, Met nem aban ahop pi Iesuz homeo badae batat hez, povoz ne tin pi meñizat gogot tohoman deip honeo Godiz masakavok hek. Met Timoti, ev menoh-epov ni parun mañeken tin hat-ebetet taput tovai sohohan.

Aban moregariz ñetiv ev

³Met rotap darim Amip Iesu Kristoz hahan hez-poñ, ma Godiz non tinaoroh sohokaz ñetī añarabon mañameg-map poñ ñetī rotapuñ ok, oñ met aban nap ñetī poñ añarabon namañ het ñetī pat mod nañ mañohopenez pop, ⁴pi ñetī rotapuvov kut tat pimauz zaitivok pim abatao bat hel batat hahopenezap ok. Met pot hahopenezap popuz dari epat hodad hez, Met pi home horivonañ het aban modariz kaev ravamah, ma parumaz ñetī pekuñ hamah, ma aban modarinañ ñetī nañiz kapotaz paru nae nap mañovai sohot puihō mod pori ritou metapan hat hamahan paru ñetī hañiv hamahan pi zuam mogao tat ñetī horiñ parun mañamahan paru nae nap ser hat kaev ravamah. ⁵Met pot orah rezah home ganov homet het haovai samahpop pim loporih Godiz ñetī rotapuv batam hodad hehaek, maot bon tahan moreg epat homeamah, Met ne Godiz gogot tovai samohoeok monisir nonair nai modatū ahoam nem bohohom. Pot ganō homeamah.

⁶Met rotap aban nap Godiz homevai sohot pim nonair nai aviam oraepanezap, Ne tin hemaz nemotū nen ev, pot homepanepuh mod mapotuz orah rezah zait nat hepanen, God meñizat het hodad tinañ manohopenen pi biñ ravat lop tinarinañ hepan. ⁷Met darim nonohol avatamah-porah dari pei nai bat emamegi? Ma tokat amun dari ñomat ham epar betekazarah

nai rekot basaka? Evo, rekot dari nai bat nasotü. Povož dari ñomat sakazarah monisir nonair nai ev bat hez-epotuhö tair tat eñizapan? Evo, rekot potuhö naeñizotü. ⁸Povož dari ev hamarrah birirü hez-eparah darim gipizor dimir giv tairatü bat hekaz potuz, “Deim nen bat hez-epotunañ tin hekazatü ev,” pot haok. ⁹Oñ añarab nari zeirurum ahoam bohopenez homehopenez pori kut tat het nonair nai batogü manohopenez hahö-epotuhö parü moreg metohopenen, non horioroh sohot hori povor kao tovai sohopenepuh bol nap hamauruvok er horat hori ravamahavož zut map hori ravat hepan. ¹⁰Met parü moni ahoš bohopenez zait tat biñ ravamah-povohö non hori mapoñiz kapot ravat hezaek, añarab narizaro potihar beri hamahan samahapuh, Godiz homet heh-nonor betet kakam povor kao parum loporizaroh hatevetehopenezat tamah.

Timoti tin hepanežao bahorë hat hepan

¹¹Met Timoti ni Godiz gog abanap ok, ni ñeti revah menoh-epeñ kos rez manat hodad tin nenavonañ tovai sohot Godiz homet het tin tohot añarab nim modariz zakepivonañ loporü manohot ñeti sokov mañohoz, ma honoñai povor kao niiti ou ravohopenen ni am rez kek tat tin tovai sooke. ¹²Met batam añarab modari hatevetet hehan ni Godiz ñetiñiz, “Ñeti rotapuñ ev,” pot hañin nim pohao tin het hekez pov Godihö ni hananah. Povož met abanari porü hat sat nae nap ritou metapanen tin nai manapanen bapanež hat porü hat samahavož zut ni Kristoz homehot het kez tat tin pohao het hekez nanah-pov bahorë hat heken rotapuv ou ravohopan. Met pot tovai sookez hat ni batam God ba ou navatahan ni pim ñetiñiz, “Ñeti rotapuñ ev,” pot hañ. ¹³Met God nonair nai mapo-

tur mapori tin hepanež hat matut tahpopuz etañik ma Iesu Kristo ñevok biza- han gavman aban ahop Pontias Pailotin ourah ñeti tinao mañah-popuz etañik niin epat nañom, ¹⁴Ni darim Amip Iesu Kristoz tovai sookaz hahan hežao baval hat kaev naravotü, oñ rez kek tat tin tovai sooken darim Ami pop maot erapan. Met pot tin tovai sooken modari niin etet, “Met pi tin tamahap ok,” pot nimaz hahopan. ¹⁵Met pi maot erapanež hamoh-poek God pimauhö aliz pozis hodad hežaež tokat porah hapanen erapan. Met God pi nenap ahop het ahö mod mapori piuhö ritou metat hež. Povož tokat pinañ honeo tin biñavonañ hekaza- vož kapotaz maup pi ravat hežap ok. ¹⁶Met pi rekot nañomotuz pohao het hežap ok, oñ pim hež-poek aliz ahov al tezat hežaež, dari rekot sat naketuzat hež. Met dari ham añarab mapori rekot piin et nareotuz hež-popuz abat ahovor kez ahov pohazaž het hepan. Rotap ev hamoh.

Aban nonair nai ahotunañariz ñetiv

¹⁷Met ni ham añarab nonair nai zuam hori ravapanež potü ahoam batogü manamah-porin epat mañ, “Ari nonair nai okotuhö eñizohopenen tin hepekez homet arim heriñ bat hel batameg-pov betet God biñavonañ hekaz eñizamah- popuzahar homehozei.” ¹⁸Met parü tin tovai sohot modari naiz tekü tat hepanež poi meñizat manohopenez ñeti poñihar parun mañeken tohop. ¹⁹Met pot parü tin tovai sohopenepuh tokat abarah parum tin hepanež poñ batogü manovai sohopenezaež, parum tin pohazaž het hepanež rotap pov bar batapan.

Timotin ñeti meteo mañahat ev

²⁰Met Timoti, ni Iesu Kristoz gogot tookez God nañahan hež-povož ni tin korav hež. Tat añarab mod nari, “Dei hodad tinavonañ hežari ev,” pot hat

ñetĩ betez Godiz hahan hez-bonoñ niin nañamahaek, poñihö naneñizotuzañ okeg, ni kos rez manat hekez ev nañamoh. ²¹Met añarab hamoh-pori parumauz hodadevok ñetĩ betezañ haovai sohot Iesu Kristoz tin homet

hekaz nonor betevai samah. Met ganö ni taput tekë hezavoz ne homet ev niin nañoh.

Met Godiz masakao ninañ hep.
(Poliz ñetiv menahat nen ev.)

2 TIMOTI

Ñeti garosikao

2 Timoti ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Pol Roma zeitak kakam zeimakeh memorizahan hehaek, pi men ñomapanez pov totoi ravooohan, Timotiz homet pi ñeti mod epov menah. Met Pol pi tokat mod nao menat mod narihaz namee, oñ pim ñeti metë epov ev menah. Met ñeti epov Timoti pim ro pimaup zut ravat heh-pop kez tat Iesu Kristoz homeo badae batat hepanez homet mañah. Tat Pol modari hori metoohan pimaup tovai emoohavoz homet, Timoti taput tohopanez amun menat piin mañah. Tat epat piin mañah, “Met ni hori tairao netohopanezavoz kaev ravat betetun, oñ kez tat het añarab lop masak metat zaitivonañ het parum honoñaiñ ni ba oñ bathoz,” pot mañah.

Met Iesu abarah helat hasahan kris-masañ 36-iz zut bon tahan Pol pim ñeti metë epov menat meeh.

Pol Timoti popuz ñeti tokat epov menah

1 Ne Pol, met God pimaup hodadevok ne Iesu Kristoz aposor abanap ba ou navatahan hez. Met batam añarab tairari Iesu Kristonañ honeo ravat hepanez pori, pohao tin het hepanez pov hamanapanez pi au hakahan hezaekaz homet ne nemeehan, añarabon ñeti pov mañovai samoh. ²Met Timoti ni nem ro pimaupuz zut ravat hez-tinapuz homet ñeti epov menomaz ev toh. Met God darim Papapur Iesu Kristo darim Amip ni masakavor zakepiv nanohopanen, lop tinarinañ hekez ne zait toh.

Timoti Kristoz ñetiv tin mañohopan

³Met nem iz mimihol Godiz ñetiv baval hat tovai emoohavoz zut, ne amun

lop tinarinañ het baval haovai sohot pim gogot tin tovai samoh. Pot ne tohot nem toh-navoz ne homeamohopuh, Piuho hañ horiv netapanez hez, pot ne homet ñaihet tamoh bon. Tat ne orah rezah alizañir kuturuñik nimaz homet Godin mañ mañovai ni tin netamahavoz piin biñ mañamoh. ⁴Met ne ev hezepek emomaz hat, ni ok nevetet emomaz tohon ni nemaz zakep tat iñ hañivoz homeamohopuh, maot emat niin etet biñ ahov ravomaz ne rotap ahoam zait tat hez. ⁵Met nim Kristoz tin homehot hez-povoz ne homeamoh. Oñ nim añ izap pim abatao Lois, met nim nonop Iunis parup garos pimaz homehot hehavoz zut, petev ni amun tin pimaz homeo badae batat hez-pov ne hodad. ⁶Met pot tameñiek, ganö ni unun manek hezavoz ne homet niin epat nañom, Met batam nem marañ nim gagaih nevizat Godin mañohon, pim gogot tovai sookez kezao nanahavoz ni homet tin bahorë hat het pim gogot tovai sohoz. ⁷Met God dari ñaihet tat hekaz hodadeo naan, oñ kez tat dari lop tinarizaronañ het modari loporizaro manookapuh, darim hekazavoz tin korav hekaz hodad nen pov pi dari anamah.

⁸Met pot God hodad pov anamah, povoz ni añaraboz ñaravatak bal haz rouvat pim ñetiv mañookez ñaihet tat tu ravotun, ma ne darim Amipuz ñetiv mañohovoz paru kaev ravat ne ev kakam zeimakeh nemerizahan hezavoz homet, ni nemaz kaev ravotun. Oñ God kezao ni nanohopanen pim ñetiv hao-vai sooken, modari kakamao ne netamahavoz zut, ni amun netohopanen kez tat hekez ev hamoh. ⁹Met dari tin nao toogivoz homet God hori hegiekanañ maot pimeri ba avatah bon, oñ pimaup zaitivok pi masakao anat dari pim añarab tinari ravat hekaz hat ba ou avatah. Met batam nonair nai bonorah pi Iesu Kristoz homet epat haka-

han heh, “Met ne Kristo meeman pi er horat paru masakao manohopan.”¹⁰ Pot pi batam hakahan hehaek, petev dari maot pimeri ba avatamah-pop Iesu Kristo meehan pim masak etamahao ou ravahan dari etet hodad raveg. Met dari ñomat hori ravakaz nonoroh emoogin Iesu Kristo pi non pooroz kezao bavon batah, povoz dari pim tin tah-ñeti pov hatevetet abarah sat pohao tin het hekaz nonoroh petev hasameg.

¹¹ Met God ñeti tin epov añarabon mañat pim kapot tin badede mañohomaz hat aposor gog abanap ne ba ou navatat gog epovok neñehan ne mañovai samoh.¹² Met pot mañovai soohovoz hat ne ev kakam zeimakeh nemerizahan het kakamao hatevetehot hez. Met ne ñeti epovoz kaev narav, oñ Iesu Kristo popuz ne tin hodad het pimaz homeo badae batamohon, pi nemaz tin korav ravat hezan, ne pim gogot tin tovai samoh, met pi am nemaz korav hepanen, tokat pi maot erapanez aliz pos ou ravapan, pot ne hodad hatat hez.

¹³ Met ni tin tovai sookez ñeti nañoohrotap poñ ni tin pim nonoroh sohot tookezañ ok, povoz ni bahore hat hekez ev nañamoh. Tat ni Iesu Kristonañ honeo het pimaz homeo badae batat tin hekepuh modari loporì manohot tin metovai sookè.¹⁴ Met Godiz Pul Tinap darim loporizaroh hez-pop ni kezao nanohopanen ñeti rotap pov niin nañat pim gogot tookez nañahan pim gogot tamen-pov tin bahore hat het ñeti pov añarabon mañovai sookez ev nañamoh.

¹⁵ Met ni hodad, Esia zeisik aban Piselasir Emosenisir mod Iesuz homet hezmapori ne kos rez nanat hez.¹⁶⁻¹⁷ Met aban Onesiporas batam ne ev kakam zeimakeh nemerizahan hehon pi nemaz kaev ravat kos rez nanan, oñ Roma zei epatak emat nemaz ahoam mel tohot het tokat bar navatat pi orah rezah ne hehoek, emat helakao deip het ñeti muz

tinao nañat nem home tinavonañ hemaz neñizooh, povoz darim Amip pimeri zakep metat meñizohopanen paru tin hepenez ne zait toh.¹⁸ Met batam dei aban pop Epesas zeitak sat hegipuh pi ahoam ne neñizoohavoz ni hodad, povoz darim Amip maot erapanez aliz posik dari añarab an etapanez porah aban popuz zakep metapanez ne zait toh.

Timoti kez tat Kristoz gogot tohohan

2 Met ni nem ropuz zut ravat hezapun ne epat nañoman hatevet. Met Iesu Kristo dari masakao anamahavoz homet ni rez kek tat kez tovai sohoz.² Met batam añarab ahovokaroz ñaravatak ne het Godiz ñetiv haohon ni hateveteoñ-pov aban hodad tinavonañ het tamah-narin ni etet ba ou batekepuh, ñeti pov parun mañovai sooken paru hatevetet rap reet sat añarab modarin mañovai sohop.

³ Met ni Iesu Kristoz gog abanap ñai aban napuz zut ravat kez tat heken mod nari honoñaivor kakamao netohopanen ni kaev ravotun, oñ rez kek tat het tovai sookè.⁴ Met ñeti ev nañomaz tohpõiz ni tin home, Met ñai aban nap ñaivok sapanepuh pim aban ahopuz mañohopanezat hatevetet baval hat ñai tovai sohopanezaek, pi gog pov betet modavok nasotü, oñ pim aban ahop piin etet pimaz biñ ravapan hat tin ñai tohohan.⁵ Met ñeti modao ev, Met aban nari porü hat nae nap ritou metat tin nai bapanez garos ñeti kateñ parun mañapanen hatevet porü hat sapan. Met tin hatevetet porü hat sapanez pop sat bapan, oñ tin hat navet betezam porü hat sapanez pop tin poi pi navotü.⁶ Met modao ev, Aban nap gog ahov tat pim gipiz ñedet tin korav hepenez pop rekot utap tapanen, pi garos bat napanen modari tokat parumotü bat napan.⁷ Met ev Iesu Kristonañ honeo het kez tat tovai sookez nañoh-ñeti epeñiz homeoken

pi hodadeo ni nanohopenen kapotaz tin hodad ravookë.

⁸Met darim aban batam ahö heh-nap Devid popuz iz mimip Iesu Kristo pi het ñomahan maot baval hah-tin popuz homehozei. Met ne pim ñeti tin pov añarabon mañovai emoohovoz, ⁹mod nari kaev ravat kakam ahov netat nemaz, “Hori tamahap ev,” pot hat hori tamahari senirepenañ medemamahavoz zut nedemahan ev kakam zeimakeh hez. Met Godiz ñeti tin pov senirepenañ ne ev nedemahan hez-epovoz zut paru rekot nademotuzat hez, oñ modari am mañovai samahaek, ¹⁰ne ev nedemahan hez-epovoz ñaihet nat, oñ epat homeamoh, Peti modari ñeti epov am mañovai sohopenen, God añarab tairari pimeri ravapanez hat ba ou batahan hez-pori amun hatevetepanen, Iesu Kristoz homet hepanen piuhö pimeri bavatapanezaek, tokat aliz tinavok meñepanen pohazao het hepan. Pot homet petev parum hori netahan hez-epovoz homet ne ñaihet nat. ¹¹Met darim hameg-ñeti rotapuv ev menomaz toh,

Met dari pinañ honeo het ñomak, povoz pinañ honeo am pohao tin het hek.

¹²Met dariñ honoñai nañ emohopanez porah boi tat dari tin tovai sohok, povoz pi hapanen pinañ honeo korav ahoi ravat hek. Ma pi kos rez manat dari, “Pimaz unun,” pot hak, povoz pi zu taput dari kos rez anat, “Ne arimaz unun,” pot darin añapan.

¹³Met dari pim zaitivok tin tovai sookaz hameg-pov elat ritou takan pi darim pot takazavoz zut nao natotü, oñ pim hahan hez-potam tin tovai sohopan.

Ñetiv rotap darim hamegit ev menoh.

Gog aban tinapuz biñ ravapanezat ev

¹⁴Nem rop ev ñeti niin nañoh-epen nim togutak añarab hez-porin mañ. Tat

Godiz abatavonañ epat mañohoz, “Met ari ñeti betez nañir nañ hat nae nari ser hameg-poñ betei.” Met paru nari hamoh-epat hat nae nap ser hamahaek, añarab modari hateveteamahan parum loporizaroh poñihö nameñiz, oñ paru hatevetet lop horirizaro ravamah. ¹⁵Met ni tin pim gogot kez tat tookezavoz tokat God etepanen ni rotap tin tookë, povoz homet tu naravotü, oñ tu narav heken pi epat niin nañapan, “Met ni nem gog aban tinap hodadevonañ het nem ñeti rotapuv tinam añarab modarin mañovai emooñ.” Pot niin nañapan hat petev ni pim gogot kez tohoz. ¹⁶Met añarab Godiz tin hom namee hezari ñeti betezañ hamahapuh, God kos rez manamahan parum horiv map an pap manamah, povoz ni parum hamah-ñeti poñ hatevetetun, oñ kos rez manekë. ¹⁷Met kesezañ garos aviam tat ahö ravat heris map bahori batamahavoz zut parum ñeti betez hamah-poñ ahö ravat añarab ahovokaroz hodadeo bahori batamah. Met aban pot tamahariz nañariviz abata-vokaro Aimeniasir Pailitas ok. ¹⁸Met parup poñariv ñeti rotapuvononor betet betezam sohot epat moreg hamah, “Met dari ñomat bal hakat hezari eveg, tokat maot nañomotü.” Pot parup hama-haek añarab Iesuz homeo badae batat hez-mod nari hatevetet lop houlorizaro ravat pimaz homet hakez-pov maot bahori batamah.

¹⁹Oñ Godiz ñeti rotapuv bah kezar bareñamahan dao hat hezavoz zut, dao hat hezao ok. Met pim menahan hez-nao ev, Met God pimauz añaraboz pi tin hodad hez. Met mod epov amun menahan hez, Met nap, “Ne darim Amipuzap ev,” pot hapanez pop hori mapoñ kos rez manapan, pot menahan hez.

²⁰Met ñeti modao ev. Aban monisinañapuz ze ahomakeh pim perë nañir nañ ahoam biamahan oraez. Met perë poñiz nañ golv ma silva povonañ matut

tahan moni ahos manat pim bat em biza-
han oraez, met nañ zihav ma hamar bat
matut tah-poñ moni avis manat bat em
bizahan oraez. Met aban ahoi helakao
emamahan golivor silva perë poñ bat
gipiz tezat manamah, met aliz modañik
poñ nav, oñ mod upaiñ bat gipiz tezat
namah. ²¹Met perë hamoh-poñiz zut
añarab hez. Met aban nap pi home horiv
betet lop tinarinañ hepanez pop pi perë
golivor silvavonañ matut tahan oraez-tin
poñiz nasiz zut pi hepan. Tat pi añarab
modariz zut naketü, oñ Godiz gog aban
tinap ravat hepanen, pim ahop gog ahö
nao tapanez mañapan, povoz rekot pi
gog pov am tovai sohopan.

²²Met aban ro houavehol parum zait
horiñiz berevamahat tamah-poñikanañ
ni bazei manat hekë. Tat home
tinavonañ Iesuz homeo badae batat
het, añarab modari lopori manat
tin metookez non tin pooroh sookez
rez kek tat tohoz. Met añarab mod
nari lop tinarizaronañ het darim
Amip meñizohopanen tin tohopanez
mañamah-porinañ honeo ni ravat
parum tohopanez taput tohoz. ²³Met
ni hodad, paru nari orah rezah kut tat
ñeti betezañ hamahaekanañ mogao tat
ser nae nap hamah, povoz porinañ
honeo het ñeti pot nañ tovai ni haotun.
²⁴Met tairap darim Amipuz gog aban
tinap ravat hepanez pop modari ñeti
nao hat nae nari ser nae nap hahopanen
pi honeo nakaotü, oñ lop masakarinañ
het modari masak metohot ñeti tin
navor nao parun mañohopanen tin
ravohopan. ²⁵⁻²⁶Pot tohopanen modari
Godiz ñetivoz kaev ravat ñeti horiv
piin mañohopanen pi mogao natotü,
oñ ñeti tinao parun am mañohopan.
Met paru pori Godiz ñetivoz kaev ravat
hezan Seteniho ari biv bizat anumaihol
bamegivoz zut tat paru bahan pim
zaitivok tovai samahaek, gog aban pop
am ñeti rotapuv parun mañohopanen

God meñizohopanen, paru loporizaro
borourat hodad tinao bat Seteniz bivok
holat hezaek, maot bil ñodapanen
Godiz ñeti rotapuv baval hat emohopan
ma tair?

Aliz metes ou ravapanez ñetiv

3 Met tokat aliz metes totoi ravo-
hopanez porah hori honoñai ahoñ
dariti ou ravohopanez poñiz ni hodad
tekez ev menomaz toh. ²Met hamoh-
porah añarab nari epat tohopan, Paru
Godiz ñaihet nat het moni ahos bo-
hopanez homet biñ ravat modari tin
metat manohopanez hom nametü, oñ
bagiz gut tat parumau bohopan. Ma
parumauz heriñ bat hel batat, “Dei
tinari ev,” pot hahopan. Ma nari añarab
modariz ñeti horiñ hat, “Betezari ok,”
pot parumaz hahopan. Ma nari parum
nonor papaz mañohopanezat elat hat
naveteriz zut ravat hepan. Ma nari
modari masak metohopanen, “Eperi tin
ok masak etamah,” pot nakaotü. ³Ma
nari parum kapotakariz zakep namet het
mogao tat parunañ honeo
tin naketü. Met añarab modariz ñeti
moregañ hahot paru home horivonañ
het, parum hepanezavoz tin korav narav
am zeñi ñai tat modari ur hori bato-
hot añarab modariz tin tohopanezavoz
kaev ravat hepan. ⁴Met nari parumeri
der gup metohopanen menohopan, ma
nari paru betezam het Godiz biñ nar-
avotü, oñ parumauz heriñ bat hel bato-
hopanez homet biñavonañ hepan. ⁵Met
hori poñ tohot parum gizañinañ epat ha-
hopan, “Met dei Godiz ñetiv baval hat
samegiri ev.” Pot hahopan, oñ parum
loporizaroh pim tinao bon hepanen,
parum hahopanezavoz rotapuv ou nar-
avotü. Met aban hori poñ haovai to-
hopanez pori ni amun bahori navatapan
hezavoz homet paruhanañ bazei manat
hekë.

⁶⁻⁷Met aban hahö-porihanañ nari modariz zeñnik lokat añ hodadeo bonorin ñeti moregañ mañamahan hatevetet barotap batamah. Met añ pori parum garos hori tooh-nañiz homeamahan loporizaroh an pap manamahan paru Godiz ñeti rotapuv hatevetet tin bahorë hat hepanez pap tat ñeti betez navor nao modarihö hamahan hatevetet zuam bamah. Povor aban hamoh-pori ñeti moregañ mañamahan paru zuam hatevetet bamah. ⁸Met batam aban Moses Israel añaraboz korav ahop ravat hehan, aban pim irih heh-nañariviz abatavokaro Zanisir Zambiris, narah Moses hahan, parup ñeo elat pi kos rez manah. Met pot kos rez manahavoz zut petev aban hamoh-pori amun home horivonañ het, “Dei Iesuz homet hez,” pot parum hamah-pov moregao ravamahaek, pim ñeti rotapuv kos rez hamanah, pot ravamah. ⁹Met batam Zanisir Zambiris Mosesiz ñeo elat parupim abatavokaro bat hel batat hahan, añarab modari hatevetet zuam epat hah, “Met arip betezam hamegiñariv ok.” Pot hahavoz zut, paru petev hez-pori amun aviam het moreg haovai sohopenen, añarab parum kapotaz tin hodad tat epat hapan, “Met paru kut tat betezam okat hamah.” Pot hapanen ñeti poñ bon tapan.

Timoti Godiz ñetiv bahorë hat hepan

¹⁰Met Timoti, ne parum hori tamah-okat natavoz ni hodad, oñ ne Iesuz homet Godiz zait nenavok sohomaz zait tat nem hemazavoz tin korav het rez kek tat tovai añarab loporï manat ñeti rotapuv parun mañohot ne kaev narav hehon ni et hanereoñ. ¹¹Met ni hodad, batam Antiok zeitak ma Aikoniam zeitak ma Listara zeitak pim ñetiv mañohot hehon, paru kaev ravat kakamao ahoam ne netahaekanañ zeï modañnik amun

aban nari honoñai povor kao netoohan, kakam ahov hatevetevai emooh. Oñ darim Amip neñizooohan ne kaev narav het am rez kek tat tovai emooh. ¹²Met rotap añarab tairari Iesu Kristonañ hono het, “Ne Godiz homevok sohomaz zait toh,” pot hahopanez pori modarihö parumaz kaev ravat kakam ahov metohopan. ¹³Met aban moregari am hori tovai sohopenen, parum horiñ ahö ravat an pap manat hepanen aban pori map hori ravat Seten paru moreg metohopanezavoz zut paru añarab modari moreg metohopenen, paruhoen amun horiv tohohan.

¹⁴Met parum tamah-pot ni tovai to-tun, oñ batam ñetiv nañoogin ni hatevetet barotap bateñ-pov tin bahorë hat hekë. Met dei niin nañoogiriz ni tin hodad hakez, povoz deim nañoog-potam baval hat tovai sohoz. ¹⁵Met ni gogerah Godiz ñeti menahan hez-pov paru nañoohan, ni hatevetevai emooñiekanañ am ñeti povoz tin hodad hez. Met ñeti pov rekö hahot ni rekot home tinavonañ he, Iesu Kristoz homehot het pohao tin hekez nonoroh sookë, pot ni hahodad. ¹⁶Met batam God aban nari hodadeo manooohan paru pim ñetiv tepatak menahan hez. Met dari ñeti pov tin hatevetevai sook, povoz ñeti rotapuvovoz kapot tin hodad took, ma darim hori tamegiñiz hodad tat betet home tinavonañ het tovai sookazat ñeti poñihö rekot añairohohan. ¹⁷Met dari Godiz gog abanari pim ñeti poñ orah rezah hatevetet baval hahok, povoz dari hodad tinavonañ het rez kek tat pim gog mapoñ tin tovai sohok.

Timoti Godiz ñetiv tin mañohopan

4 Met tokat Iesu Kristo maot ourah erat dari añaraboz ahop ravat het añarab ñomamahirir biriri hepanezari, dari maporiz tovai sameg-poñin etet an etapanez homet gogot tin tookez

hat, Iesu Kristor Godiz etañik epat niin nañom. ²Met ni orah rezah pim ñetiv añarabon mañohoz. Met paru hatevetepanez zait tohopan, ma zait natotuz porah, ni am mañohot paru home horivonañ hepaneze pori hodad modao bapanez hat bade de mañookë, ma ganö Iesuz homet hez-nari hori nao tapan hezavoz homet, ñetiv pov tin bade de mañohoz. Met nari kaev ravapanen ni amun kaev ravotun, oñ orah rezah pim ñetiv am mañovai sookez ev hamoh. ³⁻⁴Met tokat añarab nari ñetiv rotapuv hatevetet kaev ravat kos rez manohopan. Tat parumauz zaitivok hori tovai sohot, aban ahö navokaro ñetiv betez nañ hahopanen, paru hatevetet biñ ravapanez poriz hahopanezavoz zait tat hepan. Tapanen mod pori parum iz mimiholoz ñetiv betez poñ mañohopanen, hatevetet baval hat tovai sohot Godiz ñetiv rotapuv kos rez manat hepan. ⁵Oñ ni parum pot tohopanez poñ natotü, oñ rez kek tat honoñai nañ netohopanen kaev ravat home midin totun, oñ nari hatevetet pimaz homeo badae batat hepaneze hat, am Godiz ñetiv rez kek tat mañohot pim gogot tin tovai sookez nañahan hez-pov ni am tin tovai sookë.

Poliz gogot totoi bon tapanez tah

⁶Met nemaz ne epat hodad, nem hamarrah am hemaz pov bon tovai sama-haek, totoi nemenapanen nem uveo berevapanen ne ñomat ham epar betet som. ⁷Met ne Godiz gog abanap gog tomaz nañahan hehö-povoz ne kaev narav, oñ abanari gog nao kez tat bavon batamahavoz zut, ne kez tat Iesu Kristoz ñetiv rotapuv bahorë hat pim gogot bavon batat garë haomaz ev toh. ⁸Povoz God nem hañ tinao bat hezaek, darim Amip erat tinaharam an etapanepuh, hañ tinañ anapanez pop maot erapanez aliz posik nem tamohovoz hañ tinao nanapanen bat hem. Met ne nenap pot nanapan bon,

oñ añarab pimaz zait tat pi maot erapanez ñai bizat etet hepaneze-pori amun hañ tinañ manapanen bat hepan.

Ñetiv mod nañ ev

⁹Met ni zuam nehaz emekez nonoroz mel tekez ne zait toh. ¹⁰Met aban Dimas ham eparaz nonair naituz zait ahov tat nevetet Tesalonaika zeitak sat hez. Met aban modap Kresens Galesia zeisik sat hezan Taitas pi amun Dalmesia zeisik sat poek het gogot tamah. ¹¹⁻¹²Met ne aban Tikikas meehon pi Epesas zeitak sat het gogot tamahan, aban Ruka nena-puam deip ev hez, povoz ni Mak bavizat arip ev emepeken pi ne neñizohopanen, deip Godiz gogot honeo tookaz homeamoh. ¹³Met batam ne Troas zeitak hehorah, ne zeisik pot betet emomaz tat nem tamaravokaz dim revahap ok aban Kapas popuz zeimakeh bizoh-dim pop bat, tep poek bizoh-poñ amun bat ev emekë. Met anumai kosiñinañ matut tahan menahan hez-tep poñ bat emekez ev hamoh.

¹⁴⁻¹⁵Met ne añarabon Iesu Kristoz ñetiv mañohon, aban nap pim abatao Aleksanda pi ain nañ matut tamah-pop ñetiv povoz kaeven poh tat ne gaa tom hat kez tat honoñai nañ ahoam netoohaek, darim Amip pim pot netoohavoz hañiv metapan. Met ganö pi nem netoohat nihoz netapan hezavoz ev nañamoh.

¹⁶Met garos paru Roma ñai abanari ñevok nevizat nem ñetiv haohan nem mod nap nenañ honeo het parun ñetiv mañah bon, oñ map nevetet ñaihet tat sahan nem main hehö. Met pot netahariz zakep tat, “God ni hañ horiv metotun,” pot piin mañamoh. ¹⁷Met paru ne nevetet sahan God nenañ honeo het bakez navatahan ne ñaihet nat, oñ paru añarab Roma pat porin Godiz ñetiv map mañohon paru hateveteh. Met pot God nenañ honeo hehan paru kaka-mao nanet, ma men nanoñom tahan ne

am ev tin hez. ¹⁸Met rotap añarab ne bahori netohopenen, pi am nenañ hono het abarah pi ahop ravat hez-zei tin posik neñepanen, ne tin heman pi nemaz korav ravat hepan. Povozi dari pim abat ahovoz biñ haovai sohokan pohao ahö ravat hepanez ne zait toh. Rotap ev nañoh.

Ñeti meteo ev

¹⁹Met ne aban Akuilar pim añap Prisila poñarivir Onesiporasir añar ñaroz homet paru tin hepanez ne zait toh, pot parun mañekë. ²⁰Met aban Erastas am

Korin zeitakam hez. Met dei aban Tropimas Mailitas zeitak het pi lamao tahan ne poek pi betet emohon pi poek am hez. ²¹Met petev tamar ahov nat hez-eparah zuam emekez ne homeamoh.

Met aban Iubulas, ma Pudens, ma Lainasir añ Klodia, met aban Iesuz homet ze epatak ev hez-modari amun nimaz homet, “Timoti tin hepanez dei zait teg,” pot hahan ev menoh.

²²Met Timoti nem rop, darim Amip masakao nanat ninañ honeo hepanez ne zait tat ev nañamoh. (Poliz ñetiv menahat nen ev.)

TAITAS

Ñeti garosikao

Taitas ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Taitas aban pop pi Zuda bonop, oñ Pol piin ñetiv mañoohan, pi Iesuz homeo badae bat hehapuh, Polinañ honeo zeisikaroh sat em tohot Iesuz ñetiv mañovai gogot tovai sooh. Met Taitas popuz ñetiñ Aposor bodori 15 pavar 2, 2 Korin bodori 7 pavar 6-7, met 2 Korin bodori 8 pavar 6,16-17 rekö hameg.

Met pot toohakanañ Pol tokat Taitas meehan sat, havevoz lopotak Krit zeisik sat, añarab tairari Iesuz homet heh-poriz tin korav ravat hehan ñeti epov Pol pimaz homet menah. Met 1 Timoti ñeti pov menah-porah pi Taitas ñeti epov amun menah, povoz pi Timoti añarab nariz korav ravat hehaek, ñeti badede piin mañah-poñ amun Taitas taput tat hehaek, añarab pim irih hehariz tin korav ravat hepanez ñeti badedeo epeñ menat piin mañah.

Met Iesu abarah maot helat hasahan krismasañ 34-z zut bon tahan Pol Taitas ñeti epov menat meeh.

Pol Taitas aban popuz ñeti epov menah

1¹⁻³Ne Pol, Godiz gog abanap ma Iesu Kristoz aposor abanap ravat hezap ev. Met God pi ñeti moreg nao nakap ok, oñ orah rezah ñeti rotap nenañihar haovai samah. Met batam nonair nai mapotü bonorah pi epat hah, “Paru añarab nenañ honeo pohao tin het hepanez ne zait toh.” Pot hahan hehaek tokat pim hah-pov ou ravapanez hah-porah ravahan, Kristohö erat tin pov ba ou batah. Met tokat God dari pimeri ba avatamah-pop nañahan ne sat añarab pimeri ravat hepanez au hahan heh-porin pim ñeti rotap epov maño-

homan paru pimaz homeo badae batat pim baiñetinao parum loporizaroh bizat, Pinañ pohao dari het hek, pot homevai sohopenez ne nemeehan am mañovai samoh.

⁴Met Taitas ni deip honeo Iesuz homeo badae batat hezaek, ni nem ro pimaupuz zut ravat hezap ne nimaz homet ñeti epov ev menomaz toh.

Met God darim Papapur Iesu Kristo dari pimeri maot ba avatamahap masakao ni nanohopenen, lop tinarinañ hekez ne zait toh.

Taitas koravori ba ou batapan

⁵Met batam deip Krit zei okosik het gogot tovai gog tairao deip nat heg-pov ni tovai sohot zei potak katak Iesuz añarab togü poñiz korav ravat hepanezari ba ou batekez hat gog povok ni neñeohö, met nim tovai sookez nañoh-pov ne maot ev menomaz toh. ⁶Met aban korav ba ou batat meñekez nañoh-pori modarihö parun etehopenen, hori nao nat hepan, ma paru nap nim añ honep honep bat hepan. Tapanen parum ñarohol amun hat man man natotü, ma añarab modari ñaro poriz, “Parum ñarohol ñeo elat hori tovai samahari ok,” pot parumaz nakaotü. Oñ ñaro pori parum papapaholoz irih het hapanezat tin hatevetet tovai sohopenepuh, Godiz homeo badae batat tin hepan. ⁷Met tairari Iesuz añarab togü nañiz korav ravat hepanez pori paru Godiz gogot tohopanezari ok, povoz paruti hori nao naketü, ma paru parumauz abatañ bat hel batat naketü, ma zuam mogao natotü, ma iv kezañ ahoam nainotü, ma boir givogü natotü, ma parumotü ahoam bohopenez zait natotü, oñ tinam hepanez porinahar etet gog povok meñekë. ⁸Met korav ravat hepanez pori paru nonair nai tin tovai sohopenez zait tat hepan, ma zei modarizarohanañ añarab patari emohopenen paru tin metat gipiz

manohopan, ma parumauz zaitiv bat hor batat home tinavonañ gogot tin tohot oñeam sohopan, ma ganö paru hori nao tapan hezavoz, Godiz hahan hezat tovai sohot parum hepanezavoz tin korav ravat hepan. ⁹Met pot tohot Godiz ñeti rotap epov deip mañovai soogin, paruhateveteh-pov korav pori tin bahore hat het parum modarin mañat bakez batohopanen, paruhatevetet ñeti rotap povoz kapotaz tin hodad tat tovai sohopan. Oñ tairari hatevetet barotap navat hepanez pori aban korav hamohporihö rekot hodad tinavonañ het maotporin mañohopan. Met aban tin pot tohot hepanezari ba ou batat modariz korav ravat hepanez meñeken hep.

Ñeti moreg hamahariz ñetiv

¹⁰Met ñeti modao ev nañomaz toh. Met ok Iesuz togü nañik paruhatevetet Iesuz homet hez-narir mod nari añarabon deipim ñeti mañoogin hateveteoh-poñ baval nak, oñ paruti hodad modao am hezaek modarin ñeti moregañ mañovai samah. ¹¹Tamahan paruhatevetet añaholor ñarohol honeo hatevetet, “Rotap ma moreg ok hamah,” pot hat ba in balavi tamah. Met paruhatevetet ñeti moreg poñ mañamah bon, oñ monis bapanez homet deipim ñeti namañ-nañ paruhatevetet mañamah. Povoz ni gogot tovai sohot ahao mañat moreg hamah-poñ bavon bat. ¹²Met Taitas, Krit nim hez-zei okosik batam paruhatevetet aban hodadevonañ napuhö epat hah, “Met Krit añarab eperi home horivonañ het ñeti moreg hahot hori nenañ tohot bisin het gipiz ahoam nohot ñek rapañinañ hezari ok.” ¹³⁻¹⁴Pot paruhatevetet tohavozev batam hahat petev am taput tamahan rotap ok ravamah. Povoz ni ñeti moreg poñ hamahan, paruhatevetet ba in balavi tamah-porin ñeti kezao meñeken, paruhatevetet tinao bat Zudahol paruhatevetet ulei ñeti mañamahan hateveteamahan-

poñ, ma ñeti rotapuv kos rez manat paruhatevetet hodadevonañ het mañamah-poñ paruhatevetet betet, Iesuz tin homeo badae batat pim non tinaoroh sohopan, pot ni paruhatevetet mañekë. ¹⁵Met rotap paruhatevetet lop tinarizaronañ hez-pori home tinavonañ het ñeti tinañ haovai samah, oñ añarab Godiz hom namee hez-pori paruhatevetet lop horirizaronañ het home tinao nav, oñ bapap tat hez, ma modariz home tinao homet hapanezavoz kapot rekot paruhatevetet amun hodad natotuzat hez. ¹⁶Tat paruhatevetet pori epat hamah, “Met dei Godiz tin hodad het pim ñetiñ baval hahot hez.” Pot hamah, oñ paruhatevetet tamahavon eteamegin, paruhatevetet hori nenañ tohot pim ñeo elat non tinaoroh sohopanepap pap tat hez, povoz paruhatevetet Godiz hamah-pov moregao ravamah.

Paruhatevetet añavairiz tohopenez ñetiv

2Met Taitas paruhatevetet okori hori okat hamah, oñ niuhö añarab Godiz non tinaoroh sohopenez ñeti rotap nenañ mañovai sohoz. ²Tat aban añavai ravat abav ravapanez tat hez-porin epat mañ, “Erohoh, ari Iesuz tin homet het pim ñeti rotapuvovoz kapot tin hodad tepekepuh arim ham heriñiz zaitiv betet arim hep-kezavoz tin korav ravat modariz zakep tat loporizaro manohozei. Met pot tohot honoñai tairañ ariti ou ravohopanen rez kek tat tin tovai sohozei.” Pot aban porin mañookë. ³Tat zu taput paruhatevetet añaholor añ mod añavai ravat añav ravapanez tat hez-porin epat mañohoz, “Met eñarihol, ari Godiz homevai tin tovai sohot modariz homet ñeti pekuñ hahotunei, ma iv kezavoz zait tat ahoam nohotunei, oñ arim mod goerin ñeti tinañ mañat mañairovai sohozei. ⁴Met pot ari mañairovai sohopeken paruhatevetet hodad tinao bat paruhatevetet abuholor ñarohol lopori tin manat meñizohopan. ⁵Met paruhatevetet pot tovai paruhatevetet zaitivok nasohotü, oñ home tinavonañ het paruhatevetet abuholoz

mañohopanezat tinam baval hat tovai gogot tin tohopanen modari parun etet epat nakaotü, ‘Met paru horiv tamahan Godiz baiñetinao betezao ravamah.’ Pot paru hat pim ñetiv batiu tiu navatotü.” Pot ni paru añ porin mañohez.

Aban añavai natariz ñetiv

⁶Met ni zu taput aban houavë ab añavai natarin epat mañ, “Erohol, met arimauz zaitivok sohotunei, oñ home tinavonañ het arim hepekezavoz tin korav ravat hezei.” ⁷Pot parun mañat ni orah rezah tin tovai sooken paru niin etet epat hahopan, “Pi tin tamahag etei.” Pot hat paru amun nim tookez taput tohopan. Met ni giz nenasinañ betezam añarabon mañotü, oñ lop tinarir hodad tinavonañ het ñetiv mañooken, ⁸nimaz kaev ravat hepanez pori hatevetet nimaz batiu tiu navatapanez homepanezaek, paru bapap tat ñetü hañiv nak tu ravat am hepan.

Itir as metoohariz ñetiv

⁹Met paru aban ahori zum metahan parum irih het itir as metohot hezporihanañ tairari Iesuz homeo badae batat hez-pori parum ahoriz mañohopanezat baval hat gog tairao tohopanez mañohopanez povohar tovai sohopan. Tat aban ahõ porihõ gogot tapanez parun mañapanen paruhõ ñetü horü nao parum ahorin namañotü, ¹⁰ma parumotü givogü navotü, oñ orah rezah parum hahopanezat tinam hatevetet baval hat tohopanen parum ahori parumaz epat hahopan, “Met dei et narë hezan paru am gogot tin tovai samah.” Pot parum gog abanariz hahopanen, God dari maot pimeri ba avatamahapuz ñetiv ahõ ravohopanen modari hatevetet zait tat, “Ñetü tinao ok,” pot hahopan.

Iesuz ñai biit etet hek

¹¹Met God dari mapori maot pimeri ba avatapanez hat pim masakao ba ou havatah. ¹²Tahan dari etet, Rotap tin etah, pot hodad haravat hez, povoz masak povok dari het Godiz hodad nat het, darimauz hodadevonañ horü tovai emoog-poñ betet home tinavonañ darim hekazavoz tin korav ravat het, pim darim tovai sohokaz añahan hez-potahar baval hat tovai sohok. ¹³Tat darim ahop God pi dari maot pimeri ba avatapanez meehan erahap, Iesu Kristo tapup, maot pim alizavor kezavonañ erapanez aliz posiz dari homet ñai bizat etehot hek. ¹⁴Met dari horü tovai emoogiek, pi pop darim horü poñiz hañiv bat kakamao hatevetehapuh, Goditihar ba avatahapuh non tinaoroh eñet epat hah, “Nem añarab ev lop tinarizaronañ nemaz homet het tin nenañihar tovai sohopanez zait tat hezari ev.” Pot pi dari-maz hakahan hez.

¹⁵Met Taitas, pihö ni pim gogot tovai sookez kezao hananahan hezavoz homet, ñetü ev menoh-epeñ añarabon orah rezah mañohot bakez batooken, paru hatevetet baval hat tovai sohopan. Met ñetü epeñ mañovai sooken ganõ nari niin etet giz mou netat batiu tiu navatapanen, ni rekot Godiz kezavonañ ñetü tinavohar parun mañookë.

Paru tin tovai sohopanez mañah

3Erom, met añarab nim irih hezan ni parumaz korav ravat hez-pori paru gavman ahorrir zeitak korav ahoriz irih het mañohopanezat tin tovai sohopanez mañookë. ²Tat epat mañ, “Met ari arim modariz ñetü pekuñ nakaotü, oñ arimauz abatañ bat hor batovai lop tin masakarizaro ravat mod porinañ tin hono het añarab mapori tin metat meñizovai sohopek.” Pot parun mañohez.

³Met batam dari kut tat Godiz hahan hezat baval nak het, darimauz zaitivok hori tovai emohot, modarizatun etet zait toog, ma parumaz kaev ravat hori metoogin paru amun darimaz kaev ravat taput etooh. ⁴Oñ petev God dari pimeri maot ba avatamahap pi darimaz zakep tat loporí anat masakao anamah-pov ou ravat hez, ⁵povoz piuhö pim non tinaoroh sookaz eñehan dari ev hezaek, darim batam toogit maot natotü, oñ darim modari tin metovai sohok. Met dari tin tovai emoogin pimeri ba avatat non tinaoroh eñeh bon, oñ hori nenañ tovai emoogin pi darimaz zakep tat eñizahapuh darim hori tovai emoog-poñ ba ol haveteh. Tat pim Pul Tinapuhö bamagei avatahan dari lop tin masakarizaronañari ravat hez. ⁶⁻⁷Met God dari pinañ honeo hekaz hat pim masakao anat Iesu Kristo dari hañiv navotuz pimeri maot ba avatapanez homet meehan erat ñomahapuh piuhö pim Pul Tinap aviam anah bon, oñ map ahoam anahan darim loporizaroh an pap manat eñizamah, povoz dari pinañ pohao tin het hekaz gaa tat etet hez. ⁸Met ne ñeti rotapuv ev menat niin ok nañoh.

Povoz Taitas nim irih het Godiz homeo badae batat hezarin ñeti epov ahoam mañovai sooken, ñeti epovohö paru meñizohopanen epat hodad ravohopan, Met God tin etah, povoz dari taput tat modari tin metovai sohok. Pot homet tovai sohopanen tin ravohopan. ⁹Met añarab nari ñeti betez nameñizotuzañ ahoam hat nae nari mañohopanez poñ, ma nari parum mimiholohö meñizohopanez hat parum abatañ ahoam havai sohopanez-poñ, ma Mosesiz ñeti menahan hez-poñ hahot nae nari ser hahopanez poñ, kapot bonoñ ok, povoz hahopanez porihanañ ni zeí manat hekë. Met ev menat nañoh-epañ paru nae nari mañovai sohot zuam modariz kaev ravat

hañ ser mañamah. ¹⁰Povoz met tairap pi añarab modarinañ het mañohopanen, paru hatevetet berat main main ravohopanez ñeti poñiz nañ hapanen ni hatevetekë, povoz pop maot mod porin mañapan hezavoz nao mañat modao mañeken, hat navet het pi am modarin mañohopan, povoz kos rez manepeken pi arinañ maot honeo naketü, oñ ba iñidoh batepeken pim main ravat hep. ¹¹Met pot mañat añarab modari baverapanez pop hori povonañ het pekup ravat hepanezap okeg, pimauhö hori pov tohopanezaek non horioroh sohopan.

Ñeti meteo mañahat ev

¹²Met zeis tamar ahov tohopanez porah ne Nikopolis zeí potak sat hem, povoz aban Atemasir Tikikas parupihanañ nap ne meeman ok niin emat nañapanen, Nikopolis zeitak poek ni zuam emat ne ba nevizekez zait toh. ¹³Met ñeti modao ev. Met aban añaraboz ñetiñ hatevetet ba oñ batamahap Sinas popur aban Apolos pop parup zeí modatak Godiz gogot tohopanez sapanez tat, tairatuz tekí tapanez potuz ni Iesuz añarab modarin mañeken ari honeo parup meñizat manat meepeken sap. ¹⁴Met Godiz añarab ravat ninañ hez-okorin mañovai sooken paru betezam naketü, oñ home tinavonañ het modari meñizovai sohop, ma gogot tohot parum gipizor modatü parumauhö bovai sohop.

¹⁵Met nenañ ev honeo hez-nem modari ni tin hekez hahan ev menoh. Met ninañ ari honeo het Iesuz homeo badae batat hez-mod pori amun tin hepanez dei zait tat ev hagiék ni parun bar mañ.

Met Godiz masakao ari maporinañ hepanez ne zait tat hez.
(Poliz ñetiv menahat nen ev.)

PILEMON

Ñeti garosikao

Pilemon ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Pilemon aban pop Kolosi zeí ahotak pi moni ahosinañ hehap Iesuz homeo badae batahan añarab mod Iesuz homet hehari pim zeimakeh topourat daasir mañeo haoh.

Met Pilemon batam heh-porah añarab narihõ añarab mod nari zum toohapuh parum gogotak meñehan gogot tovai emooohaek, gog nap pimauz zaitivok kilam barezat sat iz ravoooh, povoz aban pimaz korav ravat hehap mel tovai sat bar batat rekot kakamao metooh, ma ur ñomah.

Met Onesimas pop Pilemon pim zum tat gogovok meñehan hehaek, betet barezat hotoh sat Pol bavizat parup hehaek, Pol pi kakam zeimakeh hehaekanañ Onesimas maot meepanez tahapuh ganõ Pilemon popuhaz maot sapanen pi bat kakamao metapan hezavoz ñeti epov menat manahan pimau tep poe basah.

Met Iesu abarah maot sahan krismasañ 30-z zut bon tahan Pol ñeti epov menah.

Aban Pol Pilemon popuz homet ñeti epov menah

1 Met ne Pol, Iesu Kristoz ñetiv hohovoz hat kakam zeimakeh ev nemerizahan hez, met ner darim bosip ravat hezap Timoti popunañ honeo deip ev het ni deipim hatap Pilemon darip gog honevok tamegivoz homet ñeti epov ev menakaz teg. ²Met añ Apia pop, ma aban Akipas pi Kristoz gog epovok kez tat het patao tamah-popur añarab mod tairari Iesuz togut ravat het nimamakeh topouramah-poriz amun homet tep epee deip ev menameg.

³Met God darim Papap ma darim Amip Iesu Kristo masakao anohopanen ari lop tinarizaronañ hepekez deip zait tat hez.

Pilemoniz homet biñ ravat hah

⁴⁻⁵Met Pilemon deip Iesuz gog hone-tak tohot ni nem bosip ravat hezap, ni darim Amip Iesuz homeo badae batohot Godiz añarab lopori manat tin masak metameñ-ñeti pov hahan ne hateveteohõ, povoz ne mañeo hamoh-porah nimaz homet Godin ñeti biñao, “Pi tin tamah,” pot ne mañamoh. ⁶Tat nimaz mañevok epat piin mañamoh, “Met Pilemon pi Kristoz ñetiv añarab hatevetet homeo badae batohopanez hat mañovai sohopanepuh, Kristo pim hezhez tinai anat eñizamahan tin sameg-povoz Pilemon tin hodad tohopanez ne zait toh.” Pot nimaz mañ mañamoh. ⁷Met nem bos tinap, ni Godiz añarab modari lopori manat meñizameñiek paru biñ ravat hez-ñeti pov ne hatevetet lop tinari ravat het biñ ravat hez.

Onesimas masak metohopan

⁸⁻¹⁰Met Onesimas nem rop bavatat tamoh-popuz homet ñeti epov nañomaz ev toh, met ne ev kakam zeimakeh hezaek, pi ni nevetet barezat ev emahan, ne Kristoz ñetiv piin mañooohon barotap batahan, deip honeo Kristoz homet hezaek, ne pim papapuz zut ravat hez. Met Iesu Kristohõ ne pim gogovoz aban ahop ba ou navatat neñehan hez, povoz ne rekot ni Onesimasiz metookezat ñe kezao nañoh narab, oñ ne nimaz zait tat lopori nanamohoeke ñe kezavonañ niin nanañotü, oñ ne masakavonañ ñetiv epat niin at nañom, Met ni rekot ne Onesimas meeman ak emapanen masak meteke? Erom, ne kakam zeimakeh het totoi abav ravomaz tohog, ganõ ni Onesimas barezat ev emahavoz hat hañ horiv metooken ñetiv hapanen ne hatevetem

hezavoz, ni nemaz zakep tat pi masak metookez ne ev nañoh. ¹¹Met batam pi nim gog abanap ravat het neñizat tin gogot nat, oñ barezat ev emah. Oñ petev pi ne neñizat tin gogot tamah, ma ni amun tin neñizohopanezap pot pi ravat hez.

¹²Met petev Onesimas pi nem ropuz zut ravat hezan nem loporih pimaz homeme hez-pop meeman nihaz ak emapanez tah. ¹³Met ne Kristoz ñetiv hao-hovoz hat ev kakam zeimakeh nemerizahan hezan ni hotoh het neñizookez pap tat hezaek, pi ev nenañ am hepanepuh ne neñizohopanez homeohö. ¹⁴Oñ pi pot netohopanez ni gu nak hezaek, ne ni ritou netat pi ev het neñizohopanez ne piin namañotü, povoz ne pot homeamoh, Met garos pi ne neñizohopanez ni tin homet nim zaitivok gu hakë, povoz tin ok.

¹⁵Met Onesimas nim gogovok pohao ak hehaek betet barezat ev hotoh emahavoz kapot peti epat hez, Met pi Iesuz ñetiv barotap batapanezaek maot ak emapanen, arip lop honerinañ ravat pohao het tovai sohopekezavoz pi ev emah batah. ¹⁶Oñ nihaz maot meeman ak emapanez porah, nim gog aban napan ravat naketü, oñ arip honeo Kristoz homet hepekezaek, pi nim bos tinap pot ravat hepan. Met pi nem rop ravat hezaek, nem ulovok pimaz homeme hez, ma ni amun nim gog aban tin popuz zait tat lopori manookë.

¹⁷Met deip Kristoz gog honevok tovai samegiek, ne nim nanep ravat hez, povoz nihaz emohotin, ni tin neteñ narabavoz zut pi meeman ak emapanen ni biñavonañ tin masak metookez ne zait toh. ¹⁸⁻¹⁹Met pi hori nao ni ne-

tah, ma pi nim nai givog tahavoz hañ nai nanapanez hakë, povoz neen nañeken neohö nim hakez poi ni nanom. Met ne Pol nem marasinañ ñeti epov menoh. Oñ neohö ni Iesuz ñetiv nañohon ni hatevetet homeo badae batat tin poh hekezap raveñ, oñ ne ni pot netohovoz zut nao niuhö hañ ne netekez nanañ hez. ²⁰Povoz Pilemon nem bosip, ni Onesimas tin metookez nañamoh-epov deip darim Amipuzañariv ravat hezavoz homet tooken, ne lop tinarinañ het Kriston biñ mañohom.

²¹Met ne ev het tepae menohot nimaz pot homeamoh. Met rotap ni ñeti menamoh-epov rekö hat pot Onesimasiz hakë, “Kar, nem bosip maot ev haemahag, Poliz tepaek menah-nen epov ne nametotü, oñ masak ahov metat tinaek meñem,” pot homeokë.

²²Met ñeti modao ev, Kar ne maot arih emomaz homet ari Godin mañ mañamegiek, pi gu hapan, povoz ne ak emomag, nem emat orohomaz zei girü nao ak batin batepeken hepanenahoh ne emom.

Ñeti meteo ev

²³Met Epapras Iesu Kristoz ñetiv hao-havoz hat pi ev kakam zeimakeh nenañ deip honeo emerizahan hez-pop nimaz homet ñeti biñao, “Ni tin hekë,” pot nañahaek ne ev menoh. ²⁴Met ev nenañ honeo gogovok hez-modariz abatañ ev, Makir Aristakasir Dimasir Ruka paru pori amun nimaz homet ñeti biñao, “Ni tin hekë,” pot nañahaek ne ev menoh.

²⁵Met darim Amip Iesu Kristoz masakao nim loporih tin het hepanez ne zait toh. (Poliz ñetiv menahat nen ev.)

IBRU

Ñeti garosikao

Ibru ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met paru Zudaholoz ñe haohavoz abatao Ibru ok, met Zuda poriz abat modao Ibru añarab hameg. Met dari nap Ibru ñeti epov menahapuz abatao hodad nat.

Oñ paru Zuda nari Iesuz homeo badae batat hehan Zuda modarihö, “Evo, dari Mosesiz hahan hez-poñiz nonoroh sohokan tin ravohopan,” pot mañoohaek ganö paru mod pori kaev ravat Iesuz nonor betepan hezavoz homet aban nap ñeti epov menah.

Met Iesu map ahop okeg, pi nena-puhö rekot dari eñizohopan, oñ non mod naoroh sohok, povoz hori ravak, pot paru hodad tat am kez tat Iesuz nonoroh tin sohopanez homet ñeti epov menat meehan sahan paru Ibru añarab pori bat rekö haoh.

Met Iesu abarah maot helat hasahan krismasañ 37-iz zut bon tahan ñeti epov menat meeh.

Aban nap Zudaholoz homet ñeti epov menahan hez

Godiz ropuz ñeti kapot ev

1 Met batam God pim propet abanarin narah nao tat pim ñeti nao mañooh, met mod narah mod nao tat ñeti modao mañooh. Potahar pi parun mañovai emoohan, hatevetet darim iz mimiholon pim ñeti poñ mañooh. ²Met batam pi pot tooh, oñ petev aliz tokat epeñik pim rop meehan erat, pim ñetivov mañoohan hodad hehat darin bar añovai emooh. Met ro popun batam God mañoohan piuhö abarar hamarar añarabor nonair nai mapotü matut tovai emooh. Toohan Godihö nonair nai potur poriz pi korav ahop ravat hepenez hat au mañahan hez. ³Met ro pop Godiz

hodadevoz hezat pim hodadeo amun hez. Tat Godiz aliz ahö peñ hat hezavoz zut, pi amun taput peñ hat het kezavonañ hamahan, abarar hamarah nonair nai map hezatur hezari parum tovai sohopanez hat matut tahan hez-taputam tovai samah. Met pi pop hamarah erat dari añaraboz hori tovai emoog-poñ ol betehopanez nonor ba ou batahapuh, pi maot bal hat abarah helat God kezavoz maupuz nakoe tek tinatak pi toutat hez.

Godiz ropuhö enzolihol ritou metat hez

⁴Met Papap hahan rop abat ahovonañ ravat hez-povohö enzoliholoz abatañ ritou metat hezaek, ro pop enzol poriz korav ahop ravat hezan paru pim irih hez. ⁵Met Godihö ropun batam mañahan hez-epat enzol napun namañ, “Met ne nim Papap hezan ni nem rop ravat hezap ok.”

Ma pi maot enzol napuz homet epat nak, “Ne pim Papap heman pi nem rop ravat hepan.” *Buk Song 2:7*

Met God pim enzoliholohanañ napun ñeti epovokaro mañah bon, oñ pim ropuz hat mañahavokaro ev. ⁶Met God pim ro nen pop hamarah meepeanez tahporah epat hah,

“Met nem enzol mapori pim abatao bat hel batat piin mañ mañoohopanez ne zait toh.” *Lo 32:43*

⁷Met God enzoliholoz homet epat hahan hez,

“Met enzol nem asit netamah-porin mañamohon paru hatevetet hadao zuam urat bon tamahavoz zut nem mañamohot tat zuam bavon batamah.

Ma itiñad kezao ñadat rai rai hat zuam bon tamahavoz zut paru nem gogot honerah kezao tat bavon batamah.”

Buk Song 104:4

⁸Oñ God pim ropun epat mañahan hez,

“Met Ahop, ni maporiz korav maup ravat pohao het hekez kez pov bon natotü, oñ am hepanen ni korav het tin nenañ metovai sookezap ok.

⁹Met ni parum hori tamahatuz kaev ravat het tin tovai emookez nen povoz zait tat hez, povoz ne God epopuhö ni bat hel navatat añarab nim modari ritou metat biñ pimau ravat hekez hat ne neñehon hez.” *Buk Song 45:6-7*

¹⁰Met modao pi ropun epat mañahan hez,

“Amip, mamog nim marañinañ abarar hamar matut teñin hez.

¹¹Met dimir giv mamogatü top ravat hori ravamahavoz zut, abarar hamarrar matut teñin hez-modatü hori ravat bon tapan, oñ nimau potuz zut hori ravat bon natotü, oñ am pohao het hekë.

¹²Met dimir giv mamogatü rae rezat beteamahapuh modatü meamahavoz zut, ni abarar hamar barae rezat betekepuh mod magei tinañ matut teken hepan. Oñ ni potuz zut hori ravat bon natotü, oñ ni batam het petev am hez-taput pohao am het hekë.” *Buk Song 102:25-27*

¹³Met God pim ropun mañah-epat enzol napun namañ,

“Met ni ev nem mar giñasiz nakoe emat toutat heken, nimaz kaev ravat hepanez pori bat hor batat nim eñañiz irih meñeman hepanen parum revah ni hekë.” *Buk Song 110:1*

Met pim ro nenapuz homet ñeti pov hahan hez. ¹⁴Met enzol pori paru Godiz asit metamahaek, darim heriñiz zut bonori paru hezaek dari añarab tairari hori hegiekanañ pimeri ba avatat tinaek eñehopanen sohokaz hat God au mañahan hez-porihaz pimauhö paru meamahan emat eñizovai samah.

God pimeri ba avatapanez hah

2 Met rotap Godiz rop map ahop hez, povoz pim ñeti añahan hatevetegpov, ganö dari kaev ravat betek hezavoz, tin darim loporizaroh bizat bahorë hat hek. ²Met God batam pim enzoliholon mañoohan, paru erat pim mañoohat propet abanarin mañooh-pov ñeti rotapuv ok. Pot paru hodad hehaek añarab tairari ñeti povon hatevetet baval nak betet heh-pori hañ horiv metooh. ³Oñ petev Godiz rop erat pim non tinaoroh sookaz ñeti pov haañahaek, dari baval nak het am hori nenañ tovai sohok, povoz dari tair tat hañ horiv bazei manak? Evo, dari pot hori tohot bazei manakaz non naorö bon, oñ rekot hañiv dari am etapan. Met darim Amipuhö erat ñeti tin pov añarabon mañovai emoohan tin hateveteoh-pori am haovai emoohaek, dari petev hatevetet barotap batat hez. ⁴Met paru Amipuz haohat hateveteoh-porihö ñeti pov haovai emoohan, God paru meñizat hehan, pim kezavonañ red navor nao batam dari añaraboz et narë heg-poñ ahoam tooh, ma pimauz hodadevok haohan Pul Tina-puhö meñizat gogoñ main main tin tohopanez kez povor kao manooohan paru tovai emooh.

Iesu dari avapanez maup ravat hez

⁵Met ham epar bon tapanen tokat mod tin ou ravapanez poraz ne añoman ari hatevetei. Met ham magei porah God enzolihol korav ahoari bavatat meñepanen hepanez pi parun namañ, ⁶oñ aban naphö epat hahan hez,

“God ni ahop, dei ham añarab goe ev hez-eperiz nim homet hezavoz kapot tair? Ma God ni map ahop ravat hezaek, dei ham añarab goeriz zakep tat deimaz korav ravat hezavoz kapot tair hez batah?

⁷Met ni hañin dei enzoliholoz irih hez, oñ tokat dei nim kezavor abat ahovonañ hekaz hañin hez-porah,

⁸nonair nai mapotur maporiz koravori ravat hek, pot nimaühö hañin hez.”

Buk Song 8:4-6

Met batam pot hahan hez, povoz tokat Godiz hahan hezaek pi naiz unun namanotü, oñ dari nonair nai map hezatur hezariz koravori ravat hek. Met petev dari eteamegin hahan hez-pov ou narav, ⁹oñ Iesu darim ahopuz tah-nen pov ou ravahan dari etet hodad hez. Met pi pop ahop ravat revah hehaekanañ, God darimaz zakep tat eñizapanez homet masakavonañ meehan, pi ev erat dari añaraboz horivoz ñomapanez hat enzol revah hezariz irih darim zut ev hamarrah heh. Met pot tat het darimaz hat kakam ahov hatevetet ñomah, povoz God pi maot bat hel batat kez ahovor abat ahov manahan hez. ¹⁰Met God nonair nai mapotur mapori matut tahapuh korav ahop ravat hez-popuhö, dari añarab ahovokaro pim ñariro ravat pim alizavok honeo hekaz hat tin ok tat pim ropun mañahan erat kakam ahov hatevetehapuh maot dari pimeri ba avatohopanez pih kez ahö pov rekö ravat hez.

¹¹Met dari hori tovai emoogin Iesu eñizahan dari pinañ honeo tinari ravegin God darim Papap ravat hez, povoz Iesu darimaz zait tat, “Nem bosir sau ok,” pot hapanez pi kaev narav. ¹²Oñ epat hahan hez,

“God, nem bosir sau porin nim ñetiv mañohoman hatevetehopanen, ne parum togü manat hepanezaek ñaravatak het nim abatao bat hel batat biñ nañohom.” *Buk Song 22:22*

¹³Met mod epov amun hahan hez,

“Met ne God neñizohopanez homevai sohom.”

Met pi maot epat hah,

“Met God pim ñaro tairariz korav hemaz au hahan hez-porinañ dei ev topourat hez.” *Aisaiä 8:17-18*

Iesu dari tin eñizohopanezap ok

¹⁴⁻¹⁵Met dari pim ñaro eperi ham heriñinañ hez, povoz Iesu pi amun darim zut ham herisinañap ou ravat tovai emooh. Met batam Seten ñomamegivoz papapuz kezavohö birepenañ demamegivoz zut edemahan, dari pim irih het hori tovai emohot, tokat ñomakaz homet ñaihet ahov tohot heg. Met dari pot etahan het toogin Iesu etet erahapuh, ham aban darim zutap ravat het Seten popuz kez hori edemahan heg-pov bavon batapanen, dari ñomakaz maot ñaihet nat hekaz hat ñomah. ¹⁶Met Iesu erat ñomat enzolihol meñizah bon, oñ pi dari Abraam ham aban popuz iz mimiholoz hat ñomat eñizah. ¹⁷Met ari hodad, pi heri pat nasinañ het eñizah bon, oñ darim heriñiz zut pimes ravat hehap darimaz zakep tahapuh, pi Godiz mañahat baval hat zaitivonañ tahapuh eñizat darim horiñ ol betehopanez hat gog ahov tat ñomah. ¹⁸Met pi ham herisinañ ev heh-porah pi darim tamegivoz zut hori tohopanez moregap zu metoohan, dari ham añaraboz tamegit pi honoñai povor kao hateveteoh, oñ hori nao nat, povoz petev dari hori povor kao tookaz Seten zu etohopanez porah, pi rekot dari eñizat bakez avatat hepan.

Iesuz abatavohö

Mosesizao ritou metah

3 Met Godihö dari pinañ honeo abarah hekaz hat ba ou avatahan hezaek, ari nem bosir sau ravat hezarin epat añom, Ari Iesu nenapuz homevai sohozei. Met God pi meehan erat ev hamarrah hehapuh, darim hori toogivoz gog ahov tat ñomat eñizahan dari pimaz homeo badae batat hez-povoz korav ahop pi ravat hez. ²Met Godihö piin gog ahö pov

tapanez mañahan ev ham eparah erat, batam Moses Godiz mañahat baval hat gogot zaitivonañ tovai emohot pi kaev narav heh-povoz zut, Iesu amun Godiz mañahat baval hat gog ahö pov map pi zaitivonañ tovai emooh. ³Met aban nap ze i tin namak demamahan dari pomaken etet, “Ze i tinamak demahan hezag etei,” pot hat demamah-mau popuz abatao bat hel batat, “Pi hodadevonañ ak,” pot pimaz hamegivoz zut, Godihö Moses ze i pomakez zut ba ou bataan het tovai emoohavoz homet, pimaz aviam biñ ravat hek, oñ Moses ze i pomakez zut ravat hehapuz maup Iesu nen popuzahar homet pimaz dari ahoam biñ ravat het haovai sohok. ⁴Met abanari ze iñ demamahan hez, oñ God nenap nonair nai mapotur mapori matut etahan hez. ⁵Met Moses pi Godihö gog abanap ba ou bataan, gogot tin tovai emohot tokat ñeti ou ravapanezavoz homet haovai emooh. ⁶Met Kristo pi Mosesiz zut gog aban nenap bon, oñ Godiz rop, dari tairari pimaz tin homet rez kek tat tovai sookan, tokat pi maot erat avapanez homehot hez-pori Godiz ze i tinamakez zut ravat hezan, pi korav ahop ravat hez.

God kos rez manapanez por i tin naketü

⁷⁻⁹Met dari ev hahö-pot ravat hez, povoz batam pim Pul Tinapuhö Israel darim iz mimiholon epat mañahavoz homek,

“Met batam Israel arim iz mimiholoz tooh-pot petev ari tovai natotü, oñ nem hahon hezat hatevetehopek, povoz potahar tovai sohopek. Met batam paru por i ham betez nonair nai bon heharah sat em tohot heh-porah, krismasañ 40 meñizovai emoohon paru eteoh, oñ nemaz tin hodad narav, am parum gagañ heleñiz zut ravat hehan hori tohot, ‘Pi dari hañ horiv naetotü,’ pot

paru hat nem mañoohot elat kos rez nanat heh.

¹⁰Pot netoohan ne paru maporiz mogao ahoam tat epat parumaz haohö, ‘Met paru añarab okori orah rezah nemaz kaev ravat home horivonañ het, nem mañamohot elat kos rez nanat non modaoroh samah.’

¹¹Met rotap añarab por i pot hori toohavoz ne mogao tat epat metomaz au haohö, ‘Met paru emat zag i ravat tin hepenez mañoh-ze i psik rekot emat nenañ honeo naketü.’” *Buk Song 95:7-11*

Pot Godiz Pul Tinap hahan hez.

¹²Nem bosir sau, batam hori pot tooh, oñ ganö arihanañ nap pi maot lop horiri ravat, Iesuz homeo badae batat hez-pov betepanepuh, pi God pohao am het hezap kos rez manat hepan hezavoz, ari arimauz tin korav ravat hezei. ¹³Met pot tat petev pim nonoroh dari rekot sookaz eparah, orah rezah aliz mapoñik ari ñeti tin tovai sohopekezañihar nae nap mañat meñizohot bakez batat, ganö arim loporizaroh zait horiñ maot ou ravat moreg etapanen, arihanañ nap hori nao tat pim pov bakez batat hepan hezavoz ñeti tin poñihar nae nap mañoohot hep-ekes ev hamoh. ¹⁴Met dari mamog Kristoz homet homeo badae bateg-porah, rez kek tat tovai emoog-pov am tohot ñomakaz porah tin pov am bat het tohok, povoz rotap dari Kristonañ honeo anapanez hahan hez-tin poñ haanapan. ¹⁵Met mamog hamenohon hez-pov maot ev menoman rekö hat homei, Met batam Israel arim iz mimihol parum gagañ heleñiz zut ravat hehan kos rez nanat het tooh-pot petev ari tovai natotü, oñ nem hahon hezat hatevetehopek, povoz potahar tovai sohopek. *Buk Song 95:7-8*

¹⁶Met paru tairari God ñetiv mañoohan hatevetet ñeo elat loporizaroh kaev ravat het kos

rez manah? Met paru Izip zeisik hehaekanañ Moses baverevah-map porihö hori pot tooh. ¹⁷Met God krismasañ 40 añarab tairariz pi mogao tat heh? Met paru Moses baverevahan ham betezarah sat het hori tohot ñomoooh-poriz pi mogao tah. ¹⁸Met añarab tairari emat Godinañ honeo zagı ravat hepanez mañooh-poek emat naketü? Met pim ñeo elat kos rez manoooh-tapuriz homet pot hah. ¹⁹Met povoz parum pot toohan hahan hezavoz homet dari epat hodad haraveg, Paru pori Godiz homeo badae batat mañahat baval nak, povoz zagı ravat tin hepanez zei tin posik paru sat nakez.

Dari Godiz añarab zagı ravat tin hek

4 Met God dari sat pinañ honeo zagı ravat tin hekaz hahan am hezaek, ganö darihanañ nap poek hepanez kerë hat inidoh hepan hezag, dari ñaihet tat darimauz tin korav ravat hek. ²Met rotap batam Israel añarab Godiz ñeti tinao hateveteohavoz zut, dari amun petev ñeti tin pov hateveteameg. Oñ paru hat kap nenañinañ hatevetet parum loporizaroh naviz heh, povoz ñeti tin povohö paru nameñiz heh. ³⁻⁴Oñ dari pim ñeti tin povon hatevetet barotap bategipuh hez-eperi pinañ honeo zagı ravat hekaz non tin pooroh hasameg. Met paru batam ev darim tameg-pot natariz Godiz hahan hezao ne ev menomaz toh, “Met rotap añarab poriz ne mogao tat epat hahö, ‘Met paru emat zagı ravat tin hepanez mañooh-poek rekot emat naketü.’” *Buk Song 95:11*

Pot pi hah, oñ God batam nonair nai matut tovai pim gogov map bon tat zagı ravahavoz homet, nap epat menahan hez, Met pi alizañ 6 poñik gogot tahapuh aliz zeirevai posik toutat zagı ravat heh. Pot menahan hez. ⁵Met pim hahat garos hamenohon hez-epov maot arin añom,

Met paru emat zagı ravohot tin hepanez hahö-poek rekot emat naketü.

⁶Pot pi hahan batam paru Godiz ñeti hateveteoh-pori barotap navat het sat zagı ravohot tin hepanez mañooh-poek sat nakez, oñ sat zagı ravookaz pov ba ou havatahan hezaek, petev dari nari rekot poek sat hekazat haraveg. ⁷Met hamoh-pori hori tooh, oñ tokat krismasañ ahoam bon hatahan, God maot dari añarab zagı ravohot tin hekaz alizas bizat aliz posiz abatao, Petev, pot pi hahan aban Devid epat menahan hez, Met petev nem hahon hezat hatevete-hopek, povoz arim gagañ heleñiz zut naketü. *Buk Song 95:7-8*

⁸Met Moses ñomahan pim urutak Zosua ba ou batahan het, Israel añarab pimeri Kenan zei tin posik basat Godinañ honeo zagı ravohot tin hehavozatin, tokat Devid ou ravah-porah, God añarab modari pinañ honeo zagı ravohot tin hepanez ñeti mod pov nak tah narab, ⁹oñ Zosuar pimeri tin pot nat heh, povoz God alizañ 6 gogoñ tohot aliz zeirevaizasik zagı ravahavoz zut, dari pinañ honeo het zagı ravookaz ñeti pov maot hahan Devid menahan hez. ¹⁰Met tairap Godinañ honeo het zagı ravohot hepanez pop batam God gogoñ tat garë hat zagı ravat heh-povoz zut, pi gogoñ tovai sohot garë hat pinañ honeo zagı ravohot tin hepan. ¹¹Povoz ganö dari batam paru pim hahan hez-povon hatevetet baval nak hehavoz zut tat, dari Godinañ honeo zagı ravat hekaz hahan hezaek, kerë hak hezavoz dari rez kek tat sat pinañ honeo zagı ravat hekaz homet zaitivonañ tin tovai sohot.

¹²Met Godiz baiñetinao ñeti modañiz zut bon, oñ ñeti pov dari biriri het gogot kezao tamegivoz zut, kezao tat eñizohot hez. Met ñeti povoz tairaiti zut tat haom? Met en kaizas baelamegin ñai tamahan, bolohol ritamegin zuam elamah-posiz zut hezan dari ñeti pov

hateveteamegin, en pos hatañir medeñ elat bamain batamahavoz zut, darim loporizaroh zait tinañir horiñ hezaek elat bamain batat ba ou batamah, ma darim homeameg-poñiz kapot amun añairamahan dari hodad ravameg.¹³ Met God pi au naor etaet hezap ok, povoz dari ganö nao kil takan rekot pi et narë tapan, pot hometunei, oñ abarar hamarrah nonair nai mapotur mapori ourah hezan pi eteamahaek, darim tameg-nao rekot ba iz navatotü. Povoz ev hamarrah het dari tair tovai samegiñ, ma kilam homeameg-poñiz kapot tokat pim etañik dari het hakan an etapan.

Iesu dari eñizohopanez ahop ravat hez

¹⁴Met Iesu pi Godiz rop het eñizohopanez pimauhö ñomahaek, darim Godiz ñaravatak pi het darin pim nonor añairohopanez hez-ahö pop Godinañ honeo het darimaz homehot hez, povoz dari pimaz homeo badae batat het hameg-pov kezao bahorë hat hek.¹⁵ Met pi nonor añairohopanez hez-ahö pop, dari añarab kez tat horiv pohao betekaz pap tat hez-eperiz ev het loporizaroh honoñai tamegivoz hodad hatat hez, ma pi ev hamarrah het hori ñañ tookaz hodadeo dariti berevamahavoz zut piti amun berevoohan honoñai povorkao hateveteoh, oñ pi hori nao nat, povoz darim loporizaroh honoñai tamegivoz pi hodad haket darimaz zakep tat eñizamah.¹⁶ Povoz honoñai ñañ dariti emohopanez porah, pi Godinañ honeo toutat hezavoz homet, dari ñaihet nat hekapuh kez tat pi masakavonañ hez-ahö popuz nakoe sat hekan, pi zakepivonañ het masakao anat eñizohopanez homet hek.

Aban anumaihol bareñ eloohariz ñetiv

5Met batam aban Godiz homet anumaihol bareñ elat mañarooh-pori topourat ñetiv hat aban nap parum ahop ba ou batoohan, pi gog pov tohot hehan krismas honeo bon toohan pim urutak parum aban ahö modap ba ou batooh. Met pot ba ou batovai emoohaban ahö pori Godir añaraboz ñaravatak het añarab meñizohot parum hori tovai emooh-poñ God ol betehopanez homet anumaihol bareñ elat mañarooh, ma God parumaz biñ ravapanez homet pimaz hat gipiz tin natü bamain batat bizooh.² Oñ aban ahö ba ou batooh-pori añarab modariz zut het, kez tat parumauz horiv pohao betepanez pap tat heh, povoz añarab mod nari kut tat non horioroh soohan paru poriz mogao nat, oñ, Dei amun horiv tamegiri ev, pot homet paru masak metat am meñizovai emooh.³ Met pot bavatooh-pori añarab modariz zut horivonañ heh, povoz paru mod poriz hori tooh-nenavoz homet, God ol betehopanez hat anumaihol bareñ elat mañarooh bon, oñ parumauz hori toohavoz honeo homet, bahon batat anumai pori bareñ elat mañarooh.

⁴Met aban nap pim hodadevokam pimauz abatao bat hel batat, “Ne aban eperiz ahop ravat hem,” pot pimauhö nak, oñ paru aban gog pov toharihö ba ou batooh. Met batam God aban Eron pop gog pov tohopanezap ba ou batahavoz zut, God pimauhö haohavoz eñatak aban ahö pori amun ba ou batovai emoohan ahoi ravat het gog pot tooh.⁵ Met povoz zut Kristo amun pim hodadevok pimauz abatao bat hel batat Godir añaraboz ñaravatak het gogot tat aban ahop ravat hez bon, oñ Godihö pi ba ahö batat ñeti epov piin epat mañah,

“Met ne nim Papap hezan ni nem rop ravat hezap ok.” *Buk Song 2:7*

⁶Met pim mañah-modao ev,

“Met batam aban nap pim abatao Melkisedek ner añaraboz ñaravatak het gog tinao toohavoz zut, ni pohao het añarab meñizohot gog tin pov tookë.” *Buk Song 110:4*

Ñeti rae porezaro God Kriston mañahan hezarezo ev.

⁷Met Iesu pi ev hamarrah erat abanap ravat heharah pi kakam ahov hatevete-hot ñomapanez hahan heh-povoz homet, God ne neñizat ñomomazaekanañ rekot maot navapan, pot homet ñe ahov hat iñivonañ Godin mañooh. Met Iesu pimauz zaitivok tovai emooh bon, oñ Godiz zaitivok tovai pim mañooh-pot tovai sooh, povoz Iesuhö piin mañahan hatevetet meñizah. ⁸Met Iesu rotap pi Godiz rop, oñ pi kakamavonañ heporah pi Godiz hahan hehat am baval haovai sohapanez hodad ravah. ⁹Tat pi gog au mañah-nao unun naman, oñ gog tohopanez mañah-poñ map toohan, pi tinaharam tamahap ok, pot ou ravahan dari tairari pim hahan hez-pot baval hat tovai sookazari pimeri ba avatapanen, pohao tin het hekaz maup pi ravat hez. ¹⁰Pot tat hezaek God piin epat mañah, “Met ni Melkisedek popuz zut ner añaraboz ñaravatak pohao het paru meñizohot hekë.”

Dari ñaro goeriz zut naketü

¹¹Met ev menoh-epovoz ñeti modañ arin añomaz ahoam hez, oñ ari kut tat Godiz ñetiñiz zuam hodad natari, povoz tair tat ne ñeti mod mapoñ maot arin añom? ¹²Evo, met batam ari kapot tat Iesuz homeo badae batat hegiekanañ, krismasañ ahoam bon tah. Met ari Godiz ñetiñiz tin hodad ravegitin, petev añarab pimaz hodad natarin mañovai emoog narab. Oñ ari pot nat am pim ñetiñiz kut tat het epat hameg, “Met tairap emat

maot pim ñeti kapot darin badede añohopenen hateveteok,” pot hameg. Met ari ñaro goeri apet go nenaonamahavoz zut het, gipiz tin pokap nohopekez pap tat het okat hameg. ¹³Met apet go nenaonamah-pori paru ñaro goeri ok, met ñaro goe pori tinavor horivoz kapotaz paru hodad nat hez. Met ari pot hezariz zut het tin tovai sohopekez hahan hez-povoz kapot hodad nat hez. ¹⁴Oñ añarab ahö haravat hezari apet gov maot nain, oñ gipiz nenatü namegivoz zut, paru tairari Godiz tin homeo badae batat hez-pori tinavor horivoz kapotaz homevai samahek, an tat horiñ betet tinavoz kapotaz hodad ravat het non tinaoroh samah.

Dari pimaz tin hodad tat kos rez namanotü

6¹⁻²Met ñarohol tinavor horivoz kapotaz paru aviam hodad hezavoz zut ari Godiz ñetivoz aviam hodad hez, povoz epat arin añom, Met batam ari ñomat hori ravepekez hori tovai emoog-poñ betet, Kristoz homeo badae batat hepekez ñeti tin pov arin añoohan, ari hatevetet parum añooh-taput tat arim hori poñ havetet Godiz homeo badae bateg. Tegin ivoh emeepanez gogovoz ñetiv, ma arim marañ añaraboz gagañik bizohopekezo, ma tokat ñomookazaekanañ bal haokazao, ma God ñevok evizat an etapanen pohao hekazao, ñeti poñ arin añoohaek hatevetet haovai sameg. Oñ dari orah rezah zei bah nenahav tiz bareñohot hekan bah pohavehö zeimak naravotü, met povoz zut ñeti ev menoh-nen poñihar dari orah rezah hahot hek, povoz Godiz hodad tinavonañ het haovai sookazari dari naravotü. ³Met rotap God dari eñizohopenen hodad tin poñ bookaz hat rez kek tat kez tovai sohok.

⁴Met paru tairari batam Godiz hodad tinao havat het maot kos rez manat

hepanez pori, rekot dari meñizookan parum loporizaro borourat pim nonoroh maot emapane? Evo, rekot maot naemotü. Met paru pori Godiz Pul Tinap parum loporizaroh hakehan parum pohao het hepanez pov manahan biñ ravat hehapuh, ⁵ paru Godiz ñetiv hatevetehot zu tat etehan rotap haravahan, Kristo tokat maot erat pim kezao ba ou batapanez pov paru hodad haravah. ⁶ Met paru tin pot hatahaekanañ maot kos rez manapan, povoz tair tat parum loporizaro borourat pim nonoroh maot emohopan? Evo, rekot bon. Met pot kos rez manapanezaek, paru Godiz rop maot zirah haurah heriam ravapanen, añarab modari parun etet pim abatao bahori batat hepan, povoz non tinaorö havetet sohopanezari okeg, rekot maot naemotü.

⁷ Met añarab Godiz ñetiv hahan hezat hatevetet baval hamah-pori, ma añarab pi kos rez manamah-poriz homet epat zu tat arin añom, Met utar pelamahapuh hamarrah lokat meñizohot hezan gipiz ñedeameg-potü berevat ahö ravat rapamah. Met povoz zut paru Godiz ñetiv baval hamahari pi paru meñizamah gipiz rapamahavoz zut parum tinañ ou ravamah. ⁸ Met ham mod narah utar pelohot hepanen zen zen nenañ ahoam berevat ahö ravapan, povoz dari etet, “Ham eparah haleñaiv bon mol moleam hez,” pot hak. Met añarab God kos rez manamahari ham hori poraz zut paru hezan, parum horiñ zen zeneñiz zut berevamahaek God epat hamah, “Añarab horiri okeg, beteman itiñadek ñadat hori ravat hep.”

⁹ Nem hat tinari, nem ev menoh-epov honoñai nao ev, oñ ne arimaz epat hodad hez. Met ari ham mol mol poraz zut nakez, oñ ham tin hez-pot hahö-poraz zut ari Godizari ravat pim non tinaoroh sameg. ¹⁰ Met God pi hori nao nat tinam tamahap ok, povoz arim gog tin tovai emoog-pov ma ari pi nenaputü ravat lo-

pori manohot pim añarab modari meñizovai emohot petev am meñizameg-pov pi unun naman hezaek, hañ tinao tokati ari anapan. ¹¹ Met ari Godiz homehot pim gog tinao tovai emoog, met ari honep honep zaitivonañ am rez kek tat tovai sohopekez ne zait toh. Met pot tohopeken God hañ tinañ ari anapanez hahan hez-poñ rotap tokat anapanez havepek. ¹² Povoz ganö ari kaev ravat betezari ravepek hezavoz arin epat añom, Paru modari pimaz tin homeo badae batat hakez-pori manapanez hahan hez-pov pi tokat erat manapanez hat ñai bizat etet hezariz zut, ari amun het tohopeken arihoen pi tin pov anapan.

Godiz au hahan hezavoz homevai sohok

¹³ Met batam God Abraamin tin metohopanez au mañah-porah mod nap pi ritou metat ahop ravat heh-napuz abatao bat hel batat mañah bon, oñ pimauz abat ahov hat, ¹⁴ epat Abraamin mañah, “Met rotap ni tin netohoman nim iz mimihol berevat am belezai ravohopan.” ¹⁵ Pot mañahan Abraam barotap batat het kaev narav, oñ mañah-povoz ñai bizat biñ ravat etehot hehan, God tin metohopanez mañahan heh-povoz rotapuv tokatihoh ou ravah.

¹⁶ Met darihanañ nap pim tohopanezavoz ñetiv pim aban ahö napuz abatao hat epat hapan, “Met rotap piñh nem tomaz hamoh-pot am tom.” Pot hapanen mod hatevetehopanez pori barotap batat epat hapan, “Met rotap pim tohopanezat ok hah-povoz am tohopan.” ¹⁷⁻¹⁹ Met pot darim aban ahö napuz abatao hat hamegivoz zut, God Abraamir pimeri meñizat tin metohopanez au mañah-povon paru hatevetet barotap batapanez hat, pimauz abat ahö tinavonañ hat parun au mañahan paru epat hodad ravah, Met God moreg nao nakap ok, povoz pimauz abat ahovonañ hat darin au aña-

haek pi hodad modao navotü, oñ ro-
tap tin etohopan. Met kodet zimedek ba-
holamegin dao hat tin hezan helame-
givoz zut, God eñizat tin etohopanez
au hahan hez-hodad povohö darim lo-
porizaroh bakez avatamahan dari pinañ
honeo abarah sat tin hekaz homevai
sameg. Met batam Godiz zeimakez ko-
hat givor badat zei girü goe nao ba-
main batat ahao hahan hehaek, aban
anumaihol bareñ elat mañarat gogov
toohariz ahö nenap zei girü goe povok
sooh, oñ añarab modari nas. Met petev
abarah zei pomakez zut namak dema-
han hezaek, ²⁰ Iesu darim garosik givor
bat harë batat zei girü goe povoz zut
hezavok lokat het, dari eñizohopanez
hat homehot hez. Met pi poek het batam
aban Melkisedek Godir añaraboz ñara-
vatak het meñizohavoz zut pi ahop ra-
vat pohao het dari eñizamah.

Melkisedek popuz ñetiv ev

7 Met aban Melkisedek pop pi zei
nataz abatao Selem potaz korav
ahop ravat het God mod mapori ritou
metat hez-popur añaraboz ñaravatak het
meñizoo. Met pop hehan narah Abraam
sat aban ahö mod narir parumerinañ nae
nap menahapuh ritou metat ahö pori
men ñomah. Met men ñomat parum non-
air naitü pim bat emoohan, Melkisedek
nonoroh sat bavizahapuh Abraamin epat
mañah, “Met God ni tin netohopan.”
² Pot mañahan pim bat emooh-potü
bamain batat bizovai sahan, orañ 10
ravahan, or hon nao bat Melkisedek
manah. Met Melkisedek mañooh-abat
povoz kapot ev, Tinaharam tohot korav
ahop ravat hezap. Met pi amun Selem
zei potaz ahop ravat heh-povoz kapot ev,
Dari lop tinarizaronañ hekaz ahop ev.
³ Met darim mimiholoz abatañ menegin
hez-tep poñiz natak Melkisedek popuz
nonopur papap, ma iz mimiholoz abatañ
namen, ma pim batah-alizas ma ñomah-

aliz posiz amun tep natak namen, met
pi Godiz ropuz zut añarabor Godiz ñara-
vatak het pi paru meñizovai emooh-pov
pohao het hez.

⁴ Met hatevetei, rotap Melkisedek pop
pi aban ahop ok. Met Abraam darim iz
mim ahö popuhö mod menahan haañoh-
pori ritou metat parum nonair nai tinatü
bat emohot, Melkisedek bavizat pi ahop
bavatat or hon nao pi manah, pot
tahaovoz dari homet, Melkisedek popuhö
Abraam ritou metat ahop ravah, pot dari
hodad raveg. ⁵ Met Abraamiz ro horovep
Livai popuz ro izaholor mimiholoz amun
homei. Met God hahan Livai popuz ro
iz mim nari Godir Israel añarab parum
modariz ñaravatak het anumaihol bareñ
elat mañarovai emohopanez gog povoz
mauri paru ravat tovai emamah. Met
paru gog nen pov tovai emamaheak
parum adañ bon, povoz God epat ha-
han hez, “Met ari Israel añarab arim
mod Livaiz iz mim pori meñizohopek.”
Pot kateo mañahan hezaek orah rezah
parum gipiz utap tamah, ma nonair nai
modatü ahoam ravamahan bat emat bi-
ivai samahan orañ 10 ravamahan or hon
nao bat, takes monis manamegivoz zut,
Livaiz iz mim pori parum manamah.
⁶ Met Melkisedek Livai poriz kapotakap
ravat hehatin, dari epat hag narab, “Met
Abraam pi or hon nao manahaek, God
Israel añarab parum modari meñizat
manohopanez kateo hahan hezat ok
tah,” pot hag narab. Oñ Melkisedek pop
parum kapotak bonop ok hehan, Abraam
bat emooh-potuz or hon pov pi mana-
han bat God tin metohopanez Abraamin
mañah. ⁷ Met dari epat tin hodad hakez,
aban ahö nap pim irih hepanez napun
God tin metohopanez mañapan, oñ aban
pim irih hepanez pop pim ahopun pot
namañotü, povoz dari pot mañahavoz
homet, Melkisedekhehö Abraam darim iz
mim ahop ritou metat pi ahop ravat hez,
pot dari hodad raveg. ⁸ Met Livaiz ro iz

mimihol anumaiholoz gogov tamahan, Israel añarab modarihö or nañ parum manamahan pori bamah, oñ am ñomovai samah, met or honeo Abraamihö manah-aban pop pohao het hezap ok, pot pimaz hameg. ⁹⁻¹⁰Met modao ev, Aban hameg-poriz iz mimip Livai navat heharah Abraam Melkisedek or pov manahan, Abraam pim horovepuz loporih Livai heh, povoz dari rekot pot hak, Met Abraam or hamoh-pov manahan Melkisedek baharah, Livai tokat berevapanez pop Abraamiz loporih het pi amun or pov manahapuz zut heri ravat hez, povoz dari poek etet Melkisedek popuhö Livai pori ritou metat ahop ravat hez, pot hodad raveg.

Anumaihol bareñ elohao bon tapan

¹¹Met paru Livaiz iz mim pori anumai bareñ elat gog pov petev am tamahariz aban garosik batam gog pot toohap pim abatao Eron, met God pim ñeti kateñir ah ñeñ Eronir pimerin mañoohan paru Israel añarab modarin mañovai emooh. Met paru batam anumaiholoz gog pov toohan Godiz etañik añarab tinari ravat pinañ maot honeo ravahatin, pi gog aban modap meehan naer tah narab. Oñ pi etehan paru tin narav hehan pim gog aban modap meehan erat eñizah. Met meehan erah-pop pi Eronir pimeriz toohao, ma petev am tamahavoz zut nat, oñ Melkisedek popuz gogot tat añarab meñizoohavoz zut pi erat tah. ¹²Met God poriz anumaihol bareñ elat mañarat gogov tamah-pov bon tapanez hat pim gog aban Melkisedek popuz zut modap meehan erah, povoz dari parum tamahpoñ betet dari pim ñeti magei tinavohar hatevetet nae nap mañovai sohok. ¹³⁻¹⁴Met ev ñetiv menamoh-pop darim Amip ok, met pi Livai porihanañap bon, oñ pi Zuda poriz kapotakanañap batahan pi Zuda abanap ravat heh. Met batam Mosesihö Livai pori paru

Godir añaraboz ñaravatak het anumaihol bareñ elat mañarohopan, pot parum mañoohapuh pi Zuda porin paru honeo het tohopanez namañ, povoz Zuda porihanañ nap Godir añaraboz ñaravatak het gog pov tooh bon.

Iesu Melkisedek zut het gogot tooh

¹⁵Met pot menohovoz kapot ev. Met God non mageior Melkisedek aban popuz zut, gog aban Godir dari añaraboz ñaravatak het eñizohopanez magei pop ba ou batah. ¹⁶Met Livaiz iz mim porin mañahan anumaiholoz gog añoh-pov tovai emooh, oñ poriz kapotakanañ nap eñizohopanez homet ba ou navat, oñ añaamoh-pop pim kezao ahö pohao het tohopanezap ba ou batahan pi Godir añaraboz ñaravatak hez. ¹⁷Met pi ba ou batapanezavoz batam God epat hahan hez,

“Met Melkisedek ner añaraboz ñaravatak het meñizooh-taput ni tohot pohao het hekë.” *Buk Song 110:4*

¹⁸⁻¹⁹Met batam God pot mañahan parum anumaihol bareñ elovai emooh-gog pov kezao bon hehao paru toohaek, dari añarab maot tinari ravat Godinañ honeo hekaz naeñiz heh-pov God maot baveteh. Tahan petev non magei tinaorö pimauhö ba ou batahan hez-pooroh dari sohot epat homeameg, Met Iesu eñizamahaek dari Godiz nakoe sakaz sameg.

²⁰⁻²¹Met batam paru pori gog pov tohopanez mañahekananñ tovai emooh, met God pim abat ahovonañ paru honep honepun mañoohan tooh bon, oñ pimauz abat ahovonañ Iesu gogov tapanez epat mañah,

“Met ne nim ahop, nem abat ahovonañ niin nañomaz toh-epat rotap ne maot rekot hodad modao navotü, met ner añaraboz ñaravatak ni het añarab meñizohot pohao ahop ravat hekez neñehon hez.” *Buk Song 110:4*

²²Met pim abat ahovonañ Iesun pot mañah, povoz dari hodad, Iesu darim horivoz hañiv bat ñomahapuh, non magei tinaorö ba ou batah-poorohö anumaihol bareñ elat mañaramah-non poorö ritou metat hezaek, pohao het hepan.

²³Met ev menoh-epovoz ñeti modao ev. Met Livaiz iz mimihol ahovokaro anumaihol bareñ elat mañarook-pori ñomoohan, modari parum urutak ou ravat het parum tooh-taput tovai emooh. ²⁴Oñ Iesu pi pohao het hepanezap ok, povoz Godir darim ñaravatak het eñizamah-pov bon tapanen mod nap pim urutak ou ravat het eñizohopan bon. ²⁵Povoz pi orah rezah Godinañ het dari eñizohopanez homet piuhö mañamahaek, dari tairari pi popuz nakoe sakaz zait tat Iesuz abatao hamegiri rekot eñizohot pimeri ba avatamah.

Iesu darim ahö pop rekot eñizohopan

²⁶Met Iesu darim ahö pop dari añarab hori tamegiriz zut nakez, oñ pi map tinaharam tohot, piiti hori nao bon hezap abarah aban horiri nakezaek tek tinatak het, map ahop ravat hez. Met pi pot tat hez-pop darir Godiz ñaravatak hez, povoz tairañiz homet darim loporizaroh honoñai tameg-poñiz pi rekot eñizohopan. ²⁷Met anumaihol bareñ elat mañaramah-poriz aban ahori orah rezah alizañik parumauz horiñiz ma añarab parum modariz horiñiz homet, God ol betehopanez hat bareñ elamah. Oñ Iesu piiti hori nao bon hezapuhö parum orah rezah tamah-pot nat, oñ dari añarab maporiz hori tameg-poñiz hañiv etapanez hahan hehaek, piuhö honerah hañ pov bat pim herisik kakamao hatvetet ñomahan, God darim horiñ rekot ol betehopanez pov ou ravah. ²⁸Met batam Mosesihö parum anumaihol bareñ elat mañarohopanez mañahan paru ham aban dari añarab modariz hori tame-

givoz zut tamahari gog mañah-pot tovai emamah, oñ tokat pimauz abat ahovonañ pim ro tinaharam tohot pohao het hepanezapun mañahan pi darim eñizamah-ahop ravat hez.

Iesu abarah het dari eñizamah

8 Met ñeti ahö hamenohovoz kapot ev. ¹Met rotap Iesu darimaz homet ñomahapuh abarah helat God map ahö hez-popuz nakoe pi toutat het kez povonañ darir Godiz ñaravatak het eñizamah. ²Met Godihö abarah ze tinamak demahan hezaek, pi lokat ze giri aha hahan hez-povok het darimaz homeme het eñizamah. Met napuhö ze pomak nadem, oñ God pimauhö abarah hademahan hezamakez ev arin añamoh.

³Met aban anumaihol bareñ elat mañarohariz aban ahori Godiz homet hañ tin nañ manohopanez, ma anumaihol bareñ elat mañarohopanez gogovok meñehan hez, met parum pot tamahavoz zut dari eñizamah-mod pop amun, Nem ñomomazao God manom, pot pi homet heh. ⁴Met batam Moses porin mañahaekanañ añaraboz horivoz homet anumaihol bareñ elat mañarovai emamah, povoz Iesu pi poriz kapotak bonop petev pi ev hamarah hehatin, gog pov nat tah narab. ⁵Met batam Moses Sainai dañevok helat het etehan abarah God pim ze demahan hez-pomakez zut, dim giv kezañir anumai kosiñinañ ze namak demapanez mañat mañairahaek ev hamarah ze pomak demapanez tahan maot God piin epat mañah, “Met Sainai dañevok poz hat heñin nañat nañaironhon eteñ-nen pot tekepuh pomakez zutamak demeken hep.” Pot mañahan Moses demahan heh-pomakeh het paru anumaihol bareñ elat mañarohot gog pov tooh, ma petev am tamah. ⁶Met Iesu het eñizamah-povohö aban hahö-pori gogot tat añarab meñizamah-pov ritou metat hez. Met povoz zut God pim

non magei tinaoroz ñetiv hahan hez-pov Iesu darin añat añairooh-povohö amun batam Mosesin mañahan haovai emamah-pov ritou metat hez. Met tairaiz ritou metat hez hometunei, oñ petev non mageioroz ñetī añah-povoz eñatak so-hot Godinañ honeo pohao het hekan hañ tinañ anapanez hahan hez, oñ batam Mosesin mañah-poekanañ tin poñ ou narav.

Non mageiorohö non batamor ritou tah

⁷Met batam God Mosesin mañah-ñetī poñihö rotap añarab tin meñizoohan rekö ravat hehatin, God petev maot non modaor ba ou navat tah narab, ⁸oñ añarab am horī tovai emoohavoz homet God epat parumaz hahan menahan hez, Met darim Ahop epat hahan hez, “Tokat narah Zuda añarab Israel zeisik hez-porir Zuda añarab mod Zudia zeisik hez-porin† non tin

mageioroz ñetiv mañoman hatevetepan.

⁹Met batam añarab poriz iz mimihol meñizoohon Izip zeisikanañ berevah-porah paru meñizohomaz ñetī pov ne mañooh, oñ parun mañooh-pov elovai am emoohan ne kos rez manoh. Met ñetī batam mañoohon elooh-pov maot mañomaz ne ev hamoh bon, oñ ñetī mageivohoz parun mañom.” Pot darim ahop hat,

¹⁰maot epat hahan hez, “Met tokat non mageioroz ñetiv Israel porin mañomaz porah, nem ñetiñ parum loporizaroh tepatak menamegin hezavoz zut, bameveloman pohao hepanen paru tin hodad tat rekot naveteti, oñ ñetī poñiz eñatak tin tovai sohopan. Tapanen ne parum

ahop God heman paru nem añarab tinari ravat hepan.

¹¹Met pot mañomaz porah añarab abat ahovonañari, ma abat ahov bonori, rotap paru map nem nakoe haemat nemaz tin hodad hepanezaek, nar-ihö modarin, ‘Ae, ari ev Godiz nakoe emei,’ epat namañotü.

¹²Met porah ne parum horī tovai emohopanez-poñ ol betet maot hom namee unun manat het, zakepivonañ ne paru tin meñizohot hem.” *Jeremaia 31:31-34*

Pot menahan hez.

¹³Met God pim non mageioroz ñetī tinao parun mañohopanez hahan hez, povoz pim ñetī batam Mosesin mañooh-poñ batamoñ ok, pot bavatah. Met darim batam hat tovai emoog-poñ bon tovai samahavoz zut pim batam mañooh-poñ amun bon tovai samah.

Anumai uveo bat teur beteoh

9Met batam God Mosesin mañaharah, Zuda pimerin Godiz abatao bat hel bathopanez nonoroz ñetiñ parun mañah. Tahan pim abatao bat hel bathopanez zeimak amun ev hamarrah demahan heh. ²Met zei pomak demapanez dim giv kezañir anumai kosiñinañ demahan hehaek, kohat giv ahor badat girü goevor ahov bamain main bataan hehan zei girü ahovoz abatao, “Godiz zei girü tinao ev,” pot mañooh-poek ramuñader arus matut tahan hehan berë God manooh-poñ arü posik bizoochan oraeh. ³Met zei girü goe kohat bamain bataan heh-povoz abatao, Godiz ahao hahan hezao ev, pot haoh. ⁴Met zei girü goe povok arü nas matut tat goliv medemahan heh-posik bot ulagī tinavonañao baouzour bizat rañizoochan ñadooh-pos poek bizahan oraeh.

†8:8 Pavar 8 -Met propet aban Zeremaia pop ñetī epov menah-porah Zuda añarab zei ñai tat berat togü nat main ravat Israel zeisik hehan togü modat main ravat Zudia zeisik heh.

Met zi lopor matut tat goliv medemahan hehar girü povok amun bizahan oraeh. Met God paru tin metohopanez au mañahavoz homet zi lop poraz kohat mana hameg-peï pokapiz nakap ñerë golivonañ matut tahan heh-narah meet bizahan heh. Ma aban Eroniz irao geleñ urah-pov amun bizahan heh. Ma Godihö Mosesin mañat hel ahovokaroh ñetiv menahan heh-povokaro amun paru kohat zi lop porah bizahan oraeh. ⁵Met zi lop poraz toropesik paru añaraboz hori tooh-poñ God ol betehopanez hat anumaiholoz uveo teur beteohan oraeh. Met beteohan oraeh-povoz revah God poek hezat zu tat enzoliñariviz zut matut tahan hehañariviz abatao serubim hameg-poñariv parupim berañ tu hat zi lop poraz revah akak tat heh. Met batam tooh-pot ne ev rekot map namenotü.

⁶Met pot paru zeï pomakeh nonair nai map matut tat havizahan oraehaek, aban anumaihol bareñ elat mañaroohpori paru orah rezah zeï girü ahovok lokat gog mapoñ tooh. ⁷Oñ parum aban ahö nenap krismas mapoñik Godihö aliz pot tohopanez au hahan hez-nen posik kohat lokat giv ahor bat harë batat zeï girü goevok lokooh-pov upai nalok, oñ pi anumaihol bareñ eloohan ñomoohaek, uveo bat pimauz kut tat hori tooh-poñiz ma añarab modariz kut tat hori tooh-poñiz homet, Godihö ol betehopanez hat pi zi lop goliv medemahan heh-porah teur beteoh. ⁸Met modari poek nasotuz ahaoh hahan hehan, parum aban ahö nenap kohat poek sohavoz homeamegin Godiz Pul Tinap hodad epov dari anamah. Met giv ahor badahan heh-porah Iesu nañom hehan God girü goe povok hehaek, añarab pim heh-poek sohopanez nonor ou narav. ⁹Met dari petev hezari zeï menoh-epamakeh het gogot toohavoz homet epat hodad ravameg, Met paru Godiz hat nonair nai metooh-potü, ma anumai-

hol bareñ eloohan ñomooh-pov, parum loporizaroh hori heh-pov nameñiz, ma paru home tinavonañ het Godiz nakoe emat hepanezat narav. ¹⁰Oñ batam Mosesin mañoooh-non poorozam paru homet parum gipizor ivov nohopanez, ma heriñ ivoh betehopanez, ñeti katë poñ hahan hehat eñatak tovai emoooh. Oñ ñeti hahö-poñihö parum heri nenañik meñizoooh, oñ parum loporizaro nameñiz heh. Tahaek tokat non magei naorö ou ravapanen non garos mañoooh-poorö bon rapanezat ravat heh.

Kristo pim uveo Godiz nakoe teur beteh

¹¹Met Kristo haemat tin hekaz nonor ba ou havatahapuh darir Godiz ñaravatak het eñizohot hez. Met batam Godiz zeimak abanari ev hamarrah demahan heh-pomakez zut namakeh Iesu petev lokat het eñizamah bon, oñ pi abarah Godihö zeï pomak ritou metat pohao het hepanezamak demahan hez-tin pomakeh pi lokat het eñizohot hez. ¹²Met batam paru hamarrah demahan heh-pomakez zeï girü goevok bol memeholor kau roholoz uveo bat porah karah Godiz hat teur beteohavoz zut Kristo nat, oñ pi hon nenavoam ñomahapuh, abarah Godiz zeimakez girü goe povok pimauz uveo basat Godiz etañik teur betehapuh, dari hori hegiek hañ horiv naanotü, oñ pohao tin het hekaz pov ba ou batah. ¹³Met batam nap ñomahapuh aban modap ut uroohavoz, ma napuz herisik obul horiñ toohavoz, Godiz etañik parum pot toohavoz heriñ hori ravoooh, pot haohan memehol ma kau bizaholoz uveo teur beteoh. Ma kau teg nap mañaroohan ñadoohan popuz it liv bat, heriñ hori ravat heh-porih teur beteohan, God eteohan parum heriñ hori ravat heh-pov bon tooh. ¹⁴Met rotap batam bol uveo bat pot metoohan tin ravoooh, oñ povoz Kristoz uvevoz dari

ñeti tairao hak? Met pi hori nao bon hezapuhö God pohao het hez-popuz Pul Tinap meñizoohan pim heris tin hep-anez hom namee, oñ am het ñomahan Godiz etañik darim horivoz hañiv pim uveo rekö ravahapuh dari ñomat hori ravat hekaz toog-poñ ol betepanepuh darim loporizaroh homeameg-poñ batin avatapanen God pohao het hezapuz gog añarab ravat tin tovai sookazari raveg.

¹⁵Met Kristo pot tat ñomahaek, pi-uhö dari Godinañ tin honeo hekaz non magei poorö ba ou batahan hez, povoz Godihö dari ba ou avatahan hezari non magei pooroh sohot pinañ honeo hekan anohopanez hahan hez-pov anohopanen dari pohao bat hek. Met pot tin hek añohovoz kapot ev. Met garos Mosesin ñeti mañah-pov haovai emoog-porah dari hori tovai emoogin poñihö birepez zut edemahan hegin, Kristo ñomahapuh maot ba evilahan hori poñiz hañiv navotuzari raveg.

¹⁶⁻¹⁷Met nap, Ae ne totói ñomomaz ev toh, pot homeamahapuh pimotoü barap reet manapanez pimerin bar mañamah. Tat pi ñomapan, povoz pimeri etet, “Rotap pi ñomah,” pot hapanepuh pim potü nap nim bapan. Oñ regü ñomat maot biriri ravapan, povoz pimerin mañapanez pov betezao ravapan. ¹⁸Met povoz zut batam God Mosesin kapot tat mañah-porah pi añarabon mañoohan upai hateveteh bon, oñ hamañahapuh Moses anumai nari bareñ elahan ñomahan parum uveo berevah. Tahan añarab uvevon etet pot hah, “Met rotap God eñizohopanez Mosesin mañah-pov pi dari haetohopan.” ¹⁹Met batam porah Moses kapot tat tepat bat piin mañah-ñeti kateñir ah ñeñ menahan heh-poñ map añarabon rekö mañah. Tat pi bol kau rohol bareñ elah-poriz uveo bat ivovonañ bahoneo batat zi naropoz abatao isop mañameg-poropoz mar narah sipsip tae nat borë manahan hehaek bat, kohat

uvë povok meet beri hat tep potak, ma añarab hatevetehot heh-maporih, teur beteh. ²⁰Met Moses uveo teur betet añarabon epat mañah, “Met uveo arih teur beteamoh-okoek ari etet God tin etohopanez ñeti añahan hez-pov barotap batepekepuh pim ñeti kateñir ah ñeñ ari baval hat eñatak tin tovai sohopek.” ²¹Met pi pot mañat paruh teur betehavoz zut zeï anumai kosiñinañ Godiz mañahat demahan heh-pomakeh uveo teur betevai, kohat zeï giruvok Godiz abatao bat hel bathopanez hat bizahan oraeh-potuk amun teur beteh. ²²Met God Mosesin mañahan heh-non pooroh emohot uvë nenaononair nai mapotuk teur beteohan tin ravoooh. Oñ napuz uveo naverevatin, God rekot parum hori tooh-poñ ol navet tah narab.

Uveo teur betehaek horiñ ol beteamah

²³Met batam abarah zeï hez-pomaker matut tahan hez-potuz zut ev hamarah zeï demahan hehamaker nonair nai matut tahan heh-potuk anumaihol bareñ eloochan ñomoohaek, uveo bat teur beteohan tin ravoooh, oñ dari tin ravat abarah sookaz nonor anumaiholoz uvë povohö rekot ba ou navat, oñ Iesuz uvevohö anumai uveo ritou metat hezaek, non ba ou batahan hez-pooroh rekot dari abarah sak. ²⁴Met zeï abarah demahan hez-pomakez zut ev hamarah abanari demahan hez-namakeh Kristo ñomahaekanañ bal hat sa lokat hez bon, oñ rotap pi abarah helat Godinañ honeo het pi dari eñizohopanez Papapun maño-hot hez. ²⁵Met aban anumaihol bareñ elat mañaroooh-poriz aban ahop krismas mapoñik aliz nasik pimauz uveo bon oñ anumaiholoz uveo bat zeï girü goevok lokat teur beteamahavoz zut, Kristo krismas mapoñik ñomovai emohot pim uveo Godiz nakoe teur beteamah bon. ²⁶Met pi paruporiz krismas mapoñik parum

tamahavoz zut tahatin, batam hamarar maporir mapotü matut tahaekanañ, pi kapot tat kakamao hatevetehot ñomat maot ñomat pot tovai emooh narab, oñ pi pot nat het peteveam nonair nai mapotü bon tapanez totoi ravama-han, pi hon nenarah erat piuhö darim hori tamegiñiz hañiv bat ñomat hori poñiz kezao bavon batak. ²⁷Met ari hodad, dari añarab mapori honep honep honerah ñomamegiek, tokat God ñevok evizapan. ²⁸Met povoz zut Kristo honerah erat darim horivoz hañiv bat ñomahan dari añarab maporiz hori tamegiñ ma homeameg-poñ God rekot ol betehopanezat ou ravah. Met pi maot tokat darim horivoz hañiv bat ñomapanez hat erapan bon, oñ dari tairari pi maot erapanez gaa tat etet hezari avat tinaek eñepanez hat maot tokat erapan.

Batam toohañihö horiñ bavon navat

10 Met batam Mosesin mañahan anumai bareñ elovai gog modañ tovai emooh-non poorö rotap bonoorö ok, oñ tokat Kristo eñizohopanez non tinaorö ba ou batapanez hat mañahan paru zu nenaok krismasañik parum garos tooh-taput tohot anumaihol bareñ elat uveo bat teur betevai sooh.

Met pot parum tovai sooh-povohö añarab Godiz abatao bat hel bathopahan hat togü manooh-poriz horiv ol betet pohao lop tinarizaronañ hepanez pov ba ou navat. ²Met uvë pov bat toohaek, Godiz homet togü manat mañ manooh-poriz hori tooh-poñ pohao ol beteohan maot lop tinarizaronañ ravat hehatin, paru krismas mapoñik orah rezah anumaihol bareñ elat tooh-poñ am nat heh narab, ³⁻⁴oñ rotap bol kauholor memeholoz uvë povohö rekot añaraboz hori tamah-poñ pohao ol betet bavon navatotuzae, orah rezah paru añarab hori tooh-poñiz homet anumaihol bareñ elat mañarovai

emoohan, añarab etet epat hodad heh, Ui rotap dari am hori tovai emamegiri ev.

⁵⁻⁶Met anumai uvevohö rekot añaraboz horiñ pohao olat bavon navat, povoz Kristo pi hamarah erapanez tah-porah Godin ñeti epov piuhö mañahan hez,

“Met añarab parum hori tamahañ ni baol betekez hat, paru anumaihol bareñ elamahan ñomamahan uveo berevat er horamah, ma anumai mumugari mañaramahan ñadamah, ma gipiz natü nimaz homet biamah-potuz ni etet biñ ravameñ bon, oñ ne gogov tomaz hat añarab okoriz heriñiz zut nem heris nanekez au nañeñin hez.

⁷Met pot hañivoz epat niin nañoh, ‘God ae, nimaüz zaitivok nañeñit ne am tovai sohomazat hez. Met batam aban Moses nemaz Baiñetina-voz Tepatak menahan hez-nen taputam tovai sohom.’” *Buk Song 40:6-8*

Pot Kristo Godin mañah. ⁸Met batam God Mosesin mañahan hezavoz eñatak paru anumaihol bareñ elat mañarovai gog modañ tovai emamah, oñ Kristo Godin mañahat epat menoh, “Met añaraboz hori tamahañ niuhö baol betekez hat anumaihol bareñ elat mañaramah, ma anumai mumugari mañaramah-potuz ni biñ narav.”

⁹Pot hat epat mañah, “Met God, nimaüz zaitivok nañeñit ne am tovai sohomazat hez.” Pot Kristo piin mañah. Tahapuh batam tovai emooh-poñ betezañ ravahan, dari Godiz zaitivok tin tovai sookaz non magei poorö ba ou batahan hez. ¹⁰Met non magei tin hamoh-pooroz kapot tair hez? Met Iesu Kristo Godiz zaitivok tovai emohot pim heris tin hepanez hom namee, oñ pi hon nenavoam kakam ahov hateveveaiam ñomahan, Godiz etañik añarab tinari ravat non mageioroh sameg.

Kristoz uvevohö darim horiñ olah

¹¹ Met orah rezah alizañik gog aban pori Godir añaraboz ñaravatak het anumaihol bareñ elamahan uveo er horamah, oñ anumai poriz uvevohö rekot añaraboz horiñ pohao ba ol betet bavon navatomuzao ok. ¹² Oñ Kristohö hon nenavoam darim hori tamegiñiz hañiv bat ñomahapuh darim hori poñ pohao ba ol betehopanez pov ba ou havatah. Tat pi Godiz mar giñasiz nakoe tek tinatak toutat hez. ¹³ Met pi poek het tokat God Kristoz kaev ravat hezari bat hor batat pim eñañiz irih meñepanez pi gaa tat etet hez. ¹⁴ Met pi hon nenavoam ñomah-pop dari añarab tairari piuhö home magei tinao anamah-eperi Godiz etañik dari map pohao tinari ravat hek.

¹⁵ Met Godiz Pul Tinap amun pot tapanezavoz homet epat hahan hez,

¹⁶ “Met Ahop pot hah, “Tokat porah nem ñetiñ parum loporizaroh tepatak menamegin hezavoz zut, ba meveloman pohao hepanen paru tin hodad tat rekot navetetü, oñ povoz eñatak tin tovai sohopan.”

¹⁷ Pot pi hat epat hah,

“Met ne parum hori tovai emohopanez poñ ba ol betemapuh maot ne povoz hom nameotü.” *Jeremaia 31:33-34*

¹⁸ Met God dari añaraboz hori tameg-poñ ol betet maot pi hom nametuz nonor ou haravahaek, darim hori poñiz hañiv anumaihol bareñ elamahan ñomamah-non pooroh maot tovai nasohotü.

Godinañ honeo het tovai sook

¹⁹ Met Iesuz homet nem bosir sau ravat hezari, met Iesu ñomahan pim uvevohö darim nonor ba ou batahaek, dari Godiz ñaihet natotü, oñ Godiz zei girü goe ahaio hahan hez-povok pim nakoe rekot dari petev sat pinañ honeo hakez, pot ravat hez. ²⁰ Met batam giv ahor badahan hehaek, dari añarab

zei girü goe povok nalokotuz ahaio hahan heh, oñ petev Kristo pim herisik kakam ahov hatevetet pi ñomovaiam giv ahö por kelahaek, dari God hezaek sat pohao tin het hekaz non magei poorö ba ou batah. ²¹ Met pot tat dari Godiz añaraboz pi gog aban korav ahop ravat hezan, ²² dari non pooroh sohot Godiz nakoe het piin mañ mañovai sohok. Met dari batam hori hegin Iesuz uvevohö hori poñ olahan darim heriñik iv tinao emeehan hez, povoz dari lop horizaronañ naketü, oñ petev pimaz homeo badae batat het tovai pim nakoe het piin mañ mañovai sohok. ²³ Met pot tovai sookan, God eñizohopanez au hahan hez-pop rotap pim hahat tat eñizohopan, povoz dari pim hahan hez-pov barotap batat bahorë hat hek. ²⁴ Met pot tohot dari tair tat nae nap tin loporizaro manohot meñizovai sookaz hat non poorozahar homet mel tovai sohok. ²⁵ Met dari Godiz homet pim ñetiv hat-eveteokaz hat togü manamegiekanañ, dari honeo topouroog-nari kaev ravat betet samah, oñ dari parum tamah-pot natotü, oñ petev darim Amip maot erapanez aliz pos totoi ravahag, dari nae nap meñizat bakez batovai togü manat sookazavoz tin ravohopan.

Dari Godiz rop kos rez namanotü

²⁶ Met dari Godiz ñeti rotapuvoz hodad tat Kristoz barotap batookapuh maot betet non horioroh sohok, povoz mod tairap eñizat ñomapanen pim uvevohö darim hori poñ maot ba ol betepan? Evo, mod pot etapanez nap bon. ²⁷ Oñ tokat ñevok evizapanepuh itiñadek paru God kos rez manat hepanez mapori betepanez poñadek dari evetepanen, map hori ravat hek hez. Povoz homet dari ganö hori pov tak hezavoz ñaihetivonañ het, darimauz tin korav ravat hek. ²⁸ Met Mosesin ñetiñ mañahan hez-non pooroh emamah-poriz

nap ñetī poñiz nao elat horiv tapanen ñevok bizapan. Met ñevok bizapanez porah añarab nañariv ma nañariv nap epat hapan, “Met rotap okop horī hameg-okov tahan dei eteg.” Met pot hapanez pop hañ horiv bapanezat ravapanen paru pimaz zakep natotū, oñ am ur ñomapan. ²⁹Met pot paru hañiv ok metat pi ur ñomapan, oñ nap Godiz ropuz homeo badae batat hepenez pov maot kos rez manapanez pop tair metapanen hepan, ari homeameg? Met God eñizohopanez au hahan hezaek, pimaz rop meehan erat pi maot kos rez manapanez popuz horī toohavoz hañiv havat ñomahan pim uvehö pop Godizap bavatahan hehaekanañ, maot Iesuz uvē pov batiu tiu batapan, ma Godiz Pul Tin masakao anamah-pop amun batiu tiu batapan, povoz rotap hañ horī ahov metapanen kakamao hatevetehot hep-anezap ok. ³⁰Met God epat hahan hezavoz dari hodad, “Met nemauhö horī tohopanez pori hañiv metohom.” Met mod epov amun hahan hez, “Met ne ari añaraboz ahop nemauhö ñevok evizat an etom.” ³¹Met dari Godiz rop kos rez manat hekan God pohao het hez-pop hañ horiv etohopan hezavoz dari ñaihet pimau tat hodad tinavonañ hek.

Dari pimaz homeo badae batat hek

³²Met batam arim tovai emoogivoz maot añoman homei. Met batam porah ari Godiz ñetiv hatevetet alizavoz zut arim loporizaroh al tezahan pimaz homeo badae batat heg. Tahan Iesuz kaev ravat heh-mod nari honoñai ahoñ etoohan ari kakamao hateveteogipuh kaev narav, oñ am rez kek tat tovai emoog. ³³Met narah ari añarab togū ahotaz ñaravatak eñeohapuh ñebul arin añat kakamao etooh, ma narahaz arim modari amun horī pov metoohan ari honeo het arim mod pori meñizat bakez batoog. ³⁴Met narahaz

arim mod Iesuz homet heh-nari kakam zeimakeh memerizooohan ari parumaz zakep tat meñizovai soog. Met narahaz aban mod horī etooh-nari kez tat arim nonair nai mapotū parum bat soohan ari kaev narav, oñ am rez kek tat epat homeog, Met tokat abarah pohao het hekaz tinañ anapanen bat hekan rekot modari emat parum bat nasotū. Pot homet am biñavonañ heg. ³⁵Met batam ari tin pot tovai emoog, povoz petev mod poriz etamahavoz ñaihet tat Kristoz gogov betetunei, oñ am boi tat tovai sohopeken tokat Godihö hañ tinao ari haanapan. ³⁶Met rotap ev hamarrah horī poñ ari etamaheak, kez tat het Godiz ñetī tin hahan hez-poñiz eñatak tovai sohopeken God batam anohopanez au hahan hez-tin poñ haanapan. ³⁷Met pot anapanez epat hahan hez,

“Met ari aviam gaa tat hepeken pi erapanez hah-pop ahoam naketū, oñ pi zuam erapan.

³⁸Met nem añarab tinari nemaz homeo badae batat het tovai sohapan, oñ paru nari ñaihet tat nemaz homeamah-pov maot betepanez poriz ne biñ naravotū.” *Habakuk 2:3-4* Pot pi hahan hez. ³⁹Met dari pimaz homeamegiekanañ ñaihet tat maot betet horiek sat hepenez porinañ honeo naketū, oñ dari Kristoz homeo badae batat het tovai sookan pi tinaek dari eñepanen pohazao tin het hek.

Homeo badae batat hezavoz kapot

11 Met dari Godiz homeo badae batat hekazavoz kapot ev. Met pi tokat dari tin hekaz hahan hez-pov petev darim etañinañ eteameg bon, oñ dari pimaz homeo badae batat hezaek tokat God darimaz au hahan hez-pot anapanen havak pot homet potuz dari ñai bizat etehot hez. ²Met batam darim izar mim nari pimaz homeo badae batat het tovai emoohan pi parun etet biñ ravat,

Tin tamahari ok, pot parumaz homeh.
³Met petev dari pimaz homeo badae batat hezaek, pi hahan nonair nai map hezatur hezari ou ravat hezavoz dari hodad hatat hez. Met dari etet hodad nat hez-poñir kañinañ pi nonair nai hezatur hezari matut tahan hezaekan eteameg.

Abelir Inokir Noaz toohat ñetiñ

⁴Met aban Abel pop Godiz homeo badae batat hehaek, pimaz hañiv metapanez hat anumai nap bareñ elahan God etet Abel pop pimaz homet metahavoz biñ ravat, “Pi aban tinap ok,” pot hah. Met pim nanep Ken pi Godiz tin homet pot nat, oñ betezam hañiv metahan God pimaz biñ narav. Met Abel pop batam pot tat hañomah, oñ pim Godiz homet heh-ñetiv dari hatevetet petev hodad tinao bameg.

⁵Met aban mod nap Inok pop amun Godiz homeo badae batat hehapuh pi nañom hehan God abarah basahan, modari pimaz mel tahan bon. Met Inok pop hamarrah am heh-porah God epat pimaz haoh, “Met aban okopuz ne biñ ravat hez.” ⁶Met paru tairari Godiz homeo badae navat hez-poriz pi biñ narav, oñ tairap pim nakoe sat hepanez homehopanez pop pimaz homeo badae batat het epat hahopan, “Met rotap God hakez, povoz mañohoman nem tin hemaz hodad poñ neñizat nanohopan.” Pot hapanez popuz pi biñ ravat hepan.

⁷Met aban mod nap Noa amun Godiz homeo badae batat hehan God añarab hañ horiv metapanez ñeti pov piin mañahan pi et narë heh, oñ am barotap batat Godiz mañahat baval hat sip ahomak demat garë hahan ut ahor pelooahan pir pimeri tin heh. Met pi Godiz homeo badae batat het pim hahat baval hat toohan, añarab modari pim parun mañat toohavoz barotap navat, oñ am hori toohan God epat hah, “Met ne paru hañ horiv metomazat ou ravah,”

pot hah. Met Noa pimaz homehot hehan, “Pi nem aban tinap ok,” pot Noaz haoh.

Abraamiz tooh-ñetiv ev

⁸Met aban Abraam pop amun Godiz homeo badae batat behavon God etet piin epat mañah, “Met nim zeï kap epat betet nem zeï mod nim nanomaz au hahon hez-posik sat hekë.” Pot mañahan pi baval hahapuh pim sohopanez non mañah-pooroz pi hodad nat, oñ am kut het bal hat sah. ⁹Tat God pim manapanez au mañah-zeï posik sat berevahapuh añarab patariz ñaravatak het zeï tinamak nadem, oñ anumai kosiñinañ zeïmak demat hehan pim rop Aisak met ro izap Zekop parup amun zeï tin pos tokat manapanez au hahan hehaek, pinañ honeo paru zeï pim hehpomakeham heh. Met Abraam zeï pos God parum manapanez hah-pov barotap batohot am hehapuh, ¹⁰God pimaüz hodadevok zeï tin pohao het hepanez abarah demahan hez-potak Abraam sat hepanez amun homehot heh.

¹¹Met Sera Abraamiz añap amun Godiz homeo badae batat hehapuh pi ñaro navat het añav ravapanez tah, ma pim abup amun abav ravapanez tahan, God parup rop batapanez mañahan Sera barotap batat, “Pim neen nañah-okat ne tat rop batom,” pot pi hah. ¹²Met Abraam abav ravapanezat ravat hehan añap rop batah, met poekanañ pim ñaro izahol batovai emoohan, petev belezai ravahan abarah zeizañ mapoam berevat hezavoz zut, ma hel gaoreo dari rekö nakaotuzat hez-povoz zut paru Abraamiz iz mimihol hez.

¹³Met ev menoh-pori Godiz homeo badae batat het ñomah. Met paru meñizat metapanez au mañah-pov metahan eteh bon, oñ paru pim pot hahan hehavoz biñ ravat tokat metapanez homet heh. Met batiri aviam emat het maot parumatak samahavoz zut, dei

ham eparah aviam ev het tokat sat pim hah-povon etek, pot paru homeh. ¹⁴Met povoz zut nao hamah-añarab poriz dari epat hodad hez. Met paru tokat abarah tin pohao het hepanez homet heh. ¹⁵Met Abraamir pimeri parum zeï betet emah-posiz am homet hehavozaatin, paru rekot borourat maot posik sah narab. ¹⁶Oñ zeï posiz paru hom namee het, abarah sat zeï tinasik hepanez zait tat paru epat haoh, “Met God darim ahop ok.” Met pot paru pimaz haohavoz pi hatevetet kaev narav, oñ pi biñ ravat abarah parum zeï tinas matut tahan hez.

¹⁷⁻¹⁸Met Abraamiz ropuz homet God piin pot mañah, “Met nim rop Aisak popuhanañ nim iz mimihol belezai ravapanez nañohovoz rotapuv tokat ou ravapan.” Met pot mañahapuh tokat God rotap Abraam nem mañomazat tapan ma natotü, pot homet zu metapanez hat pim ro pop bareñ elapanez mañahan Abraam kaev narav, oñ pimaz homeo badae batat heh, povoz mañahat am baval hat Aisak pim ro nenap bareñ elapanez tahapuh, ¹⁹Abraam pi pot homeh, Met nem rop ñomapanezaekanañ God rekot maot bavirirí batat baval hapan. Pot homet bareñ elapanez kip tahan God pi bagaa batahan ro pop hañomat maot birirí ravat bal hahavoz zut pi tah.

Aisakir Zekopor Zosepez toohat ñetiñ

²⁰Met Abraamiz rop Aisak pop Godiz homeo badae batat heh, povoz pi abav ravat ñomapanez tah-porah God pim roñariv Zekopor Iso meñizat tin metohopanez hat ñetiv parupin mañooh.

²¹Met tokat Aisakiz rop Zekop amun pi Godiz homeo badae batat heh, povoz pi abav ravat pim ñomapanezao totoi ravahan pi irao bat heh-terí potak tok rizat Godiz abatao bat hel batat het pim rop Zosep popuz roñariv God meñizohot tin metovai sohopanez hat ro poñarivin ñetiv mañooh.

²²Met Zekopoz rop Zosep amun Godiz homeo badae batat heh, povoz pim ñomapanezao totoi ravahan pi Israel pimerin epat mañah, “Met tokat ari ñomepeken God arim izar mim meñizapanen paru Izip zeï epes betet sapan.” Pot parun mañat pim ab hatahav amun honeo basapanez mañah.

Mosesiz tooh-ñetiv ev

²³Met Moses popuz nonopur papap parup Godiz homeo badae batat heh, povoz pi batahapuh Izip zeisiz korav ahop Pero hameg-pop rohol men ñomohopanez hah-pov elapanez parup ñaihet nat, oñ piin etet, “Deipim ro tinap ev,” pot hat ba iz batahan hehan, ñonihol 3 bon tah.

²⁴Met Moses pop pi ahö ravahapuh Godiz homeo badae batat heh, povoz añarab modari piin etet, Peroz ñaripuz rop ok, pot pimaz hahan pi, Evo ne añ epopuz rop ravat naketü, pot homet pi kaev ravah. ²⁵⁻²⁶Met Izip añarab poriz nonair naitü ahoam oraehan paru horí tovai emoohari ok, povoz Moses pi Godiz homeo badae batat hehaek potuz, “Betezatü ok,” pot hat parunañ am het horí tohopanez pi kaev ravat paru betet Godiz añarab Israel pim porinañ maot paru honeo ravat pi epat hah, “Met Izip okori kakamao nimeri metamahpot ne amun netohopan, povoz ne hom nameotü,” Pot pi God meeapanen erapanez hahan heh-pop metohopanezavoz zut pi hori metohopanez homehapuh God tokat tinaek meñepanez hahan hezavoz homet heh.

²⁷Met Moses pop Godiz homehot heh, povoz paru Israel pimeri Izip zeis betet sapanez tahan zeï posiz aban ahop Peron mañahan mogao tahavoz pi ñaihet nat, oñ rez kek tat añarab zeï posikanañ basah. Met pot tahaek, pi God dari et narè hez-popun pi haeteh-herí ravat rez kek tat paru basah. ²⁸Met pi

garos basapanez tah-porah parun mañahan paru bol sipsipihol bareñ elat enzolihlohö parum ro garosikari menapan hezavoz bol uveo haitokoñiz ririñ helevañik medemovai sahan enzolihol emat uvë povon etehapuh ap arat revah am sat Izip poriz ro garosik nenarihar map men ñomah. Met pot tah-povoz abatao Pasova hameg.

Israel añarab pimaz homet toohat ev

²⁹Met Israel añarab Godiz homeo badae batat heh, povoz paru Izip zeis betet iv havë ahov pim abatao Red Si hamah-povok sat berevahan God hahan haveo okat epat tahan ham tinarah samegivoz zut paru ñaravatak soohan, Izip ñai abanari paru ruat eñatak emoohan iv haveo maot emat bamezahan, paru emiv elat ñomah. ³⁰Met Israel poriz ro izahol amun pimaz homeo badae batat heh, povoz paru Zeriko zeipot parum bapan hat zeipotaz nakoe sahaphuh alizañ 7 poñik hel temer demahan hehaek, iñidoh haeñ tat sat em toohan, hel tem por edat emahan paru kohat sat zeipot parum bah. ³¹Met garos Zeriko zeipot parum nav hehpurah añ biz bogi tooh-ñap pim abatao Reap poek het Godiz homehot heh, povoz zeipot parum bapanez homet Israel aban nañariv garos etepan hat emahan, pi parup meñizat pim zeimakeh ba iz batah, povoz tokat Israel abanari emat zeipotakari, Godiz ñetiv baval nak hehaek, map men ñomah, oñ añ pop tin heh.

³²Met pimaz homehot heh-pori ahovokaro, oñ aban eperizam haom. Met aban Gidionir Barakar Samsonir Zeptar Devidir Samuelir propet aban modari, met ne poriz ñetiñ map menomaz rekot bon. ³³Met paru pori Godiz homeo badae batat hehapuh narihö añarab modpat nari men bon batah, met narihö tin tovai emohot parum añarab modariz tin

korav ravat heh. Tahan Godiz manapanez au hahan heh-pov manoooh, ma nari God meñizahan pusí ñai laion hameg-poriz agulañ bamukak metahan menat nain. ³⁴Met nari it kezañad ñadoohan poñadek baveteohan, Godihö meñizat itiñad ba avi batoohan tin heh. Met narihö modari men ñomapanez tahan God meñizahan ritou metat tin heh, met nari kezao bon hehan God kezao manooohan añarab patari zeí ñai tapan hat emoohan men ruohan barezat sooh. ³⁵Met añ nari Godiz homeo badae batat heh, povoz parumeri ñomoohan God maot baval haohan tin heh.

Met nari Godiz homehot hehan mod nari parum pot toohavoz kaev ravat urat kakam ahov metohot epat parun mañooh, “Met God kos rez manepok, povoz ari ouramegin kakamao hatevete-hot ñomepekez tat hez-pov bon tapanen maot tin hepek.” Pot parun mañahan paru epat hah, “Evo dei kaev, oñ am ñomak, povoz tokat baval akat tinaek eñepan,” pot haohan am uroohan ñomooh. ³⁶Met nari pimaz homet hehan mod nari ñebul mañat urooh, ma biñinañ medemat kakam zeíñik beteohan oraeh, ³⁷ma heleñinañ ur ñomooh, ma ulor heipitak soñinañ elat teri nat nat bavatoohan ñomooh, ma en kaizañinañ bareñ eloohan ñomooh. Met nari paru pimaz homehot hehan modarihö kaev ravat hori metohot ruohan paru dimir givor gipizor au orohopanez zeíñ bon hehapuh anumai kosiñ givoñiz zut barat heh, oñ am Godiz homevai emooh. ³⁸Tat paru dañeñik, ma ham betez nonair nai bon porah, sat betez ginari hehapuh hel ahoñiz irih hel gitavañik, ma hamarrah dumizañik orooh. Met ham añarab Godiz hom namee hehari hori nenañ tovai emohot mod hamoh-poriz tin toohavoz hodad nat hehaek, tin pori paru hori tooharinañ honeo hepanez nonor bon.

³⁹Met paru pimaz homeo badae batat heh, pot menoh-porin God etet, “Nem añarab tinari ok,” pot parumaz haoh, oñ tin hepanezaio manapanez hahan hez-pov paru zuam naman tahan paru het ñomah. ⁴⁰Met tairaz paru naman tah hometunei, oñ piuhö epat hahan hez, “Met nem añarab mapori tin hepanezaio manomaz hahon hez-pov paru honeek topourapanen manoman bapan,” pi pot hah. Povoza paru ev menoh-pori petev darimaz gaa tat hezaek, tokat dari mapori honeo tin hekaz pov pimauhö anapanen map bat tinahar ravat hek.

Dari Iesuz homeo badae batat hek

12 Met añarab tairariz abatañ ev menoh-pori Godiz homeo badae batat het ñomoo. Tahaek petev paru darim nakoe univ okat epat hezavoz zut hezaek, parum Godiz homeo badae batat heh-pov non tinaorö darin añairamahan hodad ravameg. Povoza dari pim nonoroh tin tovai sookaz hat, gipiz ahö namegin ñekeñ ahö hatamahan tin haeñ tat sakaz pap tamegivoz zut, tairañ bagaa avatamahan pim nonoroh tin haeñ tat sookaz pap tameg-poñ, ma darim loporizaroh hodad hori tairañ zuam berevat birepez zut edemamahan dari tin nat-poñ, betet parum toohat dari rez kek tat non tin pim tookaz hahan hez-pooroh kez tat sohot, ²Iesu nenapuz homevai sohok. Met Iesu pop dari Godiz homevai samegivoz kapotaz maup okeg, pi dari eñizohopanen tin hekaz homevai sameg-pov tin ahov ravohopan. Met pi tokat biñ pimau ravat hepanez homet zirah urapanen ñomapanez hahan pi, Ne modari etet hepanen ne zirah nourapanen tu ravom hez, pot homet kaev narav, oñ am kakam ahov hatevetet ñomahapuh, petev biñ povonañ het Godiz mar giñasiz nakoe tek tinatak toutat hez, povoz pi nen popuz homevai sohok.

Hodadeo bookaz pi honoñai nañ etamah

³Met aban horivonañari Iesuz ahoam kaev ravat kakam ahov metoohan hateveteoh-povoz pi homet kaev narav, oñ am kez tat het tovai sohot ñomahavoz homei. Met pim pot tahavoz zut ari amun kaev naravotü, oñ kez tat tovai sohopek. ⁴Met ari horiv ritou metepekez hat rez kek tat samegiek, ari añarab modarihö hori nañ tohopekez añahan ari, “Evo, dei arim hameg-okon rekot natotü,” pot hagin paru parihö arim pot havigovz kaev ravat Iesu urahan ñomahavoz zut ari ourahan ñomeg bon, povoz am kez tat tovai sohozei. ⁵⁻⁶Met Godihö dari pim ñarohol ñeti tin bat hekaz añahan hez-pov epat hahan hez, “Nem ñarohol hatevetei, met ne arim Ahop añarab tairariz homet lopori manat, ‘Nem ñarohol ok,’ pot hamohori hodad tinao bat nem non tinaoroh sohopanez hat ñeti kezao mañat arim ñarohol uramegivoz zut ouramoh, povoz ne arim ahop ñeti kezao ni napun nañat honoñai nao netoman kaev ravekepuh, betez hetun, oñ epat homekë, Met ne hodad tin nao bomaz hat epat ok ne-tah, pot hakë.” *Sindaum 3:11-12*

Pot God hahan hez.

⁷Met dari goerah hori tamegin darim papahol hodad tinao bookaz hat ñeti kateo añamahan hat navet tamegin ouramahavoz zut, God darim Pap pop amun dari pim ñarohol hodad tinao bat het tovai sookaz hat honoñai povor kao etamah, povoz ari kaev ravotunei, oñ rez kek tat tin tohot hezei. ⁸Met God pot dari pim ñaro mapori etamahaek, ni nap pot nao nanet hepan, povoz ni pim ñarop bon, oñ ni pap pat napuz ñarop ravat hekë. ⁹Met darim papahol ev honoñai nañ etamahan parumaz kaev ravamegi? Evo, paru pot etamahan dari kaev narav,

oñ parunañ tin het am añamahat baval hat tameg, met povoz zut darim Pap abarah hezap honoñai nao etohopenen dari kaev naravotü, oñ kez tat pim irih het hodad tinao bovai sohok. ¹⁰ Met dari goerah darim papahol parum hodadevok kateo añamahan hat navet tamegin, honoñai etovai emamah-pov ahö ravamegin bon tamah, oñ darim Pap añamoh-mod pop dari pim zut añarab tinari ravat hekaz hat orah rezah honoñai povor kao tin tat ok etamah. ¹¹ Met papahol ñarohol uramahan iñ hamahavoz zut, darim Papap honoñai nao etamah-porah dari, “Mai oe, kakamao hateveteameg,” pot hat kakam povoz zakep heris ravameg, oñ dari am kez tat pim irih hekaz hodad tinao bovai sohok, povoz honoñai etohopanez povohö eñizohopenen zi ul tinañ ziñik badamahan eteamegivoz zut, darim loporizaroh tinao ou ravohopenen tin het tovai sohok.

Darimauz tin korav ravat hek

¹² Met honoñai nañ ariti ou ravamahan hateveteameg, povoz arim marañ sikö tat gogot nat hezaek lei hat gogot tohozei, ma arim eñ kataneñik ururuñ kap tat hezaek, mez tu hat tin rouvat het, ¹³ Godiz non tinaoroh sohozei. Met ari pot tohopeken eñ horiñinañ nap haen tapanez pap tat ñodamahavoz zut lop houlorizaronañ hepanez pop ganö ñodat non horioroh sohopen hezavoz meñizohopeken pi non tinaoroh sohopen.

¹⁴ Met arim modarinañ tin honeo hepkekez non pooroz mel tohot “Tair tat dei tin hek,” pot hat homehot hezei. Met añarab tin natotuz pori Godin et narezotü, povoz ganö ari piin et narë hepek hezavoz, añarab modariz hori tamahat totunei, oñ tin tovai sohozei. ¹⁵ Met ganö arihanañ nap God dari tinari ravat hekaz hat masakao anamah-tin pov kos rez manapan hezavoz homet, arimauz tin korav ravat hezei. Ma kakam tamah-

nai gipiz modatunañ bareñat namegin map kakam tamahavoz zut arim ñaravatak hepanez nap navoz homehot loporih mogao tat haovai sohopanez pov ari modarih an pap manapanen taput tepek hezavoz arimauz tin korav ravat hezei. ¹⁶ Met ari nap añ napunañ bogi tepek hezavoz arimauz tin korav ravat tohozei. Met batam darim iz mimip Iso pim papapuz ro garosikap, povoz papap ñomapanez tapanezarah pimotoz pim abat ahov manapanen bapanez hahan heh. Met narah pi gin het emat, pim bosip gipiz manapanen napan, povoz papapuzatü bapan, pot piin mañahan bosip gu hat gipiz manahan bat nah. Met Iso gipizoz homet pim papapuhö pi manapanez hah-potü batiu tiu batahapuh hori ahö pot tahavoz zut totunei. ¹⁷ Met ari hodad, Iso maot tokat, Ne hori ahov tat nem bosip deipim papapuzatü pim bapanez mañoh, pot homet pim papapuz tin potü pim bapanez zait ahov tat papapun inivonañ mañah, oñ papap pim abatavor pimotoz ro goep hamanahaek, maot ro ahop manapanez nonor bon heh. *(Povoz zut ganö Isoz tahat ari tat ham eparaz nonair naituz homehot God tinao anapanez hahan hez-pov ari nav hepek hezavoz arimauz tin korav ravat hezei.)*

Darim hekazavoz tin korav hek

¹⁸ Met ari Godiz nakoe emepekez hat Israel arim mimiholoz toohat nat. Met batam paru Sainai dañevoz nakoe het etet hatevetehan God rop povok hehaek, it ahoñad ñadat itoul ahov berevat kutur manahan had ahö horiv urah. ¹⁹⁻²⁰ Tahan nap tibi ahov menahan God epat hah, “Met arihanañ nap ma bol nap dañ epovok emat ut urapan, povoz ari pop heleñinañ ur ñomei.” Pot hahan añarab hatevetet ñaihetiv ahö tat Mosesin epat mañah, “Met God ñeti modao hapanen dei maot hatevetekaz kaev.” ²¹ Met Sainai dañevok pot tahan

Moses etet ñaihet ahov tat pot hah, “Met ne amun ñaihet pimau tat dei dei tohopuh ev hez.”

²²Met ari parum tooh-pot nat, oñ ari Godiz nakoe sat hez hamoh-epovotĩ ari haravat hez. Met ari abarah Saion dañ povok God pohao het hez-pop zeĩ mageĩ tin demahan hez-potaz abatao Zerusalem[‡] potak ari haseg herĩ ravat hez. Met zeĩ potak enzol maporizaro Godiz biñ ahov ravat mañamah.

²³Ma paru añarab garos Kristoz homeo badae batat hehan God pim ñarohol bavatat abarah parum abatañ tep natak menahan hez-porinañ ari hakezari ravat hez. Ma ari God dari añarab mapori ñevok evizat an etapanez pop, ma añarab hamarrah hehan pi parumaz, “Nem añarab tinari ok,” pot hahan het ñomoohan parum pulihol abarah sat hez-poriz nakoe, ari hasat hezari raveg.

²⁴Ma ari Iesuz nakoe haseg ravat hez. Met pi ñomat pim uveo teur betehapuh, dari Godinañ tin honeo hekaz ñetiĩ mageĩ pov ba ou batah. Met batam Abel popuz uvẽ berevah-povohõ Ken pop hañ horiv bapanez pov ba ou batah, met Kristoz uvevohõ hañiv etapanez pov ba ou navat, oñ darim horĩ tameg-poñ God ol betehopanez pov ba ou batah.

²⁵Met God het arin reu añama-haek, hatevetehopekez kaev ravotunei. Met batam Moses hamarrah het ñetiv añarabon mañovai emoohan elat kaev ravoooh-pori, hañ horiv etapanez hahpov bazei manapanez nonor bon heh, met petev abarah het añamah-pop kos rez manakan hañ horĩ ahov etapanezat ravapanen, dari amun rekot bazei namanotũ. ²⁶Met batam God Sainai dañ povok het hahan hamar zebemun tat do do ahoam tah, met petev pi epat au hahan hez, “Met ne maot tokat honevoam

haoman ham nenar zebemun ahõ tapan bon, oñ abar amun honeo zebemun ahov tat mapoam do do tapan.” ²⁷Met pi hapanen nonair nai matut tahan hezatur hezari zebemun tat bahorĩ metapanen bon tapanez hahan hezao dari hodad. Met pot zebemun tapanez porah do do tohopanen tin dao hat hepanez nen potur pori pohao tin het hepan.

^{28–29}Met nonair nai mapotur mapori zebemun tat bahorĩ metapanez porah God darimaz korav hepanen pim zeĩ tinatak lokat hekaz hahan hez-pov zebemun tapanez povohõ rekot bahorĩ navatotũ, povoz pimaz biñ ravat pi darimaz lop tinari ravat hepanez homet zait tat pim abat nenaõ bat hel batat hek. Met God pi it ahoñadez zut hez. (*Met itiñad ñadat mapotũ bavon batamahavoz zut pi nonair nai horĩ hezatur hezari bavon batapan.*)

Modari lopori manat meñizook

13 Met ari Iesuz homet nem bosir sau ravat hezaek, nae nap lopori manat meñizohopekez kaev ravotunei.

²Met Kristoz homet hez-añarab patari arimatak emohopanen tin bat em bato-hot parumaz tin korav ravat hezei. Met nari pot tohot hehan enzol nari etet poriz zeimakeh emahan paru zeĩ pomakehar-ihõ korav ravat het parun etet parum kapotaz hodad narav, oñ, Aban nariam ev emahan dei parumaz korav ravat hez, pot homet heh.

³Met nari arim tamegit Iesuz eñatak samahan, mod nari etet kaev ravat kakam zeimakeh memeriamahan hez, ma nari amun taput Iesuz eñatak samahavoz kaev ravat horĩ metamahan kakamaõ hateveteamah. Povoz ari paru pot metamahavoz unun manotunei, oñ parunañ honeo het parum kakamaõ hat-

[‡]12:22 Pavar 22 -Met ham eparah Israel zeisik zeĩ ahot Zerusalem demahan hez, potaz ñetiĩ bonov ev, oñ abarah Godiz hezaek zeĩ demahan hez-potaz ñetiv ev.

eveteamahavoz zut, arim loporizaroh hatevetehot parumaz zakep tat meñizohot hezei.

⁴Met ari añarab nae nap bameg-pov tin nao ok. Met ari abuhol arim añaholonañ tin honeo het añ mod nari botunei, ma ari añahol amun arim abuholonañ tin honeo het aban mod nari botunei. Met aban nap, ma añ nap, pimopuz kaev ravat modap bapan, ma paru bogi tovai sohopenez pori God hañ horiv metapan.

⁵Met ganö ari moni ahos bohopekez ahoam homehotunei, oñ epat homevai sohozei, Dei mod ahö natuz zait natotü, oñ deim bat hez-epotü nen ev. Met tairaiz epat añoh hometunei, oñ God darimaz korav hepanez hat epat hahan hez,

“Met ne arimaz kaev ravat evetet mod naek som bon, oñ am het eñizohom.” *Zosua 1:5*

⁶Pot pi hah, povoz batam menahan hez-epat dari kez tat barotap batohok,

“Met God nem neñizamahap okeg, añarab modari hori tairao netohopenez porah ne parumaz ñaihet natotü.” *Buk Song 118:6*

Aban korav ahoriz añoohat bat hek

⁷Met batam aban arimaz korav heporiz homei. Met paru Godiz ñetiñ arin añoohapuh pimaz homehot, hodad tinavonañ hehapuh ñomooh, met ari paru poriz Godiz homeo badae batat het tovai emooh-taput homet tohozei. ⁸Met Iesu Kristo pi batam het petev am het tokat hepanez pop pi maot mod nao naravotü, oñ batam pi hodad tairavonañ tovai emooh-potam petev am tamah, ma tokat hodad tin povonañ am pohao hezaek taputam tohot hepan. ⁹Povoz ari pim non tinaoroh samegiek, pim masakavohö arim loporizaroh tin hepkekez bakez avatohopan. Oñ ganö non mod naoroh sohopek hezavoz epat arin

añom. Met petev nari bolor gipiz tairatü nookaz ma nainotuz ñetiñ añarabon mañovai samah, oñ gipiz nookaz hamah-pov ma nainotuz hamah-povohö rekot darim loporizaroh tin hekaz naeñizotü, oñ Godiz masak nenavohö rekot eñizohopenez homehot hek.

Darim tookan God biñ ravohopan

¹⁰Met petev dari Iesu ñomahavoz homeamegiek, pim ñomah-povohö eñizat darim horiñ ol beteamah, oñ paru anumai am bareñ elamah-pori non batamoroh am tovai sohot, parum horiñ ol betehopenez hat anumaiholoz gogot tamahaek, Iesuz ñomah-povohö rekot pori nameñizotü. ¹¹Met paru aban pori anumaihol bareñ elamahan ñomamahan parum aban ahop bol poriz uveo bat God parum horiñ ol betehopenez hat ze girü goe añarab modari nalokotuz hahan hez-povok lokat teur beteamah. Tamahan aban modari bol pori zeitakanañ basat iñidoh ze bin binivok betet mañaramahan ñadamah. ¹²Met povoz zut Iesu amun darimaz homet hehan, ze bin binivok basat ur ñomahan pim uvevohö dari pim añarab ravat hezariz hori tamegiñ ol beteamah. ¹³Met pi pot tat eñizah, povoz dari amun darim mimiholoz tovai emoohat betet pi nenapuz eñatak tovai sohok. Met pot tookan paru pi bahori metahavoz zut dari amun bahori etohopan, povoz dari kaev naravotü. ¹⁴Met pot etohopenen ev hamarah pohao tin het hekaz ze nat nakez, oñ tokat abarah ze tin pohao sat hekazatakaz homevai sohok. ¹⁵Met paru Godiz homet anumaihol bareñ elat mañaramah-pot dari natotü, oñ dari añarab eperi orah rezah Iesu Kristo darimaz hat ñomah-povoz homehot Godiz biñ ravat het, “Rotap pi abat ahovonañap ok,” pot modarin bar mañookazaek, pim abat pov an pap

manat hepan. ¹⁶Met ari nae nap tin metohot meñizohopekezaek, paru nari naiz teki tohopanen manohopekez unun manotunei, oñ tin pot nae nap manat tohopekezavoz pi arimaz biñ ravat hepan.

Tin tovai sohopenezat ev.

¹⁷Met arim aban koravoriz irih het añohopanezat tin tohozei. Met paru pori arimaz korav hez-gog pov tohopanez God mañahan tamahaek, tin ma hori tamah-povoz tokat God at mañapanen piin parumauhö bar hamañapan, povoz ganö hori nao tokat porah ou ravan pan hezavoz paru arimaz tin korav hez. Povoz ari parum irih het añohopanezat tohopeken paru biñavonañ het eñizohot parum gog pot tohopan, oñ ari hatmanman tepek, povoz paru honoñai metohopekez gog nen povoam tohot rekot ari naeñizotü.

¹⁸Met darimauz tameg-navoz homet loporizaroh honoñai tat, Horiv okeg, piuhö hañ horiv etapan hez, pot homeameg bon. Met dari am Godiz etañik tin tovai sookazavoz ari homet pi eñizohopanez mañ mañohozei. ¹⁹Met God nem nonor ba ou batapanen ne zuam emat arinañ maot hemaz homet ari piin mañ mañohopekez ne zait tat hez.

²⁰Met ne arimaz homehot lop tinarizaronañ hekaz kapotaz maupun mañ mañamoh. Met darim Amip Iesu ñomat pim uveo teur betehaek, dari pohao tin hekaz ñeti magei pov ba ou batah. Tahan mau pop God maot

ñomahaekanañ baval hakah, povoz pi dari añarab tairari pimaz homeo badae batat hez-pori pim sipsipiholo zut hezan pi darim korav ahop ravat hez. ²¹Met God ari pim zaitivok tin tovai sohopekez hodad tin pov anohopanen bat hepekez piin mañ mañamoh. Ma Iesu Kristo dari mapori eñizohopanen Godiz etañik tairañ tovai sookan tin ravohopanez nen poñihar tookaz piin mañ mañamoh. Ma dari orah rezah Iesu Kristoz abatao bat hel batohot hekaz ne zait toh. Rotap ev añoh.

Ñeti meteo ev

²²Met nem bosir sau, ne ev arimaz homet ñeti toveo menoh bon, oñ teki heriam ev menohoeke, arihaz meeman nap bat emapanen rekö añohopanen ñeti epovon ari hatevetet bahore hat hepekezao ev, pot arin añamoh. ²³Met ñeti modao ev. Darim aban modap Timoti kakam zeimakeh memerizahan hehaekanañ maot ba haverevahaek, pi zuam epeek emapan, povoz ne emat arin etemaz homeohoeke deip honeo ok arihaz emak.

²⁴Met arimaz korav ravat hezari, ma Godiz añarab ok hez-mapori, tin hepkekez dei homeameg. Met Itali zeisikanañ ev emat het Iesuz homeamah-darim mod pori amun arimaz homet, “Paru tin hep, pot mañ,” pot hahan ne ev menoh.

²⁵Met Godiz masakao arinañ hepanez ne zait toh. (Zuda añaraboz ñetiv menahat nen ev.)

ZEMIS

Ñeti garosikao

Zemis ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met aban Zemis pop pi Iesuz bosip ok, pi Zerusalem zei ahö potak Iesuz añaraboz aban korav ahop ravat hehan Zuda pim modari Iesuz homeo badae batat hehaek mod nari kakamao metoohan parum zei kapot betet rap rezat zei modasikaroh sat añarab Iesuz hom namee hehariz ñaravatak hehan, Zemis paru pori boi tat het Iesuz nonoroh am tin tovai sohopanez, ma paru añarab modari tin masak metohopanez homet, ñeti epov menat paruhaz meeh.

Met Iesu ñomat hasahan krismasañ 20-z zut bon hatahan tokat pi Zuda pimeriz homet ñeti epov menah.

Aban Zemis ñeti epov menah

1 Met ne Zemis, Godir darim Amip Iesu Kristoz gog abanap ari Israel añarab tairari arim zei kapot betegipuh, rapat main main ravat zeisikaro poek kaek sat hezari tin hepekez homet ñeti epov ev menomaz toh.

Honoñai nañ ou ravapanen tookazat

²Nem bosir sau ravat hezari, met ari Iesuz homeo badae batat hezaek, honoñai povor kao ari honep honeputi ou ravohopanen, lopori hori ravotunei, oñ am biñ ravat hezei. ³⁻⁴Met ari Godiz homeo tin badae batat hepekez hat honoñai povor kao ariti ou ravohopanen, biñ ravovai ari am rez kek tat tin tovai sohopek, povoz arim hepekezao tinaharam ravohopanen ari nañodoti, ma hodad tin navoz ari teki natoti.

God hodad tinao anohopan

⁵Met ni nap hodad tinavoz teki tekepuh Godin bar mañeken, pi

masakavonañap, povoz nim hakezavoz kaev naravoti, oñ hodadeo nanat neñizohopanez pi zait tat hez. ⁶Oñ ni nap pot nat am lop houlorizarinañ het, Rotap God ne hodadeo nanapan ma nananoti, pot homekepuh, Godin mañeken rekot homet hakez poi ni nananoti. Met aban nap lop houlorizaronañ hepenez pop pi teptepivok zi taeni basat em tamahavoz zut het, ⁷⁻⁸pim hodadeo in balavi tat hepenezaek, pi Godin mañapanen rekot hodadeo namanoti, ma nao namañairoti.

Moniñ bonorir moniñinañariz ñetiv

⁹Met arihanañ ni tairap Godiz homeo badae batat hekezap nonair nai ahoam bon hekë, povoz ni biñ ravat, God pi nemaz korav ravat hezan ne tin ev hez, pot homekë. ¹⁰Met arihanañ ni mod tairap Godiz homeo badae batat het hamarrah nonair nai ahoam bat sookezap potuz ni homet biñ naravoti, oñ epat homekë, Ne aban betezap ev, God nenap pi tinap hez, pot homevai sohoz. Met zibut lul ñodat ñu ravamahavoz zut ni ñomekë. ¹¹Met zibuñ petev berat mavat hezan gitap kez mañamahan arö ravamahapuh lul ñodat ñu ravamahavoz zut, aban monir zeirurumanañari moni modañ bapanez gogot tohopanepuh ñomapan.

God tin nenaou etamah-ñetiv

¹²Met honoñai povor kao naputi ou ravapan, ma pi hori nao tapanez moreg metapanen, pi hori pov ritou metat rez kek tat tovai sohopanezap biñ ravat hepan. Tapanen tokat God hañ tin pohao het hepenez au hahan hez-pov pi manapan. ¹³Met napuz loporih hori nao tapanez zaitiv ahö ravapan, povoz pi epat, “Godihö hori epov tomaz neen nañah,” pot hapane? Evo, oñ God tinaharam hezaek, pi rekot hori nao tapanez nonor bon, povoz pi aban popun hori

pov tapanez namañotü. ¹⁴Oñ hori tamegivoz kapot tair hez? Met napuz loporih hori nao tapanez homet gihov mot meamahan zait pov ahö ravamah. ¹⁵Tamahan ñarop pim nonopuz loporih pohao nakez, oñ berevamah-povoz zut pim loporih hori homeamah-pov ou ravamahan am tamah. Met pop hori povor kao am tovai sohopenen, pim loporih hori povoharam an pap manapanen tokat ñomat hori ravapan.

¹⁶Nem bosir sau, God horiv takaz darin naañotug, ganö ari hometunei. ¹⁷Met ev hamarah al tezat kutur manat tamahan eteamegivoz zut, God het narah darimaz zait tamah, met mod narah darimaz kaev ravamah bon, oñ pi alizavonañ het non tinaorohar añairohot darimaz korav ravat het tin povor kao anohot hez. ¹⁸Met Godihö pim zaitivok hodadeo anahan dari pim ñeti rotap tinao hatevetegipuh, loporizaro borourat pimaz homeo badae bategin, pim ñaro garosikari ba avatahan het dari pim matut tahan hez-mapotuz koravori ravat hez.

Darim ñetiv baval haokaz modao

¹⁹Nem bosir sau, ñeti mod epov añoman hatevetet hodad ravei. Met mod nap ñetiv hapanen zuam hañiv mañotunei, oñ had gaa tat tinam hatevetet hometahoh hazei, ma avı navotaram modari hapanez ma tapanezavoz zuam mogao totunei. ²⁰Met aban nap mogao tapan, povoz God etepanen pim añahan hezao baval hat pi tin tovai nasotü. ²¹Met avas ñedet tinam korav ravat het nonos urovai samegivoz zut, hori tairao arim loporizaroh het arim hepekezaoh bahori avatamah-potü pohao betet Godiz ñeti tinao arim loporizaroh bituz zut ñedeamahaek hatevetet, arim heriñ bat hor batat ñeti rotap pov baval hahopeken arim loporizaroh ahö ravat batin avatohopan.

²²Met Godiz ñeti tinao hat kovë neñañañ hatevetehopek, povoz moregao ravohopan. Oñ hatevetet, arim loporizaroh bizat baval hahopekezaek tin ravohopan. ²³Met nap Godiz ñeti tinao hatevetet baval nak tohopanezapuz tairavotü zu tat haoman hodad ravepek? Met aban nap pim herisin oreresik etet, ²⁴“Du tahag, ivoh betem,” pot hat du povoz zuam unun manat ivoh navet tamahavoz zut, hamoh-pop pi Godiz ñeti tinao hatevetet unun manat baval nak hepan. ²⁵Met Iesuz ñetiv hateveteameg-pov honoñai nao naet, oñ tin etamahao ok. Povoz aban tairap ñeti povon hatevetet loporih bizat homevai sohot, unun naman het rez kek tat baval hat tohopanez pop God tin metohopenen biñavonañ het tovai sohopan.

²⁶Met aban nap, “Ne Godiz nonoroh samohop ev,” pot hapanez pop pi tin pim gizasiz korav naketi, oñ modarin ser mañovai ñeti horiv haovai sohopan, povoz pim Godiz pot hapanez pov rotap naravotü, oñ betez tiu tiu ravat hepan. ²⁷Met dari Godiz nonoroh sovai tair tohokan God darim Papap etehopenen tin ravohopan? Met ñaro ononameri paru nonor pap bon pori, ma añ hapurihol abuhol ñomapanen hori hepanez porin etet zakep tat korav ravat masak metohok. Ma mod betez hepanezari horiv tohopenen dari parum tohopanezat natotü, oñ bahori avatapan hezavoz darim hekazavoz tin korav ravat hek. (Pot tookan God etehopenen tin ravohopan.)

Dari modariz zakep tat masak metook

2 Met nem bosir sau ravat hezari, darim Amip Iesu Kristo alizavoz maupuz homeo badae batamegiri, aban abatavonañ monir zeirurumanañarin etet poriz zait tat aban betezarin etet kaev ravotunei. ²Met ari Godiz ñetiv hatevetehopekez hat togü manohopekez porah aban nañariv, nap dimir giv redeo

tin tat hepanezap, met modap dimir giv kelat hepanezatü meet hepanezap, emat lokapanen, ³ari redeo tin tat hepanezapun etet, “Erom ae, ev tin epeek ni emat tout,” pot mañepekepuh aban horitü meet hepanezipopun etet giz meu metat, “Ni ok hamarrah sat tout,” ⁴pot an tat mañepek, povoz home horivonañ okat arim modari baverat main main bavatepeken tin naravotü.

⁵Nem bosir sau, met epat añoman hatevetei. Godihö ev hamarrah monir zeirurum bon añarab ahovokaro pimeri ba ou batahan hez. Met paru pori pimaz homeo badae batat hepanezipov an pap manat hepanen, pihar lopori manat het pim masakavoz roketak hepanezip hat God au hakahan hez, ⁶oñ kar, ari nonair nai bon pori batiu tiu batameg. Met paru tairarihö ari bahori etamah? Ma tairarihö ñevok evizapanepuh avat samah? Nonair nai bonorihö pot nat, oñ monisinañ tapurihö pot etamah. ⁷Met rotap ari Iesuz añarab ravat pim abatao haovai samegin, paru monisinañ tapurihö abat tin tapuvoz kaev ravat batiu tiu batamah. (*Povoz tairaiz ari monir zeirurumanañariz zait tat monis bonoriz kaev ravameg? Evo, pot tamegivoz tin bon.*)

⁸Met Baiñetinavoz Tepatak Godiz ñeti katë ahov epat menahan hez, “Nimauz homet zakep tat hezavoz zut, añarab modariz homet zakep tat tin metohoz.” Met Godiz ñeti katë pov hatevetet baval hahopek, povoz tin ravohopan. ⁹Oñ ari aban napuz kaev ravat aban modapuz tin metepok, povoz Godiz hahan hez-pov elat ritou tepekezaek, arim horiv ahö ravat hepan.

¹⁰Met nap Godiz ñeti kateñir ah ñe hahan hezañ baval haovai ñeti katë hon nar ma ah ñe hon nao elat ritou tapan, povoz ñeti kateñir ah ñe hahan hez-mapoñ elat hatahavoz zut ravapan. ¹¹Met God ah ñe nao epat hahan hez, “Ari tovai betez bogi totunei.” Met ah ñe modao amun

epat hahan hez, “Modap men ñomotun.” Met ni nap napunañ bogi nat hekepuh nim mod nap men ñomekë, povoz Godiz ñeti kateñir ah ñe hahan hez-mapoñ elat ritou hateñ, pot ravapan.

¹²⁻¹³Met tokat God dari ñevok evizapanepuh porah, petev ev hamarrah het arim modariz zakep tat masak namet emameg-pori, Godihö hañ arimaz zakep naetotü, oñ ari modariz zakep tat masak metameg-pori Godihö hañ arimaz zakep tat masak etat hepanen tinam hepek. Pot pi hahan hez, povoz tin hepekez hat ev hamarrah home tinavonañ het arim modariz zakep tat masak metohopekez pim ñeti tin añah-pov baval haovai sohozei. Tohopeken God ñevok evizapanepuh, dari zakep etapanepuh hahan hez-povohö hañ horiv etapanepuh pov ritou metapanen ari tin hepek.

Godiz homet tookazao honeo hepan

¹⁴Nem bosir sau, met aban nap pim giz nenasinañ epat hapan, “Ne Godiz homeo badae batat hezap ev.” Met pot pi hat pim modari nameñiz tapan, ma gog tin nao nat hepan, povoz pim Godiz pot hapanezap rotap ravapane? Evo, rotap naravotü, povoz pim Godiz hapanezipovohö rekot Godizap pi banavatotü. ¹⁵Met nim naner bos ma teter sau nap gipizor dimir giv bon hepanepuh, ¹⁶ni meñizekë hat nihaz emapanen epat mañekë, “Ni nimauz zeimakeh maot sat itiñad mañarat ñarohot tinam hez.” Pot mañekepuh zakep tat gipiz ma dimir giv naman teken, pot piin mañekez pov tin ravapane? Evo, tin naravotü. ¹⁷Met povoz zut ni giz nenasinañ, “Ne Godiz homeo badae batat hezap ev,” pot hat modari tin namet tooken, God niin etehopanen nim hakez pov, aban nap emiv bon tamahan ñomamahavoz zut ravat hepan.

¹⁸Met ñeti menoh-epovoz ni nap hatevetet epat hakë, “Evo, met nari Iesuz

homeo badae batat hez, oñ mod nari tin tovai sohopenezavoz homeamah.” Met ni pot hakezapun ne hañiv niin epat nañom, Met paru tairari, “Dei Iesuz homeo badae batat hez,” pot hat parum modari tin namet hez-poriz, “Rotap paru Iesuz homeo badae batat hezari ok,” pot parumaz rekot haoma? Ma tair tat paru modari tin namet hezaek, parum hamah-pov barotap batom? Evo, ne rekot barotap navatotü. Oñ ne Iesuz homeo badae batamohoek, nem modari tin metamohon paru nem pot metamohovon etet rekot nemaz, “Rotap pi Iesuz homeo badae batat hezap ok,” pot hapan. ¹⁹Met ni, “Rotap God ahö nenap hakez,” hameñi? Pov tin ok, oñ paru pituhol amun, “God modari ritou metat ahop hez,” pot hamahaek paru tin tovai samaha? Evo, pot bon, oñ God ahö popuz homet ñaihet tat paru dei dei tamah. ²⁰Met ni kutap, ñeti tairao nañoman nim, “Ne Godiz homeo badae batat hezap ev,” pot hat nim modari tin namet hezaek, nim hameñ-pov betezao ravat hez, pot ni hodad ravekë?

²¹Met ñeti garos menohovoz epov nañoman hatevetet hodad ravekë. Met darim mimip Abraam tair tahan God etehan pi tinap ravah? Met Godihö Abraamin pim rop Aisak bareñ elapanez mañahan pi ñeo baval hat pim rop hel arusik bizat en kaizasinañ bareñ elapanez tahaek pi Godiz etañik tinap ravah. ²²Met ñeti epovoz kapotaz hodad raveg, ma narav? Met Abraam Godiz homeo badae batah-pov, met Godihö piin mañahat tah-pov honeo ravahan pim, “Ne Godiz homeo badae batat hezap ev,” pot haohavoz rotapuv ou ravah. ²³Met Godiz Baiñetinavoz Tepatak mamog Abraamiz ñetiv epat menahan hez, Abraam pi Godiz homeo badae batat hehan God pimaz epat hah, “Pi aban tin tamahap ok,” pot menahan hez. Met añarab modari pi-

maz pot haoh, “Abraam pi Godiz ñod pimaup ravat hez.” ²⁴Povoz Abraamiz pot tahavoz homet epat hodad ravei. Aban nap betezam, “Ne Godiz homeo badae batat hezap ev,” pot hapanezap Godiz etañik pim moreg hapanez povoz tinap naravotü, oñ tairap pimaz tin homeo badae batat pim hahan hezat baval hat tovai sohopenezap pim etañik tinap, pot ravat hepan.

²⁵Met mod naptü zut tat epat amun haom. Met añ napuz abatao Reap pop pi abanarinañ betez bogi toohap ok, met narah Zuda aban nañariv kilam Kenan zeisin etevai sohot añ popuz zeimakeh lokahan ba iz batahan hehan, kutur ravahan non mod pataoroti meehan tinam sah, povoz God pim tah-povon etet, “Añ tin tamahap ok,” pot hah. ²⁶Met napuz emiv bon tamahan pim heris ñomamah, povoz zut nap Godiz homeo badae batat hepanepuh pim tin tohopanez nañ honeo ou narav tapanen pim Godiz homeo badae batat hepanez pov, emiv bon tamahan ñomamahavoz zut ravat hepan.

Darim gizañik tañañiz korav tin hek

3 Nem bosir sau, met arihanañ honep honep bal haz rouvat Godiz ñetiv añarabon mañohopan. Met dei pim ñeti pov mañamegit God et ba emeet hezaek, piuhö ñevok evizapanezarrah dari añarab maporin etet an etapanepuh dei pim gog pot tamegiriti hori tairao hepanezavoz hañiv ahoam etapan. Povoz ari mapori gog pov tohopekez hometunei.

²Met dari añarab hori povor kao tovai ñeti horiñ haovai sameg, oñ aban tairap pim gizasiz tin korav het ñeti horiv nak hepanez pop, rotap pi aban tinap ok het pim hepanezavoz tin korav ravat hepan.

³Met aban nap bol os napuh helat nonoroh tin sapan hat, os popuz agolasik ain goe nas birep bamanahan hez-pos bizat beri hamahan, osip hatevetet aban

popuz zaitivok beri hamahatī samah. ⁴Ma sip ahomakez amun tamahavoz homei. Met teptepiv uramahan sipimak iv havevok basat em tamahan pomakez aban koravop kohat hezaek, pi pei goe irih hezas bahavoe tamahan sip ahomak havoe tat pim homet bavatamah-povotī samah. ⁵Povoz zut darim gizañik tañañ goeñ hez, oñ horī nao hamegin horī pov zuam ahö ravamah.

Met utar napel tamahan aban nap itiañad bat samahan, it ñinio el ñodat aviam ñadovai samahapuh, rai rai hat ñadat ahö ravat hovisir nonair nai mapotü map bahorī batamah. ⁶Met povoz zut darim gizañik tañañ goeñ hez, oñ tañ goe poñinañ ñeti horiv hamegin horī pov ahö ravovai samahan, it ñinio ñodat ñadamahapuh map bahorī batamahavoz zut, Seten darim loporizaroh bahorī etovai darim tin hekazao map bahorī avatamah.

⁷Met dari añarab anumai mapori, idehol ma emahol ma hamalehol ma iv havevok hezari bat, basok batamegin sok ravamah. ⁸Met povoz zut dari añarabohö rekot darim tañañ basok navatotü, oñ hamal lam horiv hez-nap emenamahan horī ravamegivoz zut darim tañañihö modari bahorī metamah. ⁹Met narah God darim Papapuz biñ ravat tañañinañ mañ mañameg, met mod narah zuam unun manat tañ tapuñinañ darim modari Godihö pim zutari matut tahan hezariz ñeti horī pekuñ hameg. ¹⁰Nem modari, Godiz ñeti biñaö ma modariz ñeti pekuñ giz nenañikanañ berevat ou ravamaheak tin bon. ¹¹Met izoveri eramahaek, iv et peiri erapane? ¹²Ma avamedek tiopot uloñ badapane? Ma begirih guz uloi erapane? Evo, pot bon. Met iv havë guaivetanañavok iv tin nakazao naholotug, tairaiz ari giz tapuñinañ ñeti horiñir tinañ hameg? Evo, pov tin bon.

Hodad tinavor horivoz ñetiv

¹³Met ari hodad tinavonañ hez, pot homeamegi? Povoz arim hepekezavoz homet tin korav ravat arim heriñ bat hel batotunei, oñ bat hor batat masakavonañ tin tovai sohopek. ¹⁴Met ni nap lop horirinañ het modariz kaev ravat mogao tat gitait ravekepuh nim heris bat hel batat hekepuh, “Ne hodad tinavonañap ev,” pot haken nim ñeti hakez pov moreg ravapanezao ok. ¹⁵Met ni nap pot tookezaek Godihö ni hodad pov nananotü, oñ Setenihö ham herisiz hodad pov nanapanen pim gizarop baval hat ni pot tovai sookë. ¹⁶Met añarab tairari parum heriñ bat hel batat mogavor gitaitiv ahö tamah, ma añarab modariz kaev ravat bat hor batamaheak, parum hezao ginohan tamahan parum horivor ñaiv ahö map ravamah. ¹⁷Oñ dari Godiz hodad tinao añairamaheakahar sohot tair tovai sohok? Met dari home tinavonañ sohot modariz kaev naravotü, ma lop masak tinarizaronañ het mogao natotü, ma modari hapanen tinam hatevetet baval hahok, ma modariz zakep tat moreg nametotü, oñ ñeti tin rotapuñiharam mañovai tin metovai sohok. ¹⁸Met adasik bitü ñedeamegin gipiz berevat ahö ravamah, povoz zut dari modari masak metovai mogao tapanezari ñe bar masakao mañat basok batovai sookan, darim loporizaroh masak tin rotap hekazao berevat ahö ravohopan.

Horiv tamegivoz kapot ev

4 Met ari nae nap ser hameg, ma nae nap menameg-povoz kapot tair? Met nonair nai herisizatuz zait horiv arim loporizaroh ahö ravamahapuh zait tinao ritou metamahan, ari mogao tat zuam ser hameg, ma nae nap menameg. ²Met ni nap naiz etet zait tat nim bekez pap tameñ, ma nim modap mod

nai bat hezan, ni etet zait tat nana-panez mañameñin bagiz gut tamahan, ni nag tat ser mañameñin poekanañ ari nae nap menamegin ñai ahov ou ravamah. Met ari nai bon het Godin mañ namañ tamegiek naan tamah. ³Ma ari nari God nai anapanez mañamegin bonaiz pi naan tamah? Met ari giz nenañinañ God pei poi anapanez mañameg, oñ arimauz zaitivok am sohopekez homet moreg hameg, povoz God naan tamah. ⁴Met arim tamegivoz tairavotï zut tat añom? Met añ nap pi modapuz abup givogï bamahavoz zut, ari Godiz añarab haravat hezaek maot horï tameg. Met paru tairari ham herisiz nonair naiz zaitivok tovai sohot pim non tinaorö beteamah-porin God etemahan pim kapotak bonori ravamahavoz ari hodad nata? ⁵Met Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez, God pim Pul Tinap dari anahan hezaek, dari Goditihar ravat het mañovai sookaz Pul Tinap zait tat hez. Met ñeti pov upai betez menahan hez, pot ari homeamegi? Evo, upai namen. ⁶Oñ rotap God dari horiv natotuz masakao ahoam anat eñizat hez. Met Baiñetinavoz Tepatak ñeti mod nao epat amun menahan hez,

Met nap pimauz abatao bat hel batat hepanezap God pi kos rez manapan, oñ nap pimauz abatao bat hel navat hepanezap God rekot meñizat masakao manohopan. *Sindaun 3:34*

⁷Met ñeti ev menoh-epovoz tinam hatvetet Godiz irih ravat tin hepeken pi arim ahop ravat hepan. Tapanen Seten horï nao tepekez moreg etohopanen kos rez manat, “Ni pataek sa,” pot mañohopeken pi zeï anat sohopan. ⁸Tapanen ari Godiz nakoe sa ravat pimaz homevai sohopeken, pi amun arim nakoe hepan. Met darim marañ ivov beteamegin tin ravamahavoz zut arim horï tameg-poñ, ma arim lop houlorizaronañ hez-poñ betet hodad tinavonañari ravat sohozei.

⁹Met petev arim horï tamegivoz biñ ravat hezari, horï potü betet ari ñomama-hapuz iñir zakep tamegivoz zut, arim horivoz homet iñir zakep tovai, ¹⁰“Dei aban horiri ev,” pot hat Godiz irih emat hepeken, pi maot ari bat hel avatat eñizohopan.

Darim modariz ñe horiv nakaotü

¹¹Met nem bosir sau, arim modari an tat ñeti pekü pekü haotunei. Met arim modari an tat ñeti poñ ha-hopekezari, darim modariz zakep tookaz ñeti katë God hahan hez-pov elat ritou tepekezaek, ñeti katë pov betezao hahan hez, pot homepekezat ravapanen, ari Godiz ñeti poñ baval nak hepekezari ravat hepek. ¹²Met God pimauhö ñeti kateñir ah ñeñ hahan hez, povoz tokat pimauhö ñevok evizat dari añarab honep honepuz het tookazañ ba ou batat, an etat pimauhö ba everat nari kakamavok bizapan. Met ari Godiz zut ravat arimauhö arim modari an tat parumaz ñeti horiñ hamegivoz tin bon.

Tokat berevapazavoz dari hodad nat

¹³Met ñeti modao ev haoman hat-evetei. Met narah ni nap pot hakë, “Petev ma zeirevai ne sat zeï natak kris-mas honeo het gog nao tohomapuh monis bohom.” ¹⁴Met pot hakezapun epat nañom, Zeirevai berevapanezavoz ni hodad heza? Evo, ni hodad nat. Met dari añaraboz hezao itoulov helat aviam het bon tamahavoz zut hezaek, dari ev hamarrah pohao nakez, oñ aviam het ñomameg. ¹⁵Povoz ari nap, “Ne potar pot tom,” pot haotunei, oñ ari tinam homet epat hahozei, “Met God darim Papapuhö hapan, povoz rekot dari ev biriri het gog potar kat tohok.” ¹⁶Oñ ari pot nak tamegipuh, arimauz abatañ bat hel batat arimauz tohopekezat hamegiek, horï ahov ou ravamah. ¹⁷Met ni nap het tin nao tekez homekepuh tin pov tekë,

povoz tin ravapan, oñ ni tin pov nat hekë, povoz niiti horiv am hepan.

Monir zeirurumanañariz ñetiv

5 Met ari monir zeirurumanañari hatevetei. Rotap hori povor kao ariti kakamavonañ ou ravapanez tah, povoz arimauz zakep tat ñaihetivonañ iñ hahot hezei. ² Met arim monir zeirurum bat hezatü zañ tovai samah, ma arim dimir giv tinatü ahoam biamegin hezaek, tibi-hol men elamah. ³ Met God ñevok evizat dari an etapanezao totoi ravamah, oñ ari kut tat het arim moniñir nonair naitü am batogü manohot hez. Hatevetei, golvivor silvao batogü manameg-poñ gir-gir reamahaek, girgir reet hez-poñihö arim hepekez horiv ba ou batapanen itiñadek ari ñadat hori ravepek. ⁴ Met paru arim gogot tamahari moreg metat parum zumao ari naman tamegin, pori honoñai tat hezan God mod mapori ritou metat hez-pop parum iñ hamah-povon hatevetet hodad ravat hakezag etei. ⁵⁻⁶ Ma paru aban tinari ari hañiv etapanez nonor bon pori, ari hori metat ñevok biameg, ma nari menameg. Rotap, met bolohol gipiz manamegin haleñai tamahavoz zut ari ev hamarrah het arim zaitivok sohot arimauz heriñik tin metat gipiz muzetü novai dimir giv tinatü tohot ari biñ ravat hez. Oñ bolohol haleñai tamahan uramegivoz zut God tokat hañiv etat kakamao anat bahori avatapan.

Darim Amip erapanez etevai sook

⁷ Nem bosir sau ravat hezari hatevetei. Met dari bitü adasik ñedeamegin hezan utar pelamahan ñekeñ berevamahan nonos urovai sohot tokat gipiz tinatü rapat utap tapanen bat dari nookaz hat het etevai samegivoz zut darim Amip tokat maot erapanez ari ñai bizat het etehot hezei. ⁸ Rotap pi darim Amip maot erapanezao totoi ravah, povoz pim ñe-

tiv arim loporizaroh bizat badae batohot kez tat tovai sohozei. ⁹ Nem bosir sau, pi totoi erat dari ñevok evizapanez tahaek, ganö pi hañ horiv etapan hezavoz ari nae nari ñeti horiv haotunei.

¹⁰⁻¹¹ Nem bosir sau, met batam propet abanari het toohavoz homei. Met pori darim Amipuz abatavonañ ñetiv hao-han añarab modarihö bahori metooh. Toohan paru hañiv namet, oñ paru am tinam sooh-poriz epat hameg, “Met modariz bahori metoohan rez kek tat tinam tovai emoohari petev biñ ravat hez.” Pot parumaz hameg. Met parum pot tovai emooh-povoz zut ari hodadevonañ tinam het taput tovai sohozei. Met aban nap pim abatao Zop popuz het tovai sooh-ñetiv ari hat haveteg. Met honoñai povor kao piiti ou ravooohan pi am rez kek tat tovai emoohan, God etet masak metat maot batin mavatahpov ari hodad. Met rotap God pi masakavonañ zakep tat tin etamah, pot haok.

Dari ñeti rotapuv haokaz ñetiv

¹² Nem bosir sau, ñeti ahö nao añoman hatevetei. Met ni nap modarin ñeti nao mañat paru nim ñeti pov barotap batapanez homet epat haotun, “Godiz tae-vavok rotapuvoam ne ev arin añamoh.” Ma, “Tuarih ne rotapuvoam ev hamoh,” pot haotun. Povoz ganö ni ev menohovoz zut nao haken God hañ horiv netapan hezavoz ni nao tekez homekë, povoz nim modarin, “Ne rotap tomazao ev hamoh,” pot mañ, ma ni nao natotuz, povoz parun, “Evo, ne natotü,” pot mañekë.

Mañ haovai sookaz ñetiv

¹³ Met ni nap niiti honoñai nao ou ravapanen, honoñai povoz homet mañ hahoz. Ma ni mod nap ni tin hekez nao niiti ou ravapan, povoz Godiz biñ ravat pim abatavonañ daañ haovai sohoz.

¹⁴Met ni nap lamao tekë, povoz añarab Iesuz togutaz koravoriz asiv meeken sat mañapanen emapanepuh, Iesuz abatao haovai ueriv nim herisik ur neelat God batin navatapanez mañap. ¹⁵Met paru Godiz tin homeo badae batat mañapan, povoz God ni batin navatapan. Ma ni hori navonañ hekë, povoz pi pov baolat betepan. ¹⁶Povoz arim hori tepekezavoz ba iz batotunei, oñ nae nap mañohezei. Tat nae nap meñizat Godin tin hepekez mañ mañohepen lamao bepekezarah batin avatohopan. Met aban nap Godinañ tin opepeam sohopenez pop mañ haovai sohopenen pim hahopenez pov kez ravat hepanen God hatevetet meñizohopan. ¹⁷Met batam Godiz propet aban nap Elaiza pi darim zut aban nenap

het utar napelotuz Godin ahoam mañ mañoohan hatevetet hahan krismasañ 3 met modavoz ñonihol 6 utar napel het git kezao ravat heh. ¹⁸Tahan maot utar pelapanez Godin mañ mañahan utar pelahan avañik gipiz maot tin tah.

Darim modap bat em batakazat ev

¹⁹⁻²⁰Nem bosir sau, arihanañ nap ñeti rotapuv baval hat tovai sohopenezaek, maot kos rez manat non horioroh sohopenen ni tin sookezapuhö, Pi horiek sapan hez, pot homet maot Godiz ñetiv mañat non tinaoroti mañaireken maot sohopenezaek, God pim hori tohopanez poñ baol betepanen pi horiek nasotü, oñ Godizap ravat hepanez maot bavatekë. (Zemisiz ñetiv menahat nen ev.)

1 PITA

Ñeti garosikao

1 Pita ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Pita pop pi Iesuz mañairooh-abanari 12 porihanañ nap ok, pi Roma zeï ahö potak hehapuh, paru añarab tairari zeï maposikaroh het Iesuz homeo badae batahporiz homet ñeti epov menah. Met Pita Roma zeitak het ñeti epov menahapuh zeitaz abatao ba iz batat Babilon pot menah. Met batam Babilon zeï ahö potak hori ahoñ toohavoz zut Roma zeï potak taput toohavoz homet Roma zeitaz abatao Babilon pot menah. Ma Iesu pi ñomat bal hakat helat hezaek maot erapan, povoz paru hori ahoñ metoohaek, Iesuz tin homeme hepanez homet mañah.

Met Iesu abarah maot hasahan krismasañ 34-z zut bon tahan Pita ñeti epov menat Iesuz añarab nari modarihö hori metoohaek paru kez tat pim nonoroh tin sohopenen tokat Kristo maot erat bat tinaek meñepanen hepanez homet menah.

Pita ñeti garos epov menah

1 Met ne Pita Iesu Kristohö pim aposor abanap ba ou navatahan pim ñetiv haovai samohop ev. Met ne ari añarab Iesuz homeo badae batat hegin, mod nari kaev ravat ari oruahan rap rezat arim zeï kapoñ betegipuh petev Pontas, ma Galesia, ma Kapadosia, ma Esia, ma Bitinia, zeï mod posikaroh ari sat hezariz homet ñetiv ev menomaz toh. ²Met darim Papap God pim zaitivok ari ba ou avatahan pim Pul Tinapuhö Iesu Kristoz hahan hezat ari baval hat tohopekez hat lop tinarizaronañ ba avatahan hezan pim uvevohö arim horiñ baolamah.

Met God pim masakao ahoam anohopenen ari lop tinarizaronañ het tovai sohopekez ne zait toh.

Dari abarah tin hek

³Met God darim Amip Iesu Kristoz Papapuz abatao bat hel bathot piin biñ mañovai sohok. Met pot piin mañookaz kapot ev. Met pi tin pop zakep ahovonañ het Iesu Kristo meehan erat ñomahan maot baval hahaek, dari mageiri ba avatat pohazao tin het hekazao anahan bat hezaekaz epat homeameg, ⁴Met darim Papap abarah sat bat hekaz hañ tin poñ ba oñ batat bizat korav ravat hezaek, tin poñ hamarathatü zañ tat hori ravamahavoz zut hori naravotü, ma girgir reamahavoz zut girgir narezotü, oñ tin hepanen tokat dari poek sat tin poñ bat hek. ⁵Met ari Godiz homeo badae batat hez-poekaz pi petev pim kezavonañ arimaz tin korav hezan, tokat aliz metesik maot erat avat abarah tinaek bat ehelat eñet hañ tin poñ anapanez ari ñai bizat hez.

⁶Met ev menoh-epovoz homet darim Papapuz biñ ravat hepek, oñ petev ari ev hamaraz hezan, honoñai povor kao ariti ou ravamahan kakamao hat-eveteameg. Met honoñai poñ pohazao potam het hepan bon, povoz ari ahoam poñiz homehotunei. ⁷Met honoñai ariti ou ravamahan hamoh-poñ upai ou ravamah bon, oñ ari Kristoz homeo badae batat hez-povoz God zu etat, Rotap paru pimaz homeo badae batat hez, ma betezam giz nenañinañ hamah, pot homet zu etamah. Hatevetei, met golliv hameg-pov nari bat hapisik meet itiñadek bareñamahan, ñadat lolo hat hamarar kulupiñ main ravamahan, pei gol tin pov main ravamah. Met ñadat kulupiñ bavon batamahavoz zut honoñai povor kao ariti emamahan arim zait horiñ hezaek bon tamahan, ari Iesuz homeo badae batameg-pov gol povoz

zut tin ravamah. Met arim home pov am tin ravovai sohopenen, Iesu Kristo maot erapanez porah pi arimaz biñ ravat ari abat ahoñinañari ba avatapanen tin hepek. ⁸Met batam ari Iesun et narë hetam pimaz zait tat loporizaro maneg, met petev ari amun tapupun et narë hez, oñ pimaz homeo badae batat biñ pimau ravat hez. Met arim biñ pov ahö ravat hezaek, modarin bar maño-hopekz bapap tameg. ⁹Met arim pot ravat hezavoz kapot ev. Met God ari pimaz homeo badae batat hezavon etet, ari maot pimeri tokat avat tinaek eñepanen hepekez homet, ari biñ pimau ravat hez.

¹⁰Met batam God Kristo meepanen erat añarab pimeri bavatapanez hat ñeti pov hahan pim propet aban nari hatevetet añarabon epat mañooh, “Met tokat God añarab masakao manapan.” Oñ pim pot mañah-kap potaz ahoam epat homeoh, Met tair heriam tapanez ev hah batah? ¹¹Met Kristoz Pul Tinap parum loporizaroh hodadeo epat manooh, Met tokat God meepanez pop honoñaivor kakam ahov hatevete-hot hepanezaek Godihö abat ahov manapan. Pot hodadeo hamanahan hehavoz paru epat homeoh, Met tairarah meepanen erapanez hah-pop meepanen erat tair etapan? Pot ahoam homeme het hodad narav, am heh. ¹²Met batam propet aban pori heh-porah God hodad epov paru manah, “Met ne añarab tin metomaz hamoh-pov ari hepekezarah ou naravotü, oñ tokat narah ou ravapanen añarab mod narihö etepan.” Pot porin mañahan hatevetet hodad ravah. Met añaraboz metapanez hah-pov petev ou haravahan, God pim Pul Tinap abarahanañ hameehan ariti erat aban nari kezao manahan, batam propet porin mañah-ñetivoz kapot ba ou batat Iesuz ñetiv arin añahan hateveteg. Met enzoli-hol abarah hezaek, Iesu dari pimeri maot ba avatamah-ñeti povoz kapotaz hodad

ravapanez zait tat homeamah, oñ paru tin hodad narav hez.

Dari magei tinari ravat hekaz ñetiv

¹³Met ari maot pimeri ba avatamah-ñeti pov ari hatevetet hodad haraveg, povoz arimauz tin korav het au orat het-unei, oñ arim hodadeo tin ba oñ batat Iesu Kristo maot ourah erapanez porah, avat helat masakavonañ pohazao bat hekaz tinao anapanez homet hezei. ¹⁴Pot homehot Godiz hahan hezat baval hahot batam pim ñetivoz ari kut tat arim heri nenañinañ tohopekez povoz homehot zait horivonañ het toog-poñ maot natotü. ¹⁵Oñ God ari ba ou avatah-pop tinaharam tamahaek piiti hori nao bon hezavoz zut, ari lop magei tinarizaronañ het tin nenañihar tohozei. ¹⁶Met batam Godizao epat menahan hez, “Met ne tinaharam tamohop ev, povoz ari amun nem tamoh-potam tohozei.” Met pot menahan hez-taput ari tohozei.

Dari avapanez hat pim rop meeh

¹⁷Met God darim Papap ok pot hameg-pop betezam añarab an natotü, oñ hori tamahari hañ horiv metat tin tamahari hañ tinao manapan. Povoz ev ham eparah ari pohazao nake-tuzari okeg, pimaz ñaihetivonañ het, Pi deim ahopuz irih tin hek, pot homehot hezei. ¹⁸Met ari hodad, batam ev hamarrah arim izahol betezam hori tovai emooh-taput ari tovai emoogin, horiñihö birepez zut edemahan hegin, tokat bon tapanez moni ahos ma bolor karë potukanañ God ahö nai betet maot ba evilat ari piiti ba avatat non tinaoroh eñeh bon, ¹⁹⁻²⁰oñ batam non-air nai bonorah God pim rop Kristo dari maot avapanez homet ba ou batahan hehaek, petev aliz metes totoi ravovai samah-aliz epeñik meehan erat ou ravat ñomah. Met Zuda añarab sipsip ro obuloñir lamao nat tin heh-nenari bat

bareñ eloohavoz zut Kristo hori nao bon tin pop ou ravahan pim uveo darim hori tamegiñiz hañiv ravahan pi ñomah. ²¹Met pi pot tahan God pi maot baval hat abat ahov manah-popuz ari homeo badae batat epat homeameg, Met pi tokat dari amun baval akapanen tin hek.

Darim modari tin metookazat ev

²²Met petev ari pim ñeti tin rotapuv baval haovai sohot lop tinarizaronañ ravat het zait horiñ betegipuh arim modariz zakep tat lopori manameg. Met pot tamegiek ne arin epat añom, Ari giz nenañinañ upai nakaotü, oñ loporizarotihanañ homet zakep tat paru tin metohozei. ²³Met ari Godiz ñeti pohazao het hepanez pov hatevetet barotap bategiek, mageiri ravat pi pohazao het hez-popuz ñarohol haraveg. Met arim nonor pap avatahan ev het ñomepekezat ravat hegiek, pim ñarohol ravegiri mamog heg-potam nakez, oñ pim hezavoz zut ari pohazao het hepekezari haraveg. ²⁴Met pim ñeti pohazao het hepanezavoz batam epat menahan hez,

Met añarab sisiñiñiz zut hezan parum bat hez-nonairnai potü amun sisiñ buñiz zut hez. Met sisiñ poñ ñu ravat bon tamahan pim buñ meverat hezaek ñu ravat bon tamahavoz zut, nonair nai parum bat hezatü bon tovai samah, ²⁵oñ darim ahopuz hahan hez-ñeti pov rotap bon natotü, oñ pohazao am het hepanezao ok.

Aisaia 40:6-8

Met Godiz ñeti pohazao het hepanez hahan hez-pov aban nari emat arin añahan ari hateveteg.

Pi bah kapot tataraz zut hez

2 Met ari Godiz ñarohol raveg, povoz nonair nai hori epeñ pohazao

betei. Met ñeti moreg hazao, ma lop houlorizaronañ het tovai sao, ma modariz kaev ravat hezao, ma modariz kosimarati ñeti pekü hazao, ev menoh-epeñ map pohazao betet lop tinarizaronañ ravat hezei. ²⁻³Met ari God masak etahavoz ñeti tinao hodad ravegipuh arim loporizaro muz raveg, povoz ñaro mageiri apeteiz ahoam zait tat inin inin namahavoz zut ari Godiz ñeti tinavoz ahoam zait tat homehozei. Met ñeti poñiz ari homehopeken bakez avatohopanen tin het hepekez nonoroh tinam sohopek.

⁴⁻⁵Met ari Godiz zeimakez bah ahö tin pohao het hepanez poraz zut hezapuz totoi emat hezei. Met añarab nari bah poran etet, “Horir ev,” pot hat beteh. Oñ God bah por bahapuh, “Nem zei bah ahö tinar ev,” pot hat bat pim zeimakez bah kapot tatar bavatah. Met ari amun bah poraz zi tin pohao het hepanez goehavez zut ravat hezaek, God avat ari honeo pim Pul Tinapuz zeimakez zut ravat hepekez hahan hez. Tat ari Godiz gog añarab magei tinari ravat hep-ekepuh pi biñ ravohopanez hat Iesu Kristoz etahavoz homet arim loporizarotihanañ Godiz hañ tinañ metohopek. ⁶Met batam Baiñetinavoz Tepatak epat menahan hez,

Hatevetei, met nem zeimak Saion^f ze ahö potak demomaz bah ahö tin narba ou batat, bah por nem zeimak bakez batapanez hat garos bareñoñon hez. Met bah pot ravat hezaraz homeo badae batat hepanez pori tokat tu naravotü. *Aisaia 28:16*

⁷Met ari Kristoz zait tat homeamegiri, “Rotap deim bah ahö tinar ok,” pot pimaz hameg, oñ pimaz homeo badae navat hezariz homet batam epat menahan hez,

^f2:6 Pavar 6 -Met Saion abat pov, Zerusalem zeitaz abat modao ok.

Met aban nari zeimak demapanez bah nar bat etet, “Horir ev,” pot hat betehan oraehan bah tapur zeimakez tok bah kapot tatar bavatah. *Buk Song 118:22*

⁸Met epat amun menahan hez,

Met bah por hepanen añarab tin et narë sohot bah porah eñahol urat ñodohopan. *Aisaia 8:14*

Pot menahan hez, met God pim ñeo elohopanez pori bah porah urat ñodohopanez batam pimauhö hahan hezaek petev taput tamah. Met paru Godiz ñetivoz barotap navat hez, povoz ok ñodat hañ horiv bamah.

⁹Met ari pot natari, oñ darim ahopuz gog añarab magei tinari, ari kuturutak hori het toogiekanañ, Godihö maot ba ou avatahapuh pim kapotakari ba avatat pim aliz tinavok tin hepekez hah. Met pi tin nenavoharam tamah-popuz biñ ravat pim tin etamahat modarin mañohopekez okat tat ba ou avatah. ¹⁰Met batam ari kut het Godiz añarab narav heg, oñ petev ari pimeri ravat hez. Met batam porah amun pi arimaz zakep nat, oñ petev pi arimaz zakep tat hez.

Dari aban korav ahoriz irih tin hek

¹¹Met nem hatari, ari ham eparah ahoam naketü, oñ añarab batiri emat aviam het maot samahavoz zut dei ev aviam hek, pot ari homerot arim ham heriñik zait hori hez-poñihö non hori naoroh sohopekez beri akahopan hezavoz zait poñiz eñatak tovai nasohotü. ¹²Met ari añarab Godiz hodad naravariz ñaravatak hepekez porah, tin nenañ tovai sohopeken tin ravohopan. Oñ pot tin tohopeken paru betezam arimaz kaev ravat, “Ari hori tamegiri ok,” pot hahopanen am rez kek tat tin tovai sohopek, povoz tokat pi maot erapanez aliz posik paru hodad ravat arimaz epat hapan, “Ae, rotap paru tin tovai emooh.” Pot hat Godiz abatao bat hel batapan.

¹³Met darim Amip ham eparah korav ravat hez-ahö poriz irih tin hepekez hahan hez, povoz zeisikaroz map ahop, ¹⁴ma ahö popuz irih korav ahori ravat hepanez ba ou batahan hez-modariz irih ari het parum añohopanez nen potaharam tohozei. Met pori betezam ahori ba ou batahan hez bon, oñ añarab hori tohopanezari hañiv metohopanez, ma tin tohopanezariz paru tin ok tamah, pot hahopanez ba ou batahan hez. ¹⁵Met epat amun tohopekez God zait tat hez. Ari tin tovai sohopeken aban helevoz zut kut het ñeti kapot bon betez nañ hahopanez pori arim tohopekezavon etet arimaz ñeti horiñ hapanez bapap tat hepan. ¹⁶Met ari batam zait horiñiz kohat lopotak hegiekanañ God maot ba everevahan ari tin hez, povoz ganö ni nap epat hometun, Met pi ba neverevahan ne tin ev hezaek, rekot kilam hori goe nañ tohom, pot hat totun, oñ ni Godizap raveñivoz homet pim irih tin het tohoz. ¹⁷Tat añarab mod maporiz abatañ bat hel batat tin metovai arim mod Iesuz homeamah-poriz amun zakep tat tin metohozei. Pot tohot Godiz ñaihet tat pim irih tin hezei, ma gavman aban map ahopuz abatao amun bat hel batat hezei.

Kristo metoohan toohavoz zut took

¹⁸Met aban ahori ari nari zum etamahan parum irih het itir as metohot hezariz ñetiv ev. Met arim ahö poriz ari nari nao tamegin zuam ser hat hori etamah, oñ nari tin masak etamah, povoz hometunei, oñ parum irih het, “Deim ahori ev,” pot hat parum añohopanez nen potam am tohozei. ¹⁹Met ari, God tin tovai sohokaz hahan hez, pot homet taput tohopeken arim ahori betezam kakamao etohopanen Godiz homet am hepek, povoz pi arimaz biñ ravat hepan. ²⁰Oñ ari parum hapanezat hat navet horiam tepeken arim ahori

ganö povon etet ourapan, povoz arimauz ganö tepekezavoz hañiv ok ourapan, povoz God etet arimaz, “Tin ok tah,” pot hapane? Evo, pot nakaotü. Oñ arim ahoriz añohopanezat hatevetet tin tohopeken, paru betezam ourat kakamao etohopenan boi tat am hepek, povoz pi arimaz, “Tin ok tamah,” pot hahopan. ²¹⁻²³Met modari ari kakam tepekez nao etohopenan ari am hepekez God hahan hez. Met Kristoz toohat homei. Met modari pi kakam ahov metoohan, pi kaev ravat hañ horiv namet, oñ arimaz homet am het ñomah. Met pi hamarrah het hori nao nat, ma pim gizasikanañ ñeti moreg nao nak, oñ tin tooh. Toohan modari pimaz kaev ravat piin ñeo ñarah ñai mañat ñebul mañoohan pi parun ñeti hori nao hañ namañ, ma kakamao metoohan pi paru hori ravapanez ñeti pot nao nak, oñ God tinam añarab an tat hañiv metapanez popuz homet, Pi rekot nemaz korav hepan, pot homeh. Met pim pot metahan homet hehavoz zut dari home tinavonañ het tovai sohok. ²⁴Met darim horiñ betet pim zut tin tovai sookaz hat, Kristo pimauhö darim hori poñiz hañiv bat pim herisik kakam ahov hatevetet zirah urahan ñomah. Met pi pot tat ñomahaek dari tin raveg. ²⁵Met bol sipsipihol zeit betet betezam sat em tamahariz zut batam ari ravat Godiz kut tat betezam heg, oñ petev ari loporizaro borouregin pi maot ari pimeri ba avatahapuh arimaz korav ravat hez.

Añarab tat hezariz ñetiv

3 Met ari añahol arim abuholoz añohopanezat hatevetet baval hat tohopek. Met pot tohopeken arim abuhol paru Godiz ñetiv barotap navat hepan, povoz ari tin parum añohopanezat tohopekezavon etet paru amun Godiz homeo badae batat hepan. Met ari añahol inin inin pim ñetiv parun mañohopeken pimaz homepan bon, ²oñ arim

tin tovai sohopekez povon etet paru epat hahopan, “Ae, nem añap Godiz eñatak samahaek, hodad tinao bat hez.” Pot hahopanezaek paruhoen pimaz homeo badae batat hepan.

³Met ari añahol arim dimiholor moruñir red tin modañ ahoam meet gag taet baval hat redeo tin tohopekez nen poñizahar homehotunei, ⁴oñ arim loporizaroh red tin tairañ metohopekez poñiz homehozei. Met arim loporizaroh red tin epeñ metohopekez ev añomaz toh, masakao, ma modariz zakep tat tin metohopekezao, ma ñeti tinañihar hahopekezao, met hahö-epeñ tovai sohopeken arim loporizaroh red poñ ahö ravovai sohopenan, God arin etehopenan ari tinari ravat hepek. Met loporizaroz red tin poñ pohao het bon nat hepanezañ ok, oñ heriñiz red hahö-poñ pohao naketuzañ ok. ⁵Met batam darim añ iz mim nari Godiz homet parum loporizaroh red tinañ hepaneze hat parum abuholoz mañoohat baval hat tovai sooh. ⁶Met paru pot tooharohanañ añ Sera pop pi ev menoh-taput tat pim abup Abraamiz mañoohat tat epat haoh, “Met pi nemaz korav hezap ok.” Pot pim abupuz haoh. Met ari añ petev hezari pim tooh-taput tin tohopekez ñaihet natotü, oñ am tohopek, povoz Sera popuz iz mim tinari ravat hepek.

⁷Met ari abuholoz homet arim tohopekez ñetiv ev menomaz toh. Met arim añaholoz homeme het ari tin honeo hezei. Met arim añahol ari abanariz kez hezavoz zut paru nakez, povoz meñizohozei. Met ari abuholor añahol honeo God masakao anahan ari pohao tin het hepekez nonoroh honeo sameg, povoz ari abuhol hodad tinavonañ het arim añaholoz korav ravat het meñizohozei. Oñ pot nat hepek, povoz Godin mañ mañohopekez porah pi haitokor merizat arim mañohopekezat hat navetetü.

Dari lop honerinañ hekazao ev

⁸Met ev menovai emoh-map epeñiz homehon kap hon epat ou ravahaek ne arin añomaz ev toh, Ari lop honerinañ het arimauz abatañ bat hor batat aban ahori ravat hepekez zait totunei, oñ ari Godiz togut ravegipuh nae nap bosir sau bavatat hezaek, nae nap zakep tat masak metovai sohozei. ⁹Pot tohot hepeken modari hori nao etapanen hañ horiv metotunei, ma modari ñeti hori nañ arin añapanen hañ ñeti horiñ mañotunei, oñ mod pori tin hepanez pov metohozei. Met batam God ari ba ou avatah-porah masakao anohopanez hahan hezavoz zut, mod pori ari masak metohopeken pi amun masakao ari anohopan. ¹⁰⁻¹²Met ev menoh-epovoz ñeti nao batam epat menahan hez,

Met darim Amip tin tamaharin etehot hezan piin mañ mañamahan hat-eveteamah, oñ hori tamahari pi kos rez manamah, povoz aban nap biñ ravat tin hepanez zait tat homehopanez pop pi ñeti horiñ maot nak hep, ma añarab modarin ñeti moreg nañ namañ hep, oñ pi nonair nai horitü map betet tin nenañihar tohot lop tinarinañ het pim modarinañ tin honeo hepanez nonoroz rez kek tat homehot hep. *Buk Song 34:12-16*

Modari hori etohopenen tookazat ev

¹³Met ari zaitivonañ tin tovai sohopeken añarab modarizaro ari bahori etohopane? Evo, pot tohopeken paru mapori ari bahori naetotü, ¹⁴oñ honep honepuhö arim tin tohopekezavoz kaev ravat bahori avatat kakam nao etohopan, povoz ari paru poriz ñaihet tat zuam dei dei totunei, oñ God eñizohopanez homet biñ ravat, ¹⁵arim loporizaroh Kristoz abatao ba ahö batat, Deim Amip ok, pot homevai sohopek. Met pot homevai sohopeken mod nari

emat ari narin epat at añapan, “Met tokat God ari pimeri tinaek eñepanen tin hepek, pot hamegivoz kapot tair? Dein bade de añepeken hatevetek.” ¹⁶Met pot nari arin at añapanen ari masakavonañ ñeti biaviavoharam parun mañepek. Tat arimauz tin korav het Kristoz ñetiv baval hat tin tovai sohopeken, mod nari ari pim nonoroh sohot tin tohopekezavoz kaev ravat arimaz ñeti horiñ hahopanez pori, arimaz ñeti hahopanez poñ moregañ ravapanen, tu ravat, “Ae, dari hori ev hag,” pot hapan. ¹⁷Met ari hori nao nat tinam hepeken God mod nari bagaa navat hepanen kakamao hatevete-hopekez nao etapanen am rez kek tat tohopek, povoz tin ok, oñ hori nañ tohopeken modari hañ bahori etohopan, povoz arimauz ganovoz hañiv ok kakam pov etohopan.

Kristo darimaz hat ñomah-ñetiv

¹⁸Met Kristo pop amun kakamao metooh. Met pi aban tinam toohap ok, oñ dari añarab horiri darim horivoz hañiv bakaz God hahan hehaek, pi hañ pov bat honerah ñomahaek dari Godinañ honeo raveg. Met rotap abanari pim heris urahan ñomah, oñ pim pulip paru ur nañom, ¹⁹oñ am biriri hehapuh sat añarab ñomah-nariz pulihol memorizahan hehaek ñeti tinao mañahan paru hatevetek. ²⁰Met batam aban Noa hehpurah akö pori hamarrah parum ham heriñinañ biriri het horiñ toohan, God etet hañiv zuam namet, oñ am hehan Noa pim sip ahomak demoohan, añapur roholor parum añahol paru 8 nen pori kohat lokat hehan, ut baurorom ahor peloochan paru kohat tin hehan, añarab mod hori tooh-pori map iv havè ahovok emiv elat ñomahan, parum pulihol sahan memorizahan hezaek, Kristoz pulip sat porin ñetiv mañoochan hat-eveteohavoz ev hahö. ²¹Met iv havè povok Noar pimeri tin hehavoz zu, Iesuz

homeo badae bategin ivoh emeehan dari amun tin ravat hez. Met ivoh emeeh-pov darim heriñ duv hehaek olapanen maot tin ravakazao bon, oñ Iesu Kristo ñomahaekanañ maot baval hahavoz homet paru ivoh emeeh-pov, God darim zait horiñ bavetet lop tinarizaro anapanez hat pot etah. Met God Iesu Kristo baviriri bataan bal hat, ²² pi abarah helat Godiz mar giñasiz nakoe tek tinatak het enzoliholor abarah hez-mod maporiz korav ahop ravat hez.

Godiz hodad natariz tamahat natotü

4 Met Kristoz heri korusik kakamao hatevetevai boi tat am home tinavonañ het toohavoz zut ari amun boi tat home tin povonañ hezei. Tepekepuh arim heri koruñik kakamao hatevetehopekez porah arim loporizaroh zait horiñ hepanezaek bon tovai sohopan. ²Met ari ham eparah hepekez porah zait hori poñ tovai nasohotü, oñ Godiz hahan hez-nen pot tohot hepek. ³Met petev Godiz hodad natariz hori ahoñ tovai samahavoz zut, ari batam taput tovai modariz añahol ma abuholoz zait tat bogi tovai bolor hadez zut toog. Tat ari topouroogirah bolor gipiz ahotü tat novai iv kezañ ahoam nat ari rumurat hori ahoñ toog. Pot tohot akö bitat matut tat bizahan oraeh-poriz zait tat, “Deim ahö enizamahari ev,” pot hat akö poriz abatañ ba ahö batat heg. ⁴Povoz paru nari Godiz hodad narav het hori ahö poñ am tamah-porinañ ari honeo narav tamegin paru arin etet, “Ui arimau, tair tat paru darihanañ ba ze i anat hez batah?” pot hat arimaz kaev ravat ñebul arin añamah. ⁵Met añarab ñomamahirir biriri hepanezeri dari tokat God map an etapanez porah pim etañik paru hori poñ tamah-pori rouvat hepanen, pi parum tamah-poñiz kapotaz at mañapanen paru hañiv

hapanez pap tat tu ravat hepanen hañ horiv metapan. ⁶Met paru ñomah-narin ñeti tinao mañahan hatevetehavoz kapot ev. Met dari ham añarab maporiz ñomamegivoz zut parum hori toohañiz hañiv bat parum heriñ ñomah, oñ God pohao het hezapuz zut pohazao tin het hepanez hat pi sat parum puliholon mañah.

God masak etamahat modari metook

⁷Met ham eparar nonair nai ev hez-epotü map bon tapanezao totoi ev ravovai samah, povoz ari etañ elat arimauz loporizaroz tin korav het inin inin Godin mañ mañovai sohopeken pi hatevetehopan. ⁸Tapanen ari zakep tat nae nap loporizaro manohopekez hamoh-epov ahoam kez tohopek, povoz nim mod nap nao netapanen loporih kaev ravekezaek, ni zuam unun manat maot hom nameotü. ⁹Met Iesuz homeo badae batat hez-modari arimatak emohopanez porah ari kaev ravat, “Ae, ari sei,” pot parun mañotunei, oñ paru bat em batat gipizor orohopanezatü manohopek. ¹⁰Met God ari masakao anat pim zaitivok gogot tin tohopekez hat ari nap nim nem kez tinañ main main anahan hezaek, kez tin poñinañ het arim modari tin metohozei. ¹¹Met ni nap, ñeti tinao modarin badede mañooken, God parun hamañamahavoz zut heriam ravohopan. Ma ni Iesuz homet hez-modari meñizookez pop Godiz kezavok het mod pori meñizookë. Met ari Kristonañ karar het pot tohopeken arim tohopekez-poñihö Godiz abatao ba ahö batohopan. Met pim kezavor abat ahö pov bon natotü, oñ pohazao potam het hepan. Rotap ev añoh.

Dari Kristozari kakamao hateveteok

¹²Met nem hat tinari, ari Godiz homeo badae batat hezaek honoñai poñir kañ ariti emamah-poñiz home midin tat,

Kap tairatatihanañ daritī honoñai epeñ emamah batah, pot homehotunei. ¹³Oñ Kristo hamarrah het honoñai nañ hateveteohavoz zut, ari amun honoñai pot nañ hateveameg-okoekaz homet biñ ravat hezei. Met pot tohopeken pi alizavor abat ahovonañ ou ravapanez porah ari pinañ honeo biñ pimau ravat hepek. ¹⁴Met ari Kristoz abatao haovai samegivoz modari kaev ravat ñetī horiñ arin añohopanen, ari epat hahopek, “Met rotap Godiz Pul Tinap kez ahovonañap dari honeo hezavoz paru kaev ravat okat darin añamah.” Pot hat biñ ravat hepek. ¹⁵Met nari mod nari ur ñomamah, ma mod napuz nai givogī bamah, ma modapuz gog tamahao bahori batamah, ma hori mod nao tamahaek, hañiv metamahan kakamao hateveteamah, oñ arihanañ nap pot nao tat kakamao metapanen bapanezavoz tin naravotū. ¹⁶Oñ modari arin etet, “Kristozari ok,” pot arimaz hat kaev ravat hori etohopanen kakamao hatevetehopekezavoz ari kaev ravotunei, oñ, Kristoz abatao hamegivoz epat ok etamah, pot homet Godiz abatao bat hel batohozei.

¹⁷Met God dari añarab an etat hañiv etapanez hahan hez-pov ev totoi emapanez tah. Met pi mamog dari pimeri ravat hezari an tat okat etapan, povoz tokat añarab pim ñetiv kos rez manamah-zakepiz pori rotap an tat honoñai horiñ metohopan. ¹⁸Met ev menoh-epovoz zut batam epat menahan hez,

Met añarab tin tovai samahari abarah sat hepenez, “Tinaek ak,” hat boi tat tovai sohopanezaek, paru añarab pi kos rez manat hori tamah-pori tair tat tin poek sapan? Evo, rekot nasotū. *Sindaun 11:31*

Pot batam menahan hez. ¹⁹Povoz darihanañ nari ev het honoñaiavor kakamao hatevetehopanez God gu hapanez pori am tin tohot epat homehohan, Met

dari matut etat tinaharam etamah-pop darimaz tin korav hezaek, dari kakam epovoz home midin tohot naketū.

Ari koravori modariz korav hepek

5 Met ne Kristoz añarab ravat hezariz gog aban koravop ev. Met pi hamarrah het kakamao hateveteohan ne pinañ honeo het nem etañinañ pim tohovan eteohö, met tokat pim alizao ou ravapanen, ne maot pinañ deip honeo aliz tin povok hekazap ev. Met nem zut ari gog aban Iesuz añarab toguñ ravat hezariz koravorin ñetī katē epov añoman hatevetei. ²Met ari upai koravori raveg bon, oñ arim marasik pim bol sipsipiholoz korav ravat hepekez God anahan bat hezaek, abanari parum bol sipsipiholoz korav ravat hezavoz zut, ari poriz tin korav ravat hepekez pi zait tat hez. Povoz ari, “Evo, dei gog epov tamegin moni avis anamah,” pot hat kaev ravotunei, oñ gog pov zaitivonañ tohot arim marasik bat hez-okori tin metohopekez homet tovai sohozei. ³Met arim marasik anahan bat hez-okoriz ari aban ahoi ravat paru ba irih batat hepkekez homet ñetī kezañ mañohotunei, oñ parum etañik tin tovai sohopeken paru arim tohopekezavon etet taput tohot hepan. ⁴Met pot ari tohot hepeken dari bol sipsipiholoz zut hezariz korav map ahop tokat maot erapanepuh, arim tohopekezañiz hañ tinañ alizavor red tin den peñ peñ elohopanezañ ari anapanen, pohazao bat hepeken bon natotū, oñ tin hepanen hepek.

Darim abatañ bat hor batook

⁵Met ari aban houaveriz amun homet epat añom, arim aban koravoriz irih tin het parum hahopanezat tohozei. Met ari mapori arim abatañ bat hor batat arim modariz irih hezei. Met ev hamoh-epovoz batam epat menahan hez,

Met aban nap pimauz abatao bat hel batat, “Ne tinap ev,” pot hamah-popuz God kos rez manamah, oñ pimauz abatao bat hor batat modariz irih tin hez-popuz pi masakao manamah. *Sindaun 3:34*

⁶Pot menahan hez, povoz arimauz abatañ bat hor batat God kez ahovonañ hez-popuz mar kezasiz irih tin hepeken, tokat piuhö maot bat hel avatapanez homet hez-porah arim abatañ maot bat hel avatapan. ⁷Met pi arimaz tin korav hez, povoz tairañiz ari honoñai tat, “Tair tom batah,” pot homeameg-map poñ piin bar mañovai sohopeken pi hat-evetet ari eñizohopan.

⁸Kar, petev ari etañ elat tin etehot hezei. Met arimaz kaeven poh tamah-Seten pop hadehol ñai tat anumai modari menat namahavoz zut ari emenat bahorí avatohopanez hat sat em tohot arin et ba emeamah. ⁹Oñ ari Kristoz homeo badae batameg-poek kez tat rouvat het horí pop kos rez manohot epat homehopek, Met dari Kristoz kaev ravakaz hat kakamao hateveteamegivoz zut, pim añarab ravat hez-modari amun kakam horí povoz roketak het kakamao hateveteamah. Pot ari homet horí pop kos rez manohopek. ¹⁰Met God masakavoz kapotaz mau popuhö tokat ari pim alizavok Kristonañ honeo po-

hazao tin het hepekez hahan hez. Met ari ev hamarrah het honoñavor kakamao hateveteameg-pov aviam het bon tapanen pi bakez avatohopanen, ari zeí tok bah tin poraz zut kez tat rouvat hepek.

¹¹Met pim kez ahov pohao het hepaneze ne zait toh. Rotap ev hamoh.

Ñetī meteñ ev

¹²Met ne ñetī tekī epov hahon aban Sailas neñizat menah. Met aban pop pi Iesu Kristoz gogot tin tamahaek nem bos pimaupuz zut ravat hezap ev. Met rotap God masakao anamah-ñetī epov rekö hat hatevetet arim loporizaroh bizat tin bahoré hat het tovai sohopekez homet ñetī epov hahon menah.

¹³Met God ari ba ou avatahavoz zut Babilon añarab ba ou batahan Iesuzari ravat zeí epatak hez-eperi arimaz homet epat añomaz hah, “Met paru tin hepanezei zait teg.” Met aban Mak nem ro pimaupuz zut ravat hez-pop amun arimaz homet, “Paru tin hep,” pot arimaz hah. ¹⁴Met ari topourameg-porah nae nap zakep tameg-pov tin ou ravohopanez hat mar nae nap manohozei.

Met God ari Kristonañ ñed bat het añarab mapori lop tinarizaronañ hepekez ne zait toh.

(Pitaz ñetiv menahat nen ev.)

2 PITA

Ñeti garosikao

2 Pita ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Pita añarab tairari zeı maposikaroh het Iesuz homeo badae batah-poriz maot homet ñeti mod epov menah. Met aban moreg nari hori tovai emohot Iesuz añarab taput tohopanez mañoohavoz, ma, “Iesu maot ev naerotü,” pot mañoohavoz homet Pita Iesuz ñetiv maot badede mañat ganö aban moreg poriz mañoohao baval hat tovai sohopan hezavoz mañah. Ma Iesu zuam naer hehavoz kapot amun badede mañah.

Met Iesu abarah maot helat hasahan krismasañ 35-iz zut bon tahan ñeti epov menat meeh.

Pita ñeti tokat epov menah

1 Met ne Saimon Pita Iesu Kristohö pim aposor abanap banavatahan pim gog abanap ravat het pim ñetiv haovai samohop ev. Met dei Iesu Kristoz homeo badae batat hez-taput ari tin tameg-maporiz homet ñetiv ev menomaz toh. Met Iesu Kristo pi darim ahop hez, met pi tapupuhö hori hegiekanañ maot pimeri ba avatamah-popuhö, dari pimaz homeo badae batat hekaz tin pov tinaharam etat dari haanahan hez.

²Met ari Godir Iesu Kristo darim Amipuz kapotaz tin hodad ravovai samegiek, parupihö masakao ahoam ari anohopanen lop tinarizaronañ hepkekez ne zait toh.

Godiz kezao eñizamah

³Eñarohol ae, met batam dari pim non tinaoroh sookaz Kristo as hahan, pim kezavor tinavohö beri akahan dari pimaz hodad haraveg, povoz pim kez ahö pov anamahaek, dari pimauz zaitivok

homeamah-tin pot tairañ tovai sookan pi biñ ravat hepenez poñihar dari tovai sook. ⁴Met dari tin tovai sookaz hat pim kezavor tin povonañ ñeti katë tinañ au hakahan hezaek dari hodad hakez, povoz ari ñeti katë poñiz homevai ham heriñinañ zait horiñ berevamahan tamah-potü natotü, oñ bazeı manat kos rez manepekepuh God tinaharam tamahapuz zut het tovai sohopek.

⁵Met tin tovai sookaz hodad poñ anohopanez hakahan hez, povoz ari pimaz homeo badae batat hezaek, hepkekez tinavonañ tovai sohopekezao ma Godiz hodad tinao bat tovai sohopekez povokaro bahoneo batei. ⁶Tat arimauz homevor gizañiz tin korav ravat hepkekez pov, ma honoñai nao ariti ou ravohopanen kez tat tin hepkekez pov, hono bat hepkekepuh Godiz irih tin het, ⁷pim abatao bat hel batohopekez pov amun bahoneo batei. Tat arim modariz zakep tat het tin metohopekez pov amun bahoneo batei. ⁸Met ev menoh-epeni rez kek tat tovai sohopekezaek arim loporizaroh an pap manat hepan, povoz ari darim Amip Iesu Kristoz homeamegpov betezao naravotü, oñ pim zaitivok homeamahat tin tovai sohopeken arim tin tohopekezañ ulos badat ahö ravohopan. ⁹Oñ ni nap tin poñ natotuz popuz epat haom, Met ni tin tovai sookez pi nim hori batam tovai emooñ-poñ ol haveteh, oñ ni kut tat et narë het pot netahavoz zuam unun manat hezap ok. Pot nimaz haom.

¹⁰Nem modari, met God ari ba ou avatat arimaz as hahan emat pimeri haraveg, povoz ganö betezao ravapan hezavoz ari, Rotap God ba ou avatahan dari pimeri raveg, pot homet tin tovai sohopekezaek ari maot ñodat non horioroh nasotü, ¹¹oñ God haitokor tezat bat sa avatapanen, ari darim Amip Iesu Kristo hori hegiek maot pimeri ba avatamah-

popuz zei tinasik lokat pohao tin het hepek.

¹²Met ev menoh-epeñ ari hodad hatat het Kristoz ñeti rotapuv baval hat tin samegivoz ne hodad, oñ ari tin hatevetet homehopekez hat ñeti epeñ arin badede am año hom. ¹³⁻¹⁴Met darim Amip Iesu Kristo epat neen nañahan ne hodad ravoh, met ne ev hamarrah ahoam naketi, oñ ñomat ham heri epes betemaz pov totoi ravah, pot neen nañah, povoz ne nem ham heri epesinañ biriri hezeparah arin badede año homan hatevetet tin homehopeken tin ravohopan. ¹⁵Met tokat ne ñomoman ari ñeti epeñ am rekö hat homehopekez homet petev ba ou batat ev menamoh.

Paru Kristoz toohat etet hateveteoh

¹⁶Met dei aposor abanari darim Amip Iesu Kristo pim kezavonañ tovai emooh-ñetiv arin añoog-pov deimauz hodadevonañ ñeti betez nao arin ok naañ, oñ pi hamarrah erat kezavonañ het tovai emoohan pim kez ahö povon deim etañinañ eteogit ñeti rotapuñ arin añoog. ¹⁷⁻¹⁸Met dei pinañ honeo dañ tin navok hegin God pim Papap aliz ahovonañ hezahö pop pim abatao bat hel batapan hat pim heris bapat batahan aliz povonañ pi hehan, abarahanañ epat hahan dei hateveteg, “Met ro nem ulovok homeme hezap ok, ne pim tovai samahavoz biñ ravat hez.” Pot dei aposor abanari dañevok hegin hahan hateveteg.

¹⁹Met batam propet aban Godiz ñetiv hahan hatevetet haoh-pori Kristo tokat erapanez ñeti povor kao haoh, met Kristo haerahan propet aban poriz ñeti haohañiz, “Rotapuv ou haravah,” pot hameg. Met parum batam haoh-poñ havoñad kuturutak rañizat tin etevai samegivoz zut het nonor año iramah, povoz ari ñeti poñiz kapotaz tin hodad ravat homevai sohopeken Kristo maot erapanez porah zeit al tezapanez tama-

han zeiz ahov berevat al tezat alizao anamahavoz zut arim loporizaroh alizao anat hepan. ²⁰⁻²¹Met epat año man hat-evetei, met batam propet abanari tokat ou ravapanez haoh-poñ parumauz hodadevok homet haoh bon, oñ God pimauz mañat meohat Pul Tinap erat hodadeo manoohat manovai emoohan paru Godihanañ erat mañooh-ñeti nen poñ haoh. Povoz rekot darihanañ nap pimauz homevok batam ñeti haoh-poñiz kapotaz hodad tat hapan bon, oñ Godiz Pul Tinapuhö badede mañoohanen hodad ravat hahopan.

Moreg hahopanez poriz ñetiv

Zud 4-13

2Met batam Godiz propet abanari pim ñetiv Israel año arabon maño vai emooh-porah propet aban moreg haohmod nari tapurah año araboz año ravatak ou ravat het, “Godihö ñeti epeñ dei arin año kaz año hañ ev,” pot año arabon moreg mañoohavoz zut, petev amun aban nari arim año ravatak emapanepuh Godiz ñeti tin nañ arin naño otü, oñ darim Amip darimaz ñomat maot pimeri ba avatah-pop kos rez manat, “Darim ahö bonop ok,” pot hat ari pimaz homeo badae batameg-pov bahori avatohopanepuh ñeti horiñ año hohan. Met rotap paru pot hahopanezaek hañ horiv zuam bapan. ²Met paru pot arin año hot darim natotuz hahan hez-hori ahö poñ tohohanen, año arab Iesuz homet heznari zait tat parum hori tohopanez taput tohohan. Met paru pori hori poñ tohohanen, año arab mod Iesuz hom namee hepenez nari etet, “Iesuz abatao hao vai samah-okori hori tamah,” pot hahopanezaek darim ahop Kristoz ñeti rotapuv baval hat tovai sameg-pov bahori batapan. ³Met aban pori monis manohopeken parum bohopanez zait tat beri akat parumauz hodadevok homehopanez ñeti moregañ arin año, “Godiz

hahan hezat ev,” pot aňohopan. Met hori pot aňohopanez pori hañ horiv metat bahori batapanez hahan hez-pop pi orat hez bon, oň batamohanañ etaetam het gaa tat parun et bameehot tokatiz ñai bizat hez.

⁴Met rotap paru hañ horiv bapanez hamoh-epovoz zut batam tooh-ñeti poñ aňomaz ev toh. Met enzoliholohanañ nari hori toohan God et nenañ tat, “Ui, am sa tohop,” pot nak, oň biñinañ demat kutur ahotaz lopotak horiek betehan sat hezaek, tokat ñevok bizat hañiv metapanez paru pori bagaa batahan hez.

⁵Met modao ev. Batam aňarab God kos rez manat hori ahoñ tovai emoohan pi ze manat, “Am sa tohop,” pot nak, oň hahan ut baurorom ahor peloohan iv havë ahov manahan aban Noa Godiz ñeti tinao baval hat sohopanez aňarab modarin maňooh-popur pimeri 7, met pinañ honeo 8 nen pori, tin hehan mod maporizaro emiv elat ñomah. ⁶⁻⁸Met batam amun Sodom ma Gomora ze ahö potakaroh aňarab hori toohan God metahavoz ari hodad hakez. Met ze potakaroh paru aňarab pori God darim natotuz hah-pot elat horiñ ahoam tohot hehan aban tin tooh-ñap pim abatao Lot pi nen pop poek honeo het etet pim loporí honoñai tat hehan God aňarab hori tooh-pori bahori batapanez hahporah garos Lot meehan pi ze pot betet sat pat naek hehan, God itiañad abarahanañ betehan erat ze potakaror aňarab poek hehari honeo map ñadat ñomat bon tahan it li nenañ oraeh. Oñ Lot aban tin pop pat naek sat hehaek tin heh. Met pot metahavoz homet rotap God kos rez manat hori tohopanez pori bahori metoohat etapaneg ee, pot dari homet hodad haraveg. ⁹Met batam Lot pot meñzahavoz zut, dari Godiz hahan hezat baval hat tovai sookan honoñai nañ dariñ ou ravohopanen piuhö rekot tinaek eñepanezat hez, met hori to-

vai sohopanez pori amun pi rekot tokat ñevok bizat hañ horiv metapanez ñai bizat et bameet hez. ¹⁰Met aňarab hori tohopanez mapori hañ horiv metapan, oň aňarab tairari Godiz hahan hezañ, “Betezañ ok,” pot hat betet parumauz heriñiz zait horiñiz berevamahat tamahpori hañ hori ahoñ tokat metapan.

Met aban moreg etohopanez hamohpori parumauz abatañ bat hel batat parum zaitivok tohot abarah enzol tin hez-poriz ñaihet nat, oň paru poriz ñeti horiñ hat, “Betezari ak,” pot paru hat batiu tiu batamah. ¹¹Met aban hori hamoh-poriz kezao aviam, oň abarah hez-enzol porihö paru ritou metat hezaek parum kezao ahoam hez, oň ahö pori darim Amipunañ honeo hezaek paru aban parumaz ñeti horiñ hamah-poriz abatañ bat hor batapan hat ñeti nañ piin namañ am hez. ¹²Oñ anumaihol hodadeo bon hezan dari aňarab urat nameg-poriz zut, aban hori poriz hodad tinao bon hezan ñeti nañiz kapotaz paru hodad narav, oň ñeti poñ batiu tiu batat ñeti moregañ hamah. Tat anumai pori urat namegin bon tamahavoz zut, paru aban pori amun hori ravat bon tapan.

¹³Met aban pori aňarab modari bahori metamahavoz zut tokat metohopan. Met paru hamoh-pori parumauz zait horiñinañ tovai sohot ourah modariz etañik horiñ tohot biñ ravat hez. Tamahan ari Kristoz aňarab honeo topourat gipiz namegirah paru pori amun arinañ honeo topourat am hori tamahaek, paru aban obul ulagi ahö horiñ tat hezariz zut het paru tamah. ¹⁴Met paru pot tohot aňaholon etet gihov mot meet hori tamahapuh paru kaev narav, oň am zaitivonañ tamah. Tat paru Iesuz homeo aviam badae batamah-porin ñeti moregañ mañamahan barotap batat ñodat non horioroh maot samah. Pot tovai paru modarizatun eteamahapuh parum

bohopenez hodadeo ahoam hez. ¹⁵Met aban hori pot tamah-pori non tinaoro betet aban Belam pi Bio popuz rop batam non horioroh sooh-povoz zut paru tamah. Met aban ahö napuhö propet aban Belam pop hori nao tapanen monis manapanez hahan Belam taput tapan hat, ¹⁶pim bol donkipuh toutat soohan God pim bol donki pop hodadeo manahan dari et abanariz ñevonañ piin mañat bagaa batah. Met Belam pot tat monis bapanez homehavoz zut petev paru pori amun monis bohopenez hori poñ tamah. Mai zavaruz poriz God ahoam mogao tat hez.

¹⁷Met aban hori pori iveri het reamahan ivov naholotuzat ravamahavoz zut ma univ hadao urat urelamahan utar napel tamahavoz zut, parum ñetiñ hahopenen ari hatevetehot tin hepekez pov ari naetotü. Povoz paru kutur ahotak sat hepanez God parum hepanezaek tekeñ matut hatahan hez. ¹⁸Met paru, “Dei tinari ev,” pot hat ñetiñ haovai samah. Tat paru magei Iesuz homeo badae batat garos hori tooh-poñ betet tin hez-pori hatevetet maot parum mamog zait horiñinañ het toohat tohopanez mañamahan bogi tamah. ¹⁹Tat parun moreg epat mañamah, “Met arim heri nenañiz zaitivok tovai sohopek, povoz ari hori naravotü, oñ tin hepek.” Met pot paru modarin mañamah-pori parumauz hori tamah-poñihö bahori batamahan paru tin tohopanez bapap tat hez. Met rotap darihanañ tairap navoz ahoam zait tat hepanen hori povohö pi ritou metat bahori batat hepanez pop hori ravat hepan. Met hahö-epat aban hamoh-hori pori tamahaek paru hori ravat hez. ²⁰Met paru rotap añarab tairari garos hamarrah nonair nai horituz lopotak hehaekanañ darim Amip Iesu Kristo maot pimeri ba avatamah-popuz homeo badae batat tin ravat hez-pori maot ñeti moregañiz, “Rotapuñ ev,”

pot hat poñiti samahaek, hori poñiz lopotak ñodat sohopan, povoz parum garos aviam hori hehavoz zut maot hori naravotü, oñ map hori pimau ravat hepan. ²¹Met pot paru aban hamoh-pori tahaek batam paru pimaz homet non tinaoroh emoochat naem hehatin, parum horiñ am tovai emoohavoz hañ horiv aviam metapanezat ravah narab, oñ paru Godiz homeo badae batat pim ñeti katë hahan hez-rotap tin poñ baval hat haemoohaekanañ maot kos rez manat ñeti moregañ hamahaek parum hori tamah-poñiz hañ horiv ahoam metapanezat ravat hezag, zavaruzari tair tapan batah. ²²Met darim haovai samegñeti epovokaroz zut paru tamah. Met had nap hokap ñizapanepuh em ravat maot sat napan. Met modao ev. Met añ nap pim bolop ivov mevetepanen tin hepanepuh maot sat bas kedet havaueo barizapanezaek molevok hori ravapan. *(Met pot hamegivoz zut aban hamoh-pori tin ravat hehaekanañ maot hori ravat hepan.)*

Darim Amip maot erapan

3 Met nem hat tinari, batam arim tep nae hamenat meehon emahan ari bat et hareg, met petev tep modae maot ev menamoh. Met tep garos menoh-poer, petev menamoh-epeek, ari batam Godiz ñeti tinao hateveteg-pov maot hatevetet arim loporizaroh home tinavonañ hepekez homet batam menohot petev modao ev menamoh. ²Met batam propet aban tinari Godiz ñeti tin haoh-pov, ma darim Amip Iesu Kristo hori hegiek maot pimeri ba avatamah-popuz haoh-ñetiv dei arim aposor abanari arin añoogiek, ari ñeti tin epovokaroz homevai sohopekez ne zait tat maot ev menamoh.

³Met tin homeme het bat hepekez homet ñeti epov arin añom, Met tokat aliz metes totoi ravovai sohopenen aban

nari parum ham heriñiz zaitivok berevohopanezat tovai hori tohopanez pori ou ravat, ari Kristo maot erapanez ñai bizat het homeamegivoz kek hat, ⁴ ñebul hao-vai epat arin añohopan, “Ae, met pi maot erapanez hahaek petev taek ev erat hez? Met pi maot erapanez hat sat hezaekanañ naer hezan, batam nonair nai mapotü matut tahaekanañ darim nonor pap nonair nai tovai ñomovai emoohavoz zut, petev am taput tamegin magei nao ou narav hez. Povozei, Pi maot naerotü, pot homeameg,” pot paru hapan. ⁵⁻⁶ Met batam God hahan mamog abarah nonair nai hezatur hezari ou ravahan hamar iv havevokanañ amun ou ravah. Tahan tokat añarab hori toohan God hañiv metapanez hat hahan iv havë pov maot ahö ravat añarabor nonair naitü bahori batahan bon tah. Met aban pot ou ravat arin añohopanez hamohpori batam hamoh-epat metoohavoz zut, God paru metapan hezavoz hom namee hepan. ⁷ Met abarar hamarar nonair nai petev hez-epotuz God epat hahan hez, “Met tokat ne haoman it ahoñad ou ravat nonair nai okotü ñadat bavon batapan.” Pot hat pi et bameet hez. Met añarab God kos rez manamah-pori ñevok bizat hori tamahavoz hañiv metapanen ñadat bon tapanez porah nonair naitü amun map ñadat bon tapan.

⁸ Oñ nem hat tinari, epov unun mantonei. Met dari añarabohö homeamegin krismasañ 1 tausen poñ houloam ok pot homeameg, met aliz honersiz homet aviam ev pot homeameg. Oñ darim homeameg-okat God hom namee, oñ krismasañ 1 tausen poñiz pi homeamahan aliz honersiz zut ravat hez, ma aliz hon posiz pi homeamahan krismasañ 1 tausen poñiz zut ravat hez. ⁹ Met batam Iesu Kristo maot erapanez hahan dari ev ñai biit het etet hez, oñ pi maot zuam naer tamahavoz kapot tair batah, pot nari hamah. Met pi maot erapanez ha-

haek aban upai bar haz betet gaa tat am hez-napuz zut pi nakez, oñ pi añarab nari itiñadek ñadat hori ravapanez zait nat, povoz parumaz homet añarab mapori loporizaro boreurat parum horiñ betepan hat pi gaa tat etet hez.

Ab mageirar ham mageir anapan

¹⁰ Met aban givogip modari unun hezan kil emat nai givog bamahavoz zut, añarab unun hepanen darim Amip maot erapan. Met erapanez aliz posik abar tol hat rapat bon tapanen, ñon-isir zeizañir mapotü ma hamarar nonair nai map ev hez-epotü amun ñadat bon tapan. ¹¹ Met nonair nai potü bon tapan, povoz petev ari tair tohopek? Met ev het Godiz homehot tin tovai sohopekepuh, ¹² Iesu maot erapanez zaitivonañ het etet hepekezaek, pi zuam erapanez bavatepek. Met rotap tokat pi erapanen abarar hamarar nonair naitü ñadat pohao bon tapan, ¹³ oñ God ab mageirar ham mageir dari anapanen tin hekaz hakahan hez, povoz dari homet et bameevai sameg. Met tin poek nap hori nao natotü, oñ tin nenañiharam tohot hek.

Darim Amipuz ñai biit eteok

¹⁴ Kar nem hat tinari, met darim Amip maot erat ham magei tinar anapanez petev ari ñai biit etet hez-eparah arim loporizaroh hori nao naketü, oñ Godiz etañik zaitivonañ het tin tovai pinañ hono hepekezavoz homet rez kek tat tovai sohopeken pi etehopanen ari tin hepek. ¹⁵⁻¹⁶ Met Kristo zuam erat añarab hañiv metapanez hom namee, oñ am gaa tat etet añarab mod nari paru amun hori hezaek maot pimeri bavatapanez hez, pot ari hodad ravei. Met God darim modap Pol amun hodadeo manahan pihoen menamah-tep mod poñik darim Amipuz ñeti tapü pov menat meamahan, tep poñiz nae ari bat et hareg.

Met pi tepañ ahoam menat meamah-poñik ñetĩ nañiz kapoñ dari zuam hodad naravotuz poñ menahan hezaek, añarab kut het Iesuz aviam homeamah-nari hat-evetet kapot bapat batat hamah. Met kut pori Baiñetinavoz Tepatak menahan hez-ñetĩ modañiz amun kut tat het bapat batamah. Pot tamahaek tokat hañ horiv metapanezao parumauhö ba ou batamah.

¹⁷ Oñ nem hat tinari, ev menoh-epovoz ari hahodad, povoz ganö Godiz

ñetĩ kateñ elohopanez aban nari ñetĩ moregañ arin añat beri akahopanen, ari barotap batat petev tin hakezaekanañ maot ñodat horĩ ravepek hezavoz arimauz tin korav ravat hezei. ¹⁸ Tat darim Amip Iesu Kristo horĩ hegiek, maot pimeri ba avatamah-popuz masakavoz roketak het pimaz tin hodad ravovai sohopek. Met pim kezavor abat ahov petev ahö ravovai samahaek sohot pohazao potam het hepan. Kar, rotap ev añoh. (Pitaz ñetiv menahat nen ev.)

1 ZON

Ñeti garosikao

1 Zon ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Zon pi Iesuz mañairooh-abanari 12 porihanañ nap, Esia zeisik Iesuz homeo badae batat heh-poriz homet ñeti epov menat meeh.

Met Esia poek aban moregari epat mañovai sooh, “Met darim heriñinañ hori nenañ tameg, povoz rekot Iesu darim heriñiz zut pimes nakez, oñ heri patasinañ hehan eteh, povoz darim ham heriñinañ horiñ tovai sookan pi hañiv naetotü.” Pot moreg mañovai soohavoz homet Zon ñeti epov menat badede mañah. Met Iesuz añarab rekö hat pim ñeti rotapuvov tin hodad tat kez tat tovai sohapan hat ñeti epov menah. Met paru nae nap loporï manat masak metohopanez pov amun badede mañah.

Iesu ñomahaekanañ krismasañ 60-z zut bon tahan pi abav ravat hehaphuh Epesas zeitak het ñeti epov menah.

Zon ñeti garos epov menah

Iesu pohazao het hekazavov maup ok

1¹⁻² Met ñeti pohazao hekaz ahö nao arin ev añakaz teg. Met batam nonair nai bonorah pi heh. Tat tovai emoohaphuh pi hamarrah ou ravat deinañ honeo sat em toohan deim etañinañ piin eteog, ma pim herisik dei ut uroog, ma pi haohan pim ñevon hateveteog. Met pi aban betez nap bon, oñ pi Papapunañ honeo hehaekanañ ev hamarrah erat ou ravahan eteog-pop piuhö dari pohazao Godinañ honeo tin het hekaz kapot ba ou batat añah-ñetiv ev hameg.³⁻⁴ Met piin dei et hareet pim ñetiv haohan hateveteogivov homet dari honeo Godir pim rop Iesu Kristonañ lop honerï ravat hekaphuh dari mapori biñ pimau ravat hekaz

hat dei ñeti epov menat ev arin bar añameg.

Godih aliz nenao hez

⁵ Met Kristo pim gizasinañ haohan dei hateveteogit ñetiv arin añakaz ev teg. Godih kutur nat bon, oñ pih aliz nenao hez. ⁶ Povoz dari, “Godinañ tin honeo sameg,” pot haovai am kuturutak het horiñ tovai sookavov darim haokaz pov moregao ravohopanen, dari ñeti rotapuv baval hat tovai nasohotü. ⁷ Oñ God pih aliz nenao hezaek, pim aliz povok dari het tin tovai sohok, povoz dari lop honerinañ tin honeo hekan pim rop Iesu ñomah-popuz uvevohö darim hori tohokaz mapoñ ba ol betehopanen tin hek.

⁸ Met dari, “Evo, dei horiv natari ev,” pot hak, povoz darim loporizaroh in balavï tat hekazaekanañ ñeti moreg pov hakan, darim loporizaroh Godiz ñeti rotapuv bon hepan. ⁹ Oñ darim hori tookaz poñiz homet God tinaharam tamahap batam tin etohopanez hakahan hez-popun bar mañovai sookan, pi rotap darim hori poñ ba ol betehopanen dari lop magei tinarizaronañ ravat hek. ¹⁰ Met God dari ham añaraboz epat hah, “Paru hori tamahari ok.” Pot pi hakan hezaek dari, “Evo, dei horiv natari ev,” pot hak, povoz God pi ñeti moregao hamahap ok pot bavatakazavov pim ñetiv darim loporizaroh naketü.

Kristo eñizamah-ñetiv

2 Nem ñarohol ravat hezari, met ganö ari hori nañ tepek hezavov homet ne ev arin añamoh. Oñ darihanañ nap hori nao tapan, povoz Iesu Kristo tinaharam tamahap, pi darinañ karar het pim Papapun darim hori tamegiñ ba ol betehopanez hat mañamahap ok. ² Met darim horiñiz hañ horiv bakaz hahan hehaek, pi hañ pov havat ñomahan Papap etet darim hori poñ ba ol beteamah.

Met dari nenariz pot tat pi ñomah bon, oñ añarab zei maposikaroh het horiñ tamah-poriz homet Kristo ñomah.

³Met dari Godiz hahan hez-taput baval hat tookapuh pim hezavoz tin hodad hek, povoz rekot epat hahok, “Met dei Godiz kapotaz tin hodad hakezari ev,” pot hahok. ⁴Oñ nap, “Ne Godiz kapotaz tin hodad haravat hez,” pot hat met pim hahan hezat tin baval nak hepanez pop pim ñeti hapanez pov rotap naravotü, oñ pi aban moreg hama-hap pot ravat hepan. ⁵⁻⁶Oñ paru tairari Godiz hahan hezat hatevetet tin baval hat tovai sohopenez pori pimaz ahoam zait tat het loporizaro manohopenez pov ahö ravovai sohopenen, “Dei Godinañ honeo tin hez,” pot haovai Iesuz hama-rah het tinaharam sat em toohavoz zut paru tovai sohopan.

Dari alizavok het tookaz ñetiv

⁷Nem hat tinari, met ne ñeti katë magei navoz homet ev menamoh bon, oñ batam ari Kristoz ñetiv hahan hateveteg-porahanañ ñeti katë epov amun haovai emamahan ari hateveteameg. ⁸Oñ petev aliz tinao dariñ ahö ravovai samahan kuturut bon tovai samah, povoz nem hamoh-ñeti epov magei navoz zut ravat hez. Met Kristo hamarrah het ñeti epovoz hahan hezat pi baval hat tovai añaraboz zakep tat paru meñizovai soohavoz zut ari amun baval hat nae nap arim modariz zakep tat paru meñizovai sameg.

⁹Met aban nap epat hapan, “Ne Godiz aliz tinavok samohop ev.” Pot pi haovai pim mod napuz kaev ravat hepanez pop aliz povok naketi, oñ am kuturutak het sohopan. ¹⁰Met aban nap pim modariz zakep tat loporï manohopenez pop pi rotap Godiz aliz tinavok sohopenezaek, pim etañ tin etet sohot ñodat non horioroh nasotü. ¹¹Met rotap aban nap pim modariz kaev ravat hepanez pop

pi am kuturutak het betezam sat em tohohan. Tapanen kutur potahö pim hodadeo bamezohopenen et narë hep-anezaek pi nonoroz etet tin sohopenez kut tat hepan.

¹²Met ari nem ñarohol, Kristoz ñomahavoz homegin pi arim horiñ ba ol beteh, pot ravat hez, povoz ne arimaz homet ñeti epov ev menamoh. ¹³Met ari aban koravori, batam nonair nai mapotü bonorah Iesu pi heh, ma petev pi am het tokat pohazao am hepanez popuz ari tin hodad hakez, povoz ne arimaz homet ñeti epov ev menamoh. Ma ari aban ro houavehol, Seten ari moreg etamah, oñ ari rez kin tat tin tovai sameg, povoz ne arimaz homet ev menamoh. ¹⁴Ma ari nem ñarohol darim Papapuz ari tin hodad hakez, povoz arimaz homet ñeti epov ne ev menamoh. Ma ari aban koravori, ne maot epat arin añom, Met batam nonair nai mapotü bonorah Iesu pi heh, ma petev pi am het tokat pohazao am hepanez popuz ari tin hodad hakez, povoz ne arimaz homet ñeti epov ev menamoh. Ma ari aban ro houavehol, ari rez kin tat tin kez tat tovai samegiak, Godiz ñetiv arim loporizaroh tin kez tat bat hezaek Seten ritou hameteg, povoz ne arimaz homet ñeti epov ev menamoh.

Dari hamarhazatuz zait natotü

¹⁵Met ham eparah añarab Godiz hom namee het parumauz zaitivoz homeamhat tamahariz zut ari totunei. Ma ham eparah nonair nai hez-potuz zait tat het arim loporizaroh ba ahö batotunei. Met hahö-epovokaro homepeken ariti tinavokaro ravapanen ari God darim Papapuz zait tat het homehopeke? Evo, rekot ari pimaz hom namee hepek. ¹⁶Met ari hodad, nariz loporizarohanañ home horiv berevamahan tamah-poñ, ma etañinañ etet zait tamah-poñ, ma parum abatañ ahö ravohopenez hat povor kao tamah-horï map poñ Papapuz

hodadevokanañ naem, oñ añarab pot tamah-pori hamaraz hodadevoz berevamahat tamah. ¹⁷Met ham eparar non-air nai hezatur añarab ev het hamaraz hodadevohö zait tat mañamahat tamah-poñ map bon ravapan, oñ dari Godiz hodadevonañ hahan hezat baval hat tovai samegiri bon naravotü, oñ pohazao tin het hek.

Kristoz kaev ravat hezariz ñetiv

¹⁸Nem ñarohol, met petev aliz metes totoi ravah. Met batam paru Kristoz ñetiv haoh-pori epat hahan ari hateveteg, “Met aliz pos totoi ravapanez porah Kristoz kaev ravat hepaneze ahö nap ou ravapan.” Pot hahan hez, met petev pim ou ravapanez hah-popuz zut mapori ou haravamah, povoz dari hodad, aliz metes totoi ravahan ok tamah. ¹⁹Met hamoh-pori batam dari Iesuz homet topouroogirah paru darinañ honeo hehan dari parum kapotaz hodad narav heg. Met paru pori dari honeo hegiekanañ hodad modao bat eveteh. Met paru darinañ karar lop honerü ravat hegitin, dari am heg narab, oñ paru Kristozari narav, povoz dari Kristozari evetet main ravahan parum pot tah-kap pot dari hodad raveg.

²⁰Met ari paru poriz tamahavoz zut tameg bon, oñ Kristoz Pul Tinap ari anahan arinañ honeo hez, povoz ari pim ñetü rotapuvov tin hodad haravat hez. ²¹Met ari Kristoz ñetü navoz kut tat hezavoz homet ne ev menamoh bon, oñ ari map hodad haravat hez. Met aban pori Kristoz ñetü rotapuv hamah bon, oñ ñetü moreg hamahavoz ari hodad hakez. ²²Met aban nap pi Iesuz epat hapan, “Met Kristo God ba ou batat meepanen erapanez batam hahan hez-pop pi Iesu bonop ok.” Pot hapanez aban popuz epat hapek, “Met aban okop pi moreg hamahap ok.” Met pi tairap Iesuz pot hapanez pop Kristozap narav het pir Pa-

pap kos rez manat okat hapan. ²³Met Iesuz kapotaz pot bavai hat kos rez manapanez pop pim Papap God amun honeo kos rez manapan. Ma aban nap Iesu Godiz ropuz homeo badae batat hepan, povoz Iesur Papap amun parup honeo aban popunañ hepan.

Pul Tinap hodad tinao anohopan

²⁴Povoz arimauz tin korav hepekepuh ari batamohanañ ñetü hahan hezan hateveteameg-rotap pov arim loporizaroh tin bahoré hat hezei. Tepekepuh ari Godir pim rop Iesunañ tin honeo het hepek. ²⁵Met Kristo ev hamarrah erat het dari pinañ karar pohazao het tin hekaz au añah-ñetiv dei hateveteg.

²⁶Met ev aban moreg etohot non hori-orohe emeepanen sepekez zait tat hezariz ñetiv ne arin añoh. ²⁷Oñ Kristo pim Pul Tinap haanahan arim loporizaroh hezaek, mod hamoh-pori Iesuz ñetiv ev hat ñetü moreg nañ arin añamahan ari bagaa navat tameg-pov tin bon. Oñ Pul Tinap hodad tinao anamah-pop pi hodad moreg nao nañairap ok, oñ ñetü epovoz kapot tin hodad ravepekez hat rotap nenaon arin añairohohan. Povoz aban moreg hamoh-poriz añohopanez ñetü poñ barotap batotunei, oñ Pul Tina-puhö hodad tairao anohopanez nen pov baval hat tovai sohot Kristonañ honeo tin hezei.

Godiz ñaroholoz ñetiv

²⁸Kar nem ñarohol, met petev pinañ honeo dari tin hek, povoz pi maot abarahanañ erapanez porah dari piin etet tair etapan batah, pot homet ñaihet tat iz naravotü, oñ lop tinarizaronañ pim nakoe sat hek. ²⁹Met Kristo pi tina-haram tamahap ok, pov ari pimaz hodad hakez, povoz añarab pim zut tina-haram tovai sohopanez porin ari etet,

“Paru okori Godiz ñarohol ok,” pot paru-maz hahopek.

3 Mai eñarohol, darim Papap darimaz zakep ahoam tat tin etamah. Tat pi epat darimaz hamah, “Met paru nem ñarohol ok.” Pot pi hakah, povoz rotap dari pim ñarohol haravat hez. Oñ paru ham añarab nari Godiz hodad narav, povoz dari pim ñarohol raveg-kap pot paru amun hodad nat hez. ²Nem hatari, met dari Godiz ñarohol ravat hez, oñ tokat abarah darim heriñ tair ravat hek-povoz kapot petev dari hodad narav, oñ dari epat hodad hakez, Kristo maot ourah erapanez porah dari pim herisir hepanezavon etekan pim zut dari bavatapanez tinavonañ hek, pot hahan hez-povoz dari hodad. ³Met dari tokat pi maot erapanen pim zutari ravat hekaz hat biñ ravat het homeamegiri epat homevai sohok, Met Kristo lop hori nari-nañ bonop ok, oñ lop tinarinañ het tina-haram tamahap, povoz dari pim tamah-taput darim loporizaroz tin korav het tovai sohok.

⁴Met God epat hah, “Ari tovai horiñ tohotunei.” Pot pi hahan hez, povoz nari hori poñ am tovai sohopanez pori pi kos rez manat pim ah ñe hahan hezao elohopan. ⁵Met ari hodad, Kristoz loporih pi zait hori nao bon hezap ok, oñ dari añaraboz hori tamegiñiz kezao bavon batapanez hat ev hamarah erat ou ravah. ⁶Povoz paru tairari Kristonañ honeo hepanez pori zait hori poñ am tovai nasohotü, oñ paru tairari zait hori poñ am tovai sohopanez pori pim erat darimaz hat tah-kap potaz tin hodad narav hezaek, am potam hepanepuh pinañ honeo paru naketuzari ok.

⁷Nem ñarohol ravat hezari, met ari ganö aban mod nari, “Dari Kristozari eveg, rekot horiñ am tovai sohok,” pot paru moreg añohopanen barotap batepek hezavoz ne homet maot epat arin añom, Met añarab Kristozari pi tina-

haram tamah-povoz zut paru tin tohot hez. ⁸Oñ batam nonair nai bonorah Seten moreg pop piuhö kapot tat hori nao tahapuh mapoñ tovai emamah, povoz pim zut añarab tairari hori tovai samah-pori pimeri ravat hez. Met Godiz rop moreg popuz gog tamahao pohazao bavon batapanez hat ev hamarah erat ou ravah. ⁹Met nap pi Godiz ñarop ravat hepan, povoz God pim Papap ravat hepanen pim Pap popuz hezhez tinao piiti ou ravat hepan. Tapanen pi rekot am horiv tovai nasohotü. ¹⁰Met Godiz ñarohol pat tamah, met Seteniz ñarohol amun pat tamah, povoz dari rekot parum tamahat etet kapotaz tin hodad ravakaz ñetiv ev. Met paru horiñ am tovai samah, ma parum modariz zakep tat tin namet tamah-porin etet dari epat haok, “Met eperi Godiz ñarohol bon, oñ Seteniz ñarohol ev,” pot haok.

Nae nap zakep tookazao ev

¹¹Met ari Iesuz ñetiv hatevetet homeo badae bategiekanañ, dari nae nap zakep tat modari loporizaro manookaz ñeti katë epov hahan hezaek hateveteameg. ¹²Met dari modari loporizaro manohok, povoz batam Adamiz rop Ken pi popuz hori tahavoz zut natotü. Met Ken pi Seteniz hahat baval hat hori tohot pim bosip Abel tin toohan etehot pimaz gitait ravat ur ñomah.

¹³Povoz nem modari, ari tin tovai sohopeken ham añarab Godiz zait natari arimaz kaev ravat hepanen home midin tat, Tairaiz epat etamah, pot home-tunei. ¹⁴Met paru modariz kaev ravat tamah-pori ñomat hori ravapanez nonoroh samah, met dari pot nat, oñ dari modariz zakep tat loporizaro manameg, povoz epat hameg, “Met rotap dari ñomat hori ravakaz nonoroh emoo-giek betet petev pohazao tin het hekaz nonoroh sameg.” ¹⁵Met aban nap pim mod napuz kaev ravat tamah-popun God

eteamahan pim mod pop ur hañomama-havoz zut ravat hez. Met dari hodad, nap pim modap ur ñomapanezaek tin pohao het hepanez nonoroh nasotuzap ok, povoz nap pim modapuz kaev ravat hepanez-pop amun non tin pooroh nasohotü.

¹⁶Met Kristo darimaz zakep tat pim heris biriri hepanez hom namee, oñ tin etapanez hat pi ñomah. Met pot etah, povoz dari modariz zakep tat loporizaro manookaz kap pot ba ou batak. Met pim pot etahavoz zut, dari amun darim modariz zakep tat paru tin hepanez hat paru tin metovai sookan modari emenapanez hapanen dari parumaz kaev naravotü, oñ am rez kin tat tin metohok.

¹⁷Met nap nonair naitunañ hepanepuh etepanen pim mod nap gipiz ma mod natü bon hepanen etet zakep tat naman het, “Ne God loporï manat hezap ev,” pot pi hapanen pim hapanezao moregao ravapan. ¹⁸Nem ñarohol, met dari betezam giz nenañik modariz zakep metookaz ñeti nena haokan tin naravotü, oñ rotap loporizarotihanañ homet parumaz zakep tat tin metohok, povoz rotap ravohopan.

Dari Godiz ñaihet natotuz ñetiv

^{19–20}Met darim modariz loporizaro manat tovai sohok, povoz dari rekot epat haok, Met dari ñeti rotapuv baval hat tovai samegiri ev, pot haok. Oñ darihanañ nap nim hori tooñivoz homet, Mai pi ne hañ horiv netapan hezag ee, pot ni homet loporih honoñai tekezapun epat ne nañom, Met God pi map nonair nai tamegituz hodad hakez, povoz ni pimaz homeo badae batat hezavoz pi hodad hakezaek pimaz ñaihet natotü, oñ lop tinarinañ pim etañik tin hekë. ²¹Nem modari, dari tokat hañ horiv bakaz ñaihet tat darim loporizaroh honoñai nat hek, povoz dari Godiz etañik kez ravat tin rouvat hek. ^{22–23}Met Godiz ha-

han hezat ev, Ari nem rop Iesu Kristoz homeo badae batohozei. Met nem ropuz hah-epat amun ari tat nae nap zakep tat tin metohozei. Met pim hahan hezokat dari tat pim zaitivok sameg, povoz met tairaz piin mañ mañameg-poiz pi hatevetet anamah. ²⁴Ma dari Godiz hahan hezat baval hat haovai tovai sookapori tin Godinañ honeo hekan pi amun darinañ karar hepan. Met pim Pul Tinap anahan darim loporizaroh het hodadeo anamah, povoz dari epat hameg, “Rotap God darinañ honeo hez.”

Pul Tinapur hodad horivoz ñetiv

4Met nem hat tinari, petev aban moreg nari zeisikaroh sat em tohot paru epat hamah, “Dei Godiz ñetiv ourah hamegiri ev.” Pot paru hamah, povoz aban nap, “Godiz Pul Tinap nem loporih hezan ne pim ñetiv ev hamoh,” pot hapanen ari hatevetet zuam barotap batotunei, oñ Godiz Pul Tinap hodadeo manamahan hamah, ma pi pat naekanañ hodad horiv bat okat hamah, pot homet pi zu metat etei. ²Met pi pot zu metat etepeken rotap pi Godiz Pul Tinap hodadeo manapanen hahopan, povoz Kristoz tah-kapotaz epat hapan, “Met God Iesu Kristo meehan ev hamarrah erat abanap ravah.” Pot hapanen, Aban epop pi rotap Godiz Pul Tinapuhö hodadeo manamahan ok hamah, pot ari hodad ravepek. ³Oñ aban nap Kristoz hamohkap epat bar nak tapan, povoz ari epat hapek, “Evo, aban epop pi Godiz Pul Tinap hodadeo namanapuhö ev hamah.” Pot pimaz hapek. Met Kristoz kaev ravat hepanez hori pop tokat erapanez ñetiv hahan hezaek ari hat haveteg, oñ rotap pim hodad horiv petev hamarrah haemat hezan arin ev añamoh-pori Iesuz kapotaz bavai hamah.

⁴Oñ nem ñarohol, ari Godiz ñarohol ravat hezan pim Pul Tinap arim loporizaroh hez, povoz arim kezao ahoam,

oñ mod hamoh-moreg aban poriz kezao aviam, povoz ñeti moregao añamahan ari ok barotap navat tameg. ⁵Met paru aban moreg pori hamarazatuz hodadevonañ het okat hamahan ham añarab parum modari zait tat hat-eveteamah, ⁶oñ dari ham añarab poriz zut bon, oñ dari Godizari ravat het pimauz ñetiv hamegin pim añarab modari hateveteamah, oñ añarab pimaz zait natari paru hat navet hez. Pot dari añarab main main tameg, povoz rekot Godiz Pul Tinapunañ het pim ñeti rotapuvoz kapot hamahariz, ma aban hodad horivonañ het ñeti moregao hamahariz, dari tin hodad ravohotahoh hek.

God darimaz zakep tamah-ñetiv

⁷Nem modari, met dari nae nap zakep tat loporizaro manookaz hodad pov God pimauhanañ emamah, povoz dari taput tovai sook. Met nap pim modariz zakep tat loporī manohopanez pop Godiz ñarop ravat het pim kapotaz tin hodad ravat hepanezap ok. ⁸Met ne epat arin añom, Nap pim modariz zakep natotuz pop God darimaz zakep ahovonañ hezapuz kapotaz tin hodad naravotuzap ok. ⁹Met God pim rop ham eparah meehan erat darim horiv bat ñomahapuh dari pohazao tin het hekaz nonor ba ou bataan, God darimaz zakep tat lop masak etamah-pov ou ravah. ¹⁰Met pi darimaz zakep tahavoz kapot ev. Met dari Godiz zait tat loporizaro maneginahoh pi hañ darimaz zakep tat loporī anah bon, oñ pi pimauhö mamog darimaz zakep tat pim rop meet pot mañah, “Met ni horat añarab okoriz parum hori tamahañiz hañiv bapanez au hahon hezaek, ni sat hañ hori pov bat ñomeken parum horiñ rekot ba ol beteman paru maot deipinañ tin honeo ravat hepan.” Pot pim ropun mañat meehan erahan darimaz zakep tamah-kap pot ou ravahan dari etet hodad raveg. ¹¹Povoz nem hatari,

pi pot darimaz zakep tat eñizahavoz zut dari amun taput tat darim modariz zakep tat loporī manovai sookan tin ravohopan. ¹²Met dari Godin et narë, oñ nae nap meñizat tin metovai sohok, povoz pi darinañ honeo hepanen pim zakepiv darim loporizaroti ahö ravat tin hepan.

¹³Met God pim Pul Tinap darim loporizaroh haanahan hakezaek, dari Godinañ honeo hezan pi amun darinañ honeo hez-epov dari hodad hakez. ¹⁴Met darim Papap pim rop meehan erat dari ham añarab hori hegiek maot pimeri ba avatapanez hat ñomah. Tahan dei aposor aban modari deim etañinañ eteogin toohat ñetiv arin añovai sameg. ¹⁵Met aban nap pi ourah epat hahopan, “Iesu pi Godiz rop ok.” Pot hahopanez popunañ God hepan, ma aban pop pi amun Godinañ honeo hepanezap ok. ¹⁶Met God darimaz zakep tat loporī ahoam anamahavoz dari pimeri ravat hezarihö hodad tat barotap batameg.

Met God pi zakepivor masakavoz kapotaz maup hez. Povoz aban nap pim zut tin povonañ honeo het tovai sohopanez pop Godinañ honeo hepanen met God pinañ honeo amun hepan. ¹⁷Met ev ham eparah Kristo pim Papapuz zait tat loporī manat pimaz ñaihet nat hehavoz zut, dari amun darim Papapuz zait tat loporizaro pi har manovai sameg-pov ahö ravovai sohopenen, tokat an etapanez aliz posik, God dari hañ horiv etapan hezag ee, pot homet dari ñaihet natotü, oñ pim nakoe sat biñ ravat lop tinarizaronañ hek. ¹⁸Met Godihö darimaz zakep tat loporī anamahavoz dari tin hodad tat homeo badae batat hek, povoz pi hañ horiv etapanez homet dari pimaz ñaihet natotü, oñ nap Godiz ñaihet tapanez pop God pimaz zakep tat loporī manat hez-kap pot pim loporih hodad narav, povoz pi epat hamah, Ne hañ horiv ne-

tapan hezag ee. Pot homet pimaz ñaihet tamah.

¹⁹Met Godihö garos darimaz homet loporï haanah, povoz dari pimaz zait tat darim modariz amun loporizaro manameg. ²⁰Met nap, “Ne Godiz zait tat loporï manamoh,” pot hahopanezap pim mod napun etet, kaev ravat hepaneaz po-puz hapanezao moreg ravat hepaneazao ok. Met pot menohovoz kapot ev. Met hamoh-pop pim modapun et hareamah, oñ zait tat loporï naman hepan, povoz tair tat God pim et narez-popuz zait tat loporï manapan? Evo, rekot pop loporï namanotü. ²¹Met Kristoz hahan hez-epov maot arin añom, Met Godiz zait tat het loporï manohopanez pop pim modariz amun zait tat loporï manohopan.

Dari horiñ ritou metameg

5 Met tairap, “Batam God meeapanen erapanez au hahan heh-pop pi Iesu tapup ok,” pot hamahap pi Godiz rop ravat hez. Met tairap darim Papapuz zait tat hepenez pop pim ñaroholoz amun zait tat hepan. ²Met dari Godiz zait tat pim hahan hezat baval hahot hek, povoz pim ñaro modariz amun zait tat loporï manat tin meñizovai sohok. ³Met dari Godiz betezam zait natotü, oñ pimaz zait tat pim hahan hezat baval hat tovai sohok. Met hahan hez-poñ honoñai nao dari etohopanezã bon, ⁴oñ God dari pim ñarohol ba avatahan hezari rekot poñ baval haovai sohot pimaz homeo badae batohot, ham eparaz hodadevok berevohopanez zait hori poñ betet epat homeok, Met Kristo eñizohopanen dei hori poñ tovai nasohotü. Pot dari homehot kez tat hek, povoz pim hahan hez-poñihö honoñai nao dari naetotü. ⁵Kar, añarab tairari, Iesu pi Godiz rop, pot homeo badae batohopanez nen poriz loporizaroh zait hori poñ ritou tat betet tin tohopan.

Iesu Kristoz kapot ba ou batah

⁶Met Iesu Kristo abarahanañ erat hehan ivoh memeeh, met tokat zirah pim uveo darim horivov hañiv pot ravahan pi ñomah. Met pim ivoh memeeh-nenavov homet dari pimaz hodad raveg bon, oñ pim ñomah-povoz amun homet pim kapotaz hodad raveg. Met Godiz Pul Tinapuhö ñeti rotapuv hamahap-ok, povoz pim kapotaz tin hodad ravakaz hat hodadeo anamah. ⁷⁻⁸Povoz ivoh memeeh-pov, ma ñomah-pov, ma Pul Tinap paru honeo ravahaek Iesu pi Godiz rop kap pot ba ou batahan dari etet hatevetet hodad raveg. ⁹Met dari ham añaraboz tamegit homei. Met aban nap ñeti rotap tin nao hamahan, “Rotap ok pi hamah,” pot dari hameg. Oñ God pot hamahan dari barotap batameg-eperi pi ritou etat hez-ahö pop pim ropuz ñeti rotapuv hakahan hezaek dari, “Rotap ok hahan hez,” pot hahokan tin ravohopan. ¹⁰Met povoz dari Godiz ropuz homeo badae batamegiriz loporizaroh pim ropuz ñeti rotapuv hez, oñ nap God, “Iesu nem rop ok,” pot hahan hez-ñeti ahö pov hatevetet, “Ñeti moregao ok,” pot hapanez pop pi God ñeti moreg hamahap ok, pot bavatapan. ¹¹Met Godiz ñeti rotap bat hekazao ev, Met pim rop meehan ev hamarrah erat ñomahaek, pi dari pohazao tin het hekaz kapot ravat hez. ¹²Met paru tairari ro popunañ honeo het sat em tamah-pori tokat paru pohazao tin het hepenez nonoroh samah, oñ paru mod tairari pinañ honeo nakez-pori non tin pooroh paru nas.

Dari pohazao tin het hekazao

¹³Met ñeti menamoh-epeñiz kapot arin bar añomaz ev toh. Met ari Godiz ropuz ñetiv bat hezari rotap pohazao tin het hepekez nonoroh hasameg, met ganö ari pot hodad nat hepek hezavov homet ne ev menamoh. ¹⁴⁻¹⁵Met God pi ne-

nap tinaharam tamahap ok, povoz dari tairañ tookan pi etehopanen tin ravohopanez nen poñ am tovai sookapuh, dari tairavoz tekī tat piin mañ mañookan pi hatevetet dari naeñiz tohopan bon, oñ pi hatevetet eñizohopan, pot dari tin hodad hakez. Povoz dari pimaz ñaihet natotü, oñ kez tat het dari eñizohopanez am mañ mañovai sohok.

¹⁶Met ni nap eteken nim mod nap Godiz homeo badae batat hepanez pop ñomat hori naravotuz nao tapanen etekepuh, God meñizapanez mañ mañekë. Pot teken hori tapanez pov God ol betet pi meñizapanez maot tin hepan. Met ev paru hori tapanen horiek meeapanen nasotuz poriz mañ mañekez ev hamoh. Oñ nap ñomat hori ravapanez nonoroh am sohopanepuh maot non tinaoroh emapanez kaev ravat hepanen etekë, povoz pimaz Godin mañ mañekez ne niin nanañotü. ¹⁷Met dari hodad, añarab tin nat-poñ map horiñ ok, oñ hori nañ ñomat hori naravotuzañ ok.

¹⁸Met dari hodad, Godiz ñarohol hori tovai nasohotü, oñ pim rop tin darimaz korav hezaek Seten hori pop rekot dari bahori naavatotü.

¹⁹Met darim hodad hakez-modao ev, ham añarab map narizaro hori popuz marasik het pim zaitivok hamahat tovai samah, met dari pot nat, oñ Godiz ñarohol ravegiri ev. ²⁰Met God pim rop meehan erat hamarrah ou ravahapuh dari God ñeti rotapuvuz maupuz tin hodad ravookaz hat hodadeo haanah. Met Iesu darimaz hat erat pot tah, povoz petev dari pinañ honeo het sat em tamegiek, Godinañ amun honeo hez. Met pi map Ahop ravat pohazao tin het hekazavoz maup ok.

²¹Nem ñaro tinari, nem ñeti meteo ev, Met ganö ari god moreg narihö eñizohopanez homet gog nao tamah-poñiz zait tat eñatak sohopek hezavoz arimauz tin korav ravat hezei.

(Zoniz ñetiv menahat nen ev.)

2 ZON

Ñeti garosikao

2 Zon ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Zon tapup ñeti mod epov menah. Met añ tinapur tet tinap menahan hezavoz aban hodadevonañ nari añ menah-poñariviz pot hamah, Met Zon pi Iesuz añarab togü nataz koravopuz homet añ tinap pot zu tat menah, met pim togü modataz koravopuz homet tet tinap pot zu tat menah, met togü potakarah hehariz homet ñarohol pot menahan hez.

Met ñeti epovok amun ganö aban nari moreg hat Godiz ñetiv bapat batat añarabon mañohopanen barotap batapan hezavoz homet parun mañah.

Met Iesu abarah maot helat hasahan krismasañ 60-z zut bon tahan Zon ñeti epov menat meeh.

Zon ñeti tokat epov menah

1 Met ne zeisikaroh añarab Iesuz toguñ ravat hezariz gog aban koravop ev, met ni añ tin napur nim ñaroholoz homet ñeti epov ev menomaz toh. Met rotap ne arimaz zakep tat nem loporí ari anamoh, oñ ne nenapuhar pot tamoh bon, oñ añarab darim Amipuz ñeti rotapuvoz tin hodad het hamah-modari amun arimaz zakep tamah. ²Met darim loporizaroh ñeti rotapuv hatevetet bizegin hez-pov pohazao darinañ hepanez homet hez, povoz dei arimaz zakep tameg.

³Met darim Papap Godir pim rop Iesu Kristo dari masakavor zakepiv anohopanen lop tinarizaronañ het, dari ñeti tin rotapuvoharam haovai sohot nae nap modariz zakep tat meñizovai sookaz ne añamoh.

Dari zakepivonañ het tovai sook

⁴Eñarohol, met ñeti rotapuv baval hat God darim Papap dari tookaz hahan hez-taput nim ñaro ninañ honeo hez-nariz tovai samah-ñetiv haovai emoohan ne hatevetet biñ ravoh. ⁵Povoz arin epat añom, Met dari nae nap modariz zakep tat loporí manovai sook. Met pot añamoh-epov ñeti katè magei nao ne arin ev naañ, oñ garos hakahan hat havetet haovai sameg-tapuv ev. ⁶Met dari Godiz zait tat pi loporizaro manak, povoz pim hahan hezat tovai sohok. Met pim hahan hez-ñeti katè epov batamohanañ ari hat haveteameg-tapü epov maot arin ev añomaz toh. Met ari nae nap arim modariz zakep tat zaitivonañ tin metovai sohozei.

Dari Kristoz ñetiv kez bat hek

⁷Met petev ham eparah zeisikaroh aban moreg hamah-nari epat haovai samah, “Met God Iesu Kristo meehan erat het abanap narav.” Pot hamah-pori Kristo kos rez manat het ari Iesuzari moreg etapanez hat paru okat hamah. ⁸Povoz tokat ari hañ tinao bepekez homet gog ahot tat pim non tinaoroh hasamegiek, betepeken betezao ravapanen hañ tinao nav tepek hezavoz, arim loporizaroz tin korav ravat het moreg hamah-povon hatevetetunei. ⁹Met tairari Kristoz ñetiv hahan hezat tin bat nakez, oñ parumauhö hodad modañ bat bahoneo batat hamah-porinañ honeo God nakez, oñ God darim Papapur Iesu Kristoz ñetiv tairari tinam bat hez-porinañ honeo ravat pi hez. ¹⁰Met nari arim hepekezaek emat Iesu Kristoz ñetiv arin añovai ñeti mod nao parum homevok bahoneo batat añapanen hatevetepek, povoz pori arim zeñik emapanez mañotunei. Ma, “God ari eñizohopanez zait teg,” pot paru porin

amun mañotunei, oñ bazei manepeken sap. ¹¹Met ñeti moreg hori pov arin añapanez pori tin meñizepek, povoz parum hori hahopanez pov ari pot metohopeken am hahopanen tin naravotü.

Ñeti meteo

¹²Met ne ñetiñ ahoam añomaz homeamoh-poñ ev tep epeek namenotü,

oñ totoi ne ak haemomaz toh, povoz emoman dari topourat ñeti hamoh-poñ nae nari mañohot tin hodad ravat biñ ravat hek.

¹³Met nim sau tin God pi ba ou batah-popuz ñaro ev hezari arimaz homet, “Ari tin hezei,” pot hah.

(Zoniz ñetiv menahat nen ev.)

3 ZON

Ñeti garosikao

3 Zon ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Zon ñeti epovok aban pim hatap Gaias popuhö Iesuz togut ravat hehariz tin metovai soohavoz homet ñeti biñao menat mañah. Tat aban Daiotrepis popuz hori toohavoz ñeti hodadeo amun menat piin mañah.

Met Iesu abarah maot helat hasahan krismasañ 60-z zut bon tahan Zon ñeti epov menat meeh.

Zon ñeti met epov menah

1 Met ne añarab zeisikaroh Iesuz toguñ ravat hezariz gog aban koravop ev, Gaias ni nem hat tinap nimaz homet ne ñeti epov ev menomaz toh. Met deip ñeti rotapuv baval hat tovai samegiek, ne nimaz homet nem lopori nihar nanamoh.

²Met nem hat tinap, ni Iesuz nonoroh tinam sohot hodad tinavonañ hez-pov ne hodad, met honoñai nañ niiti berevap- anen pim gogot tovai sameñiek, betekë hezavoz Godin nimaz mañ mañamoh.

³Met ni tinam tameñip, deipim mod Iesuz homet hez-nari ev emat epat neen nañah, “Met aban Gaias pi Iesuz ñeti rotapuv baval hat tin tovai samah.” Pot nim tameñivoz paruhahan ne hatevetet biñ ravoh. ⁴Met ari añarab tairari Iesuz ñetiv añoohon ari pimaz homeo badae batat hezaek, nem ñaroholoz zut ravat hez, met ari pori ñeti rotap povonañ tin het tovai samegin ñetiv hamahan ne hatevetet biñ pimau ravamoh.

Gaias gogot tin tooh-ñetiv

⁵Met nem hat tinap, ak nimatak Iesuz ñetiv tin añarabon mañovai hotohanañ aban nim unun nari emamahan, bat em

batat ni parumaz tin korav het masak metameñivoz, ⁶paruhahanañ nari ev emat ñetiv hahan dei hateveteg. Povoz niin epat nañom, Erom, aban pori nimatak emat hepanepuh maot zei modataroh sapanez tapanen ni tairatü parum tekü tapanez potü maneken bat sapanen, God pot paruh ni metekezavon etepanen tin ravapan. ⁷Met pot emamah-pori Kristoz gogot tohopanez homet parum zei kapoñ betet zeisikaroh mañovai emoohan, zei posikaroh paruh tairari Iesuz hom namee heh-pori rekot pim gogot tohopanez monis ma mod nai amun naman tah. ⁸Povoz dari Iesuz añarab aban gog pot tovai emamah-pori, ma parum zut tovai emohopanez pori, meñizat manookan paruh Kristoz ñeti rotapuv an pap manat hepanezavoz gogot tovai am sohapan.

Daiotrepis popuz ñetiv

⁹Met batam ne Iesuz añarab ak nimatak togü manat tovai samegiriz homet tep nae menat arihaz meehon haemah. Tahan aban Daiotrepis nenap arim ahop ravat hepanez zait tat hez, povoz pi nem tep poe meehon emahan pi bat rekö nak, oñ bazei manat hez. ¹⁰Met pi pot tah, povoz ne ak emomapuh, pim hori tamah-poñ ba ou batat haoman hatevetepek. Met pi pop nemaz ñeti moreg horiñ haovai sohot nem abatao bahori batamah. Met hori nen pov tamah bon, oñ Iesuz añarab modari zei modatarohanañ arimatak emamahan, aban pop pi pat pori bat em navat tamahapuh, zei potak nari bat em batat tin metohopanez tamahan, pi aban hori pop paruh bagaa batat epat mañamah, “Ae, met ari aban emah-pat okori bat em batepek, povoz maot dei Iesuz añarab togü manookan ari emat deinañ karar togü namanotü, oñ main ravat betezari hepek.” Pot ñeti hori moreg pov parum mañat bagaa batamah.

Demitriasiz ñetiv ev

¹¹Nem hat tinap, horĩ tovai samah-narin ni etet parum tamahat totun, oñ tairari tin tovai samah-porin etet parum tamahat tohoz. Met rotap añarab tin tamahari Godizari ok, oñ tairari horĩ tovai samah-pori pimaz hodad naravari ok.

¹²Met aban Demitrias pop Godiz ñetĩ rotapuv baval hat tin tovai samahavon modari etet, “Tin ok tamah,” pot pimaz hamah. Met dei amun pim tamahavon etet, “Pi tin ok tamah,” pot pimaz dei hameg. Met ari hodad, dei ñetĩ rotapuvohar hamegiri ev.

Ñetĩ meteo

¹³Met ne niin nañomaz ñetĩñ ahoam hez, met ne tep epeek ñetĩ poñ map menomaz zait nat. ¹⁴Oñ ne totoi ak emomaz toh, povoz emoman deip toutat ñetĩ hamoh-poñ nae nap mañopain.

¹⁵Met ni lop tinarinañ hekez ne Godin mañ mañamoh. Met ev nenañ het Iesuz homet hezari ni tin hekez homet hahan ev menoh. Met añarab ninañ ak het Iesuz homet hez-pori amun tin hepanez dei zait tat hameg.

(Zoniz ñetiv menahat nen ev.)

ZUD

Ñeti garosikao

Zud ñeti epov ñeti kapot ev. Met Zemis popuz bosip Zud ñeti epov menahap pi amun Iesuz bosip ok. Met aban moregari Iesuz ñetiv bapat batat añarabon mañat ba in balavĩ metoohaek, 2 Pita Pitahö ñeti menahavoz zut, Zud amun tapuvoz homet ñeti epov menah.

Met Iesu abarah hasahan krismasañ 50-z zut bon tahan pi ñeti epov menah.

Zud ñeti epov menah

1 Met ne Zud, Zemis popuz bosip, ne Iesu Kristoz gog abanap ev. Met ne ari God ba ou avatahan pim ñarohol ravegin, God arimaz zakep tat hezan, Iesu Kristo tin arimaz korav ravat hezavoz homet ñeti epov ev menomaz toh.

²Met God zakepivor masakao ari anohopanen lop tinarizaronañ hepekez pov ariti an pap manohopanez ne zait toh.

Iesuz ñetiv bapat batoohao ev

2 Pita 2:1-18

³Met nem hat tinari, ne ñeti ahö nao bon, oñ epat arin añom. Met dari houlori Iesuz ñetiv bat tamegin, God maot pimeri ba avatamah-ñeti poñikanañ nao menat arin añomaz ne zait tat homet hehö. Oñ petev God hodad modao ne nanahaek, epat arin añomaz ev toh, Met Godiz homeo barotap batat tovai sookaz ñetiv dari pim añarab hatevetet bahorë hat hekaz haanahan hezaek, dari ñeti pat nao bahoneo navatotü. Oñ petev aban nari ñeti pov bapat bavatat hamah, povoz ari kez tat pim ñeti tin nen povohar bat het modarin tinam maño-hozei. ⁴Met arin añoh-epovoz kapot ev, Met aban nari parum lop horizaro ba iz batat ñeti moregao arin añapanen,

parunañ honeo ravepekez hat arim ñaravatak emat hez. Met aban hamoh-pori Godiz ñetivoz tin hom namee het epat moreg hamah, “Met dari Godiz masakavok samegiek, pi darim horiñ ol betet hañiv naetotuz hahan hez, povoz dari-mauz zaitivok takaz tairañ am tovai sohok.” Pot paru haovai Iesu Kristo darim ahö nenap ravat hez-pop kos rez manat, “Pi darim ahö bonop ak,” pot hamah. Met aban pot hahopanez pori rotap hañiv bat hori ravapanez batam ñetiv hamenahan hez.

⁵Met paru God kos rez manamah-pori hañ horiv tokat bapanez ñetiv hahan hezao ari hahodad, oñ unun manepek hezavoz ne arin epat añom. Met batam Israel añarab Izip zeisik hehan bahori metat kakam ahov metoohan, God paru meñizat mapori ze posikanañ baverevahan emah. Met tokat paru tapurihanañ nari pim mañahao elat barotap navat hehan pi pori men ñomah. ⁶Met enzol nariz tahat amun añom. Met batam enzol tin heh-porihanañ nari Godihö paru nao tapanez mañah-pot paru nat, oñ paru pi ritou metapan hat pim parun mañahao elah. Tahan pori biñinañ demat kutur ahotaz lopotak betehan poek hez. Met tokat God ñevok evizapanez hahan hez-aliz ahö posik hañ horiv metapanez au mañahan hez. ⁷Met parum pot pim ñeo elahavoz zut, batam Sodom ma Gomora ze ahö potakaroh añarab heharir, ze potakaroz totoi hehari, paru Godiz ñeo elah. Tahapuh paru betezam nae nari bohot het abanari aban modariz zait tat paru honeo hori ravat pot nañ tooh. Met pot tooh-pori hañ horiv metapan hat, God it pohao ñadohot hezañad rañizat ze ahö potakaroh betehan paru mapori ñadat ñomah. Met pot metahavoz zut ganö dari taput etapanen itiñadek ñadak hezavoz homet, hodad tinao bat het tinam tovai sohok.

⁸Met batam hori toohan hamoh-epovoz zut petev arim naravatak aban emat hez-pori am taput tamah. Met parum hodadeo ginohan tamahan Godiz hahan hezat elat, parumauz zaitivok berevamahat hori ahoñ tamahan parum heriñ hori ravamah. Pot paru tohot Godir aban nari parum korav ahori hepenez kaev ravamah, ma enzol aliz ahö tinavonañariz batiu tiu bathot, “Betezari ok,” pot parumaz hamah. ⁹Met enzoliholoz ahopuz abatao Maikel batam aban Moses ñomahan Seten moreg popur Maikel parupihanañ tairap Mosesiz heris bapanez ñeti pov nae nap hah-porah Maikelin ñai mañat epat mañah, “Pi ham abanap eveg, ni heken neohö bom.” Pot mañahan Maikel moreg popuz hori hahavoz homet pimauhö batiu tiu batat ñeti hañ hori nao piin namañ, oñ epat mañah, “Darim Amip pimauhö ñeti hori hañ-okovoz hañiv tokat ni nanapan.” ¹⁰Oñ aban arinañ hezan hamoh-pori Maikel tin pot mañahavoz zut nak hezari ok. Tat paru tairavoz kapotaz tin hodad nat hez-povoz ñeti hori povor kao am hahot hez. Pot hamahari bol bedehol kapotaz hodad nat kut het betezam sat em tamahavoz zut, parumauz zaitivok berevamahat tamahan, hori poñihö tokat hañ horiv metapanen horiek sapanez nonor ba ou batamah.

¹¹Ui mai zakep oe, met paru batam hori tooh-poriz zut, petev arimatak emat hez-pori tamah. Met aban Ken Godiz ñeo elat pimauz zaitivok soohavoz zut tamah. Ma aban Belam amun moni ahos bohopanez hat añarab modarin horiñ tohopanez mañairoohavoz zut, petev paru taput tat modarin horiñ mañairamah. Ma aban Kora popuhö Moses Israel añaraboz ahop ritou metapan hat ñeti kezao hahan, God pi men ñomahavoz zut paru arinañ hez-pori amun ñomat hori ravapanez nonoroh samah. ¹²Met

ari Iesuz añarab pim eñizahavoz homet honeo topourat gipiz namegirah, paru pori amun emat ari tin honeo het nepekez hom namee, oñ parumauz tohopanez nenavoz homet hadehol gipiz napanez rez kek tat namahavoz zut paru biñavonañ het rez kek tat ahoam nama-hapuh, parum lop horirizaronañ arim topour poñ bahori batamah. Met parum hori pot tamahavoz homet epovoti zu tat ne añom. Met parum hezao utar bonorah un emamah-navoz zut hez. Met un pot nao emamah-porah utar napel hezan darim adañ tin rapapanezat narav tamahan, hadao urat un pov am betezam basat em tamahavoz zut paru pori ari tin naet het betezam sat em tamah. Ma zi named uloñ navad het ñu ravamahan maup batiz beteamahavoz zut, paru ñomat hori ravapanezat hez. ¹³Ma iveri ñai rezat dugdug tamahapuh elamahan kulupiñ emat ourah iv haravesik togü manat oraezan eteamegivoz zut, paru aban pot tamah-pori ourah hori tovai emamahan dari eteameg. Met zeiz nañ abarah berevat sat em tamahavoz zut, aban pori añarab moreg metohopanez hat zeisikaroh sat em tamah. Met paru pot tamahari map kutur manat hez-potak sat hepenez God hahan hez-poek betepanen sat pohazao het hepan.

Horí tamah-pori hañ horiv bapan

¹⁴Met Adam popuz ro puputip Zaret, met Zaret popuz rop Inok heh. Met Inok popuhö aban tokat berevat hori tohopanez poriz hodad tat epat hah, “Hatevetei, met darim Amip pim enzol tin map ahovokaronañ erapan. ¹⁵Tapanepuh ev hamarrah añarab hez-mapori ñevok evizat an etapan. Tat tairari pimaz hom namee het betezam hori povor kao tamah, ma Godiz kaev ravat pimaz ñeti horiv hamah-pori hañ horiv metapan.” Met aban arinañ petev hez-poriz tamahavoz Inok batam

pot hahan menahan hez. ¹⁶Met paru aban pori parum modariz ñeti horiñ moreg hat, “Paru okori hori tamah,” pot hamahapuh parumauz abatañ bat hel batat parum zait horiñiz eñatak tovai sohot hez. Ma modari tin hepanez hom namee, oñ parum mod porin mañohopanen parum hahopanez tovai sohopenez hat sesekor mañamah. Pot aban hamoh-pori tamah, povoz tokat hañ horiv paru manapan.

Tin tovai sohopenez mañah-ñetiv

¹⁷Met nem hat tinari, batam darim Amip Iesu Kristoz aposor abanari arin epat añoohavoz homei, ¹⁸“Met Kristo maot erapanez aliz metë pos totoi ravovai sohopenen, aban nari Godiz hom namee het parumauz zaitivok homehopanezat tovai sohopenez pori het ari pimaz zait tat hepekezariz kek hat ñebul arin añoohopan.” ¹⁹Met aban pori ari pot etohopanez aposor abanarihö arin añooh-poriz loporizaroh Godiz Pul Tinap nakez, oñ parumauz homevok berevamahatam tovai samahaek, ari Iesuz añarabon ñeti moregañ añat ba ev-erat bamain main avatamah.

²⁰Met nem hatari, parum tamah-pot ari tovai totunei, oñ ari Iesu Kristoz homeo badae batat hez-pov tin mapov ok, povoz rez kek tat pim home tin pov arim loporizaroh ahö ravohopanezat tohozei. Tat pim Pul Tinap ari bakes avatohopanen kez povonañ het piinmañ mañohozei. ²¹Met darim Amip Iesu Kristo maot erapanez petev ari ñai bizat etet hez-eparah arim hepekezavoz tin korav het God arimaz loporï anat zakep

etamahavoz homet hezei. Pot homehot hepeken pi maot erat arimaz zakep tat avat tinaek eñepanen, pinañ honeo pohazao tin het hepek.

²²Met paru añarab tairari Iesuz homet, Pim ñetiv tin bat hekazao, ma upai nao ev, pot homehopanezari barotap bathopanez hat zavaruvonañ het ñeti tinao ari parum mañohozei. ²³Ma añarab nari hori povor kao tovai sohopenepuh ganö paru itinaðek sapan hezavoz paru Iesuzari ravat non tinaoroh sohopenez mañairohozei, oñ ganö parum hori tohopanez poñin ari amun etet hori taput tohopek hezavoz, hori poñikanañ ari bazei manat hodad tinavonañ het ñeti tinao mod porin mañohozei.

Godiz biñ mañookazao ev

²⁴⁻²⁵Met God nenap dari tin etamahapuz homet, “Tin etameñ,” pot piin mañovai sohok. Met dari horivonañ hegin pi darim Amip Iesu Kristo meehan erat darim hori toog-poñiz homet hañiv bat ñomah, povoz God dari maot pimeri ba avatamah. Met pi rekot darimaz tin korav hakezaek, dari maot ñodat hori naravotü, oñ pi tokat avapanepuh pimaunañ karar pim alizavok eñepanen biñavonañ tin hekan darimaz pi ñeti hori nao nakaotü. Met pi batamohanañ alizavor kezavonañ het petev am hez, ma tokat pi am hepanezap nonair nai mapotur maporiz korav ahop ravat hezavoz dari homet piin biñ mañovai sohok. Rotap ev añamoh.

(Zudiz ñetiv menahat nen ev.)

REVELESEN

Ñeti garosikao

Revelesen Tokat Ou Ravohopanezañiz ñeti kapot ev. Met Iesuz mañairooh-abanari 12 porihanañ Zon pop Iesuz ñetiv añarabon mañovai soohavoz, aban nari kaev ravat pi iv havevoz lopotak ham tit nataz abatao Patmos hameg-potak pi basat kakam zeimakeh memorizah. Met Zon poek hehan, Godiz Pul Tinap potazao bavatat tokat berevohopanezañ ahoam mañairoohan pi eteoh. Tat pim eteoh-poñ menahan hezaek rekö hameg. Met dari ñeti epov rekö hamegipuh mapoñ hodad narav hez batah, oñ kap epat ou ravamahan hodad haravameg. Met Iesu Setenir hori modari ritou hametat hepanen paru ñodat pohao hori ravapan. Tapanen tairari Iesuz homeo badae batat rez kek tat tovai sohopenez pori tinaek meñepanen hepan, oñ paru añarab hori tamahari hañiv metohopanen kakamao hatevetehopanez kap pot ba ou batat mañairah.

Met Zon tapup Zon, 1 Zon, 2 Zon, 3 Zon ñeti poñ amun menah.

Met Iesu abarah maot helat hasahan krismasañ 65-iz zut bon tahan Zon ñeti epov menah.

Tokat Ou Ravohopanezañiz Kristo Zonin mañairooh

1 Met tep epatak Godihö Iesu Kriston mañoohat ev. Met piin epat mañah, “Met tokat ou ravohopanez potuz añarab petev hodad nat hezaek tin hodad tapanez ni nem añarabon mañoökë.” Pot mañahan Iesu pim enzolip meehan erat ne Zon pim gog aban epopun nañat nañairoohan eteohö. ²Met pi neen nañairoohan eteohö-pot, ma Godir Kristoz haohan ne hateteohö-map poñ, rota-

puñ ok, pot ev arin añamoh. ³Met rotap ou ravohopanez menamoh-epañ totoi ou ravohopan, povoz ari tairari tep epatak tokat ou ravohopanezañiz ñetiv rekö hahopekez pori, ma ari tairari hatevetet baval hat tohopekez pori, ari biñ ravat hepek.

Kristoz toguñik hehariz ñetiv

⁴⁻⁵Met ne Zon ari Esia zeisik zei ahoñ 7 poñik añarab Iesuz togut ravat hezariz homet ñeti epov ev menamoh. Met God batam hehaphu petev am het tokat am hepanez popur pim Pul Tinañ 7, ma Iesu Kristo ari masakao anohopanen lop tinarizaronañ hepekez ne zait toh. Met Godiz Pul Tin poñ pim toutamah-tek tin potaz nakoe hez, met Iesu Kristo pi tinam ev hamarrah pim Papapuz ñetiv ba ou batoohan eteogip ok, met pi ñoma-haekanañ garos ravat maot biriri ravat bal hakah. Tat pi ham eparah aban korav ahö mapori ritou metat petev ahop ravat hez. Met pi tapup darimaz zakep tat hehaphu darim hori tovai emoog-poñihö birepez zut edemat hehan hegiek, pi erat poñiz hañiv bat ñomahaphu darim hori poñ olah. ⁶Tahapuh dari God pim Papapuz gog añarab mageiri ba avatahan pim gogot tovai añarab modariz mañ mañovai sameg. Pot tat eñizah, povoz pimaz epat homevai sook, Met pim abat ahovor kezao bon natotü, oñ pohao het hepan. Rotap ev ahoñ.

⁷Met pi maot univok het erapanez tamahag etehozei. Tapanen añarab tairari pi urahan ñomah-pori met ze maposikarohari piin etet, Ai oe, darim hori tamegiñiz hañiv etapanezap ak eramahag etei, pot homet iñir zakep tat uloñ hori ravat hepan. Met rotap hamoh-epat ou ravapanen etekazat ev hamoh.

⁸Met God epat hahan hez, “Ne maporiz revah kez ahovonañ hez-epov batam nonair nai bonorah ne het hao-

hon nonair nai ev ou ravah, met petev am het tokat potü map bon tapanen ne am hem.”

Zon Kriston etehavoz ñetiv

⁹Met ne Zon arim nanep ravat hezap ñeti epov ev menamoh. Met dari Iesuz togü honet ravat pinañ honeo hezavoz aban nari kaev ravat kakamao etamahan pi darim revah avat eñizamahan dari rez kek tat tovai sameg. Met ne Godiz ñetiv Iesuz ba ou batooh-pov añarabon mañovai emoohon aban nari kaev ravat ne navat ev iv havë ahovoz lopotak ham tit nataz abatao Patmos poek boutitak navat emat kakam zeimakeh nemerizahan ne ev hez. ¹⁰Met ev het Sande aliz nasik darim Amipuz homet hehon pim Pul Tinap nem loporih an pap manahan nem kosimarah ñe ahov tibivoz zut nao ¹¹epat hah, “Met nim nañairoman etehokez epeñ paru Iesuz añarab toguñ 7 zei ahoñik hezari haz menat meeken sap. Met zei ahö poñiz abatañ ev, Epesas, Simena, Pegamam, Taiataira, Sadis, Piladelpia, Leodisia, zei hahö-epeñik hezari haz menat mee.”

¹²Pot hahan ne, Tairapuhö neen nañamah batah? pot homet boreurat etehon it ramuñ 7 golivonañ matut tahan hehañ oraehan, ¹³ram poñiz ñaravatak nap rouvat heh. Met pop pi aban abarahanañ erat heh-popuz zut hehap pim dimip aban ahORIZ meamahariz zutap meehan er horat pim eñañik sat heh, met pim ulor heipitak zapatis golivonañ matut tahan hehas urahan heh. ¹⁴Met pim gag taet id aerapuz zut map aer ravat hehan pim etañ it rai raisiz zut heh. ¹⁵Met pim eñ kokoñ pei nain eteamegin siv mavat den peñ peñ el meamahavoz zut peñ hat hehan pim ñeo iv mezeo ahoam riri hamahavoz zut hahan ne hateveteohö. ¹⁶Met pim mar giñasik zeizañ 7 bat hehan pim gizasikanañ en kaiz toves nasiti nasiti baelahan ñai tat

hehas berevat heh. Met pim et batarop gitap revah helat kezao mañamahavoz zut heh. ¹⁷Met ne popun etet ñomohopuz zut pim eñañik ñodat oraehon, pim mar giñas nem herisik bizat epat nañah, “Ni ñaihet totun. Met ne batam nonair nai bonorah hehö, met tokat ne am het pohao hemazap ev.” ¹⁸Pot nañat maot epat nañah, “Met ne ñomohoekanañ maot biriri ravat pohao hemaz hezap ev. Tat ne añarab ñomamahavoz korav hez, ma parum pulihol sat hez-zei posiz haitokoroz kirop ne bat hez. ¹⁹Povoz petev ou ravamahan eteameño-okoñ, ma tokat ou ravohopanez poñ, nañairohoman eteokezat map menohoz. ²⁰Met ev nem mar giñasik zeizañ 7 bat hez, ma it ramuñ 7 golivonañ matut tahan hez-poñiz kapot bar nañomaz ev toh. Met zei ahö abatañ hahö-poñik nem añarab toguñ 7 poñiz zut it ramuñ 7 ravat hez. Met paru togü poñiz enzol parumaz korav hez-poriz zut zeizañ 7 ev bat hez.” Pot hahan ne hateveteohö.

Epesas zei potakariz ñetiv

2 Met pi pot nañah-pop maot neen epat nañah, “Met ni paru Epesas zeitak añarab nemaz homet hez-togü potakaz nem ñeti nañomaz toh-epov menat meeken sapanen paru bat rekö hapan. Met ev nem mar giñasik zeizañ 7 bat hez, ma it ramuñ 7 golivonañ matut tahan hez-epeñiz ñaravañik ne sat em tamohop ev, povoz ari Epesas añarabon epat añoman hatevetei. ²Met arim tamegit ne hodad, ari nem gogot tin kezao tohot kaev narav, oñ rez kek tat tameg. Ma ari añarab hori tamaharinañ honeo hepekez zait nat, ma paru tairari, ‘Dei Kristoz aposor aban ba ou avatat emeehan emamegiri ev,’ pot haohari zu metegin aban moregari pot ravah. ³Ma ari rez kek tat nem ñetiv añarabon mañovai soogin modari bahori etoohan, ari kaev ravat ne neveteg bon, oñ am tin

tovai sameg. Pov tin ok tameg. ⁴Oñ arim hori nen epovon ne eteamohon tin narav, povoz añoman ari maot natotuzao bar añomaz ev toh. Met ari kapot tat nemaz homeo badae bategporah nemaz ahoam zait tat heg, oñ petev ari pot nat het nemaz aviam zait tat hez. Pot tamegin ne eteamohon tin narav. ⁵Povoz ari epat homepekez arin añamoh, Rotap dari garos Iesuz ahoam zait tat heg-pov betet ñodeg. Pot homet hodad tinao bat hori tameg-poñ betet arim garos tin toogit maot tohozei. Oñ ari hamoh-epat nat tepek, povoz ne ariti emat arim togü okataz it ramü poñad ba upimapuh baveteman sapanen betezam hepek. ⁶Met arim hori tamegit ok ne arin bar haañoh, oñ arim tin tameg-mod epov amun añom, Met ne aban Nikolas popunañariz tamahavoz kaev ravamoh-taput ari amun ahoam parumauz kaev ravat kos rez manat hez.

⁷Met ari Epesas añarab hat koveñ hezari okeg, Godiz Pul Tinapuhö ari nem añarabon añamah-ñeti epeñ tin hatevetet hezei. Met paru tairari Seten moreg metohopanen am rez kek tat tin tovai sohopenez porin mañoman, paru zi pohao het hepanezamedez uloñ tavat nohot pohao het hepan. Met zi hamoh-pomed Godiz ham tinarah hez.” Pot Epesas zeitakarin mañomaz neen bar nañah.

Simena zeï potakariz ñetiv

⁸Pot nañat maot neen epat nañah, “Met ni paru Simena zeï ahö potak añarab nemaz homet hez-togü potakaz nem ñeti nañomaz toh-epov menat meeken sapanen paru bat rekö hapan. Met ne en kaiz toves nasiti nasiti baelahan ñai tat hez-pos bat hezap ev, povoz ari Pegamam añarabon añoman hatevetei. ⁹Met arim honoñai povor kao etamah-poñin ne et hareet hez. Ma ari ham eparahaz nonair naitü bonori

hez, pot ne hodad, oñ rotap ari nem añarab haravat abarahaz nonair nai tinatü havat hez. Met paru, ‘Dei Zudahol eveg, Godiz añarab tinari ravat hez,’ pot hamahari arimaz ñeti moreg modarin mañamah-pov ne hodad, oñ paru pori pim añarab bonori ok, Seten paru beri hamahan pim togut ravat hez. ¹⁰Met mod nari ari bahori etohopanen kakamao hatevetehepekez tamah-povoz ari pot etohopenezavoz ñaihet totunei, oñ hatevetei. Seten pot homeh, Rotap paru pimeri ravah, ma nimeri maot ravapan batah? Pot homet ñai aban narin hodadeo manapanen paru arim nari bat kakamavoz zeimakeh memerizapanen hepan. Tapanen arim honoñai tat hepekez poñ alizañ 10 hepeken bon tapan. Met paru men oñomapanez hapanen ari rez kek tat nemaz kaev narav het nem ñetiv am bat hepek, povoz pohao het hepekez hañ tin pov anom.

¹¹Met ari hat koveñ hezari okeg, Godiz Pul Tinapuhö ari nem añarabon añamah-ñeti epeñ tin hatevetet hezei. Met paru tairari Seten moreg metohopanen am rez kek tat tin tovai sohopenez porin mañoman ñomat horiek nasotü, oñ tin hepan.” Pot Simena zeitakarin mañomaz neen bar nañah.

Pegamam zeï potakariz ñetiv

¹²Pot nañat maot epat nañah, “Met ni paru Pegamam zeï ahö potak añarab nemaz homet hez-togü potakaz nem ñeti nañomaz toh-epov menat meeken sapanen paru bat rekö hapan. Met ne en kaiz toves nasiti nasiti baelahan ñai tat hez-pos bat hezap ev, povoz ari Pegamam añarabon añoman hatevetei. ¹³Mai zakep, met arim zeitak Seten pi añarab ahovokaroz ahop ravat hez, pov ne hodad, oñ ari parum ñaravatak het nemaz kaev narav, ma aban Antipas pop nem ñetiv tinam haohap ok arimatak hehaek, Seten paru nari hodad horiv manahan pi

men ñomah-porah nemaz homeo badae batat hez-pov ari navet, oñ am tameg, pot ne et hareet hez.

¹⁴Met rotap ari ok nemaz homet rez kek tat tovai sameg, oñ arim hori tameg-nañ maot natotuz ev bar año-maz toh. Met batam ari bonorah Israel zeï posik propet aban nap pim abatao Belam pop poek het zeï modasiz aban korav ahop Belak, popun Israel añarab ñodapanez hat non horioro mañairahan pihoen Israel añarabon non hori pooro mañairooh. Met non hori eporoz hamoh, Añarab Zuda bon oñ patari zihavenañ akohol bitat akö pori hañ tinao metapan hat anumaihol bareñ elat hañiv metoohan, Israel pori honeo ravat hori tat anumai pori nohot heh, ma aban modariz añahol amun givogï bovai sohopanez nonor mañairooh. Pot batam hori ahov tooh. Met arim nari petev non hori pooroh amun sohot, ¹⁵Nikolas aban popuhö hori povokaro tohopanez añarabon mañamahan paru baval hat tovai samah. Pot mañamaheak paru hori pov tamahan ari modari am etet hez, ¹⁶oñ añohepat tamahaek ne et hareet hez, povoz paru hori tamahporin mañepeken hori pov betet kos rez manap. Oñ pot nat am hepanen hepek, povoz ne zuam emat nem gizasikanañ en rav tovë berevat hez-epesinañ paru hori pov tamahpori zeï ñai metom.

¹⁷Met ari hat koveñ hezari okeg, Godiz Pul Tinapuhö ari nem añarabon añamah-epañ tin hatevetet hezei. Met paru tairari Seten moreg metohopanen rez kek tat tin tovai sohopanez-pori batam Israel añarab zeï ñai ñaisik hehan gipiz nakap pim abatao mana haohpokap abarahanañ manoohan noohavoz zut abarahanañ gipiz tinatü manom. Ma paru honep honep hel aer nao bitat pim abat magei nao menoman hepenez pov amun manom. Oñ abat magei menat manomaz pov bapanez nen pori etet ho-

dad tapan, oñ modari hodad natotü.” Pot Pegamam zeitakarín mañomaz neen bar nañah.

Taiataira zeï potakariz ñetiv

¹⁸Pot nañat maot epat nañah, “Met ni paru Taiataira zeitak añarab nemaz homet hez-togü potakaz nem ñeti nañomaz toh-epov menat meeken sapanen paru bat rekö hapan. Met ne Godiz rop nem etañ it rai raisiz zut hezan nem eñ kokoñ pei nain eteamegin siv mavat den peñ peñ el meamahavoz zut peñ hat hezap ev, povoz ari Taiataira añarabon epat añoman hatevetei. ¹⁹Met arim tamegit ne etet hodad hakez, met ari nemaz homeo badae batat ahoam zait tat het arim modariz amun zait tat lopori manameg. Met pot tamegiek arim mamog nem gogot aviam toog-pov ritou metat ahoam tin tovai modari bahori etamahan ari kaev narav, oñ rez kek tat tovai sameg. Pov tin ok tameg.

²⁰Oñ arim hori nen epovon ne eteamohon tin narav, povoz ari am tohopek hezavoz ev bar año-maz toh. Met batam Israel aban ahö napuz añap pim abatao Zesebel pop añarab modarin hori tohopanez mañairoohan tooh-popuz toohavoz zut arim ñaravatak añ pot tamah-modap arinañ het tamahan ari kos rez naman, oñ am et mereet hez. Met añ hamoh-pop pi, ‘Ne Godiz ñetiv hamohop ev,’ pot pi moreg hamahapuh, nem añarab nari moreg metat paru bogi tovai betezam nae nap bohopanez mañamah. Ma arimatakanañ añarab Iesuz hodad nat hez-nari akohol matut tat akö pori meñizat hañiv metapan hat anumaihol bareñ elat ritat arö tat namahan nem añarab honeo ravat anumai pori bat nohopanez añ popuhö mañamahan non hori pooroh arihanañ nari samah. ²¹Met pim hori tamah-poñ betet lopori maot borourat hodad tinao bapanez ne ev gaa

tat et bameet hez, met pi povoz kaev, oñ am hori tovai sohopenez zaitivonañ hez. ²²Povoz pi lam ahov manom, ma aban pinañ honeo bogi tamah-pori parum horiv navet het loporizaro borë naur hepan, povoz paru amun lam ahov manoman añ popunañ honeo paru kakam ahov hatevetehopan. ²³Tapanen ne paru tairari añ popuz ñetivon hatevetet baval hat tovai samah-pori menoman ñomapan. Tapanen ze maposikaroh nem añarab ñeti pov hatevetet nemaz epat hapan, ‘Met rotap pi darim loporizaroh homeamegit etet hodad hezap okeg, hori nañ homet tookazavoz hañiv etapan hez.’ Pot paru nemaz hapan.

²⁴Met ari Taiataira zeitak nemaz homet hez-mapori hori pov tameg bon, oñ ari nari parum tamahat nat hez. Ma Seteniz ñeti kil hamah-povon ari hodad narav. Met ne arin ñeti honoñai mod nao naañotü, ²⁵oñ arim tin tameg-pov bahorë hat hepeken tokat ne maot erom. ²⁶Met paru tairari Seten moreg metohopanen rez kek tat tin tovai sohot, nem zaitivok tovai emohot ñomohopanez pori porah kezao manoman, añarab maporiz ahoi ravat hepan. ²⁷Met batam nem Papap ne añaraboz ahop ravat hemaz kezao nanahavoz zut parun epat mañom, ‘Ari kezao anoman ham añaraboz ahoi ravat hezei.’ Pot mañoman paru kez pov tupuhavez zut bat het paru añarab poriz ahoi ravat kezavonañ ham hap aban nap ur pez goe goe tamahavoz zut metohopanen hori ravat hepan. ²⁸Tapanen paru ba ahö batomaz pori ne zeiz ahö berevamah-pov manom.

²⁹Met ari hat koveñ hezari okeg, Godiz Pul Tinapuhö ari nem añarabon añamah-ñeti epeñ tin hatevetet hezei.” Pot Taiataira zeitakarín mañomaz neen nañah.

Sadis zeipotakariz ñetiv

3 Pot nañat maot epat nañah, “Met ni paru Sadis zeipotak añarab nemaz homet hez-togü potakaz nem ñeti nañomaz toh-epov menat meeken sapanen paru bat rekö hapan, Met Godiz Pul Tinañ 7 nenañ honeo hezan nem marasik zeizañ 7 bat hezap ev, povoz ari Sadis zeitak añarabon epat añoman hatevetei. Met arim tamegit ne hodad, met modari arin etet kut tat epat hamah, ‘Met paru Godiz homeo tin badae batat hezari ok.’ Pot hamah, oñ ari giz nenañik nemaz hamegiek, ne arim loporizaron eteamohon ari nas hañomat hezariz zut ravat hez. ²Povoz bal haz oñ ravat etañ elat het tin etehozei. Met ne eteamohon arim tamegit Godiz etañik hori ravat hez, povoz ganö ari nemaz homeo badae batat hezap pohao betepeken bon tapan hezavoz maot tinam baval hat tohozei. ³Met batam paru emat nem ñetiv añooohan ari hatetet zait toogivoz maot homet baval hat arim horiñ kos rez manat tin tohozei. Oñ pot nat hepek, povoz ne givogip kilam emat modapuzatü bamahavoz zut ari hodad nat hepeken maot erat hañ horiv etom. ⁴Met ari Sadis zeitak nari home tinavonañ het tameg, povoz petev ari tinari ravat hezaek, tokat dim aerahol anoman meet nenañ honeo sat em tookaz ari rekö haraveg. ⁵Met paru tairari Seten moreg metohopanen rez kek tat tin tovai sohopenezari dim aer hamoh-pori manoman meet sohopenen tepatak parum abatañ menohon hezaek naelotü, oñ nem Papapur pim enzolihol paru honeo het hatevetet hepanen paru porin epat mañom, ‘Nem añarab tinari ev,’ pot mañom. Met tep hamoh-potak paru pohao het tin hepanezariz abatañ nem Papap hamenahan hez.

⁶Met ari hat koveñ hezari okeg, Godiz Pul Tinapuhö ari nem añarabon

añamah-ñeti epeñ tin hatevetet hezei.” Pot Sadis zeitakarin mañomaz neen bar nañah.

Piladelpia zeipotakariz ñetiv

⁷Pot nañat maot epat nañah, “Met ni paru Piladelpia ze ahö potak añarab nemaz homet hez-togü potakaz nem ñeti nañomaz toh-epov menat meeken sapanen paru bat rekö hapan. Met ne rotapuvoharam tamohop ev. Met batam Israel zeisik aban ahop David pop poek het pim zeisik añaraboz tin kez tat korav ravat hehavo zut ne Godiz ze tin hekaz posiz kez tat korav ravat hezap ev. Povo z ne ze posik tem ahoraz haitokor tezoman modap rekot namerizotü, ma ne haitokor merizoman modap rekot natezotü. ⁸Met ari Piladelpia añarabon epat añoman hatevetei. Met arim tamegit ne hodad, met ne kezao anohok ari map kez raveg bon, oñ ari ne kos rez nanan het nem ñetiv am bat hez. Met arim haitokor hatezohon hezaek rekot mod nap namerizotü. ⁹Met paru aban nari epat hamah, ‘Dei Zudahol Godiz añarab tinari ev,’ pot hamaharin ne eteamohon paru Godizariz tamahat nat, oñ paru Seteniz aban moregari pot ravat hez, povoz tokat parun mañoman paru arim nakoe emat tok rizat epat hapan, ‘Rotap pi eperiz ahoam zait tat hez,’ pot arimaz hapan. ¹⁰Met ari nemaz homet rez kek tat tovai sohopekez batam añoh-taput tameg, povoz zeir ham maposikaroh añarab mapori zu metapanez honoñai ahov berevohopanez aliz poñik arimaz tin korav heman ñaihet nat tin hepek. ¹¹Met ne totoi eromaz toh. Povo z mod nap poh het hepekez hañ tinao anomaz hahon hez-povokanañ beri akapanepuh ba in balavï etapanen horï ravepek hezavoz ari nemaz homeo badae batat hez-pov bahorë hat hezei. ¹²Met paru tairari Seten moreg metohopanez rez kek tat tin to-

vai sohopanezari paru Godiz zeimakeh meñeman pinañ honeo tin het ze potak betet maot mod naek nasotü. Met pot tapanen parum heriñik Godiz abatao ma nem abat mageit, ma Zerusalem zeipotaz zut ze mageit nat, God hapanen abarahanañ erapanez zeipotaz abatao parum heriñik menom.

¹³Met ari hat koveñ hezari okeg, Godiz Pul Tinapuhö ari nem añarabon añamah-ñeti epeñ tin hatevetet hezei.” Pot menat Piladelpia zeitakarin mañomaz neen bar nañah.

Leodisia zeipotakariz ñetiv

¹⁴Pot nañat maot epat nañah, “Met ni paru Leodisia ze ahö potak añarab nemaz homet hez-togü potakaz nem ñeti nañomaz toh-epov menat meeken sapanen paru bat rekö hapan. Met ne kez tat Godiz ñeti rotapuv hat pim kapot ba ou batamoh, ma God añarabor nonair nai matut tahan hez-potuz korav ravat hemaz ne neñehan hezap ev, povoz ari Leodisia zeitak añarabon epat añoman hatevetei. ¹⁵Met ne arim tamegit hodad, povoz epat añom. Met ari kos rez nanat nem ñetiv beteg bon, ma zaitivonañ hatevetet bahorë hat hez bon, oñ ñaravatak het lop houlorizaronañ aviam nemaz zait tamegivoz ne kaev ravat hez. ¹⁶Povo z nap nai namahan sepel tamahan maot ñiz beteamahavoz zut ne arimaz kaev ravat tam tamatak evetem. ¹⁷Mai zakep, met ari epat hameg, ‘Met dari lop tinarizaronañ het naiz teki natari ev,’ pot hameg. Oñ ne arin eteamohon arim loporizaroh nonair nai tinatü bonori ravat het etañ kut tat barekariz zut ravat hezan ne arin et hareet hodad hakez, oñ ari povon unun. ¹⁸Povo z epat añoman hodadeo bei. Met ari nem karë tin bat hez-epeñ nem nakoe emat bat arim loporizaroh nonair nai tinatunañari ravat hepek. Ma ari barekari hezaek, tu ravepek heza-

voz nem nakoe emat dim aerahol bat mei. Ma etañ tin etehopekez neeh emat ham giri mavao bat etañik medemei. ¹⁹Met nem zait tat hezari hori taman hodad tinao bapan hat ñai mañat ah ñeo mañamohop ev, povoz ari tinam homet hodadeo bat hori tamegin aňoh-epeñ betet ne nenapuz zait tat nem gogot tohozei. ²⁰Met ari hatevetei, ne ev haitok zisik rouvat het marasinañ kad kad uramohok, ni tairap nem uramoh-povon hatevetet haitokor tezekez popuz zeimakeh lokat ninañ honeo deip het gipiz nohopain. ²¹Met ne Seten ritou metat het nem Papapunañ tek tinatak toutat hezaek, deip honeo korav ravat hezavoz zut paru tairari Seten moreg metohopanen rez kek tat tin tovai sohopenez porin amun mañoman nenañ honeo tek tin potak toutat het neñizat korav ravat hepan.

²²Met ari hat koveñ hezari okeg, Godiz Pul Tinapuhö ari nem añarabon añamah-ñeti epeñ tin hatevetet hezei.” Pot Leodisia zeitakarín mañomaz neen bar nañah.

Abarah tin hezapuz mañahat ev

4 Met pot nañat bon tovaíam ne maot etehon abarah haitokor tezahan oraeh. Tahan ñe nao tibivoz zut garos nañah-tapuv maot epat neen nañah, “Met ni ev poz haken tokat ou ravohopanezat nañairohoman etehokë.” ²Pot nañovaíam Godiz Pul Tinap kezavonañ neeti erat bat nehelahan etehon ahopuz tek tinat hehaek nap poek toutat heh. ³Met toutat heh-popuz heris hel map siv mavat den peñ peñ elamah-nañiz abatañ zaspá ma konilion hamah-poñiz zut peñ hat hehan pim tek tin potaz revah abgag zamar hel zi tae peñ hahot hez-nañiz abatao emeral hamah-

poñiz zut el meohan ne eteohö. ⁴Met pi tek tin potaz lopotak hehan pim okat epat gogovoz korav añavai ravat hehari 24 parum tek tinañik amun toutat heh. Met parum dim aerahol meet parum koek tinañ golivonañ matut tahan heh-poñ mevizat heh. ⁵Met ahö popuz tek tinatakanañ uas rezoohan guiras tol hao-han pim havasik havoñ 7 ñadooh. Met havö ñadooh-poñ Godiz Pul Tinañ 7 ok ñadohot heh. ⁶Tahan pim havasik havö poñiz nakoe tapuekanañ iv havë ahö haleñai aliz tin dugduguv bonov hehan ne eteohö.

Met ahopuz tek tinataz okat epat pim nakoe pei biriri heh-nari 4 parum havañitir kosimarati etañ map an pap manat hehari hehan ne eteohö. ⁷Met paru poriz nap laion pusi ñai ahopuz zut heh, met modap bol kau ropuz zut heh, met modapuz et batarop abanapuz zut heh, met modap id donap arat samahavoz zut tat heh. ⁸Pot hehari parum berañ honep 6 honep 6 potahar hehan parum etañ berañiz revahar irih map taput an pap manat hehan ne eteohö. Pot hehari paru orah rezah alizañir kuturuñik daa epes piin epat mañohot hehan ne hateveteohö,

“Met God deim ahop, ni ahö mod mapori ritou metat kez ahop raveñ-epop ni tinaharam hezap. Met batam ni het petev am het tokat amun pohao het bon natotü, oñ tin hekezap ev.”

⁹Met paru pei biriri het etañir berañ ahoam hehan eteohö-pori God pim tek tinatak pohao het hezapuz kezavoz homet pim abatao bat hel batat pimaz biñ ravat daa tin pos mañoo. ¹⁰Tahan paru gogotaz korav añavai ravat heh-pori amun pim abatao bat hel batapan hat rariñ rez bareñat[§] het, Deim ahop ev, pot mañapanez homet parum koek tinañ

^{§4:10} Pavar 10 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañoo.

baarat pim tek tinataz nakoe bizat epat mañooh,

¹¹ “Ni deim ahop God, ni home tinao bat nim hodadevok hañin dei biriri hezarir nonair nai map ev hezatü ou ravat hez, povoz dei nim abatao ba ahö batat niin biñ nañohot nim irihahar emat niin epat nañovai sohok, Ni nenap kez ahovonañ hez.”

Pot mañoohan ne etet hateveteohö.

Tepaen etehavoz ñetiv

5 Pot tahan ne maot etehon tek tinatak toutat heh-pop pim mar giñasik tep nae bat heh. Met tep poez okat epat ñetiv menahan hehaek, bi gilirepez tikiñ 7 poñinañ bapoti urat bañed bahan heh.

²Tahan ne hateveteon, enzol ahö nap ñeo ñarah epat hah, “Met tairap map tin hezapuhö tep okoez gil tikiñ bapak hat tepae baviat etepan.” ³⁻⁴Pot hat mel tahan, abarah ma hamarrah ma mod naek, tep poe rekot gil tik poñ bapak hat etepanez tin heh-nap bon, povoz ne homet nem loporih honoñai tat ahoam iñ hahö. ⁵Tohon gogovoz korav añavai ravat heharihanañ nap neen epat nañah, “Evo, ni iñ haotun, oñ Zuda porihanañ Devidiz ro iz mim nap ahop ravat het pim tinavonañ het mapori ritou metat hez-popuhö rekot gil tik okoñ bapak hat tepae baviat ñetivon etepan.” Pot neen nañah.

Sipsip ropun etehavoz ñetiv

⁶Tahan ne maot etehon, sipsip rop ur ñomahan maot bal hahapuz mormoroñiz zutañinañ nap korav ahopuz tek tinatak rouvat hehan pim okat epat gogovoz korav añavai ravat hehari 24 met pei biriri heh-modari 4 paru honeek heh. Met sipsip ro popuz batoñ 7 met etañ 7 hehan poñ Godiz Pul Tinañ 7 zei maposikaroh emamah-poñ heh. ⁷Met pot hehan tek tinatak toutat korav heh-pop pim mar giñasik tep bapoti urat bañed bahan

hehae bat hehaek, sipsip ro pop sat bahan, ⁸gogovoz korav añavai ravat hehporir, pei biriri heh-modari, paru honep honep gitañiz zut nañir suañ golivonañ matut tahan hehañ bat heh. Met su poñik bot ulagi tinavonañao mañarahan ñadooh, met bot ulagi tin poñ añarab Godin mañ mañamahavoz zut heh. Met paru su poñ bat heh-pori sipsip ropuz eñañik rariñ rez bareñat, ⁹daa magei nas epat haoh,

“Met ni map tin hezap, povoz ni rekot tep okoe bat het gil tikiñ bapak hat etekë. Met ni ur noñomahan añarab hori tamahañiz hañiv bat ñomeñipuh, añarab zeir ham maporezaroh heri nañir nañinañ het ñe navor nao haoharihanañ narizaro hori hehaek Godithar bavateñ, povoz gil tik okoñ rekot niuhö bapak hat etekë. ¹⁰Pot tat ni paru pori deim Godiz gog añarab mageiri bavatat pim togü honek meñeñipuh paru hamarrah korav ahoi ravat hepaneze hameñ. Pot hateñ, povoz gil tik okoñiz gogot rekot ni tekë.”

Daa pos paru piin mañah.

Paru mapori pim abatao bat hel batah

¹¹Pot haovaiam ne maot etehon enzolihol map ahö navokaro 1 tausen milioniz zut tek tinataz okat epat pei biriri heharir gogovoz korav añavairinañ hono ravat topourahan ne rekö haomaz pap toh. ¹²Tahan paru daa epes kañarah hah,

“Met sipsip rop ur ñomahan bal hat pi abat ahovonañap ravah, povoz pimaz biñ ravat pim kezavoz homet abatao bat hel batat epat piin mañohok, Ni hodad ahovor nonair nai tinatunañ hez.”

¹³Pot haovaiam ne hateveteon abarah hehari, ma hamarrah hehari, ma hamaraz irih hehari, ma iv haveñik hehari, paru

nap amauam nakez, oñ mapori daa epes hahan ne hateveteohö,

“Met pi tek tinatak toutat hezapur sipsip rop kez ahovonañ pohao het hepan. Tapanen dari parupimaz biñ ravat parupim abatavokaro ba ahö batovai sohok.”

¹⁴Pot haohanam paru pei birirí heh-pori, “Rotap ok hameg,” pot hahan korav añavairi daa posin hatevetet rariñ rez bareñat parupim abatavokaro bat hel batah.

Gil tikiñ bapak hahan eteh

6 Pot tahan ne maot etehon, sipsip ro pop kapot tat tep bapoti urahan hehpoez gil tik garosikao bapak hat aviam babilahan pei birirí heh-porihanañ nap pim ñeo guirasiz zut ahoam epat hahan ne hateveteohö, “Ou rav.” ²Pot hahan ne etehon, bol os aerap ou ravat hehan nap bol popuz revah toutat heh. Met toutat heh-pop pim eler rai ñaitü bat hehanam napuhö pim gagavok koek tinas memevizah. Met koek pos ñai abanari modarinañ nae nap menat ritou metat koek memevizamahañiz zutas memevizahan, pi añarab modarinañ ñai tat nae nap menat ritou metapanez hat sah.

³Tahan sipsip ro tapup tepaez gil tik 2 povohoen bapak hahan pei birirí heh-porihanañ mod nap epat hahan ne hateveteohö, “Ou rav.” ⁴Pot hahan ne etehon, bol os modap pim taet mavat hehap ou ravat hehan, nap bol os popuh toutat hehap sat ham añarabon mañohopanen nae nap menohopanez kez pov napuhö manahapuh, en rav toves nasiti nasiti baelahan ñai tat hehas manahan batahoh sah.

⁵Tahan sipsip ro tapup maot tepaez gil tik mod 3 povohon bapak hahan pei birirí heh-porihanañ mod nap epat hahan ne hateveteohö, “Ou rav.” Pot hahan ne etehon, bol os du nap ou ra-

vat hehan nap bol popuh toutat heh. Met pop pim marañik nonair nai badat honoñaivoz etet hodad ravameg-pori bat heh. ⁶Tahan pei birirí heh-porihanañ mod nap ñe nao epat hah, “Met añarab gin hezari aliz honesik moni ziap duñ 8 kina ahö pos manat ad hap hones zum tapan, ma moni tapuñiz modañ manat boloholoz ad hapiñ 3 bapan. Met zi oliv poñir greip biñ bahori batotunei.”

⁷Pot hahan sipsip ro tapup tepaez gil tik mod 4 povohoen bapak hahan, pei birirí heh-porihanañ metepuhö epat hahan ne hateteohö, “Ou rav.” ⁸Pot haovaiam ne etehon, bol os mod aer zañzañip ou ravat hehan, nap bol popuh toutat heh. Met toutat heh-popuz abatao, Ñomavoz Kapot, pot mañooh. Pop hehan pim tokat nap emat heh-popuz abatao, Ñomamahariz Akohol Sat Hez-Zeisiz Koravop, pot mañooh. Poñariv poek hehan, napuhoam añarab mapori bamain main batahan toguñ 4 ravahan epat parupin mañah, “Met toguñ 3 tin hepanen, arip togü mod hon potaz ahoñariv ravat het añarab en raveñinañ menohopek, ma gin ahov metohopek, ma lamao manohopek, ma anumai ñairi añarab menohopanez badede mañohopek. Pot tohopeken togü potak añarab mapori ñomohopan.”

⁹Pot mañahan sipsip ro tapup tepaez gil tik mod 5 povohoen bapak hahan ne etehon, Godiz homet anumaihol bareñ elooch-arusiz irih ogolesik paru tairari Godiz ñetiv mañovai soohan mod nari parumaz kaev ravoochan, am rez kek tat mañovai soohan men ñomoohporiz pulihol hehan ne eteohö. ¹⁰Met poek heh-pori ñeo ñarah epat at mañah, “Deim Amip, ni kezavonañ het tinaharam tohot ñeti rotap nenaohameñip, tairarah ni ham añarab an tat ñevok bizat paru dei emen oñomahavoz hañ horiv metek?” ¹¹Pot hahan pi honep honep nap nim dim aerapuhar manahan

meehan pi parun epat mañah, “Met am gaa tat hezei. Met ari modari nem gog añarab arim men oñomahavoz zut men ñomovai sohopenen, nem hahan hezao map rekö ravapanenahoh arim tomaz hameg-okov tokat ne metom.”

¹²Pot paru porin mañahan ne etevai sipsip rop tepaez gil tik mod 6 povohoen bapak hahan, nonair nai do do ahov tahan gitap arö goitivataz zut du tahan ñonis uvevoz zut mav ravat heh. ¹³Tahan hadao uramahan zi ul ñoloñ tav ñodamahavoz zut zeizañ abarahanañ tizat emat hamarrah ñodah. ¹⁴Tahan holorumet bapoti uramegivoz zut, abar poti urovai sat bon tahan dañer rop, ma iv havevoz lopotak ham tit hez-poñ tolat patati sat heh. ¹⁵Povor kao tahan ne etevai hamarrah abatañinañ ahö ravat hehari, ma ñai abanariz ahoi, ma moniñir nonair nai ahotunañari, ma kez ahovonañari, ma modariz asit metoohari, paru añarab mapori etet ñaihet tat barezat hel belañir ham rakoñir hel gitavañik sat iz ravat heh. ¹⁶Tahapuh paru dañeñir hel ahoñin epat mañah, “Met tek tinatak toutat hez-popur sipsip rop dein etet mogao etapan hezag, ñodat ba emezepeken iz ravat hekan parup dein et naerez tapan. ¹⁷Met petev parupim mogao tat hañiv etapanez batam hahan heh-pov ou ravahan eteamegig, dei non naoroh sat parupim mogao pov bazei manakaz rekot bon, povoz eñizat barau rau etei.” Pot paru dañeñir hel ahoñin mañoohan ne hateveteohö.

Israel añarab poriz ñetiv

7 Pot tahan ne am etet hehon enzolithol 4 hamar sa garë hat em garë hat hezaek, teri 4 poñik rouvat het teptepiñ natihanañ natihanañ uramah-poñ bagaa batahan, hamarar iv haveñir pulorizaroh teptep nao naur, ma zir bi do do nat

heh. ²Tahan ne etehon enzol modap gitap berevamahaekanañ berevat, God pohao het hezapuz giriv bat heh. Met giri pov pim añarab au hahan hezariz heriñik zelit naih tamegivoz zut mevizapanezao bat, het enzol modari teptepiñ bagaa batat hehaek, hamarar iv haveñir bahori batapanez mañahan heh-porin ñeo ñarah epat mañah, ³“Ae, ari am gaa tepeken ne garos Godiz añaraboz taevañik redeo mevizomanahoh, ari hamarar iv haveñir zir bi bahori batepek.”

⁴Pot hahapuh pi aban Israel popuz rohol 12 poriz iz mimiholoz toguñ 12 ravat heh-añarab poriz taevañik giri pov mevizahapuh rekö hahan 1 andet 44 tausen pot ravah. Met Israel togü poñiz abatañ ev.

⁵Met Zuda popuz togutakanañ nari 12 tausen porih memevizah.

Met Ruben popuz togutakanañ nari 12 tausen porih memevizah.

Met Gat popuz togutakanañ nari 12 tausen porih memevizah.

⁶Met Asa popuz togutakanañ nari 12 tausen porih memevizah.

Met Naptalai popuz togutakanañ nari 12 tausen porih memevizah.

Met Manasa popuz togutakanañ nari 12 tausen porih memevizah.

⁷Met Simion popuz togutakanañ nari 12 tausen porih memevizah.

Met Livai popuz togutakanañ nari 12 tausen porih memevizah.

Met Isaka popuz togutakanañ nari 12 tausen porih memevizah.

⁸Met Sebiulan popuz togutakanañ nari 12 tausen porih memevizah.

Met Zosep popuz togutakanañ nari 12 tausen porih memevizah.

Met Benzamen popuz togutakanañ nari 12 tausen porih memevizah.

Map poriz God au hahan hehaek parum taevañik pim redeo girivonañ memevizahan ne eteohö.

Añarab ahovokaro het hah

⁹Met ne maot etehon añarab ahovokaro map poek heh, met napuhö rekot paru poriz rekö nakaotü. Met pori zeir ham maporezaroh heri ñañir ñañinañ het ñe navor nao haoharohanañ narizaro emat poek map togü manat heh-pori, paru dim aerahol meehapuh tek tinatak toutat heh-popur sipsip ropuz havasik het parum marañik ramī taēñ bat balei hat het, ¹⁰ñeo ñarah epat hah,

“Met God ni tek tinatak toutat hezapur sipsip rop aripimauhö dei hori hegiek aripimeri maot ba avategin tin hez.”

¹¹Pot hahan enzol mapori tek tinatar gogotaz korav añavairir pei biriri hehariz okat epat hehaek, paru Godiz nakoe rariñ rez bareñat tok rizat pim abatao bat hel batat, ¹²epat mañah,

“Rotap ok hah. Ni deim alizavonañ ahop ev, hodad tinavor kezavoz maup, tin etameñivoz niin biñ nañameg. Ni nenap añaraboz abat ahovonañ koravop ravat hez, povoz pohao nimaz biñ nañovai sohok. Nen rotap.”

Pot enzolihol hah.

¹³Pot hahan gogotaz korav añavairi 24 porihanañ nap neen epat at nañah, “Met dim aerahol meet hez-okori paru tairari, ma taekanañ ev emat hez?”

¹⁴Pot at nañahan ne epat mañoh, “Nem ahop, ne unun, oñ ni hodad. Povoz neen bar nañ.” Pot mañohon pi epat hah, “Met sipsip rop añaraboz hori toohavoz hañiv bat ñomahapuh paru okori hamarah heharah pim uvevok parum hori tooh-poñ ba olah. Tahan modari honoñai povor kao ahoam metoohan paru kavev narav, oñ rez kek tat tooh, povoz ev emat het dim aer tin okori meet ok hez. ¹⁵Tat paru orah rezah Godiz zeihomakeh pi tek tinatak toutat hezapuz nakoe het, pimaz biñ ravat pim asit

metamahan piuhö kumbai metat hezan, paru pim irih tinaharam hez. ¹⁶⁻¹⁷Met sipsip rop tek tinataz lopotak hezaparumaz korav ahop ravat hezaek, bavizat sohot pohao tin het hepanez iv tin porin mañairat meñepanen nohot pohao tin het poek hepan. Povoz paru gipizor ivovoz maot gin nañomotü, ma gitapur itiñadek maot itete natotü, oñ God parum garos iñir zakep tooh-pov bavon batapanen tinaharam hepan.” Pot korav añavai pop hahan ne hateveteohö.

Sipsip rop gil tik meteo bapak hah

8 Met pot haovaiam sipsip ro pop gil tik meteo bapak hahan, abarah hehari kilam het ñeo nak am gaa tat hehan, mop nas ahö heriam heh. ²Pot tat bon tahan ne etehon paru enzolihol 7 orah rezah Godiz nakoe hez-pori nap nim tibivohar manahan bat heh.

³⁻⁴Tahan enzol mod nap Godiz homet bot ulagi tinavonañao mañarahan ñadooh-arü posiz nakoe emat heh. Met pop suas golivonañ matut tahan heh-pos bat hehan, God boteo mañarohopanez ahoam su posik bizahan, pi arü posik bizat mañarahan ñadooh. Tahan botevoz ulagi tin pov helahan enzol pop Godiz añarab pimaz biñ ravat mañamañamah-poñinañ bahoneo batahan Godiz havasik houl povokaro helah. ⁵Tahan enzol pop su pos bat itiñad arusik ñadohot heh-poñadekanañ nañad bat suasik bizat, su posinañ honeo kezao betehan hamarrah ñodahan, uas reohan guiras riri haohan hamar do do ahoam tooh.

Enzolihol 4 pori tibiñ menah-ñetiv

⁶Pot tahan enzolihol 7 tibiñ bat heh-pori menapanezat tat ñai bizat heh. ⁷Tat garos nap pim tibiv menahan etehon, aisiñ git botevoz zutañir hel itiñadek ñadat gop mavat hehañ uvevonañ honeo ravat utaraz zut er horat hamarrah ñoda-

han, ham maporaz teri ahö natak zir bir zen zeneñ map ñadat bon tahan, teri ahö modatakaroh poñ tin heh.

⁸Pot tovai ne maot etehon, enzol mod 2 popuhoz pim tibiv menahan it ahoñad dañ ahofov zut hehañad betehan iv havë ahovok ñodahan iv havë povoz teri nat uvevoz zut mav ravat hehan, ⁹teri potak heh-mapori ñomahan sip poek sooh-poñ edat hori ravah. Oñ iv havë povoz teri modatakaroh heh-pori tin heh.

¹⁰Pot tahan enzol mod 3 popuhoz pim tibiv menahan ne maot etehon zeiz ahö nao, pim abatao Iteteo, havoñadez zut ñadohot abarahanañ tizat iv nañik ñodahan, ¹¹iv poñ itete tat hori ravahan añarab ahovokaro iv poñikanañ ivov holat nooh-pori ñomah, oñ iv modañ tinam heh.

¹²Pot tahan ne maot etehon, enzol 4 popuhoz pim tibiv menahan gitapuz teri natar ñonisiz teri natar zeiz nañ men hori batahan parum aliz nañ bon tah. Tahan alizañik al teamahat tin al natez, oñ aviam al tezat het zuam maot ravooohan, kuturuñik ñonisiz zeizañ aviam al tezat heh, povoz kutur manooh.

¹³Tahan ne maot etehon, don nap hotoh abarah arat sah-pop ñeo ñarah epat hahan ne hateveteohö, “Mai zakep, enzolihol 3 tibiñ namen am hezpori menohopenen, peti hamarrah hezmaporití honoñai ahoñ berevohopan, povoz añarab pot metohopanezariz ne zavaruv ahoam tat hez.”

Enzol mod nap tibiv menah

9Pot haovaiam enzol 5 pop pim tibiv menahan ne etehon, enzol mod nap pi zeiz navoz zut hehap hamarrah er horahapuh, hamaur tove hototan et narezavoz kirop napuhö enzol pop manahan, ²hamaur pov torop metahan hehas batezahan, it ahoñad ñadat itoulov ahoam tamahavoz zut, itoual ahov berevat gitap barau rau tahan al-

izao bon tah. ³Tahan itoul povokanañ sipau mainia ahoi hamarrah berevat hehan, parum ñai tat bareñapanezao hophavhavehol emenamahan kakamao hateveteamegivoz zut heh. ⁴Tahapuh paru zir biz taeñ map nat bahori batapan hezavoz ah ñeo mañat epat mañah, “Met añarab tairariz taevañik Godiz redeo nameviz hez-nen pori ñonihol 5 porih bareñovai sohopeken, ⁵⁻⁶kakam ahov hatevetehopan, oñ ganö ñomapan hezavoz ahoam bareñohotunei.” Pot sipau mainia ahö porin mañah. Met bareñovai sohopenen añarab pori kakam ahov hatevetehopanepuh, “Mai, ne am ñomom nak oe,” pot hahopan. Oñ rekot nañom am het, kakam nenaohatevete-hot hepan. Met pori añarab bareñohopanez pov hophavhavehol emenamahan kakam ahov hateveteamegivoz zut kakamao hatevetehot hepan.

⁷Met sipau mainia ahö pori araruñ baval hat ñai bizat etet heh, met parum gagañik koek golivonañ matut tahan hehañiz zut nañ mevizat het, parum et batañ abanariz et batañiz zut heh. ⁸Met parum gag taet añ nariz gag taet toveam er horamahavoz zut heh, ma parum git garohav laion pusi ñai ahö poriz gitahavez zut heh. ⁹Met parum havañik ain kezañ batam darimeriz baihou koroh beteohañiz zutañ koroh betehan rau rau tat heh-pori arat soohan, parum berañiz ñeo hovis ahoam ñadamahan tol tol ahov haovai emamahavoz zut hahan ne hateveteohö. ¹⁰Met parum tokañ rae rezat het zi garohavez zut hehaek, hophavhavehol emenamahavoz zut añarab bareñohopanez ñaiv heh, met tok tapuñinañ ñonihol 5 porih añarab bareñohopanezat tat heh. ¹¹Met enzol hamaur tovevoz korav hehap amun sipau mainia poriz ahop ravat heh. Met popuz abatao Ibru ñevonañ Abadon mañooh, met Grik ñevonañ Apolon pot

mañooh. Met abat epovokaroz kapot pot hez, Añarab men bahori batamahap.

¹²Mai zavaruv, id donap honoñai ahoñ berevapanez hahaek ahö garosik pov ak haemah, oñ enzol modañariv tibivokaro menapanen honoñai ahö modavokaro berevapanezat hez. Enzol mod nap tibiv menah ¹³Met enzol 6 popuhoz, pim tibiv menahan arus golivonañ matut tahan heh-pos Godiz nakoe hehaek, posiz teriñikanañ ñe nao hahan ne hateveteohö. ¹⁴Met ñe pov enzol tibiv magei menah-popun epat mañah, “Met iv ahö nariz abatao Iupretis hameg-poriz nakoe enzol hori tooh-nañariv nañariv demahan hezaek sat bavilekë.” Pot hahan ne hateveteohö. ¹⁵Met enzol hori pori betez ok demahan heh bon, oñ añarab mapori toguñ 3 main main batapanepuh togü honetak hepenez mapori bahori batapanen ñomapanen, togü modatakaroh hepanezari tin hepanez batam au mañahapuh demahan hehaek, pov tohopanez gaa tat ahoam hehan ñe pov hahan hatevetet sat baviilah. ¹⁶Tahan enzol hori pori meñizapanez ñai aban osiholok toutat heh-pori map ahö navokaro rekö haovai soohan, 200 milion ravahan neen nañahan ne hateveteohö. ¹⁷Met am etet hehon, ñai abanariz havañik baihau mavañ ma gunimañ ma koproroñ koroh betet hehan, osiholoz gagañ laion pusí ñai ahö poriz gagañiz zut hehan, parum agolañikanañ itiñader itoul dugduguvor kopror ulagi horivonañao berevah. ¹⁸⁻¹⁹Met os poriz kezavor ñaiv parum agolañik ma tokañik hehan eteohö. Tahan añarab togü potak hehari bahori batapanen ñomapanez hahaek, parum agolañikanañ it poñader itoul pov honeo ravat ñadat bahori batoohan ñomooh. Met parum tokañ hamaleholoz bat meruñiz zut hehañinañ añarab menoohan ñomooh. Tahan

añarab togü modatakaroh hehari tin heh.

²⁰Met pot añarab ahovokaro bahori batoohan ñomoohan, mod nañom hehmapori etet hori parum toohañ betet hodad tinao nav, oñ hori tooh-poñ am tovai emooh. Met nari am pituholoz gogot bat tooh, ma nari hel nañir nañ ma zihav bat alkohol matut tah. Met matut tahpori hat navet, ma et narë, ma haen nat, oñ parumauhö matut tat bizahan hehporiz, “Deim ahori ev,” pot hat meñizohopanez homet parum abatañ bat hel batat heh. ²¹Met narihö modari men ñomooh, ma modarizatü givogü booh, ma gihareñ demat urooh, ma añarab nae nap betezam booh, nonair nai hori potü tooh-pori parum modari hori metoohan ñomoohan etet Godiz homet parumauz ñaihet tat hori tooh-poñ navet, oñ am tohot heh.

Enzolip tep nae Zon manah

10 Pot tahan ne maot etehon enzol mod nap abarahanañ erah. Met popuz herisik univ dimipuz zut barau rau tahan hehan abgag zamar pim gagavoz revah el meohan pim et batarop gitap mañamahavoz zut hehan pim eñañ itiñad ñadat rai rai hamahavoz zut heh. ²Met pi pot tat het tep bapoti urahan heh-nae baviilat bat het pim eñ nas hamarrah mezat modas iv havevok meet, ³rouvat hehapuh laionip ñe ahov haovai samahavoz zut pi ñeo ñarah hahan, guiras pim hah-povoz hañiv riri haochan, 7 ravahan ne hateveteohö. ⁴Tahan ne ñeti hah-pov menomaz tohon abarahanañ ñe nao epat hah, “Evo, guiras riri hahan hatevetet ñetiv menekez teñ-okov tovai menotun.”

⁵Pot hahan ne namen hehon, enzol iv havevor hamarrah mezat hehan eteohö-pop pim mar giñas abaratí meet, ⁶epat hah, “Met God pohao het hezap batam abarar hamarrah iv haveñir non-

air nai map hezatur hezari matut tahan hez-popuz abatavok epat haom, Godiz tohopanez au hahan hezao ev berevanez tah, povoz rekot dari napuhö maot bagaa navatotü, ⁷ oñ enzol nem modap pim tibiv menapanen, God batam pim tohopanezat kil pim loporih homet heh-pov pim propet gog aban nenarin mañoohan hodad heh-pov petev berevohanen eteok.”

⁸ Pot hahan abarahanaiñ ñe garos nañah-pov maot neen epat nañah, “Ni sat enzol iv havevor hamarrah mezarouvat hez-okopuz tep bavilat bat hez-okoe haken nanap.” ⁹ Pot nañahan ne enzol popuz nakoe sat tep poe nanapanez mañoohon, pi neen epat nañah, “Met ni tep epee nanoman bat neken, nim agolasik ñed uruvoz zut muz tapanen mot meecken, nim giruvok maot hokap ñizekezat netapan.” ¹⁰ Pot nañat nahan ne bat nohon, nem agolasik ñed uruvoz zut muz tah, oñ mot meehon nem loporih sahan giruvok maot hokap ñizomazat netahan ne hateveteohö. ¹¹ Pot tohon maot ñeti modao epat neen nañah, “Met ni Godiz gogot tohot ham añarab ahorir goeri ravat hezari heri nañir nañinañari zeı maposikaroh het, ñe nañir nañ hamahari pim tokat metohopanez ñeti epov parun bar mañoovai sookë.” Pot neen nañah.

Godiz aban nañariviz ñetiv

11 Pot nañat ne zu tomaz zi nar nanovai epat neen nañah, “Ni sat Godiz tup ahomakez tepelav goesir ahosik zu tekë, ma pimaz homet anumaihol bareñ elat mañaroh-arü pos amun taput zu ta. Tat tairari poek het Godin mañ mañamah-poriz rekö haz. ² Oñ Godiz tup pomak rok tahan heztem porah tovai ni zu totun. Met tem poraz kohat ham porah ñonihol 42** paru

añarab pat pimaz hodad natari loko-hot Zerusalem pim zeı tinat ganö mez hori bathopon hez, povoz ni tovai poek zu totun. ³ Met nem gog aban nañariv añaraboz hori tamahavoz zakep tat dim kelat hepenezari meet amor sap tat het Godiz ñetiv alizañ 1 tausen 2 andet 60 añarabon mañoohan,” pot hah.

⁴ Met aban poñariv oliv zimedekaro darim Amip ham eparaz ahopuz nakoe hezamedekaroz zut hez, ma it ramü poek oraez-poñadekaroz zut amun hez. ⁵ Met parup añarabon mañoovai sohapanen, nari parup menapanez bapak hapanen poñariviz agolasikarohanañ it nañadekaro berevat pori ñadapanen ñomapan. ⁶ Ma poñariv God kezao hamanapanen hepanezaek, ñonihol 42 pim ñetiv hahopanez porah parupihö utar napelotuz hapan, povoz napel hepan. Ma iveñ uvevoz zut mav ravanepanez hapan, povoz taput tapan. Ma añaraboti lam navor nao ma honoñai povor kao berevohopanez parupim zaitivok hahopanez potam añarabor nonair nai tohopan.

⁷ Met poñariv ñetiv mañoovai sohapanen ñonihol 42 bon tapanen, anumai ñai hori kezavonañ nap hamaur tovevokanañ berevat poz hat poñarivinañ zeı ñai tat, anumai popuhö parup ritou metat men ñomapan. ⁸ Tapanen parupim herisikaro banaveiroti, oñ zeı ahö tairatak parupim Amip zirah ur ñomahataz abat añarab pat natatiam bavatat Sodom hamah, met abat modao Izip pot hamah-potak non naoroh ourah oraepan. ⁹ Met zeı potak oraepanen, añarab heri nañir nañinañari zeı maposikaroh ñe navor nao hamaharizaro emat parupim herisikaro haveirapanez nakaoti, oñ etevai am sat em tohot hepan. ¹⁰ Tapanen aban poñariv ñomat oraepanen, ham añarab modari parupim

**11:2 Pavar 2, 3 -Met ñonihol 42 poriz au alizañ 1 tausen 2 andet 60 ok.

ñetiv hatevetet biñ ravapanepuh, gipizor nairnai nae nap manat nohot epat hahopan, “Ai etei, hos kaman, parup lamavor honoñai povor kao dari etoohan kakamao hateveteogiñariv ok men hañomah.” Pot paru hahopan.

¹¹Pot tahan ne am etet hehon, au alizañ 3 bon tahan zeirevaizasiz pavarah Godiz Pul Tinapuhö maot parup baviririñ bataan bal hahan, añarab parupin eteoh-mapori ñaihet ahov tah. ¹²Tahan abarahanañ ñe nao Godiz gog aban poñarivin epat mañahan ne hateveteohö, “Arip epat poz hazei.” Pot hahan parupimiz kaev ravat hehari etet hehan, parup univok helat abarah sah. ¹³Pot tovai tapuraham hamar zebemun ahö kezao tahan zeñ ahö potaz kohat teri goe natak zeñ edahan añarab 7 tausen ñomahan, zeñ teri mod ahotak hehari tin heh. Tahan añarab am heh-pori ñaihet ahov tat Godiz ñetiñ biñao epat hah, “Ae, pi abarah hezapuz kezao ahö mapoam hez.”

¹⁴Met id donap honoñai navokaro nao berevapanez hahan hehaek, navokaro ok bon hatah, oñ modao ou ravapanez tah.

Enzol metep pim tibiv menah

¹⁵Pot tahan ne am etet hehon, enzol metep pim tibiv menahan ñe nañ agarë revah ñarah epat hahan ne hateveteohö, “Met hamarrah modariz kezao bon tahan petev darim ahop God popur meehan erah-pop Kristo maot añaraboz korav ravat hezaek, pohao het hepanez pov bon natotü.” ¹⁶Pot hahan paru gogotaz korav añavai ravat het Godiz nakoe tek tinañik toutat hez-24 pori rariñ rez bareñat pim abatao bat hel batat, ¹⁷ñetiñ biñao epat mañah,

“Deim ahop God, ni kezavoz maup batam het petev am pohao het hezap. Petev ni kezavonañ het maot añarab maporiz korav ahop ra-

vat hezavoz homet ni tinap pot nañameg.

¹⁸Met paru nari nimaz kaev ravat hez, oñ petev ni parumaz mogao tameñpov ou ravapanen ñomahari an tat ñevok bizat hori tovai emoohavoz hañiv manookezao haravah.

Ma petev propet abanarir añarab tairari nim gogot tovai nim abatavoz zait tat hezari, paru abatañinañ ahori, ma abatañ bon goeri, mapori hañ tinao manookezao ev haravah.

Ma paru hamarrah het añarab modariz hehao bahori batooh-pori bahori batekezao haravah.”

¹⁹Met pot hahan ne etehon, abarah Godiz zeñ tinamakez haitokor tezahan met batam Israel añarab Godinañ tin hono hepanez ñetiv heleñik menat zi lo-por matut tahan heharaz kohat bizahan heh-por oraehan eteohö. Met zi lop tin poran etehon uas reohan guiras ahoam tol haohan zebemun ahov toohan aisiñ git botevoz zutañ ñodooh.

Añ napur hamal ahopuz ñetiv

12 Met pot tovaian ne maot etehon, abarah red ahö nao epat ou ravah. Met añ nap dimipuz zut gitap meet het pim eñañ ñonisik mezat rouvat hehan aban ahoriz koek mevizamahañiz zut, pim koek tinasik zeizañ 12 bañed bahaek mevizat heh. ²Met añ pot hehpopuhö ñarop batapanez totoi ravahapuh kakamavoz hel hel hahot heh.

³Met pi pot hel hel hahot hehan red ahö mod nao epat ou ravahan ne eteohö. Met hamal eñar maranañ ahö mapop kos mavasinañ nap pim gagañ 7 hehan, gag poñikanañ batoñ 10 berevat heh. Tat aban ahoriz koek mevizamahañiz zutañ 7 pim gagañ 7 poñik mevizat heh.

⁴Met pim tok ahorinañ zeizañ bamain bataan toguñ 3 ravahan, toguñ natak zeiz poñ bareñ tiz meehan hamarrah sahan, toguñ modataroh zeiz poñ am tin

heh. Tahan añ ñarop ravat heh-pop bat-apanen hamalep ñaro pop menat napan hat nakoe het etet heh. ⁵Tahan añ pop pim rop batahan, ro pop zeï maposikarohariz korav ahop ravat kezavonañ tohot hepanezap, povoz ro pop batovaïam napuhö zuam bat God pim tek tinatak toutat hezapuhaz basah. ⁶Tahan nonop, “Hamalep ne nemenapan hez,” pot hat ham betezarah añarab bonoek pi tin hepanez God zeïmak demahan heh-poek barezat sat hehan alizañ 1 tausen 2 andet 60 pimaz tin korav ravat heh.

⁷Met pi poek sat hehan abarah zeï ñai ahov ou ravahan, enzoliholoz ahop pim abatao Maikel popur pim enzol modari hamal ahö popur pim enzol horirinañ zeï ñai tah. ⁸Tahapuh Maikelir pimerihö ritou metat men ruovai parun epat mañah, “Ari ev abarah naketuzari okeg, sei.” ⁹Pot hat hamal eñar maranañ popur pimeri bavetehan hamarrah edat em ñodah. Met pop pi batam et hamalepuz zut ravat hehap ok, met pim abatao Seten, pi ham añarab mapori moreg metamah-tapup ok.

¹⁰Met pot tahan abarahanañ ñe ahö nao epat hahan ne hateveteohö, “Met pi hori okop darim modariz kaev ravat orah rezah alizañir katuruñik Godiz nakoe emat, ‘Nim añarab hori povor kao tamahag eterë,’ pot mañovai emoohap Godir Kristo parupim kezavonañ bavetehan hamarrah sat ñodahan, parup map ahoñariv ravat pimeri ba avatat hezaek dari tin hek.

¹¹Met sipsip rop ñomahan pim uveo er horahavoz darim modarihö kezao bat Seten ritou metat het Kristoz ñeti rotapuv modarin tin mañovai soohan, mod narihö kaev ravat pim ñeti pov modarin mañovai sooh-pori men ñomapanez hahan popuz ñetiv betet biriri hepanez zait tat kaev narav.

¹²Povoz ari abarah hezari biñ ravat hezei. Oñ mai zakep, hamarrah Seten betehan sa hezaek, pim moreg metohopanezao bon tapanez totoi ravah, povoz pi mogao ahoam tat ari hamarrah hezari hori ahov etohopan.”

Pot hahan ne hateveteohö.

¹³Met hamalep hamarrah betehan oraet pi bal hat pot homeh, Ae, ne ba nevetehan ev hamarrah erat hez. Pot homet añ rop batah-pop menat napan hat ruahapuh bapanez tahan, ¹⁴God añ pop meñizat id donapuz berasikaroz zut pi arat ham betezarah maot sapanez posikaro manahan ruru hat arat sat ham betez porah heh. Met poek pi hepanen God pimaz korav ravat hepanen krismas navokaro nao met modavoz ñonihol 6 bon tapan, oñ poek añ pop hepanen hamal pop rekot pi namenotü. ¹⁵Met hamalep maot epat homeh, Kar, ne iv nari kohat nem loporihanañ ñiz meeman añ okop iverah basapan. Pot homet iv ahori ñizat meehan añ popuz tokat ñai rezat sahan, ¹⁶hamar añ pop meñizat puiorö ba borö hahan iv pori hamaraz irih lokahan añap tin heh.

¹⁷Tahan hamal pop añapuz gitait ravat, Ne añ okopuz rohol menat nom, pot homeh. Met ro pori Godiz ñetiñ baval hat Iesuz ñeti rotapuv modarin mañovai soohari ok, povoz pi menat napanez hat sah. ¹⁸Tahan ne etehon pi iv havevoz gaorevok honat rouvat heh.

Anumai ñai horiñariv berevah

13 Pot tovaïam ne maot etehon, anumai ñai ahö hori nap iv havevokanañ berevat poz hah. Met popuz gagañ 7 hehan batoñ 10 berevat hehan batö poñik aban ahoriz koek mevizamañiz zutañ mevizat heh. Tat pim gag poñiz navok abat nao modavok abat modao potahar menovai sahan heh-poñihö Godiz abatao batiu tiu batat heh.

²Met anumai nem eteohö-pop pim heris

lepad pusí ñai ahö red redepuz zut heh, oñ pim eñ teleñañir mar teleñañ bea napuz teleñañ toveam hezañiz zut hehan, pim agolas laion pusí ñai ahö modapuz agolasiz zut heh. Met horí pop hehan hamal eñar marañañ heh-ahö popuhö pim kez ahov pi manat epat piin mañah, “Met ne hamarar añarabor nonair naituz korav ravat hehoek, ni nem urutak rouvat taput tovai sookë.” ³Met anumai ñai ahö popuz gag nao mod napuhö menahan hañomahan maot mut merihan biriri ravat hehavoiz zut mormoros hehan ne eteohö. Met pot tat hehan añarab mapori piin etet agol atat, “Ae, darim ahop ok,” pot hat pim hahat baval hat tovai sooh. ⁴Pot tat pim abatao bat hel batat epat nae nap mañah, “Ui, met mod tairapuz kezao anumai ñai akapuz kezavoiz zut hepan? Ma tairap akapunañ zeí ñai tat rekot pi ritou metat bahori metapan? Evo, mod napuhö pi rekot ritou nametotü. Povoiz dari pim abatao bat hel batovai sook.” Pot hahan hamal eñar marañañ heh-ahö popuhö pim kez ahov anumai mod pop manat pi modariz koravop ravapanez mañahavoiz homet añarab hamal ahö popuz abatao amun bat hel batat heh.

⁵Pot tahan anumai ñai horí pop Godiz abatao batiu tiu batovai ñeti horiñ haovai pimaiz abatao bat hel batat hehan God epat hah, “Sa pimam haovai okat tohop.” Pot hat ñonihol 42 porih am pot tohopanez bazei manahan, pi añaraboz korav ahop ravat het pim mañoohat añarab porí tovai sooh. ⁶Met horí pop Godiz mogao tat pim abatao bahori batat pim zeí tinas, ma paru tairari abarah Godinañ tin hez-poriz ñeti horiv hat, “Paru betezarir parum zeí betezas ak,” pot hat batiu tiu batooh. ⁷Pot hahot pi Godiz añarab ravat hamarar heharinañ zeí ñai tat ritou metat bahori batahan God bagaa navat, ma pim nonor namemeriz hehan, horí pop zeir ham maporezaroh

ñeñ main main haoh-maporizaroz ahop ravat heh. ⁸Met sipsip rop batam urahan ñomat maot biriri ravat bal hat hezpop tep nat bat hez, met batam añarabor hamarar abarar nonair nai mapotü matut natarah, pimaz tairari homeo badae batohot het hepanezariz abatañ tep potak menahan hez. Met menahan hez-nen porí anumai ahö horipuz abatao bat hel navatotü, oñ añarab mod maporí pim abatao bat hel batat pim hahopanezat tohopan.

⁹Met ari hat koveñ hezari okeg, ñeti ev menamoh-epañ tinam rekö hat hat-ebetet hodad ravei. ¹⁰Met narihö ari nari kakam zeimakeh emerizapanen hepkekez hapan, povoz rekot am emerizapanen hepkek. Ma mod narihö ari nari en raveñañ men oñomapanez hapan, povoz rekot am men oñomapan. Povoiz ari Godizari parum pot etapanezavoiz kaev naravotü, oñ horí etohopanez ev menamoh-epañiz tin hodad ravat rez kek tat het tovai sohozei.

¹¹Met ne maot etehon, anumai ñai horí ahö mod nap hamarar irihanañ berevat poz hah. Met bol sipsipiholoz batoñiz zut pim batomarezaro hehap hamal eñar marañañ ahopuz ñevoiz haohat hahan ne hateveteohö. ¹²Met mamog iv havevokanañ anumai ñai ahö berevat emah-popuhö mod hamarahanañ berevah-pop kezao manahan pi meñizat parup honeo ravat het tooh. Tat mod hamarahanañ berevah-pop añarab maporin epat ñeti kezao mañooh, “Met ari maporí anumai garos emah-ahö pop batam pim gag nao men hañomahan maot mut merizahan tin ravah-popuz abatao bat hel batat pimaz biñ hahot hezei.” Pot añarab maporin mañahan paru mañahat tah. ¹³⁻¹⁴Met anumai mamog iv havevokanañ berevah-ñai popuhö pim ñai modap kez ahov manat hehaek, añarab etet hehan mod hamarahanañ berevah-pop red magei

povor kao tovai hahan abarahanañ it ahoñad hamarrah erahan eteh. Pot anumai pop red povor kao tovai añarab mapori moreg metoohan paru etet, “Ae, rotap pi okopuz kezao mapoam ahö hez,” pot hah.

Tahan anumai ahö mod pop añarabon epat mañah, “Ari anumai ahop batam en ravesinañ men ñomahan maot biriri ravat hez-popuz arim ahop bavatat pim abatao ba ahö batepekez hat pim herisiz zut akö nap matut tepek.”¹⁵ Pot mañahan paru pim mañahat tahan pi tapupuhö anumai ñai modapuz zut akop matut tat bizahan oraehap pul menahan biriri ravah. Pot tahan God pi bagaa navat heh. Tahan pul menahan biriri ravah-pop ñeo haohapuh tairari pim abatao bat hel navat hehari kez tat ur ñomooh.¹⁶ Pot tahan anumai hamarahanañ berevah-popuhö añarab abatañinañ ahö heharir abatañ bon goeri, ma monir nonair naitunañarir nonair nai bonori, ma modariz asit metooharir parumauz zaitivok soohari, añarab maporin epat mañah, “Met ari tin nae nap gipizor modatü manohopekez, ma gogot tohot monis bohopekez hat arim taevañik ma mar giñañik anumai ñai modapuz redeo zelitaz zut menepeken hep.” Pot maporin mañahan pim mañooh-pot tah,¹⁷ oñ paru tairari red pov menapanez mañahan kaev ravat, “Evo, deim heriñik hori okopuz redeo namenotü,” pot haohari rekot modarihö paru gipizor modatü naman, ma parumauhö gogot tohot monir gipizor modatü bohopanez nonor bon heh.

¹⁸Met añarab kut tat hepanezari ñeti ev menamoh-epov hodad natotü, oñ hodadevonañ hepanezari anumai ñai popuz abatao hodad tapan. Met parum taevañik ma marañik pi red epov menahan hehan ne eteohö, 6 6 6. Met pot menahan hez-epov tinam rekö hapek, povoz aban tokat berevap-

anezapuz abatao ou ravapanen hodad ravepek.

Añarab daa mageis hah

14 Met ne maot etehon, sipsip rop pi dañ navoz abatao Saion mañohevokou ou ravat rouvat heh. Tahan pinañ honeo añarab ahö mapovokaro 1 andet 44 tausen rouvat heh. Met añarab poriz taevañik sipsip ro popur pim Papapuz abataovokaro menahan heh.² Met paru pori honeo hehan abarahanañ ñe ahö nao, iv mez map ahovoz zut ma guirasiz zut ahoam ñeo hahan ne hat-eveteohö. Met ñe hateteohö-pov añarab ahovokaro parum gitañ uramahan ñe tinao hamahat haoh.³ Tahan añarab ahö povokaro Godiz tek tinatar pim gogovoz korav añavai ravat hehari 24, met pei biriri hehari 4 poriz nakoe het daa tin mageis haoh. Met daa haohpos nari betezam nakaotü, oñ paru ham añarab tairari hori hehaek sipsip ropuhö maot Goditihar bavatahan heh-nen porin mañairahan haoh.⁴⁻⁵ Met paru pori hamarrah het paru betezam añahol nav, ma paru moreg nao nak, ma hori mod nao bonori heh. Met paru pori añarab hori tooh-modariz ñaravatak hehan, sipsip rop paru tin hepanez hat ñomat Goditihar bavatah. Tahan Godihö añarab poriz epat hah, “Met deipim añarab garosikari ravahari eveg, parum tokat modari amun taput tat tin hepan.” Pot hahan paru pori sipsip ropunañ honeo het pim mañoohat tooh.

Enzol nañariv napuz tah-ñetiv

⁶Met ne maot etehon, enzol nap abarah hotoh pataek arat sah. Met pi zeir ham maposikaroh heri nañir nañinañ het ñe navor nao haoh-añarab maporizaron Godiz ñeti rotap pohao het bon nat hezan hamah-pov mañapanezat tahan ne etehon,⁷ pi ñe ahovonañ epat hah, “Ari Godiz ñaihet tat pim abatao

bat hel batei. Met pi ari añarab mapori ñevok evizat an etat tinarir horiri bama main main avatapanez hahan hez-pov petev ou haravah, povoz pi abarar hamarrar iv haveñir maporir mapotü matut tahan hez-popuz biñ ravat pim abatao bat hel batat hezei,” pot hah.

⁸Tahan enzol modap mamog sohapuz tokat ruru hat sovai epat haovai sooh, “Met Babilon zei ahö potakari hori ahov tovai emoohapuh añarab mod maporin parum tooh-potü tohopanez mañairoohan mod pori amun hori ahoñ tovai sooh. Mai zakep, met parum potü toohavoz zei pot ur edat bahori batah,” pot hah.

⁹Tahan enzol modap modañariviz tokat ruru hat sahat sovai epat ñeo ñarah haovai sooh, “Paru añarab tairari anumai ñai ahö horip, ma pim zut akop matut tat pul menahan ñeo hahot hezapuz homehot parupim abataovokaro bat hel batat parum taevañik ma marañik ñai popuz redeo menapanen hepanezaek, ¹⁰God paru poriz mogaovor gitaitiv ahoam tapanepuh, itiñadek hel ulagi horivonañañ ñadat gop mavat hepaneze-poñadez ñaravatak bavetepanen, hel poñ ñadohot itoulov berevohopanezaek, het kakam ahov hatevetehot hepanen, sipsip ropur pim enzol tinari pataek het etet hepan.

¹¹Met it poñad naupizotü, oñ alizañir kuturuñik ñadat bon nat itoulov helat sohopenezaek, rotap paru anumai ñai horipur pim zut akop matut tat pul menahan ñeo hahot hez-popunañ parupim abataovokaro bat hel batat anumai popuz redeo parum taevañik menapanen hepaneze pori orah rezah kakamao hatevetehopaneze pov bon natotü, oñ am pohao pot am het hepan.” Pot enzol mod pop haovai soohan ne etet hateveteohö.

¹²Met tokat potü ou ravapanezavoz homet ari Godiz ñetiñ tin baval hat Iesuz

homet samegiri, ari rez kek tat tinam to-vai sohozei.

¹³Met ne maot hatevetehon, abarahanañ ñe nao epat hah, “Ni epat meneken hep. Paru añarab darim Amipunañ honeo het pim abatao bat hel batat het ñomapanez pori biñ ravat hepan.” Pot hahan Godiz Pul Tinapuhö amun epat hah, “Rotap ok hañig, paru petev hañ okat tapanez hamarah darim Amipuz gog ahot tohot hehari okeg, hañ tinao ou ravapanen sat parum heriñ tin bizat biñ ravat hepan,” pot hah.

Añarab hañiv bapaneze enzolihol tah

¹⁴Met ne maot etehon, un aera-vok abanapuz zut heh- nap toutat heh. Met pim gagavok koek aban ahoriz mevizamah-poñiz zut nas golivonañ matut tahan tin hehas mevizat het pim marasik en rav ñai toves bat heh. ¹⁵Pot tat hehan enzol nap Godiz zei tinamakehanañ berevat univok toutat heh-popun ñeo ñarah epat mañah, “Met gipiz utap hataharah eveg, gipiz okotü hezaek, ni sat nim en rav okosinañ men el.” ¹⁶Pot mañahan univok toutat heh-pop hatevetet pim en rav tovesinañ hamarah erat gipiz potü men elat batogü manat bavelah.

¹⁷Tahan ne etevai enzol modap abarah Godiz zei pomakehanañ berevah. Met pi amun en rav ñai tove nas bat heh. ¹⁸Tahan enzol itiñadez korav ravat hez-mod pop Godiz homet anumaihol mañaroh-arü posiz nakoehanañ emat, enzol mod en rav toves bat heh-popun ñeo ñarah hat epat mañah, “Met hamarah greip uloñ utap tat hez-poek sat nim en rav okosinañ ur elat tav.” ¹⁹Pot piin mañahan enzol pop sat pim en ravesinañ greip uloñ map ur elat tavat, greip ul poñ mez bizapanen rapapanen uruv berevohopaneze hap ahosik basat betehan oraeh. Met hap posik greip

uruv mez bizapanen rapapanezavoz zut, God añarab hori tamah-poriz mogao tat taput metohopan. Ui, mai zakep.²⁰ Met hap pos Zerusalem zeí ahotaz iñidoh bizahan oraehaek, paru hori pori betehan God parumaz mogao tat eñañinañ mez pulahan parum uveo iv ahoriz zut berevat hamarrah hotoh am soohan, pim toveo ahoam 300 kilomitaz zut ravat heh.

Enzolihol honoñai meteñ metapanezao

15 Tahan ne maot etehon abarah red ahö nao epat ou ravah. Met añarab honoñai meteñ metapanez enzolihol 7 nap nimovohar bat hehan, nem marahol gitahavek ker menat etet hehö. Met honoñai bat heh-poñ añarab metapanen God parumaz lopori mid mid tat mogao tamah-pov bon tapan.

²Met pot tahan ne maot etehon, iv havë nao kulup nañ bon al tezat hehao itiñadez zut mav ravat hehan, paru añarab tairari anumai ñai horipur pim zut akop matut tahan het ñeo haohap, ritou metat parupim abatavokaro bat hel navat, ma parum taveañik anumai popuz redeo namen het tin tovai emoohpori paru iv havë povoz nakoe rouvat gitañiz zutañ Godiz manah-poñ urohot heh. ³Tat paru sipsip ropuz homet batam Moses Godiz gog abanapuhö daa menahan hezasiz zut epes haovai gitañ urohot heh,

“God kezavoz maup, ni mod mapori ritou metat ahop ravat pohao hez. Ni zeí maposikaroz koravop ravat ni rotap tinam tovai sohot hezhez tinavonañ het tameñip ok.

⁴Met deihanañ tairap nim kezavoz homet ñaihet natotü? Evo, pop bon. Met ni nenap tinaharam hezan mod nap nim zut bon, povoz nim kezavoz homet, ‘Nem ahop ok,’ pot niin nanañ hepane zut bon, oñ nim

tinaharam tovai sameñ-pov ou ravahan, añarab maporizaro etehaek, paru nim nakoe emat nim abatao bat hel batat biñ nañohot hepan.”

⁵Pot tahan ne maot etehon abarah Godiz zeí tinamakez haitokor tezahan heh. Tahan met zeí pomakez kohat Godiz zeí girü goev añarab sat etepan hezavoz ah ñeo hahan hez-povoz tepelavos bon tahan, ⁶kohatihoen etehon enzolihol 7 añarab hori metapanez honoñaiñ bat heh-pori zeí pomakehanañ berevah. Met parum dim aer livaliv tooh-pori meet parum ulor podoñik zapatiñ golivonañ matut tahan hehañ urahan heh. ⁷Tat hehan pei biriri berañinañ heh-pori 4 hehaekanañ, napuhö suañ 7 golivonañ matut tahan heh-poñ enzolihol nap nimes manahan bah. Met su poñik God pohao het hezap añarab hori toohariz mogao tah-pov mañarahan suañik beo rezah. ⁸Tahan zeí pomakeh itoulov berevat an pap manamahavoz zut, Godiz kez ahovor aliz ahov an pap manat heh. Met poek nap rekot kohat nalokotuzat ravat hehan, enzolihol 7 parum honoñai bat heh-poñ añarab metohot bon ravapanez porahahoh maot lokapanezat ravat heh.

Godiz mogao tat hehao baourah

16 Met pot tat hehan Godiz zeí pomakehanañ enzolihol 7 porin ñe ahov hat epat mañah, “Met ari Godiz mogao mañarahan beo rezat hez-su okoñ basat hamarrah baouzoupeken parum toohañiz hañ horiñ hatevetehopan.”

²Pot paru enzol porin mañahan enzol nap kapot tat sat hamarrah pim su bat heh-pos baourahan paru añarab anumai horipuz redeo parum heriñik menat pim zut akop matut tahan het ñeo hahot hehapuz abatao bat hel batat heh-pori obul ulagi ahö horiñ tohot kakam ahov hateveteoh.

³Met enzol modap sat pim su bat heh-pos iv havë ahoñik baourahan iv havë poñ ñomamahiriz uvë zañivoz zut ravahan iv haveñik heh-pori map ñomah.

⁴Tahan enzol mod nap pim su bat heh-pos basat iveñir iv havë goeñik baourahan poñ uvevoz zut ravah. ⁵Tahan iv poñiz enzol korav ravat heh-pop epat hahan ne hateveteohö, “Met God ni tinaharam batam het petev am pohao het hezap. Met ni añaraboz noohiveñ bahorì bateñ-pov hodad tinavonañ tin ok teñ. ⁶Met paru añarab tapü okori nim gog aban propet hameg-porir añarab nimeri ravat heh-modari men ñomahan parum uveo berevoohavoz zut, petev uvë okov nohopanez manameñ-pov parum toohavoz hañ horiv tin ok metameñ, povoz paru okori sa am nohop.” ⁷Met pot hahan Godiz homet anumaihol bareñ elat mañarooharü posikanañ ñe modao epat hah, “God deim ahop, kezavoz maup, ni añarab horì tovai emoohañiz hañ horiv metameñ-povoz homet, ‘Ni tin ok an tat metameñ, pot dei hameg.’”

⁸Pot hahan enzol mod nap pim su bat heh-pos gitapuk baourahan, gitap map kez mid mid tat añarabon et merezahan, ⁹mid mid povok parum heriñ po po sahan itir puañ haret hehan paru, “God pimauhö etamahao ev,” pot hat parum horì tooh-poñ navet. Ma pimaz, “God rotap ni kezavonañ ahop,” pot paru piin namañ, oñ pimaz mogao tat ñeti horiñ am haoh.

¹⁰Tahan enzol mod nap pim su bat heh-pos anumai ñai horipuz tek toutat heh-potak baourahan añarab pim hahat baval hat haovai sooh-pori hehaek, kutur manahan añarab pori kutur potak het kakam ahov hatevetehot parum tañañ men elohot heh. ¹¹Tat God paru obuloñir kakam poñ metoohavoz homet, “Rotap horì toogivoz hañiv ev etamah,” pot nak, oñ God abarah hezapuz mogao

tat ñeti horiñ hat parum horì tooh-poñ navet, oñ am tooh.

¹²Tahan enzol mod nap pim su bat heh-pos iv ahö narih baourah. Met iv poriz abatao lupretis hameg-porih baourahan iv porì het rezat nonor ravahan aban ahorir parum ñai abanari gitap berevamah-zei posik hehaekanañ emapanez non pooroh emoohan eteohö. ¹³Tahan pitü horì nañariv nap beholoz zutahol berevah-poriz nap hamal eñar maranañ ahö horipuz agolasikanañ berevah, met mod nap anumai ñai horipuz agolasikanañ berevah, met modap aban horì pop meñizat pim haohat tat ñeti moregañ haovai emooh-popuz agolasikanañ berevah. Pituhol porihanañ berevahan ne eteohö. ¹⁴Met pitü pori añarab rekot natotuz red povor kao tohot heh. Tat ze maposikaroh aban korav ahori parunañ honeo ravat God kez ahovoz maup hez-popunañ ze ñai tapanez hat batogü manat pot mañah, “Met pinañ ze ñai takaz aliz pos totoi ravah, povoz ñai bizat hezei.” ¹⁵⁻¹⁶Met pitü pori aban ahori batogü manahan heh-ham poraz abatao Ibru ñevonañ Amagedon hamah.

Met Iesu epat hahan hez, “Hatevetei, met ne givogip nai bapanez hat kilam emamahavoz zut emom, povoz ari tin etet hezei. Met ganö ni nap orat heken, mod nap kil emat nim givor baperat givogì basapanen añarab modariz ñaravatak barekap het tu ravekë hezavoz, nim dimir givoz tin korav ravat etet hekez pop biñ ravat hekë.”

¹⁷Met enzol metep pim su bat heh-pos revah mopasik naek baourahan Godiz ze tinamakeh pim toutat hez-tek tin potakanañ ñe ahö nao epat hah, “Petev nonair nai mapotü takaz hahan heh-pov ev bon hateg.” ¹⁸Pot hahan uas reohan guiras ahoam tol hahan ñe ahö modañ hat riri ahoam hahan zebe-mun map ahov tah. Met añarab matut

tahaekanañ, zebemun tah hamoh-povoz zut mod nao nat, oñ map ahoam hori tahan ne eteohö. ¹⁹Tahan Zerusalem zeï ahö potak hamar pezat main main ravat teri natakaro nat ravah. Tahan zeï mod maposikaroh zeï ahoñ demahan hehaek, ur edahan map hori ravahan, God Babilon zeï ahö potak hori ahov toohavoz homet parumaz mogao tat hañ horiv ahoam metooh. ²⁰Tahan iv haveñiz lopotak ham tit heh-poñ map bamezat bavon bataan dañeñ amun pezat map zeis atvatahar ravah. ²¹Tahan abarahanañ hel obunuñiz zut ais honoñai ahoñ añarab hehaek ñodah. Met ais poñ honeo honevov honoñai 50 kilogramiz zut^{††} hehan ñodat añarab ur kakam toohavoz homet, paru Godiz mogao tat pimaz ñeti horiñ haovai sooh.

Añ napur anumai hori ahopuz ñetiv

17 Pot tahan enzolihol 7 suañ bat het baouzouroh-porihanañ nap nem nakoe emat epat neen nañah, “Ni emeken zeï ahot iv ahoñiz nakoe demahan hez-potak añarab hori tovai emamahavoz hañ horiv bapanezaekan nañairoman etekë. Met zeï potakariz tamahao añ nap ahoam biz bogi tamahavoz zut hez. ²Met zeï maposikaroh aban korav ahö ravat hezari God kos rez manat, añ biz bogi tamah-popuz hori ahov tamahavoz zut paru ravat hez. Ma añarab parum irih hezari añarab mod iv kezañ nohot rumurat hori tovai samah-poriz zut hori tovai emamah.” Pot neen nañah.

³Met pot nañovai Godiz Pul Tinap nem loporih maot an pap manahan enzol pop ham betezarah ne navasat neñeh. Tahan ne etehon, anumai ñai horip pim heri kosis mavat hehapuz gagañ 7 heh-poñik batoñ 10 berevat heh-popuz herisik Godiz abatao batiu tiu batat

heh-ñeti poñ red menahan heh, met popuz revah añ nap toutat heh. ⁴Met añ popuz dimip gunimavor mavao hehap meet het mainimamar saleñir moruñir hel tin peñ hat hehañinañ redeo tin tat heh. Tahan pim marasik kapu golivonañ matut tahan hehar bat heh-porah añ pop abanarinañ hori tovai emooh-povor hori modañ map beo rezat hehaek ulagi horiv tooh. ⁵Met añ popuz taevavok ñetiv epat menahan heh,

Epop Babilon zeï ahotak hezariz zutap ev, Añ biz bogi tamaharir añarab hori ahö modañ tamahariz mau nonop ravat hezap ev.

Met pot menahan hehavoz kap nat ou narav, oñ iz ravat heh. ⁶Met Godiz añarab Iesuz homet het pim ñetiv bahorë hat hehariz paru nari kaev ravat pori men ñomoohan uveo berevoohan, añ pop nohot het iv kezañ nat rumuramahavoz zut pim gagai ganö ravat hehan ne het etet agol atat hehö.

⁷Tohon enzol ne navat sat neñeh-pop epat nañah, “Zon ae, ni añ okopuz tahavoz homet agol atat etet heza? Met hateveteken anumai ahö gagañ 7 hez-poñik batoñ 10 berevat hez-popur añ okopuz kapot bar nañoman hodad ravek. ⁸Met añap toutat hehan eteñ-anumai okop batam biriri hehapuh petev nakez, oñ hamaur tove hototan et narez-povok hezaekanañ tokat maot magei berevat poz haovai, batam God hamamar mapori matut natarah, añarab pohao tin het hepanezariz abatañ menahan hez-tep potak namen hez-pori anumai popun etet rak tat, ‘Ae, anumai bon hatahan eteg-okop maot ou ravat hez,’ pot pimaz hapan. Tapanen tokat God pohao men bon batapan.”

⁹Pot enzolip nañat maot epat neen nañah, “Met ni hodad tinavonañ heza-

^{††}16:21 Pavar 21 -Met 50 kilogram hameg-honoñai pov, rais bek ahoñikaro 2-z zut ok.

pun nañomaz toh-epovoz kapot hodad tekë. Met anumai gagañ 7 hezan eteñ-okopuz gag poñiz zut dañeñ 7 hezaek, añ pop toutat hez, ma pim gag okoñ aban korav ahö nari 7 poriz zut amun ok hez. ¹⁰Met aban korav ahö porihanañ mar nas hañomah, met nap petev am abatavonañ ahop ravat hez, met modap tokat berevat añaraboz korav ahop ravat aviam het maot bon tapan. ¹¹Met anumai batam hehapuh petev nakez-pop ahö mod 7 poriz zut pi amun korav ahö modap ravat hepanen, God pohao men bon batapan.”

¹²Met enzolip pot nañat maot epat nañah, “Met batoñ 10 hezan eteñ-okoniz zut aban korav ahö modari 10 tokat ou ravapan. Met paru pori korav ahori petev narav, oñ tokat paru anumai ñai horipunañ honeo kezao manapanen aviam aliz honesis zut abat ahoñinañ ahori ravat hevai maot bon tapan. ¹³Met aban ahö hahö-pori parum hodadevor home honevonañ het parum kezao anumai ñai ahö horip manohot pim irih hepanen pi map ahop ravat hepan. ¹⁴Met pot ahö ravat hepanezapur pimeri sipsip ropunañ ze ñai tapanen, sipsip ropuz homeo badae batat rez kek tat tin tamah-añarab pori pinañ honeo het meñizat ze ñai tat, anumai ñai popur aban korav ahö ravat hepanez pori ritou metapanen ñodapan. Met sipsip ro pop pi tairari abatavonañ ahö ravat hez-poriz map ahop ok, povoz pinañ ze ñai tapanez pori piuhö rekot ritou metat hepan.” Pot enzol pop nañahan ne hateveteohö.

¹⁵Pot nañat pi maot neen epat nañah, “Met iv ahoñik añ biz bogi tamahap toutat hehan eteñ-iv poñiz kapot pot hez, met ze maposikaroh añarab heri nañir nañinañ het ñeñ main main hama-hariz zut ok hez. ¹⁶Met batoñ 10 hehan eteñ-poñiz zut aban ahori 10 hepanez porir anumai ñai ahö horip paru añ biz bogi tamah-popuz kaev ravat hori meto-

hot, pim dimir giv bakelapanen barekap hepanen, pi menat pim aboi napanepuh pim hatahav itiñadek betepanen ñadat bon tapan. ¹⁷Met pot metapanezaek, parumauz hodadevok ok tapan bon, oñ Godihö hodadeo paru hamanapanen hepanezaek, aban ahö pori hodad honevonañ het tovai parum kezao anumai ñai ahö hori pop manat meñizat hepanez Godiz hahan hez-taput tovai sohopenen, rotapuv ou ravapan. ¹⁸Met añ hezan eteñ-okopuz zut Babilon ze ahö potak hezari pot ravat hez, met ze potakariz ahop ze ahö modañik hez-ahö modari ritou metat ahop ravat hez.” Pot enzolip neen nañah.

Babilon ze ahot ur edapanez hah

18 Met pot nañovai ne maot etehon, abarahanañ enzol modap erah. Met pi kez ahovonañ erat hehan, pim alizao hamarrah ahoam map al tezat heh. ²Met pop erat het epat ñeo ñarah hah, “Met Babilon ze ahö potak zeñ ur edapanen map bon tapan. Tapanen Set-eniz as roholor pituholor alar gitì tamah-id pori paru nen poek hepanen ham betez nenar ravapan. ³Met pot metapanezavoz kapot ev, Met ze potak añarab hori ahov tovai emohot añarab mod maporin mañairamahan, paru taput hori tovai emamah. Ma ze maposikaroh aban korav ahö ravat hezari Babilon porinañ honeo ravat hori ahoñ tamah. Ma Babilon pori nonair nai mapotü parum bapanez zaitiv ahö tamahan, ze modasikarohari potü basat manamahan, monis paru manamahan, nonair nai bat em manamah-potuz mauri moni ahoñinañari ravat hez. Pot tamahaek Babilon poriti hori ahov ou ravamah. Povoz parum ze ahö pot ur edapanen ham betezar ravapan.”

⁴Pot hahan abarahanañ ñe nao epat hahan ne hateveteohö,

“Ae, ari nem añarabon epat añoman hatevetei. Met paru añarab Babilon zeipotakari hori ahoñ tamahari okeg, paru betet barezat sei. Met parum horivoz hañiv bapanezaek, ari amun parunañ honeo het bepek hezavoz tovai ari okorinañ hetunei, oñ main ravat parum hori tamah-poñiz zut nat hepek.

⁵Met parum hori tamah-poñ aviam bon, oñ ahoam tamahan gamoñ helohot akah abarah ut urat hepanezaek zut ahö ravat hezan, God poñiz unun naman, oñ añarab zeipotakari poñiz hañ horiv metapanez am homehot hez.

⁶Met zeipotakari Godiz añarab hori nao metamahavoz homet hañ hon nenaometapan bon, oñ hori metapanez hon nen navozam homet hañ hori houlovokaro metohopan. Pot metovai sohopenen, parum horiñiz hañiñ ahoam bohopan.

Met nari parum iv kezañ modari manamahan nat hori ravamahavoz zut, zeipotakari modari bahori metovai emamah, povoz homet hañiv metohopenen map hori ravat hepan.

⁷Met paru pori parumauz zaitivok sohot parum abatañ bat hel batohot ganö epat haovai emamah, ‘Met dari nonair nai tinatunañari, añarab modariz ahoi ravat hez, povoz dari kezaonañ tin hezaek, añahol parum abuhol ñomamahan hapuri ravat zakep tat iñ hamahavoz zut dari honoñai nao tat iñ nakaotü.’ Pot haovai emamahavoz homet pi kakamavor honoñai metohopenen iñir zakep ahov tohopan.

⁸Met God kezavoz maup hezaek ganö pot hamahavoz paru hañiv metapanez hat ñevok bizat aliz hon nasik hañiv taput metohopenen, zeipotakari lam navor nao bohopan, ma gipiz bon tapanen gin ahov berevohopan, ma ñomamahiriz iñir zakep ahö tamahat tohopan. Pot tohopanen parum zeit map ñadat bon tapan.”

Pot ñe nao hahan ne hateveteohö.

⁹⁻¹⁰Met ham añaraboz aban korav ahoi Babilon zeipotakarinañ hori tovai emamah, povoz zeipot ñadohopenen paru ahö pori hotoh rouvat het itoulovon etet epat hahopan, “Dari amun hañ hori akat nao etohopan hezag ee.” Pot paru hat iñ haovai ñaihet tat epat hahopan, “Ui mai zakep, Babilon zeiahö akatakari kez tat ahoi ravat hehaek, petev hañ horiv metamah.” Pot hat parum uloñik marañ bizat etet hepan.

¹¹Met parum nonair naitü petev basat Babilon pori manamahan monis manamah-pori zeipot ñadohopenez porah paru etet iñ hat epat hahopan, “Met darimotü basat manoogin bat monis anoohaek, ev bon tahag, tairari manookan monis anohopan?” ¹²Pot hapanezari paru golivor silvao, ma saleñir hel tin peñ hat hezañ manat moni ahos bamah-poñ, ma dimir giv mavavor gunimavonañ tinañir zi hotohanañ ulagivonañ tinahav, ma nonair nai modatü zihaver ainihaver bol batoñ bat matut tamahan redeo tin hez-poñ, ¹³ma bot tin muz gipizoh bavetet bareñamah-poñiz navor nao, ma iv ulagi tinavonaño, ma zi tik tinañir bain ivovor uerivor paravakapir uit uloñir bol kauholor bol sipsipiholor osihol, ma osiholok badat beri hamah-arun, ma aban ahoi añarab parum irih het itir as metamah-pori, nonair nai map potü manat monis bohopenezaek, Babilon pori maot zum tat parum navotuzat ravapanen etet aban pori iñ hahopan. ¹⁴Tapanepuh paru pori Babilon zeipotat etet poekariz epat hahopan, “Arimotü ahoam bat zait tat hegnonairnai potü bon hatahaek ari maot

tokat modatü navotü.” ¹⁵Pot hat paru aban pot hapanez pori hotoh het Babilon pori kakam ahov hatevete hopanez pov paru amun hatevete pan hezavoz ñaihet ahov tat epat iñivonañ ¹⁶honeo hahopan, “Ui, mai zakep, zeï ahö akatak añarab kakam ahov hatevete amah. Met batam paru dimir giv mavavor gunimavonañ tin poñ paru heriñik meehot het morü tinañir sal tinañ koroh betoehan heh. ¹⁷Oñ mai zakep, petev aliz epesik nonair nai tinatunañ heh-potü zuum map bon tahag etei.” Pot paru hahopan.

Met pot hahopanez porah paru sipiñiz maurir sip poñik korav het gogot tohopanezarir añarab sip poñik sohopanezari zeï pot ñadohopanen, ¹⁸hotoh rouvat hepanezaekanañ itoulovon etet epat hahopan, “Met zeï ahö akataz zut batam mod nat heh bon, ma petev amun pim zut ahö nat naek nakez, oñ zeï mod mapoñ piuhö ritou metat hehat ak ñadah.” ¹⁹Pot hat paru zakepivoz parum uloñik urat iñ daas epat hahopan, “Mai zakep oe, Babilon zeï ahö akatak batam darim sipiñik nonair nai mapotü bat emat paru manat moni ahos boog, oñ petev aliz epesik parum zeï ahö akatar nonair nai tinatü ñadat bon tamahan dari eteamag.” Pot sipiñik sohopanezari hahopan.

²⁰Oñ pot metohopanen ari abarah tin hepekezari, ma Godiz propet abanari, ma aposor abanari ma pim añarab modari biñ ravat epat hahopek, “Met zeï okotakari horivor kakam ahov etoohavoz God homet hañ horiv metamah-okov tin ok metamah.” Pot hat biñ ravat hepek.

²¹Met ne maot etehon, enzol kezavonañ mod nap hel map ahö pohao bat iv havë ahovok bahavoe tat betevaiam epat hah, “Met ev hel ahov kezavonañ bahavoe tat betehon iv havevok er horahan ari et narë hezavoz zut, Babilon

zeï ahö okot kez tat ur edapanen bon tapanen ari maot et narezotü. ²²Tapanen parum gitañ uramaharir mañihavek pul menamaharir tibiñ menamahari, menamahan ñevon hatevete amah-pov bon tapanen paru maot hat navetetü. Ma abanari gogot tamahan ñeo hatevete amah-pov amun bon tapanen paru maot hat navetetü, ma uit uloñ tunouarah bareñat hetotov bavatamahan ñeo hatevete amah-pov bon tapanen paru maot hat navetetü. ²³Ma it ramuñ rañizamahan ñadamah-poñ map upizapanen paru it poñiz alizañ bon tapanen maot etet nasotü, ma añarab topourat ñevel bel hahot hezan ñevon hatevete amah-pov paru maot hat navetetü. Met zeï modañikanañ añarab emat parum nonair nai mapotü manohot monis bamah-pori parum abatañ bat hel batat hez, ma Babilon pori añarab mod mapori hori ahov tohopanez mañairamahan tovai emamah, povoz paru hañ hori hamoh-epov bapanezat hez. ²⁴Met Babilon zeï okotakari Godiz propet abanarir añarab modari men ñomahan poek parum uveo berevat oraeh, ma zeï modañik amun Godiz añarab men ñomapanez Babilon porihö mañairahan men ñomahan paru Babilon poriti horiv ou ravah, povoz paru pori hañ hori ahö pov metohopan.” Enzol kezavonañ heh-pot pot hahan ne hatevete ohö.

Babilon zeit ñadahan biñ ravah

19 Met pot hat bon tahan ne maot hatevete hon añarab map ahovokaro revah abarah hehaekanañ ñeo ñarah ahoam epat hah,

“Met dari God aliz ahovor kez ahö tinavonañ hezapuz abatao bat hel batat biñar sos hahot hek. Met pi tapupuhö darimaz homet maot pimeri ba avatat tinaek hañe-

han dari ev hez. ²Met God dari añarab mapori tin darim horiñir tinañiz hañiv an etat tin etahan hez. Met zeï ahö okotakari añ biz bogi tooh-popuz zut hori ahoñ tohot hehapuh, añarab modarin mañairoohan pori amun taput to-vai emooh. Ma paru Godiz añarab men ñomovai emoohavoz hañiv añ okop ok manah, povoz pi hañ horivor kakam ahov metahan hezavoz homet dari Godiz biñ ravat hek.”

³Pot hat maot epat hahan ne hateveteohö,

“Met dari Godiz biñ ravat hekan Babilon zeit rañizahan ñadamahaek itoulov pohao helohot hep.”

⁴Pot hahan gogovoz korav añavai ravat hehari 24 porir pei biriri hehari 4 pori rariñ rez bareñat God tek tinatak toutat hezapuz abatao bat hel batat epat hah, “Rotap ok hag, dari Godiz biñ haovai sohok.”

Sipsip ropuz biñ ravat hah

⁵Pot hahan Godiz tek tinataz nakoe-hanañ ñe nao epat hah,

“Ari Godiz gog añarab, korav ahorir gori, pim irih gogot tohot hez-mapori pimaz biñ hahozei.”

⁶Pot hahan añarab maporizaroz ñeo iv mez ahovoz zut, ma guiras riri hama-havoz zut epat ñe ahov hahan ne hateveteohö,

“Met God kezavoz maup, pi darim korav ahop ravat hez, povoz dari pim kezavoz homet biñ ravat hek.

⁷⁻⁸Met petev sipsip rop pim añ ñodep[‡] bapanez pov ou haravahan, God ñari añ pop dim aer livaliv tat hez-pop manahan meet red tinao tat pi

emapanez tahaekaz ñai bizat hez, povoz dari biñ ravat ñai bizat hek.” Pot hah. Met añaraboz tin tovai emamah-poñihö dim aer tin pop manahan meehavoz zut ravat hez.

⁹Pot hahan enzol garos nañah-pop maot neen epat nañah, “Met nim tepatak epat meneken hep, Petev paru sipsip rop pim añ ñodep bapan hat gipiz bareñat tez bizat paru pinañ honeo het no-hopanez mañahan hez-pori biñ ravat hepan.” Pot nañat maot epat nañah, “Met ne Godiz nañahan hez-ñeti rotapuv ev niin nañamoh.” ¹⁰Pot nañahan ne pim abatao bat hel batom hat pim eñañik ñodat oraehö. Tohon pi epat neen nañah, “Evo erom, ni nemaz okat netotü, oñ nir nim mod tairari Iesuz ñeti ba ou batahan hez-pov bahorë hat het pim gogot ari tamegiriz zut ne pim gog nenat tamohop ev. Povoz nemaz home-tun, oñ God nenapuz homet pim abatao bat hel batat hez. Met batam Godiz Pul Tinap propet aban pim ñetiv haohari hodadeo manoohan toohavoz zut petev amun pim Pul Tinapuhö Iesuz ñetiv modarin mañohopanez pori meñizat hodadeo manamah,” pot nañah.

Bol os aerapuh toutahapuz ñetiv

¹¹Pot neen nañahan ne maot etehon, abar okat epat tahan bol os aerap hehan nap piih toutat heh. Met pop pi añarab tinarir horiri ñevok bizat tinam an tohopanezap ok, ma horirinañ zeï ñai tinam tohopan. Povoz pim abata-vokaro epat mañamah, Ñeti Rotapuv Hamahap, ma Rezkek Tat Tinaharam Tamahap. ¹²Met bol osipuh toutat heh-popuz etañ it rai raisiz zut hehan pim gagavok koek redevanañ tinañ ahoam mevizat heh. Met pim herisik abat mod nao menahan hehaek, pi nenap abat

[‡]19:7-8 Pavar 7 sat 8 -Met ev añ ñodep menahan hezaek, Iesuz homet hez-añaraboz ok homet menah.

povoz kapot hodad hez, oñ modari etet kapotaz tin hodad nat. ¹³Met pim dim meet hehapuk uveo ñed bat heh. Met popuz abat modao epat mañamah, Godiz Ñetiv Ba Ou Batat Hezap. ¹⁴Met pop hehan abarah ñai aban ahovokaro paru dim aer tinari meet hehapuk paru amun bol os aeraholok toutat hehaek pim tokat sooh. ¹⁵Met pim agolasikanañ en rav toves nasiti nasiti baelahan ñai tat hehas berevat heh-en rav posinañ añarab zeï maposikaroh pi kos rez manamah-pori menohot ritou metat kezavonañ parum ahop ravat hepan. Met God kezavoz maup epat hahan hez, “Met ne añaraboz hori tamahavoz mogao ahoam tamoh.” Pot hahan hezaek, pim ñetiv ba ou batamah-popun mañapanen, hap ahö nasik greip uloñ betet mez biamahan rapamahan uruv berevamahavoz zut, añarab hori tamah-pori greip uloñiz zut bahori metohopenen hori ravat hepan. ¹⁶Met pim dimipur eñ nasik epat menahan hehaek ne eteohö, Met añarab zeï maposikaroh korav ahö ravat hezariz map ahop ev.

¹⁷⁻¹⁸Met ne maot etehon, enzol nap gitapuk het ñeo ñarah id mosik arat biivai sat em tooharin epat mañah, “Met ari añarab okorir, parum ñai abanarir aban ahori, ma osiholor os porih toutat hehari, ma modariz asit metooharir moni gogot toohari, añarab map pori men ñomahan oraezaek, God arim nepekez hahan hez, povoz tin emat nohozei.” Pot ideholon mañahan ne hateveteohö.

¹⁹Pot parun mañahan ne hatevetet maot etehon, anumai ñai horipur ham añaraboz aban ahorir parum ñai abanari bol os aerapuh toutat tin heh-popur pimerinañ zeï ñai tapan hat paru togü manah. ²⁰Tahan ne etehon, zeï ñai ahov tahapuh tin popur pimerihö anumai ñai horipur aban pi meñizat pim haohat tooh-pop bat parup biriri hehan bahavoe

tat itinañdek beteh. Tahan parup hel ulagi horivonañañ ñadat gop mavat heh-hel poñiz itoul horivok sat heh. Met aban anumai horip meñizat pim haohat tooh-pop mamog hori popuz ñeti moregao haovai kezavonañ red povor kao dari añaraboz rekot natotuz poñ tohot paru añarab mapori moreg metoohan barotap batat anumai ñai horipuz abatao bat hel batat hehan pim redeo parum heriñik menahan heh, povoz itinañdek poñariv betehan sah. ²¹Met poñariv itinañdek betehan sahan, bol os aerapuk toutat hehapuz agolasikanañ en rav berevat heh-tovë posinañ parupim ñai abanari map men ñomahan idehol emat parum aboñ mapoam nohot hehan ñekeñ hatat heh.

Krismasañ 1 tausen poñik tohohan

20 Pot tat bon tahan ne modavon maot etevaiam enzol modap abarahanañ erahapuh pi hamaur tovë hototan et narezavoz toropesiz kiropor senirep bat heh. ²⁻³Tat pi hamal eñar maranañ añarab moreg metovai emooh-hori pop, pim abatao Seten, pop bat eñar maraz senirepenañ demahapuh, hamaur tovë povok betet toropes merizat badao hahan heh. Met pi poek het zeï maposikaroh añarab maot moreg namet hepanen krismasañ 1 tausen bon tapanez hahan poek heh. Met krismasañ 1 tausen bon tapanen pi maot bavilapanen berevat poz hat aviam het añarab maot moreg metohot hepanezat tat heh.

⁴Met ne maot etehon, tek tinañ hehaek toutat heh-pori God kezao manahan paru añarab ñevok bizat an tat hañ tinavor horiv metohopenezat tat heh. Tahan ne maot etehon, paru Godiz ñeti Iesuz ba ou batahan hez-rotap tin pov modarin mañovai soohan nari ñeti povoz kaev ravat paru men ñomah-poriz pulihol amun heh. Met paru anumai

ñai horipur pim zut matut tahan heh-popunañ parupim abatavokaro añarab modari bat hel batah-porah paru Iesuz pori bat hel navat, ma parum taevañik ma marañik anumai hori popuz redeo namen heh. Met men ñomah-pori maot biriri ravat Kristonañ honeo korav ahori ravat houloam krismasañ 1 tausen poek hepanezat heh. ⁵Met paru pori garos bal hat hepan, oñ ñomah-modari parunañ honeo bal nak am hepanen krismasañ 1 tausen bon tapanez porah baval hapan. ⁶Met paru garos bal hapanez hamoh-pori añarab horiri sat itinañadek hori rava-panezavoz zut paru natotü, oñ Godihö biñ ahov manat tinaek meñepanen paru Kristoz gog añarab magei tinari ravat het krismasañ 1 tausen poñik pinañ honeo korav ahori ravat hepan.

Seten ritou metat bahori batapan

⁷Met Krismasañ 1 tausen poñ bon tapanen Seten demapanen hepanezaekanañ maot babilapanen hamaur tovë povokanañ berevat poz hapan. ⁸Tat pi zeï maposikaroh añarab hepaneze pori moreg metovai sat em tohopanepuh pi meñizat paru Godizarinañ zeï ñai tapanez nari batogü manapan. Met batogü manapanez pori togü houl epatakaro ravat hepan, met togü nataz abatao Gok, met modataz abatao Megok, pot mañapan, met hel gaoreo ma havi ruiruihol dari rekö nakaotuzavoz zut napuhö paru poriz rekot rekö nakaotü. ⁹Met Seten porin mañapanen bal hat sapanepuh Godiz añarab pim zeï tinatak hepanezaek, menapan hat paru zeit rom meet tohopanen, abarahanañ it ahoñad er horat map pori ñadat bahori batapanen ñomapan. ¹⁰Tapanepuh añarab moreg metamah-Seten hameg-hori pop bat it ahoñadek hel ulagi horivonañañ ñadat gop mavat hepanezaek, hel poñiz itoul horivor itinañadek bahavoe tat

betepanen sat hepan. Met it poñadek anumai ñai horipur pi aban meñizat pim haohat tovai añarab moreg metohopanez pop garos bat bahavoe tat betepanen hepaneze-tapuñadek Seten pop betepanen sat hepan. Met it poñadek paru pori pohao het kakamao hatevetehot hepanepuh bon natotü, oñ am hepanezeat hehan ne eteohö.

Ahop añarab ñevok bizahan heh

¹¹Met ne maot etehon tek tin aer ahot hehaek, korav ahop tek potak toutat heh. Tahan abarar hamar pinañ honeo hepaneze ñaihet tat zeï manat bon tah. ¹²Tahan añarab hamarrah korav ahori ravat het ñomaharir parum irih goe het ñomah-pori paru mapori tek tin potaz nakoe pim havasik rouvat hehan ne eteohö. Met pori hehan paru tepañik añaraboz tovai emooh-nonairnai potü menahan heh-poñ barah hat rekö hat etehapuh tep modatak añarab pohao het hepanezariz abatañ menahan hehpot amun barah hat rekö hah. Tahapuh añarab mapori parum tovai emoohavoz tep poñik menahan hehaek, etet an tat hañ tinavor horiv manovai sooh. ¹³Met añarab iv haveñik ñodat emiv elat ñomah, ma paru ñomat pulihol samah zeï posik sat heh-mapori God hahan bal hat tek tin potaz nakoe emahan, paru honep honepuz tovai emoohavoz homet tepañik etet an tahapuh parum tovai emoohañiz hañiñ manooh. ¹⁴⁻¹⁵Met pohao het hepanezariz abatañ menahan hez-tep potak tairariz abatañ namen heh-mapori it ahoñadek bat bahavoe tat betehan sat heh. Met itinañadek sah-pori mamog hañomah, oñ itinañadek betehan sat mamog ñomahavoz zut paru maot tat, pohao hori ravat hepanezeat ravat heh. Met pori betehan sahan met ñomamahariz pulihol sat hez-zeï pos, ma añarab ñomookaz hahan hez-kez pov amun itinañadek betehan ñadat bon tahan

añarab maot nañomotuz pov ou ravah. Pot tahan ne eteohö.

Ab mageirar ham mageiraz ñetiv

21 Pot tahan ne maot etehon, iv havë ahö garos hehañir ab mamogarrar ham mamogarrar zeï manat sahaek, bon tahan ab mageirar ham mageir ou ravah. ²Tahan God Zerusalem zeï potaz zut magei tinat meehan abarahanañ erah. Met zeï erah-pot ñari añ tohaip pim abup bapanez hat redeo tin tat hezavoz zut hehan ne eteohö. ³Met Godiz tek tinatakanañ ñe ahö nao epat hah, “Petev God añaraboz ñaravatak hepaneze hat zeï okat meehan er horahaek, pi parumaz korav ahop ravat hepanen parü pim irih het tinam sat em tohot hepan. ⁴Met parum batam iñir zakep tooh-poñ, ma honoñai mod tairañ tooh-poñ God map bavon batapanen añarab pori maot nañomotü, ma honoñai mod nao natotü, oñ parü biñ ravat tinam hepan.”

⁵Pot hahan tek tin potak toutat hepop epat hah, “Petev ne nonair naitü bamagei havatohon hezag etei,” Pot hat neen epat nañah, “Met ni nem hamoh-ñeti epeñ ari rotap hatevetet homeo badae batepekezañ ev, povoz nim tepatak meneken hep. ⁶Met nem gogot tovai emoo-poñ map petev bavon havatoh. Met batam nonair nai bonorah ne het haohon nonair nai ok hezatur hezari ou ravah. Ma tokat ne amun het haoman mapotü bon tapanen ne am hem. Met tairap ivov napanez metapanen hepaneze pop neen nañapanen, neohö iv pohao het hepaneze havë povokanañ ivov holat manoman napan. Met piuhö monis nanapanez ne piin namañotü, oñ pi amauam iv pov manohoman nohot pohao tin het hepan. ⁷Met parü tairari Seten moreg meto- hopanen am rez kek tat tin tovai so-

hopaneze pori iv hamoh-pov manat nem ñarohol bavatomapuh ne parum korav ahop ravat hem. ⁸Oñ añarab mod tairari nem kezao parütü bon hezari, ma nemaz homeo badae navat hezari, ma hori povor kao tamahari, ma modari men ñomamahari, ma betezam nae nari bamahari, ma gihareñ demamahari, ma akohol matut tat biamahan oraez-poriz, ‘Darim ahori eñizohopanezari ev,’ pot hamahari, ma modariz ñeti moregañ hamahari, porizaro map itañadek hel ulagi horivonañañ ñadat gop mavat hepaneze haoman basat betepanen, hel poñiz itoul horivor itañadek kakam ahov hatevetehot hori ravohot hepan. Met añarab hori pori mamog ñomahavoz zut okat tat parü hori ravat hepaneze ok.” Pot neen nañah.

Zerusalem zeï magei tinataze ñetiv

⁹Met enzolihol 7 suañik honoñaiñ beo rezat hehan mamog bat het hamarrah baourah-porihanañ nap nem nakoe emat epat neen nañah, “Met ni emeken ne sipsip ropuz añ ñodepun nañairom.” ¹⁰Pot nañahan Godiz Pul Tinap nem loporih an pap manahan enzolip rop tovevoz revah navasat neñeh. Tat piuhö añ ñod popuz zut Zerusalem zeï magei tinat abarahanañ God meehan erahatam neen nañairah. ¹¹Met poek Godiz alizao ahoam al tezat map pat navoam tat hehan nonair nai zeï tin potak matut tahan heh-potü hel gideñ map peñ hat aer ravat hezañiz zutañiz abatao zaspahamah-poñinañ demahan hehan oreresiz zut livaliv toohan ne eteohö. ¹²Met zeï potak heleñinañ tem tover demat barok batahan heh-tem porah parü lokohopaneze haitokoñ 12 rezahan hehaek enzolihol 12 haitok poñik nap nimoroh korav ravat heh. Met Israel añaraboz toguñ 12 hezaek haitok poñiz naoroz revaharah togü nataze abatao menat met haitok modaoroz revaharah togü mo-

dataz abatao menah, potaharam haitok mapoñiz revahañik parum togü poñiz abatañ menovai sahan hehan eteohö. ¹³Met temerah haitokoñ rezahan heh-poñiz naorozaro naorö tem tok naravati rezahan heh, met mod naorozaro naorö tok modaravati rezahan heh, met mod naorozaro naorö atvatarati rezahan heh, met mod naorozaro naorö atvat modarati rezahan heh. ¹⁴Met zeï tin potaz tem por demapanez garos paru hel ahö mapoñ 12 poñ irih bizat poñiz revah demahan heh. Met hel ahö poñik sipsip ropuz aposor abanariz abatañ hel navok abat nao, modavok abat modao potahar menovai sahan heh.

¹⁵Met enzol neen nañat navasah-pop zi zu tapanez nas golivonañ matut tahan hehas bat zeï tin potaz toveo tair, ma tekiv tair, ma temerar haitokoñik zu tapanez bat heh. ¹⁶Met zeï potaz tem poraz atvatarezaro taput ma tokorezaro taput hehan enzol pop pim zu bat hehasinañ atvat zu tahan, pim tok toveo ahoam 2 tausen 4 andet kilomita ravah. Met zeï tok helat heh-poravati zu tahan taput 2 tausen 4 andet kilomita ravah. ¹⁷Tat dari añaraboz zu tamegit enzolip maot temerah zu tahan 1 andet 44 mita ravah. ¹⁸Met zeï potaz temer hel gideñiñiz zut hel tinañinañ demahan hehan kohat roketak zeñir mod hehatü golivonañ demahan map den peñ peñ elohot tin heh. ¹⁹Met hel ahoñ garos bizat temer demahan heh-poñik red povor kao tinam metahan heh. Met hel ahö poñik hel goe bañed bahan heh-mav tin poñiz abatao zaspá hameg, met hel goe bañed bah-tin modañiz abatañ ev, met hel gunimañiz abatao sapaia, met hel aerañiz abatao aget, met hel zi taeniñ abatao emeral, ²⁰met hel mav arparoñiz abatao sadoniks, met hel mav mod pat heriñiz abatao konilion, met hel koporoñiz abatao krisolait, met hel zi tae mod pat heriñiz abatao beril, met hel ko-

pror mod pat heriñiz abatao topas, met hel zi tae mod pat heriñiz abatao krisopres, met hel gunim mod pat heriñiz abatao aiasin, met hel mav mod pat heriñiz abatao ametis, hel map poñ hel ahö poñiz revah bizat redeo tat bañed bahan den peñ peñ ahoam eloohan eteohö. ²¹Met tem poraz haitokoñ 12 rezahan hehaek, haitok ziñiz zut morü aer ahoñ parum abatao pel hameg-poñ ñied bahan peñ hat heh. Met kohat zeitaz nonoñik golivonañ inahan peñ hat tin heh.

²²Met ne maot etehon, zeï potak God kezavoz maupur sipsip ropuz tinao an pap manat heh, povoz poek hehari parupim abatavokaro bat hel batat mañ mañohopanez hat zeï namak nadem, oñ parupin etet am mañ mañohot heh. ²³Met Godiz alizao al tezahan sipsip ropuz alizao it ramü ahoñadez zut al tezat heh, povoz gitapur ñonis berevat namañ, oñ am heh. ²⁴Met tin al tezat hehan eteohö-aliz povok añarab hepanez porizaro sat em tat tin tovai sohopenen, aban korav ahö tinavonañari parum nonair nai tinatü bat em bizapan. ²⁵Met zeï potak maot kutur naravotü, oñ pohao al tezat hepanezaek, orah rezah tem haitokoñ oraepanen napuhö rekot namerizotü. ²⁶Met añarab mapori Godiz biñ ravat parum red tinañir saleñir nonair nai tinatü basat zeï potak bizapan. ²⁷Met zeï tin potak tairari hori povor kao tamahari, ma ñeti moregañ hamahari rekot nalokotü, ma God pei hori tairañiz zait nat hez-poñ poek naoraetü, oñ añarab tairariz abatañ pohao het hepanez sipsip rop pim tepatak hamenahan hez-nen pori poek lokat pinañ honeo hepanezat heh.

Iv tinarir zi tinamedez ñetiv

22 Met enzol pop iv tin narin amun nañairahan ne eteohö. Met iv pori paru holat nohopanez pori pohao tin het hepanezeri ok, Godir

pim sipsip ropuz tek tin toutat hez-potakanañ berevat er horat tin peñ hat hehari, ²Zerusalem zeí tin potaz nonoroh eroohan, pim okat epat añarab zi nohot pohao tin het hepenez poñ uloñ badat heh. Met zi poñiz uloñ orah rezah ñoniholok badat ñodovaiam modañ maotam badooh, potaharam ñoniholok badovai emohopanezat tat heh. Met zi poñiz taeni añarab zeí maposikaroh hezari nohot lamao navotü, oñ tin ravat hepenezañ heh. ³⁻⁴Met zeí tin potak hori tamahañir balatak hameg-potuz God kaev ravat hezag, potü poek rekot naketü. Met zeí potak Godir pim sipsip rop tek tinatak toutat hezan, God pim añarab parum taevañik pim abatao menapanen hepenez pori piin etet paru pim hahopanezat metohot hepan. ⁵Tapanen Godihanañ alizao al tezat hepenez pov maot kutur naman hepanen gitap namañotü, ma añarab pori ramuñ narañizotü. Met añarab poek hepenez pori korav ahoi ravat pohao tin het hepan. Pot ravat hehan ne eteohö.

Iesu maot erapanez hah

⁶Met enzolip maot epat neen nañah, “Met nem niin nañovai emooh-epeñ ni tin hatevetet barotap batekezañ ev. Met darim ahop God batam pim Pul Tinap meehan erat pim propet abanari hodadeo manahan heh-tapup maot petev berevohopanez poñ pim gog añarab modari hatevetet hodad tohopanez hat ne pim enzolipun nañat nemeehan, erohot niin ok nañairovai nañoohon hatevetet eteñ.” Pot neen nañah.

⁷Met Iesu pot hahan hez, “Hatevetei, ne maot eromaz toh, povoz tep epatak tokat berevohopanezat menahan hez-poñ añarab tairari hatevetet bahore hat hepenez pori ahoam biñ ravat hepenezari ok.”

⁸Met ne Zon ev nem menamoh-map epeñ enzol pop nañat nañairahan ne etet

hateveteohö. Met pi map ne nañairat bon tahan ne pim eñañiz nakoe rariñ rez bareñat pim abatao bat hel batom hat tohon, ⁹pi neen epat nañah, “Evo erom, okat totun, met paru Godiz propet aban nim modari, ma mod tairari pim baiñetinao hatevetet baval hat tovai samah-poriz zut, ne amun pim gog aban nenap eveg, nem abatao tovai ni bat hel batotun, oñ pimaz homet biñ haovai sohoz.” ¹⁰Pot nañat maot epat nañah, “Met nim tep okatak tokat berevohopanez meneñin hez-okon totoi berevopanez tah, povoz tep okat ni bizeken naoraeti, oñ meneñin hez-ñeti okon modarin am ourah mañovai sooken hatevetehop. ¹¹Met nonair nai potü tokat berevohopanezarah tairari home horivonañ het hori povor kao tovai samah-pori parum tamah-taput tovai sohopan, oñ tairari Godiz homet tin tovai sohot hez-pori parum tin tamah-taputam tovai sohopan.”

¹²Met Iesu epat hahan ne hateveteohö, “Ni hatevet, met nem eromazao totoi ravahaek, añarab parum tovai emamahavoz hañ tinavor horivan tat manoman bapan. ¹³Met batam nonair nai bonorah ne het haohon nonair nai ok hezatur hezari ou ravah, ma tokat ne am het maot haoman map potü bon tapanen ne am hem.

¹⁴Met añarab dimir giv tinam bariamahan tin tamahavoz zut, tairari parum hepenezavoz tin korav ravat hez-pori biñavonañ hepan. Tapanen porin mañoman paru zi pohao tin het hepenezamedez uloñ tavat nohot, zeí tinataz haitokoñik lokat kohat sat hepan. ¹⁵Oñ añarab tairari hori haomaz toh-epeñ tamah-pori zeí tin potak rekot nalokotü, oñ iñidoh pat naek hepan. Met gihareñ demamahari, ma betezam nae nap bamahari, ma modari men ñomamahari, ma God betet pei narir natuz, ‘Deim amitü ma

deim ahoi ev,' pot hamahari, ma ñeti moregañ hamahari, ma modari moreg metamahari, paru map pori iñidoh pataek hepan.

¹⁶Met ne Iesu, Devidiz ro iz mimip ev, zeit al tezapanez tamahan, 'Zeiz ahov berevah,' pot hameg-povoz zut ne hezap, ari nem togut ravat hezari tokat berevohopanezañ hodad tepekez hat nem enzolip meehon pi ok erat niin nañah." Pot Iesu hahan ne hateveteohö.

¹⁷Met Godiz Pul Tinapur Iesuz añ ñodepuz zut dari añarab ravat hezari epat hameg, "Ni erekez dei zait teg." Ma tairari ñeti menoh-epovon hatevete-hopanez pori amun, "Ni em," pot hahopan. Met ari tairari ivovoz etohopanen het nohopekez zait tat hezari God ivov holat anohopanen ari nohot pohao tin het hepek.

Ñeti meteo

¹⁸Met ne Zon tep epatak menohon hez-ñeti epeñ ari rekö hahopekezarin ñeti kateo epat añom, Met ni nap tep

epatak menoh-epeñikanañ nao nim hodadevokam ñeti mod nao menat bahoneo batekez pop God hañ horiv netapanepuh honoñai tairañ enzoli-holohö añarab metohopanez menoh-poñ amun ni pop netapan. ¹⁹Ma ni nap tokat berevohopanez menohon epeñikanañ ñeti nao olat bavon hethep pop God hapanen ni zi pohao hethep-anezamedez uloñ añarab nohot tin hepanez menohon hez-ul poñikanañ nañ ni tavat nainotü. Ma Zerusalem zei tinatak añarab lokat hepanez menohon hezaek ni rekot lokat naketü.

²⁰Met pi nañoohan ne ev menovai emooh-pop epat hamah, "Met rotap ne maot totoiam eromaz toh." Pot hahan ne epat mañoh, "Nem Amip Iesu, ni rotap hameñip, povoz erekez ne zait toh." Pot piin mañoh.

²¹Met darim Amip Iesuz masakao ari-nañ pohao het hep. (Zoniz ñetiv mañairahan menahat nen ev.)